

מסכת פסחים (מ)

• [פרק ראשון - אור לארבעה עשר](#) • [פרק שני - כל שעה](#) • [פרק שלישי - אלו עוברין](#) • [פרק רביעי - מקום שנהגו](#) • [פרק חמישי - תמיד נשחט](#) • [פרק שישי - אלו דברים](#) • [פרק שביעי - כיצד צולין](#) • [פרק שמיני - האשה](#) • [פרק תשיעי - מי שהיה](#) • [פרק עשירי - ערבי פסחים](#)

פרק ראשון - אור לארבעה עשר

ב ב ג ג ד ד ה ה ו ו ז ז ח ח ט ט י
י יא יא יב יב יג יג יד יד טו טו טז טז יז
יז יח יח יט יט כ כ כא

פרק שני - כל שעה

כא כב כב כג כג כד כד כה כה כו כו כז כז
כח כח כט כט ל ל לא לא לב לב לג לג לד
לד לה לה לו לו לז לז לח לח לט לט מ מ
מא מא מב

פרק שלישי - אלו עוברין

מב מג מג מד מד מה מה מו מו מז מז מח מח
מט מט נא

פרק רביעי - מקום שנהגו

נא נא נב נב נג נג נד נד נה נה נו נו נז
נז

פרק חמישי - תמיד נשחט

נח נח נט נט ס ס סא סא סב סב סג סג סד
סד סה סה

פרק שישי - אלו דברים

סו סז סח סט סט ע ע עא עב עב .
עג עג :

פרק שביעי - כיצד צולין

עד עד עה עה עו עו עז עז עח עח עט עט פ .
פ פא פא פב פב פג פג פד פד פה פה פו פו .
:

פרק שמיני - האשה

פז פז פח פח פט פט צ צ צא צא צב צב :

פרק תשיעי - מי שהיה

צג צג צד צד צה צה צו צו צז צז צח צח צט .

פרק עשירי - ערבי פסחים

צט ק ק קא קא קב קב קג קג קד קד קה קה .
קו קו קז קז קח קח קט קט קי קי קיא קיא :
קיב קיב קיג קיג קיד קיד קטו קטו קטז קטז קיוז .
קיוז קיוח קיוח קיט קיט קכ קכ קכא קכא :

פרק ראשון - אור לארבעה עשר

א ב דף -

מתני' אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה ובמה אמרו ב' שורות במרתף מקום שמכניסין בו חמץ בית שמאי אומרים ב' שורות על פני כל המרתף ובית הלל אומרים שתי שורות החיצונות שהן העליונות: **גמ'** מאי אור רב הונא אמר נגהי ורב יהודה אמר לילי קא סלקא דעתך דמאן דאמר נגהי נגהי ממש ומאן דאמר לילי לילי ממש מיתבי **[בראשית מד-ג]** הבקר אור והאנשים שולחו אלמא אור יממא הוא מי כתיב האור בקר הבקר אור כתיב כמאן דאמר צפרא נהר וכדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב מיתבי **[שמואל ב כג-ד]** וכאור בקר יזרח שמש אלמא אור יממא הוא מי כתיב אור בקר וכאור בקר כתיב והכי קאמר וכאור בקר בעולם הזה כעין זריחת שמש לצדיקים לעולם הבא מיתבי **[בראשית א-ה]** ויקרא אלהים לאור יום אלמא אור יממא הוא הכי קאמר למאיר ובא קראו יום אלא מעתה ולחשך קרא לילה למחשיך ובא קרא לילה והא קיימא לן דעד צאת הכוכבים יממא הוא אלא הכי קאמר קרייה רחמנא לנהורא ופקדיה אמצותא דיממא וקרייה רחמנא לחשוכא ופקדיה אמצותא דלילה מיתבי **[תהילים קמח-ג]** הללוהו כל כוכבי אור אלמא אור אורתא הוא הכי קאמר הללוהו כל כוכבים המאירים אלא מעתה כוכבים המאירים הוא דבעו שבוחי שאינן מאירין לא בעו שבוחי והא כתיב **[תהילים קמח-ב]** הללוהו כל צבאיו אלא הא קמ"ל דאור דכוכבים נמי אור הוא למאי נפקא מינה לנודר מן האור (דתנן) הנודר מן האור אסור באורן של כוכבים מיתבי **[איוב כד-יד]** לאור יקום רוצח יקטל עני ואביון ובלילה יהי כגנב

רש"י מתני' אור לארבעה עשר גרסי': לאור הנר. בגמרא (דף ז: ז) מפרש טעמא: בודקין. שלא יעבור עליו צבל יראה וצבל ימלא: וצמה אמרו. לקמן במתניתין: שתי שורות. של חציות הסדורות במרתף של יין כריך לצדוק ביניהם אחרי שאמרנו כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין כריך לצדוק למה הו"ל כו לצדוקן ומפרש לא אמרו אלא במרתף שמכניסין בו חמץ כגון מרתף שמסתפק ממנו יין לשולחנו ופעמים שהשמץ עומד למזוג יין ופתו צידו וכשהיין כלה נכנס למרתף להציא יין: שתי שורות על פני כל המרתף. בגמ' (דף ח: ח) מפרש מאי היא: שתי שורות החיצונות כו'. מפרש בגמ' (סס:) גמ' ה"ג קא סלקא דעתך מאן דאמר נגהי

נגהי ממש. כשיאיר השחר שחרית של י"ד: מאן דאמר לילי לילי ממש. לא גרסינן
דהא ודאי לילי הוא ממש: הבקר אור קס"ד דה"ק ולבקר דהיינו אור כלומר שמו
אור האנשים שולחו: מי כתיב האור בקר. לשבתמע ולאור דהיינו בקר דתימאי
לומר לאור שם דבר הוא וקרי לבקר אור: הבקר אור כתיב. האי אור לאו שם
דבר הוא אלא הבקר האיר והאנשים שולחו כמאן דאמר כפרא נהר ולפי דרכו
לימדך הכתוב דרך ארץ מאחי יוסף שהמתינו עד שהאיר המזרח כדרך יהודה אצל
אור שהוא שם דבר אינו אלא לילה: כבי טוב. היואל לדרך יכנס ערבית לבית
מלון בעוד החמה זורחת ולמחר ימתין עד הנץ החמה וילא ואז טוב לו שהאור
טוב לו שנאמר באור כי טוב ומה היא טובתו מפני החיות ומפני הלסטים: וכאור
בקר. השתא משמע לן דשם דבר הוא והכי קאמר דוד וכאור זה דהיינו בקר כן
יזרח שמש לכדיקים שיאלו מאפילתן לעולם הבא: מי כתיב אור בקר. דהיינו שם
דבר ונימא אור הוא בקר וכן יזרח שמש: וכאור בקר כתיב. ואין זה שם דבר אלא
כמאיר של בקר יזרח שמש כשמתחיל הבקר להאיר בעולם הזה והוא חשך ואפל
בעלות השחר נוגה כזריחת השמש של עכשיו תהיה אותה שעה לכדיקים לעתיד
לבא לפי שיהא אור החמה גדול מאד ואפילו עלות השחר שלה יאיר כהנץ החמה
של עכשיו: למאיר ובא קראו יום. משעה שמתחיל להאיר והאי אור לאו שם דבר
הוא: והא קיימא לן. בשמעתא קמייתא דזרכות: עד לאת הכוכבים יממא.
כדכתיב מעלות השחר ועד לאת הכוכבים דעזרא (נחמיה 7): אלא. תריץ הכי:
קריה רחמנא לנהורא כו' האי ויקרא לאו קריאת שם הוא דתימא שקרא את שם
האור יום אלא קרא לבריאה המאירה שברא מהוד מעטה לבוש: ופקדיה אמנותא
דיממא. אוהו לשמש ביום ולחושך אוה לשמש בלילה קרא כמלך שקרא לעבדו
שיבא לפניו: הא קמ"ל דאור כוכבים נמי אור הוא. לעולם כוכבים המאירים
קאמר ודקא קשיא לך הא שאינן מאירין לא הא דנקט כוכבי אור לאו למעוטי
כוכבים שאינן מאירין דכל כוכבים יש להם אור וליכא למעוטי מידי וקרא
אשמעינן דאור כוכבים קרוי אור ונפקא מינה לנודר הנאה מן האור שיאסר באורן
של כוכבים: (רש"י)

תוספות מתני' אור לארבעה עשר בודקין את החמץ. פ"ה שלא לעבור עליו בבל
יראה ובל ימצא וקשה לר"י כיון דצריך ביטול כדאמר בגמי' (דף ו:): הבודק צריך שיבטל ומדאורייתא בביטול בעלמא סגי אמאי הצריכו חכמים בדיקה כלל ונראה לר"י דאע"ג דסגי בביטול בעלמא החמירו חכמים לבדוק חמץ ולבערו שלא יבא לאכלו וכן משמע לקמן (דף י:): דבעי רבא ככר בשמי קורה וכו' או דלמא זימנין דנפל ואתי למיכליה והטעם שהחמירו כאן טפי מבשאר איסורי הנאה שלא הצריכו לבערם משום דחמץ מותר כל השנה ולא נאסר רק בפסח ולא בדילי מיניה כדאמר לקמן (דף יא.). ולא דמי לבשר בחלב וערלה וכלאי הכרם שאיסורם נוהג איסור עולם ונזיר נמי איסוריה שרי לאחרניי אי נמי שאני חמץ שהחמירה בו תורה לעבור בבל יראה ובל ימצא החמירו חכמים לבדוק ולבערו אפילו היכא דביטלו משום דילמא אתי למיכליה ונראה לרשב"א דאפילו לפי טעם האחרון צ"ל דהחמירו חכמים בכל חמץ אפי' בחמץ נוקשה ועל ידי תערובת אף על גב דליכא בל יראה לפר"ת בריש אלו עוברין (דף מב.). דהא אמר שיאור ישרף והיינו חמץ נוקשה כדמוכח התם ואיכא למ"ד נמי התם דכ"ש חמץ גמור על ידי תערובת משמע דאסור להשהותו דאי מותר להשהותו אמאי ישרף ישהה אותו עד אחר הפסח ויהא מותר אפילו לרבי יהודה דלא אסר רבי יהודה חמץ אחר הפסח אלא בחמץ גמור דאיכא ג' קראי לתוך זמנו ולפני זמנו ולאחר זמנו (לקמן דף כח:): אבל בנוקשה דליכא אלא חד קרא אפי' ר' יהודה מודה: **קא** סלקא דעתך מ"ד נגהי וכו'. לא נקט קס"ד אלא משום מאן דאמר נגהי דלא קאי הכי ואגב אורחיה נקט נמי לילי ממש ומש"ה אין לשבש הספרים: **וכדרב יהודה**. לא קאי אמאי דמשני כדאמר צפרא נהר אלא מילתא באפי נפשה היא ומפרש מה השמיענו הפסוק לכ"ע: **יכנס בכי טוב**. אור"י דבפרק הכונס (דף ס ושם): משמע דטעם הוי משום מזיקין דמפיק ליה התם מלא תצאו איש מפתח ביתו וקרא משום מזיקין קא מזהיר דמפקינן מיניה התם כיון שניתן רשות למשחית וכו' ולפי זה אפילו מעירו אדם צריך ליזהר שיצא בכי טוב והא דנקט כניסה תחלה היינו משום דאורחא דגמרא למינקט הכי כמו מטפס ועולה ומטפס ויורד בפרק עושין פסין (דף כא.). דנקט עליה תחלה ובפי' במה מדליקין (דף לד:): בין השמשות כהרף עין זה נכנס וזה יוצא וקשה הא דריש רב יהודה הא דרשה גופה מקרא אחרינא דלא תצאו בפרק הכונס (דף ס. ושם): ואומר רשב"א דצריכי תרי קראי הבקר אור צריך לעיר אחרת ואפי' היכא דליכא למיחש למזיקין כגון אחי יוסף דהווי י"א והטעם מפני הפחתים וקרא דלא תצאו איצטריך לעירו ומפני המזיקין: **וכאור** בקר בעולם הזה. פי' ר"ת דהיינו עד חצי היום כדמוכח בפי' תמיד נשחט (דף נח.). דעד ו' שעות נקרא בקר כעין זה יהיה תחלת זריחת השמש דהיינו הנץ החמה לצדיקים לעתיד לבא: **והא** קיימא לן עד צאת הכוכבים יממא הוא. אומר ר"י דפשיטא ליה לגמרא דעד צאת הכוכבים יממא משום דמסקינן בספ"ב דמגילה (דף כ:): דמעלות השחר יום הוא דכתיב ואנחנו עושים במלאכה

מעלות השחר עד צאת הכוכבים ואומר והיה לנו הלילה משמר והיום מלאכה ומהתם נמי מוכח דעד צאת הכוכבים יום הוא ולא קשה מההוא קרא לתנאי דפרק במה מדליקין (דף לד : ולה.) דקאמר ר' יהודה משתשקע החמה כל זמן שפני מזרח מאדימין ואיכא למאן דאמר התם שני חלקי מיל שהוא לפי הנראה שעה גדולה לפני צאת הכוכבים דאין אנו בקיאים בצאת הכוכבים כדאמר התם לא כוכבים גדולים הנראין ביום ולא כוכבים קטנים הנראין בלילה אלא בינונים: (כדתנן) הנודר מן האור. מיהו היכא דלשון בני אדם אינו כלשון המקרא אזלינן אחר לשון בני אדם כדאמרין בערכין (ד' יט :) גבי האומר משקל ידי עלי מדאורייתא קיבורת כולה בנדרים הלך אחר לשון בני אדם דהיינו עד האציל:

דף ב - ב

הא מדקאמר ובלילה יהי כגנב אלמא אור יממא הוא התם הכי קאמר אי פשיטא לך מילתא כנהורא דאנפשות קאתי רוצח הוא וניתן להצילו בנפשו ואי מספקא לך מילתא כליליא יהי בעיניך כגנב ולא ניתן להצילו בנפשו מיתיבי [\[איוב ג-ט\]](#) יחשכו כוכבי נשפו יקו לאור ואין ואל יראה בעפעפי שחר מדקאמר יקו לאור ואין אלמא אור יממא הוא התם מילט הוא דקא לייט ליה איוב למזליה אמר יהא רעוא דליצפיה הך גברא לנהורא ולא לישכחיה מיתיבי [\[תהילים קלט-יא\]](#) ואומר אך חשך ישופני ולילה אור בעדני אלמא אור יממא הוא התם הכי קאמר דוד אני אמרתי אך חשך ישופני לעוה"ב שהוא דומה ליום עכשיו העולם הזה שהוא דומה ללילה אור בעדני מיתיבי ר' יהודה אומר בודקין אור (לארבעה) עשר ובארבעה עשר שחרית ובשעת הביעור מדקאמר רבי יהודה בודקין אור ארבעה עשר ובארבעה עשר שחרית אלמא אור אורתא הוא ש"מ מיתיבי מאימתי ארבעה עשר אסור בעשיית מלאכה ר' אליעזר בן יעקב אומר משעת האור רבי יהודה אומר משעת הנץ החמה אמר ליה ר"א בן יעקב לרבי יהודה וכי היכן מצינו יום שמקצתו אסור בעשיית מלאכה ומקצתו מותר בעשיית מלאכה אמר ליה הוא עצמו יוכיח שמקצתו מותר באכילת

חמץ ומקצתו אסור באכילת חמץ מדקאמר רבי יהודה משעת הנץ החמה אלמא אור דקאמר ר"א בן יעקב אורתא הוא לא מאי אור עמוד השחר אי הכי דקאמר ליה היכן מצינו יום שמקצתו מותר בעשיית מלאכה ומקצתו אסור בעשיית מלאכה נימא איהו לנפשיה הא איכא לילה דקא שרי ר"א בן יעקב ה"ק בשלמא לדידי אשכחנא דקא פלגי רבנן בין יממא לליליא (דתנן) גבי תענית צבור עד מתי אוכל ושותה עד שיעלה עמוד השחר דברי ר' אליעזר בן יעקב ר' שמעון אומר עד קרות הגבר אלא לדידך היכא אשכחנא יממא גופיה דפלגי ביה רבנן אמר ליה הוא עצמו יוכיח שמקצתו מותר באכילת חמץ ומקצתו אסור באכילת חמץ שפיר קאמר ליה ר' יהודה לר"א הכי קאמר ליה רבי אליעזר אמינא לך אנא מלאכה דרבנן ואת אמרת לי חמץ דאורייתא דעד הכא אסור רחמנא ועד הכא שרא רחמנא ואידך שעות דרבנן ואידך הרחקה הוא דעבוד רבנן לדאורייתא מיתיבי אין משיאין משואות אלא על החדש שנראה בזמנו לקדשו ואימתי משיאין משואות לאור עבורו אלמא אור אורתא הוא ש"מ מיתיבי היה עומד כל הלילה ומקריב על המזבח לאורה טעון קידוש ידים ורגלים דברי רבי אורה שאני: מיתיבי מר זוטרא

הש"י מדקאמר ובלילה יהי כגנב. מכלל לאור דריקיה דקרא יממא הוא והכי קאמר ציום כשעובדי דרכים הולכים עומד רוחא צאם הדרכים והורגן ונוטל את ממונם ובלילה הוא נעשה כגנב לחתור צתים ולגנוב: הכי קאמר. מה שנתנה לך תורה רשות על הצא צמחתרת להורגו כדכתיב (שמות כז) אם צמחתרת ימלא הגנב והוכה ומת אין לו דמים אם צרור לך הדבר כאור שהוא צא על עסקי נפשות דהיינו כל אדם חוץ מאב על הצן וכיוצא בו שמכיר בו שהוא אוהבו מאד אבל שאר כל אדם אם היה בעל הממון עומד כנגדו להציל ממנו ממנו זה עומד עליו והורגו רוחא הוא וניתן רשות לכל הקודם להציל את בעל הממון צנפשו של צא צמחתרת ובלילה אם מספקא לך כלילה כגון שאדם אוהבך שהוא צדיק ורחמיו עליך ואם היית עומד כנגדו להציל ממנוך אינו הורגך יהי צעיניך כגנב ולא ניתן להורגו והכי אמרינן צסנהדרין (דף עב:): לאב על הצן אינו נהרג צמחתרת: כוכבי נשפו. כוכבי לילו: יקו לאור. יצפה ליום: עפעפי. זיהור: לנהורא. לדבר המאיר ולא שיהיה צם היום אור ולא קאמר יקו ליום אלא יקו שיאיר ואין: ואומר אך

חושך יִשׁוּפְנִי. וְאֹמַר סְבוּר הֵייתִי צְעוֹנִי כְּשֵׁהיִיתִי נִרְדָּף אֲךָ בַחֲשָׁךְ זֶה אֲמוֹת וְהוּא יִשׁוּפְנִי וְהוּא יַחֲסִיךְ תַּמִּיד עָלַי לִשְׁוֹן נֶסֶף וְלִילָה וַחֲשָׁךְ שֵׁהיִיתִי שְׂרוּי בּוֹ נַעֲשֶׂה אֹר
צַעֲדֵנִי אֲלֵלִי וְגִבִּי לִילָה שִׁיךְ לְמִימַר יוֹם אֲלֻמָּא הֲכִי קֹאֲמַר דּוּד הַלִּילָה נַעֲשֶׂה לִי
יוֹם: אֲנִי אֲמַרְתִּי. מִפְּנֵי חֲטָאֵי שְׂאָף מִן הָעוֹלָם הֲבֵא אֲטַרְדַּ וְעַכְשָׁיו שְׂמַחֵל לִי עַל
אוֹתוֹ עוֹן אֲף מִן הָעוֹלָם הַזֶּה שֵׁהיִיתִי שְׂרוּי בּוֹ בַחֲשָׁךְ וּבַחֲרַפָּה הֲאִיר צַעֲדֵנִי שֶׁהוֹדִיעַ
הַקִּבְצָ"ה לְשׁוֹנָאֵי דּוּד צִימֵי שְׁלָמָה שְׂמַחֵל לְדוּד כְּצַבְקָה לְהַכְנִיֵס אֲרוֹן לְבַיִת קִדְשֵׁי
הַקִּדְשִׁים וְדַבְּקוּ שְׁעָרִים זֶה בְּזֶה בְּמוֹעֵד קִטּוֹן (דָּף ט.). בּוֹדֵקִין. חֲמֵץ: מִדְּקֹאֲמַר
וּבִי"ד שְׁחָרִית מִכֻּלֵּל לְאוֹר אֹרְתָא הוּא. וְטַעֲמָא דְר' יְהוּדָה מִפְּרָשׁ לְקַמְנָן בְּפִירְקִין:
אֲסוּר בַּעֲשִׂיַת מַלְאָכָה. בְּמַקּוֹם שְׁנֵהֲגוּ בּוֹ לְנֵהוּג אִיסוּר דְּאֲמַרְיָנָן לְקַמְנָן (דָּף ג.).
מַקּוֹם שְׁנֵהֲגוּ שְׁלָא לַעֲשׂוֹת מַלְאָכָה אִין עוֹשִׂין: מִשְׁעַת הָאוּר. אֲבָל קוּדֵם לְכֹן אֲפִילוּ
נֵהֲגוּ. בְּטֹלָה דַּעֲתָן: מוֹתֵר בְּאֲכִילַת חֲמֵץ. עַד שֶׁשָּׂ שְׁעוֹת כְּדִלְקַמְנָן בְּפִירְקִין (ד' יא.):
אוֹרְתָא הוּא. מִשְׁחַשְׁיָכָה וְשִׁקְעָה חֲמָה שֶׁל שְׁלָשָׁה עֶשְׂרֵ: נִימָא אִיהוּ לְנַפְשָׁיָהּ. הֵיכֵן
מִלֵּינוּ שֶׁהַיּוֹם אֲסוּר וְהַלִּילָה מוֹתֵר: הֲכִי קֹאֲמַר לִיָּהּ. הֵךְ אִיסוּרָא דְרַבְּנָן הֵיךְ וְלֹא
דְּאוֹרֵייתָא וּבְשִׁלְמָא לְדִידֵי דְאֲמִינָא מִשְׁעַת עֲמוּד הַשָּׁחַר אֲשַׁכְחָן בְּעֻלְמָא בְּמִידֵי
דְּרַבְּנָן דֵּהַלִּילָה מוֹתֵר וְהַיּוֹם אֲסוּר: דְּפִלְגֵי בִּיהַ רַבְּנָן. שְׁנַתְנוּ חִילוּק בְּשִׁיעוּרִים זֶה
לְאִיסוּר וְזֶה לְהִיתֵר: אֲמִינָא לְךָ אֲנָא דְרַבְּנָן. הֵיכֵן הוֹרְגֵלוּ לַעֲשׂוֹת כֵּן דְּנִימָא דֵּהַכָּא
נְמִי כְךָ גִזְרוּ: וְאַתְּ אֲמַרְתָּ לִי. רֵאִיָּה בְּמִילֵי דְאוֹרֵייתָא שְׁגִזִּירַת הַכְּתוּב כְּךָ הֵיךְ וְאִין
זוֹ מִדַּת חֲכָמִים: שְׁעוֹת דְרַבְּנָן. לְבַד אִיסוּר שֶׁל תּוֹרָה שֶׁהוּא מִשָּׁשׁ שְׁעוֹת. וְלִמְעַלָּה
כְּדִלְקַמְנָן (ד' יא.): הוֹסִיפוּ חֲכָמִים שְׁתֵּי שְׁעוֹת כְּדַתְנָן אוֹכְלִין כֹּל אֲרַבְּעֵ וְתוֹלִין כֹּל
חֲמֵשׁ וְשׁוֹרְפִין בַּתְּחִלַּת שֶׁשָּׁ הָרִי לְךָ בְּשַׁל דְּבִרְיָהֶם שְׁתֵּי שְׁעוֹת אֲסוּרוֹת וְהֵאֲרַבְּעֵ
רֵאשׁוֹנוֹת לֹא אֲסוּרוֹ: וְאִידֵךְ. הֵהוּא לֹא דְמִי לְהַכָּא דֵּהֲרַחֲקָה עֲבוּד רַבְּנָן לְדְאוֹרֵייתָא
מִשּׁוֹם יוֹם הַמְּעוֹנָן וּבְנֵי אֲדָם שְׁאִינָן בְּקִיָּאִין בְּשְׁעוֹת וַיִּטְעוּ בִּין שֶׁשׁ לְשַׁבַּע אֲבָל
בְּאִיסוּר זֶה כּוֹלִיָּה דְרַבְּנָן אַחַר שְׁגִזְרוּ אִיסוּר כֹּל הַיּוֹם גִּזְרוּ: אִין מִשִּׁיאִין מִשׁוֹאוֹת.
אֲבוּקוֹת בְּרֵאשֵׁי הָרִים הֵיוּ שְׁלוּחֵי בַיִת דִּין עוֹשִׂין לְהוֹדִיעַ שֶׁהַיּוֹם קִידְשׁוּ בַיִת דִּין אַתְּ
הַחֲדָשׁ: אֲלֹא עַל הַחֲדָשׁ שְׁנֵרָאָה בְּזַמְנֵנוּ לְקִדְשׁוֹ. בַּיּוֹם שְׁלָשִׁים שְׁנֵרָאָה לְקִדְשׁ דְּאִילוּ
כְּשֶׁהַחֲדָשׁ מִעוֹבֵר וְעוֹשִׂין רֵאשׁ חֲדָשׁ בַּיּוֹם שְׁלָשִׁים וְאַחַד אִין מִקְדָּשִׁין אוֹתוֹ שְׁכַבֵּר
קִדְשׁוֹ שְׁמִים וְאַשְׁמַעִינָן הֵאִי תֵנָּא דְאַחַסְרָ עֲבָדִינָן מִשׁוֹאוֹת וְאַמְלָא לֹא עֲבָדִינָן

משואות וכשאין רואין משואות יודעין שהחדש מעובר: לאור עזרו. ליל שעבר
שלשים להודיע שהיום נתקדש (ליל) שלשים [ואחד] קרי (אור) עזרו על פס פז
נעשה החדש מעובר כשאין קובעין בו את ראש חדש: אלמא אור אורתא הוא.
דהא ביום אין משואות של אור נראין מרחוק: עומד ומקריב כל הלילה לאורה
טעון קידוש ידים ורגלים. דקסבר רבי לונה פוסלת בקידוש ידים ורגלים וטעמא
מפרש בזבחים: אורה שאני. היכא דתני אורה לא פליג רב יהודה דהוא לשון יום:
(כ"ז)

תוספות אי פשיטא לך דאנפשות קאתי. אומר ר"י וריב"א דהאי קרא באב על
הבן מיירי דסתם אב מרחם על הבן ולא יהרגנו אם יעמוד נגדו להציל ממונו
ולכך לא ניתן להצילו בנפשו אלא כשיודע בברור שלהורגו בא כדמוכח בפרק בן
סורר (דף עב: ושם) דמוקי הברייתא דתניא אם זרחה עליו השמש וכי עליו בלבד
זרחה אלא אם ברור לך כשמש שאין לו שלום עמך הרגהו ואם לאו אל תהרגהו
באב על הבן וההיא דתניא אם ברור לך שיש לו שלום עמך אל תהרגהו מוקי בבן
על האב: **מאימתי** י"ד אסור בעשיית מלאכה. פירש רש"י אסור בעשיית מלאכה
במקום שנהגו ואין נראה לר"י דבפי' מקום שנהגו (דף נה.). מוכח בהדיא דרבי
יהודה אית ליה איסורא ולא מנהגא ועוד תני תנא איסורא ואת אמרת מנהגא
ועוד ניחזי היכי נהוג לכך נראה דבאיסור ודאי פליגי ובגליל כי היכי דפליגי התם
במתני' ב"ש וב"ה: **רבי אליעזר** ב"י אומר משעת האור. למאי דמסקינן אור
ממש נקט ר' אליעזר בן יעקב שיעור למילתיה בתחלת היום ור' יהודה נקט הנץ
החמה משעת כניסת פועלים למלאכה שהוא אחר זריחת השמש כדאמר
בהשוכר את הפועלים (דף פג: ושם) פועל בכניסתו משלו ביציאתו משל בעה"ב
פי' ביציאתו מביתו למלאכה כדכתיב (תהלים קד) תזרח השמש יאספון וגו' יצא
אדם לפעלו ולא הוי ר"א בן יעקב לא כב"ש ולא כב"ה דבית שמאי אוסרין הלילה
וב"ה מתירין עד הנץ ולמאי דסי"ד דאור אורתא כב"ש יאמר רבי אליעזר בן יעקב
לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר הזה: **היכן** מצינו יום שמקצתו מות' ומקצתו אסו'.
פי' היכא דליכא סברא כי הכא וכן חמץ דאקשי ליה מיניה אבל היכא דאיכא
סברא כגון לא יאכל אדם מן המנחה ולמעלה משום תיאבון וכיוצא בו לא מיירי:
(תוספות)

המפלת אור לשמונים ואחד בית שמאי פוטרין מקרבן ובית הלל מחייבים אמרו (להן) בית הלל לבית שמאי מאי שנא אור שמנים ואחד מיום שמנים ואחד אם שיוה לו לטומאה לא ישוה לו לקרבן מדקאמר ב"ה לב"ש מאי שנא אור שמונים ואחד מיום שמונים ואחד שמע מינה אור אורתא הוא שמע מינה מיתיבי יכול יהא נאכל אור לשלישי ודין הוא זבחים נאכלים ליום אחד ושלמים נאכלים לשני ימים מה להלן לילה אחר היום אף כאן לילה אחר היום ת"ל [\[ויקרא יט-ו\]](#) ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר עד יום בעוד יום הוא נאכל ואינו נאכל לאור שלישי יכול ישרף מיד ודין הוא זבחים נאכלין ליום ולילה אחד ושלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד מה להלן תיכף לאכילה שריפה אף כאן תיכף לאכילה שריפה תלמוד לומר [\[ויקרא ז-ז\]](#) והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף ביום אתה (שורף) ואי אתה שורפו בלילה מדקאמר יהא נאכל אור לשלישי אלמא אור אורתא הוא שמע מינה תא שמע אור של יום הכפורים מתפלל שבע ומתודה שחרית מתפלל שבע ומתודה במוסף מתפלל שבע ומתודה במנחה מתפלל שבע ומתודה בערבית מתפלל מעין שמונה עשר ר' חנינא בן גמליאל אומר משום אבותיו מתפלל שמונה עשר שלימות מפני שצריך לומר הבדלה בחונן הדעת אלמא אור אורתא הוא שמע מינה תא שמע דתני דבי שמואל לילי ארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר אלמא אור אורתא הוא אלא בין רב הונא ובין רב יהודה דכולי עלמא אור אורתא הוא ולא פליגי מר כי אתריה ומר כי אתריה באתריה דרב הונא קרו נגהי ובאתריה דרב יהודה קרו לילי ותנא דידן מאי טעמא לא קתני לילי לישנא מעליא הוא דנקט וכדר' יהושע בן לוי דאמר ר' יהושע בן לוי לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו שהרי עקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו שנאמר [\[בראשית ז-ח\]](#) מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה רב פפא אמר תשע שנאמר [\[דברים כג-יא\]](#) כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה רבינא אמר עשר וי"ו דטהור רב אחא בר יעקב אמר שש עשרה שנאמר [\[שמואל א כ-כו\]](#) כי אמר מקרה הוא בלתי טהור הוא כי לא טהור תניא דבי רבי ישמעאל לעולם יספר אדם בלשון נקיה שהרי בזב קראו מרכב ובאשה קראו מושב ואומר [\[איוב טו-ה\]](#) ותבחר לשון ערומים ואומר [\[איוב לג-ג\]](#) ודעת שפתי ברור מללו

מאי ואומר וכי תימא הני מיילי בדאורייתא אבל בדרבנן לא תא שמע ואומר ותבחר לשון ערומים וכי תימא הני מיילי בדרבנן אבל במיילי דעלמא לא ואומר ודעת שפתי ברור מללו ובאשה לא כתיב בה מרכב והכתיב [\[בראשית כד-סא\]](#) ותקם רבקה ונערוותיה ותרכבנה על הגמלים התם משום ביעתותא דגמלים אורחא היא והכתיב [\[שמות ז-כ\]](#) ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על החמור התם

ה"י המפלת אור לשמונים ואחד. זכריות צפרק קמא דקיימא לן זאת תורת היולדת מלמד שמביאה קרבן אחד על ולדות הרבה יכול שתביא על הלידה שלפני מלאות ועל הלידה שלאחר מלאות קרבן אחד ולא יותר תלמוד לומר זאת שאם ילדה לאחר מלאות כגון שטבלה לסוף שבועיים של נקבה ונתעברה והפילה אם תוך מלאות הפילה נפטרת בקרבן אחד ואם לאחר מלאות הפילה כבר נתחייב בקרבן הראשון קודם לידה שניה ולבסוף מלאות של לידה שניה תביא שתי קרבנות ואם הפילה ליל של כניסת שמונים ואחד שכבר עברה מלאות שלה אזל עדיין אינה ראויה להבאת קרבן שאין קרבן נשחט כלילה: בית הלל מחייבי. שתי קרבנות דלאחר מלאות קרינא ביה ובית שמאי פוטרינ אותה בקרבן אחד כדמפרש טעמייהו: מאי שנא אור שמונים ואחד מיום שמונים וא'. הלל אתם מודים לנו שאם לא הפילה הלילה והפילה למחר שחייבת אף כשהפילה אור לשמונים ואחד תתחייב שהרי לכל דבר זמן היום והלילה שוים: אם שויה לו לטומאה לא יסוה לו לקרבן. בתמיה ועוד ראייה אחרת דהואיל וסוה לו לטומאה שעד שקיעת החמה של שמונים דמיה טהורים ואם תראה לאחר שקיעת החמה דמיה טמאין כאילו היא רואה למחר ולמה לא יסוה לו אף לקרבן שכשם שאם תפיל למחר תתחייב כך תתחייב על הוולד של לילו ותשובת בית שמאי במסכת כריתות היא שנויה לא אם אמרתם ביום שמונים ואחד שכן יתה לשעה הראויה להביא זה קרבן לפיכך נתחייבה בקרבן הראשון וסוב אין לידה השניה נפטרת זו תאמרו במפלת אור לשמונים ואחד שלא יתה מידי וולד הראשון לשעה הראויה לקרבן והדמים שאתם אומרים אינן מוכיחים שהרי הפילה תוך מלאות דמיה של לידה טמאין ופטורה מן הקרבן: אור לשלישי. לאור כניסתו של שלישי ה"נ גרסינן אור לשלישי ואשלמים

קאי דכתיב זהו זכרם יאכל וממחרת וזה לשורפו לבוקרו של שלישי יכול יהא נאכל ליל שלפניו: זכרים נאכלים ליום אחד. תודה דכתיב זיום קרבנו יאכל וקלמים נאכלים לשני ימים מה להלן לילה אחר היום דכתיב בגופיה דקרא לא יניח ממנו עד בוקר הא כל הלילה אוכל וכן פסח לא תותירו ממנו עד בוקר אף כאן לילה אחר הימים הכתובים זה: ת"ל וממחרת והנותר עד יום. בעוד שהוא יום ממחרת אוכל ולא משתחשך: מה להלן תיכף לאכילה שריפה. כשכלה זמן אכילתו מתחיל זמן שריפתו כדכתיב והנותר ממנו עד בקר באש תשרופו: אף כאן. זמן אכילתו כלה ערבית כדאמר וישרף בלילה: תלמוד לומר. בלו את אהרן זיום השלישי באש ישרף כאן לא נאמר עד יום אלא זיום משום דהאי קרא לא איירי בזמן אכילה אלא בשריפה להורות שביום הוא נשרף ולא בלילה וקרא דלעיל בקדושים תהיו: באתריה דרב הונא קרו. לאורתא נגהי: מאי טעמא לא תני לילי. כדתנא דבי שמואל ומשני אלישנא מעליא קא מיהדר שמאיה ודרך נקיי הדעת לספר בלשון נקיה: דבר מגונה. לאו משום דלילי דבר מגונה הוא והא דר' יהושע בן לוי בעלמא איתמר ומיהו שמעינן מינה לשון חכמים לחזר אחר לשון נח ונקי: אשר איננה טהורה. ולא כתיב הבהמה הטמאה כי אורחיה הרי שמונה אותיות עקם הטמאה חמש אותיות הן אשר איננה טהורה שלש עשרה אותיות ואע"ג דבאורייתא כתיב טמא שני אורחיה בחד דוכתא ללמדך לחזר על לשון נקיה: אשר לא יהיה טהור. הוה ליה למיכתב איש טמא וכי נמי משוית לטהור חסר ו' איכא עיקום תשע שהרי שתיים עשרה יש וטמא אינו אלא שלש: ו' דטהור. דהא לא חסר הוא: כי אמר מקרה. טמא הוא לכתוב ולשתוק ויש כאן עיקום י"ז אותיות בזב כתיב (ויקרא טו) וכל המרכב אשר ירכב ובאשה כתיב (קס) או על הכלי אשר היא יושבת לפי שאין הגון להזכיר רכיבה ופיסוק רגלים באשה ואע"פ שהמרכב והמושב שוין בשניהם: ותבחר לשון ערומים. מורה עליך כך: ברור מללו. ל' נקי ומבורר: מאי ואומר. למה לו ואומר הא נפקא ליה מקמא: ה"ק וכי תימא ה"מ דבאורייתא. תורה הקפידה בלשונה שיאלתה מפי הגבורה אבל חכמים במשנה ובאורייתא אין להקפיד על לשונם: ת"ש ותבחר לשון ערומים. שמענו שהערומים

בוחרי לשון הם: משום ביעתותא דגמלים. שהוא גבוה ומתיירא שלא תפול אורחה
לחקה לרכוב כדי שתהא מחזקת בו בידים ורגלים: (רפ"ו)

תוספות אם שיהו לו לטומאה. חזרו ב"ה מזה הטעם מתשובתם של ב"ש
וטעמייהו כדתניא פ"ק דכריתות (דף ת.). או לבת לרבנות אור לשמונים ואחד:
תלמוד לומר ביום. תימה אמאי איצטריך עד יום תיפוק ליה דאינו נאכל אור.
לשלישי מדאיצטריך ביום דאי ס"ד דנאכל פשיטא דאינה נשרפת באותו לילה
דתיכף לאכילה שריפה ויש לומר דאי לאו עד יום ה"א נאכל ואיצטריך ביום
למעוטי שלא ישרף בלילה של אחרי כן: **שהרי** בזב קראו מרכב וכו'. מרכב
ומושב אין דינו שוה דנוגע במרכב אין טעון כבוס בגדים כדמוכח בתורת כהנים
ובריש מסכת כלים והשתא קשה לר"י היכי קאמר דבאשה קרוי מושב אם ר"ל
אפי' אוכף שיש לו דין מרכב אף באשה שינה הכתוב לקרותו מושב לדבר דרך
כבוד דהא לקמן משני משום ביעתותא דגמלא אורחא הוא אלמא לשנות הדבר
ממה שהוא אין לכתוב דרך כבוד ונראה לר"י דה"פ ובאשה קראו מושב מרבויה
דקרא דמושב דהכי איתא בתורת כהנים אשר היא יושבת עליו זה מושב כלי זה
מרכב לימדנו הכתוב לספר בלשון נקיה שלא כתבו בהדיא כמו בזב: (תוספות)

דף - ג - ב

משום בניו אורחא הוא והכתיב [\[שמואל א כה-כ\]](#) והיא רוכבת על החמור
התם משום ביעתותא דליליא אורחא הוא ואיבעית אימא משום
ביעתותא דליליא ליכא משום ביעתותא דדוד איכא ואיבעית אימא
ביעתותא דדוד נמי ליכא משום ביעתותא דהר איכא ובאורייתא מי לא
כתיב טמא אלא כל היכא דכי הדדי נינהו משתעי בלשון נקיה כל היכא
דנפישין מילי משתעי בלשון קצרה כדאמר רב הונא אמר רב ואמרי לה
אמר רב הונא אמר רב משום ר"מ לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה
וכל היכא דכי הדדי נינהו משתעי בלשון כבוד והא רוכבת ויושבת דכי
הדדי נינהו וקאמר רוכבת רכבת כתיב הנהו תרי תלמידי דהווי יתבי קמיה
דרב חד אמר שויתנין האי שמעתא כדבר אחר מסנקן וחד אמר שויתנין

האי שמעתא כגדי מסנקן ולא אישתעי רב בהדי דהאיך הנהו תרי תלמידי דהוו יתבי קמיה דהלל וחד מינייהו רבן יוחנן בן זכאי ואמרי לה קמיה דרבי וחד מינייהו רבי יוחנן חד אמר מפני מה בוצרין בטהרה ואין מוסקין בטהרה וחד אמר מפני מה בוצרין בטהרה ומוסקין בטומאה אמר מובטח אני בזה שמורה הוראה בישראל ולא היה ימים מועטים עד שהורה הוראה בישראל הנהו תלתא כהני חד אמר להו הגיעני כפול וחד אמר הגיעני כזית וחד אמר הגיעני כזנב הלטאה בדקו אחריו ומצאו בו שמץ פסול והא (תניא) אין בודקין מן המזבח ולמעלה לא תימא שמץ פסול אלא אימא שחץ פסול ואי בעית אימא שאני התם דאיהו דארע נפשיה ההוא ארמאה דהוה סליק ואכיל פסחים בירושלים אמר כתיב [שמות יב-מג](#) כל בן נכר לא יאכל בו [שמות יב-מח](#) כל ערל לא יאכל בו ואנא הא קאכילנא משופרי שופרי אמר ליה רבי יהודה בן בתירא מי קא ספו לך מאליה אמר ליה לא כי סלקת להתם אימא להו ספו לי מאליה כי סליק אמר להו מאליה ספו לי אמרו ליה אליה לגבוה סלקא אמרו ליה מאן אמר לך הכי אמר להו רבי יהודה בן בתירא אמרו מאי האי דקמן בדקו בתריה ואשכחוהו דארמאה הוא וקטלוהו שלחו ליה לרבי יהודה בן בתירא שלם לך ר' יהודה בן בתירא דאת בנציבין ומצודתך פרוסה בירושלים רב כהנא חלש שדרוה רבנן לר' יהושע בריה דרב אידי אמרו ליה זיל בדוק מאי דיניה אתא אשכחיה דנח נפשיה קרעיה ללבושיה ואהדריה לקרעיה לאחוריה ובכי ואתי אמרו ליה נח נפשיה אמר להו אנא לא קאמינא [משלי י-יח](#) ומוציא דבה הוא כסיל יוחנן חקוקאה נפק לקרייתא כי אתא אמרו ליה חיטין נעשו יפות אמר להם שעורים נעשו יפות אמרו ליה צא ובשר לסוסים ולחמורים דכתיב [מלכים א ה-ח](#) השעורים והתבן לסוסים ולרכש מאי הוי ליה למימר אשתקד נעשו חיטין יפות אי נמי עדשים נעשו יפות :

רש"י משום בניו. שהן זכרים כתב לשון רכיבה: דכי הדדי נינהו. שאין אורך בלשון נח מן המגונה משתעי בלשון כבוד: וכל היכא כו'. והני דלעיל עיקם ללמדך שאריך לחזר אחר לשון נקי ובשאר מקומות כתיב לשון מגונה וקצר ללמדך שיסנה אדם לתלמידו לשון קצרה לפי שמתקיימת גירסא שלה יותר מן הארוכה: רכבת כתיב. ואע"ג דמצי למיכתב נמי ישבת חסר מיהו כל חסירות שבתורה לדרוש הן באין וכאן למדך בחסרון זה שתתפוס לשון קצרה ואפילו הוא מגונה שהרי כאן

תפס לשון מגונה וקלר: כגדי מסנקן. כגדי עייף סינוק לשון עייפות ודומה לו גדי וסינק לא כגמרא דשבת בפרק במה חשה יולאה (דף סז): התגבר מזלי ואל תהי עייף: מפני מה בולרים בטהרה. בכלים טהורים: ואין מוסקין בטהרה. בזיתים קא קרי מסיקה ואין כריך למוסקין בטהרה כדאמר במסכת שבת ביציאות שבת (ד' יז). דלא חשיב מוהל היואל מהן להכשיר שאינו שמן גמור אללא היואל ע"י הבד אצל יין הזב על הענבים מכשירן דניחא ליה ביה: הגיעני כפול. מלחם הפנים לחלקי: שמץ פסול. פסול כהונה חלל: אין בודקין. לענין יוחסין לישא חשה: מן המזבח ולמעלה. אם שימש במזבח אין כריך לבדוק למעלה הימנו דאם לא היה ראוי לכהונה לא היו מניחין אותו לשמש כדתנן במסכת מדות (פ"ה משנה ד') לשכת הגזית שם היו יושבים ב"ד מיחסי כהונה ולויה כל כהן שנמאל בו פסול כשהיה רואה להתחנך לעבודה לובס שחורים ויולא: שחץ פסול. הוא עצמו היה גם רוח ומזזה קדשי שמים ואין ראוי לשמש כדקיימא לן [במנחות] (דף יח): עבודה המסורה לבני אהרן כהן שאינו מודה בכולן אף במגונה שבהן אין לו חלק בכהונה: דארע אנפשיה. והכריך בדיקה אחריו וגלה שלא בדקוהו יפה מתחלה: מי קא ספו לך. כלום נותנין לך מן האליה לאכול אין נותנין לך אללא מן הכחוש שבו ונתכוון להטעותו לכשילך עוד ישאל מן האליה וביד ר' יהודה בן בתירא לא היה להורגו: ספו לי מאליה הלעיטוני מן האליה וכבש היה ואליייתה קריבה לגבזה דכתיב בכבש (ויקרא ג) האליה תמימה: ר' יהודה בן בתירא. קאמר לי שאין אתם נותנים לי חלק יפה אללא מן הכחוש ואני נתתי דמים כמו כן: מאי דקמן. מה הדבר הזה שבה לפנינו: נליבין. שם עירו האי עובדא נקט הכא משום ההוא דלעיל דגרמו שניהם לבדוק אחריהם וההוא נקט משום לשון מגונה: בדוק מאי דיניה. בדוק ודע מה נהייתה בו: אהדרי' לקרעיה לאחוריה. שלא יבינו מהר להדיא ויאל לבס: חקוקאה. כינוי השם: לקרייתא. לכפרים לראות בתבואות: פעורין נעשו יפות. ומכלל דבריו משמע שהחטים לא נעשו יפות ולא היה רואה להוליא דבר קללה מפיו: עדשים נעשו יפות. מאכל אדם: (כ"ז)

תוספות כל היכא דכי הדדי וכו'. ולכך עקם הכתוב ללמדנו שלעולם יספר אדם בלשון נקיה ואם לא היה עוקם אם כן מהיכא תיתי אפילו היכא דכי הדדי נינהו:

רַבְּנָת כתיב. וא"ת לכתוב נמי ישבת ואומר ר"י דלא מצי למיכתב ישבת דכל היכא דכתב ישב בלא וי"ו אתא לדרשה כדדרשינן ולוט ישב בשער סדום אותו היום מינוהו שופט (בראשית רבה פרשה נ): **אין** מוסקין בטהרה. מפרש ה"ר יוסף דטעמא דבצירה דפ"ק דשבת (ד' יז. ושם) לא שייכי במסיקה דשמא יבצרנו בקופה מזופפת וההיא נמי פעמים שאדם הולך לכרמו ורואה אשכול שביכרה סוחטו ומזלפו ע"ג ענבים ובשעת בצירה עדיין משקה טופח עליהן דבזיתים אינו רגיל לעשות כן שאינו משקה ואינו חשוב כדאמר התם ואינו רוצה בקיומה: **שמץ** פסול. פירש רבינו חננאל דבר עבודת כוכבים כדכתיב (שמות לב) לשמצה בקמיהם ופסול לכהונה כדתנן במסכת מנחות (דף קט.). כהנים ששמשו בבית חוניו לא ישמשו במקדש ואין צ"ל לדבר אחר פירוש לע"ז שנאמר אך לא יעלו כהני הבמות אל מזבח ה': **ואנא** אכילנא משופרי שופרי. מכאן אין ראייה שנאמין לכל הבא לפנינו ואומר ישראל אני דשאני הכא דרוב ישראל היו ואזלינן בתר רובא אך יש להביא ראייה מפרק החולץ (דף מה. ושם) דאמר ליה זיל גלי או נסיב בת מינד וכן מההוא דאתא לקמיה דרבי יהודה ואמר נתגיירתי ביני לבין עצמי אמר ליה נאמן אתה לפסול את עצמך ואי אתה נאמן לפסול את בניך והיינו משום דמצי למימר ישראל אני והא דאמר בהחולץ (דף מו.): מי שבא ואמר גר אני יכול נקבלנו תלמוד לומר אתך במוחזק לך התם מיירי במוחזק לן באבהתיה שהם נכרים דאי לאו הכי נאמן במיגו דאי בעי אמר ישראל אני: **מאליה** מי קספו לך. אע"ג דגדי אין אליתו קריבה רוב פסחיהם היה טלה או שמא הגיד לו ורבי יהודה בן בתירא שלא עלה לרגל י"ל שלא היה לו קרקע או זקן היה שאינו יכול להלך ברגליו דפטור מפסח כמו מראיה א"נ נציבין חו"ל היא כדמוכח בסיפרי בפי' ראה ועוד בתרגום ירושלמי (בראשית י) וארץ ואכד וכלנה בארץ שנער מתרגם והדס ונציבין וקטיספי: **חקוקאה**. פי' רבינו חננאל סופר ור"י פירש מעיר חקוקה היה בספר יהושע (יט): (תוספות)

א

-

ד

דף

רב בר אחוה דר' חייא ובר אחתיה כי סליק להתם אמר ליה אייבו קיים אמר ליה אימא קיימת אמר ליה אימא קיימת אמר ליה אייבו קיים אמר ליה לשמעיה חלוץ לי מנעלי והוליד כלי אחרי לבית המרחץ שמע מינה

תלת ש"מ אבל אסור בנעילת הסנדל ושמע מינה שמועה רחוקה אינה נוהגת אלא יום אחד ושמע מינה מקצת היום ככולו ההוא דאמר דונו דיני אמרי שמע מינה מדן קאתי דכתיב [\[בראשית מט-טז\]](#) דן ידין עמו כאחד שבטי ישראל ההוא דהוה קא אזיל ואמר אכיף ימא אסיסני ביראתא בדקו ואשכחוהו דמזבולן קאתי דכתיב [\[בראשית מט-יג\]](#) זבולון לחוף ימים ישכון: והשתא דקיימא לן דלכולי עלמא אור אורתא הוא מכדי בין לרבי יהודה ובין לר' מאיר חמץ אינו אסור אלא משש שעות ולמעלה ונבדוק בשית וכי תימא זריזין מקדימין למצות נבדוק מצפרא דכתיב [\[ויקרא יב-ג\]](#) וביום השמיני ימול בשר ערלתו ותניא כל היום כולו כשר למילה אלא שזריזין מקדימין למצות שנאמר [\[בראשית כב-ג\]](#) וישכם אברהם בבקר אמר רב נחמן בר יצחק בשעה שבני אדם מצויין בבתיהם ואור הנר יפה לבדיקה אמר אביי הילכך האי צורבא מרבנן לא לפתח בעידניה באורתא דתליסר דנגהי ארבסר דלמא משכא ליה שמעתיה ואתי לאימנועי ממצוה בעו מיניה מרב נחמן בר יצחק המשכיר בית לחברו בארבעה עשר על מי לבדוק על המשכיר לבדוק דחמירא דידיה הוא או דלמא על השוכר לבדוק דאיסורא ברשותיה קאי ת"ש המשכיר בית לחברו על השוכר לעשות לו מזוזה התם הא אמר רב משרשיא מזוזה חובת הדר היא הכא מאי אמר להו רב נחמן בר יצחק תנינא המשכיר בית לחברו אם עד שלא מסר לו מפתחות חל ארבעה עשר על המשכיר לבדוק ואם משמסר לו מפתחות חל ארבעה עשר על השוכר לבדוק בעו מיניה מרב נחמן בר יצחק המשכיר בית לחברו בארבעה עשר חזקתו בדוק או אין חזקתו בדוק למאי נ"מ לישייליה דליתיה להאי דלשיווליה לאטרוחי להאי מאי אמר להו רב נחמן בר יצחק תניתוה הכל נאמנים על ביעור חמץ אפילו נשים אפילו עבדים אפילו קטנים מאי טעמא מהימני

רש"י רב צר אחוה וצר אחתיה דר' חייה הוה. אייבו אביו של רב אחיו של ר' חייה היה מן האב כדאמרין בפ"ק דסנהדרין (דף ה.) אייבו וחנא וקילא ומרתא ור' חייה כולהו בני דר' אחא מכפרי הוו ואימא שהיתה אמו של רב אחותו של ר' חייה היתה מן האם: כי סליק. רב מעירו מצבל לארץ ישראל שהיה ר' חייה פס: אמר. ר' חייה לרב אייבו אביו הוה קיים: א"ל. רב: אימא קיימת. כלסון שאילה כלומר עד שאתה משאיל על אבי שאל על אמי שאף היא אחותך: אמר לו. עוד ר' חייה לרב ואימא אחותי קיימת: אמר ליה. רב: אייבו קיים. ואבי כלום קיים

הוא עדיין לא השיבותיך עליו ומאליו הבין וי"א בניחותא היה משיבו רב על מי שאינו שואל כדי שיבין מן הכלל והקשה בעיני לומר שיזכיר רב דבר שקר מפיו: חלוץ לי מנעלי. להתאבל על אחי ואחותי: והולך כלי אחרי לבית המרחץ. ללמד הלכה לתלמידים נתכוון שאין שמועה רחוקה שלאחר שלשים יום נוהגת אלא יום אחד ומקאתו ככולו ואינו כריך לישב כל היום כולו מדאמר ליה והולך לי כלי אחרי לבית המרחץ ולא המתין עד למחר אלמא שעה אחת די: ההוא דהוה קאמר דונו דיני. בכל דבר משא ומתן שהיה לו עם אדם היה אומר תמיד בא לדין ואינו נשמע לדבר אדם אלא על פי דיון: אכיף ימא אסיסני ביראתא. אתקן בירונות אם היו לי פלטין לבנות לא הייתי קובעם אלא על שפת הים ותמיד היה משתבח בשפת הים ובתשובות הגאונים מלאתי אכיף ימא אסנא בראתא ופירוש כך היה משתבח בשפת הים ואומר תמיד סנאים שעל שפת הים ברוקים הם במקומות אחרים ולשון זה הגון סנה בלשון ארמי אסנה ברוש ברותא: בין לר' מאיר ובין לרבי יהודה. לאיפליגו במתניתין בהרחקה דעבוד רבנן לדאורייתא חמץ אינו אסור מן התורה אבל יראה ובאכילה אלא משך שעות משעברו שש שעות כדיליף לקמן מן אך חלק ומן לא תשחט על חמץ: נבדוק. חמץ בתחלת שש וקודם איסורו יבערנו למה לי לאקדומי כולי האי דבשלמא אי אור יממא הוא איכא לתרוצי דמתניתין נמי בשש קאמר אבל השתא תקשה: נבדוק מלפרא. לאיכא הקדמה לזריזים כדאשכחן גבי מילה ובזריזותיה לאברהם שנאמר וישכם אברהם בבקר שלא המתין עד הנץ החמה ומכל מקום בלילה לא הקדים: ואור הנר יפה לבדיקה. בלילה אבל ביום מחשיך ואם תאמר יבדוק לאור היום הא ילפינן לקמן מחיפוש שמלותו בנר: לא יפתח בעידנא. לא יתחיל בגירסא אם קבע עת לתורה בלילות לא יתחיל להתעסק בשמעתתא: באורתא דתליסר נגהי ארבעסר. לילי יציאת שלשה עשר שהוא כניסת ארבעה עשר והוא ליל בדיקת חמץ: דחמירא דידיה הוא. החמץ שבבית שלו הוא: ברשותיה קאי. שהרי עתה הבית שלו: לעשות לו מזוזה. אלמא מידי דמאור עליה רמיא: חובת הדרי. לפי שהיא משמרתו וכתוב בדתך ביאתך נכנס ויוצא זה אבל הכא בדיקת חמץ דרבנן דאי מקום כל יראה וכל ימלא הא אומר לקמן דסגי ליה בבטול בעלמא אי מסיח דעתיה מיניה ומסוי ליה

כעפרא ואמר כל חמירא דבביתא דדין כו' ורבנן הוא דאלכרוך בדיקה והשתא כי האי גוונא מיבעיא לן טורח זה על מי מוטל: מסירת מפתח. הוא קנין השכירות ואם עד שלא מסר המפתח נכנס ליל ארבעה עשר חלה חובת הדיקה על המשכיר שעדיין היתה ברשותו ואף על פי שמסר לו ביום כבר חלה חובה עליו: בארבעה עשר. שחרית מי מחזקין ליה להאי משכיר דודאי בדקו אמר כמלות חכמים אי לא: למאי נפקא מיניה לייסיליה. להאי אם בדקו אם לאו: כגון דליתיה להאי. משכיר לייסיליה ומיבעי לן לאטרוחי להאי שוכר לבדוק מספק מאי: נאמנין על זיעור חמץ. להעיד בארבעה עשר שבדקו בעליו אמר: מאי טעמא נאמנין. הא לאו בני אסהודי נינהו לאו משום דכלאו אמירה לידהו נמי מחזקין ליה בדוק דודאי לא עבר זה על דברי חכמים ואפילו הוא עם הארץ לשאר דברים חבר הוא לענין דדיקה דהכל זריזין: (רפ"י)

תוספות אבא קיים א"ל אבא קיים אימא קיימא א"ל אימא קיימא. זאת גירסת פ"ח פ"י ר' חייא שאל על אביו אם הוא קיים ורב השיב לו שאביו של רב קיים וכן באם ולפי גירסת הספרים ר' חייא שאל על אביו אם הוא קיים והשיב לו רב אימא קיימת פ"י אימא של רב היא קיימת ולא רצה להשיב אבא קיים שלא יטעה רבי חייא ויסבור שמשיבו על מה ששאלו דקרי אינשי לאבי אבא אבא לכך פירש הגמרא דרב בר אחוה ובר אחתיה דר' חייא הוה לפרש טעמא למה משיב כן: שנאמר וישכם אברהם בבקר. ואם תאמר והיכי מוכח מהאי קרא דזריזין מקדימין למצות ואין מקדימין טפי מצפרא והא בפרק גיד הנשה (חולין צא. שם) יליף ר' אבהו מהאי קרא דתלמיד חכם לא יצא יחידי בלילה ויש לומר דהכא מוכח מקרא דעקידה דלא היה נמנע אברהם מלצאת יחידי בלילה דשלוחי מצוה אינן נזוקין ועוד דשני נעריו היו עמו והתם מוכח מוישכם אברהם בבקר דכתיב גבי סדום דלא היה מצוה ויחידי היה שלא רצה שיראו במפלתן של סדום: על המשכיר לבדוק דחמירא דידיה הוא. אין לפרש הטעם כיון דשלו הוא ואין אדם יכול לבטל אלא הוא חייב לבדוק דא"כ אמאי נקט משכיר לחברו ביי"ד אפילו ביי"ג יתחייב המשכיר מהאי טעמא לבדוק לכך מפרש ר"י דחמירא דידיה הוא וחל עליו חיוב בדיקה שעה אחת קודם שהשכירה ומייתי ראייה ממזוזה דאע"פ דחל חיוב קודם שהשכיר על השוכר לעשות מזוזה ודחי דמזוזה חובת הדר הוא כלומר אפי' לא היה משכירה היה יכול ליפטר ממזוזה שלא היה דר ומשתמש בבית אבל גבי חמץ [אילו] לא ישכיר לאחר יצטרך לבדוק: אם משמסר המפתח. פירש"י דמסירת המפתחות קונה ואין נראה לר"י דהא אמר במרובה (ב"ק עט.). כשם שקרקע נקנית בכסף בשטר ובחזקה כך שכירות [קרקע] נקנה בכסף וכי

ולא אמרי' דמהני מסירת המפתח אלא כמאן דאמר לך חזק וקני כדאמרינן בהפרה (בי"ק נב. ושם) ומפרש ר"י דהכא שמסר לו המפתח ולא החזיק ומי שיש בידו מפתח כשחל י"ד חייב לבדוק דאותו שאין בידו מפתח איך יכנס ויבדוק מיהו אם הפקיד אדם מפתח ביתו אצל אדם אחר אינו חייב הנפקד לבדוק אלא דוקא כשרוצה להחזיק בבית ולקנותו [ועי' תוי' בי"ק נב. ד"ה כיון ותוי' בי"ב נב. : ד"ה (תוספות) נעל]:

דף - ב

לאו משום דחזקתו בדוק דקסבר הכל חברים הם אצל בדיקת חמץ דתניא חבר שמת והניח מגורה מליאה פירות אפי' הן בני יומן הרי הן בחזקת מתוקנים וממאי דילמא שאני הכא משום דקאמרי הני אטו אמירה דהני מידי מששא אית ביה אלא מאי דחזקתו בדוק האי הכל נאמנים כל הבתים בחזקת בדוקין בארבעה עשר מיבעי ליה אלא מאי משום אמירה דהני הא לא אמרי הני לא תפשוט מיניה דאין חזקתו בדוק לא לעולם אימא לך חזקתו בדוק והכא במאי עסקינן דמוחזק לן דלא בדק וקאמרי הני בדקיניה מהו דתימא לא להימנינהו רבנן קמ"ל כיון דבדיקת חמץ מדרבנן הוא דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי ליה הימנוהו רבנן בדרבנן: איבעיא להו המשכיר בית לחבירו בחזקת בדוק ומצאו שאינו בדוק מהו מי הוי כמקח טעות או לא תא שמע דאמר אביי לא מיבעיא באתרא דלא יהבי אגרא ובדקו דניחא ליה לאיניש לקיומי מצוה בגופיה אלא אפילו באתרא דיהבי אגרא ובדקו דניחא ליה לאיניש לקיומי מצוה בממוניה: תנן התם ר"מ אומר אוכלין כל חמש ושורפין בתחלת שש ר' יהודה אומר אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין בתחלת שש דכולי עלמא מיהא חמץ משש שעות ולמעלה אסור מנלן אמר אביי תרי קראי כתיבי כתיב [\[שמות יב-יט\]](#) שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם וכתיב [\[שמות יב-טו\]](#) אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם הא כיצד לרבות ארבעה עשר לביעור ואימא לרבות לילי חמשה עשר

לביעור דסלקא דעתך אמינא ימים כתיב ימים אין לילות לא קא משמע
לן אפילו לילות ההוא לא איצטריכא ליה

רפ"י לקסבר. האי תנא: הכל חזירין אלל בדיקה. ואפילו עם הארץ ודבר שווא
מוחזק חבר מחזקינן ליה שלא עבר זמנו עד שעשאוהו: דתניא חבר. הנאמן על
המעשרות ומת והניח מגורה מליאה פירות אפילו הן בני יומן שנתמרחו היום הרי
הן בחזקת מתוקנים דולחי לא ילא מתחת ידו עד שגמר כל מלותו והכא נמי כיון
דאף עמי הארץ חזירין הן על הבדיקה חזקתן שדקוהו: וממאי. דהא דקתני
נאמנין טעמא משום דהכל חזירים הם אלל בדיקה דלמא אין עמי הארץ חזירים
על כד וטעמא משום דקאמרי הני אנו ראינו שדקו: כל הבתים בחזקת בדוקים
מיבעי ליה למיתני. ולא הוה למיתליה באמירה דהני ומקשינן אלל מדתלך
באמירה ודאי איכא למידק הא לא אמרי לא אם כן מאי קא מיבעיא לך תיפשוט
מינה דאין חזקתו בדוק ומשני מהא ליכא למידק למיפשוט מידי דאיכא לאוקמא
להא כגון דמוחזק לן בהאי דלא בדק כגון שראינוהו טרוד או ילא מצעוד יום
לדרך ואמרי הני אנחנו בדקיננהו: צדיטול בעלמא. דכתיב תשביתו ולא כתיב
תבערו והשבתה ללב היא השבתה: בדרבנן. הימנהו רבנן בחיובא דליתא אלל
מדרבנן דהם הכריכו והם התירו לסמוך באמירתן של אלו וכח בידיהם להאמינם
במידי ללאו דאורייתא: מי הוי מקח טעות. ואם בא השוכר לחזור בו על ידי
עלילותיו ולומר לא כך שכרתי ואין תנאי שלנו קיים מהו לחזור: לא מצעיא היכא
דלא יהבי אגרא. לאחרים ובדקי אלל כל איש ואיש בודק את ביתו דלא מצי
למימר ליה מקח טעות דאם הייתי יודע שאינו בדוק לא הייתי שוכרו דולחי ניחא
לאיניש למעבד מלוא בגופיה ואי נמי הוה ידע דלא בדק לא היה מניחו בכך:
אלל אפילו באגרא. דנהיגי כל בני העיר לשכור בודקין כל איש בביתו דאיכא
השתא חסרון כים אפילו הכי אי ידע ביה אתמול דלא בדק לא הוי דר ביה
דניחא ליה כו' והאי דקא דר ביה משום מלתא אחריתי היא דאשכח ביתא
אחריתי דשפירא מינה: תנן התם. גרסינן ואף על גב דבפירקין היא: ושורפין
בתחלת שש. ולא ימתין עד תחלת שבע שהוא אסור מן התורה לפי שאדם טועה
בשעות: ר' יהודה אומר. טועה אדם יותר מכאן וכריך להתרחק מן העבירה יותר

ולא יאכל מסוף ארבע ולמעלה: תולין. לא אוכלין ולא שורפין כלומר אין צריך לשרוף ומאכיל הוא לבהמתו כל חמץ אצל הוא לא יאכל: דכולי עלמא מיהא חמץ משעת שעות ולמעלה אסור. מן התורה דאי לא מיתסר עד אורתא לא הו גזרי ביה דבין יממא לליליא לא טעו אינסי: שבעת ימים שאור לא ימלא צבתיכם. אפילו שעה אחת בתוך השבעת ימים וכתוב אך ביום הראשון תשציתו הרי שעה זו שעה אחת: הא כיצד לרבות כו'. דעל כרחיך האי הראשון ראשון קודם לכל שבעה קאמר דהיינו ארבעה עשר: ואימא לרבות ליל חמשה עשר. שלא ימתין עד הבוקר והכי קאמר אך צכניסת יום הראשון מיד תשציתו דאי משבעת ימים הוה אמינא ימים אין לילות לא: (רפ"ו)

תוספות לאו משום דחזקתו בדוק. תימה מאי ס"ד דאי בחזקתו בדוק אם כן מה צריך לאמירה דהני כלל ואומר ר"י דמיירי כגון שבעל הבית בעיר אע"ג דחזקתו בדוק כיון דאיתיה בעיר צריך לישאל הימנו ולהכי מהני אמירה דהני דלא שאלין אע"ג דגבי טבל סמכינן אחזקת חבר ואין צריך אפילו לישאל היינו משום דכיון ששולח לו לאכול מסתמא תיקנה שלא יבא לידי מכשול אבל גבי בדיקה אפילו לא יהיה בדוק לא יהיה כל כך מכשול לכך צריך לישאל אם הוא בעיר ומסיק אי חזקתו בדוק כל הבתים בחזקת בדוקין מיבעי ליה וממילא ידעין דאמירה דהני מהני ואין צריך לישאל הימנו אפילו אם הוא בעיר ועוד פירש ר"י דס"ד דאיירי דאמרי הני לא היה בדוק ואנן בדקנו דאי חזקתו בדוק מהימני מגו דאי בעי שתקי אבל אי אין חזקתו בדוק אמאי מהימני ופריך אי הכי כל הבתים בחזקת בדוקין מיבעי ליה דממילא ידעין דמהימני במגו: **מדאורייתא** בביטול בעלמא סגי. פי' בקונטרס מדכתוב תשביתו ולא כתיב תבערו אלמא השבתה בלב היא וקשה לר"י דהאי השבתה הבערה היא ולא ביטול דתניא בשמעתין רע"א אין צריך הרי הוא אומר תשביתו ומצינו להבערה שהיא אב מלאכה ועוד דתשביתו אמרינן לקמן מאך חלק שהוא משש שעות ולמעלה ואחר איסורא לא מהני ביטול ואומר ר"י דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי מטעם דמאחר שביטלו הוי הפקר ויצא מרשותו ומותר מדקאמרינן אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה והא דאמרינן בנדריים (דף מה.) הפקר בפני שלשה מדאורייתא אין צריך: **הימנוהו** רבנן בדרבנן. אף על גב דכל דבר שהוא בידם מהימנינן להו לנשים ועבדים ואפילו מדאורייתא דמעשים בכל יום שאנו מאמינים לאשה ועבד על השחיטה ועל הניקור ובפי' המדיר (כתובות עב. ושם) גבי מאכילתו שאינו מעושר משמע שסומך עליה לענין חלה ומעשר מכל מקום גבי בדיקת חמץ אע"ג דבידם מ"מ אי הוי מדאורייתא לא מהימנינן להו משום דאיכא טירחא יתירתא וצריך

דקדוק גדול כדמוכח בירושלמי שמפרש מפני שנשים עצלניות הן ותחומין דרבנן מהימנין להו לאשה ועבד ולא קטן מדתניא בפי' כיצד מעברין (עירובין נח: ושם) אפילו עבד ואפילו שפחה נאמנת לומר עד כאן תחום שבת אבל קטנים לא דגריעי טפי מדחשיב להו בשמעתין בסוף ובפרק שני דכתובות (דף כח. ושם) אלו נאמנים להעיד בגודלן מה שראו בקוטן עד כאן היינו מהלכין בשבת משמע אבל בקוטן לא היינו משום דתחומין אין בידם כלל לכך אין נאמנים כמו בבדיקת חמץ: **המשכיר** בית לחבירו בחזקת שהוא בדוק. נראה לרשב"א דבשלשה עשר איירי דבארבעה עשר על המשכיר לבדוק: **וכתיב** אך ביום הראשון תשביתו. פי' הקונטרס מדמחייב ביום הראשון להשבית מכלל דמקצתו מותר ואין נראה לר"י דהא תשביתו הבערה היא ולא צוה הכתוב לשורפו אלא לאחר איסורו ועוד אי ממשמעות דיום ראשון משמע מקצת מותר מה צריך לאך חלק מיהו ללישנא שני שפירש הקונטרס דא"ך ח"ץ באח"ס בט"ע אתי שפיר ונראה לר"י דמייתורא דקרא קדריש ועוד מדכתיב אך ודרשינן לקמן אך חלק פריך: **ואימא** לרבות ליל חמשה עשר לביעור. הוי מצי לשנויי ביום כתיב כדמשני בסמוך וכי נמי משני דאיתקש השבתת שאור לאכילת חמץ לא צריך לקרא דמייתי שבעת ימים שאור לא ימצא דמדאיתקש השבתת שאור לאכילת חמץ יכול לדרוש הכל כמו שדורש רבי יוסי (הגלילי) לקמן: (תוספות)

דף ה - א

דהא איתקש השבתת שאור לאכילת חמץ ואכילת חמץ לאכילת מצה השבתת שאור לאכילת חמץ דכתיב **שמות יב-יט** שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם כי כל אוכל מחמצת ונכרתה ואכילת חמץ לאכילת מצה דכתיב **שמות יב-כ** כל מחמצת לא תאכלו בכל מושבותיכם תאכלו מצות (וגו') וכתוב ביה במצה **שמות יב-יח** בערב תאכלו מצות ואימא לרבות ליל י"ד לביעור ביום כתיב ואימא מצפרא אך חלק דבי רבי ישמעאל תנא מצינו י"ד שנקרא ראשון שנאמר **שמות יב-יח** בראשון בארבעה עשר יום לחדש רב נחמן בר יצחק אמר ראשון דמעיקרא משמע דאמר קרא **איוב טו-ז** הראשון אדם תולד אלא מעתה **ויקרא כג-מ** ולקחתם לכם ביום הראשון הכי נמי ראשון דמעיקרא משמע שאני התם דכתיב ושמחתם

לפני ה' אלהיכם שבעת ימים מה שביעי שביעי לחג אף ראשון ראשון לחג הכי נמי כתיב [\[שמות יב-טו\]](#) אך ביום הראשון תשביתו שבעת ימים מצות תאכלו אם כן נכתוב קרא ראשון הראשון למה לי שמע מינה לכדאמרן אי הכי התם נמי הראשון למה לי ותו התם דכתיב [\[ויקרא כג-לט\]](#) ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון אימר ראשון דמעיקרא משמע שאני התם דאמר קרא וביום השמיני שבתון מה שמיני שמיני דחג אף ראשון ראשון דחג הראשון למה לי למעוטי חולו של מועד חולו של מועד מראשון ושמיני נפקא איצטריך סד"א הואיל דכתב רחמנא וביום השמיני וי"ו מוסיף על ענין ראשון דאפילו בחולו של מועד קמ"ל ולא לכתוב רחמנא לא וי"ו ולא ה"א ותו התם דכתיב [\[ויקרא כג-ז\]](#) ביום הראשון מקרא קדש יהיה לכם ראשון דמעיקרא משמע אלא הני שלשה ראשון מיבעי ליה לכדתני דבי רבי ישמעאל דתנא דבי ר' ישמעאל בשכר שלשה ראשון זכו לשלשה ראשון להכרית זרעו של עשו לבנין בית המקדש ולשמו של משיח להכרית זרעו של עשו דכתיב [\[בראשית כה-כה\]](#) ויצא הראשון אדמוני כולו כאדרת שער ולבנין בית המקדש דכתיב [\[ירמיה יז-יב\]](#) כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו ולשמו של משיח דכתיב [\[ישעיה מא-כז\]](#) ראשון לציון הנה הנם רבא אמר מהכא [\[שמות לד-כה\]](#) לא תשחט על חמץ דם זבחי לא תשחט הפסח ועדיין חמץ קיים ואימא כל חד וחד כי שחית זמן שחיתה אמר רחמנא תניא נמי הכי אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם מערב יום טוב או אינו אלא ביום טוב עצמו ת"ל לא תשחט על חמץ דם זבחי לא תשחט את הפסח ועדיין חמץ קיים דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר אינו צריך הרי הוא אומר [\[שמות יב-טו\]](#) אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם וכתוב כל מלאכה לא (תעשו) ומצינו להבערה שהיא אב מלאכה רבי יוסי אומר אינו צריך הרי הוא אומר אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם מערב יום טוב או אינו אלא ביי"ט תלמוד לומר אך חלק ואי ביום טוב עצמו מי שרי הא איתקש השבתת שאור לאכילת חמץ ואכילת חמץ לאכילת מצה אמר רבא

כ"י [השבתת שאור לאכילת חמץ](#). משעה שהזהיר שלא לאכול חמץ כוה להשבתת השאור דכתיב שאור לא ימלא צבתיכם כי כל אוכל (חמץ): ואכילת חמץ לאכילת מצה. משעה שהייב לאכול מצה הזהיר שלא לאכול חמץ דכתיב כל מחמאת לא תאכלו בכל מוסבותיכם תאכלו מצות וכתוב בערב תאכלו מצות אלמא זמן אכילת

מכה ואיסור חמץ והשבתת שאור משחשיכה: אך חלק. אכין ורקין מיעוטין אלמא מקלת היום מותר ומקלתו אסור ומעתה יס לנו לחלק חזיו לאיסור וחזיו להיתר ואיכא לאמר אך הוא חץ בגימטריא דאח"ס בט"ע גי"ף דכ"ץ ותופס ח' תחת אל"ף ואל"י במקום כ': ראשון דמעיקרא משמע. בלאו רומיא דקרא אהדדי משמע ראשון במשמעות דקרא שהוא יום קודם לכל שבעה דקרא כיון דכתיב שבעת ימים מנות תאכלו אך ביום הראשון ראשון קודם למעשה קאמר: הראשון אדם תולד. הקודם לאדם הראשון נולדת: הכא נמי הא כתיב. בהאי קרא גופיה שבעת ימים ודרוש נמי ראשון דומיא לשביעי: התם נמי. גבי לולב ה' דהראשון למה לי: מראשון ושמייני נפקא. מדכתיב בהנהו שבתון מכלל דאינך לאו שבתון נינהו: על ענין ראשון. על ימים הקדומים לו דהיינו חולו של מועד: לא לכתוב רחמנא לא וי"ו. דמשמע ריבויא דתו אינטריק ה"א למיעוט: אלכ מהני שלשה ראשון. דכתיב במקרא קודש דפסח ומקרא קודש דסוכות ומנות לולב לאתותב לרב נחמן דהני ראשון דכתיב בהו לאו למשמעותייהו קאתו אלכ שמא בעלמא הוא דנקראו ראשון וכתנא דבי ר' ישמעאל: בשכר ג' ראשון. שביבת הרגל דפסח ושביבת הרגל דחג ונטילת לולב שנקראו ראשונים זכו לשלשה ראשון: לא תשחט על חמץ וגו'. ושחיטת פסח זמנה מתחלת שבע שהוא בין הערבים שכבר נוטה חמה ללד שקיעתה והכי אמרינן בפ' אמר להן הממונה (יומא כח:) כלותיה דאברהם מכי משחרי כותלי דהיינו מחלות ואילך וגמרינן מינה דשחיטת התמיד מתחלת שבע וקשיא לן התם מתני' דתמיד נשחט בשש שעות ומחלה ומשני לן שאני כותלי בית המקדש דלא מכווני רחבין תחתיהן מאל ואלא משחרי עד שש ומחלה: ואימא כל חד וחד. יבער סמוך לשחיטתו מעט ואם שהה עד תשע יבערנו בתשע: זמן שחיטה קאמר רחמנא. לא חלקה תורה לישראל לזה זמנו ולזה זמנו הואיל וקבע לו זמן ואיסורו שיהו בכל לכולם זמן אחד קבע: שהיא אב מלאכה. וזו הבערה שלא לאורך היא והכתוב אסר מלאכה ביו"ט הלכך האי ראשון בארבעה עשר קאמר: אך חלק. התיר לך הכתוב לשהותו מקלת יום ביעורו ואי יום ביעורו ביום טוב מי שרי לשהוייה כלל הא איתקש כו' ואכילת מכה משחשיכה ועל כרחך השבתת שאור כשתחשך ואם כן לא משכחת אך חלק דאי לאו אך איכא

למימרו ציום הראשון צין השמשות שהוא התחלת היום אצל השתא על כרחק צתוד יום ציעורו קרי ליה קרא לשהוייה: (קט"ו)

תוספות **דהא** איתקש השבתת שאור לאכילת חמץ וכו'. בפרק כל שעה (לקמן כח:) יליף ר' יהודה לאוכל חמץ מוי שעות ולמעלה שהוא בלא תעשה ור' שמעון פליג עליה ומהכא לא מצי למילף מידי דלא הוקשה אכילת חמץ להשבתת שאור. שמשש שעות ולמעלה אלא להשבתת שאור של שבעת ימים וקשה . לרשב"א אמאי לא יליף כרת להשבתת שאור מדאיתקש לאכילת חמץ : **למעוטי** חולו של מועד. אתרווייהו קאי דלולב אינו ניטל במדינה אלא יום אחד : **כדתנא** דבי ר' ישמעאל. אע"ג דכתיבי טובא בהנך ג' מצות כתיבי כולהו וכל הכתוב במצוה אחד חשיבי חדא ואין להקשות מנלן דמהני ג' ראשון דרשינן ואך . ביום הראשון לכדדרשינן דילמא ההוא איכתיב להך דרשא דמסתברא . דמהני דכתיבי במקרא קודש דרשי' כולהו להך דרשא : **לא** תשחט את הפסח ועדיין חמץ קיים הקשה . רשב"א היכי יליף מהכא דחמץ אסור מוי שעות ולמעלה והא זמן שחיטת הפסח אחר התמיד הוי ותמיד ששחטו לפני חצות פסול וא"כ זמן שחיטה לא הוי מיד אחר חצות עד כדי שהיית הקרבת תמיד וי"ל כיון דדיעבד אם שחט הפסח קודם תמיד כשר כדתנן התם חשיב זמן שחיטה מחצות ואילך : **זמן** שחיטה קאמר רחמנא. אע"ג דאמת הוא דלא תשחט על חמץ כל חד וחד כי שחט דאמרין בפרק תמיד נשחט (לקמן סג. ושם) השוחט את הפסח על החמץ עובר בלאו מ"מ כיון דאשכחן דהזהיר על ההשבתה והזהיר שלא לשחוט פסח על חמץ סברא הוא שבזמן שחיטה הזהיר על השבתה : **דברי** ר' ישמעאל. תימה לר"י דתנא דבי רבי ישמעאל נפקא ליה מקרא אחרינא ובכמה דוכתין פריך מר' ישמעאל אתנא דבי רבי ישמעאל : **(ואומר)** כל מלאכה לא תעשו. אע"ג דכשישרף ויעשה גחלים הנאתו מותר כדאמר בפרק כל שעה (. לקמן כו:) גבי ערלה בישלה על גבי גחלים דברי הכל הפת מותר וה"ה חמץ והא דתנן בפ' כל שעה (ד. כא.) לא יסיק בו תנור וכירים היינו מדרבנן אור"י דסברא הוא דקרא דתשביתו מיירי בכל ענין אפילו אינו צריך לגחלתו אי נמי כיון דמתחלת הבערה אינו יכול להנות ממנו אע"ג שיהא לו הנאה ממנו אחר כך אסור כמו נדרים ונדבות שאין קריבין ביי"ט למ"ד (ביצה דף יט כ.) אף על פי שיש בהן מאכל הדיוט לבסוף ומאן דשרי שרי מלהנות : (תוספות)

שמע מינה מדרבי עקיבא תלת שמע מינה אין ביעור חמץ אלא שריפה ושמע מינה הבערה לחלק יצאת ושמע מינה לא אמרינן הואיל והותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך: ת"ר [\[שמות יב-יט\]](#) שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם מה ת"ל והלא כבר נאמר [\[שמות יג-ז\]](#) לא יראה לך שאור [ולא יראה לך חמץ] בכל גבולך לפי שנא' לא יראה לך שאור שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה יכול יטמין ויקבל פקדונות מן הנכרי ת"ל לא ימצא אין לי אלא בנכרי שלא כיבשתו ואין שרוי עמך בחצר נכרי שכיבשתו ושרוי עמך בחצר מנין ת"ל לא ימצא בבתיכם אין לי אלא שבבתיכם בבורות בשיחין ובמערות מנין ת"ל בכל גבולך ועדיין אני אומר בבתיים עובר משום בל יראה ובל ימצא ובל יטמין ובל יקבל פקדונות מן הנכרי בגבולין שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה מניין ליתן את האמור של זה בזה ושל זה בזה ת"ל שאור שאור לגזרה שוה נאמר שאור בבתיים שאור לא ימצא בבתיכם ונאמר שאור בגבולין לא יראה לך שאור מה שאור האמור בבתיים עובר משום בל יראה ובל ימצא ובל יטמין ובל יקבל פקדונות מן הנכרי אף שאור האמור בגבולין עובר משום בל יראה ובל ימצא ובל יטמין ובל יקבל פקדונות מן הנכרי ומה שאור האמור בגבולין שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה אף שאור האמור בבתיים שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה: אמר מר אין לי אלא בנכרי שלא כיבשתו ואין שרוי עמך בחצר נכרי שכיבשתו ושרוי עמך בחצר מנין ת"ל לא ימצא כלפי לייא אמר אביי איפוך רבא אמר לעולם לא תיפוך וארישא קאי שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה אין לי אלא בנכרי שלא כיבשתו ואין שרוי עמך בחצר נכרי שכיבשתו ושרוי עמך בחצר מנין ת"ל לא ימצא והאי תנא מיהדר אהיתירא ונסיב לה קרא לאיסורא משום שנאמר לך לך תרי זימני: אמר מר יכול יטמין ויקבל פקדונות מן הנכרים תלמוד לומר לא ימצא הא אמרת רישא שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה לא קשיא הא דקביל עליה אחריות הא דלא קביל עליה אחריות כי הא דאמר להו רבא לבני מחוזא בעירו חמירא דבני חילא מבתייכו כיון דאילו מיגנב ואילו מיתביד ברשותייכו קאי ובעיתו לשלומי כדילכון דמי ואסור

הניחא למאן דאמר דבר הגורם לממון כממון דמי אלא למאן דאמר לאו כממון דמי מאי איכא למימר שאני הכא דאמר לא ימצא איכא דאמרי הניחא למאן דאמר דבר הגורם לממון לאו כממון דמי

רפ"י ש"מ. מדלח נפקא ליה דהאי יום הראשון ערב יום טוב הוא אלא משום דאסור להבעיר ביום טוב שמע מינה סבירא ליה כר' יהודה דאמר לקמן בפרק כל שעה [כא. וכז:]: אין ביעור חמץ אלא שריפה ויליף לה מנותר דאי השבתהו בכל דבר סבירא ליה לוקמיה ביו"ט ויבערנו בדבר אחר יאכילנו לכלבים או ישליכנו לים: וש"מ. מדקאמר שהוא אב מלחכה סבירא ליה כר' נתן דאמר הבערה לחלק יצאתה דתניא (שבת דף ע.). הבערה ללאו יצאת שהיתה בכלל לא תעשה כל מלחכה חזר והוציאה מכללו ופרט בה לאו לעצמה לומר כך שאינה במיתת בית דין כשאר מלחכות אלא בלאו זה לבדו ר' נתן אומר לחלק יצאתה שלא תאמר העושה ארבעה או חמשה אבות מלחכות בשוגג בשבת אינו חייב אלא אחת דהא חד לאו איכא בכולהו וחד כרת לפיכך פרט בה בפני עצמה להקיש אליה מה היא מיוחדת שהיא אב מלחכה וחייבין עליה לעצמה כו' אלמא לר' יוסי לאו אב מלחכה היא: והלא כבר נאמר ולא יראה לך שאור בכל גבולך. הרי בתים במשמע: לפי שנאמר ולא יראה לך. דמדכתב לך משמע מינה שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה בגבולין של אחרים כגון נכרי ושל גבוה אם הקדישם לבדק הבית: יכול. נלמוד ממקרא זה שיטמין את שלו ביד שלא יראנו ודיו דהא לא יראה כתיב: ויקבל פקדונות מן הנכרי. דהא כתיב לך: ת"ל לא ימצא. אסר לך הטמנה שאף היא בכלל מציאה ואסר לך של אחרים דהכא לא כתיב לך: אין לי. מלא ימצא דאסור אלא נכרי שלא כבשתו תחת ידיך ואינו שרוי עמד בחצר ולקמיה פריך איפכא מסתברא: נכרי שביבשתו תחת ידיך. דהוי ממונו כממונך או שלא כיבשתו אבל שרוי בחצרך מנין תלמוד לומר לא ימצא לקמיה מפרש לה: ואין לי אלא בבית. כלומר ואם נאמר זה ולא נאמר ולא יראה לך שאור הייתי אומר אין לי שאסור לשהות חמץ אלא בבית מפני שהוא מצוי אכלו תמיד דהא בהאי קרא בתים הוא דכתיב: תלמוד לומר בכל גבולך. בקרא דלא יראה כתיב: ועדיין. אע"פ שנאמר שניהם יש לי לומר בביתם עובר בכל אלו דהא לא ימצא דמשמע

אפילו הטמנה לא כתב אלא צבתים ולא כתב זהו נמי כך להוציא של אחרים אבל בגבולין בורות שיחין ומערות כתב כך ואני אומר אבל אתה רואה בהן של אחרים מנין ליתן קולו של זה בזה וחומר של זה בזה ת"ל כו' ולקמיה פריך מאי קאמר דמייתי לה של אחרים ושל גבוה לאיסורא ולהתירא הכא והכא: כלפי לייא. שתי מלות כלפי היכן נוטה דבר זה הא איפכא מסתברא נכרי שכבשתו מסתברא לאסור טפי: לייא. היכן וחזירו בצרכות בפרק הרואה (דף נח.) חלבי לנהרא כגני לייא חרסים שבורים להיכן הולכין: איפוך. אין לי לאסור אלא בנכרי שכבשתו דהוי דומיא דשלך נכרי שלא כבשתו מניין תלמוד לומר לא ימלא ולא כתב לא תמלא אבל לא ימלא לגמרי משמע: וארישא קאי. להיתירא אין לי דמותר לראות של אחרים בדלא קביל עליה אחריות כלקמיה אלא שלא כבשתו נכרי שכבשתו מנין דמותר ת"ל לא ימלא: ופרכינן לרבא תנא מהדר אהיתירא ונסיב לה למילתיה קרא לאיסורא ומשני להיתירא קא נסיב לה משום שנאמר בגבולין בשאור כך כך תרי זימני לא יראה כך שאור בכל גבולך שבעת ימים בפרשת ראה וכתוב לא יראה כך חמץ ולא יראה כך שאור בכל גבולך בפרשת בא ואם אינו ענין להאי כך בגבולין גבי ראייה דהא כבר אמור תניהו ענין ללא ימלא ודרוש ביה לא ימלא כך אף במצוי אכלך והיינו שרוי עמד קאמינא כך דאין חמץ אסור אלא אם כן שלך אבל אתה מוצא את שלו וההיא כך דחמץ לא קחשיב דשאור וחמץ מיכרך כריכי כדאמר בבבא (דף קז:) דחד מחבריה לא ילויף: מחווא. עירו של רבא: דבני חילא. גיים של בית המלך ומטילין תיקון טורח מזונותיהן על העיירות: הניחא. הא לאמרינן דמשום אחריות אסור: למאן לאמר כו'. רבי שמעון קאמר ליה בצבא קמא (דף עא:) קדשים שחייב באחריותן חייב: (ק"י)

תוספות לחלק יצאת. מדקרי לה אב מלאכה ועוד אומר ריב"א דלמ"ד ללא יצאתה לא היה אסור ביו"ט כיון ראין שם מלאכה עליה: לא אמרינן מתוך. דאי אמרינן מתוך שרי אע"ג דבעינן צורך היום קצת הכא מה שמבער הוי צורך: אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה. הקשה הרב ר' יעקב דאורליי"נש דהכא לא מצריך תרי קראי למעוטי נכרי וגבוה דמחד לך ממעטינן תרוייהו אע"ג דתלתא לך כתיבי ובפי' כל שעה (לקמן כג.) משמע דצריכי כולהו ובמנחות בפרק רבי ישמעאל (דף קז. ושמ) קאמר תרי עריסותיכם כתיבי חד למעוטי נכרי וחד

למעוטי הקדש ומיהו בספרים מדויקים גרס חד כדי עריסותיכם פירוש כשיעור עיסת מדבר וחד לעיסת הקדש וכן נראה דבראשית הגז (חולין קלה): דרשינן מעריסותיכם כדי עיסתכם: משום דכתיב לך לך תרי זימני. פ"ה כיון דמייתר לך שדייה אלא ימצא וקשה לרשב"א דמיתורא דלך גופיה אפילו בלא [לא] ימצא מצינו למעוטי נכרי שכיבשתו ואור"י דאי לאו מלא ימצא מלך לא ממעטינן נכרי שכיבשתו דהוא נמי לך חשיבא וה"א דאתי לדרשה אחרינא אבל השתא דשדינא אלא ימצא ממשמעותיה ממעטינן נכרי שכיבשתו דלא ימצא לך משמע אפילו במצוי בעינא לך אבל עוד קשה לו כיון דשדינא אלא ימצא אמאי איצטריך ליה לעיל למדרש מה שאור האמור בגבולים וכו' אף שאור האמור בבתים שלך אי אתה רואה וכו' ותירץ ר"י דאי לאו דרשה דשאור שאור הוה מוקי לה למעוטי של אחרים ושל גבוה בבתים כמו בגבולים ולא למעוטי נכרי שכיבשתו ודוחק הקשה רבינו תם דבשום דוכתא לא מצריכנא תרי קראי לכיבשתו ושלא כיבשתו בראשית הגז (חולין קלה): גבי ביתך דגנך שדך וטובא דמייתי התם בכולהו לא מצריך אלא חד קרא לכיבשתו ולשלא כיבשתו ות"י רשב"א דכיון דגלי לך הכא נכרי שכיבשתו לא חשיב שלך בשום דוכתא תו לא צריך תרי קראי וממעטינן תרוייהו מחד קרא וכן יש לתרץ מה שהקשה ה"ר יעקב דאורלייני"ש מעריסותיכם: (תוספות)

א

-

ו

דף

היינו דאיצטריך לא ימצא אלא למאן דאמר כממון דמי לא ימצא למה לי איצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל וכי איתיה הדר בעיניה לאו ברשותיה קאי קמשמע לן בעו מיניה מרבא בהמת ארנונא חייבת בבכורה או אין חייבת בבכורה כל היכא דמצי מסלק ליה בזוזי לא קא מיבעיא לן דחייב כי קא מיבעיא לן היכא דלא מצי מסלק ליה בזוזי מאי אמר להו פטורה והתניא חייבת התם דמצי מסלק ליה איכא דאמרי אמר רבא בהמת ארנונא פטורה מן הבכורה ואע"ג דמצי מסלק ליה עיסת ארנונא חייבת בחלה ואע"ג דלא מצי מסלק ליה מאי טעמא בהמה אית לה קלא עיסה לית לה קלא: תנו רבנן נכרי שנכנס לחצירו של ישראל ובציקו בידו אין זקוק לבער הפקידו אצלו זקוק לבער יחד לו בית אין זקוק לבער שנא'

לא ימצא מאי קאמר אמר רב פפא ארישא קאי והכי קאמר הפקידו אצלו זקוק לבער שנאמר לא ימצא רב אשי אמר לעולם אסיפא קאי והכי קאמר יחד לו בית אין זקוק לבער שנאמר לא ימצא בבתיכם והא לאו דידיה הוא דנכרי כי קא מעייל לביתא דנפשיה קא מעייל למימרא דשכירות קניא והתנן אף במקום שאמרו להשכיר לא לבית דירה אמרו מפני שמכניסין לתוכו ע"ג ואי סלקא דעתך דשכירות קניא כי קא מעייל לביתיה דנפשיה קא מעייל שאני הכא דאפקיה רחמנא בלשון לא ימצא מי שמצוי בידך יצא זה שאינו מצוי בידך אמר רב יהודה אמר רב המוצא חמץ בביתו ביום טוב כופה עליו את הכלי אמר רבא אם של הקדש הוא אינו צריך מאי טעמא מיבדל בדילי מיניה ואמר רב יהודה אמר רב חמצו של נכרי עושה לו מחיצה עשרה טפחים משום היכר ואם של הקדש הוא אינו צריך מאי טעמא מיבדל בדילי אינשי מיניה ואמר רב יהודה אמר רב המפרש והיוצא בשיירא קודם שלשים יום אין זקוק לבער תוך שלשים יום זקוק לבער אמר אביי הא דאמרת תוך שלשים יום זקוק לבער לא אמרן אלא שדעתו לחזור אבל אין דעתו לחזור אין זקוק לבער אמר ליה רבא ואי דעתו לחזור אפילו מראש השנה נמי אלא אמר רבא הא דאמרת קודם שלשים יום אין זקוק לבער לא אמרן אלא שאין דעתו לחזור אבל דעתו לחזור אפילו מראש השנה זקוק לבער ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא העושה ביתו אוצר קודם שלשים יום אין זקוק לבער תוך שלשים יום זקוק לבער וקודם שלשים נמי לא אמרן אלא שאין דעתו לפנותו אבל דעתו לפנותו אפילו קודם שלשים יום נמי זקוק לבער הני שלשים יום מאי עבידתייהו כדתניא שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שלשים יום ר' שמעון בן גמליאל אומר שתי שבתות מאי טעמא דתנא קמא

רש"י להכי אינטריך לא ימצא. משום דבעלמא לאו כממון דמי אינטריך קרא למימר דגבי חמץ מיהא מתסר: הואיל וכי איתיה הדר. הוא גופיה למריה בעיניה וזה עדיין לא נאבד וכי אמרה ר' שמעון להווא היכא דאינו צעין כגון גבי גונב קדשים שהיו הבעלים חייבין באחריותן אמר רבי שמעון אף על פי שאין כפל להקדש דכתיב לרעהו ולא להקדש הכא חייב דכיון דזה חייב באחריותו רעהו קרינא ביה דהא גרם לו להתחייב ממון: ארנונא. המלך נוטל עישור מן הבהמה ומן התבואה: חייבת בצכורה. דקיימא לן כל שיד נכרי באמצע פטורה מן הצכורה

שנאמר (במדבר ג) לי כל זכור בישראל אבל לא באחרים ועדר זה שעישרו של מלך בתוכו חייבת בזכורה לתת לכהן הזכורות שלהם או לא: דמאי מסלק ליה. לנכרי במעות: לא תיבעי לן. כיון דאכתי לא זכה נכרי בהן ודינו אינו קבוע בהן יותר ממעות איכא למימר לא יתן לו בהמות אלא מעות: ואע"ג דמאי מסלק ליה. דכל כמה דלא סלקיה ידו שייכא בבהמות: עיסת ארנונא חייבת. ואע"ג דעיסת נכרי פטורה ואוכל ישראל בלא חלה דהא עריסותיכם כתיב זו חייבת דלית לה קלא והרואה אומר שלו היא ואוכלה בלא חלה אבל בבהמה אית לה קלא והדתניא חייבת בעיסה הוא דתניא: אין זקוק לבער. לא הזקיקוהו להוציא את הנכרי מן הבית כדאמרן אבל אתה רואה של אחרים: הפקידו אכלו. וקביל עליה אחריות כדמפרש ואזיל זקוק לבער: יחד לו בית. כלומר לא קיבלו עליו אלא אמר ליה הרי הבית לפניך הנח באחת מן הזויות אין זקוק לבער: מאי קאמר. היכי יליף מלא ימלא: לעולם אסיפא. ולא ימלא משמע המאוי בידך לכל חפאך היינו דקביל עליה אחריות דהוי כדידיה: אף במקום שאמרו להשכיר. בפ"ק דע"א תנן אין משכירין בתים לנכרים בארץ ישראל אבל בסוריא משכירין וכל סנן בחו"ל לארץ ואף במקום שהתירו להשכיר לא לבית דירה התיר אלא להעמיד בו בהמות ועלים ולא שידור הוא בה: שאין מאוי בידך. שהרי אותה זוית מסורה לנכרי: כופה עליו את הכלי. דהא לא חזי לטלטולי ואפוקי ומיהו בצל יראה לא עבר דהא בטליה בליביה מאתמוול כדאמרין לקמן הבדוק כריך שיבטל בלבו אלא משום שלא ישכח ויאכלנו כריך כפיית כלי: מיבדל דיילי מיניה. אפילו בחול למוד הוא לפרוש ממנו: חמאו של נכרי. המופקד אכלו ולא קיבל עליו אחריות דמותר לשהותו: עושה לו מחילה. בארבעה עשר משום היכר שלא ישכח ויאכלנו ולא סגי ליה בכפיית כלי כל שבעה שהכלי ניטל לאורך ומיהו ההוא דלעיל לא אפשר ליה במחילה ומשום חד יומא סגי ליה בכפיית כלי ובלילה יבערנו: המפרש. מן היבשה לים: בשיירא. למקום רחוק: קודם שלשים יום. לפסח ולקמן מפרש כנגד ששאלין בהלכות הפסח קודם הפסח שלשים יום ומאז חל עליו להיזהר בצרכי הפסח: דעתו לחזור. בימי הפסח: אפילו מראש השנה נמי. דכי הדר ביה בימי הפסח עבר עליה וההיא שעתא לאו ברשותיה היא דליבטליה שהרי איסור הנאה הוא

ואינו פלו וכפולתו עובר עליה: אולכ. פהכניס פס תפולת ותחתיה חמץ ואמרינו לקמן חמץ פנפלה עליו מפולת הרי הוא כמפוער: תוך פלפס זקוק לפעה. לפכתחלה לא זהו פיעורו: קודס פלפס. לא חלה חופת פיעור עליו וכי מטי ההיא פעתא לא מחוייב כדלמרן דהא נפלה עליו מפולת: (רפ"י)

תוספות **התם** דמצי מסלק ליה. הק' ר"י דבפ' איזהו נשך (ב"מ דף ע: ושם) אמר דהמקבל צאן ברזל מן הנכרי הוולדות פטורים מן הבכורה אף על גב דמצי מסלק ליה לנכרי בזוזי כדאמר התם כיון דאלו בעי נכרי זוזי ולא משכח שקול בהמה ות"י ר"י דשאני התם שמתחלה היתה הבהמה של נכרי וכיון דאי בעי זוזי ולא משכח שקיל בהמה לא נפקא מרשותיה אבל כשהבהמה של ישראל ומצי מסלק ליה לנכרי בזוזי לא נכנסה לרשותו: **בהמת** ארנונא פטורה מן הבכורה אע"ג דמצי מסלק ליה. והא דתניא חייבת פ"ה דגבי עיסה תניא וק' לרשב"א דהא גבי בהמה תניא בהדיא בתוספתא דחייבת בבכורה וכן גבי עיסה תניא עיסת ארנונא חייבת בחלה אע"ג דלא מצי מסלק ליה ואית ספרים דגרסי בהמת ארנונא פטורה והוא דלא מצי מסלק ליה ולפי זה מתיישבות שתי הברייתות: **יחד** לו בית. פ"ה דלא קיבל עליו אחריות אלא אמר ליה הרי הבית לפניך וק' לר"י מאי איריא יחד אפילו לא יחד נמי והכי נמי מסיק בסמוך למימר דשכירות קניא ופר"ת דאפילו באחריות מיירי ומשום הכי מפיק מלא ימצא דלא חשיב מצוי כיון שיחד לו בית ורב פפא אית ליה מסברא כיון שיחד לו בית הוי כאלו קיבל עליו אחריות על חמצו של נכרי בביתו של נכרי: **כופה** עליו כלי. אע"ג דאיכא למ"ד בפ' כירה (שבת מג.) אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל איכא לאוקמי בצריך למקומו אי נמי הכא שרי משום דילמא אתי למיכליה: (תוספות)

דף **ו** **-** **ב**

שהרי משה עומד בפסח ראשון ומזהיר על הפסח שני שנאמר **[במדבר ט-]** **ב** ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו וכתוב **[במדבר ט-ו]** ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ור' שמעון בן גמליאל אמר לך איידי דאיירי במילי דפסחא מסיק להו לכל מילי דפסחא מאי טעמא דרשב"ג שהרי

משה עומד בראש החדש ומזהיר על הפסח שנאמר [\[שמות יב-ב\]](#) החדש הזה לכם ראש חדשים וכתוב דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשור לחדש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות וגוי ממאי דבריש ירחא קאי דילמא בארבעה בירחא או בחמשה בירחא קאי אלא אמר רבה בר שימי משמיה דרבינא מהכא [\[במדבר ט-א\]](#) וידבר י"י אל משה במדבר סיני בשנה השנית בחדש הראשון וכתוב [\[במדבר ט-ב\]](#) ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו הכא נמי ממאי דבריש ירחא קאי דילמא בארבעה בירחא או בחמשה בירחא קאי אמר רב נחמן בר יצחק אתיא מדבר ממדבר כתיב הכא [\[במדבר ט-א\]](#) במדבר סיני וכתוב התם [\[במדבר א-א\]](#) וידבר י"י אל משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחדש השני מה להלן בראש חדש אף כאן בראש חדש וניכתוב ברישא דחדש ראשון והדר ניכתוב דחדש שני אמר רב מנשיא בר תחליפא משמיה דרב זאת אומרת אין מוקדם ומאוחר בתורה אמר רב פפא לא אמרן אלא בתרי ענייני אבל בחד עניינא מאי דמוקדם מוקדם ומאי דמאוחר מאוחר דאי לא תימא הכי כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט דילמא פרט וכלל הוא ותו פרט וכלל נעשה כלל מוסף על הפרט דילמא כלל ופרט הוא אי הכי אפילו בתרי ענייני נמי הניחא למאן דאמר כלל ופרט המרוחקין זה מזה אין דנין אותו בכלל ופרט שפיר אלא למאן דאמר דנין מאי איכא למימר אפילו למ"ד דנין הני מילי בחד עניינא אבל בתרי ענייני אין דנין: אמר רב יהודה אמר רב הבודק צריך שיבטל מאי טעמא אי נימא משום פירורין הא לא חשיבי וכי תימא כיון דמינטר להו אגב ביתיה חשיבי והתניא סופי תאנים ומשמר שדהו מפני ענבים סופי ענבים ומשמר שדהו מפני מקשאות ומפני מדלעות בזמן שבעל הבית מקפיד עליהן אסורין משום גזל וחייבין במעשר בזמן שאין בעל הבית מקפיד עליהן מותרין משום גזל ופטורין משום מעשר אמר רבא גזירה שמא ימצא גלוסקא יפה ודעתיה עילויה וכי משכחת ליה לבטליה דילמא משכחת ליה לבתר איסורא ולא ברשותיה קיימא ולא מצי מבטיל דא"ר אלעזר שני דברים אינן ברשותו של אדם ועשאן הכתוב כאילו ברשותו ואלו הן בור ברשות הרבים וחמץ משש שעות ולמעלה וניבטליה בארבע וניבטליה בחמש כיון דלאו זמן איסורא הוא ולא זמן ביעורא הוא דילמא פשע ולא מבטל ליה

רפ"י [שהרי משה רבינו עומד בפסח ראשון. ודורש להן בהלכות פסח השני דהיינו שלשים יום שהוא בארבעה עשר באייר: מה להלן ראש חדש. דכתיב ביה באחד](#)

לחדש השני: וניכתוב ברישא כו'. לא אשמעתין פריך אלא אסדר פרשיות הפריך מכדי פרשת פסח נאמרה תחלה שהרי בחדש הראשון נאמר כדכתיב בחדש הראשון לאמר ופרשת פקודים נאמרה באייר ומאי טעמא אקדמה להאי בראש הספר ופרשת זו בפרשת בהעלותך: אין מוקדם ומאוחר בתורה. לא הקפידה תורה על סדר מוקדם ומאוחר ופרשיות דנאמרו תחלה הקדימו המאוחרות לה: בתרי ענייני. בַּתִּי פִּרְשִׁיּוֹת: בַּחֲד עֲנִינָא. בַּמִּקְרָאוֹת הַסְּדוּרוֹת בַּפֶּרֶשָׁה אַחַת: דְּאִי לֹא תִימָא הֵי. דְּבַסְדֵּר כְּתִיבְתָן נִאמְרוּ הֵא דְקִימָא לָן כֹּל כֹּל וּפְרַט אִין בְּכֹל אֵלֶּא מֵה שְׁהוּא בַּפֶּרֶט לְפִי שְׂבָח הַפֶּרֶט וּפְרַט שְׂוֵהוּ הַכֹּל הֵיכִי סְמִיכִין עֲלֵהּ דִּילְמָא פְּרַט וְכֹלל הוּא: נַעֲשֶׂה כֹּל מוֹסָף עַל הַפֶּרֶט. שְׂלַח תִּאמַר אִין כֹּאן אֵלֶּא פְּרַט אוּ כִּיּוֹאֵל בּוּ נְבִיא בְּדִינוּ בְּזַנִּין אֲב לִכְן הוֹסִיף הַכְּתוּב כֹּלל אַחֲרֵיו לְהַבִּיא כֹּל דְּבַר וְאִפִּילוּ אִינוּ דוּמָה לַפֶּרֶט: אִי הֵי. קְשִׁיָּא לָךְ אִפִּילוּ בַּתִּי עֲנִינִי תִּיקְשִׁי לָךְ דְּהֵא דִּינִינִן כֹּלל וּפְרַט כְּשִׁנְאִמַר אַחַד מֵהֶן בַּפֶּרֶשָׁה זֹו וְאַחַד מֵהֶן בַּפֶּרֶשָׁה אַחֲרַת: הֵא נִיחָא. דְּלֹא קְשִׁיָּא לָךְ: לְמֵאן דִּאִמַר כֹּלל וּפְרַט הַמְּרוּחֲקִין אִין דְּנִין כו'. וּפְלוּגְתָא הִיא בְּמִנְחוֹת בַּפֶּרֶק כֹּל הַמִּנְחוֹת בָּאוֹת מֵאֵה (דף נה:); וּבְבִבְא קַמָּא בְּהַחֻבֵּל (דף פה.): הַבּוּדֵק אֲרִיךְ שִׁיבְטֵל. בְּלָבוּ סְמוּךְ לְבִדְיָקָה מִיד וְאוֹמַר כֹּל חֲמִירָא דְּאִיכָא בְּבִיתָא הַדִּין לִיבְטִיל: מֵאִי טַעמָא. הֵי מְבַעַר כֹּל הַגְּמָאֵל: וְכִי תִימָא כִּיּוֹן דְּמִנְטֵר לְהוּ אֲגַב בִּיתֵיהּ. עַם שְׂאֵר מִמוֹנֵי הוּא מְשַׁמְרֵן שְׂכֶשְׁהוּא נוֹעַל בִּיתוֹ לְשׁוּמְרוֹ נִמְלָא מְשַׁמֵּר כֹּל מֵה שְׂבַתוֹכוֹ הַלְּכָךְ חֲשִׁיבִי וְשִׁימּוֹר לְלָאוּ אֲדַעְתָּא דִּידֵיהּ הוּא מִי מַחְשָׁבִי לֵיהּ: וְהַתְּנִיא סוּפֵי תֵּאֲנִים. סוּף לְקִיטַת תֵּאֲנִים נִמְלָאִים בְּתֵּאֲנֵה תֵּאֲנִים שְׂאִינֵן מִתְּבַשְׁלוֹת כֹּל אֲרִיכּוּ עוֹלָמִית: וּמְשַׁמֵּר שְׂדֵהוּ מִפְּנֵי עֲנָבִים. וְבַעַל הַבֵּית זֶה מְשַׁמֵּר שְׂדֵה זֹו שְׂלַח יִכְנָסוּ בְּנֵי אֲדָם לְתוֹכָהּ וְאִין דַּעְתּוֹ מִפְּנֵי הַתֵּאֲנִים אֵלֶּא מִפְּנֵי שִׁשׁ בַּה עֲנָבִים שְׂעִדִּין לֹא הִגִּיעַ עַת הַבְּלִיר אוּ סוּפֵי עֲנָבִים שְׂלַח יִתְבַּשְׁלוּ עוֹלָמִית וְבַעַל הַבֵּית מְשַׁמֵּר שְׂדֵהוּ זֹו שְׂהֵן בְּתוֹכָהּ וְלֹא בְּשִׁבְלֵן אֵלֶּא מִפְּנֵי מְדַלְעוֹת וּמִקְשָׁאוֹת שְׂבָה: קְשׁוּאִין וְדְלוּעִין. שְׂס הַפְּרִי עֲלָמוֹ: מִקְשָׁאוֹת וּמְדַלְעוֹת. קְרִי כֹּל הַאִילָנוֹת: וְחִיבִין בְּמַעֲשֵׂר. אִם לִיקְטִין בַּעַל הַבֵּית אוּ נִתְנֵן לְאַחֵר: וּפְטוּרִין מִן הַמַּעֲשֵׂר. דְּהַפְּקֵר פְּטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר: וְדַעְתּוֹ עֲלֵיהּ. חֲסוּבָה הִיא בְּעִינֵיו וְחָס עֲלֵיהּ לְשׁוּרְפָה וּמִשְׁהָה אִפִּילוּ רַגַע אַחַד וְנִמְלָא עוֹבֵר עֲלֵיהּ בְּבֹל יִרְאֵה וְבְּבֹל יִמְלָא אֲבֹל מִשְׂבְּטָלָה אִינוּ עוֹבֵר דְּלֹא כְּתַב אֵלֶּא

תשציתו: ללאו ברשותיה הוא. אינו שלו: לאמר ר' אלעזר ב' דברים אינו שלו ועשאן הכתוב כאילו הן ברשותו. להתחייב עליהן: בור ברשות הרבים. הפותחו חייב בניזקין ואין הצור שלו אלא של הפקר שהרי ברשות הרבים הוא ואף על פי שכרהו אין רשות הרבים קנויה לו: וניצטליה בארבע. כלומר למה הוצרכו לצטל צליה ליתקנו רבנן לכל אדם שיצטל קודם איסורו: פשע. ישכח ויבא לידי פשיעה שעל ידי מה יזכר אבל עכשיו שעסוק בצדיקתו יזכר: (רש"י)

תוספות שנאמר ויהי אנשים. והא דאמר בהניזקין (גיטין ד' ס. ושם) שמונה פרשיות נאמרו ביום שהוקם המשכן והיינו בראש חדש ניסן פרשת טמאים לא כפ"ה דפ"י פרשת טמאים ויהי אנשים דזו הפרשה נאמרה בערב הפסח כדמשמע הכא אלא פרשת טמאים טומאת תרומה וקדשים: **ומזהיר** על פסח שני. אע"ג שעל ידי שאילתו הוזקק לומר להן מ"מ לא היה צריך להאריך אלא אל תעשו פסח ותו לא: ממאי דבריש ירחא קאי תימה דבשבת בפ"ר עקיבא (דף פו: ושם) קאמר (רבה) דכ"ע בר"ח אתו למדבר סיני כתיב הכא ביום הזה באו מדבר סיני וכתוב התם החדש הזה וגו' מה להלן ר"ח אף כאן ראש חדש אלמא פשיטא דהחדש הזה נאמר לו בר"ח והיינו משום דאמר בהקומץ רבה (מנחות כט.). שנתקשה משה רבינו בראיית הלבנה עד שאמר לו הקב"ה כזה ראה וקדש ות"י ר"ת אע"ג שאמר הקב"ה למשה בריש ירחא דילמא משה לא אמר להם לישראל אלא בגי' או בדי' בירחא ומסיק דיליף מדבר ממדבר דבההיא דבאחד לחדש השני אמירת הקב"ה ואמירת משה הוי בריש ירחא דכתיב באחד לחדש השני ויתילדו וגו' ור"י מפרש אע"ג דהחדש הזה הוה בריש ירחא מיהו דילמא הא דקאמר דברו אל כל עדת ישראל לא הוה בריש ירחא ואם תאמר אמאי לא יליף התם מדבר ממדבר כי הכא וי"ל דמדבר ממדבר לא ילפינן: **אבל** בחד עניינא מאי דמוקדם מוקדם. היינו דוקא היכא דליכא דרשה וטעם דהא תנן בפ' נגמר הדין (סנהדרין מה. ושם) דדחיית הנסקל קודם לסקילתו אע"ג דסקילה כתיב ברישא דכתיב כי סקל יסקל או ירה יירה היינו משום דכתיב במקום אחר סקילה בגמר מיתה דכתיב וסקלתם באבנים ומתו: **אבל** בתרי ענייני אין דנין. והא דפריך בסוף הפרה (ב"ק ד' נד: ושם) ואימא בהמתך דדברות ראשונות כלל שור וחמור פרט בהמתך דדברות האחרונות חזר וכלל אע"ג דמרוחקין טובא היינו משום דעשרת הדברות חשיבי כחד עניינא דבדיבור אחד נאמרו: **ודעתיה** עילויה. פירוש ולא בטל מאיליו כמו פירורין ועל פ"ה קשה מאי פריך כי משכחת ליה ניבטלה הא פי' ודעתיה עילויה שחס עליה לבטלה: **משש** שעות ולמעלה. פי' מתחלת שש ולא נהירא לר"ת דע"כ הא דאמר לעיל חמץ מו' שעות ולמעלה אסור היינו מסוף שש ופר"ת דמסוף שש קאמר ומייתי ראיה מחיטי קורדנייתא שהן

וניבטליה בשית כיון דאיסורא דרבנן עילויה כדאורייתא דמיא ולא ברשותיה קיימא ולא מצי מבטיל דאמר רב גידל אמר ר' חייא בר יוסף אמר רב המקדש משש שעות ולמעלה אפילו בחיטי קורדניתא אין חוששין לקידושין ולבתר איסורא לא מצי מבטיל ליה והא תניא היה יושב בבית המדרש ונזכר שיש חמץ בתוך ביתו מבטלו בלבו אחד שבת ואחד יום טוב בשלמא שבת משכחת לה כגון שחל ארבעה עשר להיות בשבת אלא יום טוב בתר איסורא הוא אמר רב אחא בר יעקב הכא בתלמיד יושב לפני רבו עסקינן ונזכר שיש עיסה מגולגלת בתוך ביתו ומתיירא שמא תחמיץ קדים ומבטיל ליה מיקמי דתחמיץ דיקא נמי דקתני היה יושב בתוך בית המדרש שמע מינה: אמר רבה בר רב הונא אמר רב הפת שעייפשה כיון שרבתה מצה מותרת היכי דמי אילימא דידע בה דחמץ היא כי רבתה מצה מאי הוי אלא דלא ידעינן בה אי חמץ הוא אי מצה הוא מאי איריא כי רבתה מצה אפילו כי לא רבתה מצה נמי ניזיל בתר בתרא מי לא תנן מעות שנמצאו לפני סוחרי בהמה לעולם מעשר בהר הבית חולין בירושלים בשעת הרגל מעשר בשאר ימות השנה חולין ואמר רב שמעיה בר זירא מאי טעמא הואיל ושוקי ירושלים עשויין להתכבד בכל יום אלמא אמרי קמאי קמאי אזלי ליה והני אחריני נינהו הכא נמי נימא קמא קמא אזיל והאי דהאידנא הוא שאני הכא דעיפושה מוכיח עילויה אי עיפושה מוכיח עילויה כי רבתה מצה מאי הוי אמר רבה לא תימא שרבתה מצה אלא אימא שרבו ימי מצה עילויה אי הכי פשיטא לא צריכא דעיפושה מרובה מהו דתימא כיון דעיפושה מרובה איגליא מילתא דודאי חמץ מעליא הוא קא משמע לן כיון שרבו ימי מצה עילויה אמרינן כל יומא ויומא נהמא חמימא אפה ושדא עילויה ועפשא טפי ומי אזלינן בתר בתרא והא תניא ר' יוסי בר יהודה אומר תיבה שנשתמשו בה

מעוֹת חוֹלִין ומעוֹת מעֵשֶׁר אִם רוב חוֹלִין חוֹלִין אִם רוב מעֵשֶׁר מעֵשֶׁר ואמאי ליזיל בתר בתרא אמר רב נחמן בר יצחק הכא במאי עסקינן כגון שנשתמשו בה מעוֹת חוֹלִין ומעוֹת מעֵשֶׁר ואין יודע איזה מהן בסוף רב זביד אמר כגון שנשתמשו בה ציבורין ציבורין רב פפא אמר כגון דאשתכח בגומא: אמר רב יהודה הבודק צריך שיברך מאי מברך רב פפי אמר משמיה דרבא (אומר) לבער חמץ רב פפא אמר משמיה דרבא על ביעור חמץ בלבער כולי עלמא לא פליגי דודאי להבא משמע

רפ"י וניבטליה בשית. ליתקנו רבנן לכל אדם ליבטל בלבו בתחלת שש דהשתא לא פשע לאיכא זכרון טובא שהרי עסוק בשריפתו: כיון דאיסורא דרבנן. דמשעברו חמץ אסור בחמץ לדברי הכל כדאורייתא דמי ואינו שלו ולא מלי מבטל ליה בלבו וכיון דחם עליה ומשהי ליה פורתא עבר עליה: המקדש. אשה: משש שעות ולמעלה. מתחלת שש דאיסורא דרבנן הוא: אפילו בחיטי קורדנייתא. הלומחים בהרי אררט קשין הם מאד ואפילו הכי אין חוששין לקדושין אם באו עליהם מים ואף על גב דאתי איסור הנאת חמץ דרבנן דשש ומפקע קידושי תורה וקרי אשת איש לעלמא הא מתרלינן בכמה דוכתין כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש והפקר ז"ד הפקר והם הפקירו ממונו: עיסה מגולגלת. שלא החמיאה ומפני אימת כבוד רבו אין יכול לקום וליכך ולאפותה: דקדים ומבטל לה. בלבו דעדיין היא ברשותו שלא נאסרה עליו: דיקא נמי. דעדיין לא החמיאה דקתני היא יושב בבית המדרש דמשמע מפני שאין יכול לקום וליכך משם הוא מבטלה בלבו ואי בחמץ גמור למה לי יושב בבית המדרש ואפילו אם היה פנוי מה בידו לעשות יותר השבתה בלב זהו ביעורו אלא ודאי כשיש בידו לתקן קאי ובידו לאפותה אם היה פנוי הואיל ולא החמיאה עדיין ומשום יום טוב נקט יושב בבית המדרש דשבת מתוקמא בחמץ גמור ובארבעה עשר שחל להיות בשבת: כיון שרצתה מלה. קס"ד אם נשתמשו בתיבה זו מלה יותר מחמץ אזלינן בתר רובא ומוותרת: רוב אוכלי בשר בירושלים כל ימות השנה ממעות מעשר שני הן לפי שלא היו מספיקין לאכול כל מעות מעשר שני שלהן ברגל ונותנין אותם לבני העיר בטובת הנאה והן אוכלים אותם בקדושתן ועיקר אכילת מעות מעשר שלמים היו מביאין מהן כדקיימא לן במנחות (דף פב.). הלכך לוקחין מהן בהמות לכל זמן שיש לו מעות

מעשר אינו מוֹלֵיֵא מעות חולין ואע"ג דאיכא למימר שמה מיד המוכר נפלו ומעות חולין הן ספק איסורא לחומרא: בהר הבית לעולם חולין. ואפילו בשעת הרגל שיש מעות מעשר מרובין בירושלים ממעות חולין לא מספקינן להו במעשר דאזלינן בתר רובא דסתא ואמרינן לאו האידינא נפול אלא קודם הרגל ובירושלים בשאר ימות השנה חולין לרוב מעות העיר חולין ובשעת הרגל מעשר כדמפרש טעמא מה טעם בשעת הרגל מעשר ולא אמרי' קודם הרגל נפול כדאמרן בנמלאין בהר הבית הואיל ושווקי ירושלים עשויים להתכבד בכל יום מפני הטיט ואי נפול קודם הרגל הוּוּ משתכחי בשעת כיבוד אצל הר הבית מתוך שהוא משופע והרוח מכבדתו מעפרו ועוד שאין אדם נכנס באצק שעל גבי רגליו ואינו עשוי להתכבד אלמא בכל דבר העשוי להתכבד אמרינן קמאי קמאי אזדו וסתם תיבות שמסתמין בהן אוכלין נוטלין ראשון ראשון כדי שלא יתעפשו וכל שכן למסתמא בדקה זה אור לארבעה עשר והאי דבתרא היא ומלה היא: מוכיח עליה. שהרי הוא זה ימים רבים וחמץ הוא: שרבו ימי המלה. וראוי להיות מעופף משנכנס הפסח: אי הכי פשיטא. אפי' ספק ליכא למסתמא ודאי בדקה והא מלה היא: אם רוב חולין. נסתמין בה חולין אלמא בתר רובא אזלינן ולא בתרא: איבורין איבורין. של מעשר בזוית זו ושל חולין בזוית זו וביום אחד: בגומא. דליכא למימר זיל בתר בתרא דקמאי הא שקלינהו משום דיך לחוש שמה בגומא נטמן ולא ראוהו: בלבער כולי עלמא לא פליגי דלהבא משמע. וספיר דמי דברכה קודם עשיית המלה בעינן כדלקמן: (רש"י)

תוספות לפני סוחרי בהמה לעולם מעשר. פ"ה אע"פ דאיכא למתלי במוכר כמו בלוקח מספיקא תלינן לחומרא ואין נראה לר"י דסמוך מיעוטא דחולין דשאר מעות לפלגא דמוכר וה"ל רובא להיתר ואור"י דלוקחים הוּוּ רובא דכמה בני אדם עומדים על בהמה אחת לקנות: בהר הבית לעולם חולין. מקשה ר"י היאך נמצאו שם הא אמר בפי' הרואה (ברכות סב:) לא יכנס בהר הבית במעות הצרורות בסדינו ואור"י דאינו אסור אלא היכא דנושאן בפרהסיא בסדינו דגנאי הוא דנראה כהולך שם לסחורה אבל בצינעא לא: עשויין להתכבד בכל יום. קשה לר"י דמסקי' בפרק דם הנדה (נדה נו: ושם) גבי שרץ שנמצא במבוי אין חזקתו מתכבד אלא על ידי בדיקה ותירץ דשרץ שהוא בכעדשה אין חזקתו כל כך מתכבד כמו במעות: בלבער כ"ע לא פליגי דלהבא משמע. מכאן היה מצריך

רשב"א לברך לפני המילה להכניסו דאי לאחר המילה ישקר בברכתו דלהכניסו להבא משמע ועוד שצריך לברך עובר לעשייתו ולא נראה לר"ת דבפרק ר' אליעזר דמילה (שבת דף קלו : ושם) תניא המל אומר אקב"ו על המילה אבי הבן אומר להכניסו משמע לאחר המילה מקומו אע"ג דלהכניסו משמע להבא לא קשה דלא על זאת הנעשה עכשיו מברך אלא משבח ומודה להקב"ה שצונו על המילה כשתבא לידו ותיקונה כאן לגלות ולהודיע שזו המילה נעשה לשם יוצרנו ולא לשם ע"ג ולא לשם מורנא ולא לשם הר גרזים ואין צריך לברך עובר לעשייתו אלא במקום שהעושה המצוה הוא מברך אבל כשמברך אחר לא ותדע שהרי ברכת אירוסין אינו מברך אלא אחר אירוסין : (תוספות)

ב

-

ז

דף

כי פליגי בעל ביעור מר סבר מעיקרא משמע ומ"ס להבא משמע מיתיבי ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה התם היכי נימא נימא למול לא סגי דלאו איהו מהיל אבי הבן מאי איכא למימר אין הכי נמי מיתיבי ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על השחיטה התם נמי היכי נימא נימא לשחוט לא סגי דלאו איהו שחט פסח וקדשים מאי איכא למימר אין הכי נמי מיתיבי העושה לולב לעצמו מברך שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה נטלו לצאת בו אומר אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת לולב שאני התם דבעידנא דאגבהה נפק ביה אי הכי לצאת בו יצא בו מיבעי ליה אין הכי נמי ומשום דקא בעי למיתנא סיפא לישב בסוכה תנא רישא נמי לצאת בו דקתני סיפא העושה סוכה לעצמו אומר ברוך אתה ה' שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה נכנס לישב בה אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בסוכה והלכתא על ביעור חמץ דכולי עלמא מיהא מעיקרא בעינן לברוכי מנלן דאמר רב יהודה אמר שמואל כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן מאי משמע דהאי עובר לישנא דאקדומי הוא אמר ר"נ בר יצחק דאמר קרא [שמואל ב יח-כג](#) וירץ אחימעץ דרך הככר ויעבר את הכושי אביי אמר מהכא [בראשית לג-ג](#) והוא עבר לפניהם ואבע"א מהכא [מיכה ב-יג](#) ויעבר מלכם לפניהם וה' בראשם בי רב אמרי חוץ מן הטבילה

ושופר בשלמא טבילה דאכתי גברא לא חזי אלא שופר מייט וכי תימא משום דילמא מיקלקלא תקיעה אי הכי אפילו שחיטה ומילה נמי אלא אמר רב חסדא חוץ מן הטבילה בלבד איתמר תניא נמי הכי טבל ועלה בעלייתו אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על הטבילה: לאור הנר וכו': מנא הני מילי אמר רב חסדא למדנו מציאה ממציאה ומציאה מחיפוש וחיפוש מחיפוש ונרות מנרות מנר מציאה ממציאה כתיב הכא [\[שמות יב-יט\]](#) שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם וכתוב התם [\[בראשית מד-יב\]](#) ויחפש בגדול החל ובקטן כלה וימצא ומציאה מחיפוש דידיה וחיפוש מנרות דכתיב [\[צפניה א-יב\]](#) בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות ונרות מנר דכתיב [\[משלי כ-כז\]](#) נר (אלהים) [ה'] נשמת אדם חופש כל חדרי בטן תנא דבי ר' ישמעאל לילי י"ד בודקים את החמץ לאור הנר אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר שבעת ימים שאור לא ימצא ואומר ויחפש בגדול החל ובקטן כלה ואומר בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות ואומר נר (אלהים) [ה'] נשמת אדם חופש מאי ואומר וכי תימא האי בעת ההיא קולא הוא דקאמר רחמנא לא בדיקנא לה בירושלים בנהורא דאבוקה דנפיש נהורא טובא אלא בנהורא דשרגא דזוטר נהורא טפי דעון רבה משתכח ועון זוטר לא משתכח תא שמע נר ה' נשמת אדם: תנו רבנן אין בודקין לא לאור החמה ולא לאור הלבנה ולא לאור האבוקה אלא לאור הנר

רפ"י מעיקרא משמע. על זיעור שזיערתי והרי עדיין לא צדיק דהא זרכה קודם צדיקה היא זיעור היינו נמי צדיקה: נימא למוזל. בתמיה משמע דאוחו רופא המל את כל בני העיר (כווה) למוזל את התינוק הזה: וכי לא סגי דלאו איהו מהיל. עליו המלוא מוטלת והלא על אביו מוטל כדאמרן בקדושין פרק קמא (קרוז לסופו) אצל זיעור מלוא על בעל החמץ מוטלת וכל איש ואיש בודק ביתו והיכא דיכול לומר לזער לא נימא על זיעור: ופרכינן אבי הבן מאי איכא למימר. אי על המילה לשעבר משמע וזה אפשר לו לומר למוזל מאי איכא למימר היכי שרינן ליה למימר על המילה: אין הכי נמי. כריך לומר למוזל: פסח וקדשים. הבעלים נלטו דכתיב (ויקרא א) וסמך ידו ושחט: נפק זיה. ומכרך על שעבר: והלכתא על זיעור. נמי להבא משמע וגבי מילה נמי לא שנא אבי הבן מאינס דעלמא דהא להבא משמע ועל המילה נמי כלמוזל דמי: עובר. קודם כמו ויעבר

את הכושי קדמו במיתת אבשלום: ויעצר מלכם לפניכם. יקדים לילך צראש:
לחכתי גברא לא חזי. כגון טבילת בעלי קרי דקיימא לן בצרכות (ד' כ:): שאסור
לדברי תורה ובצרכה לעזרא תיקן טבילה לבעלי קריין לדברי תורה ומשום ההוא
טבילה תקון בכל הטבילות ברכתן לבסוף: למדנו מליאה. האמורה בחמץ ממליאה
האמורה בגביע דבנימין: ומליאה מחיפוש. כלומר ואותה מליאה של בנימין
מחיפוש האמור אללה דמה מליאה של גביע ע"י חיפוש אף מליאת חמץ ע"י
חיפוש: וחיפוש מחיפוש וחיפוש מנרות. לאחר שלמדת שהיא ע"י חיפוש חזר
ולמוד זה החיפוש מחיפוש שכתוב בירושלים שהוא בנרות כדכתיב צעת ההיא
אחפש את ירושלים בנרות: ונרות מנר. דכתיב בנר יחידי נר (אלהים) נשמת אדם
חופש כל חדרי בטן ולקמיה מפרש הא למה לי: זכר לדבר. כדפרשין והשתא
מפרש קראי היכא ורביה ממך ליתא אלא אסמכתא בעלמא לדברי תורה מדברי
קבלה נינהו: קולא הוא. לחקיל רחמנא גבי ירושלים ללא נבזקה באזוקה אלא
באור קטן הילכך לא ילפינן חמץ מיניה להקל: תא שמע. מהאי קרא לדליקה
מעלייתא היא דכתיב חופש כל חדרי בטן: (רש"י)

תוספות כי פליגי בעל ביעור מר סבר לשעבר משמע. פירש ר"ת לשעבר משמע טפי
מלהבא אבל מ"מ משמע נמי קצת להבא דאי לא משמע כלל להבא אלא לשעבר
א"כ היכי קאמר בסמוך נימא למול לא סגי דלאו איהו מהיל וכי בשביל שאין
אנו יודעין לתקן יאמר שקר: לא סגי דלאו איהו מהיל. דעל האב מוטל כדפירש
הקונטרס אבל המל גרים מברך למול את הגרים שהמברך חייב למול כמו האב
המל: **בעידנא** דאגבהה נפיק ביה. וא"ת כיון דנפק היאך יברך והלא צריך לברך
עובר לעשייתו ואומר ר"י אע"ג דנפק אכתי עוסק במצוה שצריך לנענע בקריאת
הלל (סוכה לו:): **לצאת** יצא מיבעי ליה. לצאת משמע שלא יצא עדיין באותה
נטילה ומשכחת לה כשהפכו כדאמר"י בסוכה (ד' מב.) דאינו יוצא אלא דרך
גדילתו או שנטלו שלא לצאת בו באותה נטילה וכשאדם נוטל לולב אין צריך
להופכו כדפי' ר"י כיון שצריך לנענע בהלל או משום שאינו רוצה לצאת באותה
נטילה: **והלכתא** על ביעור חמץ. יכול הוא לומר כן שאף זה הלשון משמע להבא
או שמא דוקא על ביעור חמץ ויש טעם בברכות ור"י לא מצא טעם לכל הברכות:
על הטבילה. אומר ר"ח בשם הגאון דוקא בטבילת גר דלא חזי קודם טבילה דלא
מצי למימר וצונו דאכתי נכרי הוא אבל שאר חייבי טבילה כגון בעל קרי וכיוצא
בו מותר לברך כדאמרין בפ' מי שמתו (ד' כב.) נהוג עלמא כתלתא סבי כר'
יהודה בבעל קרי שיכול להתפלל ולברך וללמוד קודם טבילה אעפ"כ אומר ר"י

דאין לגעור בנשים שמברכות אחר הטבילה כיון דאיכא טבילת גר דלא מצי לברך לא חילקו וכן בנטילת ידים לא חילקו בין נטילה של אחר בית הכסא דלא מצי לברך קודם מיהו בנטילה יש טעם אחר לברך אחר נטילה קודם ניגוב כדאמרינן (סוטה ד' ד:) האוכל לחם בלא ניגוב ידים כאילו אוכל לחם טמא וי"מ דבכל טבילות קאמר דגברא לא חזי דקודם שירד למים אינו צריך לברך דילמא משום ביעתותא דמיא מימנע ולא טביל ואחר שירד אז הוא ערום ואסור לברך משום דלבו רואה את הערוה : **ונרות מנר**. וקשה דהוה ליה למימר חיפוש מנר ולא נרות מנר וי"ל דחיפוש לא קאי אנר לכך יש לפרש דיליף חיפוש דנר מחיפוש דירושלים שהיא בנרות ואותן נרות מנר ואתי שפיר דהשתא צריך לאתויי קרא דחיפוש נרות ולא סגי בקרא דנר ה' נשמת אדם וגו' : (תוספות)

א

-

ח

דף

מפני שאור הנר יפה לבדיקה ואע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר שנאמר **[שמות יב-יט]** שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם ואומר **[בראשית מד-יב]** ויחפש בגדול החל ואומר **[צפניה א-יב]** בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות ואומר **[משלי כ-כז]** נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן האי אור החמה היכי דמי אי נימא בחצר האמר רבא חצר אינה צריכה בדיקה מפני שהעורבין מצויין שם אלא באכסדרה האמר רבא אכסדרה לאורה נבדקת לא צריכא לארובה דבחדר ודהיכא אי לבהדי ארובה היינו אכסדרה אלא לצדדין ואבוקה לא והאמר רבא מאי דכתיב **[חבקוק ג-ד]** ונוגה כאור תהיה קרנים מידו לו ושם חביון עוזו למה צדיקים דומין בפני שכינה כנר בפני האבוקה ואמר רבא אבוקה להבדלה מצוה מן המובחר אמר רב נחמן בר יצחק זה יכול להכניסו לחורין ולסדקין וזה אינו יכול להכניסו לחורין ולסדקין רב זביד אמר זה אורו לפניו וזה אורו לאחריו רב פפא אמר האי בעית והאי לא בעית רבינא אמר האי משך נהורא והאי מיקטף איקטופי : כל מקום שאין מכניסין כו' : כל מקום לאתויי מאי לאתויי הא דתנו רבנן חורי בית העליונים והתחתונים וגג היציע וגג המגדל ורפת בקר ולולין ומתבן ואוצרות יין ואוצרות שמן אין צריכין

בדיקה רשבי"ג אומר מטה החולקת בתוך הבית ומפסקת צריכה בדיקה ורמינהו חור שבין אדם לחבירו זה בודק עד מקום שידו מגעת וזה בודק עד מקום שידו מגעת והשאר מבטלו בלבו ר' שמעון בן גמליאל אומר מטה החולקת בתוך הבית ועצים ואבנים סדורים תחתיה ומפסקת אינה צריכה בדיקה קשיא מטה אמטה קשיא חורין אחורין חורין אחורין לא קשיא הא בעילאי ובתתאי והא במיצעי מטה אמטה לא קשיא הא דמידליא הא דמיתתאי ואוצרות יין אין צריך בדיקה והתניא אוצרות יין צריך בדיקה אוצרות שמן אין צריך בדיקה הכא במאי עסקינן במסתפק אי הכי שמן נמי שמן יש קבע לאכילה יין אין קבע לשתיה תני רבי חייה עשו אוצרות שכר בבבל כאוצרות יין בארץ ישראל במסתפק אמר רב חסדא בי דגים אין צריך בדיקה והתניא צריכין בדיקה לא קשיא הא ברברבי הא בזוטרי אמר רבה בר רב הונא בי מילחי ובי קירי צריך בדיקה אמר רב פפא בי ציבי ובי תמרי צריך בדיקה תנא אין מחייבין אותו להכניס ידו לחורין ולסדקין לבדוק מפני הסכנה מאי סכנה אי נימא מפני סכנת עקרב כי משתמש היכי אישתמש לא צריכא דנפל אי נפל למה לי בדיקה והתנן חמץ שנפלה עליו מפולת הרי הוא כמבוער התם שאין הכלב יכול לחפש אחריו הכא כשהכלב יכול לחפש אחריו והא אמר ר' אלעזר שלוחי מצוה אינן ניזוקין אמר רב אשי שמא תאבד לו מחט ואתי לעיוני בתרה וכה"ג לאו מצוה הוא והתניא האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני או שאהיה בן העוה"ב

רש"י מפני שאור הנר יפה לבדיקה. לקמיה מפרש מאי מעליותא מאבוקה: לאורה נבדקת. לאור שלה נבדקת ואין צריך להביא לה אור הנר כלילה אלא בודקה ציוס: ודהיכא. באיזה מקום נבדק לה לאור הארוכה: אי נימא להדי ארוכה. נגד החור ממס אמאי לא היינו אכסדרה: ללדין. של חור: ונוגה. של עתיד ללדיקים כאור של שבעת ימי בראשית יהיה: קרנים. מלשון כי קרן עור פניו (שמות לד) וזהו מיד הקב"ה לו ללדיק מזיו של הקב"ה ילכו זהו חורין להקרינן פני הלדיקים ולא יהיה אורם שזה לאורו אלא כנר בפני האבוקה: אורו לאחריו. ואדם האוחזו לפניו הוא בודק הלכך אין יפה לבדיקה: בעית. מתיירא שלא יבעיר את הבית ואין לבו על הבדיקה יפה: האי משיך נהוריה. אור הנר נמשך ומאריך במקומו ואינו דולק בקפיצות אלא נח במקום אחד: מיקטף

איקטופי. נפסק וקופץ תמיד לשון הקוטפים מלות (איוב ל): כל לאיתויי מאי. ללא תנא מקום שמכניסין בו כו': חורי. שזכותל: העליונים והתחתונים. הגזוהים יותר מדאי והנמוכים יותר מדאי ואין נוחין להשתמש אין כריך לבדוק: וגג היציע. אע"פ שהוא נמוך הואיל ומשופע אין כריך לבדוק אבל שאר גגין שלהן לא היו משופעין: יציע. אנפרי"ץ {אפינדי"ץ: יציע ואגף לדדי בבנין, שגגו יורד בשיפוע מקיר הבניין הראשי ולחוץ} : גג המגדל. משטיי"ר {מישטיי"ר: מזנון לשמירת אוכל} של עץ שנותנים לתוכו כלים ואוכלים תוכו כריך בדיקה ולא גג: ורפת בקר. שאם היה שם חמץ הבהמות אכלוהו: ולזין. מקום דירת תרנגולין: ומתבן. בית התבן דמה לרכו של חמץ שם וכן אולרות יין ושמן: החולקת. מעמידין אותה במקום מחיכה לחלק תשמישי הבית ואורחא למילתא נקט: ומפסקת. יש הפסק בין שוליה לקרקע כגון שרגליה גזוהים למטה: עד מקום שידו מגעת. כגון שהכותל עב הרבה: ומפסקת. יש אויר בין שוליה לעצים: קשיא חורין אחורין. דקא תנא הכא חורין כריכין בדיקה: הא. דקתני לעיל אין כריכין בעילאי ותתאי שאין נוחה תשמישתן כדקתני בהדיא והא באמצעי שנוחים להשתמש: דמדליא. שגזוהה הרבה ויש אויר תחתיה הרבה נוחה תשמישתה: דמיתתאי. אף על פי שיש קצת אויר אין נוחה תשמישתה: במסתפק. אורכ שמסתפק הימנו יין לשולחנו כריך בדיקה פעמים שהשמש נכנס להביא יין כשהוא כלה על השולחן ופתו בידו: יש קבע לאכילה. יודע הוא כמה שמן כריך לכך וכך בני אדם ומביאו קודם סעודה ואין כריך לעמוד מן השלחן ולהביא אבל יין אין קבע לשתייה פעמים ששתיית סעודה מרובה משל אתמול ואין השמש בקי בדבר: עשו אולרות שכר בצבל. להכריך בדיקה במסתפק כאולרות יין בארץ ישראל דכיון דרגילין בו אין קבע לשתייתו: הא ברברבי. אין כריך בדיקה שיש להם קבע ואומד ואין כריך לעמוד ולהביא באמצע הסעודה: זוטרי. אין להם קבע ואומד וכריך לעמוד ולהביא: בי מלחי. בית המלח: ובי קירי. שעה כריך בדיקה לפי שעומד מהוד הסעודה להביא מלח ונרות: דנפל. אם נפל הבנין אין מחייבין אותו לבדוק את גל אבנים אלא למראית העין אבל לא להכניס ידו ביניהן ומתחלה כשהיה הכותל קיים נשתמש בחוריו ועכשיו נפל ויש שם סכנת עקרבים שדרכן לימנא באשפות ובגליון: בשאין הכלב יכול לחפש אחריו. הכי מפרש לה ר"ש בפ"ב

ותניא כמה חפיסת הכלב שלשה טפחים: שמא תאבד לו מחט. קודם לכן ואתי
השתא לעיוני בתרה וכיון דמתכוין אף למחט לאו שליה מלוה הוא וניזוק: וכה"ג.
דמתכוין למלוה ולכרכו לאו שליה מלוה הוא בתמיה: (רפ"י)

תוספות **מטה** החולקת בתוך הבית ומפסקת. פרש"י דלענין תחתיה מיירי וקשה
דלפי לא ה"ל למימר החולקת אלא מפסקת ותו לא אלא י"ל חולקת בתוך הבית
ומפסקת היינו שמונחת באמצע הבית וחולקת היינו שמגעת מכותל לכותל ואינו
יכול לעבור מצד אחר אלא על גבי המטה או ישוח ויעבור תחתיה וקאמר דאין
צריך בדיקה לצד הפנימי וכן משמע בירושל' ובתוספתא דקאמר רשב"ג אומר
מטה שהיא חוצצת החולקת בתוך הבית ועצים ואבנים מונחים תחתיה בודק
צד החיצון ואינו בודק צד הפנימי ומתוך הירושלמי משמע דברייתא דקתני בה
עצים ואבנים גרס אין צריך בדיקה והא דלא משני הכא שיש עצים ואבנים משום
דלא משמע ליה שבשביל כך אין צריך בדיקה [אלא] משום דאין דרך לשוח
ולעבור תחת המטה ומשני הא דמידליא התם צריך בדיקה לפי שרגליה גבוהין
ויכול לעבור תחתיה בלא שחייה אי נמי במידליא א"צ דלא ניחא לעלות על גבה
ולעבור וי"ס דגרסי אין צריך בקמייתא ובבתרייתא צריך ולפי גירסא זו נקט
עצים ואבנים סדורים תחתיה לרבותא ור"ח גרס בתרוייהו אין צריך ופריך מהא
דבקמייתא לא בעינן עצים סדורים ובבתרייתא בעינן: **הכא** כשהכלב יכול לחפש
אחריו. ולכך אינו פטור אלא מפני הסכנה והא דמשמע גבי מפולת דאם הכלב
יכול לחפש אינו כמבוער וצריך לבערו ולא מיפטר מפני סכנת עקרב אור"י שאני
התם דודאי איכא חמץ הטריחוהו חכמים להשכיר פועלים במרא וחצינא אבל
הכא שאין החמץ ידוע לא הטריחוהו: (תוספות)

דף **ח** **ב**

הרי זה צדיק גמור דילמא בתר דבדק אתי לעיוני בתרה ר"נ בר יצחק
אמר משום סכנת הנכרים ופלימו היא דתניי חור שבין יהודי לארמאי
בודק עד מקום שידו מגעת והשאר מבטלו בלבו פלימו אמר כל עצמו אינו
בודק מפני הסכנה מאי סכנה אי נימא סכנת כשפים כי אישתמיש היכי

אישתמיש התם כי אישתמיש יממא ונהורא ולא מסיק אדעתיה הכא ליליא ושרגא הוא ומסיק אדעתיה והאמר רבי אלעזר שלוחי מצוה אינן ניזוקין היכא דשכיח היזיקא שאני שנאמר [\[שמואל א טז-ב\]](#) ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני ויאמר ה' עגלת בקר תקח בידך וגו' בעו מיניה מרב הני בני בי רב דדיירי בבאגא מהו למיתי קדמא וחשוכא לבי רב אמר להו ניתו עלי ועל צוארי ניזיל מאי אמר להו לא ידענא איתמר א"ר אלעזר שלוחי מצוה אינן ניזוקין לא בהליכתן ולא בחזירתן כמאן כי האי תנא דתניא איסי בן יהודה אומר כלפי שאמרה תורה [\[שמות לד-כד\]](#) ולא יחמוד איש את ארצך מלמד שתהא פרתך רועה באפר ואין חיה מזיקתה תרנגולתך מנקרת באשפה ואין חולדה מזיקתה והלא דברים ק"ו ומה אלו שדרכן לזוק אינן ניזוקין בני אדם שאין דרכן לזוק על אחת כמה וכמה אין לי אלא בהליכה בחזרה מנין תלמוד לומר [\[דברים טז-ז\]](#) ופנית בבקר והלכת לאהליך מלמד שתלך ותמצא אהלך בשלום וכי מאחר דאפילו בחזירה בהליכה למה לי לכדרי' אמי דא"ר אמי כל אדם שיש לו קרקע עולה לרגל ושאין לו קרקע אין עולה לרגל א"ר אבין בר רב אדא אמר ר' יצחק מפני מה אין פירות גינוסר בירושלים כדי שלא יהו עולי רגלים אומרים אלמלא לא עלינו אלא לאכול פירות גינוסר בירושלים דיינו נמצאת עלייה שלא לשמה כיוצא בו אמר ר' דוסתאי בר' ינאי מפני מה אין חמי טבריא בירושלים כדי שלא יהו עולי רגלים אומרים אלמלא לא עלינו אלא לרחוץ בחמי טבריא דיינו ונמצאת עלייה שלא לשמה: ובמה אמרו ב' שורות וכו': מרתף מאן דכר שמיה הכי קאמר כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה ואוצרות יין ואוצרות שמן נמי אין צריך בדיקה ובמה אמרו שתי שורות במרתף מקום שמכניסין בו חמץ ובמסתפק: בש"א שתי שורות וכו': אמר רב יהודה שתי שורות שאמרו מן הארץ ועד שמי קורה ורבי יוחנן אמר שורה אחת כמין גאם תניא כותיה דרב יהודה תניא כוותיה דרבי יוחנן תניא כוותיה דרב יהודה בית שמאי אומרים שתי שורות על פני כל המרתף ושתי שורות שאמרו מן הארץ ועד שמי קורה תניא כוותיה דרבי יוחנן שתי שורות על פני כל המרתף חיצונה רואה את הפתח ועליונה רואה את הקורה שלפנים הימנה ושלמטה הימנה אין צריך בדיקה: בית הלל אומרים שתי שורות החיצונות שהן העליונות: אמר רב עליונה ושלמטה הימנה ושמאל אמר עליונה ושלפנים הימנה מאי טעמא דרב דייק חיצונות והא עליונות קתני למעוטי תתאי דתתייתא ושמאל אמר עליונה

ושלפנים הימנה מאי טעמא דייק עליונות והא חיצונה קתני למעוטי
גוייאתא דגוייאתא רבי חייא תני כוותיה דרב וכולהו תנאי תנו כוותיה
דשמואל והלכתא כוותיה דשמואל:

רפ"י הרי זה לדיק גמור. בדבר זה ולא אמרינן שלא לשמה עושה אלא קיים
מלות בוראו שרואו לעשות לדיקה ומתכוין אף להנחת עצמו שיזכה בה לעולם הבא
או שיחיו בניו: בתר דבדק. וגמר את כל המראה אתי לעיוני בתרה: כל עצמו אינו
בדק. כל עצמו של חור אינו בדק שלא יאמר הנכרי כספים עשה לי: ולא
אדעתיה. דנכרי לשום אל לבו עלילה זו: איך אלך. למשוח את דוד ואע"פ ששלוחו
של מקום היה הרי היה ירא: בני בי רב. תלמידים הנריכים לרבם עדיין קרו בני
רב: דדיירו בצאגוי. בכפרים שבקעה ובלע"ז קנפי"א {קנפני"א: מיסור, שדה פתוח, איזור
של שדות}: מהו למיתי קדומא וחשוכא. השכם והערב קודם עלות השחר ומסתחשך
כלום יש להם לירא מן המזיקים: ועל אוראי. יהא עונש הזיקן דודאי לא יזוקו
שהמראה מגינה עליהם: ניזיל. לאושפיזא משתחשך מאי כלום יכולין לסמוך על
המראה אף בחזרה או לא: כלפי שאמרה תורה. מתוך שאמרה תורה כך אנו למדים
שהבטיחו הכתוב שלא יוזק ממונו וכל שכן גופו דאין דרכו לזק דאדם אית ליה
מזלא ואינו מהיר להיות ניזק בגופו: כדר' אמי. קרא קמא לכדר' אמי אתא: פירות
גינוסר. מתוקין מאד כדאמרי' בצרכות (דף מד.). והיינו כינרת שם מדינה בארץ
ישראל: מרתף מאן דכר שמייה. לפוטרו מן הבדיקה דקא מתמה תנא קמא ואמר
ובמה אמרו: הכי קאמר. דקתני רישא כל מקום שאין מכניסין כו' ואמרי' לעיל
כל מקום לאיתויי מאי לאיתויי אורכות יין ושמן ומשום הכי אמרי' ובמה אמרו
לקמן כריך בדיקה ומפרש במקום שמכניסין בו חמץ והיכי דמי כגון במסתפק:
שתי שורות שאמרו. בית שמאי (אומרים) מן הארץ ועד שמי קורה דרך האוראי
יין לסדר חביותיהן שורות שורות עד שממלאין כל קרקע המרתף וחוזרין ומניחין
חבית על חבית כשורות תחתונות עד הקורה ואמרי בית שמאי שאותן שתי שורות
חינונות אותה שרואה את הפתח על פני רוחב כל המרתף והשורה שלאחריה כריך
לבדוק מן הארץ עד התקרה: שמי קורה. כמו שמי השמים (תהלים קמת): ור'
יוחנן אמר. שתי שורות שאמרו בית שמאי היא שורה חינונה מן הארץ ועד תקרה

וחוזר וזודק כל החציות העליונות על פני כל ארכו ורחבו של מרתף שאף היא נקראת שורה אם זאת למנות מלמעלה למטה: גאס. היא גימ"ל יוונית ועשויה כמין כף שלנו פתוחה שורה אחת כמין גאס היינו שורה בזקיפה ושורה עליונה בשכיבה כאלם הזודק כותל הבית מבחוץ והגג: הרואה את הקורה. דהיינו כל גג השורות: שלפנים הימנה. של חימונה: ושלמטה הימנה. של עליונה אינה כריכה דיקה: בית הלל אומרים כו'. מתני' קא נסיב: עליונה ושלמטה הימנה. האי עליונה לא כל גג השורות באורך המרתף קאמר כדאמר ר' יוחנן אליבא דבית שמאי אלא שורת חציות אחת על פני רוחב כל המרתף ולא מן הארץ ועד הקורה אלא אותה שורה הרואה את הפתח ואת הקורה: ושלמטה הימנה. ועוד שורת חציות אחת למטה מן העליונה היא משורה הזקופה כנגד הפתח והאי פתח לאו כנגדו ממס קאמר אלא הכותל שהפתח בו קרי הכי: עליונה ושלפנים הימנה. בגג החציות זודק שתי שורות על פני כל המרתף: מאי טעמא דרב. דלא בעי למימר עליונה ושלפנים הימנה כמשמעותיה דמתניתין דהא מתניתין עליונות קתני: דייק חימונות. ואותה שלפנים לאו חימונה היא וקא סבר רב לתנא דמתני' בחימונות דק בלישניה אכל בעליונות לא דק בלישניה: תתאי דתתייתא. כגון שלשית ושתחתייה: ושמואל דייק עליונות. והא של מטה לאו עליונה היא: (רש"י)

תוספות שיזכה לעולם הבא הרי זה צדיק גמור. והדתן (אבות פ"א מ"ג) אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס היינו בכה"ג שאם לא תבוא לו אותה הטובה שהוא מצפה תוהא ומתחרט על הצדקה שעשה אבל מי שאינו תוהא ומתחרט ה"ז צדיק גמור וכן משמע בריש מסכת ר"ה (דף ד.). ובפ"ק דב"ב (דף י.): **מלמד** שתהא פרתך רועה באפר. ומאת קדריש את ארצך הטפל לארצך: **לכדרבי** אמי. ואם תאמר והשתא את למה לי למידרש בהליכה ואורי"י דלא נכתב אלא משום דבר שנתחדש בה משום חדוש דארצך כתב נמי את למדרש אע"ג דלא איצטריך: **רב** דייק חימונות. נראה לר"י דרב סבר דאיכא למידק טפח מחימונות משום דתנן ברישא ושמואל סבר דמעליונות איכא למידק כיון דעליונות אחימונות קאי ומפרש מה הן חימונות: (תוספות)

מתני' אין חוששין שמא גיררה חולדה מבית לבית וממקום למקום דא"כ מחצר לחצר ומעיר לעיר אין לדבר סוף: **גמ'** טעמי דלא חזינא דשקל הא חזינא דשקל חיישינן ובעי בדיקה ואמאי נימא אכלתיה מי לא תנן מדורו' העכו"ם טמאים וכמה ישהה במדור ויהא המדור צריך בדיקה ארבעים יום ואע"פ שאין לו אשה וכל מקום שחולדה וחזיר יכולין להלוך א"צ בדיקה א"ר זירא לא קשיא הא בבשר והא בלחם בבשר לא משיירא בלחם משיירא אמר רבא האי מאי בשלמא התם אימור הוה אימור לא הוה ואם תמצא לומר הוה אימור אכלתיה אבל הכא דודאי דחזינא דשקל מי יימר דאכלתיה הוי ספק וודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי והא תניא חבר שמת והניח מגורה מליאה פירות ואפילו הן בני יומן הרי הן בחזקת מתוקנין והא הכא דודאי טבילי הני פירי וספק מעושרין וספק לא מעושרין וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי התם ודאי וודאי הוא דודאי מעשרי כדרי' חנינא חוזאה דא"ר חנינא חוזאה חזקה על חבר שאין מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן ואי בעית אימא ספק וספק הוא דילמא מעיקר' אימור דלא טבילי כר' אושעיא דא"ר אושעיא מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר ואין ספק מוציא מידי ודאי והתניא אמר ר' יהודה מעשה בשפחתו של מציק אחד ברימון שהטילה נפל לבור

כ"י מתני' אין חוששין שמא גיררה חולדה כו'. אין חוששין כשצדק זוית זו ובא לצדוק זו שמא בתוך צבא לצדוק זו גיררה חולדה חמץ למקום הצדוק וכריכנא לחזור ולצדוק: שאם כן. שצבאת לחוש לכך הרי גם מחכר לחכר יץ לומר כך אני צדקתי קודם לחכרי ולחכר צדיקתי הביאה חולדה חמץ מחכר חכרי לחכרי ואין לדבר סוף ולאו חכר ממך קאמר אלא כל צתי החכר קרוי חכר: גמ' הא חזינן. שהביאתו לכאן חיישינן שמא עדיין הוא כאן וכריך לצדוק ואמאי נימא אכלתיה: מי לא תנן. במסכת אהלות מדורות העובדי כוכבים טמאין מפני שקוברין נפליהם בצתייהם והעכו"ם מטמאין במיתתן אף צאהל לרבנן ולר"ש בן יוחי נמי דאמר

קצרי העובדי כוכבים אינם מטמאין צמגע ומשא מודה הוא ללא אימעוטו אלא מטומאת אהל ללא מקרו אדם: וכמה ישה הנכרי צמדור ויהא המדור כריך בדיקה לכסיאל העכו"ם ויראה ישראל לדור בו: מ' יום. כדי יארת הולד: ואע"פ שאין עמו אשה. לפי שחשוד הוא על הזנות: וכל מקום שחזיר וחולדה יכולין להלוך אין כריכין בדיקה. שאם הושלך שם חטוהו ואכלוהו: הא. לאלות בצפרא מיירי הלכך ודאי אכלוה ללא משתיירא: האי מאי. כלומר מאי קוסיא א"נ אורחא דמשייר' צבישרא ליכא לן למיחש התם מידי דהתם חששא בעלמא הוא אימור הוה אימור לא הוה הלכך היכא דשכיחא חולדה תלינן לקולא ואמרי' אם תמצא לומר הוה אימור אכלתיה וספק אכילה יכול להוציאנו מידי ספק השלכה אצל הכא גבי חמץ דקסיא לך היכא דחזינן דגררה נמי נימא אכלתיה ודאי הוה. מי יימר לאכלתיה. הו ספק ביעור ודאי חמץ היה כאן ואין ספק היתר מוציא את הבית הזה מידי ודאי איסור: מגורה. גורן: בני יומן. לנכרין הן שהיום נתמרחו: והא הכא. לכיון דממורחין הן והרי הן בבית לכל מגורה בבית היא: ודאי טבילי. דהא נגמרה מלאכתן וראו פני הבית וחל שם טבל עליהן משעה שראה פני הבית ספק עישרן חבר זה ספק לא עישרן ואתי ספק זה ומוציא פירות הללו מידי ודאי טבל משום דרוב חברים מעשרין הם מיד קודם שיניחם מתחת ידו: התם ודאי וודאי הוא. כי היכי דפשיטא לן דטבילי מעיקרא הכי נמי פשיטא לן דעשרינהו ואין גמגום והילוך אחר הרוב בדבר אלא חזקה ודאי על כל החברים: ואי בעית אימא ספק וספק הוא. כי היכי דמספקא לן אי לא עשרינהו הכי נמי איכא לספוקי אי חל עלייהו שם טבל מעולם אי לא ומעיקרא אימור לא טבול ואע"פ שהן ממורחין וצתוך הבית אימור עבד להו כדר' אושעיא שהכניסה לבית צמוץ שלה ואחר כך דש וממרח וחובת הטבל חלה בראיית פני הבית בצבא מליעא בהשוכר (דף פח:): וזה בראיית פני הבית לא נגמרה מלאכתן לחול עליו שם טבל וכשגמר מלאכתן כבר צתוך הבית הוא ואין אלו פני הבית אלא כשנכנס דרך פתחים כדתניא חסידים הראשונים היו מכניסים פירותיהן דרך טרקסמן כדי לחייבן צמעש עכשיו מכניסין דרך גגות דרך חלירות וקרפיפות לבית כדי לפוטרו הלכך לא חייל עלייהו שם טבל ומותר היורש הזה לאוכלן אכילת קבע ולא תימא

נהי ללא חייל עלייהו טיבלל לאכילת עראי אכילת קבע מיהא ליתסרו דהא דמיתסרא אכילת קבע קודם קביעות גורן וגמר מלאכה מדרבנן הוא וגבי איסור דרבנן סמכינן אחזקת חבר שעיסקין: כדי שתהא בהמתו אוכלת. ואפילו קבע דכל זמן שאין שם גורנו של טבל עליו אינו אוסר באכילת עראי וכל אכילת בהמה לא גזרו עלה משום אכילת קבע דתנן במסכת פאה (פ"א מ"ז) מאכיל לבהמה ולחיה ולעופות ופטור מן המעשרות עד שימרח אכל למאכל אדם נהי ללא טביל מדאורייתא מיהו אפילו קודם מירוח אסרו לאכול קבע בכולי גמרא: מ"א. איניש אלמא וישראל הוה: (ר"ז)

תוספות אין חוששין שמא גיררה חולדה. ואם תאמר והא מרישא שמעי דקתני כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה תריץ דהוה מוקמינן בשאין חולדה וברדלס יכולין להלך שם: כל מקום שחולדה וברדלס וחזיר מצויין שם אין צריך בדיקה. אומר ר"י דכהנים מותרין ליכנס בבתי עובדי כוכבים אפי' אין חזיר וחולדה מצויין שם משום דתניא בתוספתא דאין מדורות העובדי כוכבים בחוצה לארץ: **בבשר** לא משיירא. אומר ר"ת דהיינו דוקא בשר נפלים דרכיך דהא בפרק [שני] דב"ק (דף יט: ושם) חשיב חזיר שאכל בשר אכילה על ידי הדחק: **ואם** תמצא לומר הוה אימור אכלתיה. וא"ת והא מדורות העובדי כוכבים רשות היחיד הן ותנן במסכת טהרות (פ"ו מ"ד) כל מקום שאתה יכול להרבות ספיקות וספיקי ספיקות ברשות היחיד טמא וי"ל דלא דמי הך ספיקא לשאר ספיקי דאמאי אית לן למימר שיהא בו נפל ודמי לספק ביאה א"נ אימר אכלתיה עדיף משאר ספיקות דספק הרגיל הוא וקרוב לודאי ותדע דאפילו מידי ודאי בעי למימר שיוצא זה הספק: **כדי** שתהא בהמה אוכלת. ותימה דמ"מ הוי ודאי טבל מדרבנן לענין אכילת קבע אפי' הכניסה במוץ שלה כדאמר כדי שתהא בהמה אוכלת משמע אבל הוא עצמו אסור ובתוספת' תניא ומייתי לה בפ"ק דביצה (דף יג.) הכניס לבית שבולין לעשות מהן עיסה אוכל מהן עראי ופטור וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי דרבנן וחשיב להו בחזקת מתוקנים גבי חמץ אמאי לא אתי ספק ומוציא מידי ודאי בדיקה דרבנן דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי ואומר ר"י דמתני' איירי בשלא ביטלו דהוי ודאי דאורייתא ועוד אומר ר"י דהא דקאמר הרי הן בחזקת מתוקנים היינו בהנך דלא חזו אלא לבהמה והא דפריך במנחות בפרק רבי ישמעאל (דף סז: ושם) אמאי דקאמר מירוח הנכרי אינו פוטר משום בעלי כיסין פירוש עשירים שמוכרין תבואתן לנכרי קודם מירוח וחוזרין וקונין מהן אחרי מירוח תרומה נמי אפשר דעביד כרבי אושעיא וכו' משמע דלגמרי פטור ה"פ עביד להו כרבי אושעיא ובמידי דמאכל בהמה מה הועילו חכמים בתקנתן: **כדי** שתהא בהמה אוכלת. משמע דבטבל שראה פני

הבית אפילו בהמה נמי לא אכלה ותימה לר"י מאי שנא משאר הנאה דשרי דלא מצינו טבל שהוא אסור בהנאה ויש לומר דדרשינן בבמה מדליקין (שבת כו. ושם) גבי אין מדליקין בטבל טמא משום דכתיב את משמרת תרומותי בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת טהורה ואחת טמאה מה טהורה אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך אף טמאה כן והיינו הדלקה והדר גמר טהורה מטמאה מה טמאה דמיתסר בהדלקה קודם הרמה אף טהורה וכן להאכיל לבהמה וכל הנאה של כילוי ומהכא נמי ידעינן דאין ישראל מאכיל לבהמתו כרשיני תרומה ורשיי לא פ"י כן בשבת: **בשפחתו** של מציק ובא כהן והציץ לידע אם זכר אם נקבה. מכאן אין להוכיח דשפחה מטמאה בלידה דשמא של גבירתה היה מיהו בת"כ אמרינן בהדיא דבר אל בני ישראל אין לי אלא בני ישראל מנין לרבות גיורת ושפחה משוחררת ושאין משוחררת ת"ל אשה והא דפריך בפ' הערל (יבמות עד: ושם) מי מצית אמרת תרומה כתיב הכא והתניא דבר אל בני ישראל גיורת ושפחה משוחררת מנין ת"ל אשה הא דנקט התם משוחררת לאו למעוטי שאין משוחררת אלא קיצר הברייתא משום דלא פריך אלא ממשוחררת כדמסיק ואי ס"ד לתרומה משוחררת בנות מיכל תרומה נינהו ושאין משוחררת אכלה שפיר אם היא של כהן ואומר ר"י דכהן שוטה היה דאפילו אם נאמר של גבירתה היה וכהן זה קרוב היה לא היה לו ליטמא דאמרינן בתורת כהנים דאין כהן מטמא לנפלים דדומיא דאביו ואמו בעינן בני קיימא ועוד דכאן לא היה לצורך המת: (תוספות)

ב

-

ט

דף

ובא כהן והציץ בו לידע אם זכר הוא אם נקבה היא ובא מעשה לפני חכמים וטיהרוהו מפני שחולדה וברדלס מצויין שם והא הכא דודאי הטילה וספק גררוהו וספק לא גררוהו ההיא שעתא וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי לא תימא שהטילה נפל לבור אלא אימא שהפילה כמין נפל לבור והוי ספק וספק והא לידע אם זכר הוא אם נקבה היא קתני הכי קאמר לידע אם רוח הפילה אם נפל הפילה ואם תמצא לומר נפל הפילה לידע אם זכר הוא ואם נקבה היא ואיבעית אימא התם ודאי וודאי הוא כיון דחולדה וברדלס מצויין שם ודאי גררוהו בההיא שעתא נהי דשיורי

משיירא מיגרר מיהת ודאי גררום בההיא שעתא (לישנא אחרינא נהי דודאי אכלום לא אמרינן ודאי גררוהו לחורייהו אמרינן) ומי אמרינן אין חוששין שמא גררה חולדה והא קתני סיפא מה שמשיר יניחנו בצנעה שלא יהא צריך בדיקה אחריו אמר אביי לא קשיא הא בארבעה עשר הא בשלשה עשר בשלשה עשר דשכיח ריפתא בכולהו בתי לא מצנעא בארבעה עשר דלא שכיחא ריפתא בכולהו בתי מצנעא אמר רבא וכי חולדה נביאה היא דידעא דהאיזנא ארביסר ולא אפי עד לאורתא ומשיירא ומטמרא אלא אמר רבא מה שמשיר יניחנו בצנעה שמא תטול חולדה בפנינו ויהא צריך בדיקה אחריו תניא כוותיה דרבא הרוצה לאכול חמץ אחר בדיקה כיצד יעשה מה שמשיר יניחנו בצנעה שלא תבוא חולדה ותיטול בפנינו ויהא צריך בדיקה אחריו רב מרי אמר גזירה שמא יניח עשר וימצא תשע: תשע ציבורין של מצה ואחד של חמץ ואתא עכבר ושקל ולא ידעינן אי מצה שקל אי חמץ שקל היינו תשע חנויות פירש ואתא עכבר ושקל היינו סיפא דתנן תשע חנויות כולן מוכרין בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבלה ולקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזה מהן לקח ספיקו אסור ובנמצא הלך אחר הרוב שני ציבורין אחד של מצה ואחד של חמץ ולפניהם שני בתים אחד בדוק ואחד שאינו בדוק ואתו שני עכברים אחד שקל מצה ואחד שקל חמץ ולא ידעינן הי להאי עייל והי להאי עייל היינו שתי קופות דתנן שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהם שני סאין אחד של חולין ואחד של תרומה ונפלו אלו לתוך אלו מותרין שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו ותרומה לתוך תרומה נפלה אימור דאמרינן שאני אומר

ר"י וזא כהן והאיץ. על שפת הצור: לידע אם זכר אם נקבה. וכהן קרוב או מצני הבית היה ושלחוהו שם להגיד לאמו מה טיבו ותצחין בין טומאת וטהרת זכר לימי טומאת וטהרת נקבה ולא נזכר אותו כהן על אזהרת לנפש לא יטמא והאיץ זו צבור והנפל לא ראה וטיהרוהו ממאהיל על המת: שחולדה וצבדלם מצויין שם. וסתם חור חולדה וצבדלם פותח טפח הוא וגיררוהו לחורן ולא האהיל: רוח הפילה. שפיר מלא רוח ואם תמצא לומר נפל היה כלומר לכל אלה הוצרך שמה רוח הוא ואגיד ואין כאן לא טומאת זכר ולא טומאת נקבה ואם אראה שהוא וולד כריכני לראות אם זכר אם נקבה: ודאי גררוהו. מוחזקין הן בכך ולא דמי

למתניתין דקתני הא חזינא חיישינן דנהי דודאי אכלה לא אמר אכל גיררוהו לחור
שלהן אמר: ברדלס. אלנמ"ס פוטוייט"י {פוטויי"ש: בואש וברור שרש"י הבין כי מדובר בחיה מסוג
החולדה, הגוררת מזונות מהבתים, ולא יכול לזהות אותה עם ה"ברדלס" המקובל, שאינו מאי ברפת} : ומה
שמשייר. אחר בדיקה מאכילתו יניחנו בצנעה: בשלשה עשר. רישא דקתני אין
חוששין בצודק בשלשה עשר שמאוי פת הרבה לחולדה בתוך הבתים ואינה חוששת
לשייר וסיפא בהדיא תנן זה בי"ד וכיון דלא חזיא החולדה פת הרבה צבתיים כמות
שהיא רגילה משיירא: וכי חולדה נביאה היא. לתת לב על כך ולראות את הנוול
וידעת שלא יאפו עוד היום: ותיטול בפנינו. והיכא דחזינן על כרחיך חיישינן:
וימלא תשע. דהכא ודאי איכא למיחש דהא מוכחא מילתא שנטלה פרוסה אחת:
תשע ליבורין כו'. פיסקי הלכות הן: ואתא עכבר וסקל. ונכנס לבית בפנינו ולא
ידעינן אי חמץ שקל וכיון דחזינא כריכין אנו לצדוק או דילמא מנה שקל: היינו
תשע חנויות. דקיימא לן זהו לקמיה דכל קבוע שנטלו ממקום קבוע אין הולכין
בו אחר הרוב אלא הרי הוא כמחאה על מחאה וספק איסורא לחומר: פירש.
פרוסה מאחת מן הליבורין לאחת מן הזויות ולא ידענא מהי מינייהו פירש ואתא
עכבר וסקליה ונכנס לבית: היינו סיפא. דמתניתין דתשע חנויות דהיכא דלא לקחו
במקום קבועו הולכין בו אחר הרוב: ולקח מאחת מהנה. בתוך החנות ספקו אסור
דכל קבוע כמחאה על מחאה נידון דנפקא לן מן וארצ לו וקם עליו (בפ' בתרא
דיומא) (פד:) ובפ"ק דכתובות (טו.). ובגמרא. בשר הגמלא בקרקע בין החנויות.
הלך אחר הרוב דכל דפריש מרובה פריש דכיון דפריש אין כאן תורת קבוע: שתי
קופות. דבר זה אנו יכולין ללמדו ממשנת שתי קופות דתלינן לקולא: ולפניהן שני
סאין. של פירות: ונפלו אלו לתוך אלו. הסאין לתוך אלו הקופות וידוע לנו שהאחד
נפל בזו ואחד בזו ואין ידוע אי זה בזו ואי זה בזו: הרי אלו מותרין. פירות של
קופות החולין מותרין לזר כבתחלה אפי' אין בקופה כדי להעלות הסאה באחד
ומאה שאנו אומרים חולין לתוך חולין נפלו אלמא תלינן לקולא היתר בהיתר
ואיסור באיסור ואע"ג דאיכא למימר איפכא הכא נמי לקולא תלינן ואמרינן
החמץ נכנס לשאינו בדוק והמאה לצדוק: (רש"י)

תוספות ספק גררוהו ההיא שעתא. ואם תאמר האי בור היכא קאי אי ברשות הרבים אפי' בספיקא אחת טהור ואי ברשות היחיד מאי משני שהטילה כמין נפל לבור והתנן (טהרות פ"ו מ"ד) כל ספיקות וספיקי דספיקות שאתה יכול להרבות ברשות היחיד טמא ויש לומר דגרירת חולדה וברדלס הוי ספק הרגיל כדפי' לעיל אומר ר"י דצ"ל דרגלי הכהן היו ברשות הרבים דע"כ בחורייהו ליכא פותח טפח דאי איכא פותח טפח (מפני) מה מועלת גרירה והא פותח טפח מביא את הטומאה ואי רגליו ברשו' היחיד ניחוש שמא גררוהו נגד רגליו וטומאה בוקעת ועולה ועוד י"ל דרגלי כהן ברשות היחיד היו וגררוהו ואכלוהו הוי ספק הרגיל: **ולא** חיישינן לחולדה. הא לא פריך דניחוש לחולדה אפילו מבית לבית דא"כ אין לדבר סוף דאי אפשר שלא יבדוק אחד קודם חבירו ואיכא למיחש שמא הביאה חולדה מבית שאין בדוק לבדוק אלא ממקום למקום פריך דהיינו באותו הבית עצמו כלומר ולא חיישינן לחולדה באותו בית עצמו: **בשלשה** עשר לא משיירא. פי' פעם שאינה משיירת ולהכי היכא דלא חזינן לא חיישינן כיון דאפי' גררה פעם שאין משיירת אבל היכא דחזינן חיישינן כיון דפעמים משיירת ובי"ד לעולם משיירת ואפי' לא חזינן חיישינן וגבי בשר אפילו חזינן לא חיישינן דלעולם לא משיירת וא"ש אביי כרבי זירא: **היינו** תשע חנויות. לפי מה שפ"ה לענין בדיקה לא נהירא לר"י דהיכי מייתי ראייה מתשע חנויות דהוי ספיקא דאוריית' ואזלינן לחומרא והכא ספיקא דרבנן הוא כדאמרינן בסמוך מיהו י"ל דאיירי כגון שלא ביטל ועוד קשה דגבי תשע חנויות ליכא חזקת היתר אבל הכא אוקמא אחזקת בדוק דהא בבדוק מיירי דאי לאו הכי פשיטא דבעי בדיקה ונראה לר"י דלענין שהביא עכבר לבית ונמצא קבעי אי שרי לאכילה אי לאו ואם תאמר כי אתא עכבר ושקל מהני ציבורין אמאי חשיב ליה קבוע מאי שנא נמצא בפי עכבר מנמצא ביד נכרי דבפי גיד הנשה (חולין צה. ושם) פריך לרב דאמר בשר שנתעלם מן העין אסור מבנמצא הלך אחר הרוב ומשני שנמצא ביד נכרי ואומר ר"י דהכא מיירי כשראינו שלקח מן הקבוע שנולד הספק במקום קביעות אבל אם לא ראינו הוה ליה כפירש ואזלינן בתר רובא והא דפריך בתערובות (זבחים דף עג:) גבי זבחים שנתערבו בחטאות המתות או בשור הנסקל אמאי ימותו כולם נכבשינהו וניידינהו ונימא כל דפריש מרובא פריש אע"פ שכבר נולד הספק במקום קביעות שאני התם דלא הוי קבוע גמור שהאיסור מעורב בהיתר ואינו ניכר ומדרבנן אסרו בקבוע זה דמדאורייתא לא חשיב קבוע אלא כשהאיסור ידוע במקומו ולהכי נמי גזרינן התם טפי שמא יקח מן הקבוע מבנמצא כיון שאין האיסור ידוע: **היינו** שתי קופות. הך. סוגיא דמדמה בדיקת חמץ לשתי קופות לא אתי כר"ל דמוקי בשילהי הערל (יבמות פט.). להך דשתי קופות כשרבו חולין על התרומה אלא כר' יוחנן דלא בעי התם רבייה דלדידיה א"ש דמדמי חמץ להיא וכולה שמעתא מיירי שהככר כל כך גדול דליכא למימר אכלתיה: (תוספות)

בתרומה דרבנן בחמץ דאורייתא מי אמרינן אטו בדיקת חמץ דאורייתא דרבנן היא דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי ליה צבור אחד של חמץ ולפניו ב' בתים בדוקין ואתא עכבר ושקל ולא ידעינן אי להאי על אי להאי על היינו שני שבילין דתנן שני שבילין א' טמא וא' טהור והלך באחד מהן ועשה טהרות ובא חבירו והלך בשני ועשה טהרות רבי יהודה אומר אם נשאלו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו טהורין שניהן בבת אחת טמאין רבי יוסי אומר בין כך ובין כך טמאין אמר רבא ואיתימא רבי יוחנן בבת אחת דברי הכל טמאין בזה אחר זה דברי הכל טהורין לא נחלקו אלא בבא להשאל עליו ועל חבירו רבי יוסי מדמי ליה לבת אחת ורבי יהודה מדמי ליה לזה אחר זה ספק על ספק לא על היינו בקעה ובפלוגתא דר"א ורבנן דתנן הנכנס לבקעה בימות הגשמים וטומאה בשדה פלונית ואמר אחד הלכתי במקום הלז ואיני יודע אם נכנסתי באותה שדה ואם לא נכנסתי ר"א מטהר וחכמים מטמאין שהיה ר"א אומר ספק ביאה טהור ספק מגע טומאה טמא על ובדק ולא אשכח פלוגתא דר"מ ורבנן דתנן היה ר"מ אומר כל דבר שבחזקת טומאה לעולם הוא בטומאתו עד שיודע לך הטומאה היכן היא וחכמים אומרים בודק עד שמגיע לסלע או לקרקע בתולה על ובדק ואשכח פלוגתא דר' ורשב"ג דתניא שדה שנאבד בה קבר הנכנס לתוכה טמא נמצא בה קבר הנכנס לתוכה טהור שאני אומר קבר שאבד הוא קבר שנמצא דברי ר' רשב"ג אומר תיבדק כל השדה כולה הניח ט' ומצא י' פלוגתא דר' ורבנן דתניא הניח מנה ומצא מאתים חולין ומעשר שני מעורבין זה בזה דברי ר' וחכ"א הכל חולין הניח י' ומצא תשע היינו סיפא דתניא הניח מאתים ומצא מנה מנה מונח ומנה מוטל דברי ר' וחכ"א הכל חולין

רש"י בתרומה דרבנן. בזמן הזה: ולא ידעינן אי להאי על ואי להאי על. אי מארכינן בדיקה לתרוייהו אי לא: היינו שני שצילין. מהא דתנן גבי שני שצילין מאינו למיפסק: אחד טמא. קבר מוטל בו לרחבו וממלא את כולו ואין עובר בו שלא יאהיל: והלך ועשה טהרות. נגע בטהרות אח"כ: והלך בשני. יודעין הן שצציל שהלך זה לא הלך זה דהשתא ודאי אחד מהן טמא: אם נשאלו. כל אי לחכם ספקו בפני עצמו טהור ואין צ"ד יכול לטמאו כדקיימא לן בספק טומאה ברה"ר ספקו טהור ואם באו צבת אחת הואיל ובהוראה אחת יש לנו לומר טמאין או טהורין אי אפשר לנו לומר להם טהורים אתם שהרי האחד ודאי טמא ר' יוסי אומר בין כך ובין כך טמאין גרם: בזה אחר זה דברי הכל טהורין. אע"פ שכל אחד אומר לפנינו כך היה המעשה שלי ושל חבירי אבל איני נשאל אלא על עצמי מה תהא עלי: עליו ועל חבירו. מה תהא על שנינו ר' יוסי מדמי להו לצבת אחת ואע"פ שאין שניהן לפניך כריך אתה הוראה אחת לשניהן או טמאין אתם או טהורין אתם והרי אין אתה יכול לומר טהורין אתם: ר' יהודה מדמי להו לזה אחר זה. הואיל ואין כאן שואל אלא אחד משיצין לו טהור אתה שהרי ספק ביאה הוא ומעצמו יבין שאף חבירו כמוהו אבל כששניהן שואלין בתוך כדי דיבור כריך אתה להשיב לשניהן כאחד וגבי בתים נמי אם באו לשאול זה לעצמו וזה בפני עצמו אמרינן ליה לכל חד אי אתה כריך לצדוק לכיון דצדיקת חמץ דרבנן תלינן לקולא ואמרינן ספקו מותר ואי צבת אחת באו שניהן כריכין בדיקה: ספק על ספק לא על. ראה עכבר שנטל חמץ בחצר והבית צדוק ואין יודע אם נכנס או לא נכנס: בקעה. הרבה שדות הסמוכים יחד קרי בקעה: בימות הגשמים. הויא בקעה רשות היחיד לטומאה מפני שכבר כמח הזרע ואין רשות לכל אדם ליכנס לה וק"ל ספק טומאה ברשות היחיד ספקו טמא: בשדה פלונית. כלומר באחת השדות ויודעין אנו באיזו היא וכל שדה ושדה מסויימת במצריה: במקום הלז. בבקעה זו: וחכמים מטמאין. דהויא ליה ספק טומאה ברה"י ור"א לא השיב לה ספק טומאה אלא"כ נכנס לשדה אבל אינו יודע אם האהיל אם לא אבל השתא הוה ליה ספק ספיקא וגבי בתים אפילו רבנן מודו לכיון דצדיקת חמץ דרבנן תלינן לקולא: על. העכבר נכנס לבית לפנינו וצדק בעל הבית אחריו ולא אשכח: כל

דבר שחזקת טומאה. במסכת נדה גל טמא שנתערב עם שני גלין טהורין דקו אחד מהן ונמלא טהור הוא טהור ושנים טמאים שנים ומלאן טהורין הן טהורין והשלישי טמא שלשתן ומלאן טהורים כולן טמאים שהיה ר"מ אומר כל דבר שחזקת טומאה לעולם היא בטומאתה עד שיודע לך טומאה היכן היא וחכמים אומרים בודק בקרקע וחופר עד שיגיע לסלע או לקרקע בתולה שלא זזה ממקומה לעולם ואם לא מלא תולין ואומרים בא עורב ונטלה בא עכבר ונטלה וגבי דליקת חמץ אפילו לר"מ אמרינן עכבר אכלה דליקת חמץ דרבנן: על ודק ואשכח. נכנס העכבר בפנינו ודק בעל הבית אחריו ואשכח פרוסה ואינו יודע אם זו היא אם לאו: אצל זה קבר. אין ידוע היכן מקומו: נמלא זה קבר. לאחר זמן ואין ידוע אי זהו קבר האבוד זה: הניח מנה. של מעשר שני: מעורבין. ומציא סלעים בשוה מנה ואומר כל מקום שהן מעות מעשר שני הרי הן מחוללים על הסלעים הללו ומעלה הסלעים לירושלים: הכל חולין. שהמנה נטל ואלו הוצאו אחרי כן וגבי חמץ נמי לרבנן הט' (נמי) שהניח אינן כאן ולריך לבדוק כל הבית שמה גררום חולדות והעשר הנמלאות איש אחר הביאן כאן: היינו סיפא. לרבי (מאיר) [דאמר] זה הנמלא זהו א' מן הראשונים הכא נמי א"ל לבדוק ולחזר אלא על הפרוסה האבודה ולרבנן לריך לחזר אחר כולן שאין כאן א' מן הראשונים: (כ"ז"י)

תוספות הלך באחד מהן ועשה טהרות. הא דנקט טהרות ולא קאמר אדם טהור משום דלגברי אע"ג דמוקמינן לה בחזקת טהורים מצריכין להו טבילה והזאה שלא יגעו שניהם בתרומה דאז התרומה טמאה ודאית והאוכל במיתה ואם נגעו שניהם באחד ונכנס למקדש חייב: **בבת** אחת ד"ה טמאים. נראה דהיינו מדרבנן דמדאורייתא אפי' בבת אחת טהורים: **ספק** על ספק לא על היינו בקע'. תימה לר"י מה שייך לדמויי לבקעה דהכא אפי' ליכא אלא ספק אחד אוקמא אחזקת בדוק כדאמרינן לעיל ולעיל דימה אותו לספק טומאה ברשות הרבים והכא מדמי לספק טומאה ברשות היחיד: **ספק** ביאה טהור. פרי' דבספק ספיקא פליגי וכן פרי' במסכת ע"ז פרק בתרא (ד' ע.) אבל רש"י פירש שם בע"א ונראה לר"י דטעמא דרבי אליעזר דמטהר בספק ספיקא משום דלא גמרינן מסוטה לטמא ברשות היחיד אלא ספיקא אחת כסוטה אבל תרי ספיקי לא ורבנן סברי כיון דמן הדין אפי' בספיקא אחת היה לטהר דאוקמא אחזקת טהרה ואפי' טמא הוא הדין אפילו בתרי ספיקי: על ובדק ולא אשכח פלוגתא דר' מאיר ורבנן.

תימה אפי' לר"מ דאמר לעולם היא בחזקת טומאה וכו' ונפקא מינה לטהרות שנעשו על גביו הכא גבי בדיקה כיון שבדק ולא מצא מה יעשה אם יצריכוהו לבדוק פעם שניה נמי לא ימצא ורש"י פירש דאפי' לר' מאיר אמר עכבר אכליה דבדיקת חמץ אינו אלא מדרבנן וקשה דהא בהדיא אמר פלוגתא דר' מאיר ורבנן וי"ל דמיירי בשלא בטלה וקאמר דלר' מאיר לא סגי בבדיקה כיון דלא אשכח והוי בספק לאו דלא ימצא וצריך לבטלו וסגי אפילו לרבי מאיר דלא איירי אלא בספק טומאה דאורייתא אבל הכא דבדיקת חמץ דרבנן שרי: **חולין** ומעשר שני מעורבים זה בזה. פ"ה שיביא סלעים בשוה מנה ואומר כל מקום שהוא מעות מעשר שני יהיו מחוללים על מעות הללו ובחנם פירש כן דמינייהו גופייהו היה יכול ליקח שיעור מעות מעשר ואומר אם אלו מעות מעשר הרי טוב ואם לאו כל מקום שהן הרי הן מחוללין על אלו וריב"א הקשה לפרש"י דאיך יכול לחלל אסלעים ובפרק הזהב (ב"מ ד' מה.) אמר טיבעא אטיבעא לא מחללין ושם פ"י: **הניח** עשר ומצא תשע פלוגתא דרבי ורבנן. דר' לטעמיה דאמר הוא קבר שאבד הוא קבר שנמצא וכיון שמצא אחד א"צ לבדוק ולרבנן עד שמצא עשר כדפ"ה ומיירי שכל הכרות קשורים זה בזה דומיא דפלוגתא דרבי ורבנן דבפ"ק דביצה (דף י:) אמר מחלוקת בכיסים קשורים אבל כשאין קשורים דברי הכל חולין ומע"ש מעורבין זה בזה ואף על גב דהשתא אין לתלות בעכברים תלינן בקטנים: (תוספות)

ב

-

י

דף

הניח בזוית זו ומצא בזוית אחרת פלוגתא דרשב"ג ורבנן דתניא קרדום שאבד בבית הבית טמא שאני אומר אדם טמא נכנס לשם ונטלו רשב"ג אומר הבית טהור שאני אומר השאילו לאחר ושכח או שנטלו מזוית זו והניח בזוית האחרת ושכח זוית מאן דכר שמיה חסורי מחסרא והכי קתני קרדום שאבד בבית הבית טמא שאני אומר אדם טמא נכנס לשם ונטלו או שהניחו בזוית זו ומצאו בזוית אחרת הבית טמא שאני אומר אדם טמא נכנס לשם ונטלו מזוית זו והניחו בזוית אחרת רשב"ג אומר הבית טהור שאני אומר השאילו לאחר ושכח או שנטלו מזוית זו והניח בזוית זו ושכח אמר רבא עכבר נכנס וככר בפיו ונכנס אחריו ומצא

פירורין צריך בדיקה מפני שאין דרכו של עכבר לפרר ואמר רבא תינוק נכנס וככר בידו ונכנס אחריו ומצא פירורין א"צ בדיקה מפני שדרכו של תינוק לפרר בעי רבא עכבר נכנס וככר בפיו ועכבר יוצא וככר בפיו מהו מי אמרינן היינו האי דעל והיינו האי דנפק או דילמא אחרינא הוא אם תמצא לומר היינו האי דעל והיינו האי דנפק עכבר לבן נכנס וככר בפיו ועכבר שחור יוצא וככר בפיו מהו האי ודאי אחרינא הוא או דילמא ארמויי ארמיה מיניה ואת"ל עכברים לא שקלי מהדדי עכבר נכנס וככר בפיו וחולדה יוצאה וככר בפיה מהו חולדה ודאי מעכבר שקלתיה או דילמא אחרינא הוא דאם איתא דמעכבר שקלתיה עכבר בפיה הוה משתכח ואת"ל אם איתא דמעכבר שקלתיה עכבר בפיה הוה משתכח עכבר נכנס וככר בפיו וחולדה יוצאה וככר בפיו חולדה מהו הכא ודאי איהו הוא או דילמא אם איתא דאיהו ניהו ככר בפיו עכבר משתכח הוה בעי אישתכוחי או דילמא משום ביעתותא הוא נפל ושקלתיה תיקו בעי רבא ככר בשמי קורה צריך סולם להורידה או אין צריך מי אמרינן כולי האי לא אטרחוהו רבנן כיון דלא נחית מנפשיה לא אתי למיכלה או דילמא זימנין דנפל ואתי למיכלה ואם תמצא לומר זימנין דנפל ואתי למיכלה ככר בבור צריך סולם להעלותה או אין צריך הכא ודאי דלא עבידא דסלקה מנפשה או דילמא זימנין דנחית למעבד צורכיה ואתי למיכליה את"ל זימנין דנחית לצורכיה ואתי למיכלה ככר בפיו נחש צריך חבר להוציא או אין צריך בגופיה אטרחוהו רבנן בממוניה לא אטרחוהו רבנן או דילמא לא שנא תיקו: [מתני'](#) ר' יהודה אומר בודקין אור י"ד ובי"ד שחרית ובשעת הביעור וחכ"א לא בדק אור י"ד יבדוק בי"ד לא בדק בי"ד יבדוק בתוך המועד לא בדק בתוך המועד יבדוק לאחר המועד ומה שמשיר יניחנו בצינעא כדי שלא יהא צריך בדיקה אחריו: [גמ'](#) מ"ט דרבי יהודה רב חסדא ורבה בר רב הונא דאמרי תרוייהו כנגד שלש השבתות שבתורה [שמות יג-ז](#) לא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור [שמות יב-יט](#) שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם [שמות יב-טו](#) אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם מתיב רב יוסף רבי יהודה אומר כל שלא בדק בשלשה פרקים הללו שוב אינו בודק אלמא במכאן ואילך הוא דפליגי מר זוטרא מתני הכי מתיב רב יוסף רבי יהודה אומר כל שלא בדק באחד משלשה פרקים הללו שוב אינו בודק אלמא בשוב אינו בודק הוא דפליגי אלא רבי יהודה נמי אם לא בדק קאמר והכא בהא קמיפלגי מר סבר מקמי איסורא אין בתר איסורא לא גזירה דילמא אתי למיכל מיניה

ורבנן סברי לא גזרינן ומי גזר ר' יהודה דילמא אתי למיכל מיניה והא תנן משקרב העומר יוצאין ומוצאין שוקי ירושלים שהם מלאים קמח וקלי

רפ"י הבית טמא. כל כלי הבית טמאין שאני אומר אדם טמא נכנס לשם ומשמש בכל כלי הבית: זוית מאן דכר שמייה. פתח באבדו וסיים בנמלא בזוית אחרת: חסורי מיחסרה והכי התני. שאני אומר אדם טמא נכנס לשם ולקחו לאבדו וגבי מלא בזוית אחרת טמא אדם הניחו שם רבן שמעון כו' וגבי חמץ נמי לרבנן חוששין שמא עכבר עשה וכיון דחוששין לעכבר יש לחוש נמי לא זהו אלא אחר ולרבן שמעון תולין באדם עלמו שהוא עשה ושכח וא"ל בדיקה: ונכנס אחריו ומלא פירורין צריך בדיקה. ואין תולין הככר בו שאין דרכו של עכבר לפרר ולא זהו ככר שהכנים העכבר: אם תמלא לומר היינו האי כו'. דאי פשטת ליה דחיישין דילמא אחרינא הואי תו לא כריכנא למיבעי שחור ולבן אבל אי פשטת ליה ללא חיישין אכתי שחור ולבן מיבעיא לן: ארמוייה. השליכו ממנו ונטלו הוא וחבירו בחגיגה (ד' טו): אי נקטיה ביד מאן מרמי ליה מן ידי: לדידיה הוה שקיל ליה. את העכבר עלמו היה מביא: ככר ועכבר צפי חולדה. עכבר נכנס וככר צפוי וחולדה יולא' כשנכנס בו לבדוק וצפיה ככר מכאן ועכבר מכאן: ככר צפי נחש. בעיא באנפי נפשה היא ולא דמי להנך דלעיל ול"ג את"ל: לא אטרחהו. ויבטל בלבו: בממוניה. לשכור חצר: מתני' בתוך המועד. בשעה שקית שהוא מועד הביעור: לאחר המועד. משש שעות ולמעלה עד שתחשך: גמ' שלש השבתות. שלש לשונות של השבתה ראייה מליאה והשבתה: אלמא במכאן ואילך הוא דפליגי. ולאו במידי אחרינא דר' יהודה לא מצריך שלש בדיקות אלא הכי קאמר או אור לארבעה עשר או שחרית או בשעה שקית ורבנן אמרי אם לא בדק בתוך המועד יבדוק לאחריו: ומר זוטרא מתני. בהדיא באחד משלשה פרקים: לבתר איסורא. לא יבדוק דגזרינן דילמא איידי דעסיק ביה אחי למיכל מיניה: משקרב העומר. בו ביום יולאים ומולאים שוקי ירושלים מלאים קמח וקלי מן החדש למכור וקודם י"ט נקטף ונטחן ונתייבש הקלי בתנור: (רפ"י)

תוספות הניח בזוית זו ומצא בזוית אחרת פלוגתא דרבן שמעון בן גמליאל ורבנן. דלרבנן צריך בדיקה דחוששין שמא עכבר עשה ולא זהו שהניח ולית להו לרבנן

הוא שאבד הוא שנמצא אלא כרשב"ג דאמר תיבדק כל השדה כולה אי נמי אתי אפי' כר' ומיירי כגון שאין יודע כמה ככרות הניח וצריך בדיקה שמא לא מצא כולם: **שאני** אומר אדם טמא נכנס לשם. וא"ת דהכא ובפרק קמא דחולין (דף ט:) גבי צלוחית תלינן באדם טמא ובפרק קמא דנדה (דף ד.) גבי ככר הנתון על גבי הדף ומדף טמא מונח תחתיה תלינן באדם טהור ותירץ ר"ת דאמר בפ"ק דשבת (דף טו:) גזרו על ספק כלים הנמצאים ולא גזרו על ספק אוכלין הנמצאים אי נמי גבי ככר רגלים לדבר שטהור הסירו שלא יפול על המדף ויטמא: **מפני** שדרכו של תינוק לפרר. ומיירי שיש פירורין כדי. כל הככר ולכך אין צריך בדיקה ואפי' לרבן שמעון בן גמליאל דאמר תיבדק כל השדה כולה הכא רגלים לדבר יש שהפרורים מן הככר שהרי מיד נכנס אחריו: **מי** אמרינן היינו הא דעל היינו הא דנפק. ואפילו לרשב"ג דאמר תיבדק כל השדה כולה הכא רגלים לדבר שהרי הוא עם הככר: **או** דילמא אחרינא הוא. ואפי' לר' דאמר הוא שנמצא הוא שנאבד הכא חיישינן דמסתמא הראשונה נשאר בבית וזהו אחר שיצא: **בממוניה** לא אטרחוהו רבנן. פי' הכא דוק' דשמא יוציאנה או יאכלנה אבל היכא דאיכא חמץ אמר לעיל (דף ד:) דניחא ליה לאינש דליעבד מצוה בממוניה: **ואם** לא בדק בתוך המועד. פי' הקונטרס בשעה ששית וקשה דלרבי יהודה קרי ליה שעת הביעור ולמה שינה לשונו אלא בתוך המועד היינו מתחלת שבע עד סוף הפסח ולאחר המועד יבדוק כדי שלא יתערב לו חמץ של איסור בשל היתר ויאכלנו ורשי"י לא רצה לפרש כן מפני שפירש במשנה דבודקים שלא יעבור בבל יראה: (תוספות)

א

-

יא

דף

שלא ברצון חכמים (הן עושין) דברי ר"מ רבי יהודה אומר ברצון חכמים היו עושין ולא קא גזר ר' יהודה דילמא אתי למיכל מיניה אמר רבא שאני חדש מתוך שלא התרת לו אלא על ידי קטוף הוא זכור א"ל אביי תינח בשעת קטיפה טחינה והרקדה מאי איכא למימר הא לא קשיא טחינה ברחיא דיד הרקדה ע"ג נפה אלא הא דתנן קוצרין בית השלחים ושבעמקים אבל לא גודשין ואוקימנא כרבי יהודה מאי איכא למימר אלא אמר אביי חדש בדיל מיניה חמץ לא בדיל מיניה אמר רבא דרבי יהודה אדרבי יהודה קשיא דרבנן אדרבנן לא קשיא דר' יהודה אדר'

יהודה לא קשיא כדשנינן דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא הוא עצמו מחזר עליו לשורפו מיכל קאכיל מיניה רב אשי אמר דר' יהודה אדר' יהודה לא קשיא קמח וקלי תנן הא דרב אשי בדותא היא התינח מקלי ואילך מעיקרא עד קלי מאי איכא למימר וכ"ת על ידי קיטוף כדרבא אלא קוצרין בית השלחין ושבעמקים ואוקימנא כרבי יהודה מא"ל אלא דרב אשי בדותא היא וכל היכא דלא בדיל מיניה מי גזר רבי יהודה והתנן לא יקוב אדם שפופרת של ביצה וימלאנה שמן ויתננה בצד הנר בשביל שתהא מנטפת ואפי' היא של חרס ור' יהודה מתיר התם משום חומרא דשבת מבדל בדילי ורמי דשבת אשבת דתניא חבל דלי שנפסק לא יהא קושרו אלא עונבו רבי יהודה אומר כורך עליו פונדא או פסקיא ובלבד שלא יענבו קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה קשיא דרבנן אדרבנן דרבנן אדרבנן לא קשיא שמן בשמן מיחלף עניבה בקשירה לא מיחלף דרבי יהודה אדר' יהודה לא קשיא טעמא דרבי יהודה לאו משום דגזר עניבה אטו קשירה אלא משום דקסבר עניבה גופה קשירה היא ורמי רבנן אדרבנן דתנן קושרין דלי בפסקיא אבל לא בחבל ורבי יהודה מתיר חבל דמאי אילימא חבל דעלמא ורבי יהודה מתיר קשר של קיימא הוא דודאי אתי לבטולי אלא פשיטא דגרדי וגזרו רבנן חבל דגרדי אטו חבל דעלמא אין חבל בחבל מיחלף עניבה בקשירה לא מיחלף וכל היכא דבדיל מיניה לא גזר רבי יהודי' והתניא בכור שאחזו דם אפי' הוא מת אין מקיזין לו דם דברי ר' יהודה וחכ"א יקיזו ובלבד שלא יטיל בו מום התם מתוך שאדם בהול

רפ"י **פלא ברלאון חכמים.** דאיכא למיגזר דילמא כי מעסקי ציה אחי למיכל מיניה: ר' יהודה אומר כו' מתוך פלא התרתה לו. קצירה כדרך כל השנה אלא בידים קוטפין המלילות מן הקרקע דהא אסור לקצור לפני העומר דכתיב (ויקרא כג) עומר ראשית קצירכם אל הכהן שהוא תחלה לקצירה זכור הוא את איסור החדש על ידי שינוי המעשה ולא אחי למיכל: טחינה והרקדה. שהרי קמח תנינא דהיה בידים וכשטחננהו והרקידוהו איזה שינוי היה שם ללא ליתי למיתב לפומיה ההיא שעתא: ומשנינן טחינה. לא היו טוחנין אותו ברחים של מים אלא ברחים של יד דהוי שינוי לזכרון: על גבי נפה. לאל התחתון של נפה הופך הנפה על פניה: אלא הא דתנן. במנחות קולרין בית השלחין כדרך חול קודם לעומר: ושל בית

העמקים. תבואה הגדילה בין העמקים וטעמא מפרץ התם כתוב אחד אומר וקצרתם את קצירה והבאתם אלמא מותר לקצור קודם לעומר וכתוב אחד אומר עומר ראשית קצירכם דמשמע שהוא קודם לכל קציר הא כיצד ממקום שאתה מביא עומר אי אתה קוצר קודם לו וממקום שאי אתה מביא עומר אתה קוצר ותנן בפרק כל הקרבנות (מנחות פה.) אין מביאין סולת למנחה לא מבית הזבלין ולא מבית השלחין ולא מבית העמקים מפני שתבואה שלהן אינה מן המובחר: מאי איכא למימר. הא ליכא התם שינויאל דהא קוצרין קתני ובמגל ולא גזרינן דילמא אתי למיכל ואוקמיה להאיא כר' יהודה במסכת מנחות בפרק ר' ישמעאל (דף עא.) מדקתני סיפא אנשי יריחו קוצרין לפני העומר כו' ולא מיחו בידם חכמים ואמרין מאן שמעת ליה דאמר מיחו ולא מיחו ר' יהודה: חדש מזבל דיילי מיניה. שהרי לא הורגלו לאוכלו כל השנה ואין למודין לפשוט יד להוסיט לפיהם אבל חמץ למודין הן בכך כל השנה: דרבנן אדרבנן לא קשיא. בתמיה דלא משנית אללא לר' יהודה והא דרבנן נמי קשיא דמתני' לא גזרינן והתם קתני שלא בראון חכמים דמשמע דגזר ר' מאיר דהוא מבני פלוגתיה דילמא אתי למיכל: הוא עאלמו מחזר עליו לשורפו. אע"ג דבעלמא גזרינן בדבר שעסוק בו שלא יוסיט לפיו הכא בצדיקת חמץ ליכא למיגזר דהוא עאלמו כל עסקו זה בחמץ אינו אללא מחזר עליו לשורפו אין לך זכרון לאיסור גדול מזה: מיכל קא אכיל מיניה. בתמיה: קמח וקלי תנן. ואין אלו ראויין לאכילה: מקלי ואילך. לאחר שנתייבש בתנור אין ראוי לאכול: מעיקרא. בעודו רך בקליות קודם שיתייבש מאי איכא למימר: וכי תימא. זכור הוא ע"י הקיטוף כדשני רבא לעיל בית השלחים דליכא קיטוף מאי איכא למימר: אללא בדותא. וטעמא דר' יהודה משום דבדיללא מיניה וחמץ לא בדיל מיניה שרגיל בו כל שעה: כל נר שבגמרא היינו הכלי. קרויישי"ל קרויישי"ב: מנורה: מנטפת. טיפין דקות כשהפתילה מצערת: ואפי' היא של חרס. אותה שפופרת דמאיסא אפ"ה אסור דילמא אתי למיכל מינה ותניא הנותן שמן לנר חייב משום מצעיר והמסתפק ממנו חייב משום מכבה: ור' יהודה מתיר. ואע"ג דשמן הכל תדירין בו ודרבנן אדרבנן ליכא לאקשווי דהא אוקימנא טעמא בחמץ משום דהוא עאלמו מחזר עליו לשורפו: קשר של קיימא. שהוא עשוי שלא להתירו

לעולם הוי אז מלאכה במסכת שבת: לא יהא הושרו. דהוי קשר של קיימא חלא עונבו ולא גזרי' עניבה אטו קשירה: כורך. כריכה בעלמא: פונדא. אזור חלל: פסיקייא. פייסל'א {פייסול'א: סרט, רצועה} שכוּרכין סביבות שוקיים: שלא יענבנו. גזירה משום קשירה הואיל ועסוק בכך: קשיא דרבנן. דשפופרת אדרבנן דחבל: שמן. זה בשמן דכל שנה מיחלף ואתי למיכליה: הושרין דלי בפסיקייא. ללאו קשר שיעשוי להתקיים הוא דאינו מפסיד פסיקייא שלו בכך: אבל לא בחבל. שמה יניחנו שם עולמית: אי נימא חבל בעלמא. שתשמישו לכך ואיכא למיחש שמה יניחנו שם: חבל דגרדי. שאינו ראוי למילוי מים תמיד ור' יהודה מתיר ולא גזר גבי שבת כדאוקימנא טעמא דמשום חומרא דשבת פרשי אינשי מאיסורא דיליה ונזכרין הן אבל דרבנן דהכא אדרבנן דעניבה קשיא: ומשנינן חבל בחבל מיחלף כו'. והשתא איתראו כולהו דרבנן גזרו כל היכא דמיחלף בין בשבת בין בשאר איסורי הילכך בחדש לפני העומר גזרו וכן בשפופרת וכן בחבל אבל בחמץ לא משום דמוזהר עליו לשורפו ובעניבה נמי לא משום דלא מיחלפא ור' יהודה גזר בכל מילי דלא בדילי מיניה ובמידה דדילי מיניה לא גזר הילכך בחמץ גזר אבל בחדש בדילי מיניה ובכל הגך דשבת משום דדילי מינייהו ודקא מחמיר בעניבה משום דקסבר היא גופא קשירה היא: בכור. אסור להטיל בו מום ואפי' לגרום כדתיא מום לא יהיה בו אין לי חלא שלא יטיל בו מום מניין שלא יגרום לו ת"ל כל מום במסכת ביצה (ד' כז:): אין מקיזין דם. אפי' במקום שאינו עושה בו מום דהיינו בכל מקום שבו אם אינו חותך ממנו עצם או פוגם שפתו או אזנו וכל דבר שאינו חוזר לקדמותו הוי מום אידך לא הוי מום וקא גזר ר' יהודה אטו מקום שעושה בו מום ואע"ג דקדשים הכל דילין מהן מחלוקת ר' שמעון ור' יהודה בתורת כהנים: (רע"ז)

תוספות קוצרין בית השלחין. פירש רש"י ממקום שאי אתה מביא אתה קוצר וכו' ובית השלחין וכל הנהו אע"ג דתניא בפרק כל הקרבנות (מנחות דף פה.). אם הביא כשר כיון דלכתחלה לא יביא חשבינן ליה ממקום שאי אתה מביא ואין לתמוה מי איכא מידי דמדאורייתא לכתחלה אסור ובדיעבד שרי דאיכא מילי טובא דבעינן שישנה הכתוב עליו לעכב כגון קדשים: אבל לא גודשין. דבגדישה ליכא פסידא אם ימתין אחר העומר דדוקא משום פסידא התירו קצירה שממהרין ליקצר משאר פירות ואי לא קצרי להו פסדי והא דשרי רבי יהודה

קמח וקלי לעיל יש לומר משום עולי רגלים הקילו ור' מאיר אוסר בקמח ושרי קצירה לקמן בפי' מקום שנהגו (דף נו.). דקתני במילתיה קוצרין ברצון חכמים והיינו משום פסידא וכן פי' הקונטרס במנחות ואם תאמר א"כ מאי פריך דילמא הכא שרי רבי יהודה משום פסידא אבל גבי חמץ גזרינן ויש לומר משום מצות ביעור יש להתיר כמו משום פסידא: **כורך** עליו פונדא. לאו דוקא כורך דאפילו לקשור יכול דלא מבטל ליה ובלבד שלא יענבנו אחבל קאי: **כל** היכא דבדיל מיניה לא גזר ר' יהודה. דר' מאיר אדר"מ לא רצה להקשות דלעיל גזר גבי חדש וגבי בכור לא גזר דבפרק כל פסולי המוקדשין (בכורות לג: ושם) תניא בכור שאחזו דם מקיזין לו במקום שאין עושין לו מום דברי ר' מאיר ורבי יהודה אומר וכו' משום דאיכא לשנויי שאני בכור דאיכא פסידא: (תוספות)

ב

-

יא

דף

על ממונו אמרינן אי שרית ליה במקום שאין עושין בו מום אתי למעבד במקום שעושין בו מום ורבנן כל שכן דאי לא שרית ליה כלל אתי למעבד ומי אמרינן לרבי יהודה אדם בהול על ממונו והתנן ר' יהודה אומר אין (מקדרין) הבהמה ביי"ט מפני שהוא עושה חבורה אבל מקרצפין וחכ"א אין מקדרין אף אין מקרצפין ותניא איזהו קידור ואיזהו קרצוף קידור קטני ועושין חבור' קרצוף גדולים ואין עושין חבורה התם דאי שביק ליי מיית אמרינן אדם בהול על ממונו הכא אי שביק ליי צערא בעלמא הוא לא אמרי' אדם בהול על ממונו ור' יהודה מאי שנא גבי חמץ דגזר ומאי שנא גבי קרצוף דלא גזר לחם בלחם מיחלף קידור בקרצוף לא מיחלף: **מתני'** ר"מ אומר אוכלים כל חמש ושורפין בתחלת שש רבי יהודה אומר אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין בתחלת שש ועוד א"ר יהודה שתי חלות של תודה פסולות מונחות על גב האי צטבא כל זמן שמונחות כל העם אוכלין ניטלה אחת תולין לא אוכלין ולא שורפין ניטלו שתיהן התחילו כל העם שורפין ר"ג אומר חולין נאכלין כל ארבע ותרומה כל חמש ושורפין בתחלת שש: **גמ'** תנן התם אחד אומר בשנים בחדש ואחד אומר בשלשה עדותן קיימת שזה יודע בעבורו של חדש וזה אינו יודע

בעבורו של חדש אחד אומר בשלשה ואחד אומר בה' עדותן בטלה אחד אומר בשתי שעות ואחד אומר בשלש שעות עדותן קיימת אחד אומר בשלש ואחד אומר בחמש עדותן בטלה דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר עדותן קיימת אחד אומר בחמש ואחד אומר בשבע עדותן בטלה שבחמש חמה במזרח ובשבע חמה במערב אמר אביי כשתמצא לומר לדברי רבי מאיר אין אדם טועה ולא כלום לדברי רבי יהודה אדם טועה חצי שעה לדברי ר"מ. אין אדם טועה ולא כלום מעשה כי הוה במיפק תרתי ומעייל תלת והא דקאמר שתיים בסוף שתיים והא דקאמר שלש בתחלת שלש לדברי רבי יהודה אדם טועה חצי שעה מעשה כי הוה בפלגא דארבע הוה והאי דקאמר שלש בסוף שלש וקטעי פלגא דשעתא לקמיה והאי דקאמר חמש בתחלת חמש וקטעי פלגא דשעתא לאחוריה איכא דאמרי אמר אביי כשתמצא לומר לדברי רבי מאיר אדם טועה משהו לדברי רבי יהודה אדם טועה שעה ומשהו לדברי ר"מ אדם טועה משהו מעשה כי הוה או בסוף שתיים הוה או בתחלת שלש וחד מינייהו טועה משהו לדברי רבי יהודה אדם טועה שעה ומשהו מעשה כי הוה או בסוף שלש או בתחלת חמש

ר"י על ממונו. כהן זה צהול על הצכור קלא ימות: כ"פ. הואיל וצהול הוא אי לא שרית ליה במקום שאינו עושה צו מוס עובר על דצריך ועושה וקוב אין נזהר בין מקום מוס לקלא במקום מוס דסבור שהכל שוה: מקדרין. אשטרלי"ד: מקרלפין. כדפרקינן בכלי ששינוי גסות ואינו עושה חצורה לחובל בצעלי חיים אב מלאכה היא קתני מיהת אבל מקרלפין אלמא לא גזר מתוך שאדם צהול אי שרית ליה קירלוף עביד קידור לפי שהטיט מכחיש את הבהמה ומלערה: לא מיחלף. ורבנן סברי מיחלף: מתני' ושורפין בתחלת שש. ואע"ג דכל שעה ששית מדאורייתא שריא גזור רבנן עלה דילמא טעי וסבור על השביעי' שהיא ששית אבל אחמישי' לא טעי למימר על השביעית שהיא חמישית ומותר: תולין כל חמש. ואינו אוכל דטעי וסבור על שביעית שהיא חמישית ומיהו לשרוף אינו צריך ומאכיל לבהמתו אבל ששית אף בהנאה אסור מדרבנן גזירה משום שביעית: שתי חלות. של חמץ: של תודה פסולות. ובגמרא מפרש מאן פסלינהו: היו מונחות. בכל ערב פסח: על גב האיילטבא. סטיו שהיה צהר הבית שסם מתקבלין ויושבין

בני אדם והיו רואין אותן לסימן: ניטלה אחת מהן. בתחלת חמש בא שלית בית דין ונוטל האחת: ותרומה כל חמש. לאסור להפסיד קדשים בידיים כל זמן שיכול לאוכלן: ושורפין בתחלת שש. דהא ודאי רובא טעו בין שש לשבע: גמ' אחד אמר בשנים בחדש. הרג זה את הנפש ואחד מן העדים אומר בשלשה בחדש. עדותן קיימת ובית דין היו בודקין אותן בשבע חקירות כדלקמן וכיון דהושוו שניהן לומר בשלישי או ברביעי וכשצדקום איזה יום בחדש אמר זה בשני וזה אמר בשלישי שניהן על יום אחד העידו אלא שזה ידע בעיבורו של חודש שחודש שעבר מלא והוקבע ר"ח ביום שלשים ואחד וזה שאמר בשנים בחדש ידע בו וזה שאמר שלשה סבור שהוקבע החדש ביום שלשים והואיל ויש טועין בכך אע"פ שמאווין אנו לחלק את עדותן כדי שתצטל להאיל את הנפש אין בידינו כח לחלקו: עדותן בטלה. דבהא ליכא למטעי וקרא כתיב (דברים יג) ודרשת וחקרת והנה אמת נכון שתהא עדותן מכוונת ואי לא לא קטלינן והוא והן פטורים דאין עדים נהרגין אלא על ידי הזמנה: אחד אומר בשתי שעות כו' עדותן קיימת. לטועה אדם בכך: אחד אומר בחמש ואחד אומר בשבע עדותן בטלה. אפילו לר' יהודה דבחמש חמה במזרחו של רקיע ויכול להבין על ידי האל כשנותן ידו כנגד המזרח הוה האל לכל מערב: ובשבע חמה במערב. והאל לכל מזרח: כשתמלא לומר. כשתדקדק בדבריהם ותעמוד על מכונו תמלא לדברי רבי מאיר דמקיים עדות דב' וג' ומצטל של ג' ושל ה' אין אדם טועה ולא כלום ולדברי ר' יהודה דמקיים אף שלש וחמש אדם טועה חצי שעה לר' מאיר אין אדם טועה כלום והטועה שקרן הוא והאי דמקיים ר' מאיר עדות של שתיים ושלש משום ששניהם העידו על רגע אחד דמעשה כי הוה במיפק תרתי ומעייל תלת ביאיאתה של שניה כשהשלישית נכנסת ושניהן כך העידו דהאי דאמר שתיים בסוף שניה קאמר והאי דקאמר כו' ולקמן פריך מי יודע שכוונתן לכך היתה דילמא האי דקאמר שתיים בתחלת שתיים קאמר ויש חילוק ביניהן והואיל ולר"מ אין תולין בטעות הרי הן שקרנין: ולדברי רבי יהודה תולין בטעות חצי שעה. הילכך כי אמר האי בשלש והאי בחמש עדותן קיימת דמעשה כי הוה בפלגא דארבע וכו' וזה אמר בסוף שלש וזה בתחלת חמש וכל אחד מהן טעה מן המעשה חצי שעה ולקמיה פריך ליה היכי מהדרינן לארופי

עדותן הוה לן למימר דהאי בתחלת ג' קאמר והאי בסוף חמש קאמר ויש חילוק גדול ביניהן וכולי האי לא טעו ותחלק עדותן ונליל את הנפץ: וחד מנייהו קא טעי משהו. אם בסוף שתיים הוה האי דקאמר שלם בתחלת שלם וקאי טעי משהו ואי בתחלת ג' האי דקאמר שתיים בסוף שתיים וקא טעי משהו: לדברי רבי יהודה. מעשה הוה בסוף (קכ"י)

תוספות זה ידע בעיבורו של חדש וה"ה דה"מ למימר זה ידע בחסרונו של חדש וזה לא ידע דחדש שעבר חסר היה והקשה ריב"א ומה אלו דייקין בהני סהדי דתרוייהו ידעי בעיבורו של חדש וה"ל עדות מוכחשת ואיך ניקום וניקטול מספיקא דהכי פריך בסמוך אע"ג דבפי' בן סורר (סנהד' סט.) דייק מהכא דרובא דאינשי עבידי דטעי בעיבורא דירחא מ"מ מה נפסיד אם נדקדק בהם וי"ל דהכא דייקין בהו שפיר כיון דשיילי להו באיזה יום וקמיכווני ליום אחד ש"מ שזה לא ידע ומ"מ שפיר מוכיח בבן סורר (שם) מהכא דאזלין בתר רובא בדיני נפשות דרובא טעי בעיבורא דירחא דאי לא אזלי' בתר רובא כיון שזה אומר בשנים וזה אומר בשלשה מיד ה"ל מוכחשין וכי הדר מכוונים ליום אחד ה"ל חוזר ומגיד תדע דהא אחד אומר בג' ואחד אומר בה' עדותן בטלה אע"פ שמכוונים ליום אחד ולא אמרינן דטעו בשני עיבורים דבתרי עיבורי לא טעו אינשי וחשבינן להו חוזר ומגיד: **אחד** אומר בשתי שעות. וא"ת אמאי עדותן קיימת אילו דייקין בהני סהדי הא דקאמר שתיים בתחילת שתיים וה"ל קודם הנץ החמה ועדותן בטלה כדאמר לקמן דתחילת שעה שניה קודם הנץ החמה הוא דמהלך אדם ביום עשר פרסה שהן מ' מילין ומעלות השחר עד הנץ החמה מהלך ה' מילין כדאמר במי שהיה טמא (לקמן צג): וזה עולה לשעה ומחצה וי"ל כשזה אומר קודם הנץ החמה וזה אומר לאחר הנץ החמה דמדקדקין בהנץ לא טעו אינשי אבל הני לא דקדקו אלא בשעות ואין בני אדם בקיאים בשעות וסבורין שהשניה התחילה אחר הנץ החמה: (תוספות)

א

-

יב

דף

וחד מינייהו קטעי שעה ומשהו אזל רב הונא בריה דרב יהודה אמרה

לשמעתתא קמיה דרבא אמר ומה אילו דייקינן בהני סהדי דהאי דקאמר שלש בתחילת שלש והאי דקאמר חמש בסוף חמש והויא עדות מוכחשת ולא קטלינן ואנן ניקום ונקטיל מספקא ורחמנא אמר [\[במדבר לה-נד\]](#) ושפטו העדה והצילו העדה אלא אמר רבא לדברי רבי מאיר אדם טועה שתי שעות חסר משהו לדברי רבי מאיר אדם טועה שתי שעות חסר משהו מעשה כי הוה או בתחלת שתיים או בסוף שלש וחד מינייהו קטעי בי שעות חסר משהו לדברי רבי יהודה אדם טועה שלש שעות חסר משהו מעשה כי הוה או בתחלת שלש או בסוף חמש וחד מינייהו קטעי שלש שעות חסר משהו תנן היו בודקין אותו בשבע חקירות באיזו שבוע באיזו שנה באיזה חדש בכמה בחדש באיזה יום באיזו שעה באיזה מקום (ותניא) מה בין חקירות לבדיקות חקירות אמר אחד מהן איני יודע עדותן בטילה בדיקות אפילו שניהם אומרים אין אנו יודעים עדותן קיימת והוינן בה מאי שנא חקירות ומאי שנא בדיקות ואמרינן חקירות אמר אחד מהן איני יודע עדותן בטילה דהויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה בדיקות עדות שאתה יכול להזימה היא ואי אמרת טעי איניש כולי האי חקירות דאיזו שעה נמי עדות שאי אתה יכול להזימה היא דאמרי מטעי קטעינן דיהבינן להו כולי טעותייהו לרבי מאיר יהבינן להו מתחילת שעה ראשונה עד סוף חמש ובדין הוא דנתיב להו מעיקרא טפי אלא בין יממא לליליא לא טעו אינשי ולרבי יהודה יהבינן להו מתחילת שעה ראשונה ועד סוף ששית ובדין הוא דנתיב להו מעיקרא טפי

רפ"י שלש והאי דאמר בתחילת חמש טעי שעה רביעית ומסרו של סוף שלש אי נמי בתחילת חמש הוה והאי דאמר בסוף שלש טעה שעה רביעית ומסרו: לשמענתא. דאביי: אמר. רבא וכי אפסק לומר שאין תולין טעות אלא מסרו לר' מאיר ושעה ומסרו לר' יהודה א"כ היאך אתה מצרף עדותן מי אמר לך שזה המקדים נתכוין לסוף השעה והמאחר נתכוין לתחילת השעה כדי לקרוב זה אלל זה ולצרף עדותן שלא תהא ביניהן אלא שיעור טעות האדם ומה אילו דייקת בהני סהדי לחלק עדותן מצית למימר האי דאמר שלש בתחלת שלש והאי דאמר חמש בסוף חמש ויש חילוק ביניהן שלש שעות חסר מסרו וכיון דאין אדם טועה כל כך נחלקת עדותן והויא מוכחשת ולא קטלינן ליה להאי ואנן ניקום ונקרב עדותן כדי

שיהרג זה: והא רחמנא אמר והלילו העדה. את הרולח דמחפסין לזכות אלל ודאי מדקאמר עדותן קיימת ש"מ לסבירא להו דאפי' אתה מחלקן כמו אשר תוכל ולומר שהמוקדם נתכוין לתחלת השעה והמאוחר לסופה יש לך לתלות בטעות ואינך יכול להכחיסם שאדם טועה בכל זאת: אלל אמר רבא לר' מאיר אדם טועה. כל מה שאתה יכול לחלק את אלו שהיה מקיים עדותן דהיינו שתי שעות חסר משהו ומשום הכי עדותן קיימת דכי נמי אמרת זה שאמר שתיים בתחלת שתיים וזה שאמר שלש בסוף שלש כל רגעים שבינתיים שאירע המעשה בהן יש לאלו לטעות ולומר כמו שאמרו: מעשה כי הוה אי בסוף שלש אי בתחילת שתיים. כלומר לא מיבעיא אם היה המעשה בסוף שתיים או בתחילת ג' לטעות מועטת הוא דאי נמי נאמר האי בתחילת שתיים אין כאן טעות אלל שעה והאי אי נמי אמר בסוף שלש אין כאן טעות אלל שעה אלל אפילו הוה מעשה בתחילת שתיים והאי דאמר שלש בסוף שלש ויש כאן טעות שתי שעות חסר משהו אפי' הכי אין כח לנו לבטלן שאף בכך אדם טועה ולר' יהודה נמי כו' ובהאי ענינא דפריקת דכי נמי מרחקת להו בכל היכולת אכתי טעו בהכי דהיינו שלש שעות חסר משהו מעשה כי הוה כו' כלומר בכל מה שאתה יכול להרחיק אפילו האחד אמר שבאותה שעה היה המעשה אין עד הרחוק ממנו מוכחש דטעו בהכי: היו בודקין אותו. לעדי נפשות: בשבע חקירות. מקראי נפקא לן בסנהדרין בהוא פירקא (ד' מ.). שבע. שמיטה באיזו שמיטה של יובל שיס בו שבע שמיטות: באיזו שנה. של שמיטה: באיזה חודש. בשנה: בכמה ימים. בחודש: באיזה יום. בשבת באחד בשבת או בשני בשבת או בשלישי בשבת או א' מן האחרים: (ותניא) מה בין חקירות לבדיקות. דקתני התם מכירין את אותו התריסם בו כמה הרגו בסייף הרגו או באריקן הרגו כליו שחורים או לבנים וכל המרבה בבדיקות הרי זה משובח ומה בין חקירות הנך שבע קמייתא לבדיקות אחרנייתא: חקירות אמר אחד איני יודע. באחת מהן ואפילו בשעות אומר איני יודע עדותן בטילה: דהויא ליה עדות שאי אתה יכול להזימה. דרחמנא אמר ודרשו השופטים היטב והנה עד שקר העד וגו' ועשיתם לו כאשר זמם לעשות וגו' עדות שאתה יכול לקיים בה תורת הזמה הוי עדות ואי לא לא והזמה אינה אלל בעמנו הייתם באותו היום ובאותה שעה שאתם

אומרים שראיתם עדות זו במקום זה הייתם עמנו במקום פלוני וכי אמרי באחת מהן אפי' בחקירות לאיזו שעה איני יודע שוב אינך יכול לומר לו עמי היית באותה שעה וא"ת אתה יכול להזימה ע"י היום אם יבואו עדים ויאמרו כל היום היית עמנו מיהא בצרה להו תורת הזמה מן חקירות השעות ורחמנא רבי שבע חקירות בגזרה שזה דהיטיב היטב בסנהדרין: צדיקות. כי אמרי אין לנו יודעין עדות שאתה יכול להזימה היא שאין ההזמה תלויה בהן אלא בחקירות דמה עמנו הייתם יא לומר בכלים שחורים או לבנים: ואי אמרת טעי איני כולי האי חקירות לאיזו שעה נמי. אין לך בה הזמה אפי' כי לא אמר איני יודע דהא כי אמר בחמש ואמרי ליה בחמש עמנו היית יכול לומר בארבע היה אצל טעיתי: ומשני דיהבינן להו כולי טעותיהו. ואם יא מזימין כאן יכולין להזים ע"י שעה וטעותה ולומר לו כל השעה וטעותה היית עמנו: לר' מאיר. לאמר אדם טועה צ' שעות יהבינן להו להני דשתיים וג' מתחילת שעה ראשונה עד סוף חמש בין שניהן להאי דשתיים יהבינן ליה שעה ראשונה ושניה ושלשית ורביעית ולהאי דג' יהבינן ליה עוד חמישית ותו לא דכי אמרי ליה להאי דשתיים בשניה עמנו היית יא לומר טעיתי שתי שעות לאחריי ומעשה היה בראשונה ועוד היה לו לומר מעשה היה קודם לראשונה שעה אחת אלא בין יממא לליליא לא טעו אינשי וכי אמרי ליה ראשונה ושניה עמנו היית יא לו לומר טעיתי צ' שעות לפני שלשית ורביעית ואי אמרי ליה כל ארבע שעות עמנו היית הרי הוזם ולבעל שלש נמי יהבינן לקמיה ראשונה ושניה ולבתריה יהבינן רביעית וחמישית ואי מזמי ליה לכולהו חמש הרי הוזם: ולר' יהודה. לאמר אדם טועה ג' שעות יהבינן להו להנך דשלש וחמש דאיירי ר' יהודה בהן מתחילת שעה ראשונה ועד סוף שית ולבעל שלש יהבינן לקמיה ראשונה ושניה ודין הוא דניתב ליה טפי: (ק"י)

תוספות אלא אמר רבא לדברי ר' מאיר אדם טועה ב' שעות חסר משהו. ואם תאמר א"כ אחד אומר בג' וא' אומר בה' אמאי עדותן בטילה נימא דעובדא ברביעית הוה וי"ל דסבר רבא דאין לתלות הטעות בשניהם אך יש להקשות אחד אומר בג' וא' אומר בה' אמאי עדותן בטילה אילו דייקת בהני סהדי דילמא האי דקאמר בג' בסוף ג' ויש לומר דלהחמיר ולקיים עדותן לא בדקינן להו: **באיזה** יום. תימה כיון דכבר כיוונו יום אחד לחדש למה למשיילינהו באיזה יום והלא

אפי' לא כיוונו איזה יום ה"ל חוזרין ומגידין ואין יכולין לחזור בהם אחר כדי דבור ויש לומר כיון דז' חקירות ילפינן מקראי בפרק היו בודקים (סנהדרין דף מ'). צרי' שלא יכחישו זה את זה ושלא יכחישו את עצמן אי"נ נפקא מינה לאחד אומר בב' בחודש ואחד אומר בג' כדפרישית: **לרבי מאיר** יהבינן להו מתחילת שעה ראשונה עד סוף ה'. הקשה ריב"א אמאי לא נתלה הטעות במזימים וכשאומרים המזימים עמנו הייתם עד סוף ה' נאמר שטעו וקרו לד' ה' והמעשה היה בה' ולא יהיו מוזמים בכך ונהי שהעדות מוכחשת היא שהרי אותו שאמר שתים לא היה יכול לטעות עד ה' מ"מ מוזמים לא יהיו ואור"י דלא תלינן הטעות כלל בשני עדים כדפרישית לעיל: (תוספות)

דף - יב

אלא בין יממא לליליא לא טעו אינשי ובדין הוא דניתיב לקמיה טפי אלא שבה' חמה במזרח ובז' חמה במערב תנן ר"מ אומר אוכלין כל ה' ושורפין בתחילת ו' רבי יהודה אומר אוכלין כל ד' ותולין כל ה' ושורפין בתחילת ו' לאביי אליבא דר"מ דאמר אין אדם טועה ולא כלום ניכול כולה שית ולהך לישנא נמי דאמר אדם טועה משהו ניכול עד סוף שית ואביי אליבא דר' יהודה דאמר אדם טועה חצי שעה ניכול עד פלגא דשית ולהך לישנא נמי דאמרת אדם טועה שעה ומשהו ניכול עד סוף ה' (אלא) אמר אביי עדות מסורה לזריזים חמץ לכל מסור ורבא אליבא דר"מ דאמר אדם טועה שתי שעות חסר משהו מתחילת ה' לא ניכול ה' חמה במזרח וז' חמה במערב אי הכי בשית נמי ניכול אמר רב אדא בר אהבה שית יומא בקרנתא קאי ורבא אליבא דר' יהודה דאמר אדם טועה ג' שעות חסר משהו מתחילת ד' לא ניכול ה' חמה במזרח ושבע חמה במערב וכל שכן ד' אי הכי בה' נמי ניכול תרגמה אביי אליבא דרבא עדות מסורה לזריזים חמץ לכל מסור ורבא אמר לאו היינו טעמא דרבי יהודה אלא רבי יהודה לטעמי' דאמר אין ביעור חמץ אלא שריפה ויהבו ליה רבנן שעה אחת ללקוט בה עצים איתיביה רבינא לרבא אי"ר יהודה אימתי שלא בשעת ביעורו אבל בשעת ביעורו השבתתו בכל דבר אלא אמר רבא גזירה משום

יום המעונן אי הכי אפילו בארבע שעות נמי לא ניכול אמר רב פפא ד' זמן סעודה לכל היא ת"ר שעה ראשונה מאכל לודים שניה מאכל ליסטין שלישית מאכל יורשין רביעית מאכל פועלין חמישית מאכל תלמידי חכמים ששית מאכל כל אדם והאמר רב פפא רביעית זמן סעודה לכל היא אלא איפוך רביעית מאכל כל אדם חמישית מאכל פועלים ששית מאכל תלמידי חכמים מכאן ואילך כזורק אבן לחמת אמר אביי לא אמרן אלא דלא טעים מידי בצפרא אבל טעים מידי בצפרא לית לן בה אמר רב אשי כמחלוקת בעדות כך מחלוקת בחמץ פשיטא היינו הך דאמרין הא קא משמע לן שינויי דשנינן שינויא הוא ולא תימא תנאי היא אמר רב שימי בר אשי לא שנו אלא בשעות אבל אחד אומר קודם הנץ החמה ואחד אומר אחר הנץ החמה עדותן בטילה פשיטא אלא אחד אומר קודם הנץ החמה ואחד אומר בתוך הנץ החמה עדותן בטילה הא נמי פשיטא מהו דתימא תרוייהו חדא מילתא קאמרי והא דקאמר

רפ"י אלא בין יממא לליליא לא טעו אינשי. ולבתריה יהבינן ליה רביעית חמישית וקסית ולבעל חמש יהבינן לקמיה רביעית וקלישית וקניה ולבתריה קסית ואכתי הוה לן למיתב ליה אלא הא פריק ר' יהודה בהדיא דבין חמש לקבע לא טעו קבחמש חמה במזרח ובקבע במערב וכל הנך טעותא דיהבינן להו ה"מ לאכולינהו ולמפטרינהו מקטלא אכל מ"מ משעה כשהזם אחד מהן באותה שעה לבדה ובקל אחריה מיד בטלה העדות ואפי' לא הזם בטעות שלפניו דהא כי אמרו ליה לבצל ג' קלישית ורביעית וחמישית עמנו היית והולך לומר בקניה היה אלא שטעיתי הרי נחלקה עדותן שאם בקניה היה המעשה אין כאן אלא עד אחד דהא חזירו אמר בחמש ובין שנייה לחמישית לא טעו: ניכול עד סוף קסית. דהא מן התורה אינו אסור אלא משעברו קס ורבנן למה הוא לעבוד הרחקה במידי דלא טעו אינשי ביה: עדות מסורה לזריזים. אין אדם בא להעיד על הנפש אלא כ' בקי בשעות לפי שידע הוא שסופו להדרש בדרישה וחקירה אכל חמץ על הכל מוטל ושאינו בקי בשעות טועה בהן: בחמש חמה במזרח ובקבע במערב. וחמץ אינו אסור אלא בקבע ואין טעות בין חמש לקבע: אי הכי בשש נמי ניכול. דהא בשש עדיין לא נטתה חמה לכך מערב אלא באמצע הרקיע וזריחתה תחתיה בראש כל אדם ואין כל נוטה לא לכאן ולא לכאן אלא תחתיו: יומא. חמה: בי

קרנתא קאי. באמלע הרקיע קרובה לנטות למזרח וקרובה לנטות למערב ואין עומדין עליה ולהכי נקט לישנא דבי קרנתא ולא נקט בי מיאעי דדרום קאי לפי שגלגל חמה שחמה סובבת בו עגול הוא ודבר עגול אין חילוק ארבע רוחות ניכר בו ומזרחו מתעגל עד חצי דרומו וחצי כפוננו ומיחזי פלגי דרום בסוף מזרח וראש מערב: מתחילת ארבע לא ניכול. דהא טעי שש וחמש וארבע ומשני שמעי' ליה לרבי יהודה דאמר בין חמש לשבע לא טעו וכ"ש ארבע: עדות מסורה לזריזין. והילכך מודי בה ר' יהודה דלא טעו בין חמש לשבע אבל חמץ לכל מסור וטעו מיהו כולי האי לא טעו ואע"ג דטעו בין תחילת שלש לסוף חמש דהיינו שלש שעות לא טעו בין סוף ארבע לתחיל' שבע לאסרינהו בד' משום שבע אע"ג דאיכא צליל משלש משום דאיכא היכירא בחמה: ורבא אמר. טעמא דר' יהודה בחמץ לאו משום טעותא היא דלא טעו אינשי בין חמש לשבע כדקאמר חמש חמה במזרח כו' והאי דקאמר תולין כל חמש ר' יהודה לטעמיה דאמר באידך פירקין (דף כא.) אין ביעור חמץ אלא שריפה הילכך אסרו רבנן באכילתו כדי שיהא לו פנאי ללקט עצים בינתיים ואי שרית ליה כל חמש אינו נזכר אבל עכשיו דתלי ליה רמי אנפשיה ומדכר ללקט: אימתי. אני אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה: שלא בשעת ביעורו. בתחילת שש וכל שש דאכתי מדאורייתא שרי אכל בשעת ביעורו בשבע שהוא מוזהר מן התורה השבתתו בכל דבר וטורח זה למה אם אין לו עצים ימתין עד שעת ביעורו וישביתנו בכל דבר: יום המעונן. שאין חמה זורחת ואין יכולין לבדוק בחמה: זמן סעודה לכל היא. והכל בקיאים בה: לודים ולסטים. רעבתנים הן אלא שהליסטים נעורין כל הלילה וישנים שחרית שעה ראשונה ואוכלין בשניה: יורשין. לאו משום רעבתנות אלא הואיל ולא עמלו בו: כמחלוקת. דרבי מאיר ור' יהודה בעדות משום דלר' יהודה טעי אינשי טפי כד מחלוקת במתניתין נמי בחמץ משום דלר' יהודה טעי אינשי טפי ובין לר' מאיר ובין לר' יהודה דלא מרחקי כולי טעותא כדאמרן בעדות למר שתי שעות ולמר שלש שעות: משום שינוי'א דשנינו. חמץ לכל מסור דלא תימא תנאי היא כי קשיא לך מתני' דסנהדרין ומתני' דהכא לא תימא תנאי היא אליבא דר' מאיר ור' יהודה דתנא דמתני' סבר לר' מאיר אדם טועה שעה אחת ולר' יהודה אדם טועה

שתיים ותנא דסנהדרין סבר לר"מ אדם טועה שתיים ולר' יהודה שלש אלא ודאי כחותו מחלוקת של שם כך הוא כאן אלא מקום דחמץ לכל מסור הוא ר"נ כי קשה לך לר' יהודה לאמר התם אין טעות בין חמץ לשבוע מקום חמה והכא אמר טעו לא תימא תנאי היא אלא כטעמו שם כך טעמו כאן אלא שהחמץ לכל מסור אי נמי מקום יום המעונן: לא שנו. הך דסנהדרין אלא שהעידו על השעות אבל הוליאו צפיהם שם הגז החמה אין כאן טעות אלא כזב: בתוך הגז. כשמתחיל הגז: (רפ"י)

תוספות **ניכול** כולה שית. לאו דוקא כולה שית דהא צריך לשרוף תוך שש: **ולהך** לישנא דאדם טועה שעה ומשהו ניכול עד סוף חמש. אפ"י טעה בשתי שעות היה יכול להקשות ניכול עד סוף חמש שבחמש חמה במזרח ובשבע חמה במערב: **בשית** חמה בי קרנתא קאי. הקשה ריב"א לאביי דאמר לר' יהודה דאמר אדם טועה חצי שעה ותלינן הטעות בשניהן אם כן אחד אומר בה' ואחד אומר בשבע אמאי עדותן בטלה כיון דאין הכירא בתחילת שש לז' נימא האי דקאמר ה' בסוף ה' והאי דקאמר ז' בתחילת ז' ועובדא הוה בפלגא דשית וטעה כל אחד חצי שעה וי"ל דהא דקאמר שית חמה בי קרנתא קאי וטעו בין תחילת שש לז' היינו חמץ דלכל מסור אבל עדות מסורה לזריזין אי נמי הך שינויא דקאמר בי קרנתא קאי לית ליה לאביי: **אימתי** שלא בשעת ביעורו. פירש הקונטרס שלא בשעת ביעורו בשש ובשעת ביעורו מכאן ואילך ופריך הואיל ובשעת ביעורו השבתתו בכל דבר ימתין עד שבע וקשה לר"ת היכי ימתין עד שבע לבערו הא אסקינן לעיל (ד' י:): דגזר ר' יהודה בשעת איסורו לבדוק דילמא אתי למיכל מיניה ועוד שעת ביעורו דמתניי היינו בשש ועוד דמנותר יליף ר' יהודה דחמץ בשריפה ונותר אחר שיעורו טעון שריפה וכמו כן חמץ ומפר"ת דשלא בשעת ביעורו היינו אחר שש שרוב העולם מבערין בשש כתיקון חכמים וטעם משום דיליף מנותר והיינו לאחר איסורו אבל בשעת ביעורו דהיינו בשש כיון שאינה מצוה לבערו אלא מדרבנן השבתתו בכל דבר וכן איתא בירושלמי פרק כל שעה: **ארבע** זמן סעודה לכל היא. לא שייך האי טעמא אלא לענין אכילה אבל לענין עדות לא: (תוספות)

בתוך הנץ החמה בגילויי הוה קאי וזהרורי בעלמא הוא דחזא קא משמע לן אמר רב נחמן אמר רב הלכה כרבי יהודה אמר ליה רבא לרב נחמן ונימא מר הלכה כר' מאיר דסתם לן תנא כוותיה דתנן כל שעה שמותר לאכול מאכיל ההיא לאו סתמא הוא משום דקשיא מותר ונימא מר הלכה כרבן גמליאל דהוה ליה מכריע א"ל רבן גמליאל לאו מכריע הוא טעם דנפשיה קאמר ואיבעי' אימא רב דאמר כי האי תנא דתני' ארבעה עשר שחל להיות בשבת מבערין את הכל מלפני השבת ושורפין תרומות טמאות תלויות וטהורו' ומשיירין מן הטהורו' מזון שתי סעודות כדי לאכול עד ד' שעות דברי רבי אלעזר בן יהודה איש ברתותא שאמר משום ר' יהושע אמרו לו טהורות לא ישרפו שמא ימצאו להן אוכלין אמר להן כבר בקשו ולא מצאו אמרו לו שמא חוץ לחומה לנו אמר להם לדבריכם אף תלויות לא ישרפו שמא יבא אליהו ויטהרם אמרו לו כבר מובטח להן לישראל שאין אליהו בא לא בערבי שבתות ולא בערבי ימים טובים מפני הטורח אמרו לא זזו משם עד שקבעו הלכה כרבי אלעזר בן יהודה איש ברתותא שאמר משום רבי יהושע מאי לאו אפילו לאכול אמר רב פפא משמיה דרבא לא לבער ואף ר' סבר להא דרב נחמן דאמר רבין בר רב אדא מעשה באדם אחד שהפקיד דיסקיא מלאה חמץ אצל יוחנן חקוקאה ונקבוה עכבריי' והיה חמץ מבצבץ ויוצא ובא לפני רבי שעה ראשונה אמר לו המתן שניה אמר לו המתן שלישית אמר לו המתן רביעית אמר לו המתן חמישית א"ל צא ומוכרה בשוק מאי לאו לנכרים כרבי יהודה אמר רב יוסף לא לישראל כרבי מאיר אמר ליה אביי אי לישראל נישקלי' לנפשיה משום חשדא דתניא גבאי צדקה שאין להם עניים לחלק פורטין לאחרים ואין פורטין לעצמן גבאי תמחוי שאין להם עניים לחלק מוכרין לאחרים ואין מוכרין לעצמן משום שנאמר [במדבר לב-כב](#)] והייתם נקיים מה' ומישראל אמר ליה רב אדא בר מתנה לרב יוסף בפירוש אמרת לן צא ומוכרן לנכרים כרבי יהודה אמר רב יוסף כמאן אזלא הא שמעתא דרבי כרשב"ג דתנן המפקיד פירות אצל חבירו אפילו הן אבודין לא יגע בהן רשב"ג אומר מוכרן בב"ד מפני השבת אבידה אמר ליה אביי ולא איתמר עלה אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן לא שנו אלא

רש"י הלכה כר' יהודה. דתולין כל חמץ: ונימא הלכה כר' מאיר. דאוכלין כל חמץ דהא סתם לן תנא כוותיה דתנן כל שעה שמותר לאכול מאכיל לבהמה לחיה ולעופות דמשמע כשאינו מותר לאכול אינו מאכיל ואי רבי יהודה הא איכא חמץ דאינו אוכל ומאכיל אלא ר' מאיר היא דאמר אוכל עד תחלת שש ומשעה שאינו אוכל אין מאכיל: משום דקשיא מותר. דפרק כל שעה מקשינן כל שעה שאוכל מאכיל מיבעי ליה ומותר משמע כל שעה שמותר. אדם אחר לאכול מאכיל זה האסור לאכול ומדוחקא דהא קושיא אוקימנא כרבן גמליאל והכי קאמר כל שעה שמותר כהן לאכול בתרומה מאכיל ישראל חולין לבהמה אלמא סתמא לא כר"מ היא: כרבן גמליאל. במתני: לאו מכריע הוא. כדפרישית לקמן בפירקין (ד' כא). דאין הכרעת דעת שליטת מכרעת והא הכרעת דעת שליטת היא דהא ר"מ ורבי יהודה לא איירי דניהוי שייך חילוק בין זמן תרומה לזמן חולין כלל דאי הוה תנן ר"מ אומר אחד חולין וא' תרומה כל חמץ ר' יהודה אומר א' חולין ואחד תרומה כל ארבע ורבן גמליאל אומר חולין כל ארבע תרומה כל חמץ הויא הכרעה אבל השתא דאינהו לא אדכור תרומה וחולין כלל ולא גלו דעתם שיהא שום רמז דין לחלק ביניהם לאו הכרעה היא אלא דעת שליטת: ה"ג ואיבעית אימא רב דאמר כי האי תנא. דקבע הלכתא כר' אלעזר בר' יהודה דאמר אפי' תרומה כל ארבע ותו לא דקתני דקבעו הלכה כמותו: תלויות. ספק טמאות ספק טהורות: מזון שתי סעודות. ולא שלש דכל שלש סעודות דשבת ערבית שחרית ומנחה וערב פסח אסור לאכול מן המנחה ולמעלה: טהורות לא ישרפו. כלל הואיל ולא הגיע זמן לבצר ואע"פ שיך לו שור כדי לאנשי ביתו של כהן שמא ימלא כהנים אורחים שיאכילום ולא נפסיד תרומה בידיים ואם לא ימלא יאכילום למחר לכלבי כהנים או יבטלם בלבו: כבר בקשו ולא מצאו. כלומר כל מה שיך לו לבקש כבר ביקש דהא בשבת לא יבואו אורחים וכבר יודע ובקי הוא באותן שבעיר מי יבוא אלכו: לנו. לשון מלון שמא בתוך התחום לנים כהנים אורחים הלילה ויבואו למחר: אף לדבריכם. דחיישינן לשמא אמאי לא פלגיתו אלא בטהורות אף תלויות לא ישרפו קודם זמן שמא יבוא אליהו היום או מחר קודם זמן ביעורן ויטהרם ויאמר לא נגע בהן טומאה ויאכילום: לא בערבי שבתות כו'. והיום ערב שבת ולמחר ערב

יום טוב: מפני הטורח. שיש להן לעסוק בסעודות שבת ויטרדו בו: מאי לאו אפי' לאכול. בכל דבריו קבעו כמותו ואף במה שקבע זמן האכילה עד ד' שעות ואפילו בתרומה: לא לבצר. הא דקבעו כמותו לא איירי באכילה אלא בזיעור שהיו חזיריו חלוקין עליו שלא יבערו טהורות עד למחר קבעו דשורפין מערב שבת בשלשה עשר אצל בשיור לעולם אימא לך כדי לאכול עד חמש שעות והיא בכלל: דיסקייהא. שתי מלות מורכבות שני שקים אמתחת של עור: ונקבזה עכברים. והיה נחסר וארבעה עשר בניסן היה וחמץ בזול וזא לפני רבי לידע אם ימכרוהו מפני חסרונו של מפקיד: המתן. שמא יבא ויאכל בעליו: חמישית. דמהשתא תו לא אכיל ליה: אמר לו לא ומוכרן בשוק. בעוד שהוא מותר בהנאה: לא לישראל. וכר' מאיר והכי קאמר ליה אי שהייתו הא שעתא לא מסכחת ישראל דזבין ליה: נישקליה לנפשיה. ויאכלנו ויתן דמין לבעלים למה לו לטרוח וליכך בשוק אחרי שנתן לו רשות למכור: פורטין. פרוטות של נחשת שגבו ללדקה וכשמשהין אותם מחלדות כריך לפורטין בכסף: תמחוי. מאכל לחם ומיני מאכל שגובין לחלק: ואין מוכרין לעלמן. שמא יחשדום שלקחום בזול: צפירוש אמרת לן כו'. רב יוסף חלה וסכה תלמודו ולאחר זמן כשהיה מחליף דבריו היו מזכירין אותו תלמידיו כך לימדתנו בראשונה: כמאן אזלא הא דרבי. שהורה למכור פקדון מפני שאבד: אבודין. נחסרין והולכין: (רש"י)

תוספות רבן גמליאל לאו מכריע הוא. וקשה לר"י דלימא הלכה כר"ג דסתם לן תנא כוותיה בפי כל שעה (לקמן כא.). מדקתני מותר ואפי' אם מספקא ליה אם יש לדקדק בלשון מותר אם לאו מ"מ נימא הלכה כר' מאיר או כרבן גמליאל דממה נפשך ההיא דכל שעה כחד מינייהו אתו וי"ל דאאיבעית אימא סמיך ודין הכרעה אפרש בסוף פירקין בע"ה: ושורפין תרומות טמאות ותלויות וטהורות. אפילו אם נאמר דאסור לשרוף טהורות משום דכתיב (במדבר יח) את משמרת תרומותי כמו שאסור לטמאם הכא שרי אע"ג דמדאורייתא בביטול בעלמא שגי ואין צריך לשורפה מכל מקום כיון דסופה ליאסר וליכך לאיבוד שרי לשורפה כמו לטמאותה דשרי ר' מאיר בסוף פירקין לשרוף טמאה עם הטהורה: ומשיירין מזון שתי סעודות. וכ"ש בחולין שאוכליהן מרובין דמשיירין כדמשמע בתוספת: מאי לאו לנכרים. להכי משמע לנכרים דאי לישראל לישקול לנפשיה כדפריך אביי בסמוך. בירושלמי גרס צא ומוכרה בבית דין בשוק משמע אע"פ שנתן לו רשות רבי שהיה אבי"ד למכור אפי' הכי צריך ב"ד בשעת מכירה כדי

לשומן וא"ת מ"ש מאלמנה דמוכרת לאחרים שלא בב"ד ובב"ד יכולה לעכב אפילו לעצמה דאמר בכתובות (ד' צח. ושם) אלמנה ששמה לעצמה לא עשתה ולא כלום דאמר מאן שם ליך משמע דבבית דין יכולה לשום וקאמרינן נמי התם ההוא גברא דאפקידו גביה כיסתא דיתמי אזל שמה לנפשיה לסוף אייקר אמר ליה מאן שם ליך וי"ל דמוכרת שלא בבית דין משום חינא וגבי כיסתא דיתמי דיכול לעכב לעצמו היינו דוקא בדיעבד א"נ גבי יתמי בית דין עצמן הן המפקידים ולכך יכול לעכב לעצמו על פיהם אבל פקדון של אחרים לא והא דאמר באלו מציאות (ב"מ כח:) שם דמיהם ומניחן גבי מציאה התם ליכא חשד שהרי הוא מחזיר אבידה: (תוספות)

דף - יג

בכדי חסרונו אבל יותר מכדי חסרונו מוכרן בבית דין וכל שכן הכא דהא פסידי לגמרי: ועוד אמר ר' יהודה שתי חלות כו': תני תנא קמיה דרב יהודה על גב האיציטבא א"ל וכי להצניען הוא צריך תני על גב האיציטבא אמר רחבא אמר ר' יהודה הר הבית סטיו כפול היה תניא נמי הכי הר הבית סטיו כפול היה רבי יהודה אומר איסטוונית היתה נקראת סטיו לפני מסטיו: פסולות וכו': אמאי פסולות אמר רבי חנינא מתוך שהיו מרובות נפסלות בלינה דתניא אין מביאין תודה בחג המצות מפני חמץ שבה פשיט' אמר רב אדא בר אהבה הכא בי"ד עסקינן וקסבר אין מביאין קדשים לבית הפסול וכולי עלמא בשלשה עשר מייתי להו ומתוך שהן מרובות נפסלות בלינה משום ר' ינאי אמרו כשירות היו ואלא אמאי קרי להו פסולות שלא נשחט עליהן הזבח ונשחוט שאבד הזבח ונייתי זבח אחר ונשחוט דאמר זו תודה וזו לחמה וכדרבה דאמר רבה אבד הלחם מביא לחם אחר אבדה תודה אין מביא תודה אחרת מ"ט לחם גלל תודה ואין תודה גלל לחם וניפרקינהו ונפקינהו לחולין אלא לעולם שנשחט עליהן הזבח ונשפך הדם וכמאן כרבי דאמר רבי שני דברים המתירין מעלין זה בלא זה דתניא כבשי עצרת אין מקדשין את הלחם אלא בשחיטה כיצד שחטן לשמן וזרק דמן לשמן קידש הלחם שחטן שלא

לשמן וזרק דמן שלא לשמן לא קידש הלחם שחטן לשמן וזרק דמן שלא לשמן לחם קדוש ואינו קדוש דברי רבי ר' אלעזר בר"ש אומר לעולם אינו קדוש הלחם עד שישחוט לשמן ויזרוק דמן לשמן אפי' תימא ר' אלעזר ברבי שמעון הכא במאי עסקינן כגון שנתקבל הדם בכוס ונשפך ור"א בר"ש סבר ליה כאבוה דאמר כל העומד לזרוק כזרוק דמי תנא משום רבי אלעזר אמרו כשירות היו כל זמן שמונחות כל העם אוכלין ניטלה אחת מהן תולין לא אוכלין ולא שורפין ניטלו שתיהן התחילו כולן שורפין תניא אבא שאול אומר

הש"י בכדי חסרונו. כשאין נחסרין אלא כדרך חסרון של פירות הקלוב צב"מ בהמפקיד (ד' מ.) לחטין ולאורזי תשעה חלאי קבין לכור: דקא פסיד לגמרי. שנחסרים בהנאה: על גב האיטבא. על הכסא ממז: וכי להנניעם הוא לריד. והלא למראה העין הם ניתנות שם: גג האיטבא. גג היה בנוי למעלה מפני הגשמים: סטיו כפול היה. האיטבא סביב סביב מקפת וצתוך אותו הקף עוד אחר: מתוך שהן מרובות. לחמי תודה בשלשה עשר בניסן שכל מי שיז לו להביא תודה ברגל מביאה בשלשה עשר: נפסלות בלינה. לבוקרו של י"ד לחמי תודה מ' חלות וי' מהן חמץ שנא' (ויקרא ז) על חלות לחם חמץ: אין מביאין קדשים לבית הפסול. אין מביאין קרבן ביום שיתמעט זמן אכילתו שקבעה לו תורה ונמלא בא לידי נותר ותודה נאכלת ליום ולילה ואם יביאום בי"ד אינן נאכלות של חמץ אלא עד שש שעות: וכולי עלמא בי"ג מייתי להו. כל מי שעליו תודה מביאה בי"ג לפי שלא יקריבנה למחר וכ"ש צפסח: נפסלות בלינה. שאין להם אוכלין כל כך ומשום דפסולות ועומדות היו ניתנין שם דאם היו כשירות לא היו נותנין אותן שם כדי לפוסלן בידים שמונחות שם עד זמן הביעור ונשרפות: כשירות היו. כלומר אפילו לא היה להן פסול גדול בלינה שהן כבר לשריפה אפ"ה מאחר שאין להם תקנה ליאכל ואפילו הן עדיין טעונות עיבור כורה יהבינן להו התם והיכי דמי. כגון שלא נשחט עליהן הזבח ויש להן קדושת דמים משהוקדשו ואין להן היתר עד שישחט עליהן הזבח ויזרק הדם ללחמי תודה אין קדושת קדושת הגוף אלא בשחיטת הזבח כדתניא במנחות על חלות לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח מלמד שאין הלחם קדוש אלא בזביחת התודה והאי קדוש קדושת הגוף קאמר דהא משעה

שאמר הרי (עלי) לתודתי חל עליהם שם הקדש אצל אינן קדושות ליפסל בלינה
ובטבול יום ואם נטמאו נפדין ויואלין לחולין עד שיטחט הזבח עליהן וכסם שהזבח
מקדשן כך בזריקת הדם ניתרין הם לאכילה כבשר התודה עצמו והואיל ותלוין
בה הרי היא כמוה וזריקת הדם מתרת קדשים דכתיב ודם זבחיך יספך והדר
והבשר תאכל: אינן מביא תודה אחרת. על אותו לחם ופודין אותו ויואל לחולין
לחם גלל תודה וכיון שהוקבע לזו פסול לאחרת אצל בדמים יקח תודה או לחם
תודה אחרת: ואינן תודה גלל לחם. שהיא עיקר: ונפרקינהו. דכל זמן שלא קידשו
לגופן יש להם פדיון והואיל ויש להם תקנה בכך למה אנו מפסידין קדשים: אלא
לעולם שנטחט עליהן הזבח. דשוב אינן להם תקנה: וכגון שנטפך הדם. ומיהו
עדיין אינן טעונות שריפה וזריכות לעבר אורתן דתנן זכילד כולין (לקמן פב). כל
שפסולו בגופו ישרף מיד בדם ובזעלים תעובר אורתו ואלא לבית השריפה ואפי"ה
מזלזלינן בהו ויהבינן להו התם: כמאן. קאמרת דבשחיטה לחודה קדוש גופו שלא
לפדות עוד: שחיטה וזריקה. הן מתירין את הזבח ואת התלוי בו: מעלין. מעלין
אותו מעלה אחת ליקדש בגופו ואע"פ שאינו ניתר עד שתבוא השניה: שתי הלחם
של עזרת תלוין בשני כבשי שלמים. דכתיב (ויקרא כג) ושני כבשים בני שנה
לזבח השלמים והניף הכהן אותם על לחם הזכורים תנופה לפני ה' וגמרינן להו
מלחמי תודה שאינן קדושים אלא בזביחתה במנחות בפרק התכלת: קדוש. ליפסל
ביואל ואלא יפדה עוד: ואינו קדוש. ואינו ניתר באכילה ואף על פי שהכבשים
עצמן מותרין דקיימא לן כל הזבחים שנוצחו שלא לשמן כשירין אלא שלא עלו
לזעלים לשם חובה ותניא בפרק שני דביצה (ד' כ): כבשי עזרת ששחטן שלא לשמן
הדם יזרק והבשר יאכל אינהו הוא דמתאכלי כשלמים זעלמא אצל לחם כיון
דכבשים אינן שמן עליהן דהא לא עלו לשם חובה אלא לשם שלמי נדבה עליהן מי
יתירנו: כאבזה. בב"ק בפרק מרובה (ד' עו): העומד ליזרוק. שאינו מחוסר אלא
זריקה: כזרוק דמי. לחול עליו כל שם פסול קדשי קדשים אצל לאישתרוי לא
מיסתרי עד לזריקה: (כ"ט)

תוספות בכדי חסרונו. פ"ה כדרך חסרונו של פירות וקשה לר"י א"כ מ"ט
דרשב"ג דאמר מוכרן בב"ד ואור"י דמיירי דנחסר בחדש אחד יותר ממה

שחסרון עולה לחדש וקרי בכדי חסרונן לפי שעדיין לא נתחסרו יותר מכדי חסרון העולה לשנה כדמפר' בהמפקיד (ב"מ מ.) לחטין ולאורז תשעה חצאי קבין לכור אבל אם נחסרו יותר ד"ה מוכרן בב"ד : **אמר** רחבא אמר רבי יהודה. לפי שהיה רבו מובהק קרי ליי ר' : **אין** מביאין תודה אחרת. פ"ה ואותו לחם פודים ויוצא לחולין ויקח בדמים תודה אחרת או לחם לתודה אחרת ואין נראה כיון דלחם גופיה לא חזי לתודה אחרת דמים נמי לא חזו לתודה אחרת דמאי שנא ובפרק התודה (מנחות פ.) אמר בהדיא הפריש מעות ללחמי תודה וניתותרו אין מביא בהן תודה אחרת ואע"ג דהדמים אסורים פריך שפיר וניפרקינהו דשמא תמצא תודה שאבדה א"נ ניפרקינהו בשוה פרוטה דלכתחלה יכול לחלל שוה מנה על פרוטה כשאין הפסד להקדש כדמוכח בערכין (ד' כט.): **אלא** לעולם שנשחט עליהן הזבח. אומר ריב"א דהשתא הדר ביה ממה שאמר כשירות היו דבי"ג איירי שנשחט הזבח כדאמר לעיל אין מביאין תודה ביי"ד והשתא מיפסלו טפי שנשפך הדם וגם נפסלו בלינה ולכך מעמיד בנשפך הדם שהטעם הראשון שאמר רבי חנינא מתוך שהן מרובות נפסלות בלינה נראה לו דוחק דאיך יתכן דמפני ריבוי שלהן לא ימצא אוכלים הלא מותרין לזרים ובירושלמי רבי חנינא גופיה משני האי שינויא דגרס התם רבי חנינא אומר פסולות היו מפני שהיו ממהרים להביא תודותיהן מפני חמץ שבתודות ואי אפשר שלא ישפך דמה של אחת מהן והן נפסלות מדקאמר מפני שממהרין משמע דבי"ג מיירי דכולם היו מביאין : **שחטן** שלא לשמן ונזרק דמן שלא לשמן. נראה נזרק דמן שלא לשמן לאו דוקא דהוא הדין אם נזרק לשמן : **הלחם** קדוש. בהתכלת (מנחות ד' מז) : איכא מאן דאמר קדוש לתפוס פדיונו ולא בעי למימר שיצא לחולין אלא תופס פדיונו ואינו יוצא לחולין דא"כ אכתי תיקשי וליפרקינהו : **כל** העומד ליזרק כזרוק דמי. וא"ת זרק דמן שלא לשמן נימא נמי כזרוק דמי ואמאי קאמר רבי אלעזר ב"ר שמעון דאינו קדוש וי"ל כיון שעקרן מלשמן גרע מנשפך הדם ואיגליא מלתא דלא הוי כזרוק בשעת קבלה וקשה דבפרק המנחות והנסכים (מנחות קב.) אמר פיגל בזריקה מטמא טומאת אוכלים לר"ש משום דכל העומד ליזרוק כזרוק דמי ודוחק לחלק בין פיגול לשלא לשמו וי"ל דלגביה גופיה דזבח חשיב כזרוק אע"ג דפיגל בזריקה אבל לגבי דברים המתקדשים עם הזבח כגון לחם לא חשיב כזרוק כשנעשה הזריקה שלא בהכשר : **כשירות** היו. וא"ת מאחר דכשירות היו אמאי משהין אותן עד שעת איסור וי"ל דהיינו (כרשב"ג) דאמר לעיל (ד' יא) : תרומה כל חמש ולחמי תודה כתרומה והיו נוטלים האחרונה בסוף חמש וכן משמע בירושלמי :

שתי פרות היו חורשות בהר המשחה כל זמן ששתיהן חורשות כל העם אוכלין ניטלת אחת מהן תולין לא אוכלין ולא שורפין ניטלו שתיהן התחילו כל העם שורפין: מתני' רבי חנינא סגן הכהנים אומר מימיהם של כהנים לא נמנעו מלשרוף את הבשר שנטמא בוולד הטומאה עם הבשר שנטמא באב הטומאה אע"פ שמוסיפין טומאה על טומאתו הוסיף ר' עקיבא ואמר מימיהם של כהנים לא נמנעו מלהדליק את השמן שנפסל בטבול יום בנר שנטמא בטמא מת אף על פי שמוסיפין טומאה על טומאתו אמר רבי מאיר מדבריהם למדנו ששורפין תרומה טהורה עם הטמאה בפסח א"ר יוסי אינה היא המדה ומודים ר' אליעזר ורבי יהושע ששורפין זו לעצמה וזו לעצמה על מה נחלקו על התלויה ועל הטמאה שר' אליעזר אומר תשרף זו לעצמה וזו לעצמה ור' יהושע אומר שתיהן כאחת: גמ' מכדי בשר שנטמא בוולד הטומאה מאי הוי שני כי שריף ליה בהדי בשר שנטמא באב הטומאה מאי הוי שני ושני הוא מאי מוסיף לו טומאה על טומאתו איכא אמר רב יהודה הכא בוולד וולד עסקינן דהוי ליה שלישי וקסבר שלישי מותר לעשותו שני והא אין אוכל מטמא אוכל דתניא יכול יהא אוכל מטמא אוכל ת"ל {ויקרא יא-לח} וכי יתן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא הוא טמא ואין עושה כיוצא בו טמא הניחא לאביי דאמר לא שנו אלא בחולין אבל בתרומה וקדשים עושה כיוצא בו ולרב אדא בר אהבה משמיה דרבא נמי דאמר לא שנו אלא חולין ותרומה אבל בקדשים עושה כיוצא בהן שפיר אלא לרבינא משמיה דרבא דאמר מקרא מלא דיבר הכתוב לא שנא חולין לא שנא תרומה לא שנא קדשים אינו עושה כיוצא בו מאי איכא למימר הכא במאי עסקינן דאיכא משקין בהדי בשר דקא מיטמא מחמת משקין אי הכי האי עם הבשר שנטמא באב הטומאה עם הבשר ומשקין מיבעי ליה אלא נהי דאין אוכל מטמא אוכל מדאורייתא מדרבנן מיהו מטמא: הוסיף ר' עקיבא מימיהן של כהנים לא נמנעו מלהדליק כו': מכדי שמן שנפסל בטבול יום מאי הוי שלישי וכי מדליק ליה בנר שנטמא בטמא מת מאי הוי שני מאי

קמ"ל שלישי מותר לעשותו שני היינו הך אמר רב יהודה הכא בנר של מתכת עסקינן דרחמנא אמר

הש"י שתי פרות היו חורקות. אותו היום לסימן: צהר המשחה. הוא הר הזיתים: מתני' מימיהם של כהנים. הכא נקט לה מקום סיפא דקתני מדבריהן למדנו ששורפין תרומה כו': מלשרוף את הבשר שנטמא בזולד הטומאה. שנגע בשר קודש זה בראשון לטומאה וה"ל איהו שני ולא נמנעו מלשורפו עם חמור ממנו ממי שנגע באב הטומאה דהואיל ואף זה הקל לשריפה עומד לא חשו אם מטמאין אותו יותר ממה שהי' ובגמרא פריך מאי תוספת טומאה איכא הלא גם בראשונה בזולד טומאה נגע ועכשיו חוזר ונוגע בזולד הטומאה: מלהדליק שמן. של תרומה: שפסל בטבול יום. והוא שלישי לטבול יום פוסל את התרומה מן התורה ביצמות פרק הערל (דף עה.). מבכל קודש לא תגע ויולדת משטבלה לסוף ימי טומאה עד מלאת ימי טהרה שלה טבולת יום ארוך היא שהרי אינה ראוייה להביא כפרה עד יום שמונים ואחד אלמא לא הוי הערב שמש לילה עד שקיעת החמ' דשמוני': בנר שנטמא בטמא מת. טמא מת אב הטומא' הוא ומטמא כלים דכתיב (במדבר יט) וכל אשר יגע בו הטמא יטמא והנפש הנוגעת טמא עד הערב צפרשת פרה גבי טומאת מת אלמא טמא מת מטמא אדם ועשאו הכתוב אב הטומאה כשרץ ונבילה שנטמאין אדם ולא כנוגע בהן שאין מטמא אלא אוכלין ומשקין דכתיב בשראים (ויקרא יא) כל אשר בתוכו יטמא מכל האוכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים יטמא וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא אלמא לא מקבל טומאה מן הכלי שקיבל טומאה מן השרץ אלא אוכל ומשקה בלבד ולא אדם וכלים והאי נר הוי ראשון ועכשיו יש כאן תוספת טומאה שמתחלה היה שמן זה שלישי וחוזר ונעשה שני ע"י הנר דהואיל ויש טומאה עליו לא חיישינן ליה ומותר להוסיף בידיים: מדבריהן למדנו ששורפין תרומה טהורה עם הטמאה בפסח. עם זמן הביעור דהואיל והולכת לאיבוד אף הטהורה ואסורה מדאורייתא לא חיישינן לשמירתה ואע"ג שמוזהרין לנו לשומרה בטהרה דכתיב (במדבר יח) את משמרת תרומותי: אינה היא המדה. אי אתה יכול ללמוד את זו מדבריהן ובגמרא מפרש אמאי אינה היא המדה: ומודים ר"א כו'. ר' יוסי קאמר לה דאע"ג דאיפלוג ר"א ורבי יהושע

בשריפת תרומה זהו מודו ששורפין זו לעלמה וזו לעלמה: גמ' שני ושני הוא. מתחלה היה שני ועדיין שני הוא: הכא בוולד וולד עסקינן. האי בוולד הטומאה דקתני מתניתין וולד וולד קאמר דהיינו שני ובשר שנגע בו הוא שלישי וכי הדך שרפי ליה זהדי בשר שנטמא באב הטומאה שהוא ראשון חוזר ונעשה שלישי זה שני: והא אין אוכל מטמא אוכל. וכיון דלא מטמא ליה מאי תוספת איכא: ואין עושה כיוצא בו. ואין מטמא אוכל כיוצא בו: הוא טמא. משמע מיעוטא: אבל תרומה וקדשים עושה כיוצא בה. דילפינן מנבואת חגי לחם ונזיד יין ושמן (חגי ב): שפיר. דמתניתין בקדשים קיימי: מקרא מלא. לא הוליא ממשמעו לא תרומה ולא קדשים אלא דבר שלם דיבר דאין אוכל מטמא אוכל לעולם ונבואת חגי טומאות דרבנן נינהו וכבר נגזרו כדלקמן אבל דאורייתא לא מטמא אלא אוכל משקה ומשקה אוכל לקמן בפירקין (דף יח.) יליף לה דאוכל מטמא משקה ומשקה אוכל: דאיכא משקין זהדי בשר. כשנגע באב הטומאה היה משקה טופח עליה ונטמא עמה והוה אף המשקה ראשון וכששורפה עדיין הוא עליה ומטמא הבשר שנסרף עם זה מחמת המשקין ונעשה שלישי שני: מדרבנן מטמא. וקא מוספי ליה טומאה מדרבנן: מאי הוי שני. דנר הוי ראשון: היינו הך. דר' חנינא דתרינא זהכי ומאי הוסיף ר"ע למשמע דהוסיף עדות על עדות חידוש על חידוש: (רש"י)

תוספות שתי פרות היו חורשות. בירושלמי דייק ירושלים לא מקום שנהגו בו שלא לעשות מלאכה כלומר סברא הוא לנהוג שם איסור כיון שמתקבצין שם אף ממקומות שנהגו בהן איסור ומשני נראות כחורשות: **אבל** תרומה וקדשים עושין כיוצא בהן. פירש בקונטרס דנפיק מקרא דחגי אל הלחם ואל הנזיד ולר"ת דמפרש לקמן [ד' יז.] או אל הנזיד אור"י דנפקא ליה מוהבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל (ויקרא ז') אפי' באוכל ותרומה נפקא לן כיון דלא מצינו למימר מקרא מלא דבר הכתוב דהא איכא קדשים דעושין כיוצא בהן נוקי קרא בדדמי טפי דהיינו חולין: **דאיכא** משקין בהדי בשר. מכאן מדקדק ריב"א דמשקין מטמא בפחות מרביעית דסתם משקין דבהדי בשר לית בהן רביעית ולקמן (דף יז:) נמי אמרו גבי מים אבל פחות מרביעית טמאים והא דאמר בפרק אין מעמידין (ע"ז דף לא. ושם) גבי יין נסך דמטמא טומאת משקין ברביעית ובפ"ב דנדה (דף יט:) גבי דם הירוק ובכמה דוכתין אומר ריב"א דבפסול גוייה איירי דשיעורו ברביעית כדאמר במעילה בפרק קדשי מזבח (דף יז:) דכל המשקים מצטרפין לפסול הגוייה ברביעית ור"י מפרש דהא דבעינן רביעית היינו בהנך דעיקר טומאה לאו

דאורייתא כגון סתם יין כותים ודם הירוק דאפי' ביתר מרביעית לא מטמא מדאורייתא אבל שאר משקין מדאורייתא בכל שהוא ור"ת אומר דמדאורייתא בעינן רביעית לטמא אחרים אבל מדרבנן מטמא אחרים בכל שהוא ולפי' צ"ל השתא לא מסיק אדעתיה שאוכל יטמא אוכל אפילו מדרבנן מדאיצטריך לאוקמא במשקין ומדרבנן ולא מוקי כמסקנא דאוכל מטמא אוכל מדרבנן ואף על גב דאין אוכל מטמא אוכל אפילו מדרבנן מכל מקום משכחנא שלישי ע"י עצים ולבונה או על ידי משקין דאכתי לא גזרו דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה: עם בשר ומשקין מיבעי ליה. וא"ת אמאי לא פריך מאי איריא שנטמא באב הטומאה אפי' בראשון ושני נמי כדפריך לקמן על ר"ע וי"ל משום דרבי חנינא קאמר מימיהם של כהנים משמע שמעולם כך הוא אף קודם י"ח דבר דגזרו דכל הפוסל התרומה מטמא משקין להיות תחלה דבפ"ק דשבת (דף יד: ושם) מוקי האוכלין והכלים שנטמאו במשקין במשקין הבאים מחמת ידים ולפי שגזרו דידים פוסלין התרומה עושין המשקין שנגעו בהן תחלה: מאי קא משמע לן דשלישי מותר לעשותו שני היינו הך. למ"ד אין אוכל מטמא אוכל מדאורייתא לא פריך דלדידה הוסיף דמותר לעשות אף שני דאורייתא: (תוספות)

דף יד - ב

{במדבר יט-טז} בחלל חרב חרב הרי הוא כחלל והויא ליה אב הטומאה וקסבר שלישי מותר לעשותו ראשון ומאי דוחקיה דרב יהודה לאוקמיה בנר של מתכת נוקמיה בנר של חרס ומאי הוסיף דאילו התם טמא וטמא ואילו הכא פסול וטמא אמר רבא מתניתין קשיתיה מאי איריא דתני נר שנטמא בטמא מת ניתני שנטמא בשרץ אלא איזהו דבר שחלוקה טומאתו בין טומאת מת לשרץ הוי אומר זה מתכת אמר רבא ש"מ קסבר ר"ע טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא דאי ס"ד דרבנן מכדי האי נר מאי קא מהניא להאי שמן אי לאיפסולי גופי' הא פסיל וקאי ממאי דילמא לטמא אחרים מדרבנן אי מדרבנן מאי איריא באב הטומאה אפילו בראשון ושני נמי תחלה הוי דתנן כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה חוץ מטבול יום אלא ש"מ דאורייתא היא: א"ר

מאיר מדבריהם למדנו וכו': מדבריהם דמאן אילימא מדברי ר' חנינא סגן הכהנים מי דמי התם טמא וטמא הכא טהור וטמא ואלא מדברי ר"ע מי דמי התם פסול וטמא הכא טהור וטמא נימא קסבר רבי מאיר מתניתין באב הטומאה דאורייתא וולד הטומאה דרבנן דמדאורייתא טהור מעליא

רפ"י בחלל חרב. הקיף חרב לחלל מתכת שנגע צמת הרי הוא אבי אבות הטומאה כמת עצמו ושנגע בטמא מת הרי הוא אב הטומאה כמוהו גזירת הכתוב הוא צמתת אלל טומאת מת ולא אלל שאר טומאות: וה"ל. נר אב הטומאה וכשנתן שמן שלישי לתוכו נעשה ראשון: נוקמה צנר של חרס. דאינו אלל ראשון כנוגע בטמא מת ואשמעינן ר"ע דשלישי מותר לעשותו שני ודקשי' לך מאי הוסיף אדר' חנינא הוסיף טובא דאיכו התם גבי צנר קדשים כי שריף שלישי בהדי ראשון ועשהו שני טמא היה מתחלה לטמא אחרים שהשלישי עושה רביעי בקודש ועכשיו כשהוא שני הוי טמא כלומר לא נשתנה שמו לקולקול יותר מצראשונה ואלו גבי עדותו של ר"ע גבי תרומה קאי דאיכו שמן קודש אינו אלל של מנחות ונאכל הוא ואינו ראוי להדליק נר ואם נטמא קודם שנתנו צמחה משקדש צכלי אין לו היתר לכהנים ונשרף בקודש צבית הדשן כשאר פסולי קדשי קדשים אלל שמן תרומה שנטמא כהנים מדליקין צו דכתיב נתתי לך את משמרת תרומותי צשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה ואמר רחמנא שלך תהא להסיק' תחת תצטילך ציצמות צפ' הערל (דף עד.) ושמן שלישי של תרומה אינו טמא לטמא אחרים אלל פסול דאין שלישי עושה רביעי בתרומה וכי הדר עביד ליה שני ה"ל טמא: מתני' קשיתיה. לרב יהודה מאי איריא דתני טמא מת אי צנר של חרס קאי וצראשון עסקינן למה לי דנקט שקיבל טומאה זו מאב הטומא' של מת ליתני שנטמ' סתם ואנן קי"ל דאין כלי מקבל טומאה אלל מאב הטומאה ומה לי אב הטומאה דמת מה לי אב הטומאה דשרץ אלל מדנקט מת ש"מ צנר של מתכת עסקינן דיף חילוק צו צין נגיעת אב הטומאה דמת לאב הטומאה דעלמא ואשמעינן דצנר שהוא עצמו אב הטומאה קאמר: ש"מ. מדקאמר הוסיף ר"ע קסבר טומאת משקים לטמא אחרים דאורייתא היא ודללא כהני תנאי דפירקין

לדמרי לקמן שאין משקין מטמא אוכל מן התורה אלא מדרבנן דאי ס"ד לאין משקין מטמאין אחרים אלא מדרבנן מאי תוספת לאוסיף ר"ע לדמר שהסמן שהיה שלישי עשאוהו ראשון ומה בכך האי נר אב הטומאה כי עשאו ראשון להאי סמן מאי מהני ליה אחרי שלא יטמא אחרים: לאפסולי גופיה. הוא דמהני ליה הא פסול וקאי: דילמא. אהני ליה שיטמא אחרים מעכשיו מדרבנן: אי. תוספת דרבנן אתא לאשמעי' מאי איריא דנקט שמדליקין אותו בנר אב הטומאה שעושין אותו להאי סמן ראשון לאורייתא א"נ אשמעינן שמדליקין אותו בראשון לטומאה או בשני לטומאה נמי תחלה הוא כלומר איכא נמי תוספת מדרבנן כי ההיא שנעשה ראשון מדרבנן ומטמא עוד שני ושלישי דהא גזור רבנן על המשקין שאפילו נגעו משקין בשני יעשו ראשונים: לתנן כל הפוסל את התרומה. כל הני דמייתנין בפי' יציאות השבת (דף יג:): גבי שמונה עשר דבר שגזרו עליהם תורת שניים לפסול את התרומה מטמאין משקין אפילו חולין להיות תחלה חוץ מטבול יום שפוסל לתרומה מן התורה וגזירת הכתוב היא ומ"מ איקלישא טומאה לדידה ולא גזרו ביה לעשות משקין תחלה לאין דברי תורה כריכין חיזוק ומסום דמשקין עלולים לקבל טומאה ומה היא עלילתן שמקבלין טומאה שלא בהכשר גזרו עליהן חומר הרבה שיהו כהנים נזהרין לשומרן: אלא ש"מ. מדמהדר למעבדיה ראשון לאורייתא ש"מ לטמויי אחרים ולעשותן שני לאורייתא קאמר כל סדר טומאה דאב עושה ראשון ראשון שני בחולין ותו לא ושני שלישי בתרומה ושלישי רביעי בקודש כולה מדאורייתא הוא בפירקין: נימא קסבר ר"מ. מדיליף מדבריהן קסבר מתני' דר' חנינא בשר שנטמא באב הטומאה דקתני באב הטומאה לאורייתא דכל אב הטומאה לאורייתא הוא אצל בשר שנטמא בוולד הטומאה דקתני כגון שנטמא בוולד הטומאה דרבנן כגון כלי שנטמא במשקין דמדאורייתא אין אוכלין ומשקין מטמאין כלי שאין אוכל נעשה אב הטומאה ורבנן גזרו שיהיו משקין מטמאין כלי משום משקה זב וזבה שהן אב הטומאה כגון רוקו ומימי רגליו בפ"ק דנדה (דף ז:): והאי בשר נטמא באותו כלי דהוי וולד וולד דרבנן שהמשקין היו וולד הטומאה והכלי היא וולד וולד דרבנן ומדאורייתא טהור הוא והאי בשר שנעשה שלישי על

ידו טהור גמור מן התורה הוא ואשמעינן ר' חנינא לכיון לאיכא עלה טומאה דרבנן מטמאין לה זרחאון לאורייתא: (רפ"ו)

תוספות ואילו הכא פסול וטמא אע"ג דשלישי של תרומה מטמא הקודש כמו שלישי דקודש דתנן במסכת טהרות (פ"ב משנה ז) שלישי שבכולן מטמא משקה קודש ופוסל אוכלי קודש ואתרומה קאי מ"מ אור"י דמגע טבול יום לא חשיב כשלישי דאפילו בקודש גופיה לא מטמא דבמעילה בפי' חטאת העוף (דף ח.). תנן חטאת העוף מועלין בה משהוקדשה נמלקה הוכשרה ליפסל בטבול יום ודייק בגמרא לאיפסולי אין לטמוי לא והכי סבר רבי עקיבא לקמן (דף יט.) בהסולת והקטורת והלבונה וכו' מיהו תימה דשלישי דטבול יום יעשה רביעי מק"ו ממחוסר כפורים כדמסיק רבי יוסי שלישי דעלמא ונימא מה מחוסר כפורים שמותר בתרומה פסול בקודש שלישי דטבול יום שפסול בתרומה אינו דין שיעשה רביעי בקודש ואם יש שום מיעוט בשלישי דטבול יום א"כ כי עביד לקמן ק"ו נימא שלישי דטבול יום יוכיח ובירושלמי במסכת חגיגה פריך לה: **אפילו** בראשון ושני נמי תחלה הוי. מכאן משמע דשמן חשוב משקה ולקמן (דף יז.) גבי משקה בית מטבחיא וכן בכמה דוכתי והא דתנן (טהרות פ"ג משנה ב) ר"מ אומר שמן תחלה לעולם וחכ"א אף הדבש ור"ש שזורי אומר היין פירוש דווקא יין אבל הנך לא ופסקינן בהקומץ רבה (מנחות לא.) דהלכתא כוותיה אור"ת דהתם מיירי בנקרש ואחר כך נמוח כדמשמע בתוספתא דקאמר התם במה אמרו שמן תחלה לעולם בנקרש ואחר כך נמוח ובלא נקרש משמע דכ"ע מודו וכן משמע בריש פ"ג דמסכת טהרות (משנה א) דקתני התם הרוטב והגריסין וחלב ושמן שהן משקה טופח הרי הן תחלה קרשו ואח"כ נימוחו הרי הן שניים ובתר הכי קתני ר"מ אומר השמן תחלה לעולם והיינו לעולם אפי' קרשו ואהא קאי ר"ש שזורי והכא משמע ליה בלא נקרש: **הכא** טהור וטמא. הקשה ר"י לוקמי' בז' דאסור מדאורייתא והיינו מדבריהם כי היכי דשלישי דאורייתא מותר לעשותו שני ה"נ איסור דאורייתא ורבי יוסי דאמר אינה היא המדה אית ליה דלית לן למילף איסור מטומאה כמו שאפרש לקמן לר"ל משום בר קפרא דלא ילפינן איסור מטומאה ואור"י דלא בעי לאוקמא בשבע דשורפין תרומה טהורה עם הטמאה משמע ליה כדרך שבני אדם רגילין לשרוף והיינו בשש: **התם** פסול וטמא והכא טהור וטמא. וקשה לר"י בשלמא למ"ד אוכל מטמא אוכל א"ש דלא יליף איסורא דרבנן בשעה ששית מפסול דאורייתא אבל למ"ד אין אוכל מטמא אוכל מדאורייתא אמאי לא יליף שפיר כמו שמותר לעשות מפסול דאורייתא ראשון דאורייתא ה"נ מותר לעשות מאיסורא דרבנן שני דרבנן כדקמדמי בסמוך דקאמר נימא דקסבר ר"מ כו' ואור"י דלא דמי דמקלקול דאורייתא שיכול לקלקלו עוד יותר אין ללמוד שיכול לקלקול דרבנן יותר אפי' בקלקול דרבנן אבל בסמוך מדמי שפיר קלקול איסור דרבנן לקלקול שלישי דרבנן תדע

דהא ר' יוסי דסי"ל לקמן (טז). טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא וה"ל וולד טומאה דר' חנינא דאורייתא לא יליף מיניה איסורא דרבנן שיהא מותר לעשותו שני דרבנן דלמ"ד אין אוכל מטמא אוכל כששורפו עם טמאה לא הוי אלא שני דרבנן וא"ת למאי דמוקים לה בולד טומאה דרבנן ר' חנינא נמי מוסיף אדר' עקיבא דמר"ע דאמר פסול מדאורייתא מותר לעשותו ראשון לא שמעינן שיהא שלישי דרבנן מותר לעשותו שני ובירושלמי פריך לה וקאמר למ"ד בולד טומאה דרבנן לא בא ר"ע אלא לפחות תיפתר בטבול יום דבית הפרס שהוא מדבריהם אך שמחליף דברי רבי יוחנן לבר קפרא: (תוספות)

א

-

טו

דף

ומאי מדבריהם מדברי ר' חנינא סגן הכהנים אמר ריש לקיש משום בר קפרא מתניתין באב הטומאה דאורייתא וולד הטומאה דאורייתא ומאי מדבריהם מדברי ר"א ורבי יהושע הי ר' יהושע אילימא הא רבי יהושע דתנן חבית של תרומה שנולד לה ספק טומאה רבי אליעזר אומר אם היתה מונחת במקום התורפה יניחנה במקום המוצנע ואם היתה מגולה יכסנה רבי יהושע אומר אם היתה מונחת במקום המוצנע יניחנה במקום התורפה ואם היתה מכוסה יגלנה מי דמי התם גרמא בעלמא הכא בידים אלא הא ר' יהושע דתנן חבית של תרומה שנשברה בגת העליונה ותחתונה חולין טמאין מודה ר"א ורבי יהושע שאם יכול להציל ממנה רביעית בטהרה יציל ואם לאו ר"א אומר תרד ותטמא ואל יטמאנה ביד רבי יהושע אומר אף יטמאנה ביד אי הכי האי מדבריהם מדבריו מיבעי ליה ה"ק ממחלוקתן של ר"א ור"י למדנו דיקא נמי דקתני מודה ר"א ור' יהושע ש"מ וכן א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה מתניי באב הטומאה דאורייתא וולד הטומאה דאורייתא ומאי מדבריהם מדברי ר"א ורבי יהושע איתיביה רבא לרב נחמן אמר רבי יוסי אין הנדון דומה לראיה שכשהעידו רבותינו על מה העידו אם על הבשר שנטמא בוולד הטומאה ששורפין אותו עם הבשר שנטמא באב הטומאה זה טמא וזה טמא אם על השמן שנפסל בטבול יום שמדליקין אותו בנר שנטמא בטמא מת זה

פסול וזה טמא אף אנו מודים בתרומה שנטמאת בוולד הטומאה ששורפין אותה עם התרומה שנטמאת באב הטומאה אבל היאך נשרף התלויה עם הטמאה שמא יבא אליהו ויטהרנה

ר"י ומאי מדבריהם. דר' מאיר: מדברי ר' חנינא. לתרומה טהורה צקש שקעות דמיא לההוא דקלישי דטהור לאורייתא וטמא דרבנן והא נמי קריא מדאורייתא עד תחילת צבע ואסירא מדרבנן וכיון דאשמעינן ר' חנינא דמטמינן טומאה דרבנן בטומאה לאורייתא דמטמא ליה מדרבנן אוכל את אוכל מטמינן נמי תרומה טהורה לאסירא מדרבנן בטומאה לתרומה טמאה לאורייתא דלא מטמיא לה אלא מדרבנן דאין אוכל מטמא אוכל אלא מדרבנן: ארשב"ל. לא תדחק לאוקמא הכי דמאי מדבריהן דקאמר מדברי רבי אליעזר ורבי יהושע קאמר ולא חמתני קאי ר"מ אלא בעלמא קאי והכי קאמר מדברי סופרים שמענו ששורפין כו' ומאן נינהו סופרים רבי אליעזר ור' יהושע והאי עדות דר' חנינא ורבי עקיבא לא שייך גבי פסח ואידי דבעי לאורויי ששורפים קדש טהור עם הטמא נקט לה: שנוול. שאירע כגון שנקנס אדם טמא לשם ספק נגע זה ספק לא נגע: התורפה. הפקר: יניחנה במקום המולנע. עדיין מוזהר על שמירתה וטעמא מפרש בזכורות בפ' (עד כמה) את משמרת תרומתי שתיים במשמע אחת טהורה ואחת תלויה ואמר רחמנא עביד לה שימור: יניחנה במקום התורפה. כלומר אם ראה יכול לגרום לה טומאה דקסבר יש אם למסורת ותרומתי כתיב אלמא שמעינן ליה לרבי יהושע דכיון דאינה ראויה אלא להדלקה יכול לגרום לה טומאה והא נמי אפי' טהורה בת זיעור היא ומטמאין אותה: חבית של תרומה בגת העליונה. היינו עדשים של גת שקורין מייט"י {מיי"ט: ערבה (חלק של הגת, שבו מניחים את הענבים)} שהענבי' בתוכה: והתחתונה. היינו בור שהיין יורד לתוכו: טמאין. חולין טמאין יש זה וראויין לו בימי טומאתו או למי שאינו אוכל חולין בטהרה ואם תפול תרומה זו לתוכו ה"ל מדומע טמא ולא חזי לישראל משום תרומה ואפי' טהורה ולא למכור לכהן דכיון דטמאה היא אסורה ביצמות בהערל (דף ע"ג): נפקא לן שהאוכל תרומה טמאה עובר בעשה בשעריך תאכלנו לזה הטמא והטהור יחדו ולא לאחר: מודה ר"א ור' יהושע. אע"פ שנחלקו באין יכול בסיפא מודין ושזין הן בכך שאם יכול להציל

ממנה רביעית בטהרה אם יכול לחזר אחר כלים טהורין ולקבל קודם שתרד כולה לתוך הטמאין ויקבל הימנה רביעית הלוג: יא"ל. יחזר אחריהן ואל יקבלנה בכלים טמאין כדי להגיל את החולין שלא יתערב ממנה בהן ויאסרו ואע"פ שבתוך כך ירד ממנה לתוכם ויפסדם לא מטמאין לה לתרומה משום הכלת חולין: ואם לאו. שלא ימלא כלי טהור וסוף סוף לטומאה אזלא כולה בזו נחלקו רבי אליעזר ור' יהושע דר' אליעזר אומר אעפ"כ תרד ותטמא מאליו ויפסיד החולין ואל יטמאנה ביד כדי להגילן ר' יהושע אומר יטמאנה ביד אלמא לרבי יהושע כיון דסופה לאיבוד שרי לטמוייה ביד ובפסח נמי לא שגא ור' מאיר מדרבי יהושע יליף: ממחלוקתן למדנו. שהרי הלכה כרבי יהושע בטהרות דרבי אליעזר נמנו עליו שלא לקבוע הלכה כמותו מפני תנורו של עכנאי בב"מ (דף נט:): דיקא נמי. דר"מ מדרבי יהושע יליף מדקא מהדר ליה רבי יוסי אינה היא מן המדה דמודה ר"א ורבי יהושע בזו ש"מ מינייהו הוה יליף לה ולקמיה פריך אמאי אינה היא המדה: א"ר יוסי. לר"מ אין הגדון דומה לראיה נדון שריפת חמץ בפסח שאתה דן ולמד מאלו אינו דומה לדברים שאתה מביא ראיה מהן עליו על מה העידו שתוכל ללמוד מהן: זה טמא וזה טמא. שלישי בקודש טמא הוא והראשון שהוא נשרף עמו טמא הוא: שמה יבא אליהו. לאחר זמן ויאמר טהורה היתה ונמלא למפרע שטימאנו תרומה בידיים אף על פי שהיא טעונה שריפה מפני איסור חמץ אסור לטמאה בידיים: (כ"ט"ו)

תוספות באב הטומאה דאורייתא. נראה לר"י דלהכי נקט דאורייתא משום דאיכא אב הטומאה דרבנן כגון מעת לעת שבנדה ובית הפרס וארץ העמים והרבה כיוצא בהן והא דנקט דאורייתא לא נפקא מינה מידי למ"ד אין אוכל מטמא אוכל דמ"מ לא מטמא אלא מדרבנן ולא נקט דאורייתא אלא משום דבעי למימר ולד טומאה דרבנן דהוי דווקא דרבנן: **ולד** טומאה דרבנן. פ"ה כגון כלי שנטמא במשקין והק' ה"ר יעקב דאורליני"ש א"כ היכי יליף רבי מאיר מדברי ר' חנינא הא בשר קודש שנטמא מכלי שנטמא במשקין אינו נשרף אלא בעיבור צורה כדמוכח במס' חגיגה (דף כב. ושם) ובפי' על אלו מומין (בכורות דף לח. ושם) דקאמר כלי שנטמא במשקין מאחוריו תוכו ואזנו ואוגנו וידיו טהורין דעבוד בהו רבנן היכרא דלא לישרוף עליה תרומה וקדשים ומאחר שנעשי נותר אפי' היה טהור לגמרי מותר לשורפו עם הטמא' כדמוכח לקמן (ע"ב) מיהו אי עיבור

צורה היינו לינה בעלמא אע"ג דלא הוי נותר לא קשה מידי ולפרש"י אינה היא מן המדה דר' יוסי היינו דלא מדמינן איסור דרבנן לטומאה דרבנן ונראה לר"י דוולד טומאה דרבנן היינו כדמפרש ר' ירמיה הכא בבושר שנטמא במשקין ור' מאיר לטעמיה וכו' ור' יוסי לטעמיה דאמר טומאת משקים לטמא אחרים דאורייתא אע"ג דבכלי שנטמא במשקין אין שורפין קדשים אלא בעיבור צורה בשאר טומאה דרבנן שורפין דלא כל הטומאות שוות ואור"י דלמ"ד אוכל מטמא אוכל לא איצטריך לאוקמא לעיל בולד ולד אלא לרבי יוסי דאמר משקין לטמא אחרים דאורייתא והוי ולד טומאה דאורייתא אבל לרבי מאיר דהוי ולד טומאה דרבנן בלא ולד איכא תוספת טומאה דמעיקרא טמא דרבנן והשתא כששורפין טמא דאורייתא הקשה ר"י למ"ד אין אוכל מטמא אוכל מדאורי"י א"כ לר' יוסי לא משכחת שלישי דאורייתא אלא שנגע שלישי במשקין שנגעו באוכל ראשון א"כ מאי תוספת טומאה איכא כששורפו עם הבשר שנטמא באב הטומאה דכיון דאין אוכל מטמא אוכל לא הוי שני אלא מדרבנן ובלאו הכי הוי שני דרבנן כיון שנטמא מן המשקין דהוי תחלה ואור"י דאכתי לא נגזרה גזירה דכל הפוסל התרומה מטמא משקין להיות תחלה כדפי' לעיל א"נ דהאי שלישי נטמא בעצים ולבונה כדפירש ר"ת לקמן גבי רביעי בקדש וסבירא ליה השתא דחיבת הקודש מהני למימני ביה ראשון ושני אע"ג דר"ל בעי לה (לקמן דף כ.). ולא איפשיט: **דמדאורייתא** טהור מעליא הוא. הקשה ר"י הניחא למ"ד אוכל מטמא אוכל יליף שפיר איסור דרבנן לעשותו שני משלישי מדרבנן אע"ג דאיסור הוי כמו פסול ולעיל משמע דטמא ופסול אינם שוין דחשיב ליה הוסיף מ"מ בטומאה דרבנן לא משמע ליה לחלק אלא למאן דסבר אין אוכל מטמא אוכל מדאורייתא מאי קסבר אי קסבר דיש להשוותם א"כ בלא שום ראיה יהא איסור דרבנן מותר לעשותו שני דרבנן ואי קסבר דאין להשוותם אם כן היכי יליף משלישי וי"ל דלא יליף טפי אלא מכיון דחזינא דשלישי שהוא מקולקל דרבנן מותר לעשותו שני א"כ אין לחלק בין דרבנן לדאורייתא וילפינן איסורא דרבנן מפסול דאורייתא לרבי עקיבא דמותר לעשותו טמא ואור"י דהא דשרי ר' יהושע במתני' לשרוף תלויה עם הטמאה לר' יוסי היינו תלויה דאורייתא דלדידיה שלישי דרבנן אסור לעשות שני: **ולד** טומאה דאורייתא. הכא דקיימינן אליבא דר"ל לא אשכחן שלישי דאורייתא למ"ד אין אוכל מטמא אוכל אלא ע"י משקין ואז הוי שני דרבנן ומאי תוספת איכא וצ"ל דלא נגזרה גזרה עדיין דכל הפוסל וכו' כדפי' וע"י עצים ולבונה ליכא לאוקמא דר"ל הוא דבעי בפ"ב דחולין (דף לו.) אי מהני חיבת הקודש למימני ביה ראשון ושני והא דנקט ר"ל ולד טומאה דאורייתא כלומר אפי' אם נאמר בולד טומאה דאורייתא איכא לפרושי מדבריהם דר' אליעזר ור' יהושע א"נ נקט דאורייתא לאוקמא אפי' לר"א אבל לר' יהושע אפי' שלישי דרבנן מותר לעשותו שני וכן חמץ בשש שעות שהוא איסור דרבנן יליף ר"מ מדבריו של רבי יהושע: מדברי ר"א ור' יהושע והא דתני

במתניי מילתיה דר' חנינא ור"ע משום. דר' יוסי קטעי וסבר דר"מ מר' חנינא
סגן הכהנים קאמר כדקאמר בסמוך: **חבית** שנולד לה ספק טומאה. פירש
הקונטרס כגון שנכנס שם אדם טמא (תוספות)

ב

-

טו

דף

הפיגול והנותר והטמא בית שמאי אומרים אין נשרפין כאחת וב"ה
אומרים נשרפין כאחת ואי סלקא דעתך ר"מ מדברי רבי יהושע קאמר
אמאי מהדר ליה ר' יוסי מדר' חנינא סגן הכהנים א"ל רב נחמן רבי יוסי
לאו אדעתיה דהוא סבר ר"מ מדרבי חנינא סגן הכהנים קא"ל וא"ל אנא
מדרי יהושע קאמיני וא"ל ואפילו לרבי יהושע נמי אינה היא המדה דהא
מודה ר"א ורבי יהושע ששורף זו בפני עצמה וזו בפני עצמה ואמאי אינה
היא המדה מדה ומדה היא שאני התם דאיכא הפסד חולין מתקיף לה רב
ירמיה מתניתין נמי איכא הפסד דעצים א"ל ההוא סבא להפסד מרובה
חששו להפסד מועט לא חששו א"ר אסי א"ר יוחנן מחלוקת בשש אבל
בשבע דברי הכל שורפין א"ל רבי זירא לר' אסי נימא קסבר רבי יוחנן
מתניי באב הטומאה דאורייתא וולד הטומאה דרבנן ומאי מדבריהם
מדברי רבי חנינא סגן הכהנים א"ל אין איתמר נמי אמר רבי יוחנן
מתניתין באב הטומאה דאורייתא וולד הטומאה דרבנן ומאי מדבריהם
מדברי רבי חנינא סגן הכהנים ומחלוקת בשש אבל בשבע דברי הכל
שורפין לימא מסייע ליה הפיגול והנותר והטמא ב"ש אומרים אין נשרפין
כאחת וב"ה אומרים נשרפין כאחת שאני התם דאית להו טומאה מדרבנן
דתנן הפיגול והנותר מטמאין את הידים לימא מסייע ליה הפת שעטיפשה
ונפסלה מלאכול לאדם והכלב יכול לאכלה מטמאה טומאת אוכלין
בכביצה ונשרפת עם הטמאה בפסח שאני התם דעפרא בעלמא הוא אי
הכי מאי מודה הכי קא"ל ר' יוסי לר"מ אפי' לר' יהושע דמיקל כי מיקל
בתלויה וטמאה אבל בטהורה וטמאה לא אי הכי אמאי אינה היא המדה
מדה ומדה היא א"ר ירמיה הכא בבשר שנטמא במשקין שנטמאו מחמת

שרץ ואזדא ר"מ לטעמיה ורבי יוסי לטעמיה ר"מ לטעמיה דאמר טומאת משקין לטמא אחרים דרבנן ור' יוסי לטעמיה דאמר טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא דתניא

ר"י הפיגול. לא כריך הכא חללא מסיים הברייתא: הפיגול והנותר. של קדשים: והטמא. בשר קודש שנטמא דקיימא לן ב'פ' אחרון (ד' קכ): דגזרו עליהן שטימאון את הידים ואע"פ שאין אוכל מטמא אדם גזרו עליהן לטמא מיהת את הידים ולא לטמא את הגוף משום חשדי כהונה ועללי כהונה כדמפרשין התם ואפילו הכי דאית עלייהו טומאה דרבנן אמרי ב"ש דאין שורפין פיגול ונותר שאין טמאים מן התורה עם הטמאה שהוא טמא מן התורה וכ"ש בתרומה טהורה וטמאה ואפי' ב"ה לא קשרו חללא משום דאית לפיגול ונותר טומא' דרבנן: וא"ל. רבי יוסי לרבי מאיר כי ילפת ליה מדרבי יהושע נמי אינה היא המדה דמודין הן בזו ולקמן פריך אמאי אינה היא המדה: מדה ומדה היא. דהא טהורה גמורה היא החצית הזאת ומשום דסופה לאיבוד שרי לטמויי בידים: דעלים. שצריך להיסק שתי היסקות: מחלוקת בשש. שעדיין אין על הטהורה חללא איסור דרבנן אבל בשבע שנתאסרה כבר מן התורה אין לך טומאה גדולה מזו ודברי הכל אף לר' יוסי שורפין: נימא קסבר ר' יוחנן. דמתני' דרבי חנינא בולד הטומאה דרבנן ור"מ מיניה יליף ודוקא נקט שש רבי יוחנן ומשום דאית עליה איסור דרבנן הוא טעמא דר' מאיר אבל אם בא לשורפ' בחמץ וארבע מודה רבי מאיר דאין שורפין ואע"ג דסופה לאיבוד דלאו מדרבי יהושע קא יליף דטעמי' דרבי יהושע התם משום הפסד חולין או דילמא לר' יוחנן נמי ר' מאיר מדרבי יהושע יליף וטעמא דרבי מאיר לאו משום איסורא דרבנן הוא דהוא הדין נמי לחמץ וארבע והאי דקאמר ר' יוחנן שש אורחא דמילתא נקט: א"ל אין. ודוקא שש קאמר ולקמיה פריך אמאי קאמר ר' יוסי אינה היא המדה: נימא מסייע ליה. דבשבע מודה ר' יוסי: הפיגול ונותר כו'. רבי יוסי א"ל לעיל וקאמר ליה לר' מאיר דהא הוא דאמרי בית הלל נשרפין כדחת משום דפיגול ונותר אסיירי מדאורייתא אבל באיסורא דרבנן לא שרו לטמויי בידים שמעינן מינה מיהא דבאיסור דאורייתא מודה רבי יוסי ואע"ג דליכא שם טומאה עליה: שאני התם כו'. מהא לא מיסתיעא לר' יוחנן ואפי' בשבע אימא

לך דפליג ר' יוסי ואע"ג דאסירא הואיל ואין עליה ' שם טומאה לא מטמינן ליה והא דמודה בפיוגול ונותר משום דאית עלייהו שם טומאה דרבנן: מטמאה טומאה אוכלין. הואיל ומתחלה נראית לאדם ירדה לה תורת טומאה ואין עולה ממנה עד שתפסל מאכילת כלב: ונשרפת עם הטמאה בפסח. ואפילו היא תרומה טהורה והא דאמר ר' יוסי קאמר לה דאי ר' מאיר אפילו פת מעלייתא שרי וש"מ דמודה ר' יוסי היכא ללאו בת אכילה היא והוא הדין לפת מעלייתא בשבוע שעות: אי הכי. דרבי מאיר מדרבי חנינא יליף מאי מודה ר' אליעזר דקאמר ליה ר' יוסי הא קא יליף רבי מאיר מדרבי חנינא מהדר ליה איהו מדרבי אליעזר ורבי יהושע: הכי קאמר ליה. הא דקא ילפת מדרבי חנינא אינה היא מן המדה כדמפרש לקמיה ואפילו לרבי יהושע נמי דשמעין ליה דמיקל טפי גבי חבית דקאמר יטמאנה ביד מודה בשריפה בפסח דאין שורפין דהתם משום הפסד חולין הוא וכי איכא למימר דמיקל בשריפה בתלויה וטמאה הוא דאיכא למימר דמיקל כדשמען ליה גבי חבית שנוכל לה ספק טומאה דאמר יגלנה ותנא גרמא והוא הדין בידיה אצל בטהורה ליכא למימר דמיקל: אי הכי. דרבי מאיר מדרבי חנינא יליף אמאי אינה היא המדה מדה ומדה היא דהא בשש איכא איסורא דרבנן על הטהורה כי התם דאיכא טומאה דרבנן והא ר' יוסי לא שני ליה בין שם טומאה לשם איסור דהא אמרת דמודה רבי יוסי בשבוע הואיל ואיכא איסור דאורייתא ואע"פ דליכא עלה שם טומאה אלמא לא שני ליה וכיון דלא שני ליה שפיר יליף רבי מאיר מדרבי חנינא דאמר דמטמינן טומאה מדרבנן בטומאה דאורייתא הכא נמי מטמינן איסור דרבנן בטמא טומאה דאורייתא: א"ר ירמיה הכא. בבשר שנטמא בזוול דטומאה דקתני כגון שנטמא במשקין שנטמאו בשרץ: ואזדא ר' מאיר לטעמיה. דאמר משקין אין מטמינן אחרים ואפילו אוכלין אלא מדרבנן והוה ליה מדאורייתא טהור מעליא ושרפי ליה בהדי בשר שנטמא באב הטומאה דטמא מדאורייתא וגבי תרומה טהורה בשש דאיכא נמי איסור דרבנן עלה לא שני: ורבי יוסי לטעמיה. דמשקין טימאוהו לבשר זה מדאורייתא הלכך אינה היא מן המדה דטמא וטמא הוא ולר' ירמיה איכא לאקשווי א"כ בין לר"מ בין לר' יוסי מאי מוסיפין לו טומאתו קא מסהיד ר' חנינא מעיקרא בראשון נגע וה"ל שני והשתא

נמי בהדי ראשון שרפינן להו ונראה בעיני דרבי ירמיה אוולד וולד דקאמר רב יהודה סמיך ולא חש למידק כולי האי ונקט מילתיה בתר ליסנא דמתני' לתני צוולד הטומאה ולעולם בבשר שנטמא במסקין שנטמא בכלי שנטמא בשרץ דהו להו מסקין שניים והוא שלישי ושמינין דשלישי מותר לעשותו שני. ואכתי איכא לחקשווי סוף סוף כיון דאין אוכל מטמא אוכל אלא מדרבנן מאי קא מהני ליה האי בשר ראשון לבשר שלישי אי לשוויה שני מדרבנן מעיקרא נמי שני מדרבנן הוה דאילו מסקין שנגע בהן תחלה היו מדרבנן דהא נגע בראשון ואפי' ע"י שני הן נעשין תחלה אלא על כרחך ר' ירמיה כרב אדא או כאבוי ס"ל דאמרי קדשים עושין טומאה כיוצא בהן ושמינין ר' חנינא דשני דרבנן עבדינן ליה שני דאורייתא ולר' מאיר שמינין מינה דשני דרבנן דהוה טהור מעליא דאורייתא מותר לעשותו שני דאורייתא והוא הדין לתרומה טהורה שנסרפת עם הטמאה ולר' יוסי שמינין דשני דרבנן דהוה שלישי דאורייתא עבדינן שני דאורייתא הלכך אינה היא מן המדה ורבינא לאית ליה מקרא מלא דבר הכתוב לא ס"ל דרבי ירמיה ומוקי לה לתוספת טומאה דרבנן דמתניתין כדאוקימנא ברישא ומאי מדצריהן מדצרי ר' אליעזר ורבי יהושע: (רש"י)

תוספות ולא ידעינן אי נגע אי לא נגע וקשה לריב"א אי ברה"י ספיקו טמא ואי ברה"ר ספיקו טהור ונראה לר"י לפרש כגון שתי חביות ברה"י ונגע באחת מהן ואינו יודע באיזה מהן נגע דהשתא שתיהן תלויות דבר תורה דלא ילפינן מסוטה דברשות היחיד ספקו טמא אלא דבר שיכול להיות אמת כעין סוטה אבל הכא דודאי אחת מהן טהורה אין לטמאות שתיהן מספק כדתנן בפרק שני נזירים (נזיר ד' נז.). ב' נזירים שאמר להם אחד ראיתי אחד מכם שנטמא מביאין קרבן טומאה וטהרה ומפרש בגמ' דהוי ספק טומאה ברה"י ואפי"ה לא אמרי' דכל אחד יביא קרבן טומאה משום דודאי לא נטמא רק אחד מהן: **נימא** קסבר ר' יוחנן כו' מדברי ר' חנינא. פ"ה דמשמע ליה מדקאמר מחלוקת בשש דאי מדברי יהושע מאי איריא בשש אפי' בד' וה' נמי כיון דאזיל לאיבוד ואין .. נראה לר"י דדילמא הא דנקט שש לאו למעוטי ד' וה' אלא משום דבעי למימר אבל בז' ד"ה שורפין ועוד דבד' וה' לא אזיל לאיבוד דכיון דשרי באכילה ימצא להן אוכלין הרבה ונראה לר"י דדייק מדקאמר אבל בז' ד"ה שורפין ואי מדברי רבי יהושע קאמר א"כ מנלן דבז' שורפין לרבי יוסי כיון דסבירא ליה דהתם שאני דאיכא הפסד חולין אבל בעלמא לא אע"ג דאזיל לאיבוד א"כ אפי' בז' לא ישרפו עם הטמא

וא"ת הא דבז' שורפין אפילו לרבי יוסי משום דיליף מדברי רבי עקיבא דשרי לשרוף פסול עם הטמא וי"ל כיון דמדברי יהושע יליף ולא מצינו דר"מ יליף איסור מטומאה מסברא אין לנו ללמוד איסור מטמא אבל אי מדבריה' היינו מדברי רבי חנינא ויליף ר"מ איסור מטמא ורבי יוסי דאמר אינה היא המדה משום דסבירא ליה ולד טומאה דאורייתא ולא ילפינן מיניה איסור דרבנן דהיינו בשש אבל בז' איסור דאורייתא ילפינן מיניה: **ונשרפת** עם הטמאה. נראה לו לדמות האי דאזיל לאיבוד לז' אבל בוי אין שורפין כיון דלא אזיל לאיבוד אלא משום גזירה דרבנן: **רבי יוסי לטעמיה**. קשה רבי יוסי גופיה אית ליה לקמן (דף יח:): טומאת משקין לטמא אחרים דרבנן והא דאית ליה הכא דאורייתא בשיטת ר' עקיבא רבו אמר ואין זה לטעמיה ועוד (תוספות)

א

-

טז

דף

ספק משקין ליטמא טמא לטמא אחרים טהור דברי ר"מ וכן היה רבי אלעזר אומר כדבריו רבי יהודה אומר לכל טמא רבי יוסי ור"ש אומרים לאוכלין טמאין לכלים טהורין וסבר רבי אלעזר משקין אית להו טומאה בעולם והתניא ר"א אומר אין טומאה למשקין כל עיקר תדע שהרי העיד (יוסף) בן יועזר איש צרידה על איל קמצא דכן ועל משקין בית מטבחיא דכן הניחא לשמואל דאמר דכן מלטמא טומאת אחרים אבל טומאת עצמן יש להן שפיר אלא לרב דאמר דכן ממש מאי איכא למימר אמר ר"נ בר יצחק אחדא והא כדבריו קאמר דנפישו ועוד והא וכן קתני קשיא גופא רב אמר דכן ממש ושמואל אמר דכן מלטמא טומאת אחרים אבל טומאת עצמן יש להן רב אמר דכן ממש קסבר טומאת משקין דרבנן וכי גזרו רבנן במשקין דעלמא ובמשקין בית מטבחיא לא גזרו ושמואל אמר דכן מלטמא טומאת אחרים אבל טומאת עצמן יש להן קסבר טומאת משקין עצמן דאורייתא לטמא אחרים דרבנן וכי גזרו רבנן במשקין דעלמא במשקין בית מטבחיא לא גזרו וכי לא גזרו רבנן לטמויי אחרים אבל טומאת עצמן יש להן א"ל רב הונא בר חנינא לבריה כי עיילת לקמיה דרב פפא רמי ליה מי אמר שמואל דכן מלטמא טומאת אחרים אבל

טומאת עצמן יש להן קרי כאן [\[ויקרא ז-יט\]](#) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל אמר רב שישא בריי דרב אידי מידי דהוה ארביעי בקדש מתקיף לה רב אשי רביעי בקדש לא איקרי טמא האי איקרי טמא קשיא ת"ש [\[ויקרא יא-לד\]](#) וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא מאי יטמא הכשיר הכשיר מרישא דקרא שמעת ליה מכל האוכל אשר יאכל וגוי חד בתלושין וחד במחוברין וצריכי דאי אשמעינן בתלושין משום דאחשבינהו אבל מחוברין אימא לא ואי תנא מחוברין משום דקיימי בדוכתייהו חשיבי אבל תלושין אימא לא צריכי ת"ש [\[ויקרא יא-לו\]](#) אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור מאי יהיה טהור מטומאתו ותלושין מי מכשירין והאמר ר' יוסי בר' חנינא משקין בית מטבחיא לא דיין שהן דכן אלא שאין מכשירין תירגמא על דם דאמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן מנין לדם קדשים שאינו מכשיר שנא' [\[דברים יב-טז/כד\]](#)

ב

-

טז

דף

דם שאינו נשפך כמים אינו מכשיר מתקיף לה רב שמואל בר אמי הרי דם התמצית דנשפך כמים ואינו מכשיר אמר ליה ר' זירא הנח לדם התמצית דאפי' בחולין נמי לא מכשיר קבלה מיניה רב שמואל בר אמי דאמר רחמנא [\[דברים יב-כג\]](#) רק חזק לבלתי אכול הדם כי הדם הוא הנפש דם שהנפש יוצאה בו קרוי דם דם שאין הנפש יוצאה בו אינו קרוי דם תא שמע דם שנטמא וזרקו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה מדרבנן ודלא כר' יוסי בן יעזר איש צרידה ת"ש על מה הציץ מרצה על הדם ועל הבשר ועל החלב שנטמא בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון בין ביחיד בין בצבור מדרבנן ודלא (כיוסף) בן יעזר איש צרידה ת"ש [\[שמות כח-לח\]](#) ונשא אהרן את עון הקדשים וכי איזה עון הוא נושא אם עון פיגול הרי כבר נאמר [\[ויקרא יט-ז\]](#) לא ירצה אם עון נותר הרי כבר נאמר [\[ויקרא ז-יח\]](#) לא יחשב הא אינו נושא אלא עון טומאה שהותרה מכללה בציבור מאי לאו טומאת דם אמר רב פפא לא טומאת קמצים תא שמע [\[חגי ב-יב\]](#) הן ישא איש בשר קדש בכנף בגדו ונגע בכנפו אל הלחם ואל הנזיד ואל היין ואל שמן ואל כל מאכל היקדש ויענו הכהנים ויאמרו לא (יקדש)

דף דם התמצית. אינו ראוי לזריקה דכתיב כי הדם הוא (הנפש) צנפץ יכפר דם שהנפש יוצאה בו מכפר ושאין הנפש יוצאה בו אינו מכפר אלמא נשפך כמים אינו מכשיר כדרכי יוסי בר חנינא: דאפי' בחולין לא מכשיר. כדמפרש טעמא: קיבלה מיניה ר' שמואל. לפירושא דהאי טעמא מרבי זירא אמאי לא מכשיר דם התמצית לפי שאינו קרוי דם והקרוי דם קרוי משק' כדכתיב (במדבר

כג) ודם חללים ישהה ומכשיר כדכתיב וכל משקה וגו' ואוקימנא אהכשר ושאינו קרוי דם אינו קרוי משקה: הוראה. קרבן לבעלים דמראה איך כדלקמן: במזיד לא הוראה. להיות בשר קרבן נאכל לכהנים דקנסא הוא אבל בעלים נתכפרו כדאמרינן ביבמות בהאשה רבה (ד' 5.) דכיון דמדאורייתא מרלי נמי אמזיד לא מלו רבנן למימר ליה זיל אייתי חולין לעזרה קתני מיהת דם שנטמא אלמא דם קדשים שהוא משקין בית מטבחיא מקבל טומאה אלמא משקין טומאת עצמן דאורייתא ודכן דיוסף בן יועזר מלטמא אחרים הוא וקשיא לרב: ומשני לעולם טומאת משקין דרבנן. והך טומאת דם דרבנן היא ודקשיא לך הא העיד יוסף בן יועזר דגזירת רבנן לא אגזר אמשקי בית מטבחיא האי תנא ליה ליה דיוסף בן יועזר: על הדם ועל הבשר ועל החלב. בין שנטמא הדם בין שנטמא הבשר בין שנטמא החלב הליך מראה ולא שיהא בשר טמא נאכל דאין איך מטהר ודוחה לא תעשה דוהבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל אלא לר' יהושע אינטריך דאמר בכילד לולין (לקמן עז.). אם אין בשר אין דם וקאמר הכא ה"מ כשיאכל בשר חוץ למחילתו שאין איך מראה על היואל או שאבד הבשר אבל נטמא בשר קודם זריקת דם הליך מראה עליו להתיר דם לזריקה: בין בשוגג בין במזיד. והאי דתני לעיל בשוגג הוראה במזיד לא הוראה בכילד לולין פליגי בה אמוראי חד אמר טומאתו בין בשוגג בין במזיד אבל זריקתו בשוגג אין במזיד לא וחד אמר איפכא: בין ביחיד. בקרבן יחיד מזיד ורלון אחד הוא אבל גבי שוגג איך מזיד וגבי אונס איך רלון ושוגג ואונס תרי מיילי נינהו וקתני מיהת על הדם אלמא דם קדשים מקבל טומאה וש"מ טומאת משקין דאורייתא ולא רלו רבנן לטהר משקי בית מטבחיא וקשיא לרב: מדרבנן. וקסבר האי תנא דאמשקי בית מטבחיא נמי גזר. וללא כיוסף: ונשא אהרן. בליך כתיב: את עון הקדשים. פסול הקרבן יכשיר ויראה ואינו מכפר על האוכלין אותו טמא דעון הקדשים כתיב ולא עון הכהנים: איזה עון הוא נושא. איזה פסול הוא מכשיר אם עון פיגול הרי כבר נאמר לא יראה גרסי' בת"כ ואם עון נותר הרי כבר נאמר לא יחשב והכי פי' אם עון פיגול והוא מחשבת חוץ למקומו שנקראת פיגול כדכתיב בקדושים תהיו ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא יראה ומוקמינן לה בזבחים בפ"ב (דף כח:;) אם אינו ענין לחוץ לזמנו תנהו ענין לחוץ למקומו הרי כבר נאמר לא יראה בקדושים תהיו כדפרשין ואם עון נותר מחשבת נותר ששטפו על מנת להותיר ולאכלו חוץ לזמנו הרי כבר נאמר לא יחשב ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי וגו' בפרשת לו את אהרן ואמרינן בזבחים ובתורת כהנים במחשב לאכול שלא בזמנו ביום השלישי הכתוב מדבר וכתיב לא יחשב לו אלמא ליה תקנתא ורובא גרסי איפכא אם עון פיגול הרי כבר נאמר לא יחשב ומוקמינן ליה לפיגול חוץ לזמנו שכן לשונו בכל הגמרא ואם עון נותר הרי כבר נאמר לא יראה ומוקמינן ליה בנותר ממש ולא יתכן חדא ללא כתב לא יראה אלא במחשבת חוץ למקומו וחוץ לזמנו ועוד אי נותר ממש למאי לא יראה אי לאכשורי קרבן הרי כשר ועומד הוא משעה שנעשו עבודות דמו בהכשר כדאמרינן בתורת כהנים או אינו אלא באוכל מזבחו ביום השלישי הכתוב מדבר וכי אפשר לומר כן מאחר שהוכשר חוזר ויפסל ואם לא יראה לא יתכפר האוכל נותר קאמר וכי יש כפרה לחייבי כריתות ועוד לא יראה הקרבן משמע ותו מי אינטריך למימר לליך לא מכפר על המחייב כרת והא עון הקדשים כתיב ולא עון האוכלים וכלישנא קמא גרסי' בתורת כהנים ועיקר הוא והאי דקרי ליה להאי פיגול ולהאי נותר משום דתורת

כהנים מדרש הוא ונקט לישנא דקרא: הא. כמו הרי כלומר הרי יס לך להבין על כרחך שאין לך
עון הקדשים שיוכל לייך לרבות עליו אלח עון טומאה ומאי שנא טומאה מפסול יוכלא ושאר הפסולין:
שהותרה מכללה בצבור. דנדחית מפני קרבן כבור דכתיב צמועדו ואפי' בשבת ואפי' בטומאה וכיון
דהיקלטה אללה לכך היקלטה אף ביחיד שלא הותרה אללו לכתחלה בלא לייך ירצה הליך עליה: מאי
עון טומאה. לאו טומאת דם לאין מלריך רלוי אלח א"כ נטמא דם שהכפרה תלויה בו אלמא דם
מקבל טומאה: לא טומאת קמליון. שהקומץ מתיר את המנחה כדם המתיר את הזבח וכל הכפרה
תלויה בו והוא הדין דמלי לשנויי לא בטומאת בשר וחלב ואלויבא דר' יהושע בעי לייך דלמר אם
אין בשר אין דם אלח ניחא ליה לאוקמיה כדברי הכל: בשר קדש. שרץ לשון קדש היה בארץ (מלכים
א יד) טומאה והיה חגי הנביא בודק את הכהנים בשנת שמים לדריוש שהיה צננין בית שני לידע
אם בקיאוין בהלכות טומאה לפי שנסתכח מהן בגולה שלא נתעסקו בה בקדשים: ונגע בכנפו. באותו
כנף שהשרץ בו כלומר השרץ עצמו ועל כרחך הכי הוא דלי משום כנף שהוא ראשון כוליה בגד נמי
ראשון הוי ומאי איריא דנקיט כנף אלח משום שרץ שהשרץ עצמו נגע אל הלחם והלחם אל הנזיד
והנזיד אל היין והיין אל השמן או אל כל מאכל היקדש כלום נטמא האחרון הזה שהוא רביעי
בקודש לחם ראשון ונזיד שני ויין שלישי ושמן רביעי נזיד תבשיל כמו ונזיד עדשים (בראשית כה)
יין ושמן של נסכים: (רש"י)

תוספות דם שאינו נשפך כמים אינו מכשיר. הקשה ה"ר יעקב דאורליני"ש א"כ דם חיה ועוף
דטעונים כיסוי לא יהיו מכשירים דכיון דטעונים כיסוי לא חשיב נשפך כמים דאמרינן בפ' כיסוי
הדם (חולין פד: ושם) אמריתו חיה בכלל בהמה לסימנים אימא נמי בהמה בכלל חיה לכיסוי ומשני
אמר קרא על הארץ תשפכנו כמים אלמא דם חיה לא חשיב נשפך כמים ולאו פירכא היא דכל דם
הנשפך כמים לארץ ואין צריך לקבלו בכלי כגון דם חיה הוקש למים לענין הכשר וגם לענין כיסוי
היה ראוי להקישו למים אי לאו דגלי קרא להדיא: מדרבנן ודלא כרבי יוסי בן יעזר. ה"מ לאוקמא
מדאורייתא וכמ"ד טומאת משקין דאורייתא אלא ניחא לאוקמא מדרבנן וסבר האי תנא מאי נטמא
הכשר כמו שאמר רב: על הבשר. בפ' כיצד צולין (לקמן עה.). אמרינן לר"א דאמר יש דם אע"פ
שאין בשר הציץ מרצה על האכילות למאי הלכתא לאקבועי בפיגול ולאפוקי מידי מעילה ודלא כפ"ה
דפי' דלא את' אלא כר' יהושע: ה"ג ר"ת אס עון פיגול הוא נושא הרי כבר נאמר לא יחשב ואם עון
נותר הרי כבר נאמר לא ירצה. דהכי איתא במסקנא בהדיא בפ"ב דזבחים דדריש תרוייהו מחד
קרא אריכא דפרשת צו ורישיה דקרא דכתיב ביום השלישי מוקי למחשב לאוכלו חוץ לזמנו וסיפא
במחשב לאוכלו חוץ למקומו ובת"כ אהאי קרא דצו איתא האי גירסא ורש"י הגיה איפכא על פי
ת"כ דפרש' קדושים דהתם ודאי דריש מקרא זוטא ואותה בריית' נשנית לפי מה שרצה הגמרא
בזבחים בתחל' ללמוד חוץ למקומו מקרא זוטא דקדושים ולכל הפי' ק"ק אמאי נקט עון פיגול
ברישא: הא אינו נושא אלא עון טומאה שהותרה מכללה. תימה לר"ת למ"ל שהותרה מכללה
תיפוק ליה דליכא לאוקמא לקרא אלא בהכי כדמפרש אי עון פיגול וכו' ואור"ת משום דקרא משמע
דלא מרצה אלא דבר שיש לו היתר בשום מקום דכתיב בסיפא דקרא לרצון להם ופיגול ונותר נמי
הותרו מכללם במנחת כהנים ובמנחת נסכים דתנן בפ' ב"ש (זבחים מג: ושם) דאין חייבים עליהם
משום פיגול ועוד דפיגול חוץ למקומו הותר מכללו בבמה וכן משמע בהקומץ רבה (מנחות כה.).
דפריך אימא עון שמאל שהותר מכללו ביום הכפורים אמר קרא עון עון שהיה בו ודחיתיו והיינו
משום דאלרצון סמיך וה"ק עון שהוא לרצון וא"ת דהתם פריך נמי ואימא עון יוצא דהותר מכללו
בבמה ומשני לרצון להם לפני ה' עון דלפני השם הוא נושא ולא יוצא וא"כ בפיגול דחוץ למקומו
נמי נימא הכי ומאי קאמר אס עון פיגול וכו' וי"ל דיוצא ודאי אינו לפני ה' אבל מחשב להוציא לפני

ואמר רב אישתבש כהני מידי הוא טעמא אלא לרב רב משקי בית מטבחיא תני אבל משקי בי מדבחיא מטמא גופא רב אמר אישתבש כהני ושמואל אמר לא אישתבש כהני רב אמר אישתבש כהני רביעי בקדש בעא מינייהו ואמרו ליה טהור ושמואל אמר לא אישתבש כהני חמישי בקדש בעא מינייהו ואמרו ליה טהור בשלמא לרב היינו דכתיב ארבעה [חגי ב-יב] לחם ונזיד ויין ושמן אלא לשמואל חמשה מנא ליה מי כתיב ונגע כנפו [חגי ב-יב] ונגע בכנפו כתיב במה שנגע בכנפו תא שמע [חגי ב-יג] ויאמר חגי אם יגע טמא נפש בכל אלה היטמא ויענו הכהנים ויאמרו יטמא בשלמא לשמואל מדהכא לא אישתבש התם נמי לא אישתבש אלא לרב מאי שנא הכא דאישתבש ומאי שנא התם דלא אישתבש אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה בקיאיין הן בטומאת מת ואין בקיאיין הן בטומאת שרץ רבינא אמר התם רביעי הכא שלישי ת"ש [חגי ב-יד] ויען חגי ויאמר כן העם הזה וכן הגוי הזה לפני נאם ה' וגו' בשלמא לרב היינו דכתיב טמא אלא לשמואל אמאי טמא איתמוהי קא מתמה והא וכן כל מעשה ידיהם כתיב אמר מר זוטרא ואיתימא רב אשי מתוך שקלקלו את מעשיהם מעלה עליהם הכתוב כאילו הקריבו בטומאה גופא רב תני משקי בית מטבחיא ולוי תנא משקי בי מדבחיא ללוי הניחא אי סבירא ליה כשמואל דאמר דכן מלטמא טומאת אחרים אבל טומאת עצמן יש להן משכחת לה דנגעי כולהו בראשון אלא אי סבר ל' כרב דאמר דכן ממש היכי משכחת לה על כרחך כשמואל סבירא ליה ולשמואל הניחא אי סבר לה כרב דתני משקי בית מטבחיא אבל משקי בי מדבחיא אחריני נמי מיטמאו רביעי הוא דלא עביד חמישי הא שלישי עביד רביעי אלא אי סבר ליה כלוי דתני משקי בי מדבחיא מאי איריא רביעי דלא עביד חמישי אפילו שני ושלישי נמי לא עבדי על כרחיך כרב סבירא ליה תניא כוותיה דרב תניא כוותיה דלוי תניא כוותיה דלוי הדם והיין והשמן והמים משקי בי מדבחיא שנטמאו בפנים והוציאן לחוץ טהורין נטמאו בחוץ והכניסן בפנים טמאין איני והאמר רבי יהושע בן לוי משקי בי מדבחיא לא אמרו דכן אלא במקומן מאי לאו למעוטי נטמאו בפנים והוציאן לחוץ לא למעוטי נטמאו בחוץ והכניסן בפנים והא במקומן קאמר הכי קאמר לא אמרו דכן אלא שנטמאו במקומן תניא כוותיה דרב הדם והמים משקי בית מטבחיא שנטמאו בין בכלים בין בקרקע טהורין

רפ"י ואמר רב. לקמן: אישתבש כהני. שטירו רביעי בקודש אלמא יין ושמן דמשקי בית מטבחיא נינהו ומיטמאו ואי טומאת משקין דרבנן הא אמרת ללא גזור עלייהו ואי נמי בטומאות דרבנן קא דיק ליה חגי לכהני וכבר נגזר טומאה על המשקין בימי חגי הנביא שהיה מאנשי כנסת הגדולה

קשיא לרב דהא אמר דכן ממש וכ"פ אי בדאורייתא קא משתעי קשיא לרב והא ליכא למימר מדרבנן ודלכא כיוסף בן יועזר דהקרא לא פליג למשמע דאית עלייהו טומאה אי דאורייתא אי דרבנן: מידי הוא טעמא אלכא לרב. כלום אתה מקשה אלכא לרב רב לא קשיא ליה האי לעולם חגי בדרבנן בדיק להו וכבר נגזרה גזירת הטומאה על המשקין ולרב אליבא דיוסף בן יועזר לא תיקשי דרב משקי בי מטבחיא תני בעדותו של יוסף משקה המטבחים דם ומים אבל משקה מדבחיא היין והשמן שהם משקה המזבח גזרו רבנן טומאה עלייהו והיינו דבסדר טומאות דהאי קרא איכא אוכל מטמא אוכל ומשק' מטמא משקה דמדרבנן טומאה עושה כיוצא בה: מי כתיב ונגע כנפו. אל הלחם דמשמע שהערץ נגע בלחם דהוא רישון מה שנגע בכנפו נגע בלחם דה"ל לחם שני: טמא נפש. קס"ד טמא מת שהוא רב הטומאה כשרץ: בכל אלה. כסדר שפירשנו טמא מת בלחם ולחם בנזיד וכו': מדהכא לא אישתבש. דאמרו ליה רביעי טמא כדכתיב ויאמרו יטמא הכא נמי לא אישתבש ואיהו במה שנגע בכנפו אמר להו דה"ל שמן חמישי ומשום הכי אמרי ליה טהור אלכא לרב דאמר גבי שרץ נמי רביעי בעא מינייהו מאי שנא דאמרו ליה טהור: בקיאיין הן בטומאת מת. ויודעים שהשלישי עושה בה רביעי ולא היו בקיאיין בטומאת שרץ וסבורין שאין שלישי עושה בה רביעי: רבינא אמר. לא היו בקיאיין ברביעי בקודש כלל וגבי מת שלישי בקודש בעא מינייהו דהאי טמא נפש דקרא לאו טמא מת אלכא מת ממש כלומר טומאת נפש ומת רבי אבות ולחם רב ונזיד ראשון ויין שני ושמן שלישי: ויען חגי ויאמר וגו'. סיפיה דקרא וכן כל מעשה ידיהם ואשר יקריבו שם טמא הוא: בשלמא לרב. דאמר אישתבש כהני היינו דקרי למעשה ידיהם טמא: איתמוהי קא מתמה. מאחר שבקיאיין הן בהלכות טומאה וכי כל מעשה ידיהם טמא הוא: וכן. לאו תמיהא משמע: שקלקלו מעשיהם. לאחר זמן היה מתנבא שיקלקלו מעשיהן בבית שני בשאר עבירות: ולכוי. דתני מדבחיא והכא כתיב יין ושמן דמטמאו הא ניחא אי סבר ליה בהא מילתא כשמואל דדכן דיוסף בן יועזר דכן מלכמא אחרים הן אבל טומאת עצמן יש בהן משכחת לה להאי דכתיב אם יגע טמא נפש בכל אלה דקאמר יטמא דנגעו כולהו בראשון ולאו אסדרא קמא נקט ולא אישתבש כהני שבתחלה שאלם על הסדר ואמרו לו על האחרון לא יטמא מפני שהיין לא יכול לטמאו לשמן שאין משקין בי מדבחיא מטמאין שום דבר ולכסוף שאלם אם יגע הטמא עצמו בכל אלה כלומר או בזה או בזה ואמרו ליה יטמא: אלכא אי סבר ליה כרב דאמר דכן ממש היכי משכחת לה. להאי יטמא דקרא בשלמא לרב גופיה לא קשיא דאיהו תני מטבחיא אלכא ללוי קשיא: ולשמואל. דאמר לא אישתבש ופריש למילתיה משום דחמישי הוא השמן דמה שנגע בכנפו כתיב הא אי רביעי הוא האי שמן הוא טמא ואע"ג דמן היין קבלה אלמא משקין מטמאין אחרים: הא ניחא. אי תנא בעדותו של יוסף משקה מטבחיא אבל משקה מדבחיא אפילו אחרני נמי מטמאו היינו דפריש למילתיה לעיל ואמר האי דלכא הוי שיבוש משום דחמישי הוא והיין שהוא רביעי לא עביד ליה חמישי הא אי הוה יין שלישי הוה עביד ליה רביעי אלכא אי תנא מדבחיא כלוי מאי איריא דפריש לעיל משום דחמישי הוה אפילו אי הוה יין שני שלישי לשמן לא עביד: משקי בי מדבחיא. כלומר כל אלו של קודש נקראין על שם מזבח כגון דם לזריקה ומים ויין לנסך ושמן למנחות: שנטמאו בפנים. בעזרה והואיין לחוץ ונפסלו כיוצא שאין ראויין עוד למזבח: טהורין. מלכמא אחרים שהרי לא ירדה להן

תורת טומאה מתחלה לטמא אחרים והן עכמון ודאי טמאין כנבואת חגי: אבל נטמאו בחוץ. קודם שיהא פס מדבחיא עליהן והכניסן לפני טמאין ואפילו לטמא אחרים דטומאתן כבר ירדה בהן ומי הפקיעה: איני. ארישא פריך דקתני הוילאן לחוץ טהורין ולא אמרינן תחול טומאתן למפרע: אלכא במקומן. בפנים: לא למעוטי נטמאו בחוץ והכניסן לפני. כדמתרץ ליפנא כסיפא דמילתא דהכי משמע אלכא כשנטמאו במקומן ומשום דלא סיימיה לפרושא דמילתא פריך ליה והא במקומן קאמר דמשמע כל זמן שהן במקומן טהורין ותו לא: (רפ"י)

תוספות רביעי בקודש בעא מינייהו. פ"ה דנגע בכנפו היינו שרץ אל הלחם והלחם אל הנזיד וכו' וקשה לר"ת דמאי שנא דואל כל מאכל יהיה פירוש או אל כל מאכל יותר מכולם ועוד למה דחק שמואל לתרץ במה שנגע בכנפו לימא אל כל מאכל דוקא ועוד למה קורא הכתוב לשרץ כנף ועוד דמפרש רבינא התם רביעי בקדש הכא שלישי שהלחם נעשה אב הטומאה כשנוגע במת והא קיימא לן בהמפלת (נדה כח:) דכל דבר שאין לו טהרה במקוה אינו נעשה אב הטומאה מיהו יש לומר דאין נעשה אב הטומאה היינו דווקא לטמא אדם וכלים אבל לאוכלין ומשקין נעשה אב הטומאה ומפר"ת דהשרץ נגע בכנף ונעשה ראשון והכנף אל הלחם או אל הנזיד וחד מהנדך אל היין או אל השמן הרי שלשה ואל כל מאכל הרי ארבעה ונקט סדר כנף מאכל משקה מאכל דלא בעי למינקט שיעשה כיוצא בו ולשמואל דייק מדכתיב בכנפו הרי חמש והשתא אתי שפיר לרבינא דאמר הכא שלישי שהכנף הנוגע במת נעשה אב הטומאה כדין כל הכלים: (תוספות)

דף **יז** **-** **ב**

(רבן) שמעון אומר בכלים טמאין בקרקע טהורין א"ר פפא אפילו למ"ד טומאת משקין דאורייתא משקי בית מטבחיא הלכתא גמירי לה א"ל רב הונא בריה דרב נתן לרב פפא ואלא הא דאמר ר"א אין טומאה למשקין כל עיקר תדע שהרי העיד (יוסף) בן יועזר איש צרידה על משקי בית מטבחיא דכן ואי הלכתא גמירי לה מי גמרינן מינה א"ל רבינא לרב אשי והא ר"ש דאמר טומאת משקין דאורייתא דתניא ר' יוסי ור' שמעון אומרים לכלים טהורין לאוכלין טמאין והכא קאמר (רבן) שמעון בכלים טמאין בקרקע טהורין ואי הלכתא היא מה לי בכלים מה לי בקרקע קשיא אמר רב פפא הא דאמרת בקרקע טהורין לא שנו אלא מים אבל דם לא ומים נמי לא אמרן אלא דהוי רביעית דחזי להטביל ביה מחטין וצינורות אבל לא הוי רביעית טמאין: אמר מר רבי יהודה אומר לכל טמא למימרא דסבר רבי יהודה טומאת משקין לטמא טומאת כלים דאורייתא' והתנן כל הכלים שיש להן אחורים ותוך כגון הכרים והכסתות והשקין והמרצופין נטמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו לא נטמא תוכו א"ר יהודה במה דברים אמורים שנטמאו מחמת משקין אבל נטמאו מחמת שרץ נטמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו נטמא תוכו ואי סלקא דעתך טומאת משקין לטמא כלים דאורייתא מה לי נטמא מחמת משקין מה לי נטמא

מחמת שרץ אמר רב יהודה אמר שמואל חזר בו ר' יהודה רבינא אמר לעולם לא הדר הא במשקין הבאין מחמת ידים הא במשקין הבאין מחמת שרץ אי הכי אדתני במה דברים אמורים שנטמאו מחמת משקין ליפלו וליתני בדידה במה דברים אמורים במשקין הבאין מחמת ידים אבל במשקין הבאין מחמת שרץ נטמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו נטמא תוכו אלא מחוורתא כדשנין מעיקרא חזר בו רבי יהודה איבעיא להו מכלים הוא דהדר ביה אבל באוכלין כרבי יוסי ורבי שמעון סבירא ליה או דילמא לגמרי הדר ביה כרבי מאיר אמר רב נחמן בר יצחק תא שמע פרה ששתתה מי חטאת בשרה טמא רבי יהודה אומר

רפ"י (רבן) שמעון אומר בכלים טמאין. (רבן) שמעון לטעמיה דאמר לעיל טומאת משקין דאורייתא ואפי' לטמא אחרים כדתניא גבי ספק משקה לטמא אחרים (רבן) שמעון אומר באוכלין טמא הלכך במשקי בית מטבחיא לא מלו רבנן לטהורינהו: בקרקע טהורין. ולקמן מתרגם ליה אמר דלאיכא רביעית דאיכא תורת מקוה עלה למחטין ולינורות דמדאורייתא לא מקבלי טומאה כדכתיב (ויקרא יא) מקוה מים יהיה טהור ורביעית הויא מקוה מדאורייתא דכי כתיב ארבעים סאה בחדם הוא דכתיבי דנפקא לן מאת כל בשרו מים שכל גופו עולה בהן אבל לכלים קטנים אין צריך אלף כדי שיתכסו במים וצריך מרביעית גמרא גמירי לה דלא חשיב למהיו מקוה וכיון דבעלמא מדאורייתא לא מיטמו ורבנן הוא דבטלו רביעית דמקוה שלא יטבילו כלים בפחות מארבעים סאה כדאמרין בנזיר (דף לז.). עשר רביעיות הן ופרכינן והא איכא רביעית דמקוה ומשנינן בר מינה דהיא דבטלו רבנן בפרק שלשה מינין ותניא נמי זה הכלל כל שאדם טובל בו ידים וכלים טובלי' בו וגזרו טומאה אף על המשקין שבקרקע כל כמה דהוי צריך מארבעים סאה והכא גבי מטבחיא חוקמיה דאורייתא וטהורים: הלכתא גמירי לה. מסיני דלא מיטמאו: מי גמרינן מינה. דטומאת שאר משקין לאו דאורייתא הא אמרת אפילו היא דאורייתא גמירי בהני דטהורין והיכי מייתי ר' אליעזר טעם למילתיה מהכא: והא רבי שמעון. דמשום דסבירא ליה טומאת משקין דאורייתא קאמר הכא בכלים טמאין משום דבשאר משקין דאורייתא ובקרקע הוא דטהורין משום דגבי שאר משקין דרבנן אלמא לאו הלכה למשה מסיני הוא וקשיא לרב פפא דאי הלכתא היא מה לי בכלים דגבי שאר משקין דאורייתא מה לי בקרקע: קשיא. גרסינן הא דרב פפא לאו מילתא היא וכי אמר לאו אדעתיה ולא היה זכור למשניות הללו: א"ר פפא הא דאמרת. לרבי שמעון בקרקע טהורין לא שנו אלף מים דאיכא שם מקוה עליהן במחוצר: אבל דם. אין בו חילוק בין קרקע לכלים דטומאה דידיה דאורייתא אף בקרקע ולר"ש כי איתמר דכן דיוסף בן יועזר אמר לחודייהו איתמר דהוי רביעית כדפרשינן: לינורות. שטווין בהם זהב: אבל ליה בהו רביעית. דמדאורייתא לא חזו למקוה ומדאורייתא טמאין אף במחוצר ה"נ טמאין ודקיימא לן שיעור טומאת משקין ברביעית הני מיכלי לטמא אחרים אבל לעלמן טמאין בכל שהן כדתנן בטהרות (פ"ג מ"ג) ומייתנין לה בגמרא דכל שעה (דף לג:) טמא מת שסחט בו' כיון שיצתה טפה ראשונה נטמאת בכבילה: אמר מר רבי יהודה אומר. גבי ספק משקה לטמא אחרים לכל טמא ואפילו לכלים אלמא דאי נגיעתן מטמא כלים מדאורייתא מדמטמינן ספק דידיה: קיש להם אחרים ותוך. שראויין להשתמש בהן בתוכן ובאחוריהן:

מלפניו. של עור: שנטמאו במשקין. לטומאתן לאו לאורייתא לכלים ורבנן הוא דגזור בהו משום משקה זב וזבה שהן אב הטומאה ועבדי בהו רבנן היכירא שאם נטמא גבו לא נטמא תוכו כי היכי לדיעוי דהך טומאה לאו לאורייתא ללא לשפרו עליה תרומה וקדשים כדלמרינן בבכורות (דף לח.). בעדותו של חזקיה אבי עקש: אבל מחמת שרץ. לטומאתן לאורייתא: חזר בו ר' יהודה. מההיא דלעיל: הא במשקין הבאין מחמת ידים. שגזרו חכמים טומאות שניות על ידיים סתם וגזרו עליהן שיטמאו משקין להיות תחלה וההיא דרבנן הוא: אי הכי. הא דתני אבל נטמאו מחמת שרץ וכו' ללא אשכח נטמא גבו נטמא תוכו אלא כנגעו בשרץ עממו לישמעין אפילו משקין: אבל באוכלין. כרבי יוסי ורבי שמעון סבירא ליה דמשקין מטמאין אוכלין מדלאורייתא: כרבי מאיר. דאמר לא מיטמא אפי' אוכלין אלא מדרבנן: פרה. של זבח או של חולין: ששתה מי חטאת. ושחטוה בעודן במעיה: בשרה טמא. שמקבלת טומאה מהן דמי חטאת מטמאין אפי' אדם וכלים כדכתיב (במדבר יט) והנוגע במי הנדה וגו': (רש"י)

תוספות אבל דם לא. וא"ת אדרבה בדם יש לטהר טפי אפי' בכלים דדם קדשים לא איתקש למים כדאמרי' לעיל שאינו נשפך כמים אין מכשיר וי"ל דהכי פי' אבל דם היכא דמטמא כגון דם חולין או בעלי מומין או זבח שנפסל לו: אלא דהוי רביעית דחזי להטביל בהו מחטין וצינורות. מכאן אומר ר"י שיש לדקדק דמקוה שכולו שאוב אינו פסול אלא מדרבנן דמשקין בית מטבחיא שהן דכן ע"כ הן שאובין מדמפליג בין דם למים ולא מפליג בין שאובין למחוברין ואמר דחזי להטביל בהו מחטין וצינורות ועוד תניא בתוספתא דמסכת מקוואות (פ"ב) מקוה שהניחו ריקן ומצאו מלא כשר והיינו משום דספיקא דרבנן לקולא וריקן נמי משמע שלא היה בו כלום מדלא קאמר שהניחו חסר והא דתניא בת"כ אך מעין ובור יכול אפילו מלא בכתף תלמוד לומר מעין מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים צ"ל דאסמכתא בעלמא הוא ואם תאמר כיון דכולו שאוב כשר מדאורייתא אמאי גזרו רבנן בשאיבה כלל ויש לומר דגזרו שאיבה אטו דילמא אתי לאטבולי במנא דבתוך הכלי ודאי אסור לטבול מדאורייתא ואור"י דכי נמי בטלו רביעית דמקוה מכל מקום כל שהוא דמעין לא בטלו מדתנן בת"כ דמעין מטהר בכל שהוא והמקוה בארבעים סאה והא דמקוה במ' סאה היינו לבתר דביטלו רביעית ואפילו הכי קתני דמעין מטהר בכל שהוא הקשה ר"י בשם הרב רבינו שלמה דאמר בפרק חומר בקודש (חגיגה כב.). גבי מקוה שחלקו בסל תדע דבעי' כשפופרת הנוד דהא ארעא חלחולי מחלחלא ובעינן ארבעים סאה במקום אחד וארעא חלחולי מחלחלא לא שייך אלא במעין ובעינן ארבעים סאה במקום אחד והתם מיירי בדבר שכל גופו עולה בפחות דאם לא כן מה ראה צריך: ה"ג נטמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו לא נטמא תוכו. וכן גרס רש"י ואף על גב דכל כלי שטף נמי דינו כן מכל מקום נקט כרים וכסתות ושקין ומרצופין משום דרבי מאיר פליג בהני דווקא דקתני סיפא רבי מאיר אומר כל שיש לו תובראות יש לו אחורים ותוך ושארין לו תובראות וכו' תובראות פירושו תפירות שפה לפיהן סביב כעין מכנסים דאז אין מהפכין אותן להשתמש בצד אחר ויש לו דין אחורים ותוך לענין שאם נטמא גבו לא נטמא תוכו כמו שאר כלי שטף: (תוספות)

בטלו במעיה ואי סלקא דעתך מכלים הוא דהדר ביה אבל באוכלין כר' יוסי ור' שמעון סבירא ליה אמאי בטלו במעיה לגמרי נהי דטומאה חמורה לא מטמאו טומאה קלה מיהא ניטמאו מאי בטלו במעיה נמי בטלו מטומאה חמורה אבל טומאה קלה מטמאו מכלל דתנא קמא סבר טומאה חמורה נמי מטמאו הא בשרה טמא קתני כולה ר' יהודה היא וחסורי מיחסרה והכי קתני פרה ששתתה מי חטאת בשרה טמא בד"א טומא' קלה אבל טומאה חמורה לא שרבי יהודה אומר בטלו במעיה רב אשי אמר לעולם בטלו במעיה לגמרי משום דהוה ליה משקה סרוח ר' יוסי ורבי שמעון אומרים לאוכלין טמאין לכלים טהורים אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש רבי יוסי בשיטת ר"ע רבו אמרה דדריש יטמא יטמא דתנן בו ביום דרש ר"ע [ויקרא יא-לג](#) וכל כלי חרש אשר יפול מהם וגו' אינו אומר טמא אלא יטמא אחרים לימד על ככר שני שעושה שלישי בחולין והכא היכי דריש [ויקרא יא-לד](#) וכל משק' אשר ישתה בכל כלי יטמא יטמא לטמא טומאת אוכלין אתה אומר לטמא טומאת אוכלין או אינו אלא לטמא טומאת משקין אמרת לא כך היה מאי לא כך היה אמר רב פפא לא מצינו טומאה שעושה כיוצא בה רבינא אמר מגופיה דקרא נמי לא מצית אמרת יטמא לטמא טומאת משקין דאי סלקא דעתך יטמא דסיפא לטמא טומאת משקין יטמא דרישא נמי לטמא טומאת משקין ניערבינהו וניכתבינהו [ויקרא יא-לד](#) מכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא תרי יטמא למה לי אלא יטמא דרישא לטמא טומאת משקין יטמא דסיפא לטמא טומאת אוכלין ואימא לטמא את הכלים ולא ק"ו הוא ומה כלי שמתמא משקה אין מטמא כלי משקין הבאין מחמת כלי אינו דין שלא יטמאו את הכלים ואימא כי לא מטמאו משקין הבאין מחמת כלי אבל משקין הבאין מחמת שרץ ה"נ דמטמאו משקין הבאין מחמת שרץ מי כתיבי

כ"ז בטלו במעיה. דאינו ראוין למי חטאת ואין עוד שמן עליהן ואי אית ליה לרבי יהודה משקין בעלמא מטמאו אוכל נהי דבטלי מתורת מי חטאת לענין דלא הוי טמא אב הטומאה לטמא אדם וכלים פס משקה טמא מי ליכא עלייהו כשאר משקין לטמא בשר זה שהוא אוכל ואמאי בטלו במעיה לגמרי אפילו מלטמא בשר זה דהיינו טומאת אוכלין קלה נהי דטומאה חמורה לא מטמאו אדם נגעו אדם וכלים בהן בתוך המעים דהא אין פס מי חטאת עליהן טומאה קלה כגון את הבשר לטמאו דהא משקין בעלמא נינהו ופס טומאה לא פקע מינייהו דניטמאו מחמת עצמן דאין נגיעה גדולה ממה שהן נוגעין בעצמן וכי אזיל פס מי חטאת מינייהו הוו להו משקין פנגעו במי חטאת אלא פ"מ מכולהו דדר ביה וכיון דבחוץ לא מטמאו משקין אוכלין אלא מדרבנן הכא דמילתא דלא פכיחא לא גזור: טומאה חמורה. אדם וכלים טומאה קלה אוכלין: והא בשרה טמא קאמר. דלא טימא אלא את הבשר ולא תנא אדם וכלים הנוגעין בהן טמאין: אבל טומאה חמורה. פיהא עדיין שמן עליהן לטמא אדם הנוגע בהן לא מטמאי פ"ר יהודה אומר בטלו במעיה מתורת מי חטאת: רב אשי אמר לעולם לגמרי. דאפי' פס משקה בעלמא ליכא עלייהו דה"ל משקה סרוח ותניא בת"כ וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא פרט למשקה סרוח: ר' יוסי תלמידו פל ר' עקיבא

היה כדתניא ביצמות בהבא על יצמתו (דף סב:) והיה העולם שמש עד שבא ר"ע אל כל רבותינו שבדרום ושנאה להן ואלו הן ר"מ ורבי יהודה ור' יוסי ור"פ ור"א בן שמוע: דדריש יטמא. לכתוב גבי אוכלין טמאין יטמא ואיהו נמי דריש יטמא דכתוב גבי משקין טמאין יטמא: בו ביום. ביום שמינו את ר"א בן עזריה לנשיאות: אשר יפול מהם אל תוכו. ותניא בהכל שוחטין (חולין כד:) אע"פ שלא נגע אלף נחלה באוירו ה"ל כלי ראשון וכתוב כל אשר בתוכו יטמא מחמת הכלי ה"ל אוכל שני ואינו אומר טמא אלף יטמא לדרוש ביה יטמא: לימד על ככר שני. דהא קרא משתעי באוכלין כדכתוב בתריה מכל האוכל אשר יאכל והוא היה בתוך הכלי יטמא אלמא ככר שני עושה שלישי ואף בחולין דקרא סתמא כתיב והא ליכא למימר לאוכלין שבו מקבלין טומאה מן הפרץ ליהוי אויר כלי כמאן דמלי טומאה וניהו אוכל ראשון דא"כ אף כלים שבאוירו יטמאו וצפרקין מפרשין לה בהדיא דעל כרחק שני הוא ומן הכלי הוא מקבלה שטמא את השלישי ואני שמעתי ככר עושה כיוצא בו ואית ליה לר"ע אוכל מטמא אוכל וא"ל לומר כן משום דלא אשכחן לה בהדיא וע"י הדחק נאמר וא"כ כי אקשי לעיל והא אין אוכל מטמא אוכל ודחיק נפשיה ואוקמה מדרבנן טמא נימא כר"ע ס"ל דהא ר"ע גופיה איירי ביה והוסיף עדות על עדותו ולקמן דקאמר לא כך היה ולא מלי לדחוייה אלף ע"י טעם זה לא מלינו טומאה עושה כיוצא בה הרי מלינו לר"ע ועוד בהדיא אמר לקמן בההוא יטמא לטמא את המשקין ולא אוכל כיוצא בו: והכא. גבי יטמא דמשקין דקאמר רבי יוסי דמטמא אוכל היכי דריש ליה רבי יוסי דמוקי ליה לטמא אוכל ולא לטמא משקה כיוצא בו ולא כלי: וכל משקה אשר ישתה בכל כלי. אם היה המשקה הזה בתוכו של כלי חרס דהא עלה קאי יטמא ודריש ביה יטמא לטמא את האוכל: לא מלינו טומאה שעושה כיוצא בו. כדאמרין לקמן דלהכי קרינא יטמא למימר דהוא טמא ואין עושה כיוצא בו: ואי ס"ל. הא יטמא דכתוב במשקה בספיה דקרא לטמא משקים קאמר ויטמא דריש דכתוב גבי אוכל ע"כ לטמא משקין מוקמי ליה לקמיה דהכתוב לעיל מהאי קרא טמא הוא ואמרין הוא טמא ואין עושה כיוצא בו ומדאילטריך למעוטי אוכל מכלל דמשקין מטמאי א"כ יטמא יטמא למה לי ליערבינהו ונכתבינהו כו': ואימא. יטמא דסיפא לטמא את הכלים ואמאי קאמר רבי יוסי לכלים טהור: ומה כלי. שטימא את המשקה הזה לא יוכל לטמא את הכלי כדאמר לקמן כל אשר בתוכו יטמא מכל האוכל אוכלין ומשקין מיטמאים מאויר כלי חרס ואין כלים מיטמאים מאויר כלי חרס משקין אלו שבאין מחמת כלי אינו דין כו': ואימא כי לא מטמאו משקין הבאים מחמת כלי. דבהאי קל וחומר הוא לנפקא לן דאין משקה מטמא כלי (אימא כי לא מטמאו משקין כלי) הני מילי משקין הבאין מחמת כלי אבל משקין שנגעו בפרץ יטמאוהו: (רש"י)

תוספות הא בשרה טמא קתני. משמע דוקא בשרה אבל אדם וכלים לא והיינו משום דנפסלו בהיסח הדעת ואם תאמר כיון דפרחה מהן טומאה חמורה אפי' טומאה קלה לא לטמאו דהא אמרי' בפ' בא סימן (נדא נא.) ובפ' טבול יום (זבחים קה.) כל שסופו לטמא טומאה חמורה לא בעי הכשר שרץ וחשיב כאילו נגע בשרץ והיינו דוקא בעוד שסופו לטמא טומאה חמורה אבל כשאין ראוי כבר לטמא טומאה חמורה בעי הכשר כדאמרין בפרק בהמה המקשה (חולין עג:) גבי בשר הפורש מאבר מן החי דלא מהני ליה מה שסופו לטמא טומאה חמורה כשהיה עם אביו לשויה מוכשר כיון דלאחר שפירש ממנו אין ראוי לטמא טומאה חמורה וי"ל דשאני התם כששימש מעשה עץ שימש

כדאמרין בהעור והרוטב (שם דף קכט.) ולכך כשפירש מאביו בעי הכשר אבל מי חטאת צריך שיהו ראויין מתחלה לשתייה ונמצא טומאה חמורה שלהן אינו מעשה עץ אלא מטעם שיהיו ראויין לשתיית אדם דבע"א לא היו ראויין להזאה ולכך אף כשנפסלו לא פרחו טומאת משקין: בטלו במעיה. אבל בעודם בפיה לא בטלו אע"ג דאמרין במסכת פרה (פ"ט מ"ג) דכל העופות פוסלין מי חטאת אור"י דהתם מיירי קודם קדוש ונפסלים כדפ"ה בהנזקין (גיטין נג) דבעינן שתהא חיותן בכלי או משום מלאכה והכא איירי לאחר קידוש מדחשיב להו סופו לטמא טומאה חמורה ומלאכה אינה פוסלת אחר קידוש כדתנן במסכת פרה (פ"ד מ"ד) מים מלאכה פוסלת בהן עד שיתן לתוכן אפר (ובסיפא) יליף לה מדכתיב למי נדה וכבר הם למי נדה ובטלו במעיה משום היסח הדעת ובתוספת' (דמקוואות פ"ח) מפרש טעמ' דר"י משום דכתיב למשמרת יצאו אלו שאינם למשמרת הואיל ששתתה מהן הפרה: לא מצינו טומאה עושה כיוצא בה. פי' הקונט' כדדרשינן לקמן יטמא שאין טומאה עושה כיוצא בה ואית ספרים דל"ג לקמן ולשון לא מצינו לא משמע כן דמשמע דמעלמא נפקא לן ממשמעות ומפר"י לא מצינו טומאה עושה כיוצא בה כדדרשינן לעיל (דף יד.) מטמא הוא: רבינא אמר מגופיה דקרא לא מצית אמרת דאי ס"ד לטומאת משקין לא לכתוב אלא חד יטמא תרי זימני למה לי למעוטי שאין טומאה עושה כיוצא בה: ומה כלי שמטמא משקין. וא"ת משקין הבאין מחמת אוכל לא יטמאו אוכל מהאי ק"ו וכן אוכל הבא מחמת משקין לא יטמא משקין וי"ל דהכא עביד שפיר ק"ו דמה כלי שאין מטמא כלי משום שהוא קל שאינו אב הטומאה דכשהוא אב הטומאה מטמא כלי וכ"ש משקין הבאים מחמת כלי דקילי טפי אבל מה שאין אוכל מטמא אוכל היינו לפי שאין עושה כיוצא בו וא"ת משקין הבאים מחמת כלי שנגע במת מנלן דלא מטמאו כלי דמק"ו דכלי לא אתי דכלי שנגע במת מטמא כלי וי"ל דהאי קרא בשרץ כתיב אבל משקין שנגעו בכלי שנגע במת לא כתיב: (תוספות)

דף - יח - ב

ולאו מקל וחומר קאתי ומה משקין הבאין מחמת כלי מטמאין משקין הבאין מחמת שרץ לא כל שכן דיו לבא מן הדין להיות כנדון יטמא דרישא היכי דריש מכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים יטמא יטמא לטמא את המשקין אתה אומר לטמא את המשקין או אינו אלא לטמא את הכלי אמרת ק"ו ומה משקה שמטמא אוכל אינו מטמא כלי אוכל שאין מטמא אוכל אינו דין שלא יטמא כלי הא מה אני מקיים יטמא לטמא את המשקין שהן עלולין לקבל טומאה מאי איריא משקין משום דעלולין לקבל טומאה תיפוק ליה משום דליכא מידי אחרינא ה"ק וכ"ת אוכל חמור דמטמא משקין ניטמיייה לכלי ההוא חומרא דמשקין הוא משום דמשקין עלולין לקבל טומאה ומה היא עלילתן שמקבלין טומאה שלא בהכשר יטמא דאין עושה כיוצא בה מהכא נפקא מהתם נפקא ויקרא יא- לת וכי יותן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא הוא טמא ואין עושה טומאה כיוצא בה חד במשקין הבאין מחמת שרץ וחד במשקין הבאין מחמת כלי וצריכי דאי אשמועינן במשקין הבאין מחמת כלי משום דלא חמירי אבל במשקין הבאין מחמת שרץ דחמירי אימא עושה טומאה כיוצא בה ולשמעינן משקין הבאין מחמת שרץ וכ"ש

משקין הבאין מחמת כלי מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא א"ל רבינא לרב
אשי והא אמר רבא לא ר' יוסי סבר כר' עקיבא ולא ר"ע סבר כר' יוסי אמר ליה רבי
יוסי בשיטת ר"ע רבו אמרה וליה לא ס"ל אמר ליה רב אשי לרב כהנא בשלמא ר' יוסי
לא סבר לה כר"ע דתניא א"ר יוסי מניין לרביעי בקודש שהוא פסול ודין הוא ומה
מחוסר כפורים שמותר בתרומה פסול בקודש שלישי שפסול בתרומה אינו דין שיעשה
רביעי בקודש ולמדנו שלישי בקודש מן התורה ורביעי מקל וחומר שלישי מן התורה
דכתיב {ויקרא ז-ט} והבשר אשר יגע

רפ"י ומשני משקין הבאין מחמת שרץ מי כתיבי. באוריית' ממשקין מחמת כלי הוא דלחתו ומה כו'
וכיון דמינייהו הוא דילפי דיו למשקין שנגעו בשרץ הבאין מן הדין דמשקין שנגעו בכלי להיות כנדון
מה חלו חין מטמאין כלי אף חלו חין מטמאין כלי: יטמא דרישא. גבי אוכל היכי דריש ליה ר"ע:
משקה שטמא אוכל. כדאמרן לעיל חינו מטמא כלי כדאמרן אוכל שאין מטמא אוכל דאין טומאה
עושה כיוצא בה חינו דין כו' והוא הדין דמלי למימר נמי קל וחומר מיניה וביה כדאמרן גבי משקין
דנימא הכי מה כלי שטמא את האוכל הזה חינו מטמא כלי אוכל שבה מחמת כלי כו' אלח משום
דהדר מלכריך ליה למימר כדלעיל ואימא הני מזלי אוכל הבא מחמת כלי אבל אוכל הבא מחמת
שרץ לטמא כלי וניחא ליה למיכף ממשקה דאוקימנא בהו דלא שגא נגעו בשרץ לא שגא נטמאו מן
הכלי לא מטמאו כלי: וכי הימא אוכל חמור. ממשקה דחילו משקה חין מטמא משקה וחילו אוכל
קאמרת מטמא משקה הלכך רע"ג דאין משקה מטמא כלי יהא אוכל מטמא כלי: ההוא. דאוקימנא
האי יטמא דאוכל לטמא משקה חומר דמשקין היא דעלולין לקבל טומאה: יטמא דאין עושה
כיוצא בה. כלומר השתא דרשינן יטמא יטמא והאי דקרינן בתרוייהו יטמא ללמדך מיעוט דאין
מטמא כיוצא בו כגון אוכל אוכל ומשקה משקה: הוא. מיעוטא ואוכל דכוותיה קא ממעט: חד.
למעוטי משקין הבאין מחמת שרץ רע"ג דלא כתיבי בהאי קרא משקין דכי יותן מים על זרע וגו'
דמשמע אפילו שנגע בהן שרץ לאחר שניגצו מיהו גלי באוכל והוא הדין למשקה: וחד במשקין
הבאין מחמת כלי. ההוא יטמא דלעיל איירי בבאין מחמת כלי: והא אמר רבא לא רבי יוסי. דלקמן
דדריש ק"ז ממחוסר כפורים סבר לה כר' עקיבא שיהא שני עושה שלישי בחולין ולא רבי עקיבא
סבר לה כרבי יוסי במאי דמייתי לקמן רביעי בקודש מקל וחומר ממחוסר כפורים ומלתיא דרבא
פרשאה רב אשי ורב כהנא לקמן בסמוך וכיון דלית ליה לרבי יוסי משקין מטמאין אחרים דאורייתא
לא משכח ראייה אלח מיטמא דדריש יטמא על כרחך לית ליה שני עושה שלישי בחולין דהא בין
יטמא דאוכלין בין יטמא דמשקין אשני כתיבי: בשיטת רבי עקיבא רבו אמרה. להא דאמר טומאת
משקין לטמא אחרים דאורייתא מיבעי ליה למדרש יטמא יטמא אליבא דר"ע אמרה דדריש ליה
גבי אוכלין וקא"ר יוסי הואיל ודריש ר"ע יטמא יטמא לית ליה דמשקין מטמאין אחרים דאורייתא
אבל רבי יוסי לא סבירא ליה טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא ולא דריש יטמא יטמא:
בשלמא רבי יוסי לא סבר ליה כר"ע. דשני עושה שלישי בחולין: דתניא אמר רבי יוסי מניין לרביעי
בקודש שפסול ודין הוא מה מחוסר כפורים שמותר בתרומה. כדילפינן ביצמות פרק הערל (ד' עז:)
מקראי טבל ועלה אוכל במעשר העריב שמשו אוכל בתרומה כדכתיב ובא השמש וטהר ואחר יאכל

מן הקדשים אסור בקודש כדיליף התם מוכפר עליה הכהן וטהרה מכלל שהיא טמאה עד עכשיו: שלישי שפסול בתרומה. לרבנן לפליגי אדר' עקיבא ונפקא לן בקל וחומר מטבול יום ומה טבול יום דמותר בחולין אסור בתרומה שני שפסול בחולין אינו דין שיעשה שלישי בתרומה במסכת סוטה בפרק כ"ג שהמים בודקין ובקודש דין הוא שיעשה זה רביעי מקל וחומר ממחוסר כפורים: ולמדנו שלישי בקודש מן התורה. וללא תימא דיו ללא מן הדין להיות כנדון מה תרומה עושה שלישי ותו לא אף זה קודש יעשה שלישי ותו לא דמשום שלישי לא איצטריך לן קל וחומר דמן התורה למדנו שלישי וכי אתא ק"ו לרביעי הוא דאתא דקיימא לן ב"ק פ' שני (ד' כה). דהיכא דמיפרך ק"ו לא אמרינן דיו: (רש"י)

תוספות ולא מק"ו קאתי ומה משקין הבאין מחמת כלי. וא"ת נילף מק"ו דאוכל ומה אוכל הבא מחמת שרץ מטמא משקין שרץ גופיה לא כל שכן והשתא נימא דבין משקין ובין אוכל מטמא כלי וי"ל דע"כ אין אוכל מטמא כלי אפילו בא מחמת שרץ מק"ו דמשקין הבאין מחמת כלי שמיטמא אוכל ואין מטמא כלי אוכל הבא מחמת שרץ שאין מטמא אוכל [מהוא טמא] אינו דין שלא יטמא כלי: דיו לבא מן הדין להיות כנדון. הקשה הרב רבי יעקב דאורליני"ש אם כן יהיו משקין הבאין מחמת שרץ שניים כמשקין הבאין מחמת כלי ואהני קל וחומר דמטמו ואהני דיו דהו שניים דכה"ג אמרינן בכיצד הרגל (ב"ק כה:): גבי קל וחומר דמפץ במת לימא אהני קל וחומר לטומאת ערב ואהני דיו לאפוקי מטומאת ז' וגבי קרן בחצר הניזק אמרינן נמי אהני קל וחומר לנזק שלם ואהני דיו למגופו ואומר ר"י דלא קשה דהכא לא אשכחן מידי שנגע בשרץ שלא יהיה ראשון הלכך אין לחלק אבל גבי מת אשכחן דבר הנוגע בו שלא יהיה אלא ראשון כגון אוכלים וכלי חרס ונזק שלם מגופו תרי מיילי נינהו אבל אין לתרץ משום דאיכא למימר ק"ו הכי ומה אדם וכלים שאין מיטמא מאויר כלי חרס מיטמא משרץ משקין שמיטמא מאויר כלי חרס לא כל שכן שמיטמא משרץ דהשתא נמי איכא למימר דיו כדמוכח בכיצד הרגל (שם): וכי תימא אוכל חמור דמטמא משקין. הוי מצי למילף דאין אוכל מטמא כלי מקל וחומר ומה כלי שמיטמא אוכל אין מטמא כלי אוכל שאינו מטמא אוכל אין דין שלא יטמא כלי: ומהו עלילותן שמקבלין טומאה בלא הכשר. תימה לר"י דאכתי לא הוי קל וחומר דהא עלילותן לא מהני להו לקבל טומאה ממשקין ולענין אוכל מהני להו א"כ אוכל חמור ולעיל דיליף דמשקה לא מטמא כלי לא מצי למילף בק"ו מאוכל שמיטמא משקה ואין מטמא כלי משקה דלא מטמא משקה לא כ"ש דהיא גופא מנלן דאוכל לא מטמא כלי ועוד דמשקין חמור מאוכל דמטמא אוכל והכא לא מצי למיעבד ק"ו כדלעיל דמה כלי שמיטמא אוכל אין מטמא כלי אוכל הבא מחמת כלי לא כ"ש דמ"מ אוכל הבא מחמת שרץ מנלן: ומה מחוסר כפורים. אפי' מאן דאית ליה דיו אפילו היכא דמיפרך קל וחומר הכא מודה דבמה מצינו ילפינן שלישי ממחוסר כפורים דמחוסר כפורים כשלישי הוא שאינו עושה כלום בתרומה ופוסל בקודש והוא הדין בכל שלישי. הלכך אלים קל וחומר דהכא ולא שייך למימר דיו מה התם שלישי ותו לא אף כאן שלישי ותו לא: למדנו שלישי מן התורה. ניחא ליה להביא מקרא וה"מ למידרש שלישי לקודש קל וחומר מטבול יום ורש"י פירש דלהכי איצטריך למימר למדנו שלישי מן התורה דלא תימא דיו אבל השתא דלמדנו מן התורה לא אמרינן דיו.. משום דמיפרך קל וחומר: (תוספות)

בכל טמא לא יאכל מי לא עסקינן דנגע בשני רביעי מקל וחומר כדאמרין ואי ס"ד סבר כר"ע ניתני נמי רביעי בתרומה וחמישי בקודש אלא ר"ע לא סבר כר' יוסי מנלן א"ל דלא לישתמיט תנא וליתני רביעי בתרומה וחמישי בקודש ונימא ר"ע היא ואנן אהכי ניקום ונסמוך נפק רב אשי ואי תימא רב כהנא דק ואשכח הא דתנן הכלי מצרף את מה שבתוכו לקודש אבל לא לתרומה והרביעי בקודש פסול והשלישי בתרומה ואמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן מעדותו של ר"ע שנשנית משנה זו (דתניא) הוסיף ר"ע הסולת והקטורת והלבונה והגחלים שאם נגע טבול יום במקצתן פסל את כולן רביעי אין חמישי לא שלישי אין רביעי לא אלמא קסבר צירוף דרבנן ופליגא דרבי חנין דאמר צירוף דאורייתא שנאמר [\[במדבר ז-יד/כ/כו/לב/לח/מד/נו/סב/סח/עד/פ\]](#)

ונימא שאין טומאת ידים וכלים במקדש אמר רב יהודה אמר רב ואיתימא ר' יוסי בר' חנינא ידים קודם גזירת כלים נשנו אמר רבא והא תרוייהו בו ביום גזרו דתנן הספר והידים והטבול יום והאוכלין והכלים שנטמאו במשקין אלא אמר רבא הנח לטומאת סכין דאפי' בחולין נמי לא מטמא האי סכין דנגע במאי אילימא דנגע בבשר הא אין אוכל מטמא כלי ואלא דנגע במחט והא אין כלי מטמא כלי האי מחט מאי עבידתיה אי נימא ספק מחט והא איתמר ר' אלעזר ור' יוסי בר' חנינא חד אמר לא גזרו על ספק הרוקין שבירושלים וחד אמר לא גזרו על ספק הכלים שבירושלים אמר רב יהודה אמר רב כגון שאבדה לו מחט טמא מת והכירה בבשר ר' יוסי ברבי אבין אמר כגון שהיתה פרה חסומה ובאה מחוץ לירושלים: גופא ר' אלעזר ור' יוסי בר' חנינא חד אמר לא גזרו על ספק הרוקין שבירושלים וחד אמר לא גזרו על ספק הכלים שבירושלים רוקין תנינא כלים תנינא רוקין תנינא דתנן כל הרוקין הנמצאין בירושלים טהורין חוץ משל שוק העליון לא צריכא אף על גב דאיתחזק זב כלים תנינא דתנן כל הכלים הנמצאים בירושלים דרך ירידה לבית הטבילה טמאין הא דעלמא טהורין ולטעמיך אימא סיפא דרך עליה טהורין הא דעלמא טמאין אלא רישא דוקא וסיפא לאו דוקא ולאפוקי גזייתא ולרב דאמר כגון שאבדה לו מחט טמא מת והכירה בבשר כיון דאמר מר בחלל חרב חרב הרי הוא כחלל אדם וכלים נמי ליטמא אמר רב אשי זאת אומרת עזרה רשות הרבים היא והוה ליה ספק טומאה ברשות הרבים וכל ספק טומאה ברשות הרבים ספיקו טהור הא ברשות היחיד ספיקו טמא הוא מכדי האי מחט דבר שאין בו דעת לישאל הוא וכל דבר שאין בו דעת לישאל בין ברה"ר בין ברה"י ספיקו טהור משום דהוי ספק טומאה הבאה בידי אדם ואמר רבי יוחנן ספק טומאה הבאה בידי אדם

רש"י זכות וטובה וריוח ותקנה היא לנו מהפסד קדשים שלא נגזרה גזרת ידים במקדש ליטמא בדבר שאין מטמא אדם דהאי מחט מוקמי ליה ללאו בר טמויי אדם הוא דלילכו חוץ למקדש מטמאים ידים בטומאה כל דהו אפילו סתמן משום ידים עסקניות: ונימא. נמי זכינו שאין טומאת כלים במקדש מדרכנן בדבר שאין מטמא מן התורה דלילכו בחולין גזור רבנן ביה טומאה ואף על גב דמדלאורייתא טהור כדתנן גבי י"ח דבר והאוכלים והכלים שנטמאו במשקין והכא קתני סכין טהור: ידים קודם גזירת כלים נשנו. ליטמא מדרכנן

וכשהעידו עדות זו עדיין לא נגזרה גזירת חכמים על טומאת כלים דרבנן לפיכך לא יוכל לומר זכינו שאין טומאת כלים במקדש דהיא שעתא אפי' בעלמא נמי לא הואי: בו ביום. בעליית חנניה בן חזקיה בן גרון ביצירות השבת נתנן אלו פוסלין את התרומה: הספר. והתם מפרש טעמא משום תקנת ספרים שהיו מניחין את הספרים עם התרומה ועכברים אוכלים אותם: והידיס. אפילו סתמן חס נגע בתרומה בלא נטילת ידיס: והטבול יוס. והתם פריך הא לאורייתא היא ומשני סמי מכאן טבול יוס: אלא אמר רבא. ודאי כבר נגזרה על הכלים מדרבנן שיטמאו במשקין ומיהו הכא ליכא משקין והנח לטומאת סכין לאפילו בחולין שלא חשו להפסידן לא שייכא בהו הכא טומאה לסכין דהאי סכין דנגע במאי שיטמאווהו לא בשר ולא מחט אין יכולין לטמאו דאין אוכל ולא כלי שאינו אב הטומאה מטמאין כלים אפילו מדרבנן ולא גזרו חכמים מדבריהם טומאה על הכלים אלא שיטמאו מן המשקין ומשום משקה זב וזבה: מאי עבדתיה. דמטמא בשר: ספק מחט. לא ידעינן אי טמא אי טהור ושל מי היה: על ספק הרוקין. לומר שמא של זב או של נדה הן ורוקין אב הטומאה הן לטמא אדם דכתיב (ויקרא עו) וכי ירוק הזב: מחט של טמא מת. שהוא אב הטומאה והמחט עלמנו אב הטומאה דחרב הרי הוא כחלל ולקמיה פריך אמאי הסכין והידיס טהורין אף גופו של כהן טמא הוא ולריך טבילה והערב שמא לאורייתא: רבי יוסי בר' אבין אמר. לעולם ספק מחט וכגון שהיתה פרה חסומה וצאה מחוץ לירושלים דולחי מעלמא אחי דמשכנסה לשם לא בלעתה דהו להו ספק כלים של מקומות אחרים: של שוק העליון. שם היו מתקבצין טמאין שלא לטמא את חביריהם: ואע"ג דאיתחזק זב. שראינוהו עובר בשוק זה שנמלא בו רוק אשמעינן ללא גזרו דכולי האי לא שמענו ממתני': בדרך אחת היו יורדין לבית הטבילה. ועולין בדרך אחרת הנמלאין בדרך הירידה טמאין דמאי בעו התם אלא טמאין היו והיה רואה להטבילן ונפלו ממנו: דרך עליה טהורים. שהטבילן: ולטעמיך אימא סיפא כו'. ומהא ליכא למשמע מינה דאיכא למידק מרישא הכי ומסיפא הכי ואשמעינן הנך אמוראי דלעיל דאמרי לא גזרו דרישא דוקא דקתני בדרך ירידה הוא דמטמאין הא לכל העיר טהור וסיפא דקתני דרך עליה טהורין לא תידוק מינה הא לכל העיר טמאין אלא לחפוקי גזייתא מבואות קטנים שהיו סמוך לדרך ירידה ועליה ופעמים שהיו יורדין דרך אותן מבואות ופעמים עולין והנהו טמאין מספק שהרי מתחלה טמאין היו ספק נפלו בירידה ספק בעליה ומספקא לא נפקי מטומאה אבל שאר כלים ספק נטמאו ספק לא נטמאו לא גזרו עליהן מספק: כיון דאמר מר חרב הרי הוא כחלל. וזו נגעה בטומאת מת שהוא אב הטומאה ונעשה גם המחט אב הטומאה ואמאי הסכין והידיס טהורות: אדם וכלים נמי ליטמא. דכל אב הטומאה מטמא אדם וכלים בין כלי את כלי בין אדם בין אדם כלי וכלי אדם בפרשה זאת חקת התורה בספרי: עזרה רשות הרבים היא. לטומאה ואדם וסכין ספק נגעו במחט זה ספק לא נגעו והוא לא ספק טומאה ברה"ר דספיקו טהור: ופרכינן הא רה"י הו ספיקו טמא. הא דבר שאין בו דעת לישראל הוא הסכין ול"ג האי מחט אלא מכדי דבר שאין בו דעת לישראל הוא ואי גרסי' ליה הכי מפרשינן מכדי האי עדות דמחט דבר שאין בו דעת לישראל הוא הסכין וכל מי שאין בו דעת לישראל כו' דכל ספק טומאה מסוטה גמרי' מה סוטה רה"י ועל הספק טמאה אף כל ספק טומאות ברשות היחיד ספיקו טמא ומינה מה סוטה יש בה דעת לישראל אס נטמאה אס לאו אף כל כיש בו דעת לישראל כגון אדם ספק נגע בשרץ ספק לא נגע דיס בו דעת שיכולין לשאלו אס נגע והוא אינו יודע ספיקו טמא: הבאה בידי אדם. אדם היה עסוק בה ואס נגע בו הסכין במחט על ידי אדם נגע בו הלכך אס עזרה רשות היחיד ספיקו טמא: (ד"ה)

תוספות | **בסתם ידיס והנהו ידיס דכל הפוסל התרומה מטמא ידיס להיות שניות אינו אלא לקדשים כדמוכח בחגיגה ותיירץ ר"י דהך גזירה ודאי אינה ההיא דחגיגה אלא מסתמא כשגזרו אסתם ידיס שיהיו שניות גזרו כמו כן מסתמא על ידיס הנוגעות בראשון שיהיו שניות הלכך הני ידיס שנגעו במחט שהוא ראשון היה**

להם להיות שניות אלא דאין טומאת ידים במקדש: ונימא אין טומאת ידים וכלים במקדש. תימה לר"י ממה היה לו לכלי ליטמא אי ממשקין הא משקין בית מטבחיא דכן וי"ל דר"ע היא דאמר טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא א"כ לית ליה שיהא דכן וזה אין נראה לו דלר' עקיבא יהיו דכן מלטמא כלים וא"ת דילמא כי אמר ר"ע זכינן עדיין לא נגזרה גזירה דכלים וגזירה דידים לקדש כבר נגזרה כדאמרין בפ"ק דשבת (ד' טו. ושם) דשלמה גזר לקודש ואינהו גזרו לתרומה וי"ל דגזירה דכלים היינו בי"ח דבר וי"ח דבר קדמו לר"ע וא"ת מנא ליה לגמרא שאין טומאת כלים במקדש דילמא בי"ח דבר גזרו על כלים אף במקדש והא דקתני שהסכין טהור ההיא נשנית קודם י"ח דבר שהיה מעדותו של ר' חנינא סגן הכהנים וי"ל דאם איתא דגזרו בי"ח דבר טומאה על הכלים במקדש ה"ל למיתני בהדיא בשום מקום לאשמעינן דההיא דקתני שהסכין טהור קודם גזירה נשנית: תרווייהו בו ביום גזרו. תימה דידים לקודש שלמה גזר וי"ל דר"ע אי"ח דבר קאי שהיתה מחדש וה"ק בי"ח דבר כשעסקו בדיני ידים לא רצו לגזור טומאת ידים במקדש: האי סכין דנגע במאי. וס"ל דמיירי בלא משקין: אין כלי מטמא כלי. ולית ליה דרב יהודה דמוקי לה במחט טמא מת דההוא כלי מטמא כלי אלא כרבי יוסי דאמר כגון שהיתה פרה חסומה: הא ברשות היחיד ספיקו טמא. תימה הא איצטריך לאוקמא ברשות הרבים משום ידים דספיקו ברה"י טמא: מכדי האי מחט דבר שאין בו דעת לישראל הוא. פי' האי מחט כלי שנגע במחט דבטומאה לא בעינן שיהא בו דעת לישראל אלא המיטמא לחודיה דאם לא כן כל טומאת מת ושרץ אפילו ברה"י היא ספיקו טהור: ואמר רבי יוחנן וכו'. ה"מ לאתויי דזעירי דמשני (נדה ד' ה:) דמעת לעת שבנדה עושה משכב ומושב אע"ג דמשכב ומושב אין בו דעת לישראל כשחברותיה נושאות אותה במטה: (תוספות)

א

-

כ

דף

נשאלין עליה אפילו בכלי המונח על גבי קרקע כדבר שיש בו דעת לישראל והבשר טמא האי בשר דאיתכשר במאי אי נימא דאיתכשר בדם והא א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן מנין לדם קדשים שאינו מכשיר שנאמר **[דברים יב-כד]** לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים דם שנשפך כמים מכשיר ושאינו נשפך כמים אינו מכשיר ואלא דאיתכשר במשקי בית מטבחיא והא א"ר יוסי בר' חנינא משקי בית מטבחיא לא דיין שהן דכן אלא שאין מכשירין ואלא דאיתכשר בחיבת הקודש אימור דמהניא ליה חיבת הקודש לאיפסולי גופיה למימנא ביה ראשון ושני נמי תיפשוט דבעי ריש לקיש צריד של מנחות מונין בו ראשון ושני או לא אמר רב יהודה אמר שמואל כגון שהיתה פרה של זבחי שלמים והעבירה בנהר ושחטה ועדיין משקה טופח עליה נמצאת בפרש הכל טהור וניהדר פרש וניטמייא לבשר אמר רב אדא בר אהבה בפרש עבה רב אשי אמר אפי' תימא בפרש רכה משום דהוי משקה סרוח תני תנא קמיה דרב ששת שרץ מטמא את המשקין ומשקין מטמאין את הכלי וכלי מטמא את האוכלין והאוכלין מטמאין את המשקין ולמדנו שלש טומאות בשרץ הני ארבעה הן גוז משקין דרישא אדרבה גוז משקין דסיפא לא אשכחן תנא דאמר משקין מטמאין כלי אלא רבי יהודה והדר ביה וסימניך נזייתא תנן התם שרץ שנמצא בתנור הפת שבתוכו שניה מפני שהתנור תחלה אמר ליה רב אדא בר אהבה לרבא וניחזי להאי תנור כמאן דמלי טומאה דמי ותיהוי האי פת ראשונה אמר ליה לא סלקא דעתך דתניא יכול יהו כל הכלים מטמאין מאויר כלי חרס

רש"י נשאלין עליה. כלומר תשבינן לה לטמא אותה כאילו יש בה דעת לישראל לשון אחר נשאלין לב"ד מה תהא עליו וזו עיקר נשאלין עליה בעלים יהו נשאלין בעל כרחו בשבילה לב"ד מה תהא עליה: ואפילו הוא כלי מונח על גבי קרקע. כלומר אע"ג דכלי טהור זה שנוכל בו הספק אין בו דעת לישראל ובו לא היה אדם

עוסק שיהא מוליכו ומביאו בידו אבל אדם עסוק בטומאה שהיה נושא שרץ בידו ספק נגע בכלי ספק לא נגע אם רה"י הוא ספיקו טמא: האי בשר דליתכשר במאי. ה"נ מאי בעי אקרא והבשר אשר יגע בכל טמא במאי איתכשר ואיכא למימר בשר דקרא פשיטא דאיכא הכשר טובא דבשר של שלמים נאכל בכל העיר ולכל אדם ושם מדיחין אותו ומבטלין אותו ואיכא הכשר טובא אבל בהמה זו שנמצאת בבשרה מחט בעזרה במקום שחיטה ומהיכן קבל הבשר הכשר דמה אינו מכשיר מדר' חייא בר אבא א"ר יוחנן כו': משקה בית מטבחיא. שהולחה בהן אינו מכשיר: אלא דליתכשר בחיבת הקודש. חיבת הקודש מכשרתה לבוא לידי טומאה דקיימא לן בפרק שני דשחיטת חולין חיבת הקודש משווה לה אוכל לקבולי טומאה: למימני ביה ראשון ושני. שיהא הוא מטמא אחרים דקתני הבשר טמא ולא קתני הבשר פסול: נמי. בתמיה א"כ תיפשוט מדקתני טמא משמע מטמא אחרים משום הכשר חיבת הקודש תיפשוט דבעי ריש לקיש בשחיטת חולין: כריד של מנחות. יבש של מנחות מקום שלא נגע לשם שמן: כריד. לשון יבש ודומה לו גבי שופר (ר"ה ד' כז): היה קולו דק או עבה או כריד. להכי נקט פרה של זבחי שלמים לפי שהעור והבשר לבעלים ומתעסק ליפות העור והבשר ומעבירה בנהר סמוך לשחיטה ומשקין אותה כדי שתהא נוחה להפשיט כדאמרין בסיומא דביצה: ועדיין משקה טופח עליה. ואי אפשר שלא יפול מן המשקה על הבשר כל שהוא בשעת הפשט: ונהדר פרש. דקא סלקא דעתך תורת משקה עליו שהרי בשעה זו השקה אותה: בפרש עבה. ללאו משקה הוא: שרץ מטמא את המשקין. מקל וחומר מכלי כלעיל ומשקין שצאו מחמת שרץ מטמאין כלי דיליף מבכל כלי יטמא וקא סבר יטמא הכלי מן המשקה כדוהו דריש לה ר' יהודה מיקמי דהדר ביה ודריש ביה נמי להאי יטמא יטמא ויליף מיניה דחוזר כלי זה ומטמא את האוכלין כדאשכחן בהו דכלים מטמאין מכל אשר בתוכו יטמא מכל האוכל משמע שנטמא האוכל מאויר כלי חרס ואוכלין את המשקין כו' ומיהו לא מיתרלא היא דהאי אוכל הבא מחמת כלי דקאמר קרא דמטמא משקה לאו מכלי הבא מחמת משקה קאי אלא בבא מחמת שרץ ותנא תני למדנו שלש טומאות בשרץ דמשמע דטומאה הולכת מזה לזה ומזה לזה ומהבא הוה מלינו למיפרכיה למילתיה אלא דאקשי ליה קושיא אחריתי מפורשת טפי דקתני שלש וקא חשיב ארבע והיא היא: ואוכלין מטמאין את המשקין. דדריש יטמא דגבי אוכלין יטמא לטמא אוכלין המשקין כדדריש ליה ר"ע והוא הדין דמאי למיתני וכלי מטמא את המשקין ומשקין מטמאין אוכלין כיון דאית ליה יטמא יטמא אלא חדא מינייהו נקט ותרווייהו לא מאי למיתני דנימא כלי מטמא את האוכלין ואוכלין את המשקין ומשקין שצאו מן האוכלין מטמאין את האוכלין דהא ליתא בקרא אפי' לר' עקיבא דהוה ליה שלישי עושה רביעי דוכל משקה אשר ישתה אתוכו לכלי חרס קאי שקיבל המשקה הזה טומאה מן הכלי וכי דרשת יטמא יטמא אכתי שני עושה שלישי משכחת מיניה אבל שלישי עושה רביעי לא ילפת מיניה: הני ארבעה הויין. שלישי עושה רביעי לא משכחת ליה בקרא דכי כתיב אוכל הבא מחמת כלי מטמא משקה לאו בכלי הבא מחמת משקה כתיב אלא בכלי הבא מחמת שרץ ותנא גופיה חשיב ארבע ותני שלש: גזו משקין דרישא. חתוך משקין הראשונים ואימא שרץ מטמא את הכלי והכלי את האוכל ואוכל את המשקה וכן הו סדורין במקרא ור' עקיבא הוא דדריש יטמא יטמא ושני עושה שלישי והוא הדין דמאי למיתני נמי שרץ כלי וכלי משקה ומשקה אוכל וחדא מינייהו נקט כדפרשין דתרווייהו לא מאי למיתני והא אתא לאשמעינן דשני עושה שלישי בחולין: אדרבה גזו משקין דסיפא. ואימא שרץ משקה ומשקה כלי מבכל כלי יטמא כדוהו דריש ליה ר' יהודה וכלי אוכל דרוש ביה להאי יטמא לכלי יטמא ומשקין דסיפא לא תיתני משום דרביעי לא כתיב ואע"ג דאוכל דהאי מטמא משקה הכא לא תתנייה דהאי אוכל דהכא שלישי הוא: אמר ליה לא אשכחן תנא כו'. ואי הכי תדרוש כמאן תוקמיה: וסימניך. שלא תטעה בסדרן: נזייתא. סדר מטיילי שכר שעורין תחלה נותנין כלי ואח"כ אוכל ואח"כ משקה: שרץ שנמצא בתנור. ולא נגע בפת הפת שבתוכו שני לטומאה ואינם מטמאים חולין לרבנן מפני שהתנור

תחלה התנור קיבל טומאה מן השרץ והפת מן התנור: וליחזייה להאי תנור כמאן דמלי טומאה. כיון דקיימא לן אויר כלי חרס מטמא מן השרץ אף על פי שלא נגע אלמא כמאן דמלי טומאה הוא לא נגע בו ומטמאו ותיהוי נמי פת כאלו נוגעת בשרץ: יכול יהו כל הכלים. אם כלי שטרף נתון בתוך כלי חרס ושרץ באויר החיטון יכול יהא כלי עץ או כלי מתכת שבתוכו טמא משום דכתיב כל אשר בתוכו יטמא: (ש"ס)

תוספות לא דיין שהן דכן אלא שאין מכשירין. לא בעי לשנויי תרגומא אדם דלעיל תירץ כן מחמת דוחק וזה שאין מכשירין משום דס"ל דתלושים לא מכשירין דדריש יטמא דכתי' גבי משקין יטמא ממש ולא הכשר וליכא אלא חד קרא בהכשר וס"ל לאוקמי טפי במחוברין מבתלושין: אלא דאיתכשר בחיבת הקודש. וא"ת אי חיבת הקודש מהניא למימני ביה ראשון ושני מאי נפקא מינה דהאי משקין בית מטבחיא דכן ואין מכשירין ואור"י דאיצטריך לכמה דברים שמביאין בעזרה דלא שייך בהו חיבת הקודש כגון ביכורים או חולין שאוכלין בעזרה כדי לאכול המנחה והזבח על השובע כדאיתא בהקומץ רבה (מנחות כא:): ובשעת שחיטה עדיין משקה טופח עליה. פירש הקונטרס דאי אפשר שלא יפול מן העור על הבשר ואין נראה דאם כן הוי ליה תלושין ותלושין לא מכשירין כיון דדריש שמואל יטמא ממש ליכא אלא חד קרא בהכשר וההוא מוקי לה במחוברים ולהכי נקט והעבירה בנהר משום דבעי הכשר מן הנהר שהוא מחובר ואומר ר"י דעל ידי העור הוכשר הבשר דבהעור והרוטב (חולין ק"ח:): פליגי אי יש יד להכשיר אבל לכולי עלמא יש שומר להכשיר ובכל העור באו מים בעודם מחוברים: (תוספות)

ב - כ דף

ת"ל **[ויקרא יא-לג]** כל אשר בתוכו יטמא וסמיך ליה מכל האוכל אוכל מטמא מאויר כלי חרס ואין כל הכלים מטמאין מאויר כלי חרס: רב חסדא רמי פיסחא אפיסחא ומשני מי א"ר יהושע שתיהן כאחת ורמינהו א"ר יוסי אין הנדון דומה לראיה כשהעידו רבותינו על מה העידו אם על הבשר שנטמא בולד הטומאה ששורפין אותו עם הבשר שנטמא באב הטומאה זה טמא וזה טמא אם על השמן שנפסל בטבול יום שמדליקין אותו בנר שנטמא בטמא מת זה פסול וזה טמא אף אנו מודים בתרומה שנטמאת בולד הטומאה ששורפין אותה עם התרומה שנטמאת באב הטומאה אבל היאך נשרוף אפילו תלויה עם הטמאה שמא יבא אליה ויטהרם ומשני הא ר"ש ואליבא דר' יהושע הא ר' יוסי ואליבא דר' יהושע דתניא י"ד שחל להיות בשבת מבערין את הכל מלפני השבת ושורפין תרומות טמאות תלויות וטהורות דברי ר' מאיר ר' יוסי אומר טהורה בפני עצמה ותלויה בפני עצמה וטמאה בפני עצמה אמר ר"ש לא נחלקו ר' אליעזר ור' יהושע על הטהורה ועל הטמאה שאין שורפין על התלויה ועל הטהורה ששורפין על מה נחלקו על התלויה ועל הטמאה שר' אליעזר אומר תישרף זו בעצמה וזו בעצמה ור' יהושע אומר שתיהן כאחת והא מתניתין ר' יוסי היא הכי קאמר ר' יוסי לר' מאיר אפילו ר"ש ואליבא דר' יהושע דמיקל כי מיקל בתלויה וטמאה אבל בטהורה וטמאה לא רבי יוסי בר' חנינא רמי תרומה אפיסחא ומשני מי אמר ר' יהושע שתיהן כאחת ורמינהו חבית של תרומה שנולד בה ספק טומאה רבי אליעזר אומר אם היתה מונחת במקום התורפה יניחנה במקום המוצנע ואם היתה מגולה יכסנה רבי יהושע אומר אם היתה מונח' במקום המוצנע יניחנה במקום התורפה ואם היתה מכוסה יגלנה גרמא אין בידיים לא ומשני הא רבי שמעון אליבא דר' יהושע הא ר' יוסי אליבא דר' יהושע ר' אלעזר רמי תרומה אתרומה ומשני מי אמר ר' יהושע גרמא אין בידיים לא ורמינהו חבית של תרומה שנשברה בגת העליונה ותחתיה חולין טמאין

מודה ר' אליעזר (לר') יהושע שאם יכול להציל ממנה רביעית בטהרה יציל ואם לאו ר' אליעזר אומר תרד ותטמא ואל יטמאנה ביד ר' יהושע אומר יטמאנה ביד ומשני שאני התם דאיכא הפסד חולין מתקיף לה רבא מתני' נמי איכא הפסד עצים א"ל אביי להפסד מרובה חששו להפסד מועט לא חששו ומנא תימרא דלהפסד מרובה חששו ולהפסד מועט לא חששו דתניא חבית של שמן תרומה שנשברה בגת העליונה ובתחתונה חולין טמאין מודה ר' אליעזר לר' יהושע שאם יכול להציל ממנה רביעית בטהרה יציל ואם לאו תרד ותטמא ואל יטמאנה ביד מ"ש שמן דראוי להדליק יין נמי ראוי לזילוף וכ"ת זילוף לאו מילתא היא והאמר שמואל משום ר' חייא שותין מלוג בסלע ומזלפין מלוג בשתים בחדש והא ראוי לישנו אתי ביה לידי תקלה שמן נמי אתי ביה לידי תקלה דרמי ליה בכלי מאוס יין נמי רמי ליה בכלי מאוס לזילוף קא בעי ליה בכלי מאוס רמי ליה ותקלה עצמה תנאי היא דתניא חבית של יין של תרומה שנטמאת ב"ש אומרים תשפך חבל ובית הלל אומרים תעשה זילוף אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי אני אכריע בשדה תשפך חבל בבית תעשה זילוף איכא דאמרי בחדש תשפך חבל בישן תעשה זילוף אמרו לו

רס"ז ת"ל וכו' וסמיך ליה מכל האוכל. כלומר האי כל אשר בתוכו שאמרתי לך באוכל אמרתי לך ואי כמאן דמלי טומאה חשיב ליה לחילוף נמלאת טומאה נוגעת בגבו של כלי שטף וכלי שטף מטמא מגבו אלף שמע מינה כל אשר בתוכו יטמא מחמת כלי הוא דמטמא ואשמעינן קרא דאוכלין ומסקין הוא דמקבלי טומאה מולד הטומאה אבל כלי לא ומהאי פירוקא נפקא לן בכל דוכתא הא דאשכחן דאין כלי ראשון מטמא כלי ואין אוכלין ומסקין מטמאין כלי כדיליף לעיל מק' (מ"ק: פ"ג) ז' ואדם נמי שאינו אב הטומאה כגון נוגע בטומאת נבלה ובשרץ לא מטמא כלי דכתיב והנוגע בנבלתם יטמא ולא כתיב כבוס בגדים אבל גבי נושא גזירת הכתוב היא בטומאת משא שטמא אדם לטמא בגדים שעליו בשעת משא ולא בגדים הבאין לאחר מכאן אלמא ולד הטומאה לא מטמא כלי חוץ מטמא מה שהוא אב הטומאה וכן אדם לא מלינו לו טומאה בכל התורה אלא מאב הטומאה כגון ע"י שרץ ונבלה ושכבת זרע ועל ידי זב ומעיינותיו ומדרסו ועל ידי נדה ומעיינותיה ומדרסה וע"י טמא מת: שתיהן כאחת. בתלויה וטמאה בחמץ בפסח: ורמינהו כו'. וקתני היאך ישרף אפילו תלויה עם הטמאה: מתני' ר' שמעון היא ואלביבא דרבי יהושע. וברייתא רבי יוסי אמר כדקתני אמר ר' יוסי אין הגדון כו' ולקמן פריך והא מתני' ר' יוסי נמי קאמר לה דתנן א"ר יוסי אינה היא המדה: ושורפין תרומה תלויה וטמאה וטהורה. הכל ביחד ר' מאיר לטעמיה דאמר מדבריהם למדנו ששורפין תרומה טהורה עם הטמאה בפסח: ה"ג לא נחלקו ר' אליעזר ור' יהושע על טהורה ועל טמאה שאין שורפין על התלויה ועל הטהורה ששורפין. דהואיל ולא הוחזק טומאה אין נראה כמטמא בידים: על מה נחלקו על התלויה ועל הטמאה. דהואיל ואין לה טומאה ודלית הרי היא מטמא בידים לר' אליעזר ור' יהושע סבר כיון דתלויה היא אי אתה מזהר על שמירתה: רמי תרומה אפיסחא. תרומה דעלמא אתרומה דפיסחא: ומי א"ר יהושע שתיהן כאחת. דמותר לטמא תלויה בידים: בידים לא. ואע"ג דתלויה היא: הא. דקתני בידים לא ר' יוסי היא ואלביבא דר' יהושע דגבי תלויה דפיסחא נמי הכי אמר ואנן היאך נשרוף אפילו תלויה עם הטמאה: מתני' נמי איכא הפסד עצים. ואמאי קאמר רבי יוסי אלביבא דרבי יהושע ללא: מודה רבי אליעזר כו'. אמסקנא קאי אחס לאו תרד ותטמא ולקמן פריך מודה רבי יהושע לרבי אליעזר מצעי ליה מכל מקום קתני גבי שמן דכולהו מודו שלא יטמאנה בידים משום הפסד חולין דשמן חולין שנחערב תרומה בהן יאכרו לכהן ולזר משום טומאה דתרומה משום הפסד מועט הוא כדמפרש דראוי להדליק: לאו מילתא היא. לא חשיב והרי הפסידו: שותין מלוג. שנמכר בסלע ומזלפין מלוג הנמכר בשתים נוח לקנות לוג בשתי סלעים לזילוף מלקנותו לשתייה ומי שאינו עשיר יקח יין בזול לשתייתו לוג בסלע ויין ביוקר לזילוף: בחדש. דאין ריחו נודף ואין ראוי לזילוף: אתי ביה ידי תקלה. אם ישהנו אכלו עד שיתישן אתי למשתי מיניה: לזלוף קבעי

ליה. וכריך שיהא לו ריחו טוב ובכלי מאוס רמי ליה בתמיהה: ותקלה עגמה. אי חיישינן לה ואסור לשהויי אי לא תנאי היא: תשפך חבל. לשון חבילה כלומר תשפך יחד ולא לזכף דילמא אדמזלף קלי קלי אפילו בו ביום אחי למשתיה: בשדה תשפך חבל. שאין מזלפין בשדה והא לא אמרינן שיביאנה בבית לזלפו לדאדא אחי ביה לידי תקלה: ואיכא דאמרי. לשהייה מועטת (לא חיישינן) כי הא מן השדה לבית לא חיישינן אלא בחדש תשפך חבל כו': אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי. כמה שנים אחר בית הלל וב"ש היה: אמרו לו. בני דורו: (כ"ט)

תוספות מי אמר ר' יהושע שתיהן כאחת ורמינהו חבית. אומר ר"י הא דלא משני פסח שאני דמשמע ליה דפסח לא מעלה ולא מוריד מדשרי בתלויה ואסר בטהורות א"כ מה שהיא תלויה הוי הטעם: הא ר' שמעון אליבא דר' יהושע. תימה לר"י לר' שמעון כיון דשרי תלויה לטמא ביד א"כ שרי לשורפו ואמאי קרי ליה תלויה דתלויה היינו לא אוכלין ולא שורפין וי"ל דתלויה לר"ש היינו דלא מחייב לשורפו: ראוי לזילוף. אף על גב דתרומה טמאה בשריפה כיון דמסקינן בפ' בתרא דתמורה (ד' לג.). הראוי לשריפה שרפה הראוי לקבורה קבורה והוא הדין בכי האי גוונא הואיל וראוי לזילוף: (תוספות)

א

-

כא

דף

אין הכרעת שלישית מכרעת אמר ר' יוסי בר' חנינא מחלוקת שנפלה לפחות ממאה סאה חולין טמאין אבל נפלה למאה חולין טמאין דברי הכל תרד ותטמא ואל יטמאנה ביד תניא נמי הכי חבית שנשברה בגת העליונה ותחתיה מאה חולין טמאין מודה רבי אליעזר לרבי יהושע שאם יכול להציל ממנה רביעית בטהרה יציל ואם לאו תרד ותטמא ואל יטמאנה ביד האי מודה רבי אליעזר לרבי יהושע מודה רבי יהושע לר' אליעזר מיבעי ליה אמר רבא איפוך רב הונא בריה דרב יהושע אמר לעולם לא תיפוך הכא במאי עסקינן בכלי שתוכו טהור וגבו טמא מהו דתימא ניגזר דילמא נגע גבו בתרומה קמ"ל:

כ"ט אין הכרעת שלישית מכרעת. דעת שלישיית היא זו שבית שמאי ובית הלל לא הזכירו לגלות דעתם דניהוי חיישינן לתקלה כלל דאי הו אמרו הכי ב"ש אומרים בין בבית בין בשדה חבל תשפך וב"ה אומרים בין בבית בין בשדה תיעשה זילוף ואתה בא להכריע ולומר בבית כב"ה בשדה כבית שמאי הויא הכרעה אבל השתא דלא הזכירו בית וקדה טעמא אחרינא הוא ולא מן משום תקלה ור' ישמעאל חייש לתקלה והיינו תנאי: מחלוקת. ר' אליעזר ור' יהושע שנפלה לפחות ממאה חולין טמאין שיש בגת התחתונה פחות ממאה חולין טמאין דאין תרומה בטיילה בהן ופסדי לגמרי דתרומה כריך אחד ומאה לבטלה אבל היו בתחתונה מאה חולין מאה חביות כמו זו של תרומה דברי הכל לא יטמאנה ביד הואיל ולא פסדי חולין דתרומה עולה בהן וחזו בימי עומאה כדמעיקרא לזר: מודה ר' אליעזר כו'. קס"ד אמסקנא קאי אהא לאו דהא פלוגתייהו באם לאו הוא ולהכי פריך מודה ר' יהושע דאמר לעיל יטמאנה ביד לר' אליעזר דאמר לא יטמאנה ביד מיבעי ליה למיתני: בכלי שתוכו טהור וגבו טמא. והאי מודה לאו אסיפא קאי אלא אריפא דקתני אם יכול להציל רביעית בטהרה יציל ואפי' כלי זה שהוא בא להציל רביעית זו בתוכו טהור וגבו טמא ואשמעינן ליה לר' אליעזר דאמר אל יטמאנה ביד מודה הוא דמותר להציל בזה ולא חיישינן דילמא נגע גבו בתרומה

ומטמא לה בידים ובכלי שנטמא במשקין טומאתו דרבנן היא דמשכחת לה כדתניא כלי שנטמאו אחריו במשקין אחריו טמאין תוכו או אוגנו או אזנו או ידיו טהורין: (פ"ט)

תוספות אין הכרעת שלישית מכרעת. פ"ה הואיל ולא הזכירו בית שמאי ובית הלל בית ושדה א"כ טעמא אחרינא הוא ולא משום תקלה ולר"י נראה אע"ג דטעמא דבית שמאי משום תקלה לא חשיב הכרעה לפי שלא גילו הראשונים דעתן לחלק בין בית לשדה שלא הזכירו בדבריהם אחד בית ואחד שדה וכן פ"ה לעיל גבי ר"ג לאו מכריע הוא והיה דקולי מטלניות בין מן המוכן ובין שלא מן המוכן. טמא דברי ר"א ר' יהושע אומר בין מן המוכן ובין שלא מן המוכן טהור ר"ע אומר מן המוכן טמא שלא מן המוכן טהור וחשיב ליה בפ' כירה (שבת לט: ושם) הכרעה שהרי גילו ר' אליעזר ור' יהושע דשייך לחלק בין מן המוכן ובין שלא מן המוכן והיה דפ' כיצד מברכין (ברכות מג:) דקאמר ב"ש מברכים על השמן וקאמר ר"ג אני אכריע שמן זכינו לריחו וזכינו לסיכתו הדס לריחו זכינו לסיכתו לא זכינו וקאמר רבי יוחנן הלכה כדברי המכריע לאו משום דמכריע גמור הוא אלא מפרש ונותן טעם לדבריו ותדע דאי מכריע הוא למה הוצרך לפסוק הלכה כמותו הא כבר א"ר יוחנן בפרק כירה הלכה כדברי המכריע וק"ק לפי' זה דהכא מאי איריא הכרעה שלישית שאין הכרעה תיפוק ליה דהכרעת תלמיד לאו הכרעה היא כדאמר בפ' כירה (שבת לט:) ארבי עקיבא ור"ח פי' הכרעת שלישית דור שלישי דהיינו הכרעת תלמיד כדאמר בפ' כירה: (תוספות)

פרק שני - כל שעה

מתני' כל שעה שמותר לאכול מאכיל לבהמה לחיה ולעופות ומוכר לנכרי ומותר בהנאתו עבר זמנו אסור בהנאתו ולא יסיק בו תנור וכירים ר' יהודה אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה וחכמים אומרים אף מפרר וזורה לרוח או מטיל לים: **גמ'** כל שעה שמותר לאכול מאכיל הא כל שעה שאינו מותר לאכול אינו מאכיל לימא מתני' דלא כר' יהודה דאי ר' יהודה הא איכא חמש דאינו אוכל ומאכיל דתנן ר' מאיר אומר אוכלין כל חמש ושורפין בתחלת שש רבי יהודה אומר אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין בתחלת שש ואלא מאי ר' מאיר היא האי כל שעה שמותר לאכול מאכיל כל שעה שאוכל מאכיל מיבעי ליה אמר רבה בר עולא מתניתין רבן גמליאל היא דתנן רבן גמליאל אומר חולין נאכלין כל ארבע תרומה כל חמש ושורפין בתחלת שש והכי קאמר כל שעה שמותר לאכול כהן בתרומה ישראל מאכיל חולין לבהמה לחיה ולעופות למה לי למיתנא בהמה למה לי למיתנא חיה צריכא דאי תנא בהמה דאי משיירא חזי לה אבל חיה דאי משיירא קמצנעא לה אימא לא ואי תנא חיה משום דאי משיירא מיהת מצנעא אבל בהמה זימנין דמשיירא ולא מסיק אדעתיה וקאי עליה בבל יראה ובבל ימצא אימא לא צריכא עופות ל"ל אידי דתנא בהמה וחיה תנא נמי עופות: ומוכרו לנכרי: פשיטא לאפוקי מהאי תנא דתניא ב"ש אומרים לא ימכור אדם חמצו לנכרי א"כ יודע בו שיכלה קודם פסח וב"ה אומרים כל שעה שמותר לאכול מותר למכור

פ"י מתני' כל שעה שמותר לאכול מאכיל. לדוקי'א איכטריד דתידוק הא משעה שאינו מותר לאכול אינו מותר להאכיל: ולא יסיק בו תנור וכירים. בגמרא פריך פשיטא הא נמי הנאה היא: גמ' כל שעה שאוכל מאכיל מצעי ליה. אבל השתא דנקט לה בתרי ליסני משמע דאתרי גברי קאי והא ליכא למימר דהכי קאמר כל שעה שמותר לאכול מן התורה מאכיל אפילו מדרבנן ותיקום אליבא דר' יהודה דהא איכא שך דמותר לאכול מן התורה ואסור להאכיל לדברי הכל: אלל הכי קאמר כל שעה. שיש היתר לשום אדם לאכול מאכיל אף האסור לאכול לבהמתו כו': בהמה חי משיירא חזי ליה. שאין דרכה להכניע אבל חיה כגון חולדה ונמיה

וחתול לרכן להלניע: ואי תנא חיה. הוה אמינא היא עדיפא משום דאי משיירא מלנעא לה ולא עבר עליה
בבל יראה: ולאן אדעתיה. לבטלו קודם שיבוא הפסח דקסברי מלוא עליו לבטלו מן העולם ולא שיהא קיים:
(כ"ז)

תוספות מתני' כל שעה. עבר זמנו אסור בהנאה. ואסור למכור ואם מכר דמיו מותרין דאין תופס את דמיו
כדתנן בפ"ב דקדושין (דף נו:): מכרן וקידש בדמיהן מקודשת: לימא מתניתין דלא כר' יהודה. אף לפי
המסקנא לא אתיא כר' יהודה אלא הכי קאמר לימא מתני' דלא כר' יהודה אלא כר' מאיר ומסיק דכר' מאיר
נמי לא אתי: ואי אשמעינן חיה משום דמצנעא לה. ואין עובר משום בל יטמין דבל יטמין נפקא לן מלא
ימצא ואין זה מצוי כיון שאין ידוע היכן הוא וכן משמע בפ"ק (דף ו:): דפריך וכי משכחת לה ליבטלה משמע
דכל כמה דלא משכחת לא עבר בבל יראה הק' רשב"א היכי שרי להאכיל לחיה שדרכה להטמין הא תנן
בפ"ק (דף ט:): מה שמשייר יניחנו בצניעא כדי שלא תטול חולדה בפניו ויהא צריך בדיקה אחריו וכ"ש
שאסור ליתן בפניהם ויש לחלק בין חיה לחולדה המגדלים בבתיים דההיא לא מצנעא כולי האי כמו חולדה
הטומנת בחורים ובסדקין: וקאי עליה בבל יראה. פי' אם לא ביטלו והוא הדין דהוה מצי למימר דילמא אתי
למיכל מייניה:
(תוספות)

ב

כא

דף

ר' יהודה בן בתירא אומר כותח וכל מיני כותח אסור למכור שלשים יום קודם לפסח: ומותר
בהנאה: פשיטא לא צריכא שחרכו קודם זמנו וקמ"ל כדרבא דאמר רבא חרכו קודם זמנו מותר
בהנאה אפילו לאחר זמנו: עבר זמנו אסור בהנאתו: פשיטא לא צריכא לשעות דרבנן דאמר רב גידל
אמר רב חייא בר יוסף א"ר יוחנן המקדש משש שעות ולמעלה אפילו בחיטי קורדניתא אין חוששין
לקדושין: ולא יסיק בו תנור וכירים: פשיטא לא צריכא לר' יהודה דאמר אין ביעור חמץ אלא
שריפה סלקא דעתך אמינא הואיל ואמר ר' יהודה מצותו בשריפה בהדי דקא שריף ליה ליתנהי
מיניה קמ"ל: אמר חזקיה מנין לחמץ בפסח שאסור בהנאה שנאמר **[שמות יג-ג]** לא יאכל חמץ לא
יהא בו היתר אכילה טעמא דכתב רחמנא לא יאכל חמץ הא לא כתב לא יאכל הוה אמינא איסור
אכילה משמע איסור הנאה לא משמע ופליגא דר' אבהו דא"ר אבהו כל מקום שנאמר לא יאכל לא
תאכל לא תאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה (משמע) עד שיפרט לך הכתוב כדרך שפרט
לך בנבילה דתניא **[דברים יד-כא]** לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי
וגו' אין לי אלא לגר בנתינה ולנכרי במכירה לגר במכירה מנין ת"ל לגר אשר בשעריך תתננה או
מכור לנכרי בנתינה מנין תלמוד לומר תתננה ואכלה או מכור לנכרי נמצאת אומר אחד גר ואחד
נכרי בין במכירה בין בנתינה דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר דברים ככתבן לגר בנתינה ולנכרי
במכירה מאי טעמא דרבי יהודה אי סלקא דעתך כדאמר ר' מאיר ליכתוב רחמנא לגר אשר בשעריך
תתננה ואכלה ומכור או למה לי שמע מינה לדברים ככתבן ור' מאיר או להקדים נתינה דגר למכירה
דנכרי ורבי יהודה הא לא צריך קרא כיון דגר אתה מצווה להחיותו ונכרי אי אתה מצווה להחיותו
לא צריך קרא סברא הוא בשלמא לר' מאיר דאמר אחד גר ואחד נכרי בין במכירה בין בנתינה
מדאיצטריך קרא למישרא נבילה בהנאה הא כל איסורין שבתורה אסורין בין באכילה בין בהנאה
אלא לרבי יהודה דאמר לדברים ככתבן הוא דאתא הא כל איסורים שבתורה מנא ליה דאסורין
בהנאה נפקא ליה **[שמות כב-ל]** מלכלב תשליכון אותו

ר' יהודה אומר כותח. נותנין בו פירורי לחם ואסור משום חמץ: שלשים יום. דס"ל כב"ץ וזה אינו נאכל מהר שאין אוכלין אותו אלא מטבילין בו והני שלשים יום משעה שחל עליו חובת זיעור משאולין בהלכות הפסח; ומותר בהנחתו. קס"ד אשעה שמותר לאכול קאי: פשיטא. דהא אמרת מאכל ומוכר היינו הנאה: לא כריכא כו'. והאי מותר אלחחר זמן קאי וכגון שחרכו בלחם יפה קודם זמנו שצטל טעמו ומראיתו עבר זמנו אסור בהנאה לשעות דרבנן ה"ג ולא גרסי' פשיטא דהא אפי' בפסח אינטריך לאשמעי' דהא איכא רבי יוסי הגלילי דשרי בהנאה כל שבעה לקמן: לשעות דרבנן. כלומר האי זמנו זמן אכילתו משמע ואפילו שעה ששית שאין איסורו אלא מדרבנן הוא אסור אף בהנאה: משך שעות. על כרחך מתחלת שש משמע דאי לאחר שש לאסור מדאורייתא מאי אתא לאשמעינן פשיטא דאין מקדשין באיסורי הנאה: חיטי קורדניתא. קשות הן ואפ"ה אם בלחם חמץ כגון שנפלו עליהן מים אסור: פשיטא. דהא אמרת אסור בהנחתו: לא יאכל. מקדינא לא יאכל משמע לא יחא בו היתר המביא לידי שום אכילה וסתם הנאות לידי אכילה הם בלחם שזוקח בדמים דבר מאכל: עד שיפרוט לך הכתוב בו. היתר הנאה כדרך שפרט לך בנבלה שלא היה כתוב בה אלא לא תאכלו והורכך להתייר בהנאה דכתיב או מכור לנכרי לגר בנתינה לנכרי במכירה לא גרסינן אלא ה"ג כדרך שפרט לך בנבלה דנתיב וכו': ת"ל לגר תחננה ואכלה או מכור. דרוש ליה אגר וכן גבי לנכרי נמי דרוש תחננה ואכלה או מכור לנכרי: דברים ככתבן. כך מלכותה לא יתנה לנכרי ולא ימכרנה לגר: או. לשון חילוק ואי כר' מאיר קאמר קרא דתרווייהו אגר ותרווייהו לנכרי לא נכתוב או: להקדים נתינה דגר למכירה דנכרי. אם יך גר ליתנה לו נתינתו קודמת למכירתה לנכרי והאי גר בגר תושב קאמר שקיבל עליו שלא לעבוד עכו"ם ואוכל נבלות: גר אתה מלכותה להחיותו. דכתיב (ויקרא כה) גר ותושב וחי עמך: סברא היא. מסברא אנו יודעין שנתנה לגר קודמת דחיות הגר מלכותה לנכרי מאי מלכותה איכא ואינטריך קרא לחלק ולאסור ליתן במתנה לנכרי ולמכור נבלה לגר: בשלמא. לר' אבהו אליבא דר"מ מלי למילף מדאנטריך קרא למישרי נבלה הא כל איסורין שכתורה דכתיב בהו לא תאכל כי הכא אי לא דגר פריט בהו היתרא אסורין הן באכילה ובהנאה: אלא. לר' אבהו אליבא דרבי יהודה מנא ליה דילמא האי פרט לנבלה לאו למשרייה בהנאה אתא דלא אינטריך אלא להחמיר ולומר לנכרי במכירה ולגר בנתינה דאי לא כתביה הוה אמינא כל הנאות מותרות בה: נפקא ליה. לר' אבהו ואליבא דר' יהודה מדכתב בטרפה לא תאכלו ומיעט בה לכלב השליכון אותו: (כ"ז)

תוספות רבי יהודה אומר כותח וכל מיני כותח. אור"י בשם ר"ת דר"י אתי כב"ה ואסור בכותח משום דשם בעליו עליו ויודעים שהוא כותח של פלוני ויסברו שמכרו בפסח ע"י נכרי אי נמי יסברו שבפסח מכרו ישראל לנכרי ולכן אוסר ר' יהודה למכור כותח לנכרי וא"ש אף לר"ת דמפרש בריש אלו עוברים (לקמן מב). דמותר להשהות כותח בפסח: חרכו קודם זמנו מותר בהנאה אף לאחר זמנו. וכגון שנפסל מלאכול לכלב דבענין אחר לא הוי שרי דומיא דפת שעפשה בפ"ק (דף טו): עבר זמנו אסור בהנאה פשיטא. רש"י ל"ג פשיטא דהא רבי יוסי הגלילי פליג ושרי חמץ בהנאה כל שבעה ואין לפרש פשיטא דאסור בהנאה מדיוקא דרישא דדרך התנא בכמה מקומות לכפול את דבריו ועוד דלא משני שפיר ונראה דפריך פשיטא משום דתנא בפ"ק (דף יא): דשורפין חמץ אלמא אסור בהנאה דלר' יוסי הגלילי א"צ לשורפו אלא יריצנו לפני כלבו או ימכרנו לנכרי: בהדי דקשריף ליה ליתנה מיניה. משום דלר' יהודה דאמר חמץ בשריפה אפרו מותר דתניא בפ' בתרא דתמורה (ד' לד). כל הנשרפין אפרן מותר וקס"ד בהדי דקשריף ליה ליתנה מיניה אבל לרבנן דאין מצותו בשריפה והוי מן הנקברים דאמרינן בפרק בתרא דתמורה אפרן אסור ופשיטא לדידהו דבהדי דקשריף ליה אסור ליהנות ממנו: כל מקום שנאמר לא יאכל. וא"ת יהא נהנה מחמץ בפסח בכרת דהא כתיב כי כל אוכל חמץ ונכרתה וכי תימא אין הכי נמי א"כ לקמן (דף כג): דבעי מאי איכא בין חזקיה לר' אבהו לימא דאיכא בינייהו הא ואור"י דלא יאכל ולא תאכל ילפינן מלא תאכלו אבל כי כל אוכל לא ילפינן מלא תאכלו: ליכתוב רחמנא תתנה ואכלה ומכור. משמע דאי הוי כתב הכי לא הוה דרשינן אלא כר"מ וכן באיזהו נשך (ב"מ סא). גבי נשך ותרבית והא דאמרי' בקדושין (ד' לב): ורבנן אי ס"ד כרבי יוסי הגלילי ליכתוב

איסור הנאה מהכא והכי משמע אותו שנאסר משום חוץ למחילה אתה משליך לכלב דהא מהאי קרא ובשר בשדה טרפה נפקא לן איסור מחילה כגון הוסיט העובר את ידו בשעת שחיטה בפרק בהמה המקשה לילד (חולין סח:); אבל יש לך אחר הנאסר משום מחילה ואי אתה משליכו לכלב ואיזה זה זה חולין שנשחטו בעזרה: חולין שנשחטו בעזרה. לאסירי בהנאה לאו לאורייתא בפרק שני לקדושין (דף נח.) איפליגו בה: שולח אדם ירך לנכרי. ולא מצרכינין ליטול גידה ולא גזרינן שמא יראה ישראל חבירו כשיתננה לו ויכך ויקנה אותה מן הנכרי וכסבור שניטל גידה הואיל ומתחת יד ישראל יתה ויאכלנה בגידה: מפני שמקומו ניכר. אם הוא ניטל ואם לאו שמעינן מינה מיהא דגיד מותר בהנאה וקשיא לר' אבהו: היא וחלבה וגידה הותרה. לפיכך כל חלב וכל גיד מותרין בהנאה שהן בכלל לגר אשר בשעריך תחננה ואכלה שגם הן קרויין עמה נבלה והרי לך היתר הנאה בלאו דגיד ל"ש נבילה ול"ש כשירה: הניחא למ"ד יש בגידין. טעם בשר הרי הוא בכלל נבילה: אלא למ"ד אין בגידין. לאיסור נותן טעם בשר אם נתבשרו עם הבשר אלמא לאו טעם בשר אית בהו ולא נבילה מיקרו אלא כעלמות דהן עץ בעלמא ולא אישתרי בכלל נבילה ועץ הוא והתורה חייבה עליו מאי איכא למימר ופלוגתייהו בגיד הנשה (חולין נט:); ור"ש פטר. לגמרי מבהמה טמאה פטור דקסבר אין בגידין בנותן טעם בשר ומגיד נמי פטור דכי אזהריה רחמנא אגיד היכא דבשרה מותר דהיינו בהמה טהורה דהכי משמע גיד לא תאכל הא בשר אכול אבל טמאה לא הזהיר על גידה והכי מפרשי' לה בגיד הנשה (שם קא.) ולרבי שמעון הכי נמי לאסור גיד דטהורה אפילו בהנאה אלמא לא תאכלו איסור הנאה משמע וכשהותרה נבילה בהנאה היא לא הותרה לר"ש דלאו בכלל נבילה היא אבל לרבי יהודה מותר משום דקסבר יש בגידים בנותן טעם כדקתני רבי יהודה מחייב שתיים הלכך גיד בכלל בשר וכשהותרה נבילה הותרה גם היא: אלו ואלו. שירי דם חטאות הפנימית הנשפכין על יסוד מערבי של מזבח החילוף ושירי דם חטאות החילונות הנשפכין על יסוד דרומי יולאין מן היסוד לרפפה דרך שני נקבים קטנים ומתערבין באמה סילון שהיה עובר בעזרה: ויולאין לנחל קדרון. כמו לנחל איתן (דברים כא) עמק: לגניס. בעלי גנות לזבל: ומועלין בהן. כלומר אסור להנות מהן בלא דמים מפני שהן של הקדש מכל מקום דם מותר בהנאה: כמים המתנסכין. שאסורות בהנאה שהרי קדש הן שקדשו בכלי שרת וכתוב (שמות ל) כל הנוגע בהם יקדש (כ"ז).

תוספות אותו אתה משליך. פ"ה דבלאו אותו לא מצי למידרש מגופיה דקרא דאיצטריך שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה והר"י דאורליני"ש מפרש דאיצטריך למישרי עובר שהוציא את ידו משום דמקרא דבשר בשדה טרפה דריש נמי קדשים שיצאו חוץ למחיצתם בריש בהמה המקשה (חולין סח:); והוא אסרינן יד העובר בהנאה מדאיתקש לקדשים דאסור בהנאה כדאמר כל שבקודש פסול באש תשרף ולכך איצטריך אותו לכל איסורים: חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא. פ"ה איסור הנאה ולא משמע פשט ההלכה כן אלא לגמרי קאמר לאו דאורייתא וכן בסוף שמעתא גבי הא דאמר איכא בינייהו חולין שנשחטו בעזרה אי אפשר לפרש בענין אחר ובפרק מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני (נזיר כט: ושם) פריך למ"ד כדי לחנכו במצות הא קמייתא חולין לעזרה ומשני קסבר חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא ואי לענין איסור אכילה הוה דאורייתא אכתתי תיקשי ליה היאך הקרבן נאכל דמשמע התם שנאכל וקשה לרשב"א דבת"כ בפ' צו גבי נותר דרש רבי יהודה לא יאכל כי קודש הוא יכול חטאת העוף הבא על הספק ואשם תלוי וחולין שנשחטו בעזרה ישרפו ת"ל הוא מדאיצטריך למעוטי שאינם בשריפה מכלל דאסירי בהנאה מדאורייתא: ורבי שמעון נמי מיסר אסור בהנאה. משמע דהיאך דהשולח ירך לנכרי אתיא כר' יהודה. הק' ריב"א דהא רבי יהודה אית ליה בפ"ק דמס' ע"ז (דף כ. ושם) דאסור ליתן להם מתנת חנם וי"ל דהא אמר התם אם היה שכינו מותר מפני שהוא כמוכרו לו הקשה הר"י דאורליני"ש היכי מצי אתי כר' יהודה ורבי יהודה אית ליה בפ' גיד הנשה (חולין ק:); דגיד הנשה אסור לבני נח וקעבר משום לפני עור לא תתן וגו' ואומר ר"י דלא קשה מידי דלא קאסר אלא לבני יעקב דוקא דקודם מתן תורה איקרו בני נח דהא לא נישנית בסיני וא"ת תיקשי לחזקיה מרבי שמעון דסבירא ליה דלא תאכלו איסור הנאה משמע מדאסור גיד הנשה וי"ל כיון דסבר אין בגידין בנ"ט סברא הוא דכי אסור בהנאה נמי אסור דלא שייכא ביה אכילה א"נ חזקיה לא סבר כרבי שמעון אלא כרבי יהודה דלכאורה נמי לא אתיא חזקיה כרבי מאיר דלרבי מאיר פשיטא לן

ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים והרי ערלה דרחמנא אמר **[ויקרא יט-כג]** ערלים לא יאכל ותניא ערלים לא יאכל אין לי אלא איסור אכילה מנין שלא יהנה ממנו שלא יצבע בו ולא ידליק בו את הנר ת"ל וערלתם ערלתו ערלים לא יאכל לרבות את כולם טעמא דכתב רחמנא וערלתם ערלתו ערלים הא לאו הכי הוה אמינא איסור אכילה משמע איסור הנאה לא משמע לעולם לא יאכל משמע בין איסור אכילה בין איסור הנאה ושאני התם דכתיב לכם ואצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל וכתב לכם שלכם יהא קמשמע לן ואלא השתא דכתיבי הנך קראי לכם למה לי לכדתניא לכם לרבות את הנטוע

רפ"י ולחזקיה. דאמר לעיל איסור הנאה דחמץ מלא יאכל הא לא תאכל ולא תאכלו לא משמע ליה הנאה: למאי הלכתא איתקש דם למים. למשרייה בהנאה ומהיכא תיתי לך דניתסרו ומגבילה לא אותביניה לחזקיה למאי אצטריך קרא למשרייה דאי כר' יהודה סבר לדברים ככתבן הוא דאתא ואי כר"מ סבר לה אצטריך להקדים נתינה דגר למכירה דנכרי: לא תאכל הנפש עם הבשר. בעוד שהנפש בו: בני נח נאסר להם אבר מן החי דכתיב (בראשית ט) אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו: לפני עור. אלמא לא מיתסר אלא משום לפני עור לא תתן מכשול אבל בהנאה אחריתי כגון לכלב שרי: לבלתי אכול הדם. סופיה דקרא לא תאכל הנפש וגו': מה אבר מן החי אסור. באיסור האמור בו אף דם מן החי אסור' באיסור' האמור בו כלומר כרת משום דם אמור מהו דתימא רק חזק לבלתי אכול הדם אוזבחת מצדקך ומאלאך דכתיב לעיל קאי ודם זביחה הוא דאסור אבל דם הקזה מותר: ואיזה זה. כלומר על איזה דם מן החי אסור משום דם הא דם הנפש כתיב על דם הקזה של בהמה שהנפש יולא בו יש ד' מיני דמים בהיקז כדאמרין בכריתות (דף כב.). בתחלה שותת ולבסוף מקלח ואחר כך משחיר וסופו שותת יש מהו שאין הנשמה יולאה בו ויש מהו שהנשמה יולאה בו והתם תניא איזהו דם היקז שהנשמה יולאה בו כל זמן שמקלח בו: שאם שחטו בו'. והכי אמר קרא סקול יסקל השור ואי לא סקלו אעפ"כ לא יאכל את בשרו. איסור הנאה לא משמע. וקשיא אפילו לחזקיה וכ"ש לרבי אבהו: ולהנך תנאי. דבב"ק פ' שור שנגח (דף מא: ומב.) דמפקי ליה להאי נקי לדרשא אחרת לאשמעינן דהם פטור מחלי כופר דקאמר נקי מחלי כופר אם המית איש דאילו מועד משלם כופר שלם והתם אפילו חלי כופר לא משלם ואיכא דמפיק ליה לדמי וולדות אם נגח אשה הרה וילאו ילדיה: ואידך. דנפקא ליה הנאה עור מנקי: את לא דריש. לריבויא דסבר לה כשמעון העמסוני שפירש כל אתים שבחורה לרבות כיון שהגיע לאת ה' אלהיך תירא אמר מה ארבה לירא עמו פירש מכולן וחזר בו מכל ריבויין שדרש דמדהא לאו לריבויא אתא כולהו נמי לאו לריבוי אתו: לרבות תלמידי חכמים. שיהא מורא רבך כמורא שמים: ולא יצבע בו. כגון בקליפי אגוזים שהשומר אסור משום ערלה כפרי ענמו: ולא ידליק בו את הנר. כגון בשמן של ערלה: והשתא דכתיבי הני קראי. לאסריה: לכם. דמשמע התירא למאי אתא: (רפ"י)

מוספות ואבר מן החי לבני נח. תימה כיון דבאבר מן החי של נכרי מיירי כדאמר בפ"ק דמסכת ע"ג (דף ו: ושם) מדקתני לא יושיט ולא קתני לא יתן אכ היכי דייק דשרי בהנאה אי לאו לפני עור וי"ל דכיון דבשכר היה אסור להושיט דאסור להשתכר באיסורי הנאה אף על גב דדיעבד שכו מותר כדמשמע בפ' בתרא דמס' ע"ג (ד' סב.). מכל מקום אסור לכתחלה ובחנם נמי אסור דמה שמחזיק לו העכו"ם טובה חשיב כמשתכר והא דאמר בסוף אלו מציאו' (ב"מ לב:) גבי אם היתה טעונה יין נסך אין זקוק לה ואי אמרת צער בעלי חיים דאורייתא אמאי אין זקוק לה אע"ג דחשיב כמשתכר באיסורי הנאה ואסור אפילו בחנם מ"מ כיון דאינו מתכוון שיחזיק לו טובה ומשום צער בעל חיים חשיב כמו לא אפשר ולא מיכוון דשרי א"נ אין זקוק לה משמע ליה אפילו שלא בפני נכרי דאין מחזיק לו טובה: סלקא דעתך אמינא בשרו אין עורו לא. וא"ת לישתוק מעורו ומבשרו ויש לומר דאיצטריך בשרו אע"ג דעבדיה כעין בשר ומאן דלית ליה הא דרשה בפ' שור שנגח ד' וה' (ב"ק מא.) אתא לדרשה אחרת: מנין שלא יצבע. וא"ת כיון דנפקא לן דאסור בהנאה אמאי איצטריך לאסור צביעה והדלקה ואור"י דס"ד דצביעה לא חשיב הנאה דלא הוי אלא חזותא בעלמא כדאמר בהגוזל (שם קא. ושם) אהך מילתא גופא וכן הדלקה סלקא דעתך דשריא כיון דהוי דרך ביעורו

ולמ"ד אין שבח עצים בפת דשרי עצים בהדלקה הא דאסר קרא הכא היינו בשמן דהוי בעין כשדולק בנר אבל עצים נעשה גחלים והשלהבת בא מן הגחלים ואם תאמר אמאי איצטריך קרא גבי תרומה טמאה להתיר דרשי' לך שלך תהא להסיקה תחת תבשילך דהכא איצטריך קרא למיסר ויש לומר דסלקא דעתך דנילף ממעשר הקל דאסר ביה הבער' דכתיב לא בערתי ממנו כדאמר בפ' במה מדליקין (שבת כה. ושם) ומה מעשר הקל אמרה תורה וכו': לכם למ"ל לכדתניא. הקשה הר"י מקורבל אמאי איצטריך ג' ערלים ליכתוב תרי ערלים לצביעה והדלקה ועל כרחך אתי' לכם לנטוע לרבים דאי להיתר הדלקה אתא לא לכתוב לכם ולא חד מהנד ערלים ונאסור מלא יאכל הנאה ומחד ערלים צביעה ולהדלקה אין קרא לאסור ואין לומר דמלא יאכל משמע לאסור אפילו צביעה והדלקה ואי הוה כתיב לא יאכל וחד ערלים הוה אסרינן מלא יאכל כל הנאה וערלים לשום דרשה והא דמצרכי' קראי לצביעה והדלקה היינו משום דכתב לכם דלכם משמע להתיר כל הנאה ולהכי אי הוה כתיב תרי ערלים ולכם הוה שרינן הדלקה אי אפשר לומר כן דמלא יאכל לא שמעינן צביעה דהא חזותא בעלמ' הוא כדאמר בהגוזל (ב"ק קא. ושם): (תוספות)

א

-

כג

דף

לרבים רבי יהודה אומר להוציא את הנטוע לרבים מאי טעמא דתנא קמא דכתיב ונטעתם ליחיד משמע לרבים לא משמע כתב רחמנא לכם להביא את הנטוע לרבים ורבי יהודה ונטעתם משמע בין לרבים בין ליחיד ולכם בין יחיד בין רבים משמע הוי רבוי אחר רבוי ואין רבוי אחר רבוי אלא למעט והרי תרומה דרחמנא אמר [\[ויקרא כב-י\]](#) וכל זר לא יאכל קדש ותנן מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה אמר רב פפא שאני התם דאמר קרא [\[במדבר יח-כז\]](#) תרומתכם שלכם תהא ואידך תרומתכם דכל ישראל קאמר והרי נזיר דרחמנא אמר [\[במדבר ו-ד\]](#) מחרצנים ועד זג לא יאכל ותנן מערבין לנזיר ביין אמר מר זוטרא שאני התם דאמר קרא נזרו שלו יהא רב אשי אמר [\[במדבר ו-ה\]](#) קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו גידולו קדוש ואין דבר אחר קדוש מידי ואין דבר אחר כתיב אלא מחוורתא כדמר זוטרא והרי חדש דרחמנא אמר [\[ויקרא כג-יד\]](#) לחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה ותנן קוצר לשחת ומאכיל לבהמה אמר רב שמעיה שאני התם דאמר קרא קצירכם קצירכם שלכם יהא ואידך קצירכם דכל ישראל משמע והרי שרצים דרחמנא אמר [\[ויקרא יא-מא\]](#) שקץ הוא לא יאכל ותנן צידי חיה ועופות ודגים שנזדמנו להם מינין טמאין מותרין למוכרן לנכרים שאני התם דאמר קרא לכם שלכם יהא אי הכי אפי' לכתחלה נמי שאני הכא דאמר קרא יהיו בהוייתן יהו ולחזקיה למה לי למיכתב לא יאכל ומייתי לכם למישרייה לא לכתוב רחמנא לא יאכל ולא בעי לכם אמר לך חזקיה טעמא דידי נמי מהכא והרי חמץ דרחמנא אמר לא יאכל חמץ ותניא ר' יוסי הגלילי אומר תמה על עצמך היאך חמץ אסור בהנאה כל שבעה שאני התם דאמר קרא [\[שמות יג-ז\]](#) ולא יראה לך שאור שלך יהא ורבנן שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה ואידך תרי לך כתיבי ואידך חד בנכרי שכיבשתו וחד בנכרי שלא כיבשתו ואידך תלתא לך כתיבי ואידך חד בשאור וחד בחמץ וצריכי לימא כתנאי [\[ויקרא ז-כד\]](#) יעשה לכל מלאכה מה ת"ל לכל מלאכה שיכול למלאכת גבוה יהא מותר למלאכת הדיוט יהא אסור תלמוד לומר לכל מלאכה דברי רבי יוסי הגלילי רבי עקיבא אומר שיכול למלאכת הדיוט יהא טהור למלאכת גבוה יהא טמא תלמוד לומר לכל מלאכה ורבי יוסי הגלילי לטומאה ולטהרה לא איצטריך קרא כי איצטריך קרא לאיסור ולהיתר ורבי עקיבא איסור והיתר לא צריך קרא כי איצטריך קרא לטומאה ולטהרה

לרבים. לצורך רבים כגון באמצע הדרך לכל עובר: ונטעתם ליחיד משמע. דאין דרך רבים לנטוע ולכל
 חד וחד קאמר ונטעתם: מערבין לנזיר. עירוב תחומין זיין אע"פ שפעודה שאינה ראויה לו היא הואיל ואי
 מתקיל אנזירותיה שריא ליה מערבין וכן לישראל בתרומה דאי בעי מיתקיל עליה דתרומת טעות אינה
 תרומה והדרא לטיבולה והדר מפריש עלה מינה ובה: תרומתכס. ונחשב לכס תרומתכס ובתרומת מעשר
 דמפריש לויס כתיב ותרומה גדולה איתקש בההוא קרא כדכתיב כדגן מן הגורן דהיינו תרומה גדולה: ואידך.
 חזקיה דאמר לא תאכלו לא משמע הנאה האי תרומתכס לאו למישרי הנאה אתא אלל תרומתכס לכל ישראל
 קאמר ואורחיה דקרא לאישתעווי הכי ישראל לאו דוקא דהא כלויס כתיב: גידולו. שיער שלו אסור בהנאה
 וטעון שריפה כדכתיב ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים: מידי ואין דבר אחר כתיב. דילמא גידולו והוא
 הדין לדבר אחר דמאי מיעוט כתב הכא: חדש. לפני העומר: קולר לשחת. אע"ג דכתיב עומר ראשית קצירכם
 אל הכהן דמשמע דאסור לקצור לפני העומר מותר לקצור לשחת כשהוא עשב ללאו קציר הוא: ומאכל
 לבהמה. אף חיטין גמורין על ידי קיטוף מכל מקום חדש מותר בהנאה: ואידך. חזקיה דלא נפקא ליה הנאה
 מלא תאכלו ולא אינטריך קצירכם למישרי אמר כך קצירכם לכל ישראל קאמר ואורחיה דקרא לאישתעווי
 הכי: שנזמנו. דווקא שנזמנו לכל מנכרין להו להפקירן אבל לפתחלה אסור לחזר אחריהן כדתנן התם
 במס' שביעית (פ"ז מ"ג) אין עושין סחורה לא בנבילות וטריפות ולא בשקלים ורמשים: יהיו. ופקח יהיו
 לכס: ולחזקיה למה לי למכתב לא יאכל ומייתי לכס למישרייה. בשלמא לר' אבהו לא מצינו לאתקווי בכל
 הנך דכתיב בהו לא תאכל והדר כתיב בו היתר הנאה דאינטריך לא תאכלו לאכילה ואינטריך היתירא להנאה
 אלא לחזקיה כיון דסוף סוף שרי ליה רחמנא בהנאה למה לי קרא דשני דדיבורא וכתב לא יאכל דמשמע
 הנאה ואינטריך לכס למישרייה בהנאה ליכתוב לא תאכל ותו לא אינטריך לכס: טעמא דידי. דאמינא לא
 יאכל משמע הנאה מהא נפקא לי ואי לאו האי קרא דכתיב לא יאכל ותו כתב לכס למישרייה לא הוה ידענא
 דלא יאכל אסור הנאה הוא וכל הנך קראי דהיתר הנאה דכתיבי גבי לא תאכל הא דרשינאו חזקיה למילתא
 אחרינא כדאמרן לעיל תרומתכס קצירכם לכל ישראל: תמה על עצמך היאך נאסר חמץ בהנאה. דס"ל מותר
 בהנאה כל שבעה וכ"ש לאחר הפסח ופליגא דרבי יהודה דאמר חמץ שעבר עליו הפסח אסור בהנאה לקמן
 בפירקין (דף כח:); תלתא כך כתיבי. לא יראה כך חמץ ולא יראה כך שאור בכל גבולך ועוד קרא אחרינא
 ולא יראה כך שאור בכל גבולך שבעת ימים: וזריכי. דאי כתב שאור משום דחימואו קשה אבל חמץ אימא
 מותר ואי כתב חמץ משום דראוי לאכילה אבל שאור דלא אחי למיכליה אימא לא עבר עליה הכי מפרש
 להו בפ"ק דביצה (דף ז:); לימא כתנאי. לא תאכל דרבי אבהו: יעשה למלאכה. הוה מצי למיכתב גבי חלב
 דנבילה: שיכול. אי לא הוה כתב לכל הוה אמינא למלאכת גבוה יהא מותר אם כריך למשוח ממנו עורות
 למלאכת דק הבית יהא מותר דהא מישתרי חלב באכילה לגבי גבוה למזבח אבל למלאכת הדיוט יהא אסור
 שהרי נאמר בו לא תאכלו ואיסור הנאה במשמע ת"ל לכל מלאכה: רבי עקיבא אומר כו'. כלומר לא הולך
 הכתוב להיתר דלא הוה ס"ד לאיסור ולא בא אלל לטהרו מכלל טומאת הבשר ולומר שאין חלב בכלל נבילה
 ואינו חושש לטומאה אלא מותר לישתמש טהרות בעור המשוח בחלב נבילה ואם לא ריבה לכל מלאכה
 הייתי אומר למלאכת הדיוט להשתמש בו חולין יהא טהור אבל למלאכת גבוה להשתמש קדשים יהא טמא:

(ה"ז)

תוספות נטוע לרבים. ברה"י לצורך רבים ולא כמו שפ"ה באמצע הדרך דקתני במסכת ערלה (פ"א מ"ב)
 הנוטע לרבים חייב ורבי יהודה פוטר והדר קתני הנוטע ברה"ר והנכרי שנטע והגזלן כו' מדקתני בתרי בבי
 ש"מ תרי מילי נינהו: מערבין לנזיר בין. בפ' בכל מערבין (עירובין כח). מפרש טעמא משום דאע"ג דלא
 חזי להאי חזי להאי ולא פריך הכא אליבא דמ"ד (שם דף לא.). אין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות לאו
 ליהנות ניתנו: נזרו שלו יהא. תימה לחזקיה נזרו למאי אתא ואית ספרים דגרסינן על נזרו מגלח ואינו מגלח

על נזירות אביו: קוצר לשחת ומאכיל לבהמה. אף על גב דהא דקוצר לשחת היינו דווקא לבהמה כדמוכח במנחות ב' רבי ישמעאל (ד' עא:): מ'מ ומאכיל לבהמה לא משמע ליה דקאי אקוצר לשחת דא"כ לא פריך מידי דחדש שאסר הכתוב היינו תבואה גמורה אלא מאכיל לבהמה היינו אפילו חיטין גמורין ועל ידי קיטוף כפ"ה ועוד דקתני סיפא רבי שמעון אומר יקצור ויאכל אף משהביא שלישי: קצירכם שלכם יהא. תימה לרשב"א מנ"ל דאתא להכי הא איצטריך לכדדרשינן במנחות בפרק ר' ישמעאל (דף עב. ושם) קצירכם ולא קציר מצוה וחזקיה נמי לישני הכי וי"ל מדלא כתב ראשית קציר והוי מצי למיכתב קצירך וכתב קצירכם שמע מינה תרתי: אמר קרא יהיו בהוייתן יהו. וא"ת א"כ סוסים וחמורים היכי זבנינן וי"ל דבמידי דאכילה מיירי דווקא ובירושלמי דמסכת שביעית ספ"ח פריך והרי חמור וגמל ומשני למלאכתן הן גדילים וא"ת דאמר' במרובה (ב"ק פב: ושם) אסור לישראל לגדל חזירים תיפוק ליה דמדאורייתא אסור וי"ל דנפקא מינה למיקם בארור אי נמי הא דאסור מדאורייתא היינו להשתכר ולמכור לנכרי לאכול אבל להשתכר בשומנן או בעורן לא או שמגדל שלא למכור אלא למשווח ולהדליק אפילו הכי בחזירים אסור א"נ בנזדמנו לו כגון שנפלו בירושה אין לגדלן: שאני התם דאמר קרא לא יראה לך. תימה דליכתב לא יאכל לחזקיה ולא בעי

לך:

(תוספות)

ב

-

כג

דף

מאי לאו בהא קמיפלגי דר' יוסי הגלילי סבר לא תאכלו משמע בין איסור אכילה בין איסור הנאה וכי אתא קרא למישרייה לנבילה בהנאה הוא דאתא ורבי עקיבא סבר איסור אכילה משמע איסור הנאה לא משמע וכי אתא קרא לטומאה וטהרה לא דכ"ע לא תאכלו משמע בין איסור אכילה בין איסור הנאה והכא בהא קמיפלגי רבי יוסי הגלילי סבר כשהותרה נבילה היא הותרה חלבה וגידה לא הותרו וכי איצטריך קרא להיתר הנאה הוא דאתא ורבי עקיבא סבר כשהותרה נבילה חלבה וגידה נמי הותרו וכי איצטריך קרא לטומאה וטהרה ור' יוסי הגלילי אשכחן חלב דשרייה רחמנא בהנאה אלא גיד נימא דאסור איבעית אימא הכי נמי דאסור איבעית אימא מייתי לה בק"ו ומה חלב שענוש כרת מותר בהנאה גיד שאינו ענוש כרת לא כל שכן ור"ש דאסור איכא למיפרך מה לחלב שכן הותר מכללו אצל חיה תאמר בגיד שלא הותר מכללו אצל חיה ואידך בבהמה קאמרין בבהמה מיהת לא אישתרי מכדי אותבינהו כל הני קראי ושנינהו חזקיה ורבי אבהו במאי פליגי בחמץ בפסח ואלביא דרבנן בשור הנסקל ואלביא דדברי הכל חזקיה נפיק ליה מלא יאכל ורבי אבהו נפיק ליה מנבילה מכדי בין למר ובין למר אסורין בהנאה מאי בינייהו איכא בינייהו חולין שנשחטו בעזרה חזקיה סבר לא יאכל למעוטי הני אותו למעוטי חולין שנשחטו בעזרה רבי אבהו סבר אותו למעוטי הני חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא נינהו יתיב ההוא מרבנן קמיה דרבי שמואל בר נחמני ויתיב וקאמר משמיה דר' יהושע בן לוי מנין לכל איסורין שבתורה דכי היכי דאסורין באכילה הכי נמי אסורין בהנאה ומאי ניהו חמץ בפסח ושור הנסקל מנין תיפוק ליה מלא יאכל לא יאכל איסור אכילה משמע ליה איסור הנאה לא משמע ליה תיפוק ליה מנבילה סבר לה כר' יהודה דאמר דברים ככתבן אי סבר לה כר' יהודה תיפוק ליה מהיכא דנפקא ליה לר' יהודה [\[שמות כב-ל\]](#) מלכלב תשליכון אותו קסבר חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא מנין דכתיב [\[ויקרא ו-ג\]](#) כל חטאת אשר יובא מדמה וגו' שאין ת"ל באש תשרף ומה ת"ל באש תשרף אם אינו ענין לגופו דכתיב [\[ויקרא י-טז\]](#) והנה שורף תנהו ענין לכל איסורין שבתורה

חלבה וגידה לא הותרו. דחלב אינו בכלל בשר הלכך לא הוה במשמע תחננה ואכלה וגי נוגע בזבלתה נמי לאו חלב במשמע הלכך יעשה לכל מלחכה לא הוה לטהרו אלא להחירו מכלל הנאות לא תאכל חלב: ורבי עקיבא סבר. חלב בכלל נבילה בין להיתר הגאה בין לטמא הלכך כי איטריד קרא לטהרו איטריד: ורבי שמעון. דאמר לעיל גיד חסור בהנאה משום דסבירא ליה אין בגידין בנותן טעם ולא הותר בכלל נבילה מאי טעמא לא מיייתי ליה כרבי יוסי להחיר הנאה מקל וחומר מחלב: מכללו. אף באכילה: ואידך. רבי יוסי אמר לך אנא בחלב בהמה קא מיייתנא קרא להחיר בהנאה דקרא בחלב שור וכשב קאי וקא שרי ליה בהנאה ובבהמה לא הותר מכללו באכילה הלכך אחי גיד הנשה מיניה: מכדי אותבינהו כל הנך קראי. דכל איסורין שנאמ' בהן לא תאכל ומותרין בהנאה: וסנינהו. רבי אבהו ואשכח בהו פרטא להיתר לא מלינו באחד מכולם שהחמיר בו ר' אבהו ויאמר שאסור בהנאה ולחזקיה לישתרו אלא דבר האסור אסור לדברי שניהן והמותר מותר לדברי שניהן: במאי פליגי. דאין לך איסורי הנאה בדבר שנאמר בו לאו באכילתו שלא נאמר בו פרט להחיר אלא הנך שני דברים דכתיב בהן לא יאכל כגון שור הנסקל וחמץ בפסח ובין למר ובין למר אסורין: ואלביבא דרבנן. דפליגי עליה דרבי יוסי דאמר לעיל חמץ בפסח מותר בהנאה: מנבילה. מדאיטריד קרא למישרי נבילה ואי הוה כתיב לא תאכל נמי הוה מיתסרי: איכא בינייהו חולין שנשחטו בעזרה. ואלביבא דר' יהודה דאמר מנבילה לא מלי למיגמר לדברים ככתבן אתא דחזקיה סבר הני תרי מדשני דביבוריה איתסר ולכלב תשליכון אותו לא הוה למוט את אלו ולאוסרן בהנאה וכי אתא למעוטי חולין שנשחטו בעזרה אתא וכדפרישית לעיל ורבי אבהו סבר אין חילוק בין לא יאכל בין לא יאכל ואיטריד אותו למעוטי הני והכי משמע טריפה אף על גב שכתבתי לך לאו באכילתה אני מתיר לך הנאה אבל לא חמץ ושור הנסקל שלא פרטתי לך בהן היתר: חולין בעזרה לאו דאורייתא. וכי אמר רבי אבהו לא יאכל איסור הנאה משמע אלביבא דרבי מאיר אמרה דלית ליה לדברים ככתבן ומדאיטריד למישרי נבילה מכלל דשאר איסורין כגון חמץ ושור הנסקל אסירי ולאו משום שינוי הלשון שאין חילוק בין לא יאכל ללא יאכל לרבי אבהו אלא מדאיטריד למישרי נבילה ואותו לר' מ' למעוטי חולין בעזרה: ה"ג ומאי נינהו חמץ בפסח ושור הנסקל: ותיפוק ליה מהיכא דנפקא ליה לרבי יהודה. לעיל אלביבא דרבי אבהו דמיייתי ליה מאותו אתה משליך לכלב ואי אתה משליך שאר איסורין: קא סבר. האי תנא: חולין שנשחטו בעזרה. אסורין בהנאה מדאורייתא ונפקא ליה מאותו ומיבעי ליה קרא אחרינא לשאר איסורין: כל חטאת אשר יזבא מדמה. לאו בחטאות הפנימיות שהזבא דמן כמאותן לפנים כתיב דהא בהדיא כתיב בהן פפר כהן משיח והעלם דבר שריפתו מחוץ למחנה אלא ללמד על חטאת החילוניה דאם הכניס דמה לפנים פסולה: אם אינו ענין לגופו דהא כתיב והנה שורף. בשעיר נחשון בויהי ביום השמיני וקאמר להו משה למה שרפתם אותו הן לא הזבא את דמה אל הקדש פנימה מכלל דאם הזבא שפיר עבוד דשרפיה אלמא בת שריפה היא: לכל איסורין. שנאמר בהן לאו באכילתן כזה ועל כרחיך לא מיייתי אלא חמץ בפסח ושור הנסקל דשאר איסורים כתיב פרטא להיתרא: (רס"ו)

תוספות

ומה חלב שענוש כרת מותר בהנאה. וא"ת לימא שור הנסקל ושאר איסורי הנאה יוכיחו שאינן בכתב ואפ"ה אסורין בהנאה וי"ל דה"פ ומה חלב שענוש כרת ואסור באכילה ומותר בהנאה כמו נבילה עצמה גיד שאין ענוש כרת לכ"ש שיהא בכלל היתר נבילה והשתא לא שייך למימר תוכיח ולא מצי למיעבד נמי ק"ו מדם דדם אינו בכלל נבילה ואפילו טומאה אין בו מטעם נבילה כדפרישי' לעיל (דף כב.). אבל חלב הוה שפיר בכלל נבילה דלטומאה לא הוה צריך קרא דאדרבה לטהרו מידי נבילה מצריך קרא והא דקאמר היא הותרה וחלבה לא הותרה לאו משום דלא הוי בכלל נבילה אלא משום דלא הותרה בנבילה אלא מה שהותר בטהורה באכילה והשתא א"ש הא דקאמר ואידך אנו בבהמה קיימינן דלא ילפינן אלא שיהא בכלל היתר נבילה אבל בעלמא מודה דפריך שפיר: בבהמה מיהא לא אישתרי. אין להקשות דגיד חיה מיהא ליתסר דכיון דשל בהמה לא מיתסר בהנאה אם כן לא יאכל דכתיב גבי גיד הנשה באכילה דוקא קאמר ומהיכא תיתי לן לאסור של חיה בהנאה: מאי בינייהו. תימה לרשב"א לימא דאיכא בינייהו חמץ נוקשה וחמץ דגן גמור ע"י

תערובות דמריבין בריש אלו עוברין (לקמן מג.) מכל מחמצת לא תאכלו דלחזקיה מותר בהנאה ולרבי אבהו כל מקום שנאמר לא תאכלו משמע איסור הנאה וכי תימא כיון דמריבין ליה לאכילה ה"ה להנאה אם כן כרת נמי ליחייב: דכתיב והנה שורף. פרש"י בשעיר נחשון ובת"כ דריש בהדיא אשעיר דראש חודש מדכתיב ואותה נתן לכם וגו' והיינו של ר"ח דמכפר עון על טומאת מקדש וקדשיו: דהא כתיב והנה שורף. פרש"י ואמר להו משה הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה מכלל דאם הובא שפיר עבוד דשרפוה הקשה הרב רבינו שלמה מטרויש הא על כרחיך לאו שפיר עבוד דשרפוה דהא שרפוה בלא עיבור צורה ואמר בפרק כיצד צולין (לקמן פב:) כל שפסולו בגופו ישרף מיד בדם ובבעלים תעובר צורתו ויצא לשריפה וקרא ה"ק מדוע לא אכלתם את החטאת הן לא הובא את דמה הא אם הובא שפיר עבוד דלא אכלוה ואומר ר"י דה"פ אם אינו ענין לגופה דהא קיי"ל בפרק כיצד צולין (גם זה שם) כל שפסולו בקדש בשריפה וחטאת דאהרן משום מעשה שהיה תנהו לכל איסורים: (תוספות)

א

-

כד

דף

ואם אינו ענין לאכילה תנהו ענין לאיסור הנאה אי מה כאן בשריפה אף כל איסורין שבתורה בשריפה אמר קרא [ויקרא ו-כג](#) בקדש באש תשרף בקדש בשריפה ואין כל איסורין שבתורה בשריפה והאי בקדש באש תשרף להכי הוא דאתא האי מיבעי ליה לכדריבי שמעון דתניא רבי שמעון אומר בקדש באש תשרף לימד על חטאת ששורפין אותה בקדש ואין לי אלא זו בלבד פסולי קדשי קדשים ואמורי קדשים קלים מנין תלמוד לומר (וכל) בקדש באש תשרף אמר ליה רבי יונתן רבך מהאי קרא קאמר לה [שמות כט-לד](#) ואם יותר מבשר המלואים ומן הלחם עד הבקר וגו' שאין תלמוד לומר לא יאכל ומה תלמוד לומר לא יאכל אם אינו ענין לגופיה דהא כתיב [שמות כט-לד](#) ושרפת את הנותר באש תנהו ענין לשאר איסורין שבתורה ואם אינו ענין לאכילה תנהו ענין לאיסור הנאה אי מה כאן בשריפה אף כל איסורין שבתורה בשריפה אמר קרא ושרפת את הנותר נותר בשריפה ואין כל איסורין שבתורה בשריפה והאי לא יאכל להכי הוא דאתא האי מיבעי ליה לכדריבי אלעזר דאמר ר' אלעזר לא יאכל כי קדש הוא כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו אמר אביי לעולם מקרא קמא ואיפוך דליכתוב באש תשרף ולא בעי לא תאכל מה תלמוד לומר לא תאכל אם אינו ענין לגופו דנפקא ליה מדריבי אלעזר תנהו ענין לכל איסורין שבתורה ואם אינו ענין לאכילה תנהו ענין לאיסור הנאה אי מה כאן בשריפה אף כל איסורין שבתורה בשריפה אמר קרא הנותר הנותר בשריפה ואין כל איסורין שבתורה בשריפה אמר ליה רב פפא לאבבי ואימא ליחודי ליה לאו לגופיה הוא דאתא דאי מדריבי אלעזר אין לוקין על לאו שבכללות אלא אמר רב פפא מהכא [ויקרא ז-יט](#) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף שאין תלמוד לומר לא יאכל מה תלמוד לומר לא יאכל אם אינו ענין לגופו דהא נפקא ליה מקל וחומר ממעשר הקל ומה מעשר הקל אמרה תורה [דברים נו-יד](#) לא בערתי ממנו בטמא בשר קדש חמור לא כל שכן וכי תימא אין מזהירין מן הדין הקישא הוא דכתיב [דברים יב-ז](#) לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות בקרך וגו' מה תלמוד לומר לא יאכל אם אינו ענין לגופו תנהו ענין לכל איסורין שבתורה ואם אינו ענין לאכילה תנהו ענין להנאה אי מה כאן בשריפה אף כל איסורין שבתורה בשריפה אמר קרא הנותר הנותר בשריפה ואין כל איסורין שבתורה בשריפה אמר לי' רבינא לרב אשי ואימא לעבור עליו בשני לאוין לאו מי אמר אביי אכל פוטיתא לוקה ארבע נמלה לוקה חמש

ואם אינו ענין. לאוסרם באכילה דהא איסור אכילה בגופייהו כתיב וז מדה בתורה דבר שלא הורחב לגופו תנהו ענין לענין אחר ותלמוד דבר לדבר אחר וכל המדות הלכה למשה מסיני: לימד על חטאת. פסולה שריפתה בקדש בעזרה דמוהנה שורף לא הוה שמעינן מקום שריפתה היכן: פסולי. כל שאר קדשי קדשים כגון מנחה ועולה ואשם שנטמאו או שנשפך זמן ומנחה שלא נקטר קומאה ואימורי קדשים קלים שנטמאו ודוקא נקט הני שמחילתן בחוד חומת העזרה אבל פסולי בשר קדשים קלים שאכילתן בכל העיר אף שריפתן אם נפסלו חוץ לעזרה הן והכי נמי חנו באלו עובדין (לקמן מט.) שורפין לפני הבירה והיינו חוץ לעזרה ושם היה בית הדשן לכך וכן מפורש בזבחים בפר' טבול יוס (ד' קד:); אמר ליה. ההוא מרבנן לר' שמואל בר נחמני דאקשי ליה האי קושיא ר' יונתן רבך נמי לא הוה מיייתי איסור הנאה לכל איסורין מבקדש באש תשרף דמבעי ליה לכדאמרת שתשרף בעזרה אלא מהאי קרא אמר להו: דהא כתיב ושרפת. אלמא לאו בר אכילה הוא: לכל איסורין. דוגמתן שנאמר בהן לאו באכילתן: ואם אינו ענין לאכילה. דהא בגופייהו כתיב תנהו ענין להנאה: אמר קרא והנותר. דהוה ליה למכתב ושרפתו באש: מיבעי ליה לכדר' אלעזר. ליתן לא תעשה דאי מושרפת לא הוה ידעינן ביה איסור לאו למלקות: כל שבקודש פסול. מדכתיב כי קודש הוא יתירה לרבות על שאר פסולי קדשי קדשים בלאו כגון פיגול ויואל ונשפך דמו: מקרא קמא. וכל חטאת ולאו מבאש תשרף דאיטריד לומר שישרף בעזרה אלא מלא תאכל ליכתוב באש תשרף אלמא לאו בר אכילה הוא וממילא נפקא לן ביה נמי איסור לאו מהא דרבי אלעזר דמפיק מלא יאכל כי קודש הוא כל פסולי קדשים: לאו שבכללות. כגון זה שנכלל כל הפסולין יחד: לא בערתי. אזהרה נפקא לן ביה ביצמות בהערל (דף עג:); אין מזהירין. מדין קל וחומר אף על פי שאדם דן קל וחומר מעלמנו אינה אזהרה ללאו במסכת מכות (דף ה:); נפקא לן: היקשא הוא. ולאו קל וחומר דאיתקש נדריד ונדבותיד דהיינו שלמים למעשר דגן דכתיב ביה לא בערתי ממנו בטמא ותייתי לן מינה דאף קדשים לא יאכלו בטומאה ולא בערתי ממנו בטמא אע"ג דוידוי בעלמא הוא ואינו לאו הא נפקא לן ביה איסור לאו ביצמות בהערל מהאי קרא דלא תוכל לאכול בשעריך ולהלן הוא אומר בפסולי המוקדשים שנפדו (דברים טו) בשעריך תאכלנו הטמא והטהור יחדיו טמא וטהור אוכלין בקערה אחת יש כאן טומאת בשר לטהור וטומאת הגוף לטמא וקא אמר רחמנא גבי מעשר וקדשים ההוא בשעריך דשראי לך ביה טומאה התם בפסולי המוקדשין הכא לא תאכל: אכל פוטיחא. שרץ המים: לוקה ארבע. חד לאו בשרץ המים בתורת כהנים דהוא ספר ויקרא וחד במשנה תורה ושני לאוין כתובים בתורת כהנים בשקלים סתם לא תשקלו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהן והכא לא כתיב על הארץ ומשמע בין שרץ המים ובין שרץ הארץ הרי ארבע: נמלה. שהוא שרץ הארץ: לוקה חמש. הני תרי דסתם שרצים וחד וכל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל וחד לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום כי שקץ הם וחד ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש על הארץ: (דע"ו)

ואם אינו ענין לאכילה. לא אתי שפיר דהיכי מצי לאוקמי' באיסור אכילה דהא כתיב באש תשרף: הא אין לוקין על לאו שבכללות. הקשה הר"ר אליעזר ממין דבאלו הן הלוקין (מכות יג.). אמר דלאו דנותר ופיגול הוה בכלל הלוקין ואמאי והא לאו שבכללות הוא ותירץ דלגבי נותר שמפורש בהדיא דכתיב ושרפת את הנותר באש לא יאכל כי קדש הוא לא חשיב לאו שבכללות ופיגול נמי גמרינן עון עון מנותר אך קשה דבפרק בתרא דמכות (דף יז: יח.) גבי זר שאכל עולה לפני זריקה לוקה חמש פריד ולילקי נמי מדרבי אלעזר דאמר כל שבקודש פסול ומאי קושיא והא לאו שבכללות הוא: אם אינו ענין לגופו דאתי בקל וחומר ממעשר. ואם תאמר והא איצטריך לרביעי בקודש כדאמרינן בפרק קמא (דף יט.) וי"ל דלא ליכתוב לא יאכל אלא ישרף: הקישא הוא. תימה אמאי קרי ליה הקישא תיפוק ליה דקודש כתיב בהדיא בקרא ובכורות בקרד וצאנך ואזהרה למעשר נמי יליף מהאי קרא וי"ל דצריך הקישא משום איסור הנאה דלא תוקי קרא דזהבשר לאיסור הנאה שיהא בלאו דבפ' שני דשבת (דף כה.) לא ילפי' איסור הנאה בשמן קדש שנטמא אלא ממעשר: דכתיב לא תוכל לאכול בשעריך. האי לא חשיב לאו שבכללות מדלא כתיב מעשר דגנך ובכורות

ב - כד - דף

צירעה לוקה שש א"ל כל היכא דאיכא למדרש דרשינן ולא מוקמינן בלאוי יתירי [\[ויקרא ז-יט\]](#) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל דרישי' למה לי לרבות עצים ולבונה והבשר כל טהור יאכל בשר דסיפיה למה לי לרבות אימורין אימורין מהתם נפקא דתניא [\[ויקרא ז-כ\]](#) והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' לרבות את האימורין התם טומאת הגוף בכרת הכא טומאת בשר בלאו א"ר אבהו א"ר יוחנן כל איסורין שבתורה אין לוקין עליהן אלא דרך אכילתן למעוטי מאי אמר רב שימי בר אשי למעוטי שאם אכל חלב חי שפטור איכא דאמרי א"ר אבהו אמר ר' יוחנן כל איסורין שבתורה אין לוקין עליהן אלא דרך הנאתן למעוטי מאי אמר רב שימי בר אשי למעוטי שאם הניח חלב של שור הנסקל על גבי מכתו שהוא פטור וכל שכן אוכל חלב חי שהוא פטור אתמר נמי אמר רב אחא בר עויה אמר רב אסי א"ר יוחנן הניח חלב של שור הנסקל על גבי מכתו פטור לפי שכל איסורין שבתורה אין לוקין עליהם אלא דרך הנאתן אמר ר' זירא אף אנן נמי תנינ' אין סופגין את הארבעים משום ערלה אלא על היוצא מן הזיתים ומן הענבים בלבד ואילו מתותים תאנים ורמונים לא מאי טעמא לאו משו' דלא קאכיל להו דרך הנאתן אמר ליה אביי בשלמא אי אשמעינן פרי גופא דלא קאכיל ליה דרך הנאתו שפיר אלא הכא משום דזיעה בעלמא הוא אמר אביי הכל מודים בכלאי הכרם שלוקין עליהן אפילו שלא כדרך הנאתן מאי טעמא משום דלא כתיב בהו אכילה מיתבי איסי בן יהודה אומר מנין לבשר בחלב שהוא אסור נאמר כאן [\[דברים יד-ב/כא\]](#)

א - כה - דף

מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר תאמר בבשר בחלב שהיתה לו שעת הכושר חמץ בפסח יוכיח שהיה לו שעת הכושר ואסור בהנאה מה לחמץ בפסח שכן ענוש כרת תאמר בבשר בחלב שאינו ענוש כרת כלאי הכרם יוכיחו שאין ענוש כרת ואסור בהנאה ואם איתא ניפרוך מה לכלאי הכרם שכן לוקין עליהן אפילו שלא כדרך הנאתן ואביי תאמר במאי תאמר בבשר בחלב שאין לוקין עליו אלא דרך הנאתו אטו בבשר בחלב אכילה כתיבה ביה ואידך דקא מותיב לה סבר להכי קא גמר מנבילה מה נבילה דרך הנאתה אף בשר בחלב דרך הנאתו ואביי להכי לא כתב אכילה בגופו לומר שלוקין עליו אפי' שלא כדרך הנאתו וליפרוך מה לכלאי הכרם שכן לא היתה לו שעת הכושר א"ר אדא בר אהבה זאת אומרת כלאי הכרם עיקרן נאסרין הואיל והיתה להן שעת הכושר קודם השרשה מתיב רב שמעיה המעביר עציץ נקוב בכרם אם הוסיף מאתים אסור הוסיף אין לא הוסיף לא אמר רבא תרי קראי כתיבי כתיב [\[דברים כב-ט\]](#) הזרע וכתיב המלאה הא כיצד זרוע מעיקרו בהשרשה זרוע ובא הוסיף אין לא הוסיף לא א"ר יעקב א"ר יוחנן בכל מתרפאין חוץ מעצי אשירה היכי דמי אי נימא דאיכא סכנה אפילו עצי אשירה נמי ואי דליכא סכנה אפילו כל איסורין שבתורה נמי לא לעולם דאיכא סכנה ואפי' הכי עצי אשירה לא דתניא ר' אליעזר אומר אם נאמר [\[דברים ו-ה\]](#) בכל נפשך למה נאמר בכל מאודך ואם נאמר בכל מאודך למה נאמר בכל נפשך אלא לומר לך אם יש אדם שגופו חביב עליו מממונו לכך נאמר בכל נפשך ויש אדם שממונו חביב עליו מגופו לכך נאמר בכל מאודך כי אתא רבין אמר רבי יוחנן בכל מתרפאין חוץ מע"ז וגילוי עריות

רש"י ערלה לא היתה לה שעת הכושר. שהפרי הזה חנט באיסור ונגמר באיסור תאמר בצער בחלב שיז לו שעת הכושר קודם שניתן בחלב: כלאי הכרם יוכיחו. ובשחיטת חולין פריך ונימא ערלה תוכיח וחזר הדין והתם מתרץ לה בכל הבשר ולקמן פריך ונימא מה לכלאי הכרם שכן לא היתה להם שעת הכושר: ואם איתא. לכלאי הכרם חלוקין להחמיר משאר איסורין ליפרוך האי: ואבוי. אמר לך היכי ניפרוך היכי נסיימה למילתיה דלא ניכף בצר בחלב מיניה נימא תאמר בצער בחלב כו' אטו צר בחלב אכילה כתיבה ביה התם נמי לוקין עליו אפי' שלא כדרך הנחתה: מנבילה. ונבילה אכילה כתיב ביה נבילה לאו דוקא קאמר דהא מטריפה גמרינן לה ויש מפרשים דמשום דהאי טריפה דקרא איירי בצער ובבשר המדולדל בה ופחטה כדאמרין בבהמה המקשה לילד (חולין עג:); קרי ליה נבילה דמיי לנבילה דלא מישתרו בשחיטה ואין נראה לי דטריפה נמי לא מישתריא בשחיטה ואי משום דלא מיטמיא הנך נמי לא מיטמאו: ואידך. אבוי אמר לך להכי לא כתיב אכילה בגופו ללמדך שזוקין כו' הלכך לא מצי פריך תאמר בצער בחלב כו': וליפרוך מה לכלאי הכרם שכן לא היתה להם שעת הכושר. וקא סלקא דעתך שאין נאסרין אלא גידוליהן ולכן לא היתה להן שעת הכושר: זאת אומרת. מדלך פריך הכי שמע מינה כלאי הכרם עיקרן נאסר אף עיקר הזריעה ענמה נאסרה וזריעה היתה לה שעת הכושר כל ימיה עד שגשרה י"מ דהאי מקשה נמי ידע שאף הזריעה נאסרת אלא סבור שמשעת זריעה נאסרת וכך שמעתי אבל א"ל להעמידה דמיבעי לן לפרושי הכי מה לכלאי הכרם שכן לא היתה להן שעת הכושר משעה שצאו לכלל כלאים תאמר בצער בחלב שהיתה לו שעת הכושר משעה שצא לכלל זה דאם שורה כל היום בחלב אינו נאסר בכך ומשני עיקרן נאסרו משגשרו ולא משגזרו וכמה גמגומים יש בה חדא דטעמא דלא מיתסר משום דאכתי לא צר בחלב חשיב ליה והרי הוא כאילו זה לצד זה לצד וכן כלאים כ"ז שלא נשקרו הרי הן כמונחין בכדא ועוד כי אמר לעיל חמץ בפסח יוכיח מיבעי ליה למימר שהיתה לו שעת הכושר משגשרא חמץ בפסח והא ליתא ועוד מדמותיב רב שמעיה הוסיף אין לא הוסיף לא מכלל דליכא מאן דסליק אדעתיה משעת זריעה אלא הוה סלקא דעתיה חוספת אין עיקר לא ולשון עיקרן משמע כדפרישית דללישנא בתרא הכי הוה ליה למימר זאת אומרת כלאי הכרם בהשרשה נאסרו: המעביר עאיץ נקוב בכרם. וזרעים בחוכו שכבר נמחו הוסיף הלמח בכרם מאתים אחד מן המאתים שיז בו עכשיו שמתחלה היו בו ק"ט שיעורים כחוספת זו ועכשיו יש בו מאתים אסורין לפי שאין בהיתר הראשון כדי לבטל החוספת האסור שהערלה וכלאים אין בטלן אלא במאתים של היתר לצד האיסור לא הוסיף מאתים אלא פחות כל שהוא מותר דיך בו כדי להעלות באחד ומאתים יליף ליה מתרומה שעולה באחד ומאה וכלאים שכפל את אסוריו שאסורין בהנאה כפל את עלייתן ודוקא נקט נקוב דיונק מקרקע דרך אויר: לא הוסיף לא. אלמא אין הזריעה נאסרת: מליאה. גידולין: הזרע. הראשון: זרוע מעיקרו. בכרם בהשרשה כדכתיב הזרע משמע שאף הזריעה נאסרת מיהו קודם השרשה כמאן דמנחא בכדא דמיי: זרוע וכו'. קודם לכן הוסיף אין לא הוסיף לא דכתיב מלחה: ככל מתרפאין. אפילו באיסורי הנאה: למה נאמר ככל מאודך. יאמר החביב משניהן ודיו ומפרש לפי שפעמים שזה חביב ופעמים שזה חביב לכך הוצרכו שניהן לומר אהוב את בוראך יותר מן החביב עליך והמתרפא בעלי אשיה נראה כמודה בה: (רש"י)

תוספות מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר. הקשה ריב"א נילף מערלה שהיתה לה שעת הכושר כגון נטל ענף מאילן של היתר שלא נגמרו פירותיו והרכיבו או נטעו ואומר ר"י דאינו אוסר אלא מה שגדל אחר שהרכיבו או נטעו וזה לא היה לו שעת הכושר והענף עצמו אינו נאסר אלא מפני תערובת האיסור ואם היה יכול להבדיל אותו הענף ממה שגדל אחרי כן היה מותר וכן כלאי הכרם אי לא היה עיקרו נאסר או מעביר עציץ נקוב חשוב לא היה לו שעת הכושר שהאיסור הגדל אחרי כן לא היה לו מעולם שעת הכושר: מה לחמץ בפסח שכן ענוש כרת. ומשור הנסקל לא מצי למימר יוכיח דמה לערלה ולשור הנסקל שכן לא היה להם שעת הכושר לאכילה כלאי הכרם יוכיחו. בפ' כל הבשר (חולין קטו:); פריך ונימא ערלה תוכיח ומשני ונראה לר"י דהוה מצי למילף במה מצינו מכלאי הכרם לחודיהו דמה כלאי הכרם שכן נעבדה בו עבירה ואסורה באכילה ובהנאה אף אני אביא בשר בחלב וכו' אלא ניחא ליה למילף מכל הני בק"ו דאלים טפי: מה לכלאי הכרם שכן לוקים עליו שלא כדרך כו'. תימה לרשב"א היא גופא נילף במה מצינו מכלאי הכרם שילקו על בשר בחלב שלא כדרך הנאה ואומר ר"י דליכא למילף דאיכא למימר דשור הנסקל וחמץ שעבר עליו בבל יראה יוכיח שנעבד בו עבירה ואסור באכילה ואינו אסור אלא כדרך הנאתו דאכילה כתיב בהו: עיקרן נאסרין. אומר ר"י שגם הגבועלים והקש שגדל ממנו נאסר כדאמרין לקמן (ד' כו:); תנור שהסיקו בקליפי ערלה או בקשין של כלאי הכרם חדש יותץ וקשה לר"י דבפרק האשה שנפלו (כתובות דף פ. ושם) גבי מוציא הוצאות על נכסי אשתו וכו' מפרש רב יהודה אפי' לא אכל אלא חבילי זמורות רב יהודה לטעמיה דאמר אכלה ערלה וכלאים ושביעית הוי חזקה פי' אע"פ שבכל אלו אין יכול לאכול רק העצים שהפירות אסורין אלמא עצי כלאים שרו ואומר ר"ת דהתם מיירי באותן עצים שהיו קודם זריעת כלאים וקודם שהוסיף מאתים אבל אותן שגדילין אחרי כן אסורין מאחר שהוסיף מאתים: הואיל והיתה לו שעת הכושר קודם השרשה. והא דאמרין בפ"ק דמנחות (דף ו. ושם) גבי טריפה דכלאים לא היה להם שעת הכושר התם קאי על משקה ישראל ומשקה לא היה לו לעולם שעת הכושר: חוץ מעצי אשירה. נראה לר"י דמיירי כגון שאין יכול להתרפא משאר עצים אלא בזה כגון על ידי שדים או שום דבר אחר משום דאתי למיטעי בתר ע"ז וגבי בן דמא בע"ז פרק שני (דף כז: ושם) שנשכו נחש ובה יעקב איש כפר סכניא לרפאותו ולא הניחו ר' ישמעאל משום דאפיקורסות משכא ומפרש בירושלמי בפ' שמנה שרצים שהיה רוצה ללחוש לו בשם זר אבל ע"י תחבושת שרי כדאמר ר' התם (דף כח.) דר' אבהו רמא ליה יעקב אפיקורסא סמא אשקיה: (תוספות)

ובריש כתובות דאונס שרי היינו היכא שהיא קרקע עולם ולא עבדה מעשה אבל לעשות מעשה כגון שאומר לה שתביא הערוה עליה תיהרג ואל תעשה מעשה דמרוצח ילפינן ורוצח לא מיחייב למיסר נפשיה אלא כשאומר לו להרוג בידיים אבל אם אומר הנח לזרוק עצמך על התינוק או תיהרג אינו חייב למסור עצמו כדי להציל חבירו דאדרבה איכא למימר מאי חזית דדמיה דחבריה סומק טפי דילמא דמא דידי סומק טפי ומיהו לדידיה אם אומרים לו הנח לתקוע אותך בערוה יהרג ואל יעבור דלא מצי למימר לא עבידנא מעשה דכיון שתוקעין אותו ואין קישוי אלא לדעת כדאמרי' בריש הבא על יבמתו (יבמות נג.) ומה שהוא מתקשה הוי מעשה: לא אפשר ולא מיכוין כולי עלמא לא פליגי. ללישנא קמא נראה לפרש דכ"ע קאי אאביי ורבא ולא פליגי דשרי היינו לרבי שמעון דרבי יהודה אסר דהא רבא מוקי פלוגתא דרבי יהודה ור' שמעון בלא אפשר ולא מיכוין דבאפשר קאמר דמודה רבי שמעון דאסור ולא יכא דאמרי לא אפשר ולא מיכוין לכולי עלמא דשרי האי כולי עלמא היינו ר' יהודה ור' שמעון וא"ש דבאיכא דאמרי לא הדר ונקיט אלא מה שמשנה מלשון ראשון ולהכי לא נקט בדאיכא דאמרי אפשר ומיכוין לכ"ע אסור ומיירי כגון דלא הוי פסיק רישיה דבפסיק רישיה מודה רבי שמעון וליכא למימר דאפילו בפסיק רישיה שרי הכא ר' שמעון משום דהכא מיירי בגרירה דכלים דליכא אלא איסורא דרבנן שהוא חופר כלאחר יד כדאמר בבמה מדליקין (שבת כט) דהא בשמעתא מייתי עלה מידי דאורייתא כגון מעילה וכלאיה ופסול פרה וצ"ל דכל הנהו דמייתי לא הוי פסיק רישיה ולא אפשר דכולי שמעתא נראה לר"י דלא אפשר כדרכו אלא בטורח גדול דהא שילשול האומנין בקופות חשיב לא אפשר והא דאמרינן בכתובות (דף ה:) גבי מהו לבעול בתחלה בשבת דקאמר לר' יהודה דאסור משום דבר שאין מתכוון אע"ג דהוי לא אפשר ולא מיכוין וצריך לומר דההיא סוגיא כרבי ירמיה דבמה מדליקין דאסר לר' יהודה לא אפשר ולא מיכוין אע"ג דאיתותב במאי דאמר קטנים אסורים אפילו לר"ש (איתותב) מ"מ במאי דאסר אפילו בגדולים לר' יהודה לא איתותב: אביי כרבי יהודה. נראה דסבר אביי הואיל ואפשר ולא מיכוין אסור ובלא אפשר ולא מיכוין שרי אלמא דאיסור משום דאפשר הוא ומה שהיה בספרים בבמה מדליקין (שבת כט:) ופליגא דעולא דאמר עולא מחלוקת בקטנים אבל בגדולים ד"ה אסור שיבוש הוא דבכולי שמעתא שרי טפי לא אפשר מהיכא דאפשר וגדולים היינו לא אפשר אלא גרס ד"ה מותר והיינו כלישנא בתרא דהכא דבלא אפשר ולא מיכוין כ"ע ל"פ דשרי: (תוספות)

א

-

כו

דף

ורבא אמר לך עד כאן לא קאמר ר' יהודה שאין מתכוין כמתכוין אלא לחומרא אבל מתכוין כשאין מתכוין לקולא לא אמר אביי מנא אמינא לה דתניא אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שהיה יושב בציליו של היכל ודורש כל היום כולו והא הכא דלא אפשר ומיכוין ושרי ורבא אמר שאני היכל דלתוכו עשוי אמר רבא מנא אמינא לה (דתניא) לולין היו פתוחין בעליית בית קדשי הקדשים שבהן משלשלין את האומנים בתיבות כדי שלא יזונו עיניהם מבית קדשי הקדשים והא הכא דלא אפשר וקא מיכוין ואסור ותסברא והאמר ר' שמעון בן פזי א"ר יהושע בן לוי משום בר קפרא קול ומראה וריח אין בהן משום מעילה אלא מעלה עשו בבית קדשי הקדשים איכא דאמרי אמר רבא מנא אמינא לה דתניא אמר ר' שמעון בן פזי אמר ר' יהושע בן לוי משום בר קפרא קול ומראה וריח אין בהן משום מעילה מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא מאי לאו לאותן העומדין בפנים דלא אפשר וקא מיכוין ואסור לא לאותן העומדין בחוץ גופא א"ר שמעון בן פזי אמר ריב"ל משום בר קפרא קול ומראה וריח אין בהן משום מעילה וריח אין בו משום מעילה והא תניא המפטם את הקטורת להתלמד בה או למוסרה לציבור פטור להריח בה חייב והמריח בה פטור אלא שמעל אלא אמר רב פפא קול ומראה אין בהן משום מעילה לפי שאין בהן ממש וריח לאחר שתעלה תמרותו אין בו משום מעילה הואיל ונעשית מצותו למימרא דכל היכא דנעשית מצותו אין בו משום מעילה והרי תרומת הדשן דנעשית מצותה ויש בה משום מעילה דכתיב [\[ויקרא נ-ג\]](#) ושמו אצל המזבח שלא יפזר ושמו שלא יהנה משום דהוה תרומת הדשן ובגדי כהונה שני כתובין הבאין כאחד וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין תרומת הדשן הא דאמרן בגדי כהונה דכתיב [\[ויקרא טז-ז\]](#) והניחם שם מלמד שטעונין גניזה הניחא לרבנן דאמרי מלמד שטעונין גניזה אלא לר' דוסא דפליג עלייהו דאמר אבל ראויין הן לכהן הדיוט ומאי והניחם שם שלא ישתמש בהם ביום כפורים אחר מאי איכא למימר משום דהוה תרומת הדשן ועגלה ערופה שני כתובין הבאין כאחד וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין הניחא למ"ד אין מלמדין אלא למאן דאמר מלמדין מאי איכא למימר תרי מייעוטי כתיבי וכתבי ושמו וכתבי [\[דברים כא-ז\]](#) הערופה ת"ש הכניסה לרבקה ודשה כשירה בשביל שתינק ותדוש פסולה והא הכא דלא אפשר וקא מיכוין וקתני פסולה שאני התם דכתיב אשר לא עובד בה מכל מקום אי הכי אפילו רישא נמי

רש"י ורבא אמר לך עד כאן. לא שמעת ליה לרבי יהודה דלא חזיב בתר כוונה אלא דלא פטר ליה משום אין מתכוין דלאפשר דמתכוין אסור לדברי הכל ומשוי שאין מיכוין כמתכוין לחומרא לאסור אבל דלא חשיבא ליה כוונה דמשוי מכוין כשאין מתכוין לקולא כגון דלא אפשר כשאין מתכוין שרי ונישרי נמי רבי יהודה כמתכוין דלא חשיב כוונה כלל הא לא שמעת ליה: ההיכל גובהו מאה אמה וליבו הולך למרחוק מאד ברחוב שלפני הר הבית ומתוך שרחוב גדול היה ומחזיק בני אדם הרבה היה דורש שם מפני

החמה שאין כך בית המדרש מחזיקו; ללא אפשר. מלדרוש לרבים הלכות החג: וקא מיכוין. ליהנות מכל הקודש: דלתוכו עשוי. ואין הנאה לכו נאסרה דאין זה דרך הנאתו: לכו. ארובה שבעלייה הירדת לבית קרי לכו: האומנין. כשיש בך בחומת בית קדשי הקדשים: יזונו. לשון הנאה כמזונות שמשביע עצמו ממראית נוי המלאכה ונהנה: והא הכא ללא אפשר. שלא ירדו לתקן ואפילו הכי כריך לתת אותו בתיבות שלא יוכלו להסתכל חנה וחנה דיכמא מיכווני ליהנות ואסור: קול. של כלי שיר שהן הקדש: וריח. הקטורת: אין בהן משום מעילה. דאורייתא הואיל ואין בהם ממש וכיון דמדאורייתא שרו כי לא אפשר כגון הכא אמאי אטרחיניהו רבנן ללא מעלה בעלמא הוא: העומדים בפנים. לשמש ללא אפשר מלעמוד שם ואסור להו להיות מתכוונים: לאותן העומדים בחוץ. קאמר אין מעילה הא איסורא איכא אבל לעומדין בפנים אפילו איסורא ליכא: המפטם את הקטורת. קטורת זרה שאינה של איבור: אם להתלמד בה או למוסרה. אחר פיטומה לאיבור פטור מכרת אבל אם דעתו להכניע לאורכו להריח בה ועשהה בסממנין הכתובים חייב כרת דכתיב (שמות ל) איש אשר יעשה כמות להריח בה ונכרת: והמריח בה. בקטורת של איבור פטור מכרת ומחטאת ללא חייבה תורה ללא מפטם להריח: ללא שמעל. שנהנה מן הקודש ומביא אשם מעילות: קול ומראה. אין בהם ממש ופטור לעולם: וריח. יש בו ממש בסממנין לפיכך חייב ודקא אמר רבי יהושע פטור לאחר שתעלה תמרתו במקדש קאמר דמשום דנעשית מותרו ואין לורך גבוה עוד בה יתה מכלל קדשי ה' וברייתא במריח בה בביתו שנתן ממנה על הגחלים: תמרתו. עמוד עשנו: תרומת הדשן. בכל יום היה נוטל מלא מחתה ונותנה לכל המזבח והיא נבלעת במקומה כדכתיב והרים את הדשן וגו' ואסורה בהנאה ומועלין בה כדכתיב ושמו לכל המזבח אלמא טעונה גניזה: ובגדי כהונה. ארבעה בגדי לבן שבהן גדול נכנס בהם לפני ולפנים ביום הכפורים לאסורין שוב להשתמש בהן כדכתיב והניחם שם: הא ניחא לרבנן. פלוגתייהו במסכת יומא (דף כד.): כשיכין הם לכהן הדיוט. כל השנה שהן הן הבגדים הראויין לשימוש הדיוט כחונת ומכנסים ומנפת ואבנט: עגלה ערופה. כתיב שם דמשמע שם תהא קבורתה: ללא למ' מלמדיו. ר' יהודה במסכת סנהדרין בשלהי ארבע מיתות (סז:): הכא מיעוטי כתיבי. בהני למימרא ללא תיגמר מינייהו ושמו לזה ולא לאחר הערופה ולא דבר אחר: הכניסה לרבקה. עגלה ערופה רבקה קופל"א (ומד) בלע"ז שקורין ארבע פרות ביחד: ודשה. תבואה עם חברותיה: כשירה. שלא נתכוין לכך ולא עבודה היא: ואם נתכוין שתינק ותדוש פסולה. והכא לא אפשר שלא יכניסנה שתינק וכי מתכוין שתינק והידוש פסולה: אשר לא עובד בה מכל מקום. דאע"ג דבעלמא לא מיתסר הכא אסור: (ה"י)

תוספת שאני היכל דלתוכו עשוי. פ"ה ואין הנאת צילו נאסרת שאין זה דרך הנאתו וא"ת והא לא כתיב אכילה ואפילו שלא כדרך הנאה יהא אסור וי"ל דמעילה ילפינן חטא חטא מתרומה ובתרומה כתיב אכילה והא דאסר בפ' כל הצלמים (ע"ז מח:): לישוב תחת אשירה משום דאשירה לצל עשויה והיא דרך הנאה ועוד דגבי ע"ז לא כתיב אכילה: והא הכא דלא אפשר וקמיכוין ואסור. ה"מ אביי לאוקמא כרבי שמעון דאליבא דרבי יהודה פליגי: ותסברא והאמר רבי שמעון בן פזי קול ומראה וריח אין בהן משום מעילה. פ"ה וכיון דמדאורייתא שרי כי לא אפשר אמאי אטרחיהו רבנן וקשה לר"י הא בגרירה דליכא איסורא דאורייתא ופליג רבא ואסר בלא אפשר ומיכוון ומאי קא מוכיח אביי לרבא וי"ל דה"פ כיון דלא אסירי אלא מדרבנן א"כ כשהוא לצורך כגון לתקן בית קדשי הקדשים סברא הוא דאפילו איסורא דרבנן ליכא: מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא. תימה דפרק החליל (סוכה נג. ושם) תניא אשה בוררת חטים לאור של בית השואבה והשמן והפתילה היו של קודש כדתנן התם ובירושלמי דייק מינה דקול ומראה וריח אין בהן משום מעילה: לאותן העומדים בחוץ. ליכא איסורא אלא שלא יקרבן עצמן לעזרה כדי להריח יותר דהא אמרינן (יומא דף לח:): לא היתה כלה צריכה להתבשם בירושלים מפני ריח הקטורת: כתיב הכא ושמו וכתוב התם הערופה. תימה לר"י אמאי איצטריך תרי מיעוטי בחד סגי דלהכי כתביה דלא למילף מינייהו וי"ל דאי לא כתיב אלא חד מיעוטא לא הוה מצי למעוטי אלא מילתא דלא דמי כל כך למיסר אבל מילתא דדמי למיסר לא להכי איצטריך תרווייהו: הכניסה לרבקה. בתוספתא.. תני ליה גבי פרה: (תוספות)

ב - כו דף

הא לא דמיא אלא להא שכן עליה עוף כשירה עלה עליה זכר פסולה מ"ט אמר רב פפא אי כתיב **[דברים כא-ג]** עבד וקרין עבד עד דעביד בה איהו אי כתיב עובד וקרין עובד אפילו ממילא נמי השתא דכתיב עבד וקרין עובד עובד דומיא דעבד מה עבד דניחא ליה אף עובד דניחא ליה ת"ש אבידה לא ישטחנה לא על גבי מטה ולא על גבי מגוד לצורכו אבל שוטחה לצורכה על גבי מטה ועל גבי מגוד נזדמנו לו אורחין לא ישטחנה לא על גבי מטה ולא על גבי מגוד בין לצורכה בין לצורכו שאני התם דקלי לה אי משום עינא בישא אי משום גנבי ת"ש מוכרי כסות מוכרין כדרכן ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים והצנועין מפשילין לאחוריהם במקל והא הכא דאפשר למעבד כצנועין וכי

לא מכיון שרי תיובתא למאן דמתני לישנא קמא דרבא תיובתא: ולא יסיק בו וכו': ת"ר תנור שהסיקו בקליפי ערלה או בקשין של כלאי הכרם חדש יותץ ישן יוצן אפה בו את הפת רבי אומר הפת אסורה וחכמים אומרים הפת מותרת בישראל על גבי גחלים דברי הכל מותר והא תניא בין חדש ובין ישן יוצן לא קשיא הא רבי והא רבנן אימור דשמעת ליה לרבי משום דיש שבח עצים בפת זה וזה גורם מי שמעת ליה אלא לא קשיא הא ר' אליעזר הא רבנן הי רבי אליעזר איילימא רבי אליעזר דשאור דתנן שאור של חולין ושל תרומה שנפלו לתוך עיסה ואין בזה כדי להחמיץ ואין כדי להחמיץ ונצטרפו וחמצו רבי אליעזר אומר אחר אחרון אני בא וחכמים אומרים בין שנפל איסור לכתחלה ובין שנפל איסור לבסוף לעולם אינו אוסר

רש"י הא לא דמיא. תירוצא הוא: שכן עליה עוף. בפנה הדומה קאי שפרח ונח על גבה אע"ג דכתיב לא עלה עליה עול דמשמע עליה אפילו עליה בעלמא ואי משום דכתיב עול הא מרבינן ביה שאר עבודות במסכת סוטה (דף מו.) אפ"ה בהא עלייה כשרה ללא ניחא ליה והוא הדין להכניסה לרבקה ודשה: עלה עליה זכר פסולה. דניחא ליה והוא הדין לחניק ותידוש: עובד. משמע ממילא עבד משמע בידים ואף על גב דהאי בעגלה כתיב תרווייהו ילפינן מהדדי בגזרה שזה עול עול במסכת סוטה (דף מו.): לא יקטחנה. במולא בגד אבודה קאי: מגוד. קבילי"א וקביל"א: יחד, וזו, וזו: ללזכרה. כדי שלא יאכלנו עש: נזדמנו לו אורחין וכו'. אלמא אף על גב דלזכרה הוא והיינו לא אפשר הואיל ומתכוין להחכד בשל חבירו באורחין חשיב ליה גזל ואסור: ומשני לאו משום פוניה הוא אלמא משום דבשטחיה זו קלי לה כלומר מאבדה בידים אי משום עינא בישא אי משום דלמא אורחין גנבי נינהו וגנבי לה: מוכרין כדרכן. מעוטפין בכסות כלאים דאין מתכוין להנאת לבישה: והנעוטים. פרושים שמתרחקין מן הכיעור ומן הדומה לו: לישנא קמא דרבא. אפשר ולא מתכוין אסור אפילו לרבי שמעון דל"כ הא מני: יס שטועין שמקשין על משנה זו אוהה שנינו בגד שאבד בו כלאים לא ימכרנו נכרי אלמא כלאים אסור למכור וטעות בידם דהתם אבד דוקא שאמא יחזור נכרי וימכרנו לישראל ולא יכיר פסא בו כלאים וילבשנו אבל כלאים הניכר מותר בכל הנאות מכירה: בקליפי ערלה. קליפי אגוזים ורמונים שאף הם בכלל פרי ואסורין משום ערלה וכן קשין של כלאי הכרם הכל אסור דבכלאים לא כתיב פרי: חדש יותץ. שהרי על ידי היסק זה של ערלה נגמר ומתקיים כולו: יסן. שאין היסק זה מועיל לו אלמא שאופה בו פת: יוצן. שלא יאפה בו פת בהיסק זה: אפה בו פת. בהיסק זה לקמן מוקי לה כשאבוקה כנגדו שכל שעה שהיתה פת בתנור היה דולק האור ואופהו שהיה נהנה מן האיסור בשעה שהאיסור בעין: רבי אומר הפת אסורה. דיש שבה ע"י איסור בפת: וחכמים אומרים הפת מותרת. (דהא) סברי אין שבה ע"י פת ממש והוא הדין לית להו נמי חדש יותץ אלמא יוצן והכי אמרי' בשמעתין: בישלה על גבי גחלים. דברי הכל הפת מותרת ואפילו לרבי דכי איתנהי פת מאיסור כבר כלה ובטל וגחלים אינטיריכא ליה ללא תימא אכתי איסורא בעיניה וכל שכן בתנור גרוף ואין אבוקה כנגדו: הא רבי. דקתני חדש יותץ רבי הוא דאמר הפת אסורה משום דגמרה באיסור והוא הדין לתנור חדש שנגמר נמי ע"י האיסור: אימור דשמעת ליה לרבי דיש שבה ע"י פת. כי שמעת ליה דפליג רבי אדרבנן ביש שבה ע"י פת לחודא הוא דשמעת ליה דרבנן הו מקילי טפי ופרו אפי' פת לאכול דאמרי אין שבה ע"י פת אלמא שבה היסק ואיסור שבה כבר כלה הוא ורבי סבר הואיל ואבוקה כנגדו יש שבה ע"י פת ואיסור גמור בה וגבי תנור חדש נהי דיש שבה ע"י פת מיהו הוא עצמו אין נאכל אלמא להיסק אחר עומד ויאפו בו ונמלאת פת הנאפת בו נגמרת ע"י איסור והיתר ע"י איסור שגמרו (בו) את התנור וע"י היתר שגמרו את הפת והא היכא שמעינן ליה דאסר רבי: הא ר' אליעזר. דשמעינן ליה זה זה גורם אסור דבר שאיסור והיתר גרמו לו שיבא אסור בהנאה: לתוך עיסה. של חולין: אחר אחרון חני באל. אם סילק את הראשון כדמתרץ ליה רב"י

תוספות הא לא דמיא אלא להא שכן עליה עוף. מיייתי לה משום דרב פפא אמר מילתיה עלה לפי שהיא משנה: עלה עליה זכר פסולה. וא"ת אמאי פסולה הא ודאי לא ניחא ליה להפסיד פרה שדמיה יקרים בשביל דבר מועט וי"ל דאם נאמר כשירה הוה ניחא ליה ולכך אין להכשירה וא"ת הכניסה לרבקה ודשה אמאי כשירה מ"ש מעלה עליה זכר דפסולה וי"ל דהתם לא ניחא ליה בדישתה שאין מרויח כלום בדישתה דבלאו הכי נידושה התבואה וה"ר יהודה פירש דסתם פרה בחורה היא ומסתמא אין אדם רוצה להטריחה וא"ת והא דתנן פרה מעוברת ר' אליעזר מכשיר וחכמים פוסלין והכא אמר עלה עליה זכר פסולה וי"ל דהכא כחכמים דפוסלין דה"ר יהודה פליג ואמר דוקא העלה עליה זכר אבל עלה מעצמו כשירה אי נמי הא דאמר הכא פסולה היינו כשרואה בשעת עלייה וניחא ליה כדאמר גבי הכשר (בפ"ק דחולין) (דף יג.) עודהו הטל עליהן ושמח הרי זה בכי יותן נגבו אינן בכי יותן דבעינן יותן דומיא דיתן אף על פי שאם היה יודע בעוד הטל עליהן היה שמח והא דאמרינן בפרק עגלה ערופה (סוטה מו.) עול פוסל בין בשעת עבודה ובין שלא בשעת עבודה שאר דברים אינן פוסלין אלא בשעת עבודה מה שהזכר משמש בה חשוב עבודה: מגוד. פירש ר"ת כמו נגוד ליה גלימא (עירובין ד' צד.). חדש יותץ. קסבר יש שבח עצים בפת וה"נ יש שבח עצים בתנור וזה זה גורם אסור ויש שבח עצים בפת היינו העצים שהן גורמים אפיית הפת כשאבוקה כנגדו ורבנן סברי אין שבח עצים בפת אף על פי שהאבוקה כנגדו דשלהבת אינה באה מן העצים אלא מחמת משהו הנשרף וא"כ היא כמו גחלת דאין האיסור בעין וכן פירש"י הקשה ה"ר אהרן לרבי הא דאמר (תרומות פ"ב מ"ג) המבשל בשבת בשוגג יאכל ואפילו בשבת ואמאי נימא יש שבח מוקצה בפת דגחלים מוקנין הן ואומר ר"י דלא שייך אלא באיסורי הנאה דווקא וכן פי' הקונטרס בפרק בתרא דע"ז (דף סו.) ושם) גבי תנור שהסיקו בכמון של תרומה: בישראל על גבי גחלים. בישראל דווקא בדיעבד אף על גב דכל הנשרפין אפרן מותר אפילו לכתחלה יש לחלק בין אפרן לגחלים: בין חדש בין ישן יוצן. דזה זה גורם מותר אף על גב דזה זה גורם דוקא בדיעבד מותר כדמוכח בסוף פרק כל הצלמים (ע"ז מ"ח): דאמר רבי יוסי אין נוטעין אגוז של ערלה ומודה ר' יוסי שאם נטע שהוא מותר וחשיב ליה זה זה גורם דהכא הו כדיעבד דאם נאמר חדש יותץ יפסיד התנור: בין חדש ובין ישן יוצן. ואף על גב דזה זה גורם מותר מ"מ ישן כיון דסגי

א

-

כז

דף

עד שיהא בו כדי להחמיץ ואמר אביי לא שנו אלא שקדם וסילק את האיסור אבל לא קדם וסילק את האיסור אסור אלמא זה זה גורם אסור וממאי דטעמא דר' אליעזר כאביי דילמא טעמא דר' אליעזר משום דאחר אחרון אני בא לא שנו קדם וסילק את האיסור לא שנו לא קדם וסילק את האיסור אבל בבת אחת ה"נ דשרי אלא ר' אליעזר דעצי אשירה דתנו נטל הימנה עצים אסורין בהנאה הסיק בהן את התנור חדש יותץ ישן יוצן אפה בו את הפת אסורין בהנאה נתערבה באחרות ואחרות באחרות כולן אסורין בהנאה רבי אליעזר אומר יוליך הנאה לים המלח (אמר) לו אין פדיון לע"ז אימור דשמעת ליה לר' אליעזר בע"ז דחמיר איסורה בשאר איסורין שבתורה מי שמעת ליה אלא אם כן אמאן תרמייה ועוד הא תניא בהדיא וכן היה ר' אליעזר אוסר בכל איסורין שבתורה אמר אביי אם תמצא לומר זה זה גורם אסור רבי היינו ר' אליעזר ואם תמצא לומר זה זה גורם מותר והכא משום דיש שבח עצים בפת הוא הני קערות וכוסות וצלוחיות אסירי כי פליגי בתנור וקדירה למ"ד זה זה גורם אסור אסור למאן דאמר זה זה גורם מותר שרי איכא דאמרי אפי' למ"ד זה זה גורם מותר קדירה אסורה דהא קבלה בישולא מקמי דניתן עצים דהיתירא א"ר יוסף א"ר יהודה אמר שמואל תנור שהסיקו בקליפי ערלה או בקשין של כלאי הכרם חדש יותץ ישן יוצן אפה בו את הפת רבי אומר הפת מותרת וחכמים אומרים הפת אסורה והתניא איפכא שמואל איפכא תני ואב"א בעלמא קסבר שמואל הלכה כרבי מחבירו ולא מחבירו ובהא אפי' מחביריו וסבר אתנייה איפכא כי היכי דניקום רבנן לאיסורא: בישלה על גבי גחלים דברי הכל הפת מותרת: (אמר) רב יהודה אמר שמואל ור' חייא בר אשי א"ר יוחנן חד אמר לא שנו אלא גחלים עוממות אבל גחלים לוחשות אסורין וחד אמר אפילו גחלים לוחשות נמי מותרין בשלמא למ"ד לוחשות אסורין משום דיש שבח עצים בפת אלא למ"ד אפילו לוחשות מותרות פת דאסר דיש שבח עצים בפת לרבי היכי משכחת ליה א"ר פפא כשאבוקה כנגדו

רס"ז לא שנו. דאחר אחרון אני בא ואם נפל היתר בסוף מותר אלא שקידם את האיסור וסילקו מכיון שנפל בו היתר מיד דהואיל וסילקו ועדיין לא החמיץ בטל והלך לו ואע"ג דהועיל בה קלת שיכול זה האחרון לגמור חימוץ על ידו אעפ"כ כבר בטל לו ושבו אין חוזר וניעור בו אבל לא קדם וסילק ונגמר על ידי שניהם ואינו יכול לביטל אסור אלמא זה זה גורם אסור: דאחר אחרון אני בא. וטעמא משום דלול בתר גמר מעשה גמרו בהיתר מותר ואפי' לא קדם וסילק דאיכא זה זה גורם גמרו באיסור אסור (ואפילו קדם וסילק את האיסור): אבל בבת אחת. אם נפלו כחתח לזכא גמרו באיסור הכי נמי דשרי דזה זה גורם מותר: הימנה. מן האשירה: יוליך הנאה לים המלח. דמי עאים מכל מקום שמעינן ליה כל כמה דלא ממטי הנאה לים המלח מודה הוא לת"ק בין אחדש יותץ בין אישן יוצן בין לאיסור פת אלמא כיון דקתני חדש יותץ אית ליה זה זה גורם אסור והא דתניא לעיל חדש יוצן רבנן היא דפליגי עליה דר' ואמרי הפת מותרת משום דלא חשיבא להו הנאת היסק ואפילו בגורם אחד לבדו משום דליתיה לאיסורא בעיניה וכל שכן בתנור שאינו נאכל הוא בעצמו ואין הנאתו בגורם אחד לבדו אלא בשני גורמים שלו ואל היתר ואם תאמר לרבנן יוצן למה לי הא שרו לפת האפויה בהיסק איסור הני מיילי דיעבד אבל לכתחלה לא קא שרו לפת בהיסק איסור ולקמן פריך עאים דאיסור לרבנן היכי משכחת לה דאסורי מדאורייתא והוא הדין דמאי לאוקמא להא דחדש יותץ דלעיל כהנא קמא דר' אליעזר אלא משום דלא ידעינן מנו וניחא ליה למינקט ר' אליעזר והוא ומחלוקתו קאמר: א"כ. דפרכת דילמא שאני ליה אמאן תרמייה להא דתניא לעיל גבי ערלה יותץ על כרחיך כיון דלא משכחת תנא דאמר זה זה גורם אסור אלא רבי אליעזר ומחלוקתו במסכת ע"ז וחזינא סתמא דתני בשאר איסורי נמי הכי רבי אליעזר קאמר לה ולא שני ליה: אמר אביי אם תמצא לומר. דבייתא מפורשת הכי דכי היכי דאסר רבי בפת הכי נמי אסר בתנור ואע"פ שאין עצמו נאכל דלית ליה זה זה גורם אסור ורישא דברייתא דלעיל דערלה רבי קאמר לה כולה: היינו ר' אליעזר. בניחוחא וליכא למיבעי מידי: ואם תמצא לומר. דסבירא ליה זה זה גורם מותר ורישא דההוא לאו רבי הוא אלא רבי אליעזר הוא והתם בפת הוא דאסר רבי משום דיש שבח עצים בגופה ונמלא כשאוכלה גופו הוא הנהנה מן האיסור בגורם אחד אבל בתנור חדש ואינו שרי: הני קערות כוסות ולוחיות. של חרם שרפן בעצי אשירה אסירי אפילו לרבי דהא יש שבח עצים בהן והנאתן בלא גורם שני הוא ועל ידי גורם ראשון הוא משתמש בהן הנאת גופו ולא דמו לתנור דלא מטיא הנאה לגוף מיניה עד דאיכא גורם שני: כי פליגי. רבי דלא אסר אלא בפת ור' אליעזר אית ליה זה זה גורם אסור בתנור וקדירה שאין

הגוף נהנה מהן עד שיבא גורם שני והוא של היתר: קדירה. שרפה כשהיא חדשה בעלי איסור: דהא מקבלת ביטולה. ואיכא הנאה השמיש שמתמשך בה בלא גורם אחר אבל תנור אין נותנין בו פת אלא לאחר הסיקה של גורם היתר: איפכא תני לה. להא ברבייתא דלעיל ואיפכא אתנייה: ואי בעית אימא. שמואל נמי הכי אתנייה ואית ליה דר' אסר ורבנן שרו ואיהו הפך לה כדי שלא ילכו בני אדם אחר רבים להחיר דבעלמא במחלוקות אחרות שנחלקו רבים על רבי סבירא ליה לשמואל דאע"ג דהלכה כרבי מחזירו במקום יחיד אין הלכה כמותו מחזיריו כלומר במקום רבים ובהא סבירא ליה דהלכה כמותו ואע"ג דרבים פליגי עליה: אפכה ואתנייה. אפכה ואשנייה כי היכי דתיקו הא מילתא דאיסורא בשם רבנן ויעשו בני אדם כמותן שהכל הולכין אחרי רבים שאם אני אומר הלכה כרבי שהיא יחיד לא יאמינו לי: גחלים עוממות. כביות כדכתיב (יחזקאל לא) ארזים לא עממותו ומתרגמינן כהה עמיאל: לוחשות. גחלים בערות נראות כמתענעות ולוחשות זו לזו: אסורין. לרבי: כנגדו. כנגד הפת מצעיר העלים כפי התנור: (רש"י)

תוספות עד שיהא בו כדי להחמיץ. פי' באיסור דאי יש באיסור וגם בהיתר כדי להחמיץ נראה לרשב"א דשרי דהא בפ' בתרא דמסכת ע"ז (דף סח.) תניא שאור של חולין ושל תרומה שנפלו לעיסה ובה כדי להחמיץ ובה כדי להחמיץ וחימצו אסור ור' שמעון מתיר והשתא הוי ר' שמעון כרבנן דהכא והא דתנן בסוף פ"ק דתמורה (דף יב.) אין מחמץ אחר מחמץ [אוסר] אלא לפי חשבון שבה שאם נפל שאור של תרומה בעיסה וחימצה וחזרה ונפלה לעיסה אחרת גדולה מזאת אם יש בשאור כדי להחמיץ השניה אסורה אע"פ שנתחמצה על ידי שאור של איסור ועל ידי עיסה ראשונה שהיה של היתר ומוקמינן לה התם כרבנן דהכא אור"י מצי למימר דהתם מייירי כגון שאין בעיסה כדי להחמיץ ובשאור של תרומה יש כדי להחמיץ: נתערבו באחרות. אור"י דלא גרסי' ואחרות באחרות דבסדר המשנה לא גרס ליה לא במסכת ע"ז ולא בסדר זרעים: וכן היה רבי אליעזר אוסר בכל איסורין שבתורה. השתא משמע דבכל מקום אית ליה לרבי אליעזר דזהו זה גורם אסור ותימה לרשב"א דתיקשי מהכא לרב הונא בר חיננא דתניא בתמורה בפרק כל האסורין (דף ל: ושם) כל האסורין לגבי מזבח ולדותיהן מותרין ותניא עלה ר"א אוסר וקאמר רב הונא בר חיננא מחלוקת כשעברו ולבסוף נרבעו דרבי אליעזר סבר עובר ירך אמו הוא אבל נרבעו ולבסוף עיברו ד"ה מותרין אלמא לרבי אליעזר זהו זה גורם מותר: ובהא אפילו מחזיריו. וטעמא דרבי משום דיש שבה עצים בפת ולא מטעם דזהו זה גורם דשמואל פסיק בהדיא בפרק כל הצלמים (ע"ז מט.) הלכה כר' יוסי דזהו זה גורם מותר: (תוספות)

ב - כז דף

מכלל דרבנן דפליגי עליה שרו אפי' כשאבוקה כנגדו אלא עצים דאיסורא לרבנן היכי משכחת להו א"ר אמי בר חמא בשרשיפא בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא תנור שהסיקו בעצי הקדש ואפה בו הפת לרבנן דשרו בקמייתא מאי א"ל הפת אסורה ומה בין זו לערלה אמר רבא הכי השתא ערלה בטילה במאתים הקדש אפילו באלף לא בטיל אלא אמר רבא אי קשיא ליה הא קשיא והלא מעל המסיק וכל היכא דמעל המסיק נפקו להו לחולין אמר רב פפא הכא בעצי שלמים עסקינן ואלביא דר' יהוד' דאמר הקדש בשוגג מתחלל במזיד אינו מתחלל במזיד מאי טעמא לא כיון דלאו בר מעילה הוא לא נפיק לחולין שלמים נמי כיון דלאו בר מעילה נינהו לא נפקא לחולין וכל היכא דמעל המסיק נפקי לחולין והא תניא כל הנשרפין אפרן מותר חוץ מעצי אשירה ואפר הקדש לעולם אסור אמר רמי בר חמא כגון שנפלה דליקה מאיליה בעצי הקדש דליכא אינש דנמעול רב שמעי' אמר באותן שטעונין גניזה דתניא [ויקרא ר-ג](#) ושמו בנחת ושמו כולו ושמו שלא יפזר: ר' יהודה אומר אין ביעור וכו': תניא א"ר יהודה אין ביעור חמץ אלא שריפה והדין נותן ומה נותר שאינו בבל יראה ובל ימצא טעון שריפה חמץ שישנו בבל יראה ובל ימצא לא כל שכן שטעון שריפה אמרו לו כל דין שאתה דן תחלתו להחמיר וסופו להקל אינו דין לא מצא עצים לשורפו יהא יושב ובטל והתורה אמרה [שמות יב-טו](#) תשביתו שאור מבתים בכל דבר שאתה יכול להשביתו חזר ר' יהודה ודנו דין אחר נותר אסור באכילה וחמץ אסור באכילה מה נותר בשריפה אף חמץ בשריפה אמרו לו נבילה תוכיח שאסורה באכילה ואינה טעונה שריפה אמר להן הפרש נותר אסור באכילה ובהנאה וחמץ אסור באכילה ובהנאה מה נותר שטעון שריפה אמרו לו שור הנסקל יוכיח שאסור באכילה ובהנאה ואינו טעון שריפה אמר להן הפרש נותר אסור באכילה ובהנאה וענוש כרת וחמץ אסור באכילה ובהנאה וענוש כרת מה נותר בשריפה אף חמץ בשריפה אמרו לו חלבו של שור הנסקל יוכיח שאסור באכילה ובהנאה וענוש כרת ואין טעון שריפה

רש"י עצים דאיסורא. דמתכרי בהנאה לרבנן היכי משכחת להו: כשרשיפא. כסא ליבש עליו או לדום רגליו להנחתן כשהן צעין ועל ידי ממש אכל הנחת היסק אין הנחתו אלא לאחר ביעורו או בשעת ביעורו: כטיילה במאתים. הלכך לא חמירא משכחה ונבער איסורו: והלא מעל המסיק. וחייב קרבן מעילה וכל דבר שאין בו קדושת הגוף כגון בהמה שאינה של קרבן וכלי שאינו כלי שרת

כיון שמעל בו ילא לחולין דתנו (מעילה דף יט:) אין מועל אחר מועל במוקדשין אלא בהמה וכלי שרת בלבד אבל כל מידי אחרינא ממעילה ראשונה נפקא לחולין דק"ל אין מעילה בכ"מ אלא שינוי שנשחטנה מקדושתו ואמאי פת אסורה הא קודם שנתנו הפת היא ההיסק חולין: בעצי שלמים. שהתפיסן לדמי שלמים למוכרו וליקח בדמיהן שלמים וקדשים קלים אין להם מעילה דלאו קדשי ה' קרינן ביה שכולן לבעלים ואין לגבוה בהן אלא לאחר זריקת דמים את האומרוין ואיסורא מיהא רכיבה עלייהו וממעילה הוא דאומעיטי במסכת מעילה: ואליבא דרבי יהודה. פשט ליה רב הסדא בקדושין בפ"ב (דף נה.) דאמר הקדש במזיד אין מתחלל אם נהנה ממנו במזיד לא ילא לחולין הלכך בשלמים שוגג דידהו כמזיד דהקדש דהא לאו בני מעילה נינהו והכי נמי הוה מצי למימר הכא כשהסיקו מזיד עסקינן מיהו שהסיקו משמע שוגג ומזיד וכיון דמצי לאוקמה בין בשוגג בין במזיד אוקמה: כל הנשרפין. בשילהי פרק בתרא דתמורה מפרש אלו נשרפין ואלו נקברין: ואפר הקדש לעולם אסור. להכי נקט גבי הקדש לעולם וגבי אשירה לא נקט לעולם משום דאשירה יש לה היתר אם שורפה עו"ג ובטלה אבל הקדש אין בו ביטול והכי מפורש בשילהי תמורה: רמי בר חמא ורב שמעיה אפר הקדש לעולם אסור מהדרי: באותו אפר שטעון גניזה. קאמר לעולם אסור וזהו אפר של תרומת הדשן שלא היתה מעילה בהסיקו: כל דין שאתה דן. שמתחלתו אתה לנו כדי להחמיר עליו שהרי חמור הוא ואתה מביא לו חומר אחר דקדאמתא חמץ שהוא בכל יראה אין דין שטעון שריפה וסופו נמצא שחומר שאתה מוסיף עליו גורם לו להקל: אינו דין. שהרי הדין מלמד שיהא חמור והרי הוא מקיל: שאם לא מלא עמים ישב ויבטל. בתמיה ואף על גב דאמר' בפרק קמא (דף יב:) לרבי יהודה אבל בשעת ביעורו השבחתו בכל דבר גבי פלוגתייהו מיהא קולא היא בני שהוא רואה לאלת שייכא או בתוך שלמים דאמרין זקוק לבער וכשאין עמים לשורפו יהא יושב ובטל ולא יבערנו: ודנו דין אחר. שאינו קל וחומר אלא גזירה שוה ובין לקולא ובין לחומרא בתרה אזלינן דגזירתא הכתוב הוא ואין להשיב עליו תחלתו להחמיר וסופו להקל: (ש"י)

תוספות מכלל דרבנן שרו כשאבוקה כנגדו. ואם תאמר לרבנן הואיל ובאבוקה כנגדו חשיב כמו שלהבת באה מן הגחלים מאי פריך בסוף לולב הגזול (סוכה מ.) ובהגוזל עצים (ב"ק קא:) והא איכא עצים דמשחן שהנאתן וביעורן שוה הא בשעת הנאה מבעורין הן כבר במקום השלהבת ויש לומר משום דשיעור כזה לא חשיב הנאה אחר ביעורן לענין שבועית שהרי באכילה דמינה ילפינן התם ליכא לגמרי הנאה וביעורן שוה ולא ממעטינן אלא שאר עצים שאין הנאתן אלא אחר שנעשו גחלים לגמרי ולרבי עצים דלא משחן נמי הוה ליה למיסר דלדידיה כשאבוקה כנגדו הנאתן וביעורן שוה ואיכא למימר הואיל ורוב הנאה אחר ביעור אית לן למימר דלא אסרה תורה בהן אבל תימה למאן דאמר לוחשות לרבי אסורים אמאי לא אסר בכל עצים בשביעית שהרי הנאתן וביעורן שוה הואיל ולא חשיב להו מבערות כשהן לוחשות דבאותן הוי עיקר הנאה: הקדש אפי' באלף לא בטיל. תימה מה חומר היא זו הלא הקדש דבר שיש לו מתירין הוא ע"י חילול ומטעם זה אין דינו להיות בטל אפילו באיסור קל אפילו מדרבנן כדאמרין בריש ביצה (דף ד.): בעצי שלמים. ה"מ לאוקמי בעצי הקדש ובמזיד ואליבא דרבי יהודה אלא דלאו אורחא דמלתא לעבור במזיד: ורמינהו כל הנשרפין וכו'. ה"מ לאוקמי בעצי שלמים: חוץ מעצי אשירה. תימה לרשב"א תיהו כעבודת גלולים שנסתברה מאליה דשריא כדאמרין בפרק כל הצלמים (ע"ז מא:): ואין לומר דהכא מיירי באשירה של ישראל דאין לה ביטול עולמית דהא בסוף תמורה (ד' לד.) מפרש דלהכי לא עריב ותני אפר הקדש ואשירה לעולם אסורין משום דאשירה יש לה היתר אם שורפה עו"ג דבטלה: אין ביעור חמץ אלא שריפה. נראה דהלכה כרבי יהודה דסתם לן תנא כותיה בפרק בתרא דתמורה (ד' לג:) וא"ת א"כ בהא דאמר ר' יהודה סוכה אינה נוהגת אלא בארבע מינין שבלולב יהא נמי הלכה כמותו דהתם נמי לא פליגי רבנן אלא מטעם דכל דין שתחלתו להחמיר וסופו להקל אין דין ובפ"ק דסוכה (ד' יא.) סתם לן תנא כרבנן דקתני הדלה עליה את הגפן ואת הדלעת אם קצצן כשירה וי"ל דהכא קיימא לן כרבי יהודה משום דין אחר דיליף במה מצינו אף על גב דאמרנו לו חטאת העוף ואשם תלוי יוכיחו ושתיק מ"מ לדידן סבירא לן כרבנן דאמר חטאת ואשם בשריפה וליכא תוכיח: מה נותר בשריפה אף חמץ בשריפה. וא"ת למאן דדריש לעיל (ד' כד.) הנותר בשריפה ואין דבר אחר בשריפה היכי יליף רבי יהודה חמץ בשריפה מנותר ותיירץ רשב"א דלית לן למעוטי מנותר אלא שאר איסורין אבל חמץ דדמי נותר בכרת ובבל תותירו לא ממעטינן וא"ת לעיל היכי יליף שאר אסורין באם אינו ענין נוקי קרא בחמץ בפסח דוקא דדמי ליה טפי וי"ל דלחמץ בפסח לא צריך [קרא] דמצי למילף במה מצינו: חלבו של שור הנסקל יוכיח. הקשה ריב"א היא גופה נילף מנותר שיהא בשריפה דדמי ליה ותיירץ דלא דמי ליה בבל תותירו: (תוספות)

א - **כח** **דף**

חזר רבי יהודה ודנו דין אחר נותר ישנו בבל תותירו וחמץ בבל תותירו מה נותר בשריפה אף חמץ בשריפה אמרו לו אשם תלוי וחטאת העוף הבא על הספק לדבריך יוכיחו שהן בבל תותירו שאנו אומרים בשריפה ואתה אומר בקבורה שתק ר' יהודה אמר רב יוסף היינו דאמר אינשי כפא דחטא נגרא בגווה נשרוף חרדלא (אמר אביי) סדנא בסדני יתיב מדויל ידיה משתלים רבא אמר גירא בגירי מקטיל מדויל ידיה משתלים: וחכ"א מפרר וזורה וכו': איבעיא להו היכי

קאמר מפרר וזורה לרוח ומפרר ומטיל לים או דילמא מפרר וזורה לרוח אבל מטיל לים בעיניה ותנן נמי גבי ע"ז כי האי גוונא ר' יוסי אומר שוחק וזורה לרוח או מטיל לים ואיבעיא להו היכי קאמר שוחק וזורה לרוח ושוחק ומטיל לים או דילמא שוחק וזורה לרוח אבל מטיל לים בעיניה אמר רבה מסתברא ע"ז דלים המלח קא אזלא לא בעי שחיקה חמץ דלשאר נהרות קאזיל בעי פירור א"ל רב יוסף אדרבה איפכא מסתברא ע"ז דלא ממייסה בעי שחיקה חמץ דממיס לא בעי פירור תניא כוותיה דרבה תניא כוותיה דרב יוסף תניא כוותיה דרבה היה מהלך במדבר מפרר וזורה לרוח היה מהלך בספינה מפרר ומטיל לים שחיקה קשיא לרבה פירור קשיא לרב יוסף שחיקה לרבה לא קשיא הא לים המלח הא לשאר נהרות פירור לרב יוסף לא קשיא הא בחיטי הא בנהמא: **מתני'** חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח מותר בהנאה ושל ישראל אסור בהנאה שנאמר **[שמות יג-יז]** לא יראה לך שאור: **גמ'** מני מתניתין לא רבי יהודה ולא רבי שמעון ולא רבי יוסי הגלילי מאי היא דתניא חמץ בין לפני זמנו בין לאחר זמנו עובר עליו בלא תוך זמנו עובר עליו בלא וכתר דברי רבי יהודה

רש"י חמץ ישנו בכל תותירו. לא יראה ולא ימלא: חסם תלוי. בא על ספק כרת כגון חלב וסומן לפניו וסגג באחד מהו ואינו יודע איזה מהו הכל ואם שחטו ואירע בו פסול או נותר פליגי ר' יהודה ורבנן בשיליהי פרק בתרא דתמורה לר' יהודה בקבוצה לרבנן בשריפה: חטאת העוף הבא על הספק. כגון הפילה ספק וכל ספק אינו וכל אינה אוכלת בקדשים שמא וכל הוא עד שתביא כפרתה העולה באה על תנאי אם ילדתי הרי היא לחובתי ואם לאו הרי היא נדבה וחטאת העוף מביאתו על הספק ואין כאן משום חולין בעזרה דמקראי נפיק במסכת נזיר בפרק מי שאמר (דף כט.). ואסורה באכילה שמא חולין היא ומליקתה שויה נכילה ופליגי בה רבי יהודה ורבנן בפרק בתרא דתמורה חטאת העוף הבא על הספק תשרף רבי יהודה אומר יטילנה לאמה: ואתה אומר בקבוצה. אלא חסם תלוי קאי דקאמר ר' יהודה יקבר וע"ג שהנותר ממנו אסור באכילה ובהנאה ועגש כרת והוא בכל תותירו: כפא דחטא נגרא. כף בזך שחקה האומן בתוכו ישרוף את לשונו ואת חכו בחרדל לישנא אחרינא ישרוף האומ"ר (לגמא (לכטע מתוך שאיפה)) כלע"ז כמו שורפה חיה בע"ז (דף כט:); סלגא. נגר עושה סד לשום בו רגלי אסירים כמו ותשם כסד רגלי (איוב יג): מדיול ידיה משתלים. מהרמת ידו וממלכתו משתלם שכרו כשנמלא גנב: גיראה. עושה חסם: או דילמא. לרוח הוא דבעי פירור שמא יזרקנו שלם וימלאנה אחר ויאכלנו אבל לים מטיל בעיניה דממיס ונימוק מאליו. לשון שחיקה שייך במתכת ולשון פירור שייך בפת: ים המלח. והנקרא מי"ר בטי"א"ה וים קפוא (?) ויש מי שאומר שאינה מאת רש"י [אין ספינה עובדת בו: בעי פירור. שמא תפגע בו ספינה ותטלנו ולא לדעתיה: לא ממסה. אין המים ממסות אותה: תניא כוותיה דרבה. דחמץ בעי פירור: תניא כוותיה דרב יוסף. דע"ז בעי שחיקה: בחיטי. שהחמיאו בעי פירור כלומר פיזור שלא יתגס בפק ויזרקם אלא יפזרם על פני המים שלא יוכל הדם ללקטן מעל פני המים: מתני' משום שנאמר לא יראה לך. בגמרא מפרש לה משום קנסא דעבר עליה משום כל יראה: גמ' בין לפני זמנו. משש שעות עד שתחשך: לאחר זמנו. משעבר הפסח עובר עליו בלאו ואם חכלו אינו ענוש כרת ולקמן מפרש ללאו: תוך זמנו. במועד: (רש"י)

תוספות חזר ר' יהודה ודנו דין אחר. הא דקרי ליה השתא דין אחר טפי מהני דלעיל אומר ריב"א משום דהשתא אין צריך לאיסור אכילה והנאה וענוש כרת אלא בצד דבל תותירו לחודיה מצינו למילף דליתיה בכולהו: וחמץ הרי הוא בבל תותירו. תימה לר"י היכי עביד לעיל קל וחומר מנותר שאינו בבל יראה ובל ימצא והא חשיב הכא בל תותירו כמו בל יראה ואומר ר"י דמכל מקום נראה דעביד שפיר קל וחומר דנותר אינו בבל יראה דמיד שהותיר עובר ושוב אינו עובר אבל חמץ אפי' לאחר שהותיר עובר בכל שעה בבל יראה: אמרו לו ואשם תלוי יוכיח. תימה לרשב"א לדבריהם דרבנן דאמרו שהם בשריפה אמאי לא ילפינן חמץ מנותר שהוא בשריפה ואומר ר"י דמשמע להו הנותר בשריפה ולא כל איסורין שבתורה בשריפה ואפי' חמץ: ואתה אומר בקבוצה. טעמא דר' יהודה דריש בת"כ מכי קדש הוא הוא בשריפה ולא חטאת עוף ואשם תלוי בשריפה: ותנן נמי גבי ע"ז. אומר ר"י דרבנן דמתניתין היינו רבי יוסי דפרק כל הצלמים (ע"ז מג:); אי נמי מתני' דהכא א"ש כרבנן דהתם דאמרו לו אף היא נעשה זבל ומגדל צמחים ורחמנא אמר לא ידבק בידך וגו' והא דשרו הכא היינו משום דבחמץ כתיב לא יאכל ואינו אסור אלא כדרך הנאה וכי האי גוונא לאו דרך הנאה היא אבל בע"ז לא כתיב אכילה ואסור אפי' שלא כדרך הנאה: חמץ דלשאר נהרות. דלא מצינו שהיה שונה בשום מקום גבי חמץ ים המלח אבל גבי ע"ז אשכחן בכמה דוכתין כי האי דלעיל יוליך הנאה לים המלח הלכך סתם ים דתני גבי ע"ז הוי ים המלח מיהו לרבה מועלת שחיקה בשאר נהרות כדקאמר בסמוך כאן בים המלח כאן בשאר נהרות: איפכא מסתברא. לשון איפכא אינו מיושב דמה שייך איפכא כיון שרבה משוה אותם: ע"ז דלא ממייסה בעי שחיקה. לכאורה משמע דלרב יוסף בעי שחיקה אפילו בים המלח דמסתמא אמאי דקאמר רבה אין צריך שחיקה דהיינו בים המלח קאמר רב יוסף דבעי שחיקה ועוד אי בשאר נהרות דוקא קאמר רב יוסף דבעי שחיקה ולא בים המלח ולא פליג ארבה בע"ז אלא בחמץ א"כ מאי קאמר תניא כוותיה דרב יוסף ומאי קאמר נמי שחיקה קשיא לרבה ולפי זה לרב יוסף בשאר נהרות לא מהני שחיקה מדקמצריך להוליך לים המלח ואין נראה דהא ר' יוסי מיייתי ראייה מוידר על פני המים משמע דמהניא שחיקה בשאר נהרות ועוד דבכל מקום דמזכיר ים המלח בע"ז ובשאר דוכתין לא מזכיר שחיקה ובכמה דוכתין מצינו דתני ים המלח ואפי' הכי מהני בשאר נהרות דבסוף כל הצלמים (ע"ז מט:); תנן ר' אליעזר אומר יוליך הנאה לים המלח ואמרינן התם בגמרא גבי חבית שקול ד' זוזי ושדי לנהרא וכן בנזיר (דף כד.) ובמעילה (דף יא.) תנן גבי מפריש מעות לנזיר ומת יוליך לים המלח אלמא הקדש בעי ים המלח ובערכין (דף כט.) אמרינן גבי הקדש שקול ארבעה זוזי ושדי בנהרא לכך נראה דגם לרב יוסף לא בעי שחיקה אלא בשאר נהרות כמו לרבה אלא דרבה סבירא ליה דמטיל לים סתם דע"ז היינו ים המלח ובלא שחיקה כדתנא רישא גבי צורת לבנה וצורת חמה ובכמה דוכתין יוליך לים המלח ורב יוסף מוקי לה בשאר נהרות ועל ידי שחיקה מדלא תני בהדיא יטיל לים המלח וליכא בין רבה לרב יוסף אלא חמץ בשאר נהרות וא"ת לרבנן דלית להו בע"ז (מפרר) [שוחק] וזורה לרוח מה יעשו מע"ז? אטו כל שעה יוליך לים המלח דלרבנן לא מהני שחיקה בשאר נהרות דקתני התם אמרו לו משם ראייה הרי הוא אומר ויזר על פני המים לא נתכוין משה אלא לבדוקן כסוטה ומדאיצטריך להאי טעמא מכלל דלא מהני

דף כח - ב

רבי שמעון אומר חמץ לפני זמנו ולאחר זמנו אינו עובר עליו בלא כלום תוך זמנו עובר עליו בכרת ובלאו ומשעה שאסור באכילה אסור בהנאה אתאן לתנא קמא ר' יוסי הגלילי אומר תמה על עצמך היאך חמץ אסור בהנאה כל שבעה ומנין לאוכל חמץ משש שעות ולמעלה שהוא עובר בלא תעשה שנאמר [\[דברים טז-ג\]](#) לא תאכל עליו חמץ דברי רבי יהודה אמר לו ר' שמעון וכי אפשר לומר כן והלא כבר נאמר לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות אם כן מה ת"ל לא תאכל עליו חמץ בשעה שישנו בקום אכול מצה ישנו בבל תאכל חמץ ובשעה שאינו בקום אכול מצה אינו בבל תאכל חמץ מ"ט דר' יהודה תלתא קראי כתיבי [\[שמות יג-ג\]](#) לא יאכל חמץ [\[שמות יב-ב\]](#) וכל מחמצת לא תאכלו [\[דברים טז-ג\]](#) לא תאכל עליו חמץ חד לפני זמנו וחד לאחר זמנו וחד לתוך זמנו ורבי שמעון חד לתוך זמנו וכל מחמצת מבעי ליה לכדתניא אין לי אלא שנתחמץ מאליה מחמת דבר אחר מנין תלמוד לומר כל מחמצת לא תאכלו לא יאכל חמץ מיבעי ליה לכדתניא רבי יוסי הגלילי אומר מנין לפסח מצרים שאין חימוצו נוהג אלא יום אחד תלמוד לומר לא יאכל חמץ וסמיך ליה [\[שמות יג-ד\]](#) היום אתם יוצאים ור' יהודה מחמת דבר אחר מנא לי' מדאפקיה רחמנא בלשון מחמצת דר' יוסי הגלילי מנא ליה אי בעית אימא מדסמיך ליה היום אי בעית אימא סמוכיין לא דריש אמר מר ומנין לאוכל חמץ משש שעות ולמעלה שהוא עובר בלא תעשה שנאמר לא תאכל עליו חמץ דברי רבי יהודה אמר לו ר' שמעון וכי אפשר לומר כן והלא כבר נאמר לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות ורבי יהודה שפיר קאמר ליה רבי שמעון ורבי יהודה אמר לך ההוא לקובעו חובה אפילו בזמן הזה הוא דאתא ור' שמעון לקובעו חובה מנא ליה נפקא ליה [\[שמות יב-יח\]](#) מבערב תאכלו ור' יהודה מיבעי לי' לטמא ושהיה בדרך רחוקה סלקא דעתך אמינא הואיל ובפסח לא יאכל מצה ומרור נמי לא ניכול קמ"ל ור' שמעון טמא ושהיה בדרך רחוקה לא איצטריך קרא דלא גרע מערל וכן נכר דכתיב [\[שמות יב-מח\]](#) וכל ערל לא יאכל בו בו הוא אינו אוכל אבל הוא במצה ובמרור ורבי יהודה כתיב בהאי וכתוב בהאי מני מתניתין אי רבי יהודה חמץ סתמא קאמר אפילו דנכרי ואי רבי שמעון

רס"ז ומשעה שאסור באכילה. היינו משש שעות ולמעלה דלמרן לפני זמנו בלאו והא מילתא רבי יהודה קאמר לה כדמפרש בגמרא אתאן להנא קמא: תמה על עצמך וכו'. דאפילו בתוך המועד קאמר דמוחר בהנאה והא מתמה אהני דאסרי: לא תאכל עליו. משעה שחייבה דיינו משש שעות ולמעלה שחמה נוטה להעריב: הכי גרסינן חמץ אין לי אלא שנתחמץ מאליו: מנין לפסח מצרים. שלא נהגו בו איסור חמץ אלא יום אחד: ת"ל לא יאכל חמץ וסמיך ליה היום אתם יוצאים. לא יאכל חמץ היום: ואי בעית אימא סמוכיין לא דריש. רבי יהודה אלא במשנה תורה לחוד והכי שמעינן ליה בפרק קמא דיבמות (ד' ד). הלכך לית ליה דרבי יוסי הגלילי: לקובעו חובה. האי שבעת ימים תאכלו מצות לאו לאקושי איסור חמץ למצות אכילת מצה אלא לאקושי אכילת מצה לאזהרת חמץ לקובעו אכילת מצה חובה לדורות כל זמן שהוא מוזהר על החמץ ואפילו בזמן שחמץ לא יאכל על מצות ומרורים יאכלוהו כתיב אי איכא פסח מיחייב באכילת מצה ואי לא: בערב תאכלו מצות. קרא יהירה הוא דהא כתיב על מצות ומרורים יאכלוהו: לטמא ושהיה בדרך רחוקה. שאף על פי שאינו עושה פסח חייב באכילת מצה: לא ניכול. לא נתחייב: ערל. שמתו אחיו מחמת מילה: בן נכר. מי שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים ולא לכל התורה: כתיב בהאי. ערל וכן נכר וכתוב טמא ושהיה בדרך רחוקה לדיכול מצות ואף על גב דמאי ליף מיניה הלכך איצטריך היקשא לקובעו חובה ומקראי אחריו טובא כגון שבעת ימים מצות תאכלו וכגון מצות יאכל את שבעת הימים לא נפקא ליה קביעות חובה דהנהו לאו חובה ניהו אלא מצות יאכל ולא חמץ ואם רצה לזון שלא מחמץ ושלא ממנה הרשות בידו ותדע דהא בכולהו כתיב את שבעת הימים וחובה מצה אינו אלא לילה הראשון כדלפינן בפרק בתרא אבל מההוא קרא נפקא לן חובה לילה הראשון מדכתיב להיקשא גבי פסח וכדכתיב תאכל עליו מצות כי פסח לילה הראשון אף היקשא שלא בזמן פסח ללילה ראשונה ואהני היקשא לקובעו חובה בזמן הזה ואהני עליו למימרא דקביעות חובה דהיקשא לאו לכל שבעה אלא ללילה הראשון: (רס"ז)

תוספות רבי שמעון אומר חמץ לפני זמנו ולאחר זמנו אינו עובר עליו בלא כלום. נראה דלרבי שמעון נהי דאין עובר עליו בלאו דחמץ לפני זמנו מודה הוא דאסור באכילה משש שעות ולמעלה מדאמרין בפ"ק (לעיל דף יד.) אין שורפין תרומה טהורה עם הטמאה

משמע הא לבדה שורפין בשש ואי מותרת לאכול יאכלנה עד הלילה ועוד דקאמר משעה שאסור באכילה אסור בהנאה אתאן לת"ק מכלל דלרבי שמעון אסור באכילה אע"פ שאינו אסור בהנאה דהיינו אחר שש ונראה דנפקא ליה מתשבייתו ומאך חלק ומשמע תשבייתו שלא כדרך הנאה דהיינו אכילה אבל להסיקו תחת תבשילו מותר לרבי שמעון וא"ת למה שורפין בשש לרבי שמעון יסיקו עד הלילה מעט מעט תחת תבשילו וי"ל דגזרינן שמא יאכלנו וכן לרבי יוסי הגלילי דשרי חמץ להסיקו תחת תבשילו היינו הכל ביחד אבל מעט מעט לא שמא יאכלנו דמסתמא אית ליה אור לארבעה עשר בודיקין וכו': אם כן מה תלמוד לומר לא תאכל עליו. הלשון דחוק ונראה לרשב"א דהכי פירושו והלא כבר נאמר תאכל עליו מצות וההוא עליו ע"כ אאכילת פסח קאי הכי נמי לא תאכל עליו חמץ קאי נמי אשעת אכילת פסח וקשה אמאי איצטריך קרא להכי מהיכא תיתי שיהא בבל תאכל חמץ ב"ד דהא כולהו קראי מצרכינן לקמן אליבא דרבי שמעון: וחד לפני זמנו. וא"ת ולחזקיה מנלן איסור הנאה לפני זמנו דליכא אלא חד לא יאכל וההוא מסברא מוקמינן לתוך זמנו ואור"י כיון דחד מהנהו קראי משמע איסור הנאה לא נחלק ביניהם: מחמת דבר אחר. פי' ריב"א מחמת דבר אחר דלאו מינו דעל ידי שאור מיקרי חמץ טפי משנתחמץ מאליו כדמוכח בפרק כל המנחות (מנחות נב:) אלא כגון שנתחמץ על ידי שמרי יין שמייבשין השמרים בתנור כאשר עושין בארץ אשכנז ול"ד לעיסה שנילושה ביין דלית ביה כרת ויש בה לאו: ואידך נפקא לה מבערב תאכלו מצות. תימה לר"י דבפ' קמא דקדושין (ד' לז:) נפקא לן בזמן הזה ממושבתיכם דכתיב גבי מצה והיינו דלא כחד ועוד תימה לרב אחא בר יעקב דאית ליה בשילהי ערבי פסחים (לקמן קכ.) מצה בזמן הזה דרבנן דריש התם לכולהו קראי דלא ככל התנאים: כל ערל לא יאכל בו וכל בן נכר לא יאכל בו והוא אינו אוכל אבל אוכל הוא במצה ומרור. תימה גבי בן נכר שהוא מומר אמאי איצטריך קרא פשיטא שחייב לאכול מצה דהא חייב בכל מצות האמורות בתורה ואי קמשמע לן דמצוי אכיל מצה אע"ג דאסור בפסח הא נמי פשיטא דאטו מצה קדושה אית בה וי"ל דאיצטריך להיכא דנשחט הפסח כשהיה מומר ועשה תשובה דאף על גב דלא אכיל בפסח דאין נאכל אלא למנויו מכל מקום חייב לאכול מצה ומרור: ערל. פי' הקונטרס שמתו אחיו מחמת מילה ולפירושו פסול נמי בתרומה דבהערל (יבמות ע. ושם) יליף תרומה מפסח בגז"ש דתושב ושכיר והא דמיבעיא לן התם (דף עא) ערל קטן מהו לסוכו שמן של תרומה ערלה שלא בזמנה פוסלת או לא יש לחלק בין שלא בזמנה דקטן שאין חייב למול כיוצא בו למתו אחיו מחמת מילה דכיוצא בו חייבין ותדע דהא טומטום אינו אוכל בתרומה בפרק הערל (שם עב.) אף על גב דמסברא אין חייב לקרוע הוא הדין מתו אחיו מחמת מילה דאינו אוכל אף על גב דאינו חייב למול: . (תוספות)

א

-

כט

דף

דישראל נמי מישראל קא שרי ואי ר' יוסי הגלילי אפי' תוך זמנו נמי מישראל קא שרי בהנאה אמר רב אחא בר יעקב לעולם ר' יהודה היא ויליף שאור דאכילה משאור דראייה מה שאור דראייה שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה אף שאור דאכילה שלך אי אתה אוכל אבל אתה אוכל של אחרים ושל גבוה ובדין הוא דאיבעי ליה למיתנא דאפי' באכילה נמי שרי ואידי דתנא דישראל אסור בהנאה תנא נמי דנכרי מותר בהנאה ובדין הוא דאיבעי ליה למיתנא דאפילו בתוך זמנו מותר בהנאה ואידי דתנא דישראל לאחר זמנו תנא נמי דנכרי לאחר זמנו רבא אמר לעולם רבי שמעון היא ורבי שמעון קניס הואיל ועבר עליה בבל יראה ובל ימצא בשלמא לרבא היינו דקתני של ישראל אסור משום שנאמר לא יראה אלא לרב אחא בר יעקב משום לא יאכל חמץ מיבעי ליה מי סברת אסיפא קאי ארישא קאי והכי קאמר חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח מותר בהנאה משום שנאמר לא יראה לך שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה ויליף שאור דאכילה משאור דראייה ואזדו לטעמייהו דאיתמר האוכל שאור של נכרי שעבר עליו הפסח לדברי ר' יהודה רבא אמר לוקה ורב אחא בר יעקב אמר אינו לוקה רבא אמר לוקה לא יליף רבי יהודה שאור דאכילה משאור דראייה ורב אחא בר יעקב אמר אינו לוקה יליף שאור דאכילה משאור דראייה והדר ביה רב אחא בר יעקב מההיא דתניא האוכל חמץ של הקדש במועד מעל ויש אומרים לא מעל מאן יש אומרים אמר רבי יוחנן רבי נחוניא בן הקנה היא דתניא ר' נחוניא בן הקנה היה עושה את יום הכפורים כשבת לתשלומין מה שבת מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין אף יום הכפורים מתחייב בנפשו ופטור מתשלומין רב יוסף אמר בפודין את הקדשים להאכילן לכלבים קמיפלגי מאן דאמר מעל קסבר פודין את הקדשים להאכילן לכלבים ומאן דאמר לא מעל קסבר אין פודין רב אחא בר רבא תנא לה

רש"י דישראל נמי מישראל שרי. בהנאה לאחר זמנו: לעולם ר' יהודה היא. דאע"ג דנפקא ליה מקראי דלאחר זמנו אסור קרא בשאור דישראל קאמר אכל דנכרי שרי: ויליף שאור דאכילה. כלומר חמץ דגבי לא יאכל משאור דראייה ומותר חמץ של נכרי אף באכילה ואפי' בפסח מן התורה: לעולם ר' שמעון היא. דאמר מדלאורייתא לא מיתסר חמץ אחר זמנו הלכך דנכרי שרי ומיהו דישראל אסור מקנסא דקנסוהו רבנן משום דעבר בכל יראה: בשלמא לרבא. דאמר טעמא דאסור בהנאה משום קנסא דעבר בכל יראה הוא היינו דתנא מתני' אסור משום לא יראה לך: ואזדו לטעמייהו. רבא ורב אחא בר יעקב: מעל. חייב קרבן מעילה דקסבר חמץ דהקדש בפסח בר דמים הוא ואפסדיה להקדש כר' שמעון דאמר חמץ לאחר הפסח מותר ואע"ג דקנסא קניס ה"מ בחמץו של הדיוט הואיל

ועבר עליו בכל יראה אבל הוא דבהתירא שהייה גביה דאמר מר (לעיל דף ה:) אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה אחר הפסח הוה מזבין ליה גיזבר לישארל ואכלי ליה: ויש אומרים לא מעל. כדמפרש דהואיל ונתחייב כרת משום אכילה פטור מן התשלומין כר' נחוניא ובמקום שאין קרן אין חומש ואין מעילה: את יוה"כ כשבת. המדליק גדיש ביוה"כ ומתחייב כרת פטור מן התשלומין כאילו הדליקו בשבת שהוא מתחייב בנפשו מיתה ב"ד דפשיטא לן דפטור מלשלם כדכתיב (שמות כה) ולא יהיה אסון עונש יענש הא אם אסון יהיה לא יענש אף יוה"כ שמיחתו בידי שמים שנכתבים חייו ובניו אסון הוא קרוי שנא' (בראשית מז) וקרהו אסון הלכך פטור מלשלם והכי פראשין לה באלו נערוה יש טועים דקשיא להו כי פטר ר' נחוניא במזיד פטר דבר כרת הוא והכא בשוגג עסקינן מדקתני מעל ושוגג לאו בר כרת הוא וטעות הוא זה דגבי חמץ מזיד הוא וגבי הקדש שוגג הוא ללא ידע שהוא של הקדש: ורב יוסף אמר. אי הוה סבירא להנך תנאי כרבי שמעון דאמר תוך זמנו אסור בהנאה דכולי עלמא מודו דפטור הואיל והשתא מיהא לא חזי ולא ממנוחא הוא ורע"ג דסופו גורם הוא לממון לאחר הפסח אלא אליבא דר' יוסי הגלילי פליגי דאמר תוך זמנו נמי שרי בהנאה ובפודין קדשים להאכילן לכלבים קא מיפלגי מאן דאמר מעל סבר דרחוי היה באותה שעה לפדות לאכילת כלבים ובר דמיס הוא ודר' נחוניא ליה ליה: ומאן דאמר לא מעל סבר אין פודין. הלכך לא חזי ופלוגתא לתנאי היא בתמורה (דף לא). תזבח ולא גיזה בשר ולא חלב ואכלת ולא לכלבים מכאן שאין פודין ואיכא דדריש תזבח ואכלת אין לך בהן היתר אכילה אלא לאחר זביחה למעוטי גיזה והלב אבל לא לכלביך לא דריש: (כ"ט)

תוספות בדין הוא דאפי' תוך זמנו מותר. פרש"י מותר באכילה וקשה דאי אפשר אם לא יהא שלו בשעת אכילה דאם נתן לו הנכרי הרי הוא שלו ואם גזל מנכרי הרי חייב באחריותו ולא גרע מחמץ שחייב באחריותו דהוי כשלו ועוד לקמן דקאמר ואזדו לטעמייהו דפליגי בחמץ שעבר עליו הפסח ליפלו בפסח גופיה ונראה לריב"א דהא דקאמר אפי' תוך זמנו מותר היינו בהנאה והא דקאמר אבל אתה אוכל של אחרים לאו דוקא אי נמי אחר זמנו קאמר ומיהו בשל גבוה קשה לפרש בתוך הפסח דאם לא פדאו אסור בהנאה ואם פדאו הרי הוא שלו ושמא י"ל אבל אתה נהנה משל גבוה שלא יהא איסור חמץ אבל איסור הקדש יש: מאן יש אומרים ר' נחוניא. תימה לר"י דמאן דיליף אסון אסון בריש אלו נערו' (כתובות ל.) ואית ליה מיתה בידי שמים פטור מן התשלומים לר' נחוניא אם כן לרבי דאמר לקמן (דף לג.) הזיד במעילה במיתה אמאי פוטר כרת מתשלומים והא רע"ג דבעלמא פוטר מיתה מתשלומין הכא לא פטר דגלי לן קרא דבשוגג חייב וה"ה כרת רע"ג דבכרת הוא במזיד בשוגג יתחייב ואור"י דבמיתה דגלי לן קרא דלא פטרה הכא מתשלומים גלי בכרת דלא גלי לא גלי וא"ת והא אמר לקמן (דף לא:) האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש ומוקמי' לה כר' נחוניא ואפי"ה מיחייב בתשלומין משום דכי היכי דלא מיפטר מתשלומין משום חיוב מיתה דתרומה הכי נמי לא מיפטר משום כרת של חמץ ואור"י דתשלומי תרומה מחמת כפרה הם כדמוכח במסכת תרומות (פ"ו מ"א) דתנן אם רצה כהן למחול אינו יכול למחול וכיון דכפרה הוא אין כרת פוטר משום קם ליה בדבריה מיניה ותדע דהא מאן דלא יליף אסון אסון ולא פטר מיתה בידי שמים מתשלומין אם כן אוכל תרומת חמץ אמאי משלם דלא שייך למימר כיון שמיתה אינה פוטרת ה"ה כרת דהא מיתה לא פטרה בשום מקום אלא רע"ג מטעם כפרה הוא ועוד אור"י דהכא אתי אליבא דרבנן דאמרי הזיד במעילה באזהרה: רבי נחוניא היא. רע"ג דהכא בשוגג איירי מדקתני מעל ולא מעל מ"מ קיימא לן כחזקיה דאמר חייבי מיתות שוגגין פטורים מן התשלומין וה"ה כרת לר' נחוניא הקשה ריב"א אמאי פטורין הכא מקרבן מעילה משום דקם ליה בדבריה מיניה הא אמר בהמצניע (שבת צד:) המוציא אוכלים בכלי שגג באוכלים והזיד בכלי חייב על האוכלים חטאת ועל הכלי סקילה אלמא קם ליה בדבריה מיניה לא פטר מקרבן ותירץ כיון דפטר מקרבן וחומש פטר נמי מקרבן שאין אשם מעילות בא אלא כשיש קרן וחומש: אין פודין את הקדשים וכו'. הקשה הר"ח דבפ"ב דבכורות (דף יד:) משמע דלא פליגי אלא היכא שקדם הקדישן למומן אבל קדם מומן להקדישן הואיל ומעולם לא קדשו קדושת הגוף כ"ע מודים דפודים והכא משמע דפליגי אפי' בקדושת דמים ות"י ר"י דה"ק אין פודין מדרבנן ואין לתמוה אטו משום חששא דרבנן נפקיע מעילה דאורייתא דכיון דאמרו רבנן אין פודין לא שויא מידי והא דאמר בהתערבות (זבחים עא.) נתערבו בשור שנעבדה וכו' בכלאים וטריפה ירעו עד שיתאבדו וימכרו והשתא רע"ג יאכיל לכלבים דלישראל טריפה אסורה ליה אתי שפיר אפילו למאן דאמר אין פודין דהא דאין פודין היינו היכא דלא חזו לאכילה אבל הכא חזו לאדם אם היו ניכרים דהא רבי עקיבא שרי בבכורות (דף לב.) לזמן נכרי על הבכור וזבחים בפ' טבול יום (דף קד.) מוכח שר' עקיבא אוסר בכור טריפה בעל מום להאכיל לכלבים שאפילו העור אסור כשנמצא טריפה קודם הפשט והיכא דשרי לישראל איתקש לצבי ולאייל: אין פודין. תימה לר"י רע"ג דאין פודין נמעול דהא לאחר שנשרף ונעשה אפר יכול (תוספות)

ב - **כט** **דף**

להא שמעתא משמיה דרב יוסף בהא לישנא דכולי עלמא אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים והכא בהא קמיפלגי בדבר הגורם לממון כממון דמי מאן דאמר מעל קסבר דבר הגורם לממון דמי ומאן דאמר לא מעל קסבר דבר הגורם לממון לאו כממון דמי רב אחא בר יעקב אמר דכולי עלמא דבר הגורם לממון כממון דמי והכא בפלוגתא דרבי

יהודה ורבי שמעון קמיפלגי מאן דאמר לא מעל כרבי יהודה ומאן דאמר מעל כר"ש והא רב אחא בר יעקב הוא דאמר דר' יהודה יליף שאור דאכילה משאור דראייה אלא הדר ביה רב אחא בר יעקב מההיא רב אשי אמר דכולי עלמא אין פודין ודבר הגורם לממון לאו כממון דמי והכא בפלוגתא דרבי יוסי הגלילי ורבנן קמיפלגי מאן דאמר מעל כרבי יוסי ומאן דאמר לא מעל כרבנן: אמר רב חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו אסור שלא בזמנו במינו אסור שלא במינו מותר במאי עסקינן אילימא בנותן טעם שלא בזמנו בין במינו מותר הא יהיב טעמא אלא במשהו חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו אסור רב לטעמיה דרב ושמואל דאמרי תרווייהו כל איסורין שבתורה במינו במשהו שלא במינו בנותן טעם רב גזר חמץ בזמנו אטו מינו ושלא בזמנו במינו אסור כרבי יהודה ושלא במינו מותר דשלא בזמנו ושלא במינו אטו מינו כולי האי לא גזרינן שמואל אמר חמץ בזמנו במינו אסור שלא במינו מותר שלא בזמנו בין במינו בין שלא במינו מותר חמץ בזמנו במינו אסור שמואל לטעמיה דרב ושמואל דאמרי תרווייהו כל איסורין שבתורה במינו אסורין במשהו שלא במינו בנותן טעם שלא במינו אטו מינו לא גזר שלא בזמנו בין במינו בין שלא במינו מותרין כר' שמעון ורבי יוחנן אמר חמץ בזמנו בין במינו ובין שלא במינו אסור בנותן טעם שלא בזמנו בין במינו בין שלא במינו מותר חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו בנותן טעם ר' יוחנן לטעמיה דר' יוחנן וריש לקיש דאמרי תרווייהו כל איסורין שבתורה בין במינו בין שלא במינו בנותן טעם שלא בזמנו בין במינו בין שלא במינו מותרין כר' שמעון

רש"י להא שמעתה. דרב יוסף: דכולי עלמא אין פודין. ואלוהיב דר' שמעון הוא דפליגי דקרי ליה לאחר פסח אף לאכילת ישראל ובהא פליגי מאן דאמר מעל כרב אף על גב דהשתא לא חזי והאיל ולקמיה גורם לממון הוא כממון דמי: הכי גרסינן רב אחא בר יעקב אמר דכולי עלמא כממון דמי: ומאן דאמר לא מעל. כרבי יהודה דאמר אף לאחר הפסח אסור בהנאה וכל שכן בפסח עלמא הלכך לאו ממון איכא לדישראל לא חזי ולא גורם לממון איכא שם יפדה לא יהנה ממנו ולנכרי לא מזדבן דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים: ומ"ד מעל כר"ש. דאמר ראווי הוא לאחר הפסח אף (לחדם) ולישראל והו"ל גורם לממון: משאור דראייה. ושל הקדש אף בפסח מותר והכא אמר כרבי יהודה לא מעל: הכי גרסינן רב אשי אמר דכולי עלמא אין פודין ודבר הגורם לממון לאו כממון דמי. כלומר דכולי עלמא לנכרי לא מזדבנין ליה בפסח ומשום דלאחר הפסח דחזי לישראל לא מחייבי ליה דדבר הגורם לממון לאו כממון דמי והכא טעמא דמעילה משום דסבר לה כרבי יוסי הגלילי דאמר אף תוך זמנו מותר בהנאה הלכך חזי למפרקיה ולהסיקו תחת תבשילו ומאן דאמר לא מעל כרבנן דאמרי חמץ בפסח אסור בהנאה ואי משום דמלי לשהויי לאחר זמן כר"ש השתא מיהא לאו ממון הוא: חמץ בזמנו וכו'. מפרש כוליה לקמיה: אי נימא בנותן טעם שלא בזמנו שלא במינו מותר. בתמיה הא יהיב טעמא ורב מדקאמר שלא בזמנו במינו אסור גלי דעתיה דכר' יהודה סבירא ליה דאמר אף לאחר הפסח אסור: שלא במינו. נמי בזמנו אסור ורע"ג דאית ליה לרב בכל איסורין שלא במינו בנותן טעם רב גזר בחמץ בזמנו והאיל ובכרת הוא שלא במינו אטו במינו ורע"ג דבכלב ורס לא גזר שלא במינו אטו מינו התם הוא דבדילי מיניה חבל חמץ לא בדילי מיניה והאיל ואוכלו כל ימות השנה: שלא בזמנו במינו אסור כרבי יהודה. דאמר לאחר הפסח לאורייתא הלכך אף תערובת אסור: שלא במינו מותר. דשלא בזמנו דאינו בכרת שלא במינו אטו מינו לא גזר כי היכי דלא גזר בבשר בחלב ובשאר איסורין: ושמואל אמר כו'. במשהו עסקינן שלא במינו מותר כשאר איסורין דלא גזר שמואל בחמץ שלא במינו אטו מינו: כרבי שמעון. דלאחר זמנו שרי ואפי' בנותן טעם נמי שרי ולקמן פריך והא אסר ליה ר' שמעון משום הנסא: (רש"י)

תוספות לפדותו ומותר בהנאה ויש לומר דכיון דכמו שהוא עכשיו לא שוי מידי לא שייכא ביה מעילה והיינו נמי טעמא דכל איסורי הנאה אין מקדשין בהן האשה אע"ג דכל הנשרפין אפרן מותר ואפילו אי דבר הגורם לממון כממון דמי ומעל לא דמי דהתם חזי לאחר הפסח שהוא כמו בעין ועוד יש לומר הא דאין מקדשין באיסורי הנאה היינו היכא דלית ביה שוה פרוטה לכשיהא אפר ולתירוץ קמא קשה הא חזי בעיניה שלא כדרך הנאה: הדר ביה רב אחא. תימה דבפרק קמא דחולין (דף ד:) אמר סבריה הא מני ר' יהודה דאמר חמץ של עוברי עבירה לאחר הפסח מותר מיד מפני שמחליפים והכא מסקינן לר' יהודה אפילו חמץ של נכרי אסור אחר הפסח ויש לומר דהתם סבריה כס"ד דהכא לרב אחא מעיקרא ורבינו תם מפרש לאו דווקא מיד דהא צריך שיהא שיעור להחליף והוא הדין שיהא חמץ זה ראוי לעשות אחר הפסח: רב אשי אמר דכולי עלמא. וקשה לר"י היכי גרסינן אי גרסינן דכולי עלמא פודין אם כן לרבנן אמאי לא מעל אף על גב דלישראל אסור בהנאה מכל מקום ימכרנו לנכרי ההקדש עצמו ואי גריס אין פודין אפילו לרבי יוסי הגלילי אמאי מעל ויש לומר דגרסי' אין פודין ואף על גב דאין פודין להאכיל לכלבים מכל מקום שרי להסיק תחת תבשילו וכדפרישית דהכא דקדושת דמים אין פודין מדרבנן ולא גזרו רבנן אלא שלא להאכיל לכלבים אבל היכא דאין פודין מדאורייתא דהיינו היכא דאיכא קדושת הגוף אין פודין אפי' להסיק דהא תניא (בפ"ק) דבכורות (דף טו.) אם מתו יקברו וקאמר התם ממאי דהאי אם מתו יקברו משום דבעי העמדה והערכה דילמא משום דאין פודין הקדשים להאכילן לכלבים והשתא אי טעמא משום דאין פודין אמאי יקברו והא ראוי להסיקו תחת תבשילו אלא ודאי מדאורייתא אין חילוק וכן לעיל (דף כב.) דרשינן ואי אתה משליך לכלב כל איסורין שבתורה ואיסורי אפילו להסקה אלמא מדאורייתא אין לחלק בהנאה ואם תאמר לרבנן אמאי לא מעל הלא הקדש יכול למכור לנכרי על מנת שיסיקנו לפניו ויש לומר דגזרינן שמא יאכלנו הנכרי וכהאי גוונא אמר במסכת ע"ז (דף טו.) אין מוכרין בהמה לנכרי על מנת לשחטה וכו' ומכאן מוכיח ר"י שהמשהו חמץ בפסח ודעתו לבערו אינו עובר באותה שהייה דאי אמרת עובר אכתי אמאי מעל לרבי יוסי הא מיד כשיפדה אותו הוא שלו ומודה רבי יוסי דשליך אי אתה רואה אלא ודאי לא עבר וטעמא משום דלא יראה ניתק לעשה ולכך אינו עובר כשמבערו לבסוף: (תוספות)

אמר רבא הלכתא חמץ בזמנו בין במינו בין שלא בזמנו בין במינו בין שלא במינו מותר כרבי שמעון ומי אמר רבא הכי והאמר רבא רבי שמעון קנסא קניס הואיל ועבר עליו בבל יראה ובל ימצא הני מילי בעיניה אבל על ידי תערובת לא ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא כי הוינן בי רב נחמן כי הוון נפקי שבעה יומי דפסחא אמר לן פוקו וזבינו חמירא דבני חילא: אמר רב קדירות בפסח ישברו ואמאי לשהינהו אחר הפסח וליעבד בהו שלא במינו גזירה דילמא אתו למיעבד בהו במינו ושמואל אמר לא ישברו אבל משהי להו לאחר זמנו ועביד בהו בין במינו בין שלא במינו ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל להנהו דמזבני כנדי אשוו זביני אכנדיכי ואי לא דרשינא לכו כרבי שמעון ולידרוש להו דהא שמואל כרבי שמעון סבירא ליה אתריה דרב הוה ההוא תנורא דטחו ביה טיחיא אסרה רבא בר אהילאי למיכלי לריפתא אפי' במילחא לעולם דילמא אתי למיכליה בכותחא מיתבי אין לשין את העיסה בחלב ואם לש כל הפת כולה אסורה מפני הרגל עבירה כיוצא בו

רש"י אמר רבא הלכתא כו'. ש"מ דפסק רבא הלכתא דכל איסורין שבתורה זמין במשהו ולא שני לן בין חמץ לשאר איסורי חלב דהא מילתא דגזר שלא במינו אטו מין שמעין מינה חלב שנפל לקדירה אוסר במשהו וכן הלכה והא דקיי"ל כל איסורין שבתורה בשקיסם בשלל זמין הוא: שלא בזמנו בין במינו בין שלא במינו מותר. אפילו בנותן טעם: אבל ע"י תערובת לא. ואפי' שהייה בעיניה ועבר עליה לא קניס. למיסר תערובת דיליה: ואזדא רבא. דאמר הלכה כר' שמעון לטעמיה דאמר נמי בעלמא חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח מותר אף באכילה הואיל וליכא למיקנס ביה מידי ואי רבי יהודה חמץ סתמא קאמר ואפילו נכרי: בני חילא. נכרים אע"פ שאופיהו יוס זה שעבר והוא פסח: אמר רב קדירות בפסח ישברו. רב לטעמיה דאמר חמץ אף לאחר זמנו אסור בהנאה כר' יהודה ואית ליה במשהו וקסבר נותן טעם לפגם אסור ולית הלכתא כוותיה מתרי טעמי חדא דאוקי רבא הלכתא דתערובת לאחר זמנו מותר כר"ש והאי פחות מתערובת הוא ועוד דקיי"ל נותן טעם לפגם מותר וזה משעברו עליו ימי הפסח הופג טעמו בדופני הכלי: וליעבד בהו שלא במינו. דהא מודי רב לנעיל דחמץ שלא בזמנו שלא במינו במשהו מותר והאי משהו חשיב להו: כנדי. קדירות לאחר הפסח: אשוו זביניכו. אל תעלו דמיהן יותר משוויה: כר"ש. דמותרות הקדירות הישנות לאחר הפסח: כר"ש ס"ל. כדלמחר לנעיל: דטחו ביה טיחיא. שומן נתנו בו בקרקעיתו ונותן טעם בלחם: לעולם. אפילו חזר והוסק: אפילו במילחא. להכי נקט אפילו במילחא שאין דרך לאכול פת בלא מלח או ליפתו: (רש"י)

תוספות אמר רבא הלכתא חמץ בזמנו בין במינו ובין שלא במינו אסור בכל שהוא כרב. פסק רש"י בחולין דמין במינו במשהו כרבי יהודה דאמר בפ' כל הבשר (חולין קט.). מין במינו לא בטיל ואף רבי קאמר התם נראין דברי רבי יהודה מכלל דהלכתא הכי ועוד הביא ראיה מהא דפליגי אביי ורבא בפרק בתרא דע"ז (דף סו.). חלא דחמרא וחלא דשיכרא חמירא דחיטי וחמירא דשערי רבא אמר במשהו אביי אמר בנותן טעם משום דמר סבר בתר שמה אזלינן ומר סבר בתר טעמא אזלינן אלמא בין לאביי בין לרבא מין במינו במשהו ועוד פסק רבא בשמעתא מין במינו במשהו כרב ור"ת אומר דכל אלו אינם ראיות דאין הלכה לא כר' יהודה ולא כרבי וההיא דפ' בתרא דמס' ע"ז פלוגתא דאביי ורבא מצי למימר דחמירא וחלא דטבל ויין נסך דמודו ר' יוחנן ור"ל שהם במשהו ודשמעתא אי גר' במשהו כרב י"ל שפוסק בחמץ כרב ולא מטעמי דרב דס"ל בכל איסורין שבתורה במינו במשהו ורבא לית ליה אלא דוקא בחמץ בפסח משום חומרא דחמץ וגם רב יהודאי גאון פסק כן דדוקא בחמץ פסק רבא כרב דשאלו מקמיה כל איסורין שבתורה במשהו כרב או בנותן טעם כר"י והשיב מדאמר רבא חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו במשהו א"כ בהא [מיהו] הלכה כרב במשהו אבל בשאר איסורין בני"ט כר' יוחנן וכר"ל ועוד אומר ר"ת דלא גרסי' במשהו כרב וכן משמע בה"ג דלא גרס ליה וסבר רבא גם בחמץ כר' יוחנן והא דלא פסק בהדיא הלכה כר' יוחנן משום דה"א דלא פסק כוותיה אלא בזמנו אבל שלא בזמנו לא דלא תקשי דרבא אדרבא דהא אמר רבא קנסא הוא דקניס ר' שמעון כדפרי' להכי איצטריך לפרש ומביא ר"ת ראיה דבהדיא סבירא ליה לרבא בפ' גיד הנשה (חולין צז: ושם) מין במינו בס' דקאמר אמרו רבנן בטעמא וכו' מין במינו דליכא למיקם אטעמא אי נמי מין שלא במינו וליכא קפילא בס' ואין לדחות דמייירי בחמרא חדתא ועינבי דהוי טעמא אחד והוי בס' משום דרבא בתר שמה אזיל ולא חשיב מינו דא"כ אמאי קרי ליה מין במינו ובהקומץ רב (מנחות כג. ושם) משני רבא דסבר ר' יהודה מין במינו וד"א וכו' מכלל דאיהו לית ליה ובפ' התערובת (זבחים עט. ושם) קסבר ר"א בן יעקב מין במינו בטל וסתמא דגמרא קאמר בשילהי מסכת ביצה (ד' לח: ושם) שפיר עבוד דאחיכו עליה חיטי בחיטי נהי דלרבי יהודה לא בטל לרבנן מיבטל בטיל מכלל דהכי הלכתא ורש"י גופיה פסק בפרק בתרא דמס' ע"ז (דף סו.). גבי פלוגתא דאביי ורבא דהלכתא דרבי יוחנן דסבר בני"ט ובה"ג של אספמיא פסק דחתיכה בחתיכות בני"ט ומייתי מדרבא בפ' גיד הנשה (חולין צז.) ויין נסך דקאמר התם במשהו אומר ר"ת דוקא כשנתנסך לפני ע"ז דאמתני' קאי דבעי תרתי דבר שבמנין ואיסורי הנאה אבל סתם יינן דשרי בהנאה בס' ובתשובת הגאונים שכתב רבינו יוסף טוב עלם מצא ר"ת יין נסך שנתנסך ממנו לפני ע"ז אסור בהנאה ואינו בטל אפילו באלף כמו ששינוי אלו איסורין ואיסורין הנאה בכל שהוא יין נסך וכו' מכלל דשאר איסורין וסתם יינן חוץ מטבל ויין נסך בין במינו ובין שלא במינו בני"ט ובחמץ בפסח לא עשה ר"ת מעשה אע"ג דבשאלות דרב אחאי נמי איתא דרבא אית ליה גם בחמץ בני"ט: [וע"ע תוס' חולין צז. ד"ה אמר רבא]: אמר רב קדירות

בפסח ישברו. ב' בתרא דמס' ע"ז (דף סח: ושם) גבי עכברא בשיכרא מספקא ליה אי קסבר רב נותן טעם לפגם אסור או מותר ועכבר' בשיכרא אשבוחי משבח ואי ס"ל מותר אפ"ה קאמר הכא שפיר ישברו דנ"ט לפגם דוקא בדיעבד שרי אבל לכתחלה אסור דגזרינן שאינו בת יומא אטו בת יומא ועוד דהתם שרי לפי שפוגם טעמו כמו שהוא בעין אבל הכא אינו פוגם אלא מחמת ששהה בדופני הכלי: לשהינהו עד אחר הפסח וליעבד בהו שלא במינן. תימה לר"י נהי דסבירא לן דטעמא דחמץ בקדירה חשיב משוה שאין רגילין להשתמש הרבה ביחד מ"מ הא תנן אין מבטלין איסור לכתחלה ואפי' איסורא דרבנן אין מבטלין דאם לא כן מה הועילו חכמים בתקנתם שאסרו עד ששים הואיל שיכול להוסיף ולבטל האיסור ולא דמי לעצים שנשרו מן הדקל לתנור ב"ט שמרבה עליהן עצים מוכנים ומסיקן (ביצה ד' ד:): דהתם איסור מוקצה אין לו שורש מן התורה אבל מידי דאית לי' שורש מן התורה לא ומפרש ה"ר יוסף הואיל ואיכא תרתי לטיבותא שהוא נותן טעם לפגם ומשהו שלא במינו כה"ג מבטלין ולדבריו צ"ל דה"פ וליעבד שלא במינו אי ס"ל לרב נותן טעם לפגם מותר ור"י מפרש דכיון שהקדירות של חרס הן אם יהיו אסורין ואין להם תקנה זה חשוב דיעבד ואע"ג דלענין איסור קדירה שאין בת יומא אסרינן לה אע"פ שאין לה תקנה משום דהתם בלע איסור הרבה אבל הכא ליכא אלא משהו והואיל ושלא במינו הוא יכול לבטל וכדיעבד דמי: דילמא אתי למיעבד במינו. לעיל לא גזר שלא במינו אטו מינו דהא לא שכיח שיתערב לו חמץ אבל הכא להתיר לבשל בהן איכא למיגזר: ואפילו במלחא. והא דאמר בכיצד צולין (לקמן עו:): פת שאפאה עם הצלי בתנור אסור לאוכלו בכותח אבל במלח שרי התם לא אסירא אלא מטעם ריח דליכא איסור כולי האי: דילמא אתי למיכליה בכותח. ותימה וליכליה בכותח דהא נותן טעם בנ"ט הוא כדאמר ב' כל הבשר (חולין קיא: ושם) דגים שעלו בקערה מותר לאוכלן בכותח וי"ל דקאמר התם נמי צנון שחתכו בסכין אסור לאוכלו בכותח ופרש"י משום חורפא דצנון בלע טפי מדגים רותחים שעלו בקערה ולפי זה דגים שנתבשלו בקדירה אסור לאוכלן בכותח דע"י בישול בלעי יותר מדאי וכן נמי הכא מחום התנור בלעי טפי ולפי' אחר שפ"ה שם דצנון אסור לפי שפעמים שהשמנונית קרוש על הסכין ואינו ניכר ואיכא בצנון טעם בשר ממש קשה הכא כיון שנתקנה התנור יפה או הוסק פעם אחרת אמאי אסור לאוכלו בכותח וי"ל דשומן שעל החרס אינו יכול לקנה יפה: (תוספות)

ב - ל דף

אין טשין את התנור באליה ואם טש כל הפת כולה אסורה עד שסיק את התנור הא הוסק התנור מיהא שרי תיובתא דרבא בר אהילאי תיובתא אמר ליה רבינא לרב אשי וכי מאחר דאיתותב רבא בר אהילאי אמאי קאמר רב קדירות בפסח ישברו אמר ליה התם תנור של מתכת הכא בקדיר' של חרס ואיבעית אימא הא הוא בשל חרס זה הסיקן מבפנים וזה הסיקן מבחוץ וכי תימא ה"נ ליעבד ליה הסקה מבפנים חייס עליה משום דפקעה הלכך האי בוכיא הסיקו מבחוץ הוא ואסור ואי מלייה גומרי שפיר דמי א"ל רבינא לרב אשי הני סכיני בפסחא היכי עבדינן להו אמר ליה לדידי חדתא קא עבדינן אמר ליה תינח מר דאפשר ליה דלא אפשר ליה מאי אמר ליה אנא כעין חדתא קאמינא קתייהו בטינא ופרזלייהו בנורא והדר מעיילנא לקתייהו ברותחין והלכתא אידי ואידי ברותחין ובכלי ראשון אמר רב הונא בריה דרב יהושע עץ פרור מגעילו ברותחין ובכלי ראשון קסבר כבולעו כך פולטו בעו מיניה מאמימר הני מאני דקוניא מהו לאישתמושי בהו בפסחא ירוקא לא תיבעי לך דודאי אסירי כי תיבעי לך אוכמי וחיורי מאי והיכא דאית בהו קרטופני לא תיבעי לך דודאי אסירי כי תיבעי לך דשיעי מאי א"ל חזינא להו דמידייתי אלמא בלעי ואסירי והתורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם ומאי שנא לענין יין נסך דדריש מרימר מאני דקוניא בין אוכמא בין חיורי ובין ירוקי שרי וכי תימא יין נסך דרבנן חמץ דאורייתא כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון אמר ליה זה תשמישו על ידי חמין וזה תשמישו על ידי צונן אמר רבא בר אבא אמר רב חייא בר אשי אמר שמואל כל הכלים שנתמשו בהן חמץ בצונן משתמש בהן מצה חוץ מן בית שאור הואיל שחימוצו קשה אמר רב אשי ובית חרוסת כבית שאור שחימוצו קשה דמי אמר רבא הני אגני דמחוזא הואיל ותדירי למילש בהו חמירא ומשהו בהו חמירא כבית שאור שחימוצו קשה דמי פשיטא מהו דתימא כיון דרויחא שליט בהו אוירא ולא בלעי קמ"ל: **מתני'** נכרי שהלוה את ישראל על חמצו אחר הפסח מותר בהנאה וישראל שהלוה את נכרי על חמצו אחר הפסח אסור בהנאה: **גמ'** איתמר בעל חוב אביי אמר למפרע הוא גובה ורבא אמר מכאן ולהבא הוא גובה כל היכא דאקדיש ליה וזבין ליה כולי עלמא לא פליגי דאתי מלוה וטריף

רש"י טשין. לשון טה: מאחר דאיתותב רבא בר אהילאי. ושמעינן דהיסק מועיל לכלי חרס קדירות בפסח אמאי ישברו יסיקם ויתלכנו: א"ל. רב מוקים ליה לשהוא דקתני עד שיוסק דמשמע הא הוסק שרי בתנור של מתכת אבל של חרס התורה העידה עליו שאינו יוצא מידי דופיו לעולם: חייס עלייהו. ואי שרית ליה על ידי היסק פנים מורה היתירא וסמיך דהיסק בחוץ: בוכיא. כלי שהוא מרעפים שקורין טיילי"ש (טיוול"ש: רעפים) ואופין ומטנגין בו ככר: לדידי חדתא עבדא. לאורכי עושין סכינים חדשים: למר הפקר ליה. שהרי עשירי אהה: קתייהו בטינא. להגן עליהם שלא ישרפם האור: והלכתא. לא כריך לאותביניהו בנורא אלא פרזלייהו כי קתייהו

נמי סגי להו בהגעל' ברותחין: עץ פרור. שמגיסין בו הקדירה: כבולעו כד פולטו. כבולעו מתוך כלי ראשון כד פולטו בכלי ראשון: קוויאל. פלומי"ר (ולכסות, למשוח בעופרת) בלע"ז ושל חרס הוא וטוח באבר: ירוקי. עשוין מקרקע שחופרים ממנה כריף חלו"ס (כריף וראה שנה ג.) בלע"ז והוא עז ובלע לעולם: ה"ג ירוקי לא תיבעי כך דודאי חסידי דמכרפי ובלע. דמכרפי כריף: קרטופני. בקעיס: כי תיבעי כך דעי. שהן חלקים: דמידיתי. פולטין המשקין מדופנ החיטון ובלע"ז טרשטדט"ש (טרישטריש"ט: מחלחל) וכיון דמידיתי ודאי בלעני והואיל ובלעני שוב אינן פולטין שהתורה העידה על כלי חרס שכיון שבלע אינו יואל מידי דופיו לעולם שהרי בכלי עץ ומחכות כהב כך ישטף העבירו בלש ומורק ושטף אבל בכלי חרס ישבר: חמץ. תשמישו ע"י חמין כל השנה אבל יין נסך לא נשתמש בו אלא לזון: בית חרוסת. כלי שנותנין בו חומץ וכל דבר שיש לו קיהוי ורגילין ליתו בו קמה ועשוי לטבל בו בשר כל ימות השנה והקמה מתחמץ מחמת הקיהוי ולשון חרוסת קיהוי אייגיר"ש (איגור"ס: חמיות) בלע"ז: בית שאור. כלי שהאשה שורה ומנחת בו את השאור ונותנתו בעיסה ופעמים שהוא שיהיה שם בלילה: אגני. עריבות מיי"ץ (עריבות (משארות, ארזים ללש בהם את הצלה): מתני' נכרי שהלוח את ישראל. מעות על חמנו קודם הפסח ועבר עליו הפסח מותר בהגלה ולקמיה בגמרא מוקי לה כשהרהינו אכלו בביתו ושהוא אכל הנכרי כל ימות הפסח דכיון דמטא זמניה ולא פרעיה ומחוסר גוביינא נמי לא הוה שהרי אכלו נתון איגלאי מילתא למפרע דמשעה שהרהינו אכלו הוה ידיה: ישראל שהלוח את הנכרי כו'. נמי כיון דהרהינו אכלו ומטא זמניה ולא פרעיה מההיא שעתא דלוחפיה קם ליה ברשותיה: גמ' בעל חוב. המלוה את חבירו ושיעבד לו נכסיו שאם לא אפרע כך עד יום פלוני גבה מנכסי והגיע זמן ולא פרע: אביי אמר למפרע הוא גובה. גבייתו שגבה עכשיו איגלאי מילתא דמשעה שהלווה עמדו נכסיו הללו בחזקתו: ורבא אמר. אינו בחזקתו אלא מיכן ולהבא ולקמיה מפרש למאי נפקא מינה: כל היכא דלקדיש ליה. נכסיו בתוך הזמן: או זבין ליה. מוכרן לאחרים: כולי עלמא לא פליגי. אפילו לרבא דלמחר עד עכשיו היו ברשות ליה מודה הוא דאין מכירתו לאחרים מכירה ואין הקדישו הקדש שהרי ממושכנין הן למלוה ואף על גב שהן שלו אינו ברשותו ורחמנא אמר (ויקרא כז) ואיש כי יקדיש את ביתו קדש מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו: דלתי מלוה וטריף. מן הלקוחות בחנם: (ש"י)

תוספות והלכתא אידי ואידי ברותחין. תימה דתניא בתוספתא דע"ז הסכין והשפוד והאסכלא מלבנן באור ובפרק קמא דחולין (דף ח: ושם) אמר כגון שליבנה באור אלמא צריך ליבון ותירץ ר"ת דאמר בירושלמי דמיירי בסכינים ארוכים שצולין בהם בשר דומיא דשפוד וכן ההוא דחולין ועוד יש לחלק בין התירא בלע ובין איסורא בלע כדמחלק רב אשי בשילהי מסכת ע"ז והא דמצריך להו רב אשי הכא ליבון מחמיר על עצמו היה: התורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם דכתיב ביה ישבר. וא"ת תיפוק ליה דחזינן להו דמידיתי והיינו אחר הגעלה דאי לפני הגעלה שאר כלים נמי מידיתי וי"ל דלעולם מיירי קודם הגעלה וכמו שפ"ה בע"ז (דף לד.) דמידיתי בחוץ וכיון דמידיתי מבחוץ בלעי טפי וא"ת והלא יוצא מידי דופיו ע"י כבשונות דבזבחים בפ' דם חטאת (דף צו.) ושם) פריך וליהדרניהו לכבשונות ואמאי קדירות במקדש ישברו ומשני לפי שאין כבשונות בירושלים הא יש כבשונות שרו בחזרה לכבשונות וכן לעיל אמר (אבל) קדירה לא דלמא חייס עלה הא לאו הכי שרי קדירות בהיסק מבפנים וכן אמר אי מליא גומרי שפיר דמי ואור"ת דזה לא חשיב יוצא מידי דופיו דכיון שהסיקו נעשה ככלי חדש שכן דרך כלי חרס כשעושין אותו ונתנו אותו בכבשן להסיקו וא"ת והיכי מייתי ראייה מדכתיב ישבר דילמא גזירת הכתוב הוא דאפי' תלאו באור התנור בעי התם רבא בר חמא אי קפיד רחמנא אבישול בלא בלוע או לא וי"ל דלכלי נחושת מועיל שטיפה ומריקה אפילו בבישול ובלוע א"כ מה שהקפיד בכלי חרס אבישול בלא בלוע היינו לפי שעשאו כבישול וכבלוע ולר"ת יש להקשות תנור שנטמא אמאי חולקין לשלשה כיון דחשיב כאחד ליעבד ליה היסק ותו לא ונראה לרשב"א דמיירי בקדירה שאין דרכה להסיק כשמחזירין אותה לכבשונות אז פנים חדשות באו לכאן אבל תנור כל שעה ושעה מסיקו מבפנים ולא פנים חדשות דמי וצריך שבירה: (תוספות)

א - לא דף

ואתי מלוה ופריק דתנן מוסיף עוד דינר ופודה את הנכסים האלו כי פליגי דזבין מלוה וקדיש מלוה אמר למפרע הוא גובה כיון דמטא זמניה ולא פרעיה איגלאי מילתא למפרע דמעיקרא ברשותיה הוה קאי ושפיר אקדיש ושפיר זבין ורבא אמר מכאן ולהבא הוא גובה כיון דאילו הוה ליה זוזי הוה מסליק להו בזוזי אישתכח דהשתא קא קני ומי אמר רבא הכי והאמר רמי בר חמא ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וזקפן עליו במלוה ומת ראובן ואתא בעל חוב דראובן וטריף ליה משמעון ופייסיה בזוזי דינא הוא דאתו בני ראובן ואמרי ליה לשמעון אנן מטלטלי שבק אבון גבך ומטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי ואמר רבא אי פיקח שמעון מגבי להו ארעא והדר גבי לה מינייהו דאמר רב נחמן יתומים שגבו קרקע בחובת אביהם בעל חוב חוזר וגובה אותה מהן אי אמרת בשלמא למפרע הוא גובה אמטו

להכי חוזר וגובה אותה מהן דכמאן דגבו מחיים דאבוהון דמי אלא אי אמרת מכאן ולהבא הוא גובה אמאי חוזר וגובה אותה מהן הא הוי כמאן דזבין יתמי נכסי דמי ואילו קני יתמי נכסי מי קא משתעבדי לבעל חוב שאני התם דאמר להו כי היכי דמשתעבדנא ליה לאבוכון משתעבדנא נמי לבעל חוב דאבוכון מדר' נתן דתניא רבי נתן אומר מנין לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו שמוציאין מזה ונותנין לזה ת"ל [\[במדבר ה-ז\]](#) ונתן לאשר אשם לו נתן נכרי שהלוה את ישראל על חמצו אחר הפסח מותר בהנאה אי אמרת בשלמא למפרע הוא גובה אמטו להכי מותר בהנאה אלא אי אמרת מכאן ולהבא הוא גובה אמאי מותר בהנאה ברשותא דישאל הוה קאי הכא במאי עסקינן כשהרינו אצלו לימא כתנאי ישראל שהלוה לנכרי על חמצו לאחר הפסח אינו עובר משום רבי מאיר אמרו עובר מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר למפרע הוא גובה ומר סבר מכאן ולהבא הוא גובה ותסברא אימא סיפא אבל נכרי שהלוה לישראל על חמצו לאחר הפסח דברי הכל עובר והא איפכא מיבעי ליה למאן דאמר התם אינו עובר הכא עובר למאן דאמר התם עובר הכא אינו עובר

רש"י ואתי מלוה ופריק. מן ההקדש בדבר מועט כדי שלא יאמרו הקדש יולא כלל פדיון וגובה חובו כדתנן בערכין דפרק שום היתומים הקדיש בתשעים מנה והיה חובו מנה מנה מוסיק מלוה זה על הלוואתו דינר ופודה את הנכסים הללו מיד הקדש דינר זה ונוטלן בחובו ודינר דיהיב מפרש טעמא התם שלא יאמרו הקדש יולא כלל פדיון ואף על גב דלמחר רבא (כתובות דף נט:): הקדש חמץ ושיחורז מפקיעין מידי שיעבוד דוקא קדושת הגוף קאמר רבא כגון קונמות או בהמה לקרבן או בגד שפירסו על המת כי היא דיבמות (דף סו:): גבי אינטלא דמילתא דפירסוה יתמי אמיתנא דהוה משתעבד לכתובת האשה דלמחר רבא קנייא מיתנא אבל קדושת דמים לא אמרינן: כי פליגי דלקדיש מלוה. בתוך הזמן את הקרקע המשועבד לו ולא הקדיש את החוב אלל הקרקע והשתא כשהגיע הזמן ולא פרעו זה והוא בל לגבותה מן הלוה חוזר בו מן ההקדש: כיון דאילו הוה ליה זוזי. ללוה ביום הזמן הוה מסלק ליה למלוה מן הקרקע בזוזי אישתכח שלא היה הקרקע קנוי לו עדיין אלל עכשיו כשהוא גובה אותה בחובו היא נקנית לו: באחריות. שמא יטלנה בעל חוב לראובן משמעון בשביל חוב ששיעבדה לו ראובן שישלם לו ראובן זה מעותיו לשמעון ולא היו לו נכסים עוד על דבר אחריות זה: וזקפן עליו במלוה. שלא היו מעות לשמעון שפסק על שדה זו וכתב לראובן שטר עליהן ושיעבד נכסיו לו עליהן: ומת ראובן. המוכר ובל בעל חובו וטורפה משמעון ועדיין לא נתן שמעון המעות לראובן ולא ליתומיו ופיסיה שמעון לבעל חוב לראובן באותן מעות: דינא הוא. אע"ג דאבוהון קביל עליה אחריות מכירה זו אפילו הכי יכולין בני ראובן לבא על שמעון ולומר אנן מטלטלי דבא אבוד גבך לא היית חייב עליו אלל מעות ולא היה לך ליתן לבעל חוב ולא לעבדן בשביל אחריות מכירתך דמטלטלי דיתמי לא שיעבדום חכמים לבעל חוב דקרקע של יתומים הוא דאמרינן בעל חוב גובה אותה באותן אביהן משום דמחיים חל שיעבודא עליהן אבל על מעות שלא היו בעין לא חייב שיעבודו מחיים עליהן וכשהן בעין אין כאן לזה ולבעלי המעות דהיינו יתומים לא הלוה זה כלום: ואמר רבא. גרסינן: אי פיקח. זה שמעון יטעון ויאמר להם אין לי מעות לפרוע לכם אלל קרקע יש לי ונתתה להם בחובותם וחוזר וגובה אותם מהם בשביל אחריות מכירה שקבל אביהן עליו דהשתא כי אגבי להו הא ארעא איגלחי מילתא ללאו מטלטלי הוא דשביק גביה אלל קרקע: בעל חוב. אחר של אביהן חוזר וגובה אותה מהן אלמא אמרינן הנוטל קרקע בחובו מאותה שעה שנתן לו המעות נקנית לו: אר"ב. אמרינן איגלחי מילתא למפרע שהיתה קנויה לאביהן קרקע זה שגבו בחוב אביהן משום הכי בע"ה אחר של אביהן חוזר וגובה אותה מהן דכמאן דגבי לה מחיים דאבוהון דמי: אלל אי אמרת. כל הגובה קרקע בחובו אינה קנויה לו אלל מגבייה ואילך אמאי בעל חוב אחר חוזר וגובה אותה מהן לא יהא דבר זה אלל כמי שקנו יתומים קרקע במעות שלהן מי הוה משתעבדא לבעל חוב: שאני התם דאמר להו כי היכי דמשתעבדנא לאבוכון משתעבדנא נמי לבעל חוב דאבוכון מדרבי נתן. לעולם מכאן ולהבא הוא גובה ומאי דלמחר רב נחמן בעלמא בעל חוב חוזר וגובה אותה מהן משום דלמחר להן בעל חוב ליתומים מכח מי באתם וגבייתם קרקע זו מכח שיעבוד של אביכן וכי היכי דמשתעבדא לאבוכון קרקע זו של ליה שוה מאביכם משתעבדא נמי לדידי שהייתי מלוה של אביכן והמחוייב לו כלום משועבד לי מדרבי נתן הלכך קדש שיעבודי עליה אפילו אלל לזה שהיתה ברשותו ושמעון נמי אמר להו לבני ראובן כי היכי דהוי נכסיי משועבדין לאביכם בשביל חובו היו משועבדין גם לעממי מכח אביכן שהיה ליה אללי מחמת אחריות המכירה מדר' נתן דמה לי אני מה לי אחר הלכך אע"פ שלא היתה קנויה לאביכם מחיים חל שיעבודי עליה אלל עממי: לאשר אשם לו. לאשר הלוהו לו לא נאמר אלל לאשר אשם לו לאשר הקרן שלו בבבא קמא אמרינן אשם זה קרן: נתן נכרי שהלוה כו'. קס"ד השתא בשלל מסרו לו אלל שיעבדו לו כשאר לויים שאם לא אתן לך עד יום פלוני בל לביתו וגבה מחמץ זה: כשהרינו אללו. בביתו של נכרי נתנו קס"ד השתא דטעמא משום דהוה ליה חורת משכון ובעל חוב קונה משכון: ישראל שהלוה את הנכרי על חמץ. קודם הפסח לאחר הפסח אינו עובר אש נהנה ממנו: מאי לאו. בשלל הרינו ובהא קמיפלגי דת"ק סבר מכאן ולהבא הוא גובה כו': אימא סיפא דברי הכל עובר. ואי טעמא משום להבא ולמפרע הוא איפכא הוה לן לאפוכי פלוגתייהו בהא ולא לאשווי דעתייהו דלמאן דלמחר לעיל ברישא עובר אלמא למפרע הוא גובה הכא הוה ליה למימר אינו עובר משום דבשעת הלוואה קם ליה ברשות נכרי ולמאן דלמחר התם כו': (רש"י)

תוספות באחריות. שלא באחריות פשיטא דיתן ליורשיו אפילו לא זקפן עליו במלוה אבל באחריות קמ"ל דה"א יעכבם לעצמו דה"ל כתופס מחיים קמ"ל דלא חשיב ליה כתופס מחיים כיון דזקפן עליו במלוה: ופייסיה בזוזי. רבותא נקט אף על פי שנתן מעות לא מצי למימר המעות שנתחייבתי לאביכם נתתי לו: משתעבדנא לב"ח דאבוכון מדרבי נתן. וא"ת גבי מטלטלים נמי נימא הכי ונראה לר"י דדוקא גבי קרקע שייך למימר הכי דבת שיעבוד היא דכשהקרקע זו משועבדת לראובן חשבינן ליה כאילו היא בידו דהא אם מכרה או משכנה חוזר ראובן וגובה אותה ולכך משועבדת נמי לבע"ח אבל מטלטלים אין להחשיבם כאילו הם ביד ראובן כיון שאילו מכרם או משכנם אין גובה מהן ומכאן יש להוכיח דהלכה כרבי נתן דהא רבא קאי כוותיה בשמעתין: (תוספות)

ב - לא דף

אלא הכא במאי עסקינן כגון שהרהינו אצלו וקמיפלגי בדרי' יצחק מא"ר יצחק מנין לבעל חוב שקונה משכון שנאמר לדברים כד-יג ולך תהיה צדקה אם אינו קונה משכון צדקה מנין מכאן לבעל חוב שקונה משכון ת"ק סבר הני מילי ישראל מישראל הוא דקרינא ביה ולך תהיה צדקה אבל ישראל מנכרי לא קני ור"מ סבר קל וחומר ישראל מישראל קני ישראל מנכרי לא כל שכן אבל נכרי שהלואה את ישראל על חמצו אחר הפסח דברי הכל עובר התם ודאי נכרי מישראל לא קני תנן נכרי שהלואה ישראל על חמצו אחר הפסח מותר בהנאה נהי נמי דהרהינו אצלו הא אמרת נכרי מישראל לא קני לא קשיא הא דאמר ליה מעכשיו הא דלא אמר ליה מעכשיו ומנא תימרא דשני ליה בין היכא דאמר מעכשיו ובין היכא דלא אמר מעכשיו דתניא נכרי שהרהין פת פורני אצל ישראל אינו עובר ואם אמר לו הגעתיד עובר מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אלא לאו שמע מינה שאני היכא דא"ל מעכשיו להיכא דלא אמר ליה מעכשיו שמע מינה ת"ר חנות של ישראל ומלאי של ישראל ופועלי נכרים נכנסין לשם חמץ שנמצא שם אחר הפסח אסור בהנאה ואין צריך לומר באכילה חנות של נכרי ומלאי של נכרי ופועלי ישראל נכנסין ויוצאין לשם חמץ שנמצא שם אחר הפסח מותר באכילה ואין צריך לומר בהנאה: מתני' חמץ שנפלה עליו מפולת הרי הוא כמבוער רבן שמעון בן גמליאל אומר כל שאין הכלב יכול לחפש אחריו: גמ' אמר רב חסדא וצריך שיבטל בלבו תנא כמה חפישת הכלב שלשה טפחים אמר ליה רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי הא דאמר שמואל כספים אין להם שמירה אלא בקרקע מי בעינן שלשה טפחים או לא אמר ליה הכא משום ריחא בעינן שלשה טפחים התם משום איכסויי מעינא הוא ולא בעי שלשה וכמה אמר רפרם בר פפא מסוכרא טפח: מתני' האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש במזיד פטור מתשלומין ומדמי עצים: גמ' תנן התם האוכל תרומה בשוגג משלם קרן וחומש אחד האוכל ואחד השותה

רש"י אלא. רישא וסיפא כשהרהינו אצל בלא הרהינו דכולי עלמא מכאן ולהבא הוא גובה: קונה משכון. כל ימי הלואה המשכון קנוי לו ואם נאנס חייב באונסין שאינו עליו לא כשומר חנם ולא כשומר שכר שפטורין באונסין אלא כולו ברשותיה ובשמירתו עומד: ולך תהיה דקדק. בהשבת העבט כתיב אי אמרת קונה משכון איכא דקדק בהא שכבה שקבב בשמלתו שהשאל לו זה דבר הקנוי לו ואם אינו קונה דקדק בהשכבה זו מניין על שלו שקבב: אצל ישראל מנכרי לא. הלכך לא עבר עליה דאמר מר (לעיל דף כט.) אצל אתה רואה של אחרים: תנן נכרי שהלואה וכו'. ואותיבנא לרבא לעיל ושנינן כשהרהינו אצלו והא אמרת השתא דברי הכל נכרי מישראל לא קני: לא קשיא. מתניתין דאמר ליה כשהרהינו אצלו אם לא אתו כך עד יום פלוני יהא שך מעכשיו הלכך נכרי שהלואה את ישראל קם ליה חמץ ברשות נכרי וישראל שהלואה את הנכרי קם ליה ברשות ישראל כרייתא דלא אמר ליה מעכשיו אלא כשאר משכון נתנו לו וקבע לו זמן שאם לא יפרע לו יגבה חובו ממשכנו וישום אותו בדמים הלכך בנכרי שהלואה לישראל דברי הכל אפילו לא פרע ליה אסור לישראל ליהנות ממנו דכל ימות הפסח של ישראל היה דמכאן ולהבא הוא גובה ואי משום דהרהינו נכרי מישראל לא קני וישראל שהלואה פלוגי מאן דאמר סבר כיון שהרהינו בעל חוב קונה משכון וליכא למימר הכא מכאן ולהבא גובה ומאן דשרי קסבר ישראל מנכרי ליכא דקדק ולא קני משכון: ומנא תימרא. דאפילו כשהרהינו שאני לן בין אמר מעכשיו ללא אמר מעכשיו: פת פורני. פת גדולה האפויה בתנור גדול כעין תנורים שלנו שהתנורים שלהם היו קטנים ומיטלטלין ופיהם למעלה ומדביקין הפת בדפנות שאין אופין בה אלא פתים קטנים ואורחא דמילתא נקט דאיידי דחשיבי שקיל ליה במשכון: אינו עובר. בפסח דקסבר ישראל מנכרי לא קני משכון: הגעתיך. מעכשיו קאמר אם לא אפרע כך עד יום פלוני עובר ואף על פי שלא הגיע הזמן שמה כשיגיע לא יפרע ונמצא עובר למפרע בבל יראה: מאי שנא רישא כו'. אי הגעתיך לאו מעכשיו הוא מאי קא מהני בלאו הגעתיך נמי כי מטא זמניה ולא פרע שקיל ליה בחובו: ומלאי של ישראל. פת ויין הגמכר בחוכה: אסור בהנאה. דלא חלינן ליה בפועלין אלא מן של מלאי היה

ושל ישראל הוא: גמ' לריך שיטטל בלבו. שמא יפקח הגל במועד ונמלא עובר עליו: כספים. של פיקדון אין להם שמירה אלא בקרקע ואם לא נתנו בקרקע ואבדו פשיעה היא אלא וחייב לשומר חנם חייב בפשיעה: משום ריחא. שהכלב מריחו ומחטטו ומוליאו: מסיכרא. מקום: מתני' בשוגג. שגג בתרומה ואפילו הזיד בחמץ משלם קרן וחומש ואף על גב דלא הוה שויא מידי לחמץ בפסח אסור בהנאה מיהו שוגג בתרומה דכתיב ביה וחמישיתו יוסף עליו ונתן לכהן את הקודש דבר הראוי להיות קודש שאינו יכול לשלם לו המעות אלא הפירות והתשלומין נעשין תרומה כלקמן לאו לפי דמים משלם אלא לפי מדה משלם הלכך לאו בחר דמים אזלינן: במזיד. שהזיד בתרומה אפילו שגג בחמץ פטור מן התשלומין: ומדמי עאים. אם תרומה טמאה היא אין משלם לו דמי עאים שהיתה ראויה להיסק תחת תבשילו משום תרומה מזיד אין בה חומש ואין תשלומיה לכפרה ואין נעשין תרומה דגבי חומש בשוגג כתיב אכל מזיד אינו אלא כשאר גזלן בעלמא ומשלם מעות ולפי דמים ולא לפי המדה וחמץ בפסח לאו בר דמים לאסור בהנאה ואף להיסק לא הוי חזי ליה ולאו מידי אפסדיה: (רש"י)

תוספות אלא הב"ע שהרינו אצלו וקמיפלגי בדברי יצחק. תימה לריב"א אביי היאך יתריך הך דע"כ בדברי יצחק קמיפלגי וסיפא דקתני נכרי שהלוה את ישראל על חמץ אמאי דברי הכל עובר אע"ג דלא קנה כיון דלמפרע הוא גובה ורישא נמי אמאי אינו עובר למ"ד כיון דלמפרע הוא גובה ומפרש ריב"א דהשתא כי מוקי פלוגתא בדברי יצחק מיירי שלא בא ישראל ליד גבייה שפדאו נכרי לבסוף דלא שייך השתא פלוגתא דאביי ורבא כלל אלא בהא קמיפלגי דלמאן דאמר עובר ס"ל דקני ליה ישראל מנכרי וה"ל ברשות ישראל ומ"ד אינו עובר ס"ל דלא קני ליה והרי לא היה ברשותו ובסיפא ד"ה עובר דלא קני ליה נכרי לכ"ע והרי היה ברשות ישראל ומיהו מתניתין דקתני נכרי שהלוה וכו' מותר בהנאה מיירי שלא פדאו ישראל דאי פדאו אע"ג דמוקי לה בסמוך בדאמר ליה מעכשיו מכל מקום מאי מהני: בדברי יצחק קמיפלגי. תימה הא ר' יצחק לא קאמר דקני משכון אלא שלא בשעת הלוואה כדמוכח בהאומנין (בבא מציעא פב.) והכא ישראל שהלוה לנכרי על חמץ תנן דמשמע בשעת הלוואה כדמשמע בהאומנין דקתני הלוהו על המשכון שומר שכר והתניא שומר חנם ומשני הא דמשכנו בשעת הלוואתו והא שלא בשעת הלוואתו ופריך והא אידי ואידי על המשכון קתני ויש לומר דהכי פירושו כיון דשלא בשעת הלוואה קונה לגמרי כדברי יצחק א"כ לענין חמץ יש לנו לחושבו כאילו הוא שלו לעבור בלא ימצא אף בשעת הלוואה דחשבינן ליה מצוי וכן יש לפרש בהשולח (גיטין לז) גבי המלוה על המשכון אינו משמט מדברי יצחק כיון דקני ליה שלא בשעת הלוואה בשעת הלוואה נמי מיקרי של אחיד בידך: שקונה משכון. פ"ה קונה / משכון לענין חיוב אוונסין ור"י אומר דבהאומנין (ב"מ פב.) משמע דלא הוי אלא שומר שכר דהלוהו על המשכון שומר שכר בעי למימר התם בגמרא דסבר לה כרבי יצחק וכולה שמעתא חמץו של נכרי ביד ישראל איירי שלא קבל עליו ישראל אחריות דאי קבל הרי הוא שלו ועובר עליו כדמוכח בפ"ק (דף ה:): ואם אמר הגעתיך עובר. לאביי רישא מיירי כשפדאו וסיפא כי אמר הגעתיך היינו שאינו רוצה לפדותו: (תוספות)

א - **לב** **דף**

ואחד הסך אחד תרומה טמאה ואחד תרומה טהורה משלם חומש וחומשא דחומשא איבעיא להו כשהוא משלם לפי מדה משלם או לפי דמים משלם כל היכא דמעיקרא שויה ארבעה זוזי ולבסוף שויה זוזא לא תיבעי לך דודאי כדמעיקרא משלם לפי דמים דלא גרע מגזלן דתנן כל הגזלנין משלמין כשעת הגזלה כי תיבעי לך דמעיקרא שויה זוזא ולבסוף שויה ארבעה מאי לפי מדה משלם דא"ל גריוא אכל גריוא משלם או דילמא לפי דמים משלם בזוזא אכל בזוזא משלם אמר רב יוסף תא שמע אכל גרוגרות ושילם לו תמרים תבא עליו ברכה אי אמרת בשלמא לפי מדה משלם אמטו להכי תבא עליו ברכה דאכיל גריוא דגרוגרות דשויה זוזא וקא יהיב גריוא דתמרים דשויה ארבעה אלא אי אמרת לפי דמים משלם אמאי תבא עליו ברכה בזוזא אכל בזוזא קא משלם אמר אביי לעולם לפי דמים משלם ואמאי תבא עליו ברכה דאכל מידי דלא קפיץ עליה זביניה וקא משלם מידי דקפיץ עליה זביניה: תנן האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש אי אמרת בשלמא לפי מדה משלם שפיר אלא אי אמרת לפי דמים משלם חמץ בפסח בר דמים הוא אין הא מני ר' יוסי הגלילי היא דאמר חמץ בפסח מותר בהנאה אי הכי אימא סיפא במזיד פטור מן התשלומין ומדמי עאים אי ר' יוסי הגלילי אמאי פטור מן התשלומין ומדמי עאים סבר לה כר' נחוניא בן הקנה דתניא רבי נחוניא בן הקנה היה עושה את יום הכפורים כשבת לתשלומין וכו' כתנאי האוכל תרומת חמץ בפסח פטור מן התשלומין ומדמי עאים דברי רבי עקיבא ר' יוחנן בן נורי מחייב אמר לו רבי עקיבא לר' יוחנן בן נורי וכי מה הנאה יש לו בה אמר לו ר' יוחנן בן נורי לר"ע ומה הנאה יש לאוכל תרומה טמאה בשאר כל ימות השנה שמשלם אמר לו לא אם אמרת בתרומה טמאה בשאר ימות השנה שאע"פ שאין לו בה היתר אכילה יש לו בה היתר הסיקה תאמר בזה שאין לו בה לא היתר אכילה ולא היתר הסיקה הא למה זה דומה לתרומת תותים וענבים שנטמאה שאין לו בה לא היתר אכילה ולא היתר הסיקה בד"א במפריש תרומה והחמיצה אבל מפריש תרומת חמץ דברי הכל אינה קדושה תניא אידיך [ויקרא כב-יד](#) ונתן לכהן

את הקדש דבר הראוי להיות קדש פרט לאוכל תרומת חמץ בפסח שפטור מן התשלומים ומדמי עצים דברי ר' אליעזר בן יעקב ור' א' חסמא מחייב אמר לו ר' א' בן יעקב לר' א' חסמא וכי מה הנאה יש לו בה אמר לו ר' א' חסמא לר' א' בן יעקב וכי מה הנאה יש לו לאוכל תרומה טמאה בשאר ימות השנה שמשלם אמר לו לא אם אמרת בתרומה טמאה בשאר ימות השנה שאע"פ שאין לו בה היתר אכילה יש לו בה היתר הסקה תאמר בזו שאין לו בה לא היתר אכילה ולא היתר הסקה אמר לו אף בזו יש לו בה היתר הסקה שאם רצה הכהן מריצה לפניו כלבו או מסיקה תחת תבשילו

רש"י גמ' ואחד הסך. לאמר' בפ' בתרא דיומא (דף ע"ו): סיכה כשתיה ושתיה בכלל אכילה והכא כתיב כי יאכל קדש בשגגה דאילו גזלה והשליכה לנהר אפי' שוגג ללא ידע שהיא תרומה אינו משלם חומץ אלא קרן כשאר מזיק חולין דעלמא דאמר מר (לקמן ע"ב) כי יאכל פרט למזיק; וחומץ חומשא. שהתשלומין נעשין תרומה ואם חזר ואכל בשוגג אותו חומץ ראשון חוזר ומשלם חומשו עליו: איבעיא לכו. כיון גזבי תרומה בשוגג קפיד רחמנא לתשלומי פירות ולא מעות כדכתיב ונתן לכהן את הקודש לפי מדה משלם או לפי דמים משלם בגזלן דחולין שוגג או מזיד וכן גזלן דתרומת מזיד לא איבעיא לן כיון דלא קפיד רחמנא לתשלומין ידיהו דאמר ישיב לרבות אפילו שיה כסף ואפילו סובין ודאי לפי דמים משלם אבל בתרומה שוגג איבעיא לן הוהיל והקפידה התורה לשלם פירות: כל היכא דמעיקרא. כשחללה היא שיה הך גריוא ד' זוזי והשתא כשמשלם שיה זוזא ותו לא לא מיבעיא לן נהי נמי דאיכפר ליה אכילת תרומה בתשלומי מדה מיהו ממונא דכהן (ואוכל) (ממונא) הוא ולא גרע משאר ממונא דחולין שהדיינין גובין ממנו כשעת גזילה כדכתיב (ויקרא ה) אשר גזל כמו שגזל: גריוא משלם. ואע"ג דשיה השתא טפי או דילמא לפי דמים משלם דאע"ג דהקפידה התורה לשלם פירות לא הקפידה אלא לפי הדמים כשאר תשלומין ומה שישלם ישלם בפירות: גרוגרות. תאנים יבשים: תמרס. תשובין מתאנים ומתניהן מרובים: אכל גרוגרות. דתרומה שוגג: זבינא. לוקחים: אימא סיפא במזיד פטור מן התשלומין ואי ר' יוסי הגלילי אמאי פטור אי אמרת בשלמא רבנן וטעמא דרישא משום דלפי מדה משלם סיפא דאינו אלא כשאר גזלן דמשלם מעות ולפי דמים פטור מן התשלומין דחמץ בפסח לאו בר דמים הוא אלא אי אמרת ר' יוסי הגלילי ובר דמים הוא אמאי פטור: כרבי נחוניא בן הקנה. דאמר המתחייב כרת פטור מן התשלומין ויליף טעמא מאסון אסון והוא הדין למתחייב מיתה שמים כגון אוכל תרומה מזיד וסיפא דמתני' בהזיד בתרומה ולא בחמץ ופטור משום מיתה ובדין הוא לישמעני' במזיד דתרומה דעלמא דלאו חמץ בפסח דפטור מתשלומין משום מיתה ומשום רישא נקט מילתא בחמץ בפסח דאשמעינן דהיכא דשגג בשתייה חייב דחמץ בר דמים הוא ושוגג דרישא דשגג בשתייה לאי שגג בחמץ והזיד בתרומה מאי חומץ איכא ואי שגג בתרומה והזיד בחמץ אמאי משלם הא איחייב ליה כרת וסיפא דאשמעינן דהזיד בתרומה אפילו שגג בחמץ פטור דמיתה בידי שמים כי כרת לאי הזיד בחמץ והא דפטור ליה משום כרת הוא דפטור ליה לשמענין כולה מתני' בחמץ חולין קל חזירו וניתני שוגג חייב ומזיד פטור משום כרת: כתנאי. לפי מדה או לפי דמים: פטור מתשלומין. בין שוגג בין מזיד: מה הנאה יש לו. לכהן זה ומה הפסידו זה הרי אסור בהנאה: ומה הנאה יש לו. לכהן בתרומה טמאה שחללה לכהן ואי חללה זר שוגג משלם קרן וחומץ דליכא למאן דפליג אסתמא דתנן לעיל אחד תרומה טהורה ואחד תרומה טמאה וטעמא משום דלפי מדה משלם ואע"ג דלאו בר דמים הוא: היתר הסקה. דכתיב (במדבר יח) ואני הגה נתתי לך את משמרת תרומותי שהי תרומות במשמע אחת טהורה ואחת טמאה וכתיב לך תהיה להסקה: תרומת תוחים וענבים. משקה הן ואינן ראויין להסקה ולזכף נמי לא כדלמרינן בפ"ק (דף כ:): משום תקלה ובהוא נמי סבירא ליה דזר האוכלה פטור מלשם ור' יוחנן בן נורי מחייב דקסבר לפי מדה משלם: דל"א. דמשכחת תרומת חמץ בפסח דקדשה בהפריש תרומה והחמיאה והוא הדין להפרישה חמץ קודם הפסח: אבל מפריש תרומת חמץ. בפסח כגון חטים שהחמיאו דברי הכל אפי' לרבי יוסי הגלילי דשרי חמץ בפסח בהנאה וחזירא ליה להסקה אינה קדושה ולקמן מפרש טעמא בשילהי שמעתין: את הקדש. משמע את הקדש שכלל אלמא ראוי להיות קדש היה ששקשקלם דוגמתן יהא שם קדש חל עליו: פרט לאוכל תרומת חמץ בפסח. שכשמשלם דוגמתן אין שם קדש חל עליו: וכי מה הנאה יש לו. לכהן זה ומה הפסידו נהי נמי דלית לך הא דרשה מיהו מה ישלם הואיל ואין לו דמים: (רש"י)

תוספות דבר הראוי להיות קודש פרט לאוכל תרומת חמץ. פי' הפסוק משמע שיתן לו דבר הראוי להיות קודש כמו שאכל וא"כ מה שאכל בעיניו דבר הראוי להיות קודש וחמץ בפסח אינו ראוי להיות קודש כדתניא לעיל אבל מפריש חמץ ד"ה אין קדוש אע"ג דבכל ענין פטור הכא מתשלומין אפי' שהיה לה שעת הכושר ולקמן מוקמא הא דלד"ה אין קדוש היינו שלא היה לה שעת הכושר אור"ת היינו לרבי יוסי הגלילי אבל לראב"י הואיל וסבירא ליה דחמץ בפסח אסור בהנאה אפילו היה לה שעת הכושר אין ראוי להיות קודש דאין כאן נתינה והיינו דקאמר ליה ראב"י מה הנאה יש לו בה כלומר הואיל ואין לו הנאה בה אית ליה למעוטי מקרא כדפרישית:

אמר אביי רבי אליעזר בן יעקב ורבי עקיבא ור' יוחנן בן נורי כולהו סבירא להו חמץ בפסח אסור בהנאה ובהא פליגי דרבי עקיבא סבר לפי דמים משלם ורבי יוחנן בן נורי סבר לפי מדה משלם פשיטא מהו דתימא רבי יוחנן בן נורי נמי כרבי עקיבא סבירא ליה דאמר לפי דמים משלם והתם היינו טעמא דקא מחייב משום דסבר לה כר' יוסי הגלילי דאמר חמץ בפסח מותר בהנאה קמ"ל ואימא הכי נמי אם כן נהדר ליה רבי יוחנן בן נורי לר' עקיבא כי היכי דמהדר ליה רבי אליעזר חסמא לר' אליעזר בן יעקב: ת"ר האוכל כזית תרומה משלם קרן וחומש אבא שאול אומר עד שיהא בו שוה פרוטה מ"ט דתנא קמא אמר קרא [\[ויקרא כב-יד\]](#) ואיש כי יאכל קדש בשגגה ואכילה בכזית ואבא שאול מאי טעמא אמר קרא ונתן ואין נתינה פחות משוה פרוטה ואידך נמי הא כתיב יאכל הוא פרט למזיק הוא דאתא ותנא קמא הכתיב ונתן והוא מיבעי ליה לדבר הראוי להיות קדש (פרט לאוכל תרומת חמץ בפסח): ת"ר האוכל תרומה פחות מכזית משלם את הקרן ואינו משלם את החומש היכי דמי אי דלית ביה שוה פרוטה קרן נמי לא לישלם ואי דאית בה שוה פרוטה חומש נמי לישלם לעולם דאית בה שוה פרוטה ואפילו הכי כיון דלית ביה כזית משלם את הקרן ואינו משלם את החומש אמרו רבנן קמיה דרב פפא הא דלא כאבא שאול דאי כאבא שאול האמר כיון שיש בה שוה פרוטה אע"ג דלית ביה כזית אמר להו רב פפא אפילו תימא אבא שאול תרתי בעי ומי בעי אבא שאול תרתי והא תנן אבא שאול אומר את שיש בו שוה פרוטה חייב בתשלומין את שאין בו שוה פרוטה אינו חייב בתשלומין אמרו לו לא אמרו שוה פרוטה אלא לענין מעילה בלבד אבל לתרומה אינו חייב עד שיהא בו כזית ואם איתא כיון שיש בו כזית מיבעי ליה תיובתא ואף רב פפא הדר ביה דתניא [\[ויקרא ה-טו\]](#) וחטאה בשגגה פרט למזיד והלא דין הוא ומה שאר מצות שחייב בהן כרת פוטר בהן את המזיד מעילה שאין בה כרת אינו דין שפטר את המזיד לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא חייב בהן מיתה תאמר במעילה שחייב בה מיתה ת"ל בשגגה פרט למזיד ואמר ליה רב נחמן בר יצחק לרב חייא בר אבין האי תנא מעיקרא אלימא ליה כרת ולבסוף אלימא ליה מיתה ואמר ליה הכי קאמר לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא חייב בהן מיתה בפחות מכזית תאמר במעילה שחייב בה מיתה בפחות מכזית ואמר ליה תנוח דעתך שהנחת את דעתי וא"ל מאי ניחותא דרבה ורב ששת שדו ביה נרגא מאן שמעת ליה דאמר

רס"י אמר אביי ר' עקיבא ור' יוחנן בן נורי. אע"ג דלחייב בתשלומין סבירא להו דאין לו דמים ובהא פליגי רבי עקיבא ור' יוחנן בן נורי: א"כ. דסבירא ליה מותר ניהדר ליה ר' יוחנן לרבי עקיבא אף לזה יש לו היתר הסקה: כזית תרומה. בשאר ימות השנה קאי: פרט למזיק. תרומה של כהן אפי' בשוגג שאינו משלם חומש אלא קרן כשאר מזיק חולין: ההוא מיבעי ליה דבר הראוי להיות קדש. וכוליה קרא משום סיפא אלטרדי: דאית בה שוה פרוטה. ולכא כזית כגון שנת עלוה: כיון דלית בה כזית כו'. דלכילה כתיבא בה: אמרו רבנן קמיה דרב פפא. דקדקו מלבן ואמרו לפניו דהא מנתי' דקפדא אכזית דלא ככבא שאול דהא שמעינן ליה דקפיד אפרוט' ולא אכזית: תרתי בעי. שיהא בו כזית דהא אכילה כתיבא ביה ושיהא דמיו פרוטה דהא כתיב ונתן: חייב בתשלומין. אחרומת שוגג קאי וקרן וחומש קאמר: לענין מעילה. בנהנה מהקדש גבוה דהתם לא כתיב אכילה אבל לתרומה אפי' יש בו שוה פרוטה אין חייב חומש עד שיהא בו כזית מכלל לכבא שאול אע"ג דליכא כזית דאם איתא דתרתי בעי וביש בו כזית קאי אבא שאול וקאמר דאע"ג דאית ביה כזית בעינן פרוט' הכי הוה להו למימר כיון דיש בו כזית חייב: וחטאה בשגג'. במעיל' דהקדש כתיב: והלא דין הוא. דמזיד פטור מקרבן ולמה לי קרא: שחייב בהן הכתוב כרת. כגון חלב ודם: פטר בהן את המזיד. מקרבן דגבי חטאת שגגה כתיב: לא חייב בהן מיתה. בידי שמים אבל מעילה חייב על זדונה מיתה כדלקמן ודילמא מיתה חמירא מכרת: ואמר ליה רב נחמן גרסינן האי תנא אלימא ליה כרת ממייתה מעיקרא דקתני מעילה שלח חייב בה כרת אלא מיתה כו' אלמא כרת חמירא ולבסוף אלימא ליה מיתה דקתני תאמר במעילה כו' וא"ל. רבי חייא לעולם כרת אלימא ליה והך סיפא דמתני' הכי קאמר לא אם אמרת בשאר מצות שהרי לא חייב בהן אפילו מיתה בפחות מכזית תאמר מעילה שחייב בה מיתה בפחות מכזית ככולהו גרסינן ואמר ליה ומתקיף ליה רב פפא כו' עד דהך ביה: ומאי ניחותא. איכא דהא רבה ורב ששת שדו ביה נרגא בהאי תירוולא דתריילת ומקשו הכי יכי אמרי' דתנא אפחות מכזית מחייב מיתה: מאן שמעת ליה דאמר מעילה זדונה מיתה רבי. ועל כרחך מתרומה גמר לה כדמפרשין וכיון דמתרומה גמר לא משכח בה מיתה אלא בכזית כתרומה דתרומה גבי מיתה כתיב בה אכילה דמיתה דתרומה נפקא לן מדסמיך וכל זר לא יאכל קדש גבי ומתו בו כי יחללוהו באלו הן הנשרפין בסנהדרין (דף פג:): (רס"י)

תוספת ואין נתינה פחות משוה פרוטה. ורבנן נמי לא פליגי אלא משום דכתיב אכילה וא"ת והא קיימא לן (חולין דף קלז:): דחטה אחת פוטר את הכרי אע"ג דכתיב בה נתינה דכתיב תתן לו ובהזהב (ב"מ מזו). אמר קונין בכלי אע"פ שאין בו שוה פרוטה אע"ג דכתיב ונתן לרעהו וגבי גט נמי אמרינן (גיטין דף כ) כתבו על איסורי הנאה כשר אע"ג דכתיב ונתן בידה ויש לומר דהכא ודאי בעינן שוה פרוטה דנתינה קיימא אתשלומין והוי כמו השבת גזילה שאין בפחות משוה פרוטה ולהכי משום דכתיב ונתן משמע שפיר נתינה חשובה אבל שאר מילי אע"ג דכתיב בהן נתינה לא בעינן שוה פרוטה מיהו קשה לר"י דרבי יהודה דריש בכריתות (דף ו:): ואשר יתן ממנו על זר בכזית ויליף נתינה מתרומה ואדיליף מתרומה בכזית לילף מכל נתינה לחומרא דהו בכל שהוא כגון מתן דמים ומתן בהונות שאין בהן שיעור והוי נמי דומי' דסיכה דהו בכל שהוא ולמ"ד התם נתינה בכל שהוא א"ש: ההוא מיבעיא ליה לדבר הראוי להיות קודש. ואע"ג דמאת הקודש דרשינן דבר הראוי להיות קודש אצטריך נמי ונתן דאי כתב את הקודש לחודיה

ה"א דלא אתא למעוטי אלא מעות אבל כל פירות ישלם להכי כתב ונתן דמשמע שהפירות של נתניה בעינן ראוי להיות קודש: מעילה שלא חייב בה כרת אינו דין. שפטר בה את המזיד. תימה נימא היא הנותנת דשאר מצות שהן חמורות שהן בכרת אין לזדונה כפרה אבל מעילה שהיא קלה שאין בה כרת יש לזדונה כפרה וכה"ג איכא בריש מכות (דף ב:) דקאמר ק"ו ומה הוא שעושה מעשה במזיד אינו גולה עדים שלא עשו מעשה אינו דין שלא יגלו היא הנותנת הוא שעשה מעשה במזיד לא יגלה כי היכי דלא תיהוי ליה כפרה הן שלא עשו מעשה יגלו דתיהוי להו כפרה ועוד ארבעה המביאין על הזדון כשגגה יוכיחו דאין בהן כרת וחייבין על זדונם הבא על שפחה חרופה ונזיר טמא ושבעת העדות והפקדון (תוספתא דכריתות פ"א) ואומר ר"י דשפיר פריך בלאו הכי לא אם אמרת וכו' ומיהו קשה לר"י אמאי איצטרך בכריתות (דף ט.). בשפחה חרופה אשר חטא לרבות זדון וגבי נזיר נמי דריש מפתאום לרבות זדון דאי משום דלא נילף ממעילה דאמעטי מזדון אדרבה משבעת העדות והפקדון אית לן למילף דלחומרא מקשינן: (תוספתא)

א - לג דף

הזיד במעילה במיתה רבי היא דתניא הזיד במעילה רבי אומר במיתה וחכמים אומרים באזהרה מאי טעמא דרבי אמר רבי אבהו גמר חטא חטא מתרומה מה תרומה במיתה אף מעילה במיתה מה תרומה בכזית אף מעילה בכזית ומתקיף לה רב פפא ממאי דרבי כרבנן סבירא ליה דילמא כאבא שאול סבירא ליה דאמר יש בה שוה פרוטה אע"ג דלית בה כזית והא רב פפא הוא דאמר דאבא שאול תרתי בעי אלא ש"מ הדר ביה מר בריה דרבנא אמר הכי קאמר לא אם אמרת בשאר מצות שלא עשה בהן שאין מתכוין כמתכוין שאם נתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר שפטור תאמר במעילה שאם נתכוין להתחמם בגיזי חולין ונתחמם בגיזי עולה שמעל רב נחמן בר יצחק אמר הכי קאמר לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא מתחייב בהן שאין מתעסק כמתעסק שאם נתכוין להגביה את התלוש וחתך את המחובר שפטור תאמר במעילה שאם הושיט ידו לכלי ליטול חפץ וסך ידו בשמן של קודש שמעל אמר מר בד"א במפריש תרומה והחמיצה אבל הפריש חמץ תרומה דברי הכל אינה קדושה מנא הני מילי אמר רב נחמן בר יצחק אמר קרא [\[דברים יח-ד\]](#) תתן לו ולא לאורו מתיב רב הונא בריה דרב יהושע אין תורמין מן הטמאה לטהורה ואם תרם בשוגג תרומתו תרומה ואמאי לימא לו ולא לאורו לא קשיא התם היתה לו שעת הכושר הכא לא היתה לו שעת הכושר ודלא היתה לו שעת הכושר היכי דמי כגון דאחמיץ במחובר אבל אחמיץ בתלוש הכי נמי דקדשה א"ל אין [\[דניאל ד-ד\]](#) בגזירת עירין פתגמא ובמאמר קדישין שאילתא וכן מורין בבי מדרשא כוותי כי אתא רב הונא בריה דרב יהושע

רס"י הזיד. בהנחת קדש שקגתה מעילה: ר' אומר במיתה. כדמפרש גמר חטא חטא הנחת קדש מאכילת תרומה כתיב הכא וחטאה בשגגה וכתוב בתרומה לא יסאו עליו חטא ומתו בו וגו' (ויקרא כב): וחכ"א באזהרה. רבנן נמי אית להו גזירה שוה דרבי דהא עיקר מילתא דמעילה בהא גזירה שוה גמרי בפרק חמושי דמעילה (דף יח:): בכרייתא גבי פגם ונהנה ודבר שפגם נהנה ובתלוש מן הקרקע ובשליח שגשג שליחותו כל הני מתרומה גמרי בה ואזהרה נמי מתרומה גמרי מה אכילת תרומה הזהיר דכתיב לא יאכל קודש אף הנחת הקדש דמעילה הזהיר ומיהו מיתה לא גמרינן מינה כדמפרשי רבנן טעמייהו בסנהדרין דמיעט רחמנא בתרומה ומתו בו והאי בו מיעוטא בו ולא במעילה וכן עיקר: מאי טעמא דרבי גרסינן: ומינה. היינו נרגא כלומר וכיון דמיתה מהכא נפקא לן על כרחיך הכי תילף ומינה מה תרומה מיתה הכתובה בה אכילתה כתובה דהוא כזית אף מעילה אין מיתה עד דאיכא כזית וליכא למימר דהנא הכי תאמר במעילה שחייב בה מיתה בפחות מכזית: ומתקיף לה. גרסינן: ומתקיף לה רב פפא. להני דקדו ביה נרגא: ממאי דרבי. בתרומה כרבנן דפליגי דלכאבא שאול סבירא ליה דבעו כזית בתרומה דילמא כאבא שאול סבירא ליה וספיר מצי למילף מינה מעילה דהיא פרוטה מתרומה אפילו לפחות מכזית: מר בריה דרבנא אמר. הא מתניתא דלעיל דשיבשא איתני צבי מדרשא והכי קאמר סיפא לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא חייב בהן קרבן בשוגג שאין מתכוין לאותה מלככה כשוגג שמתכוין לאותה מלככה: שאם נתכוון לחתוך את התלוש. שהוא מתכוין לדבר המותר וחתך את המחובר שאפילו בשבת פטור דמלככה מחשבת בעינן שיתכוין לחתיכת מחובר ומיהו שגג בשבת שאינו יודע שהוא שבת או אינו יודע שהמלככה זו אסורה: תאמר במעילה שאם נתכוון כו' שמעל. כגון היו כאן גיזי חולין וגיזי עולה ונתכוין ליטול של חולין והלכה ידו על של עולה ומכיר הוא מי עולה ומי חולין אלא שנתכחל במקום אחר דהיינו שאין מתכוין למעשה זה וחייב מעילה דוחטאה בשגגה כל דהו כתיב ולא כתב בה מיעוטא דכתיב בשבת מלככה מחשבת וכתוב בשאר מצות שפטר למתעסק והיינו מתעסק שמתעסק בדבר אחר ובא זה לידו: ר"נ בר יצחק אמר. הא לא הוה ליה למיתני דהא בשאר מצות נמי אם היה מתעסק בחתיכה ואפי' בשל היתר ועלכתי בידו חתיכת איסור ואע"ג דאין מתכוין לזו מלככה מחשבת היא וחייב אלא הכי קאמר לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא חייב בהן

שאין מתעסק בדבר היתר ושגג באיסור כיוצא בו כמתעסק בדבר היתר ועלה בידו איסור: שאם נתכוון להגביה את החלוץ. דהיינו אין מתעסק בחתיכה לגמרי ואפי' בשל היתר וחתך מחובר שפטור ולא עשאו כמתעסק לחתוך חלוץ וחתך מחובר: תאמר במעילה שאם הוסיף ידו כו'. ולא היה מתעסק בשום סיכה ואפילו בשל היתר וסך ידו בשמן של קודש שמעל: אמר מר במה דברים אמורים כו' דברי הכל. קאמר ואפי' למאן דשרי הנאת חמץ בפסח קאמר: תתן לו. בתרומה כתיב רשית דגןך וגו': ולא ללורו. אפי' היא ראויה להסיק הואיל ואינה ראויה לאכילה: אין תורמין מן הטמא על הטהור. לכחלה שמפסיד את הכהן: בשוגג. שלא ידע שטבל זה טמא: שהיתה לו שעת הכושר. שגראית כבר לתרומה קודם שנטמא והא' דלעיל בחמץ שלא היתה לו שעת הכושר לתרום ממנו דקודם שחל הפסח היה מחובר והחמץ במחובר וכל זמן חיבורו לא היה ראוי לחול שם תרומה עליו דרשית דגןך כתיב משנדגן ודיגון לשון אסיפה והעמדת כרי הוא: עירין. מלאכים כלומר תלמידי חכמים שהם כמלאכי השרת אמרי בצית המדרש כמותי דהא דקתני לטעם אינה קדושה בשהחמץ במחובר קאמר: ובמאמר קדישין שאלתא. מקרא הוא בדניאל: מורין. מורין הוראה: כוונה. כמותי: רב הונא בריה דרב יהושע אמר. אפילו בשהחמץ בחלוץ נמי קאמר דאינה קדושה: (פ"י)

תוספות ומינה מה תרומה בכזית. אע"ג דבסוף כל התדיר (זבחים צא:): ובפרק בתרא דמנחות (דף קז.). איכא למ"ד דרבי סבר דון מינה ואוקי באתרה הכא אין לומר אוקי באתרה מה מעילה דממון שוה פרוטה אף מעילה דאכילה כן דהא אכילה דהקדש מאכילה דתרומה יליף והיאך יהיה בו מיתה אם לא כשיעור אכילת תרומה דבשאר נהנה ליכא מיתה אלא אכילה אפילו לרבי דומיא דתרומה ואם תאמר אמאי אין מפרש לא אם אמרת בשאר מצות שלא חייב מיתה עד דהוי כזית בכדי אכילת פרס תאמר במעילה דאפי' בעינן כזית הא תנן בפרק הנהנה (מעילה יח:): צירף את המעילה אפי' לזמן מרובה וי"ל דאיכא נמי למיפרך דנילף מתרומה שלא יצטרף: אף מעילה בכזית. תימה לר"י דהכא משמע דמאן דיליף חטא חטא סבירא ליה דמעילה בכזית כמו תרומה וכולהו אית להו גזירה שוה דפרק הנהנה (גם זה שם) יליף מעילה מתרומה למילי טובא ורבנן לא פליגי ארבי אלא לענין מיתה משום דכתיב בו ולא במעילה ואם כן מ"ט דרבנן דלעיל דאמרי לא אמר שוה פרוטה אלא לענין מעילה אבל בתרומה עד שיהא בו כזית: נתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר. ר"ת מפרש נמצא שהוא מחובר דאי נתכוון לחתוך תלוש זה וחתך מחובר אחר מאי איריא נתכוון לתלוש אפילו נתכוון לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר פטור הואיל ולא איתעבידא מחשבתו דתניא בהדיא בפרק ספק אכל (כריתות כ.). היו לפניו שתי נרות ונתכוון לכבות את זה וכבה את זה פטור: תתן לו ולא לאורו אור"י דלא איצטריך למידרש מלו אלא לר' יוסי הגלילי דאית ליה חמץ מותר בהנאה דלהנך תנאי דאסרי חמץ בהנאה נפקא לן מונתן לכהן את הקודש דבר הראוי להיות קודש או מתתן לחודיה שאין ליתן אלא מידי דשרי בהנאה לכל הפחות דשייכא ביה נתינה ולכך משמע ליה למידרש מתתן לו דבר הראוי לאכילה ולא דבר שאין ראוי אלא לאורו והיינו תרומה טמאה דלא חזיא אלא לאורו דאיסור הנאה מתתן נפקא ואם תאמר ובעל הגמרא דבעי מנהגי מילי והא' הנך תנאי דהך ברייתא דהפריש חמץ תרומה ד"ה אינה קדושה כיון דסבירא להו דאסור בהנאה דבר פשוט הוא דאינו קדוש ומאי קבעי ליה יש לומר דפשיטא ליה לגמרא דלא איצטריך למיתני בברייתא ד"ה אלא לרבי יוסי הגלילי דמשום דהנך דאסרי בהנאה לא איצטריך למיתני ולהכי בעי מנהגי מילי לרבי יוסי הגלילי אי נמי רב נחמן גופיה דמפרש לו ולא לאורו קאמר מה"מ לפי שהיה פשוט לו דאליבא דכ"ע קתני הכי וכה"ג איכא בכמה דוכתי: (תוספות)

ב - לג דף

אמר אמר קרא [\[דברים יח-ד\]](#) ראשית ששיריה ניכרין לישראל יצתה זו שאין שיריה ניכרין יתיב רב אחא בר רב עויא קמיה דרב חסדא ויתיב ואמר משמיה דר' יוחנן ענבים שנטמאו דורכין פחות פחות מכביצה ויינן כשר לנסכין אלמא קסבר משקין מיפקד פקידי לאימת קא מיטמאי לכי סחיט להו לכי סחיט להו ליתיה לשיעוריה אי הכי כביצה נמי דהתנן טמא מת שחט זיתים וענבים כביצה מכוונת טהורין התם דאי עבד הכא לכתחלה גזירה דילמא אתי למיעבד יותר מכביצה א"ל רב חסדא מאן ציית לך ולרבי יוחנן רבך וכי טומאה שבהן להיכן הלכה אלמא קא סבר משקין מיבלע בליעי וכיון דאיטמו ליה אוכלא איטמו ליה משקין אמר ליה ואת לא תיסברא דמשקין מיפקד פקידי והתנן טמא מת שחט זיתים וענבים מכוונת כביצה טהורין אי אמרת בשלמא מיפקד פקידי משום הכי טהורין אלא אי אמרת מיבלע בליעי אמאי טהורין א"ל הכא במאי עסקינן בענבים שלא הוכשרו לאימת מתכשרי לכי סחיט להו כי סחיט להו בציר להו שיעורא דאי לא תימא הכי הא דתניא הא למה זה דומה לתרומת תותין (זיתים) וענבים שנטמא שאין לו בה לא היתר אכילה ולא היתר הסקה הא היתר אכילה נמי אית ביה דאי בעי דריך להו פחות פחות מכביצה אמר רבא גזירה דילמא אתי בהו לידי תקלה אמר ליה אביי ומי חיישינן לתקלה והא תניא מדליקין בפת ובשמן של תרומה שנטמאת אמר ליה פת זריק ליה בין העצים שמן של תרומה רמי ליה בכלי מאוס גופא מדליקין בפת ובשמן של תרומה שנטמאת אביי אמר משמיה דחזקיה ורבא אמר דבי רבי יצחק בר מרתא אמר רב הונא לא שנו אלא פת אבל חיטי לא שמא יבא בהן לידי תקלה ורבי יוחנן אמר אפילו חיטי ואמאי ניוחש דילמא אתי בהן לידי תקלה כדאמר רב אשי

רש"י דלמחר קרא ראשית. משמע שההא היא ראשית ואלו שיריים ניכרים שההא היא מתירתן לישראל ואי במפריש תרומת חמץ מה היתר יא בשיירה שההא ראשיתן עושה שיריים כי הו מעיקרא טבל הו שרי בהגאה ואסורין באכילה שההא נמי שרו בהגאה ואסורין באכילה משום חמץ ולענין מאי הו שיריים: פחות מכביצה. אוכל טמא אין מטמא אחרים: ויין כשר לנסכים. לאינו מטמא: קסבר משקין מופקד פקדו. מופקדין הן בתוך הזג ואינו חיבור לו אלא כמי שנותנין בכלי וכשנטמא הזג לא נטמא משקה בכלל זג טומאה אוכלין ללאו אוכל דכוותיה חשיבי בהדיהו וטומאה משקין נמי לא נטמאו ואע"פ שמשקה מקבל טומאה בכל שהוא ללא היה שם משקה עליו מעולם ואין לירוף חביריו עמו דהא זג זה לא נגע במשקין שבחבירו: לאימת מיטמו. משקין לכי סחיט להו והנסחטין נוגעין לכל הזגים יחד וכי סחיט להו ליתיה לשיעוריה דאין בזגין כביצה ליתן טומאה דהא פחות מכביצה דרך: בכביצה נמי. דהא כי נפיק משקין מינייהו חסר ליה שיעוריה אוכל ומשקה מקבל טומאה בכל שהן אבל אין מטמא אחרים אלא אוכל כביצה ומשקה דרביעית והכי תניא בתורה כהנים מכל האוכל מלמד שנטמא בכל שהוא יכול יטמא לאחרים בכל שהוא ת"ל אשר יאכל אוכל הנאכל צבת אחת והיינו כביצה כדלמרינן בפרק יוה"כ (יומא פ.) אין בית הבליעה מחזקת יותר מביצת תרנגולת ואני שמעתי דאף לקבל טומאה בעי כביצה: טמא מה שסחט זיתים וענבים כביצה מכוונת טהור. וכדמסיק מילתא במסכת טהרות ובלבד שלא יגע במשקה וכגון שדרכו בפשוטי כלי עץ שאין מטמאין שאין כאן מטמא משקה אלא הזגין שנגע בהן הטמא קודם לכן בידים שהוא לא נזהר אלא משיאל משקה וכשהמשקין נוגעין בזגין כבר חסר שיעור כביצה ויותר מכביצה כל דהו קתני ההם שהדיא טמא שכיון שיאל טפה ראשונה נטמאת הטפה בכביצה שעדיין היה באוכל כביצה אע"ג דאין משקה הנבלע באוכל מקבל טומאה עמו משלים הוא את שיעורו לדכוותה תנן ההם טובא ובמנחות (דף נ"ד) נמי מיייתי לה בגמרא כביצה אוכלין שהניחו בחמה ונתמעטו טהורין וכן כזית חלב ופיגול ונותר חזר והניחו בגשמים ותפחו טמאין וחייבין עליהן משום פיגול ונותר וחלב ואע"ג דגשמים הנבלעין בתוכו לאו חלב נינהו דאי סחיט להו ופתי מינייהו כזית פטור מפילו הכי כל כמה דבגוהו נינהו משלמי לשיעוריה וטמא מה דוקא נקט שאינו מטמא בהיסט והוא הדין לטמא שרץ וכל טמא מגע ורישא דכולהו נקט אבל זב שנטמא בהיסט שסחט מפילו גרגיר יחידי תנן ההם דמטמא מפילו בפשוטי כלי עץ דכיון דילתא טפה ראשונה ונטבל העץ והגביהו נטמאו משקין שעל העץ במשך דמשקה מקבל טומאה בכל שהוא וכשחזר ונתנו לתוכו נתערב טמא בטהור והכל טמא: ההם דאי עביד קאמר. שסחט אבל הכא צבא לימלך מה יעשה נימא ליה דרוך פחות מכביצה אבל כביצה לא דילמא אחי למיעבד יותר מכביצה כל שהוא וכשיאלא טפה ראשונה עדיין יא באוכל כביצה ונטמאת הטפה וחוזרת ומתערבת במשקין: טומאה שבהן. שקיבלו תחלה עם האוכל כשנטמאו הענבים: משקין בלעני. באוכל הן בלועין מכל דפנותיו וחיבור הן לו ונטמאו עמו: אמאי טהורין. הרי נטמאו הענבים במגע טמא מה ואע"פ שלא נגע במשקה נטמא: כי סחיט להו ליתיה לשיעוריה. וכשנוגע באוכל הנגוב ודוחהו אל תחת המדוך אין בהן שיעור כדי לקבל טומאה והוא זהיר מליגע במשקה כדקתני בהדיא ובלבד שלא יגע במקום המשקה: דאי לא תימא הכי. דמשקין בלעני ואיטמאו אלא מופקד פקדו ואין מטמאין בנגיעת טומאה באוכל: הא דתניא. לעיל כו' לתרומת תותים וענבים דמשמע שנטמאו תותים וענבים קודם דריכה וקתני אין לו בו היתר אכילה הא היתר אכילה נמי אית בה דאי בעי דריך לה פחות פחות מכביצה: לדי תקלה. כשהוא דורכן שמה יאכל מהו: מדליקין צפת ובשמן כו'. והא ודאי בחד שעתא לא מדליק שמן כולה אלא לזמן מרובה ולא חייטין דילמא אכיל מיניה: אלא פת. דכי זרק ליה ממאיסא ותו לא אחי למיכליה: אבל חיטי. אי נמי זריק להו לא ממאיסי: (רש"י)

תוספות אמר קרא ראשית ששיריה ניכרים. ואם תאמר והא שיריה ניכרים דמעיקרא הוה אסירא בהנאה של כילוי כגון הדלקה וכיוצא בו מידי דהוה אטבל טמא דאין מדליקין בו ומשעת הרמה ואילך מדליקין בו וי"ל דדוקא בטבל טמא אין מדליקין כדדרשינן את משמרת תרומותי בשתי תרומות הכתוב מדבר מה תרומה טהורה אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך אף תרומה וכו' אבל בטבל של חמץ מדליקין דלא איירי אלא בשתי תרומות: לאימת מתכשרי לכי סחיט להו וכי סחיט להו בציר ליה שיעוריה. מכאן מקשה ר"ת לפ"ה דפירש דכל שהוא מקבל טומאה מן התורה דהא מכי נפיק מינה פורתא מתכשרי ומיד מקבל טומאה כל הנשאר דמשקין מיבלע בלעני וה"ר יוסף תירץ דאע"פ שאוכל מקבל טומאה בפחות מכביצה אין מקבל הכשר בפחות מכביצה ואומר ר"י דהיינו טעמא דמאשר יאכל נפקא ליה לטמא אחרים בכביצה אוכל הנאכל בבת אחת ועלה קאי אשר יבא עליו מים אלמא לא מקבל הכשר בפחות מכביצה ועוד מקשה ר"ת דאמרינן בפ' אלו עוברין (לקמן מד.) השום והשמן של תרומה ומקפה של חולין ונגע טבול יום במקצתו לא פסל אלא מקום מגעו וכתב בכל הספרים והיינו בה מקום מגעו אמאי פסול והא לא הו כביצה אלמא לא מקבל טומאה בכל שהוא ורש"י מוחק שם מן הספרים ומפרש בדוחק ועוד ה"ר אליהו מביא ראיה. מת"כ דדרשינן גבי כלי חרס דכתיב ואותו תשבורו אותו ואתה שובר לטהרתו ואי אתה שובר אוכלין לטהרתן ואי מקבלין טומאה בכל שהוא פשיטא דלא מהני להו שבירה והיהא דת"כ שהביא רש"י שאוכל מטמא בכל שהוא אסמכתא היא ומילי טובא מפיק מקרא בת"כ וליתנהו אלא אסמכתא ורש"י בעצמו חזר בו בפ' אותו ואת בנו (חולין דף פב.) בשמעתא דפרה מטמא טומאת אוכלים דהקשה למה לה קבלת טומאה היא גופה מטמא אדם ובגדים ותירץ רש"י דכי האי גוונא מפרש בכריתות בפ' דם שחיטה (דף כא.) כגון שחיפה בפחות מכביצה בצק אי משוית ליה אוכל מצטרף ליה בהדי בצק ומקבל האי בצק טומאה אם יגע בטומאה ומטמא שאר אוכלין ואי לאו אוכל הוא לא מקבל האי בצק טומאה דלית בה שיעור וכי נגעי ביה אוכלין אחרוני טהורין הן שאין נוגעין בנבילה אלא בבצק לשון רש"י: [וע"ע תוס' שבת צא. ד"ה אי לענין ותו' זבחים לא. ד"ה אמר]: (תוספות)

בשליקתא ומאיסתא הכא נמי בשליקתא ומאיסתא והיכא איתמר דרב אשי אהא דאמר רבי אבין בר רב אחא א"ר יצחק אבא שאול גבל של בית רבי היה והיו מחמין לו חמין בחיטין של תרומה טמאה ללוש בהן עיסה בטהרה אמאי ניחוש דילמא אתי בהו לידי תקלה א"ר אשי בשליקתא ומאיסתא אביי בר אבין ורב חנניא בר אבין תנו תרומות בי רבה פגע בהו רבא בר מתנה אמר להו מאי אמריתו בתרומות דבי מר אמרו ליה ומאי קשיא לך אמר להו תנו שתילי תרומות שנטמאו ושתלן טהורים מלטמא ואסורין מלאכול (בתרומה) וכי מאחר דטהורין מלטמא אמאי אסורין מלאכול אמרו ליה הכי אמר רבה מאי אסורין אסורין לזרים ומאי קמ"ל גידולי תרומה תנינא גידולי תרומה תרומה וכי תימא גידולי גידולין ומאי קמ"ל בדבר שאין זרעו כלה הא נמי תנינא הטבל גידוליו מותרין בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אפי' גידולי גידולין אסורין באכילה אישתיקו א"ל מידי שמיע לך בהא אמר להו הכי אמר רב ששת מאי אסורין אסורין לכהנים הואיל ואיפסילו להו בהיסח הדעת הניחא למ"ד היסח הדעת פסול הגוף הוא שפיר אלא למ"ד היסח הדעת פסול טומאה הוא מאי איכא למימר דאתמר היסח הדעת רבי יוחנן אמר פסול טומאה הוא ורבי שמעון בן לקיש אמר פסול הגוף הוא רבי יוחנן אמר פסול טומאה הוא שאם יבא אליהו ויטהרנה שומעין לו רבי שמעון בן לקיש אומר פסול הגוף הוא שאם יבא אליהו ויטהרנה אין שומעין לו איתיביה רבי יוחנן לרשב"ל ר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר לול קטן היה בין כבש למזבח במערבו של כבש ששם היו זורקין פסולי חטאת העוף ותעובר צורתן ויוצאין לבית השריפה אי אמרת בשלמא פסול טומאה הוא משום הכי בעי עיבור צורה שמא יבא אליהו ויטהרנה אלא אי אמרת פסול הגוף למה לי עיבור צורה והתנן זה הכלל

רש"י בשליקתא ומאיסתא. לאחר שנטמאו שולקו ואח"כ זרקו לבין העצים והן נמאסות ורב הונא חייש דלמא אכיל לה מקמיה דלישקתינהו או בשעה ששולקו; והיו מחמין לו חמין בחיטין של תרומה טמאה. שהיו לוקחין אותם מכהנים בזו; ללוש בהן עיסה בטהרה. כלומר אע"פ שרבי אוכל חולין בטהרה היה לא חייש דילמא נגעו הני חטים טמאים בעיסה דבעלו להו מתורת אוכל ולא מטמאו; תנו תרומות. מס' תרומות: מאי אמריתו. חידוש וטעמא בתרומות שאתם שונים בבית אדם גדול כרבה: שחילי תרומה. כגון שחילי כרוב וכרישין: טהרו מלטמא. אחרים שחיבוקן לקרקע בטבן מתורת אוכל: ואסורין מלאכול. וקא"ד משום טומאה ולכהנים: אסורים לזרים. ללא אמריתו פקע פס תרומה מינייהו: ומאי קא משמע לן גידולי תרומה כתרומה. אפילו בדבר שזרעו כלה כגון חיטין או כלענת שומין הנינא: וכי תימא. האי אסורין מלאכול בדבר שאין זרעו כלה קאמר כגון כללים דקים שקורין ציבו"ף וציבו"ט: כללים (כלליות, כללים יחודיים) וכששוללים אחת לכהן הן נוספות ומתחברות ששה וד' יחד והיינו גידולי גידולין אותן הנוספות עליהן שלא היו תרומה מעולם וגידולין עממן כגון שחילי כרוב שהולכים ומרחיבין העליון הראשונים וזדים החדשים העולין בקלח הוו גידולי גידולים: הטבל גידולין מותרין. אע"פ שנתמרח בכרי והוקבע למעשר וחל עליו פס טבל זרעו ולא הפריש מעשרותיו תחלה וממנו וקצרו מותר לאכילת עראי עד שימרח בכרי ואף על גב דגידולי תרומה תרומה מדרבנן הוא ולחומרם שלא להפסיד את הכהנים אכל גידולי טבל חולין הן והרי הן כשקולרין כשאר תבואה ואוכל מהן עראי עד שימרחם: בהיסח הדעת. כשנטמאו מתחלה הסיח דעתו מהם שוב מלשומרן ונפסלין בהיסח הדעת דכתיב גבי תרומה (במדבר יח) את משמרת תרומותי עבד לה שימור ולא הסיח דעתך: פסול הגוף הוי. מעלה היא בקדשים שנפסלין בכך ופסול הוא לעגמו ואפילו יבוא אליהו ויאמר שלא נטמאו כל אותן הימים שהסיח דעתו מהן אין שומעין לו: שפיר. משום הכי אסורין שאין שחילתן מועלת להן להסיר פסול מעליהן: אלא למ"ד. כל מה שקדשים נפסלין בהיסח הדעת אינו אלא משום חשך טומאה שמה ע"י שהסיח דעתו משמירתו נגעה בהן טומאה ואינו יודע: מאי איכא למימר. הני אמאי מיפסלי משום חשך טומאה הא אפילו טומאה ודלית שבהן טיהרתם שחילתן: ויטהרנו. ויאמר שלא נגעה בו טומאה כל ימי היסח: לול קטן. כעין גומא חלולה עשויה בזנין הרלפה: בין כבש למזבח. כלומר בקרן זוית סמוך לכבש ומודך למזבח במקום שהם מתחברים: במערבו של כבש. אלא שפת מערבית של כבש: שפס זורקין פסולי חטאת העוף. לפי שהיא נעשית בקרן מערבית דרומית למטה וכשחירע פסול בה שאינו פסול הגוף ממש ואין יכול לשורפה מיד משום בזיון קדשים נותנין אותה פס: ותעובר אורחה. היינו פסול לינה עיבור אורח מראית כשר בלינה לינה אחד הוא וכיון שלנה בלינה הרי היא נותר וטעון שריפה ונשרף ועל כרחך מדבעינן העברת אורה לאו כשפיגול בה או נטמאת או יתה או מלקה שלא כמלכות קמייירי דהא פסול מעליה הוא ולמה לן לאהדורי אפסול לינה ואין לנו דניבעי לינה אי לאו פסול היסח הדעת וא"כ פסול חשך טומאה הוא איכא למימר דהאי פסול בהיסח הדעת קאמר וכיון דלא חזינן ליה דאיטמי אלא חשך בעלמא הוא

צעו עיבור לורה ללא מניין למספרה להדיא שמא יבוא אליהו אחרי כן ויאמר טהורה היתה ונמלאת ששכרנו קדשים טהורין ללא חס קס פסול הוא לעצמו אפי' לא נטמא למה לי עיבור לורה: (ר"י)

תוספות בשליקתא ומאיסתא. קצת נראה דוקא שהן כבר מאוסות מותר להשהותן אבל למאס אסור דבתוך כך אתי ביה לידי תקלה כמו בדריכת ענבים דבפרק הלוקח בהמה (בכורות דף כב). אמרינן סאה תרומה טמאה שנפלה לתוך מאה חולין טהורים ר"א אומר תרום ותרקב ובמס' תרומות בפ"ה גרסינן תרום ותשרף ואומר ר"ת דבמאיסתא תשרף ויהנה ממנו בשעת שריפה: מחמין לו חמין בחיטין של תרומה. אור"ת דלכהנים של בית רבי היו עושין דלישראל לא שריא אלא הנאה שאינה של כילוי כמו עירוב דמערבין לישראל בתרומה אבל הנאה של כילוי כגון להאכיל לבהמתו או להדליק אסור לישראל כדאמרינן בפ"ק דמס' ע"ז (טו.). כהן ששכר פרה מישראל לא יאכילנה כרשיני תרומה ובמסכת תרומות (פ"א משנה י') נמי אמרי' מדליקין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות בשמן של תרומה שנטמא ברשות כהן פירוש אם יש שם כהן דנר לאחד נר למאה ור"י אומר טעמא משום דדרשינן משמרת תרומותי מה תרומה טהורה וכו' ומה טהורה דוקא לכהן אף טמאה דוקא לכהן ובטמאה ליכא אלא הדלקה: טהרו מלטמא. תימה לר"י דבפ' קמא דשבת (דף טז): מסקינן דהיינו טעמא דגזרו גידולי תרומה תרומה משום תרומה בידי כהן פי' שלא ישהה אותה לזריעה והשתא כיון דטהרו ישהה אותה לזריעה כדי לטהרה ואומר ר"י דמשום ריוח פורתא לא ישהה אותה מאחר שעדיין היא תרומה ולא נעשית חולין הקשה רבינו נסים גאון דתניא בתוספתא גידולי תרומה ומעשר שני הרי הן כחולין ומצא תירוץ בירושלמי דמסכת תרומות דהרי הן כחולין היינו להתחייב בלקט ושכחה ופאה ועניי ישראל ועניי כהנים מלקטין אותן אלא שאסורין לזרים והיינו דתניא עניי ישראל מוכרין את שלהן לכהנים בדמי תרומה וטעמא לפי שמדאורייתא אין תרומה ומעשר חייבין בלקט שכחה ופאה ולא אתי גזירה דרבנן ומפקע ליה ועוד הקשה הר"ר משה נבריי"ש דתנן במסכת בכורים (פ"ב מ"ב) יש במעשר ובכורים מה שאין כן בתרומה שהמעשר ובכורים גידולין אסורים מלאכול בירושלים אף לזרים ולבהמה משא"כ בתרומה משמע דגידולי תרומה שרו לזרים מיהו בלאו הכי לא א"ש לישנא אף לזרים דאדרבה אף לכהנים מיבעי ליה למימר ונראה דזרים דהתם היינו נכרים וכן משמע בירושלמי: גידולי גידולין. פירש ריב"א דגידולים היינו גידולי ראשון מן הזרע ואח"כ חזר ונטע אותן גידולים זהו גידולי גידולין ומביא ראיה מירושלמי דמסיק התם אגידולי גידולין משיעשו שני גורנות דהיינו כה"ג שנזרע ונלקט שתי פעמים ולפ"ה הכל הוא גידול ראשון ומה שפ"ה דשומין הוא דבר שזרעו כלה לא משמע הכי דבמסכת תרומות תנן בפ"ט (מ"ו) איזהו דבר שאין זרעו כלה הלוף והשום והבצלים: פסול הגוף הוא. תימה דלעיל (דף כ:.) אמרינן אם היתה במקום המוצנע יניחנה במקום התורפה ואמרי' גרמא אין בידים לא ואמאי אין מותר לשורפה מיד כשמסיח דעתו ממנה: למה לי עיבור צורה. קשה לר"י דילמא האי פסול היינו בדם ובבעלים דבעי עיבור צורה וי"ל מ"מ אחר שנזרק בלול יש בו היסח הדעת הר"ר אלחנן: (תוספות)

דף - לד - ב

כל שפסולו בגופו ישרף מיד בדם ובבעלים תעובר צורתן ויוצאין לבית השריפה א"ל האי תנא תנא דבי רבה בר אבון הוא דאמר אפילו פיגול טעון עיבור צורה איתביה נטמא או שנפסל הבשר או שיצא חוץ לקלעים רבי אליעזר אומר יזרוק רבי יהושע אומר לא יזרוק ומודה רבי יהושע שאם זרק הורצה מאי נפסל לאו בהיסח הדעת אי אמרת בשלמא פסולי טומאה הוא היינו דמשכחת לה דמרצי ציץ אלא אי אמרת פסול הגוף הוא אמאי הורצה (ציץ) מאי נפסל נפסל בטבול יום אי הכי היינו טמא תרי גוויי טמא כי סליק רבין אמרה לשמעתיא קמיה דר' ירמיה ואמר בבלאי טפשאי משום דיתבי בארעא דחשוכא אמריתון שמעתתא דמחשכו לא שמיע לכו הא דרבי שמעון בן לקיש משמיה דר' אושעיא מי החג שנטמאו השיקן ואחר כך הקדישן טהורין הקדישן ואח"כ השיקן טמאים מכדי זריעה ניהו מה לי השיקן ואח"כ הקדישן מה לי הקדישן ואחר כך השיקן אלמא אין זריעה להקדש הכא נמי אין זריעה לתרומה יתיב רב דימי וקאמר לה להא שמעתא אמר ליה אביי הקדישן בכלי קאמר אבל בפה לא עבוד רבנן מעלה או דילמא בפה נמי עבוד רבנן מעלה אמר ליה זו לא שמעתי כיוצא בה שמעתי דאמר ר' אבהו אמר רבי יוחנן ענבים שנטמאו דרכן ואח"כ הקדישן טהורים הקדישן ואח"כ דרכן טמאין והא ענבים דקדושת פה ניהו ואפילו הכי עבוד רבנן מעלה אמר רבי יוסף ענבים קאמרת הכא בענבים של תרומה עסקינן דקדושת פה דידהו כקדושת כלי דמיא אבל הני דבעי כלי בפה לא עבוד רבנן מעלה דרכן ואפילו טובא ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר רבי יוחנן ענבים שנטמאו דורכין פחות פחות מכביצה איבעית אימא הכא נמי פחות פחות מכביצה ואבע"א התם דנגעו להו בראשון דהו להו אינהו שני הכא דנגעו בשני דהו להו שלישי אמר רבא אף אן נמי תנינא [\[במדבר יט-יז\]](#) ותנן עליו מים חיים אל כלי שתהא חיותן בכלי ונתן אלמא תלושין ניהו והא מחוברין ניהו

רש"י כל שפסולו בגופו. פסול ודאי ובכשר עצמו ישרף מיד: בדם. כגון נפסד הדם: ובבעלים. כגון נטמאו בעלים והפסח קיים ואין כאן מי שיאכלנו ודם אע"פ שפסול גמור הוא אפילו הכי הואיל ואינו בכשר עצמו צעו עיבור לורה: תנא דבי רבה בר אבון. עיקר

מילתא לא ידענא היכא וטעמא דמילתיה בכיזא כולין: אפילו פיגור. שפסול הגוף הוא טעון עיבור אורה והכא לא מצי לשנויי כדמשני לקמיה מאי פסולי חטאת העוף שנפסלו בטבול יום דהיינו טומאה ואורה למה לי: רבי אליעזר אומר יזרוק. את הדם ר' אליעזר לטעמיה דאמר בכיזא כולין דם אף על פי שאין בשר: רבי יהושע אומר לא יזרוק. ר' יהושע לטעמיה דאמר אם אין בשר אין דם ויאל חוץ לקלעים בבשר קדשי הקדשים קאמר שמחילה שלהן חומת עזרה כדכתיב בכלהו בחצר אהל מועד יאכלוהו ואם יאלת נפסלת כדילפינן בכיזא כולין מאל הקודש פנימה: מאי נפסל לאו בהיסח הדעת. בתמיה דכיון דהנא נטמא ואלא מאי פסול איכא תו אי נפסל בעבודת דם כגון במחשבת חוץ למקומו וחוץ לזמנו לא קרי נפסל בשר שהרי אף הדם נפסל ובהא לא נימא ר' אליעזר יזרוק: אי אמרת בשלמא. פסול חשש טומאה הוא משום הכי מודה רבי יהושע שאם זרק הורלה דאפילו נטמא ודאי ואע"ג דטומאה פסול הגוף הוא מרלה איך ולכתחלה לא יזרוק דקא סבר ריזוי איך דיעבד הוא ויאלא אע"ג דלא מהני ליה איך הורלה דיעבד דאע"ג דרבי יהושע בעי תרתי דם ובשר מיהו האילו והבשר בעין ופסול ואלא פסול מחמת דבר אחר הוא חשבינן ליה פסול חסרון מחילות בפרק קמא דמנחות בסופו איכא למימר דיעבד הורלה: אללא אי היסח הדעת פסול הגוף הוא. ואיך נמי לא מרצי עליה אמאי הורלה: ה"ג אללא אי אמרת פסול הגוף הוא אמאי הורלה. ולא גרסינן פסול הגוף מי קא מרצי איך דהא פסול ואלא נמי לא מרצי איך כדאמרין בפרק קמא (דף טז:): הא אינו נוסף אללא עון טומאה: נפסל בטבול יום. וטעמא משום איך: אמרה קמיה דר' ירמיה. הא דרב שעת לעיל דאסורין מלאכול משום היסח הדעת הוא: שמעתתא דמחשכו. כשאין יודעין טעמו של דבר בודין מלבם טעם שאינו: אחרא דמחשכא. בכל עמוקה: לא שמייע לכו כו'. ומכאן יכולין ללמוד טעמה של משנה דאסורין מלאכול משום מעלה דאף על גב דמהניא זריעה לחולין עבוד רבנן מעלה דלא תהני לתרומה להעלות לה טהרה גמורה להיחר אכילה ומיהו מלטמא טהרו דלהא לא עבוד מעלה: מי החג. כגון של ניסוך המים דשבת שבתוך החג היו ממלאין אותן מערב שבת וכשנטמאו אין יכולין לילך ולמלאות מן השילוח בשבת וטורח הוא למלאות מצור גדול בגלגל והלך והשיקם באתם המים שבעזרה ומים סלקא להו השקה דזו היא זריעתן משעברו עליהן מי המקוה ונעשה חיבור וטבולו: ואח"כ הקדישן. שעדיין לא קרא עליהן שם או לא קידשו בכלי שרת טהורין: אין זריעה להקדש. לטהרו בכך דמעלה עשו בקדשים הכא נמי אין זריעה לתרומה דמעלה עשו: להא שמעתתא. דרבי אושעיא: הקדישן בכלי שרת קאמרת. דכיון דקדושין הן קדושת הגוף עבדינהו להו רבנן מעלה אבל משום קדושת פה דמלאן בכלי חול לשם חג לא עבדי להו מעלה ומהניא להו השקה: זו לא שמעתתי. במעלה זו דזריעה לא שמעתתי אם בפה אם בכלי אבל במעלה אחרת שמעתי דאף בקדושת פה עבדוהו רבנן ואיכא למילף מינה דהוא הדיו לכל מעלות שבקדוש: דרכן ואחר כך הקדישן טהורות. לנסכים ור' יוחנן לטעמיה דאמר לעיל משקין מיפקד פקידו ולא קבילו טומאה עם האוכל ולקמיה מפרש היכי דריך להו: הקדישן ואח"כ דרכן טהורות. קא ס"ד הקדיש יינו לנסכים: טהורות. דעבוד רבנן מעלה בקדשים דמיטמא משקה עם האוכל ולא אמרינן בהו משקין מיפקד פקידו והא ענבים קדושת פה הן דאי נמי נתנן לכלי אין כלי מקדשן דאין כלי שרת מקדשין אללא דבר הראוי לו כדילפינן בשחיטת קדשים גבי מזבח שנאמר כל הנוגע במזבח יקדש שומע אני בין ראוי בין שאינו ראוי תלמוד לומר עולה וכלי שרת דומיא דמזבח נפקא לן התם: בענבים של תרומה. והאי הקדישן קדושת תרומה קאמר דבתרומה לא שייכא קדושת כלי לא ביין ולא בענבים: אבל הני. מי החג: דרכן ואפילו טובא. לעיל קמהדר אמרת דרכן ואחר כך הקדישן טהורות ואפילו טובא בבת אחת בתמיה והא אמרת לעיל פחות פחות מכביאה דאי יותר הא איטמו משקין בכביאה מיליאת טיפה ראשונה טומאת האוכל שהרי יש בה כשיעור: הכי גרסינן אי בעית אימא הכא נמי בפחות מכביאה ואי בעית אימא התם דבעינן פחות מכביאה שנגעו ענבים בראשון. כגון טמא שרץ או טמא נבילה וכל שכן טמא מת דכיון דהו ענבים שני טימא את המשקין בכביאה משילאת טיפה ראשונה ואף על פי שהן חולין דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה ושני עושה שלישי בתרומה לא גרסינן דהא בחולין עסקינן דאי בתרומה הא אמרן דעבוד מעלה שמטמאה משקה עם האוכל: הכא דנגעו. ענבים בשני דהו להו שלישי ענבים שנגעו על טהרת תרומה משכחת בהו שלישי הלכך דרכן ואחר כך הקדישן שקרא להן שם תרומה טהורין ואפילו דרך הרבה יחד שהאוכל שלישי לא עשה למשקה כלום ומתחלה לא נטמאו עם האוכל דקודם קריאת שם לא עבוד מעלה הקדישן לתרומה ואח"כ דרכן טמאין דמקריאת שם חלה המעלה עליהן ונעשה המשקין כאוכל הכל אחד: אף אנו נמי תנינא. דעבוד רבנן מעלה בקדשים ואפילו בקדושת פה: שתהא חיותן בכלי. באותו כלי עצמו שהוא מקדש בו מי חטאת באפרן כריך למלאותו מן המעין ולא ימלאם בכלי אחר ויערם לתוך זה וכתב ונתן דמשמע תלושין דמותו למלאותו בכלי אחר ויערם לתוך זה: (דף ט"ו)

תוספות שאם זרק הורצה. אף על גב דאין ציץ מרצה על היוצא רבי יהושע סבר זריקה מועלת ליוצא כרבי עקיבא דריש מעילה (דף ו:): דאמר זריקה מועלת להוציא בשר מידי מעילה וכל שכן להרצה דהא רבי אליעזר דאמר הכא יזרוק קאמר התם דלהוצאה ממעילה לא מהניא: ונתן אלמא תלושין והא מחוברין נינהו. פירוש דנותן משמע דחשיב להו תלושין והיינו לענין קבלת טומאה אף על פי שהן מחוברין והשתא מייתי ראייה דאין השקה להקדש מן התורה וכן בתרומה נמי עבוד רבנן מעלה ופ"ה דחוק: (תוספות)

אלא מעלה הכא נמי מעלה אמר רב שימי בר אשי אף אנן נמי תנינא טבל ועלה אוכל במעשר העריב שמשו אוכל בתרומה בתרומה אין בקדשים לא אמאי טהור הוא אלא מעלה ה"נ מעלה אמר רב אשי אף אנן נמי תנינא [\[ויקרא ז-ט\]](#) והבשר לרבות את העצים ולבונה עצים ולבונה בני איטמוויי ניהו אלא מעלה הכא נמי מעלה: [\[מתני'\]](#) אלו דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בחטים בשעורים בכוסמין ובשיפון ובשיבולת שועל ויוצאין בדמאי ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו ובמעשר שני והקדש שנפדו והכהנים בחלה ובתרומה אבל לא בטבל ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו חלות התודה ורקיקי נזיר עשאן לעצמו אין יוצא בהן עשאן למכור בשוק יוצאין בהן: [\[גמ'\]](#) תנא כוסמין מין חיטין שיבולת שועל ושיפון מין שעורין כוסמין גולבא שיפון דישרא שיבולת שועל שבילי תעלא הני אין אורז ודוחן לא מנהני מילי אמר רבי שמעון בן לקיש וכן תנא דבי רבי ישמעאל וכן תנא דבי ר' אליעזר בן יעקב אמר קרא [\[דברים טז-ג\]](#) לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות דברים הבאים לידי חימוץ אדם יוצא בהן ידי חובתו במצה יצאו אלו שאין באין לידי חימוץ אלא לידי סירחון מתניתין דלא כרבי יוחנן בן נורי דאמר אורז מין דגן הוא וחייבין על חימוצו כרת דתניא רבי יוחנן בן נורי אוסר באורז ודוחן מפני שקרוב להחמיץ איבעיא להו שקרוב להחמיץ דקדים ומחמיץ או דילמא קרוב להחמיץ הוי חמץ גמור לא הוי תא שמע דתניא אמר רבי יוחנן בן נורי אורז מין דגן הוא וחייבין על חימוצו כרת ואדם יוצא בו ידי חובתו בפסח וכן היה רבי יוחנן בן נורי אומר קרמית חייבת בחלה מאי קרמית אמר אביי שיצניתא מאי שיצניתא אמר רב פפא שיצניתא דמשתכחא ביני כלניתא אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש עיסה שנילושה ביין ושמן ודבש אין חייבין על חימוצה כרת יתיב רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע קמיה דרב אידי בר אבין ויתיב רב אידי בר אבין וקא מנמנמ א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא מאי טעמא דריש לקיש א"ל דאמר קרא לא תאכל עליו חמץ [\[וגו'\]](#) דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו במצה חייבין על חימוצו כרת והא הואיל ואין אדם יוצא בה ידי חובתו דהויא ליה מצה עשירה אין חייבין על חימוצה כרת איתביה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא המחיה וגמעו אם חמץ הוא ענוש כרת ואם מצה הוא אין אדם יוצא ידי חובתו בפסח והא הכא דאין אדם יוצא ידי חובתו במצה וחייבין על חימוצו כרת איתער בהו רב אידי בר אבין אמר להו דרדקי היינו טעמא דריש לקיש משום דהוה להו מי פירות

[\[רס"ז\]](#) אלא מעלה. בעלמא הוא מדרבנן שהא חיותן בכלי ואסמכוה רבנן אהרא: הכא נמי מעלה. בעלמא הוא דאין זריעה לתרומה ואסורין מלאכול: תנינא. דעבוד רבנן מעלה בקדשים אפילו מדאורייתא: בקדשים לא. אם טומאה דבת כפרה היא כגון זב וזבה ויולדת: והבשר. כל טהור יאכל וגו' וי"ז יתירה לרבות עצים ולבונה של קודש לטומאה וקאי אדלעיל והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל והבשר: איטמוויי ניהו. בתמיה הו' לאו אכל ניהו מתני' אלו דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו. משום חובת מצה בלילה ראשונה שהוא מחוייב לאכול מצה כדכתיב (שמות יב) בערב תאכלו מצות: שיבולת שועל. אביי"א (שיבולת-שועל) שיבולת שלה עשוי כזב שועל: שיפון. שיגל"א (שייגל"א: שיפון) : יוצאין בדמאי. תבואה הנלקחת מעם הארץ והיא נקראת דמאי ספק עישרה ספק לא עישרה וחייבו חכמים להפריש מעשרותיה מספק ואם אכל מצה ממנה ולא הפריש מעשר ממנה יאל: ובמעשר ראשון. של לויים: שנטלה תרומתו. תרומת מעשר לכהן ומכאן ואילך המעשר מותר לזרים: והכהנים בחלה ובתרומה. אבל ישראל בתרומה לא כדלויף לקמן לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות מי שאינו מזהר על חימוצו אלא משום חמץ אהא יוצא בו ידי חובת מצה יאל זה שאסור מנחת איסור אחר: ולא במעשר שני. חוץ לירושלים: עשאן לעצמו. לחם תודה ונזיר: אין יוצא בהן. ואפילו לא שחט הזבח עליהן ולא קרא שם עליהן אלא שעשאן לדעת כן וטעמא מפרש בגמ': למכור בשוק. לזרכי לחמי תודה ונזירות יוצא בהן אם לא מכר להן וטעמא מפרש בגמרא: גמ' מין חיטין. לענין תרומה דאין תורמין ממין על שאינו מינו ותורמין חיטין על כוסמין: דישרא. שיגל"א (שייגל"א: שיפון) : גולבי. איספילט"א (ואיספילט"א: כוסמה) בלע"א: שבילי תעלא. אביי"א (שיבולת-שועל) תעלא תרגום של שועל: דברים הבאין לידי חימוץ אדם יוצא בהן. משום מצה אם עשאן מצה: אורז ודוחן. אין עושין חמץ ואם מחמיצין אותן מסריחין: אוסר באורז ודוחן. לאכול הימנו תשיל בפסח יא מפרשים למנחות משום דכל המנחות באות מצה ושיבולת הוא דאין מנחה באה אלא חטים דכתיב (שמות כט) סולת חטים תעשה אותם חוץ ממנחת העומר שאינה באה אלא שעורין וכן מנחת סוטה ופשיטא דדוחן לא ומאן פליג עליה דרבי יוחנן בהא ומי מתיר: שקרוב לחימוץ. אלמא כל לידי חימוץ ולדידיה יוצאין בו משום מצה: חמץ גמור לא הוי. ונפקא מינה דאין ענוש כרת ואם אכלו בשוגג אין מביא קרבן: קרמית. מפרש לקמיה: חייבת בחלה. דמין דגן הוי ואע"ג דחלה לחם כתיב בה וגמר לחם לחם מלחם עוני ממנחות בפרק ר' ישמעאל (דף ע: ע) אורז נמי לחם הוא: שיצניתא. קלח שקורין ניי"א (נמה) בלע"א עגול הוא כעין דוחן ושחור ליסנא אחרינא שמעתי אשדרינל"א (ואשדרינל"א: זון עש כר האומה

בשדות הדגון) ונמלאת בשיפון; כלניתא. מק' ומ"ק: פרג) בלע"ז: ביין ובשמן. ללא נתן בה מים: אין חייבין על חימומו כרת. דמי פירות
אין מחמיצין כדלקמן: מזה עשירה. ורחמנא אמר לחם עוני: המחמה וגמעהו. אשום לחם דמין דגן קאי ואשמעינן דגמיעה כאכילה
לחייבו: המחמה. דיטטנפרי"ר ודיטטנפרי"ה: לערבב בנזל, להמס) בלע"ז) שהמחה במים: אין אדם יולא בה ידי חובתו. ללא דרך אכילה
קאכיל ליה: (כ"ז)

תוספות כוסמין מין חיטין שיבולת שועל ושיפון מין שעורין. רש"י פירש לענין דאין תורמין ממין על שאין מינו ור"י אומר דבמנחות
בפרק ר' ישמעאל (דף ע.) מוכח בהדיא דברייתא לענין חלה מיתני' יש מקשין דתנן במסכת חלה (פ"ד מ"ב) החיטה אינה מצטרפת
עם הכל חוץ מן הכוסמין והשעורין מצטרפין עם הכל חוץ מן החיטין אלמא כוסמין בהדי שעורין שפיר דמי ואומר ר"י דכוסמין
מין חיטין כלומר אף מין חיטין וכל שכן מין שעורין שיבולת שועל ושיפון מין שעורין ולא מין חטין והא דתניא התם בריש המסכת
חמשה דברים חייבין בחלה החיטין והשעורין והכוסמין ושיבולת שועל ושיפון הרי אלו חייבין בחלה ומצטרפין זה עם זה אומר
ר"י דמשני בירושלמי כאן בנשוד וכאן בבלול פי' בנשוד שכל אחת ואחת נעשה עיסה בפני עצמה ואחר כן נשכו ונתחברו יחד התם
ודאי אין מצטרפין כולם אלא כמו שמפורשין בבלול שכל הקמחים נילושים יחד ועשו מהן עיסה בההיא כולם מצטרפים דחשבינן
כולם
כאחד:

דף - לה ב

ומי פירות אין מחמיצין: יוצא בדמאי ובמעשר וכו': דמאי הא לא חזי ליה כיון דאי בעי מפקר לנכסיה הוי עני ואוכל
דמאי השתא נמי חזי ליה דתנן מאכילין את העניים דמאי ואת אכסניא דמאי ואמר רב הונא תנא בית שמאי אומרים
אין מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי ובית הלל אומרים מאכילין: מעשר ראשון שנטלה תרומתו וכו':
פשיטא דכיון שנטלה תרומתו חולין הוי לא צריכא שהקדימו בשיבלים ונטלה הימנו תרומת מעשר ולא נטלה הימנו
תרומה גדולה וכדברי אבהו דאמר ר' אבהו אמר רבי שמעון בן לקיש מעשר ראשון שהקדימו בשיבלים פטור מתרומה
גדולה שנאמר [\[במדבר יח-כו\]](#) והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה
גדולה ותרומת מעשר מן המעשר אמר ליה רב פפא לאביי אלא מעתה אפילו הקדימו בכרי נמי ליפטר א"ל עליך אמר
קרא [\[במדבר יח-כט\]](#) מכל מתנותיכם תרימו את כל תרומת ה' ומה ראית האי אידגן והאי לא אידגן: מעשר שני והקדש
שנפדו וכו': פשיטא הכא במאי עסקינן שנתן את הקרן ולא נתן את החומש וקא משמע לן דאין חומש מעכב: והכהנים
בחלה ובתרומה וכו': פשיטא מהו דתימא מצה שוה לכל אדם בעינן קמ"ל מצות מצות ריבה: אבל לא בטבל וכו':
פשיטא לא צריכא בטבל טבול מדרבנן שזרעו בעציץ שאינו נקוב: ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו: פשיטא לא
צריכא שהקדימו בכרי מהו דתימא כדאמר ליה רב פפא לאביי קא משמע לן כדשני ליה: ולא במעשר שני והקדש שלא
נפדו וכו': פשיטא לעולם דנפדו ומאי לא נפדו שלא נפדו כהלכתן מעשר שני שפדאו על גב אסימון דרחמנא אמר [\[דברים
יד-כה\]](#) וצרת הכסף דבר שיש לו צורה והקדש שחיללו על גבי קרקע דרחמנא אמר [\[ויקרא כז-ט\]](#) ונתן הכסף וקם לו תנו
רבנן יכול יוצא אדם ידי חובתו בטבל שלא נתקן כל טבל נמי הא לא נתקן אלא בטבל שלא נתקן כל צורכו שנטלה ממנו
תרומה גדולה ולא נטלה ממנו תרומת מעשר [מעשר] ראשון ולא מעשר שני ואפילו מעשר עני מנין תלמוד לומר [\[דברים
טז-טז\]](#) לא תאכל עליו חמץ מי שאיסורו משום בל תאכל עליו חמץ יצא זה שאין איסורו משום בל תאכל חמץ אלא משום
בל תאכל טבל ואיסורא דחמץ להיכן אזלא אמר רב ששת הא מני ר' שמעון היא דאמר אין איסור חל על איסור דתניא
ר' שמעון אומר

רש"י דמאי הא לא חזי ליה. ואמרינן לקמן מי שאיסורו משום בל תאכל חמץ לבדו אתה יולא בה לשום מזה יולא מי שיש לו איסור
אחר א"ל הויא לה מזה הבאה בעבירה: השתא נמי חזי ליה. דחומרא דרבנן בעלמא הוא דרוב עמי הארץ מעשרין הן: אכסניא.
חיילות מלכי ישראל המוטלין על בני העוירות לזונן להגין עליהם מאויביהן וישראלים הן והרי הן כעניים הוואיל ואינן במקומן:
שהקדימו בשיבלים. את המעשר הקדים לתרומה גדולה קודם מירוח דמן התורה תרומה קודמת למעשר דראשית קרי' רחמנא ומן
הנותר הוא נותן מעשר ראשון לזוי ועכשיו הערים הלוי וקידמו כדי שלא יחסרנו הכהן אחד מחמשים ונטלה הימנו תרומת מעשר
כדינו אבל תרומה גדולה הראשונה לא נטלה הימנו ואשמעינן מתני' דמותר כרבי אבהו: מכל מהתוחסם. בלויס כתיב: את כל
תרומת ה'. אפילו תרומה גדולה: ומה ראית. לאוקמת קרא דחייב' כשהקדימו בכרי וקרא דפטורת כשהקדימו בשיבלין: האי. דנתמחה
בכרי אידגן וכיון דנקרא דגן נעשה טבל לתרומה כדכתיב ראשית דגנך: האי לא אידגן. וכי שקליה לוי עדיין לא הוה טבול לתרומה:

טובל מדרבנן. ואפ"ה מצוה הצאה בעצירה היא חשיב לה ולא דמי לזמא וכדאמרן דהתם אשכחן ביה היתירא לכתחילה הלכך הכא
דיעבד נפיק: ולא במעשר ראשון שלל נטולה תרומתו. קא ס"ד בתרומת מעשר קאמר וקא פריך פשיטא: לא רכיכא שהקדימו
בכרי. והאי תרומתו דקתני תרומה גדולה דהוי חזי לאפרושי מינה מעיקרא קאמר: כדאמר ליה רב פפא לאבוי. לעיל בשמעתין:
אסימון. מעה בלא לורה פלאט"ה ופלו"ן: עשה. גולם (התיכה מתכה, לפני שהוטבעה זה לורה מטבע) בלע"ז: ונתן הכסף וקס לו. במקדיש
שדה כתיב ויסף חמישית כסף ערכך וגו': כל טבל נמי לא איתקון. קושיא היא: או אפילו (אכילת) מעשר עני. שאין בו שום קדושה
דלויכו מעשר ראשון איה ביה תרומת מעשר שהיא קדושה ומעשר שני כולו קדוש: מי שאיסורו משום כל תאכל חמץ. אתה יולא בו
ידי מלכה בפסח אם עשאו מלכה: (כ"ז)

תוספות ומי פירות אין מחמיצין. היינו להתחייב כרת כדאמרין בהדיא אין חייבין על חימוצו כרת אבל לאו אית ביה ובסמוך נמי
אמרין אין לשיין בין ושמן ודבש ואם לש תשרף מיד וחכמים נמי דאמרי תאכל היינו משום שיכולין לשומרה מן החמץ כשאר
עיסה אבל לכולי עלמא מחמיצין וקשה דלקמן (דף מ.) מסקינן גבי קימחא דאבישונא אבל מי פירות שרי דמי פירות אין מחמיצין
משמע דשרינן לגמרי וכן פי' ר"ת דאין מחמיצין כל עיקר והא דאמר תשרף מיד כשעירב עמהן מים דאז ממחרת יותר להחמיץ
ועל הא אמר דאין בהן כרת אבל לאו אית ביה אבל היכא דלית ביה תערובת מים כגון יין וחומץ ושאר מי פירות שרו לגמרי וכן מוכח
בסוף כל המנחות באות מצה (מנחות דף נז: ושם) דאמר אשר תקריבו לרבות מנחת נסכים לחימוץ דברי רבי יוסי הגלילי ופריך
מנחת נסכים מי פירות הן ואין מחמיצין אמר ריש לקיש אומר היה רבי יוסי מנחת נסכים מגבלה במים והיא כשירה והשתא אי
סלקא דעתך דריש לקיש ורבי יוחנן מיירי הכא בלא מים כלל ואפילו הכי כרת ליכא אבל מלקות איכא דחמץ נוקשה הוא אמאי
איצטריך למימר התם מגבלה במים בלא גיבול מים נמי איצטריך קרא שלא תאפה חמץ דהוי חמץ נוקשה וחמץ נוקשה פסול
למנחה כדמשמע התם במנחות (דף נג.) דקאמר התם שיאור דר' יהודה לרבי יהודה דפסול למנחות אלא ודאי היכא דליכא מים
אינו מחמיץ כלל וקשה לרשב"א דחומץ האדומי חשיב ליה בפרק אלו עוברין (לקמן דף מג.) חמץ דגן גמור ע"י תערובת ואמאי והא
חומץ האדומי מפרש התם דרמו ביה שעורים פי' משימין השעורים בין כדי שיחמיץ היטב והא מי פירות אין מחמיצין ואפילו אם
משימין מים עמהן אכתי לא הוי אלא חמץ נוקשה ואומר ר"י שהשעורים שורין במים קודם שמשמין בין ובמי ביצים נסתפק
רש"י אי חשיב מי פירות או לא לפי שאנו רואים שהעיסה נעשה עבה בהן יותר מבמים אבל ר"ת נהג היתר בדבר והיה נוהג לאכול
בערב הפסח אחר ארבע שעות עוגה שנילושה בביצים והא דקאמרין בירושלמי האוכל מצה בערב פסח קודם זמנה כאילו בועל
ארוסתו בבית חמיו היינו מצה הראויה לצאת בה ידי חובה וזו מצה עשירה היא: יוצאין בדמאי. מסופק ר"י אי בעי למימר יוצא
דוקא דיעבד כדאמרין הואיל ומפקיר לנכסיה וחזי ליה מכל מקום עדיין לא מפקיר להו אי נמי יוצאים אף לכתחלה הואיל ושרי
לעניים ואכילת מצה נמי נקרא אכילת עניות: אכסניא. מפרש בירושלמי נכרים: שחילל על גב קרקע דרחמנא אמר ונתן הכסף.
תימה אי כסף משמע ליה דוקא נימעות שוה כסף ואי יליף משיב דשוה כסף ככסף אפילו קרקע נמי ונראה לר"י דילפינן בכלל
ופרט וכלל ויסף חמישיתו כלל כסף פרט והיה לו חזר וכולל מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון וכו' יצאו קרקעות ועבדים
ושטרות וכן מוכח בפרק יש בכור (בכורות דף נא.) דתנן אין פודין לא בעבדים ולא בשטרות ולא בקרקעות ולא בהקדשות ומפרש
התם בגמרא ולא הקדשות בכל אלו ובכור יליף התם בכלל ופרט וכלל וכן נמי יש לפרש הקדשות ומיהו תימה מאי מיבעי ליה בפ'
הזהב (ב"מ דף נד.) חומש מהו שיתחלל ע"ג קרקע והא עיקר המיעוט בחומש כתיב ויסף חמישית כסף ערכך (ויקרא כז: תוספות)

דף לו - א

האוכל נבלה ביום הכפורים פטור רבינא אמר אפילו תימא רבנן מי שאיסורו משום כל תאכל חמץ בלבד יצא זה שאין
איסורו משום כל תאכל חמץ בלבד אלא אף משום כל תאכל טבל מידי בלבד כתיב אלא מחוורתא כדבש ששת ת"ר יכול
יוצא אדם ידי חובתו במעשר שני בירושלים ת"ל [דברים טז-ג] לחם עוני מה שנאכל באנינות יצא זה שאינו נאכל באנינות
אלא בשמחה דברי ר' יוסי הגלילי ר' עקיבא אומר מצות מצות ריבה אם כן מה ת"ל לחם עוני פרט לעיסה שנילושה
בין ושמן ודבש מאי טעמא דר' עקיבא מי כתיב לחם עוני עני כתיב ור' יוסי הגלילי מי קרינן עני עוני קרינן ור' עקיבא
האי דקרינן ביה עוני כדשמואל דאמר שמואל לחם עוני לחם שעונין עליו דברים הרבה וסבר ר"ע עיסה שנילושה בין
ושמן ודבש לא והתניא אין לשיין עיסה בפסח בין ושמן ודבש ואם לש רבן גמליאל אומר תשרף מיד וחכמים אומרים
יאכל ואמר רבי עקיבא שבת היתה אצל רבי אליעזר ורבי יהושע ולשתי להם עיסה בין ושמן ודבש ולא אמרו לי דבר
ואף על פי שאין לשיין מקטפין בו אתאן לתנא קמא וחכמים אומרים את שלשין בו מקטפין בו ואת שאין לשיין בו אין
מקטפין בו ושיון שאין לשיין את העיסה בפושטין לא קשיא הא ביום טוב ראשון הא ביום טוב שני כדאמר להו ר'
יהושע לבניה יומא קמא לא תלושו לי בחלבא מכאן ואילך לוושו לי בחלבא והתניא אין לשיין את העיסה בחלב ואם לש
כל הפת אסורה מפני הרגל עבירה אלא הכי קאמר יומא קמא לא תלושו לי בדובשא מכאן ואילך לוושו לי בדובשא
ואיבעית אימא לעולם בחלבא כדאמר רבינא כעין תורא שרי הכא נמי כעין תורא: ושיון שאין לשיין את העיסה

בפושטין: מאי שנא ממנחות דתנן כל המנחות נילושות בפושטין (ומשתמרין) שלא יחמצו אם אמרו בזריזין יאמרו בשאין זריזין אי הכי מילתת נמי לתית אלמה אמר רבי זירא אמר רבה בר ירמיה אמר שמואל חיטין של מנחות אין לותנתין אותה לישא בזריזין איתא לתיתה ליתא בזריזין ולישה מי איתא בזריזין והכתיב [\[ויקרא ב-א\]](#) ויצק עליה שמן וגו' והביאה אל הכהן מקמיצה ואילך מצות כהונה לימד על יציקה ובלילה שכשירה בכל אדם לישא נהי דבזריזין ליתא במקום זריזין ומאי שנא ממנחת העומר דתניא מנחת העומר לותנתין אותה וצוברין אותה ציבור שאני תנו רבנן יכול יוצא אדם ידי חובתו בבכורים תלמוד לומר [\[שמות יב-ב\]](#) בכל מושבותיכם תאכלו מצות מצה הנאכלת בכל מושבותיכם יצאו בכורים שאין נאכלין בכל מושבותיכם אלא בירושלים דברי רבי יוסי הגלילי רבי עקיבא אומר מצה ומרור מה מרור שאינו בכורים אף מצה שאינה בכורים אי מה מרור שאין במינו בכורים אף מצה שאין במינה בכורים

רש"י האוכל נבילה ביום הכפורים. פטור. מחטאת לאין איסור יום הכפורים חל על איסור נבילה ואם בו ביום נתגלה הפילו הכי היתה הסורה קודם יום הכפורים משום אבר מן החי: מידי בלבד כתיב. קרא משמע דכל מי שאיסור חמץ נוהג בו חתה יוצא בו משום מצה: מי שנאכל באנינות. שמואל לאוכלו כשהוא אונן דרוך ביה לחם אוני ומעשר שני אינו נאכל באנינות דכתיב (דברים כו) לא אכלתי באוני ממנו: מי כתיב עוני. בוי"ו דהשמע מיניה אוני: שעוניו עליו דברים. שגומרים עליו את ההלל ואומרים עליו הגדה: אין לשין את העיסה. של מצות ביין ושמן ודבש מפני שקרובה וממחרת להחמיץ ואין אדם יכול לשומרה לפיכך אם לש תשרף מיד ובמועד קאמר ולא ביום טוב דהבערה שלא לאורך היא (ולר' יוחנן) דלאמר לעיל מי פירות אין מחמיצין לא קשיא הך דליהו אין חייבין על חימומו כרת קאמר ולא הוה חמץ גמור אלא חמץ נוקשה הוה כלומר רע ואותו חימוץ הוה ממחרת להחמיץ ואי אפשר לשומרין: והכמים אומרים האכל. דקסברי אפשר לשומרה והכא לא גרסינן מיד דמשנאפה לא תחמיץ: שבתה היתה. שבתה היתה רגל פסח אחד אכל ר' אליעזר ור' יהושע: מקטפין. טחין פניה ללאחר עריכתה: פושטין. ממחרת להחמיץ: יום ראשון. לילה הראשון שהמזה חובה בעינין לחם עוני: אין לשין עיסה בחלב. כל ימות השנה שלא יאכל גשר עמה: כעין תורא. מעט כעין של שור מותר ללוש בחלב דלכיל ליה מיד בבת אחת ולא משהי ליה דלינשי שנילוש בחלב: ומאי שנא ממנחות. דתנן בהו דבאות מצות ואפילו הכי נלושות בפושטין ומשמרין שלא יחמיצו: הכי גרסינן כהנים זריזין הם: לתיתה. לשון במים מעט ולכותשן במכתשת להסיר מורסן כדי שיהא סולתו נקיה: לתיתה ליתא בזריזין. כשמביאה הזר כבר היא סולת: לישא. כגון מנחת מחבת ומנחת תנור מנחת תנור שאופין אותה תחילה עשר חלות ואחר כך פותחין אותן עד שמהזיכין לסלתן כדכתיב (ויקרא ב) פתות אותה פתים ואחר כך נוהן שמן וזבלה ויוצק וקומץ וכשאפאה תחילה נילושא בפושטין: לימד על יציקה ובלילה כו'. והני ממנחת תנור לאחר לישא ואפיה ופתחה נינהו: במקום זריזים איתא. בעזרה שהמחבת והמרחשת כלי שרת הן וכן תנור של מקדש וכיון דבעזרה איתא חזו לה כהנים ומלמדין אותה להזהר בה: ומאי שנא. שאר מנחות דקאמר שמואל אין לותנתין אותה ממנחת העומר דתנן בה לותנתין אותה וצוברין אותה שיוזבו מימיה: ציבור שאני. מנחת העומר קרבן ציבור היא וכל עסקין שלה נעשין על פי בית דין קצירתה והיבוב שלה ולתיתה הכל בבית דין ובזריזין הוא ואיכא דאמרי כבור שאני דהואיל וצוברין אותה מימיה זבין ואין מחמיצין ואלו מילתא היא חדא דכתוספתא קתני לה ולא קתני וצוברין אלא וצוברין ועוד אי איכא תקנתא בציבור (של) חיטים של מנחות נמי ליתתניהו וניצברניהו: בכורים. כגון כהן שהביאו לו חיטין בכורים בירושלים: בכורים אין נאכלין אלא בירושלים. שנאמר לא תוכל לאכול בשעריך וגו' ואמר מר (מכות דף יז.) ותרומת ידך אלו בכורים: מצה ומרור. הקושן הכתוב על מצות ומרורים: מרור אינו בכורים. דתנן (בכורים פ"א מ"ג) אין מביאין בכורים אלא מז' מינין דכתיב מאררך משבח אררך ממנחות בפרק כל קרבנות (דף פז.) ולקמן במקום שנהגו (דף נג.). (רש"י)

תוספות האוכל נבילה ביום הכפורים. פ"ה אפילו נתגלה ביום הכפורים לא חיילא עלה איסור יוה"כ דהרי הוה עלה איסור אבר מן החי וקשה לר"י דהא כי פקע איסור אבר מן החי יחול עלה איסור יום הכפורים ונבילה בבת אחת דמודה רבי שמעון באיסור בבת אחת ומיהו י"ל אפילו נתגלה ביום הכפורים לא חייל עלה איסור יום הכפורים דאיסור שאין זבוח הוה ביה נמי מעיקרא ואכתי לא פקע מינה: עוני קרינן ביה. והא דגבי לולב (סוכה דף לב.) כ"ע מודו דכפת כתיב ולא אמר כפות קרינן ויצטרך שני לולבים ליטול אור"י משום דהתם סמכינן אקרא פרי עץ הדר דלא משמע אלא חד לכך מודו התם כ"ע דדרשינן מסורת: במקום זריזים איתא. וא"ת והא הכא במנחת מאפה תנור מיירי שהיתה נילושה בפושטין ואותה מנלן שנבללת בעזרה ושאר מנחה שנבללת בעזרה לפי שהבליה היתה בכלי שרת וי"ל דגם מאפה תנור היו לשין בעזרה סמוך לתנור של קודש שלא תחמיץ ורבינו אפרים בר אפרים הגבור מפרש דע"כ היו לשין אותה בעזרה לפי שהיו מודדין אותה בעשרון של קודש כדתנן בפרק שתי מדות (מנחות פז.) עשרון מה היה משמש בו מודד לכל המנחות: מה מרור שאין ביכורים. וליכא למימר מרור היינו זית שהוא מר כדדרשינן (סנהדרין דף קח:) והנה עלה זית טרף בפיה אמרה יונה יהא מזונותי מרורים כזית וכו' דלקמן (דף טז.) אמר מרור דומיא דמצה מה מצה מין זרעים אף מרור כן ועוד שזית האילן מר ולא הפרי כדמשמע עלה זית ואמרינן נמי (מכילתא פ' בשלח) ויורה ה' עץ זהו זית שאין מר

אוציא חיטין ושעורין שיש במינן ביכורים ת"ל מצות מצות ריבה אי מצות מצות ריבה אפילו ביכורים נמי הדר ביה רע"ק דתניא יכול יצא אדם ידי חובתו בביכורים ת"ל [שמות יב-כ]. בכל מושבותיכם תאכלו מצות מצה הנאכלת בכל מושבות יצאו ביכורים שאינן נאכלין בכל מושבות אלא בירושלים יכול שאני מוציא אף מעשר שני תלמוד לומר מצות מצות ריבה ומה ראית לרבות מעשר שני ולהוציא ביכורים מרבה אני מעשר שני שיש לו היתר בכל מושבות כדר' (אליעזר) ומוציא אני ביכורים שאין להן היתר בכל מושבות דא"ר (אליעזר) מנין למעשר שני שנטמא שפודין אותו אפי' בירושלים ת"ל [דברים יד-כד] כי לא תוכל שאתו ואין שאת אלא אכילה שנאמר [בראשית מג-לד] וישא משאת מאת פניו מאן שמעת ליה דאמר במעשר שני נפיק ביה רבי עקיבא וקממעטי להו לביכורים מבבל מושבותיכם שמע מינה הדר ביה ור' יוסי הגלילי תיפוק לי' מלחם עוני מי שנאכל באוני יצא זה שאין נאכל אלא בשמחה סבר ליה כרבי שמעון דתניא ביכורים אסורין לאונן ור' שמעון מתיר מאי טעמא דרבנן דכתיב [דברים יב-ז] לא תוכל לאכול בשעריך ואמר מר תרומת ידך אלו ביכורים דאיתקש ביכורים למעשר מה מעשר אסור לאונן אף ביכורים אסור לאונן ורבי שמעון תרומה קרינהו רחמנא כתרומה מה תרומה מותרת לאונן אף ביכורים מותר לאונן ורבי שמעון נהי דהיקיש לית ליה שמחה מיהא מיכתב כתיבא בהו דכתיב [דברים כו-יא] ושמחת בכל הטוב ההוא לזמן שמחה הוא דאתא דתנן מעצרת ועד החג מביא וקורא מהחג ועד חנוכה מביא ואינו קורא תנו רבנן לחם עוני פרט לחלוט ולאשישה יכול לא יצא אדם ידי חובתו אלא בפת הדראה ת"ל מצות מצות ריבה ואפילו כמצות של שלמה א"כ מה ת"ל לחם עוני פרט לחלוט ולאשישה ומאי משמע דהאי אשישה לישנא דחשיבותא דכתיב [שמואל ב-ו-יט] ויחלק לכל העם לכל המון ישראל למאיש ועד אשה לאיש חלת לחם אחת ואשפר אחד ואשישה אחת וגו' ואמר רב חנן בר אבא אשפר אחד מששה בפר אשישה אחד מששה באיפה ופליגא דשמואל דאמר שמואל אשישה גרבא דחמרא דכתיב [הושע ג-א] ואהבי אשישי ענבים ת"ר אין אופין פת עבה (ביום טוב) בפסח דברי בית שמאי

רש"י הדר ביה ר' עקיבא. מהך הקישא דמנא ומרור וליף ביכורים מבבל מושבותיכם: אף מעשר שני. בירושלים הואיל ואינו נאכל בכל מושבות מעתה משהבאו לירושלים שוב אינו יכול לחלל לאכול בחוץ כדאמרין במסכת מכות (דף כו.) מחילה לקלוט מדרבנן דמשקלטוהו מחילות שוב אינו נפדה: כר' אליעזר. דלם נטמא פודין אותו ואוכלין אותו בכל מקום הלכך כי לא נטמא נמי ולא נפדה נפיק ביה: שאתו. כשלא תוכל לאכול כגון זה שניטמא ונתת בכסף: מאן שמעת ליה כו' ר' עקיבא. לעיל דברייתא קמייתא וקממעט להו לביכורים מבבל מושבותיכם ולא מהקיש מנא ומרור: ור' יוסי. למה ליה למילף ביכורים מבבל מושבותיכם תיפוק ליה מלחם עוני מהיכא דנפקא ליה מעשר שני בשלמא ר' עקיבא לא פירש חוני: ואמר מר. במסכת מכות (דף יז.) אלו ביכורים. דכתיב בהו יד ולקח הכהן הטנא מידך (דברים כו): תרומה מותרת לאונן. ביצמות בהערל נפקא לן מוכל זר יתירחא זרות אמרתו לך ולא לאנינות: ה"ג שמהה כתיב בהו ושמחת בכל הטוב: זמן שמהה. בזמן הקירה ולקיטה שאדם לוקט תבואתו ולבו שמה הכריכו הכתוב קרייה דארמי אובד אבי: מעלרת. דתנן במנחות (דף סה:) אין מביאין ביכורים קודם לעלרת שקתי הלחם של עלרת מתירין הבאה ביכורין דביכורים איקרו דכתיב וציום הביכורים בהקריבכם מנחה חדשה וגו': ועד החג. שבתוך הזמן הזה זמן לקיטה ושמח במעשיו: מהחג ועד חנוכה. אינו זמן שמחה ואינו קורא ומתנוכה ואילך אינו זמן הבאה דתנא בספרי אשר הביא מארץ כל זמן שמצויין על פני ארץ כל כו' לחיה מן השדה: חלוט. אישקלדי"ר (אישקלדי"ר: סופגנייה) וחשיבות הוא: אשישה. גלוסקה גדולה: הדראה. שניטל כל הדרה דהיינו פת קיבר: של שלמה. שהיה מעונג כלומר סלת נקויה: גרבא דחמרא. איפה של יין: (רש"י)

תוספות אוציא חטין ושעורין שיש במינן ביכורים. א"ל אם כן נוציא כל חמשת המינן שיש במינן ביכורים דאנו לחם בעינן דממעטינן לעיל אורז ודוחן: אי מצות מצות ריבה אפי' ביכורים נמי. תימה לר"י דנימא אהני ריבוי לרבות יש במינו ביכורים ואהני מיעוט למעט ביכורי' ויש לומר דסברא הוא אי מרבין הא מרבין נמי הא: דאמר ר' אליעזר. נראה לר"י דהא דאיצטריך למימר כר' אליעזר היינו אי מחיצה לקלוט דאורייתא אבל אי מחיצה לקלוט דרבנן לא צריך דר' אליעזר דהא נאכל בכל מושבות שיכול להוציא חוץ לירושלים ולפדותו ומיהו רבי אליעזר מצי סבר מחיצה לקלוט דרבנן ואיצטריך קרא לנטמא שיכול לפדותו אפי' בירושלים ואם תאמר והא מעשר שני נאכל בכל ערי ישראל בנוב ובגבעון כדתנן בפרק בתרא דזבחים (דף קיב:) באו לנוב וגבעון הותרו הבמות קדשי קדשים נאכלין לפניו מן הקלעים קדשים קלים ומעשר שני נאכלין בכל ערי ישראל ולקמן חשיבין הא נאכלין בכל מושבות גבי חלות תודה ורקיקי נזיר דקאמר ריש לקיש חלות תודה ורקיקי נזיר נאכלין בנוב וגבעון ולכך מפיק להו מקרא אחרינא מושמרתם ולא מצי מפיק להו מבבל מושבותיכם וביכורים נמי נאכלין בנוב וגבעון ובכל ערי ישראל דמאי שנא והיכי ממעטינן להו מבבל מושבותיכם ויש לומר דהכא לא ממעטינן להו מבבל מושבותיכם אלא לזמן בית עולמים ולא לזמן נוב וגבעון ולקמן גבי חלות תודה ורקיקי נזיר איצטריך למידרש מושמרתם לזמן נוב וגבעון ולא לזמן בית עולמים: מאן שמעת ליה דאמר מעשר שני נפיק ביה ר' עקיבא. אע"ג דכמה תנאי דרשי מסורת ולא מקרא ולדידהו נפיק במעשר שני דלא דרשינן אוני מ"מ אע"ג

דס"ל דמסורת עיקר א"א דלא דרשי המקרא לשום דרשה: ורבי יוסי הגלילי תיפוק לי' שאינן נאכלין לאונן. ואם תאמר לר' יוסי הגלילי מעשר שני תיפוק ליה מבכל מושבותיכם כמו ביכורים וי"ל דאי לאו עוני ה"א דמושבותיכם אתא דוקא לביכורים אבל מעשר שני שיכול להיות לו היתר בכל מושבות אם נטמא כר"א ה"א מצות מצות ריבה: מה תרומה מותרת לאונן אף ביכורים. תימה לר"י דבפרק בתרא דמכות (דף יז.) קתני ותרומת ידך אלו הביכורים אמר ר' שמעון וכי מה בא זה ללמדך אם לאכלן חוץ לחומה פירוש דכתיב ברישא דקרא לא תוכל לאכול בשעריך קל וחומר ממעשר הקל וכו' והשתא נימא דאיצטריך קרא דאי לאו קרא הוה אמינא דלא נילף ממעשר הקל דתרומה קרינהו רחמנא כדאמרינן הכא ונראה לרשב"א דלענין חוץ לחומה איכא למילף ממעשר טפי לפי ששניהן ענין אחד הן ששניהן טעונין קריאה והבאת מקום: פרט לחלוט. משמע דחלוט הוי לחם אלא דלא הוי לחם עוני והא דאמרינן בסמוך מאי חלות המסרת חלוט של בעלי בתים משמע דלא הוי לחם מדפטר מן החלה לקמן מיירי בבלילתו רכה כמו שאפרש לפנינו אי נמי הכא בדהדר אפייה בתנור אך קשה דאמרי' בהחולץ (יבמות מ.) אע"ג דחלטיה מעיקרא כיון דהדר ואפייה בתנור או באילפס לחם קרי' ביה ואדם יוצא ידי חובתו בפסח ואומר רבינו תם דהתם נמי מיירי בבלילתו רכה דקודם. אפייה לאו לחם הוא כלל ואחר אפייתו הוא דחשיב לחם וחשיב נמי לחם עוני כיון שבלילתו רכה: (תוספות)

א

-

לז

דף

ובית הלל מתירין וכמה פת עבה א"ר הונא טפח שכן מצינו בלחם הפנים טפח מתקיף לה רב יוסף אם אמרו בזריזין יאמרו בשאינן זריזין אם אמרו בפת עמילה יאמרו בפת שאינו עמילה אם אמרו בעצים יבשין יאמרו בעצים לחים אם אמרו בתנור חם יאמרו בתנור צונן אם אמרו בתנור של מתכת יאמרו בתנור של חרס אמר ר' ירמיה בר אבא שאילית את רבי ביחוד ומנו רב איכא דאמרי רב ירמיה בר אבא אמר רב שאילית את רבי ביחוד ומנו רבינו הקדוש מאי פת עבה פת מרובה ואמאי קרו ליה פת עבה משום דנפישא בלישה ואי בעית אימא באתריה דהאי תנא לפת מרובה פת עבה קרו ליה מאי טעמא אי משום דקא טרח טירחא דלא צריך מאי איריא בפסח אפילו בי"ט נמי אין הכי נמי והאי תנא ביום טוב של פסח קאי תניא נמי הכי בית שמאי אומרים אין אופין פת עבה ביום טוב ובית הלל מתירין ת"ר יוצאין בפת נקיה ובהדראה ובסריקין המצויירין בפסח אע"פ שאמרו אין עושין סריקין המצויירין בפסח אמר רב יהודה דבר זה שאל בייתוס בן זונין לחכמים מפני מה אמרו אין עושין סריקין המצויירין בפסח אמרו לו מפני שהאשה שוהה עליה ומחמצתה אמר להם אפשר יעשנה בדפוס ויקבענה כיון אמרו לו יאמרו כל הסריקין אסורין וסריקין בייתוס מותרין אמר רבי אלעזר בר צדוק פעם אחת נכנסתי אחר אבא לבית רבן גמליאל והביאו לפניו סריקין המצויירין בפסח אמרתי אבא לא כך אמרו חכמים אין עושין סריקין המצויירין בפסח אמר לי בני לא של כל אדם אמרו אלא של נחתומין אמרו איכא דאמרי הכי קאמר ליה לא של נחתומין אמרו אלא של כל אדם א"ר יוסי עושין סריקין כמין ריקין ואין עושין סריקין כמין גלוסקאות ת"ר הסופגנין והדובשנין ואיסקריטין וחלת המסרת והמדומע פטורים מן החלה מאי חלת המסרת אמר רבי יהושע בן לוי זה חלוט של בעלי בתים אמר ריש לקיש הללו מעשה אילפס הן ורבי יוחנן אמר מעשה אילפס חייבין והללו שעשאן בחמה מיתבי הסופגנין והדובשנין והאיסקריטין עשאן באילפס חייבין בחמה פטורין תיובתיה דרבי שמעון בן לקיש אמר עולא אמר לך רבי שמעון בן לקיש הכא במאי עסקינן שהרתיה ולבסוף הדביק אבל הדביק ולבסוף הרתיח מאי הכי נמי דפטורין אדתני סיפא עשאן בחמה פטורין ליפלוג וליתני בדידה בד"א כגון שהרתיה ולבסוף הדביק אבל הדביק ולבסוף הרתיח פטורין חסורי מחסרא והכי קתני בד"א שהרתיה ולבסוף הדביק אבל הדביק ולבסוף הרתיח נעשה כמי שעשאן בחמה ופטורין ת"ש יוצאין במצה הינא ובמצה העשויה באילפס הכא נמי שהרתיה ולבסוף הדביק מאי מצה הינא אמר רב יהודה אמר שמואל כל שפורסה ואין חוטין נמשכין הימנה אמר רבא וכן לחמי תודה פשיטא הכא לחם כתיב והכא לחם כתיב מהו דתימא הואיל וכתוב [\[ויקרא ז-יב\]](#) והקריב ממנו

רש"י וכמה פת עבה טפח. ואפי' הכי שרו בית הלל אבל טפי מטפח לא: שכן מצינו בלחם הפנים. שהוא אסור לכל חמץ כדאמרינן במנחות (דף כז.) כל המנחה אשר תקריבו וגו' לרבות לחם הפנים לחימוץ לאזהרה שלא יחמיצו ואפילו הכי עובי דפנותיו טפח דהיינו לחם שהיו פנים ואין פנים פחותין מטפח: אם אמרו. והתירו עובי טפח: לזריזין. כהנים שבקיאין בשימורו שלא יחמיצו יתירו לכל אדם שאינן זריזין: צפת עמילה. שאינה ממהרת להחמיץ שעמילתה מעכבתה עמילה כדאמרינן **ר"א** וכו' **ד**: (לחם) מעוה. מעוה (גלוש היטב): כדתנן (מנחות דף עו.) כל המנחות טעונין שלש מאות שיפה וחמש מאות בעיטה: בתנור חם. בכל יום תמיד היו מסיקין תנור של מקדש לאפיית מנחות ולחמי תודה ושל מהכתה היה כדאמר בזבחים בפ' דם חטאת (דף נה): בעלים יבשים. שהיו מביאים אותן מימות החמה כדאמרינן בתענית (דף לא.) מחמשה עשר בצב ואילך תשש כחה של חמה ולא היו כורתין עליהם למערכה: פת מרובה. הרבה כרתין ביחד ולא משום חימוץ נקט לה ובהכרחין דקיס קאמר ומשום דקא טרח טירחא ללא לריד הוא: ביחוד. בינו

לביני רביה דר' ירמיה רב רביה דרב רבינו הקדוש ליסנא אחרניא זיחוד בצרור כמו וידעו ביחוד שקס ארון נגנו (יומא דף 77): בלשה. כשלקין אותה עבה היא העיסה כשהיא כולה ביחד: הכי גרסינן תניא נמי הכי ב"ש אומרים אין אופין פת עבה ב"ט ולא גרסינן בפסח: תניא נמי הכי. דלאו משום חמץ נקט אלא משום טירחא דהא הכא לא תנא פסח: ובסריקין המלוייריס. מלוא המלויירות ורע"פ שאמרו לכתחלה אסור דיעבד שפיר דמי: שוהה עליהן. לזיירין ואין נותנין מהר לתנור ומחמיצין: אפשר יעשה. הגורה דלפוס ויקבענה בסריק: כיון. כלומר מהר דחפיה אחת: יאמרו כל הסריקין אסורין ואל בייתוס מותרין. שהרי רוב נחתומין אין להם אותו דפוס: לא של כל אדם אמרו. לאסור דבעל הבית העושה אותו לעצמו אינו חושש לייפותן כל כך ואינו שוהה עליהן: אלא של נחתומין. העושים למכור ומקפידין על נויין ושוהין על ליוורן: איכא דאמרי לא נחתומין אמרו. לאסור שרגילין ובקיאין בדבר ויש להן דפוסין: עושין סריקין. מלויירין כמין ריקין ובלבד שיהו דקין וקלואין דאין ממהרין להחמיץ אבל לא מלויירין את העבים כגלוקאות דמתוך עובדין מחמיצין בשהייה מועטה: הסופגנין. עשוין כספוג: והדובשנין. מוטוגנין דבדש וכולן מין לחם: והאיסקריטין. עשוין כלפיחית דמתרגמינן איסקריטון (שמות טז) שלקין עיסתן רכה מאד: המסרת. תרגום של מחבת: ופטורין מן החלה. דכתיב (במדבר טו) באכלכם מלחם הארץ והני לאו לחם נינהו ולקמיה מפרש טעמא: והמדומע. חולין שנפלה תרומה לתוכן פטור דתרימו תרומה כתיב ולא שכבר היה תרומה: חלוט של בעלי בתים. אינו נעשה כהקון לחם: ריש לקיש אכולהו קאי ולא לאפלוגי דאר' יהושע בן לוי אחא: מעשה אילפס הן. לפיכך לאו לחם הוא דקא סבר אין לחם אלא האפוי בתנור דכתיב לחמכם בתנור אחד (ויקרא כו): והללו. להכי פטורין לפי שעשאן בחמה ולא באור: שהרתיח. האילפס ואחר כך הדביק בה הלחם דהוה ליה כעין מעשה תנור הלכך חייבין: הינא. אינה אפוייה כל אורכה לשון אל תאכלו ממנו נא (שמות יב): העשויה באילפס. ורע"ג דלחם בעינן דכתיב לחם עוני (דברים טז): מאי מלה הינא. כלומר כמה תאפה ויהא יולא בה: שפורסה. שמעברה לשון פרוסה: וכן לענין לחמי תודה. אם שחט הזבח עליהן מאחר שגאפת כענין הזה קידש הלחם והתודה כשירה דהואיל וקרמו פניה דתנן במנחות כי האו גוונא בעינן: (רש"י)

תוספות ובית הלל מתירין. טעמא דבית הלל כדאמרין (ביצה דף יז). מערמת אשה ואופה תנור מלא ככרות אע"פ שאין צריכה רק לככר אחד אבל למלאות התנור פעם אחרת ליכא מאן דשרי: תנא בפסח קאי. תימה דלא משני הכי בריש ערבי פסחים (לקמן ט): דפריך מאי איריא ערבי פסחים וכו' וי"ל דהתם פריך משבת דהוי בכל שבוע ולא שייך לשנויי דנקט ערבי פסחים משום דתנא בפסח קאי: (תוספות)

דף - ב

אחד מכל קרבן אחד שלא יטול פרוס והכא כמאן דפריסא דמיא קמ"ל מיתבי המעיסה בית שמאי פוטרינן וב"ה מחייבין החליטה בית שמאי מחייבין ובית הלל פוטרינן איזהו המעיסה ואיזהו החליטה המעיסה קמח שעל גבי מוגלשין החליטה מוגלשין שעל גבי קמח ר' ישמעאל ב"ר יוסי אומר משום אביו זה זה לפטור ואמרי לה זה זה לחיוב וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה עשאן באילפס פטור בתנור חייב ותנא קמא מאי שנא המעיסה ומאי שנא חליטה אמר רב יהודה אמר שמואל וכן א"ר יהודה ואיתימא ר' יהושע בן לוי כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו ותברא מי ששנה זו לא שנה זו קתני מיהת וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה שעשאן באילפס פטור בתנור חייב תיובתא דר' יוחנן אמר לך ר' יוחנן תנאי היא דתניא יכול יהא מעיסה וחלוטה חייבין בחלה ת"ל לחם ר' יהודה אומר אין לחם אלא האפוי בתנור ר' יהודה היינו תנא קמא אלא לאו מעשה אילפס איכא בינייהו תנא קמא סבר מעשה אילפס חייבין ור' יהודה סבר מעשה אילפס פטורין לא דכולי עלמא מעשה אילפס פטורין והכא כגון שחזר ואפאו בתנור קא מיפלגי דתנא קמא סבר כיון שחזר ואפאו בתנור לחם קרינן ביה ור' יהודה סבר אין לחם אלא האפוי בתנור מעיקרא וכיון דמעיקרא לאו בתנור אפייה לאו לחם הוא אמר רבא מאי טעמא דר' יהודה דכתיב [\[ויקרא כו-כז\]](#) ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד לחם האפוי בתנור אחד קרוי לחם ושאינן אפוי בתנור אחד אין קרוי לחם יתיב רבה ורב יוסף אחוריה דרבי זירא ויתבי ר' זירא קמיה דעולא אמר ליה רבה לר' זירא בעי מיניה מעולא הדביק מבפנים והרתיח מבחוץ מהו אמר ליה מאי אימא ליה דאי אמינא ליה אמר לי הי ניהו מעשה אילפס א"ל רב יוסף לרבי זירא בעו מיניה מעולא הדביק מבפנים ואבוקה כנגדו מהו אמר ליה מאי אימא ליה דאי אמינא ליה אמר לי רוב עניים עושין כן אמר רב אסי עיסה של מעשר שני לדברי ר' מאיר פטורה מן החלה לדברי חכמים חייבת בחלה

רש"י אחד מכל קרבן. תרומה לה' לכהן הזורק וגו' ארבעת מיניו היו של עשר עשר חלות ומכל מין ומין נותן אחד לכהן והשאר לבעלים וכתוב אחד שלא יתן לו פרוסה: המעיסה. החליטה: פוטרין. מן החלה: מוגלפין. רותחין: ותנא קמא כו'. ברישא מהדר גמרא לפירושא דברייתא דלא תהו משבשתא והדר מסיים מילתיה ומוחיב תיובתא מינה לרבי יוחנן: כמחלוקת בזו. כלומר המחייב בזו מחייב בזו והפוטר בזו פוטר בזו ורישא דמפיך פלוגתייהו ולאו חדא תנא אמרינהו וקשיין אהדדי ומי ששנה זו לא שנה זו האו תנא אית לי' דמחומרי בית שמאי ומקולי בית הלל היא ותנא חליטה והוא הדין למעיסה והאי אית ליה דמקולי בית שמאי וחומרי בית הלל היא ותנא המעיסה והוא הדין לחליטה: תברא. קשיין אהדדי: תנא קמא סבר מעשה אילפס חייבין. והכי קאמר יכול תהא המעיסה והחליטה חייבין בחלה ת"ל לחם והני לאו לחם נינהו דקודם לישתן מזושלין ברותחין הן אבל מעשה אילפס שלא נאפו אלא על האור קרובין הן למעשה תנור ולחם נינהו וחייב ואפי' הדביק ולבסוף הרתיח ואמר ליה ר' יהודה מעשה אילפס נמי פטורין דאין לחם אלא האפוי בתנור: שחזר ואפאן בתנור. למעשה אילפס והכי קאמר תנא קמא ת"ל לחם והני לאו לחם נינהו דמזושלים במים הן והוא הדין למעשה אילפס נמי שהדביק ולבסוף הרתיח נמי לאו לחם נינהו אלא חזר ואפאן בתנור לחם קרינא ביה: ור' יהודה סבר. אפוי בתנור אחד בעינן ולא בשני תנורים כגון אילפס ותנור: הדביק מבפנים. הלחם באילפס: והרתיח מבחוץ. שנתנה על האור כמו שאנו עושים: מהו. מי הו לחם: הי ניהו. אלו הן מעשה אילפס שנהלקו בו חכמים ר' יוחנן וריש לקיש: ואבוקה כנגדו. מלמעלה וחוס האש לוהט באילפס וממהר אפייתו מהו מי הו כעין תנור או לא: רוב עניים עושין. כל מעשה אילפס כן שאין להם עלים ובכך הוא ממהר לאפות: לדברי רבי מאיר. דאמר בפרק שני דקדושין (דף נד:) מעשר ממון גבוה הוא פטורה מן החלה כדמפרש דעריסותיכם כתיב ולא של גבוה: (רש"י)

תוספות ותנא קמא מאי שנה החליטה תימה לר"י מאי קבעי מינה נימא דמר סבר עילאה גבר ומר סבר תתאה גבר ותיריך ר"י דקפסיק ותני אע"ג דלית ביה אלא שיעור חלה מצומצם ולהכי קבעי מ"ש דבין עילאה גבר ובין תתאה גבר אי אפשר שלא יתבשל מעט ממנו וחסר ליה משיעוריה: אמר לך רבי יוחנן תנאי היא .. דתנאי. לא איצטריך לאשכוחי תנאי אלא ללישנא דאמרי לה זה זה לפטור אבל ללישנא דזה זה לחיוב איכא תנאי בהך ברייתא גופא דע"כ הא דמחייבא היינו באילפס דאי בתנור אבל באילפס פטור א"כ ר' ישמעאל ברבי יוסי היינו חכמים: דכולי עלמא מעשה אילפס פטורים. פסק ר"ח כר"ל מדקאמר דכולי עלמא מעשה אילפס פטורין ועוד דיתב רבה ורב יוסף אחוריה דר' זירא אליבא דר"ל מיירי ולר"י נראה דכר' יוחנן קיי"ל מדלא חשיב לה בהחולץ (יבמות לו.) בהדי ג' דהלכה כריש לקיש לגבי רבי יוחנן ואומר ר"י דעל ידי משקה מודה ר' יוחנן דמעשה אילפס פטור ואין מברך עליו המוציא כדמוכח בירושלמי דמסתת חלה בפרק קמא דחלה אמר ר' יוחנן כל שהאור מהלך תחתיו חייב בחלה ומברכין עליו המוציא ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח ריש לקיש אמר אינו חייב בחלה ואין מברכין עליו המוציא ואין אדם יוצא בו ידי חובתו בפסח ואמר ר' יוחנן ובלבד שיהא על ידי משקין ואומר רבינו תם דדוקא בבלילתו רכה פליגי דר' יוחנן סבר אפייתו באילפס עושהו לחם וחייב בחלה ור"ל סבר אין עושהו לחם ופטור אבל בלילתו עבה כולי עלמא מודו דחייב בחלה אפי' על ידי משקה דהא חיוב חלה הו משעת גלגול כדמוכח בכמה דוכתי וכן משמע במס' חלה (פ"א מ"ה) דתנן עיסה שתחלתה וסופה סופגין פטורה מן החלה תחלתה וסופה עיסה שתחלתה וסופה סופגין חייבת בחלה ונראה לרבינו תם דהכי נמי מברכין עליו המוציא ומביא ראיה ממנחות (דף עה:) ומכיצד מברכין (ברכות לו:) דאמר היה עומד ומקריב מנחה בירושלים אומר שהחיינו נטלו לאוכלו אומר המוציא וקפסיק ותני כל המנחות אפי' מנחת מחבת ומרחשת אע"פ שמתווננת בשמן ואין סברא לחלק בין מים לשמן א"כ על לפנצול"י ופניטלט"י אומר בורא מיני מזונות ועל גלטונ"י וירבל"י מברך המוציא ועל אופלטק"י נראה שאין מברך המוציא אף על פי שעושין אותו בלא משקה דאין עליהם תורתא דנהמא תדע שהרי אין מפרישין ממנו חלה אפילו יש הרבה בסל אחד כשיעור חלה אע"פ שהסל מצרפן לחלה ואע"ג דטרייתא אמרינן בכיצד מברכין (שם) דחייב בחלה ומברכין עליו בורא מיני מזונות ההוא כדמפרש התם דגובלא בעלמא הוא ואינו סועד הלב ורבינו תם היה אומר דאף על גרימזל"י אין מברך המוציא דלית בה תורתא דנהמא אף על גב דמסתמא חייב בחלה: לחם שאין אפוי בתנור אחד. ואם תאמר מנלן לחלק בין בלילה רכה ובין בלילה קשה והלא אינו תלויה לר' יהודה אלא באפוי בתנור אחד ואומר רבינו תם דהכי פירושו לר' יהודה לחם האפוי. בתנור וכו' לחם שרגילין לאפות בתנור היינו בלילתו קשה: הדביק מבפנים והרתיח מבחוץ מהו. לפ"ה דמפרש דמיירי באילפס תימה אם כן במאי סבר רבה דפליגי רבי יוחנן וריש לקיש ע"כ בהדביק מבפנים והרתיח מבפנים אם כן מאי מיבעיא ליה לרב יוסף בתר הכי הדביקה מבפנים ואבוקה כנגדו מהו ונראה לר"י דהכא בהדביק בתנור מיירי ומיבעיא ליה כיון דתנור הוא לא חשיב מעשה אילפס או דילמא לא שנה ולרב יוסף מיבעיא כשהדביק בתנור ולא הסיקו אלא מתבשל מהיסק שכנגדו וכן פירש רבינו חננאל: (תוספות)

של מעשר. שני לדברי ר' מאיר אין יוצא בו ידי חובתו ביום טוב לדברי חכמים אדם יוצא בו ידי חובתו ביום טוב מתקין לה רב פפא בשלמא עיסה דכתיב [\[במדבר טו-כ\]](#) עריסותיכם משלכם אתרוג נמי דכתיב [\[ויקרא כג-מ\]](#) ולקחתם לכם לכם משלכם יהא אלא מצה מי כתיב מצתכם אמר רבא ואיתימא רב יימר בר שלמיא אתיא לחם לחם כתיב הכא [\[דברים טז-ג\]](#) לחם עוני וכתוב התם [\[במדבר טו-ט\]](#) והיה באכלכם מלחם הארץ מה להלן משלכם אף כאן משלכם לימא מסייע ליה עיסה של מעשר שני פטורה מן החלה דברי ר' מ' וחכמים אומרים חייבת לימא מסייע היינו הך הכי קאמר (ליה) לימא מדפליגי בעיסה בהנך נמי פליגי או דילמא שאני התם דכתיב עריסותיכם עריסותיכם תרי זימני בעי ר' שמעון בן לקיש מהו שיצא אדם ידי חובתו בחלה של מעשר שני בירושלים אליבא דר' יוסי הגלילי לא תיבעי לך השתא בחולין לא נפיק בחלתו מיבעיא כי תיבעי לך אליבא דר' עקיבא בחולין הוא דנפיק דאי מיטמו יש להן היתר במושבות אבל חלה דאי מטמיא לית לה היתר במושבות ולשריפה אזלא לא נפיק או דילמא אמרינן הואיל ואילו לא קרא עליה שם ואיטמי אית לה היתר במושבות ונפיק בה השתא נמי נפיק איכא דאמרי הא ודאי לא תיבעי לך דודאי אמרינן הואיל כי תיבעי לך חלה הלוקח בכסף מעשר שני ואליבא דרבנן לא תיבעי לך כיון דאמרי יפדה היינו מעשר כי תיבעי לך אליבא דר' יהודה דאמר יקבר דתנן הלוקח בכסף מעשר שני שנטמא יפדה ר' יהודה אומר יקבר מי אמרינן הואיל ואי לא לקוח הוי והואיל ולא קרא עלי' שם ואיטמי יש לו היתר במושבות ונפיק ב' השתא נמי נפיק ביה או דילמא חד הואיל אמרינן תרי הואיל לא אמרינן אמר רבא מסתברא שם מעשר חד הוא: חלת תודה ורקיקי ניזר וכו': מנה"מ אמר רבה דאמר קרא

רש"י ומנה של מעשר כו' לדברי ר' מ' אין אדם יוצא בה. ואפילו לא דריש עוני לשון חנינות בעינן מנה שלו ולא של גבוה ולקמן פריך מי כתיב מנחתם: הכי קאמר. לימא מסייעא הא לכל מילתיה דרב אפי' דמדבהא פליגי באתרוג נמי פליגי: תרי זימני. אבל התם לכם למעוטי שאול וגוזל אבל אתרוג של מעשר שני הא דליתיה ליה לאכילה נפיק ביה ואפילו לר' מ': דרבי יוסי הגלילי. דאמר לעיל יא' זה שאינו נאכל באנינות: בחולין. לאחר שנטלה חלתו לא נפיק בחולין ידיה: כי תיבעי לך לר' ע. דלא דריש אונן ומיהו היתר במושבות בעי כדמיעט לעיל בכורים מהאי טעמא ומעשר שני ריבה משום דלית ביה היתר מושבות אפי' לאחר שנטמא לירושלים אם נטמא כרבי אלעזר: לשריפה אזלה. דתרומה טמאה אסורה באכילה ובעודה טהורה אין לה היתר במושבות משום דמעשר שני הוא ובתור דקלטוה מחינות לית ליה פדייה: או דילמא הואיל ואילו לא קרא עליה שם חלה אית לה היתר במושבות. אם נטמא ונפיק השתא נמי לא פקע תורת מנה מינה משום קריאת שם חלה דהא חלה בעלמא לא נפקא מכלל מנה כדתנן מתניתין והכהנים בחלה חלה הא לחודה משום דאסורה ליה במושבות ואמרינן הואיל ונפיק: הלוקח בכסף מעשר שני. בירושלים כדכתיב ונתתה הכסף בכל אשר תאזהר נפשך וגו': ואליבא דרבנן. דפליגי עליה דרבי יהודה ואמרי לקוח בכסף מעשר שני נטמא יפדה דליתיה למיתפס פדיונו לא תיבעי לך דאף על גב דהך חלה לית לה היתר במושבות דכל זמן שלא נטמא אין לה פדייה בירושלים ומשנתמא שוב אין לה היתר אכילה דהא חלה היא אפילו הכי אמרינן הואיל ואילו לא קרא עליה שם הוא לה היתר במושבות על ידי טומאה דנפיק בה אף בירושלים השתא נמי נפיק כדאמרן במעשר גופיה: יקבר. כל לקוח בכסף מעשר שני שנטמא משום דקלישא קדושתיה ולא חלים למיתפס פדיוניה ואי נמי לא קרא עליה שם חלה לא הוא ליה היתר במושבות: מאי מי אמרינן הואיל ואי לאו לקוח הוא. כלומר הואיל ומעשר שני גופיה דלתי האי מחמתיה וקיל האי מיניה נפקין במנה ידיה דלית ליה היתר במושבות על ידי טומאה והא דלית ליה היתר להאי לאו חומרא הוא לגביה אלא קולא הוא משום דלא חלים למיתפס פדיונו הלכך לא חמיר כדמעיקרא ואי משום דחלה הוא ובלאו לקוח נמי לית ליה היתר הכא נמי נימא הואיל אחרינא הואיל ואילו לא קרא עליה שם ולא לקוח הוא: או דילמא חד הואיל אמרינן. כגון חלת מעשר גופיה דלא נפקי בה חלה ע"י הואיל ואי לא קרא עליה שם אי נמי חולין של לקוח לא נפקי בה חלה ע"י הואיל ואי לאו לקוח הוא התם אמרינן הואיל ואפי' אבל חלת לקוח דבעי תרי הואיל לא אמרינן וא"ת בחלת מעשר גופיה נמי תרי הואיל איכא הואיל ואי לא קרא עליה שם והואיל ואי מיטמא פריק לה ואית ליה היתר במושבות הכא לא קרינא הואיל דבר שיש בידו לעשות לגרום לה טומאה מיד ופריק: מסתברא שם מעשר חד הוא. וכי היכי דנפיק במעשר גופיה נפיק בחלתו הואיל ושם חלה לא נפיק בעלמא מכלל מנה ונפיק נמי בחלת הלוקח דהא מכח מעשר באה ולא מחמתיה ליה מיניה: (כ"ז)

תוספות אתיא לחם לחם הקשה הר"י דאורליג"ש כיון דילפינן לחם לחם. דבעינן מנה שלכם אמאי איצטריך לעיל למעוטי שלא יצא בטבל מי שאיסורו משום בל תאכל חמץ כו' תיפוק ליה דבעי' שלכם וטבל אינו שלכם דהא אתרוג של דמאי דמכשרי ב"ה בלולב הגזול (סוכה דף ה:): מפרש התם משום דאי בעי מפקר לנכסיה והוי עני וחזי ליה השתא נמי שלכם קרינן ביה משמע דטבל גמור לא חשיב שלכם ותני ר' י' אתרוג של טבל לא חשיב שלו כיון שצריך ליתן ממנו לכהן ולווי ובעינן שיהא כל האתרוג שלו אבל מצה שאם אכל כל כך שאם היה נותן ממנו תרומה או מעשר ממה שאכל אכתי אכל שיעור מצה חשיב שפיר שלו ורשב"א תירץ דאיצטריך לעיל קרא להיכא שמה שיפריש יהיה שלו כגון אם הוא כהן או לוי או ישראל עני ונטל ממנו ככר תרומה ומעשר ראשון דשלכם קרינן ביה: אבל חלתו דאי מטמיא. זו הסוגיא כמ"ד (מכות דף כ.). מחיצה לקלוט דאורייתא דאי מדרבנן יש לה היתר מושבות דאי יצאה חוץ למחיצה נפדית אפילו טהורה אי נמי כיון דמדרבנן אין להם פדייה לא חשיב נאכל בכל מושבות: או דילמא הואיל ואילו לא קרי לה שם. תימה לר' י' אי אמרת הואיל א"כ בכורים נמי נאכלין בכל מושבותיכם הואיל ולא קרי ליה שם וי"ל דלא דמי דשם בכורים אינו נאכל בכל מושבותיכם אבל הכא שם חלה נאכל בכל מושבותיכם וכן שם מעשר לחודיה נאכל בכל מושבותיכם הלכך בחלת מעשר אמר שפיר הואיל ולא קרי לה שם ועוד הקשה אי אמרת הואיל מעשר שני נמי נאכל בכל

מושבותיכם הואיל ולא העלהו לירושלים ואמאי איצטריך לאוקמא לעיל (דף לו:): כרבי אלעזר וי"ל דאי לאו משום דר' אלעזר לא חשיב שם מעשר שני נאכל בכל מושבותיכם משום דהואיל ולא העלהו לירושלים כמו שאין לומר הואיל ולא קרא לו שם מעשר: רבי יהודה אומר יקבר. טעמיה דר' יהודה משום דדריש כסף ראשון ולא כסף שני ולכך אינו נפדה לקוח טהור ברחוק מקום וה"ה שאין נפדה טמא בקרוב מקום דתרוייהו מחד קרא נפקי מלא תוכל שאתו ורבנן לא דרשי כסף ראשון ולא כסף שני וסברי דלקוח טהור נפדה ברחוק מקום וה"ה טמא בקרוב מקום וקשה לרשב"א דברישי איזהו מקומן (זבחים דף מט.) פריך ולא מצינו שטפל חמור מן העיקר והרי מעשר הוא נפדה ולקוח אינו נפדה דתנן הלקוח שנטמא יפדה נטמא אין לא נטמא לא והיינו ברחוק מקום דכה"ג מעשר עצמו נפדה ובע"א לא הוי טפל חמור מן העיקר אלמא לקוח לרבנן נמי אינו נפדה טהור ברחוק מקום ותיריך ר"י דהתם מיירי מדרבנן: חלות תודה ורקיקי נזיר. נראה לר"י כפ"ה דמיירי שלא נשחט עליהם הזבח ולא הוקדשו דאי הוקדשו תיפוק ליה דבעינן מצתכם דגמרינן לעיל לחם לחם ועוד דקאמר למכור בשוק יוצאין בהן משמע דבלא הוקדשו מיירי וה"פ מצה המשתמרת לשם מצה יצאה זו שמשמרת לשם זבח כשיקדישנה וכן שאין נאכלין אלא ליום אחד אקרא דמשתמרת סמיך דבעינן שתהא נשמרת לשם שבעה והא דפריך ותיפוק ליה שאין נאכלין באנינות ושאין נאכלין בכל מושבות ה"פ שאין נעשה לאכול בכל מושבותיכם ולאכול באנינות והא דלא פריך שאין נעשה להיות מצתכם אלא לגבוה כיון דלא כתב בהדיא פסול דמצתכם לא שייך למיפרך

הכי:

ב

-

לח

דף

[שמות יב-יז] ושמרתם את המצות מצה המשתמרת לשם מצה יצתה זו שאין משתמרת לשם מצה אלא לשום זבח רב יוסף אמר אמר קרא **[שמות יב-טו]** שבעת ימים מצות תאכלו מצה הנאכלת לשבעת ימים יצתה זו שאינה נאכלת לשבעת ימים אלא ליום ולילה תניא כוותיה דרבה ותניא כוותיה דרב יוסף תניא כוותיה דרבה יכול יצא ידי חובתו בחלות תודה ורקיקי נזיר תלמוד לומר ושמרתם את המצות מצה המשתמרת לשם מצה יצתה זו שאינה משתמרת לשם מצה אלא לשום זבח תניא כוותיה דרב יוסף יכול יצא אדם ידי חובתו בחלות תודה ורקיקי נזיר תלמוד לומר שבעת ימים מצות תאכלו מצה הנאכלת לשבעה יצתה זו שאינה נאכלת לשבעה אלא ליום ולילה ותיפוק ליה מלחם עוני מי שנאכל באנינות יצא זה שאינו נאכל באנינות אלא בשמחה סבר לה כר' עקיבא דאמר עני כתיב ותיפוק ליה דהוה ליה מצה עשירה אמר שמואל בר רב יצחק רביעית היא ומתחלקת היא לכמה חלות ותיפוק ליה דאינן נאכלות בכל מושבות אמר ריש לקיש זאת אומרת חלות תודה ורקיקי נזיר נאכלין בנוב וגבעון תניא אמר ר' אילעאי שאלתי את ר' אליעזר מהו שיצא אדם בחלות תודה ורקיקי נזיר אמר לי לא שמעתי באתי ושאלתי לפני ר' יהושע אמר לי הרי אמרו חלות תודה ורקיקי נזיר שעשאן לעצמו אין אדם יוצא בהן למכור בשוק יוצא בהן כשבאתי והרציתי דברים לפני ר' אליעזר אמר לי ברית הן הן הדברים שנאמרו לו למשה בסיני איכא דאמרי ברית הן הן הדברים שנאמרו לו למשה בסיני ולא טעמא בעיא וטעמא מאי אמר רבה כל לשוק אימלוכי מימלך אמר אי מזדבן מזדבן אי לא מזדבן איפוק בהו אנא:

רש"י ושמרתם את המצות עביד לה שמירה לשם מצה. כל שימור שאתה משמרה שלא תחמיץ התכוון לשם מצה של מצוה: יצא כו'. דלאו לשם מצה של מצוה פסח עביד לה אלא לשם מצה של זבח: שאינה נאכלת לשבעה. דלחחר יום ולילה הו"ל נותר כדכתיב (ויקרא ז) ובשר זבח הודת שלמיו ביום קרבנו וגו' והיכא דלא נשחט עליהן הזבח אע"ג דעכשיו יש לה היתר לשבעה מיהו כי עבדה לאו לשם מצה הראויה למצוה איתכוון דכי עבדה אדעתא לאיפסולי ביום ובלילה עבדה ואית ליה לרב יוסף הא דרשה (דרבא) דבעינן שימור לשם מצוה ואההוא קרא סמיך ובהא פליג דאי נמי איכוון לה נמי לשימור מצה מצוה למיפק בה משום תודה ומשום מצוה לא נפיק דבעינן שימור לשם מצוה כל שבעה: ותיפוק ליה דאינה נאכלת לאונו. ולמה לי קרא אחרינא דכל קדשים אסורין לאונו דיבמות (דף עג:): אתיא לן בק"ו מה מעשר הקל אמרה תורה לא אכלתי באוני בשך קודש חמור לא כל שכן: סבר לה כרבי עקיבא דאמר. לעיל (דף לו.) במצה של מעשר שני נפיק ואע"ג דאסור לאונו דלא דריש עוני לשון אוני אלא עני כמסורה: ותיפוק ליה. כיון דדריש עני הא לאו מצוה ענייה היא דהא נילופה בשמן: רביעית היא. חזי לוג שמן מביא לתודה וחוצהו חזי לעשר חלות ועשר רקיקין וחזי לרבוכה במסכת מנחות בפרק שתי מדות (דף פט.). ובניחותא לא היתה רבוכה אלא חלות ורקיקין ולא היה מביא אלא רביעית כדאמרינן נמי התם הלכך רביעית שמן לעשרים חלות גדולות שנעשות משבע עשרונות פחות שלישי עשרון שזה הוא שיעורן כדאמרינן התם בההוא חזי כאן עושר: ותיפוק ליה דאינן נאכלות בכל מושבות. אלא בירושלים דמחיצת קדשים קלים לפנים מן החומה כדכתיב (דברים יב) ואכלת לפני ה' וגו' וכל נדריך אשר תדור ואם יצאו נפסלין דכתיב (שמות כב) ובשר בשדה טרפה וגו' כיון שיצא בשך חוץ למחיצתו נאסר: זאת אומרת. מדללא נפקא ליה מבכל מושבותיכם קסבר חלות תודה ורקיקי נזיר נאכלות

בנוב וגבעון וללא כר"ש לאמר בפ"ק דמגילה (דף ט:): ללא קרב בנוב וגבעון דהיינו במה גדולה ללא פסחים וחובות הקבוע להן זמן אבל חובות שאין להן זמן קבוע לא וללא כמ"ד בפרק בתרא דזבחים (דף קיז.). כאן וכאן במה גדולה לנוב וגבעון ובמה קטנה שהיה עושה בראש גגו לא קרבו ליחיד ללא עולה ושלמים ועל אותן שקרבו בנוב וגבעון הוֹרְךְ להביא ראיה מוסמכת את המלות וממלות תאכלו וגו' ללא נפקי מבכל מושבותיכם לאית להו היתר בכל מושבות שהיו יכולין להוליכין בכל מקום שירלו בתוך זמן אכילתן דתנן בפרק בתרא דזבחים (דף קיב:): בלא לנוב וגבעון הותרו הבמות קדשי קדשים נאכלין לפנינו מן הקלעים קדשים קלים ומעשר שני בכל ערי ישראל עד שלא הוקם המשכן היו במות מותרות ועבודה בבכורות משהוקם המשכן עבודה בכהנים ונאסרו הבמות עברו את הירדן והוקבעו בגלגל ז' שכבשו וז' שחילקו היו הבמות מותרות בלא לשילה לאחר שחילקו והוקבע משכן שם נאסרו הבמות וכולהו מפרש מקראי בפרק בתרא דזבחים חרבה שילה בימי עלי כשנשבה הארון בארץ פלשתים בלא להן לנוב ולא היה שם משכן ללא בית של אבנים היה והוקבע שם מזבח הנחשת אבל ארון לא היה שם שכשהחזירוהו פלשתים עמד בקריית יערים עשרים שנה עד שמלך דוד והביאו לליון ובליון עמד עד שזנה שלמה בית המקדש כדכתיב (מ"א ח) ויביאו הכהנים את ארון ברית ה' וגו' ומזבח הנחשת היה בנוב כל ימי שאול ושמאל כדכתיב (ש"א כא) ויאמר אין לחם חול אל תחח ידי כי אם לחם קודש וגו' המוסרים מלפני ה' חרבה נוב על דבר זה שהרגם שאול מפני שנתנו לחם לדוד ובלו להם לגבעון וניתן שם מזבח הנחשת עד שזנה שלמה הבית כדכתיב בדברי הימים (א' כא): ברית. שבעה: ואיכא לאמרי. בתמיה אמר ליה וכו' הן הדברים כו' ללא בעי טעמא כהלכה למשה מסיני: וטעמא מאי. גמרא בעי לה וטעמא מאי שעשאן למכור בשוק לזרכי הודה יולא בהן אם לא מכרן הרי לא נשתמרה לשם מלך ללא לשם זבח: איפוק בהו אנא. ידי חובת מלכה: (רש"י)

תוספות זאת אומרת חלות תודה ורקיני נזיר. פ"ה דלא אתי כר"ש דאמר בפ"ק דמגילה (דף ט:): לא קרבו אלא פסחים וחובות הקבוע להם זמן אבל שאין קבוע להם זמן לא וכפירושו משמע בפרק בתרא דזבחים (דף קיז.). דתניא התם כל הנידר ונידר קרב בבמה ושאין נידר וכו' דברי ר' מאיר וחכמים אומרים לא קרבו אלא עולות ושלמים בלבד רבי שמעון אומר אף ציבור לא הקריבו אלא חובות הקבוע להן זמן משמע דמודה ר' שמעון לחכמים דלא קרבו מנחה וזבחות בבמה וקשה דבפ"ק דמגילה (דף ט:): תנן אין בין במה גדולה לבמה קטנה אלא פסח זה הכלל כל שנידר ונידר קרב בבמה שאין נידר וכו' ואמר בגמרא מני ר"ש היא א"כ לר' שמעון קרבה מנחה בבמה דנידר ונידר הוא וזבחות נמי קרב לדידיה בבמה דהא ר"מ דקתני בהאי לישנא כל שנידר ונידר קרב בבמה וסבר ר' קיני נזיר איכא בבמה דאמר התם מאי טעמא דר"מ אמר קרא לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים וגו' אמר להו משה כי עליתון לארץ ישראל אקריבו חובות לא אקריבו ומנחה וזבחות ישראל נינהו דזבחות גופיהו נידר ונידר הוא אע"ג דהקרבנות חובה ורבנן מפרש התם דסברי אין מנחה בבמה וזבחות אע"ג דנידר הוא מ"מ הקרבן חובה ונראה לר"י דה"פ דמתניתין דמגילה דאין חילוק בין במה גדולה לבמה קטנה אלא פסחים זה הכלל כל הנידר ונידר הקרב בבמה גדולה קרב בבמה קטנה וכל שאין נידר וכו' ולא נחית אלא לפרש מה ששונה הגדולה לקטנה אבל יש נידר ונידר כמו מנחה וזבחות שאין קריבין לא בזו ולא בזו: נאכלים בנוב וגבעון. הקשה רבינו נסים א"כ היכי ממעט ביכורים מבכל מושבות והא ביכורים הוו חובה הקבוע להן זמן בזמן שמחה דמעצרת עד חג מביא וקורא א"כ קריבים בנוב וגבעון כמו פסחים שהיו קריבים לכ"ע ויש לומר דביכורים הואיל ויש להם זמן גדול כל כך לא חשיב זמן קבוע ורשב"א מפרש דמשום הכי הוו ביכורים חובה שאין להן זמן קבוע כיון שאם אין לו פירות לא יביא ביכורים: (תוספות)

א - לט דף

מתני' ואלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בחזרת בתמכא ובחרחינא ובעולשין ובמרור יוצאין בהן בין לחין בין יבשין אבל לא כבושין ולא שלוקין ולא מבושלין ומצטרפין לכזית ויוצאין בקלח שלהן ובדמאי ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שנפדו: **גמ'** חזרת חסא עולשין הינדבי תמכא אמר רבה בר בר חנה תמכתא שמה חרחינא אמר רשב"ל אצותא דדיקלא ובמרור מרירתא תני בר קפרא אלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בעולשין ובתמכא בחרחלין בחרחינין ובחזרין רב יהודה אומר אף עולשי שדה ועולשי גינה וחזרת עולשי גינה וחזרת הא תנא לה רישא הכי קאמר אף עולשי שדה כעולשי גינה וחזרת רבי מאיר אומר אף עסוס וטורא ומר ירואר א"ל ר' יוסי עסוס וטורא אחד הוא ומר זה הוא ירואר תני דבי (ר') שמואל אלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בחזרת בעולשין ובתמכא ובחרחינין ובחרגינין ובהרדופנין ר' יהודה אומר אף חזרת יולין וחזרת גלין כיוצא בהן ר' אילעא אומר משום ר"א אף ערקבלים וחזרת על כל תלמידיו ובקשתי לי חבר ולא מצאתי וכשבאתי לפני ר"א בן

יעקב הודה לדברי ר' יהודה אומר כל שיש לו שרף ר' יוחנן בן ברוקה אומר כל שפניו מכסיפין אחרים אומרים [כל] ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין א"ר יוחנן מדברי כולן נלמד ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין אמר רב הונא הלכה כאחרים רבינא אשכחיה לרב אחא בריה דרבא דהוה מהדר אמריתא א"ל מאי דעתך דמרירין טפי והא חזרת תנן ותנא דבי שמואל חזרת וא"ר אושעיא מצוה בחזרת ואמר רבא מאי חזרת חסא מאי חסא דחס רחמנא עליון ואמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן למה נמשלו מצריים כמרור לומר לך מה מרור זה שתחילתו רך וסופו קשה אף מצריים תחילתן רכה וסופן קשה א"ל הדרי בי א"ל רב רחומי לאבבי ממאי דהאי מרור מין ירק הוא אימא מרירתא דכופיא דומיא דמצה מה מצה גידולי קרקע אף מרור גידולי קרקע ואימא הירדוף דומיא דמצה מה מצה מין זרעים אף מרור מין זרעים ואימא הרזיפו דומיא דמצה מה מצה שניקחת בכסף מעשר אף מרור שניקח בכסף מעשר א"ל רבה בר רב חנין לאבבי אימא מרור חד מרורים כתיב ואימא מרורים תרי דומיא דמצה מה מצה מינין הרבה אף מרור מינין הרבה אמר רבה בר רב הונא אמר רב ירקות שאמרו חכמים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח כולן נזרעין בערוגה אחת למימרא דלית בהו משום כלאים מתיב רבא חזרת וחזרת גלין ועולשין ועולשי שדה כרישין וכרישי שדה כוסבר וכוסבר שדה חרדל וחרדל מצרי ודלעת המצרי והרמוצה אינם כלאים זה בזה חזרת וחזרת גלין אין חזרת ועולשין לא וכי תימא כולהו בהדדי קתני להו והא אמר רב זוגות זוגות קתני מאי נזרעין דאמר רב נזרעין כהלכתן כהלכתן תנינא

רש"י מתני' אלו ירקות שאדם יולא בהן ידי חובתו בחזרת ובתמכא ובעולשין ובחריבתא ובמרור. כולו מפרש בגמ': כבשין. בחומץ: שוקין. מבושלין הרבה מאד עד שנימוחין: מבושלין. כדרך בשוק: ומטרפין לכזית. אם אין לו מאחד מהן כזית אבל יש לו מזה חצי זית ומזה חצי זית מטרפין זה עם זה כדי ללכת ידי חובתו: ודמאי ובמעשר ראשון כו'. אבל בטבל לא ואף על גב דמעשר ירק דרבנן הויא לה מלוא הבאה בעבירה דומיא דעליץ שאינו נקוב לאמרן בפירקין: גמ' חסא. ליטוג"א (ליטוג"א: חסא): הינדיבי. עשב שקורין קריספ"א (קריספ"א: עולש ורעה שנת קג.א): תמכא. מרובי"א (מרובי"א: מרובין (מין זמא)): אלוותא דליקלא. סיב הגדל ונכרך סביב לקבל שקורין ווידיל"א (ווידיל"א: קטקת ושל גפנים, בהשאלה לסיב של דהל (ראה עירובין נח.א)): מררייתא. אמירפוי"ל (אמירפוי"ל: דקורית, פעפועין, קהולי (שמות שונים של עשב ריחני) ורעה חוס' חולין דה"מ עקידא דמרייתא. פירוש מילולי הוא: עלה מרין) והיא פופר"ץ ופורפרי"ץ: טלפה, טלף החמור (מין עשב): חרליון. לא איתפריש שמו: ובחזרין. חזרת: עולשין שדה. אע"ג דיך להן עס לווי הרי הן כעולשין גינה: עסווס וטורא ומר ירואה. מיני ירקות: הירדופנין, יש מפרשין אלוש"א (לענה): חזרת גלים. עס לווי הוא: ערקבליון. מפרש בסוף פ' שני לעירובין אלוותא חרייתא הוא סיב גדול ועב ומין לענמו הוא: וחזרתו על כל תלמידיו. של ר' אליעזר ובקשה לי חבר לסייעני ששמע דבר זה מפיו ולא מלאתי: שרף. כשסוחטין אותו במקום חיתוכו יולא ממנו שרף לבן כחלב וקורין לייטוי"ץ ומיז-עשבים דמיו-הלכו): מכסיפין. אינו ירק מאד ככרתי אלא פלד"ש (פלד"ש: חוורים): כל ירק מר. תרווייהו אית ליה יש לו שרף ופניו מכסיפין והן הן סימני מרור: מדברי כולן. כל המפרשין שמות הירקות כגון מתני' ותנא דבר קפרא ורבי יהודה ור' מאיר ותנא דבי שמואל מכולן למדנו שהמרור יש לו שרף ופניו מכסיפין שכל הירקות הללו רואין אנו בהן הסימנים האלו: אמריתא. פופר"ץ ופורפרי"ץ: טלפה, טלף החמור (מין עשב): והא. אנו רישא דכולהו חזרת תנן: ותנא דבי שמואל. נמי חזרת תנא ברישא אלמא היא קדמי לכולהו: מלוא בחזרת. כדמפרש טעמא דכרבא ור' יונתן: מאי חסא. מאי טעמא קרינן ליה חסא משום דזכר הוא דחס רחמנא עבן אלמא להכי קיימא: למה נמשלו כמרור. דכתיב (שמות ח) וימררו את חייהם: תחילה רכה. בתחילה נשתעדו להן ע"י שזר שהיו שוקרין אותן: מרור סופו קשה. הקלח שלו מתקשה כע"ז: הדרי בי. לא אוסיף עוד: מרירתא דכופיא. מרה של דג ששמו כן: כי מלה. שהרי הוקשו: הירדוף. ע"ז שהמתיק בו משה את מי מרה ואמרין (בסוטה) (מכילתא פרשת בשלח) נס בחוד נס שהוא היה מר והוא הירדוף: הרזיפו. מין זרע וסם המות לבהמה הוא הרזיפו אינו ניקח בכסף מעשר דאינו פרי מאכל ואנו אוכלא בעינן דומיא דיון ושזר ובקר ולאן כדכתיב (דברים יד) ונתתה הכסף בכל אשר תאווה נפשך וגו': ואימא מרור חד. מינא הוא מהגך ירקות ולאו כל הני אלף מר שבכולן: כרישין. כרתי כרישין של גינה: כרשי שדה. שלווי"ש (שלווי"ש: כר ומשמעות המילה היא: יערי, פראי, והיא משמעת כון במשמעות של "חחול-כר", "חוח-כר" וכו') ודומיהו: והרמוצה. מין דלעת הוא ובמסכת נדרים (דף נא.) מפ' קרא קרקוואי: אינו כלאים זה בזה. אע"ג שיש עס לווי לאחד אינו כלאים בחבירו: חזרת בחזרת גלין. וכן עולשין בעולשין השדה (זוגות זוגות כמו שהן שנויות): וכי תימא כולהו בהדי הדדי קתני. דבכל הני קאמר דאינו כלאים זה בזה חזרת עולשין וכרישין: זוגות זוגות. חזרת וחזרת גלין או עולשין ועולשין שדה וכן כולן שנינו דאינו כלאים זה בזה אבל חזרת בעולשין לא: מאי. כולן נזרעין בערוגה אחת דאמר רב לעיל נזרעין כהלכתן קא אמר כדי שלא יינקו זה מזה כגון חמשה זרעונין בערוגה של ששה על ששה טפחים כדתנן במסכת שבת (דף פד:): (רש"י)

תוספות אצוותא דדיקלא. צ"ל דהוי מין זרעים דהא לקמן אמרין מה מצה מין זרעים אף מרור מין זרעים: ואימא הירדוף כי מצה וכו'. בפ' לולב הגזול (סוכה דף לב:) פריך גבי הדס ואימא הירדוף אמר אבבי דרבי' דרכי נועם ופ"ה דלא הוי נועם כיון דהוי סם המות לבהמה הכא נמי ה"מ לשנויי הכי אלא דמשני שפיר טפי אבל קשה לרשב"א דלעיל אמר דהירדופניו כשר למרור ובפרק אלו טרפות (חולין דף נח:) משמע דהוי סם המות לבהמה דאמר בהמה שאכלה הירדופניו כשירה ופריך היינו הירדופניו היינו סם המות ומשני תרי גוויי סם המות: (תוספות)

ערוגה שהיא ששה על ששה טפחים זורעין בתוכה חמשה זרעונין ארבע על ארבע רוחות הערוגה ואחת באמצע מהו דתימא הני מילי בזרעין אבל בירקות לא קמ"ל למימרא דירקות אלימא מזרעים והתנן כל מיני זרעים אין זורעין בערוגה אחת כל מיני ירקות זורעין בערוגה אחת מהו דתימא הני מרור מין זרעים נינהו קמ"ל זרעים סלקא דעתך והא תנן ירקות ותני בר קפרא ירקות ותני דבי שמואל ירקות חזרת איצטריכא ליה ס"ד אמינא הואיל וסופה להקשות ניתיב לה רווחא טפי לאו א"ר יוסי בר' חנינא קלח של כרוב שהוקשה מרחיבין לו בית רובע אלמא כיון דסופו להקשות יהבינן ליה רווחא טפי ה"נ ניתיב לה רווחא טפי קמ"ל: יוצאין בהן בין לחין בין יבשין כו': א"ר חסדא לא שנו אלא בקלח אבל בעלין לחין אין יבשין לא והא מדקתני סיפא בקלח שלהן מכלל דרישא עלין פרושי קא מפרש כי קתני בין לחין בין יבשין אקלח מיתבי יוצאין בהן ובקלח שלהן בין לחין בין יבשין דברי ר' מאיר וחכ"א לחין יוצאין בהן יבשין אין יוצאין בהן ושיון שיוצאין בהן כמושין אבל לא כבושין ולא שלוקין ולא מבושלין כללו של דבר כל שיש בו טעם מרור יוצאין בו וכל שאין בו טעם מרור אין יוצאין בו תרגומא אקלח ת"ר אין יוצאין בהן כמושין משום ר"א בר' צדוק אמרו יוצאין בהן כמושין בעי רמי בר חמא מהו שיצא אדם ידי חובתו במרור של מעשר שני בירושלים אליבא דר' עקיבא לא תיבעי לך השתא במצה דאורייתא נפיק במרור דרבנן מיבעי' כי תיבעי לך אליבא דר' יוסי הגלילי מאי במצה דאורייתא הוא דלא נפיק אבל מרור דרבנן נפיק או דילמא כל דתקינן רבנן כעין דאורייתא תקון אמר רבא מסתברא מצה ומרור: **מתני'** אין שורין את המורסן לתרגוליס אבל חולטין האשה לא תשרה את המורסן שתוליד בידה למרחץ אבל שפה היא בבשרה יבש לא ילעוס אדם חיטין ויניח על מכתו מפני שהן מחמיצות: **גמ'** תנו רבנן אלו דברים שאין באין לידי חימוץ האפיו והמבושל וחלוט שחלטו ברותחין מבושל אדמבשל ליה מחמע אמר רב פפא האפיו שבישלו קאמר תניא רבי יוסי ברבי יהודה אומר קמח שנפל לתוכו דלף אפילו כל היום כולו אינו בא לידי חימוץ אמר רב פפא והוא דעביד טיף להדי טיף אמרי דבי ר' שילא ותיקא שרי והתניא ותיקא אסור לא קשיא הא דעבדיה במישחא ומילחא הא דעבדיה במיא ומילחא אמר מר זוטרא לא לימחי איניש קדרא בקמחא דאבישנא דילמא לא בישיל שפיר ואתי לידי חימוץ אמר רב יוסף לא ליחלוט איניש

רס"ז אצל בירקות לא. דירקות ינקי טפי: למימרא דירקות אלימא. לינק טפי מזרעים דאיצטריד ליה למומר דלף ירקות נזרעין חמשה מינין בערוגה של ששה: כל מיני זרעים אין זרעים בערוגה אחת. אפילו בשיעור הזה משום דינקי טפי והא דתנן זורעין בתוכה חמשה זרעונין בירקות קאמר דנזרעים כהלכתן: מהו דתימא הני דמרור מין זרעים נינהו. ולא יזרעו בערוגה אחת קמשמע לן רב דמין ירקות נינהו ונזרעים: זרעים סלקא דעתך. היכי תיסק דלעתין זרעים נינהו והא כולהו תנאי ירקות קרי להו: חזרת איצטריכא ליה. לאשמועינן דנזרעת כשאר ירקות בערוגה עם ארבעה זרעונין: להקשות. קלח שלה נעשה עב: מרחיבין לו. מקום עד בית רובע שלא יזרעו אלא מין אחר: בית רובע. מקום זריעת רובע הקב חצר המשכן היה שיעור לבית סאתים וכל בית כור ובית סאה ובית רובע שבגמרא לפי אותו חשבון: לא שנו. דיבש יא לו טעם מרור אלא קלח דמתוך שהוא עב אינו מהייבש שיפסיד טעמו אבל עליו יבשין הרי הן כעפר בעלמא: מכלל דרישא בעליו. קא פסיק ותנא בהו בין לחים בין יבשים: כמושין. פלגדא"ז ופלגדי"ש: טבליסו: כללו של דבר כו'. קתני מיה' בדר' מאיר יוצאין בהן ובקלחין שלהן בין לחין בין יבשין ומתני' נמי מדמכשר ביבשים רבי מאיר היא ושמע מינה בעליו נמי אכשר: תרגומא. להא דקתני בדר' מאיר יבשין אקלח קאמר: השתא מנה. דמעשר דידה דאורייתא ואיכא למיפסלה משום דאין לה היתר במושבות קאמר ר"ע דנפיק הואיל ואי מטמיא פריה לה ואית לה היתר: מרור. דמעשר ירק מדרבנן הוא ומדאורייתא אית ליה היתר במושבות מיבעיא: כעין דאורייתא תקון. ואין לו היתר במושבות ומרור איתקש למנה מה מנה בעינן נאכלת בכל מושבות אף מרור נמי בעינן יא לו היתר. ליבשנא אחרינא מנה בזמן הזה דאורייתא ומרור מדרבנן פסקה בתרא (דף קטו.) וזה שמעתי וקשיא לי בזמן הזה מי מסקי מעשר שני לירושלים ואי למאן דלמר קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא בהדיא איבעי ליה לפרושי בזמן הזה: מנה ומרור. הוקשו יחד וכי היכי דמנה יא עליה שם מעשר שני ולא נפיק ביה אף מרור נמי שיש עליה שם מעשר שני לא נפיק ביה: מתני' חולטין. ברותחין שאין מניחין אותו להחמיץ: לא תשרה המורסן. לשון בה בשרה מפני שמחמיץ בשרייתו: אבל שפה היא. מורסן יבש בבשרה ואע"פ שמים טופחין על בשרה: לא

ילעום. לא יכוס: גמ' האפוי. לחם משנאפה כל מה שזוריהו במים אינו מחמיץ: אדמנשכל ליה מחמע. בעוד שהמים פושרים קודם שיתחילו הוא מחמיץ וכדשדי ליה לתוך כותחין ליכא לאוקומה דהא בהדיא תני לה וחלוט שחלטו כרותחין: אפוי שבשלו. כלומר אפוי אפילו הוא מבשלו לאחר אפייה אינו מחמיץ: דלף. מן הגג: אינו כל לידי חימוץ. שטירוד הדלף הנופל תמיד אינו מניחו להחמיץ: טיף להדי טיף. שנופלין טיפה אחר טיפה סמוך ותכף ואין שהות ביניהם: ותיקא. מאכל קמה: מישח ומילחא. בקימחא קרי דמי פירות אין מחמיצין: לא לימחי איניש קדרא. שמעבין תבשיל הקדירה על ידי שממחין קמה לתוכו ואפילו בקמחא דאביסונא שנתייבשה וניקלית בתנור כשהיא לחה עושין אותה קלי בתנור והרי היא כאפויה אפילו הכי לא ליעבדי: דילמא לא בשיל שפיר. לא נעשית קלי כל לורכה בתנור ומחמאת בהבשיל וכשהוא טורפה בקערה היא מחמאת (ועוד) שאין דרך נתינתה לתוך תבשיל רותח: לא ליחלוט. כרותחין: (רש"י)

תוספות ערוגה ב' ו' טפחים זורעין לתוכה ה' זרעים. וא"ת הואיל ורחוק ג' טפחים לא ינקי מהדדי דהא אמצעית אינה רחוקה מן האחרות אלא ג' טפחים דבפרק ר' עקיבא (שבת דף פה.) משמע דד' מארבע רוחות הערוגה לא בקרנות אלא באמצע הרוחות א"כ יזרע לתוכה ט' זרעים ג' שורות של ג' ג' ויהא רחוקים זה מזה ג' טפחים ואומר ר"י דהכא אינה משום יניקה אלא משום עירוב לאחר שיהיו גדולים ולא רצו חכמים להתיר יותר ותדע דאפי' חמשה לא היו מתירים אי לאו דנפקא לן בשבת בפרק ר' עקיבא (ג"ז שם) בהדיא מקרא אע"ג דקים להו לרבנן דחמשה בשיתא לא ינקי והיינו משום דאיכא למיחש לערבוביא ואם תאמר ואיך זרעים בתוכה חמשה זרעונים והא אין רחוק זה מזה שלשה טפחים דהא איכא מקום זריעה ותירץ ר"ת דטפחים של כלאים שוחקות כדמוכח בריש עירובין (דף ד.) ור"י אומר דגמירי דבהכי לא ינקי אע"פ שיש מקום זרעים: לא שלוקין ולא מבושלין. משמע דשליקה הוי טפי מבישול דאי לאו הכי הוי זו ואין צריך לומר זו וכן משמע בכמה דוכתין והא דתנן בפרק ג' מינים (נזיר דף מה:) היה מבשל השלמים או שולקן אע"ג דשליקה הוי טפי מבישול לא הוי התם זו ואין צ"ל זו דקמ"ל דבשליקה אינו יוצא מתורת בישול (תוספות)

דף - מ

תרי חיטי בהדי הדדי דילמא אזלא חדא ויתבה בציריא דחברתה ולא סליק להו דיקולא דמיא מארבע רוחתא ואתי לידי חימוץ ואמר אביי לא ליחרוך איניש תרי שבולי בהדי הדדי דילמא נפיק מיא מהאי ובלע אידך ואתיא לידי חימוץ אמר לי' רבא א"ה אפילו חדא נמי דילמא נפיק מהאי רישא ובלע אידך רישא אלא אמר רבא מי פירות נינהו ומי פירות אינן מחמיצין והדר ביה אביי מההיא דכל אגב מדלייהו לא מחמציי דאמר אביי האי חצבא דאבישנ' סחיפא שרי זקיפא אסור רבא אמר אפילו זקיפא נמי שרי מי פירות נינהו ומי פירות אינן מחמיצין ת"ר אין לותתין שעורין בפסח ואם לתת נתבקעו אסורות לא נתבקעו מותרות ר' יוסי אומר שורן בחומץ וחומץ צומתן אמר שמואל אין הלכה כר' יוסי א"ר חסדא אמר מר עוקבא לא נתבקעו ממש אלא כל שאילו מניחן על פי חבית והן נתבקעו מאיליהן ושמואל אמר נתבקעו ממש עבד שמואל עובדא בדורא דבי בר חשו נתבקעו ממש אמר רבה בעל נפש לא ילתות מאי איריא בעל נפש אפילו כולי עלמא נמי דהא תניא אין לותתין שעורין בפסח הכי קאמר בעל נפש אפי' חיטין דשרירי לא ילתות א"ל ר"נ מאן דציית ליה לאבא אכיל נהמא דעיפושא דהא בי רב הונא לתתי ובי רבא בר אבין לתתי ורבא אמר אסור ללתות אלא הא דתניא אין לותתין שעורין בפסח שעורין הוא דלא הא חיטי שרי לא מיבעי' קאמר לא מיבעיא חיטין כיון דאית ביה ציריא עיילי בהו מיא אבל שערי דשיעי אימא שפיר דמי קמ"ל הדר אמר רבא מותר ללתות דתניא יוצאין בפת נקיה והדראה ואי אפשר נקיה בלא לתיתה איתיביה רב פפא לרבא הקמחין והסלתות של נכרים של כפרים טהורים ושל כרכין טמאין דכפרים מ"ט לאו משום דלא לתתי וקא קרי ליה סולת תרגומא אקמחא בתר דנפיק אמר מ"ט לא אימא ליה מהא דאמר רבי זירא אמר רב ירמיה אמר שמואל חיטין של מנחות אין לותתין אותם וקא קרי להו סולת הדר אמר רבא מצוה ללתות שנאמר [שמות יב-יז] ושמרתם את המצות אי לא דבעי לתיתה שימור למאי אי שימור דלישה שימור דלישה לאו שימור הוא דאמר רב הונא בצקות של נכרים אדם ממלא כריסו מהן ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה באחרונה אין בראשונה לא מ"ט משום דלא עבד בהו שימור ולעביד ליה שימור מאפייה ואילך אלא לאו שמע מינה שימור מעיקרא בעינן וממאי דילמא שאני התם דבעינדא דנחית לשימור לא עבד לה שימור אבל היכא דבעינדא דנחית לשימור עביד לה שימור הכי נמי דשימור דלישה הוי שימור ואפ"ה לא הדר ביה רבא דאמר להו להנהו דמהפכי כיפי כי מהפכיתו הפיכו לשום מצוה אלמא קסבר שימור מעיקרא מתחלתו ועד סופו בעינן מר בריה דרבינא

רש"י תרתי חיטי. גרעני חיטין אלף חדל חדל חיטתא: דילמא איתיה חדל ויתבה בליכיא דחברתה. בסדק של חברתה: דיקולא דמיא. רתחת המים: ליריא. סדק כמו טייליא חריפא דמליץ זקי דמסכת ע"ז (דף ל.). אי הכא אפילו חדל. שכולתא נמי לא

ליחורד: דילמא נפקי מיהא. מחיטי דברי שא חדא ובלעי חטיס דלידך רישא: ה"ג והדר ביה אביי דכל אגב מדלייהו לא מחמעני. כל דרך נפילתם לא מחמעני: חבבא דאבי שא. כד שמייבשין בתוכו קליות בתנור: סחיפא שרי. אם פיו כפוי למטה שהיו המים הנפלטין מן הקלי על ידי חום האור זבין ויולאין לחוץ שרי: זקיפא. שיהא זוקף כדרכו אסור שהמים נפלטין וחוזרין ונבלעין ומדלמח אביי סחיפא שרי משום דלייבי אבראי שמע מינה הדך ביה ממאי דאמר לעיל לא ליחורד איניש תרתי שיביי דהני נמי לייבי מיהא ושרקי ונפלי ולא מיבלעי באידך: נתבקעו. מחמת הגיפוח שמחמת המים אסורות דולאי ממהרות להחמיץ: שורן בחומץ. אם רואה שנופחות שורן בחומץ: וחומץ כומתו. אשטרייני"ב ואשטרייני"ט: מ"מקן בלע"ז ואינו מניחן להחמיץ: והן מהבקעות מאליהן. שאינו יכולת לעמוד מפני ריח היין: בדורא דבי בר חשו. בכפר של אוחו האישי: נתבקעו ממס. כלומר דאין אסורות אלא נתבקעו ממס ואותן לא מבקעות ממס היו והחירן: אמר רבה גרסינן: בעל נפש חסיד: הכי קאמר אפילו חטי. שהן קשין משערין ואין ממהרין להחמיץ בעל נפש לא ילחוח אבל דלאו בעל נפש דלא מחמיר על נפשיה כולי האי: דשרירן. קשיס: לאבא. רבה הכי קרי ליה לשון רבנות: מאן דלחית ליה לאבא יאכל לחם עיפשא. כלומר לא ההא סולתן נקיה: דהא בי רב הונא לחתי. כולה רב נחמן אמר לה: ורבא אמר אסור ללחוח. לכולי עלמא: דשיען. שחלקין הן: והדראה. קיבד: של כפריס טהורים. לפי שאין מקפידין על סולתן לעשות נקיה כל כך ולא לחתי לחיטי ידיהו ונמלא שלל הוכשרו וקא קרי להו סולת אלמא אפשר לנקיה בלא לחיתה: בחר דנפק. רבא מבי מדרשא: אמר. רב פפא נטוער בעגמו מדוע לא נזכרתי להשיב לו מהא דאמר ר' ירמיה כו': ואי לאו. לחיתה דעכשו בעי שימור שלל יחמיצו שימור למה לי: לאו שימור הוא. אי לא עבד ליה שימור מקמי הכי: דאמר רב הונא גרסינן: בלקות של נכריס. שמכיר בהן שלל החמיצו שאין עס לא קרני חגבים ולא הכסיפו פניו דהוא הוי סימן סידוק וסימן שיאור כדלקמן: שיאכל כזית מזה באחרונה. דבהא לא נפיק ידי חובת מזה משום דלא הוי לה שימור לשם מזה ואף על פי שאנו רואין שאין כאן חימוץ ומיהו למזה של מזה שימור לשמה בעינן: באחרונה. היא מזה אכילהה שעס הפסח היא חובת אכילהה דכתיב קרא (שמות יב) על מזה ומרוכים יאכלוהו ופסח נאכל על השובע כדתנן (לקמן דף קיט:): אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן: בראשונה לא. כלומר באכילה ראשונה שאכל מבלקות של נכריס לא נפיק: הכי גרסינן מאי טעמא דלא עבד לה שימור ולא גרסינן אי נימא דהא ודאי טעמא משום הכי הוא: מאפייה ואילך. משמע משמתקנה לאפייה כגון עריכתה וקישוף שלה ונתינתה לתנור: וממאי דילמא. לעולם שימור דלישה שימור הוא ואע"ג דלא אינטריך שימור מקמי הכי והכא מאי טעמא לא נפיק משום דמשעת נתינת מים לקמח שיה דבר המחמלת הויא כריכה שימור וזו לא נעשה לה שימור מההיא עידנא דנחית לתורת שימור דהיינו מנתינת מים: ואפילו הכי. דלא אשכח רבא סיעתא למילתיה לא הדך ביה ממאי דאמר בעינן שימור קודם לישה: מהפכי כיפי. העמרין וקושרין את העמרים בימות הקלי: (ר"ש)

תוספות (ה"ג ר"ח): כל שאילו מניחן על פי אבוב של קלאים והם מתבקעות. פירוש כלי שבעלי קליות עושין בו קליות והוא מנוקב כדאמרין בפרק ר' ישמעאל (מנחות דף סו.) מניחין בתוך אבוב של קלאים כדי שתגמור האור בכלו והם מתבקעות מכח האור וכן מצא ר"י בספר ישן בשם רבינו תם: תרגומא אקמחים. תימה השתא אמאי תני סלתות ויש לומר דלצדדין קתני: כי מהפכיתו כיפי הפכיתו לשם מזה. וא"ת כיון דסבירא ליה דבעי שימור בשעת היפוך אם כן היכי מוכח דמצוה ללחוח דילמא לאו מצוה היא אלא דצריך שימור מתחלתו ועד סופו ויש לומר דעיקר שימור כדי שלא תחמיץ וסבר רבא אי לאו שיש שימור מחמץ בשעה שהוא עדיין דגן כגון לתיתה לא היה מצריך שימור בשעת בי דרי מתחילת הדגון: (תוספות)

ב - מ דף

מנקטא ליה אימיה בארבי: ההוא ארבא דחיטי דטבעא בחישתא שריא רבא לזבוני לנכריס איתיביה רבה בר ליואי לרבא בגד שאבד בו כלאים הרי זה לא ימכרנו לנכרי ולא יעשה בו מרדעת לחמור אבל עושין אותו תכריכין למת לנכרי מאי טעמא לא לאו משום דהדר מזבין לישראל הדר אמר רבא לזבינהו קבא קבא לישראל כי היכי דכליא קמי פיסחא תנו רבנן אין מוללין את הקדירה בפסח והרוצה שימלול נותן את הקמח ואח"כ נותן את החומץ ויש אומרים אף נותן את החומץ ואח"כ נותן את הקמח מאן י"א א"ר חסדא רבי יהודה היא דתנן האילפס והקדירה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכן תבלין אבל נותן לתוך הקערה או לתוך התמחוי רבי יהודה אומר לכל הוא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר ונוקמה כר' יוסי (דתנן) ר' יוסי אומר שורן בחומץ וחומץ צומתן כי אשמעינן ליה לרבי יוסי הגי מילי דאיתיה בעיניה אבל על ידי תערובת לא עולא אמר אחד זה ואחד זה אסור משום לך לך אמרינן נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב רב פפי שרי ליה לבורדיקי דבי ריש גלותא לממחה קדירה בחסיסי אמר רבא איכא דשרי כי האי מילתא בדוכתא דשכיחי

עבדי א"ד רבא גופא מחי לה קידרא בחסיסי: **מתני'** אין נותנין קמח לתוך חרוסת או לתוך החרדל ואם נתן יאכל מיד ורבי מאיר אוסר אין מבשלין את הפסח לא במשקין ולא במי פירות אבל סכין ומטבילין אותו בהן מי תשמישו של נחתום ישפכו מפני שהן מחמיצין: **גמ'** אמר רב כהנא מחלוקת לתוך החרדל אבל לתוך חרוסת דברי הכל ישרף מיד ותניא נמי הכי אין נותנין קמח לתוך החרוסת ואם נתן ישרף מיד לתוך החרדל ר' מאיר אומר ישרף מיד וחכמים אומרים יאכל מיד אמר רב הונא בריה דרב יהודה אמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כדברי חכמים א"ל רב נחמן בר יצחק לרב הונא בריה דרב יהודה

רש"י מנקטא לה אימיה. חייטין מתחלת קליר ללורך הפסח ועבדא להו סימור מעיקרא: בארבי. מלא עריבה או עריבות הרבה ומלניעתן לבדם ללורך הפסח: חישתא. סם הנהר. טבעה קודם הפסח והיו זה חייטין: שאבד בו כלאים. שנארג בו חוט של כלאים וחינו ניכר: הכי זה לא ימכרו לנכרי. דהואיל ואין כלאים שבו ניכרים אחי לזבניה האי נכרי לישראל ולביש להו ישראל ולאו אדעתיה: ולא יעשנו מרדעת. דילמא הדר שקיל ליה מהתם ותופרו באחד מבגדיו: אבל עושה אותו חכריכין למת. דמהתם תו לא שקיל ליה דבגדי המת אסורין בהנאה ומת אין מלות נוהגות בו דכתי' במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המלות (שבת ל). והני חייטין כיון דלא מיינכר חיימוץ דידהו אחי האי נכרי והדר מוזבין להו לישראל: קבא קבא. קב לזה וקב לזה ולא הרבה לזיב אחד: מוללן. בקמח קרי מליכה כשנותנין קמח לתבשיל: ואחר כך נותן את החומץ. דאין החומץ מניחו להחמיץ לפי שמשבשלו: ויש אומרים אף נותן חומץ תחלה. דאף על גב דחומץ כבר מעורב בתבשיל הוא מבשל את הניתן בתוכו: שהעבירין מעל האור. מרותחין ערב שבת עם השיכה: לא יתן לתוכו תבלין. דכלי ראשון מבשל ונמלא מבשל תבלין בשבת: לתוך הקערה. דכלי שני אינו מבשל: לכל הוא נותן. לכל מיני מאכל הוא נותן תבלין בכלי שני חוץ מדבר שיש בו חומץ ויכיר שהחומץ מבשלו ואע"ג שקדם: הני מילי בעיניה. כשהחומץ בעין אבל כשהוא מעורב בתבשיל אין כמו חזק: אחד זה ואחד זה. בין חומץ תחלה בין חומץ בסוף אסור: לצורקאי. נחתומין: בחסיסי. קמחא דלכשונא: בדוכחא דשכיחי עבדי כגון בי ריש גלותא שהעבדים מוזלזלין בדבר איסור יותר ויותר: מתני' חרוסת. אייגרו"ס ואיגרו"ס: חייטיות (מאכל שיש בו טעם חמוץ): ויש בו חומץ ועשוי לטבול בו בשר ורגילים לתת בו קמח וכל דבר שמקשה את טעמו וקמח לאחר זמן מחמיץ ומקשה את הטעם: אין מבשלין. דכתיב (שמות יב) אל תאכלו ממנו נא ובשל מצוהל וגו': לא במשקין. אע"ג דכתיב במים וטעמא מפרש בגמרא: סכין. בשעת לליתו: ומטבילין. בשעת אכילתו: מי תשמישו של נחתום. שמאן בו ידיו בשעה שהוא עורך ומקטף את המלה ישפכו: גמ' מחלוקת. דשרי ליה תנא קמח לאוכלו מיד בנותן לתוך החרדל לפי שהוא חזק ואין מניחה מהר להחמיץ: (כ"ט)

תוספות לא יעשנו מרדעת לחמור. אומר ר"י דדוקא בכלאים אסור לעשות מהן מרדעת שמא יעשנו טלאי על בגדו ולא יזהר נמי שלא יגע בבשרו אבל בכלאים ידועים שרי כדאמרי' במסכת כלאים (פ"ט מ"ד) מרדעת החמור אין בה משום כלאים ומותר לעשות מהן כר וכסת ובלבד שלא יגע בבשר אע"ג דאמרין בפ"ק דביצה (דף יד:) אפי' עשר מצעות זו על גב זו אסור שמא תכרך לו נימא על בשרו שמא כר וכסת ומרדעת אין רגילין ליכרך כל כך: אבל עושהו תכריכין למת. וא"ת והא איכא לועג לרש וגו' ובפרק התכלת (מנחות דף מא.) אמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל כלי קופסא חייבין בציצית (אמר רב) ומודה שמואל בזקן שעשאה לכבודו שפטורה והיא שעתא ודאי רמינן ליה משום לועג לרש ומהאי טעמא נמי לא יעשה כלאים למת ואומר ר"ת דציצית שקולה כנגד כל המצוות לכך איכא לועג לרש טפי כדאמרין בהתכלת (שם דף מג:) וזכרתם את כל מצות ה' מלמד ששקולה ציצית כנגד כל המצוות והא דאמר בפ' מי שמתו (ברכות דף יח.) רבי חייה ורבי יונתן הוו שקלי ואזלי בבית הקברות הוי שדיא תכלת דרבי יונתן אמר ליה ר' חייה דלייה שלא יאמרו למחר באים אצלנו והיום מלעיגים אותנו ואף על גב דמתים נמי יש להם ציצית אומר ר"ת דמכל מקום שייך בהן ליעוג לפי שמראין עצמן כמצווין במצות והן אינן מצווין ואינו דומה מצווה ועושה למי שאין מצווה ועושה ומה שמסירים בזמן הזה מטליתות של מתים סומכין אהא דתניא במסכת שמחות (פי"ב) אבא שאול בן בטנית צוה לבניו קברוהו תחת מרגלותיו של אבא והתירו תכלת מפליוני ובכמה דברים אנו סומכין על ספרים חיצונים ומניחין גמרא שלנו דפרק בתרא דמגילה (דף לא:) אמר' ראש חודש אב שחל להיות בשבת מפטירין חדשיכם ומועדיכם דהיינו חזון ישעיה ואנו מפטירין השמים כסאי וכן הוא בפסיקתא ובפר' ויחל אנו קורין בתענית שלנו אע"ג דתנן במגילה (גם זה שם) שקורין בתענית בקללות וברכות ואנו סומכין על מס' סופרים (פי"ז ה"ז): האילפס והקדירה שהעבירין מרותחין לא יתן לתוכן תבלין. מכאן אין להוכיח דעירוי בכלי שני מדלא אשמעינן רבותא שלא יערה על הקערה שהתבלין בתוכה דאדרבה דוק מסיפא איפכא דקתני אבל נותן הוא לתוך הקערה ולא קתני אבל מערה על הקערה שיש בה תבלין ונראה דאפילו שמואל דאית ליה תתאה גבר ותניא בכיצד צולין (לקמן דף עו.) כוותיה אפ"ה מבשל העירוי כדי קליפה דאמר התם תניא כוותיה דשמואל חם לתוך צונן קולף צונן לתוך צונן מדיח ואם עירו רותחין על התרנגולת צריך קליפה וכלי שנשתמשו בכלי ראשון לא יוכל להגעילו ע"י עירוי דאין מבשל אלא כדי קליפה והוא בלע יותר מכדי קליפה והא דאמרין בפרק כירה (שבת דף מב.) דשרי חם לתוך צונן יש לומר כיון שאינו מבשל אלא כדי קליפה הואיל והצונן של מטה מים שהוא דבר המתערב אינו יכול להתבשל מחמת צנינות המים אבל דבר שאינו מתערב לא ובשילהי ע"ז (דף עו.) אמר מר עוקבא זבן יורה מנכרי ואהדר ליה גנפא וכו' ומסיק כבולעו כך פולטו מה בולעו בניצוצות אף פולטו בניצוצות ואי עירוי ככלי ראשון הוא מאי איריא משום דבלע בניצוצות אפילו בלע בליעה גמורה פליט בניצוצות דהיינו עירוי אלא ודאי לא בשיל אלא כדי קליפה והא דתנן בפרק חבית (שבת דף קמה:) כל שלא בא בחמין לפני השבת מדיחין אותו בחמין בשבת וכו' צריך לאוקמא בכלי שני דבכלי ראשון אפילו הדחה אסורה וקשה דקתני דוקא מדיחין אבל שורין לא והכא גבי תבלין קתני אבל נותן לתוך הקערה או לתוך התמחוי דהיינו אפילו שורין ואומר ר"י דהתם מיירי במידי דבר בישול וכששורין אותו אפילו בכלי שני מיחזי כמבשל אבל תבלין עשויין למתק הקדירה ולא מיחזי כמבשל ובירושלמי בפרק כירה בעי מהו ליתן תבלין מלמטה ולערו עליהן מלמעלה ר' יונה אומר אסור דעירוי ככלי ראשון הוא חיליה דר' יונה מן הדא וכלי חרש אשר תבושל בו ישבר א' שבישל בו ואי שעירה לתוכו רותח ודאי

ר' אסי תמן כלי חרס בולע תבלין אינו מבשל התיב ר' אסי בר בון והתניא אף בכלי נחשת כך אית לך למימר כלי נחשת בלע בתמיה: רבא מחו ליה קידרא בחסיסי. פ"ה קימחא דאבישונא וקשה דהא לעיל (דף לט): אסרינן וליכא מאן דפליג ונראה לר"י כדפירש בערוך בחסיסי קמח של עדשים דאין דרכם לבא לידי חימוץ כל כך: (תוספות)

א

-

מא

דף

אחרות קאמר מר או אחרדל קאמר מר א"ל למאי נפקא מינה לדרב כהנא דאמר רב כהנא מחלוקת לתוך החרדל אבל לתוך החרות דברי הכל ישרף מיד א"ל לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי א"ר אשי כוותיה דרב כהנא מסתברא מדאמר שמואל אין הלכה כרבי יוסי מאי לאו צמותי הוא דלא צמית הא צמיתא לא דילמא לא מצמת צמית ולא חמוע מחמוע: אין מבשלין וכו': ת"ר [שמות יב-ט] במים אין לי אלא במים שאר משקין מניין אמרת קל וחומר ומה מים שאין מפיגין טעמן אסורין שאר משקין שמפיגין טעמן לא כ"ש רבי אומר במים אין לי אלא מים שאר משקין מניין ת"ל [שמות יב-ט] ובשל מבושל מ"מ מאי בינייהו איכא בינייהו צלי קדר ורבנן האי בשל מבושל מאי עבדי להו מבעי ליה לכדתניא בשלו ואח"כ צלאו או שצלאו ואח"כ בשלו חייב בשלמא בשלו ואח"כ צלאו חייב דהא בשליה אלא צלאו ואח"כ בשלו הא צלי אש הוא אמאי אמר רב כהנא הא מני רבי יוסי היא דתניא יוצאין ברקיק השרוי ובמבושל שלא נימוח דברי ר"מ רבי יוסי אומר יוצאין ברקיק השרוי אבל לא במבושל אע"פ שלא נימוח עולא אמר אפילו תימא ר"מ שאני הכא דאמר קרא ובשל מבושל מ"מ ת"ר יכול צלאו כל צורכו היא חייב ת"ל [שמות יב-ט] אל תאכל ממנו נא ובשל מבושל במים נא ובשל מבושל אמרתי לך ולא שצלאו כל צורכו היכי דמי אמר רב אשי דשויה חרוכא תנו רבנן יכול אכל כזית חי יהא חייב תלמוד לומר אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל נא ובשל אמרתי לך ולא חי יכול יהא מותר תלמוד לומר [שמות יב-ט] כי אם צלי אש היכי דמי נא אמר רב כדאמרי פרסאי אברניים אמר רב חסדא המבשל בחמי טבריא בשבת פטור פסח שבשלו בחמי טבריא חייב מאי שנא בשבת דלא תולדות אש בעינן וליכא פסח נמי לאו תולדות אש הוא אמר רבא מאי חייב דקתני דקא עבר משום צלי אש רב חייא בריה דרב נתן מתני לה להא דרב חסדא בהדיא א"ר חסדא המבשל בחמי טבריא בשבת פטור ופסח שבשלו בחמי טבריא חייב שעבר משום צלי אש אמר רבא אכלו נא

רש"י אחרות קאמר. מי אית לך דרבנן נמי אחרות פליגי: לא סבירא לי. אלא בחרות נמי שרו והלכה כמותן: כוותיה דרב כהנא מסתברא. דאמר רבנן אחרות לא פליגי וכי אמר שמואל הלכה כחכמים אחרדל קאמר: אין הלכה כרבי יוסי. דאמר לעיל חומץ לומתן: מאי לאו. מדלכא צמית טעין שהתחילו לינפח כבר אלמא כשאר משקין הוא אחמועי נמי מחמוע את הניתן מתחילה לחוכו כדרב כהנא אלמא שמואל כרב כהנא סבירא ליה וכי קאמר שמואל הלכה כחכמים אחרדל קאמר ולא אחרות: לא מיצמת צמית. את שהתחיל להחמיץ ולא מחמוע נמי את הניתן לחוכו דלא הוי כמים: במים. ובשל מבושל במים: שמפיגין טעמן. שנותנין בו טעם שלהן: ובשל מבושל. רבויא הוא דהוה ליה למיכתב נא ומבושל: אלי קדר. שמבשלין אותה בקדירה בלא מים ובכל שום משקה אלא מים הנפלטין משמנו למאן דיליף לה מק' ומ"ק: פרג' ז' הכא שרי לרבי דיליף מרבויא האי נמי בשל מבושל הוא: חייב. מלקות על אכילתו: ר' יוסי היא. דאמר בישול לאחר אפיה בישול הוא: יוצאין. ידי חובת מלה ברקיק השרוי בהבשיל לאחר אפייתו ואף על פי שמתמסמם לחם הוא כל זמן שהוא קיים שלא נימוח לגמרי וכן במבושל: אבל לא במבושל. דלאו לחם קרינא ביה ואע"פ שכבר נאפה בתנור הואיל וחזר ובישלו ביטלו מתורת לחם: שאני הכא דרבייה קרא. ובשל מבושל דהוי ליה למכתב ומבושל וגזירת הכתוב הוא בפסח: יכול ללאו כל כרכו. ואח"כ בשלו יהא חייב והאי תנא הוא דאמר לעיל ללאו ואח"כ בישלו חייב לישנא אחרינא יכול ללאו כל כרכו דשויה חרוכא כדמפרש יהא חייב ללאו כלי אש הוא אלא קלי אש ושרוף זה עיקר ורשאון אינו כלום דהוא תנא כיון דרבי קרא ללאו ואחר כך בישלו מה לי שויה חרוכא מה לי לא שויה: חרוכא. שרוף: חי. לגמרי שלא נללה כלל: נא. כלי ואינו כלי: יכול יהא מותר. לאכול ממנו חי לפתחלה דאפילו איסורא נמי ליכא תלמוד לומר אל תאכלו ממנו נא כי אם כלי אש ולא זה שאינו כלי והויא לאו שבכללות והאי תנא סבר אין לוקין על לאו שבכללות: כדאמרי פרסאי אברניים. אותה כליה שבלשון פרסי קרויה אברניים בלשון הקודש קרי נא: חמי טבריא. מעינות רותחין: פסח שבישל בחמי טבריא חייב. על אכילתו וקא סלקא דעתך משום דלא תאכל מבושל: דלאו תולדות אש היא. הלכך לאו בישול הוא ליהויה חייב משום אב מלאכה: משום כלי אש. לאו דלא תאכל כי אם כלי אש איכא ולא לאו דבישול וסבר לוקין על לאו שבכללות: בהדיא. דחייב רב חסדא משום כלי אש ולא משום בישול: (רש"י)

תוספות לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי. אף על גב דתניא כוותיה קסבר מתניתין פליגא: מדאמר שמואל אין הלכה כרבי יוסי. השתא מדמי חומץ לחרוסת וע"כ נראה לר"י דעולא דאמר לעיל בין כך ובין כך אסור משום לך לך אמרינן נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב פליג אדרב כהנא דהא רב כהנא דאמר אבל לתוך חרוסת לדברי הכל ישרף ועולא לא אסר אלא משום לך לך אמרינן: מאי לאו מדלא מצמת מחמע. קשה לר"י דלעיל קאמר י"א אף נותן את החומץ ואח"כ וכו' ופריך ולוקמא כר' יוסי דאמר שורן בחומץ וחומץ צומתן משמע דתנא קמא דיש אומרים היינו ת"ק דר' יוסי דלית ליה דחומץ צמית ואפילו הכי קאמר נותן הקמח ואח"כ נותן את החומץ אלמא קסבר אע"ג דלא צמית חמועי נמי לא מחמע ואור"י דלעיל איירי לפי המסקנא דהכא: אין מבשלים את הפסח לא במשקין וכו'. תימה למה שנאו כאן אי משום דתנא ירקות שלוקות ומבושלות א"כ מיד היה לו לשנות בסמוך אחריה: איכא בינייהו צלי קדר. פי' אי לוקה עליו אי לא אבל לכולי עלמא פסול הוי ועשה נמי אית ביה דצלי מחמת ד"א הוא כדאמרינן בריש כיצד צולין (לקמן עה): נטף מרוטבו על החרס וחזר עליו יטול את מקומו נגע בחרסו של תנור יקלוף את מקומו וכן שאר משקין לא איצטריך למילף אלא לענין מלקות אבל פשיטא דלכל הפחות איכא עשה דכי אם צלי אש וא"ת והיכי יליף שאר משקין מק"ו והא אין מזהירין מן הדין ויש לומר דהאי קל וחומר אינו אלא מגלה דבישול דקרא איירי אף בשאר משקין: אמר רב כהנא הא מני ר' יוסי היא. תימה דרב כהנא דמוקי לה כרבי יוסי לרבנן האי בשל מבושל מאי עבדי להו דצלאו ואחר כך בישלו לא צריך קרא דמסברא ידעינן דבישול מבטל הצליה כדאמר רבי יוסי גבי מצה ויש לומר דרב כהנא סבר דרבי יוסי יליף מבשל מבושל דבישול מבטל אפיה: אבל לא במבושל. פ"ה דבישול מבטל ליה מתורת לחם ולפי' מיירי בבלילתו רכה דבלילתו עבה לא נפיק מתורת לחם כדפירש לעיל ור"י מפרש דמיירי בבלילתו עבה ופסולה משום מצה עשירה ומייתי דכי היכי דסבר רבי יוסי דבישול מפיק ליה מתורת אפיה לשוויה מצה עשירה כאילו לא נאפה ה"נ גבי פסח עקר מיניה בישול שם צליה: עולא אמר חפי' תימא ר' מאיר וכו'. הכא מדמי פסח לבישול מנה והיינו דלא כמסקנא דכיצד מברכין (ברכות דף לח): דקאמר התם עולא משמיה דר' יוחנן שלקות מברכין עליהם שהכל לרבי יוסי דאית ליה הכא גבי מצה דבישול מבטל האפיה ה"נ בישול מבטל מהם שם ירק ודחי ע"כ לא קאמר רבי יוסי אלא דבעינן טעם מצה ועולא לטעמיה דלא בעי לדחויא הכא טעמא דרבי יוסי דבעינן טעם מצה והתם נמי קאמר דלרבי יוסי

שהכל:

מברך

דף **מא** **ב**

לוקה שתים מבושל לוקה שתים נא ומבושל לוקה שלש אביי אמר אין לוקין על לאו שבכללות איכא דאמרי תרתי הוא דלא לקי חדא מיהת לקי איכא דאמרי חדא נמי לא לקי דלא מייחד לאויה כלאו דחסימה רבא אמר אכל זג לוקה שתים חרצן לוקה שתים זג וחרצן לוקה שלש אביי אמר אין לוקין על לאו שבכללות איכא דאמרי תרתי הוא דלא לקי חדא מיהת לקי איכא דאמרי חדא נמי לא לקי דלא מייחד לאויה כלאו דחסימה ת"ר אכל כזית נא מבעוד יום פטור כזית נא משחשיכה חייב אכל כזית צלי מבעוד יום לא פסל עצמו מבני חבורה כזית צלי משחשיכה פסל עצמו מבני החבורה תניא אידך יכול אכל כזית נא מבעוד יום יהא חייב ודין הוא ומה בשעה שישנו בקום אכול צלי ישנו בבל תאכל נא בשעה שאינו בקום אכול צלי אינו דין שישנו בבל תאכל נא או לא בשעה שאינו בקום אכול צלי ישנו בבל תאכל נא בשעה שישנו בקום אכול צלי אינו בבל תאכל נא ואל תתמה שהרי הותר מכללו אצל צלי תלמוד לומר **[שמות יב-ט]** אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים כי אם צלי אש שאין תלמוד לומר כי אם צלי אש ומה תלמוד לומר כי אם צלי אש לומר לך בשעה שישנו בקום אכול צלי ישנו בבל תאכל נא בשעה שאינו בקום אכול צלי אינו בבל תאכל נא רבי אומר אקרא אני בשל מה ת"ל מבושל שיכול אין לי אלא שבישלו משחשיכה בשלו מבעוד יום מנין תלמוד לומר בשל מבושל מכל מקום והאי בשל מבושל אפקיה רבי לצלי קדר ולשאר משקין אם כן לימא קרא או בשל בשל או מבושל מבושל מאי בשל מבושל שמעת מינה תרתי תנו רבנן אכל צלי מבעוד יום חייב וכזית נא משחשיכה חייב קתני צלי דומיא דנא מה נא בלאו אף צלי בלאו בשלמא נא כתיב אל תאכלו ממנו נא אלא צלי מנלן דכתיב **[שמות יב-ח]** ואכלו את הבשר בלילה הזה בלילה אין ביום לא האי לאו הבא מכלל עשה הוא וכל לאו הבא מכלל עשה עשה אמר רב חסדא הא מני

רפ"י לוקה שהים. משום לא תאכל נא ומשום לא תאכלו כי אם צלי אש דכי אם צלי אש נמי אלאו דלא תאכלו קאי: מבושל לוקה שהים. משום מבושל ומשום לא תאכלו כי אם צלי אש: לאו שבכללות הוא. דכולל בו כל מיני בשולים שאינן צליה לטעור: איכא דאמרי תרתי הוא דלא לקי. כיון שהוא לוקה משום נא משום מבושל תו לא לקי משום כלל דכי אם צלי אש: אבל חדא מיהא לקי. כגון המבשל בחמי טבירא ואכלו דאין כאן מלקות דבישול ולא מלקות של נא לוקה משום כי אם צלי אש: ואיכא דאמרי חדא נמי לא לקי. משום כי אם צלי אש דלא מיוחד לאויה דידיה כלאו דחסימה שהוא מפרש אסורו וסמיכא ליה פרכת מלקות לעיל מיניה: אבל זג לוקה שהים. נזיר שאכלו משום זג לא יאכל ומשום מכל אשר יעשה מגופן היין מהרלנים וגו' דלא יאכל קאי נמי אמכל אשר יעשה: לאו שבכללות. אין לוקין על מכל אשר יעשה דלאו שבכללות הוא שכולל הרלנים וזגים וענבים לחים ויבשים ועלים וזבלזין:

חרתי לא לקי. היכא דאכל זג או חרצן ולקוי עלויהו לא לקוי תו משום מכל אשר יעשה ומודה אבוי דאם אכל זג וחרצן לוקה שתיס
דכיון דמפורש כל אחד לעצמו קאי נמי אלאו דלא יאכל והוי כמאן דכתב לאו אכל חד וחד והכי מוכח במסכת נזיר דלא פליג אבוי
אלא אמלקות דמכל אשר יעשה: חדא מיהא לקי. אם אכל עליון וולובין דאין כאן מלקות דזג וחרצן לקי משום לאו דמכל אשר
יעשה: אכל כזית נא מצעוד יום פטור. טעמא מפרש לקמיה מקראי: לא פסל את עצמו מבני חבורה. דאמר' לקמן (דף פו.) אין
הפסח נאכל לא בשתי חבורות כאחד ואין האוכל אוכל בשני מקומות ונפקא לן מבבית אחד יאכל ומתרגמינן בחבורא חדא יאכל
ואכילה מצעוד יום לאו אכילה היא ומותר לאכול משתחשך עם בני חבורה שנמנה עמהו: כזית כלי משחשיכה. מפסח שנמנה עליו:
פסל עצמו מבני חבורה. כדפרישית שאין האוכל מותר לאכול הימנו בשני מקומות: בשעה שאינו בקום אכול כלי. דאין לו היתר
אכילת כלי אינו דין שיטנו בלאו דלא תאכל נא: או לא. או לא נאמר כן אלא בענין אחר בשעה שיטנו בקום אכול כלי דהיינו בליטה
דכתיב ואכלו את הבשר בליטה הזה אינו בכל תאכל נא: ואל תתמה שהי הותר מכללו אלא כלי. דהא אפילו כלי היה אסור לאכול
ביום דכתיב ואכלו את הבשר בליטה הזה ולא ביום וכשחשכה הותר מכלל איסור עשה לכלי ונימא נמי דלא הותר לכחלה אלא
נא מיהו לא לחייב עליה אם אכלו: שאין תלמוד לומר כי אם כלי אש. דהא כתיב לעיל מיניה כלי אש ומלות וגו': אקרא אני בשל.
דייד הוה ליה בקריאת בשל: אין לי. שיתחייב על אכילת בשר אלא אם כן בישלו משחשיכה שהוא עיקר זמנו: בישלו מצעוד יום.
ואכלו משתחשך מנין: והא אפקיה. רבי גופיה דרשיה לעיל לשאר משקין ולכלי קדר: בשל מבוסל. מדשני דבבבבב דריש ביה דרשה
אחריתי נמי: כזית כלי מצעוד יום חייב. מפרש ליה לקמיה: קתני: חייבא לכלי מצעוד יום דומיא לחייבא דנא משחשיכה: (דף י"ז)

תוספות אכל כזית נא לוקה שתיס משום נא ומשום כי אם צלי אש דהוי כאילו כתיב אל תאכלו כי אם צלי אש. הקשה הר"י
דאורלי"ש אמאי חשבי' בריש אלו נערות (כתובות דף ל.) בעולה לכהן גדול בעשה גרידא דכי אם בתולה מעמיו כתיב הא כי היכי
דחשבינן הכא כי אם צלי אש בלאו ה"נ ה"ל לאיחשובי בעולה לכהן גדול בלאו דהוי כאילו כתיב לא יקח כי אם בתולה וי"ל דכי
אם בתולה לא חשיב לאו משום דסיפא דקרא מוכח עליו דהוי עשה דכתיב כי אם בתולה מעמיו יקח אשה: איכא דאמרי חדא מיהא
לקי. פ"ה בחי וחמי טבריא חייב משום כי אם צלי אש וקשה לר"ת א"כ בין לאבוי בין לרבא תיקשי להו ברייתא דלעיל דתניא נא
ומבושל אמרתי לך ולא חי אלמא לא לקי על חי ועוד דאמר בפ' המקבל (ב"מ דף קטו:) אפלוגתא דרב הונא ורב יהודה בחובל ריחים
ורכב דרב יהודה אמר לוקה שתיס ורב הונא אמר לוקה שלש ומסיק רבא אנא דאמרי אפילו כרב יהודה עד כאן לא קאמר רב יהודה
התם אלא דכי נפש הוא חובל לדברים אחרים הוא דאתא אבל הכא כי אם צלי אש למאי אתא ולפ"ה הא איצטריך לחי ולחמי טבריא
לכ"נ לר"ת דאחי לא לקי לכו"ע דכי אם צלי אש לא משמע דאתא למלקות אלא לעשה דכי אם צלי אש תאכלו ולא דמי לכי נפש
הוא חובל דבההוא מודו כו"ע דלוקה אשאר דברים כדקתני התם בהדיא בברייתא חבל זוג של ספרים וצמד של פרות לוקה שתיס
דכי נפש הוא חובל משמע שפיר בלשון לאו שהוא נתינת טעם כל שהוא דבר נפש לא תחבול ואתא שפיר הא דקאמר רבא התם דכי
נפש הוא חובל אתא לשאר דברים אבל כי אם צלי אש לא אתא אלא לעשה ובנא ומבושל דווקא פליגי דרבא סבר להכי סמכיה לאלו
ללקות עליו על נא ומבושל שהם בני מילקא ואבוי אמר אין לוקין על לאו שבכללות והא דקאמר חדא מיהת מילקא לקי הכי פי' אם
התרו בו משום כי אם צלי אש לבדו אבל על מלקות נא ומבושל לא ילקה דלהכי מהני מה שכתבו בלשון כלל ומיהו לבדו מיהא לקי
שסמכו לאלו שהם בני מלקות: אמר רבא אכל זג לוקה שתיס. הא פלוגתא דאבוי ורבא איתמר איפכא בפ' שלשה מינין (נזיר דף
לח:) וכהנה רבות בגמרא: שאין ת"ל כי אם צלי אש. אע"ג דאיצטריך להלקות עליו משום כי אם צלי אש היינו נמי משום דסמכיה
לנא ומבושל: אם כן לימא קרא בשל או מבושל מבוסל. הכא משמע דאורחיה דקרא לכפול תיבה אחת בענין אחד טפי מבשני
עניינים וכן במרובה (ב"ק דף סה.) גבי המצא תמצא ובהחובל (שם דף פה:) גבי ורפא ירפא וקשה דברישי היו בודקין (סנהדרין
ד"מ:) קאמר מדהוי ליה למיכתב דרוש תדרוש או חקור תחקור וכתב היטב שמע מינה לאפנויי משמע דאי הוה כתב הכי לא הוה
מופנה ושמא התם לא חש לדקדק בלשון רק להוכיח דמופנה: (תוספות)

א - **מב** **דף**

רבי יהודה היא דתניא [ויקרא כב-כג] שור ושה שרוע וקלוט נדבה תעשה אותו ואתו אתה מתפיס לבדק הבית ואי אתה
מתפיס תמימים לבדק הבית מכאן אמרו כל המתפיס תמימים לבדק הבית עובר בעשה אין לי אלא בעשה בלא תעשה
מנין ת"ל [ויקרא כב-א/יז/כו]

פרק שלישי - אלו עוברין

מתני' ואלו עוברין בפסח כותח הבבלי ושכר המדי וחומץ האדומי וזיתום המצרי וזמן של צבעים ועמילן של טבחים וקולן של סופרים ר"א אומר אף תכשיטי נשים זה הכלל כל שהוא ממין דגן הרי זה עובר בפסח הרי אלו באזהרה ואין בהן משום כרת: **גמ'** ת"ר שלשה דברים נאמרים בכותח הבבלי מטמטם את הלב ומסמא את העינים ומכחיש את הגוף מטמטם את הלב משום נסיוני דחלבה ומסמא את העינים משום מילחא ומכחיש את הגוף משום קומינא דאומא ת"ר ג' דברים מרבין הזבל וכופפין את הקומה ונוטלין אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם אלו הן פת קיבר ושכר חדש וירק חי ת"ר שלשה דברים ממעטין את הזבל וזוקפין את הקומה ומאירין את העינים אלו הן פת נקיה בשר שמן ויין ישן פת נקיה

רש"י מתני' ואלו עוברין. עליהן ככל יראה ובכל ימלא וכולהו מפרש להו בגמרא זיתום וזמן וקולן ועמילן. תכשיטי נשים. בגמרא מפרש: מין דגן. המשה מיניו חיטין ושעורין וקוסמין ופזולה צועל וסיופון ואין בהן כרת. אם חלכו חלכו לאו יא באכילתו ובגמרא יליף לה כולה: גמ' מטמטם. לשון סחומיה: מסמא את העינים משום מילחא. מלח סלומיה יא מסממא את העינים כשנוגע במלח וחוזר ונוגע בעין: נסיוני דחלבה. מיאג"א (מג-גבינה, נסיוני דחלבה): קומינא דאומא. עיפושא פה שמתעפש לאחר זמן בתוך הכותח: וכופפין את הקומה. כלומר מתקפין כוחו: ירק חי. כגון כרישין ובלבלים וחזין כשאורכל מהן הרבה תמיד: (רש"י)

תוספות ומתני' ואלו עוברין בפסח. מ"ה לעבור עליהן בכל יראה ובכל ימצא וגם ריב"א מדקדק מלשון עוברין דמשמע עוברין מן העולם ואין נראה לר"ת דמשמע דכל הנך מרבין מכל מחמצת לא תאכלו ואפילו באכילה לא הוה מיחייב אי לאו דרבייא קרא ומהיכי תיתי כל יראה ובל ימצא ונראה לר"ת דאלו עוברין מ"ה האוכלין ועוברין היינו מעל השולחן דלאו בני מיכל גינהו אבל כל יראה ליכא: רבי אליעזר אומר אף תכשיטי נשים. היינו חמץ נוקשה ואפילו הוה חמץ דגן גמור על ידי תערובות מ"מ מדקאמר אף משמע דמדה לת"ק ובגמרא אמרי' דרבי אליעזר סבר נוקשה בעיניה בלא כלום לכך נראה דגרס רבי אליעזר בחד מינייהו או במתני' או בגמרא: (תוספות)

דף מב - ב

דסמידא בשר שמן דצפירתא דלא אפתח יין ישן עתיק עתיקי כל מילי דמעלי להאי קשה להאי ודקשה להאי מעלי להאי בר מזוגבילא רטיבא ופילפלי אריכותא ופת נקיה ובשר שמן ויין ישן דמעלי לכולי גופיה: שכר המדי: דרמו ביה מי שערי: וחומץ האדומי: דשדו ביה שערי אמר רב נחמן (בר יצחק) בתחלה כשהיו מביאין נסכים מיהודה לא היה יינם של יהודה מחמץ עד שנותנין לתוכן שעורין והיו קורין אותו חומץ סתם ועכשיו אין יינם של אדומיים מחמץ עד שנותנין לתוכן שעורין וקורין אותו חומץ האדומי לקיים מה שנאמר **[יחזקאל כו-ב]** אמלאה החרבה אם מלאה זו חרבה זו ואם מלאה זו חרבה זו רב נחמן בר יצחק אמר מהכא **[בראשית כה-כג]** ולאם מלאם יאמץ תניא אמר רבי יהודה ביהודה בראשונה הלוקח חומץ מעם הארץ אינו צריך לעשר מפני שחזקה אינו בא אלא מן התמד ועכשיו הלוקח חומץ מעם הארץ צריך לעשר שחזקתו אינו בא אלא מן היין וסבר רבי יהודה תמד לאו בר עשורי הוא והא (תניא) המתמד ונתן מים במדה ומצא כדי מדתו פטור ורבי יהודה מחייב הכי קאמר לא נחשדו עמי הארץ על התמד אי בעית אימא נחשדו ולא קשיא הא בדרווקא הא בדפורגני: וזיתום המצרי וכו': מאי זיתום המצרי תנא רב יוסף תלתא שערי תלתא קורטמי ותלתא מלחא רב פפא מפיך שערי ומעילי חטיי וסימניך סיסני תרו להו וקלו להו וטחני להו ושתו להו מדיבחה ועד עצרתא דקמיט מרפי ליה ודרפי מקמיט ליה לחולה ולאשה עוברה שכנתא: וזמן של צבעים וכו': הכא תרגימו מיא דחיורי דצבעי בהו לבא: ועמילן של טבחים וכו': פת תבואה שלא הביאה שליש שמניחה על פי קדירה ושואבת הזוהמא: וקולן של סופרים וכו': הכא תרגומא פרוור דאושכפי רב שימי מחוזנאה אמר זה טיפולן של בנות עשירים שמשירות אותן לבנות עניים איני והא תנא רבי חייה ארבעה מיני מדינה ושלשה מיני אומנות ואי אמרת טיפולן של בנות עשירים מאי מיני אומנות איכא ואלא מאי פרוור דאושכפי אמאי קרי ליה האי קולן של סופרים קולן של רצענין מייבעיא ליה אמר רב אושעיא לעולם פרוור דאושכפי ומאי קרי ליה קולן של סופרים דסופרים נמי מדבקין בהו ניירותיהן: רבי אליעזר אומר אף תכשיטי נשים וכו': תכשיטי נשים סלקא דעתך אלא אימא אף טיפולן נשים דאמר רב יהודה אמר רב בנות ישראל

רש"י דסמידא. כולת: לפירתא דלא אפתח. עז שלא ילדה: עתיק עתיקי. יין של שלש שנים: כל דמעלי. לחולי זה קשה לזה המועיל ללב קשה לעינים או לחלח מתחלואי שאר האברים: זנגבילא. זנויב"א (וינייב"א): זנגויל: דרמו ביה מי שערי. שמיטין לחוכו מי שעורין כגון שכר שלנו ועשין אותו במדי שכר המדי. לפי שבאותו הימים אין נהגין לעשות שכר אלא מתמרים ובמדי עושין שכר ממי שעורין כעין אותו שלנו קרי ליה שכר המדי: דרמו ביה מי שערי. ביין ונתנין שעורין שלמים כדי להחמיצו לפי שיינם טוב ואינו בא לידי חומץ עד שנותנין לחוכו שעורין: בתחילה. כשית המקדש קיים היו מביאין נסכים מיהודה ובצכות הנסכים היה טעם בינם ולא היה מחמץ כו': אמלאה החרבה. רישא דקרא יען אמרה לור לירושלים האה וגו' אמלאה מן חורבנה של ירושלים וזכר מאדום היא: ולאם מלאם יאמץ. כשעשו גבור יעקב הלך אין מלכות שניהם מתקיים יחד: תמד. בופ"ט (ויין-שמרים) (בעל איכות גדולה) לפי שהיין היה טוב ואינו מחמץ וסמא חומץ שלהם מן תמד היה בא: ועכשיו. בטל טעם היין וממנה להחמץ: פטור. מלעשר שהרי אין כאן אלא מים שלם מלא אלא כדי מדתו וזע"ג. החזותיה וטעמיה חמרא קויהא דפירא בעלמא הוא דעייל ביה: ורבי יהודה מחייב. לחזיל בתר חזותא וטעמא: הכי קאמר. מהניתא קמיתא לא נחשדו עמי הארץ מלעשר את התמד לפי שאינו חשוב בעיניהם לפיכך הלוקחו ממנו פטור מן הדמאי: ואי בעית אימא נחשדו ורבי יהודה במהניתא קמיתא טעמיה משום דפטור דלאי ומתמד דלפני קאמר שנותנין מים בתרנין והוא מחמץ ומרתח לאחר זמן כיון התוסס והיין תמד ולית ביה אלא קויהא דפירא והא דקתני ר' יהודה מחייב בדרווקא שנותנין בשמרים מים והוא נמי תמד כהואל מחייב ר' יהודה זע"ג דלא מלא אלא כדי מדתו לפי שהיין של שמרים מעורב בו ומן המים נשאר בשמרים: קורטמי. מויק"א קרו"ג (קרו"ג): כרכום [ומוריקא היא מילה ארמית-הלמודית ואינה שייכת ללעז]. ראה שבת פטז: (ויניימי. שלא טעמה מאן אמר חטיי ומאן אמר שערי: סמ"ד סמ"ד. רב יוסף שיש סמ"ד בשמו אמר שערי לינשא אחרינא וסימניך סיסני כלי ששמו כן כדאמרינן (בכרובות) (ב"מ דף סז): ואי אגבינהו בסיסי קנה וסם כלי זה יהא סימן לגביהו ז' דרב יוסף אמר שערי שני סמ"ד יחד: תרו להו. שורין אותו יחד: מדבחה ועד עכרתא. מפסח ועד עכרת: דקמיט. עזר מנהביו: מרפי ליה. משלשלו: ודרפי קמיט ליה. למי שיש לו שילשול מעצרו: סכנתא. שמשלשל יותר מדאי: מיא דחיוורא. מי סובין: דלכבו בהו לבא. סרכ"א (פרק"א): עור אדום וראה בספר עג מלא מילה זו): פיכורא

לדאָשפּי. גל"ד (דבך חזק) והרעננים מדבקין זו אח העור כשמתחלק לשהים או מדבקין שתי עורות יחד לעשותן עבה ודרכן לתת בה קמח של שיפון ולקמיה מפרש מאי של סופרים: טיפולן של בנות עשירים. שהיא של סולת משירות משירותן לבנות סופרים מלמדי חינוכות שהן עניים ומטיפולן של בנות עניים לא מצי למימר דשערי בש"ן כתיב: אין להן סולת אלא סיד טיפולן לכן מטפל ומדביק אותן דבר או סיד או סולת על פסוק להשיר הער: והא תני ר' חיילא. ויהיב סימנא בהני דמתני' ואמר ארבע מיני מדינה שנינו בהם האריכין לכל אדם בין אומן בין לא אומן שהרי למאכל או לרפואה עשויין כותח פזר וחומץ ויחוס אבל זומן אינו ראוה אלא לנבעים וקולן של סופרים ועמילן של נחתומין נייר עשוי מעשבים ע"י דבך שקורין גל"ד (דבך חזק): הכשיטו נשים. הוא כחל וזרקו ובשמים שחולות בצאריהן להריח ומאי חמץ איכא: (רש"י)

תוספות הא בדורוקא והא בדפורצני. והא דאמרינן שחזקתו מן התמד היינו מתמד דפורצני אבל דרוקני טוב מאד ואינם נעשים לעולם חומץ: וסימניך סיני. במה אשה יוצאה (שבת סו.) גבי הקיטע יוצא בקב שלו רבי יוסי אוסר גריסין וסימניך סמ"ך סמ"ך הוא סימן טוב יותר והכא לא מצי למימר הכי משום דשערי בש"ן כתיב: טיפולן בנו' עשירי. וא"ת א"כ היינו תכשיטי נשים ותיירך ר"י דאורליני"ש דהכא מייירי בפנים של מעלה דלא מאיס כל כך כשטופלים על פניהם ותכשיטי נשים היינו בפנים של מטה שטופלים להסיר השער דמאיס טפי: (תוספות)

דף מג

שהגיעו לפרקן ולא הגיעו לשים בנות עניים וטופלות אותן בסיד בנות עשירים טופלות אותן בסולת בנות מלכים בשמן המור שנא' [אסתר ב-יב] ששה חדשים בשמן המור מאי שמן המור רב הונא בר ירמיה אומר סוכת רב ירמיה בר אבא אמר שמן זית שלא הביא שלישי תניא ר' יהודה אומר אנפיקין שמן זית שלא הביא שלישי סכין אותו מפני שמשיר את השיער ומעדן את הבשר: זה הכלל כל שהוא ממין דגן: תניא א"ר יהושע וכי מאחר ששנינו כל שהוא מין דגן הרי זה עובר בפסח למה מנו חכמים את אלו כדי שיהא רגיל בהן ובשמותיהן כי הא דההוא בר מערבא איקלע לבבל הוה בישרא בהדיה אמר להו קריבו לי מתכילתא שמע דקאמרי קריבו ליה כותח כיון דשמע כותח פירש: הרי אלו באזהרה: מאן תנא דחמץ דגן גמור ע"י תערובות ונוקשה בעיניה בלאו אמר רב יהודה אמר רב ר"מ היא דתניא שיאור ישרף ונתנו לבלבו והאכלו בארבעים הא גופא קשיא אמרת שיאור ישרף אלמא אסור בהנאה והדר תני ונתנו לפני כלבו אלמא מותר בהנאה הכי קאמר שיאור ישרף דר"מ לר' מאיר דר' יהודה לר' יהודה ונתנו לפני כלבו דר' מאיר לר' יהודה והאכלו בארבעים אתאן לר' מאיר שמעינן ליה לרבי מאיר נוקשה בעיניה בלאו וכל שכן חמץ דגן גמור על ידי תערובת רב נחמן אמר ר"א היא דתניא על חמץ דגן גמור ענוש כרת על עירובו בלאו דברי ר' אליעזר וחכמים אומרים על חמץ דגן גמור ענוש כרת על עירובו בלא כלום ושמעין ליה לר' אליעזר דאמר חמץ דגן גמור על ידי תערובת בלאו וכל שכן נוקשה בעיניה ורב נחמן מ"ט לא אמר כרב יהודה אמר לך דילמא עד כאן לא קאמר ר"מ התם אלא נוקשה בעיניה אבל חמץ דגן גמור על ידי תערובת לא רב יהודה מ"ט לא אמר כרב נחמן אמר לך עד כאן לא קאמר ר"א התם אלא חמץ דגן גמור ע"י תערובת אבל נוקשה בעיניה לא אמר תניא כוותיה דרב יהודה [שמות יב-ב] כל מחמצת לא תאכלו לרבות כותח הבבלי ושכר המדי וחומץ האדומי וזיתום המצרי יכול יהא ענוש כרת ת"ל [שמות יב-טו] כי כל אוכל חמץ ונכרתה על חמץ דגן גמור ענוש כרת ועל עירובו בלאו מאן שמעתי ליה דאמר על עירובו בלאו ר"א היא ואילו נוקשה בעיניה לא קאמר ש"מ נוקשה לר"א לית ליה ור"א עירובו בלאו מנא ליה דכתיב כל מחמצת לא תאכלו אי הכי כרת נמי לחייב דהא כתיב כי כל אוכל מחמצת ונכרתה ההוא מיבעי ליה לכדתניא (מחמצת) אין לי אלא שנתחמץ מאליו מחמת ד"א מניין ת"ל כל מחמצת ונכרתה אי הכי דלאו נמי להכי הוא דאתא אלא טעמא דר"א מכל התם נמי הכתיב כל ההוא מיבעי ליה לרבות את הנשים נשים מדרב יהודה אמר רב נפקא דאמר רב יהודה אמר רב וכן תנא דבי ר' ישמעאל אמר קרא [במדבר ה-י] איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם השוה הכתוב איש לאשה לכל עונשין שבתורה איצטריך

רש"י שהגיעו לפרקן ולא הגיעו לשים. שיש להן שערות כאילו הגיעו לפרקן והן לא הגיעו לכלל שנים ופשוט על כך: עשירות טופלות אותן בסולת. ומשיר את השער: אנפיקטון. במנחות תנו אנפיקטון לא יצא ומפרש ר' יהודה אנפיקטון הוא שמן זית כו' סוכת. לא איהפשא: ומעון את הבשר. אשקלייר"א (אשקלייר"א): מבריק, מלכחא:) שיהא בקי בהן. שידע ממה הן עושין אותן שיהא נזהר בהן כשיבא לו כותח ידע שיש חלב ויש שם חמץ אם פסח הוא: מתכילתא. שום לפתן ללפת זו את הפת: כיון דשמע. שקראו שמו כותח: פירש. שכן היה וידע שיש שם חלב: מאן תנא. דמתני' דלית ליה חמץ דגן גמור שנתערב במין אחר ואינו בעין שנימוח אי נמי חמץ נוקשה רע וזיתום בעיניה מוזרחין על אכילתו בלאו דתני מתניתין כותח הבבלי ושכר המדי חמץ דגן גמור אלא שנתערב במין אחר ותכשיטו נשים בעיניה הוא אבל נוקשה הוא דלית ראוה לאכילה וקתני בצאריה דעובר עליהן בלאו: שאור. שאלו נתחמץ כל כורכו שאור פליגי במתני' ר"מ קרי שאור את שהכסופו פניו והוה תחלה חמומו ור' יהודה הוה שאור שהתחיל לביסק כבר סדקין דקין בקרני חגבים אחד לכאן ואחד לכאן אבל שהכסופו פניו לרבי יהודה מלה היא ולר"מ קרני חגבים חמץ גמור הוא והכא הכי קאמר שאור ישרף דהסור בהנאה שאור דר"מ הכסופו פניו ישרף לר"מ ושאור דרבי יהודה ישרף לר' יהודה וסיפא דתני ונתנו לפני כלבו אליבא דרבי יהודה קאמר ליה ואשאור דר"מ קאי והאכלו בארבעים אתאן לר"מ כלומר לר"מ האוכלו לשיאור זה סרבי יהודה מתיר בהנאה סופג את הארבעים אלמא שמעינן ליה לר"מ דלית ליה חמץ מהני דמתני' דקאמר נוקשה בעיני' בלאו וכו' חמץ גמור ע"י תערובת דקסבר רב יהודה ע"י תערובת חמיר מנוקשה בעין והאי לאו דנוקשה נפקא ליה מכל מחמצת לא תאכלו כל רבויא הוא כללמא: ועל עירובו בלאו. מכל מחמצת כללמא: מ"ט לא אמר כרב יהודה. דמוקי מתניתין כו' מ: רב נחמן ס"ל נוקשה בעיניה חמור מחמץ גמור ע"י תערובת: תניא כותחיה דרב יהודה. דלמא חמץ גמור שנתערבת חמור: לענין כרת לא כתיב כל מחמצת אלא כל אוכל חמץ ולקמן מפרש ליה: כותח ושכר וחומץ וזיתום כולן חמץ גמור מעורב בהן כותח איכא פת ובהגך לתת איכא שערי וכולהו בני אכילה ושקיה נינהו אבל זומן ועמילן וקולן נוקשה הוא ובעיניה האוכל וכלו בני אכילה נינהו לא תנינהו והיינו כרב יהודה דלמא מודה היה ר"א בנוקשה בעיניה דפטור: ור"א עירובו בלאו מנא ליה. פשיטא מדלפקיה בלשון מחמצת וגבי כרת נמי מחמצת כתיב: ההוא. מחמצת דגבי כרת לאו לעירובו אתא אלא לנתחמץ מחמת דבר אחר: אי הכי. האי דגבי לאו נמי אימא לאאורי אנתחמץ מחמת דבר אחר אתא ואזהרה דתערובת מנא ליה: התם נמי. גבי כרת הא כתיב כל אוכל מחמצת ונכרתה: לכל עונשין. ומכאן שהנשים חייבות על כל לא תעשה שבתורה שהרי עונשן מלקות: (רש"י)

תוספות למה מנו חכמים את אלו. תימה לרשב"א הא איצטריך למנותם לאשמועינן שהן בלאו ולא בברת ותיירך ר"י דלא הוה ליה לאשמועינן אלא תרי מינייהו חד לנוקשה בעיניה וחד ע"י תערובת ועוד הקשה דת"ק שמנא לית ליה האי כללא דהא איכא תכשיטי נשים שהן מין דגן ואין עובר בפסח בלא רבי אליעזר הוא דקאמר לה: מאן תנא חמץ גמור ע"י תערובת ונוקשה בעיניה בלאו. משמע בשמעתין דאי לאו דאיתרבי חמץ נוקשה למלקות אפילו איסור לא היה בו ותימה לר"י דבמ"ק דחולין (דף כג.) בעי רבי זירא הרי עלי לחמי תודה מן החמץ או מן המצה והביא שיאור מהו שיאור דמאן אי דר"מ לר"מ מדלקי עליה חמץ הוא והשתא מנא ליה דהוי חמץ

לענין תודה דילמא שאני חמץ בפסח דרבייה קרא למלקות (גרידא) ואור"י דהתם נמי איכא שום קרא דמרבין מיניה חמץ נוקשה והא דתניא בפרק כל המנחות באות מצה (מנחות דף נג:) אין מחמיצין בתפוחים דהוי חמץ נוקשה כדמשמע התם היינו לכתחילה אבל בדיעבד כשר: ואילו נוקשה בעיניה לא תני. וא"ת ונימא דמשום הכי לא חשיב ליה משום דכ"ש הוא כדאמר רב נחמן ו"ל דאי כ"ש הוא הוה ליה למיתני לאשמועינן דלית ביה כרת: ונותנו לפני כלבו דר"מ לרבי יהודה. מדאורייתא אפי' באכילה שרי כדאמרין בפ"ק דחולין (דף כג:) דמצה מעלייתא היא אלא מדרבנן אסור: הווא כל לאתויי נשים. תימה לר"י הא תרי כי כל כתיבי גבי כרת כי כל אוכל חמץ ונכרתה וכי כל אוכל מחמצת ונרבין עירובו לכרת ואפילו לרבנן דלא דרשי כל כי כל דרשי ואור"י דפשיטא ליה לגמרא דאתא לשום דרשא: (תוספות)

דף - מג - ב

סלקא דעתך אמינא הואיל וכתבי **[דברים טז-ג]** לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות כל שישנו בקום אכול מצה ישנו בבל תאכל חמץ והני נשי הואיל וליתנהו בקום אכול מצה דהויא ליה מצות עשה שהזמן גרמא (היא) אימא בבל תאכל חמץ נמי ליתנהו קמ"ל והשתא דאתרבו להו בבל תאכל חמץ אתרבי נמי לאכילת מצה כרבי (אליעזר) דאמר ר"א נשים חייבות באכילת מצה דבר תורה שנא' לא תאכל עליו חמץ וגו' כל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו באכילת מצה והני נשי נמי הואיל וישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה ומאי חזית דהאי כל לרבווי נשים ומפקת עירובו אימא לרבווי עירובו מסתברא קאי באוכלין מרבה אוכלין קאי באוכלין מרבה נאכלין מתקיף לה רב נתן אבוב דרב הונא (בריה דרב נתן) וכל היכא דקאי באוכלין לא מרבה נאכלין והא תניא **[ויקרא ז-כה]** כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריב אין לי אלא חלב תמימין שראוי ליקרב חלב בעלי מומין מניין ת"ל מן הבהמה חלב חולין מניין ת"ל כי כל והא הכא דקאי באוכלין וקא מרבה נאכלין התם דליכא אוכלין מרבה נאכלין הכא דאיכא אוכלין לא שביק להו לאוכלין ומרבה נאכלין ורבנן דלית להו עירוב כל לא דרשי אלא נשים מנא להו כל לא דרשי כי כל דרשי ור"א אימא כל לרבות את הנשים כי כל לרבות את עירובו וכי תימא כי כל ר"א לא דרשי כהו והתניא **[ויקרא ב-יא]** שאור בל תקטירו אין לי אלא כולו מקצתו מניין ת"ל כל עירובו מניין ת"ל כי כל מאן שמעת ליה דדריש כל רבי אליעזר וקא דרשי כי כל קשיא א"ר אבהו אמר רבי יוחנן כל איסורי שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר שהרי אמרה תורה **[במדבר ו-ג]** משרת וזעירי אמר אף שאור בל תקטירו כמאן כר"א דדריש כל אי הכי

רש"י מצות עשה שהזמן גרמא. נפקא לן בפ"ק דקידושין (דף כט.) נשים פטורות: קמ"ל. האי כל דמזוהרות על החמץ וכיון דמזוהרות על לאו דחמץ חייבות בעשה לכתובה מנה לילה הראשון ורע"ג דזמן גרמא כר' אליעזר הואיל וישנו בכל תאכל חמץ דנפקא לן מכל אוכל חמץ ישנו בקום אכול מצה: קאי באוכלין. כל גבי כרת באוכלין חמץ כתיב חבל כל דלזוהרה כתיב כל מחמתה: קאי באוכלין מרבה נאכלין. בתמיה: אשר יקריב. משמע קדשים ושהיו חמץ: התם לזוהרה לרבווי אוכלין. דהא נשים מדרב יהודה נפקי השוה הכתוב אשה לזוהרה לכל עונשין שבתורה: הכא דליכא לרבווי אוכלין. נשים באיסור חמץ דלא נפקי לן מדרב יהודה כדאמרן לעיל לא שביק אוכלין ומרבה נאכלין: ופרכין ורבנן. דפליגי אר"א בעירוב חמץ כיון דלית להו לאו בעירוב פשיטא כל דכתיב גבי זוהרה דכל מחמתה לא דרשי והשתא על כרחך כל גבי כרת לרבווי נשים נמי לא דרשי ואלא נשים מנא להו: כל. גבי זוהרה דלא כתיב כי בעדיה לא דרשי לרבווי נאכלין דעירובו אכל גבי כרת דלזוהרה כתיב כי כל אוכל דרשינן ליה: ומקשינן ור"א אימא כל. דכרת לרבווי נשים כי כל דכרת לרבווי עירובו נמי לכרת דכיון דליכא חו אוכלין לרבווי מרבין ביה נאכלין כדאמרן גבי חלב ואימא על עירובו בכרת: אין לי אלא כולו. בזמן שכל הקטור מן השאור: מקלחו. האי זית שאינו הקטור שלם לאוין הקטרה פחותה מכזית: עירובו מניין. כשאינו בעין אלא מעורב ונבלל עם מנהה הוגנת של מצות לאחר שפתחו דליון בעין: אין היחר מלטרף לאיסור. אכל חלי זית חלב וחלי זית שבר בבת אחת אין היחר משלים את שיעור האיסור לחיובו חוץ מאיסורי נזיר שאם אכל חלי זית ענבים וחלי זית חלב שמהם חייב שיהי אמרה תורה משרת ענבים לא יקחה חייב על שקיית פתו בזין וחי אוכל מניין לחודה כזית ממה לי קרא וכל משרת לא גרסינן ואית גרסינן ליה ומפרכי ליה לפיכך לרבנן דלא דרשי כל וכל דרשי וכל היא דהא פרכין לקמן האי מיעביא ליה לכדתניא משרת ליתן טעם כעיקר ואם איתא נישא ליה אלא טעמא דידי מוכח אלא ממשמעותא דמשרת נפקא ליה וכל דרשי: אף שאור כל הקטור. נמי היחר מלטרף לאיסור חלי זית קומץ דשאור וחלי זית דמלח ואינו מעורבין אלא כל אחד ניכר: כר"א דרשי כל. לעיל ומהתם נפקא ליה כדאמרן לעיל מקלחו מניין ת"ל כל ודריש ליה הכי מקלחו מניין חלי זית שאור וחלי זית מלח עמו: (רש"י)

תוספות סלקא דעתך אמינא כל שישנו בקום אכול מצה. תימה לר"י היכי סלקא דעתך למידרש הכי אדרבה איפכא יש לדרוש דלחומרא מקשינן ואור"י דס"ד דאורחיה דקרא דסיפא מפרש לרישיה משום הכי אמר דבאכילת מצה תלוי דכתיבא בסוף ועוד יש לומר דהכא יש לדרוש יותר היתר לנשים משום ג"ש דס"ד מחג הסוכות והוה מיפסטי ממצה כמו מסוכה דפטר להו בהדיא בפ' הישן (סוכה כח.) מהלכה למשה מסיני יש מקשים למה נשים אין חייבות בציצ' משום דכל שישנו בלבישת ששטנו ישנו בגדילים כדרשין בעריכין (דף ג:) גבי כהנים ולפירוש ר"י דפ' דמסיפא לרישא סברא לדרוש קשה להפך שלא יהו נשים חייבות בכלאים וכי תימא ה"נ והא בפ"ק דביצה (דף יד:) משמע דכלאים לא חזו למידי: אין לי אלא כולו מקצתו מניין ומסיק התם דאיכא בינייהו דאביי סבר דיש קומץ בפחות מב' כולו דהיינו כזית מקצתו חצי זית מניין ורבה אמר התם דה"ק אין לי אלא קומץ כולו מקצתו מניין ומסיק התם דאיכא בינייהו דאביי סבר דיש קומץ בפחות מב' זיתים דהיינו כזית לכך מפרש כולו כזית וסבר נמי דיש הקטרה בפחות מזית ואע"ג דבפ' כיצד צולין (לקמן עט.) א"ר יהושע כל הזבחים שבתורה שנסתייר מהן כזית בשר וכזית חלב זורק את הדם משמע דאין הקטרה בפחות מכזית הכא היינו טעמא משום דסבר דיש קומץ בפחות מב' זיתים א"כ כשריבה הכתוב חצי קומץ ע"כ ריבה חצי זית ורבה סבר אין קומץ בפחות מב' זיתים ואין הקטרה בפחות מזית: מאן שמעת ליה דרשי כל ר' אליעזר. אף על גב דר"ע נמי דרשי כל בפ' התערובות (זבחים פב.) גבי כל חטאת לא קשה דאפילו יהא כר"ע מ"מ לא מישתמיט תנא למימר (שיסבור) שיהא תערובת חמץ בכרת ועוד נראה לר"י דאפילו לרבנן דלא דרשי הכא כל דרשי בעלמא בריש מרובה (ב"ק סג.) דאמר כל רבויא הוא ובפ' שני דסוכה (דף כח.) גבי כל האזרח ודווקא הכא לא דרשי דבבר שאין סברא לרבות כגון עירובו וכגון נשים משום היקשא וכגון מקצת דבל תקטירו וה"פ כמאן כר"א דרשי כל אפילו לדבר שאין סברא לרבות כגון עירובו וכגון נשים ואהא קאמר נמי דרבנן לא דרשי כל: חוץ מאיסורי נזיר. אע"ג דחטאת נמי קאמר לקמן לרבי יוחנן היתר מצטרף לאיסור הכא לא חשיב חטאת דבקדשים לא קמיירי: כמאן כר"א דרשי כל. נראה לר"י דזעירי משמע ליה דשאור היתר מצטרף לאיסור מדקתני עירובו מניין ת"ל כי כל ומדריש עירובו א"כ היתר מצטרף לאיסור והיינו כדברא דלדידיה ה"פ מקצתו מניין היינו זית שלם אבל לאביי דמפרש מקצתו מניין חצי זית לא שייך היתר מצטרף לאיסור דאמשהו דאיסור לחודיה מיחייב והא דמרבה עירובו היינו כשמתערב לגמרי ולא אמר שיתבטל האיסור אגב היתר והא דקאמר כמאן כר"א דרשי כל משום דרבנן אף על גב דרשי כי כל לא מוקמא ליה לרבות עירובו אלא לרבות מקצתו ורש"י מירש דזעירי משמע ליה מקצת היינו חצי זית קומץ דשאור וחצי זית דמצה ואין מעורבין אלא כל אחד ניכר וק"ל לפירוש טובא חדא דלא היו זעירי לא כאביי ולא כרבה ועוד מאי קאמר כמאן כר"א הא כרבנן נמי אתיא דהא כי כל דרשי ומוקמין ליה אמקצתו דהיינו היתר מצטרף לאיסור לפ"ה ועוד בחמץ מנ"ל תערובת כיון דצריך קרא להיתר מצטרף לאיסור ועוד דלפ"ה צ"ל מקצתו מניין פי' חצי זית איסור וחצי זית היתר שאינם מעורבים יחד דאי לאו הכי היינו עירובו ולקמן גבי חטאת משמע דאין היתר מצטרף לאיסור אם לא שיתערב האיסור וההיתר יחד דהא אמר עד שיבלע בבשרה: (תוספות)

לענין חמץ בפסח נמי אין הכי נמי ולאפוקי מדאביי דאמר יש הקטרה לפחות מכזית קמשמע לן דהקטרה לאו לפחות מכזית יתיב רב דימי וקאמר לה להא שמעתא אמר ליה אביי לרב דימי וכל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור והתנן המקפה של תרומה והשום והשמן של חולין ונגע טבול יום במקצתן פסל את כולן המקפה של חולין והשום והשמן של תרומה ונגע טבול יום במקצתן לא פסל אלא מקום מגעו בלבד והוינן בה מקום מגעו אמאי פסולה הא בטלי להו תבלין ברוב ואמר רבה בר בר חנה מה טעם הואיל וזר לוקה עליהן בכזית היכי דמי לאו משום דהיתר מצטרף לאיסור לא מאי כזית דאיכא כזית בכדי אכילת פרס וכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא היא א"ל אין אי הכי אמאי פליגי רבנן עליה דר"א בכוחה הבבלי אלא מאי משום דהיתר מצטרף לאיסור סוף סוף אמאי פליגי רבנן עליה דר"א בכוחה הבבלי אלא הנח לכוחה הבבלי דלית ביה כזית בכדי אכילת פרס אי בעיניה דקשריף וקאכיל ליה בטלה דעתיה אצל כל אדם ואי משטר קשטר ואכיל לית ביה כזית בכדי אכילת פרס איתיביה שתי קדירות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהן שתי מדוכות אחת של חולין ואחת של תרומה ונפלו אלו לתוך אלו מותרין שאני אומר תרומה לתוך תרומה נפלה וחולין לתוך חולין נפלו ואי אמרת כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא אמאי אמרינן שאני אומר תרומה לתוך כז' א"ל הנח לתרומת תבלין דרבנן איתיביה שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהם ב' סאין אחת של חולין ואחת של תרומה ונפלו אלו לתוך אלו מותרין שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו תרומה לתוך תרומה נפלה ואי אמרת כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא אמאי אמרינן שאני אומר אמר ליה הנח לתרומה בזמן הזה דרבנן והאי משרת להכי הוא דאתא האי מיבעי ליה לכדתניא משרת

רש"י אפילו חמץ נמי. דהא אמרינן על עירובו בלאו והיינו נמי היתר מצטרף לאיסור; ומשני אין הכי נמי. דחמץ בפסח היתר מצטרף לאיסור והאי דנקיט שאור לאפוקי מדאביי דאמר במנחתו כפ' כל המנחות בלאו יש הקטרה בפחות מכזית והייב בהקטרה שאור כל דהו וכל בעי לירוח ומתיר לברייתא דלעיל הכי אין לי אלא כזית חצי זית מנין ת"ל כל זולף מניח דיש הקטרה לפחות מכזית קא משמע לן לחין הקטרה ואי איכא לירוח אין ואי לא לא: להא שמעתא. דר' ווחנן: המקפה. תבטל קפוי ועב של תרומה כגון דייסא והשום והשמן הגתונין בו לתבלין היו של חולין; פסל. את כל הקדירה דמקפה עיקר וטבול יום פסל את התרומה; מקום מגעו אמאי פסל הא בטלו להו תבלין ברובא. דקא ס"ד דימוע מדרבנן הוא דלאסור; ואמר רבה בר בר חנה. דימוע מדאורייתא הוא וזר לוקה עליו כזית משום דיש שם תרומה עלה הלכך לבדי טומאה נמי שם תרומה עלה ומיהו לא חמירא כתרומה עצמה ליפסול את כז' וכו' ומ"ט זר לוקה עליו כזית משום זרות הא לא אכל כזית תרומה לאו משום דהיתר מצטרף לאיסור; ומשני מאי לוקה כזית דקאמר כזית בכדי אכילת פרס שאם אכל פרס ממנו שיעור ארבעה ביצים יש בו כזית תרומה וק"ל דכל שיעורי אכילת איסור בין כזית של חלב וכו' כותבת דיום הכפורים מצטרפין אכילת שיעור בכדי שהיה ז' שאם אכל כחריד חלב וחזר ואכל כחריד עד שהכלים לכזית אם אין מתחילה האכילה ועד סופה יותר משהיית כדי אכילת פרס באכילה בינונית מצטרף והאי כמו שאכלו בבת אחת וחייב והכא נמי יש כאן תרומה כדי להצטרף כזית באכילת פרס ממנו; וכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא. בהמיה הא דלמור רבנן כזית מצטרף כשיעור שהיית אכילת פרס מי הוא מדאורייתא הלכה למשה מסיני כשאר שיעורין דקא אמתה לוקה ומתרתה משום דלאכיל כזית מאיסור בר מהיחא; אמאי פליגי רבנן עליה דר' אליעזר בכותה. נהי נמי דלא דקשי כל לרבות עירובו הא אכיל מיהא מאיסור כזית בכדי אכילת פרס; ואלא מאי. סבירא לך הא לוקה דרבה משום דהיתר מצטרף לאיסור ובחד כזית קאמר דלקי; סוף סוף אמאי פליגי רבנן עליה. יטריף היתר לאיסור ולחייביה: חלא. גרס: הגח לכוחה הבבלי. דלא אכיל כזית מן החמץ כשיעור שהיית אכילת פרס דהא כותה אינו עשוי ללכוד אלא לטבול ואי מתרמי ואכיל ליה ממנו דהשתא איכא כזית ממהה להצטרף כשיעור אכילת פרס ממנו; בטלה דעתו. ולאו אכילה היא לחיובי עלה; ואי מישטר קא שטר. מטבול בחיובו דכרכו ליכא כזית מן החמץ בכדי שהיית אכילת פרס כשכאכל כדי אכילת פרס ממה שטבול בחיובו לא אכל מן הכותה אלא מעט או שני זיתים או ארבעה ובההוא פורתא ליכא מן החמץ כזית ושכר המדי נמי אף על גב דשתי ליה בעיניה מיהו אין לך שותה ב' ג' כוסות שלא יפסיק ושהה בינתיים הלכך בכדי שהיית אכילת פרס לא שתי כזית מן החמץ לבד מן המים ושאר התערובת שסתם שכר עיקרו מן התמרים או מתאנים אלא שבמדי מערב עמהם מי שערין קלת: פרס. הוא חצי ככר שיעורו בו עירובי תחומים שהוא מזון שתי סעודות והוא לבית המנוגע לטמא בגדים אם ישקה בו כדי אכילתו שנתנה תורה שיעור שהייתו כדי סעודה דכתיב (ויקרא ז'): והואכל בזה יכבם את בגדיהם והלכה למשה מסיני דהאי ככר של שמונה ביצים הוא סעודה; שתי מדוכות. שהתבלין נידוכין בחיובו פלפלין וחגבלין: אלו לתוך אלו. ממדוכות לתוך הקדירות; מותרין. קדירות חולין לז' היכי אמרינן שאני אומר. ותלינן לקולא בעון מיתה ודילמא תרומה לתוך חולין נפל וכי אכיל לה איכא כזית תרומה באכילת פרס אלא שמע מינה אי נמי ודאי נפל לא מייחייב משום כזית בכדי אכילת פרס אלא מדרבנן וכי מספקא לן תלינן לקולא: במסכת נזיר גרסינן ואלא מאי היתר מצטרף לאיסור היכי אמר שאני אומר אלא הנח לתרומת תבלין דמרבנן דלאשית גנגך חירושך ויהכרך כתיב: קופות. גדולות וטובות דגן דהויא תרומה דאורייתא: (כ"ט')

הוספות לענין חמץ בפסח נמי. לר' יוחנן לא מצי פריך דאיהו לא דריש כל ואם תאמר והא בפרק בתרא דינא (דף עד.) דריש רבי יוחנן מכל חלב דחצי שיעור אסור מן התורה ואור"י דלא דריש אלא לאיסורא אבל להתחייב מלקות כמו בכשיעור לא וכן גבי חמץ (ה"ג רש"י): מקום מגעו אמאי. פסל הא בטיל ברובא. ופירש דס"ד השתא דדימוע דרבנן וקשה לרבי"א דמשמע שהשום והשמן בעין מדקתני נגע במקצתן ולא קתני במקצתה ועוד דתני סיפא אימתי בזמן שהן גוש בקערה אבל אם היה מפוזר טהור ואי פסיל מקום מגעו משום מדומע אדרבה כי הו מפוזר יש לו להיות מדומע יותר ועוד אמאי פסיל מקום מגעו ותו לא כיון דחשיב כמו כולה תרומה על ידי דימוע יפסל הכל או לא יפסל אפילו מקום מגעו דבהדיא איתא הא פלוגתא במסכת טבול יום בעיסה מדומעת ומי שפוסלה פוסלה לגמרי ומי שמכשיר מכשיר לגמרי ונראה לר"י כפירוש ר"ת דפירש דמתניתין מייירי שהשום והשמן בעין ובגדרס בכל הכפורים מקום מגעו אמאי פסל והא לא הוי כביצה והואיל דלא מקבל טומאה אלא מדרבנן אית לן למימר דבטלי אגב מקפה אב מקפה כיון שאין דרך אכילה בכך. דאיכא כזית בכדי אכילת פרס. מקשינן דבהשוחט (חולין דף לד.): אמרינן הנח לנוזיד הדמע וילקה עליו לית לן למימר שלא תבטל אב מקפה כיון שאין דרך אכילה בכך. דאיכא כזית בכדי אכילת פרס. מקשינן דבהשוחט (חולין דף לד.): אמרינן הנח לנוזיד הדמע דלית ביה כזית בכדי אכילת פרס משמע דבשתמא לא הוי כזית בכדי אכילת פרס ויש לומר דהכא קים ליה דעסקינן בדאית ביה כזית בכדי אכילת פרס ולפירוש ר"ת דמוקי בהשום והשמן בעין אתי שפיר דאי הו מעורב לא הו כזית בכדי אכילת פרס: אלא מאי היתר וכו'. נראה דלא גרס ליה א"כ מאי ס"ד דאביי לאקשויי כיון דלדידה נמי קשה אלא לאביי א"ש דפליגי עליה רבנן דר"ע דזוקא אית ליה היתר מצטרף לאיסור בכל התורה דגמור מנוזיר אבל לרבנן דמוקמי משרת לטעם עיקר לית להו היתר מצטרף לאיסור בשום מקום ועוד דבגמור ב' ג' מינים (דף לו.): גרסינן גבי שתי קופות דבסמוך בשלמא לדידי דאמינא היתר מצטרף לאיסור דנפשי חולין פי' לאביי הא דהיתר מצטרף לאיסור היינו כשיש מן האיסור יותר מן היתר או ששניהם בשוה אבל כשהיתר רבה על האיסור אין מצטרף ולרב דימי אין היתר מצטרף לאיסור בשום מקום כדמסיק לקמן דהוי חטאת ונזיר שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין וה"פ א"ה אמאי פליגי רבנן ב' בשלמא לדידי פליגי רבנן משום דר' אליעזר דריש כל ואתא כל לרבות אפילו כשהאיסור מועט ורבנן לא דרשי כל כשהאיסור מועט אין מצטרף כמו בעלמא אלא לדידי אמאי פליגי רבנן גבי קופה ומדוכות אתי שפיר לאביי: הנח לתרומת תבלין דרבנן. קשה לרשב"א כיון דתרומת תבלין דרבנן גבי שום אמאי פסל מקום מגעו ויש לחלק: איתיביה שתי קופות. ואם תאמר מאי פריך אמאי אמרינן שאני אומר והא פשיטא דבכל מקום מדאורייתא מין בנינו בטל ברוב והכא מייירי שרבו חולין על התרומה כיון דסבר השתא דמייירי

ב מד דף

ליתן טעם כעיקר שאם שרה ענבים במים ויש בהן טעם יין חייב מכאן אתה דן לכל התורה כולה ומה נזיר שאין איסורו איסור עולם ואין איסורו איסור הנאה ויש היתר לאיסורו עשה בו טעם כעיקר כלאים שאיסורו איסור עולם ואיסורו הנאה ואין היתר לאיסורו אינו דין שיעשה טעם כעיקר והוא הדין לערלה בשתיים הא מני רבנן היא ורבי יוחנן דאמר כרבי עקיבא הי ר"ע אילימא ר"ע דמתני' דתנן רבי עקיבא אומר נזיר ששרה פתו ביין ויש בו לצרף כדי כזית חייב וממאי דמפת מייין דילמא מייין לחודיה וכי תימא מייין לחודיה מאי למימרא הא קמ"ל דאע"ג דתערובת אלא ר"ע דברייתא דתניא ר"ע אומר נזיר ששרה פתו ביין ואכל כזית מפת מייין חייב ור"ע טעם כעיקר מנא ליה יליף מבשר בחלב לאו טעמא בעלמא הוא ואסור הכא נמי לא שנת ורבנן מבשר בחלב לא גמרינן דחידוש הוא ומאי חידוש אילימא דהאי לחודיה והאי לחודיה שרי ובהדי חדדי אסור כלאים נמי האי לחודיה והאי לחודיה שרי ובהדי אסור אלא דאי תרו ליה כולי יומא בחלבא שרי בשיל ליה בשולי אסור ור"ע נמי בשר בחלב ודאי חידוש הוא אלא יליף מגיעולי נכרים גיעולי נכרים לאו טעמא בעלמא הוא ואסור הכא נמי ל"ש ורבנן גיעולי נכרים נמי חידוש הוא דהא כל נותן טעם לפגם מותר דגמרינן מנבילה והכא אסור ורבי עקיבא כדרב חייא בריה דרב הונא דאמר לא אסרה תורה אלא בקדירה בת יומא הלכך לאו נותן טעם לפגם הוא ורבנן קדירה בת יומא נמי לא אפשר דלא פגמה פורתא א"ל רב אחא בריה דרב אבא לרב אשי מדרבנן נשמע לרבי עקיבא מי לא אמרי רבנן משרת ליתן טעם כעיקר מכאן אתה דן לכל איסורין שבתורה כולה א"ל

רש"י ליתן טעם כעיקר. לעשות טעמו של איסור כעיקרו וממנו: ויש בהן. במים טעם יין: חייב. בזית מהן והא לאו משום היתר מטעם לאיסור הוא אלא משום דאיתעביד ליה כוליה איסור אכל היתר מטעם לאיסור לא ילפינן מינה: לכל התורה כולה. שיהא טעמו של איסורין כממשו: שאין איסורין איסור עולם. אלא כמה שפישא ואם סהם שלשים יום ומותרין לו בהנאה: ויש לו היתר לאיסור. אף תוך זמן על ידי (הפרת) חכם: כלאים. כלאי הכנס: איסור עולם. זרע חטה וחרצן הכל אסור לעולם: והוא הדין לערלה בשתיים. ק"ו זה אתה דן לערלה בשתיים דכתיב דאיסורו איסור הנאה ואין היתר לאיסורו כבודך שלש מה שאין בו בניזיר ואיסור עולם ליכא למימר בה דלחצה שלש מותרות: הא מני. דלפיקתיה להאי קרא לטעם כעיקר רבנן דפליגי אדרי"ע דהיתר מטעם לאיסור ולקמיה מפשע מאי היא: הי ר"ע. מהי מילתא דרי"ע שמעתינה דהיתר מטעם לאיסור: דילמא מייין לחודיה. ואיך שידך למיתני בה משום דנכלע בתוך הפה והיאך משערין כזית יין וממלא כלי מפה לפה ומביא זית ונותן לתוכו והיין הוולא הוא כזית יין וכן הוא בתוספתא לנזיר: תערובת. שאינו בעין שנכלע בפה: מפת ומייין חייב. ופליגי רבנן עליה דלית להו היתר מטעם לאיסור ואילו פשע היין בכל הפה לא הווי פליגי רבנן עליה דהא אית להו טעם כעיקר ואיתעביד ליה פת ופיה איסור ובהא מיהא פליגי עליה דטעמא דרי"ע משום לירוף הוא וא"ל לא נסרית כל הפה ביין מטעם נמי היתר לאיסור לחיובא: ור"ע. כיון דמפיק ליה להאי משכח להיתר מטעם לאיסור: טעם כעיקר. היכא דליכא מידי עיקר אלא טעם כגון ששרה ענבים במים מנא ליה: בשר בחלב. בשר שנתבשל בחלב והבשר בעיניה אלא שטעם החלב נכלע בו: חידוש הוא. כל איסורו תימה הוא ודבר חידוש שאינו מנאי בנינו בשאר איסורין לא גמרינן חומרה דידיה אשאר איסורין דכי היכי דשאר חידושין דידיה לא הווי בשאר איסורין האי דטעם כעיקר נמי לא תיגמר מיניה: ומאי חידושיה. משאר מילי: אילימא היינו חידושיה. דשני דברים המותרים הם וכשתעברו נאסרין מה שאין כן בשאר דברים: הא כלאים נמי. דוגמתן: תרי ליה. שוכה בחלב כל היום שרי כלומר מותר לשכרוהו וחינו עובר עליו אפילו על חילולו ללא חסרה תורה אלא דרך ביטול ואפילו יחיד ביה טעמא ומיהו מדרבנן אסור: בשיל ליה בשולי אסור. עובר על ביטולו ועובר על חילולו: גיעולי נכרים. קדירה שבישל בה הנכרי וכשחוזר ישראל ומבשל בה היא מנעלת בליעתה לתוך של ישראל גיעול לשון מקיח ופולט והתורה אסרהו במעשה מדין כל דבר אשר יבא באש (במדבר לא) דהיינו יורות וקומקמוסין וכיוצא בהן שמרתיחין אותן על האור: דגמרינן מנבילה. דתחייב לא תחלוק כל נבילה לגר וגו' (דברים יד) הראויה לגר קרויה נבילה שאינה ראויה לגר אינה קרויה נבילה: והכא אסור. דהאי נמי לפגם הוא דאותרה בליעה משקתה בדופנו של כלי לילה אחת הופג טעמו ונתחלקל והו לא משבחה לאוכל שיהא נפלטת לתוכו: בת יומא. שבישל בה הנכרי בו ביום: דלא פגמה פורתא. מטעם הכלי נפגמה הבליעה: מדרבנן נשמע לרי"ע. לרבי יוחנן פריך דלמור לעיל כל איסורין שבתורה אין היתר מטעם לאיסור חוץ מאיסורי נזיר ואוקימנא כרי"ע מכדי לרי"ע שמעתינן ליה דלמור באיסורי נזיר היתר מטעם לאיסור ובשאר איסורי לא איירי מידי ור' יוחנן אמרי לא אמר דכי היכי דלית ליה באיסורי נזיר אית ליה נמי בשאר איסורי הא ממאי דשמעתינן להו לרבנן בטעם כעיקר מצינן למשמע מינה נמי דעתיה דרי"ע דהיתר מטעם לאיסור: לאו אמרי רבנן כו'. וקא אמרי נמי הכא בשאר איסורי לרי"ע נמי דמפיק לה להיתר מטעם לאיסור איכא למימר נמי דלית ליה מכאן אתה דן לכל התורה כולה: אמר ליה. כיון דמוקי ליה רי"ע להיתר מטעם לאיסור לא מצינן למימר מכאן אתה דן: (רש"י)

תוספות והוא הדין לערלה בשתיים. וכן אמרינן בפ"ק דקדושין (דף לח.) גבי חדש ופ"ה דערלה אין איסורו איסור עולם דאחר שלש מותר וקשה מה שמותר אחר שלש היינו האילן והאילן לא נאסר מעולם רק הפרי והפרי אין לו היתר ור"ת פ"ה הוא הדין לערלה בשתיים היינו בשנת ארבע דיש היתר לאיסורו על ידי פדייה או להביא לירושלים ור"י מפרש דנזיר וחדש אין איסורו איסור עולם שהגדל מן הגפן אחר השלמת נזרו לא חל עליו איסור וכן חדש היוצא מקנה השיבולת אחר הבאת העומר לא חל עליו איסור כיון שהשריש קודם העומר וכן ערלה אחר ג' שנים היוצא ממנו אין איסור חל עליו ויש היתר לאיסורו יש לפרש בפ"ה שניזיר תוך זמנו יש לו היתר על ידי שאלה וחדש נמי לר' יהודה דאמר יום הנץ כולו אסור יש לו היתר תוך זמנו על ידי עומר וערלה אין לה היתר תוך זמנה וילדה בזקינה דבטלה אין זה אילן דערלה דפנים חדשות באו לכאן ועוד מפר"י שהפרי של חדש שנאסר כבר וכן היוצא מן הגפן קודם השלמת נזירות יש להן היתר בהשלמת זמן האיסור אבל ערלה וכלאים הפרי שנאסר אין לו היתר ופירוש זה נראה עיקר דאין צריך להעמיד כר' יהודה ואין להקשות לפי' זה אמאי לא חשיב יש היתר לאיסור בשאלה ובעומר ויהא ג' בערלה דיש לומר עליו איסור כיון שהשריש קודם המזרח מותר ונזיר נמי אי מתשיל אחר ג' שנים היוצא ממנו אין היתר לדבר שנאסר שהחכם עוקר הנדר מעיקרו ונמצא שלא נאסר מעולם אבל לפי' קמא ה"מ לאחשובי מה שפירש עצמו נאסר לעולם והיה מוצא בערלה שלש: ודילמא מייין לחודיה. ולשון לצרף אתי שפיר כלומר לצרף היין הבלוע בתוכו: ורבנן מבשר בחלב לא גמרינן דחידוש הוא. תימה לר"ש א' התייבח לרבא אלא לאביי דאית ליה בפרק כל הבשר (חולין דף קח.) דבשר בחלב לאו חידוש הוא אמאי איצטרך למילף מנזיר לטעם כעיקר: אלא יליף מגיעולי נכרים. הקשה ה"ר יוסף היכי יליף רבי עקיבא טעם כעיקר בניזיר מגיעולי נכרים הא נזיר קל מכל איסור שבתורה שאין איסורו איסור עולם ויש היתר לאיסורו ותי' דבמדן נמי היו כליהן בלועות מייין ואסורין לנזיר: ורבנן קדירה בת יומא נמי אי אפשר דלא פגמה פורתא. ואפ"ה אסר הכתוב אם כן ליכא לאיפלוגי בין בת יומא לשאין בת יומא וכולהו אסורים ור"ע סבר קדירה בת יומא לא פגמה כלל אבל שאין בת יומא דפגמא שרי דנ"ט לפגם מותר דגמר מנבילה וה"ג סבר ר"ש בפרק תרוא דמסכת ע"ז (דף סז:): ור"מ פליג עליה התם וסבר נ"ט לפגם אסור דגמר מגיעולי נכרים דאסר הכתוב אע"ג דנ"ט לפגם הוא דאפילו קדירה בת יומא אי אפשר דלא פגמה פורתא גיעולי נכרים לאו חידוש הוא ומה שהתיר הכתוב נבילה מוקי לה בסרוח מעיקרא ולרבי מאיר מצי למילף נמי מגיעולי נכרים לטעם

דף מה

משום דהוה נזיר וחסאת שני כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין נזיר הא דאמרן חטאת מאי היא דתניא [ויקרא ו-ב] כל אשר יגע בבשרה יקדש וגו' יכול אפילו לא בלעה ת"ל בבשרה (יקדש) עד שיבלע בבשר יקדש להיות כמוה שאם פסולה היא תיפסל ואם כשירה היא תאכל כחמור שבה ורבנן נמי ניהוי נזיר וחסאת שני כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין אמרי הנהו מיצריך צריכי ור"ע מאי צריכי בשלמא אי כתב רחמנא בחטאת לא גמר נזיר מינה דחולין מקדשים לא גמרינן אלא לכתוב רחמנא בנזיר ותיתי חטאת ותגמור מינה דהא כל איסורין שבתורה קא גמר מנזיר ורבנן אמרי לך מיצריך צריכי חטאת להיתר מצטרף לאיסור וחולין מקדשים לא גמר ומשרת ליתן טעם כעיקר ומכאן אתה דן לכל התורה כולה ור' עקיבא תרווייהו להיתר מצטרף לאיסור והוה להו שני כתובין הבאין כאחד וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין א"ל רב אשי לרב כהנא אלא הא דתניא [במדבר ו-ד] מכל אשר יעשה מגפן היין מחרצנים ועד זג לימד על איסורי נזיר שמצטרפים זה עם זה השתא לר"ע איסור והיתר מצטרפין איסור ואיסור מביעיא אמר ליה איסור והיתר בבת אחת איסור ואיסור בזה אחר זה: מתני' בצק שבסידיקי עריבה אם יש כזית במקום אחד חייב לבער ואם (לא) בטל במיעוטו וכן לענין הטומאה אם מקפיד עליו חוצץ ואם רוצה בקיומו הרי

הוא כעריבה: גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא במקום שאין עשויין לחזק אבל במקום שעשויין לחזק אינו חייב לבער מכלל דפחות מכזית אפי' במקום שאין עשוי לחזק אינו חייב לבער איכא דמתני לה אסיפא ואם לאו בטל במיעוטו אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא במקום העשוי לחזק אבל במקום שאין עשוי לחזק חייב לבער מכלל דכזית אפילו במקום העשוי לחזק חייב לבער תניא כלישנא בתרא אלא במקום שבסידיקי עריבה במקום העשוי לחזק אינו חוצץ ואינו עובר ובמקום שאין עשוי לחזק חוצץ ועובר במה דברים אמורים בכזית אבל בפחות מכזית אפילו במקום שאין עשוי לחזק אינו חוצץ ואינו עובר ותניא כלישנא בתרא בצק שבסידיקי עריבה במקום העשוי לחזק

רש"י משום. דכזיתא אחרייתא נמי כתבה רחמנא ושני כתובין הבאין כו' אבל לרבנן דמוקי לה לטעם כעיקר לא הוה שני כתובין הבאין כאחד כדמפרש לקמיה: כל אשר יגע בבשרה. בשר חולין או שלמים שזמן אכילתו מרובה מחטאת ונגע בחטאת יקדש כדמפרש להיות כמוה שאם פסולה היא החטאת כגון פיגול או פסול אחר תיפסל אף זו שבלעה ממנה ואם כשירה היא החטאת מהניא לזבולעת הימנה לאסור בזה כחומר החטאת שנבלע בה לפנים מן הקלעים ולזכרי כהונה ולזוה ולילה אחד: יכול אפילו לא בלעה. הנוגעת בה ממנה קאמר רחמנא יקדש ת"ל כו': תאכל. הבולעת כחומר שבה שהיא יש ג' מינין אחד חמור ואחד קל וכלה הולכת אחר החמור אלמלא היתר מצטרף לאיסור: מילך דריכי. תרווייהו כדמפרש לקמיה ולא הוה שני כתובין הבאין כאחד דחד מהבדיה לא מצי ליה נתימא מזהדר כתביה לאירך ולא ילפא מהבדיה ש"מ דווקא הכי קאמר: חולין. להחמיר לא גמרי מדין קדשים דדין קדשים להיות חמורין: ה"ג ורבנן אמרי לך מיצריך דריכי. חטאת אשמועינן משום דהיתר מצטרף לאיסור ואי נמי לא איבעל כבודה אי אכל חזי זית פיגול וחזי זית היתר בבת אחת נייגמור מינה דבקדשים נתייבד ומיהו בשאר איסורין לא אמרינן הכי ואפילו בנזיר דחולין מקדשים לא גמרינן ומשרת לאו לאגמורי היתר מצטרף לאיסור אלא ליתן טעם כעיקר דמגייעולי נכרים לא יליף דחידוש הוא ואיטרידן למכתביה בנזיר ומכאן אתה דן לכל התורה: ור' עקיבא. אית ליה גיעולי נכרים לאו חידוש הוא ללא מצריך קרא לטעם כעיקר הלכך לר"ע כיון דשמעת ליה דמפיק משרת להיתר מצטרף לאיסור על כרחיך תרווייהו הני להיתר מצטרף לאיסור אהו והוא ליה חטאת קרא יתיירא דמצי למיגמר מנזיר והוה להו שני כתובין הבאין כאחד ומש"ה פשיטא ליה לר' יוחנן דר"ע לא גמר שאר איסורין מנזיר דהא לא מצי דקני כתובין ניהו והא ליכא למימר משרת להיתר מצטרף לאיסור וחסאת לטעם כעיקר דגיעולי נכרים חידוש הוא ולא מצי גמר חטאת מינייהו ואין כחן שני כתובין דל"ב טעם כעיקר בשאר איסורין מנא ליה מגיעולי נכרים לא גמרינן מקדשים נמי לא גמרינן ורבנן דפליגי עליה דר"א כותה הבבלי אלמלא לית להו טעם כעיקר דאורייתא מפיק להאי משרת להיתר מצטרף לאיסור כר"ע ובגיעולי נכרים סביחא להו דחידוש הוא כרבנן והכי אמרינן נמי בכל הבשר דאיכא למאן דאמר טעמו ולא ממשו דרבנן: לימד על איסורי נזיר כו'. מדכיייליהו להחלטים וזגין בתרא אכילה לימד שמצטרפין: השתא לרבי עקיבא. ל"ל דכתב רחמנא קרא להכי השתא איסור והיתר מצטרפין כו': מתני' וכן לענין הטומאה. מפרש בגמ' לר"ג ה"ג ל"ש אלא במקום שאין עשוי לחזק אבל במקום העשוי לחזק אינו חייב לבער מכלל דפחות מכזית אפילו במקום שאין עשוי לחזק חייב לבער אלא אם במקום אחד חייב לבער אלא הסדקין בצולי עריבה מקום האקת מים שהיא צלה זה מועיל לעריבה לחזק המים אלא בדפנותיהן מקום שאין עשוי לחזק אבל אם במקום העשוי לחזק הן בטלו לבניה והוה כעץ דמסתמא בטליניהו האי גברא להתא ואפילו כזית אינו חייב לבער: מכלל דפחות מכזית כו'. ותלמודא דייק ממיילתא דשמואל דחוקמה למתני' במקום שאין עשוי לחזק וקתני מתני' פחות מיכן בטל במיעוטו שמע מינה דפחות מכזית לא חשיב ואע"ג דאיכא בה פלגי זתא טובא האויל ולאו במקום אחד ניהו לא חשיבי: ה"ג איכא דמתני לה אסיפא פחות מיכן בטל במיעוטו אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא במקום העשוי לחזק אבל במקום שאין עשוי לחזק חייב לבער מכלל דכזית אפילו במקום העשוי לחזק חייב לבער. ואע"ג דדוילא מצטיל ליה אפילו הכי כיון דחשיב לא בטיל ולקשנא בתרא חמיר מקמא:

(רש"י)

תוספות משום דהוה נזיר וחסאת שני כתובין הבאין כאחד. תימה לרשב"א אמאי לא קאמר נזיר וחמץ דר"ע דריש כל בפ' התערוכות (זבחים דף פב.). ר"ח גרס כחומר שבהן ומיירי בחטאת ושלמים ואם נבלע החטאת בשלמים שנשחט אתמול נאכל כחומר השלמים ואינו נאכל בלילה ואם נבלע החטאת בשלמים שנשחט היום נאכל כחומר החטאת ואינו נאכל למחר ולשון הברייתא קשה דאמר עד שיבלע בבשרה משמע דאיירי בהיתר שנבלע באיסור והדר קאמר יקדש להיות כמוה משמע שהאיסור נבלע בהיתר: ורבנן אמרי לך חטאת להיתר מצטרף לאיסור. אור"י דבנזיר בב' ג' מינין (דף ל'): משמע נזיר וחסאת לרבנן תרווייהו לטעם כעיקר דקאמר התם צריכי דאי כתב רחמנא חטאת חולין מקדשים לא גמרינן ואי כתב רחמנא נזיר חטאת מנזיר לא ילפינן דחמיר איסוריה דאפילו חרצן אסיר ליה: בשמעתין משמע דטעם כעיקר דאורייתא דילפינן מנזיר דלאו אסמכתא היא דמדור"ע דאמר לקי אהיתר מצטרף לאיסור בנזיר נשמע לרבנן וקשה מפ' כל הבשר (חולין דף קח.) וממסכת ע"ג (דף סז): ושם מפרש: כאן שלא במקום לישא. פ"ה דלא במקום לישא עובר בפחות מכזית וקשה דאמר לקמן לא אמרן אלא בעריבה אבל בבית חייב לבער משום דזמינן דמיכנף ונפלי אהדדי ולפ"ה תימוך ליה דפחות מכזית חייב לבער שלא במקום לישא ונראה לר"י דמקום העשוי לחזק היינו את הכלי בין במקום לישא ובין שלא במקום לישא עושין לחזק אך במקום לישא יש להחמיר יותר שיש לחוש שידבק מאותה עיסה לעיסה אחרת על ידי לישא או תבלע מן הטעם ולכך כזית במקום לישא אפילו עשוי לחזק עובר אף על גב דודאי מבטלו כיון דאיכא תרתי לריעותא כזית ובמקום לישא ופחות מכזית אפילו במקום לישא אי עשוי לחזק לא גזרו ביה רבנן דכיון שהוא דבר מועט יכול לשמור שלא ילוש עליו וכן כזית שלא במקום לישא אי עשוי לחזק אין עובר אבל פחות מכזית ושלא במקום לישא אפילו אין עשוי לחזק מותר: (תוספות)

אינו חוצץ ואינו עובר במקום שאין עשוי לחזק חוצץ ועובר במה דברים אמורים בפחות מכזית אבל בכזית אפילו במקום העשוי לחזק חוצץ ועובר קשיין אהדדי אמר רב הונא סמי קילתא מקמי חמירתא רב יוסף אמר תנאי שקלת מעלמא תנאי היא דתניא הפת שעטיפשה חייב לבער מפני שראוי לשוחקה ולחמע בה כמה עיסות אחרות רבי שמעון בן אלעזר אומר במה דברים אמורים במקיימת לאכילה אבל כופת שאור שייחדה לשיבה בטלה מדאמר ר' שמעון בן אלעזר בטלה מכלל דתנא קמא סבר לא בטלה אלמא קסבר כל כזית אע"ג דמבטל לא בטיל אמר ליה אביי תרצת בכזית פחות מכזית מי תרצת אלא הא והא ר' שמעון בן אלעזר היא ולא קשיא הא במקום לישא הא שלא במקום לישא אמר רב אשי לא תימא שלא במקום לישא אגבה דאגנא אלא אשיפתא דאגנא פשיטא מהו דתימא זמנא דאטיף ומטי להתם קא משמע לן א"ר נחמן אמר רב הלכה כר' שמעון בן אלעזר איני והאמר רב יצחק בר אשי אמר רב אם טח פניה בטיט בטלה טח אין לא טח לא מאן דמתני הא לא מתני הא איכא דאמרי אמר רב נחמן אמר רב אין הלכה כר' שמעון בן אלעזר דאמר רב יצחק בר אשי אמר רב אם טח פניה בטיט בטלה וכי' אמר רב נחמן אמר שמואל שני חצאי זיתים וחוט של בצק ביניהן רואין כל שאילו ינטל החוט וניטלין עמו חייב לבער ואם לאו אינו חייב לבער אמר עולא לא אמרן אלא בעריבה אבל בבית חייב לבער מאי טעמא דזימנין דכניש להו ונפלי גבי הדדי אמר עולא בעו במערבא בית ועלייה מהו בית ואכסדרא מהו שני בתים זה לפניו מזה מהו תיקו ת"ר הפת שעטיפשה ונפסלה מלאכול לאדם והכלב יכול לאוכלה מטמאה טומאת אוכלין בכביצה ונשרפת עם הטמאה בפסח משום ר' נתן אמרו אינה מטמאה כמאן אזלא הא דנתן כלל אמרו בטהרות כל המיוחד לאוכל אדם טמא עד שיפסל מלאכול לכלב כמאן דלא כר' נתן תנו רבנן עריבת העבדין שנתן לתוכה קמח תוך שלשה ימים חייב לבער קודם שלשה ימים אינו חייב לבער אמר ר' נתן במה דברים אמורים שלא נתן לתוכה עורות אבל נתן לתוכה עורות אפילו תוך שלשה אין חייב לבער אמר רבא הלכה כר' נתן אפילו יום אחד ואפילו שעה אחת: וכן לענין טומאה אם מקפיד עליו חוצץ ואם רוצה בקיומו הרי הוא כעריבה: מי דמי התם בשיעורא תליא מילתא הכא בקפידא תליא מילתא אמר רב יהודה אימא ולענין הטומאה אינו כן א"ל אביי הוה וכן לענין טומאה קתני אלא אמר אביי הכי קאמר וכן

רש"י אינו חוצץ. אם נטמאה ובא להטבילה דבטיל לגבי עריבה: ואינו עובר. לענין חמץ בפסח: במה דברים אמורים. דמקום שאין עשוי לחזק עובר בכזית והיינו כלישאל קמח לרוקמה למתני' בשאין עשוי לחזק קתני בה נמי הכי דכזית עובר ובפחות מכזית בטל אבל אי עשוי לחזק אפילו כזית בטל: קילתא מקמי חמירתא. קמיתא דלחינה משנה: רב יוסף אמר. תרווייהו איתגו צי מדרשא ומשנה הן ותנאי נינהו ופלגי בהכי: תנאי שקלת כ' מעלמא. דל' משכחה תנאי דפלגי בהכי דקתמרת סמי דחינה משנה: כופת. מטו"ן [ג] : שייחדה לשיבה. גרסינן ורופת שם דבר הוא ובסדר טהרות טובא איכא כופת של עץ ורופת של אבן: בטלה. הלמא איכא דסבירא ליה אפי' כזית מפי מבטיל לה בטל ומתני' קמיתא דקתני נמי במקום העשוי לחזק אפילו כזית בטל ר' שמעון בן אלעזר היא דכיון דלחינה מקיימת לאכילה בטלה: תרצת כזית. שבמקום העשוי לחזק דר"ש היא: פחות מכזית. במקום שאין עשוי לחזק דקשו נמי אהדדי דקמיתא תני אף במקום שאין עשוי לחזק אין חייב לבער ובחירתא תני חייב במקום שאין עשוי לחזק מי קא תרצת הא לא שמעינן ליה לרבי שמעון דמיקל לל' בשחינה מקיימת לאכילה אבל במקיימת לאכילה לא שמעינן דשני ליה בין כזית לפחות מכזית: אלא הא והא רבי שמעון בן אלעזר ולא קשיא כון במקום לישא כון שלא במקום לישא. מתניתין דבחייתא לא קרי מקום שאין עשוי לחזק אלא מקום שאינו מקום לישא כלל כגון שפה העליונה אבל דפנות קרי מקום העשוי לחזק וקמיתא קרי אף דפנות מקום שאין עשוי לחזק ואף על גב דבמקום לישא הוא ומקום העשוי לחזק קרי שוליים והכי קאמר תנא קמא במקום העשוי לחזק כגון שוליים שמקבלין את המים אפילו כזית אינו עובר במקום שאינו עשוי לחזק מים כגון דפנות דמקום לישא הוא ולא מקום מים חוצץ ועובר ופחות מכזית אפילו דפנות נמי אינו חוצץ דכיון דמהני פורתא לחזק עיסה כשמשפשו ולשין עם בטיל ובשלא במקום לישא כגון שפה עליונה לא חייבי האי תנא מידי ומודה הוא בה דלפילו פחות מכזית לא בטיל ביה ותנא בתרא הכי קאמר מקום העשוי לחזק עיסה כגון דפנות אינו חוצץ בפחות מכזית והכי נמי אמרן בקמיתא מקום שאין עשוי לחזק כגון שפה העליונה חוצץ ואף על גב דליכא כזית והכי נמי אמרן בקמיתא וכזית אפילו בדפנות חוצץ והכי נמי תניא בקמיתא: לא תימא שלא במקום לישא. דאמרן ביה דלפילו כזית אפילו כזית חוצץ היינו גבה דאגנא מבחור' אבל שיפתא דאגנא קרי מקום לישא ובטיל ביה פחות מכזית: אלא שיפתא דאגנא. נמי קרי שלא מקום לישא ולא בטיל ביה כזית מכזית: כלל' דתרווייהו תנאי שפה עליונה אפילו פחות מכזית עובר שוליים אפילו כזית אינו עובר דפנות כזית עובר פחות מכזית אינו עובר: זימנין דלטיף. פעמים שהיא אפה על שפה עליונה והוי מקום לישא: כרבי שמעון בן אלעזר. דכיון דבטלה בטלה ואפילו טובא: טח פניה. של כופת שאור לתקנה לשיבה: מאן דמתני הא. משמיה דרב לא מתני הא ואמוראי נינהו ור' אבהו דרב: שני חלאי זיתים. בסדקי העריבה: חייב לבער. לחוט מלכסן והוי כזית במקום אחד ובדפנות קאי: לא אמרן. דאם אין ניטלין עמו אינו חייב לבער אלא בעריבה דקביעי בה: אבל בבית. אפילו שני חלאי זיתים שאין חוט מלכסן חייב לבער: זימנין דכניש להו. מכבד הבית ונפלי אהדדי: ביה ועלייה. חלי זית בבית וחלי זית בעלייה מי חיישין לכוני' דילמא כניש להו ומבחרן או לא אם המלך לומר בית ועלייה לא חיישין דהא לא מקרי לאי נפול נהוי מכוון כנגד התחתון בית ואכסדרה מהו ואם המלך לומר בית ואכסדרה שדרך האכסדרה נכנסים ויואלין לבית תמיד ואין מחילות שלימות חולקות ביניהם שיש חלונות ופתחים לאכסדרה הרבה מכל ד' והוי כחד ביתא חיישין דכניש כיבודי בית ואכסדרה: שני בתים זה לפניו מזה. ונכנסין לפניו דרך החיורן אבל אין תשמישן שזה תדיר מזה לזה בבית ואכסדרה מהו מי חיישין דכניש כיבודי בית זה בזה או לא: ונפסלה מלאכול לאדם. ונתקלקלה בעיפושא ממאכל אדם: מטמאה טומאת אוכלין. דכל זמן שהיא ראויה לכלב לא פקע תורת אוכל מינה: ונשרפה עם הטמאה בפסח. אם תרומה טהרה היא דכיון דלא חיזא לאדם מותר לטמאה בידים ואפילו לר' יוסי דאמר דפקח קמא (דף יד.) זו לעצמה וזו לעצמה המיוחד לאוכל אדם והל עליו שם אוכל טמא לעולם ואפילו נתקלקל ממאכל אדם עד שיפסל מאכילה כגון: העבדנין. שנוהגין בה עורות לבעד ונחננין שם קמח: תוך שלשה ימים. לפסח נתן קמח לחובה עדיין שם חמץ עליה וכשבא הפסח חייב לבער ואפילו היו בה עורות: קודם שלשה ימים. כבר נתקלקלה ע"י ריח הכלי ואף על פי שלא נתן לחובה עורות: רבי נתן אומר. לא נתן לחובה עורות מוניא לך דתוך שלשה ימים חייב לבער ואחר שלשה ימים לא שנתקלקלה מריח הכלי אבל נתן לחובה עורות בקמח ביטלה מתורת חמץ: אם מקפיד עליו. שעתיד ליטלו חוצץ ואין טבילה עולה לה: בקיומו. שיתקיים בסדקיו לתסום: מי דמי. דקתני וכן ההם גבי פסח בשיעורא בכזית ובפחות מכזית הליא מילתא והכא הליא מילתא בקפידא לא שנת פורתא ולא שנת טובא: (רש"י)

תוספות כופת שאור שייחדה לשיבה בטנה. אע"פ שראוי לאכילה כיון שאין מקיימת אותו לאכילה בטלה כמו לענין טומאה דאמרינן בהעור והרוטב (חולין דף קכט.) דבטלה אע"פ שראוי לאכילה. כדאמרינן התם בית שסיככו בורעים טהרו וטומאתו לאו דאורייתא דאי דאורייתא א"כ מצניו אוכלים דמטמאי טומאה חמורה ומשני כששימש מעשה עץ שימש משמע דמייירי בראוי לאכילה ונראה לר"י דכי היכי דפליגי לענין טומאה בפרק במה בהמה (שבת דף נב:) דרבנן סברי דכל הכלים נשלין מטומאתם בשינוי מעשה ורבי יהודה סבר דלא אמרינן שינוי מעשה לתקן אלא לקלקל הכי נמי פליגי גבי חמץ: (תוספות)

דף מו - א

לענין צירוף טומאה בפסח ובשאר ימות השנה איכא פלוגתא היכי דמי כגון דאיכא פחות מכביצה אוכלין ונגעו בהאי בצק בפסח דאיסורו חשוב מצטרף בשאר ימות השנה דבקפידיא תליא מילתא אם מקפיד עליו מצטרף אם רוצה בקיומו הרי הוא כעריבה מתקיף לה רבא מי קתני מצטרף והא חוצץ קתני אלא אמר רבא וכן להעלות טהרה לעריבה היכי דמי כגון דאיטמי הך עריבה ובעי לאטבולי בפסח דאיסורו חשוב חוצץ ולא סלקא לה טבילה בשאר ימות השנה בקפידיא תליא מילתא אי מקפיד עליו חוצץ ואם רוצה בקיומו הרי הוא כעריבה מתקיף לה רב פפא מי קתני וכן לענין טהרה הא לענין טומאה קתני אלא אמר רב פפא וכן לענין להוריד טומאה לעריבה היכי דמי כגון דנגע שרץ בהאי בצק בפסח דאיסורו חשוב חוצץ ולא נחתה לה טומאה בשאר ימות השנה דבקפידיא תליא

אם מקפיד עליו חוצץ אם רוצה בקיומו הרי הוא כעריבה: **מתני'** בצק החרש אם יש כיוצא בו שהחמיץ הרי זה אסור: **גמ'** אם אין שם כיוצא בו מהו א"ר

אבהו אמר ר' שמעון בן לקיש כדי שילך אדם ממגדל נוניא לטבריא מיל ונימא מיל הא קמ"ל דשיעורא דמיל כממגדל נוניא ועד טבריא א"ר אבהו אמר רבי שמעון בן לקיש לגבל ולתפלה ולנטילת ידים ארבעה מילין אמר רב נחמן בר יצחק אייבו אמרה וארבעה אמר בה וחדא מינייהו עבוד דנתן וכולן שעיבדן או שהילך בהן כדי עבודה טהורין חוץ מעור האדם וכמה כדי עבודה א"ר (אינייא) א"ר ינאי כדי הילוך ארבעה מילין א"ר יוסי ברבי חנינא לא שנו אלא לפניו אבל לאחריו אפילו מיל אינו חוזר אמר רב אחא ומינה מיל הוא דאינו חוזר הא פחות ממיל חוזר: **מתני'** כיצד מפרישין חלה בטומאה ביו"ט ר"א אומר לא תקרא לה שם עד שתאפה בן בתירא אומר תטיל בצונן א"ר יהושע

רש"י לענין צירוף טומאה. כדמפרש ואזיל דכפסה תליא מילתא כשיעוריה: ובשאר ימות השנה איכא פלוגתא. חיובו בין מקפיד לקאטו מקפיד והיינו דתנא סופא אם מקפיד עליו: דאיכא פחות מכביצה אוכלין ונגעו בהאי בצק. הדבוק בעריבה ונגעה בהן טומאה ואיטמי והדר נגעו בהן אוכלים טהורים: בפסח. דאיסור חמץ מחשב ויעשהו חשוב האויל וכיזה החשב להחשב לענין איסור חמץ ללא כביל לנבי עריבה כהיא רישא הקתא לענין טומאה נמי ללא כביל לנבי עריבה ומצטרף להשלים לכבילה וע"ג דליון מקפיד עליו ומטמא את אחרים: בשאר ימות השנה. דאיכא למימר איסורו חישב. בקפידיא תליא מילתא אם מקפיד עליו מצטרף להשלים האויל וסופו ליתב: וכן להעלות לה טהרה לעריבה. תליא נמי כשיעורא ולא שיעורא בפסח ואם מקפיד עליו קאי אשאר ימות השנה כגון דאיטמי וקא מטביל לה וקאמר דכפסה האויל ובקזית עובר עליה ובדפנות איסורו חישבו דעל כדחו כרזי ליתבו וחייז דלא הוי כעריבה ואפי' אינו מקפיד עליו: אבל בשאר ימות השנה. בין מרובה בין מועט בקפידיא תליא מילתא: וכן להוריד טומאה לעריבה. על ידי זה קא תליא נמי דאינו הפסח כשיעורא ולא שיעורא ואם מקפיד עליו אשאר ימות השנה קאי: ה"ג והיכי דמי כגון דנגע שרץ בהאי בצק: בפסח. דכזית איסורו חישבו חייז וכל הוי כעריבה ולא נחתא לה קום טומאה לעריבה ואפי' אינו מקפיד עליו ובפחות מזאת כי אינו מקפיד עליו ללא: ובשאר ימות השנה. אם מקפיד עליו אפילו כפחות מזאת חוץ: ואם רוצה בקיומו הרי הוא כעריבה. והוי כאלו נגע שרץ בעריבה ממש: מהני' בצק החרש. שאין ניכר אם החמיץ אם לאו שמאזנה הוא כחרש הזה שיש לו חושים ואינו ניכר אם שומע אם לאו דליון ארס עומד על דרכו ועל דעתו לישנא אחרנית בצק החרש קשה כחרש ואינו ניכר שהחמיץ ר"ל הכסופו פניו ואין סידוק לסימון החימוץ: אם יש כיוצא בו שהחמיץ. אם יש עיסה אחרת שנילושה בשעתה וכבר החמיצה: גמ' ממגדל נוניא לטבריא. דהיינו מיל: לגבל ולתפלה כו'. משום דר' אבהו אמר ריש לקיש נקט לה: לגבל. המגבל עיסה אחרת בשכר וכלי בעל הבית עומאים עד ארבע מילין הטריחיהו חכמים ליתב למקוה לטבול כליו וכן לתפלה אם מהלך ארס בדרך ובא עת ללון ולהתפלל אם יש בית הכנסת לפניו ברחוק ארבע מילין הולך ומתפלל אם וכן שם וכן לנטילת ידים לאכילה אם עתיד למזאז מים לפניו דל' מילין הולך לשם ונוטל את ידיו: ר' חייבו אמרה. להא מילתא משמיה דריש לקיש וללא ר' אבהו אמרה: וארבעה מילי אמר בה. כשיעור ארבע מילין היינו תלת וחדא מוסקי: ומאי היא עבוד. שיעור עבוד של עור כך המטמא ככשר כגון הנך דחשיב דהעור והרוטב ארבע מילין הוא לטבול מהורח שר מחמת עיבודו: כולן. כל אלו שמנו חכמים בענין הרוטב שעורותיהן מטמאין ככשרן מפני שהאור כך ודרכו לכבוש: שהילך בן. דרך עורות לשוטחן לפני דריסת רגלי ארס וזהו החילת עיבודו: אלא לפניו. אנטילת ידים ותפלה דמהלך בדרך קאי דליון גבל וכן עד ד' מילין דמה יש לו להפסיק: ומינה. מהא דר' יוסי בר חנינא דלומר בהדיא אפי' מיל אינו חוזר דוקא מיל קאמר הא פחות ממיל חוזר: מהני' כיצד מפרישין חלה בטומאה. שטמאת העיסה ושוב אין חלה הניתלת ממנה ראויה לאכילה כהן כיצד מפרישין אותה ביום טוב שכל פסח הרי אין יכול לאפותה מאחר שאינה ראויה לאכילה וכשהיתה נשפחה לערב אי אפשר שלא תחמיץ ולשפחה או להאכילה כללבים. אי אפשר שאין שורפין קדשים ביום טוב: רבי אלעזר אומר לא תקרא לה שם. חלה: עד שתאפה. תחלה דלכתיי כל חלה וחלה חזי ליה דמפריש מכל חלה ופוחת ולאחר אפייה אם רצה יפריש חלה שלימה על כולן כדתיניא בגמרא דקסבר רבי אלעזר הכל שהיא רודה מן התגור לחתום מלפניו לחלה: (רש"י)

תוספות לגבר. פי' בערך דבאדם המהלך בדרך מיירי דומיא דתפלה דאם יש גבל העושה עיסתו בטהרה ברחוק ד' מילין ימתין עד שיגיע לאותו גבל והשתא א"ש דלא שנו אלא לפניו קאי אכולהו: ולתפלה. נראה כפירוש הקונטרס ולא כערך דפירש לתפלה היינו לרחוץ ידיו להתפלל דהיכי דמי אי בעידנא דצלותא הא אמרינן בברכות (דף טו.) (אביי) לייט אמן דמהדר. אמאי בעידן צלותא דכתיב ארוח בנקיון כפי ואי שלא בזמן תפלה מאי איריא ד' מילין אפי' טובא נמי: לא תקרא לה שם עד שתאפה. שאם היה קורא לה שם לא היה יכול לאפותה ולא לשורפה דאין שורפין קדשים ביו"ט כדיליף במה מדליקין (שבת כד:) והיינו נמי טעמא הא דתנן התם אין מדליקין בשמן שריפה ביו"ט ותימה בשלמא פסול קודש אין שורפין ביו"ט שאין יכול להנות ממנה בשעת שריפה אבל תרומה טמאה שיכול להנות ממנה בשעת שריפה אמאי אין שורפים כמו שמותר להדליק בשמן של חולין להנאותו כך ישורף תרומה טמאה להנאותו וכי מפני שמצוה לשורף מיגרע גרע ותיקף ריב"ג דשמן של חולין מותר להדליק להנאותו כמו שמותר לאכול אבל תרומה טמאה דאסורה בכל ההנאות נמצא שההבערה אינה להנאה אלא לשם מצות שריפה אלא שהתורה לא הקפידה אם יהנה ממנה בשעת שריפה לכך אין דוחה יו"ט כשאר שריפת קדשים מידי דהוי אנדרים ונדבות למ"ד אין קרבים ביו"ט (ביצה דף יט.) אפי' שיש בהן היתר לאכילת אדם כיון דעיקרו לגבוה ונהניו משולחן גבוה קזבו אסור לטעמן ולמ"ד קרבים קסבר עיקר שחיטה לצורך אדם אבל שריפת תרומה טמאה אינה לשם הנאה מדאסר כל שאר הנאות אלא ודאי לשם מצות ביעור הוא ור"י פי' דודאי מותר לשורף ביו"ט תרומה לצורך אוכל נפש דלא שייך למימר משולחן גבוה קא זכו אלא דגורנין לצורך אטו שלא לצורך דשלא לצורך אסור מן התורה דגמרינן מקדשים שאין שורפין ביו"ט: עד שתאפה. אומר ר"י אן שרינן לקרות לה שם קודם אפייה אפי' דפסקין כר"א דהא אי איכא כהן קטן חזיא ליה כדאמר בפרק עד כמה (בכורות כז.) אין תרומת ח"ל אסורה אלא למי שטומאה יוצאה עליו מגופו וכן פסק בה"ג בסדר פסח בשם ר' כהן צדק ריש מתיבתא אפי' ליכא כהן קטן חזיא ליה כדאמר ר' גידול שרי דחזיא ליה ע"י ביטול ברוב כדאמר התם רבה מבטל לה ברוב ואכיל לה בימי טומאה ואת' ואמאי לא שרינן לאפות חלה טמאה מטעם דאמר (ר"א ב') שמעון בפי' דביצה (דף יז.) אף ממלאה אשה תנור פת אפי' שאינה צריכה אלא לכבר אחד מפני שהפת נאפה יפה כשהתנור מלא ואמר (רבה) התם הלכה כר"א ברבי שמעון ואפילו נאמר דאסור לאפות מפני שאסור לטעלה מכל מקום כי לא קרא לה שם אמאי צריך לטעמא דהואיל ואורי' דטעמא [דאמרינן] ביצה לא שייך אלא בתנור אבל כשאופה תחת נחלים לא: תטיל בצונן. אורי' דר"א ורבי יהושע לא פליגי אבן בתירא שלא תועיל

דף מו - ב

לא זה הוא חמץ שמוזהרין עליו בבל יראה ובבל ימצא אלא מפרישתה ומניחתה עד הערב ואם החמיצה החמיצה: **גמ'** לימא בטובת הנאה קמפילגי דר' אליעזר סבר טובת הנאה ממון ור' יהושע סבר טובת הנאה אינה ממון והכא בהואיל קמפילגי דר' אליעזר סבר אמרינן הוואיל ואי בעי איתשיל עלה ממוניה הוא ור' יהושע סבר לא אמרינן הוואיל איתמר האופה מיום טוב לחול רב חסדא אמר לוקה רבה אמר אינו לוקה רב חסדא אמר לוקה לא אמרינן הוואיל ומיקלעי ליה אורחים חזי ליה רבה אמר אינו לוקה אמרינן הוואיל אמר ליה רבה לרב חסדא לדידך דאמרת לא אמרינן הוואיל היאך אופין מיום טוב לשבת א"ל משום עירובי תבשילין ומשום עירובי תבשילין שרינן איסורא דאורייתא אמר ליה מדאורייתא צורכי שבת נעשין ביי"ט ורבנן הוא דגזרו ביה גזירה שמא יאמרו אופין מיי"ט אף לחול וכיון דאצרכוה רבנן עירובי תבשילין אית ליה היכירא איתיביה בהמה המסוכנת לא ישחוט אלא כדי שיכול לאכול הימנה כזית צלי מבעוד יום יכול לאכול אע"ג דלא בעי למיכל בשלמא לדידי דאמרי הוואיל ואי בעי למיכל מצי אכיל משום הכי ישחוט אלא לדידך דאמרת לא אמרינן הוואיל אמאי ישחוט אמר ליה משום הפסד ממונו ומשום הפסד ממונו שרינן איסורא דאורייתא אמר ליה אין משום הפסד ממונו גמר בבלו לאכול כזית ואי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה איתיביה לחם הפנים

רש"י לא זהו חמץ שמוזהרין עליו. כדמפרש בגמ' דלחו דידיה הוא לאחר שקרא עליה שם וקרא כתיב שֶׁכֶּךָ חֵמֶץ וזה אינו שֶׁכֶּךָ ולא שֶׁכֶּךָ לחמץ לא מטא ליה כהן: גמ' טובת הנאה. דבר מועט דתניא (בכורות דף כז.) רשאי ישראֵל לומר להכירי הילך סלע ותן כל תרומתך לכן בחי כהן היינו טובת הנאה שֶׁכֶּךָ לוֹ לִישָׁרָאֵל כהלה זו שרשאי לתתה לכל כהן שירצה וליטול דבר מועט מאוהבו שֶׁכֶּךָ כהן שֶׁכֶּכִּי שֶׁיִּתֵּנָה לוֹ ר' אליעזר סבר טובת הנאה ממון והוואיל הך חלה כדקדוה ועבר עלה אי מהמיהא גביה הלבך לפי ר' זרישא ור' יהושע סבר טובת הנאה אינה ממון ולחו דידיה הוא ואינו מוזהר עליה ומשום פקדון נמי ליכא לדכתי עילא דהא: לא דכתיב עילמא טובת הנאה אינה ממון ובהואיל קא מופלגי. ר' אליעזר סבר עבר עליה משום הוואיל ואי בעי מיתשיל עלה והדרא לטיבולא ודידיה היא דעל כל נדר והקדש ותרומה הקדוש במזמית פה יכול לישאל להם ולעקור דבורו הלבך ממוניה הוא ועבר עליה ומלכתא פשייתה נמי ביי"ט כי כל קרא עליה שם וע"ג דליכא חדא דלא חיילא משתייה דכל חדא וחדא איכא למימר הא לאו חלה היא ואי נמי קרא עליה שם מצי למיפח לה הוואיל ואי בעי מיתשיל עלה מיהו כיון דלית לר"א הסב מרפין חלה הכי שפיר טפי שתייה תחלה משום רווחא דמלתא וכל כמה דלפטר למיעבד שפיר בלא שום הוואיל ניחא למיעבד: לא אמרינן הוואיל. הלבך על חימומה אינו עובר אבל על אפייתה עובר דליכא חדא דלא חיילא ליה: האופה מיי"ט לחול. לאחר שאכל וגמר סעודתו דפשיטא לוֹ דלא חיילא ליה מיהו הוואיל איתרעא שיהא חול. לוקה משום לא תעשה כל מלאכה: הוואיל ואי מיקלעי ליה אורחין. הוואיל ואי מיקלעי ליה אורחין חזי ליה כזית ליום טוב: מדאורייתא צורכי שבת נעשין ביי"ט. דכתיב (שמות יב.) אך אשר יאכל לכל נפש ויי"ט חלה קדושה היא דהרייהו שבת אוקרו וכי היכי דמותר לבשל לכו ביום מותר לבשל למחר: ורבנן הוא דגזרו. כי לא איתו עירובי תבשילין כדי שלא יאמר אופין אף לחול: בהמה מסוכנת. ורואה לשחוט ביום טוב בלא תמות ויפסדיה: כזית ללי. זהו קל בבישולים: כדי שיכול לאכול. שיהא שהות ביום כדי להפיש ולתתוף כזית וללכות ולאוכל ואי איכא שהות כי האי שרי וע"ג דלא איכיל מינה: אמאי ישחוט. הא לא כריד למיכל שכבר אכל: משום הפסד ממונו. ויודע הוא שאינו מותר בלא אכילה גמר בבלו לאכנס את עמו ולעבור על דעתו ולאוכל כזית והוא ליה לכריד כזית ביי"ט ומשום ההוא זה עבידא למישחתיא כזית דאי אפשר לכזית בלא שחיטה אבל הכא דליכא למימר גמר בבלו לאכנס עמו משום הוואיל לא שרינן איסורא דאורייתא כיון דלא כריד למידי: לחם הפנים. כל שבת ושבת: (רש"י)

תוספות הוואיל ואי בעי מיתשיל עליה. הקשה בקונטרס א"כ יקרא לה שם ואח"כ תאפה מטעם הוואיל ואי בעי מיתשיל עליה ואור"י כיון שיכול לעשות בלא הוואיל לא לנו לעשות ע"י הוואיל וא"כ אמאי שרי ר' אליעזר לאפות משום הוואיל דכל חדא וחדא חזיא ליה כדלקמן בלא הוואיל יכול לעשות ע"י הטלה לצונן ואור"י היכי דתיי טפי מהטלה לצונן דאיכא למיחש שלא תזוהר יפה ויבא לידי חימוץ ועוד י"ל הוואיל ואי בעי מיתשיל עלה לא שכיח לא אמר להתייר כדמוכח לקמן גבי לחם הפנים ושתיה הלחם דאין אפייתו דוחה יי"ט אע"ג דאיכא למימר הוואיל ואי בעי פריק ליה שאין התנוה מקדשם שאם היה מקדשם א"כ יפסלו בלינה כיון דאופין אוקרו חוץ ויי"ט וכן מוכח במנחות (דף עב:) דמ"ד אין אפייתו דוחה יי"ט קסבר דאין התנוה מקדשם ורשב"א פירש כי ג"ל שדעת רש"י כיון שהסל מצרפין וסופו ליטול אחת על כולן נמצא שטרך בדבר שאין ראוי לאכילה אלא מטעם הוואיל שרי דאי בעי לא מפריש חדא לחלה אלא בצע פורתא מכל חדא וחדא וכל חדא וחדא חזיא ליה וכיון דכי נמי לא תקרא לה שם עד שתאפה לא שרי אלא על ידי הוואיל ואם יקרא לה שם קודם טהורה ואחת טמאה הוון תרי הוואיל ותרי הוואיל לא אמרינן וקשה לרשב"א לפירושו כיון דאם יציע מכל חדא וחדא יהא מותר בלא הוואיל היאך שרו רבנן למיעבד ע"י הוואיל כיון דאפשר בלא הוואיל ותיירך שלא הטרחה חכמים לבצוע מכל אחת ואחת ור"י מקשה דהא כי נמי בצע מכל חדא וחדא אסור לאפות כדמוכח בפ"ב דביצה (דף כא.) דאמר עיסה של נכרי ושל ישראל אסור לאפות ביי"ט כיון דאפשר למיפלגה בלישה ונראה לרשב"א לחלק דדוקא בעיסת נכרי אסור מדרבנן אבל גבי חלה לא אסור משום תיקון חלה ואין נראה לרשב"א מה שמשמע מתוך פ"ה דאע"פ שהיה בהן כדי חיוב חלה מתחלה בעינן צירוף של להפריש אחת על כולן וכן משמע בפסק שלו לקמן דלא בעינן צירוף של לר' אליעזר אלא כשלא היה בתחלה שיעור חלה דאחרי מיתיה לה לקמן בשמעתין גבי נשי דאפיין קפזי לפסחא והכי תניא בהדיא במס' חלה (פ"ב משנה ד) דנתן העושה עיסתו קבין קבין פטור מן החלה עד שישכור ר' אליעזר אומר אף הרודה ונתן לסל וכו' משמע בהדיא דמייירי היכא דלא היה שיעור חלה אבל היכא דיש שיעור חלה לא בעינן צירוף של להפריש מזה על זה אלא הקפה בעלמא כדי לתרום מן המוקף כמו בתרומה ומעשר דלא בעינן צירוף של להפריש מזה על זה אלא הקפה מיהו נראה לר"י דעם נתינה לסל בעינן נמי נגימה בהדי הדי משום נטילת חלה מן המוקף ונכדאמר ר' אליעזר גופיה בפ"ב כשם (סוטה ל.) שתי עיסות אחת טהורה ואחת טמאה ונתן פחות מכשינה באמצע כדי ליטול מן המוקף כדלן שרי על ידי צירוף של משמע דבעי נמי נגימה: הוואיל אי בעי מיתשיל עליה. תימה לרשב"א אמאי אפשר כל שעה (לעיל דף ח.) דמצת מעשר שני אין יוצא בה בפסח לר"מ דסבר מעשר שני ממון גבוה ולא חשיב מצתכם הא הוואיל אי בעי מיתשיל עליה ותי"ר דשאני הנהו דכתיב בהו לה' אע"ג דאי בעי מיתשיל עליה חשבם הכתוב של גבוה ועוד תיר' ר' ייכא דהא חלה בעינן ליה הגזבר לא אמרי' הוואיל אי בעי מיתשיל עליה והוואיל אי בעי מיתשיל עליה ותי"ר דשאני הנהו דכתיב בהו לה' אע"ג דאי בעי מיתשיל עליה חשבם הכתוב של גבוה ועוד תיר' ר' ייכא בעי קני ליה ועוד תירך כיון שנתחמץ שום אדם לא יפדנו וצ"ע בהנהו הוואיל דכל שעה (ג"ז שם) הוואיל ולא קרא לה שם: רבה אמר אינו לוקה. ואת" דאמר בהמצניע (שבת צה.) המכבד והרודה חלות דבש שגב בשבת חייב חטאת הזיד ביום טוב סופג את הארבעים דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים אין כאן אלא שבת ואמאי לוקה לר' אליעזר לימא הוואיל ומיקלעי ליה אורחים ואפי' רבנן לא פטרי אלא משום דלא חשיבי דבש בכורתו מחובר ויש לומר כגון שהדבש הדיש ואינה ראויה לאכול ואפי' אי מיקלעי ליה אורחים לא חזי לתו אי נמי ברודה סמוך לשקיעת החמה שאפילו יבוא אורחים אין שהות ביום לאכול ובהאי שינויא איש"ש מה הקשה ריב"א דשמישהו ליה לרבה דאית ליה הכנה בריש מסכת ביצה (דף ב:) וברישי בכל מערבין (עירובין ח:) דאמר אין יום טוב מכין לשבת אי אמרת הוואיל היכא משכחת לה דאין יום טוב מכין לשבת והשתא משכחת לה סמוך לשקיעת החמה כדפרישית ואם תאמר אי אמרינן הוואיל א"כ בטלת כל מלאכת שבת הוואיל וראוי לחולה שיש בו סכנה וי"ל כיון

דף מז

נאכל לתשעה לעשרה ולאחד עשר לא פחות ולא יותר כיצד כדרכו לתשעה נאפה בערב שבת נאכל לתשעה חל יום טוב להיות בע"ש נאכל לשבת לעשרה שני ימים טובים של ראש השנה נאכל לשבת לאחד עשר לפי שאינו דוחה לא את השבת ולא את ה"ט ואי אמרת צורכי שבת נעשין ב"ט אמאי לא דחי י"ט א"ל שבות קרובה התירו שבות רחוקה לא התירו ולרשב"ג דאמר משום רבי שמעון בן הסגן דוחה את י"ט ואינו דוחה את יום צום מאי איכא למימר בהא פליגי מר סבר שבות קרובה התירו שבות רחוקה ומר סבר שבות רחוקה נמי התירו מתיב רב מרי שתי הלחם אינן נאכלות לא פחות משנים ולא יותר על שלשה כיצד נאפות ערב יום טוב נאכלות ליום טוב לשנים חל י"ט להיות אחר השבת נאכלות ל"ט לשלשה לפי שאינה דוחה לא את השבת ולא את ה"ט ואי אמרת צורכי שבת נעשין ב"ט השתא דשבת ב"ט שרי דיום טוב ביום טוב מיבעיא שאני התם דאמר קרא לכם ולא לגבוה ולרשב"ג דאמר משום ר"ש בן הסגן דוחה את יום טוב מאי איכא למימר סבר לה כאבא שאול דאמר לכם ולא לנכרים שלח ליה רב חסדא לרבה ביד רב אחא בר רב הונא מי אמרין הואיל והא תנן יש חורש תלם אחד וחייבין עליה משום שמונה לאוין החורש בשור וחמור והן מוקדשים וכלאים בכרם

רפ"ו נאכל לתשעה. ליום השיעי לאפייחו: נאפה בערב שבת. זו מסדרין אותן למחר ולקצת הבאה מסלקים אותן הרי הוא נאכל לקצת הבאה ליום השיעי לאפייחו: חל י"ט בערב שבת. ולא היו יכולין לאפות דבר שלא לאורך י"ט ואפואו מערב י"ט שהו חמשי בקצת נאכל לקצת שניה דהיינו בעשרה: שני ימים של ר"ה. חלו בחמשי ושני כגון שצלו עדים מן המנחה ולמעלה דתנן (ר"ה דף כ): נוהגים אותו היום קודש ולמחר קודש נאפה צריכיהו בקצת נאכל לקצת שניה לאחד עשר והוא שבת לאו יום צום הוא דקשהו באים עדים לאחר המנחה היו עושין אלו מעובר ומונין מיום שני כדלמרינן שלא היו מקבלין את העדים לקדש בו ביום א"כ באים קודם המנחה וא"כ היו צום מצי אכיל ליה לאורחא דהו נאכל ליום ולילה ובקדשים לילה הולכת אחר היום ושני ימים טובים של ר"ה דוקא נקט דזמון לחם הפנים לא היו שני ימים טובים של גלויות: שאינו דוחה. באפייחו: לחם הפנים. צרכי שבת הוא שמשלקין ואוכלין אותו בקצת ואי מלאויהתא נעשין ב"ט בגבולין ומדרכין הוא דלכורי הא בקמקש קיימא לן דלא גזרו על הקצות ואמאי אינו דוחה: לעולם צרכי שבת. ב"ט אין בהו אלא משום שבות ודקא קשיא לך הכא ליתא דליון שבות במקדש: שבות קרובה. של י"ט עלמו או של אותה שבת עלמא שצריכה לכו ביום במקדש התירו: שבות רחוקה. דלחוח שבות י"ט זה בשביל שבת שניה לא התירו במקדש: ואינו דוחה את יום טוב הכפורים. באפייחו דלכוריחא דלכוריחא הוא דלא הותר בו אוכל נפש אכל יו"ט הותר בו אוכל נפש והאי אוכל נפש הוא ורשב"ג דליון אוכל ל"ט הרי אוכל לקצת דהוא נמי י"ט הלכך בעלמא איסור שבות הוא ובמקדש לא גזרו ורשב"ג דלחוחה היא: שתי הלחם. הבאין בעצרת: לקצת. לפי שאפואו מערב שבת: ביום טוב מויבעיא. אי נמי לא חזו השתא הא חזו לכו ביום ומי גרעו מצרכי שבת של מחר דלכל האי יומא לא חזי ליה דהא סעד כבר אלא לאו שמע מינה אין מותר ב"ט מן התורה אלא דבר הרלוו לו אותה שעה וצרכי שבת טעמייהו משום האויל דלכוריחא ובהני ליכא למימר האויל משום דהתירא שעתא לא חזי עד שישחטו כבשים עליהן ויזרוק דמן וכיון דהוה אפשר למיעבד מאתמול לא דחי ליה ל"ט מידי דלא חזי ליה: רבן שמעון כו'. לא גרסי' ביה ואינו דוחה יום טוב דמה ענין יום טוב סמוך לעצרת: כאבא שאול. במס' ביצה (דף קז): לכם ולא לנכרים. אכל לגבוה קרי: ביד רב אחא. הטעמו שהוה זו לאומרה לרבה משמו: החורש בשור וחמור. משום לא התרוג וגו': והן מוקדשין. עובר על הקור שיהא קדשי מזבח משום לא תעבוד בכבוד שורך וכל הקדשים בכבוד ועל החמור שהוה קדשי בדה הבית משום לאו יהודי במעילה דלמחר כפ כל שעה (לעיל ג). הוה במעיל' באחר' וגמר חטא חטא מתרומה הרי שקצת לאוין חלוקין ולא חשיב אלא לאוין חלוקין: (רפ"ו)

תוספות נאכל לאחד עשר יום. כגון שבאו עדים מן המנחה ולמעלה ביום חמשי דנוהגין אותו היום קודש ולמחר קודש כי היכי דלא לזלוזלו ביה לשנה הבאה כשיבאו העדים קודם המנחה כדמוכח בריש ביצה (דף ה:) ובתרא עיקר ומיניה מנינן ויה"כ ויהא יוה"כ ביום א' ואז נאכל ל"א אבל אם באו עדים קודם המנחה א"כ למחר ביום ו' חול גמור הוא ויכולין לאפות לחם אחר ביום ו' ולחם הראשון יפדה דאין התנור מקדשם כיון דקסבר דאינו דוחה לא שבת ו"ט כדפרישית לעיל: ואי אמרת צורכי שבת נעשין ב"ט לאו משום דקדושה אחת היא אלא כלומר הואיל שהיא מצות שבת אם לא יעשה ב"ט שוב לא יעשה חשיב כמו אוכל נפש ד"ה ו' והשתא פריך שפיר בשלמא לדידי דלא שריא ב"ט לשמחת י"ט אלא כה"ג שיהא עיקרו משום שמחת י"ט והכא ליכא שמחת י"ט וגבי שתי הלחם נמי אין עיקרו לשמחת י"ט אלא עיקרו משום זבח אלא לדידך דאמרת צורכי שבת נעשין ב"ט וכל דבר שהוא מצוה וצריך לעשות ב"ט שאין לו זמן אחר הכא אמאי לא דחי י"ט וכן נראה לקמן גבי שתי הלחם ורש"י פי' גבי שתי הלחם דלרבה א"ש דלא שייכא הואיל משום דהתירא שעתא לא חזו עד שישחטו עליהם כבשים ויזרוק דמן וקשה לר"י לפירושו כיון דהגמרא אינה יודעת חילוק בין גבוה להדיוט וכי בשביל שלא יהא עכשיו ראוי אע"פ שיהא ראוי לכו ביום יהא אסור הלא כשאופה העיסה לאורחים אינה ראוייה עד שתאפה ושלמי חגיגה שמונת לשוחטן אע"פ שאסורים עד שיוזרוק דמן ושחט בהמתו נמי בשעת שחיטה אינה ראוייה אלא כיון שמונת אחר זמן לכו ביום לאו חסרון הוא וא"כ תיקשי נמי לרבה וימיהו י"ל לפ"ה דבמקדשין וכלאי הכרם מפרש ר"י דחשיב תרי לאוי משום כלאי זרעים ורשב"ג דאמר דוחה י"ט. בשלמא לדידי דאמינא דסבירא ליה לת"ק דצורכי שבת אינן נעשים ב"ט איכא למימר דבהא פליגי ולא איירי אלא בדאורייתא וקשה לך מת"ק אי נמי אומר רשב"ג דאיכא למימר דפליגי דמר סבר אמרי' הואיל ויכול לפדותו ומר סבר לא אמרי' הואיל דלא שכיח כדפרי' לעיל אלא לדידך דאמרת דטעמא דת"ק משום שבות רחוקה בהא ליפלוג עליה רשב"ג: לכם ולא לגבוה. פי' אף ולא לגבוה ודרשינן נמי ולא לנכרי כדמוכח בבבא (דף כ): דמאן דסבר נדרים ונדבות אין קריבין ב"ט דריש נמי לכם ולא לנכרי גבי אמרו להם בית שמאי לבית הלל והלא כבר נאמר לכם ולא לגבוה: ומקדשין. פי' ה' דבמקדשין איכא תרתי בשור עובר משום לא תעבוד בכבוד שורך וחמור שהוא קדשי בדה הבית חייב משום מעילה ובחנם דחק דבשור גופיה מיחייב משום מעילה אם הוא עולה או חטאת וקשה לר"י דבפרק בתרא דמכות (דף כב). אמר מידי דאיתא בשאלה לא קתני ופרקי' והרי הקדש ומשני בכבוד ופרקי' והרי נזיר והשתא מחמור הוה ליה לאקשווי לפ"ה כיון דאיירי בחמור הקדש וע"ק לפי' ליחשוב נמי כלאי זרעים ולוקמא כגון שזרע הרבה מינין בכרם דכי האי גונא פריך במסכת מכות (דף כא). לחשוב כמה לאוי ונראה לר"י דלא חשיב לאו דמעילה דלא חשיב אלא הנך לאוי דלקי עלייהו אחרישה כל שהוא אבל אלאו דמעילה לא לקי עד שיחוש בשוה פרוטה וכלאי הכרם מפרש ר"י דחשיב תרי לאוי משום כלאי זרעים ומשום כלאי הכרם וכן משמע כפי' מדלא קתני כלאי הכרם אלא כלאים בכרם והא דאמר רבי יאשיהו אינו חייב עד שיוזרוק חטה ושעורה וחרצן בממלות יד לאו משום דלית ליה כלאי זרעים אלא אינו חייב משום כלאי הכרם קאמר וכן משמע בירושלמי דקאמר על דעתיה דר' יאשיהו כתיב שדך לא תזרע כלאים דבר נאמר לא תזרע כרמך כלאים פי' כיון דבאל חרצן מיחייב משום שדך ומשני שאם התרו בו משום שדך לוקה ממשום כרמך לוקה וכן משמע בפי' אותו ואת בנו (חולין פב). דקאמר הזרע כלאים כלאים מילתא אגב אורחיה קמשמע לן דאיכא תרי גוויי כלאים לאפוקי מדברי יאשיהו דאמר עד שיוזרוק חטה וכו' וקא משמע לן דכי זרע חטין וחרצן ושעורה וחרצן נמי חייב ומדלא נקט חטה ושעורה אלא חטה וחרצן משמע דרבי יאשיהו מודה בחטה ושעורה דלוקה משום כלאי זרעים והא דאמרינן בפרק בתרא דבביות (דף נד). דהירושא ויצהר אין תורמין מה על זה מדכתוב כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן תן חלב זה וחלב זה אשכחן תירוש ויצהר תירוש ודגן ודגן מינן אמרת קל וחומר וכו' ולרבי יאשיהו מיייתי לה הכי

ושביעית ביום טוב כהן וזויר אבית הטומאה ואי אמרינן הואיל אחרישה לא ליחייב הואיל וחזי לכיסוי דם ציפור א"ר פפא בר שמואל באבנים מקורזלות ראיות לכותשן וכתושה ביום טוב מי שרי ראיות לכותשן כלאחר יד בצונמא צונמא בר זריעה צונמא מלמעלה ועפר תיחוח מלמטה ותיפוק ליה משום עפר תיחוח אלא אמר מר בר רב אשי בטינא וטינא בר זריעה הוא במתונתא איתיביה אביי המבשל גיד הנשה בחלב בי"ט ואוכלו לוקה חמש לוקה משום מבשל גיד ביום טוב ולוקה משום אוכל גיד ולוקה משום אוכל בשר בחלב ולוקה משום הבערה ואי אמרינן הואיל אהבערה לא ליחייב הואיל וחזי ליה לצרכו אמר ליה אפיק הבערה ועייל גיד הנשה של נבילה והתני רבי חייה לוקין שתיים על אכילתו וששל על בישולו ואי איתא שלש על אכילתו מביעי ליה אלא אפיק הבערה ועייל עצי מוקצה ומוקצה דאורייתא הוא א"ל אין דכתיב [שמות טז-ה] והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו ואזהרתה מהכא [שמות כ-ג] מלא תעשה כל מלאכה א"ל והא אתה הוא דאמרת בעאי מיניה מרב חסדא ואמרי לה בעאי מיניה מרב הונא הביא שה מאמר ושחטו תמיד בי"ט מהו ואת אמרת לן (אמר לי) עלה שה ולא הבכור אחת ולא מעשר מן הצאן ולא הפלגס

רש"י וצביעית. לעובר משום שך לא תזרע וחורש חולדה דזרע כגון חורש לכסות את הזריעה; ובכלאים בכרם. דכדיה לקח חרש מחפה ככלאים והמחפה ככלאים לוקה הרי חמשה ו"ט הרי גשה וצבת לא תגא משום גלגלו שניתן לזוהרה מיתת ב"ד הוא דליון לוקין עליו; וכהן וזויר אבית הטומאה. שה בית הקברות והוא כהן וזויר ויש כהן לזו כהן לנפש לא יומא ולזו כהן על נפש מת לא יבוא; אחרישה. משום לזו ד"ט לא ליחייב; דם פסור. הואיל ואי מזדמני ליה פסור והיות טובה; בלכבנים. לזא חזו לכיסוי; ראיות לכותשן. קושיא היא: כלאחר יד. ע"י שינוי דשבות בעלמא הוא וכוון דמדלוריייתא שרי פקע ליה מלקות; טיגא. טיגא לא ובלול; מתונתא. ארץ לחה דרזיה לזריעה וזיה נעשית עפר אם בל לכותשה היא מדבקה ונגבלת; לוקה משום מבשל גיד בי"ט. ביטול שאינו רזיו ולוקה משום מבשל בשר בחלב אפילו הוא חול וקסבר יס בגידיה בנותן טעם ובשר הט: משום הבערה. שכל לזרדך הדבערה מלכא לעלמא וביטול מלכא לעלמא: גיד הנשה של נבלה. דלוקה על אכילתו משום נבילה; שהם על אכילתו. אוכל גיד ואוכל בשר בחלב: שלש על בישולו. משום הבערה ד"ט ומשום ביטול ד"ט ומשום מבשל בשר בחלב אפילו בחוץ; ועייל עצי מוקצה. דהשתא ליכא למימר הואיל דמדלוריייתא אסור להשתמש בלש מוקצה בי"ט: מוקצה דלוריייתא. בתמיה: והכינו. בזמזמן שזמזן כל זרעו היום ויאמר דבר זה לזרד היום דמשום טריה מלכא שבת לא כריד דהכתיב את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו וכיון דלאו מזמזן הוא והכתוב קראו הכנה הויה לה מלכא ועובר עליה משום לא תעשה כל מלכא: בעאי. שאלתי; מאפר. אחר ומוקצה הוא שאינו נכנס ליישוב ימים רבים; תמיד. עולה של יצור; מהו. לוקה: שה ולא את הבכור. מתניתא היא ודקשה קרא לזרעון (מה) גבי קרבנות; ושה אחת מן האלון מן המאחיים ממסקה ישראלי; שה ולא את הבכור. דשה משמע שיהא רזיו להיות בין זכר בין נקבה דכובן ככלל שה זכור אינו אלא זכר; ולא מעשה. דמעשה בהמה אינו רזיו להקדישו לקרבן אחר והכי משמע אחד שיהא לזכר ולא זה שאינו בל אלא מכלל עשירה; מן האלון. ולא כל האלון מיעוטא הוא להזויר פלגם ולא מכלל כבש ולכלל איל לא כל האלון כל חודש עשיר דכבש בן שנה הוא ואיל משנכנס לשנה שניה חודש שלם והכי מפרש לה במס' פרה (פ"א משנה ג): (רש"י)

תוספות אפילו ע"י ד"א אין מעשרין מזה על זה תירוש ודגן דגן ודגן שהן כלאים ע"י דבר אחר וכו' ע"י ד"א דקאמר לא קאי אדגן ודגן דבלאו דבר אחר מיחייב בחטים ושעורים לחד ועטמא דר' יאשיהו דכלאים בכרם לא מיחייב אלא בשלשה מינין ובכלאי זרעים מיחייב בב' מינין מפר"י דזריעת כלאים משמע בב' מיני זרעים וחרצן לאו מין זריעה הוא אבל אין לפרש משום דמשמע לא תזרע בהדי כרמך כלאים אבל שך בלא שום זרע קרוי שדה דהא לא שייך לפרש כן גבי בהמתך ולפירושו ר"י קשה אמאי נקט שור וחמור בשור לחוד' ה"מ לאשכוחי כלאים בשור פסולי המוקדשים כדאמר בפ' בתרא דמכות (דף כב). דאמר רבי יצחק המנהיג בשור פסולי המוקדשים דלוקה משום דעשאו הכתוב ב' גופים דאיתקש לצבי ואיל ולפ"ה ניחא דליכא בפסולי המוקדשים' לאו דמעילה ולפ"י י"ל דמשום דיעקר כלאים בשור ובחמור תניב נקט שור וחמור; ושביעית. למ"ד בפ"ק דמועד קטן (דף ג). חורש בשביעית אינו לוקה מוקי הך דהכא בחורש ומחפה דמחפה חייב משום זרע; אחרישה לא ליחייב הואיל וחזי לכיסוי דם ציפור. אם היה דם ציפור במקום חרישה ובכה"ג שאם היה מבקש עפר אחר יונג הדם או יטשטש ע"י מים ולא יקיים מצות כיסוי וגם מיירי שאין יכול לקפלו וליטלו דאם לא כן לא שייך כאן דלידחי עשה לא תעשה כדאמר ר"ל [בשבת] (דף קלב). כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב אם לאו ודחה עשה לא תעשה: באבנים מקורזלות. פי' רכות שהן ראיות לזריעה מיהו לא חזי לכיסוי עד שיכתוש וגבי בית הכסא נמי לפי שהן רכות ראיות יותר לקינוח מכשהן קשים ולא כפ"ה דפי' התם בפ' כירה (שבת מג). מקורזלות חדות דהכא לא א"ש ורש"י מחקו כאן מן הספרים: כתישה בי"ט מי שרי. הקשה ריב"א מאי פריך הא ודאי שרי כמו חרישה דשרי משום הואיל הכא נמי כתישה ועוד תימה היכי פריך הכא דליתני עשה דכיסוי ודחה לאו ד"ט הא אין י"ט נדחה מפני עשה דהא תנן בכיצד צולין (לקמן פג): אין שריפת קדשים דוחה י"ט ובפ' במה מדליקין (שבת כד): יליף מקראי או משום כדמסיק רב אשי התם ד"ט עשה ולא תעשה הוא ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה ומפרש רשב"ם הואיל וחזי לכיסוי דם ציפור לא משום דחיה קאמר אלא משום דזא לא צריך לחרישה אלא לעפרה ופטור דחופר גומא ואינו צריך אלא לעפרה פטור משום דהוי מלאכה שאין צריכה לגופה והשתא פריך שפיר כתישה בי"ט מי שרי דכתישה הוי כטחינה וצריכה לגופה הוא שמתכוון לעשות עפר לכסות ולא משתרי לצורך כיסוי דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה וקשה לר"י הא דחופר גומא פטור היינו דוקא בבית דמקלקל הוא כדמוכח בפ"ק דחגיגה (דף י). והכא בשדה דלזריעה קיימא שמשביח את השדה בחרישה ואפילו אי הוה התם דם ציפור הוה חייב אי חריש בארעא דיליה ואי אמרת הואיל ואי הוי מלאכה שאין צריכה לגופה פטור השתא נמי פטור א"כ ביטולת כל מלאכת שבת ור"י מפרש דבחרישה דכלאים קאי דליכא אלא לאו גרידא אבל איום טוב לא קאי וכגון שאם היה הולך לבקש עפר אחר היה הדם נבלע בקרקע ומסיק כתישה בי"ט מי שרי טפי כיון דמשום י"ט אסור דמשום דאית ביה עשה ולא תעשה גם משום כלאים לא שייך למיפטר בהואיל דאפילו אם היה שם דם ציפור אסור ובתלת נמי הוה מצי לשנויי חרישה בי"ט מי שרי אלא דמשני ליה בע"א משום יגידיל תורה ויאדיר; ולוקה משום הבערה. בפ"א דביצה (דף יב): אמר הא מני ב"ש היא דלית להו מתוך אבל לבית הלל שרי אע"ג דצריך שיהא צורך היום הא נמי חשיב צורך היום אע"פ שאין ראוי לאוכלו אלא באיסור; אהבערה לא ליחייב. מכאן מוכיח ריב"א דרבה דאמר הואיל היינו אפילו לבית שמאי אמר: הואיל וחזי לצרכו. בלא האי פירכה נמי קאמר מכות אפיק הבערה משום דקשיא ליה הא דקאמר רב חילוק מלאכות לשבת ואין חילוק מלאכות ל"ט; ועייל עצי מוקצה. תימה לר"י מ"מ ליינני גיד הנשה של נבילה ולילקי נמי משום נבילה: שה ולא הבכור. פירש בקונט' דשה משום בין זכר ובין נקיבה ותימה דהא בעולה איירי דאין באה נקבה וא"ת אמאי אציטרק קרא שאין ממזיד בא מבכור ומעשר תיפוק ליה שאין מתנותיהן שוות וי"ל דהא אמר כל הנותני' במתן ד' שנתנו במתנה אחת כיפר וע"ק היצק יעשה ממזיד מבכור הא קעבר משום כל שממנו לאשים הרי הוא בבל תקטירו (יבמות דף ק). וי"ל כיון דמסיק ליה לשם עולה דינו כדיון עולה ומהאי טעמא נמי ניחא לענין מתנה ור"י פירש דהאי קרא מיתעבי בפסח דכתיב ביה שה תמים וקאמר שלא יביאנו לא דבכור ולא דמעשר וא"ש השתא דמתנותיהן שוות ולא תיקשי כל שממנו לאשים: שה ולא בכור. וא"ת בפרק קמא דחגיגה (דף ח). דנפקא לן בממסת ידך דכל דבר שבא חובה אין בא אלא מן החולין וי"ל דהכא אסמכתא בעלמא היא ומן המאחיים שערלה בטילה במאחיים נמי אסמכתא היא אך קשה דממשקה ישראל מן המותר לישראל דרשה גמורה היא דמהאי קרא יליף בפ"ק דמנחות (דף ה): דטריפה אסורה לגבוה: (תוספות)

[יחזקאל מה-טו] מן המאתים ממותר שתי מאות שנשתיירו בבור מכאן לערלה שבטילה במאתים ממשקה ישראל מן המותר לישראל מכאן אמרו אין מביאין נסכין מן הטבל יכול לא יביא מן המוקצה אמרת מה טבל מיוחד שאיסור גופו גרם לו אף כל שאיסור גופו גרם לו יצא מוקצה שאין איסור גופו גרם לו אלא איסור דבר אחר גרם לו ואי אמרת איסור מוקצה דאורייתא מה לי איסור גופו מה לי איסור דבר אחר ועוד הא אתה הוא דאמרת חילוק מלאכות לשבת ואין חילוק מלאכות ליו"ט אלא אפיק הבערה ועייל עצי אשירה ואזהרה מהכא **[דברים יג-יח]** ולא ידבק בידך מאומה מן החרם אמר ליה רב אחא בריה דרבא לאביי ונלקי נמי משום **[דברים ז-טו]** ולא תביא תועבה אל ביתך אלא אפיק הבערה ועייל עצי הקדש ואזהרה מהכא **[דברים יב-ג]** ואשיריהם תשרפון באש לא תעשון כן לה' אלהיכם אמר רמי בר חמא הא דרב חסדא ורבה מחלוקת דר"א ורבי יהושע היא דר"א סבר אמרינן הואיל ורבי יהושע סבר לא אמרינן הואיל אמר רב פפא ודילמא עד כאן לא קאמר ר"א התם דאמרינן הואיל אלא דבעידנא דקא עיילי לתנורא כל חדא וחדא חזיא ליה לדידיה אבל הכא דלאורחין הוא דחזי לדידיה לא חזי אימא הכי נמי דלא אמרינן הואיל אמר רב שישא בריה דרב אידי ודילמא לא היא עד כאן לא קאמר רבי יהושע התם דלא אמרינן הואיל אלא דאיכא חדא דלא חזיא לא לדידיה ולא לאורחין אבל הכא דחזי מיהת לאורחין אימא הכי נמי אמרינן הואיל אמרוהו **[רבנן]** קמיה דרבי ירמיה ור' יירא ר' ירמיה קיבלה ר' זירא לא קיבלה א"ל רבי ירמיה לרבי זירא מילתא דקשיא לן ואתיא כמה שני במאי פליגי ר"א ור' יהושע השתא אמרוהו משמיה דגברא רבה ולא ניקבלה אמר ליה היכי אקבלה דתנינא אמר ליה רבי יהושע לדבריך הרי הוא עובר משום **[שמות כ-ג]** לא תעשה כל מלאכה ושתיק ליה ואי אתיא לימא ליה טעמא דידי משום הואיל א"ל וליטעמיך הא דתנינא בברייתא אמר לו ר"א לדבריך הרי הוא עובר משום כל יראה ובל ימצא ושתיק ליה ה"ג דלא אהדר ליה הא קא מהדר ליה במתני' דתנן לא זהו חמץ שמוזהרין עליו משום כל יראה ובל ימצא אלא שתיק ליה בברייתא ומהדר ליה במתני' ה"ג אימור שתיק ליה במתני' ואהדר ליה במכילתא אחריתי תניא רבי אומר הלכה כר"א ור' יצחק אמר הלכה כבן בתירא וכמה שיעור עיסה רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר בחיטין קבין ובשעורין שלשת קבין ר' נתן אומר משום ר"א חילוף הדברים והתניא רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר בחיטין שלשת קבין ובשעורין ארבעה קבין לא קשיא הא בחסיכתא הא במעלייתא אמר רב פפא שמע מינה גריעין חיטי חסיכתא מחיטי מעלייתא טפי מדגריעין שערי חסיכתא משערי מעלייתא דאילו התם תילתא והכא ריבעא אמר רב קבא מלוגנאה לפיסחא וכן לחלה **(והתניא)**

[רש"י] מן המאתים. על כרחיך אנסכים קאי וקאמר הביאו הנסכים עליו מן המאתים ששתיירו מאתים צבור היין: מכאן לערלה שבטלה במאתים. דאי לא בשאריסור מעורב בו קאי אמאי מנריך מאתים ובעלמא בספרי נפקא לן שפיר דערלה וכלאי הכרם בעינן במאתים והאי מכאן לכו דוקא אלף אף כאלו אתה יכול לסמוך קתה: איסור דבר אחר. שבת: הא את הוא דאמרת. באלו הן הלוקין **(מכות דף כ"א)**: חילוק מלאכות לשבת. שאם עשה שתיים בהעלם אחד או **[ואחז]** בשתי העלמות חייב שתיים: ואין חילוק מלאכות ליום טוב. שאם עשה שתי מלאכות במזיד אינו לוקה שתיים והכא ביום טוב קיימין ומחייבת ליה משום י"ט תרתי משום מוקצה ומשום מבשיל גיד ביום טוב: אמר רמי בר חמא הא דרבה ורב הסדא. דאופלוגו גבי יום טוב אי שרינן ליה משום הואיל או לא: מהלוקה רבי אליעזר ור' יהושע הוא דרבי אליעזר סבר אמרינן הואיל. א"ע' דסופו להפריש אחת מהן לחלה ונמאט שטרך בדבר שאינו ראוי ללכילה אפי' הכי אמרינן הואיל ואי בעי לא מפריש חדא לחלה אלף בלע מכל חדא וחדא ואיכא למיזמר בכל חדא חזיא ליה ומותר לאפותה: ור' יהושע סבר לא אמרינן הואיל. כדי להחיר מלאכות יום טוב והואיל ואי בעי מיתשיל עגלה דלעיל לא קאי רמי בר חמא אלף הואיל דאיסור מלאכה יום טוב: אלף דבעידנא דעיילי לה. איכא למיזמר בכל חדא וחדא חזיא ליה בלאו הואיל דככל חדא איכא למיזמר זו לא תהא לחלה: אבל הכא דלאורחין הוא דחזיא. והרי עדיין לא זימן ליה הואיל למשפחה לר' אליעזר: דלא חזיא לא לדידיה ולא לאורחים. והרי סופו לטיול אחת לחלה שאין דרך לבצוע מכל אחת: אבל הכא. דכולהו חזו לאורחין ואורחין שכיחי אמרינן הואיל למשפחה ואי קשיא הא דאמר ר' יהושע לא זהו חמץ שמוזהרין בו' אלמא ליה ליה הואיל ואי בעי מיתשיל עגלה אפילו לחומרא וכל שכן הואיל דהכא לקולא לא דמי דהשתא מיהא לאו לדידיה הוא וכך שמעתי ומגמגם לבי עגלה ונראה בעיני דאין הואיל בזה בדבר שאינו שלו דנימא הואיל ואי בעי מייחי ליה ברשותיה דאם כן הקדש דקיימא לן אבל אתה רואה של גבוה ולא פליגי ר"א הא אי בעי פיק ליה והוי דידה ואף סוגיא דשמעתא לא מייחבא שפיר וכמדומה דפירוש הכתוב ברישא דשמעתא הואיל ואי בעי מיתשיל עליה לא גר' אלף הכי גר' ר' אליעזר סבר אמרינן הואיל ור' יהושע סבר לא אמרינן הואיל והכי פירושא ר' אליעזר סבר שרי לאפותה וא"ע' דסוף אפיקא חדא דלא חזיא ליה אין כאן איסור מלאכה הואיל וכל חדא וחדא חזיא ליה דמאי למשקל מכל חדא פורתא ור' יהושע סבר לא אמרינן הואיל דהא סופו לטיול אחת מהן לחלה הלכך כיון דטובת הגאה אינה ממון ולא עבר עגלה מנחתה עד הערב וישרפנה: אמרוה. להא דרמי בר חמא: מילתא דקשיא לן כו'. דטובת הגאה ממון ליכא לאוקמי פלוגתייהו לחוד דהיי נמי דטובת הגאה ממון לר' אליעזר אפילו הכי השתא נמי עובר משום כל מלאכה ומוטב לעבור על כל יראה מאלו ואינו עושה מעשה בידים מלעבור על כל העשה כל מלאכה ועושה מעשה בידים: טעמא דידי משום הואיל. ואין כאן חילוף: אהדר ליה במכילתא אחריתא. ואיכא למיזמר דתירווייהו פליגי ר' אליעזר סבר טובת הגאה ממון הלכך אי מחמא גביה עבר עגלה ולאפותה קודם לכן אין כאן איסור דאמרי' הואיל ואיכא למיזמר בכל חדא חזיא ליה ור' יהושע סבר אינה ממון הלכך לא זהו חמץ שמוזהרין עליו וכי אפי' לא עבר עגלה דלא אמרינן הואיל והא דתיראנא לעיל דכולי' עגלה דכולי' עגלה ממון אינה ממון אכתי לא שמיע לן הא דאהדר ליה ר' אליעזר לר' יהושע הרי הוא עובר בכל יראה: הלכה כבן בתירא. תיבול לטון: שיעור עיסה. ללוש בפסח ולא יוחר שיכול לשומרה מידי חימוץ: חילוף הדברים. שהשעורין קרובין להחמץ יוחר מן החיטים: הא בחסיכתא הא במעלייתא. קמייתא במעלייתא בתרייתא בחסיכתא שגלש שלהן אינן אלף קביים טובות: שמע מינה. לענין מקח וממכר: גריעין חיטי חסיכתא ממעלייתא טפי ממאי דגריעין שערי חסיכתא ממעלייתא. דאיכא בחיטי קהני בטובות קביים וברעות שלש קביים אלמא גריעי חילתא ואילו בשעורין הטובות שלש קבין והרעות ארבעה ליכא גריעותא אלף ריבעא: קב קב מלוגנאה. קב של אחרו מקום: לפיסחא. שלל ללוש יוחר כדי שיכול לשומרו מן החימוץ: וכן לחלה. כהן שיעור עיסה נמי כל ימות השנה להחייב בחלה: **(רש"י)**

[תוספות] רבי אומר הלכה כר' אליעזר. ה"ר יוסף פסק כרבי משום דקיימא לן כוותיה מחבירו וכן מנהג ור"י דוחה דשמא לא קאמר הכא כרבי מחבירו דהא אפילו רבה ורב חסדא בהכי והא דהלכה כרבי מחבירו היינו היכא דליכא פלוגתא דאמוראי: **(תוספות)**

מתני' ארבעה עשר שחל להיות בשבת מבערין את הכל מלפני השבת דברי ר' מ' וחכמים אומרים בזמנו ר"א בר צדוק אומר תרומה מלפני השבת וחולין בזמנו: **גמ'** תניא ר"א בר צדוק אומר פעם אחת שבת אבא ביבנה וחל ארבעה עשר להיות בשבת ובא זונין ממונה של ר"ג ואמר הגיע עת לבער את החמץ והלכתי

אחר אבא וביערו את החמץ: **מתני'** ההולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו ולאכול סעודת אירוסין בבית חמיו וזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו אם יכול לחזור ולבער ולחזור למצותו יחזור ויבער ואם לאו מבטלו בלבו להציל מן הנכרים ומן הנהר ומן הלסטים ומן הדליקה ומן המפולת יבטלו בלבו ולשבות שבינת הרשות יחזור מיד וכן מי שיצא מירושלים וזכר שיש בידו בשר קדש אם עבר צופים שורפו במקומו ואם לאו חוזר ושורפו לפני הבירה מעצי המערכה ועד כמה הן

חוזרין ר"מ אומר זה זה בביבצה ר' יהודה אומר זה זה בכזית וחכמים אומרים בשר קדש בכזית וחמץ בכביצה: **גמ'** ורמינהו ההולך לאכול סעודת

אירוסין בבית חמיו ולשבות שבינת הרשות יחזור מיד א"ר יוחנן לא קשיא הא ר' יהודה הא רבי יוסי דתניא סעודת אירוסין רשות דברי ר' יהודה רבי יוסי אומר מצוה והשתא דאמר רב חסדא מחלוקת בסעודה שניה אבל בסעודה ראשונה דברי הכל מצוה אפילו תימא הא והא ר' יהודה ולא קשיא הא בסעודה ראשונה הא בסעודה שניה תניא אמר רבי יהודה אני לא שמעתי אלא סעודת אירוסין אבל לא סבלנות אמר לו ר' יוסי אני שמעתי סעודת אירוסין וסבלנות תניא רבי שמעון אומר כל סעודה שאינה של מצוה אין תלמיד חכם רשאי להנות ממנה כגון מאי א"ר יוחנן כגון בת כהן לישראל ובת תלמיד חכם לשם הארץ דא"ר יוחנן בת כהן לישראל אין זיווג עולה יפה מאי היא אמר רב חסדא או אלמנה או גרושה או זרע אין לה במתניתא תנא קוברה או קוברתו או מביאתו לידי עניות איני והא א"ר יוחנן הרוצה שיתעשר ידבק בזרעו של אהרן כל שכן שתורה וכוונה מעשרתן לא קשיא הא בת"ח הא בעם הארץ ר' יהושע נסיב כהנתא חלש אמר לא ניחא ליה לאהרן דאדבק בזרעיה דהוי ליה חתנא כי אנא רב אידי בר אבין נסיב כהנתא נפקו מיניה תרי בני סמיכי רב ששת בריה דרב אידי ור' יהושע בריה דרב אידי אמר ר"פ אי לא נסיבנא כהנתא לא איעתרי אמר רב כהנא אי לא נסיבנא כהנתא לא גלאי אמרו ליה והא למקום תורה גלית לא גלאי כדגלי אינשי אמר רבי יצחק כל הנהנה מסעודת הרשות לסוף גולה שנא' **[עמוס ו-ד]** ואוכלים כרים מצאון ועגלים מתוך מרבק וכתוב לכן עתה יגלו בראש גולים: ת"ר כל ת"ח המרבה סעודתו בכל מקום סוף מחריב את ביתו ומאלמן את אשתו ומייתת את גוזליו ותלמודו משתכח ממנו ומחלוקות רבות באות עליו ודבריו אינם נשמעים ומחלל שם שמים ושם רבו ושם אביו וגורם שם רע לו ולבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות מאי היא אמר אביי קרו ליה בר מחים תנורי רבא אמר בר מרקידי בי כובי רב פפא אמר בר מלחין פינכי רב שמעיה אמר בר מך רב: ת"ר לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת ת"ח שאם מת או גולה מוטבח לו שבניו ת"ח ואל ישא בת ע"ה שאם מת או גולה בניו ע"ה ת"ר לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת ת"ח וישא בתו לת"ח משל לעבני הגפן בעבני הגפן דבר נאה ומתקבל ולא ישא בת עם הארץ משל לעבני הגפן בעבני הסנה דבר כעור

רש"י מתני' מבערין את הכל. בין חולין בין תרומה חוץ מכדי אכילתו לשהת אכל כל מה שעתידי לבער יבער: תרומה מלפני השבת. שאינו יכול להאכילה לא לזרים ולא לבהמה זרים ולהשקותה אי אפשר אכל חולין אין כריך לבער אלא בזמנו שיכול למרוח לזון אוכלים הרבה: גמ' שבת. נקשה קם שבת אחת: מתני' האוכל. כדכרענה עשר: אם יכול. שיש שהות ביום: להלוי מן הנכרים. את ישראל הנדרפין: יבטל בלבו. ולא יחזור ואפי' יש שהות למדאוריין' בני ליה כדביטול בעלמא: לשבות שבינת הרשות. שהיה הולך להשחוט על התחום לקנות שבינת הרשות יחזור מיד אכל לקנות שבינת הרשות כגון שילך מחר חוץ לתחום לבית האב או לבית המשחה היינו הולך לשחוט את פסחו: שיש בידו בשר קודש. עמו דרך ונפסל ביוצא שמחילת קדשים קלים חומת ירושלים: אם עבר צופים. קם כפר שיכול לרלוות בית המקדש משם: שורפו במקומו. ולא הטריחיהו לחזור: ולא לאו חוזר וקורפו כו'. כדלמרוך ככל שעה (לעיל כד). בקודש בלא השקף דמקום אכילתו קריפתו: זה וזה. חמץ דלמרוך לעיל וזכר שיש לו חמץ בביתו ובשר קודש שעמו: כביבצה. אכל בפחות גבי חמץ יבטל בלבו וגיב בשר קודש שורפו במקומו: גמ' סעודה שניה. כך הוא דרך החתנים לאחר סעודת אירוסין חוזר ומקרב סבלנות לחיבתו וסועד קם: חמץ לא שמעתי. שהתא מלוא אלא סעודת אירוסין לבדה אכל לא סעודה סבלנות: סבלנות. דזריות כלים נאים: בת כהן. כריכה להישא לכהנים ולא לפגום משפחתה להישא לישראל: אין זיווג עולה יפה. במול טוב: מאי היא. מה עולה ביק: או אלמנה או גרושה או זרע אין לה. כדכתיב (ויקרא כב) ובת כהן כי תהיה לאיש זר וסמוך ליה ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה וגו': או קוברת. כלל זמן: תלמיד חכם. הוא קשה לו אכל עם הארץ ואינו כהן גלוי הוא לו לאהרן ונענשים: לא גלאי. רב כהנא גלה מבבל לא"י כדלמרוך בהגות ומאכיל (ב"ק קי). לא גלאי כדגלו אינשי. שאר תלמידים יולאים מדעתן ואינו יולאי על כרחי מחמת מרדן ואימת מלכות: ומאלמן את אשתו. שמעקש לימודו ואי אפשר לו וגולה למזנות והרי אשתו בלמנות חיות: גזליו. יתומין: ותלמודו משתכח. שאינו עוסק לחזור עליו: ומחלוקות רבות באות עליו. מחמת שקשה תלמודו או הקפות שמקין מחנונין לסעודתו: קרו ליה. לבנו: מרקידי בי כובי. כדרך הלווינים שמשחקין ומרקדין בחנויות להשקותן בשכרן: מלחין פינכי. קערה: מך רב. מקפול לבואן ורובץ וישן דרך המשחקין אינו מספיק לילך לביתו ולשכב על מטוה אלא מקפול לבואו תחתיו וישן: מך. כמו כר חמרא מוך שקדי וגי (תענית דף א): (רש"י)

תוספות לשבות שבינת הרשות. פ"ה שהיה הולך להשחוט על התחום לקנות שבינת שם וילך ד' אלפים לדבר הרשות וקשה א"כ תיקשי למ"ד בפ' בכל מערבין (ערובין לא). אין מערבין אלא לדבר מצוה ונר' לר"י דה"פ לשבות שבינת הרשות שהולך לשמוח בפסח בבית אוהבו או קרובו: אם עבר צופים. מ' בקונט' שם כפר וקשה לר"י א"כ ה"ל למימר וכמתתו לכל רוח כדתניא בפ' מי שהיה טמא (לקמן צג): איזהו דרך רחוקה מן המודיעין ולחוף וכמתתה לכל רוח ואור' דבתוספתא דמכילתין מפרש בהדיא איזהו צופים הרואה ואין מפסיק פי' כל מקום שביב ירושלים שיכול לראותו משם: ושורפו לפני הבירה. פ"ה כדאמר מ' כל שעה (דף כד). בקודש באש ישרף במקום אכילתו וקשה לר"י אי דאורייתא הוא מה לי עבר צופים ומ"ל לא עבר צופים וי"ל דמן התורה יכול לשורפה בכ"מ שירצה דברק כל שעה (ג"ז שם) לא מרבינא אלא פסולי קדשים ואימורי קדשים קלים אבל שאר קדשים שנאכלים לזרים לא מרבינא ומה שהצריכו חכמים לשרוף הני דהכא לפני הבירה היינו זירה אטו קדשי קדשים: לפני הבירה. בזבחים בפ' טבול יום (דף קד): פליגי מאי בירה אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מקום יש בהר הבית ובירה שמו ר"ל אמר כל הבית כולו הוי בירה שנאמר אל הבירה אשר הכינותי: וחכמים אומרים בשר קדש בכזית וחמץ בכביצה. אומר ריב"א דמפרש בירושלמי משום דבשר קודש לית ליה תקנה בביטול החמירו עד בכביצה: תניא א"ר יהודה. תימה אמאי לא מייתי תניא נמי הכי מהך דהכא לרב (תוספות)

ואינו מתקבל: תנו רבנן לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת תלמיד חכם לא מצא בת תלמיד חכם ישא בת גדולי הדור לא מצא בת גדולי הדור ישא בת ראשי כנסיות לא מצא בת ראשי כנסיות ישא בת גבאי צדקה לא מצא בת גבאי צדקה ישא בת מלמדי תינוקות ולא ישא בת עמי הארץ מפני שהן שקץ ונשותיהן שרץ ועל בנותיהן הוא אומר **[דברים כז-כא]** ארור שוכב עם כל בהמה תניא ר' אומר עם הארץ אסור לאכול בשר (בהמה) שנאמר **[ויקרא יא-מן]** זאת תורת הבהמה והעוף כל העוסק בתורה מותר לאכול בשר בהמה ועוף וכל שאינו עוסק בתורה אסור לאכול בשר בהמה ועוף: אמר רבי אלעזר עם הארץ מותר לנוחרו ביום הכיפורים שחל להיות בשבת אמרו לו תלמידיו ר' אמור לשוחטו אמר להן זה טעון ברכה זה אינו טעון ברכה: אמר רבי אלעזר עם הארץ אסור להתלות עמו בדרך שנאמר **[דברים ל-כ]** כי היא חייך ואורך ימך על חייו לא חס על חיי חבירו לא כל שכן אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן עם הארץ מותר לקרועו כדג אמר רבי שמואל בר יצחק ומגבו: תניא אמר רבי עקיבא כשהייתי עם הארץ אמרתי מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור אמרו לו תלמידיו רבי אמור ככלב אמר להן זה נושך ושובר עצם זה נושך ואינו שובר עצם: תניא היה רבי מאיר אומר כל המשיא בתו לעם הארץ כאילו כופתה ומניחה לפניו מה ארי דורס ואוכל ואין לו בושת פנים אף עם הארץ מכה ובוטל ואין לו בושת פנים: תניא רבי אליעזר אומר אילמלא אנו צריכין להם למשא ומתן היו הורגין אותנו תנא רבי חייה כל העוסק בתורה לפני עם הארץ כאילו בוטל ארוסתו בפניו שנאמר **[דברים לג-ד]** תורה צוה לנו משה מורשה אל תקרי מורשה אלא מאורסה גדולה שנהא ששונאין עמי הארץ לתלמיד חכם יותר משנאה ששונאין עובדי כוכבים את ישראל ונשותיהן יותר מהן: תנא שנה ופירש יותר מכולן תנו רבנן ששה דברים נאמרו בעמי הארץ אין מוסרין להן עדות ואין מקבלין ממנו עדות ואין מגלין להן סוד ואין ממנין אותן אפוטרופוס על היתומים ואין ממנין אותן אפוטרופוס על קופה של צדקה ואין מתלוין עמהן בדרך ויש אומרים אף אין מכריזין על אבידתו ותנא קמא זמנין דנפיק מיניה זרעא מעליא ואכיל ליה שנאמר **[איוב כז-יז]** יכין וצדיק ילבש: וכן מן שיצא וכו': למימרא דרבי מאיר סבר כביצה הוא דחשיב ורבי יהודה סבר כזית נמי חשיב ורמינהי עד כמה הן ממנין עד כזית ורבי יהודה אומר עד כביצה אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה אביי אמר לעולם לא תיפוך התם בקראי פליגי הכא בסברא פליגי התם בקראי פליגי רבי מאיר סבר **[דברים ח-ז]** ואכלת זו אכילה ושבעת זו שתיה ואכילה בכזית ורבי יהודה סבר ואכלת ושבעת אכילה שיש בה שביעה ואיזו זו בכביצה הכא בסברא פליגי רבי מאיר סבר חזרתו כטומאתו מה טומאתו בכביצה אף חזרתו בכביצה ור' יהודה סבר חזרתו

רש"י ואינו מתקבל. לשומעיה: גדולי הדור. אנשי מעשה וצדיקים: בת גבאי צדקה. שאין ממנין אלא אם כן טובים ונאמנו: נשותיהן שרץ. שאין זהירות במלות: עם כל בהמה. שקומות לבמה שאין להן לב להבין: כי היא חייך ואורך ימך על חייו לא חס. ללמוד תורה ונחיות: על חיי חבירו לא כל שכן. ויש ללגן שמה יצרנו: ומגבו. דתו לא חיי כלמאריין כשחיתת חולין (דף קלא) קרעו כדג מטמא כהלא מיד ורף על גב שמפרסר ואמר רבי שמואל בר יצחק ומגבו: אילמלא צריכין אנו להם. למזנותיהן ולעזרתם היו הורגין אותנו: כאילו בל על ארוסתו בפניו. שמיבייש: מאורסה. לכל ההילות יעקב: שנה ופירש. תלמוד שקנה ופירש מן התורה ויודע כמה תלמודי חכמים מגניס את עמי הארץ וכמה הם שללים בעיניהם שונא יותר מכולם: אין מוסרין לו עדות. אין ממנין אותו לשמוע דבר להעיד עליו: ואין מגלין לו סוד. שום דבר סתר לפי שהרוב רכיל ומגלה: על היתומין. ששקד על הגזל: המוצא כביצה חייב להכריז. כדלמרי' בלבו מליאות (ב"מ כה). ועם הארץ ללא אחיך הוא דלוינו עושה מעשה עמך: ממנין. שגשה שאלו כהנת דהנן חייבין לזמן ואין ראשון ליהלך: ואכלת ושבעת. מהאי קרא נפקא לן ברכת (הוימו) בכרכות (דף מה): חזרתו ומדענא היא ורשיעור טומאתו כטומאתו וטומאת אוכלין ככביצה (רש"י)

תוספות אמר רב: כהנא אי לא דנסיבי כהנתא לא גלאי. משמע שלא היה כהן והא דאמרינן בפ"ק דקדושין (דף ה. ח.) רב כהנא שקל סודרא בפדיון הבן בשביל אשתו היה לוקח כדאמרינן בפ' הזרוע (חולין דף קלב.) רב כהנא הוה אכיל בשביל אשתו והא דאמר בפרק ערבי פסחים (לקמן ק"ג.) א"ל רב לרב כהנא פשוט נבילתא בשוקא ושקול אגרא ולא תימנא כהנא (וגברא) רבא אגרא לא בשביל שהיה כהן אלא שכך היה שמו: לא מצא בת גבאי צדקה ישא בת מלמדי תינוקות. משמע דגבאי צדקה עדיפא ממלמדי תינוקות והא דאמר בפרק השותפין (ב"ב ח. נ.) והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע אלו גבאי צדקה ומצדיקי הרבים ככוכבים אלו מלמדי תינוקות צ"ל דזוהר הרקיע עדיף מזוהר כוכבים: מה ארי דורס ואוכל. פ"ת דורס ואוכל ואין ממתין עד שתמות אף עם הארץ אינו ממתין עד שתתפייס: ויש אומרים אף אין מכריזין על אבידתו. וא"ת מאין יודע שהיא של ע"ה ואור"י כגון ששיירא של ע"ה עוברת וראינו שנפל מהם והשתא משמע דדוקא אין מכריזין על אבידתו אבל לגזול בידים לא אע"ג דלית ליה האי סברא דבסמוך אפשר דנפיק מיניה ברא מעליא ותימה לר"י אמאי ממונו אסור השתא גופו מותר שמוטר לקרועו כדג ממונו לא כל שכן דה"ל אמר בהגוזל בתרא (ב"ק ק"ט.) גבי מוסר למאן דלית ליה סברא דאפשר דנפיק מיניה ברא מעליא ונר' לר"י דלעיל מיירי וכופר להכניס דה"ל הריגותו כמו פיקוח נפש שהוא לסטין וחשוד על הדמים דאי לאו הכי היאך מותר להורגו ביום הכפורים שחל להיות בשבת הלא אפילו נכרי אסור וכן משמע הלשון על חייו אינו חס דמכיר וכופר דיש הרבה עיני ע"ה כדמוכח בסוטה בפ' היה נוטל (דף כב.) ואור"י דמה שאנו מקבלים עדות מע"ה כדאמר בפרק חומר בקדש (חגיגה כב.) כמאן מקבלים האידנא שהדואר מע"ה כרבי יוסי: ואכלת זו אכילה. נראה דהני שיעורי כזית וכביצה דלא הוי אלא אסמכתא וכן פ"ה בפרק מי שמתו (ברכות כ.) גבי הא דאמר בן ברך לאביו ומוקי לה כגון דאכל האב שיעור דרבנן ופ"ה שם דהיינו כזית וכביצה דמדאורייתא בעינן שביעה גמורה וכן מוכח התם דקאמר לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם ואכלת ושבעת וברכת והן מדקדקים על עצמם בכזית וכביצה וקשה דבפרק ג' שאכלו (שם מח.) אמר ינאי מלאך ומלכתא כרכי ריפתא בהדי הדדי אמר מאן יתיב לן גברא דמברך לן אייתוהו לרבי שמעון בן שטח וכו' שתה וברך להו וקאמר רבי שמעון בן שטח לגרמיה הוא דעבד דלעולם אינו מוציא אחרים ידי חובה עד שיאכל כזית דגן משמע דאם אכל כזית דגן היה מוציא אחרים ואי כזית דרבנן היכי מפיק להו הא אמר דלא אתי דרבנן ומפיק דאורייתא ואור"י דהיינו דוקא קטן אינו מוציא אותו משמע שאכל שיעור דאורייתא אבל גדול אפילו לא אכלו ככל יבול להוציא אחרים מדאורייתא: (תוספות)

כאיסורו מה איסורו בכזית אף חזרתו בכזית תניא ר' נתן אומר זה זה כשתי ביצים ולא הוודו לו חכמים **[זכריה יד-ו]** והיה ביום ההוא אור יקרות וקפאון מאי יקרות וקפאון א"ר אלעזר זה אור שיקר בעולם הזה וקפוי לעולם הבא ר' יוחנן אמר אלו נגעים ואהלות שיקרין הן בעוה"ז וקפויין הן לעולם הבא ור' יהושע בן לוי אמר אלו בני אדם וקפויין הן לעוה"ב כי הא דרב יוסף בריה דר' יהושע בן לוי חלש ואיתנגיד כי הדר אמר ליה אבוב מאי חזית אמר ליה עולם הפוך ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה אמר לו בני עולם ברור ראית ואנן היכי התם כי היכי דאיתו אנן הכא הכי איתנין התם ושמעתי שהיו אומרים אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו ושמעתי שהיו אומרים הרוגי מלכות אין אדם יכול לעמוד במחיצתן (ומאן) ניהו אילמא ר"ע וחביריו משום הרוגי מלכות ותו לא אלא הרוגי לוד **[זכריה יד-ב]** ביום ההוא יהיה על מצלות הסוס קדש לה' מאי מצלות הסוס א"ר יהושע בן לוי עתיד הקב"ה להוסיף על ירושלים עד שהסוס רץ ומציל ר' אלעזר אמר כל מצילות שתולין לסוס בין עיניו יהיה קדש לה' ור' יוחנן אמר כל ביזה שבזוין ישראל עד שעה שהסוס רץ ומציל יהיה קדש לה' בשלמא למאן דאמר כל ביזה שבזו ישראל היינו דכתיב **[זכריה יד-ב]** והיה הסירות בבית ה' כמזרקים לפני המזבח אלא למ"ד בהנך תרתי מאי והיה הסירות בבית ה' מילתא אחרייתא קאמר דמתעתי ישראל ומתנדבי ומייתי בשלמא למ"ד ביזה היינו דכתיב **[זכריה**

יד-בא | ולא יהיה כנעני עוד בבית ה' צבאות אלא למ"ד הנך תרתי מאי ולא יהיה כנעני א"ר ירמיה אין כאן עני וכנעני מנלן דאיקרי תגר דכתיב **בראשית לח-ב** | וירא שם יהודה בת איש כנעני מאי כנעני אילימא כנעני ממש אפשר בא אברהם והזהיר את יצחק בא יצחק והזהיר את יעקב ויהודה אילן ונסיב אלא אמר רבי שמעון בן לקיש בת גברא תגרא דכתיב **הושע יב-ח** | **הושע יב-ח** | אשר סוחריה שרים כנעניה נכבדי ארץ: **זכריה יד-ט** | והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד אטו האידינא לאו אחד הוא אמר רבי אחא בר חנינא לא כעולם הזה העולם הבא העולם הזה על שורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב ועל שורות רעות אומר ברוך דין האמת לעולם הבא כולו הטוב והמטיב ושמו אחד מאי אחד אטו האידינא לאו שמו אחד הוא א"ר נחמן בר יצחק לא כעולם הזה העולם הבא העולם הזה נכתב ביו"ד ה"י ונקרא באל"ף דל"ת אבל לעולם הבא כולו אחד נקרא ביו"ד ה"י ונכתב ביו"ד ה"י סבר רבא למדרשה בפירקא א"ל ההוא סבא לעולם כתיב ר' אבינא רמי כתיב **שמות ג-טו** | זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור אמר הקב"ה לא כשאני נכתב אני נקרא נכתב אני ביו"ד ה"י ונקרא אני באל"ף דל"ת:

רש"י | כאיסורו. של חמץ ובשר קודש נמי משנספל ביולא אסור בלכילה יקרות וקפאון. אידי דליירי ביזושלים ביזארות שעריה דקתני וכן מי שיבא מיזושלים כו' פתח בהא פתחא דנענין למימר קמון שעמיד הקב"ה להוסיף על ירושלים אור שיקר בעולם הזה. כשחמה מאירה בגבורתה ואורה גדול אורו אור חסד ויקר שלה יהא קפוי וקל לעולם הבא כל דבר קל קפוי קף על המים ויקף הברזל מתרגמינן וקפא פרוזא (מלכים ב' ו) בני אדם שיקרים. עשירים וחשובים ואינו טובים למקום איתגניד. גוע ופתחה רוחו עליונים למטה. אורו שהיו כלן חשובים רחמי קלים ואלן. תלמידי חכמים היכי איתוין התם הרוגי מלכות ותו לא. לא היתה בהו מעלה אחרת שיחשבו עליה אלא זו בלבד הרוגי לוד. שני אחים היו שמסרו עצמן על ישראל שהיו על עצמן הריגת בת מלך שהיו מטיילין אותה על כל ישראל עד שעה שהסו רץ ומיכל. כשיעור מרוצת הסוס עד חצי היום ולשון מאליל שאלו תחתיו שכל שעות היום חמה נוטה ללדדיון ואל האדם ואל הבהמה נוטה ללדדו כשחמה במזרח אל האדם למערב אבל בחצי היום חמה עומדת באמצע הרקיע בראש כל האדם ואל הסוס תחתיו שפ' ר' מניו ז"ל מלאחי כל מזלות. כלומר שולין לכוס לנוי ולקשקש לןן מלכתיס (ד"ה א' יג) יהיה קודש לה'. שיתנדבו ישראל נדבותיהן למקדש כל בימה שבידו ישראל. מן הנכרים ביום אחד עד חלות יהו קודש לה' שיבאום נדבה למקדש הסיכות כמזרקיס. אף הסיכות יהיו של כסף ושל זהב שהא שם בימה רבה להקדש מאי והיה הסיכות כמזרקיס. הא במזלות הסוס ליכא הקדש כולי האי דמיתעתי ישראל. יתעשרו ישראל ובשורה אחרת היא כנעני. לא יהיו לריבין גזבין לעשות סחורה בנכסי הקדש לפי שיהא שם עושך גדול מן הבימה בל אכריס והזהיר את יצחק. שהלביע לאיעזר לא תחא אשה לבני מננות הכנעני (בראשית כד) ויחקה את יעקב. לא תחא אשה מננות כנעני (שם כח) כולו העווב והמטיב. שאין שם בשרה רעה למידיקיה בפירקה. קרייה דיו"ד ה"י דלרביע אוחות דקשיה וטעמיה החלויים בו לעלם כתיב. זה שמי לעלם חסר ו"ו לשון העלמה כתיב זה שמי לעלם. בהעלמה וכתיב זה זכרי דמשמע קרייה ולא העלמה לןן אחר כיון דכתב זה שמי פשיטא דזה זכרי היאך יקרא חלל בשמו לא כשמי נכתב. שני שמות לימדו שם הכתיבה ושם הקרייה (רש"י)

פרק רביעי - מקום שנהגו

מתני' מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין והולך ממקום שעושין למקום שאין עושין או ממקום שאין עושין למקום שעושין נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם

רש"י | מתני' מקום שנהגו. עד חצות. חצי היום שלא לעשות. כדי שלא יהא טרוד במלאכה ושכח ביעור חמץ ושחיתת הפסח ותקון מצה לכורך הלילה ללמוד לטרוח מבעוד יום כדי להסב מהר כדאמר בפ' בהר"א (דף קט) חוטפין מצה בלילי פסחים בשביל חינוקות שלא ישנו (רש"י)

תוספות | **מתני'** מקום שנהגו. אור"י בשם ריב"א דמפרש בירושלמי מאי שנה ערבי פסחים משאר י"ט משום דזמן הפסח מחצות ואילך ואף יחיד קאמר התם בשאר ימות השנה ביום שמביא קרבן אסור במלאכה ופריך אם כן יהא כל היום אסור כמו יחיד שמביא קרבן ומפרש התם משום דראוי להקריב משחית אבל פסח אינו יכול להקריבו אלא אחר חצות כדנפקא לן מבין הערבים ופריך אם כן קרבן תמיד שהוא לכל ישראל וקרב בכל יום יהא בכל יום אסור במלאכה ומשני שאני תמיד שהתורה הוציאה מן הכלל דכתיב ואספת דגנך ואם כל ישראל יושבים ובטלים מי יאסוף לתך דגן ומשמע התם דמדאורייתא אסורה ונראה דאף בזמן הזה דליכא הקרבה כיון שנסאר **אז** **אסור** **לעולם** : **תוספות**

ב - נ דף

ואל ישנה אדם מפני המחלוקת כיוצא בו המוליך פירות שביעית ממקום שכלו למקום שלא כלו או ממקום שלא כלו למקום שכלו חייב לבער ר' יהודה אומר צא והבא לא אף אתה: **גמ'** מאי איריא ערבי פסחים אפילו ערבי שבתות וערבי ימים טובים נמי דתניא העושה מלאכה בערבי שבתות ומים טובים מן המנחה ולמעלה אינו רואה סימן ברכה לעולם התם מן המנחה ולמעלה הוא דאסור סמוך למנחה לא הכא מחצות אי נמי התם סימן ברכה הוא דלא חזי אבל שמותי לא משמתינן ליה הכא שמותי נמי משמתינן ליה גופא העושה מלאכה בערבי שבתות ובערבי ימים טובים מן המנחה ולמעלה ובמוצאי שבת ובמוצאי יו"ט ובמוצאי יום הכפורים ובכל מקום שיש שם נידנוד עבירה לאתווי תענית ציבור אינו רואה סימן ברכה לעולם: ת"ר יש זריז ונשכר ויש זריז ונפסד יש שפל ונשכר ויש שפל ונפסד זריז ונשכר דעביד כולי שבתא ולא עביד במעלי שבתא זריז ונפסד דעביד כולי שבתא ועביד במעלי שבתא שפל ונשכר דלא עביד

כולי שבתא ולא עביד במעלי שבתא שפל ונפסד דלא עביד כולי שבתא ועביד במעלי שבתא אמר רבא הני נשי דמחזא אע"ג דלא עבדן עבידתא במעלי שבתא משום מפנקותא הוא דהא כל יומא נמי לא קא עבדן אפילו הכי שפל ונשכר קרינן להו רבא רמי כתיב [תהילים ז-יא] כי גדול עד שמים חסדך וכתיב [תהילים קח-ה] כי גדול מעל שמים חסדך הא כיצד כאן בעושיין לשמה וכאן בעושיין לשמה וכדבר יהודה דאמר רב יהודה דאמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אף על פי שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה: תנו רבנן המצפה לשכר אשתו וריחים אינו רואה סימן ברכה לעולם שכר אשתו מתקולתא ריחיא אגרתא אבל עבדה ומזבנה אישתבוחי משתבח בה קרא דכתיב [משלי לא-כד] סדין עשתה ותמכור: ת"ר המשתכר בקנים ובקנקנים אינו רואה סימן ברכה לעולם מאי טעמא כיון דנפיש אפחזייהו שלטא בהו עינא: תנו רבנן תגרי סימטא ומגדלי בהמה דקה וקוצאי אילנות טובות ונותנין עיניהן בחלק יפה אינו רואה סימן ברכה לעולם מאי טעמא דתהו ביה אינשי: ת"ר ד' פרוטות אין בהן סימן ברכה לעולם שכר כותבין ושכר מתורגמנין ושכר יתומים ומעות הבאות ממדינת הים בשלמא שכר מתורגמנין משום דמיחזי כשכר שבת ומעות יתומים נמי לא בני מחילה ניהו מעות הבאות ממדינת הים משום דלאו כל יומא מתרחיש ניסא אלא שכר כותבין מאי טעמא א"ר יהושע בן לוי כ"ד תעניתו ישבו אנשי כנסת הגדולה על כותבי ספרים תפילין ומזוזות שלא יתעשרו שילמלי מתעשרין אין כותבין: ת"ר כותבי ספרים תפילין ומזוזות הן ותגריהן ותגרי תגריהן וכל העוסקין במלאכת שמים לאיתויי מוכרי תכלת אינן רואין סימן ברכה לעולם ואם עוסקין לשמה רואין: בני ביישן נהוג דלא הו אזלין מצור לצידון במעלי שבתא אתו בנייהו קמיה דר' יוחנן אמרו לו אבהתין אפשר להו און לא אפשר לן אמר להו כבר קיבלו אבותיכם עליהם שנאמר [משלי א-ח] שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמן: בני חזאי נהגי דמפרישי חלה מארוזא אתו ואמרו ליה לרב יוסף אמר להו ניכלה זר באפיייהו איתיביה אביי דברים המתירים ואחרים נהגו בהן איסור

רש"י ואל יקנה אדם. בגמרא פריך ממקום שאין עושין למקום שעושין ואיזה נמי אל יקנה וליעבד והא אמרת טהנין עליו חומרי מקום שיאל משום: המוליד פירות שביעית ממקום שכלו. לחיה מן השדה וחייבין בני המקום לבער מן הבית והולידין זה למקום שלא כלו ובני אותו מקום עדיין אורכין הבנוסין בבית: חייב לבער. משום חומרי מקום שיאל משום: לא והבא לך אף אתה. מפרש בגמרא: גמ' מאי איריא ערבי פסחים. דקתני עד חלות במנהגא מכלל דמחלתו ובהלן אסור ולמה ליה למיחני חלות לאשמעתיין הך דיוקא הא כל ערבי ימים טובים אסירי: מן המנחה. השע שעוות ומנחה: סמוך למנחה. קודם לכן: נידנד עבידה. רמו עבידה: תענית לצבור. אסור במלכה במסכת תענית (דף יב) כשהיו מתעניין על הגשמים אבל שאר תענית לידור לא כדלמחר שמואל און חומר תענית לידור בבבל (לחמן דף נד): במולאי שבתות. משום כבוד שבת שמוסיפין מחול על הקדש: ז"ל. בעל מלאכה: שפל ושכר דלא עביד כולה שבתא ולא במעלי שבתא. ואע"ג דלאו לשום מטרה מיכיון שאלה שאלה לשמה מיהא הויה דלמרינן לחמן יעסוק אדם במטרה ואפילו שלא לשמה: ה"ג ואע"ג דהאי דלא קעבדן כו': עושין לשמה. מעל שמים ושאלה לשמה עד לשמים דמטרה מיהא קא עביד כדכר יהודה: מתקולתא. טעמא מאזניס בידה ומהלכת בשוק להשכינן לכל הלריבין דשכר מועט הויה ומתבזה אשחו על שכר מועט: אגרתא. שכר ריחיים שמשכינן טורח גדול ושכר מועט אבל קונה ריחיים ומוכרן הרי הוא כשאר פיקמטיא: בתיס. כל מקלות דקים קרי קנים שעושין מהן גדרות ומחילות: אפחזייהו. נפח שלהן: תגרי סימטא. יושבין ומוכרין בשוק ועין שולטת בהן: ומגדלי בהמה דקה. הכל דאוחין עליהן: וקוצאי חילנות טובות. למוכרן לעלים הכל תמימים ומלעיון עליהם ומחודן כך עין שולטת בהן ולעקת בני אדם: ונותנין עיניהם בחלק יפה. כשחולקים עם אחרים תמיד מהפידין ליעול חלק יפה: מתורגמנין. שעומדין לפני החכם בשבתות ושומעין משו ומשמיעין לרבים: ומעות יתומין. למחלית שכר: ממדינת הים. משלח ספינותיו תמיד במקום סכנה: הכלת. ללוייה: און רואין. כדלמחר שאם יתעשרו לא יהו עוסקין: ואם עוסקין לשמה. להיות המטרה מליה ללריבין לה: רואין. דהואיל ולשמה עושין לא יניחו בשביל עשן: מזור לליון. יום השוק של ליון בע"ש וסם מחמירים על עצמן שלא להיבטל מלריבין שבת: הוה אפשר להו. להמנע מן השוק שעשירים היו: מלרוזא. אורי: (רש"י)

תוספות העושה מלאכה במוצאי שבתות. אור"י דאיתא בירושלמי הכי הני נשי דנהיגי דלא למעבד עבידתא באפוקי שבתא לאו מנהגא עד דתיתפני סידרא מנהגא פי' שישלם התפלה מנהג כשר ובהא איירי נמי הכא: וכאן בעושיין שלא לשמה וכדבר יהודה. תימה (דרב) גופיה אמר בפ"ב דברכות (ד' ז). כל העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שלא נברא אור"י דהתם מיירי כגון שלומד כדי להתייחר ולקנטר ולקפח את חבריו בהלכה ואינו לומד ע"מ לעשות אבל הכא מיירי דומיא דההיא דלעיל יש שפל ונשכר דלא עביד כוליה שבתא ולא במעלי שבתא שאין מתכוון לשום רעה אלא מתוך עצלות אפ"ה גדול עד שמים חסדך: מתקולתא. מטרה לכך קורא אותה מתקולתא לפי שנשכרת לשיעור משקל מטרה כדתנן בכתובות (ד' סד): כמה היא עושה לו משקל ה' סלעים ופ"ה שהיא מתבזה על כך שהיא מגלה זרועותיה בשעת טויה: ומגדלי בהמה. וקשה לר"ת דאמר (בחולין ד' פד): הרוצה שיתעשר יעסוק בהמה דקה ואמר נמי עשירות שמעשרות את בעליהן וי"ל דהתם בחורשין: כותבי ספרים. אור"י בשם ריב"א דדוקא הכותבים כדי למכור עליהן בקשו דלעולם ימצאו לוקחין כדקתני הן ותגריהם אבל על המשכירים עצמן לבעלי בתים לא בקשו שלא היו מקפחים פרנסתן שלא ימצאו כל כך להשתכר: . דילמא אתי לאפרושי מן הפטור על החיוב. וא"ת והיכי אתי למיטעי תיפוק ליה דמפרישי ממין על שאין מינו וי"ל דבבלו איכא למיטעי דלית ביה משום מין על שאין מינו כדפי' בפ' כל שעה (לעיל לה). ואיכא למיחש שתייה עיסה רובה אורז במקום אחד ופריש מאותו צד על צד אחר:

א - נא דף

אי אתה רשאי להתיר בפניהם אמר לו ולא מי איתמר עלה אמר רב חסדא בכותאי כותאי מאי טעמא משום דמסרכי מילתא הנך אינשי נמי סרכי מילתא אלא אמר רב אשי חזינן אי רובן אורז אכלי לא ניכלה זר באפיייהו דילמא משתכחא תורת חלה מינייהו ואי רובן דגן אכלי ניכלה זר באפיייהו דילמא אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור ומן הפטור על החיוב גופא דברים המותרין ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתיר בפניהם אמר רב חסדא בכותאי עסקינן וכ"ע לא והתניא רוחצין שני אחין כאחד ואין רוחצין שני אחין בכבול ומעשה ביהודה והלל בניו של רבן גמליאל שרחנו שניהם כאחד בכבול ולעזה עליהן כל המדינה אמרו מימינו לא ראינו כן ונשמט הלל ויצא לבית החיצון ולא רצה לומר להן מותרין אתם יוצאים בקורדיקסון בשבת ואין יוצאין בקורדיקסון בשבת בבירי ומעשה ביהודה והלל בניו של רבן גמליאל שיצאו בקורדיקסון בשבת בבירי ולעזה עליהן המדינה אמרו מימינו לא ראינו כן ושמתום ונתנום לעבדיהן ולא רצו לומר להן מותרין אתם ויושבין על ספסלי נכרים בשבת ואינן יושבין על ספסלי נכרים בשבת בעכו ומעשה בר"ש שן גמליאל שישב על ספסלי נכרים בשבת בעכו ולעזו עליו כל המדינה אמרו מימינו לא ראינו כן נשמט על גבי קרקע ולא רצה לומר להן מותרין אתם בני מדינת הים נמי כיון דלא שכיחי רבנן גבייהו ככותים דמו בשלמא ספסלי נכרים משום דמחזי כמקח וממכר בקורדיקסון נמי דילמא משתלפין ואתי לאיתוייניהו ארבע אמות ברשות הרבים אלא רוחצין מאי טעמא לא כדתניא עם הכל אדם רוחץ חוץ מאביו וחמיו ובעל אמו ובעל אחותו ור' יהודה מתייר באביו מפני כבוד אביו והוא הדין לבעל אמו ואתו אינהו וגזור בשני אחין משום בעל אחותו תנא תלמיד לא ירחץ עם רבו ואם רבו צריך לו מותר כי אתא רבה בר בר חנה אכל דאיתירא עול לגביה רב עוריא סבא ורבה בריה דרב הונא כיון דחזיניהו כסייה מינייהו אתו ואמרו ליה לאבבי אמר להו שויינכו ככותאי ורבה בר בר חנה לית ליה לא דתנן ונותנין עליו חומרי המקום שיצאו מבייבי ובעל לבבל ומארץ ישראל לא"י אי נמי מבבל לא"י אבל מא"י לבבל לא כיון דאנן כייפינן להו עבדינן כוותייהו רב אשי אמר אפילו תימא מא"י לבבל הני מילי היכא דאין דעתו לחזור ורבה בר בר חנה דעתו לחזור הוה א"ל רבה בר בר חנה לבניה בני לא תאכל לא בפני ולא שלא בפני את ר' יוחנן שאכל כדי הוא ר' יוחנן לסמוך עליו ושלא בפניו אתה לא ראית אותו

לא תאכל בין בפני בין שלא בפני ופליגא דידיה אדידיה דאמר רבה בר חנה סח לי רבי יוחנן בן אלעזר פעם אחת נכנסתי אחר ר"ש בן רבי יוסי בן לקוניא לגינה

רש"י סרכי מילתא. של קולא ומזלזלין יותרי: הגך אינשי נמי. כיון דלא גמרי: סרכי מילתא. קושיא היא דלחור לאימנועי מחלה חף מדגו: המפריש מן האורז על הדגן אורכ טבליס דלא חל השם על האורז ולא ניתקו הדגן והמפריש מן הדגן על האורז מאכיל טבל לכהן שאין השם חל על הדגן בשביל האורז שהרי אינו מחוייב ומאכל שאין זה חלה אלף טבל: רוחאין שני אחים כ אחד. ואין כאן משום פריצות לנימא מתוך שמתוך יחד ועבשו רוחין ערומים זה את זה ונתנו עין איש ב אחיו לשמש זכור: ואין רוחאין כו'. כלומר אין נוהגים שני אחים לרחוץ כאחד: כבבול. מקום: קורדקוסין. אשקפוני"ש (אישקפיני"ש: נעליים קלות) רחבים ולא חיישין דילמא משהלפי ולחי לאיחוינהו ארבע אמות ואין דרך בני זכר ללכת בקורדקוסין שהן נוהגין בהן איסור: פססלי נכרים. שהן מוכרין בהן סחורה ולא חיישין לקשלה: ככותאי דמי. דכיון דלא גמרי ולא מקום תורה הוא סרכי מילתא: מאביו וחמיו. מתוך שרוחאיו וזכר שמשם ילא נתון לכו להרהר וכן בחמיו נתון לכו שאתה אשתו מכלן וכן כבעל אחרות נמי איכא היכורא: משום כבוד אביו. שמשמשו במרחץ: ולחו אינהו. בני כבול: הלמיד לא ירחץ עם רבו. שצריך להתבדיל מכוודו וממוראיו: ואם היה רבו צריך לו. שישמשו במרחץ: אכל לאייתרא. חלב שבכפיפת הקיבה שהקיבה כפופה ועשויה כקשת ואותו חלב שבמקום היצר אוכלין בני ארץ ישראל ובני כבול נוהגין בו איסור: שוינו ככותאי. דלמרינו לעיל דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתייר בפניהן ואוקמה רב הסדא ככותאי: הני מיילי מבבל לבבל. מעיר לעיר כבבל דכיון דלא כיפי להדדי אם ישנה מנהגן לעיניהן יש כאן מפני המחלוקת וכל שכן מבבל לארץ ישראל אל ישנה את המנהג מפני המחלוקת: אכל מארץ ישראל לבבל. אם ישנה את המנהג כבבל אין כאן מחלוקת דאנו כייפינו לבני א"י דאינהו סמיכי ובבבל לא סמיכי: עבדינו כותאיהו. כלומר אם באין משם לכאן אין להם לשנות מנהגם אלא עושין כמקומן: אפילו תימא מארץ ישראל לבבל. אל ישנה: לא תאכל. דאייתרא: (רש"י)

תוספות אי אתה רשאי להתייר בפניהן. תימה א"כ היאך התייר ר' בית שאן בפ"ק דחולין (דף ו:)- ותירץ רבינו נסים במגילת סתרים דהאי דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור היינו שיוצאים שהן מותרים והם רוצים להחמיר על עצמן וכן משמע לישנא דברים המותרים אבל דברים שנוהגים מחמת טעות ששבורים שהוא אסור והוא מותר יכול להתייר בפניהם וכן משמע בהדיא בירושלמי וא"ת א"כ אמאי קאמר דילמא אתי לאפרושי מן הפטור על החיוב כיון דידעי שהוא פטור וי"ל דלאו כ"ע ידעי וא"ת דמשמע דוקא בבני המדינה או בכותאי אינו רשאי להתייר אבל בפני חכמים או שלא בפניהם מותר ואמאי והא תנן נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם ושהלך לשם ואור"י דמתינתין איירי במנהג חשוב שהנהיגו ע"פ ת"ח והכא מייירי שנהגו בני המדינה מעצמם וכן הנהו דמיייתי ודאייתרא דלקמן קים ליה דהוי מנהג חשוב ור"י מסתפק במנהג שאינו חשוב דיכולין להתייר בפני ת"ח אם יכול להתייר להם כדמשמע לקמן ולא רצו לומר להם מותרים אתם משום דבני המדינה חשוב להו ככותאי אבל לתלמידיהם משמע שהיו אומרים מותרין אתם או דילמא אתם או דילמא אתם או דילמא אתם אבל להם אינו יכול להתייר וה"ל לא רצה לומר להם מותרים אתם ומה שהחמרתם לא מחמת איסור אלא מחמת מנהג שטות ולתלמידיהם היה מתיר לעצמו בפניהם אבל לא להם ורשב"א אומר דלא קשה ממתני' דרב אשי דמוקי מתני' באין דעתו לחזור ובכותאי אפילו דעתו לחזור אסור ולבני דמוקי ה"מ מבבל לא"י אבל מא"י לבבל עבדינו כותאיהו ובכותאי אפילו מא"י לבבל אסור והנהו נמי דמיייתי הוו מא"י לבבל: כיון דאנו כייפינו להו וכו'. קשה לר"ת דבפ"ק דסנהדרין (דף ה.) אמר פשיטא מהכא להתם מהני דהכא שבת והתם מחוקק משמע דבני בבל עדיפי ותירץ דה"מ לאפקועי ממונא אבל לענין איסור והיתר וסמיכה בני א"י עדיפי שלומדים תורה ברבים ואמרינן (ב"ב דף קנח:) אורא דארץ ישראל מחכים: עבדינו כותאיהו. לא עבדי כותאיהו ה"ל למימר ומשום פ"ק דחולין (דף יח:) נקט הכי דקאמר התם כי שליק רבי זירא אכל מוגרמת דרב ושמואל ופריך ולית ליה לרבי זירא נותנין עליו חומרי מקום וכו' ומשני אבוי הני מיילי וכו' אבל מבבל לארץ ישראל כיון דאנו כייפינו להו עבדינו כותאיהו: רבה בר חנה דעתו לחזור הוה. ובחולין נמי מתיר רבי זירא אין דעתו לחזור הוה קצת קשה דהשתא לצדדין קתני וחומרי מקום שיצא משם בדעתו לחזור וחומרי מקום שהלך לשם באין דעתו לחזור: (תוספות)

ב - נא דף

ונטל ספיחי כרוב ואכל ונתן לי ואמר לי בני בפני אכול שלא בפני לא תאכל אני שראיתי את ר"ש בן יוחי שאכל כדי הוא ר' שמעון בן יוחי לסמוך עליו בפניו ושלא בפניו אתה בפני אכול שלא בפני לא תאכל מאי ר"ש דתניא רבי שמעון אומר כל הספיחים אסורין חוץ מספיחי כרוב שאין כיוצא בהן בירק השדה וכו' כל הספיחים אסורים ותרוייהו אליבא דר' עקיבא דתניא **[ויקרא כה-ב]**. הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתנו א"ר עקיבא וכי מאחר שאין זורעין מהיבא אוספין ומכאן לספיחין שהן אסורין במאי קא מיפלגי רבנן סברי גזרינן ספיחי כרוב אטו שאר ספיחי דעלמא ור"ש סבר לא גזרינן ספיחי כרוב אטו ספיחי דעלמא: ההולך ממקום וכו': בשלמא ההולך ממקום שעושיין למקום שאין עושיין נותנין עליו חומרי מקום שהלך לשם ואל ישנה אדם מפני המחלוקת ולא ליעביד אלא ממקום שאין עושיין למקום שעושיין אל ישנה אדם מפני המחלוקת ונעביד הא אמרת נותנין עליו חומרי מקום שהלך לשם וחומרי מקום שיצא משם אמר אבוי ארישא רבא אמר לעולם אסיפא והכי קאמר אין בזו מפני שינוי המחלוקת מאי קא אמרת הרואה אומר מלאכה אסורה מימר אמרי כמה בטלני הוי בשוקא א"ל רב ספרא לרבי אבא כגון אנו דידעינן בקביעא דירחא

רש"י ונטל ספיחי כרוב. שבביעית לאחר זמן הביעור: כלי. ראו: בפני אכול. בפני אהה יכול לסמוך עליו האוכל וראיתי את ר"ש שאכל והיינו פלוגתא דידיה ארישיה דלעיל אמר לא תאכל אפי' בפני והכא קאמר דלע"ג דלאו בר סמכא הוא ולא מנגמיה ומסבריה קא שרי ליה סמיכי עליה מיהא בפניו משום דחזיא לגברא רבה דאכיל: כל הספיחים אסורים. שבביעית. מזמן הביעור ואילך: חוץ מספיחי כרוב. עליון הוולאין מקלה הכרוב: שאין כיוצא בהן בירק השדה. משרשין הן גידולין והרי הן כאילו שמוסיף ענפים על ענפים ולא כבבל שאר ספיחים נינהו וכל שאר ספיחים מזרע הנחבט ונפול לארץ הוא אכל ספיחי כרוב אינו כן אלא עליו גידולין זענפים ולא אסר' תורה אלא ספיחים מעין זרעיה כדכתיב הן לא נזרע וגו' כך שמעתי וקשיא לי חלד דכי האי גוונא לא קרי ספיחים אלא הגדילים מזרע הנחבט ונפול לארץ קודם לקיטת ועוד אילנות שבביעית מי לא נהגא בהן נמי קדושה ונראה זענפי דעטמא משום דכרוב אינו כלה לחיה כל ימות החורף וגימגום: א"ר עקיבא. למה נאמר ולא נאסוף מאחר שאין אנו זורעין מה יאסוף לימד על הספיחים שאסורין וה"ק הן לא נזרע והגדילין מאיליהן לא נאסוף: גזרינן ספיחי כרוב אטו ספיחי דעלמא. דלע"ג דאין דיעור לכרוב דהא מתקיים כל ימות הגשמים ספיחין וידיה אסורין דלא לימא טעמא משום דאין בספיחי' איסור שביעית ולחו למישרי שאר ספיחים: ארישא. ואל ישנה דמתי' ארישא קאי ההולך ממקום שעושיין למקום שאין עושיין: רבא אמר לעולם אסיפא. והכי משמע מתני' או ממקום שאין עושיין למקום שעושיין נתנין עליו חומרי מקום שיצא משם אלא בפני המחלוקת וכלן אין מחלוקת: דמאי אמרת. הרואה אותו בטל יאמר זה אומר שהמלאכה אסורה והולך על כולנו לא יאמר הכי אלא יאמר מלאכה אין לו שהרי כמה בטלנין יש בשוק כל ימות השנה: (רש"י)

תוספות אני ראיתי את ר"ש שאכל. תימה לר"י דאמר בירושלמי ר"ש חזא לההוא גברא מלקט ספיחי כרוב בשביעית א"ל מאי האי א"ל ולא את הוא דשרית א"ל ולא חבראי פליגי עלי קרי עליה פורץ גדר ישכנו נחש וכן הוות ליה והשתא כיון שבצעמו היה אוכל למה היה כועס עליהם שהיו אוכלין וסומכין על הוראתו וי"ל דמ"מ לא היה רוצה ששמי הארץ ישכמו עליו כל זמן שלא פסקו הלכה כמותו: כל הספיחים אסורין חוץ מספיחי כרוב. פי' רש"י דלאחר ביעור מייירי ואין ביעור נוגח בכרוב לפי שאין השורש כלה בארץ ולא קרינן ביה כלה לחיה מן השדה וקשה לר"י א"כ אמאי איצטרין קרא דלא נאסוף תימוק ליה דכתבי ולבהמתך ועוד מאי שנא דלא מפק אלא ספיחי כרוב ה"ל למעוטי כל בני דמי' דשביעית (משנה ב) דתנן עיקר הלוק השוטה ונרבינה אין להן ביעור ועוד מאי שנא דרבנן גזרי הכא ספיחי כרוב אטו שאר ספיחים ובכל הנהו. דהתם לא גזרי ועוד הקשה ריב"א דלעיל תקני ונכנסתי לגינה אחרי ונטל ספיחי כרוב ואכל משמע שתלשן מן הקרקע והי' מהן הרבה מחוברין וא"כ איירי קודם ביעור ועוד הקשה ר"ת דאמרין בפ"ק דמנחות (דף ה:) מה למנחת העומר שכן מתיר חדש בשביעי' ספיחים כר"ע דאמר ספיחי אסורים ובפסח של שביעית היא קודם ביעור שאו תבואה אינה כלה בשדה ואדרבה היא במילואה וביעור לא היה אלא בשמינית כשהיא כלה לחיה מן השדה ועוד דקאמר ותרוייהו אליבא דר"ע ורבנן נמי לא פליגי אדרשה דכלה לחיה בשדה ומודו רבנן דספיחים אסורים אחר ביעור דבסיפרי קאמר אמילתא דרבנן דפליגי אדר' עקיבא אמרת לנו לא תזרעו ומה שאנו אוספים אין מכניסו לקיום פי' שאסור אחר ביעור אמרת לנו בערו מה אנו אוכלין מן הביעור ואיך לכך נראה לר"ת דבשביעית קודם ביעור מייירי כדמשמע קרא דלא נאסוף דמייית דכתיב ביה מה נאכל בשנה השביעית ודריש ר"ע מהאי קרא דספיחים אסורים בשביעית ורבנן פליגי עליה ודרשי לא נאסוף להכניסו לקיום ולא אסרי אלא אחר ביעור ור"ש ורבנן פליגי הכא אליבא דר"ע ומתיר ר"ש ספיחי כרוב דלא אסרה תורה אלא ספיחים דומיא דזריעה דכתיב הן לא נזרע אבל ספיחי כרוב דמו לאלין כדאמר (כתובות קיא:): כרוב הניח לנו אבא והיינו עוליס בו בסולם ולא גזרינן אטו שאר ספיחים ורבנן גזרי דוקא אליבא דר"ע דאסור ספיחים מדאורייתא פליגי אבל לרבנן דפליגי עליה דר"ע וסברי איסור ספיחים דרבנן ליכא למיגזר הקשה רבינו נסים גאון דאיפכא שמעינן להו במסכת שביעית בפ"ט (משנה א) דקתני התם ר"ש אומר כל הספיחים מותרין חוץ מספיחי כרוב שאין כיוצא בהן בירק השדה וליכא למיגרס התם דאסורין דבירושלמי מוכח בהדיא דגרס התם מותרין ותיירך דהתם מייירי בספיחים שגדלו בששית בהיתר ונכנסו בשביעית ונשתהו עד לאחר הביעור ולכך שאר ספיחים שרו דלא אתו לאחילופי בהנהו שגדלו בשביעית דשל ערב שביעית גדולים ושל שביעית קטנים אבל של כרוב שגדולים הרבה בזמן מועט אין היכר בין הגדל בערב שביעית לגדל בשביעית וכן איתא בירושלמי א"ר יצחק כל ירק אתה יכול לעמוד עליו בין חדש ובין ישרן ברם הכא פי' ספיחי כרוב שלא ילך ויבא מן האיסור ויאמר מן האמהות הבאתי והך דשמעתא איירי בשביעית עצמה כדמפר' ורבינו נסים פי' נמי שמעתא בע"א ופי' דהכא בספיחים של שביעית שיצאו למוצאי שביעית דאסורין מדרבנן עד כדי שיעשו כיוצא בהן וסבר ר"ש ספיחים אסורין במוצאי שביעית דכשיראו אותם גדולים יסברו שלקטן בשביעית אבל ספיחי כרוב שאין כיוצא בהן בירק השדה לא גזרו בהן אטו שאר ספיחים דכשיראו אותם גדולים לא יסברו שלקטן בשביעית דדרכס לגדל הרבה בזמן מועט וכשאכל ר"ש בן [רבי] יוסי בן לקוניא ספיחי כרוב במוצאי שביעית הוא דאכל כר"ש בן יוחי ולא משמע הכי ורבנן גזרי היתירא אטו איסורא וכולן אסורין ובגמרא דדמאי בפרק שני גרס לענין ספיחים מר"ה ועד חנוכה איסור ספיחים ומחנכה ועד ר"ה היתר ספיחים ותיבא בתוספתא בפ"ה בצלים שיצאו משביעית למוצאי שביעית אסורין ותרוייהו אליבא דר"ע דאסור ספיחים מדאורייתא בשביעית אבל לרבנן דפליגי עליה ליכא למיגזר ומה שפי' רבינו נסים דמה שגדלו בששית ונכנסה לשביעית היכא דאיכא למיטעי שמא גדל בשביעית אסור קשה להשבי"א דתיבא בפ"ק דר"ה (דף טו.) ר"ש בן יהודה משום ר"ש אומר אתרוג בת ששית שנכנסה גלה בשביעית פטור מן המעשר ומה שהשתא ביעור לא היה אלא בזמן שהפירות כלים ואפי"ה קאמר פטור מן הביעור ואפי"ה דאיכא למיטעי ולמימר שהה אתרוג גלה בשביעית וי"ל דהתם מייירי מדאורייתא א"כ כשלקטן בתחילתה של שביעית דליכא למיטעי מיהו הא קשיא לר"י דבשמעתא משמע לכ"ע דירקות הגדלין בשביעית אסורין באכילה ובמסכת שביעית משמע דשרו דתנן (פ"ט מ"ד) האומר לפועל הילך דינר זה ולקטני בו ירק היום ובפרק בתרא דע"ז (דף סב.) מייית לה ותיירך ר"ש דבשל ערב שביעית מייירי ומה שיש בהן דין שביעית לענין שחורה ושאר דינים לפי שלקטן בשביעית דבירק אוליין בתר לקיטה: כגון אנה דידענא בקביעא דירחא. ולא ביוד העיבור קאמר דהא בני בבל בקיאי בעיבורא דירחא כדאמרין בריש ביצה (דף ד:) ועבדי תרי יומי אלא מפרש ר"ת שהיה במקום ששלוהי בית דין מגועין ושם אין עושין אלא יום אחד והיינו בקביעא דירחא שהיה יודע מתי יקבע החודש דהתם ליכא

ליכא	למיגזר	שמה	יעשה	מלאכה	בי"ט	ששומעין	קידוש	החודש:	(תוספות)
------	--------	-----	------	-------	------	---------	-------	--------	----------

דף **נב** **א**

ביישוב לא עבידנא מפני שינוי המחלוקת במדבר מאי א"ל הכי אמר רבי אמי ביישוב איסור מותר רב נתן בר אסיא אזל מבי רב לפומבדיתא בי"ט שני של עצרת שמתיה רב יוסף א"ל אבי ולגדיה מר נגדי א"ל עדיפא עבדי ליה דבמערבא מימנו אנגידא דבר בי רב ולא מימנו אשמא א"ד נגדיה רב יוסף א"ל אבי נשמתיה מר דרב ושמאל דאמרי תרווייהו מנדין על שני ימים טובים של גליות א"ל ה"מ איניש דעלמא הכא צורבא מדרבנן הוא דטבא ליה עבדי דבמערבא מימנו אנגדתא דבר בי רב ולא מימנו אשמא: כיוצא בו המוליד פירות שביעית וכו': ולית ליה לר' יהודה הא דתנן נותנין עליו חומרי המקום שיצא משם וחומרי המקום שהלך לשם אמר רב שישא בריה דרב אידי מילתא אחרייתא קאמר ר' יהודה וה"ק או ממקום שלא כלו לשמע שכלו במקומו חייב לבער ר' יהודה אומר צא והבא לך אף אתה מהיכא דאיתניהו והא לא כלו להו למימרא דר' יהודה לקולא קאמר והאמר ר"א לא אמר רבי יהודה אלא לחומרא אלא אימך אינו חייב לבער רבי יהודה אומר צא והבא לך אף אתה מהיכא דאיתניהו והא כלו להו אביי אמר לעולם כדקתני וה"ק או ממקום שלא כלו למקום שכלו והחזירן למקומן ועדיין לא כלו אינו חייב לבער רבי יהודה אומר צא והבא לך אף אתה מהיכא דאיתניהו ונא כלו להו מתקיף לה רב אשי לרבי יהודה אטו אגבא דחמרא קלטינהו אלא אמר רב אשי בפלוגתא דהני תנאי דתנן הכובש שלשה כבשין בחבית אחת ר"א אומר אוכלין על הראשון ר' יהושע אומר אף על האחרון ר"ג אומר כל שכלה מינו מן השדה יבער מינו מן החבית והלכה כדבריו רבינא אמר בפלוגתא דהני תנאי דתנן אוכלין בתמרין עד שיכלה האחרון שבצוער רשב"ג אומר

רש"י ביישוב לא עבידנא. מלפניה ביום טוב שני הואיל והגו בו איסור לא תשנה לעיניהם את המנהג: דעדיפא מינה. החמורה ממנה: עבדי ליה. עשיתי לו: מימנו אנגדתא דבר בי רב. תלמידו שסרחה היו נמנין להלקותו ולא לנדותו משום דשמתא חמורה וחוששין לכבוד התורה: ולית ליה לר' יהודה כו'. דמשמע שיכול לומר לו בן מקום שלא כלו לבן מקום שכלו לא והבא לך אף אתה ממקום שהבאתי ותמלא שלא כלו שם לחיה ואוכל מאותן שכתב ואתה שך שישך כך צבית אסורין וטעמא משום דגדלו כחו וצוה המקום כלו אבל אני הבאתי את שלי ממקום היתר ואין כחו מהלוקת ולית ליה לר' יהודה דאסור משום חומרי מקום שהלך לשם ואפילו אין שם מהלוקת דהא ממקום שאין עושין למקום שטעמא לאו משום מהלוקת הוא ואסרינן ליה משום חומרי מקום שיצא משם: הכי גרסינן מילתא אחרייתא קאמר. או ממקום שלא כלו למקום שכלו ושמע שכלו במקומו חייב לבער ור' יהודה אומר כל והבא לך אף אתה מהיכא דאיתניהו והא לא כלו: מילתא אחרייתא קאמר. תנא קמא: ושמע שכלו במקומו חייב לבער. ואפי"ה דאין כחו חומרי מקום שיצא משם שבשעה שיצא עדיין לא היו נוהגין בהו חומרא: ר' יהודה אומר כל. יכול זה לומר לבני מקומו שיצא משם אינו משנה ממנהגם דהא הולכתיים למקום שלא כלו ולא והבא לך משם ותוכל למלוא הרבה: לחומרא אמרה ר' יהודה. הכי הוא גמיר לה ר"א מרביה דרבי יהודה אמר לחומרא: אלא אימך. תוספתא זו שהוספתו על המשנה ואימא או ממקום שכלו כלו למקום שכלו או ממקום שכלו כלו ושמע שכלו במקומו אינו חייב לבער דאין כחו משום חומרי מקום שיצא משם כששהוציאם עדיין לא נאסרו ר' יהודה אומר יש כחו ואילו במקומו דלמרי ליה בני מקומו הראשון לא והבא לך מהיכא דאיתניהו ממקום שהבאתם ותמלא שכתב כלו: לעולם כדקתני. דלא איירי מהניתין במציא ממקומו למקום השוה לו אלא למקום שאין שוה לו: והכי קאמר. מהניתין המוליד פירות שביעית ממקום שכלו למקום שכלו לאו ממקום שכלו כלו למקום שכלו כלו ושמע שכלו במקומו חייב לבער רבי יהודה מהיכא דאיתניהו ונא כלו להו מתקיף לה רב אף אתה מהיכא דאיתניהו והא כלו להו מתקיף לה רב אף אתה מהיכא דאיתניהו והא כלו להו: גבא דחמרא קלטינהו. גבו של חמור שהכניסו לתוך אותו מקום החמור קלטן בחומרי אותו מקום שלא יוכל להחזירן עוד

הא לא גדלו עס ואינו אוכלן עס: הכובע שלשה כבשים. שלשה מיני ירק בחבית אחת של חומץ או של לוי כדי להתקיים: אוכלין. משלשתי: על הראשון. על סמך הראשון הממנה להיות כלה לחיה מן השדה דמשהנה שיהיה אחת מהן מן השדה ששנתן אסורין דכשפיהו משוי להו כהו: אף על האחרון. על סמך מין הכלה אחרון ואוכל משלשתי ואע"פ שמיין השנים כלה לחיה כבר ותנא דמתני' ור' יהודה בעה פליגי דתנא קמח סבר לה כרבי יהושע דמוקל והכי מישתמעא למילתיה ממקום שלא כלו למקום שכלו כולן חייב לבער אבל כלו מקמתן אוכל אף ממין הכלה כר' יהושע דלוחלין אף על האחרון ר' יהודה אומר אל והבא לך אף אחת מאלו המין מן השדה והרי לא תמלא גשדה ואסור כרבן גמליאל: אוכלין בתמרים. ככל ארץ יהודה עד שיהיה דקל האחרון שצטער שהיא עיר התמרים והנן לקמן שלש ארצות לביעור שאין בני יהודה אוכלין משכלו ככל ארץ יהודה ואע"פ שלא כלו בגליל אבל אוכלין הן ביהודה ואפילו במקום שכלה עד שיהיה מקום אחרון שכלל ארץ יהודה לפי שהיא כפאניה מולאת כחן והכלת למקום אחר והיא מתפרנסת עס ורחמנא תלה בה כדלקמן: (רש"י)

תוספות ביישוב לא עבדינן. אפילו בצינעא ואפילו דעתו לחזור דלא אפשר למלאכה בצינעא כמו שאר דברים: במקום שכלו למקום שלא כלו חייב לבער. תימה לר"י והלא אסור לשנות מפני המחלוקת אפילו לקולא כדאמר לעיל אין בזה מפני שינוי המחלוקת דמימר אמרי כמה בטלני איכא בשוקא הא אי לאו האי טעמא הוה אסור לשנות מפני המחלוקת ומיהו יש לומר אי מדאורייתא חייב לבער משום מחלוקת לא יעבור על דברי תורה ועוד אור"י דלא שייך מחלוקת אלא בדבר שתלוי בגוף האדם אבל בפירות לא שייך מחלוקת דאמרינן ממקום שכלו באו: אביי אמר לעולם כדקתני. לדבריו אין חסר כלום מן המשנה דרבי יהודה אדיוקא דמתניתין קאי: הכובע שלשה כבשים. כגון לפת ובצל וקפלוט שאין ביעורן שוה רבי אליעזר אומר אוכלין על הראשון שטעמו אסור כולם ולא חשיב כמבוער אך לרבי יהושע תימה לר"י איך מותר גוף אותם שכלו ואומר רבינו תם דבתורת כהנים בפרשת בהר סיני פליגי בקראי דתניא מן השדה תאכלו את תבואתה כל זמן שאתה אוכל מן השדה אתה אוכל מן הבית וכי' מכאן אמרו חכמים הכובע שלשה כבשים בחבית רבי אליעזר אומר כיון שכלה אחד מן השדה יבער הכל מן הבית והיינו אוכלין על הראשון דבשמעתין ואם תאמר לר' אליעזר לישתוק קרא מיניה דנפקא לן מולבהמתך וי"ל דסבר ר' אליעזר דאי לאו האי קרא ה"א דאותו המין דוקא יבער ולא יותר אע"פ שטעם האיסור מעורב בהן דלא דמי איסור דביעור לשאר איסורים דהא שרי לעניים וה"א דניחשביה כמבוער כיון שאין כאן אלא הטעם ור' יהושע סבר דודאי הטעם חשיב כמבוער והאי קרא אתי להתיר אף גוף אותו שכלה הואיל ומעורב בהן הטעם המותרין ומן השדה משמע ליה מן דבר שמקצת הטעם ממנו בשדה תאכלו אף האיסור שעמו ורבן גמליאל סבר ממשות של כל אחד שכלה מן השדה אסור אבל הטעם הוא כמבוער ובמגילת סתרים דרבינו נסים פירש דראשון היינו שניתן ראשון בכבוש ואחרון שניתן אחרון בכבוש והכי אמרינן בירושלמי מה טעם דרבי אליעזר הראשון נתן טעם באחרון הלכך אם כלה מן השדה אסור שכתב ראשון אסור הכל אבל האחרון אינו נתן טעם בראשון ואם כלה מן האחרון מן השדה אינו אסור אותם שנכבשו קודם וטעם דרבי יהושע אחרון נתן טעם בראשון פי' אף האחרון כדאמר הכא אף על האחרון וקסבר ר' יהושע דמיד כשכלה אחד מהמינים האחרון או הראשון או האמצעי כולן אסורין דנותן טעם זה בזה ורבי יהודה דמתניתין לחומרא כוותיה ורבן גמליאל סבר כדפרישית דהגוף (תוספות) שכלה אסור והטעם הוי כמבוער:

ב - נב דף

אוכלין על של בין הכיפין ואין אוכלין על שבין השיצין תנן התם שלש ארצות לביעור יהודה ועבר הירדן וגליל ושלוש ארצות בכל אחת ואחת ולמה אמרו שלש ארצות לביעור שיהיו אוכלין בכל אחת ואחת עד שיכלה האחרון שבה מנא הני מילי אמר רב חמא בר עוקבא א"ר יוסי בר חנינא אמר קרא **[ויקרא כה-ז]** ולבהמתך ולחיה אשר בארצך כל זמן שחיה אוכלת מן השדה האכל לבהמה שבבית כלה לחיה אשר בשדה כלה לבהמתך מן הבית וגמירי דאין חיה שביהודה גדילה על פירות שבגליל ואין חיה שבגליל גדילה על פירות שביהודה ת"ר פירות שיצאו מארץ ישראל לחוצה לארץ מתבערין בכל מקום שהן רשב"א אומר יחזרו למקומן ויתבערו משום שנאמר בארצך הא אפיקתיה קרי ביה בארץ בארצך אי נמי מאשר בארצך רב ספרא נפק מארץ ישראל לחוצה לארץ הוה בהדיה גרבה דחמרא דשביעית לוו בהדיה רב הונא בריה דרב איקא ורב כהנא אמר להו איכא דשמיע ליה מיניה דרבי אבהו הלכה כר"ש בן אלעזר או לא א"ל רב כהנא הני א"ר אבהו הלכה כר' שמעון בן אלעזר א"ל רב הונא בריה דרב איקא הני א"ר אבהו אין הלכה כרשב"א אמר רב ספרא נקוט הא כללא דרב הונא בידך דדייק וגמר שמעתתא ממומיה דרביה כרחבה דמומבדיתא דאמר רחבה אמר רב יהודה הר הבית סטיו כפול היה סטיו לפניו מסטיו קרי עליה רב יוסף **[השע ד-ב]** עמי בעצו ישאל ומקלו לגיד לו כל המיקל לו מגיד לו ר' אילעאי קץ כפנייתא דשביעית היכי עביד הכי לאכלה אמר רחמנא ולא להפסד הכי תימא הני מילי היכא נחית לפירא אבל היכא דלא נחית לפירא לא והאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוב הני מתחלי דערלה אסירי הואיל ועששו שומר לפירי ושומר לפירי אימת הוה בכופרי וקא קרי להו פירי ר"י דאמר כר' יוסי דתנן רבי יוסי אומר סמדר אסור מפני שהוא פירי ופליגי רבנן עליה מתקיף לה רב שימי מנהרדעא ומי פליגי רבנן עליה דרבי יוסי בשאר אילנות והא תנן מאימתי אין קוצצין את האילנות בשביעית ב"ש אומרים כל האילנות משיצאו ובי"ה אומרים החרובין משישרשו והגפנים

רש"י אוכלין על של בין הכיפין. דרך קלסיה להיות בעיקרן קואים סביב והיינו שצאים ומן הדקל עצמן הן ולמעלה עליון שלו עשויין כסדרן כמין כפות תמרים וכשהכוח מנשב התמרים נופלין ונשארין בוחותן כיפין ולמעלה בשצין וקאמר רבן שמעון דכל זמן שמצויין בכיפין אוכלין מאלוהן שביעית אבל אין אוכלין מן הבית על סמך אותו שצצין לפי שאין החיה יכולה לטעמן מפני הקואים ומתנתין הכי קאמר תנא קמח. כלה לגמרי אף מבין האשאים חייב לבער אבל כלו מן הכיפין ועדיין יש בשצין אינו חייב לבער רבי יהודה אומר אל והבא לך אף אחת ממקום הראוי לטעמן ולא תמלא ולחומרא אמרה רבי יהודה: שלש ארצות. בארץ ישראל חלוקות זו מזו לענין ביעור שאין זו סומכת על זו משכלו זה ואע"פ שלא כלו בחביתה: ושלש ארצות בכל אחת ואחת. שחלוקות במנהג קיום פירוהיהו שפירוהיהו כלות של זו קודם לזו ואע"פ עשיו כולן אחת לביעור כדמפרש ואזי: ולמה אמרו שלש ארצות. האילן שלש ארצות לכל אחת הרי כחן חשע ארצות למאי הילכתא אמרו שלש ארצות לביעור ותו לא: שיהיו אוכלין בכל אחת. עשאוהו לשלש שכלל אחת כליהו הן אחת ואוכלין בכל אחת ואחת מהשלש החלוקות לביעור עד שיהיה האחרון שצצשם ארצותיה אוכלין ביהודה עד שיהיה האחרון שצצשם ארצותיה וכן בעבר הירדן וכן בגליל: מנא הני מילי. דלוחלין ביהודה עד שיהיה האחרון שצצשם ארצות שבה אכלין אוכלין ביהודה עד שיהיה האחרון שצצשם ארצותיה: ומסורה מאבותינו: דאין חיה שביהודה. מתרחקת כל כך לאלת מיהודה לגליל ומגליל ליהודה אבל יוצאה היא מגליל לגליל ומיהודה ליהודה: מתבערין. כשהגיע עונת הביעור שכלו לחיה: בכל מקום שהן. ולא מטרחינן ליה להחזירן לארץ לבערן עס: משום שנאמר בארצך. לחיה אשר בארצך וזהו ביעורן משפקינן במקום דריסת חיה ובהמנה: הא אפיקתיה. למעוטי דאין סומכין בני יהודה אלף על אלףם ולא על של גליל: קרי ביה בארץ בארצך. אי הוה כתיב בארץ הוה שמעת מינה חדא מינייהו השתא דכתיב בארצך. דרוש בה תרהי: אי נמי. אשר לכרשא: לוו בהדיה. תחלו עמו בחבורה: מיניה דר' אבהו. הלמנידיו היו: דקים ליה דלוייה דייק שמעתא מפומיה דרביה. כשהשמועה יוצאה מפי רבו מדקדק ואומר לרבו לשנותה פעם שנייה ומצחין הימנו או הן או לאו: כרחבה דמומבדיתא. שהיא מדקדק בשמועהו לדעת ממי קיבלה: רבי יהודה. ספק שמעה מרב יהודה או מר' יהודה נשיאה דהוה נמי בההוא דלא: סטיו כפול היה. אילנות סביב לו כפולות זו לפניו מזו סביב: קרי רב יוסף עליה. דרב ספרא: קץ כפנייתא דשביעית. דקל טעון כפניות והן תמרים קטנים שלא בישלו והקץ הדקל לעצים והפסיד כפניות: דתנא לפירא. פירי שנגמרו אסור

להפסיקו: מתחילי לערלה. שומר הגדל סביבות התמרים בקטן כעין פקם הגדל סביבות לגוזי יער הדקות: חסירי. משום ערלה ללא הוא כעץ חלף קם פירי עליהם הארץ נעשן שומר לפירי: ושומר פירי חומתו הוא כטופרי. כשהן קטנות וטופרל הוא כפניות וכגדילין הוא יבש ונופל חלמא כפניות קרויין פירי: רב נחמן. דלומר פירי שלא נעמר קרוי פירי: דלומר כר' יוסי. דלומר משנפל פרח הגפן וגרלית זורת הענבים והיינו סומדל חסור משום ערלה מפני שהוא פירי ובלעז קרוין חשפני"ר (אישפני"ר: פיתוח (הפרי) והשווה פירוש רש"י לשייר השירים ז יג. יכול להיות שהמילה הגרפחית מתייחסת לכל ההסבר קם, ולא למילה "סומדל" דוקא): ופלוני רבנן עליה. במסכת ערלה דקתני רישא: העלן והלולבין ומי גפנים וסומדל מותרים משום ערלה ורבי אלעאי דעבד כרבנן: בשאר חילנות. חוץ מנפן: אין קולאין. לעלים מפני שמספדי הפירי ורחמנא אמר לחללה ולא להפסדי: משיואלו. החילת העלן בימי ניסן: משיושרו. משיואלו בהן כעין שרשרות של חרובין: (רש"י)

תוספות עד שיכלה אחרון שבה. פ"ה עד שתכלה האחרונה שבארצותיה והשלה ארצות שכל אחת שוות הן ואין נראה דאם אינם חלוקות למה שונה שלש ארצות בכל אחת ועוד קשה לר"י דתנן בפ"ט דשביעית (מ"ב) שלש ארצות לביעור ושלש ארצות בכל אחת עד שיכלה האחרונה שבה ר"ש אומר לא אמרו שלש ארצות אלא ביהודה מכלל דלתנא קמא שלש ארצות חלוקות שכל אחת חלוקה לביעור ור"ש נמי מודה להו ביהודה לכך י"ל דאחרון שבה היינו פירות שבהר עד שיכלה אחרון שבהר ופירות שבעמקים עד שיכלה אחרון שבעמקים וכן שבשפלה עד שיכלה אחרון שבשפלה ובירושלמי יש אמר ר'. חייא בר' עקיבא בשם ר' יוסי בר חנינא שיעורו לומר אין חיה שבהר גדילה בעמק וחיה שבעמק אין גדילה בהר ולפי זה משמע דהוי מדאורייתא ולא תיקשי הא דאמרין בשמעתין דאין חיה שביהודה גדילה על של גליל דמירי אפי' מהר להר והיינו דמסקינן בשילהי שמעתין דתניא אמר רשב"ג סימן להרים מילין וכו' דנפקא מינה נמי לג' ארצות שביהודה והא דלא קאמר לקמן נפקא מינה לביעור משום דחילוק הר ושפלה ועמק לא שייך אלא ביהודה גרידא כדקתני במסכת שביעית בהדיא אבל ביכורים ונחל איתן שייכים בכל א"י ובגמ' דירושלמי במסכת שביעית עלה דההיא סימן להרים מילין קאמר אית דבעי למימר למידק הדא איתמר פירוט לענין שלש ארצות נאמר אותו סימן: מתבערין בכל מקום. פ"ה שנותנין אותן למרמס חיה ובהמה ולא נראה דהא מותרין אחר ביעור לעניים לכ"ע דתנן התם (משנה ח) מי שהיו לו פירות שביעית והגיע שעת הביעור מחלקן מזון שלש סעודות לכל אחד עניים אוכלים אחר הביעור ולא עשירים דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר אחד עניים וא' עשירים אוכלים אחר הביעור ובתוספתא קתני מי שיש לו פירות שביעית והגיע שעת הביעור מחלק מהן לשכניו ולקרוביו וליועיו ומוציא ומניח על פתח ביתו ואומר אחינו בית ישראל מי שצריך ליטול יטול וחוור ומכניס לתוך ביתו והולך ואוכל עד שיכלו ואומר ר"י הא דמשמע בכל מקום לאסור לאכול אחר הביעור היינו כשמשהה בביתו בחזקת שלו אבל אם מפקירו ומוציאו מרשותו שיאכל כל מי שירצה הן אדם והן חיה מותר להכניסו ולאכול אחר הביעור: רב ספרא אפיק גרבא דחמרא מא"י לח"ל. הקשה ריב"א דתנן בפ"א דשביעית (משנה ה) אין מוציאין שמן שריפה ופירות שביעית מן הארץ לח"ל ותיירך דהתם מיירי לאכילה ורב ספרא אפיק לסחורה דיש סחורה שמונתת אי נמי בשוגג הוציא: (תוספות)

א - נג דף

משיגרעו והזיתים משיניצו ושאר כל האילנות משיוציאו ואמר רב אסי הוא בוסר הוא גירוע הוא מול הלבן מול הלבן סלקא דעתך אלא אימא שיעורו כמול הלבן ומאן שמעת ליה דאמר בוסר אין סומדל לא רבנן וקתני שאר כל האילנות משיוציאו אלא רבי אילעאי בדניסחני קץ תנו רבנן אוכלין בענבים עד שיכלו דליות של אוכל אם יש מאוחרות מהן אוכלין עליהן אוכלים בזיתים עד שיכלה אחרון שבתקוע ר' אליעזר אומר עד שיכלה אחרון של גוש חלב כדי שיהא עני יוצא ואינו מוצא לא בנופו ולא בעיקרו רובע אוכלין בגרוגרות עד שיכלו פגי בית היני אמר רבי יהודה לא הוזכרו פגי בית היני אלא לענין מעשר (דתנן) פגי בית היני והאיני דטובינא חייבין במעשר: אוכלין בתמרים עד שיכלה האחרון שבצוצר רשב"ג אומר אוכלין על של בין הכיפין ואין אוכלין על של בין השיצין ורמינאי אוכלין בענבים עד הפסח בזיתים עד העצרת בגרוגרות עד התנוכה בתמרים עד הפורים ואמר רב ביבי ר' יוחנן תרתי בתרייתא מחליף אידי ואידי חד שיעורא הוא ואי בעית אימא הא קתני בהדיא אם יש מאוחרות מהן אוכלין עליהן תניא רבן שמעון בן גמליאל אומר סימן להרים מילין סימן לעמקים דקלים סימן לנחלים קנים סימן לשפלה שקמה ואף על פי שאין ראייה לדבר זכר לדבר שנאמר **מלכים א' יב** ויתן המלך את הכסף בירושלים כאבנים ואת הארזים נתן כשקמים אשר בשפלה לרוב סימן להרים מילין סימן לעמקים דקלים נפקא מינה לבכורים דתנן אין מביאין בכורים אלא משבעת המינין ולא מדקלים שבהרים ולא מפירות שבעמקים סימן לנחלים קנים נפקא מינה לנחל איתן סימן לשפלה שקמה נפקא מינה למקח וממכר השתא דאתית להכי כולהו נמי למקח וממכר: **מתני'** מקום שנהוג למכור בהמה דקה לנכרים מוכרין מקום שלא נהגו למכור אין מוכרין ובכל מקום אין מוכרין להם בהמה גסה עגלים וסייחין שלמין ושבורין ר' יהודה מתייר בשבורה בן בתירא מתייר בסוס מקום שנהגו לאכול צלי בלילי פסחים אוכלין מקום שנהגו שלא לאכול אין אוכלין:

גמ' אמר רב יהודה אמר רב אסור לו לאדם שיאמר בשר זה לפסח הוא מפני שנראה כמקדיש בהמתו ואוכל קדשים בחוץ אמר רב פפא דוקא בשר אבל חיטי לא דמינטר לפסחא קאמר ובשר לא מיתיבי אמר ר' יוסי תודוס איש רומי הנהיג את בני רומי לאכול גדיים מקולטין בלילי פסחים שלחו לו אלמלא תודוס אתה גזרנו עליך נדוי שאתה מאכיל את ישראל קדשים בחוץ קדשים סלקא דעתך אלא אימא

רש"י משיגרעו. משגדלו הענבים קלה ונקראו גירוע וקמן מפרש שיעורו כפול הלבן: משיואלו. משוגדל הגן עליהן הוא כעין מתחלו ודומה לו בכרכות (דף לו): הפטמה של רימון מלטרף והגן שלו אינו מלטרף: הוא בוסר. דלומר כל היכא דתנן או בוסר או גירוע כולהו חדא נינהו בוסר תנו בגיטין (דף לז). משעת כניסת המים לבוסר: פול הלבן ס"ד. הא בגפנים קיימא: ומאן. תנא דשמעת ליה דלומר בוסר הוא דהוי פירי כדקתני משיגרעו דהיינו בוסר אבל סומדל לא רבנן היא וקתני דמורו בשאר חילנות הא דרב אסי הוא בוסר הוא גירוע נהט הכא משום דלא חיימא גירוע היינו סומדל ורבי יוסי היא: דניסחני קץ. תמרים של דקל זכר ואין מתבשלין בו עולמית וגורדין אותו צביסן והן מתבשלות מאלוהי בכלי כפות תמרים ולעולם הן קטנות הלכך ר' אילעאי לא חשוד מידי: ארכ. מקום כרמים ואית דגרסי של אבל והוא אבל כרמים: דליות. טרייל"ש (גפני-דליות): תקוע. מקום זיתים כדתנן במנחות (דף פה): תקועה חלפא לשמן ומחור שהשמן מלוי קם ורגילין בו מלויין חממים בהן כדכתבי (שמאל ב יז) ושלח יוצא תקועה וגו': גוש חלב. נמי אויבא זיתים טובא והוא בחלקו של אשר דכתיב ביה וטובל בשמן רגלו במנחות (סג): כדי שיהא עני יוצא כו'. מותר לאכול מן הכנטוסין עד שיכלו בשדה כל כך שיהא עני יוצא לנקא ואינו מוצא כו': גרוגרות. חלטים יבשים: פגי בית היני. חלטים של אותו מקום: לא הוזכרו. צבית המדקס להחשב פירי חלף למעשר: חלטי. תמרים: דטובינא. מקום ואותן פגים ואותן תמרים לעולם קטנים: ואמר רב ציבי גרסיין ולא חזיבאלו הוא: חרתי בתרייתא מחליף. בגרוגרות עד הפורים בתמרים עד חנוכה: סימן להרים מילין. עפלין גל"ש (נפלים) (גידולים טפיליים בעלה האלון): אבל שאר חילנות שבהרים אין יפין ונפקא מינה דלא מייחתינן בכורים מנייהו כדלקמן: דקלים. תמרים: שקמה. אינה עושה פירי: שפלה. חרץ מישור ולקמיה מפרש מאי נפקא מינה: כשקמים אשר בשפלה. שמע מינה דרך שפלה לשקמים ומיהו לאו ראייה גמורה היא ליעד דלם אין בה שקמים לא תהא קרויה שפלה כדכתיב חייב אשר תביא מאלרך ודרשין במנחות (דף פד): נאמר כאלו אכרך ונאמר להלן חרץ חטה ושעורה וגו' מה להלן שבת חרץ דהא בשבחה הכתוב מדבר אף כאלו שבת חרץ ונלפין מינה לזון מביאין חלף משבעת המינין האמורין קם ואין מביאין חלף ממקום משובח ותמרים משבעת המינין הם דכתיב ודבש דהיינו דבש תמרים: ולא מדקלין שבהרים. דלוינן משובחין חלף דקלים של

עמקים: ולא מפירות. תבואת דגן שבמעמקים שהמים לגין עם ותבואתן כמושה ומרקה: לנחל חיתן. לנגלה ערופה כריך קיהו קנים גדילים בו ואי לא לא מיקרי נחל: למתא וממכר. שפלה אני מוכר כך כריך קיהו בה שקמים: מהני' מקום שנהגו שלא למכור. להחמירו על עמון דילמא אחי למכור נסה: ובכל מקום חין מוכרין חין בהמה נסה. דגוזר ביה רבנן משום שאלה ומשום שכירות ומשום נסיוני במסכת ע"ז (דף טו.) ושקראל מלווה על שביתת בהמה בשבת: עגלים וסיוחים. קטנים ואף על גב דלאו בני מלאכה נינהו מיהלפי במכירת גדולים ושכורים מיהלפי במכירת שלמים בשבירה. דלא משהי לה ושקטו לה הלכך לא חזי ליה שקראל גבי נכרי ולא אחי למשקריה מכירה אחריתי: בן בתירה מחיר בסוס. לפי שמלאכתו לכריכה ונסיוני לדידה ליכא למיגזר בהן דלחין בה אלא משום שבות דלחין רוכבין על גבי בהמה גבי שבות תנן לה במסכת ביצה (דף לו:): שלא לאכול. מיחזי כאוכל פסח בחוץ: גמ' בשך זה. ואפילו שחוטת ככר: אבל חיטי. לא דמו מילי לקדשים וכי קאמר חיתין אלו לפסח. דמנטר לפסח קאמר אלניעו לפסח לאוכלם ולא ארמינן מיחזי כמחין דלחמר למוכרין ולקנות פסח בדמיהן: ה"ג אמר רבי יוסי תרדום איש רומי. שקראל חשבו שהיה ברומי: מקולסין. לזיוני רשעו על כרעיו ועל קרבו כלליית הפסח דהניח כביד לזיוני (לקמן ער.) רבי עקיבא קוריה מקולס לפי שתולה כרעיו חולה לו כדלו כנושא כלי זינו כדלו כובע נחשת בגליה (שמואל א' יז) תרגמו קולסא דנחושא: אלמלא תרדום אחיה. חרס חשבו: (רש"י)

תוספות מפני שנראה כמקדיש קדשים בחוץ. בבולי שמעתא פירש"י ... שעבשו קורא שם ופירש נמי שלא התנדב בדרך המתנדבים היינו דמחייב לא קרא לו שם פסח ואי נמי קרא לו שם בשעת צלייה הוי שלא בדרך המקדישין וקשה דקאמר נראה כמאכיל קדשים בחוץ והלא גם בפנים אין לעשות כן דאינו קדוש אלא לדמיו והוה ליה למימר שהוא קרוב למעילת קדשים ועוד בגדי מקולס לר' שמעון נהי דליכא למיחש שמה הקדישו עבשו שאין זה בדרך המתנדבים מכל מקום ליתסר למיעבד הכי שלא יאמר מחיים אקדישו דסופו מוכיח על תחלתו שעשאו מקולס וע"כ טעמא משום הכי הוא דהא מוקמינן לא שנה אמר ולא שנה לא אמר לכך נראה דעל ידי שאומר עבשו בשך זה לפסח סברי אינשי דמחיים אקדישו ורבי שמעון אפילו אקדישו מחיים [לשחוט] בחוץ לא הוי הקדש משום שלא התנדב בדרך המתנדבים כדמוכח בתוספתא בפרק בתרא דמנחות דקאמר הרי עלי עולה על מנת שאקריבנה בבית חוניו רבי שמעון אומר אין זה עולה וה"ג הוי כמקדיש על מנת להקריב בחוץ הוא דאינו קדוש והא דלא מייתי לה הכא אלא מייתי היא דמנחה משום דמפרש בה בהדיא שלא התנדב בדרך המתנדבים: (תוספות)

ב נג דף

קרוב להאכיל את ישראל קדשים בחוץ מקולס אין שאין מקולס לא אמרי מקולס לא שנה אמר לא שנה לא אמר שאינו מקולס פירש אין לא פירש לא רב אחא מתני לה להא מתני'. כר' שמעון מתקיף לה רב ששת בשלמא למאן דתני לה כרבי יוסי ניחא אלא למאן דמתני כר' שמעון מי ניחא והתנן רבי שמעון מוטר שלא התנדב בדרך המתנדבים אמר ליה רבינא לרב אשי ומאן דמתני לה כר' יוסי מי ניחא והאמר רבא רבי שמעון בשיטת רבי יוסי אמרה דאמר אף בגמר דבריו אדם נתפס מאי לאו מדברי שמעון סבר לה כר' יוסי רבי יוסי נמי סבר לה כרבי שמעון לא רבי שמעון סבר לה כר' יוסי ולא רבי יוסי סבר לה כר' שמעון איבעיא להו תודוס איש רומי גברא רבה הוה או בעל אגרופין הוה ת"ש עוד זו דרש תודוס איש רומי מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו [עצמן] על קדושת השם לכבשן האש נשאו קל וחומר בעצמן מצפרדעים ומה צפרדעים שאין מצווין על קדושת השם כתיב בהו [שמות ז-כח] ובאו [ועלו] בביתך [וגו'] ובתנורך ובמשארותיך אימתי משארות מצויות אצל תנור הוי אומר בשעה שהתנור חם אנו שמצווין על קדושת השם על אחת כמה וכמה רבי יוסי בר אבין אמר מטיל מלאי לכיס של תלמידי חכמים היה דאמר ר' יוחנן כל המטיל מלאי לכיס תלמידי חכמים זוכה ויושב בישיבה של מעלה שנהא' [קהלת ז-ב] כי בצל החכמה בצל הכסף: **מתני'** מקום שנהגו להדליק את הנר בליל יום הכפורים מדליקין מקום שנהגו שלא להדליק אין מדליקין ומדליקין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובמבואות האפלים ועל גבי החולים: **גמ'** תנא בין שאמרו להדליק ובין שאמרו שלא להדליק שניהן לדבר אחד נתכוונו אמר רב יהושע

דרש רבא [ישעיה ס-כא] ועמד כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ וגו' בין שאמרו להדליק ובין שאמרו שלא להדליק שניהן לא נתכוונו אלא לדבר אחד אמר רב יהודה אמר שמואל אין מברכין על האור אלא במוצאי שבת והואיל ותחלת ברייתו הוא אמר ליה ההוא סבא ואיתימא רבה בר בר חנה ישר וכן אמר רבי יוחנן עולא הוה רכיב חמרא ואזיל והוה שקיל ואזיל רבי אבא מימיניה ורבה בר בר חנה משמאליה אמר ליה רבי אבא לעולא ודאי דאמריתו משמיה דרבי יוחנן אין מברכין על האור אלא במוצאי שבת והואיל ותחלת ברייתו הוא הדר עולא חזא ביה ברבה בר בר חנה בישות א"ל אנא לאו אהא אמרי אלא אהא אמרי דתני תנא קמיה דרבי יוחנן ר"ש בן אלעזר אומר יום הכפורים שחל להיות בשבת אף במקום שאמרו שלא להדליק מדליקין מפני כבוד השבת ועני רבי יוחנן בתריה וחכמים אוסרים א"ל עזא תהא קרי עליה רב יוסף [משלי כ-ה] מים עומקים עצה בלב איש

רש"י קרוב להאכיל. דומה לקדשים: שאינו מקולס לא. והקיש לרב דלחמר בשך גרידא מיהלף פסחה: ומשני מקולס אע"ג דלא אמר בשך זה לפסח ולא מוכיר עליו את השם אכור אבל שאינו מקולס אמר הכי בשך זה לפסח אכור משום דנראה כקורא שם: רב אחא מתני לה להא מתני'. דתודוס: כר' שמעון. אמר רבי שמעון תודוס איש רומי כר': רבי שמעון פוטר. באומר הכי עלי מנחה מן השעורים דתנן במנחות מביא מן החיטין דקיון דלחמר הכי עלי מנחה הפוס לזון ראשון ומנחה אינה בזה מן השעורים נדבה הלכך יביא מן החיטין ורבי שמעון פוטר דלחמר אף בגמר דבריו אדם נתפס ונדבק ודעתו לכל מה שמוציא בפיו ולמנחה שעורין נתכוון וסבור שאדם יכול להתנדב ולהביא מן הפסחין חין דבריו כלום והאי מאכיל גדי מקולס נמי מאי קרוב לקדשים בחוץ איכא הלל מחיים לא קרא עליו שם פסח ואפילו היה קורא לו שם בשעת צלייה שלא כדרך המקדישין הוא ואין השם חל עליו: ר' שמעון. דפטר באומר מנחה מן השעורים ולא חיבייה משום הפוס לזון ראשון בשבת ר' יוסי אמרה דלחמר במסכת תמורה (דף כה:): אף בגמר דבריו אדם נתפס ונדבק ודעתו לכל מה שמוציא בפיו ולמנחה שעורין נתכוון וסבור שאדם יכול להביא מן הפסחין חין דבריו כלום והואיל ותחלת ברייתו הוא אמר ליה ההוא סבא ואיתימא רבה בר בר חנה ישר וכן אמר רבי יוחנן עולא הוה רכיב חמרא ואזיל והוה שקיל ואזיל רבי אבא מימיניה ורבה בר בר חנה משמאליה אמר ליה רבי אבא לעולא ודאי דאמריתו משמיה דרבי יוחנן אין מברכין על האור אלא במוצאי שבת והואיל ותחלת ברייתו הוא הדר עולא חזא ביה ברבה בר בר חנה בישות א"ל אנא לאו אהא אמרי אלא אהא אמרי דתני תנא קמיה דרבי יוחנן ר"ש בן אלעזר אומר יום הכפורים שחל להיות בשבת אף במקום שאמרו שלא להדליק מדליקין מפני כבוד השבת ועני רבי יוחנן בתריה וחכמים אוסרים א"ל עזא תהא קרי עליה רב יוסף [משלי כ-ה] מים עומקים עצה בלב איש

האומרים להלליק משום לאין חסם משמך מטחו לזכור הנר והאומרים שלא להלליק הוכרים כשהנר דולק רוחה את אשתו ומתאוה לה: יישר. שפיר קאמרת וכן א"ר יוחנן ולא גרסינן יישר: ודלמי לאמריהו כו'. אמת הדבר שקמעתי עליכם שאתם אומרים משמיה דר' יוחנן הכי: הדבר עולא חזא ביה ברבא בר בר חנה בשקלא. נסחכל בו בפנים וזעפות כלומר אתה אמרת בשם רבי יוחנן והוא לא אמר כן אלא אף במוצאי יוה"כ מברכין עליו והאיל ודבר חדש הוא שגאסר בו כל היום ועכשיו נהנה ממנו: אלא האל אמרי להו. משמיה דרבי יוחנן דענה אחר התנא והכמים אוסרין להלליק את הנר אף ביום הכפורים שחל להיות בשבת עד מוצאי שבת ולא הזכיר שמו של ר' יוחנן על אור במוצאי שבת אלא בזו והם סבורים שעל דבר ברכת האור הזכיר שמו: עלה תהא. זאת תהיה בזו לני מודה שאמרה ר' יוחנן: זה עולא. שהבין מדבריו של רב בר חנה טעות וחזא ביה בישות וסתר דבריו שלא אמר לו כלום והיינו ענה בלב איש דנקיט ליה בלביה ולא אמר לו למה אמרת כד: (כ"א)

תוספות רבי שמעון בשיטת רבי יוסי אמרה דאמר אף בגמר דבריו וכו'. אע"ג דלר' יוסי חיילי תרווייהו היינו משום דתרי מילי קאמר ואינם פירוש זה לזה אבל הכא מן השעורים הוא פ' מה שאמר הרי עלי מנחה וכיון דאף בגמר דבריו אדם נתפס מבטלים להא דאמר בתחלה הרי עלי מנחה ואפי' אם אמר אילו הייתי יודע שאין נודרין כך לא הייתי נודר כך אלא כך דהיינו טעמא דרבנן דאליהו להו לשון ראשון ולא הוי נדר ותתחו עמו כי אמר אילו הייתי יודע כו' כדאמרין בהמנחות והנסכים (מנחות קג): מה ראו תנניה מישאל ועזריה. פ"ה מה ראו שלא דרשו וחי בהם ולא שימות בהן וקשה דהא בפרהסיא הוה ומסקינן בסנהדרין (דף עד.) דלכילי עלמא בפרהסיא חייב למסור עצמו אפילו אמצוה קלה ומפר"ת דצ"ל זה שעשה נבוכדנצר לאו ע"ז הוה אלא אינדרטא שעשה לכבוד עצמו ולכך קאמר מה ראו וכן משמע מדכתיב לאלהך לית אנחנא פלחין ולצלם דהבא לא נסגוד משמע דאלהא דידיה וצלמא תרי מילי יניחו ואתי נמי שפיר הא דאמרין באלו נערות (כתובות לג): אלמלי נגדו לתנניה מישאל ועזריה פלחו לצלמא ואי ע"ז הוה ח"ו שהיו משתחוים לו ומיהו לשון פלחו לא אתי שפיר ור"י מפרש מה ראו שלא ברחו שהרי קודם המעשה היו יכולים לברוח כמו שעשה דניאל כדאמר בחלק (סנהדרין צג.) ג' היו באותה עצה: אין מברכין על האור אלא במוצאי שבת. הקשה ה"ר יוסף למה אין מברכין בכל שעה שנהנה ממנו דאסור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה ותיירך דה"מ כשגופו נהנה אבל שאר הנאה לא ואף על גב דמברכין על אור השמש בכל יום היינו משום שמתחדש בכל יום: (תוספות)

דף - נד

ואיש תבונה ידלנה מים עמוקים עצה בלב איש זה עולא ואיש תבונה ידלנה זה רבה בר בר חנה ואינהו כמאן סברוה כי הא דאמר ר' בנימין בר יפת אמר רבי יוחנן מברכין על האור בין במוצאי שבת בין במוצאי יום הכפורים וכן עמא דבר מיתבי אין מברכין על האור אלא במוצאי שבת הואיל ותחילת ברייתו הוא וכיון שרואה מברך מיד רבי יהודה אומר סודרן על הכוס ואמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה לא קשיא כאן באור ששבת כאן באור היוצא מן העצים ומן האבנים תני חדא אור היוצא מן העצים ומן האבנים מברכין עליו ותני חדא אין מברכין עליו לא קשיא כאן במוצאי שבת כאן במוצאי יום הכפורים רבי מפזרן רבי חייא מכנסן אמר רבי יצחק בר אבדימי אע"פ שרבי מפזרן חוזר וסודרן על הכוס כדי להוציא בניו ובני ביתו ואור במוצאי שבת איברי והא תניא עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות אלו הן באר והמן וקשת כתב ומכתב והלוחות וקברו של משה ומערה שעמד בו משה ואלהיו פתיחת פי האתון ופתיחת פי הארץ לבלוע את הרשעים רבי נחמיה אומר משום אביו אף האור והפרד ר' יאשיה אומר משום אביו אף האיל והשמיר רבי יהודה אומר אף הצבת הוא היה אומר צבתא בצבתא מתעבדא וצבתא קמייטא מאן עבד הא לאי בריה בידי שמים היא אמר ליה אפשר יעשנה בדרוס ויקבענה כיון הא לאי בריה בידי אדם היא לא קשיא הא באור דידן הא באור דגיהנם אור דידן במוצאי שבת אור דגיהנם בערב שבת ואור דגיהנם בערב שבת איברי והא תניא שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם ואלו הן תורה ותשובה וכן עין וגינהם וכסא הכבוד ובית המקדש ושמו של משיח תורה דכתיב [משלי ח-כב] ה' קני ראשית דרכו תשובה דכתיב [תהילים צ-ב] בטרם הרים יולדו וכתבי [תהילים צ-ג] תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם גן עדן דכתיב [בראשית ב-ח] ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדש גיהנם דכתיב [ישעיה ל-לג] כי ערוך מאתמול תפתח כסא הכבוד ובית המקדש דכתיב [ירמיה יז-יב] כסא כבוד מרום מראשון מקדשנו שמו של משיח דכתיב [תהילים עב-ז] יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו אמרי חללה הוא דנברא קודם שנברא העולם ואור דידה בערב שבת ואור דידה בערב שבת איברי והתניא רבי יוסי אומר אור שברא הקב"ה בשני בשבת אין לו כבייה לעולם שנאמר [ישעיה סו-כד] ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה ואמר רבי בנאה בריה דרבי עולא מפני מה לא נאמר כי טוב בשני בשבת מפני שנברא בו אור של גיהנם ואמר רבי אלעזר אע"פ שלא נאמר בו כי טוב חזר וכללו בששי שנאמר [בראשית א-לא] וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד אלא חללה קודם שנברא העולם ואור דידה בשני בשבת ואור דידן במחשבה עלה ליבראות בערב שבת ולא נברא עד מוצאי שבת דתניא ר' יוסי אומר שני דברים עלו במחשבה ליבראות בערב שבת ולא נבראו עד מוצאי שבת ובמוצאי שבת נתן הקב"ה דיעה באדם הראשון מעין דוגמא של מעלה והביא שני אבנים וטחנן זו בזו ויצא מהן אור והביא שתי בהמות והרכיב זו בזו ויצא מהן פרד רבן שמעון בן גמליאל אומר פרד בימי ענה היה שנאמר [בראשית לו-כד] הוא ענה אשר מצא את הימים במדבר דורשי חמורות היו אומרים ענה פסול היה לפיכך הביא פסול לעולם שנאמר [בראשית לו-כ] אלה בני שעיר החורי וכתוב אלה בני צבעון ואיה וענה אלא מלמד שבא צבעון על אמו והוליד ממנה ענה ודילמא תרי ענה הוה אמר רבא אמינא מילתא דשבור מלכא לא אמר קרא הוא ענה הוא ענה דמעיקרא תנו רבנן עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות ואלו הן באר ומן וקשת הכתב והמכתב והלוחות קברו של משה ומערה שעמד בה משה ואלהיו פתיחת פי האתון ופתיחת פי הארץ לבלוע את הרשעים ויש אומרים אף מקלו של אהרן שקדיה ומרחיה ויש אומרים אף המזיקין ויש אומרים אף

רס"ו ואיש תבונה ידלנה. הבין מה היה בלבו של עולא שהיה מסתכל בו: ואינהו כמאן סברוה. עולא ורבה של ר' ליהודות לדברי רבי אבהו: עמא דבר. נוהג: באור ששבת. שהיה בשבת שלקח היום ומכל מקום ממלכת עביה שבת שלקח בהיתר כגון של חיה ושל חולה או נר הדולק מערב יום הכפורים מברכין אף במוצאי יום הכפורים והיהא ברבא משום דבר חידוש הוא לו שלא נהנה מן האור היום: באור היוצא מהעצים. דנברא עכשיו אין מברכין עליו במוצאי יוה"כ אלא במוצאי שבת שאף הוא תחילת בריית אורי: רבי מפזרן. רבי כשראה אור מברך עליו מיד וכשמיציין לו בשמים לכסף שעה מברך עליה: מכנסן. על הכוס כמו שאנו עושין: צלח. צלחה של מרים שלע עילא ממנו המים על ידי משה ועגול כמין כברה היה ומתגלגל עמהן כל מקום שהולכין: כתב. קרייתא שם האוחיות: המכתב. חקיקתן וזכרוןן כך שמעתי ולי נראה כתב זו היא חקיקת לורית והמכתב הוא עט וחרט שכתב בו חקיקת הלוחות כי יהיה דקדושין (דף כ"א) מניין לברות הסול והסירה והמכתב ונראה דברי דקרייה לך קרי ליה כתב: ומערה שעמד בו משה. ושמחך בנקרת האור עד עברי (שמות לג) וכן בלביה ויכך עד הכה האלהים חורב ויצא שם אל המערה ויכן שם (מלכים א יט): לבלוע את הרשעים. עתה קרה: והפרד. אין כל חדש תחת השמש ופרד ראשון נברא מן הארץ ולא כל מן הכלאים: האיל. של אברהם: השמיר. כמין תולעת היה ואין כל דבר קשה עומד בפניו שלא יתפרק ובו כנה שלמה את הבית במסכת יבין (דף סח:) הלכה טללי"ש של ברזל: כבתא. שעושין עכשיו הנפחים: בלבתא מתעבד. על ידי כבת אחת היא עשויה שאחוזת בלבת ומוכה בקורטם עד שנעשית וצבתא קמייטא מאן עבדלו: הא לוי. בלמת על כרחך בריה בידי שמים היא: יעשנה בדרוס. על ידי ויקח כמו שזיקין כלו כסף וכלי נחשת: ויקבענה כיון. כולה כאלה מהיה: ראשית דרכו. קודם לשאר דרכים והא דלמאן לעיל הכתב בערב שבת בכתבן של לוחות וזו היה כתובה מתחילה בלשן שחורה על גבי לבנה: בטרם הרים יולדו. בלחת מלת השופר: תשב אנוש עד דכא. עד ידכא לבבו לפניו: מקדש. מוקדש לעולם: מתחמול.

קודם לעולם: הפחה. שכל המתפתה בימיו טפל סם: מרום מראשון. מרום הוא בערבות מראשון מקודם העולם וכן מקום מקדשנו נברא מראשון: הלל של גיהנם קודם כריית העולם והיוראל הוא: אין לו כבייה עולמית. שהוא אור של גיהנם: חזר וכללו. לקרותו טוב לפי שהרשעים נידונין בו: אלף. ולחי אור גיהנם נברא בשני בשבת והא דתניא לעיל אור בערב שבת באור לידן ותניא ברישא במו"ק לא חיקי כאן במחשבה כאן בידיה בערב שבת עלה במחשבה ליבראות ולא נברא עד מוצאי שבת: וטמן. טח והסב וקפסף זו בוז: דוקי חמורות. מקראות סתומים: פסול היה. שרחיו מלמו היה אביו כדמפרש: שכל זכעון על אמו והוליד: אלה בני שעיר וגו'. וזכעון וענה אלמלא אחי הו וכתוב אלה בני זכעון ואיה וענה אלמלא בנו היה: שמואל קרי ליה רבא שבור מלכא משום דקמי היה בדיני והלכתא כותיה בדיני קדין היואל מפי המלך שמתקיים ושבזר ממלך פרסיים היה בימי רבא: (כ"ט')

תוספות אלה בני שעיר החורי וכו' מלמד שבא צבעון על אמו. תימה דביש נוחלין (ב"ב קטו): מוכח מהאי קרא דבני בנים כבנים וא"כ מנלן שבא על אמו ועוד לא מצינו בכל התורה שיקראו לבן אשתו בנו והכא אמר דלהכי קרי ליה בנו לפי שנוולד מאשתו וי"ל דקרי ליה בנו לפי שהיה בן בנו כדאמרינן ביש נוחלין והכא דייק שבא על אמו מדלא כתיב איה שהיה כמו בן בן צבעון ולא כתיב אלא ענה לחודיה ש"מ לפי שהיה נמי בן אשתו של שעיר כתיבה קרא הכא עם שאר בני שעיר: (תוספות)

ב נד דף

בגדו של אדם הראשון ת"ר שבעה דברים מכוסים מבני אדם אלו הן יום המיתה ויום הנחמה ועומק הדין ואין אדם יודע מה בלבו של חבירו ואין אדם יודע במה משתכר ומלכות בית דוד ומתני תחזור ומלכות חייבת מתני תכלה ת"ר ג' דברים עלו במחשבה ליבראות ואם עלו דין הוא שיעלו על המת שיסריח ועל המת שיסתחך מן הלב ועל התבואה שתרקב וי"א על המטבע שיצא: **מתני** מקום שנהגו לעשות מלאכה בתשעה באב עושין מקום שנהגו שלא לעשות מלאכה

אין עושין ובכל מקום תלמידי חכמים בטלים רשב"ג אומר לעולם יעשה אדם עצמו תלמיד חכם: **גמ'** אמר שמואל אין תענית ציבור בבבל אלא תשעה באב בלבד למימרא דסבר שמואל ט' באב בין השמשות שלו אסור והאמר שמואל תשעה באב בין השמשות שלו מותר וכי תימא קסבר שמואל כל תענית ציבור בין השמשות שלו מותר והאנן תנן אוכלין ושותין מבעוד יום למעוטי מאי לאו למעוטי בין השמשות לא למעוטי משחיטה נימא מסייע ליה אין בין תשעה באב ליום הכיפורים אלא שזה ספיקו מותר מאי ספיקו מותר לאו בין השמשות לא כדאמר רב שישא בריה דרב אידי לקביעא דירחא הכא נמי לקביעא דירחא דרש רבא עוברות ומניקות מתענות ומשלימות בו כדרך שמתענות ומשלימות ביום הכיפורים ובין השמשות שלו אסור וכן אמרו משמיה דר' יוחנן ומי אמר ר' יוחנן הכי והאמר רבי יוחנן תשעה באב אינו תענית ציבור מאי לאו לבין השמשות לא למלאכה מלאכה תנינא מקום שנהגו לעשות מלאכה בתשעה באב עושין ובמקום שנהגו שלא לעשות אין עושין ואפילו רשב"ג לא אמר אלא דכי יתיב ולא עביד לא מיחזי כיוהרא אבל מיסר לא אסר אלא מאי אינו תענית ציבור לתפילת נעילה והאמר ר' יוחנן ולואי שיתפלל אדם והולך כל היום כולו התם חובה הכא רשות ואיבעית אימא מאי אינו תענית ציבור לעשרים וארבעה רב פפא אמר מאי אינו תענית ציבור אינו כראשונות אלא כאחרונות ואסורה מיתבי אין בין תשעה באב ליום הכיפורים אלא שזה ספיקו אסור וזה ספיקו מותר מאי ספיקו מותר לאו בין השמשות שלו אמר רב שישא בריה דרב אידי לא לקביעא דירחא הא לכל דברים זה זה שוין מסייע לרבי אלעזר דא"ר אלעזר אסור לו לאדם שיושיט אצבעו במים בתשעה באב כדרך שאסור להושיט אצבעו ביום הכיפורים מיתבי אין בין תשעה באב לתענית ציבור אלא שזה אסור בעשיית מלאכה וזה מותר בעשיית מלאכה במקום שנהגו הא לכל דבריהם זה זה שוין ואילו גבי תענית ציבור תניא כשאמרו אסור ברחיצה לא אמרו אלא כל גופו אבל פניו ידיו ורגליו לא א"ר פפא

רש"י בגדו של אדם הראשון. שהיו חקוקות בו כל מין חיה ובהמה והוא נמסר לנמרו על כן יאמר כנמרו גבור ציד (בראשית י) ועשו הרגו ונטלו לפיכך היה איש ציד והו' שכתוב בהן החמורות אשר אהה בבית (שם כז) ואינו שמעתי בגדיו של אדם הראשון היינו כתנות עור שהיו לו: ויום הנחמה. של כל אדם מתי יתנחם מדלגתו: ועומק הדין. הרוב טועים בו אי נמי עומק הדין העתיד: מלכות חייבת. רומי שכתוב בה גבול רשעה ורשעה היינו חייבת: עלו במחשבה. ונתחיימו: ואם לא עלו דין הוא שיעלו. דל"כ לא היה אדם מתקיים: שיסריח. שאל"כ הקרובים היו מנזיעין אותו ורואין את כענו תמיד לפנייהם: ועל התבואה שתרקב. שאל"כ היו בעלי בתים מאכזיין אותה ומזיזין רעבון לעולם: מתני' ובכל מקום. בין נהגו בין לא נהגו: תלמידי חכמים בטלים. ממלאכה אותה היום: רבן שמעון כו'. ולפי אמרינן מיחזי כיוהרא ואם רצה ליבטל רשאי: גמ' אין תענית ציבור כבבל. הו"ל ואין כריכין לגשמים אם גזריין על דבר אחר אין חומר תענית ציבור נוהג בו לאכול מבעוד יום ולחצור במלאכה ושאר חומרי האומרים שם: בין השמשות שלו אסור. באכילה ובמלאכה דמחמירין על ספיקו דלחמירין בתענית ציבור וזמנא קא משוי ט' באב בתענית ציבור: מבעוד יום למעוטי מאי לאו למעוטי בין השמשות. ספק: לא למעוטי משחיטה. ודאי אכל על ספיקו לא מחמירין: אין בין ט' באב ליום הכיפורים: לכתחילה קאמר אכל דחי עבד טובא איכא זה כרת וזה אסור בעלמא: דרב שישא. לקמן: לקביעא דירחא. לעשות שני ימים כי מספקא לן אם עבדו ב"ד חדש שעבר אי לא: מאי לאו. לאכילה בין השמשות: לא למלאכה. של יום עמנו משתחשך ואשמעי' דתענית ציבור אסור וכו'. באב קרי: ואפילו לר' שמעון. לאו למיסר אהא אלא אם ירצה מי שאינו תלמיד חכם לעשות עמנו כהלמיד חכם וליבטל במקום העושין רשאי ולא חייסין דילמא מיחזי כיוהרא: להפלת נעילה. שבתענית ציבור היו מהפליין הפלת נעילה כדתנן בפ' בתרא דתענית (דף כו.) בג' פרוקים בשנה כהגים נושאים כפיהו ד' פעמים ביום שחרית ומוסף ומנחה ונעילה ואלו הן ג' פרוקים תענית ומעמדות ויהו"כ: והאמר ר' יוחנן. במסכת זכרות לאין הפלה יתירה משום ברכה לטעלה: ההם דחובה. בתענית ציבור חובה מדרבנן ובתשעה באב אשמעינן דלאו חובה הוא ומ"מ אם בא להתפלל כל ימות השנה מותר וזוה"ל: לעשרים וארבעה. דתנן במסכת תענית (דף טו.) שמוסיפין בתענית ציבור שש זכרות על שמונה עשרה: רב פפא אמר. לעולם כדסקחא דעמין מעיקרא לאינו תענית ציבור דלמך לבין השמשות קאמר ולא תקשי לכדי יוחנן קמיהא דהאי דקאמר אינו תענית ציבור לחומרם קאמר והכי קאמר אינו כשלא ראשונות שמונה בין השמשות שלהן כדתנן בהו בתענית אכולין ואותן משחיטה אלא כחמירין דתנן בהו אוכלין ואותן מבעוד יום: לאו בין השמשות. ושאי לרבא ולרבי יוחנן דלמרי בין השמשות שלו אסור: הא לכל דבריהם זה זה שוין. מילתא דלגפי נפשה היא ודיקה לה ממתיקין ולעיל דקתני אין בין תשעה באב ליום הכיפורים שיהא מותר לכתחילה בזה מה שאסור בזה אלא שזה ספיקו אסור וזה ספיקו מותר: אין בין תענית ציבור לתשעה באב. קס"ד בין להקל בין להחמיר אלמלא לא חמיר תשעה באב מתענית ציבור וכתענית ציבור תניא לפניו ידיו ורגליו מותר: (כ"ט')

תוספות אין תענית ציבור בבבל אלא תשעה באב. מ"ה לאכול מבעוד יום ולאסור במלאכה ושאר חומרי האומרים שם וא"ת תשעה באב מי הו' תענית ציבור לאסור במלאכה וי"ל דה"ק אין תענית ציבור בבבל אפילו במקום שלא נהגו לעשות מלאכה: אין בין תשעה באב ליום הכיפורים. הא דלא חשיב מלאכה שמונה בתשעה באב

במקום שנהגו נראה לר"י משום דבסיפא מסיק לה לשריותא דמלאכה גבי אין בין ט' באב לתענית ציבור והא דלא חשיב תפילת נעילה דליתא בט' באב כדלקמן משום דבריייתא לא איירי אלא במידי דאיסור והיתר: לאו דשרי בין השמשות ידידה. תימה לר"י אמאי קתני גבי יו"כ ספיקו הא אפילו ודאי יום אסור דתוספת יו"כ דאורייתא ותיירך דנקט ספיקו לאשמועינן דבט' באב אפילו ספיקו מותר: לקביעא דירחא. אין לפרש כגון בבל שאין יודעים מתי הוקבע החודש בא"י שהיו צריכים לעשות יו"כ שני ימים דבהדיא אמר בסוף פ"ק דר"ה (דף כ"א). שאין עושין אלא יום אחד אלא ה"פ ספיקו אסור אם מסתפק אפילו בא"י מתי הוקבע החודש כגון שמהלך במדבר עושה ב' ימים כדין כל ספיקות דאורייתא דאלינן לחומרא הקשה רשב"א דמשמע לקביעא דירחא הן חלוקין הא לכל דבריהן שוין והא יום הכפורים תוספתו אסור וט' באב תוספתו מותר ותיירך ר"י דלא מיירי אלא בדברים דשייכי בתענית עצמו: והאמר ר' יוחנן ולואי שיתפלל כל היום. אע"ג דר' יוחנן איירי דוקא בספק לא התפלל אבל ודאי התפלל אסור להתפלל כדמוכח במי שמתו (ברכות כ"א). דקאמר ספק התפלל ספק לא התפלל אל יתפלל ור' יוחנן אמר ולואי שיתפלל כל היום וקאמר אם התפלל ומצא ציבור מתפללין אם יכול לחדש דבר בתפלתו יחזור ויתפלל ואם לאו אל יתפלל מ"מ פריך שפיר כיון דר' יוחנן על הספק מחייב להתפלל א"כ בתשעה באב דדמי לתענית ציבור בכמה דברים ובתענית ציבור איכא תפלת נעילה בט' באב נמי יתפלל ומשני התם חובה והכא רשות פ"י לא לגמרי רשות אלא לאו חובה

חובה	הוי	אלא	מצוה	מיהא	איכא:	(תוספות)
------	-----	-----	------	------	-------	----------

דף נה

תנא קולי קולי קתני: ובכל מקום ת"ח וכו': למימרא דרשב"ג סבר לא חיישינן ליוהרא ורבנן סברי חיישינן ליוהרא והא איפכא שמעינן להו דתנן חתן אם ירצה לקרות קרית שמע לילה הראשון קורא רשב"ג אמר לא כל הרוצה ליטול את השם יטול אמר ר' יוחנן מוחלתפ השיטה רב שישא בריה דרב אידי אמר לא תיפוך דרבנן אדרבנן לא קשיא הכא כיון דכולי עלמא עבדי מלאכה ואיהו לא עביד מיחזי כיוהרא אבל התם כיון דכולי עלמא קרי ואיהו נמי קרי לא מיחזי כיוהרא דר' שמעון בן גמליאל אדרשב"ג לא קשיא התם הוא דבעינן כוונה ואנן סהדי דלא מצוי כוונה דעתיה מיחזי כיוהרא אבל הכא לא מיחזי כיוהרא אמרי מלאכה היא דלית ליה פוק חזי כמה בטלני איכא בשוקא: **מתני'** וחכמים אומרים ביהודה היו עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות ובגליל לא היו עושין כל

עיקר הלילה ב"ש אסורים וב"ה מתירין עד הנץ החמה: **גמ'** מעיקרא תנא מנהגא ולבסוף תנא איסורא אמר ר' יוחנן לא קשיא הא ר' מאיר הא ר' יהודה דתניא אמר ר' יהודה ביהודה היו עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות ובגליל אין עושין כל עיקר אמר לו ר"מ מה ראייה יהודה וגליל לכאן אלא מקום שנהגו לעשות מלאכה עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין מדקאמר ר' מאיר מנהגא מכלל דרבי יהודה איסורא קאמר וסבר ר' יהודה ארבעה עשר מותר בעשיית מלאכה והתניא ר' יהודה אומר המנכש בשלשה עשר ונעקרה בידו שותלה במקום הטיט ואין שותלה במקום הגריד בשלשה עשר אין בארבעה עשר לא מכדי שמעינן ליה לר' יהודה דאמר כל הרכבה שאינה קולטת לשלשה ימים שוב אינה קולטת ואי ס"ד ארבעה עשר מותר בעשיית מלאכה למה לי שלשה עשר והאיכא ארביסור וחמיסור ומקצת שיתסר אמר רבא בגליל שנו והאיכא ליליא אמר רב ששת כב"ש רב אשי אמר לעולם כב"ה לפי שאין דרכן של בני אדם לנכש בלילה רבינא אמר לעולם ביהודה ובהשרשה חד מקצת היום ככולו אמרינן תרי מקצת היום ככולו לא אמרינן: **מתני'** ר' מאיר אומר כל מלאכה שהתחיל בה קודם לארבעה עשר גומרה בארבעה עשר אבל לא יתחיל בה בתחלה בארבעה עשר אע"פ שיכול לגומרה וחכמים אומרים ג' אומניות עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות ואלו הן החייטין והספרים והכובסין ר' יוסי בר יהודה אומר אף רצענין: **גמ'** איבעיא להו לצורך המועד תנן אבל שלא לצורך המועד אפילו מיגמר נמי לא או דילמא שלא לצורך המועד תנן אבל לצורך מתחילין או דילמא בין לצורך המועד בין שלא לצורך מיגמר אין אתחולא לא ת"ש אבל לא יתחיל בתחילה בארבעה עשר אפילו צלצול קטן אפילו שבכה קטנה מאי אפילו לאו אפי' הני דלצורך המועד מיגמר אין אתחולא לא מכלל דשלא לצורך מיגמר נמי לא גמרינן לא לעולם דשלא לצורך מיגמר נמי גמרינן ומאי אפילו אפילו הני נמי דזוטרי נינהו דסלקא דעתך אמינא התחלתן זו היא גמר מלאכתן נתיחיל בהו נמי לכתחילה קמשמע לן: תא שמע רבי מאיר אומר כל מלאכה שהיא לצורך המועד

רש"י תנא קולי קולי נקט. כל הני אין בין חד תנא אמריננהו וקולי קולי נקט ברישא תנא אין בין תשעה באב קל מיהו"כ לכתחלה אלא שזה ספיקו כו' וסיפא תנא אין תשעה באב קל מתענית ציבור אלא לענין מלאכה וכחומרי דחמיר תשעה באב מתענית ציבור לא חייבי הכא דהידוק מניה זה חזי שוין ולעולם לענין רחיצה ט"ב חמיר: ליטול לו את הגס. כתר פרישת ויראת חטא שאינו יכול לבטל הימנו מלכות שמים אפילו לילה אחת לא כל הרואה ליטול יטלנו דמיחזי כיוהרא ומחזין בידיה: מוחלתפ השיטה. התנא שסידרן טעה בלחתי מהו והחליף שיטתו: אמרי מלאכה לית ליה. הרואה אורו בטל אומרים אין לו מה לעשות ולא מיחזי כיוהרא כו' איסור: מתני' הלילה. אור לארבעה עשר: גמ' מעיקרא תנא מנהגא. הלה במנהג: ולבסוף תנא איסורא. דקתני בית שמאי אוסרין דמשמע בכל מקום: מה ראייה יהודה וגליל לכאן. אף כל מקום שנהגו היתר היתר נהגו אוסר אוסור: מכלל דר' יהודה איסורא קאמר. דבני יהודה מתירין ובני גליל אוסרין דחי מנהגא קאמר מאי פלוגתא דר"מ הא ר' יהודה נמי הכי הוה אמר בגליל היו נוהגין בו איסור שהחמירו על עמנו וביהודה נוהגין בו היתר: וסבר רבי יהודה מותר. דקאמר בני יהודה מתירין: המנכש. מבין תבואת דגן: בשלשה עשר בניסון. מפרש ואזיל שגשה עשר אמאי נקט: ונעקרה בידו. השיבולת עלמנה נעקרה בידו שורשה מן הארץ ובלא לחזור ולשאתה: שותלה במקום הטעיט. שתמהר ליקלט קודם העומר שהעומר מחיר את הנשרשין אבל הנשרשין אחר העומר אוסרין משום חדש עד שיבא עומר הבא: הגריד. יבש שאינו ממהר לקלוט: מנכש בשלשה עשר. קתני מנכש בארבעה עשר לא קתני ומ"ט נקט שלשה עשר ולא קתני ארבעה עשר אי משום דלא מיקלטה לפני העומר הקרב בששה עשר מכדי שמעינן לרבי יהודה כו' פ"ק דראש השנה (דף יז) ואי ארבעה עשר מותר במלאכה נינקוט ארביסור נמי דהא איכא מקלת ארביסור וחמיסור כוליה ומקלת שיהסר עד שעת הקרבנות: בגליל שנו. שלח היו עושין מלאכה כל עיקר בארבעה עשר ובהן נשנית משנה זו: והא איכא לילה. ומאי למיתני המנכש לילי ארבעה עשר: כב"ש. דמתניתין דתנן הלילה ב"ש אוסרין: ה"ג רבינא אמר לעולם ביהודה. ודקשיא לך ליתני בארבעה עשר ובהשרשה חד מקלת אמרינן תרי מקלת לא אמרינן לענין השרשה חד מקלת היום ככולו אמרינן אם היה מנכש בין השמשות של כניסת ארבעה עשר הוה אמרינן דקלטה ב"ד שלם ובחמשה עשר שלם ומקלת ששה עשר אבל תרי מקלת כגון מנכש ב"ד דמיעבד לן למימר תרי מקלת לא אמרינן: מתני' שלם אומניות עושין מלאכה. בכל מקום ועטמא מפרש בגמרא: רצענין. אושכפין: גמ' לצורך המועד תנן. הא דר"מ: או דילמא שלח לצורך המועד תנן. ומשום הכי אין מתחילין אבל לצורך המועד אפילו אתחולא נמי שרי כו': צילבול. בנדי"ל לחגור: שצכה. על הראש: (רש"י)

תוספות קולי קולי קתני. בלא דר' אלעזר דאסר להושיט אצבעו במים צ"ל קולי קולי קתני דהא בתשעה באב לכל הפחות כל גופו אסור אפילו בצונן ובתענית ציבור מותר בצונן כדמוכח בפ"ק דתענית (דף יג.). אמר ר' מאיר מה ראייה יהודה וגליל לכאן. לרבי מאיר דאית ליה דהוי מנהגא קסבר דלא נחלקו בו"ש ו"ה בדבר זה דבמנהג לא שייך פלוגתא דליחזי היכי נהוג: מדקאמר ר"מ מנהגא מכלל דרבי יהודה איסורא קאמר. אמתניתין ליכא למידק הכי מדקאמר ת"ק מנהגא מכלל דחכמים איסורא קאמרי דמתני' איכא למימר דתרווייהו סברי מנהגא וה"ק חכמים לת"ק למה אתה סותם דבריך והלא אתה יכול לפרש דבריך ולבאר דגליל אין עושין וביהודה עושין ובבריייתא לא שייך לפרש כן: כל הרכבה שאינה קולטת. וא"ת א"כ למה אינו שותלה במקום הגריד אי קלטה עד שלשה ימים שרי לה עומר ואי לא קלטה שוב לא

תקלוט ואינו צריך היתר כמו חיטי דכדא וי"ל דבמקום הגריד מאחרת לקלוט יותר מג' ימים א"נ יש לחוש כשיראה שלא תקלוט שישתול אותה במקום הטיט אחר העומר: ומאי אפילו אפי' הני נמי דוסרי. ה"מ לשנוי כדבסמוך אפי' הני נמי דלצורך המועד מיגמר אין אתחולי לא אלא ניחא ליה למידחי שלא יפשוט מינה כלל דהשתא מצוי למימר דלצורך המועד אתחולי נמי מתחילין: (תוספות)

דף נה ב

גומרה בארבעה עשר אימתי בזמן שהתחיל בה קודם ארבעה עשר אבל לא התחיל בה קודם ארבעה עשר לא יתחיל בה בארבעה עשר אפילו צילצול קטן אפילו שבכה קטנה לצורך המועד אין שלא לצורך המועד לא הוא הדין דאפילו שלא לצורך נמי גמירין והא קמ"ל דאפי' לצורך המועד מיגמר אין אתחולי לא ת"ש ר' מאיר אומר כל מלאכה שהיא לצורך המועד גומרה בארבעה עשר ושאינה לצורך המועד אסור ועושים מלאכה בערבי פסחים עד חצות במקום שנהגו מקום שנהגו אין לא נהגו לא וס"מ לצורך המועד אין שלא לצורך המועד לא ש"מ: וחכמים אומרים שלש אומניות: תנא החייטין שכן הדיוט תופר כדרבו בחולו של מועד הספרין והכובסין שכן הבא ממדינת הים והיוצא מבית האסורין ומכבסין בחולו של מועד רבי יוסי ברבי יהודה אומר אף הרצענין שכן עולי רגלים מתקנין מנעליהן בחולו של מועד במאי קמיפליג מר סבר למידין תחילת מלאכה מסוף מלאכה ומר סבר אין למידין תחילת מלאכה מסוף מלאכה: מתני' מושיבין שובכין לתרנגולים בי"ד ותרנגולת שברחה מחזירין אותה למקומה ואם מתה מושיבין אחרת תחתיה גורפין מתחת רגלי בהמה בי"ד ובמועד

מסלקין לצדדין מוליכין כלים ומביאין מבית האומן אע"פ שאינם לצורך המועד: גמ' השתא אנתובי מותבינן אהדורי מיבעיא אמר אביי סיפא אתאן לחולו של מועד אמר רב הונא לא שנו אלא תוך שלשה למרדה דאכתי לא פרח צימרא מינה ואחר שלשה לשיבתה דפסדא לה ביעי לגמרי אבל לאחר שלשה למרדה דפרח לה צימרא מינה ותוך שלשה לשיבתה דאכתי לא פסידי ביעי לגמרי לא מהדרינן רבי אמי אמר אפילו תוך שלשה לשיבתה מהדרינן במאי קמיפליג מר סבר להפסד מרובה חששו להפסד מועט לא חששו ומר סבר להפסד מועט נמי חששו: גורפין מתחת: ת"ר הזבל שבחצר מסלקין אותו לצדדין שברפת ושבחר מוציאין אותו לאשפה הא גופא קשיא אמרת זבל שבחצר מסלקין אותו לצדדין והדר תני שברפת ושבחר מוציאין אותו לאשפה אמר אביי לא קשיא כאן בי"ד כאן בחולו של מועד רבא אמר הא והא בחולו של מועד והכי קאמר אם נעשה חצר כרפת מוציאין אותו לאשפה: מוליכין כלים ומביאין מבית האומן א"ר פפא בדיק לן רבא תנן מוליכין ומביאין כלים מבית האומן אע"פ שאינם לצורך המועד ורמינהו אין מביאין כלים מבית האומן ואם חושש להן שמה יגנבו מפנן לחצר אחרת ומשינין לא קשיא כאן בארבעה עשר כאן בחולו של מועד ואיבעית אימא הא והא בחולו של מועד ולא קשיא כאן במאמינו כאן בשאינו מאמינו והתניא מביאין כלים מבית האומן כגון הכד מבית הכדר והכוס מבית הזוג אבל לא צמר מבית הצבע ולא כלים מבית האומן ואם אין לו מה יאכל נותן לו שכרו ומניחו אצלו ואם אינו מאמינו מניחין בבית הסמוך לו ואם חושש שמה יגנבו מביאין בצניעה בתוך ביתו תרצת מביאין מוליכין קשיא דקתני אין מביאין וכ"ש דאין מוליכין אלא מחזורתא כדשינן מעיקרא: מתני' ששה דברים עשו אנשי יריחו על שלשה מילוח בידם ועל שלשה לא מילוח בידם ואלו הן שלא מילוח בידם מרכיבין דקלים כל היום וכורכין את שמע וקוצרין וגודשין לפני העומר ואלו שמילוח בידם מתירין גמזיות של הקדש

רפ"י גומרה בארבעה עשר. אפילו במקום שלא נהגו לעשות מלאכה: לא נהגו לא. אפילו גמר דהא בגמר קיימי: החייטין. משום הכי שרו בארבעה עשר בכל מקום שכן מליבו בהן קולת משאך ארמניות גבי חולו של מועד: שכן ההדיוט תופר כדרבו. משנה היא במועד קטן הדיוט שאינו אומן בכך הלכך בארבעה עשר דקיל מחולו של מועד אפילו אומן נמי שרי: שכן הבא ממדינת הים וכו'. וכיון דאשכחן בהן היתר קלה בחולו של מועד הלכך בארבעה עשר דקיל שרי לכולי עלמא: תחילת מלאכה. רצענין שעושים מנעלים חדשי: מסוף מלאכה. תיקון מנעלים: מתני' מושיבין שובכין. כשנותנין ביצים תחת תרנגולת להחמם לגדל הפרושים קרי מושיבין שובכין: ותרנגולת. המחממת ביצים: שברחה. מעליהם מחזירין אותה ובגמ' פריך השתא אנתובי מותבינן אהדורי מעביא ל"א הכי כתיב בסדר המשנה מושיבין שובכין ותרנגולת כלומר שובכין ליונים ותרנגולת היו מושיבין להחמם לגדל הפרושים והכי מסתבר דאוקר ל"א חצר ביונים: גורפין. ומשליכין לחצר ובמועד שחמור יותר אין משליכין לחצר אלא מסלקין לצדדים: גמ' סיפא. דקתני מחזירין בחולו של מועד קאמר והכי קאמר מושיבין שובכין בי"ד ותרנגול' שברחה' בחולו של מועד מחזירין אותה משום הפסד ביצים דדבר האבד מותר: לא שנו. דאף במועד מחזירין אלא תוך שלשה למרדה שעדיין לא עברו שלשה ימים שברחה מעליה: דאכתי לא פרח צימרא. לא עבר חמישים ימים ומנה והיא נוחה להחזיר: צימרא. כמו אשתא כמירחא (ע"ז דף כה). ולאחר שלשה לשיבתה. שכבר יצבה עליהן שלשה ימים קודם שעמדה מעליהן וכבר נשטה הביצים ואם לא תחזור הרי הן שובכין דאין ראויין לאכילה: אבל לאחר שלשה למרדה. שהיא קשה וטורח גדול להחזיר או אפילו תוך שלשה למרדה אם תוך שלשה עמדה מעליהן דאכתי לא פסדי ביעי שרי ראויין לאכילה לא מהדרינן: אפילו תוך שלשה לשיבתה. הואיל ונשתה קלה ואין ראויין לכל חדש אלא למי שדעתו יפה ואינו איסטניס מהדרינן: להפסד מועט. שמוכרים בזול למי שדעתו יפה: לצדדין. ולא לאשפה חוץ לחצר: אם נעשית חצר כרפת. שנתקלה כולה ואין מקום לסלק לצדדין מוציאין אותה לאשפה: בדיק לן. מנסה אותה: לחצר אחרת. אכל האומן אבל לא יביאם לביתו שרחוק מבית האומן מפני הטורח: במאמינו. לאומן שלא ימכרם אין מביאין ל"א מאמינו שלא יתבע שכרו פעם אחרת והוא כריך לשכרו עכשו: והתניא. בניחוחה: כגון כד מבית הכדר וכוס מבית הזוג. שצריכין למועד: זגג. עושה כלי זכוכית: אבל לא כמר. שאין טורח המועד: ואם אינו מאמינו וכו'. אלמא שאני לן בין מאמינו לשאין מאמינו: תרצת מביאין. ואין מביאין דמועד קטן תרתיבה בחולו של מועד ומתנייתיה דהבא בשלל מאמינו אבל מוליכין קשיא דקתני מתנייתין מוליכין וההם מאי אין מאמינו איכא ובההיא קתני אין מביאין וכ"ש דאין מוליכין: מעיקרא. מתנייתין בי"ד והיא בחולו של מועד: מתני' ששה דברים עשו אנשי יריחו. היו נוהגין ישראל הדברים ביריחו: מרכיבין דקלים כל היום. של"ד בלעז אינו"ד וזלריביב (ענף על ע"ז): וכוורכין את שמע. מפרש בגמרא: וקוצרין לא גרסינן דהא היתר גמור הוא דקיימא לן במנחות שפרק רבי ישמעאל (דף ע"ה). ממקום שאי אתה מביא אתה קוצר ותבואת יריחו של עמקים היא ואינה כשירה למנחות דהן (שם פה). אין מביאין סולת למנחה לא מבית השלחן ולא מבית העמק וכו' ולהכי אינה כשירה לעומר דאין מנחות בלא ממנו דענין משבח ארץ ישראל לזיכרון ההם ג"ש ארץ ארץ: מתירין גמזיות. גידולין ענפים גדלי בחובין ושיקמין שהקידשו אבותיהן הן היו מתירין ליהנות מן הגידולים דרך חובב ושקמה לקולטו לשבע שנים והן חוזרין וגדלן ומתוספין וקודם קליפתן קרי ליה בחולת שיקמה ומשקלף קרי ליה סון שיקמה והקידשו מתחילה כשהן מקולטין ויתוסף לאחר מיכן גמזיות: (כ"י)

תוספות עולי רגלים מתקנים מנעליהן. מהכא משמע בהדיא דאסור לתקן מנעלים בחו"מ דלא היתירי אלא לעולי רגלים דזוקא ואין לומר דדבר האבד הוא שמה יקרוע יותר דהא יכול לקנות חדשים ובפרק מי שהפך (מ"ק ג.) מיייתי הך ברייתא ומריד אלא מעתה לבלתי לישתרי שכן כותב גיטי נשים ושוברים כדתנן בפרק אלו מגלחים (שם יח.) ומשני שפיר: ואם מתירא שמה יגנבו. וכיון שאין יכול להניחם בביתו ולא בבית הסמוך לו לא הזקיקוה להניח בבית שלישי והיתירי להביאם בצניעה בביתו: (תוספות)

ואוכלין מתחת הנשרים בשבת ונותנין פאה לירק ומיחו בידם חכמים: גמ' ת"ר ששה דברים עשה חזקיה המלך על שלשה הודו לו ועל שלשה לא הודו

לו גירר עצמות אביו על מטה של חבלים והודו לו כיתת נחש הנחשת והודו לו גג ספר רפואות והודו לו ועל שלשה לא הודו לו קיצץ דלתות של היכל ושיגרן למלך אשור ולא הודו לו סתם מי גיחון העליון ולא הודו לו עיבר ניסן בניסן ולא הודו לו: מרכיבין דקלים כל היום וכו': היכי עבדי אמר רב יהודה מייתי אסיא דרא ושיכרא דדפנא וקימחא דשערי דרמי במנא דלא חלפי עליה ארבעין יומין ומרתחי להו ושדו להו לדיקלא בליביה וכל דקאי בארבע אמות דידיה אי לא עבדי ליה הכי צאוי לאלתר רב אחא בריה דרבא אמר מנחי כופרא דיכרא לנוקבתא: וכורכין את שמע: היכי עבדי אמר רב יהודה אומרים [דברים ו-ד] שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ולא היו מפסיקין רבא אמר מפסיקין היו אלא שהיו אומרים היום על לבבך דמשמע היום על לבבך ולא מחר על לבבך: ת"ר כיצד היו כורכין את שמע אומרים שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ולא היו מפסיקין דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר מפסיקין היו אלא שלא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ואנן מאי טעמא אמרינן ליה כדדריש ר' שמעון בן לקיש דאמר רשב"ל [בראשית מט-א] ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכינה אמר שמא חס ושלום יש במטתי פסול כאברהם שיצא ממנו ישמעאל ואבי יצחק שיצא ממנו עשו אמרו לו בניו שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד אמרו כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אמרי רבנן היכי נעביד נאמרוהו לא אמרו משה רבינו לא נאמרוהו אמרו יעקב התקינו שיהו אומרים אותו בחשאי אמר רבי יצחק אמרי דבי רבי אמי משל לבת מלך שהריחה ציקי קדירה אם תאמר יש לה גנאי לא תאמר יש לה צער התחילו עבדיה להביא בחשאי אמר רבי אבהו התקינו שיהו אומרים אותו בקול רם מפני תרעומת המינין ובנהרדעא דליכא מינין עד השתא אמרי לה בחשאי: תנו רבנן ששה דברים עשו אנשי יריחו שלשה ברצון חכמים ושלשה שלא ברצון חכמים ואלו ברצון חכמים מרכיבין דקלים כל היום וכורכין את שמע וקוצרין לפני העומר ואלו שלא ברצון חכמים גודשין לפני העומר ופורצין פירות בגנותיהן ובפרדסותיהן להאכיל נשר לעניים בשני בצורת ובשבתות וימים טובים ומתירין גמזיות של הקדש של חרוב ושל שקמה דברי רבי מאיר אמר לו רבי יהודה אם ברצון חכמים היו עושין יהו כל אדם עושין כן אלא אלו ואלו שלא ברצון חכמים היו עושין על שלשה מיחו בידם ועל שלשה לא מיחו בידם ואלו שלא מיחו בידם מרכיבין דקלים כל היום וכורכין את שמע וקוצרין וגודשין לפני העומר ואלו שמיחו בידם מתירין גמזיות של הקדש של חרוב ושל שקמה ופורצין פירות בגנותיהן ופרדסיהן להאכיל נשר לעניים בשבתות וימים טובים בשני בצורת ונותנין פאה לירק ומיחו בידם חכמים וסבר רבי יהודה קצירה שלא ברצון חכמים היא והתנן אנשי יריחו קוצרין לפני העומר ברצון חכמים וגודשין לפני העומר שלא ברצון חכמים ולא מיחו בידם חכמים

רש"י ואוכלין מתחת הנשרים. תחת הדקל המשיך פירותיו היו אוכלין מן הגזפרות וטעמא דכולהו מפרש בגמרא: ונותנין פאה לירק. והוא פטור מן הפיאה כדמפרש בגמרא: ומיחו בידו. משום דקא מפקעי ליה ממעשר שהיו עניים אוכלים פיהו צטיבליה דסבורין שהיה פיהו גמורה ולקטו סתה ופיאה פטורין מן המעשר משום דהפקר ניהו: גמ' גירר עצמות אביו. משום דקא פפריה ולא קברו כבוד דדרגא ומטה נהו ומפני קידוש השם שיתגנה על רשעו ויוסרו הרשעים: פיתת נחש הנחשת. לפי שהיו טועים אחריו: וגג ספר רפואות. כדכתיב והטוב (והישר) בעיניך עשיתו ואמרינן בצרכות גגנו ספר רפואות לפי שלא: היה לכם נכנע על חולים אלא מתרפאין מידי: סתם מי גיחון. כדכתיב (ד"ה ב לב) למען לא יבאו מלכי אשור וימלאו מים לשחתו: ולא הודו לו. שהיה לו לכתוב בהקב"ה שאמר (מלכים ב יט) וגוטהו על העיר האחת להושיעה: עיבר ניסן בניסן. לאחר שנכנס ניסן נמלך ועשאו ארר השני כדכתיב (ד"ה ב ט) ויועץ המלך חזקיה לעשות פסח בחדש השני וגו' כי מרכיב העם רבים אשר לא הוטרבו עדיין מטומאות שהחזיקו בהן בימי אביו אחז הרשע: ולא הודו לו. כדאמר בסנהדרין ובצרכות החדש הזה וגו' זה ניסן ואין אחר ניסן: אסא דר. הם ליה: ושיכרא דדפנא. שרש של עץ שקורין לו"ר (דפנה) וגדילין בו פרי שקורין בו"ש (גרנריים) (ובפרט פירות הדפנה): ללא מלו עליה ארבעין יומי. משנתחנה: וקדו ליה לדיקלא בליביה. דקל יש לו לב מתוכו ויש לו מוח לאורכו כמו שיש לעץ שקורין שנו"א (שיאור"י: סמבוק (כמנה)) ולאגוז והמסקה הזה מועיל לקלל להתקיים: וכו'. איבן דקאי בארבע אמות דידיה ללא עבדי ליה הכי: לאוי. מתייבש: רב אחא בריה דרבא אמר. לאו היינו מרכיבין דמתניתין אלא מנחי כופרא דוכרא לנוקבתא מניחין והחבין גמזיות רכה בה שנה שניתוספה באיבן בשנה שעברה וקרי ליה כופרא דוכרא על שם שמניסין אותו בענף האיבן שקוצץ ענף גדול וסודקו ומשים את זה בתוכו לשון אחר כופרא דוכרא ענף רך של דקל זכר ומרכיבו בסדק של דקל נקיבה מפני שקל נקיבה אינה עושה פירות והזכרים עושין פירות: ולא היו מפסיקין. בין אחד לואהבת אע"פ לזיך להאריך באחד ולהפסיק בין קבלה מלכות שמים לדברים אחרים שכל אחד מהקבל עליו ואומר אחד הוא אלהינו כפסוק ראשון ופסוק שני לשון אואה: היא: ר' יהודה אומר. מפסיקין היו אלא שלא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו: וכורכין. כלומר שהיו מדבקין כל הקרייה כמות שהיא ולא היו מוסיפין ואיה דגרסי שהיו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו פי' שהיו אומרים אותו בקול רם: קץ הימין. שחזר ימינו לפניו שהשיב אחר ימינו מפני אויב: שמע ישראל. ללביהם היו אומרים: נימריה. להאי ברוך שם כבוד מלכותו בקריאת שמע: יקיי קדישה. ארשדור"א (ארשדור"א: בשר מטוגן ומנובל): יש לה לער. כבר גופה מחמת התאוה: מפני תרעומת המינין. שלא יהו אומרים עליו שאלו מוסיפין דבר שאינו הגון בחשאי ומאן דגרסי שהיו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד מפרש שהיו אומרים אותו בקול רם כשאר הקרייה וביניהן לא היו מינין: נשר. פירות הגזפרות: ה"א מתירין גמזיות של הקדש של חרוב ושל שקמה. כשהוקדשו הסדנין החילה וניתוספו האידולין: קוצרין לפני העומר כגון חכמים. כלומר לא הקפידו חכמים דאיוסורא דאיוסורא ליכא דמקום שאי אתה מביא הוא ואיוסורא דרבנן נמי ליתא דילמא אתי למיכל מיניה לא גזרו דהא דהש משל לבת מלך שהריחה ציקי קדירה אמר רבי יהודה קצירה שלא ברצון חכמים היא והתנן אנשי יריחו קוצרין לפני העומר ברצון חכמים ולא מיחו בידם חכמים

ותוספות לא היו מפסיקין. בין שמע ישראל לשם דמשמע דאומר לשם שישמע ישראל ויענם: (תוספות)

מאן שמעת ליה דאמר מיחו ולא מיחו רבי יהודה וקתני קוצרין ברצון חכמים וליטעמיך הני ארבעה הוה אלא סמי מיכן קצירה: ומתירין גמזיות של הקדש של חרוב ושל שקמה אמרו אבותינו לא הקדישו אלא קורות ואנו נתייר גמזיות של הקדש של חרוב ושל שקמה ובגידולין הבאין לאחר סמאן עסקין וסברי לה כמ"ד אין מעילה בגידולין ורבנן סברי נהי דמעילה ליכא איסורא מיהא איכא: ופורצין פרצות: אמר עולא א"ר שמעון בן לקיש מחלוקת בשל מכבדות דרבנן סברי גזרינן שמא יעלה ויתלוש ואנשי יריחו סברי לא גזרינן שמא יעלה ויתלוש אבל בשל בין הכיפין דברי הכל מותר א"ל רבא והא מוקצות נינהו וכי תימא הואיל דחזי לעורבין השתא מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים דתנן ר' יהודה אומר אם לא היתה נבילה מע"ש אסורה לפי שאינה מן המוכן מוכן לעורבים הוי מוכן לאדם א"ל אין מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים דכל מידי דחזי לאיניש לא מקצה ליה מדעתיה מוכן לעורבים הוי מוכן לאדם כל מידי דחזי לאיניש דעתיה עלויה כי אתא רבין א"ר שמעון בן לקיש מחלוקת בשל בין כיפין דרבנן סברי מוכן לעורבים לא הוי מוכן לאדם ואנשי יריחו סברי מוכן לעורבים הוי מוכן לאדם אבל בשל מכבדות דברי הכל אסור גזרינן שמא יעלה ויתלוש: ונותנין פיאה לירק: ולית להו לאנשי יריחו הא דתנן כלל אמרו בפיאה כל שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ ולקייטתו כאחת ומכניסו לקיום חייב בפיאה כל שהוא אוכל פרט לספיחי סטיס וקוצה ונשמר פרט להפקר וגידולו מן הארץ פרט לכמהין ופטוריות ולקייטתו כאחת פרט לתאנים ומכניסו לקיום פרט לירק א"ר יהודה אמר רב הכא בראשי לפתות עסקין ומכניסו לקיום ע"י דבר אחר קמפלגי מר סבר מכניסו לקיום ע"י דבר אחר שמייה קיום ומר סבר לא שמייה קיום: ת"ר בראשונה היו נותנין פיאה ללפת ולכרוב ר' יוסי אומר אף לקפלוט ותני' אידך היו נותנין פיאה ללפת ולקפלוט ר"ש אומר אף לכרוב

רס"ו מאן שמעת ליה. דנקט לישנא דמיוח ולא מיחו ר' יהודה היא דשמעת ליה לעיל: וליטעמיך. דסביחא כך הא דלעיל דקתני אלו ואלו שלח ברצון חכמים כו' מתרמחא היא דקא רמיח אחריתי עליה ליפרכיה מינה ובה דקתני על שגשה לא מיחו וקא חשיב ארבעה מרכיבין וכו' ורובין וקורבין וגודשין: ובגידולין. גרסוין: כמאן דלמחר אין מעילה בגידולין. במסכת מעילה (דף יג.). מחלוקת. דלנשי יריחו ורבנן: בשל מכבדות. כפות תמרים הן כדלעיל דהקל וכפופות זו אל זו כעין כלי וכפיהתמרים נושפין מקבלות ארון וכיון דגובה וקרד על הדקל לטעמן חיישינן שמא יתלוש מן המחוברות דהוי אכ מלככה: בשל בין הכיפין. למטה מנופיהן נפוחות התחתונים וליכא למיתש לחלוקה דאין כלן מוקצות נינהו. שמעורב שבת בין השמעות הוי מחוברות ונמאלו מוקצות מחמת איסור חלוקה בין השמעות מוקצה לכל היום: וכי תימא האילן וחו. צמחוכר לעורבים שיש לו גדולות בתוך ביתו לגדולה ומותר להעמידם עליהן לזולתם: נבילה שנתגבלה בשבת היתה עומדת בין השמעות לאדם ולא חשיב לה מוכן לגבי כלבים: ונשמר. שאינו מופקר ומקפידין עליו לשומרו: ומכניסו לקיום. שמתקיים ימים רבים: ספיחי סטיס וקוצה. קפין לחלוקה אבל סטיס וקוצה שאינם ספיחים חזו לחלוקה סטיס מוריקא קרו"ג (קרו"ג): כרובים [מוריקא] היא מילה ארמית-תלמודית ואינה שייכת ללעז. ראה שבת פטו:; קוצה. ווייסר"א [וייסר"א]: איסור, פסקול (ממח שמשורשן מפיחים כעצו) חלוקה אינה מתבטלת כחמת אלא זו גמורה היום ואחרת יולאה בידה כל ימות הקיץ: רחשי לפתות. עלי הלפת מכניסין ארון לקיום על ידי האומהות: ללפת. לעלין בדאומהות כולי עלמא מודו דהא מתקיימין: (רס"ו)

תוספות מחלוקת בשל מכבדות. פ"ה כולה שמעתא בנתלשו ביו"ט ודווקא בשל מכבדות דאיכא נמי מחוברות גזרו רבנן שמא יעלה ויתלוש וקשה נהי דלא גזרו בני יריחו בשל מכבדות שמא יעלה ויתלוש תיפוק ליה שמשמש במחובר דאטו לית להו הא דתנן (ביצה דף לו:;) אין עולין באילן וכו' ובין הכיפין נמי אמאי ד"ה מותר הא קמשתמש באילן כדאמר בכירה (שבת דף מה.) אין מניחין נר על גבי דקל שמא ישתמש באילן בשעת נטילתה וכן משמע בעירובין (דף ק.) ובכמה דוכתי ועוד דלא גרע בין הכיפין מבציה שנולדה שהיא על הקרקע דאסרינן בביצה (דף ג.) משום פירות הנושרין וליכא לאוקמא בפחות מג' טפחים דמותר להשתמש דמ"ה ל' לפלוגי בבין הכיפין בין פחות מג' טפחים ליותר ונראה לר"י דשמעתא איירי בתלושין מע"ש במכבדות ובכיפין ומונחים שם בין השמשות וקאמר מחלוקת בשל מכבדות דרבנן אסרי אפילו נפלו לארץ ביו"ט כיון דמכבדות איכא נמי מחוברים גזרינן שמא יעלה ויתלוש כיון דבין השמשות היו על האילן אע"פ שהן תלוש ובני יריחו לא גזרו כיון דתלוש מע"ש אבל בשל בין הכיפין הואיל ולא היו שם מחוברים ליכא למיגזר אטו שמא יעלה ויתלוש ממקום שלא נשרו והשתא א"ש דלא דמי לביצה דהתם שנולד ביו"ט גזרינן והכא בנתלשו מע"ש וקצת תימא איך יכירו בין אותם שנשרו אתמול לאותם שנשרו היום ונשר מן הכיפין לנשר מן המכבדות ופרידן והא מוקצה נינהו כיון דהיו בין השמשות על האילן ולא היו ראויים לינטל שלא ישתמש באילן ובירושלמי דס"פ פריך במה אנו קיימין אי בנשרו מע"ש ד"ה מותרים ואי ביו"ט ד"ה אסורים אלא במה קיימין בסתם פ"י דבסתם לא שייך למיגזר שמא יעלה ויתלוש אלא דוקא בנשרו דהוי ביו"ט והיכא דנשרו דהוי ביו"ט אפילו בשל בין הכיפין אסור ופרידן והא מוקצות נינהו פ"י ספק מוקצות נינהו אבל מ"מ קשה דתיפוק ליה שמשמש במחובר: דתנן רבי יהודה אומר אם לא היתה נבילה מע"ש. תימא הא התם לא הוי מוכן לאדם דאסור לשוחטה בשבת ומפרש ה"ר יוסף דממשנה יתירא דייק דלא ה"ל למיתני לפי שאינה מן המוכן כיון דכבר תנא איסורא אלא אפילו היה מוכן שאין מוקצה מחמת איסור לא הוי מוכן לכלבים ור"י מפרש מוכן לאדם היינו שעומדת לאדם לאותה שבת היינו מחמת איסור ולא מחמת הקצאה שלא היה רוצה שיהנה בה אדם ולא אמרינן עמידתה לאדם כעמידתה לכלבים שאלו היתה עומדת לכלבים כמו שעומדת לאדם היתה מותרת כשנתגבלה בשבת דלגבי כלבים ליכא מוקצה מחמת איסור כי יש דברים שראויים לינתן לכלבים חיים כגון עופות וכיוצא בהן ולא אמר דהוי מוכן לכלבים אע"ג דלבסוף הוי מוכן לכלבים אלא אדרבה לפי שסתמא עומד לאדם מקצי ליה מכלבים ה"נ מוכן לעורבים לא הוי מוכן לאדם אע"ג דלבסוף הוי מוכן לאדם: מוכן לעורבים. אפילו אי לא שרי הכא אלא למי שיש לו עורבים איצטרך בריש ביצה (דף ג.) למישר פירות הנושרין מטעם גזירה שמא יעלה ויתלוש דלא מצי למימר התם איסורא משום מוקצה שהרי מעמיד שם המשנה בתרנגולת העומדת לאכילה א"כ איסור מוקצה לא שייך בה למיגזר אי לא משום גזירה שמא יעלה ויתלוש: כלל אמרו בפיאה כו'. נראה לרבינו תם דאמרייתא לא מיחייב בפאה אלא זית וכרם ושדה דכתיבי בהדיא בקרא ואחרני תקנתא דרבנן נינהו ושאינן מכניסו לקיום לא רצו לתקן פיאה דאינו דבר חשוב ותיאנה וכל דדמי בתא אף על גב דחשיב איכא בטול עניים לפי שאין לקייטתו כאחד והפסד יתר על הרווח וכמיהן ופטוריות הואיל ואין במינו חיובא שאין גדל בקרקע לא תקנו והא דדריש בתורת כהנים יכול שאני מרבה קישואין ודלועין שיהיו חייבין בפיאה תלמוד לומר ובקוצרם את קציר ארצכם מה קציר שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ אף כל כו' יצאו ירקות כו' אסמכתא בעלמא היא כמו שדורש שם מקרא מעשר ירק אף על גב דהוי דרבנן: (תוספות)

לירק ובה אביו ומצאן לעניים שהיו טעונים ירק ועומדין על פתח הגינה אמר להם בני השליכו מעליכם ואני נותן לכם כפליים במעושר לא מפני שעיני צרה אלא מפני שאמרו חכמים אין נותנין פיה לירק למה ליה למימרא להו לא מפני שעיני צרה כי היכי דלא לימרו דחויי קא מדחי לן ת"ר בראשונה היו מניחין עורות קדשים בלשכת בית הפרוה לערב היו מחלקין אותן לאנשי בית אב והיו בעלי זרועות נוטלין אותן בזרוע התקינו שיהיו מחלקין אותן מערב שבת לע"ש דאיתין כולהו משמרות ושקלן בהדדי ועדיין היו גדולי כהונה נוטלין אותן בזרוע עמדו בעלים והקדישום לשמים אמרו לא היו ימים מועטים עד שחיפו את ההיכל כולו בטבלאות של זהב שהן אמה על אמה כעובי דינר זהב ולרגל היו מקפלין אותן ומניחין אותן על גב מעלה בהר הבית כדי שיהו עולי רגלים רואין שמלאכתם נאה ואין בה דלם תנא אבא שאול אומר קורות של שקמה היו ביריחו והיו בעלי זרועות נוטלין אותן בזרוע עמדו בעלים והקדישום לשמים עליהם ועל כיוצא בהם אמר אבא שאול בן בטנית משום אבא יוסף בן חנין אוי לי מבית בייתוס אוי לי מאלתן אוי לי מבית חנין אוי לי מלחישתן אוי לי מבית תרתוס אוי לי מקלמוסטן אוי לי מבית ישמעאל אוי לי מארופן שהם כהנים גדולים ובניהן גיזברין וחתניהם אמרכלין ועבדיהן חובטין את העם במקלות תנו רבנן ארבע צוחות צוחה עזרה ראשונה צאו מכאן בני עלי שטימאו היכל ה' ועוד צוחה צא מיכן יששכר איש כבר ברקאי שמכבד את עצמו ומחלל קדשי שמים דהוה כריך ידיה בשיראי ועבד עבודה ועוד צוחה העזרה שאו שערים ראשיכם ויכנס ישמעאל בן פיאכי תלמידו של פנחס וישמש בכהונה גדולה ועוד צוחה העזרה שאו שערים ראשיכם ויכנס יוחנן בן נבאי תלמידו של פנאי וימלא כריסו מקדשי שמים אמרו עליו על יוחנן בן נבאי שהיה אוכל ג' מאות עגלים ושותה ג' מאות גרבי יין ואוכל ארבעים סאה גוזלות בקינוח סעודה אמרו כל מי של יוחנן בן נבאי לא נמצא נותר במקדש מאי סלקא ביה ביששכר איש כבר ברקאי אמרי מלכא ומלכתא הוו יתבי מלכא אמר גדיא יאי ומלכתא אמרה אימרא יאי אמרו מאן מוכח כהן גדול דקא מסיק קרבנות כל יומא אתא איהו

ר"ש" הכי גרסינן נומא הלכתא תנאי הו' לך תרי תנאי הו'. תנא קמא דרבי יוסי היינו ר' שמעון ותנא קמא דרבי שמעון היינו רבי יוסי ומאי אף אקמייתה: לימא תלחא תנאי הו'. תנא קמא דר' יוסי ללפת ולכרוב ולא לקפלוט ותנא קמא דר' שמעון ללפת ולקפלוט ולא לכרוב ורבי יוסי ור' שמעון כי הדדי סבירא להו דללפת ולכרוב ולקפלוט: לך. ת"ר דר' שמעון הוא ר' יוסי ור' ת"ר דר' יוסי הוא ר' שמעון ומאי אף דקאמרי תרווייהו אקמייתה דתנא קמא דידהו קיימי לדיהו דקאמרי תנא קמא דרבי יוסי ללפת ולכרוב והקפלוט היה רבי יוסי אף לקפלוט כמו ללפת אבל לכרוב לא ותנא קמא דרבי שמעון נמי הכי קאמר ללפת ולקפלוט כרבי יוסי והקאמר ליה רבי שמעון אף לכרוב כמו ללפת אבל לקפלוט לך דהיינו כתנא קמא דר' יוסי: בן זוהיין. שם אביו זוהיין: כפליים במעושר. גרסי' אנו לנפס כפליים שיש ללפס עכשיו פיהה אתו ללפס חולוין מתוקנין ומעושין: חין נוהגין פיהה לירק. משום דמפקע ליה ממעשר דכתיב (דברים יז) וכל הלוי (ז) וכל הלוי מי שאין לו נחלה עמך חייב לעשר ילא פיהה שיש לו נחלה עמך דהפקר ניהו וכן בשביעית דהפקר ליה ממעשר דכתיב (שמות כג) ואכלו אביוני עמך והרסם תחבל חית השדה מה היה אוכלת ופטורה ממעשר אף אביוני פטורין מן המעשר: למה ליה למימר להן לך מפני כו'. הא קא ר' יוסי לן קפליים ומיחזא חזו דלך עין לכה היא: לך לימרו דחויי מדחי לן. ולא יתו לנו כלום דמה לו לטוול זו וליתן פי נשים לפיכך הוצרך לפרש להן מעמאל של דבר: עורות קדשים. עור עולה וחטאות ואשמות והקרבנות ליבור שמתחלקין עורות קדשי הקדשים לכהנים כדכתיב (ויקרא ז) עור העולה אשר הקריבו וילפנין בזבחים (דף קג:); מעולה כל עורות קדשי קדשים: ולערב. שכל יום היו מחלקין אותן לאנשי בית אב שעבדו היום שהמסמר היה חלוק לששה בתי אבות לששה חזקים מחבייניהם: לערב שבת. דכולי משמיה תיהו התם ולא יניחו לבעלי זרועות לטוול בזרוע: גדולי כהונה. שרים שבהן: עמדו בעלים. כל כהני משמרות יחד והקדישום לבדק הבית: בהר הבית. רחבה פנויה חוץ לעזרה ויש שם מעלות כדאמרינן בפ"ק דיומא (דף טז:): דלם. דופיי קורות. מחובדין עובדין של אילן קרי קורה: בייחוס. כהן גדול היה וכן כולן ויהיו להן עבדים חסמינן וחובטין את העם: אלתן. מקלותיהן כמו לך באלה ולא ברומח במסכת שבת (דף סג:); לחישתן. ועליו רע: קולמוסטין. שהיו כותבין חגיגות לרעה: אמרכלים. אמר כולו על פיו נחתך כל לורך הקדש: שטימאו. כדכתיב (שמואל א ב) אשר יסבדון את הנשים: כריך ידיה בשיראי. וחליפה פוסלת בקדשים דבעינן ולקח הבהן שיקח בעצמו ועוד דכיוון הוא: ישמעאל בן פיאכי. כשר היה אבל אנשי ביתו היו בעלי זרוע: שלש מאות עגלין. שהיה מגדל בביתו כהנים הרבה: מאי סלקא ביה. מה גמול נשקלם: מלכא ומלכתא. מלכי בית חשמונאי: גדיא יאי. גדי טוב למאכל יותר מן הכבש: (ר"ש"י)

תוספות אלא מפני שאמרו חכמים אין פיה לירק. ואם תאמר מכל מקום ליפטר ממעשר מפני שהפקירם והפקר פטור ממעשר וי"ל כב"ה דאמרי במס' פאה [מ"ו מ"א] אינו הפקר עד שיופקר לעניים ולעשירים כשמיטה וילפנין (בירושלמי) משמיטה דכתיב תשמיטה ונטשתה מה ת"ל ונטשתה יש לך נטישה אחרת שהיא כזו ומה היא זו הפקר לעניים ולעשירים א"נ אפילו בית שמאי דילפי מפיאה וסברי דהפקר לעניים הפקר (הכא מחייבי משום דהפקר בטעות הוה) וטעמא מפרש התם דכתיב בפיאה לפני ולגר מה תלמוד לומר תעזוב אותם יש לך עזיבה אחרת שהיא כזו ומה היא זו לעניים ולא לעשירים ומיהו בפיאה גופיה כולי עלמא מודו דפטורה כדדרשינן בספרי ובה הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך יצא זה שיש לו חלק בהן שום הוא לוי עני נוטל פיאה: דכריך ידיה בשיראי. מירש בקונטרס וחציצה מוסלת בקדשים דכתיב ולקח הכהן בעיניו שתהא לקיחה בעצמו של כהן וא"ת והא גבי לוב לא אמרינן הכי בפרק לולב הגזול (סוכה דף ל'.); גבי לא לינקוט אינש לולבא בסודרא רבא אמר לקיחה על ידי ד"א שמה לקיחה ותירץ ר"י דהתם מיידי באוחז הלולב על ידי סודר כעין צבת כגון שברך הלולב בסודר ואוחז בסודר שהסודר מסייעו להחזיק וכי האי גוונא לא היא חציצה וכן משמע בההיא שמעתיא דבהכי מיידי דהא קאמר התם לא ליהדוק אינש לולבא בהושענא דילמא נתרי טרפי והוה כחציצה רבא אמר מין במינו אינו חוצץ משמע דבשאינו מינו חוצץ והיינו משום דההיא הוה כעין דשמעתין דכריך ידיה בשיראי דכי האי גוונא שויכא חציצה: (תוספות)

ב נ דף

אחוי בידיה אי גדיא יאי יסק לתמידיא אמר מלכא הואיל ולא הוה ליה אימתא דמלכותא ניפסקו לימיניה יחב שוחד ופסקיה לשמאליה שמע מלכא ופסקיה לימיניה אמר רב יוסף בריך רחמנא דאשקליה ליששכר איש כבר ברקאי למיטרפסיה מיניה בהאי עלמא אמר רב אשי יששכר איש כבר ברקאי לא תנא מתניתין דנתן ר"ש אומר כבשים קודמים לעזים בכל מקום יכול מפני שמובחרין במינן ת"ל **[ויקרא ד-לב]** אם כבש יביא קרבנו מלמד ששניהן שקולין כאחד רבינא אמר אפילו מקרא נמי לא קרא דכתיב **[ויקרא ג-ז]** אם כבש אם עז אי בעי כבש ליתיה אי בעי עז ליתיה:

ר"ש" אחוי בידיה. בלשון לחוק: אימתא דמלכותא. לך דיו שלל אמר כמותו חלף שאמר אף בלשון לחוק: לאשקליה. שהשיא עגונו וגומר: למיטרפסיה. גמולה לך תנא. לך שנה משנה וברייתא: כבשים קודמין לעזים. כב"מ כבש כבש תחלה: אם כבש יביא לחטאת. כחן הקדים שעריה לכבשה דכתיב בפרשה גמולה והביא את קרבנו שעירה עזים וגו' והרר אם כבש יביא וגו': אם כבש אם עז. גבי שלמים מדלל הרחל לך הכתוב רמז מובחר בזה מזה שמעת מינה שגניהן שוין: (ר"ש"י)

פרק חמישי - תמיד נשחט

דף נח - א

מתני' תמיד נשחט בשמונה ומחצה וקרב בתשעה ומחצה בערבי פסחים נשחט בשבע ומחצה וקרב בשמונה ומחצה בין בחול בין בשבת חל ערב פסח להיות

בערב שבת נשחט בשש ומחצה וקרב בשבע ומחצה והפסח אחריו: **גמ'** מנא הני מילי אמר ר' יהושע בן לוי דאמר קרא **[במדבר כח-ד]** את הכבש אחד

תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים חלקהו לבין שני ערבים ב' שעות ומחצה לכאן שתי שעות ומחצה לכאן ושעה אחת לעשייתו מתיב רבא בערבי פסחים נשחט בשבע ומחצה וקרב בשמונה ומחצה בין בחול בין בשבת ואי סלקא דעתך בשמונה ומחצה דאורייתא היכי מקמינן ליה אלא אמר רבא מצותו דתמיד משינטו צללי ערב מאי טעמא דאמר קרא בין הערבי' מעידנא דמתחיל שמשא למערב הלכך בשאר ימות השנה דאיכא נדרים ונדבות דרחמנא אמר **[ויקרא ו-ה]** עליה חלבי השלמים ואמר מר (עליה חלבי השלמים) עליה השלם כל הקרבנות כולם מאחרין ליה תרתי שעי ועבדינן ליה בשמונה ומחצה בערבי פסחים דאיכא פסח אחריו קדמינן ליה שעה אחת ועבדינן ליה בשבע ומחצה חל ערב פסח להיות ערב שבת דאיכא נמי צלייתו דלא דחי שבת מוקמינן ליה אדיניה בשש ומחצה ת"ר כסידורו בחול כך סידורו בשבת דברי ר' ישמעאל רבי עקיבא אומר כסידורו בערב הפסח שחל להיות בערב שבת כך סידורו בשבת ומתני' דקתני בין בחול בין בשבת רבי ישמעאל היא במאי קא מיפלגי במוספין קודמין לבזיכין קמיפלגי רבי ישמעאל סבר מוספין קודמין לבזיכין עבד להו למוספין בשש ובזיכין בשבע ועביד ליה לתמיד בשבע ומחצה רבי עקיבא סבר בזיכין קודמין למוספין בזיכין בחמש ומוספין בשש ועביד ליה לתמיד בשש ומחצה מתקיף לה רבא מידי רבי עקיבא כסידורו בערב הפסח שחל להיות בערב שבת קתני כסידורו בערב הפסח שתמא קתני אלא אמר רבא הכי קאמר כסידורו בחול דעלמא כך סידורו בשבת בערב הפסח דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר כסידורו בערב הפסח ומתני' דקתני בין בחול בין בשבת רבי עקיבא היא במאי קא מיפלגי במכמר בשרא קמיפלגי רבי ישמעאל סבר חיישינן למכמר בשרא ורבי עקיבא סבר לא חיישינן למכמר בשרא

רש"י מחני' מתני' תמיד של בין הערבים: וקרב בתשעה ומחצה. גמר ההקדשה. שהיו שוחטין שעה אחת בעשייתו ובגמ' מפרש טעמא: ערבי פסחים. מקדמינן ליה משום דבעי למיעבד פסח אחריו כברייתא מפרש בגמ' מנא לן דפסח אחר תמיד: חל ערב פסח בערב שבת. בעינן ללחודמי טפי משום דבעי לשחוט פסח אחריו וללחודמו מבטול יום: גמ' בין הערבים. משך שעות ולמעלה שהלך נוטה קרינן בין הערבים והוא ליה למכתב בערב שבת וזני דבדוריה וכתב בין הערבים לדרשה חלוק הערב לזני חלקים שתי שעות ומחצה לכאן קודם לעשייתו וב' שעות ומחצה לכאן לאחר עשייתו: אלא אמר רבא. כולה תקנהא דרבנן היא דמלאורייתא כל שך שעות אחתות כשימות דהיינו מבי יענו לללי ערב דהיינו מחזי שבע ואיך שהחמה נוטה והלך למזרח כשארם עומד כנגד החמה לכו נוטה למזרח חזי שך וחזי שבע היא עומדת באמצע הרקיע ואין כל נוטה אלא כל כל אדם תחתיו: ואמר מר. לקמן דהאי פירקא: עליה חלבי השלמים. על תמיד של שחר השלם כל הקרבנות ולא תשלמים על תמיד הערב ולאחר תמיד הערב לא תקריב קרבן לפיכך אף על פי שזריזים מקדימין לנאות התקיתו לאחרת כדי שיהיו נדרים ונדבותיהו ויהא כפר להקריבן ובשבת נמי אף על גב דליכא נדרים ונדבות מאחרין ליה משום סדר גזירת נדרים ונדבות דחול כדמפרש לקמן: לליית פסח איתו דוחה שבת. מפני שזריך הדיוט היא ויכול ללכות מבטול יום: ומוקמינן ליה אדיניה. מבי יענו הלללים דהיינו בשך ומחצה: כסידורו. של תמיד: כסידורו בערב פסח. גרסי' כרבי עקיבא: כסידורו בחול בערב הפסח. דהיינו בשבע ומחצה כן סידורו בשבת בערב הפסח: ר' עקיבא אומר. בשבת של ערב הפסח הוא בשך ומחצה כסידורו בערב פסח שבת דכיון דבעי למיעבד פסח אחריו ובשבת לא קרבי נדרים ונדבות דניטריך לאיחוריה מוקמינן ליה אדיניה בשך ומחצה: ומתני' דקתני. ערבי פסחים נשחט בשבע ומחצה בין בחול בין בשבת רבי ישמעאל היא: במאי קא מיפלגי. אמאי קא מחחר ליה רבי ישמעאל הא מסתבר טעמא דרבי עקיבא מפני שהפסחים מרובין לשחוט וליקרב אחריו בשלמא כשהוא חל בחול מאחרין ליה חלה שחטא משום נדרים ונדבות אבל בשבת חלה ליה לאיחוריה כשהוא נשחט בשבת דרבי עקיבא שחטא משום נדרים ונדבות דחול אבל השחטא משום פסחים בעינן ללחודמייה: בזיכין. היא לבונה הנהוגה בשני בזיכים על שחי מערכות של לחם הפנים ובשבת היו מסלקין האשנה ומסדקין את החדשה כדכתיב ביום השבת יערכו ומקטיר הבזיכין והן מתחין הלחם לאכילה כהנים והיתה ללחם לאזכרה וחולקין הלחם מיד וארין שעה אחת להחטא בכך: ר' ישמעאל סבר מוספין קודמין. ללילוק בזיכין והקטרתן וזמן מוספין אורחיהו בשך דכתיב בהו יום ולא כתיב בהו עקר דכתיב דבר יום ביומו ויקרא לן בסדר וימא בפרק אמר לן הממונה (דף לז). עקר היו הקדמה ויום משמע איחור: ובזיכין בשבע. דבעי לאחרייהו דבמוספין כתיב יום ובזיכין כתיב ביום ביום חרי זמני ומהכא ילפינן טעמא דלמר מוספין קודמין לבזיכין במסכת יומא (סא) מדכתב בה ביום השבת ביום השבת חרי זמני לאחר ועבדינן ליה בשבע ומחצה והוא הדין דמבי למיעבדיה בתחלת ח' אלא חלה דשחטא אין חילוק לחם הפנים כלה בסוף שבעה ועוד כל הני זמני לא משנינן ליה אלא בשך ומחצה כדכתיב או בשבע ומחצה כשאר ערבי פסחים: בזיכין קודמין. וטעמא נמי מפרש הם גמר חוקה חוקה מחבתיהו: מי קתני כו'. במילתי' דרבי עקיבא ולהכי לא פריך ליה אמילתיהו דר' ישמעאל דליחור נמי אמר כוותיה דרביי במקל ובהואו מקל פריך ליה רבה בר עולא לקמן: כסידורו. של תמיד: בחול דעלמא. כל ימות השנה דהיינו בשמונה ומחצה כך סידורו בשבת בערב הפסח דלא מקדמינן ליה למהר שחטא הפסחים אחריו דהואיל ואינו יכול ללכותו עד שתשך חיישין שמה יתחמם בשך הפסח ויסריה: ר' עקיבא אומר כסידורו. שאר ערב הפסח מפני שהפסחים מרובים וארין להקדימם: לא חיישינן למכמר בשרא. חיומם הבשר ודומה לו באזיכין נשך (דף עז). על הכומר של זיתים שמתחין יחד בכלי כדי שיתחממו: (רש"י)

תוספות | מתני' תמיד נשחט. מאחרין ליה תרתי שעי. אבל טפי לא שלא היו רוצין לעשות כל כך בצמצום סמוך לחשיכה ורבה דמפרש לקמן מילתיה דר' ישמעאל כסדרו בחול בעלמא כן סדרו בשבת ערב הפסח וקרב הפסח (בשמונה) ומחצה היינו בדוחק משום מכמר בישראל: מוקמינן ליה אדיניה בו' שעות ומחצה. בריש אמר להן הממונה (יומא דף כח:) פריך ונשחטיה מני משחרי כתיבי פי' מתחלת שבע ומשני משום דלא מכווני: רבי ישמעאל סבר מוספין קודמין לבזיכין. דוקא בשבת דערב הפסח פליגי דאיכא היתירא שמקדמים אותו מפני עשיית הפסח שאחריו ולא שייך למיגור אטו חול אבל בשבת דעלמא קרב כסדר החול גזירה שבת אטו חול: וקעבדינן ליה בו' ומחצה. וא"ת וליעבדיה בתחלת שמונה ופי' בקונטרס לפי שאין חלוק הלחם כלה בסוף שבע ואין נראה לר"י דהא לר"ע קאמר בזיכין בחמש ומוספין בשש משמע לר"ע ליכא שהיה בהקטרה וחילוק לחם אלא שעה ונראה לר"י כלשון אחר שפי' בקונטרס: מידי ר"ע כסדר הפסח שחל להיות ערב שבת קתני. א"ע' דלרבא נמי איכא למיפרך כדפריך בסמוך רבה בר עולא מידי כסדרו בחול בעלמא כן סדרו בשבת בערב הפסח קתני רבא לא חשיב ליה פירכא דהא ר' ישמעאל אמטני' קאי דקתני דערב הפסח שוה בין בחול בין בשבת ועליה פליגי רבי ישמעאל ולכן לא היה צריך להזכיר בדבריו ערב הפסח: חיישינן למיכמר בישראל. הואיל ואין הדחת קרביו דוחה

דף - **נח** - **ב**

אי לא חיישינן נייעבדיה בשש ומחצה קא סבר מוספין קודמין לבזיכין עביד להו למוספין בשש ובזיכין בשבע ועביד ליה לתמיד בשבע ומחצה מתקיף רה רבה בר עולא מידי כסידרו בחול כך סידרו בשבת בערב הפסח דברי ר' ישמעאל קתני כך סידרו בשבת סתמא קתני אלא אמר רבה בר עולא הכי קתני כסידרו בחול דעלמא כך סידרו בשבת דעלמא דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר כסידרו בערב הפסח דעלמא כך סידרו בשבת דעלמא ומתני' דקתני בין בחול בין בשבת דברי הכל היא במאי קמיפליגי בגזרת נדבות ונדרים קמיפליגי ר' ישמעאל סבר גזרינן שבת אטו חול ו' עקיבא סבר לא גזרינן אי לא גזרינן נייעבדיה בו' ומחצה קסבר מוספין קודמין לבזיכין מוספין בשש ובזיכין בז' ועביד ליה לתמיד בז' ומחצה מיתבי תמיד כל השנה כולה קרב כהלכתו נשחט בשמונה ומחצה וקרב בט' ומחצה ובערב הפסח נשחט בז' ומחצה וקרב בח' ומחצה חל להיות בשבת כחל להיות בשני בשבת דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר כסידרו בערב הפסח בשלמא לאבבי ניחא אלא לרבא קשיא אמר לך רבא לא תימא כחל בשני בשבת אלא אימא כשני בשבת דעלמא מיתבי חל להיות בשבת כסידרו כל השנה כולה דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר כסידרו בערב הפסח דעלמא בשלמא לרבא ניחא אלא לאבבי קשיא אמר לך אבבי לא תימא כסידרו כל השנה אלא אימא כסידרו כל השנים כולן דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר כסידרו ערב הפסח שחל להיות בערב שבת תנו רבנן מנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר תלמוד לומר **ויקרא** **וה** **וערך** עליה העולה מאי תלמודא אמר רבא **ויקרא** **הג** העולה עולה ראשונה ומנין שאין דבר קרב אחר תמיד של בין הערבים ת"ל **ויקרא** **וה** והקטיר עליה חלבי השלמים מאי תלמודא אמר אבבי עליה שלמים ולא על חבירתה שלמים מתקיף לה רבא אימא שלמים הוא דלא נקריב הא עולות נקריב אלא אמר רבא השלמים עליה השלם כל הקרבנות כולן ת"ר תמיד קודם לפסח פסח קודם לקטרת קטרת קודמת לנרות

רש"י | אי לא חייש נייעבדיה בשש ומחצה. דהא הפסחים מרובין ובשבת לא בני לאיחוייה משום נדריים ונדבות: קסבר מוספין קודמין לבזיכין. ועל כרחיך בזיכין בשבע ואין פנויין בה: בעלמא. כל ימות החול בשמונה ומחצה: כך סידרו. בשבתו של כל השנה ואף על גב דליכא נדריים ונדבות חיישינן לסדר נדריים דחול דילמא אהו למיסרך ולמייעבד בחול נמי בשבע ומיפסלי נדריים ונדבות של אחריי: ר"ע אומר. כל שכתות השנה הוא נשחט בשבע ומחצה כסידרו ערב הפסח ללא גזרינן משום חול: דברי הכל היא. דר' ישמעאל רבי עקיבא לא חייבי בערב פסח כלל וכמתניתין סבירא להו בין בחול בין בשבת: נייעבדיה בשש ומחצה. דהא זריזין מקדימין למזות: קסבר מוספין קודמין לבזיכין. גרסינן: כחל להיות בשני בשבת. ערב הפסח שהתמיד נשחט בשבע ומחצה: בשני בשבת. חד מימות החול נקט ואית דלמיי זימא קמא דשבתא דחזי לרביסר נקט וחד בשבתא לא חזי לרביסר דלא בד"ו פסח ולאו מילתא היא שחרי על פי הראייה היו מקדשין: ור"ע אומר כסידרו ערב הפסח. גרסינן ותו לא: בשלמא לאבבי ניחא. דמדקאמר רבי ישמעאל חל להיות בשבת כחל להיות בשני בשבת על כרחיך כסידרו ערב הפסח דקאמר ר"ע בע"פ שחל להיות בע"פ קאמר: אלא לרבא. דקאמר רבי ישמעאל למיכמר בישרא חייש וקסידרו בחול בעלמא קאמר הא קתני הכא כחל להיות בשני בשבת: אלא אימא כשני בשבת. שאינו ערב הפסח דהיינו בשמונה ומחצה דחיישינן למיכמר בישרא: כסדר כל השנה. היינו בשמונה ומחצה דחיישינן למיכמר בישרא: כל השנים. שערב הפסח חל בחול לשחטינהו בשבע ומחצה ור"ע אומר כסידרו ערב הפסח שחל להיות בערב שבת: מנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר ת"ל וערך עליה חלבי השלמים ובעד עליה הבהו כתיב דהוא סידור מערכה: מאי תלמודא. דהאי העולה התמיד של שחר קאי: העולה עולה ראשונה. מדלל כתיב וערך עליה חלבי השלמים ובעד עליה מיד העולה ההשוקה האמורה תחלה לכל העולות והיינו עולת תמיד דפרשת קרבנות [כפ' פינחס] דקרבן תמיד כתיב כתיב: ור"ע אומר קאי דסיפיה דקרא הוא ור"ק והקטיר על העולה הזאת כלומר אחריה חלבי השלמים: ואימא שלמים הוא דלא קריב. אחר תמיד של בין הערבים: השלמים. לזון השלם: תמיד. של בין הערבים קודם לפסח: לקטורה. של בין הערבים וכולהו ילוף טעמא: לנרות. להללכת נרות: (רש"י)

תוספות | דברי הכל היא. ובין בחול ובין בשבת דקתני במתני' לא קאי ארישא אלא אערב הפסח והא דקאמר דברי הכל היא היינו כלומר דמצינו למימר דברי הכל לפלוגתא דהך ברייתא דקיימינן עלה אבל איכא שני ברייתות דמיייתי בסמוך דפליגי בהדיא בשבת דערב פסח ומהנהו ודאי איכא למיפסח דלאו דברי הכל היא: כאילו חל בשני בשבת אין צריך לפרש דדוקא נקט שני דהוא יומא קמא דמיקלע ביה ארבעה עשר דחד בשבתא לא חזי לרביסר דלא בד"ו פסח דהא ע"כ לרבא דמוקי לה בשני בשבת דעלמא לא היו שני בשבת דוקא דהא לא בערב הפסח מיירי הוא הדין לאבבי אם לא יהיה דוקא אין לחוש ורש"י שהקשה דעל פי הראייה היו מקדשין אין נראה לר"י דא"י דהיו מקדשין על פי הראייה היו נזהרין שלא יבאו תרי שבי בהדי דדדי דאמרין בהדיא פרק קמא דראש השנה (דף כ.ו.) מאיימינן על העדים על החדש שנראה בזמנו לומר שלא ראו והא דאמר' בשילהי אלו קשרים (שבת דף קיג.) חלבי שבת קריבים ביום הכפורים אלמא בהדי דדדי נינהו מוקי לה בהחליל (סוכה דף נד:) כאחרים דאמרין אין בין עצרת לעצרת אלא ד' ימים בלבד: אלא לרבא קשיא. תימה לרבה בר עולא נמי תיקשי לדבריו לרבי עקיבא מוספין קודמין לבזיכין ולפי מה שהביריתא כאבבי לרבי עקיבא תמיד נשחט בשש ומחצה וא"כ בזיכין קודמין למוספין ותייף רשב"א דלרבה בר עולא לא קאי ר"ע אלא ארישא דקתני תמיד כל השנה קרב כהלכתו משמע ל"ש חול ולא שנה שבת ועלה פליגי ר"ע אומר דשבת דעלמא בערב הפסח והיינו משם כרבה בר עולא או יתיר' כרבה: העולה עולה ראשונה. תימה דבזבחים כ' פ' התדיר (דף פט.) מפקינן מקרא אחרינא דתנן התמידין קודמין למוספין שנאמר מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד וליכא למימר דהתם איצטרך לעבור שאין לזון תמידין ומוספין אלא כדי אחד מהם דהא קתני התם דם חטאת קודם לדם עולה דומיא דזה היו תמידין ומוספין וליכא למימר נמי דאיצטרך קרא תניא לעבד דבהתכלת (מנחת דף מט:) אמרינן בהדיא דליכא עיבובא וי"ל דהתם איצטרך למוספין דלא קדמי והכא לנדריים ונדבות וצריכי דשמא מוספין חמירי שהן קרבן צבור או שמא נדריים ונדבות חמירי שרגילים ומצויים יותר אי נמי קרא דהכא להקדמת הקטרה דבהקטרה כתיב וערך עליה העולה וקרא דכל התדיר להקדמת שחיטה דתעשו את אלה בעשיית הדם כתיב והא דפריך בהתכלת (שם) גבי הא דתנן התמידין אין מעכבינן את המוספין וקאמר היכי דמי אימימא דאית ליה ולקדם והתניא מנין שלא יהא דבר כו' ומייתי הא דרבא ולא מייתי קרא דמלבד משום דלשון שלא יהא דבר קודם משמע טפי עיבוב (להכי) אתייה טפי מן המשנה אי נמי למימרא דאפי' בהקטרה דלא תנן בכל התדיר תמיד של שחר קודם אך קשה דאמאי איצטרך העולה ומלבד תיפוק לוי' דתמיד קודם למוספין דבתמיד כתיב בבקר ובמוספין כתיב ביום דמשמע בעיצומו של יום ולמאי דאמר' בהתכלת דליכא עיבובא בהקדמה לתמיד אתי שפיר הא דאמרין בריש עירובין (דף פ.) שלמים ששחט קודם פתיחת דלתות היכל פסולים שנאמר ושחטו פתח אהל מועד בזמן שהן פתוחין ולא בזמן שהן נעולין דמטעם ששחטן קודם תמיד של שחר לא הוו פסולין והא

דתי בתוספתא דמילתין [פ"ד] כל הקדשים שהקריבן קודם תמיד של שחר או שעיקבן אחר תמיד של בין הערבים פסולין שאין לך קודם לתמיד של שחר אלא קטורת ואין לך שמתעכב אחר תמיד של בין הערבים כו' האי פסולין היינו מדרבנן [ועיין תוס' עירובין ב'. ד"ה שלמים תוס' וימא כט. ד"ה אלא ע"ש היטב שכתבו להדיא אבל לשון התוספתא משמע דאפי' זרק הדם בדיעבד ועשה כל מצות אפי' פסולין דקתני שהקריבו ולא קתני ששחטן ואי מדרבנן אמאי פסולין וכו']: (תוספות)

דף נט

יאחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים לדבר שלא נאמר בו בערב אלא בין הערבים בלבד אי הכי קטרת ונרות נמי נקדמו לפסח יאחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים לדבר שלא נאמר בו אלא בין הערבים בלבד שאני התם דמיעט רחמנא אותו דתניא [שמות כז-כא]. מערב ועד בקר תן לה מדתה שנתה דולקת מערב עד בוקר דבר אחר אין לך עבודה שכשירה מערב עד בוקר אלא זו בלבד מאי טעמא אמר קרא [שמות כז-כא] יערוך אותו אהרן ובניו מערב עד בקר אותו מערב עד בוקר ואין דבר אחר מערב עד בוקר ואיתקש קטרת לנרות ותניא כי קושיין תמיד קודם לקטרת קודמת לנרות ונרות קודמות לפסח יאחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים לדבר שלא נאמר בו אלא בין הערבים בלבד והא כתיב אותו הואי אותו מביעי ליה למעוטי עבודה שבפנים ומאי ניהו קטרת סלקא דעתך אמינא הואיל וכתבי [שמות ל-ח] ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה אימא נדליק נרות ברישא והדר נקטיר קטורת מיעט רחמנא אותו אלא בין הערבים יקטירנה למה לי הכי קאמר רחמנא בעידן דמדלקת נרות תהא מקטירא קטרת תנו רבנן אין לך דבר שקודם לתמיד של שחר אלא קטרת בלבד שנאמר בה בבקר בבקר ויקדם קטרת דבר שנאמר בו בבקר בבקר דכתיב [שמות לז-ז] והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר לדבר שלא נאמר בו אלא בקר אחד ואין לך דבר שמתעכב אחר תמיד של בין הערבים אלא קטרת ונרות ופסח ומחוסר כפורים בערב הפסח שטובל שנית ואוכל את פסחו לערב רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר אף מחוסר כפורים בשאר ימות השנה שטובל ואוכל בקדשים לערב בשלמא לתנא קמא יבא עשה דפסח שיש בו כרת וידחה עשה דהשלמה שאין בו כרת אלא לר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא מאי אולמיה דהאי עשה מהאי עשה אמר רבינא אמר רב חסדא הכא בחטאת העוף עסקינן שאין למזבח אלא דמה רב פפא אמר אפילו תימא בחטאת בהמה מעלה ומלינה בראשו של מזבח והאיכא אשם בשלמא לרב פפא היינו דמלין לה אלא לרב חסדא מאי איכא למימר אמרי שקרב אשמו והאיכא עולה וכו' עולה לא מעכבא והתניא ר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר כשם שחטאתו ואשמו מעכבין אותו כך עולתו מעכבתו וכי תימא בשקרבא עולתו ומי קרבה עולתו קודם לחטאתו ראשון והתניא [ויקרא ה-ח] והקריב את אשר לחטאת ראשונה מה תלמוד לומר אם ללמד שנתה קודמת לעולה הרי כבר נאמר [ויקרא ה-ג] ואת השני יעשה עולה כמשפט אלא זה בנה אב לכל חטאות שיהו קודמות לכל עולות הבאות עמהן וקיי"ל דאפילו חטאת העוף קודמת לעולת בהמה אמר רבא שאני עולת מצורע דרחמנא אמר

רש"י יאחר דבר כו'. טעמא דרישא קא מפרש תמיד קודם לפסח דלן הוא שיאחר הפסח שנאמר בו בערב ובין הערבים חזנה את הפסח בערב (דכריס עז) וזקתו אורו וגו' (שמות יב) לתמיד שלא נאמר בו אלא את הכבש השני תעשה בין הערבים (במדבר כח): אי הכי קטרת ונרות נמי ליקדמו לפסח. משום האי טעמא גופיה יאחר דבר כו' דקטרת ונרות חד בין הערבים כתיב ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה (שמות ל) ובין הערבים תחריבוהו קאי: דמיעט רחמנא. גבי נרות: אותו מערב ועד בקר ואין אחר מערב ועד בקר. ואין לך עבודה כשירה אחריה להתחיל: תן לה מדתה. האי לוג לוג לך נר דלון לך ליל ארוך שלא יחא לך בה כשיעור: ואתקש קטרת לנרות. מה נרות און עבודה כשירה אחריה אף קטרת און עבודה כשירה אחריה: תמיד קודם לקטרת וקטרת קודם לנרות. טעמא מפרש בסדר יומא בפרק אמר להן הממונה: ההוא למעוטי עבודה שבפנים. ההוא אותו לזו למעוטי פסח אהא שהיא עבודה חוץ דמסתברא לך קא מעוטי עבודה פנים לכוונה קממעט נרות עבודה פנים וקטרת עבודה פנים: תהא מוקטרא קטרת. כבר תהא מוקטרת: אין לך דבר באשם קודם לתמיד של שחר אלא קטרת שנאמר בה בפרשת ואתה תזוה בבקר בבקר ובהמול לך כתיב אלא חד בקר: ומחוסר כפורים. כגון מזריע או זב ששכה ולא הביא כפרתו קודם לתמיד ואם לא יביאה לא יאכל פסח דמחוסר כפורים אסור בקדשים ועגול כרת: שטובל. ואע"פ שטובל אהמול בשביעי שבו כריד לטובל אחר שהביא כפרתו דתנן בחומרי בוקדש (דף כה). האונן והמחוסר כפורים כריכס עבילה לוקדש: בשאר ימות השנה. אם הביא שלמי נדבה קודם התמיד והוא היה מחוסר כפורים ואם לא יביא כפרתו לא יאכל את שלמיו דכתיב ואכלו אותם אשר כופר בהם אלמא חכילת קדשים עשה היא בין הנאכלים לכהנים בין הנאכלים לשראלי: דהשלמה. עליה השלם: האי עשה (דהשלמה) מהאי עשה (דלכילת קדשים): הכא. דקאי"ר ישמעאל אף מחוסר כפורים במזורע עני קאמר שמביא חטאת העוף ונאכלת לכהנים ואין זה הקטרה ועשה דהשלמה גבי הקטרה כתיב וטהרה של מחוסר כפרה תהויה כחטאת כדכתיב (ויקרא יב) והקריבו לפני ה' וכפר ענ' ובחטאת קאי בזולתה: מעלה ומלינה בראש המזבח. כדכתיב והקריבו לפני ה' וכפר עליה ולמחר יקטירנה לאחר תמיד של שחר ולינה אינה פוסלת בראש המזבח כדכתיב (דף פז). ל"ה ללא ירדו: והא איכא אשם מזריע. ללא אתי עוף: וכו' אשם לא מעכב. לא גר' דהיכי חיסק אדעתך ללא מעכב הרי עיקר טהרה תהויה בו שהרי נותן מדמו על גבי בהוטה: בחטאת ואשם פשיטא לן דמעכבי טהרה ללכילת קדשים חטאת כדלשכחן בזולת אשם שהרי ממנו לבהוטה: ואת השני. כתיב דלחי קרא כתיב בשבעת ביטוי וממילא ידעי' כיון דלחי שני עולה חטאת הוא ראשון: זה בנה אב. הבנין הזה בנה הכתוב אב ללמד לכל חטאות שקודמו לעולות הבאות עמהן: וקיימא לן. בזבחים בפרק כל התדיר (דף טז). דלחי בנין אב לא איצטרך ללא לחטאת העוף הבאה עם עולת בהמה כגון יולדת עשירה שמביאה לעולת בהמה וחטאתה עוף שקדשים חטאת לעולה: (רש"י)

תוספות יאחר דבר כו'. אע"פ דתמיד תדיר איצטרך למיכתב דה"א שהפסח יקדים משום עליה השלם: קטרת ונרות נקדמו לפסח. הקשה ריב"א והלא נרות כתיב נמי מערב ועד בקר ומה לי מערב ומה לי בערב ויש לומר דמערב ועד בקר איצטרך ליתן לה מדתה ולא לאיחור: אין לך דבר שמתעכב כו' אלא קטרת. נראה לר"י דלא גרס ונרות דע"כ לא חשיב אלמא עשה דהקטרה דבה הקפידה תורה לאחר כדכתיב והקטיר לה חלבי וגו' דאי לא תימא הכי ליחשוב נמי ברישא אין לך שקודם לתמיד של שחר אלא קטרת ודישון מזבח הפנימי ושני גזרי עצים והטבת נרות דקודמין לתמיד כל הני כדאמרין באמר להן הממונה (יומא דף לג) ובתוספתא נמי ליתא: אתי עשה דפסח אדית ביה כרת ודחי כו'. הקשה ריב"א הא בעידנא דמיעקף עשה דהשלמה לא מקיים עשה דאכילת פסח דאינה אלא בלילה ותיירך דמייירי שיחטו פסח עליו קודם שידחו עשה דהשלמה דשוחטין וזורקין על טבול יום ומחוסר כפורים לכולי עלמא אפילו לא יאכל לבסוף הואיל ובידו תלוי ופטור מפסח שני אפילו לא אכל הלכך כשהמקריב כפרתו מקיים עשה דפסח דאז הוי ראוי לאכול שאם לא יהיה ראוי לאכול לערב והפסח היה פסול ור"י מתיר דדוקא בלא תעשה דחמיר בעינן בעידנא דמיעקף לאו דלקיים עשה אבל עשה דחמיר דחי עשה הקל בכל ענין אפילו לא מקיים עשה חמור בעידנא דקא עבר אעשה הקל כדמוכח בהשולח (גיטין דף לח). גבי רבי אליעזר ששיחרר עבדו ובשילוח הקן (חולין דף קמא). דהוה דחי עשה דמצורע דחמיר לעשה דשילוח הקן אי לאו דאמר רחמנא שלח תשלח אמי לדבר מצוה: זה בנה אב לכל חטאות כו'. ואפילו לעכב קאמר דאי למצוה אכתי לימא בשקרבא. הקשה ריב"א דבת"כ משמע דליכא עיובא דקתני התם גבי יולדת שאם הביאה עולתה תביא חטאתה ממין עולתה ובפרק כל התדיר (זבחים דף ז). משמע דלא איצטרך האי זה בנה אב אלא לחטאת העוף הבאה עם עולת בהמה וליכא כי אם יולדת עשירה ובמסכת קנים (פ"ב) נמי אמרין האשה שהביאה חטאתה ומתה מביאין יורשיה עולתה כו' עולתה ומתה לא יביאו יורשיה חטאתה משמע קצת אם היתה קיימת לא היתה מביאה אלא חטאתה ותיירך רבינו חיים כהן דהא דפריך הכא ואפילו עיובא יהא היינו דוקא במצורע דכתיב ביה תהיה דמשמע עיובא כדאמר בריש הקומץ רבה (מנחות דף יט). ומשני דכתיב והעלה למעוטי מעיבובא: דכתיב והעלה. דוקא בדיעבד דהא כתיב בהדיא ואחר ישחט את העולה: (תוספות)

[ויקרא יד-כ] והעלה הכהן את העולה שהעלה כבר אמר ליה רב שמן בר אבא לרב פפא לדידך דאמרת מעלה ומלינה בראשו של מזבח קיימין ועבדינן מילתא לכהנים דאתו בה לידי תקלה דסברי דיומיה הוא ואתו לאקטורי אמר ליה כהנים זריזין הן אמר ליה רב אשי לרב כהנא ואמרי לה רב הונא בריה דרב נתן לרב פפא והא כמה דלא מתקטרי אמורין כהנים לא מצו אכלי בשר דתניא יכול יהו כהנים רשאין בחזה ושוק קודם הקטרת אמורין תלמוד לומר **[ויקרא ז-לא]** והקטיר הכהן את החלב המזבחה והדר **[ויקרא ז-לא]** והיה החזה לאהרן ולבניו וכמה דכהנים לא אכלי בשר בעלים לא מתכפרי דתניא **[שמות כט-לג]** ואכלו אותם אשר כבר בהם מלמד שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרין אמר ליה כיון דלא אפשר עשאום כמי שנטמאו או שאבדו דתניא יכול נטמאו אמורין או שאבדו לא יהו כהנים זכאין בחזה ושוק תלמוד לומר **[ויקרא ז-לא]** והיה החזה לאהרן ולבניו מכל מקום רב כהנא רמי . כתיב **[שמות כג-יח]** לא ילין חלב חגי עד בקר עד בקר הוא דלא ילין הא כל הלילה כולה ילין וכתביב **[ויקרא ו-ה]** והקטיר עליה חלבי השלמים עליה השלם כל הקרבנות כולן הוא מותיב לה והוא מפרק לה כשנתורתו רמי ליי רב ספרא לרב כתיב **[שמות לד-כה]** לא ילין לבקר זבח חג הפסח לבקר הוא דלא ילין הא כל הלילה ילין והכתיב **[במדבר כח-ג]** עולת שבת בשבת ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול ביום טוב אמר ליה כבר רמייה ניהליה רב אבא בר חייא לר' אבהו ושני ליה הכא בארבעה עשר שחל להיות בשבת עסקינן דחלבי שבת קריבין ביום טוב און ניקו ונימא ליה דהאי קרא בארבעה עשר שחל להיות בשבת הוא דכתיב אמר ליה שביקה לקרא דהוא דחיק ומוקים אנפשיה: **[מתני:]** הפסח ששחטו שלא לשמו וקבל והלך וזרק שלא לשמו או לשמו ושל

לשמו או שלא לשמו ולשמו פסול כיצד לשמו ולשמו פסח ולשם שלמים שלא לשמו ולשמו פסח ולשם שלמים פסח: **גמ'** בעי רב פפא בעבודה אחת תנן או בשתי עבודות תנן בעבודה אחת תנן ורבי יוסי היא דאמר אף בגמר דבריו אדם נתפס דאי ר"מ הא אמר תפוס לשון ראשון

רש"י והעלה הכהן את העולה ואת המנחה וגו'. כבר חטאת כתיב ומדהוה ליה למיכתב ואת העולה יעלה וכתוב והעלה משמע אפילו הביא העולה קודם לחטאת יכפר: דסברי דיומיה היא. כשמתקטרים כל הלילה אברים שניתוחרו מקרבנות ששחטו וזרקו דמן קודם לתמיד ויראו את האברים הללו יהו סבורין שגם אלה ניתוחרו ורחיוון להקטרים היום ויקטירם ועברי אעשה להשלמה: זריזין הו. והמעלן שם יודיע על לחיו הכהנים ויהו זהו: בהן: אמר ליה רב אשי כו'. אדרב פפא פריך דלאמר מלינן: מכדי כל כמה דלא מקטירי אמורין. דחטאת כהנים בשר החטאת לא מלי אכלי ובעלים לא הוה להו כפרה ועדיין מחוסר כפורים הוא והואך יאכל בקדשים: בחזה ושוק. הנהונים לכהנים מן השלמים: ואכלו אותם. במלואים כתיב: אשר כופר בהם. כחב כפרה גבי אכילה למימרחא דאף באכילה תלויה כפרה: כיון דלא אפשר. לאקטוריהו האידנא משום עשה להשלמה עשאום כמי שנטמאו או שאבדו ומשחרו כהנים באכילה בשר והוא כפרה לבעלים: הא כל הלילה ילין. למטה ומעלן ומקטירין כל הלילה ואינו נפסל אלא אם כן מלאן בעלות השחר כשהוא למטה אלמלא כל הלילה ראו להקטיר: והכתיב עליה השלם. דמשמע שלא יתעכב דבר אחר תמיד של בין הערבים: כשנתוחרו. מקרבנות שזרקו דמן קודם תמיד ולא הספיקו להקריב דכיון דנראה להקריב קודם לכן על תמיד של שחר הוא מושלם: הא כל הלילה ילין. ויקטירי בלילי י"ט וע"פ שנוחר מקרבין של חול דהא י"ד שזרקו דם הפסח בו חול הוא: ואנו ניקו כו'. קושיא היא: שבה' לקרא דהוא דחיק ומוקי אנפשיה מפקדו קראי אהדדי על כרחיך קראי גופייהו מוקמי אנפשייהו הכי: מהני' הפסח ששחטו שלא לשמו. לשם שלמים: או קיבל או הלך או זרק שלא לשמו. שפירא עבודות הללו הפסח נפסל במחשבתו אם לפסול אם לפגל כדילוף בשמעתה קמייחא דזבחים (דף 7). או לשמו ושלא לשמו. בגמרא מפרש אי במחשבת עבודה אחת עסקינן אי במחשבת שתי עבודות כגון קיבל לשמו וזרק שלא לשמו: פסול. דכתיב זבח פסח הוא שהיה זבחהו לשם פסח וכתביב הוא למעוטי נקחט שלא לשמו: גמ' בעבודה אחת תנן. והייב בה לשמו ושלא לשמו ופ"ה תנתי פסול ור' יוסי היא דלאמר במסכת תמורה (דף כה). אף בגמרא דכיון אדם נתפס דבוק: דאי ר' מאיר האמר תפוס לשון ראשון. במסכת תמורה (ג"ז ע"ג) גבי האומר הכי זו תמורה עולה תמורת שלמים ר"מ אומר הכי זו תמורת עולה ר' יוסי אומר דכיון קיימים ותקעה עד שהומס ותמכר ויביא בדמי חליה עולה ובדמי חליה שלמים: (רש"י)

תוספות עשאום כמי שנטמאו אימורין או אבדו. למאן דאמר (לקמן דף עז): אין הציץ מרצה על העולין ניחא הא דנקט הכא שנטמאו או אבדו אבל ברייתא דלקמן (דף פ): על מה הציץ מרצה על הדם ועל החלב צ"ל הואיל ומדרבנן לא מרצה הוי כאילו אבדו אימורין: יכול נטמאו או שאבדו לא יהו הכהנים כו'. הכי סלקא מסקנא הכא דאי לא אכלי כהנים לא מכפרי בעלים ולא משתרו לאכול בקדשים ומקשה ריב"א דבהאשה רבה (יבמות דף צ). אמר ת"ש דם שנטמאו וזרקו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה והא הכא דמדאורייתא ארצוי מרצי כו' ומשני מאי לא הורצה להתיר בשר באכילה אבל בעלים מתכפרין אלמא אף על גב דבשר אינו נאכל בעלים מתכפרין וי"ל דהיכא דחוי לאכילה מדאורייתא מתכפרין והכא בעי למימר דכל כמה דלא חזו כהנים לאכילת בשר לא מתכפרים בעלים ומיהו קשה מנטמאו בשר היאך זרק את הדם הא אין לבשר שעת היתר לכהנים ונראה לפרש דכל זמן דחוי בשר לאכילה לא מתכפרי בעלים עד שיאכלו כהנים אבל אם נטמאו אחרי כן או יצא או נעשה נותר מתכפרי בעלים: ולא עולת חול ביו"ט. הקשה ריב"א דהא קרא בשבת כתיב דחמי אבד ביו"ט דקיל מנא לן דלא קרבה וי"ל דאתיא כרבי עקיבא דאמר בסוף אלו קשרים (שבת דף קיד). עולת שבת לימד על חלבי שבת שקרבין ביו"ט ומשמע ליה קרא עולת שבת זו בשבת אחרת דהיינו של שבת ביו"ט מכלל דשל חול ביו"ט לא קרבה וקשה לר' עקיבא תיפוק ליי דחלבי שבת קריבין ביו"ט מקרא דהכא דלא ילין הא כל הלילה ילין דלכל הפחות מיתוקם בארבעה עשר שחל להיות בשבת תימנה לר"י הא קרא בגמרא דבשר מיירי דהא לקמן (דף סג): מחייב שוחט על חמץ אחד מבני חבורה מדכתיב לא ילין בתריה דמשמע הני דקיימינן עלי' בלא ילין וכל הלילה ילין כדר' עקיבא אוקימנא לסוגיא דהכא ושמינן ליה לר' עקיבא דפסח נאכל כל הלילה עד שעת חפזון ואיכא למימר דמשמע ליה למסדר הש"ס דקרא בכל הזבח מיירי בין בבשר ובין באימורין ומדלא כתיב חלב כמו גבי חלב חגי ומדלא כתיב גבי אכילה דואכלו את הבשר כדכתב התם לא תותרו ש"מ דבתרומיהו משתעי: בארבעה עשר שחל להיות בשבת עסקינן. בירושלמי דייק מקרא דלא ילין חלב חגי כה"ג ומוקי לה מי ר' אבהו ביו"ד שחל להיות בשבת ופריך דלא מצי לאוקמי בשבת דחגי כתיב דהיינו חגיגה הבאה עם הפסח דלא דחיא שבת כדאמר לקמן באלו דברים (דף סט): ומפרש דה"ק שמרהו שלא יבא לידי בל ילין שיקריבהו מבעוד יום בשעה הראויה לו ותימנה על ירושלמי פריך מינה דהאי קרא דחלב חגי דבחיגת חמשה עשר מיירי כדמוכח באלו דברים הקשה רשב"א לכן תימא דרש"י לקמן באלו דברים (דף ע). חגיגה הבאה עם הפסח הרי היא כפסח דזבח חג זה חגיגה היכי מיתוק' האי קרא בשבת הא מודה דלא דחיא שבת כדמוכח התם וי"ל דבן תימא יסבור כר' ישמעאל דאמר באלו קשרים (שבת דף קיד): דחלבי חול קריבין ביו"ט אי נמי בן תימא יפרש שמרהו שלא יבא לידי בל ילין כדמפרש בירושלמי: דאי ר' מאיר האמר תפוס לשון ראשון. אור"י דרבה לטעמיה דאית ליה דפליגי בתפוס לשון ראשון דאמרין בפ"ב דזבחים (דף ל). עדיין היא מחלוקת פירוש אפילו בתמורת עולה ושלמים פליג ר"מ ובלאו הכי הך דיוקא דהכא לא מיתוקם אלא אליבא דרבה דמייתת לקמן בפירקין (דף סג). גבי אחרים אומרים הקדים מולים לערלים כו' וסבר אינה לשחיטה אלא לבסוף וכדברא דאמר עדיין היא מחלוקת ופליגי בתפוס לשון ראשון אפילו ככי האי גוונא אף על גב דאינה לשחיטה אלא לבסוף וברגע אחרון יש לשניהם לחול וסבר ר"מ התם תפוס לשון ראשון אע"פ שלא כן בשעה שאמר דלרבה ואבבי דלקמן דסבירא להו דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף חיללי תרומיהו אפילו לר"מ כמו שנאמר לקמן וא"כ לא יכשיר

הכא	לר"מ	לשמו	ושלא	לשמו	אפי'	בעבודה	אחת:	(תוספות)
-----	------	------	------	------	------	--------	------	----------

או דילמא בשתי עבודות תנו ואפי' לר' מאיר דאמר תפוס לשון ראשון הני מילי בעבודה אחת אבל בשתי עבודות מודה דמיפסיל אמרי אהייא אי נימא אשלא לשמו ולשמו בין בעבודה אחת בין בשתי עבודות בין לר' מאיר בין לר' יוסי איפסיל ליה מקמייתא דהא לרבי יוסי נמי אף בגמר דבריו אדם נתפס אית ליה אלא אלשמו ושלא לשמו מאי ת"ש הפסח ששחטו שלא לשמו וקבל והלך זרק שלא לשמו היכי דמי אי נימא כדקתני למה לי עד דמחשב לכולו מקמייתא איפסיל ליה אלא לאו הכי קתני הפסח ששחטו שלא לשמו אי נמי שחטו לשמו וקבל והלך זרק שלא לשמו דהויא לה שתי עבודות אימא סיפא לשמו ושלא לשמו היכי דמי אי נימא בשתי עבודות היינו רישא אלא לאו בעבודה אחת ור' יוסי היא דאמר אף בגמר דבריו אדם נתפס לא לעולם בשתי עבודות ורישא דקאי בשחיטה וקא מחשב בשחיטה א"נ קאי בזריקה וקא מחשב בזריקה וקא מחשב בזריקה וקחשיב בזריקה דאמר הריני שוחט את הפסח לשמו לזרוק דמו שלא לשמו וקמ"ל דמחשבין מעבודה לעבודה והיינו בעיא דרב פפא ת"ש או שלא לשמו ולשמו פסול היכי דמי אי נימא בשתי עבודות השתא לשמו ושלא לשמו אמרת פסול שלא לשמו ולשמו מיבעיא אלא לאו בעבודה אחת ומדסיפא בעבודה אחת רישא נמי בעבודה אחת לא לעולם בשתי עבודות ובדין הוא דלא איצטריך ליה ואיידי דתנא לשמו ושלא לשמו תנא נמי שלא לשמו ולשמו תא שמע שחטו שלא לאוכליו ושלא למנוי לערלים ולטמאין פסול הכא פשיטא בעבודה אחת ומדסיפא בעבודה אחת רישא נמי בעבודה אחת מידי איריא הוא כדאיתא והא כדאיתא סיפא בעבודה אחת רישא אי בעבודה אחת אי בשתי עבודות תא שמע לאוכליו ושלא לאוכליו כשר היכי דמי אי נימא בשתי עבודות וטעמא דחשיב בזריקה דאין מחשבת אוכלין בזריקה הא בעבודה אחת כגון בשחיטה דמהניא ביה מחשבת אוכלין פסול והא קיימא לן מקצת אוכלין לא פסול

רס"ז או דילמא בשתי עבודות תנו. אחת חישב לשמו ובשניה שלא לשמו והכא לוכא למימר תפוס לשון ראשון שהי ארבעתן העבודות חשובות זו כזו ליפסול את הזבח בלחית מהן ואפי' לרבי מאיר מיפסיל: ומהדר גמרא אהייא מהני לישני דסיפא דמתניתין קיימא הך בעיא: אי נימא אשלא לשמו. ברישא והדר לשמו הן בל' מאיר בין לר' יוסי אפי' בעבודה אחת מיפסיל לר' מאיר דהא אמר תפוס לשון ראשון לרבי יוסי נמי מיפסיל דהא ר' יוסי אף בגמר אית ליה כלומר החלה דבריו על אדם וסופן כגון דעתו נחפסת וכו' מתקיימין: אלשמו ושלא לשמו. דאי בעבודה אחת נמי פסיל ליה מהני' הו' לא מיתוקמא כרבי מאיר דלמחר תפוס לשון ראשון ולשון אחרון לא חייב: אי נימא דקתני. שחט וקויבל והלך זרק כולן שלא לשמו ולא או קאמר למה לי כגמלה ה' בחלה ק"ל כזבחי' בשמעתה קמייתא דהזבח נפסל: לעולם. סיפא נמי דקתני לשמו ושלא לשמו בשתי עבודות וקתני לך היינו רישא לא היקיא רישא מיידי דמי שחט חישב בה לשמו ובקריה חישב בה שלא לשמו וסיפא מיידי דבשעת שחיטה חישב דתרי מחשבות חלה על השחיטה לשמו וחלה על הזריקה שלא לשמו: דאמר הריני שוחט לשמו. על מנת לזרוק שלא לשמו והכא לוכא למימר תפוס לשון ראשון דהא לעבודה אחת קאי לשון שני וקא משמע לן מהני' דמחשבין מעבודה לעבודה כלומר דמחשב בשעת עבודה זו על חזרתה לעשותה במחשבת פסול נפסל מיד ואפי' לא עשה השניה במחשבת פסול כמו שחיטה: והיינו בעיא דרב פפא. דלמחר מחשבים מעבודה לעבודה בשחיטה קדשים ב"ק (ד' 1) דלמרינן ההם מתקוף לה רב פפא דילמא ה' קמ"ל דמחשבין מעבודה לעבודה: השתא לשמו ושלא לשמו. לעבודה ראשונה בכשרות אמרת פסול במחשבת עבודה שניה: שלא לשמו ושלא מביעיה. דכיון דנפסל בעבודה ראשונה מהיכן יחזור ויבשר: אללא לאו בעבודה אחת. ותנא לשמו ושלא לשמו לאפקוי מדרכי מאיר דלמחר תפוס לשון ראשון ותנא שלא לשמו ולשמו ללא תימא תפוס לשון אחרון דהא הדר ביה מקמא וכי שחט אהאי בתרא קא שחט קמ"ל דר' יוסי הוא דלמחר בכל דבריו אדם נתפס ולא הדר ביה אלא אחריויהו ואיכין: ומדסיפא. שלא לשמו ולשמו בעבודה אחת קאמר דבשתי עבודות לא איצטריך: רישא. דלשמו ושלא לשמו נמי אף בעבודה אחת ור' יוסי היא: לעולם בשתי עבודות. וקתני לך פשיטא ה' איפסיל ליה מעבודה קמייתא: אידי דתנא לשמו ושלא לשמו. לאשמעינן דמחשבין מעבודה לעבודה כדלעיל תנא נמי שלא לשמו ולשמו: שלא לאוכליו. לחולה ולזקן שאין יכולין לאכול כזית ואין בו מנויין אחרים אללא הן: פסול. דלשם לפי אכלו כתיב (שמות יב) הראוי לאכול: שלא למנויין. נימנו עליו חבורה זו ושחטתה לשם חבורה אחרת: לערלים. ישראל שמתו אחיו מהמת מילה והן פסולין מלאכול פסח דכתיב כל ערל לא יאכל בו (שם): טמאים. נמי אסורים בקדשים ובכרת הן על אכילתן: הכא פשיטא בעבודה אחת קאי. דהא חלה מחשבה הוא דלויא: רישא נמי בעבודה אחת. כלומר אפי' בעבודה אחת ודלא כר' מאיר: מידי איריא. וכי ראיא היא זו: או סיפא. דבמחשבת אחת מיידי לוכא לאוקומה אללא בעבודה אחת: רישא. דמיידי בשתי מחשבות איכא לאוקומה אי אף בעבודה אחת ודלא כר' מאיר: אי בשתי עבודות. ולא בעבודה אחת ור' מאיר: לאוכליו ושלא לאוכליו. כדמפרש ואילן: היכי דמי אי נימא בשתי עבודות. שחטו לאוכליו ע"מ לזרוק שלא לאוכליו ואשמעי' דקשר: וטעמא מאי משום דאין מחשבת אוכלין. אין מחשבת פסול האוכלין כגון חולה וזקן פוסלת בזריקה דבשחיטה הוא דכתיבי אוכלין לפי אכלו והיינו תשחוט כדמחנה' ושחט ויכוס: ה"ג בעבודה אחת כגון בשחיטה דמהני' בה מחשבת אוכלין פסול. ואפי' כה"ג דלמחר לאוכליו ושלא לאוכליו: והא קיימא לן. לן. קמין (דף סא):. כגון הכא דנימנו בו ראוין לאכול ושחטו לשם כולן כשר דהא כולה כולה שחיטה נמי משום אוכלין כריכה דאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה ולקמן מפרש מאי שנא דלשמו ושלא לשמו פסול ולאוכליו ושלא לאוכליו כשר: (רס"ז)

תוספות אבל בשתי עבודות אמר' ר' מאיר מודה. וא"ת והיכי מיתוקמא מתני' כר' מאיר הא קתני סיפא לטמאים ולטהורים כשר ואמאי נימא תפוס לשון ראשון ובעבודה אחת מיידי דאין מחשבת טמאים אלא בשחיטה וי"ל דמתני' מיידי כגון דקיימי קמיה טמאים וטהורים ואמר הריני שוחט לאלו דבענין אחר לא משכחת מקצת ערלה דלא פסלה לר' מאיר אליבא דרבא דאמר אינה לשחיטה אלא לבסוף: אי בשתי עבודות היינו רישא. וא"ת ולימא דרישא אידי כששחט סתמא ולכן כשרוק שלא לשמו אמר הוכיח סופו על תחלתו אבל אם אמר בהדיא הריני שוחט לשמו ה"א דלא עקר שלא לשמו אפי' בשתי עבודות להכי איצטריך סיפא וי"ל דסברא הוא דבשתי עבודות ביני מועיל מפרש יותר מסתם: והיינו בעיא דרב פפא. מי הקונט' דחוק דקשר רב פפא ולא נקט ר' יוחנן דאמר התם בהדיא מחשבין מעבודה לעבודה ונראה לריב"א דגר' לעיל בעי רב פפא בעבודה אחת תנו ומסיק היינו בעיא דרב פפא פי' שפיר מתוקמא בעיא דרב פפא שאינו יכול לפושט' מן המשנה וכן מצא רבי בספר ישן וכן גר"ח ורשב"א מפרש והיינו בעיא דרב פפא מה ששאל בעבודה אחת תנו או בשתי עבודות הנך שתי עבודות היינו כגון שוחט לשמו על מנת לזרוק שלא לשמו: שלא לשמו ולשמו מיבעיא. וא"ת כי נמי אמרי' בעבודה אחת תיקשי ליה הכי השתא לשמו ושלא לשמו פסול שלא לשמו ולשמו מבעיא דאפי' ר' מאיר דפליג בלשמו ושלא לשמו בשלא לשמו ולשמו מודה דלכ"ע תפוס לשון ראשון וי"ל דאי בעבודה אחת מיידי קא משמע לן כמו שפירש בקו' דלא אולין בתר לשון אחרון [דוקא] לאפקוי מבן ננס דאית ליה בפרק בית כור (ד' קה). תפוס לשון אחרון לגמרי לבטל הראשון ור' מפרש דבעבודה אחת אתי שפיר דתני שלא לשמו ולשמו אגב לשמו ושלא לשמו כיון דשניהם בעבודה אחת אבל בשתי עבודות דרישא הפסול בזריקה וסיפא הפסול בשחיטה לא דמו אהדדי ולית ליה למתני' אגב רישא: שחטו שלא לאוכליו. פי' רש"י לחולה ולזקן ואין מנויין עליו אלא הן קושה אם כן מאי איריא שלא לאוכליו אפי' שתם נמי פסול כיון שאין לו אוכלין ונראה דמיידי דיש נמי מנויים אחרים: אילימא בב' עבודות טעמא דחשיב בזריקה. נראה לר' דהכא איירי אליבא דרבא דאמר לקמן (ד' אה): שחטו למולין על מנת שיתכפרו בו ערלים כשר דלרב חסדא דאמר פסול לא מצי מיידי בשתי עבודות מיהו לקמן משמע במסקנא דאף לרבה פסול: (תוספות)

אלא לאו בעבודה אחת ומדיסיפא בעבודה אחת רישא נמי בעבודה אחת מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא סיפא בעבודה אחת ורישא או בעבודה אחת או בשתי עבודות איבעיא להו פסח ששחטו בשאר ימות השנה לשמו ושלא לשמו מהו מי אתי שלא לשמו ומפיק ליה מידי לשמו ומכשיר ליה או לא כי אתא רב דימי אמר אמרייתא לשמעתא קמיה דר' ירמיה הואיל ולשמו מכשירו בזמנו ושלא לשמו מכשירו שלא בזמנו מה לשמו המכשירו בזמנו אין מוציא מידי שלא לשמו אף שלא לשמו המכשירו שלא בזמנו אין מוציא מידי לשמו ופסול ואמר לי לא אם אמרת בשלא לשמו שכן נוהג בכל הזבחים תאמר בלשמו שכן אינו נוהג בכל הזבחים אלא בפסח בלבד מאי הוי עלה אמר רבא פסח ששחטו בשאר ימות השנה לשמו ושלא לשמו כשר דהא סתמו לשמו קאי ואפילו הכי כי שחיט ליה שלא לשמו כשר אלמא אתי שלא לשמו ומפיק ליה מידי לשמו א"ל רב אדא בר אהבה לרבא דילמא שאני היכא דאמר מהיכא דלא אמר דהא לאוכליו ושלא לאוכליו כשר וכל היכא דשחיט ליה שלא לאוכליו לחודיה פסול ואמאי הא סתמא לאוכליו קאי אלא שאני היכא דאמר מהיכא דלא אמר א"ל מידי איריא בשלמא התם כמה דלא עקר ליה בשחיטה סתמיה ודאי לשמו קאי אלא הכא סתמיה לאוכליו קאי דילמא מימשכי הני ואתי אחריני ומימני עלויה (אחריני) דתנן נמנין ומושכין את ידיהם ממנו עד שישחט איבעיא להו פסח ששחטו בשאר ימות השנה בשינוי בעלים מהו שינוי בעלים כשינוי קודש דמי ומכשיר ליה או לא אמר רב פפא אמרייתא לשמעתא קמיה דרבא הואיל ושינוי קודש פוסלו בזמנו ושינוי בעלים פוסלו בזמנו מהו שינוי קודש שפוסלו בזמנו מכשירו לאחר זמנו ואמר לי לא אם אמרת בשינוי קודש שכן פסולו בגופו וישנו בארבע עבודות

רש"י אלא לאו בעבודה אחת. אף בעבודה אחת כשר ומתני' בין בעבודה אחת בין בשתי עבודות קאמר בעבודה אחת כגון בשחיטה מכשר ליה דלמאס מקתא אוכלין לא פסלי ובשתי עבודות כגון שחט לאוכליו וזרק שלא לאוכליו אף על גב דכולה זריקה שלא לאוכליו כשר מאוס דאין מחשבת אוכלים בזריקה: ומדסיפא אף בעבודה אחת קאמר רישא נמי אף בעבודה אחת קאמר. דלשמו ושלא לשמו פסול דאף בגמר דבריו ארס נתפס ורבי יוסי היא ולא ר' מאיר: סיפא בעבודה אחת. רישא אימא כן אי אף בעבודה אחת ורבי יוסי היא אי בשתי עבודות קאמר ולא בעבודה אחת ור"מ דאי בעבודה אחת כשר בלשמו ושלא לשמו דהפסח לשון רישא: פסח בשאר ימות השנה. כגון שהפסח קודם לבן ימים רבים וקיימא לן דכשר בלשמו ופסול דלא זמניה ואי לשם שלמים שחטו כשר והיכא דשחטו לשמו ושלא לשמו מהו: אמרייתא לשמעתא. למילף מדין בנין אב דפסח: אין מוציא מידי שלא לשמו. להפסח לשון אחרון לבדו ולהכשיר הנשחט שלא לשמו ולשמו: אף שלא לשמו כו' אין מוציא מידי לשמו. להפסח לשון אחרון ולהכשירו: שכן נוהג. פסולו בכל הזבחים או לפסול לגמרי בפסח וחסותה או לפסול בעלמא דלמאס חובה בשאר זבחים כדקתן (זבחים ד' ג.) כל הזבחים שנזבחו שלא לשמו ולזרוק ולהקטיר אימוריהם ולאכול בקרן ולא עלו בעלמא דלמאס חובה חוץ מפסח וחסותה שפסולו לגמרי ללא חלום נוהג בכל הזבחים הלכך לא אתי לשמו ומפיק לה מידיה לגמרי: תאמר. בפסול דלשמו שאינו נוהג אלא בפסח בשאר ימות השנה וכיון דקיל אתי שלא לשמו ומפיק ליה מידיה: מהיכא דלא אמר. דאף על גב דהיכא דלא אמר ברישא לשמו ואמר שלא לשמו כשר היכא דאמר פסול: דהא שלא לאוכליו פסול. ואף על גב דסתמיה לאוכליו קאי אתי שלא לאוכליו ומפיק ליה מסתמיה וכי אמר ברישא לאוכליו והדר שלא לאוכליו לא אתי שלא לאוכליו ומפיק ליה מידיה לאוכליו וכשר: הכי השתא. ומי דמי סתמא דלאוכליו בלשמו דתלפניהו מהדדי התם סתמא דלשמו אלים טובא דכל כמה דלא איעקר ליה שם פסח מיניה סתמא לשמו קאי ואפילו הכי כי אמר שלא לשמו מפיק ליה מסתמיה הלכך כי אמר לשמו ברישא נמי יליף מיניה דאתי שלא לשמו ומפיק ליה מידיה דלא שאני לן בין היכא דאמר מהיכא דלא אמר אבל לאוכליו מו אלים סתמא דידיה דסתמא ליהו להני אוכלין הא אי בני עמי משכחו הני מיניה ומוכרין אותה לחבורה אחרת: דתנן נמנין עליו ומושכין וידיה ממנו עד שישחט. הבא למנות עליו ימנה והרואה למשוך ידיו ממנו שכבר נמנה עליו מושך הלכך לא אלים סתמא דלאוכליו ואף על גב דלחיה מחשבת שלא לאוכליו ומפקח ליה מסתמא ופסול ליה שאני לן היכא דאמר לאוכליו ברישא מהיכא דלא אמר דהתם טעמא משום דלא אלים סתמיה הוא ואיכא למימר אימשכו להו קמאי ואימנו עליה חולה וזקן ואישחטו כוליה שלא לאוכליו וכי אמר לאוכליו ושלא לאוכליו הוה להו מהלכת אוכלין ולא פסלי: ה"ג פסח ששחטו בשאר ימות השנה בשינוי בעלים מהו. ור"ג לשמו שחטו כסם בשינוי בעלים של ראוהו היה ושחטו לשם שמעון אבל לא עקר שם פסח ממנו: כשינוי קודש. שלא לשמו: שינוי בעלים פסול. בפסח בזמנו לגמרי וכן בחטאת ובשאר זבחים מונעין מלעלות לשם חובה וכל תורת שינוי קודש עליהו בשמעתא קמיה דזבחים: פסולו בגופו. שמשכתו על עממו של קרבן: וישנו בארבע עבודות. שחט או קיבל דמו (או זרק או הלך) שלא לשמו פסול דככל ארבע עבודות דס' ילפינן ליה לפסולה בפ"ק דזבחים (ז' ז.) שחטתה מזבח פסח שהתא זביחתו לשם פסח ושאר עבודות מועשית פסח שיהו כל עשיותיו לשם פסח: (רש"י)

תוספות פסח ששחטו לשמו ושלא לשמו. אומר ר"י דמיבעיא ליה אפי' לר"מ דסבר בעלמא תפוס לשון ראשון דילמא הכא פסול דלשמו דאינו נוהג בכל הזבחים לא חשיב למיחל והוי עקירה או דילמא אפי' אמר תפוס לשון ראשון אליבא דר' יוסי הוה מצי למיבעי אפילו בשלא לשמו ולשמו אלא להכי נקט לשמו ושלא לשמו משום דבעיא אפילו אליבא דר"מ: בשאר. ימות השנה. היינו קודם שהגיע זמן הפסח כדפי' בקונטרס ולכך בעי עקירה לפי שעומד לפסח כשיבא ובכולה שמעתא חשיב ליה דקאי לשמו אבל לאחר הפסח משמע לקמן (ד' סד.) דסיפא הוי דקאמרינן ש"מ פסח בשאר ימות השנה בעי עקירה: הכא נמי אתי שלא לשמו ומפיק.. מידי לשמו. וא"ת והא לשמו ושלא לשמו כשר לר"מ ולא אמרינן אתי שלא לשמו ושלא לשמו גרידא פסול אע"ג דסתמא לשמו קאי ואור"י דהתם היינו טעמא דהכשר לשמו נוהג בכל הזבחים הילכך כי אמר לשמו אלים למיחל טפי ולא אתי שלא לשמו ומפיק ליה אבל האי פסול דלשמו אינו נוהג בכל הזבחים ולהכי לא מקשה ליה אלא מלאוכליו ושלא לאוכליו דלא שייך אלא בפסח גרידא: סתמו להני אוכלין קאי הני מימשכי כו'. הקשה ריב"א מה לנו אי לא קאי להני אוכלין מ"מ סתמא לאוכלין קאי או להני או לאחריני דסתמא לא לחולים או לזקנים קאי ואפי' שלא לאוכליו מפיק מלאוכליו ושלא לאוכליו נמי אמאי לא עקר לאוכליו דקאמר ברישא ואומר ר"י דבששחט לאוכליו ושלא לאוכליו אינו כשר אלא על ידי אותם אוכלין ששחט וחישב עליהן וסתמיה לאו לאלו אוכלין והרי כאילו קאי לאוכליו: (תוספות)

וישנו לאחר מיתה וישנו בצבור כביחיד תאמר בשינוי בעלים דאין פסולו בגופו ואינו בארבע עבודות ואינו לאחר מיתה ואינו בצבור כביחיד ואף על גב דתרתוי לאו דוקא תרתוי מיהא דוקא דמאי שנא שינוי בעלים דלא הוי פסולו בגופו דפסולו מחשבה בעלמא היא שינוי קודש נמי פסולו מחשבה בעלמא היא ותו הא דאמר שינוי בעלים אינו לאחר מיתה ולרב פנחס ברי' דרב אמי דאמר יש שינוי בעלים לאחר מיתה מאי איכא למימר תרתוי מיתה דוקא נינהו אלא אמר רבא פסח שחטו בשאר ימות השנה בשינוי בעלים נעשה כמי שאין לו בעלים בזמנו ופסול: **מתני'** שחטו שלא לאוכליו ושלא למנויו ולערלים ולטמאים פסול לאוכליו ושלא לאוכליו למנויו ושלא למנויו ולערלים לטמאים ולטהורים כשר שחטו קודם חצות פסול משום שנא' **[שמות יב-1]** בין הערבים שחטו

קודם לתמיד כשר ובלבד שיהא אחר ממרס בדמו עד שיזרק התמיד ואם נזרק כשר: **גמ'** ת"ר כיצד שלא לאוכליו לשום חולה או לשום זקן כיצד שלא

למנויו נמנו עליו חבורה זו ושחטו לשם חבורה אחרת מנהני מילי דת"ר **[שמות יב-1]** במכסת מלמד שאין הפסח נשחט אלא למנויו יכול שחטו שלא למנויו יהא כעובר על המצוה וכשר ת"ל במכסת תכוסו הכתוב שנה עליו לעכב ר' אומר לשון סורטי הוא כאדם שאומר לחבירו כוס לי טלה זה אשכחן שלא למנויו שלא לאוכליו מנא לן אמר קרא **[שמות יב-1]** איש לפי אכלו תכוסו איתקש אוכליו למנויו

רש"י וישנו לאחר מיתה. מה לנו מביחיד קרבן אכיו ואם שחטו שלא לשמו לא עלה לשם חובה ואחריות הקרבן מוטל על נכסי המת וצריך להביא אחר וישנו בקרבן כבור קרבן יחיד: אבל בשינוי בעלים. מהשך בדבר אחר הוא ואינו בארבע עבודות כשאר זבחים ולאו פסח ללא עיקרן לאכילה אחי חלה לכפרה לא שייך שינוי בעלים חלה בזריקה שאין לו בקרבן חלה כפרתו וכפרה ליהא חלה בזריקה ופי מדיבין שחר עבודתו לפסולה בשינוי בעלים כפי"ה דזבחים לא מדיבין חלה שחטו להכפר אחר בזריקה דמו או מוליך או מקבל לזרוק לשם אחר או זרק ממנו לשם אחר אבל שחטו לשם אחר וזבחה לשם אחרים חלה כשעת שקיטה אין דעתו על הזריקה חלה לבעוליו כשר והכי אמרי' ההם אמר רב אשי ק"ו ומה אם במקום שאמר הריני שחטו לשם פלוני דקשר שחטו לזרוק לשם פלוני פסול מקום שאם אמר כו' ש"מ מיהא דאין מהשכת שינוי בעלים בשאר עבודות אח"כ מהשכתן בזה עשה שחטו לשם פלוני דקשר שחטו לשם פלוני פסול מקום שאם אמר כו' שלמים וכן בחטאת ושחט אותה לחטאת וכן פסח זבח פסח הוא ומהו דאמר רבא דלמאן דקשר שחטו לשם פלוני פסול מקום שאם אמר כו' כדקתני מתני' שחטו שלא למנויו פסול וע"כ בחיוב על השחיטה לחוד קאמר לה על מנת לזרוק מדליפסגו בה אמוראי בגמרא שחטו למולין על מנת שיתכפרו בו ערלים מכלל דשחטו לערלים דמתניתין במתקב על השחיטה קאמר ושלל למנויו דומיה דלערכים דהא גבי הדדי קתני להו: ואינו לאחר מיתה. דאין שם בעוליו עליו מאחר שמה ואם שינה שמו כשר: ואינו כצבור. דלשם מי ישנה אותו שלא יהא בעוליו אם לשם נכרים לא מיפסול כדאמר' ההם ולקמן בשמעתין דאין שנוי בעלים פסול אח"כ שינה למחויב כפרה כמותו דיליף מלכפר עליו עליו ולא על חבירו חלמה שינוי בעלים פסול בחבירו דומיה דדייה ומחויב כפרה כמותו ואין לא לא פסול: ואע"ג דתתני. מהגן פירכי: לאו דווקא. כלומר לאו פירכי נינהו תתני מיהא דווקא ומפשי' וזבחי' הו' תתני לאו דווקא פסול מחשבה לא מיקרי פסול הגוף: ולרב פנחס. כפי"ה דזבחים אמרי: יש בעלים לאחר מיתה. ואם שחטו לשם בעלים אחרים כריד הורש להביא אחר: כמי שאין לו בעלים. כמי ששחטו בזמנו שלא לשם בעלים ואני שמעתי שינוי בעלים אינו בזריקה כדאמר' אין מהשכת אוכלים בזריקה ואי אפשר לומר כן דמהשכת שלא לאוכליו מנויו עליו הן ובשחיטה הוא דגלי החמנה ולא בשאר עבודות אבל מהשכת שלא למנויו והיינו שינוי בעלים עיקרה בזריקה הוא כדיליף לקמן בשמעתין בזריקה וכפר עליו ולא על חבירו: מתני' לאוכליו ושלא לאוכליו כשר. דמקלף אוכלין לא פסלי ולקמן מפשי' טעמיה: ממרס דמנו. שלא יקרוש כדי שיהא ראוי לזריקה: ואם נזרק. קודם לתמיד כשר דאע"ג דלמכו (לעיל ד' נט). ואחור דבר שחטו כשר: כו' בערב ובין הערבים וגו' לא מיפסול בהכי: גמ' מכתה. לן מנויו כמו את מכתה הערכך (ויקרא כז): סורסי. ארמי חכמי האומות קרוין לו לינג'א סורי"א (שפה סורית): כו'. שחטו למימרא דקשת שקיטה כריד להתכוון למנויו: לפי אכלו. הראוי לזרוק פטל לחולה ולזקן ועלכל ואפילו הן מנויו: (רש"י)

תוספות וישנו לאחר מיתה. ושינוי בעלים אינו לאחר מיתה שמה משום דכתיב לכפר עליו ולא על חבירו ומת לאו בר כפרה גמורה הוא אלא שנתחייב להביאו והך דשמעתין איתא להדיא כמ"ד שיעבודא דאורי' וכבר אסי אמר רב בפ"ק דקדושין (ד' יג): דמוקי הא דתנן האשה שמתה יביאו יורשין עולתה אע"פ שלא הפרישתה מחיים אבל לרב יהודי אמר שמואל דאמר והוא שהפרישתה מחיים אבל לא הפרישתה לא משום דשיעבודא לאו דאורייתא לכאורה אינו נפקותא בין שינוי קודש לשינוי בעלים ולאחר מיתה כיון דבשינוי קודש [נמי] אין הירוש חייב להפריש אחר תחתיו ומיהו י"ל דנ"מ אם הפרישו בעלים שתי עולות לאחרייתן שאם תפסל האחת יביא השניה ואם לאו תהא השניה חולין אי נמי שינוי קודש אסור לשנות אחר מיתה דאמר בריש זבחים (ד' ב): ונדבה מי שרי לשנוי בה אבל שינוי בעלים ליכא אפי' אסור כיון דאינו לאחר מיתה: נעשה כמי שאין לו בעלים בזמנו ופסול. תימה לר"י ל"ל למימר נעשה כיון דתרתוי דוקא לימא דפסול משום דאין כאן עקירה ואי לא חייש להני פירכי וסבר דדמי לשינוי קודש הואיל ופסולו בזמנו וחשיב עקיר' א"כ אמאי הוי כמי שאין לו בעלים בזמנו הלא בשינוי קודש לא חשיב' משנה בבזמנו לפסול ואור"י דהכי פ' אפי' ליתנהו להנהו פירכי מ"מ לא הוי עקירה דנעשה כפסח בזמנו שמתו בעליו דאמר בסוף אלו דברים (ד' עג): דבעי עקירה וכששחטו סתם פסול אע"פ שהוא כמפריש שלא לשם בעליו שחטו מיהו מ"מ לא הוי עקירה כריב נתי ולא קאמר כו' והיינו משום דלפירושי אתא כדפי': לאוכליו מנא לן. אור"י דערלים וטמאים כוליהו נפקי רבי אומר לשון סורסי הוא זה. אור"י דרבי לא פליג את"ק ומודה דאיכא עיכובא באוכליו ומנויו ואינו אלא מפרש דבריו דלא פסלי אוכליו ומנויו אלא בשחיטה וכן משמע בבבא מציעא (ד' עח): דמסיר רב דאמר אכילה לא מעכבי כריב נתי ולא קאמר כו' והיינו משום דלפירושי אתא כדפי': לאוכליו מנא לן. אור"י דערלים וטמאים כוליהו נפקי מיהא קרא דאיש לפי אכלו דכיון דלמנויו לא מצו אכלי ליה חשיבי כוליהו שלא לאוכליו וכן משמע בפ"ב דזבחים (ד' כב): דקאמר קסברי קני דרום טמא משלח קרבנותיו פי' פסח והתניא במבכסת נפשות מכאן שאין הפסח נשחט אלא למנויו ואיתקש אוכליו למנויו ומשמע בהדיא דטמא נפקא לן מאיש לפי אכלו: ואיתקש אוכליו למנויו. תימה לר"י א"כ מה מנויו פסלי בדי' עבודות דהיינו שינוי בעלים אף אוכליו יפסלו בדי' עבודות ובשאר קרבנות נמי יפסלו במנויו וי"ל דשלא למנויו אין זה שינוי בעלים דשינוי בעלים לא פסיל אלא בזריקה כגון שחטו או מקבל ומוליך על מנת לזרוק לשם אחרים או זרק לשם אחרים אבל שחטו ומוליך לשם אחרים כשר דמוכר עליו נפקא לן ושלא למנויו היינו שחטו שלא למנויו ולא פסיל אלא בשחיטה דווקא כדכתיב תכוסו דווקא בפסח ולא בשאר קרבנות וא"י ונימא הואיל וגלי שלא לאוכליו בשחיטה ה"ה בשאר עבודות כדאי' בפ"ק דזבחים (ד' ז): פסח שלא לשמו מזבח פסח שאר עבודות מנא לן הואיל וגלי גלי ואור"י דלא דמי כיון דגלי בכל הקרבנות דלא עלו לבעלים לשם חובה וגבי פסח אשכחן פסול בחד מינייהו אין לנו לחלק: שחטו למולין על מנת שיתכפרו בו ערלים. אם שחטו למנויו על מנת שיתכפרו בו שאינם מנויו הא פשיטא דפסול לכ"ע דהיינו שינוי בעלים דפסול בפסח ובחטאת ומיהו נראה לר"י דה"ל פליגי בשחט לאוכליו על מנת שיתכפרו שאינם אוכלין כגון חולה וזקן דפסול ביה רב חסדא כמו בערלים אע"ג דקראי דמייני בערל כתיבי דמחזק דלפי אכלו נפקי וולפי מהדדי לכל מילי דהא לאוכליו ושלא לאוכליו דכשר סורסי רבי"א פי' דדוקא מלמולים ולעריס דווקא בשחט למולים ע"מ שיתכפרו ערלים פסל רב חסדא אבל נזרק לשם ערלים אפי' רב חסדא מודה דכשר דאין מחשבת אוכלין בזריקה דהא כמ"מ פשוט זה למסדר הש"ס ככולה שמעתי' ובריש זבחים (ד' ד). דקאמר אשכחן זביחה שאר עבודות מנול וכי תימא נילף מזהיחה מה לזביחה שכן פסולה שלא לשם אוכלין בפסח משמע דליכא מאן דפליג דאין מחשבת אוכלין בזריקה ועוד דרב אשי מסיק דרבה לא פליג בהא אדרב חסדא ובפי' כיצד צולין (ד' עח). דתניא שחטו לאוכליו לזרוק דמו שלא לאוכליו פסח עצמו כשר ואדם יוצא בו ידי חובתו לא גריסין לזרוק דמו אלא ונזרק דמו דלא תיקשי לרב חסדא וכן יש במקצת ספרים רבי"א פי' דדוקא נקט על מנת שיתכפרו שחשב להתכפר בו ערלים אבל אם לא חישב להתכפר אלא חישב לזרוק להאכיל הבשר לערלים אפי' רב חסדא מודה דכשר דלא שייך בזריקה מחשבת פסול דאכילה אלא פסול דכפרה ובשחיטה דווקא אם חישב להאכיל שלא לאוכליו ולעריס פסול דשחיטה דאי בעינן לשם בעלים הראויים לאוכלו כדכתיב (תוספות)

איש	לפי	אכלו	תכוסו	והיינו	דאין	מחשבת	אוכלין	בזריקה:	(תוספות)
-----	-----	------	-------	--------	------	-------	--------	---------	----------

בהאי קרא קמיפליג [ויקרא א-ד] ונרצה לו לכפר עליו ולא על חבירו רבה סבר חבירו דומיא דזדיה מה הוא דבר כפרה אף חבירו דבר כפרה לאפוקי האי ערל דלאו בר כפרה הוא ורב חסדא סבר האי ערל נמי כיון דבר חיובא הוא בר כפרה הוא [הואיל] דאי בעי מתקן נפשיה ומי אית ליה לרב חסדא הואיל והא איתמר האופה מיו"ט לחול רב חסדא אמר לוקה רבה אמר אינו לוקה רבה אמר אינו לוקה אמרינן הואיל ואי מקלעי ליה אורחים חזי ליה השתא נמי חזי ליה ולא לקי רב חסדא אמר לוקה לא אמרינן הואיל בשלמא דרבה אדרבה לא קשיא הכא מחוסר מעשה התם דלא מחוסר מעשה אלא דרב חסדא אדרב חסדא קשיא אמרי כי לית ליה לרב חסדא הואיל לקולא לחומרא אית ליה אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא קתני הואיל וערלה מוסלת וטומאה מוסלת מה טומאה לא עשה בה מקצת טומאה ככל טומאה אף ערלה לא עשה מקצת ערלה ככל ערלה האי טומאה היכי דמי אילימא בטומאת גברי ומאי לא עשה בה מקצת טומאה ככל טומאה דאי איכא ארבעה וחמשה גברי טמאין וארבעה וחמשה גברי טהורין לא פסלי להו טמאין לטהורין גבי ערלה נמי הא לא פסלי דתנן למולין ולערלים כשר מאי שנה טומאה דפשיטא ליה ומאי שנה ערלה דמספקא ליה אלא בטומאת בשר ומאי לא עשה בה מקצת טומאה ככל טומאה דאילו איטמי חד מאברים האי דאיטמי שרפינן ליה ואידך אכלינן ליה במאי אוקימתא בטומאת בשר אימא סיפא דנין דבר שאינו נוהג בכל הזבחים מדבר שאינו נוהג בכל הזבחים ואל יוכיח זמן שנוהג בכל הזבחים ומאי טומאה אי נימא טומאת בשר אמאי אינו נוהג בכל הזבחים אלא פשיטא בטומאת גברי ומאי אינו נוהג בכל הזבחים דאילו בכל הזבחים ערל וטמא משלחין קרבנותיהן ואילו בפסח ערל וטמא אין משלחין פסחיהן רישא בטומאת בשר וסיפא בטומאת גברי א"ל אין שם טומאה קא פריך ואיבעית אימא סיפא נמי בטומאת בשר ומאי אינו נוהג בכל הזבחים דאילו בכל הזבחים בין שנטמא חלב ובשר קיים בין שנטמא בשר וחלב קיים זורק את הדם ואילו בפסח נטמא חלב ובשר קיים זורק את הדם נטמא בשר וחלב קיים אינו זורק את הדם במאי אוקימתא בטומאת בשר אימא סיפא דנין דבר שלא הותר מכללו מדבר שלא הותר מכללו ואל תוכיח טומאה שהרי הותרה מכללה במאי אילימא

רש"י בהאי קרא פליגי. וכסיתכפרו בו ערלים דקאמר שאין מנויין עליו קאמר ומשום מחשבת שלא למנויין קאמרי אכל במנויין עליו ושחטו למוליס שהן נמי מנויין לזרוק דמו למנויין ערלים שבהם לבדם הויה כולה זריקה לערלים מנויין דכולי עלמא פסול וערלים שאינן מנויין ומשום מחשבת שלא למנויין פליגי ובהאי קרא דשלא למנויין בזריקה מהכא נפיק בכל הקרבנות לכפר עליו היינו זריקה עליו ולא על הזורק לשם חבירו: רבה סבר חבירו: דפסול משום שניו בעלים דומיא דזדיה בעינן מה הוא דבר כפרה כו': מתקן נפשיה. מל את עלמו: הואיל ואי מוקלעי ליה אורחים חזי ליה לא לקי. ורע"ג: דלחיה השתא לא סעד ליה ולא כירך למידי: אלא דרב חסדא קשיא. השתא היכא דלא מחוסר מעשה כגון זמון אורחים ללאו מעשה הוא לית ליה הואיל הכא גבי ערל דמחוסר מעשה אית ליה הואיל: לקולא. לפוטרו ממזלכות: לחומרא. לפסול בפסחים: בטומאת גברי. שנמנו עליו טמאים וטהורים וכדפשיטא לענין: לא פסלי להו טמאין. לפסח על הטהורין: ערל וטמא משלחין קרבנותיהן. בעזרה חוץ מפסח דבעינן ראו לזבחו שאכילת בעליו מעכבת זו דכתיב לפי אכלו תכוסו: ואיבעית אימא. לעולם בטומאת בשר ומאי אינו נוהג בכל הזבחים אין מנהגא בשאר זבחים שהם למנהגא בפסח דלחיה בשאר זבחים לר' יהושע דלמר כביד לולין (לקמן דף עז.) אם אין בשר אין דם אם בשר קיים לאכילת ארס או חלב קיים לאכילת מזבח זורק את הדם ואילו פסח לא מהניא אכילת מזבח לזרוק דם עליה אלא אם נשתיי כזית בשר כדכתיב לולין: לזין דבר שלא הותר מכללו. ערלה במקום שאסרה דייני בפסח לא הותרה: מדבר שלא הותר מכללו. זמן: היכא אישחרא. טומאת בשר לאכילה אפילו קרבן ליבור עזוה טומאה הני מילי להקריב אכל למיכלה בטומאה לא דתנן כביד לולין (דף עז.) חמשה דברים באין בטומאה ואין נאכלין בטומאה כו': אלא פשיטא בטומאת גברי. שאפילו פסח שלא הותר ליחיד עמא לשלח פסחו לעזרה לשחוט הותר לליבור טמאין להביא פסחיהן בטומאה אם רובן טמאין נמלא שהותרה מכלל איסורה: (רש"י)

תוספות האי מחוסר מעשה כו'. הקשה ריב"א דבפ' אלו עוברין (דף מז:) מסיק כתישה בי"ט מי שרי משמע אי הוה שרי אמרינן הואיל אע"ג דמחוסר מעשה ותירץ ר"י דהאי מעשה דמילה חשיב טפי: כי לית ליה לקולא וכו'. נראה דרב חסדא לא פסל אלא מדרבנן דמדאורי"י לא שייך לחלק בין לחומרא בין לקולא ומדאורי"י לא אמרינן הואיל כלל אפי' לחומרא וכן מוכח בר"פ שני שעירים (יומא דס"ב:) דקאמר רבינא השתא דאמר ר"ח מחוסר הגרלה כמחוסר מעשה דמי פי' אם שחט שעיר יום הכפורים בחוץ היה פטור משום דמחוסר הגרלה אי לאו משום דחזי לשעיר חיצון שלמים ששחטן קודם פתיחת ההיכל פטור מחוסר פתיחה כמחוסר מעשה דמי אלמא לית ליה הואיל אפילו לחומרא ואין להקשות אי מדרבנן היאך יתחייב פסח אחר הא קמיייתי חולין לעזרה לא היא כיון דלא יזרוק הדם אינו יוצא ומותר לצאת באחר וכן מוכח כביד צולין דאמר רב לא זרק את הדם חייב לעשות פסח אחר כו' (תימה דהשתא לרב אשי דמחשבת ערלים המנויין לכ"ע פסל אף בזריקה וכשאינם מנויין איכא מאן דמכשר וסברא משמע איכא דהשתא כשאינה מנויין לא פסלה כ"ש במנויין): מאי שנה טומאה דפשיטא ליה ומאי שנה ערלה דמספקא ליה. תימה לרשב"א דלמא טומאה פשיטא ליה משום דילפינן טומאת גברי מטומאת בשר וכי תימא דמשמע ליה דאי פשיטא לן בטומאת גברי דלא עשה בה מקצת טומאה ככל טומאה הוא הדין בערלה משום דמחד קרא דלפי אכלו נפקי ותו לא הוה שייך למילף מכל מקום מאי קאמר דנין דבר שלא הותר מכללו כו' הא ע"כ איכא למילף טפי טומאת גברי מטומאת בשר דהוי טומאה מטומאה דמי ליה בכל צד מדנילף טומאת גברי מזמן דלא דמי ליה כלל וכיון דפשיטא לן בטומאה גברי פשיטא לן נמי בערלה כיון שיש להשוותם והיכי קבעי למילף ערלה מזמן ואומר ר"י דטומאת גברי נמי איכא למימר דנילף טפי מזמן מדנילף מטומאת בשר משום דדנין פסול מחשבה מפסול מחשבה ולא תוכיח טומאת בשר דלא הוי פסול מחשבה: ערל משלח קרבנות וטמא משלח כו'. כרבי עקיבא אתיא דמרב ערל כי טמא בחגיגה (דף ד:) דאי לא הכי ליתיה איהו גופיה קרבנותיו וקשה לר"י בריש חגיגה (שם) טמא פטור מן הראייה שנאמר ובאת שמה והבאתם שמה כל שישנו בביאה ישנו בהבאה וכל שאינו כו' משמע דטמא אינו משלח שום קרבן דבההוא קרא גופיה כתיבי שאר קרבנות ועולותיכם וזבחיכם וגו' ואומר ר"י דמכל מקום דווקא בחגיגה שתלויה בביאה קפיד קרא וע"ג דכל הקרבנות כתיבי בקרא לא קאי אכולהו דהא מעשרות ותרומה כתיבי נמי התם ועוד קשה לר"י טמא איך משלח קרבנות והא בעי סמיכה ואפילו למאן דאמר ביאה במקצת לא שמה ביאה ליכא למימר אפשר דמעיל ידיה וסמך דהא בפרק כל הפסולים (זבחים דף לג.) אמרינן כל הסומך ראשו ורובו מכניס מאי טעמא כל כחו בעינן ותירץ ר"י דהכא מיירי בעומות וכן משני בכל הגט (גיטין דף כח:) אי נמי בבכור ומעשר דלא בעי סמיכה כדתנן פרק שתי מדות (מנחות דף צב:) ובקרבן נשים

ליכא לאוקמי משום ערל: [וע"ע] תוס' יבמות קד: ד"ה דאמר] (תוספות)

בטומאת בשר היכא הותרה אלא פשיטא בטומאת גברי והיכא הותרה מכללה בציבור רישא בטומאת בשר סיפא בטומאת גברי אין שם טומאה קפריד ואיבעית אימא כולה בטומאת בשר והיכא הותרה בטומאת פסח דנתן פסח הבא בטומאה נאכל בטומאה שלא בא מתחילתו אלא לאכילה מתיב רב הונא בריה דרב יהושע הפסח שעברה שנתו ושחטו בזמנו לשמו וכן השוחט אחרים לשם פסח בזמנו ר"א פוסל ורבי יהושע מכשיר טעמא בזמנו הא שלא בזמנו כשר ואמאי נימא הואיל ובזמנו פוסל שלא בזמנו נמי פוסל אמר רב פפא שאני התם דאמר קרא [שמות יב-כז] ואמרתם זבח פסח הוא הוא בהוייתו לא הוא לשום אחרים ולא אחרים לשמו בזמנו שהוא פסול לשום אחרים פסולין לשמו שלא בזמנו שהוא כשר לשום אחרים כשרים לשמו ר' שמלאי אתא לקמיה דרבי יוחנן א"ל ניתני לי מר ספר יוחסין א"ל מהיכן את א"ל מלוד והיכן מותבך בנהרדעא א"ל אין נידונין לא ללודים ולא לנהרדעים וכל שכן דאת מלוד ומותבך בנהרדעא כפייה וארצי א"ל ניתנייה בג' ירחי שקל קלא פתק ביה א"ל ומה ברוריה דביתיהו דר"מ ברתייה דר"ח בן תרדיון דתניא תלת מאה שמעתתא בימא מג' מאה רבוותא ואפ"ה לא יצתה ידי חובתה בתלת שנין ואת אמרת בתלתא ירחי כי שקיל ואזיל א"ל רבי מה בין לשמו ושלא לשמו לאוכליו ושלא לאוכליו א"ל הואיל וצורבא מרבנן את תא ואימא לך לשמו ושלא לשמו פסולו בגופו לאוכליו ושלא לאוכליו אין פסולו בגופו לשמו ושלא לשמו לברר איסורו לאוכליו ושלא לאוכליו אפשר לברר איסורו לשמו ושלא לשמו ישנו בד' עבודות לאוכליו ושלא לאוכליו אינו בארבע עבודות לשמו ושלא לשמו ישנו בציבור כביחיד לאוכליו ושלא לאוכליו אינו בציבור כביחיד רב אשי אמר פסולו בגופו וא"ל לברר איסורו חדא מילתא היא דמה טעם אמר פסולו בגופו משום דא"ל לברר איסורו אמר רמי בר רב יודא א"ר מיום שנגנז ספר יוחסין תשש כחן של חכמי' וכהה מאור עיניהם אמר רב זוטרא [דברי הימים א ח-ח] בין אצל לאצל טעינו ד' מאה גמלי דדרשא תניא אחרים אומרים הקדים מולים לערלים כשר ערלים למולים פסול מאי שנא מולין לערלים דכשר דכולה ערלה בעינן וליבא ערלים למולין נמי כולה ערלה בעינן וליבא

ר"ש"י שמתחלתו לא בלא. לא נאמרה הבהת עיקר פסח הלא לאכילה וכי קרייה רחמנא לאיתויי בטומאה כדכתיב איש איש כי יהיה טמא וגו' איש נדהה לפסח שני ואין ליבדוק נידחין אדעתיה למיכילה קרייה: שעברה שנתו. שנוכל אשתקד קודם ראש חודש ניסן והפרישו לך פסח וכי מטא ראש חודש ניסן ועברה שנתו חו לא חזי לפסח דכתיב זכר בן שנה וקאי ללמדים כדלפינן בפירקין דלחמן (ד' עז) פסח בשאר ימות השנה שלמים הוא: ושחטו בזמנו כלמו. גרם דהוא ליה שוחט שלמים לך פסח בזמנו: ר' אליעזר פוסל. טעמא מפרש בפ"ק דזבחים ומה פסח שמוחהו בלא שלמים שחטו לך פסח בזמנו פסול שלמים שאין מותרין בלא פסח שחטו לך פסח בזמן פסח אינו דין שפוסל: וכי יהושע מכשיר. לכל זבחים שגזכחים שלא לשמן כקריין חוץ מפסח והטאת ואי משום דנשחטו לך פסח חל וחומר הוא ומה שלא שחטו שאינו כשר לשמו אחרים כקריים לשמו בזמנו שהוא כשר לשמו אינו דין שיכשרו אחרים לשמו וכל טעמייהו ההם מפרש: שלא בזמנו. לא פסול ליה ר' אליעזר אם שחטו לך פסח כדלחמן ליה ר' יהושע ומה שלא שחטו שאינו כשר לשמו אחרים כקריים לשמו ולא מיהדר רבי אליעזר לדידי שלא בזמנו נמי אחרים פסולים לשמו ואמאי לרב הסדא דלחמן לחומר אחרים הואיל ונאמר הכא הואיל ואלו זמנו הוא ושחטו לשמו מיפסול הכא הכי נמי ליפסול כדלחמן גבי ערל הואיל ואלו הוא מל פסול השחט נמי פסול: שלא בזמנו שהוא כשר לך פסח. דנפקא לן לקמן (דף עז) מוצבת פסח אלו ובקר דפסח שניתורם ללחן הפסח קרב שלמים ואף הפסח נמי נפקא לן בפ"ק דזבחים מקרא אחרים מוחסין מן האלו קרבנו לזבח שלמים דבר הבא מן האלו דהיינו פסח יחא לזבח שלמים: אחרים פסולים לשמו. דהא איתקש סובלו לך פסח אחרים ופסול לזבחים לשמו: ספר יוחסין. מתני' דדברי הימים: אין שונין ספר יוחסין ללא ללודים כו'. לדחוייהו איכוון ל"א לפי שאין מיוחסין: לא יצתה ידי חובתה. לא יכלה לפנותה בשלם שנים: שקל קלא. מוט"א וגו' (דמיה) : בהדי דקא שקיל ואזיל א"ל. ר' שמלאי לר' יוחנן: מה בין לשמו ושלא לשמו לאוכליו ושלא לאוכליו. מאי שנא לשמו ושלא לשמו פסול לאוכליו ושלא לאוכליו כשר: פסולו בגופו. מחשבה בגופו של קרבן אבל מחשבת אוכליו פסול דבר אחר הוא: אי אפשר לברר. דמה חלק לשמו ומה חלק שלא לשמו לשמו אבל אוכליו אפשר לברר חלק אוכליו לברר זה והתק חולה וזקן כלל אחר אי נמי לברר אם אמת מחשבתו אם אין בה ממש כגון ואיכילנו לראויין ונמאלת מחשבתו כטיילה למפרע ולשאינו ראויין יחזור דמיהו וכך שמעתיה: אינו כשרעב עבודות. ואין מחשבת אוכליו כזריקה מחשבת הכילה לא שייכא בקרבן ליבדוק לך שייכא חלק בפסח: תשק כחן. שנגנזו מהן טעמי תורה שהיו בו: נגנז. נשחטו: מאכל לאכל. שני מקראות הן ופרשה גדולה ביניהן ולאכל שקה בניסן וקא חשיב ואזיל הבנים וסיפא דפרשתא חלה בני אכל: (ר"ש"י)

הוספות אילימא בטומאת בשר היכא הותרה. ואם תאמר והא דאי טומאת בשר הותרה לזרוק הדם כדאמרין בכיצד צולין (ד' עז). גבי חמשה דברים באים בטומאה ואע"ג דלא מישתריא באכילה דברי האי גוונא הוה השתא הותרה לטומאת גברי לזרוק הדם דאכתי לא ידע נגמרא הא דפסח נאכל בטומאה ויש לומר דה"פ דנין דבר שלא הותרה מכללו בפסח מדבר שלא הותר בפסח ואל תוכיח טומאה שהותרה מכללה בפסח כי ההיא דלעיל דנין דבר שאינו נוהג בכל הזבחים אלא בפסח מדבר כו' וכי מוקי לה בטומאה דגברי ומאי הותרה מכללה בצבור היינו בפסח כדפירש הקונטרס: ורבי יהושע מכשיר. ואע"ג דאיכא .. מאן דאמר פסח בשאר ימות השנה בעי עקירה בעברה שנתו מודו כ"ע דהיינו עקירתו ושלמים לשם פסח שחטו: לימא הואיל ובזמנו פסול כו'. פי' שיכול להמתין עד זמנו ויפסל ולמאי דמסקין בריש שני שעירים (יומא סב:) דאין מחוסר זמן לבו ביום לגבי הואיל נרא' לפר' דמבו ביום פריד דשלא בזמנו משמע אפי' בי"ד שחרית ולהכי פריד הואיל בזמנו בו ביום פסול שלא בזמנו נמי פסול: שאני התם דאמר קרא הוא. וא"ת והא מק"ו דריש ליה רבי אליעזר בפ"ק דזבחים (ד' יא). ומה פסח שמוחהו בא שלמים כו' כדמייתי בקונטרס. וי"ל דע"י ק"ו משמע ליה לר' אליעזר דהוא בהוייתו יהא לא הוא לשם אחרים ולא אחרים לשמו ועל ידי כך דריש דשלא בזמנו דכשר לשם אחרים כשרים לשמו דהא איתקש אהדי אבל אי לאו ק"ו לא הוה דרשינן אלא לא הוא לשם אחרים ותו לא: מה בין לשמו ושלא לשמו לאוכליו ושלא לאוכליו. תימה מאי קא בעי הא גמר לעול מקרא דמקצת אוכלים לא פסלו ונראה לרשב"א דמביעיא ליה אמאי לא מרגין לשמו ושלא לשמו דכשר מלאוכליו ושלא לאוכליו: לשמו ושלא לשמו ישנו בציבור כו'. תימה לר"י מאי איריא דאינו בציבור תימוק ליה דאפי' ביחיד אינו נוהג אלא בפסח גרידא: פסולו בגופו ואי אפשר לברר איסורו חדא מילתא היא. דס"ל דאי לאו טעמא דאי אפשר לברר איסורו לא קרי ליה בגופו הואיל ומחשבה היא כדלעיל אבל ר' יוחנן לא דייק בהכי וקרי ליה שפיר פסולו בגופו ושינוי בעלים נמי אי אפשר לברר איסורו ולהכי לא חשבי ליה לעיל: ערלים למולים נמי ליתיה לכולה ערלה. משמע דהוה ניחא ליה אי הוה תני בתרוייהו כשר וא"ת אדרבה בתרוייהו הוה ליה למיפסל דהא ר"מ אית ליה מפגלים בחצי מתיר ואחרים היינו רבי מאיר וי"ל דלא אמר פיגול בחצי מתיר אלא במפרש סימן ראשון או שני לערלים דהוה דבר מסויים כדמוכח בפ"ב דזבחים (ד' ל). ובקונטרס הביאה אמר ליה אביי מי סברת אינה כו' ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף דאמר סימן ראשון חוץ לזמנו וסימן שני חוץ למקומו ולמה ליה לפרושי הוה ליה למימר בסתם אלא ודאי לא אמר ר' מאיר מפגלי' בחצי מתיר אלא במפרש ועוד נראה דאפילו אמר בחצי סימן לאו כלום היא אלא דווקא בסימן שלם דפריד התם והרי קמיצה דכי לחצות דמי ופליגי ומשני התם נמי דאמר"י קומץ דמנחה חוץ לזמנו דלבונה חוץ למקומו והרי קומץ דמנחת חוטא דליבא לבונה ופליגי ומשני לא פליגי כו' ואמאי לא קאמר דפליגי דאמר חצי קומץ חוץ לזמנו וחצי חוץ למקומו אלא על כרחיך דבר המסוים ושלם בעינן: (תוספות)

לימא קסברי אחרים אינה לשחיטה אלא בסוף וכדברא דאמר רבא עדיין היא מחלוקת הילכך הקדים מולין לערלים מולין חיילי ערלים לא חיילי הקדים ערלים למולין ערלים חיילי מולין לא חיילי אמר רבה לא לעולם קסברי אחרים ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף והכא במאי עסקינן כגון שגמר בלבו לתרווייהו בין למולין בין לערלים והוציא בפיו לערלים ולא הסיפק לומר למולין עד שנגמרה שחיטה בערלים ובהא פליגי דר"מ סבר לא בעינן פיו ולבו שוים ורבנן סברי בעינן פיו ולבו שוים וקסבר ר' מאיר לא בעינן פיו ולבו שוין ורמיננהו המתכוין לומר תרומה ואמר מעשר מעשר ואמר תרומה או שאיני כנס לבית זה ואמר לזה שאיני נהנה לזה ואמר לזה לא אמר כלום עד שיהו פיו ולבו שוין אלא אמר אביי רישא דאמר סימן ראשון למולין וסימן שני אף לערלים דבסימן שני נמי פתיכי ביה מולין סיפא דאמר סימן ראשון לערלים סימן שני למולין סימן ראשון הוא לא פתיכי ביה מולין ור' מאיר לטעמיה דאמר מפגלין בחצי מתיר ורבנן לטעמיהו דאמרי אין מפגלין בחצי מתיר: **מתני'** השוחט את הפסח על החמץ עובר בלא תעשה ר' יהודה אומר אף התמיד רבי שמעון אומר הפסח בארבעה עשר לשמו חייב ושלא לשמו פטור ושאר כל הזבחים בין לשמן פטור ובמועד לשמו פטור ושאר כל הזבחים בין לשמן בין שלא לשמן חייב חוץ מן החטאת ששחטו שלא לשמה: **גמ'** אמר רבי שמעון בן לקיש לעולם אינו חייב עד שיהא החמץ לשוחט או לזרוק

רפ"ז וכדברא. בפ"ז דזבחים: עדיין היא מחלוקת. גבי תפוס לשון ראשון לאופלגי בה ר' מאיר ור' יוסי באומר הרי זו תמורת עולה הרי זו תמורת עולה דכרי רבי מאיר דאמר רבי יוסי אומר דבריו קיימים דאף בגמר דכריזי אדם נתפס ואיבעיא ליה אמר חזיה עולה והוציא עולה מן מודה בה ר' מאיר או לא מן אמרינו טעמא דכרי מאיר משום דנמלך הוא וכיון דחל שם עולה הו' לא פקע דכל כי אמר לחלף ליה כח למימר הכי או דילמא כיון דפסקת ביה קדושת עולה כשישחט הו' לא חילף קדושת עולה ודלוי מודי ר"מ כח אמר עדיין היא מחלוקת ואותביה כח לאביי מהאשוחט את הזבח ללכוד כזית בחוץ כזית למחר דקא פליגי ר' יהודה אדרבנן ואמר כר' מאיר תפוס לשון ראשון דקאמר זה הכלל כל שמחשבת זמן קדמה למחשבת מקום פיגול וחייבין עליו כרת לא שנה בעבודה אחת ולא שנה בשתי עבודות שחשב בעבודה שניה מחשבת פסול בהר מחשבת פיגול לא מפקע ליה מיד פיגול דהפסח לשון ראשון ורבנן סברי אף בגמר דכריזי הוא נתפס והוא לא כדחל עבודה עירוב מחשבות ולא קרב המהיר כמלואו ואנו בעינן דלח' ליהויה ביה פסול אחרונה דהרצאה כתיב ביה אלמלא מאן דלח' ליה תפוס לשון ראשון אפילו לחלףין אית ליה דהא זיתי טובא יס' בזבח ופליגי ר' יהודה ואמר ליה אביי מי סברת אינה לשחיטה אלא לבסוף והלא מחשבה היא יסנה לשחיטה מתחלה ועד סוף כו' ונגון דאמר סימן ראשון חוץ לזמנו ושני חוץ למקומו ור"מ סבר מפגלין בסימן אחד מכילל דרבא דלוחביה מהא ס"ל אליבא דר' מאיר ור' יהודה דאינה לשחיטה אלא לבסוף וכולה מחשבה בסוף שחיטה הוא והוא ליה דחל מחשבה ונמלך ליה כח למימר דהא בשני זיתים חישב ואפילו הכי פליגי והיינו דלמרינו הבא לימא קסברי אחרים אינה לשחיטה אלא לבסוף וכל מחשבת שחיטה לא מהניא אלא אם כן חישב בגמרה וכדרבא דלמר התם עדיין היא מחלוקת באומר לחלףין וע"כ אית ליה לרבי מאיר אינה לשחיטה אלא לבסוף ואחרים היינו ר"מ הילכך בגמר שחיטה און שהות לומר שני דברים והיכא דהקדים מולין לערלים בסוף שחיטה מולין חיילי כולה הקדים ערלים למולין ערלים חיילי כולה והוא ליה כולה ערלה ופסלה: והכא במאי עסקינן. דקתני הקדים ערלים למולין פסול כגון שגמר בלבו להוציא מולין אחר ערלים וזומר לערלים ולמולין כל מחשבה דקדשים מוציא בפיו הוא: לא בעינן פיו ולבו שוין. והלך אחר פיו ואיכא כולה ערלה וע"כ שכל היה בלבו אלא למקמתה: שאיני נהנה לזה. לאיש הזה: לא אמר כלום. והתם משנה היא ור"מ היא: סימן שני אף לערלים גרסינן בסימן ראשון לא היה דעתו אלא למה שהוציא בפיו ובסימן שני היה מוסף על מחשבתו הילכך כי הקדים ערלים למולין נגמר סימן ראשון בערלים: ור' מאיר לטעמיה דאמר. במנחות מפגלין בחצי מתיר דתנן פיגול בקומץ ולא בלבונה בלבונה ולא בקומץ כלומר חישב בהקדמת האחד על מנת לחטול מן השני כו' ור"מ אומר פיגול וחי"א און זו כרת עד שיפגול בכל המזבח: יס פיגול. במחשבת חצי מתיר והאי חצי מתיר הוא לשחיטה בשני הסימנים היא: פתיכי. מעורבין: מתני' השוחט את הפסח על החמץ עובר בלא תעשה. דלח' תשחט על חמץ וגו': אף התמיד. שכל בין הערבים דערב הפסח שחטו על החמץ וטעמא יליף בגמ' ר"מ אומר הפסח ב"מ. ששחטו על החמץ: לשמו חייב. משום לא תשחט על חמץ דפסח כפר הוא ושחיטה רחוייה היא (ושמה שחיטה): ופגול לשמו פטור. דפסול הוא ושחיטה רחוייה לאו שמה שחיטה והכי אית ליה ל"ש ככל דוכתי בפסוקי חז"ל (חולין דף פה). ובאורו ואת בנו (דף פה) ובתשומתי ארבעה וחמשה (ב"ק ע.ג). ושאר כל הזבחים. ששחטו ב"מ לאחור חזתה על החמץ בין לשמו ושאל לשמו וע"כ. שפסיקין און כדתנן (זבחים דף ג. ב.) כל הזבחים שזבחו שכל לשמן כשירין: פטור. כדמפרש בגמ' שדלגתא דמחייב אפסח לא מייחייב אשאר זבחים: ובמועד. בחוד הפסח לא לשמו שחטו לפסח על החמץ פטור מלא תשחט שכל בזמנו לשמו פסול והוא לא שחיטה שאינה רחוייה: שכל לשמו. אלא לשם שלמים: חייב. דלכהי קמי והוא לא שחיטה רחוייה וחייב משום לא תשחט כהני לאו דלח' יראה ולא ימלא ואיכא מלכות נמי דשחיטה: ושאר כל הזבחים. ששחטו במועד על החמץ: בין לשמן בין כו' חייב. דהא כשירין הן ובגמ' מפרש דקרא אשאר זבחים נמי אזהר: חוץ מן החטאת ששחטה שכל לשמה. דפסולה היא כדתנן זבחים (שם) חוץ מן הפסח והחטאת וטעמא משום דכתיב בשחיטה חטאת היא מעוטת היא ולא הגשחתה שכל לשמה: גמ' עד שיהא החמץ באוהט כו'. וע"כ דכתיב על חמץ סתמא אם היה חמץ לאחור שחטו מעני החבורה ואפילו שגנו עמו בעזרה ואלו האוחטין פסחיהן רחוקין אוחו והתירו כהן און עורבין כדמפרש לקמיה מדכתיב לא תשחט ולא ילך כל ששגנו בהלנה ישנו בשחיטה ואם יס' לא' מהן כולן עוברין: לזורה. הם דזריקה נמי איחריבא במכילתא מוס' זבחים: (רפ"ז)

תוספות לימא קסברי אחרים אינה לשחיטה אלא לבסוף וכדברא וכו'. בפ' שני דזבחים (ד' ל.) פליגי. אביי ורבה אליבא דר"מ דאביי אמר בלחצי' מודה ר' מאיר ורבה אמר עדיין היא מחלוקת והתם נמי סבר ר' מאיר תפוס לשון ראשון ולחצות מפרש בקונטרס חזיה תמורת עולה וחזיה תמורת שלמים. ונראה כפירוש ר"ח דמפרש לחצות לחצי היום יחולו שניהם וקאמר אביי דהתם מודה ר"מ כיון דבשעת אמירה אינם חלים ולחצי היום יחולו שניהם ורבה סבר דאפילו התם פליגי רבי מאיר כמו בשחיטה דאינה אלא לבסוף דאין כאן אלא משהו אחד לחול לשניהם ולר' מאיר חייל קמא ולהכי לערלים ולמולים ערלים חיילי דאמרינן תפוס לשון ראשון אבל אי ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף כיון שיש שהות לשניהם לחול חיילי תרווייהו ולא אמרינן תפוס לשון ראשון אלא דוקא אי אמרינן אינה לשחיטה אלא לבסוף דאין להם שהות לחול לשניהם כדברי' ולא דמי לתמורת עולה ותמורת שלמים דיתיר אמרינן תפוס לשון ראשון כי לא אמר לחצות שיש לשניהם שהות לחול מבי אמר לחצות דהתם כיון דאמר תמורת עולה ואפילו חזיה פשטה בכולה ותו לא מצי חייל תמורת שלמים אבל מולים וערלים כי אמרי ישנה לשחיטה כו' הואיל ויכולים לחול זה אחר זה חיילי תרווייהו אף על גב דסבירא ליה בעלמא תפוס לשון ראשון: ולא הסיפק לומר למולים כו'. תימה לרשב"א א"כ מאי איריא דקתני הקדים מולים לערלים אפילו הקדים ערלים כשר אם הסיפק לומר למולים קודם גמר שחיטה: רבי מאיר סבר לא בעינן פיו ולבו שוין מכאן מדקדק ר"י דהא דקרי בכל דוכתי פיגול פסול מחשבה לאו דוקא דאינו פיגול עד שיוציא בשפתיו דאי במחשבה תליא מילתא בשלא הסיפק לומר למולים אמאי פסול לר' מאיר הלא גמר בלבו נמי לומר למולים: המתכוין לומר תרומה כו'. אפילו אי דברים שבלב לא הוו דברים גבי ההוא דזבין לניכסי' אדעתא למייסק לארץ ישראל ובעידנא דזבין לא אמר (קדושין דף מט: ט) התם אינו טועה בדיבור אבל הכא דברים שבלב הם ומה שהוציא בשפתיו אינו כלום לפי שטעה בדיבורו: וסימן שני אף לערלים דפתיכי מולין וכו'. וא"כ אמאי קאמר הקדים מולין אפילו לא הקדים נמי אלא שחט סימן ראשון למולים ולערלים וכן שני ואומר ר"י דקמ"ל דאפילו לא פירש אף לערלים אלא שחט שני לערלים סתמא כיון ששחט סימן ראשון למולים מסתמא אף לערלים קאמר וכן בסיפא דקתני ערלים למולים פסול אפילו הקדים מולין פסול אם פירש שני לערלים דוקא אלא הא קמ"ל דא"פ שחט סימן ראשון לערלים סתם לא אמרינן כיון ששחט סימן שני למולים גלי אדעתיה דבסימן ראשון אף לערלים קאמר וכשר: השוחט פסח על החמץ עובר בלא תעשה. אומר ריב"א דהפסח כשר דהא לא שנה עליו הכתוב לעכב ובתוספתא דמכילתין (פ"ד) תניא בהדיא השוחט את הפסח על החמץ ב"ד עובר בלא תעשה (תוספות) הפסח עצמו כשר יוצא בו ידיו חובתו בפסח (תוספות)

או לאחד מבני חבורה ועד שיהא עמו בעזרה ר' יוחנן אמר אע"פ שאין עמו בעזרה במאי קמיפלגי אילימא בעל בסמוך קמיפלגי דרבי שמעון בן לקיש סבר על בסמוך ורבי יוחנן סבר לא בעינן על בסמוך והא איפלגו בה חדא זימנא דתנן השוחט תודה לפניו ולחומה חוץ לחומה לא קדש הלחם מאי חוץ לחומה רבי יוחנן אמר חוץ לחומת בית פאני אבל חוץ לחומת העזרה קדיש ולא בעינן על בסמוך רבי שמעון בן לקיש אמר אפילו חוץ לחומת עזרה לא קדיש אלמא בעינן על בסמוך אלא בהתראת ספק קמיפלגי בהא נמי הא פליגי בה חדא זימנא דאיתמר שביעה שאוכל ככר זו היום ועבר היום ולא אכלה ר' יוחנן ור"ש בן לקיש דאמרי תרוייהו אינו לוקה רבי יוחנן אמר אינו לוקה משום דהוה ליה לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו אבל התראת ספק שמה התראה ור"ש בן לקיש אמר אינו לוקה משום דהוה ליה התראת ספק והתראת ספק לא שמה התראה אבל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו אמרי לעולם בעל בסמוך קא מיפלגי וצריכא דאי איפלגו לענין חמץ הוה אמינא בההוא הוא דקאמר רבי יוחנן דלא בעינן על בסמוך משום דאיסור הוא וכל היכא דאיתיה איתיה אבל לענין מקדש לחם לא קדיש אלא בפנים אימא מודה ליה לר"ש בן לקיש דבעינן על בסמוך דאי איתיה גואי קדיש אי לא לא קדיש מידי דהוה אכלי שרת צריכא ואי אשמעינן לענין מקדש לחם ה"א בהך קאמר ר"ש בן לקיש דבעינן על בסמוך דאי איתיה גואי קדיש אי לא לא קדיש אבל לענין חמץ מודה ליה לרבי יוחנן דלא בעינן על בסמוך דאיסורא הוא וכל היכא דאיתיה איתיה צריכא בעא מיניה רב אושעיא מרבי אמי אין לו לשוחט ויש לו לאחד מבני חבורה מהו אמר ליה מי כתיב לא תשחט על חמץ [שמות לד-כה] לא תשחט על חמץ כתיב אמר ליה אי הכי אפילו לאחד בסוף העולם נמי אמר ליה אמר קרא לא תשחט ולא ילין לא תשחט על חמץ הנך דקיימי עליה משום לא ילין אמר רב פפא הילכך כהן המקטיר את החלב עובר בלא תעשה הואיל וישנו בכלל הלנת אמורין תניא כוותיה דרב פפא השוחט את הפסח על החמץ עובר בלא תשחט או לזרוק או לאחד מבני חבורה היה לאחד בסוף העולם אין זקוק לו ואחד השוחט ואחד הזורק ואחד המקטיר חייב אבל המולק את העוף בארבעה עשר אינו עובר בלא כלום ורמינהי השוחט את הפסח על החמץ עובר בלא תעשה ר' יהודה אומר אף התמיד אמרו לו לא אמרו אלא בפסח בלבד אימתי בזמן שיש לשוחט או לזרוק או לאחד מבני חבורה היה לאחד בסוף העולם אין זקוק לו ואחד השוחט ואחד הזורק ואחד המקטיר חייב אבל הקומץ את המנחה אינו עובר בלא תעשה המקטיר את האימורין אינו עובר בלא תעשה

ר"ש בעל בסמוך. כל היכא דכתיב על משמע בסמוך והכא על חמץ כתיב כמו ועליו מטה מנשה (במדבר ב): בפנים. בעזרה: לחמי תודה. משאוקדש צפה קדשו קדושת דמים ליחסר באכילה ובהנחה אבל לא קדשו קדושת הגוף ואם נטמאו נפשו וזולתו לחולין ושחיטת הזבח מקדשתו לגופן להיות נפסלון בטבול יום ובנגע מחוסר כפורים ובלינה ואם נטמאו ושרפו כדכתיב על זבח העודה חלות ואמר מר במנחות קרבנו על זבח מלמד שאין הלחם קרוי קרבן אלא צביעה: לא קדש הלחם. קדושת הגוף: בית פאני. היינו מקום חילון שבידשאים הם הוא דחוז לחומת בית פאני חוץ לידשאים הוא ואינו מקום אכילה קדשים קלים ואם יאכלו שם נפסלון הם ודאי לא מקדש ליה שחיטה אבל אי חוץ לחומת עזרה קאי אע"ג דלאו גבי זבח קאי בשעת זביחה הואיל ובמקום הכשירו היה עומד שפיר דמי זבח בעינן על בסמוך: אלא. הכא גבי חמץ: בהתראת ספק קא מיפלגי. דמלקות ליתא אלא בהתראה וכי מתנין ביה לא תשחט על חמץ חיי חזינן חמץ גביה ומתנין ביה הוא התראה ודאי ולי לא התראת ספק היא ואפילו אשתכח דהוה ליה בביתיה כיון דלגן לא הוי ידעינן לכו התראה היא ור' יוחנן סבר התראת ספק שמה התראה ואי אשתכח דהוה ליה מניחיה: פטור ממלקות. דלא תשא: התראת ספק. וכי מתריה ביה אכלהו היום פן תעבור על שבועה שמה יעבור שמה לא יעבור על התראתו דעדיין יש שהות ביום: וצריכי. לאיפלוגי בחמץ ובחמץ תודה: מידי דהוה אכלי שרת. דמקדשי גופה כדכתיב כל הנוגע בהם יקדש ואין מקדשין אלא הנכנס לתוכן: רב אושעיא. הא דפשיטא לר"ל לעיל הוא מיבעיה ליה: אפי' לאחד בסוף העולם. שאינו מבני חבורה נמי אם ישנו עמו בעזרה יעבור השוחט הזה עליו אם החרו בו כל בני חבורה בכלל לא יזין מן הבשר הן בכל תוחיבו: לא תשחט ולא ילין. בחד קרא נינהו: המקטיר את החלב. של פסח על החמץ שיש לו בשעת הקטרה אי לא היה ליה מבני חבורה חמץ בשעת שחיטה ויש לו לכהן המקטיר בשעת הקטרה עובר הוא ואע"ג דלא כתיב אלא לא תשחט וצריכה מהרביא במכילתא מדם אחי נמי הקטרה מדמסמכה ללא יזין כל שינוי בעבודה שלהן באזהרה הלנה ישנו נמי באזהרה חמץ הילכך מקטיר נמי עובר: הואיל וישנו בהלנת חמץ. דכתיב בהו נמי לא יזין חלב חגי: אבל המולק את העוף. של מחוסר כיפורים דלמנן בפיקוקן (דף נט). דכשר להקריב אחר התמיד שהו' זמן שחיטה פסח אינו עובר עליו משום לא תשחט על חמץ ולקמן מוקי ליה כר"ס דמחייב נמי אשאר זבחים במועד והכא טעמ' לפטורה משום ד"ד לא מניחיה עליה אשאר זבחים ועוף נקטת לכו דוקא אלא משום דאין דרך לשחוט שום קרבן בזמן שחיטת פסח דהיינו אחר חלות אלא קרבן של מחוסר כיפורים כדי שירכל פסחו לערב ורובייהו עוף מייחין זב וזבה ויולדה אפילו עשירים ומטורע עני: אחד השוחט. את הפסח ואחד הזורק את דמו ואחד המולק חטאת העוף דמחוסר כיפורים: ואחד המזה. מדמה כדכתיב והזה מדם החטאת וגו' ובחטאת העוף קאי והך סיפא דמשמע לעובר אף אשאר קרבנות רמי לקמן ארישא דקתני לא אמרו אלא פסח בלבד: אבל הקומץ מנחה. במועד על החמץ: אינו עובר. דקמילתה ודאי לאו שחיטה היא: המקטיר את האימורין. בין פסח ב"ד בין במועד אשאר זבחים אינו עובר: (ר"ש י')

תוספות או לאחד מבני חבורה. אומר ר"י דלא מניחיה בעל החמץ אלא השוחט והזורק דלא תשחט אמר רחמנא ועוד איך יתחייב לרבי יוחנן הא לאו שאין בו מעשה הוא: לא אמרינן על בסמוך. תימה דבפ' שתי הלחם (מנחות צח.) אמרינן דלכל הפחות בעינן על בסמוך דפליגי תנאי בבזיכי לבונה של לחם הפנים דאיכא למאן דאמר ונתת על המערכת על ממש ואיכא למאן דאמר על בסמוך וכן באלו נאמרין (סוטה לו.) פליגי בקרא דונתת את הברכה על הר גריזים אי על ממש אי בסמוך וי"ל דהתם סברא הוא דהוי בסמוך דהא בשעת הנחת הלחם היו מניחין אותם ובשעת סילוקו נקטרים וכן גבי הר גריזים סברא הוא דלכל הפחות סמוך בעינן דאי לאו הכי למאי כתביה וכן משמע בסמוך דהיכא דסברא הוא לא פליגי דקאמר אבל לענין מקדש אימא מודה ליה לריש לקיש: התראת ספק לא שמה התראה. מתוך פ"ה משמע דלא הוי התראה משום כיון דלא ידעינן לאו התראה היא ולא נהירא לר"י דמה לנו אם ספק למתרה אלא שיהא ודאי למותרה דלא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד ולשון הקונטרס נמי יש ליישב דה"ק כיון דאנן לא הוה ידעינן לאו התראה היא שיכול המותר' להכחישנו ולומר שוגג הייתי: לאו שאין בו מעשה לוקין עליו כו'. מפורש בהשוכר את הפועלים (ב"מ צ:): מידי דהוי אכלי שרת. פי' בקונטרס דאין מקדשין אלא מה שבתוכן. וקשה מה שייך זה לשחיטת הזבח שלא יקדש אלא מה שבפנים לעזרה הילכך נראה לפרש מידי דהוה אכלי שרת שאין מקדשין מה שבתוכן אלא כשהן בעזרה וכן משמע בפרק המזבח מקדש (זבחים פח.) דקאמר כלי שרת אין מקדשין אלא מתוכן ואין מקדשין אלא בפנים וא"ת דתנן בלולב וערבה (סוכה מח:) כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת אלא שהיה ממלא חבית של זהב שאינה מקודשת מערב שבת ופריך (שם מט:) ואמאי נייתי מקודשת א"ר זעירי קא סבר אין שיעור למים וכלי שרת מקדשין שלא מדעת פי' ואי מייתי מקודשת איפסיל להו בלינה והשתא אכתי נייתי מקודשת וניחנה חוץ לעזרה דלא מיקדשה אלא בפנים וי"ל דטוב להביא שאינה מקודשת וניחנה בפני' ממקודשת וניחנה בחוץ: (תוספות)

קשיא מליקה אמליקה קשיא הקטרה אהקטרה ולטעמיך תיקשי לך היא גופא דקתני לא אמרו אלא בפסח בלבד והדר תני אחד השוחט ואחד הזורק ואחד המולק ואחד המזה אלא הא והא ר"ש מליקה אמליקה לא קשיא כאן בארבעה עשר כאן בחולו של מועד ואידי ואידי ר"ש היא הקטרה אהקטרה נמי לא קשיא תנאי היא דאיכא דמקיש הקטרה לשחיטה ואיכא מאן דלא מקיש: רבי יהודה אומר אף התמיד וכו': מאי טעמא דרבי יהודה אמר לך [שמות כג-יח] זבחי זבח המיוחד לי ומאי ניהו תמיד: ר"ש אומר הפסח בארבעה עשר וכו': מ"ט דר"ש דכתב זבחי זבחי תרי זמני קרי ביה זבח זבחי למאי הלכתא פלגינהו רחמנא מהדדי ולא כתב זבחי למימר בזמן דאיכא זבח לא מחייב אזבחי בזמן דליכא זבח מחייב אזבחי: ובמועד לשמו פטור וכו': טעמא דשלא לשמו הא שתמא פטור אמאי פסח בשאר ימות השנה שלמים הוי שמעת מינה פסח בשאר ימות השנה בעי עקירה אמר ר' חייה בר גמדה נזרקה מפי חבורה ואמרו כגון שהיו בעלים טמאי מת ונדחין לפסח שני דסתמיה לשום פסח קאי: **מתני'** הפסח נשחט בשלש כתות שנאמר [שמות יב-1] ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל קהל ועדה וישראל נכנסה כת הראשונה נתמלאה העזרה נעלו דלתות העזרה תקעו הריעו ותקעו הכהנים עומדים שורות ושורות ובידיהם בזיכי כסף ובזיכי זהב שורה שכולה כסף כסף ושורה שכולה זהב זהב לא היו מעורבין ולא היו לבזיכין שוליים שמא יניחום ויקרש הדם שחט ישראל וקבל הכהן נותנו לחבירו וחבירו לחבירו ומקבל את המלא ומחזיר את הריקן כהן הקרוב אצל המזבח וזרקו זריקה אחת כנגד היסוד יצתה כת ראשונה ונכנסה כת שניה. יצתה שניה נכנסה שלישי כמעשה הראשונה כך מעשה השניה והשלישית קראו את ההלל אם גמרו שנו ואם שנו שלשו אע"פ שלא שלשו מימיהם ר' יהודה אומר מימיהם של כת שלישי לא הגיעו לאהבתי כי ישמע ה' מפני שעמה מועטין כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת אלא שהכהנים מזיחים את העזרה שלא ברצון חכמים ר' יהודה אומר כוס היה ממלא מדם התערבות זרקו זריקה אחת על גבי המזבח ולא הודו לו חכמים כיצד תולין ומפשיטין אונקליות של ברזל היו קבועים בכתלים ובעמודים שבהן תולין ומפשיטין כל מי שאין לו מקום לתלות ולהפשיט מקלות דקים וחלקים היו שם מניח על כתפו ועל כתף חבירו ותולה ומפשיט ר"א אומר י"ד

רש"י קשיא מליקה אמליקה. דס"ד בארבעה עשר קתני דעבר אמליקה דומיא דשאר קרבנות ועוד דקא חשיב ליה כשחיטה: ה"ג ולטעמיך תיקשי לך היא גופא דקתני רישא לא אמרו אלא פסח בלבד. אבל שאר קרבנות לא מחייב והדר תני אחד המולק ואחד המזה: אלא הא והא. תרוייהו הנך מתגייתא רבי שמעון דמתני' דפטור שאר קרבנות בארבעה עשר ומחייב בעליוהו במועד: מליקה אמליקה לא קשיא. קמיייתא דפטור בארבעה עשר קאי כדתני בה דהדיא ותנא עוף והוא הדיון לשאר זבחים אלא משום דלורחיה לעכוביה בו ביום אחר התמיד נקט ליה ורישא דמתגייתא בתרייתא דתני נמי לא אמרו אלא פסח בלבד רבי שמעון אמרה ואלאכרעיה עשר קאי ואחד השוחט וכו' דסיפא בחולו של מועד קתני ואשמעינן חיובא לזרוק ולמולק בקשות ללא תימא שחיטה דווקא: תנאי היא. הני תרתי סתמי תנאי היא ואלתיבא דרבי שמעון מר מקיש הקטרה לעבודת הדם הואיל וישנו בהלנת אימורין ומר לית ליה האי היקושא דשחיטה קתני רחמנא חזיקא דמתבריא דהדיא מדם זבחי אבל הקטרה לא: זבחי זבחי תרי זמני. תרי קרתי כתיבי שקול י' דחד מינייהו וקדי לזריקין וקרי ביה זבח דהיינו פסח וקרי ביה זבחי לשאר זבחים: ואמאי פלגינהו רחמנא. ולא כתב זבחי בחד קרא והכל במשמע בין בפסח בין בשאר זבחים: לומר לך בזמן דליכא זבח. דהיינו פסח בארבעה עשר לא מחייב שאר זבחים: הא סתמא פטור. מלא תשחט דלמירינן כל כמה דלא עקר שם פסח מיניה הוא פסח ושחטו בשאר ימות השנה ופטור ושחיטה שאינה ראויה היא: בעי עקירה. ולא אמרינן סתמיה שלמים הוא ולשון בעייה הוא כלומר פשיטין לה מהכא או לא: מפי חבורה. כולם הודו דבכר זה לזוהי מחני' דמשמע דבעי למעקר שם פסח מיניה כגון שהיו בעליו טמאין בארבעה עשר דסתמיה לשם פסח שני קאי מש"כ בעי עקירה: מחני' הפסח נשחט בשלש כיתות. פסחי כבור בין שהכבד מועטין ויכולין לישחט כולן בבת אחת מטא ליה חלקא שלש כיתות או חזר זו: זיכי זהב ובזיכי כסף. כפות גדולות לקבל בהן הדם: שכולה כסף כו'. בגמ' מפרש טעמא: ולא היו לבזיכין שוליים. רחבין מלמטה אלא חדין תחתיהם כדי שלא יוכלו לישב על הקרקע: שמא יניחום. כהנים על גבי קרקע עד שיקבלו דם אחר מחמת שהן מרובין וישכחום ויקרוש הדם ולא יאח רחוי לזרוק: שחט ישראל. אלא ירעה שהשחיטה כשיהי' בזרים בכל הקרבנות: וקובל כהן. הדם בצדן מזוזה הטלה: נותנו לחבירו. שהרי בשויה הן עומדים עד המזבח: מקבל את המזבח. מיד הנותנו לו ומחזיר את הכיור לחיו מיד כהן הזורק: זריקה אחת. בצדן עלמנו זורק ולא מתנה בארבעה שאין לך קרבן טעון ארבע אלא חטאת לבדה כדכתיב בארבע: כנגד היסוד. בצוחות שבמזבח שהיה יסוד תחתיו וזרק לזקופתו של מזבח והוא נופל ליסוד ולפי שאין היסוד מקיף את המזבח אלא את הצפון ואת המערב כדתנן במסכת מדות (פ"ג משנה א) לכך הולך לומר כנגד היסוד: כך מעשה השניה ושלשית. הכל כאשר אמרנו: קראו את ההלל. אבל כיתות קאי: אם גמרו שנו. כשהיו מתחילין לשחוט מתחילין לקרות ואם רבו הפסחים ומשך זמן שחיטתן עד שגמרו ועדיין רבים שוחטין חזרין וקורין שניה: ואם שנו. ועדיין לא גמרה שחיטה פסחי אותה כת שילש וכן השניה וכן השלישית ואע"פ שלא אירע מעולם שישלשו לפי שהיו שם כהנים מרובין ומיירין במלאכתן: לא הגיעו לאהבתי. אפילו פסח ראשון: אלא שהכהנים מדיחין העזרה. שאמת המים מהלכת בעזרה וכשהן רואין להדיח העזרה פוקקין את נקב וילאחה והמים פושטין והולכין על גזותיה ומדיחין את כל העזרה שרצפה של שיש היתה כולה ואחר כך פותחין הנקב והמים יולאח ובערב הפסח מתוך שהמים מרובים היו מדיחין אותה והכהנים היו מדיחין אותה בשבת שלא ברצון חכמים: מדם התערבות. המוטל על הרצפה וטעמא מפרש בגמרא: אונקליות. מסמרים שראשיהן כפופין למעלה קרוק"ש ווייס, אונקלוס) בלע"ז: בעמודין. אלו עמודין קטנים הרבה וקרובין נספין כלומר מינין במס' תמיד (פ"ג משנה ה') דתנן בית המטבחים היה ללפנו של מזבח ועליו שמונה עמודין וקרובין נספין וקורות של ארז על גביהן ואונקליות של ברזל היו קבועין בהן ושקשה סדרים שבהן תולין ומפשיטין: קבועים. בעזרה במקום בית המטבחים: חלקין. מחולקין מפולכות קליפתן: (רש"י)

תוספות הא והא רבי שמעון. נראה לר"י דהיה קמיייתא לא הוה מצי לאוקומי כרבנן משום דקתני בה אבל המולק את העוף ב"ד אינו עובר בולא כלום אמאי נקט עוף אי לאו דאתא למידק דווקא ב"ד אבל בחול המועד אפילו בעוף נמי מחייב והיינו כר' שמעון ובקונטרס פי' לעיל טעם אחר אמאי נקט עוף: ואיכא דלא מקיש. חלב לזבח ונהי דלא מקיש להקטרה לענין הכי מקיש דלא אמרינן אפילו אחד בסוף העולם דסברא הוא לאקושי להכי: טעמא שלא לשמו הא סתמא פטור ש"מ כו'. זאת גירסת רש"י ואין נראה לר"ת דהא איכא למידק מרישא איפכא וגריס ר"ת הכי לשמו אמאי פטור שלמים לשם פסח קשחית ש"מ בעי עקירה פירוש דאי לא בעי עקירה אפילו שחט לשמו כשר דשלמים לשם פסח כשר דהא מכשיר לעיל ר' יהושע שוחט אחרים לשמו: קראו את ההלל. פי' לויים דתניא בתוספתא ישראל שוחטין את פסחיהן ולויים קוראים את ההלל קשה לר"י דאמרינן בפ' אין נערבין בערכין (יא). ובכיצד מברכין (ברכות לה. ושם) אין אומרים שירה אלא על היין והכא חזינן דאיכא שירה בלא נסכים וכן היו מקדשין העזרות בב' תודות ובשיר ואומר ר"י דה"פ אין אומרים שירה בשעת הקרבת קרבן אלא על היין דמשמח אלהים ואנשים דריש ליה ועיקר שתייה ושמחה היינו בשעת אכילה ודומיא דהכי נמי לגבוה בשעת הקרבת קרבן קאמר דאין אומר שירה אלא על היין אבל שלא בשעת הקרבה היו אומרים שירה

שירה שלא על היין בכמה דוכתי: (תוספות)

שחל להיות בשבת מניח ידו על כתף חברו ויד חברו על כתיפו ותולה ומפשיט קרעו והוציא את אימוריו נתנו במגיס והקטירן על גבי המזבח יצתה כת הראשונה וישבה לה בהר הבית שניה בחיל והשלישית במקומה עומדת חשיכה יצאו וצלו את פסחיהן: **גמ'** א"ר יצחק אין הפסח נשחט אלא בג' כתות של שלשים שלשים בני אדם מ"ט קהל ועדה וישראל מספקא לן אי בבת אחת אי בזה אחר זה הלכך בעינן שלש כתות של שלשים בני אדם דאי בבת אחת הא איכא ואי בזה אחר זה הא איכא הלכך בחמשינן נמי סגי דעיילי תלתין ועבדי עיילי עשרה ונפקי עשרה עיילי עשרה ונפקי עשרה: נכנסה כת ראשונה וכו': איתמר אביי אמר ננעלו תנן רבא אמר נועלין תנן מאי בינייהו איכא בינייהו למסמך אניסא אביי אמר ננעלו תנן כמה דעיילו מעלו וסמכינן אניסא רבא אמר נועלין תנן ולא סמכינן אניסא והא דתנן א"ר יהודה ח"ו שעקביא בן מהללאל נתנדה שאין עזרה ננעלת על כל אדם בישראל בחכמה וביראת חטא כעקביא בן מהללאל אביי מתרץ לטעמיה ורבא מתרץ לטעמיה אביי מתרץ לטעמיה אין בעזרה בשעה שננעלה על כל אדם בישראל בחכמה וביראת חטא כעקביא בן מהללאל רבא מתרץ לטעמיה אין בעזרה בשעה שנועלין אותה על כל ישראל בחכמה וביראת חטא כעקביא בן מהללאל תנו רבנן מעולם לא נתמעך אדם בעזרה חוץ מפסח אחד שהיה הלל שנתמעך בו זקן אחד והיו קוראין אותו פסח מעוכין תנו רבנן פעם אחת ביקש אגריפס המלך ליתן עיניו באוכלוסי ישראל אמר ליה לכהן גדול תן עיניך בפסחים נטל כוליא מכל אחד ונמצאו שם ששים ריבוא זוגי כליות כפלים כיוצאי מצרים חוץ מטמא ושהיה בדרך רחוקה ואין לך פסח ופסח שלא נמנו עליו יותר מעשרה בני אדם והיו קוראין אותו פסח מעובין נטל כוליא הא בעי אקטורה דהדר מקטיר להו והכתיב: **ויקרא ג-ה/יא**

ועולה גופה מנול אמר קרא **ויקרא ד-ז/יח/כה/ל/לד**

דם שהנפש יוצאה בו מכפר דם שאין הנפש יוצאה בו אינו מכפר אלא ר' יהודה לטעמיה דאמר אין דם מבטל דם תניא אמר להן ר' יהודה לחכמים לדבריים למה פוקקין את העזרה אמרו לו שבה הוא לבני אהרן שילכו עד ארכובותיהם בדם והא קא חייך לח הוא ואינו חוצץ כדתניא דם והדיו והחלב והדבש יבשים חוצצין לחין אין חוצצין והא קמתוסי מאנייהו (ותנן) היו בגדיו מטושטשין ועבד עבודתו פסולה וכי תימא דמדלו להו למאנייהו והתניא **ויקרא ו-ג** מדו בד מדו כמדתו שלא יחסר ולא יותיר בהולכת איברין לכבש דלאו עבודה היא ולא הוא מדבעי כהונה עבודה היא דתניא **ויקרא א-ג** והקריב הכהן את הכל המזבח וזו הולכת אברים לכבש אלא בהולכת עצים למערכה דלאו עבודה היא בהולכת אברים לכבש ובהולכת דם מיהא היכי אזלי דמסגי איצטבי: כיצד תולין ומפשיטין וכו' קרעו והוציאו את אימוריו נתנם במגיס להקטירם: אטו הוא גופיה הוה מקטר להו אימא להקטירן ע"ג המזבח: יצתה כת ראשונה וכו': תנא כל אחד ואחד נתון פסחו בעורו ומפשיט לאחוריו אמר רב עיליש טייעות:

רש"י דם שהנפש יוצאה בו. דם קיבוץ שה' דמים הם בפרק דם שחיטה: אלא ר' יהודה לטעמיה דאמר אין דם מבטל דם. הלכך לא בטיל ההוא דלישפיד וכל פורתא דמטי מנייה למזבח זריקה היא ומיתקשר ומילקיה דרבי יהודה בזבחים בפרק כל הזבחים שנחעברו דקתני גבי דם זבחים דם שנחעברו במים אם יש בו מראית דם כשר נתערב בדם בהמת חולין או בדם חיה רואין את הפסול כאילו היה מים ואם יש בכשר כדי להיות בהן מראית דם כשר ואם לאו פסול ר' יהודה אומר אין דם מבטל דם: תניא. גרסין: לדבריהם למה פוקקין. את נקב חומת העזרה שהדמים המתערבין באמה יוצאים בו לחוץ והיו פוקקין אותו בכל ערבי פסחים בשלמא לדידי כדי שלא יאכל כל דם הגשפך וכשמילא כוס התערובות נמלא מכולם. בחובו ואם נשפך אחד מהן בלא זריקה נמלא זרק ממנו: והא קא חייך ליה חיליה. בין רגליהן לרפצה דתנן בזבחים (ד' טו:) עומד על הכלי או על גבי חבירו פסול דבעינן לעמוד לשרת ואין זה עמדה: חוץ. לענין טבילה תנן: מיתוסי. מתלכלכלין בדם: מזו. ולבש הכהן מדו בדי: כמדתו. שיה לרצן: בהולכת אברים דלאו עבודה. היו מזו מדלן להו ולקמיה פריד ושאר עבודות היכי עבדי: זו הולכת אברים. דגבייהו כתיב האי קרא והקרב והכרעיס וגו': דמסגו אריצטבי. איצטבאות של בניו היו שם והרי הן כרפצה: והקטירן סלקא דעתך הוא גופיה מקטר להו. בתמיה והא זר הוא דבזר קיימין דתני נותן על כתיפו ועל כתף חבירו ותולה ומפשיט וכהנים לא היו מפשיטין קדשים קלים דמה לי ולכן ואפילו הפשט ויתוח של עולה שהיא מזהה כשר בזר כדלמינן בשילתה פרה ב' דיומא (ד' טו:) ואית דמפרכי אטו במגס גופיה מקטר להו ולאו מילתא היא דולדי אורחיה למתני הקטרה בכלי שרת: להקטירן. נתנן במגס עד שיבוא הראוי להקטירן ויקטירם: כל אחד ואחד. כשהיו הולכין לבתיהם היה נותן פסחו בעורו ומפשיט לאחוריו: אמר רב עיליש. שם חס: טייעות. דרך סוחרים ישמעאלים הוא זה: מתני' (רש"י)

תוספות אטו במגס גופיה מקטר ליה. רש"י מוחקו משום דבמנחות לא פריך דתניא בכמה דוכתי ומקטירה בכלי שרת וכן מוחק ב' שני שיערי (יומא טז): ואין צריך להגיה הספרים דברשי פר' שני דסוטה (ד' טו.) פריך גבי מנחות כי האי גוונא דקתני התם ומעלה ומקטירה בכלי שרת ופריך ובכלי שרת מקטר ליה אימא להקטירה ומשום דהתם פריך ומשני לא פריך לה במנחות והא דפריך הכא גבי אימורים א"ע דכבר פריך בפרק שני שיערי (ד' טז): משום דהתם בפרים והכא בכבשים ומיהו יש

ספרים דגריסי בברייתא דסוטה מעלן ומקטירן בכלי שרת ומולחן ונותן ע"ג האשים ופריך מקטירן בכלי שרת ס"ד פי' וכי כמו שהוא בכלי שרת מקטירן והא לא מלחן ומשני להקטירן פירוש אחר מליחה ולפי זה יתכן פרש"י ור"ת מפרש דגבי מנחה לא שייך למיפרך דשייך למיתני ומקטירן בכלי שרת כיון שהיא כבר בכלי שרת שהיא נתונה שם להתקדש אבל נתנם במגס משמע שאב לומר שבתוך המגס מקטירם: (תוספות)

פרק שישי - אלו דברים

מתני' אלו דברים בפסח דוחין את השבת שחיתתו וזריקת דמו ומיחוי קרביו והקטרת חלביו אבל צלייתו והדחת קרביו אינן דוחין את השבת הרכבתו והבאתו מחוץ לתחום וחתיכת יבלתו אין דוחין את השבת ר' אליעזר אומר דוחין אמר ר"א והלא דין הוא מה אם שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת אלו שהן משום שבות לא ידחו את השבת א"ל רבי יהושע יום טוב יוכיח שהתירו בו משום מלאכה ואסור בו משום שבות א"ל ר"א מה זה יהושע מה ראייה רשות למצוה השיב רבי עקיבא ואמר הזאה תוכיח שהיא משום מצוה והיא משום שבות ואינה דוחה את השבת אף אתה אל תתמה על אלו שאף על פי שהן משום מצוה והן משום שבות לא ידחו את השבת אמר לו רבי אליעזר ועליה אני דן ומה אם שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת הזאה שהיא משום שבות אינו דין שדוחה את השבת

רש"י מתני' אלו דברים דוחין את השבת. לקמיה בגמרא מפרש מנח' לן: שחיתתו וזריקת דמו. אי אפשר אלא ביום דכתיב (ויקרא ז) ביום טווחו להקריב את קרבניהם ביום ולא בלילה: מיחוי קרביו. מפרש בגמ' וטעמא שלא יסריחו: צלייתו והדחת קרביו אין דוחין. דאפשר משתחשך: הרכבתו. על כהן האדם להביאו לעזרה דרך רשות הרבים אע"פ שאינו אלא איסור שבות דרבנן דק"ל חי נושא את עצמו אין דוחה דה"ל למיעבד מאתמוול וכן הבאתו מחוץ לתחום: וחתיכת יבלתו. וכו"ל (ויקרא"ה: יבלת) בלע"ז וחותכה בלפניו או בשניו אינה אלא שבות דמלאכה כללית יד היא: שחיטה שהיא. אסורה בחולין בשבת משום איסור מלאכה גמורה שהיא בלבות מלאכות היא מנויה ואע"כ דוחה את השבת בפסח: לא ידחו. בתמיה: ו"ט יוכיח שהתירו בו. שחיטה ובשול שהיא אב מלאכה ומותרין להדיעט ואסור בו להביא דבר מחוץ לתחום וללכדו והוא אסור אף במתמוול ואע"כ דתחומין דרבנן: מה ראייה קשות למנוה. אכילת הדיוט קשות היא ולכך גבוה מנוה היא ואם העמידו חכמים איסור שבות שלהן במקום קשות יעמידוהו אף במקום מנוה בתמיה: הזאה תוכיח שהיא מנוה. בטעמא מת שחל שביעי שלו להיות בשבת ערב פסח שאם לא יזה לא יעשה פסחו ואפ"ה אינו דוחה דהכי שמעינן ליה לרבי עקיבא דלא דחיא הזאה שבות היא דמאי מלאכה היא אלא מתחייב כמתקן גבריה: ועליה אני דן. וגם על הזאה אני חולק ואומר שדוחה ולא תעכבהו מפסח ומתל וזומר זה עצמו: (רש"י)

תוספות מתני' אלו דברים. זריקת דמו תנא אגב שחיתתו וקשה לר"י אמאי לא תני נמי הפשט עורו דדחי שבת כדתנן בפירקא דלעיל (ד' סד.) י"ד שחל להיות בשבת מניח ידו כו' ותולה ומפשיט ותיירך ר"י משום דהוי בכלל הקטר חלביו שאינו יכול להפשיט אלא עד החזה לרבי יוחנן בן ברוקה ב' כל כתבי (שבת ד' קיו): ואפילו רבנן דפלוגי עליה לא שרו להפשיט כדרכו אלא עד החזה והשאר מפשיט וחותך בחתיכות קטנות כדאמרין התם לא צריכא דשקיל לה בברזי: (תוספות)

א - סו דף

אמר לו רבי עקיבא או חלוק מה אם הזאה שהיא משום שבות אינה דוחה את השבת שחיטה שהיא משום מלאכה אינו דין שלא תדחה את השבת אמר לו ר' אליעזר עקיבא עקרת מה שכתוב בתורה [\[במדבר ט-ב/ג\]](#)

ב - סו דף

והא קא עביד עבודה בקדשים כהלל דתניא אמרו עליו על הלל מימיו לא מעל אדם בעולתו אלא מביאה חולין לעזרה ומקדישה וסומך ידו עליה ושוחטה פסח בשבת היכי מצי מקדיש ליה והתנן אין מקדישין ואין מעריכין ואין מחרימין ואין מגביהין תרומה ומעשרות כל אלו ביום טוב אמרו קל וחומר בשבת הני מילי בחובות שאין קבוע להן זמן אבל בחובות שקבוע להן זמן מקדישין דאמר רבי יוחנן מקדיש אדם את פסחו בשבת והגיגתו ביו"ט והלא מחמר מחמר כלאחר יד מחמר כלאחר יד נמי נהי דאיסורא דאורייתא ליכא איסורא מדרבנן מיהא איכא היינו דקא בעי מיניה דבר שיש לו היתר מן התורה ודבר שבות עומד לפניו לעקרו כלאחר יד במקום מצוה מאי אמר להן הלכה זו שמעתי ושכחתי אלא הניחו להן לישראל אם אין נביאים הן בני נביאים הן: אמר רב יהודה אמר רב כל המתיהר אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו מהלל דאמר מר התחיל מקנטרן בדברים וקאמר להו הלכה זו שמעתי ושכחתי אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו מדבורה דכתיב [\[שופטים ה-ז\]](#) חדלו פרזון בישראל חדלו עד שקמתי

דבורה שקמתי אם בישראל וגו' וכתוב **[שופטים ה-יב]** עורי עורי דבורה עורי עורי דברי שיר וגו' ר"ל אמר כל אדם שכועס אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו ממש דכתיב **[במדבר לא-יד]** ויקצוף משה על פקודי החיל וגו' וכתוב **[במדבר לא-כא]** ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חוקת התורה אשר צוה ה' את משה וגו' מכלל דמשה איעלם מיניה אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו מאלישע דכתיב **[מלכים ב ג-יד]** לולי בני יהושפט מלך יהודה אני נושא אם אביט אליך ואם אראך וגו' וכתוב **[מלכים ב ג-טו]** ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה' וגו' אמר רבי מני בר פטיש כל שכועס אפילו פוסקין עליו גדולה מן השמים מורידין אותו מנגן מאליאב שנאמר **[שמואל א יז-כח]** ויחר אף אליאב בדוד ויאמר למה [זה] ירדת ועל מי נטשת מעט הצאן ההנה במדבר אני ידעתי את זדונך ואת רוע לבבך כי למען ראות המלחמה ירדת וכי אזל שמואל לממשחינהו בכלהו כתיב **[שמואל א טז-ח]** לא בזה בחר ה' ובאליאב כתיב **[שמואל א טז-ז]** ויאמר ה' אל שמואל אל תביט אל מראהו ולא גבה קומתו כי מאסתיהו מכלל דהוה רחים ליה עד האידינא: אשכחן תמיד ופסח דדחו שבת דדחו טומאה מנא לן אמרי כי היכי דילין פסח מתמיד לענין שבת הכי נמי יליף תמיד מפסח לענין טומאה ופסח גופיה מנא לן אמר רבי יוחנן דאמר קרא **[במדבר טז-י]** איש איש כי יהיה טמא לנפש איש נדחה לפסח שני ואין ציבור נידחין לפסח שני אלא עבדי בטומאה אמר ליה ר"ש בן לקיש לרבי יוחנן אימא איש נדחה לפסח שני ציבור לית להו תקנתא לא בפסח ראשון ולא בפסח שני אלא אמר רבי שמעון בן לקיש מהכא **[במדבר ה-ב]** וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש יאמר טמאי מתים ולא יאמר זבין ומצורעין ואני אומר אם טמאי מתים משתלחין זבין ומצורעין לא כל שכן

רש"י והא עביד מלחמה בקדשים. ועובר משום לא העבוד בכבוד (דכריס טו): דעבדי כהלל. ללא מקדשי לקרבן עד דמייחי להו לעזרה: לא מעל. קלא היה שהוה בין הקדישה לשחיטה ציבורו בה לדי מעילה: דהגן לא מקדישין וכו'. במסכת ביצה והיאך הקדישו פסחיהו אלו בשבת: הגי מילי. דלון מקדישין: חובות הקבוע להן זמן. לכו ביום שפיר דמי להאילו ונשחטין היום וכול להקדישן היום: פסחו. לוכא למימר ביום טוב דלון פסח קרב ביום טוב והגיה לוכא למימר בשבת: מחמת לא קרי אלא בבמהה הנושאת משו והוא מנהיגה קרי ל' מחמת ומזוהר עליו כפ' מי שהשחיד: כללחרי יד. שאין דרך טלה לשאת משו: שיש לו היחר מן התורה. כגון זה שאינו מחמת גמור אלא כללחרי יד ואין כחן אלא שבות ואפילו שבות ידידה לא חמיר כשאר שבות דכל כללחרי יד לא שכיחא: במקום מלוה. כי האו גוונא דמעבד מפסח: עד שקמתי דבורה. יוהרא שהיה משפלת המנהיגים שלפניה ומתפארת לעלמה: עורי עורי דבורה. שנתתקה מחמת סילוק נבואתה: קחו לי מנגן. להעביר כעסו שבעם על יהורם: ותהי עליו יד. מכלל דלשחלק: לא בחר. משמע מעולם אכל מאסתיהו משמע השתא מאסתיהו מפני שהוה רגז מאסו מכלל שמתחלה נבחר ואע"ג דהא מעשה דמשיחה קדים לרגנות מיהו לא מלינו בו דופי אלא זה כלבד ומפני שגלו לפניו שהוה רגז מאסו: דלחו טומאה מנא לן. האילו ומועדו לא משמע (להו) מנא לן דלחו ואין קיימא לן דלחו טומאה ככילד לולין (דף עו:): פסח חקרי קרבן ציבור דלחי בכנופיא כדאריך פירקין (דף עו:): זבין ומצורעין. חמורין מטמאי מהיס שהרי טומאה ואלה עליהן מגופן אלא על כרחיך כי ציבוריך זב ומצורע להיכא דלון טמא מת משתלחן ציבוריך: (רש"י)

תוספות והא קא עביד עבודה בקדשים כהלל. בירושלמי מפרש בענין אחר דכל עבודה של צורך הקרבן אין בו מעילה וילף מפרש כי היכי דלא חשיב עבודה מידי דלצרכה לפסלה ה"ג לא חשיב עבודה להתחייב במעילה ומיייתי הא דתנן במסכת פרה (פ"ב מ"ג) רב עליה ותלה בזנבה ועבר בה את הנהר קיפל עליה את המוסרה נתן טליתו עליה פסולה אבל קשרה במוסרה עשה לה סנדל בשביל שלא תחליק מירס טליתו עליה מפני הזבובים כשירה זה הכלל כל שהוא לצרכה כשירה: מביאה כשהיא חולין לעזרה. בפ' המוכר את הספינה (ב"ב דף פא:) גבי קונה שתי אילנות מירד ליחוש דילמא לאו בכורים ניהו וקא מעייל חולין לעזרה ובהזרוע (חולין דף קל.) נמי דקאמי טעמא דכ' רחמנא זה הא לאו הכי ה"א חולין חייבין בחזה ושוק הא בעי תנופה והיכי ליעבד לינפניהו לפני ה' כתיב ואי מגוואי קא מעייל חולין לעזרה התם דאי אסור שעושה בהן תנופה כדרך שעושה בקרבן אבל הכא שמכניס טלה חולין בעזרה ואינו עושה שום דבר שעושה בקרבנות שיראה כמקרי' חולין לבובה שרי כדאשכחן בהקומץ רבה (מנחות דכ"א:) שהיו אוכלי' חולין בעזרה כדי לאכול מנחות על השבע: מחמת כללחרי יד הוא. ה"מ לשנויי כשהוא מהלך מניחו עליו וכשהוא עומד נוטלו הימנו דכי האי גוונא שרי בריש מי שהשחיד (שבת ד' קנג:). כללחרי יד נמי אסור מדרבנן. הוי מצוי למיפרך הלא משתמש בבעלי חיים דאסור מדרבנן: הנח להו לישראל. ואם תאמר והא במתניתין אסור שבות דרבנן כיון דאפשר לעשות מערב שבת ויש לומר שבות בהמתו קיל משבות עצמו: ואין ציבור נדחין. תימה דהכא לא ממעטינן מאיש אלא רוב ישראל ובפ"ד דסנהדרין (דף יז:) דרשינן והוצאת את האיש ההוא איש ואשה אתה מוציא לשעריך ואי אתה מוציא כל העיר כולה לשעריך ואיכא דממעט התם שבת וי"ל דשאני התם דמצינו שחלק בעיר הנדחת א"נ טובא איש ואשה כתיבי התם: אלא אמר ריש לקיש וישלחו מן המחנה. תימה לרשב"א לדידיש לקיש הניחא לרבי יהודה אלא לרבי שמעון דאמר לקמן דלהכי כתב רחמנא טמא מת זב ומצורע לפי שחלוקים בשילוח מחנות פסח דדחי טומאה מנא ליה: (תוספות)

א - סז דף

אלא יש לך שעה שזבין ומצורעין משתלחין ואין טמאי מתים משתלחין ואיזה זה פסח הבא בטומאה אמר אביי אי הכי לימא נמי יאמר זב וטמאי מתים ולא יאמר מצורע ואני אומר זב משתלח מצורע לא כ"ש אלא יש לך שעה שמצורעין משתלחין ואין זבין וטמאי מתים משתלחין ואיזה זה פסח הבא בטומאה וכי תימא הכי נמי והתנן פסח הבא בטומאה לא יאכלו ממנו זבים וזבות נדות וילדות ואם אכלו פטורין אלא אמר אביי לעולם מקרא קמא אם כן נכתוב רחמנא איש איש כי יהיה טמא לנפש למה לי וכי תימא האי לנפש להכי הוא דאתא הטמא מת הוא דנדחה לפסח שני אבל שאר טמאין לא והתניא יכול לא יהו עושין פסח שני אלא טמאי מתים ושהיה בדרך רחוקה זבין ומצורעין ובעולי נדות מניין ת"ל איש איש לנפש דכתב רחמנא למה לי אלא הכי קאמר איש נדחה לפסח שני ואין ציבור נדחה לפסח שני אלא עבדי בטומאה וכי עבדי ציבור בטומאה בטמא מת אבל שאר טומאו' לא עבדי אמר רב חסדא מצורע שנכנס לפניו ממחיצתו פטור שנאמר **[ויקרא יג-מו]** בוד ישב מחוץ למחנה מושבו בוד ישב לבדו ישב מחוץ למחנה מושבו הכתוב נתקו לעשה איתיביה מצורע שנכנס לפניו ממחיצתו בארבעים זבין וזבות שנכנסו לפניו ממחיצתו בארבעים וטמא מת מותר ליכנס למחנה ליה ולא טמא מת בלבד אמרו אלא אפילו מת עצמו שנאמר **[שמות יג-יט]** ויקח משה את עצמות יוסף עמו עמו במחיצתו תנאי היא דתיניא בוד ישב לבדו ישב שלא יהו טמאין אחרים יושבין עמו יכול יהו זבין וטמאי מתים משתלחין למחנה אחת תלמוד לומר **[במדבר ה-ג]** ולא יטמאו את מחניהם ליתן מחנה לזה דברי רבי יהודה ר"ש אומר אינו צריך הרי הוא אומר **[במדבר ה-ב]** וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש יאמר טמאי מת ואל אומר טמאי זב ואין ציבור משתלחין זבין לא כ"ש למה נאמר זב ליתן לו מחנה שניה ויאמר זב ואל יאמר מצורע ואני אומר זבין משתלחין מצורעין לא כל שכן למה נאמר מצורע ליתן לו מחנה שלישית כשהוא אומר בוד ישב הכתוב נתקו לעשה מאי חומריה דזב מטמא מת שכן טומאה יוצאה עליו מגופו אדרבה טמא מת חמור שכן טעון הזהה שלישי ושיערי אמר קרא טמא וכל טמא לרבות טמא שרץ זב חמור מטמא שרץ ומאי חומריה כדאמרן אדרבה שרץ חמור שכן מטמא באונס אמרי

רש"י אלמא יש לך שעה שזבין ומצורעין משתלחין. מן העזרה וטמאי מתים נכנסים לתוכה: בטומאה. כשרוב ציבור טמאין במת עושין פסח בטומאה וזבין ומצורעין שבהו נדחין: מצורע חמור מזב. לקמן מפרש חומריה: ואיזה זה כו'. בתמיה: לא יאכלו ממנו. דכי דייקין איש נדחה ואין ציבור נדחין בטמא נפש הוא דייקין גבי איש

כי יהיה עמא לא כתיב אלא לנפש ובדידה דייקין איש וכל ציבור אלמא מהתם ילוי דאי מוישלחו כדר"ל זב נמי לשתרי: אלא לעולם מקרא קמא. וכדדייקין איש נדחה ואין ציבור נדחין ודקפ"א כך אימא ציבור כלל לא א"כ דדיוקא דממעטין ציבור מהאי דינא לחומרא דמעטין למאי היבכתא כתב לנפש למעטין זבין ומורעין לכתוב טומאה פה דנשמע דככל טומאות יחיד נדחה לשני וציבור לית להו תקנתא דנ"כ לנפש למעטין זבין ומורעין אלא ולחומרי עבייהו ואי לגבי ציבור לא מחמירו עבייהו ולמומר דבטומאת מת הוא דליון ציבור נדחין אלא עושין פסחיהו בטומאת אכל בטומאת זביה וזרעת אפילו ציבור נמי נדחין לגבי מאן מחמיר עבייהו וכו"ל לגבי יחיד מחמיר עבייהו וקאמר טמא נפש הוא דלית ליה תשומין לשני אכל זב ומורע אפי' נטהר בשני לית ליה תקנתא בתשומין והתניא יכול לא יהו חייבין לפסח שני אלא טמא נפש כו': ת"ל איש איש. כי יהיה טמא משמע כל טומאה מדלג כתיב לנפש ביישא א"כ איש כי יגע במת ש"מ למידקש' באנפיה נפשיה הוא לנפש למה לי אלא ע"כ מיעוטא לציבור לאכול אלא וזמירא דליון נדחין אלא עושין בטומאה ומש"ה לנפש למומר דבטומאת מת הוא דלוקיב עבייהו אכל זביה וזרעת לא: לפנים ממחיתו. מחיה קנאסר ליכנס בה דהיינו לפני' מחומת כל ערי ישראל כדאמר לקמן מזרע משתלח חוץ למחנה ישראל: פטור. ממלקות דלא יטמאו את מחניהם: נחקו לעשה. ואע"ג דלאו חקר למו חכמי ע"כ לנחוקי לאו אלא דק"ל לאו שנתק לעשה אין לוקין עליו דאי לאטעוניה עשה וכו"ל הא כתב ביה עשה אחרינא ושלחו מן המחנה אכל זבין וטמאי מחים לא נחקו לעשה ואע"ג דעשה יחירי כתיבי כל חד וחד למילתיה מדריש בספרי ועוד דשהי כתיב כל ימי אשר הנגע בו וגו' משמע כל ימיו בעדד יקב קאי דלם עבר ונכנס יחזור וילך ואין בו עונש אחר כדדקין כל ימיו לאונס את הנערה בנס' מכות (דף טו.) כל ימיו בעמוד והחזר קאי ומתקניא ליה ללאוי: זב. מחיתו הר הבית דאסור לכנס במחנה ליה כדלקמן שכל הטמאין אין משתלחין אלא מן העזרה לבדה חוץ מזב ובעל קרי משתלחין אף מהר הבית ומורע משתלח אף ממחנה ישראל דהיינו כל העיר: מחנה ליה. כל הר הבית חוץ לחומת העזרה: עמו. ומשה לוי היה: תנאי היא. לויכא תנא דלא מייחתי ליה קרא לעשה אלא ליתן לו מחנה שלישי: שכל יהו טמאין אחרים יושבין עמו. כגון זבין וטמאי מחים למדנו לשלוחו של מזרע שהוא חמור מכולן: יכול יהו זבין וטמאי מחים משתלחין למחנה אחת ת"ל ולא יטמאו את מחניהם תן מחנה לזה ומחנה לזה. מדלג כתיב מחנה משמע מחנה לכל אחד ואחד והתם חתי מחנות כתיבי ושלחו מן המחנה מחוץ למחנה תשלחו והאי מחוץ למחנה דמזרע ליתן לו מחנה שלישי: אינו כריך. האי מחוץ למחנה ליתן לו מחנה שלישי להוציאו דכולהו מהתם נפקי דעל כריך כולן חמורים זה מזה בטומאותיהו דאי כולהו שוו לענין מחנות לכתוב שילוח בקל ואנא ידענא כל שכן דחמור בעי שילוח ומדכתבינהו כולהו ש"מ שילוחו של זה לא כשילוחו של זה: זב לא כ"ש. לקמיה פריך מאי חומרי דזב מטמא מת: לרבות מטמא שרץ. לשילוח והוא הדיון לנוגע בנבילה וכל טמאי מגע וכיון דכתב רבוייא לטמאי מגע לא אילטרין למיכתב זב דחמור מטמא שרץ שהרי טומאה יואלה עליו מגופו זב אינו מטמא מחמת אונס אם ראה מחמת מאכל ומשקה או חולי או קפילה כדאמר במסכת נדה בפרק בנות כותים (דף לה.) מבשרו ולא מחמת אונס ומשנינו כי האי גוונא זב טמוי נמי מטמא כגון טומאת טמאי שרץ שאינו אלא טומאת ערב:

(ר"ש^י)

תוספות הכתוב נתקו לעשה. פי' בקו' דכתיב כל ימי אשר הנגע בו משמע דניתוק לאו הוא כל ימיו ביד יושב שאם עבר ונכנס יחזור ויצא ואין בו עונש אחר כמו לא יוכל לשלחה כל ימיו וקשה לר"י דאם כן ה"ל לאיתויי רישיה דקרא בספרים ועוד הקשה ריב"א דלא דמי דלא יוכל לשלחה כל ימיו משמע דליכא אלא כשמשלחה כל ימיו אבל הכא לא משמע מקרא הכי ואור"י דהאי נתקו לעשה לא הוי כשאר לאו הניתק לעשה שהעשה כתוב אחר הלאו בסמוך משמע שלתקן הלאו בא כמו לא תותירו ממנו והותר וגו' (שמות יב) וכמו לא תקח האם על הבנים שלא תשלח (דברים כב) אלא ה"פ הכתוב נתקו לעשה דכיון דכל הטמאים היו בכלל ולא יטמאו את מחניהם ופרט במצורע בפני עצמו עשה אתא להוציא מכלל האחרים לנתקו מן הלאו וליתנו בעשה אבל היכא שאינו כתוב הלאו אלא על דבר אחד לא מנתקין את הלאו בעשה אלא הוי בלאו ועשה וקשה דבעל קרי נמי לא לילקי אם נכנס לפניו ממחיצתו שהכתוב נתקו לעשה דכתיב ויצא אל מחוץ למחנה ו"ל דהכא בחד קרא איכא תרי עשה ביד יושב מחנה מושבו והאי ניתוק עשה נראה דלא מהני אלא במחנה שלישי דלא גרע מזב הואיל ואיכא לאוקמי ניתוק למחנה שלישי' ובמחנה שכנה חייב כרת דלא גרע ממחוסר כפורים וכן משמע בפ' כל הפסולים (זבחים דל"ב:) דקאמר ואי ביאה במקצת שמה ביאה היכי מעייל ידיה לבהונות אידי ואידי עשה שיש בו כרת הוא א"ל ומטונך הואיל והותר לצרעתו הותר לקרוי ואיכא למידחי דהיא כרבי יהודה דלא חשיב ליה לקמן ניתוק לעשה: זבין ובעולי נדות שנכנסו בו. ריב"א לא גרס ובעולי נדות בהדי' זבין דהא אמרינן לקמן בועל נדה כטמא מת למחנות ובתוספתא ליתיה: מאי חומרא דזב שכן טומאה יוצאה מגופו. ה"ה דהוה מצי למימר שכן מטמא משכב ומושב וכלי חרס בהיסט כדלקמן אלא ניחא ליה למינקט חומרי דלא מצי למימר להו בסמוך גבי חומר בזב מבמצורע: (תוספות)

ב - סז דף

כי האי גוונא זב נמי טמוי מטמי באונס כדרב הונא דאמר רב הונא ראה ראשונה של זב מטמא באונס מאי חומריה דמצורע מזב שכן טעון פריעה ופרימה ואסור בתשמיש המטה אדרבה זב חמור שכן מטמא משכב ומושב ומטמא כלי חרס בהיסט אמר קרא זב וכל זב לרבות בעל קרי ומצורע חמור בעל קרי ומאי חומריה כדאמרן אדרבה בעל קרי חמור שכן מטמא במשהו סבר לה כר' נתן דתניא ר' נתן אומר משום ר' ישמעאל זב צריך כתימת פי האמה ולא הדו לו חכמים ואיתקש ליה בעל קרי לזב וכל צרוע למה לי אידי דכתיב כל זב כתיב נמי כל צרוע ורבי יהודה שפיר קאמר רבי שמעון ההוא מיבעי ליה לכדתניא רבי אליעזר אומר יכול דחקו זבין ומצורעין ונכנסו לעזרה בפסח הבא בטומאה יכול יהו חייבין ת"ל **[במדבר ה-ב]** וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש בשעה שטמאי מתים משתלחין זבין ומצורעין משתלחין אין טמאי מתים משתלחין אין זבין ומצורעין משתלחין אמר מר זב וכל זב לרבות בעל קרי מסייע ליה לר' יוחנן דא"ר יוחנן מחילות לא נתקדשו ובעל קרי משתלח חוץ לשתי מחנות מיתבי בעל קרי כמגע שרץ מאי לאו למחנות לא לטומאתם לטומאתם האי טומאת ערב כתיב ביה והאי טומאת ערב כתיב ביה אלא לאו למחנות לא לעולם לטומאתם והא קמשמע לן דבעל קרי כמגע שרץ מה מגע שרץ מטמא באונס אף בעל קרי מטמא באונס מיתבי

ר"ש^י זב נמי מטמא באונס. כגון בראיה ראשונה שאין בה אלא טומאת ערב דליהקש לכבשת זרע דכתיב (ויקרא טו) זאת תורת הזב ואשר תלך ממנו שכבת זרע והיינו ראה ראשונה ללא מנה ביה כהאי קרא אלא חלף זביה דלזבין בשר מניינא דקרא כדלמרינן במגילה (ד' ת.) מנה הכתוב פתים וקראו טמא כו': מטמאה באונס. מהאי הקש שופיה נפקא ליה לרב הונא מה קרי מטמא באונס אם ראה מחמת רוב מאכל ומשקה דגבי קרי לא כתיב מיעוטא אף ראה ראשונה של זב מטמאה באונס. זב דומה לזבין ביאה המזרזת שכבת זרע דומה לזבין ביאה שאינה מזרזת: פריעה. פריעת הרגל גידול שיער: פרימה. כבדנים: ואסור בתשמיש המטה. כדכתיב (ויקרא יד) וישב מחוץ לזהו ואין אהלו אלא אשתו למאן דלמיר כעמך קטן (ד' ז): ק"ו לימי הלכותו איכא חומרא טובא ולמאן דלמיר ימי ספרו דוקא אפי' חומרא מיהא הוא דליון זב לא מיתסר מידי בתשמיש: זב. עושה משכבו ומושבו אב הטומאה לטמא אדם הנוגע בו טומאה חמורה לטמא נגדים שעליו אע"פ שלא נגעו הנגדים במשכבו אכל מזרע אע"ג דתניא בחזקת כהנים עושה משכבו ומושבו לאו אב הטומאה לטמא אדם לטמא נגדים אלא לטמא אוכלין ומשקין: ומטמא כלי חרס בהיסט. דכתיב

ויקרא טו) וכלי חרס אשר יגע בו הזב וקבר והניא בתורת כהנים יכול לפירו' נגע בו הזב מחלחלו ויהא טמא תלמוד לומר אשר יגע בו ולהלן הוא לומר אשר הבשיל
בו מה בו האמור להלן מחלחלו אף בו האמור כן איתו מטמא כנגד אלף מחלחלו אם בו מחלחל שלמנו שמתמא אותו מחלחלו מה ה"ל אשר יגע בו פירוש ומה חלק בו
ומה הסיוף בו בכלי חרס בטומאת הזב משאר טומאות כנגדו שהוא ככלו הוא אומר זה הסיוף ומשנינו זב וכל זב לרבות. קרי כזב וכיון דלחתיבי בעל קרי לשהחל
חוץ לשתי מחנות לא איתקרי מלועד חמור מעל קרי: ופרישו מאי חומרא כלאמר. וכיון דלא איתקרי וכתביה רחמנא ליתן לו מחנה שלישי חרצא בו: כמשארו.
כעין חרלל ובפחות מאלו כמשכת נדה (ד' מ): ומלועד שיעורו כגרים בתורת כהנים: כחתימת פי האמה. כדי כחתימת נקב פי אמתו וילוף לה מהחתיים בשבו את זרבו
כמשכת נדה (דף מג): ואיתקש בעל קרי לזב. כדכתבי זאת תהיה חרלל הזב ופירש תלמי אמנו שכבת זרע מה זב כריך כחתימת פי האמה אף בעל קרי אלמא מלועד
חמור חרלל הוא פירכא דכל שהוא וכי איתקרי ליתן לו מחנה שלישי: וכל. דכתיב גבי מלועד מאי (כל) מרבי גבי דין מלועד: פירש קאמר ר' שמעון. דמשיק ליה
מההוא קרא דין שילוחו ולמה לי קרא אחרינא: הוא. לרוע חזב לכד' אליעזר אחי ללוקחיהו לטמא מת לפטורו מן ההיכרת כפסח הבא בטומאה ורע"ג. דלא איתקרי
לזו לכהחלה כביאת מקדש: אין טמא מתיים משתלחין. כגון פסח הבא בטומאה דאיתקרי (טמא) מתיים לכהחלה כשרוב הציבור טמא מתיים כדכתבי לזב וכו') כדלעיל
בשמעתי: אין זבין ומלועד משתלחין. שילוחו הראשון ככרת ומיהו לכהחלה לא איתקרי דהא טמא נלפס גבי רחמנא דלחין לציבור נדחין הא בשאר טומאות נדחין מיהו
אחרי היקשא לפטורו מן ההיכרת: מחילות לא נתקשו. הני רחמי מילי שמעתינו כי הלדי מרביה וכו' הלדי אמריהו מחילות ומערות שלהת העזרה לא נתקשו בקדושה
עזרה: ובעל קרי משתלח בו. והיינו ככרייתא דהא איתקש לזב: לטומאתו. דלחין טמא שבעה כזב וטמא מה: טומאת ערב כדלחין כתיב ביה. כי תלמי אמנו שכבת זרע
ורחץ במים וגו' (ויקרא טו): מה שרץ מטמא באונס. אם נפל עליו שרץ מה: מטמא באונס. כגון אם ראה מחמת רוב מאכל ומשקה: (רש"י)

תוספות כי האי גוונא זב נמי טמא מטמא באונס. תימה לרשב"א אכתי שרץ חמור שמתמא בכעדה מה שאין בו זב דכר' נתן מוקמ' לה דבעי חתימת פי האמה דהוי
טמי אפילו מכגריס כדמוכח בסמוך ואור"י דאם היו מפזרין העדשה יהיה יותר מחתימת פי האמה ומגריס דוחק ונראה לתרץ דאיכא למימר טמא מת יוכיח דבבבית
וכי פריך בסמוך אדרבה בעל קרי חמור שכן מטמא במשהו לא שייך טמא מת יוכיח דהא אין משולח אלא חוץ למחנה אחת ושם רוצה שיהא מצורע משתלח חוץ לשתי
מחנות כבעל קרי: שכן טעון פריעה ופרימה. תימה לר"י אמאי לא קאמר נמי שכן מטמא בביאה הבא אל האהל: ואסור בתשמיש המטה. כמאן דאמר ב"פ דמ"ק (ד'
ז): דמוחלט אסור בתשמיש המטה: שכן עושה משכב ומושב. פירש בקונטרס דהא דתניא בת"כ דמצורע עושה משכב ומושב לא לטמא אדם ובגדים אלא לטמא אוכלין
ומשקין אבל ליכא למימר דהא מיירי במצורע בימי ספרו דאינו עושה משכב ומושב כדקתני בהדיא בת"כ דהא אמר הכא דמשולח חוץ לג' מחנות ובשילוחי מסכת נגעים
(פ"ד מ"ג) תנן דבימי ספרו הוי כטמא אינו משולח אפי' חוץ למחנה לויא והא דקתני נמי התם וכנס לפנים מן החומה לאו דוקא לפנים מן החומה ועוד
דמסיק הכא שכן טעון פריעה ופרימה והיינו במוחלט והקשה הרב משה מפוטי"ש"א דתניא בתורת כהני' (אשר ישכב) איש אותה פרט למצורע ואי מצורע לא מטמא
משכב ומושב למ"ל למעוטי מהיכי תיתי שתטמא את בועלה דמנדה לא ילפא שכן מטמאה משכב ומושב אלא ודאי מטמאה משכב ומושב להכי איצטריך קרא למעוטי
ויש לומר דאסמכתא בעלמא היא ועוד הקשה מהא דאמר לזכר לרבות מצורע למעיינותיו אקשיה רחמנא לזב מה זב ראייתו מטמא במשא כו' והואיל ואיתקש אין היקש
למחנה ולמשכב ומושב נמי איתקש ולא פירכא היא דאם כן למחנות נמי נימא דאיתקש ואם כן מאי פריך הכא והא דתנן בפרק בתרא דמסכת אבין (פ"ה מ"ה) הנוגע
בזב ובזבה במצורע כו' אחד הנוגע אחד המסירו ואחד הנושא ואחד הנישא אלמא משמע דמצורע מטמא בהיסט ובשמעתי משמע דלא מטמא אור"י דהא דקתני נישא
דמשמע דמטמא בהיסט לא קאי אמצורע אלא אשאר: ואיתקש בעל קרי לזב. הכא משמע דבעל קרי נמי טמא מטמא איהו ואומר ר"י דפליגא אההיא דריש המפלת
(נדה דף כב.) דקאמר התם בעא מיניה רבא מרב הונא הווא קרי בקיסם מהו אמר ליה ותיפוק ליה דהוא עצמו אינו מטמא אלא בחתימת פי האמה וקאמר למימרא
דננוג הוי פירוש מדבי חתימת פי האמה אלמא משמע התם דמטעם נגיעה טמא ובפרק יוצא דופן (שם דף מב.) דקאמר שכבת זרע לרואה במשהו לנוגע בכעדה פליגא
אדשמעתא ודהמפלת: מחילות לא נתקשו. וא"ת הא אמר בפ"ב דובחים (דף כד.) נקרה אבן ועמד במקומה מהו כו' ומסיק לעולם פשיטא ליה דכי קדיש דוד רצפה
עד ארעית תהומא קדיש וכו' דבביעז צולין (לקמן דף פו.) מסקינן כי א"ר יוחנן בפתוחות לחול אבל פתוחות לקודש קודש: האי טומאת שבעה כתיב ביה והאי טומאת
כו'. הוי מצי לשנויי כדמשני בפ"ק דיומא (דף ו:ו) דלעולם לטומאת שבעה וסיפא איצטריכא ליה אלא שחמור הימנו בועל נדה שמתמא משכב ומושב לטמא אוכלין
ומשקין: (תוספות)

דף - סח

בועל נדה כטמא מת למאי אילימא לטומאתם האי טומאת שבעה כתיב ביה והאי טומאת שבעה כתיב ביה אלא לאו למחנות ומדיפא למחנות הוי רישא
נמי למחנות מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא מיתבי מצורע חמור מזב זב חמור מטמא מת יצא בעל קרי שטמא מת חמור ממנו מאי יצא לאו יצא
מכלל זב ובא לכלל טמא מת דהא טמא מת חמור ממנו ומותר במחנה לויא לא יצא ממחנה טמא מת ונכנס למחנה זב וע"ג. דטמא מת חמור ממנו (דמותר)
במחנה לויא למאי דדמי ל' מדמינן ליה תני תנא קמיה דרב יצחק בר אבדימי [דברים כג-יא] ויצא אל מחוץ למחנה זו מחנה שכניה לא יבא אל תוך המחנה
זו מחנה לויא מכאן לבעל קרי שיעצ חוץ לשתי מחנות אמר ל' אכתי לא עיילתיה אפיקתיה לישנא אחרינא אכתי לא אפיקתיה עיילתיה אלא אימא מחוץ
למחנה זו מחנה לויא לא יבא אל תוך המחנה זו מחנה שכניה מתקין לה רבינא אימא אידי ואידי למחנה שכניה ולעבור עליו בעשה ולא תעשה אם כן לימא
קרא ויצא אל מחוץ למחנה ולא יבא אל תוך המחנה למה לי שמע מינה ליתן לו מחנה אחרת: ומיחוי קרביי וכו': מאי מיחוי קרביי רב הונא אמר שמקבן
בשכין (רב) חייא בר רב אמר שירקא דמעייא דנפקא אגב דוחקא דסכינא אמר ר' (אליעזר) מאי טעמא דחייא בר רב דכתיב [ישעיה ה-ז] וחרבות מחים
גרים יאכלו מאי משמע כדמותרגם רב יוסף ונכסיהן דרשיעיא צדיקא יחסנון [ישעיה ה-ז] ורעו כבשים כדברם אמר מנשיא בר ירמיה אמר רב כמדובר בם
מאי כמדובר בם אמר אבוי וחרבות מחים גרים יאכלו אמר ליה רבא בשלמא אי כתיב חרבות כדקאמרת השתא דכתיב וחרבות מילתא אחרייתא קאמר אלא
אמר רבא כדבר חננאל אמר רב דאמר רב חננאל אמר רב עתידין צדיקים שיחיו את המתים כתיב הכא ורעו כבשים כדברם וכתביה התם [מכילתא ד-ז] ירעו בשן
וגלעד כימי עולם בשן זה אל ישעיה הבא מן הבשן שנאמר [דברי הימים א-ה] ויעני ושפט בבשן וכתבי [מלכים ב-ג-יא] מה אלישע בן שפט אשר יצק מים
על ידי אליהו גלעד זה אליהו שנאמר [מלכים א-ז-א] ויאמר אליהו התשבי מתושבי גלעד וגו' אמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יוחנן עתידין צדיקים שיחיו
מתים שנאמר [זכריה ח-ד] עוד ישבו זקנים וזקנות ברחבות ירושלם ואיש משענתו בידי מרוב ימים וכתבי [מלכים ב-ד-בט] ושמת משענתי על פני הנער
עולא רמי כתיב [ישעיה כה-ח] בלע המות לנצח וכתבי [ישעיה סה-כ] כי הנער בן מאה שנה ימות לא קשיא כאן בישראל כאן בעכו"ם ועובדי כוכבים מאי
בעו התם דכתיב [ישעיה סא-ה] ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני נכר אכריכם וכורמיכם רב חסדא רמי כתיב [ישעיה כד-כג] וחפרה הלבנה ובושה התמה
וכתיב [ישעיה לב-ב] והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים לא קשיא כאן לעולם הבא כאן לימות המשיח ולשמואל
דאמר אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכויות בלבד מאי איכא למימר אידי ואידי לעולם הבא ולא קשיא כאן במחנה שכניה כאן במחנה
צדיקים רבא רמי כתיב [דברים לב-לט] אני אמית ואחיה וכתבי מחצתי ואני ארפא השתא אחווי מחיי מרפא לא כל שכן אלא אמר הקב"ה מה שאני ממת
אני מחיה כמו שמחצתי ואני ארפא ת"ר אני אמית ואחיה יכול מיתה באחד וחיים באחד כדרך שהעולם נוהג ת"ל מחצתי ואני ארפא מה מכה ורפואה באחד
אף מיתה וחיים באחד מכאן תשובה לאומרים אין תחיית המתים מן התורה דבר אחר בתחלה מה שאני ממת אני מחיה והדר מה שמחצתי ואני ארפא:

רש"י | בעל נדה בטמא מה. סיפא דמתני' דלעיל היא: מזרע חמור מזה. למחנותיו כדלמין וכן זב מטמא מה: ילא בעל קרי. מפרש ואזיל מאי היא: לא ילא מכלל טמא מה כו'. והכי משמע ילא בעל קרי מכלל זה דהגך לפי חומר טומאתו חומר קרי שפירוש בעל קרי שטמא מה חמור מזה כדלמין וכן זב מטמא מה טומאתו זה טומאת ערב אפילו הכי לענין מחנות בעל קרי חמור דעל כרחיך כי כחייב וכל זב לרבוויי בעל קרי אחא לכלל זב וכל טמא לרבוויי טמא קרי לכלל טמא מה אחא דכל חד וחד למאי דמדי ליה מדמינין ליה ובעל קרי דומה לזב שהטומאה יולאה עליו מגופו: וילא אל מחוץ למחנה. דבעל קרי כחייב כי יהיה כד יאיש וגו': הכי גרסינן וילא אל מחוץ למחנה זו מחנה שפינה ולא ילא אל תוך המחנה זו מחנה לזיה מלאו שבעל קרי משהלח חוץ לשתי מחנות דקאמר קרא שאל טמא בעזרה ילא משתייה: אמר ליה אחתי לא אעליהה אפיקהיה. עדיין לא הכנסתו למחנה לזיה וכבר הולאחו ממנה דמדוקאמרמחנה לא ילא לתוכה מכלל דעומד חוץ לה והאמר לא יכנס והא אחתי לא אעליהה דזה שילא ממחנה שפינה ועומד במחנה לזיה לשלחו ממנה קרא מזהר ליה שלא יכנס כאלו כבר ילא אחתי לא אעליהה כלומר עדיין לא דיבר על כניסתו מה האח עליה אפיקהיה ודיבר עליו כאלו ילא ל"א גרסי' אחתי לא אפיקהיה אעליה' עדיין לא הולאחו ממנה לזיה וכבר הולאחו ממנה לזיה וכבר הולאחו ממנה לזיה וכבר הולאחו ממנה לזיה וכבר הולאחו ממנה לזיה וכבר הולאחו ממנה לזיה ומדבר כניסתו: אלא אימא הכי וילא אל מחוץ למחנה זו מחנה לזיה. וכשכא לזאת ממנה אל יכנס במחנה שפינה ואי לא הוה כחייב שתי מחנות הוה מוקמינא ליה בעומד במחנה שפינה ומזריכו לזאת ממנה אבל עומד במחנה לזיה אין משהלח והשתא דכתבינן שתי מחנות על כרחיך הכי תוקמא: אם כן. נימא ושלחו מן המחנה ולא ילא אל תוך ולשתייה: מנא הן בסכין. שילא הרעי שאל יניחו בתוכן יסריחו קודם שחשך ולכן מיחוי שמוציא פה רכה דנמחת בחובה דשנפי"ר (דקטיניפרי"ר: לערעב בנוזל, להמם) וראה בספר דיון כוונות רש"י] בלע"ז כמו וממחה ושופך (מעשר שני פ"ה מ"א) וכמו המחיה וגמעו (לעיל דף לה.) לשנא אחרינא מיחוי לאון נקיבה והיובל כמו מחנה את זכר עמלק (דברים כה): שירקה דמעיא. למה למה האדוקה במעיס שיואל מהן דזוחק בסכין ובלע"ז ל"מוץ' (גיט, בוצ) מיחוי לאון דכר בזוי כדמפרש טעמא וחכמות מחייב: רשיעא. אלמא דבר רע ושני הוה: ורעו ככשיס כדכרס. ככשיס ישראל: כמדובר בס. כמה שהזכירו על ידי נביא: מאי כמדובר בס. מה היא אותה הבעתה ומפרש לה סיפא דקרא היינו הבעתה וחכמות מחייב גרים יאלכו לדיקים עד הגה כגרים ותושבים: אי כתיב חכמות מחייב. ה"א סיפא דקרא פירוש לשיא דקדאמרת לכל השתא דכתב וחכמות לזו פירושא דרישא הוא אלמא מילתא אחרינה היא: אלא. כמדובר בס דרישא הינו כדכ מנאלל כמדובר בלחיה ואלשיע שהחיו את המחייב כחיו כל הלוקים את המחייב ירעו ורעו לגזירה שיה: ועינו ופסע בכסן. ופסע הוא אביז של אלישע דכתיב אלישע בן פסע: ושמת משענתי. בלשיע כתיב על שהחיה בן השונמית: ובלע המות. יובלע מלאך המות שלא ישובט: בישראל. כתיב ובלע המות וגו': ובושה החמה. שלא תחיה: יהיה שבעתים כאור שבעת הימים. שבעתים הן ארבעים וחסע כתיב כאור שבעת הימים ארבעים וחסע כאור שבעת ימים של עכשיו נמאלל עודף על אור של עכשיו ג' מאות וארבעים ושלשה: בעולם הבא. וחספה הלזנה ובושה החמה שלא יהא בעולם אלא זו וזה ומראה שפינה: לימות המשיח. יהיה אור הלזנה כאור החמה: ולשמואל. דאמר ימות המשיח אין משנתין משל עכשיו מה הוא מקיים והיה אור הלזנה כאור החמה: כתיב אני אמינת ואחיה מחלתי ואני ארפא. כיון שאמר שהמחייב הוא מחיה פשיטא דהמחויבים יוכלו לפירות אלמא הא אחא לאשמועינן דלא תימא אמית ואחיה לאו דמתים חיים קאמר אלמא אני אמינת את המחייב ואני מחיה וזן את החיים ובורא את הנוגלים להכי כתיב בתריה מחלתי ואני ארפא כשם שמה שמחלתי אני ארפא דאין כפואה אלמא במוכה כך אורו עלמנו שאני ממינת אני מחיה: מיהא באלח וחיים באלח. אני ממינת את המחייב ואני מחיה וזן את החיים: הכי גרסינן דבר אחר בתלמוד מה שאני ממינת אני מחיה והדר מה שאני מחלתי אני ארפא. כדלכך שון מחייב הגרים סומים אלמים כך הן חיון כנומן ואחר כך מהרפאים כדכתיב אז ידלג כאלו פסח (ישעיה לה): (רש"י)

(תוספות)
זה
לקטע
פירוש
(תוספות)

ב - סח דף

והקטר חלבי וכו': תניא אמר רבי שמעון בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי הקטר חלביים ואברים ופדרים כשרים כל הלילה ואין ממתנים להם עד שתחשך: הרבנתו והבאתו וכו': ורמינהו חותכין יבלת במקדש אבל לא במזנה ואם בכלי כאן וכן אסור ר' אלעזר ור' יוסי בר חינא חד אמר אידי ואידי ביד הא בלחה הא ביבשה וחד אמר אידי ואידי בלחה ולא קשיא הא ביד הא בכלי כדאמר רב ביד הא בכלי מאי טעמא לא אמר אידי ואידי ביד ולא קשיא הא בלחה הא ביבשה אמר לך יבשה מפרך פריכא ולמאן דאמר אידי ואידי ביד ולא קשיא הא בלחה הא ביבשה מאי טעמא לא אמר אידי ואידי בלחה ולא קשיא הא ביד הא בכלי אמר לך כלי הא קתני התם אם בכלי כן וכאן אסור ואידך הא דקתני כלי הכא פלוגתא דרבי אליעזר ור' יהושע אתא לאשמועינן: א"ר אליעזר ומה אם שחיתא וכו': ר' יהושע לטעמיה דאמר שמחת מ"ט נמי מצוה היא דתניא ר' אליעזר אומר אין לו לאדם ב"ט אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה ר' יהושע אומר חלקו חציו לאכילה ושתיה וחציו המדרש וא"ר יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו כתוב אחד אומר [\[דברים טז\]](#) עצרת לה' אלהיך וכתוב אחד אומר [\[במדבר כט-לה\]](#) עצרת תהיה לכם ר' אליעזר סבר או כולו לה' או כולו לכם ור' יהושע סבר חלקו חציו לה' וחציו לכם: (עב"ם סימן) א"ר אלעזר הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם מ"ט יום שניתנה בו תורה הוא אמר רבה הכל מודים בשבת דבעינן נמי לכם מ"ט [\[ישעיה נח-יג\]](#) וקראת לשבת עונג אמר רב יוסף הכל מודים בפורים דבעינן נמי לכם מ"ט [\[אסתר ט-כב\]](#) ימי משתה ושמחה כתיב ביה מר בריה דרבינא כולה שתא הוה יתיב בתעניתא לבר מעצרתא ופריא ומעלי יומא דכיפורי עצרת יום שניתנה בו תורה פוריא ימי משתה ושמחה כתיב מעלי יומא דכיפורי דתני חייא בר רב מדפתי [\[ויקרא כג-לב\]](#) ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש וכי בתשעה (תם) מתעניין והלא בעשירי מתעניין אלא לומר לך כל האוכל ושותה בתשעה בו מעלה עליו הכתוב כאילו מתענה תשיעי ועשירי רב יוסף ביומא דעצרתא אמר עבדי לי עגלא תלתא אמר אי לא האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא רב ששת כל תלתי יומין מהדר ליה תלמודיה ותלי וקאי בעיברא דדשא ואמר חדאי נפשאי חדאי נפשאי לך קראי לך תנאי איני והא"ר אלעזר אילמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר [\[ירמיה לג-כה\]](#) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי מעיקרא כי עבד איניש אדעתא דנפשי קא עבד אמר רב אשי ולמאי דקאמר ר' אליעזר נמי מ"ט רשות אית ליה פירכא ומה מ"ט שהתיר בו מלאכה של רשות לא התיר שבות שעמה שבת שלא התיר בה אלא. מלאכה של מצוה אינו דין שלא תתיר שבות שעמה

רש"י | כשיכין כל הלילה. כדכתיב (ויקרא ו) על מוקדה על המזבח כל הלילה ויכול להקטינן כל הלילה ואע"פ כן אין ממתנין להם עד שחשך אלמא מתחילין שבת עליהן כדכתיב (במדבר כח) עולת שבת בשבתו על עולת התמיד אלמא חייב למהר מצוה בשעתה: חותכין יבלת במקדש. דלא גזרו על השבות במקדש: הא והא ביד. שחתיכה בידו ולא בסכין דאין בה אלמא משום שבות ואפילו הכי אסור בלחה הרואל ומני למיעבד מאתמו ולזהו דעידינן ביבשה דלפינו שבות ליכא וכ"ר אליעזר לא מזי לאוקמא להאילו דעידינן וינמא ר' אליעזר דלמחיה במחנה' דוחין משום דקתני התם ואלם בכלי דהוי מלאכה גמורה כלא וכלן אסור וכו' ר' אליעזר היא הא אמר

מכשירי מראה דוחין את הגזת הפיקוד במלחמה גמורה במסכת שבת (דף קל) דהגן ר' אליעזר אומר אם לא הביא כלי מערב צנת מביאו בשבת: הא. דעירובין ביד ומתניחין בכלי דהוה מלחמה גמורה ובעירובין בפרק בחרח איתא נמי כולה הך כוונתא ומקשינן ההוה והא גבי צנות תני לה דקתני אלו שמשום צנות לא אידחו ר' אלמא לאו בכלי קאי: מפרך פריכה. ולא קרי לה חתיכה: מאי טעמא לא אמר הא ביד הא בכלי. וקומא למתני' דעירובין נמי בלחה: הא קתני ההוה. בעירובין דלאחר ולמה לי למהדר למסתמא הכא בפסחים: ור' יהושע. דמפיק שמחת יום טוב רחיה לפסח אזיל לטעמיה דלמך שמחת יום טוב מראה היא ורפ"ה לא דחיא צנות הראוי לנשות מבעוד יום: דבעינן נמי לכה. שמשום דו במחלל ומשעה להראות צנות ומקובל יום זה לשרחל שנתנה תורה בו: כל האוכל וקוטה ר' ב. בפרק דיומא מוקמינן להא דקא רחיה לביבא דמאן דלמך און ארס מזהיר על תוספת עינוי להתחיל ולהתענות מבעוד יום ורפ"ה למאן דלית ליה מוספינן מחול על קודש מקרא אחינא נפקא ליה מנתיבין ונקיור תצבות הילכך כי אחא האי בתשעה להכי אחא והכי קאמר מה שאתם עושים בתשעה דהיינו אכילה ושתיה אני קורא עינוי: הילחא. שלישי לבטן ומזכיר הוא: עבדי לי. היה מראה לאנשי ביתו להכין לו סעודה: אי לאו האי יומא. שלמדתי תורה ונתרוממתי הרי אנשים הרבה בקוץ ששמן יוסף ומה ביני לביני: ותלי. נשען: חדלי נפלא. שמתי נפשי: כך קראי כך תנאי. בשבילך ולמורכך שניתה וקריחי: איני. וכי און הגאה בתלמוד תורה רלל ללומדיה לבדס: אם לא בריתי. של יומס ולילה דהיינו תלמוד תורה שכתבו בו (יהושע א) והגית בו יומס ולילה: אית ליה פירכה. למיילתיה דלמך מלחמת מראה דוחה כל שכן צנות דמראה שפיר מהדר ליה ר' יהושע יום טוב יוכיח מקל וחומר ומה שמחת יום טוב שהיא רשות והתרת' בו משום מלחמה לא התרתה בו משום צנות שבת שלא התרתה בה אלא מלחכ' מראה כגון שחיתת קרבנות לבדו אינו דין שלא תהיה צנות אפי' של מראה: (רש"י)

תוספות מפרך פריכה. הילכך ההוה דעירובין ליכא לאוקמא ביבשה דהא קתני סיפא ואם בכלי כאן וכאן אסור ויבשה כיון דמפרקא אפילו בכלי נמי שריא והכי מוכח בפרק בתרא דעירובין (דף קג): ומה שחיתה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת אלו בו. תימה לר"י מה קל וחומר הוא זה דלמא שאני הני משום דאפשר לעשותן מערב שבת ור' אליעזר גופיה אית ליה זה החילוק ומשום הכי בפי' רבי אליעזר דמילה (שבת קלב). מצריך תרי קראי חד למילה וחד למכשיריה משום דאפשר לעשותן מערב שבת דאמר התם מילה וכל מכשיריה דוחין את השבת דברי ר' אליעזר מנא ליה לרבי אליעזר הא דאמר קרא וביום השמיני ביום ואפילו בשבת והדר קאמר ע"כ לא פליגי רבנן עליה אלא במכשירים אבל מילה דברי הכל דחיא מנא לן והשתא מאי קבעי מנא לן תיפוק מההוא קרא דביום דדריש מיניה ר' אליעזר מכשירים אע"כ משום דבעינן תרי קראי למילה ולמכשיריה כדפרישי' ונראה לר"י דודאי לר' אליעזר לא צריך האי קל וחומר דהא אפילו מכשירי פסח דהוה מלאכה גמורה דחו שבת אע"כ דאפשר לעשותן מערב שבת כדקאמר (לקמן סט). בגמרא וליעבריה דהא שמעינן ליה לרבי אליעזר דאמר מכשירי מצוה דחו והא דקאמרין הכא ק"ו לדבריהם דרבנן קאמר כלומר אף על גב דאפשר לעשותן מערב שבת כיון דליכא אלא שבות בעלמא יותר יש להתיירם משחיתה עצמה דהיא מלאכה גמורה אף על גב דאי אפשר לעשותה מערב ותימה לר"י מכשירי פסח מנא ליה לרבי אליעזר דדחו שבת דהא גבי מילה מצריך תרי קראי וכי תימא דגמר מסוכה ולולב ומצה ושופר ועומר ושתי הלחם דמוכח התם דדחו מכשיריהם שבת הא איכא למיפרך דמה להנך שכן בשעת דחיתו מיד יכול לקיים מצותן אבל פסח אינו נאכל אלא בלילה ועוד אי מהתם יליף אמאי איצטריך במועדו גבי פסח דקאמר ר' אליעזר עקרת מה שכתוב בתורה במועדו אפי' בשבת: מה ראה רשות למצוה. משמע דמכשירי אוכל נפש שאפשר לעשותן מערב יו"ט אסירי לר' אליעזר והקשה ר"ש כהן דברישי תולין (שבת ד' קלז): אמרין דרבי אליעזר עדיפא מדד' יהודה ושרי אפי' מכשירי דאפשר מערב יו"ט ותירך לו ר"י דלא שרי אלא דוקא במשמרת דלא דמיה מלאכה כולי האי: הכל מודים בעצרת דבעינן לכה. תימה לריב"א א"כ מאי קאמר רבי אליעזר מה ראה רשות למצוה דינמא עצרת תוכיח שהיא מצוה וי"ל דהא דבעי רבי אליעזר בעצרת לכה לאו דוקא מקרא אלא מסברא: (תוספות)

דף **סט** **א**

ור' אליעזר שבות דמצוה עדיף ליה תניא אמר רבי אליעזר ומה לי אם דחו מכשירי מצוה שלאחר שחיתה את השבת דאיתעביד ליה מצוה לא ידחו מכשירי מצוה שלפני שחיתה את השבת אמר לו ר' עקיבא דמה לי אם דחו מכשירי מצוה שלאחר שחיתה את השבת שהרי דחתה שחיתה את השבת תאמר ידחו מכשירי מצוה שלפני שחיתה את השבת שלא דחתה שחיתה את השבת דבר אחר שמא ימצא זבח פסול ונמצא מחלל את השבת למפרע אי הכי משחט נמי לא נשחט שמא ימצא זבח פסול ונמצא מחלל את השבת למפרע אלא הא אמר ליה ברישא ופרכיה והדר א"ל הך דמה לי אם דחו: השיב ר"ע ואמר הזאה תוכיח וכו': תניא אמר לו ר' אליעזר עקיבא בשחיתה השבתני בשחיתה תהא מיתתו אמר לו ר' אל תכפירני בשעת הדין כך מקובלני ממך הזאה שבות היא ואינה דוחה את השבת וכי מאחר דהוא אגמרי' מאי טעמא קא הדר ביה אמר עולא רבי אליעזר כי אגמריה הזאה דתרומה אגמריה דתרומה גופה לא דחיא שבת ר"ע נמי כי אותביה הזאה דתרומה אותביה שהיא מצוה והיא משום שבות והוא סבר הזאה דפסח קא מותיב ליה מתיב רבה השיב ר"ע ואמר הזאת טמא מת תוכיח שחל שביעי שלו להיות בשבת ובערב הפסח שהיא מצוה והיא משום שבות ואינה דוחה את השבת אלא וודאי הזאה דפסח אגמריה וכי מאחר דאגמריה מ"ט קא פריך ליה ר' אליעזר ר' אליעזר ר' אליעזר גמריה איתעקר ליה ואתא ר"ע לאדכורי גמריה ונימא לי' בהדיה סבר לאו אורח ארעא והזאה מאי טעמא לא דחיא שבת מכדי טלטולי בעלמא הוא תדחי שבת משום פסח אמר רבה גזירה שמא יטלנה ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים ולר' אליעזר נייעברי' דהא א"ר אליעזר מכשירי מצוה דוחין את השבת אמרי הני מילי היכא דגברא גופיה חזי ורמי חיובא עליה אבל הכא דגברא גופיה לא חזי לא רמי חיובא עליה אמר רבה לדברי ר' אליעזר קטן בריא מחמין לו חמין להברותו ולמולו בשבת דהא חזי ליה קטן חולה אין מחמין לו חמין להברותו ולמולו דהא לא חזי ליה אמר רבא ואי בריא הוא למה ליה חמין להברותו אלא אמר רבא הכל חולין הן אצל מילה אחד קטן בריא ואחד קטן חולה אין מחמין לו חמין להברותו ולמולו בשבת דהא לא חזי איתבייה אביי ערל שלא מל ענוש כרת דברי רבי אליעזר והא הכא דגברא גופיה לא חזי וקתני ענוש כרת אלמא רמי חיובא עליה אמר רבה קסבר רבי אליעזר אין שוחטין וזרקין על טמא שרץ

רש"י ורבי אליעזר. אמר כך האי לאו קל וחומר הוא דצבות מראה עדיפא משבות דרשות הלכך יום טוב דשמחתו רשות גזרו על צבות שלה אבל צנת דחיתת מלחמה כבו משום מראה היא לא גזרו חכמים בה על הצבות לדחות את המראה: שפחה שחיתה. מיתו קרבו ואע"כ דאיתעביד ליה לוכך גבוה: לא ידחו בו. בתמיה למיעבד לוכך גבוה: דמה לי. כלומר דין הוא בן ומה לי לתמוה שהרי דחתה שחיתה ככר את צנת במצוה הלכך הואיל וניתנה לדחות ככר לא גזרו בה צוב על צבות האריך: ברישא. אמר ליה האי טעמא שמה ימצא זבח פסול: ופרכיה. ואמר ליה א"כ משחט נמי לא נשחט: כשחיתה השבתני. דבר שחוק וגיחוך שאמתת או חילוף ומה אם הזאה שהיא צנות אינה דוחה שחיתה לא כל שכן שלא תהיה ובחל לעקור את מה שכתבו בו במועדו וידוע הייה שאין זה ק"ו: אל תכפירני. אל תכפירני במה שלימדתי הזאה אע"כ שהיא צנות אינה דוחה ולכך דנחי קל וחומר זה לפניך אע"כ שאינו כדאי אלא כדי שתשים אל לבך דאחרי שבת זה לזון שחיתה מהאזה מכלל דבהאזה פשיטא ליה ללא דחיא מחוץ כך תזכור מה שלימדתי דלא דחיא ותחזור כך ממה שאתה אומר ועליה אני קן: בשעת הדין. בשעת זו שאנו דנין עליה: ואמחר דלאגמריה. ר' אליעזר גופיה דלא דחיא מאי טעמא פריך ואמר עליה אני קן: הזאה דתרומה. הכל להוות עליו ליתער כדי לאכול תרומה אגמריה דלא דחיא שבת דהא הפרכת תרומה גופה לא דחיא שבת: הוה טמא מת בו. אלמא דבהאזה פסח הסיבו וקאמר אינה דוחה שבת אלמא דלאגמריה ר' אליעזר דלחיה דוחה מדפשיטא ליה כולי האי:

אלה ודלי הזאת פסח אגמריה. ומאי גזירת שבות איכא בהזאה גזירה שמא יעצורנה בידו וכשהיה דן עליה עס ר' עקיבא קמה דבר זה מלמזו והכי נמי אמרין בע"ר בפרק כל הגלגלים (דף מו:ו) ר' אליעזר גמריה איעקר ליה רחמיה ר' עקיבא לאדכוריה גמריה: דוחין את השבת. אפי' מלאכה גמורה במש' קמה (דף קל:). היכא דנברא חזי. כגון להביא איזמל למילה דרך קשות הרבים שכבר התינוק ראו למול אכל היכא דנברא לא חזי כגון האו טמא לא רמיא חיובא עליה ואין אלו מכשירי מטה: אמר רבה לדבדי רבי אליעזר. דחמך כל היכא דנברא לא חזי ליכא חיובא עליה: קטן ברבא. דללא רחמיה ראו למול: מחמין לו חמין. בשבת קורס מילה: להברותו. להיות ברבא וזקן: קטן חולה. שכל זמן שלא ירחטרו בחמין לא יראה למול ואם ירחטרו יראה למילה: הכל אכל מילה חולין הן. כל זמן שלא נרחטו בחמין ואפילו לרבי אליעזר כריך להיות לו מחמין חמין מערב שבת: איחויבא אביי ערב. גדול שלא מל ערב הפסח: עונש כרת. בשביל שהיה ראו לתקן מו' שעות מזמן דשחיטת הפסח ולמעלה ולא ניתקן ולא דמי לטמא ושהיה כדרך רחוקה שאין יכולין לתקן באותן שש שעות ומיקמי הכי לא רמיא חיובא עליהו אלמא ר' ע"ג ללא חזיא רמיא מטה עליה היכא לאפשר למיתקן והזאה נמי תדחה שבת דהא מטה רמיא עליה ליתקן לכך ואי קשיא הא דקיימא לן (לקמן דף כב). הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר ואריך הזאה שלישי וצביעו ואפילו מל אינו ראו הא אוקמינן להיא בערב נכרי שנתגייר בפרק הששה: הכי גרסינן אמר רבה קסבר ר' אליעזר אין שוחטין וזרקין על טמא שרץ: (רש"י)

תוספות אם דחו מכשירי מצוה שלאחר שחיטה השבת כו'. פי' בקונטרס מייחוי קרבי ותימה לר"י מה ראה מייתי דילמא שאני התם משום דלא אפשר למיעבד מאתמול ונראה לר"י דמכשירי מצוה שלאחר שחיטה דקאמר היינו הקטר חלבים דאפשר להמתין עד הלילה ודחי שבת וכן יש בירושלמי דקאמר ר' אליעזר אימורי ציבור יוכיחו אע"פ שאפשר להמתין למוצאי שבת מה לי מכשירין שלאחר שחיטה כו' והא דפריך משחט נמי לא לשחוט אע"ג דשחיטה לא אפשר מ"מ פריך משום שכבר הוכיח שאין חילוק בין אפשר ללא אפשר מדרשין הקטר חלבים: וזאת דתרומה אגמריה. ואית לן למימר דר' אליעזר ה' סבור דבהזאה דפסח קאמר ר"ע ולכן היה משיב ועליה אני דן שתיאה מותרת דהשתא סבירא לן דהזאה דפסח דחיא שבת וקאמר ליה ר"ע זה חילוף שהיה סבור שר' אליעזר היה טועה במה שלמדו דאינה דוחה: דתרומה גופה לא דחיא שבת. וא"ת נילף דתידיחי שבת מכל הנהו וי"ל משום דיכול לקיים מצות אכילת תרומה אחר השבת: שמא יעבירנה ארבע אמות. וא"ת ואמאי חיישין להכי הלא נושא מי חטאת טמא ויחזור ויטמא את המים ויש לומר דמעביר בכלי אבנים ובכלי גללים דלא מקבלי טומאה: קטן בריא מחמין בו' דהא חזי דוקא לר' אליעזר יש חילוק בין חזי ללא חזי אבל ר' עקיבא אינו מחלק כלל דהא קאמר במתני' הזאה תוכיח: לא שגא חלש ולא שגא בריא אין מחמין לו חמין כו'. וכי אמר רבי אליעזר דמכשירי מילה דחו שבת ה"מ היכא שהוחמו חמין מערב שבת דחיי: מדקמהדר אטמא שרץ קסבר אין שוחטין בו'. מכל מקום חייב הוא כרת לפי שהיה יכול לטבול ואז חזי שוחטין וזרקין עליו כדאמר לקמן שוחטין וזרקין על טבול יום דשימשא ממילא ערבא: שוחטין וזרקין כו'. וא"ת אי שוחטין וזרקין על טמא שרץ אמאי כתב רחמנא טמא אינו עושה פסח פשיטא דהא כתיב איש לפי אכלו לעכב דבעינן גברא דחזי לאכילה כדמוכח בביצד צולין (לקמן עח): ונראה לרשב"א דאיצטרך לאשמעינן דחייב בפסח שני דלא נימא דמיפטר משום דשני תשלומין דראשון הוא דחזי בראשון חזי בשני דלא חזי בראשון לא חזי בשני כדאמר לקמן גבי חגיגה בביצד צולין (לקמן פ). אי נמי איצטרך למימרא דציבור עבדי בטומאה כדדרשין איש כי יהיה טמא איש נדחה ואין ציבור נדחין: (תוספות)

דף סט - ב

וכל שאילו ביחיד נדחה בציבור עבדי בטומאה וכל מילתא דאיתא בציבור איתא ביחיד וכל מילתא דליתא בציבור ליתא ביחיד ערילות דאי כוליה ציבור ערלים נינהו אמרין להו קומו מהולו נפשיכו ועבידי פסחא יחיד נמי אמרין ליה קום מהול ועבידי פסחא ואי לא מהיל ועבידי עונש כרת טומאה דאי כוליה ציבורא טמאין נינהו לא מדינן עלייהו אלא עבדי בטומאה יחיד נמי פטור א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרבא והרי פסח שני דליתיה בציבור ואיתיה ביחיד א"ל שאני התם דהא עבד ליה ציבורא בראשון מיתבי יכול לא יהא עונש כרת אלא שהיה טהור ושלא היה בדרך רחוקה ערל וטמא שרץ ושאר כל הטמאים מנין ת"ל **במדבר ט-יג**. והאיש מדקא מחדר אטמא שרץ קסבר אין שוחטין וזרקין על טמא שרץ דאי שוחטין וזרקין על טמא שרץ ל"ל לאהדורי' עליה היינו טהור אלמא אע"ג דלא חזי חיובא עליה ואע"ג דליתיה בציבור איתיה ביחיד אלא אמר רבא קסבר רבי אליעזר שוחטין וזרקין על טמא שרץ והוא הדין לטמא מת בשביעי שלו הזאה למאי לאכילה אכילת פסחים לא מעבבא א"ל רב אדא בר אבא לרבא א"כ נמצא פסח נשחט שלא לאוכליו א"ל שלא לאוכליו לחולה ולזקן דלא חזי אבל האי מיחזא חזי תקוני הוא דלא מתקן: כלל אמר ר"ע וכו': אמר רב יהודה אמר רב הלכה כר"ע ותנן נמי גבי מילה כי האי גוונא כלל א"ר עקיבא כל מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש אינה דוחה את השבת מילה שאי אפשר לעשותה מע"ש דוחה את השבת ואמר רב יהודה אמר רב הלכה כר"ע וצריכא דאי אשמעינן גבי פסח התם (דהוא מכשירי) מצוה לא דחו שבת משום דלא נכרתו עליה שלש עשרה בריתות אבל מילה התם הוא דמכשירי מצוה לא דחו שבת דליכא כרת אבל פסח דאיכא כרת אימא לידחי צריכא: **מתני'** אימתי מביא חגיגה עמו בזמן שהוא בא בחול בטהרה ובמועט ובזמן שהוא בא בחול בטהרה ובמועט א"ר אשי שמע מינה חגיגת ארבעה עשר

הכבשים ומן העזים מן הזכרים ומן הנקבות ונאכלת לשני ימים ולילה אחד: **גמ'** מאי תנא דקתני חגיגה תנא הרכבתו והבאתו דלא דחי שבת וקתני נמי חגיגה דלא דחיא שבת והכי קאמר אימתי מביאין עמו חגיגה בזמן שהוא בא בחול בטהרה ובמועט א"ר אשי שמע מינה חגיגת ארבעה עשר

רש"י וכל שביחיד נדחה. והכי פירושא היינו טעמא דר' אליעזר לא רמיא חיובא דפסח אטמא מת בשביעי שלו הואיל ולא חזי ואערכל רמיא חיובא וע"ג ללא חזי ומשום דלא רמיא מטה הזאה למטה מילה דמזאת הזאה כדי לעשות פסח לא רמיא חיובא שהרי מותרין לעשות בטומאה אע"פ שיכולין ליהוה דקסבר רבי אליעזר אין שוחטין וזרקין על יחיד טמא שרץ שלא טבל ואף על פי שראוי לערב וכן על טמא מת שחל שביעי שלו להיות בערב הפסח שראוי נמי לערב וטמא שרץ נקט משום דפלוגתא גביה הוא בפ' האשה (דף כז) וכיון דקא סבר אין שוחטין וזרקין על היחיד אלא נדחה לפני על כרחיך ציבור עשין בטומאה אם ילכו דכל שביחיד נדחה ציבור עשין בטומאה דכתיב איש איש נדחה ואין ציבור נדחין אלמא לא רמיא מטה הזאה דפסח אציבור ומילתא דליתיה בציבור ליתיה ביחיד דמזאת פסח יחד לכל ישראל נאמר אכל ערילות דלא נדחה אלא ציבור ולא הותרו לעשות פסח ערלים ואילו כוליה ציבור ערלים אמרי' להו קומו מהולו יחיד נמי אמרין ליה בחול קום מהול והזאה לציבור לא אמרי' להו קומו חזו: יחיד נמי. לא רמיא חובה עליוהי לאותן וכיון דלא רמיא עליה לא ניתנה שבת לדחות אלא אכל אי היה סבירא ליה כמאן דלמר שוחטין וזרקין על טמא שרץ כיון דלא רמיא ביה איש נדחה לא היה קרינא נמי אין ציבור נדחין למשירינהו לעשות בטומאה אלא אמרין להו קומו חזו ומדמרי' הזאה אציבור הוא רמיא נמי איחוד כדי להחיו באכילה ודחיא שבת: אמר ליה. התם האי דליתיה ביחיד משום דעבד ציבור בראשון וזו לא עבד ציבור כגון רוב ציבור זבין דלא הותרה טומאת זיבה לציבור ומיעוטן טמאי מתים אין עשין לא את הראשון ולא את הגני: ערב וטמא שרץ ואשר. הדומין לו כגון כל עמאי טומאת ערב שראויין ליתקן ובזמן טמא מת שחל שביעי שלו בערב הפסח: מדקא מיהדר אטמא שרץ. לאחויי מקרא יתיירא שמע מינה סבירא ליה להאי תנא אין שוחטין וזרקין על טמא שרץ דאי סבירא ליה שוחטין וזרקין עליו למה לי לאהדורי עליה מקרא יתיירא לחיוביה ממילא הוא עומד בכרת שהרי הוא כטהור גמור שראוי לעשות פסחו על ידי שלחן לאלוהי כעורה דפי פטר קרא מכרת הג' דלא יכלו לעשות פסח פטור אלא ודאי אין שוחטין וזרקין עליו סבירא ליה ואפילו הכי מיחייב ליה כרת משום דיכול

למבול וליתקן מהשיגעון זמן שקיטה ורף על גב לזיבור כי האי גוונא לא אמרינן להו זילו טבולו דכיון דחידו נחה לזיבור עבדי בטומאה: אלא אמר רבא. אי הוא סבירא ליה אין שוחטין דמעבבא ליה החלוטא משחיטת פסחו ולאי דחיא שבת לר' לזיבור ארע' לזיבור אלא קסבר שוחטין וזרקין הלכך הוה למאי אחיא לאכילה דהא לא מיעבבא לה לשחיטה ולזריקה: אכילת פסחים לא מיעבבא. והא דכתיב (שמות יב) איש לפי אכלו למזבח: אם כן. דטמא מת שחל שיעבי שבו בערב הפסח בשבת שוחטין וזרקין עליו וארע' פ' שאין סופו להזות היום: נמצא פסח זה נשחט שלא לאוכליו. והנן באידך פירקא (לעיל דף סא): שחטו שלא לאוכליו פסח: כלל אר' עקיבא כל מלחכה שאפשר לעשותה מערב שבת. כגון הבאתו מחוץ לתחום והחיתו יבלתו: והנן נמי. גבי מילה: ולזריכה. לרב לאשמעוין הלכה כרבי עקיבא בתרויהו: מילה שלש עשרה ביותות נאמר בה באתה פרשה שנאמרה לאברהם (בראשית יז): לזיכה כרת. לכו ביום אם ימול למחר: מתני' אימתי מביאין עמו חגיגה. בגמרא בעי מאי הנה לעיל דקתי חגיגה: עמו. עם הפסח בארבעה עשר בניסן כדילוף בגמרא: בזמן שבה בחול ובטהרה. דאף על גב דפסח דחי שבת וטומאה חגיגה לא דחיא שבת: ובמועט. שהיה הפסח מועט לאכילת בני החבורה ואוכלין החגיגה החלה כדי שיהא פסח גמר שביעתן ותיחשב להן לאכילה: במרובה. שהיתה חבורה מועטת ודי להם פסח לבדו: מן הלל ומן הבקר כו'. מה שאין כן בפסח שאינו בל מן הבקר ולא מן הנקבות: גמ' הנה הרכבתו כו'. וקאמר נמי בהך סיפא אימתי מביאין כו' ואשמעוין דחגיגה נמי לא דחיא שבת אפילו שקיטה לילה: (רש"י)

תוספות אכילת פסחים לא מעבבא. פי' בבי האי גוונא שיש בידו לתקן עצמו ואינו מתקן לא מעבבא אבל בטמא גמור מעבבא דהוי דומיא דחולה וזקן ולא כפירוש הקונטרס דפי' דהא דכתיב איש לפי אכלו היינו למצוה דהא לעיל (דף סא). אוקימנא ליה לעבב ומסיק בכיזד צולין (דף עח): מאיש לפי אכלו דבעי' גברא דחזי לאכילה: האי מיחזא חזי ותקוני הוא דלא איתקן. הקשה ריב"א א"ב אמאי אמר ר"א לעיל ערל שלא מל ענוש כרת הא מיחזא חזי אלא דלא איתקן וי"ל דשאני התם דמחוסר מעשה בגופו וחשבינן ליה שלא לאוכליו: הלכה כר"ע. הא דלא פריך הלכתא למשיחא מפורש [בפ' ד' מיתות סנהדרין] (דף נא): וזריכה דאי אשמעינן כו'. אדרב יהודה עביד צריכותא אמאי איצטרך למיפק בתרויהו כר"ע דאי אדר' עקיבא הוה ליה לאצרוכי היא דמרק שתי הלחם (מנחות דף צו). גבי חבית' כהן גדול דמסיק התם כלל אר' עקיבא כו': אבל מילה שנכרתו עליה י"ג בריתות אימא דנידחי. תימה מה מועיל מה שנכרתו עליה י"ג בריתות הא איכא קרא באפי' נפשיה למכשירין כדפי' לעיל ונראה לרשב"א לפרש דאי לאו דפסק רב יהודה כר"ע גבי מילה ה"א דסבירא ליה בכל מקום כו' אליעזר ורבי פסח דפסק כר"ע היינו להחמיר מדרבנן שלא יהו מכשירין דחזין שבת אבל גבי מילה דנידחי. דנכרתו עליה י"ג בריתות לא: (תוספות)

א - ע דף

לאו חובה היא דאי סלקא דעתך חובה היא תיתי בשבת ותיתי במרובה ותיתי בטומאה ובמועט מיהו מ"ט אתיא כדתינא חגיגה הבאה עם הפסח נאכלת תחילה כדי שיהא פסח נאכל על השבע: ונאכלת לשני ימים וכו': מתני' דלא כבן תימא דתינא בן תימא אומר חגיגה הבאה עם הפסח הרי היא כפסח ואינה נאכלת אלא ליום ולילה וחגיגת חמשה עשר נאכלת לשני ימים ולילה אחד וחגיגת ארבעה עשר יוצא בה משום שמחה ואין יוצא בה משום חגיגה מ"ט דבן תימא כדמתני רב לחייא בריה **[שמות לד-כה]** ולא ילין לבקר זבח חג הפסח זבח חג זה חגיגה הפסח כמשמעו ואמר רחמנא לא ילין איבעיא להו לבן תימא נאכלת צלי או אין נאכלת צלי כי אקשיה רחמנא לפסח ללינה אבל לצלי לא או דילמא לא שנת א"ש הלילה הזה כולו צלי ואמר רב חסדא זו דברי בן תימא שמע מינה איבעיא להו לבן תימא באה מן הבקר או אינה באה מן הבקר באה מן הנקבות באה מן הנקבות באה בת שתי שנים או אינה באה בת שתי שנים כי אקשיה רחמנא לפסח למידי דאכילה אבל לכל מילי לא או דילמא לא שנת א"ש חגיגה הבאה עם הפסח הרי היא כפסח באה מן הצאן ואינה באה מן הבקר באה מן הזכרים ואינה באה מן הנקבות באה בת שנתה ואינה באה בת שתי שנים ואינה נאכלת אלא ליום ולילה ואינה נאכלת אלא צלי ואינה נאכלת אלא למנויו מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא בן תימא שמע מינה כולהו מילתא בעינן ש"מ איבעיא להו לבן תימא יש בה משום שבירת עצם או אין בה משום שבירת העצם ארע' דכי אקשיה רחמנא לפסח אמר קרא בו בו ולא בחגיגה או דילמא היא בו בכשר ולא בפסול הוא דאתא ת"ש סכין שנמצאת בארבעה עשר שוחט בה מיד בשלשה עשר שונה ומטביל קופיץ בין בזה ובין בזה שונה ומטביל מני אילימא רבנן מאי שנת סכין דמטביל דחזיא לפסח קופיץ נמי הא חזי לחגיגה אלא לאו דבן תימא היא ושמע מינה יש בה משום שבירת העצם לא לעולם רבנן וכגון שבא בשבת והא מדקתני סיפא חל ארבעה עשר להיות בשבת שוחט בה מיד ובחמשה עשר שוחט בה מיד נמצאת קופיץ קשורה לסכין הרי היא כסכין מכלל דרישא לאו בשבת עסקינן אלא שבא

רש"י על השבע. שהו נהנין באכילתו ותיחשב להן: ונאכלת לשני ימים. חגיגת הנשחט עשר דנפקא לן במסכת חגיגה (דף טו). מוחזקת אוחז: יוצא בו משום שמחה. אם עיכבה על למחר ושחטה יוצא בה משום שמחה משום שלמי שמחה וארע' שמופרכת ועומדת היא כבר ושלמי שמחה חובה כן והא דקו"ל (לקמן דף עא). כל דבר שבוהבו אינו בל אלא מן החולין כדתינא בסופי' וזכות פסח כו' עד לאון ובקר והלל אין פסח בל אלא מן הכבשים ומן העזים א"כ למה נאמר בקר להקיש כל הבא מלאן ובקר לפסח מה פסח דבר שהוא חובה ואינו בל אלא מן החולין אף כהן שהוא חובה ואינו בל אלא מן החולין הני מילי בחובות דעלמא אבל שלמי שמחה איחריבי במס' חגיגה (דף ח). מדהניח בסופי' ושמחה לרבות כל מיני שמחה יוכל אף בעופות ומנחות תלמוד לומר בחגך מי שהגיגה בלאה מן יאלו עופות מכלן אמרו ישראל יוצאים ידי חובתן בנדרים ונדבות כו' ארע' דמחויב ועומד הוא: ואין יוצא בה. משום חגיגת חמשה עשר כדלמך דבר שיש בו חובה אינו בל אלא מן החולין כלומר משלו ולא ממה שהוא מחויב ועומד וזו כבר נתקדשה מאתמו: מאי עעמא. דלמך אין נאכלין אלא ליום ולילה: נאכלת כלי. כריך לאוכלת כלי: הלילה הזה כולו כלי. מתני' היא כפסח כולו כלי ואפי' חגיגה: למידי דאכילה. דלחזרת לילה כווי אכילה היא: היא סברה. אינה נאכלת אלא ליום ולילה: שמע מינה טוהו אחיו. כולהו מילי דפסח אחיו בחגיגה כהוא הקרא: שוחט בה. פסחו מיד ואין כריך להטבילה זה המולאה דמסתמא הטבילה בעליה אם עמחה היתה הטבילה בשלשה עשר כדי שהיא הערב שמש והוא טוהו בארבעה עשר: שונה ומטביל. כלומר ארע' שפסק שמה הטבילה הבעלים זה שונה ומטביל' מספק שמה עדיין לא הטבילה שהיה להן שהות ביום להטבילה ולהעריב שמה: קופיץ. סכין גדול הוא ורובן אינן לשחיטה אלא לחיתוך בשר ולשבירת עצמות: בין בזה בין בזה. אפילו נמצאת בארבעה עשר: שונה ומטביל. דמחזר שאין שחית העלם בפסח אין הבעלים כריכין לה כל ארבעה עשר עד למחר ויש לומר לא הטבילה שהיה לו שהות ביום להטבילה סמוך לבין השמחה ללמד מזה: מני. הא דמשמע לחזן שחית עצמות בערב הפסח: אי נימא רבנן. דלא מקשי חגיגה לפסח ואין בה איסור שבירת עצם: מאי שנת סכין דמטביל. לה בעליה מאתמו ומקמינן לה השתא בחזקה טהרה למולאה משום דחזיא ליה לבעלים בארבעה עשר לפסח הילכך אטבילה מאתמו דנהיה ליה הערב שמש והא לא חיישין שמה ארבה לו זה ימים רבים דודאי היום נפלה ממנו דמחזר בשבת דלחזן חגיגה בלאה עמו הלכך לא כריכה לבעלים בארבעה עשר: חל עממות ואטבילה מאתמו ואמאי המולאה בארבעה עשר שונה ומטביל: שבה. ערב הפסח בשבת דלחזן חגיגה בלאה עמו הלכך לא כריכה לבעלים בארבעה עשר: חל ארבעה עשר להיות בשבת שוחט. בקופיץ זה מיד ואין כריך להטביל דארע' דשמה בעלים היה להן סכין לשחוט ולא היתה קופיץ זו להן אלא לשבירת עצמות והיום אין

שבירת העלם בשבת אפילו הכי כיון דלרייבא להן כיום טוב אחר שבת כבר הטבילה מערב שבת דהא בשבת לא מצי לאטבילה כדאמרין במסכת ביצה (ד' זי) חל כיום טוב להיות אחר שבת מטבילין את הכל מלפני השבת: ובחמשה עשר. אם מלאה כיום טוב עלמו: אוחטו בה. שלמים מיד דודאי הטבילה בעלים מאתמו: הכי היא כסכין. ואפילו נמאלת בארבעה עשר דרבנן ולקמן (דף עא.) משמע שהיא מן התורה דתניא לא ילין מן הבשר וגו' לימד על חגיגת ארבעה עשר שנאכלת לשני ימים שונה ומטבילי: לאו בשבת עסקין. דאם לא כן הריא רישא חסיפא ואפילו הכי קאמר דאין זו שבירת עמנות אלמא אסור לשבור עמנות בחגיגת ארבעה עשר: (רש"י)

תוספות לאו חובה היא. כלומר אינו חייב מן התורה להביאה דאי ס"ד חובה היא מן התורה שוב אין לנו לומר שיש חילוק בין שבת לחול דהוי קרבן קבוע לו זמן ותינתי במרובה ובטומאה אלא ודאי לאו חובה היא ואינה באה אלא כדי שיאכל הפסח על השבע ואומר ריב"א דמשמע בירושלמי דהא דפסח נאכל על השבע היינו מדרבנן גזירה משום שבירת עצם שאם לא היתה באה על השבע מתוך שהוא רעב לאכול הבשר ששביב העצמות היה בא לידי שבירתו וקשה לר"י דהשתא משמע דלרבנן דבן תימא דבסמוך הויה חגיגת ארבעה עשר דרבנן ולקמן (דף עא.) משמע שהיא מן התורה דתניא לא ילין מן הבשר וגו' לימד על חגיגת ארבעה עשר שנאכלת לשני ימים ויש לומר דאשכחן בפ"ק דחגיגה (דף ח.) תנא דסבירא ליה שהיא מדרבנן דקאמר רב אשי האי קמ"ל חגיגת חמשה עשר אין חגיגת ארבעה עשר לא אלמא קסבר חגיגת חמשה עשר דאורייתא והשתא לבן תימא ולתנא דלקמן דאית להו חגיגת ארבעה עשר דאורייתא דחי שבת והשתא אתי שפיר ההיא דריש תמיד נשחט (לעיל ט:.) בארבעה עשר שחל להיות בשבת כו'. והא מדתני סיפא חל י"ד להיות בשבת כו'. וא"ת אמאי לא פריך אי בשבת היכי שרי להטביל כלים הא קיימא לן דלא מזין ולא טובלין ולא פירכא היא דאיכא למימר שונה ומטביל לאחר י"ט וי"ד וי"ג (שחל להיות בשבת) אמציה קאי: (תוספות)

ב - ע דף

במרובה מנא ידעי ואלא שבא בטומאה סוף סוף מנא ידעי דמית נשיא דמית נשיא אימא אילימא דמית בשלשה עשר סכין למה לי דמטביליה ואלא דמית בארבעה עשר מאי שנא סכין דמטביל ומאי שנא קופיץ דלא מטביל לה לא צריכא דנשיא גוסס בשלשה עשר סכין דחד ספיקא מטביל לה קופיץ דתרי ספיקי לא מטביל לה תניא יהודה בן דורתאי פירש הוא דורתאי בנו והלך וישב לו בדרום אמר אם יבוא אליהו ויאמר להם לישראל מפני מה לא חגגתם חגיגה בשבת מה הן אומרים לו תמנהי על שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון שהן חכמים גדולים ודרשנין גדולים ולא אמרו להן לישראל חגיגה דוחה את השבת אמר רב מ"ט דבן דורתאי דכתיב **[דברים טז-ב]** וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר והלא אין פסח אלא מן הכבשים ומן העזים אלא צאן זה פסח בקר זו חגיגה ואמר רחמנא וזבחת פסח א"ר אשי ואנן טעמא דפרושים ניקו ונפרוש אלא קרא לכדרב נחמן הוא דאתא דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוב גמנין למותר הפסח שקרב שלמים שנא' וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר וכי פסח מן הבקר בא והלא אין פסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים אלא מותר הפסח יא לדרב הבא מן הצאן ומן הבקר ורבנן מ"ט לא דחי שבת הא ודאי קרבן ציבור הוא א"ר אילעא משום רבי יהודה בן ספרא אמר קרא **[ויקרא כג-מא]** וחגגתם אותו חג לה' שבעת ימים בשנה שבעה. שמונה הוה אלא מכאן לחגיגה שאינה דוחה את השבת כי אתא רבין אמר אמרתי לפני רבותי פעמים שאי אתה מוצא אלא ששה כנון שחל י"ט הראשון של חג בשבת אמר אביי אבין תכלא לימא כי הא מילתא שמנה לא משכחת לה כלל שבעה איתא ברוב שנים אמר עולא אמר רבי אלעזר שלמים ששחטן מערב י"ט אינו יוצא בהן לא משום שמחה ולא משום חגיגה משום שמחה דכתיב **[דברים כז-ז]** וזבחת ושחמת בעיני זבוחה

רש"י במרובה. בחבורה מועטת שהפסח מרובה להן ולא יצאו חגיגה: מנא ידעי. הבעלים בשלשה עשר שהיה חבורה מועטת הרי כל שעה באין ונמנין עליו אנשים מעלמא וקונים להן בו חלק מן הבעלים עד שעת שחיטה הלכך לא קים ליה שהיה חבורה מועטת ומטביל לקופיץ שמה יצאו חגיגה ויטרכו לשבירת עמנות: שבה בטומאה. שרוב ציבור טמאין ותנן בזמן שבה בטומאה אין מביאין עמו חגיגה וזה המנואל טהור ורע"פ שאף הטורחים עושין בטומאה עם הציבור מטבילה לשבור בה עמנות חגיגת חמשה עשר שאינה באה בטומאה: מנא ידעי. הבעלים בשלשה עשר כשמתבילין סכיניהם שהיו רוב ציבור טמאין: דמית נשיא. ומנא לכל ישראל להתעסק בו: אי נימא בשלשה עשר. כשהיו מטהרין כליהם: סכין למה ליה לאטבילה. למריה הכי הוה עמוד לטימא וזה המנואל אם טהור הוא למה מחזיקה בטמאה ושוחט בה שלמי חגיגתו ב"ט: אלח דמית בארבעה עשר. וכשהטבילו כליהם ב"ג הכריזין לארבעה עשר לא היו יודעין ציבור בטומאה א"כ גם את הקופיץ הטביל לשבירת העמנות דחגיגת ארבעה עשר: ומאי שנא סכין. דלמרי' אטבילה מרה מאתמו ומאי שנא קופיץ דלא אמרי' אטבילה מרה מאתמו: לא צריכא דנשיא גוסס בשלשה עשר. ולא גרסינן ומת בארבעה עשר דמה לי מת ומת לי לא מה: סכין דחד ספיקא הוא. דאיכא למימר שמה ימות הנשיא ויעשו פסח בטומאה משום דה ספיקא לא אימנע מלאטבילה ואטבילה דחייב שמה לא ימות ויעשה פסח בטהרה: אבל קופיץ דתרי ספיקי. אית ליה מסלקי ליה מתורת טבילה שמה ימות ולא יצאו חגיגות לא בארבעה עשר ולא בחמשה עשר או אפי' לא ימות שמה אני לא אכטרך לחגיגת ארבעה עשר שהיה חבורתי מועטת ויבא פסח במרובה ואי משום חגיגת חג חמשה עשר עדיין יש שהיה להטבילה ב"ד הלכך לא אטבילה מרה בשלשה עשר: בן דורתאי פירש. מן החכמים ונבדל מהם מפני שהיו אומרים אין חגיגת ארבעה עשר דוחה שבת: וישב לו דרכו. רחוק מירושלים שלא לעלות לרגל ויתחייב בפסח ובחגיגה דקסבר חגיגה חובה ואפי' במרובה: ואנן טעמא דפרושים וכו'. וכי לכך הארכנו לדרוש המקראות אחר טעמי המבדילים מן החכמים: מותר הפסח. בין שהפריש פסחו ואכל ונתכפר באחר ואח"כ נמאל זה בין שהפריש מעות לפסחו והלה קדושה פסח על כונו והוצלו טבלים וניתותרו מן המעוה: שקרב שלמים. במועד או לאחר הרגל: לדבר הבא מן האלון ומן הבקר. היינו שלמים שכשיון לבא מכל אמן ומכל בקר זכר ונקבה: אמאי לא דחויא שבת. ואפילו חגיגת חמשה עשר הא ודאי קרבן ציבור הוא דהא חתי כביטפולא כי פסח זמן קבוע לה: וחגגתם אותו. בחג הסכות קבוע דתשלומין קרא דחגגתם כל שמונה הלכך שמונה הוה אלח לאו שמע מינה אין כך חגיגה שדוחה שבת הלכך לא משכחת שמונה לעולם: כנון שחל י"ט הראשון של חג להיות בשבת. דמתי נמי שמיני עזרת בשבת דאין כאלו אלח ששה: אבין תכלא. קובר את בניו היה: לימא כי האי מילתא. שאילה שאינה הוגנת: (רש"י)

תוספות מאי טעמא דבן דורתאי דכתיב וזבחת פסח וכו'. רש"י פי' דבחגיגת י"ד מיירי ולפי' צ"ל דלבן תימא אע"ג דאית ליה היקשא אחרינא לעיל חגיגת י"ד לא דחיה שבת אע"ג דלכל מילי אקשיה חגיגה לפסח דאפילו לשבירת עצם אקשיה אי לאו דכתיב בו מדקאמר רב אשי בסמוך ואנן טעמא דפרושים ניקו וניפירוש וכן תימא נמי ס"ל דדחי' שבת לא הוה מתמה כולי האי וטעמא דליפנין בסמוך מוחגותם אותו וגו' דלא דחיה שבת אע"ג דקרבן ציבור היא ה"ג לבן תימא אע"ג דקרא וחגגתם אותו בחגיגת ט"ו כתיב טהור הוא להשוות החגיגות יחד ולהכי איצטרך לבן דורתאי למילף מוחגותם פסח שהוקשו לענין זבוחה ואפי' בשבת לאפוקי שלא נקיש החגיגות יחד ולא מצי למילף מהיקשא דבן תימא דכ"ג וקשה דלעיל קאמר רב אשי דאי חובה היא תינתי בשבת משמע דלבן תימא ולתנא דלקמן דאית להו חגיגת ארבעה עשר דאורייתא דחיה שבת א"כ מאי קמתמה רב אשי ואנן טעמא דפרושים ניקו וניפירוש ועוד תיקשי לההוא דאמר בהוציאנו לו (יומא נ.) נקוט היא כללאל בידך כל שזמנו קבוע דוחה את השבת ואת הטומאה ואפי' דיחיד הא איכא חגיגת י"ד דקבוע לה זמן ולא דחיה לכך נראה לר"י עיקר דהכא איירי בחגיגת ט"ו כדכונן דמיינת קרא דחגגתם אותו ואתי שפיר דלא כיל בהוציאנו לו אלא דבר שקבוע לו זמן יום אחד ולא יותר אבל חגיגת ט"ו לא חשיב כל כך זמן קבוע כיון שיש לה תשלומין כל שבעה ומ"מ פריך שפיר הא ודאי קרבן ציבור הוא דאף חגיגת חמשה עשר חשיבה זמנה קבוע כדאמרין בפרק ב' דביצה (דף כ:) אמר להן ב"ה אף זו קבוע לה זמן דתנן עבר הרגל ולא חג

אינו חייב באחריותו ואין להקשות א"כ אמאי הוצרך בן דורתאי לפרוש ולהתרחק כדי שיהיה בדרך רחוקה ויפטר הלא היה יכול להביא חגיגתו כל שבעה כדילפינן בסמוך אומר ר"י דלמא יהודה בן דורתאי ס"ל מדאיתקש חגיגת חמשה עשר לפסח שמע מינה אין לה תשלומין והא דמוקי בן דורתאי קרא דזבחת פסח בחגיגת חמשה עשר ולא בחגיגת י"ד משום דסבר דחגיגת י"ד לאו דאורייתא: הא דרבי קרבן ציבור הוא. נקט קרבן ציבור משום דאיכא תנא דתלי בהכי בפ' יש קרבנות (תמורה יד.) דתנן יש קרבנות ציבור שאין ביחוד שקרבנות ציבור דוחין את השבת ואת הטומאה ומיהו בפרק הוציאו לו (יומא נ.) אמרי' כל שזמנו קבוע דוחה את השבת וטומאה אפילו ביחוד וק"ק דהכא קרו ליה קרבן ציבור משום דאתי בכינופויא וכן ביומא [אבל בחגיגה] (דף 1.) קרי ליה קרבן יחיד: הא דרבי קרבן ציבור. תימה לרשב"א מה בכך אם הוא קרבן ציבור והא פסח ותמיד ושעירי ר"ח ועומר ושתי הלחם לכולהו מצרכיני קראי בכיזד צולין (לקמן עז.) שידחו שבת וא"כ הכא מנא לן לאורי' דחגיגה בכלל שאר קרבנות מועדות דהאי קרא דחוגותם כתיב בסוף פרשת פינחס: שלמים ששחטן מערב יו"ט וכו' נראה לר"י דאפי' הקדישם מתחלה ושחטן לשם חגיגת ט"ו איירי דאי לשם שלמים דעלמא אין יוצא משום חגיגה אפי' שחטן ביו"ט דכל דבר שבחובה אין בא אלא מן החולין לכך נראה דהקדישן ושחטן לשם חגיגה דהואיל והוי דבר שבחובה ואינו בא אלא מן החולין שצריך להקדישם לשם כך סברא הוא שישחט נמי בשעה הראויה לחגיגה וראייה לדבר מדאמר לעיל שבעה שמונה הוא אלא מכאן לחגיגה וכו' ואי יכול לשוחטה מערב י"ט אכתי שמונה הוה הקשה ריב"א והא האי קרא דזבחת שלמים לא כתיב גבי שמחת י"ט אלא גבי הר עיבל והיכי יליף מיניה י"ט וי"ל דאיכא למימר דבכל ענין קאמר קרא דבעינן זביחה בשעת שמחה: (תוספות)

דף עא

בשעת שמחה וליכא משום חגיגה הוי דבר שבחובה וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין לימא מסייע ליה [דברים טז-טו]. והיית אך שמח לרבות לילי י"ט האחרון לשמחה אתה אומר לילי י"ט האחרון או אינו אלא לילי יום טוב הראשון תלמוד לומר אך (שמח) חלק מ"ט לאו משום דאין לו במה ישמח לא כדתיני טעמא מה ראית לרבות לילי יום טוב האחרון ולהוציא לילי יום טוב ראשון מרבה אני לילי יום טוב האחרון שיש שמחה לפניו ומוציא לפני לילי יום טוב ראשון שאין שמחה לפניו מתיב רב יוסף חגיגת ארבעה עשר יוצא בה משום שמחה ואין יוצא בה משום חגיגה אמאי הא בעינן זביחה בשעת שמחה וליכא אמר רב אידי בר אבין שעיקב ושחטה אמר רב אשי הכי נמי מסתברא דאי לא תימא הכי הא מתניתא מאן קתני לה בן תימא בן תימא הא פסלה לה בלינה ש"מ מתיב רבא ההלל והשמחה שמונה ואי אמרת בעינן זביחה בשעת שמחה הא זמנין סגיאיין דלא משכחת לה אלא שבעה כגון שחל י"ט הראשון להיות בשבת א"ר הונא בריה דרב יהודה משמחו בשעירי הרגלים אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דשעירי הרגלים חי נאכלין צלי אין נאכלין ושמחה בחי ליכא ועוד כהניס אוכלין וישראל במה שמחים אלא א"ר פפא משמחו בכסות נקיה ויין ישן כי אתא רבין א"ר אלעזר שלמים ששחטן מערב יום טוב יוצא בהן משום שמחה ואין יוצא בהן משום חגיגה יוצא משום שמחה לא בעינן זביחה בשעת שמחה ולא משום חגיגה הוי דבר שבחובה וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין מיתבי והיית אך שמח לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה אתה אומר לרבות לילי יום טוב האחרון או אינו אלא לרבות לילי יום טוב הראשון תלמוד לומר אך חלק מאי טעמא לאו משום דאין לו במה ישמח לא כדתיניא מה ראית לרבות לילי יום טוב האחרון ולהוציא לילי יום טוב הראשון מרבה אני לילי יום טוב האחרון שיש שמחה לפניו ומוציא לפני לילי יום טוב הראשון שאין שמחה לפניו אמר רב כהנא מנין לאימורי חגיגת חמשה עשר שנפסלין בלינה שנאמר [שמות כג-יח] ולא ילין חלב חגי עד בקר וסמיך ליה ראשית למימרא דהאי בקר בקר ראשון מתקף לה רב יוסף טעמא דכתב ראשית הא לא כתב ראשית הוה אמינא מאי בקר בקר שני מי איכא מידי דבשר איפסיל ליה מאורתא ואמורין עד צפרא אמר ליה אביי אלמה לא והרי פסח לרבי אלעזר בן עזריה דבשר איפסיל ליה מחצות ואמורין עד צפרא אמר רבא רב יוסף הכי קא קשיא ליה מי איכא מידי דאלו תנא לבשר לא בעי ראשית ורב כהנא לאימורין בעי ראשית מאי היא דתניא [דברים טז-ד] לא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון בקר

רש"י בשעת שמחה. ביום טוב שהו' זמן שמחה: והיית אך שמח. קרא יתירא הוא דכתיב לעיל מיניה חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים וסמיך ליה ושמחת בחגך והלך כתיב שבעת ימים תחוג וגו' והיית אך שמח: לרבות לילי יום טוב האחרון. ואין שמחה אלא באכילת שלמים ויום טוב האחרון גופיה לל דהא הרי זמנין שבעת ימים כתיב גבי שמחה כדפריש"י ומומילא אימעיט שמיני: או אינו אלא לרבות לילי יום טוב הראשון. והא על פי שאין קרבן בלינה נלמד שהטעמו הכתוב לשחוט שלמים מערב יום טוב לשמחה לילי יום טוב: אך (שמח) חלק. כל חכין ורקין מיעוטיין: מאי טעמא. משוינן מיעוטה לילי ראשון ויבוי' לילי אחרון ולא אמרינן איפסל לאו משום דלמרינן לון חן במה ישמח שלמים הנשחטין מערב לאו שמחה היא דבעינן זביחה בשעת שמחה: שיש שמחה לפניו. כל ימות ולילות החג: חגיגת י"ד כו'. קס"ד דרב יוסף בשחטה בלרבעה עשר קאמר: הא מתניתא. בן תימא אמרה לעיל וכן תימא איפסילא לה דהא אמר חן נאכלת אלא ליום וזילת: והשמחה. בשלמים: שחל יום טוב בשבת. ומעבר לון יכול לשחוט דהא בשעת שמחה בעיה: אמר רב הונא. ודאי מקרבן שמחה ליכא אלא שבעה אלא הא דתני השמחה שמונה משמחו בשעירי הרגלים שעיר החטאת האמור בראשון שכל יום היה שעיר צל משל ציבור וכל חטאות החוליות נאכלות וכל קרבן ציבור הקבוע דוחה שבת: חי נאכלין. אם בל לאוכלו בשבת לל לאכלנו כי אם חי לחון כליותו וביטולו דוחה שבת ובשר חי לון כחן שמחה: ועוד נהי נמי דיש שמחה בבשר חי חטאות און נאכלות אלא לכהניס והן אוכלין וישראל במה ישמחו: לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה. כשאר לילי החג: או אינו אלא כו'. כדפריש"י: לאימורי חגיגת ט"ו שנפסלין בלינה. ואע"פ שאמין אכילת בשרה כל יום המחרת: וסמיך ליה ראשית ביטורי וגו'. ודקוש ביה בקר ראשון: דבשר איפסיל ליה מאורתא. משחטה ועבר יום ששה עשר ואימורין יבשרו עד בקר שבעה עשר לחי בקר שני בקר של שבעה עשר: ר' אליעזר בן עזריה. פסקא בתרא (דף קב:) דאמר מדלוייתא אכילת פסח עד חלות ותו לא: הכי קשיא ליה. לע"ג דלחובת מלתא אחריית: ומי איכא מידי. כלומר אפשר להיות משמעות המקרא בקר שני חן חזינן תנא דמתנית' דלקמן דאפי' לבשר שהו' קל מאימורין לא בעי ראשית ובקר דכתיב ביה משמע ליה לתנא בקר ראשון ורב כהנא באימורין דחמירא דקושחיהו לל משמע ליה בקר דכתיב גבייהו בקר ראשון בלל ראשית: אשר תזבח בערב. בחגיגת ארבעה עשר מיירי נשחטה עם הפסח בערב דהא ליכא למימר בערב של יום טוב הראשון עלמא קאמר קרא דלסן כן מאי בערב הלל שחיתון ביום כולו: שנאכלת לשני ימים. דהאי בקר בוקרו של ששה עשר קאמר קרא: (רש"י)

תוספות לרבות לילי יום טוב האחרון. נראה לריב"א דהוא הדין לילות אחרות איצטריך ריבוי משום דהאי קרא דושמחתם לפני ה' שבעת ימים דדרשינן מיניה שלמי שמחה דרשינן נמי מיניה בפרק לולב וערבה (סוכה מג.) במקדש לולב שבעת ימים והתם ימים ולא לילות ומיהו לילי יום טוב האחרון איצטריך ריבויא טפי משום דשמיני רגל לפני עצמו הוא וה"א לא יחא מחוייב לזבוח שמחה ביום שביעי לצורך שמיני כמו שאינו מחוייב בערב יום טוב לצורך הלילה: או אינו אלא לילי י"ט הראשון. ולא בא למעוטי שאר לילות אלא לילי יום טוב האחרון: לאו משום דאין לו במה ישמח. וא"ת אם כן תיפוק ליה מאידך קרא דבעינן זביחה בשעת שמחה וי"ל דאי מהתם ה"א דלא בעינן זביחה בשעת שמחה אלא בחגיגה של יום טוב שיכול לשוחטה בו ביום אבל הכא שאין יכול לשוחטה בלילה לא להכי איצטריך אך למעט: לילי יום טוב האחרון. פ"י בקונטר' דוקא לילה אבל יום שמיני לא וקשה לריב"א דהתנן ההלל והשמחה שמונה וליכא למימר משום ליל שמיני קתני שמונה דליכא שמונה לילות דליל יום טוב דלא ראשון לא קחשיב ועוד דומיא דהלל דעיקרו ביום ועוד דכי פריך לקמן ואם איתא זמנין דלא משכחת לה שמונה כגון שחל להיות יום טוב הראשון בשבת ואי כפירוש הקונטר' תיקשי נמי לכולי עלמא דכשחל יום שמיני באחד בשבת אז ליכא אלא שבעה דמתי ויכל לשחוט לליל שמיני שהוא מוצאי שבת דאי שחית בערב שבת איפסלה לא הלכך נראה לפרש דלילי יום טוב האחרון לאו דוקא דה"ה ביום: מנין לאימורי חגיגה שנפסלין בלינה שנאמר ולא ילין כו'. מהכא נפקא בכל אימורין:

לימד על חגיגת י"ד שנאכלת לשני ימים ולילה אחד או אינו אלא ליום ולילה כשהוא אומר [דברים טז-ד] ביום הראשון (לבקר) הרי בקר שני אמור או אינו אלא בקר ראשון ומה אני מקיים חגיגה הנאכלת לשני ימים ולילה אחד חוץ מזו כשהוא אומר בו [ויקרא ז-טז] אם נדר או נדבה לימד על חגיגת י"ד שנאכלת לב' ימים ולילה א' אמר מו או אינו אלא בקר ראשון הא אמרת כשהוא אומר ביום הראשון (לבקר) הרי בקר שני אמור ה"ק או אינו אלא בשתי חגיגו' הכתוב מדבר אחת חגיגת י"ד ואחת חגיגת ט"ו וזו לבוקרה וזו לבוקרה הדר אמר אלא דקי"ל חגיגה הנאכלת לשני ימים ולילה אחד א"כ אם נדר או נדבה במאי אי חגיגת י"ד הא כתיב בה יום ולילה אי חגיגת ט"ו הא כתיב בה יום ולילה אלא האי לחגיגת ט"ו והאיך כוליה קרא לחגיגת י"ד לימד על חגיגת י"ד שנאכלת לשני ימים ולילה אחד טעמא דכתיב ביום הראשון לבקר דמאי בקר שני הא כל היכא דכתיב בקר סתמא בקר ראשון ואע"ג דלא כתב ביה ראשית: מתני' הפסח ששחטו שלא לשמו בשבת חייב עליו חטאת ושאר כל הזבחים ששחטן לשם פסח אם אינו ראויין חייב ואם ראויין הן רבי אליעזר מחייב חטאת ור' יהושע פטור א"ל ר' אליעזר מה אם הפסח שהוא מותר לשמו כששינה את שמו חייב זבחים שהן אסורין לשמן כששינה את שמו אינו דין שיהא חייב א"ל ר' יהושע לא אם אמרת בפסח ששינהו בדבר אסור תאמר בזבחים ששינו בדבר המותר א"ל ר' אליעזר ציבור יוכיחו שהן מותרין לשמן והשוטח לשמן חייב א"ל ר' יהושע לא אם אמרת באימורי ציבור שיש להן קצבה תאמר בפסח שאין לו קצבה רבי מאיר אומר אף השוחט לשם אימורי ציבור פטור שחטו שלא לאוכליו ושלא למנויו לערלין ולטמאין חייב לאוכליו ושלא לאוכליו למנויו ולערלים לטמאין ולטהורין פטור שחטו ונמצא בעל מום חייב שחטו ונמצא טריפה בסתר פטור שחטו ונודע שמשכו הבעלים את ידם או שמתו או שנטמאו פטור מפני ששחט ברשות: גמ'

רש"י או אינו אלא ליום ולילה. דהאי בקר בוקרו של ט"ו קאמר: כשהוא אומר ביום הראשון (לבקר). מכלל דנאכלת כל יום הראשון של יום טוב וקאמר לבקר דלא תלין עד בקר שני: או אינו אלא בקר ראשון. לקמיה פריך היכי תיסק דאעמין למימר תו הא אמרת ביום הראשון חד ולבקר תרי: ומה אני מקיים חגיגה הנאכלת לשני ימים. דנפקא לן מקרא אחרינא דיש חגיגה נאכלת לשני ימים ולקמן מפרש היכא אשכחן ובאינו חגיגה אני מקיימה בשאר חגיגות חוץ מזו: כשהוא אומר אם נדר. באכילה שלמים שני ימים אם נדר או נדבה זבח קרבנו ביום הקריבו את זבחו ויאלל וממחרת וגו' הרי שני ימים ולילה שבינתיים והוא ליה למיכתב נדר ונדבה אם נדר למה לי ריבה אף שלמי חובה לאכילת שני ימים: לימד על חגיגת י"ד כו'. ולקמן מפרש במאי מישתמע ליה והשתא מפרש לה למתניתא והדר אסיק אהקפת' דהנא לבקר לא בעי ראשית: הכי קאמר או חנו. אלא ליום ולילה והאי דכתב ביום הראשון לבקר מילתא אחריתי היא ובשתי חגיגות דיבר הכתוב חגיגה ארבעה עשר והמשה עשר זו לבוקרה וזו לבוקרה והכי משמע קרא לא ילון מבקר חגיגת י"ד אשך תזבח בערב וסמך לינה לבוקרה משמע ומאותה שחזר ביום הראשון דהיינו חגיגת חמשה עשר לא ילון לבוקר של ששה עשר: הדר אמר. תנא ומה אני מקיים חגיגה הנאכלת לשני ימים חוץ מזו כלומר באיזו חגיגה חוץ מזו אני מקיים את אשר אני מוצא שנאכלת לשני ימים הרי השווית את כוון והיכן אני מוצא כשהוא אומר אם נדר הרי מלאתי שיש חגיגה נאכלת לשני ימים ואיזו היא על כרחיך לימד על חגיגת י"ד כו' והאיך לימד דעל כרחיך אי נמי אם נדר בחגיגת ט"ו משוית ליה דקולא דלוינה בזה עם הפסח שמעת בה מיהא דנאכלת לשני ימים וביום הראשון לבקר על כרחיך לאו חגיגת ט"ו קאי אלא אשך תזבח בערב ולימד שהאכלנה כל יום הראשון עד בקר שני: האי לחגיגת חמשה עשר. אם נדר: והאיך כולי'. וביום הראשון כדפריש': וטעמא דכתיב כו'. השתא מפרש אהקפתיה דלוינו תנא לבקר לא בעי ראשית אי לא כתיב ביום הראשון לבקר דמשמע תרי הוה אמינא בקר בקר ראשון ואע"ג דבבקר קאי דקול וכל שכן בקר דכתיב גבי חלב חגי דלא בעי ראשית והאי דסמכיניה קרא מילתא אחריתי דרוש בה: מתני' הפסח ששחטו בשבת שלא לשמו. ובסבור כסם שמונת לשמו כד מותר שלא לשמו: חייב חטאת. שחילל שבת בשוגג: אם אינו ראויין. לפסח כגון עגל או איל בן שתי שנים או נקבה חייב עליו חטאת אם נעלמה ממנו שבת או כסבור שמונת לשחוט אחרים לשם פסח בשבת דהאי לאו טועה בדבר מורה הוא דהכל יודעין שאין זה כשר לפסח: ואם ראויין הן. כגון שהוא שם בן שנה של שלמים ששחטו לשם פסח דמותר שחטו טעה בזה ולא נזכר שהקדישו לבד אחר: ר' אליעזר מחייב חטאת. אע"פ שטעה בדבר מזה: ור' יהושע פטור. דקסבר טעה בדבר מזה ועשה חטאת כל דהו פטור מחיוב חטאת שבה וזה עשה מזה שהקריב קרבן וכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשירין ואף הנשחטין לשם הפסח ר' יהושע מכשיר להו דפסק תמיד נשחט (ד' סב): מה אם פסח שחטת. לשחטו בשבת לשמו שיהא חטאת שניה את שמו מודית לי דחייב חטאת דקתני לעיל: שגינה בדבר האסור. ששחטו לשם קרבנות אחרים ששחטו בשבת: ששחטן לשם פסח שמונת לשחטו בשבת: אימורי ציבור. קרבנות האמורין ציבור בשבת כגון תמידין ומוספין ויבחו שמונתין לשחטן לשמן והשחטו אשך זבחים לשמן בשבת חייב: שיש להן קצבה. שאינו רואה אחרים הרבה עוסקין בשחיתתן וכיון ששחטו תמיד יודע הוא שאין לרדף לשחוט עוד הלכך אין זה טועה אלא שוגג דלא היה לו לטעות בדבר: תאמר בפסח שאין לו קצבה. שהכל לריבוי לכך והרי הוא רואה את אחרים הרבה עוסקין בכך וטריד להתעסק במזה ואפילו שחט הוא פסחו ככר ומלא זבח זה עומד בעזרה ובסבור שהוא פסח ושחטו לשם מי שהוא וטעה על כך הלכך טועה בדבר מזה הוא: ר' מאיר אומר. השחט אחרים כל שזכות שנה לשם אימורי ציבור פטור: שחטו בשבת שלא לאוכליו דפסח פסול הוא ונעלמה ממנו שבת או כסבור ששכר: שלא לאוכליו. לחולה ולזקן חייב חטאת דלא ניתנה לידחות שבת אלא שחטתה: ר' אליעזר אומר. דהא פסח כשר הוא דקתני בתמיד נשחט (ד' סא). דמקלת אוכליו לא פסלי: שחטו ונמצא בעל מום חייב. דשוגג הוא ולא אנוס דהוה ליה לבקריה: שמשכו הבעלים את ידם. ממנו קודם שחטתה ונמנו על אחר: או שמתו או שנטמאו דעכשיו לא ניתנה לידחות שבת אלא: פטור. שאנוס הוא דלא היה יודע שכן ולא היה לו לבדוק על כך: גמ' (רש"י)

תוספות לימד על חגיגת י"ד שנאכלת לשני ימים ולילה אחד. תימה לר"י דתניא בסוף פירק כל הפסולים (זבחים לו) ובשר זבח תודת שלמי למונדי תודה שנאכלת ליום ולילה מנין לרבות שלמי נזיר ושלמי פסח ת"ל שלמי ופי' בקו' התם שלמים הבאים מחמת פסח היינו חגיגת י"ד והשתא הרייתא כמאן דלתנא דשמעתין נאכלת לשני ימים ולבן תימא (לעיל ד' ע). נמי דנאכלת ליום ולילה נפקא ליה מדהוקש לפסח והתם נפקא ליה מכתובת זבח תודת שלמי על כן נראה לר"י דשלמים הבאים מחמת פסח דקתני התם היינו מותרים הפסח שקרב שלמים והשתא אתי שפיר דלקמן פרק האשה (ד' פט). אמורין דמותר הפסח נאכל ליום ולילה ומנא לן אי לא מקרא דהתם ובת"כ בפרשת צו את אהרן משמע בהדיא כפי' ר"י דדריש התם האי קרא דבשר זבח תודת שלמי הבאים מחמת פסח ובתר הכי מיייתי הריהו דשמעתין דריש מלא ילון מן הבשר אשר תזבח בערב וגו' בחגיגה הבאה עם הפסח הכתוב מדבר שתאכל לשני ימים ולילה אחד אלמא משמע דהתא דלעיל איירי במותר הפסח שקרב שלמים: והאיך כוליה קרא לחגיגת י"ד. תימה לרשב"א כיון דכולי' קרא בחגיגת י"ד איירי ומאי בקר בקר שני א"כ תאכל לשני ימים ושני לילות דקרא משמע שאינה נפסלת עד בקר שני אבל ליל בקר שני נאכלת: כל היכא דכתב בקר סתמא בקר ראשון. תימה לר"י דבסוף ערבי פסחים (לקמן קכ). דריש בקר שני אף על גב דכתב דכתיב

במאי עסקינן אילימא בטועה שמעת מינה עקירה בטעות היא עקירה אלא בעוקר אימא סיפא ושאר כל הזבחים ששחטן לשום הפסח אם אינן ראויין חייב אם ראויין הן ר' אליעזר מחייב חטאת ור' יהושע פוטר ואי בעוקר מה לי ראויין מה לי שאינן ראויין אלא פשיטא בטועה רישא בעוקר וסיפא בטועה א"ר אבין אין רישא בעוקר וסיפא בטועה אשכחיה רב יצחק בר יוסף לר' אבהו דהוה קאי באוכלוסא דאינשי א"ל מתניתין מאי א"ל רישא בעוקר וסיפא בטועה תנא מינה ארבעין זימנין דמי ליה כמאן דמנחא בכיסיה תנן א"ר אליעזר מה אם פסח שמוטר לשמו כששינה את שמו חייב זבחים שהן אסורין לשמן כששינה את שמן אינו דין שיהא חייב ואם איתא לא דמי דרישא בעוקר וסיפא בטועה לר' אליעזר לא שני ליה לר' יהושע דשני ליה לישני ליה הכי הכי קאמר ליה לדידי לא דמי רישא בעוקר וסיפא בטועה לדידך לא אם אמרת בפסח ששינה את שמו לדבר האסור תאמר בזבחים ששינה את שמו לדבר המותר א"ל רבי אליעזר אימורי ציבור יוכיחו שהן מותרין לשמן והשוחט לשמן חייב אמר לו רבי יהושע לא אם אמרת באימורי ציבור שכן יש להן קצבה תאמר בפסח שאין לו קצבה למימרא דכל היכא דאית ליה קצבה מחייב רבי יהושע והרי תינוקות דיש להן קצבה ותנן מי שהיו לו שני תינוקות אחד למולו אחד אחר השבת ואחד למולו בשבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת חייב אחד למולו בע"ש ואחד למולו בשבת ושכח ומל את של ע"ש בשבת רבי אליעזר מחייב חטאת ור' יהושע פוטר א"ר אמי הכא במאי עסקינן כגון שקדם ומל את של ערב שבת בשבת דאיכא הך דשבת דטרודי ביה הכא כגון שקדם ושחטינהו לאימורי ציבור ברישא אי הכי רבי מאיר אומר אף השוחט לשם אימורי ציבור פטור אע"ג דקדים ושחטינהו לאימורי ציבור ברישא והתניא רבי חייה [מאבל ערב] א"ר מאיר לא נחלקו ר' אליעזר ורבי יהושע על שהיו לו שני תינוקות אחד למול ערב שבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את של ערב שבת בשבת דחייב על מה נחלקו על שהיו לו שני תינוקות אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת דר' אליעזר מחייב חטאת ור' יהושע פוטר ותסברא מה התם דלא עביד מצוה פטר רבי יהושע היכא דקא עביד מצוה מחייב אמרי דבי רבי ינאי רישא כגון שקדם ומל של שבת בערב שבת

רש"י אי נימא בטועה. כסבור שהוא זבח אחר: שמעת מינה. מדקתני חייב אלמא פסול הוא: עקירה בטעות. שלא נהכוון לעקור גם פסח ממנו היא עקירה כעוקר מדעת: מה לי שאינן ראויין. עוקר לאו טועה בדבר מזה הוא ואמאי פטר ליה ר' יהושע בראיין והלא לא טעה בו שזידע שאינו פסח: רישא. הפסח שקטחו: סיפא. ושאר כל הזבחים: ארכלוסא. חבורה גדולה מאד: הא לא דמי. רישא לסיפא דרישא בעוקר ולא טועה הוא: לר"א. דלחון האי ק"ו לא שאני ליה בין עוקר לטועה: ומקשי' ר' יהושע דשני ליה. לימא ליה דלא דמי טועה לעוקר אמאי אהדר ליה טעמא משום ששינה דבדבר האסור בו: בפסח שאין לו קצבה. אין חשבון לפסחים וזה שמאל טלה זה עומד בעזרה כסבור שהוא אבוד מבעליו ושחטו לשם מי שהיה חייב: תינוקות דיש להן קצבה. מי שיש לו שני תינוקות אחד למול ואחד למול באחד בשבת יודע הוא שאין לו למול בשבת אלא אחד: ושכח ומל את של אחר השבת בשבת חייב. דטעה בדבר מזה ולא עשה מזה הוא דעדיין לא הגיע זמנו ומורה רבי יהושע דחייב: את של ערב שבת בשבת. כסבור שהוא של שבת וזה של ערב שבת היה החמול חולה או שנאנס ומיילא שלא בזמנה אינה דוחה את השבת דהואיל ועבר זמנה ימתן עד למחר: ר' אליעזר מחייב חטאת. לדידך ליה טועה בדבר מזה ועשה מזה פטור: ר' יהושע פוטר. דטעה בדבר מזה ועשה מזה פטור ואע"ג דחילל שבת ועשה שלא כדא מכל מקום מזה מילא קיים והכא נמי אע"ג דלית ליה קצבה ליפטור דמכל מקום עשה מזה דכל הזבחים שנזבחו שלא כשמן כשזיין וזה שמאל זבח אחד בעזרה ושחטו לשם תמידי ציבור כשר לזבחה הראשון: הכא במאי עסקינן כגון שקדם ומל את של ערב שבת בשבת. בשעה שמל את זה עדיין שניהן עומדים למשום הכי פטור דטרודי היה בלחוד מהן דידע הוא שהיום חובת האחד עליו ומתני' כגון דקדים ושחטינהו לאימורי צבור דהשתא לא היה טרודי ועסקו בשחיתוק: ואע"ג כו'. בתמיה: ומלחא ערב. גם מקום: ושכח ומל את של ערב שבת בשבת דחייב. ואע"ג דעשה מזה: על מה נחלקו כו'. וקס"ו השתא ברישא מחייב ר' מאיר כשמל את שניהם ע"י [אפסור] ששניהן כבר הגיע זמנו ומל את של שבת החלה שזמנו היום ואחר כך מל את של החמול ואף על גב דעשה מזה כיון דלא רמיא טרודי עליה בתר דמהליה לשל שבת לאו טועה בדבר מזה הוא וסיפא פטור משום דטרודי בשל שבת והואיל על של מחר דהא ודאי לא קאמר שמל את שניהם דהא לא טעי בהכי אלמא היכא דלא טרודי האוינא לר"מ חייב: והסברא. דטעמא משום הכי הוא השתא סיפא דלא עבד מזה דעדיין לא הגיע זמנו פטור רישא דעבד מזה מחייב: אמרי דבי ר' ינאי רישא כגון. שנתחלף לו החמול של שבת בערב שבת ועדיין לא נודע טעותו וסבור שזה העומד של שבת הוא ואע"ג דטרודי ביה דרמיא מזה עליה כפי מחשבתו וגם עשה מזה אפי"ו וזה החמול של שבת בערב שבת ומלו בערב שבת עדיין לא נודע טעותו וסבור שזה העומד של שבת הוא ואע"ג דטרודי ביה דרמיא מזה עליה כפי מחשבתו וגם עשה מזה אפי"ו וזה החמול של שבת בערב שבת ויתנה שבת לידחות אללו וסיפא יתנה שבת לידחות אלל של שבת וטעה בדבר מזה פטור ואפי"ו לא עשה מזה לרבי מאיר פטור והשוחט לשם אימורי צבור יתנה שבת לידחות אללו וסיפא יתנה שבת לידחות אלל של שבת וטעה בדבר מזה פטור ואע"ג שטרודי בזבח זה בימים שעברו וידע שזבח זה עומד ליקרב נבהל ושכח שזבח אימורי צבור ושחטו לאימורי צבור ושחטו לשמן: (כ"ט)

תוספות שמעת מינה עקירה בטעות היא עקירה. אומר ר"י דפלוגתא היא בהתכלת (מנחות טז.). הא לא דמי רישא בעוקר בו. ומאי קאמר ר' יהושע שכן שינה שמו בדבר האסור אפילו שינה שמו לדבר המותר נמי חייב כיון שהוא עיקר: לרבי יהושע דשני ליה לימא ליה הכי. תימה לרשב"א הא אפי"ו אי מוקמי' כולה בטועה ע"כ רבי יהושע לדבריו דרבי אליעזר קאמר דלדידיה רישא אפילו שינה לדבר המותר חייב כיון דלא עשה מצוה דמתני' מוקמי' בגמרא כרבי שמעון דאית ליה היכא דלא עשה מצוה חייב לרבי יהושע בפרק רבי אליעזר דמילה בסופו (שבת קלז.). דאמר רבי שמעון לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על ב' תינוקות אחד למול אחר השבת ואחד בשבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת דחייב משום דלא עשה מצוה א"כ מה שהוצרך לומר דרישא משום דשינה לדבר האסור היינו לדברי רבי אליעזר דלרבי אליעזר בסיפא נמי לא עשה מצוה דפסל לעיל אחרים לשם פסח ואומר ר"י דבכמה מקומות מצי למימר וליטעמיך ולא קאמר ועוד דלא דמי לתינוקות דהתם ודאי חייב כשמל של אחר השבת בשבת לפי שלא עשה מצוה וגם לא ניתנה שבת לידחות אצל אותו תינוק אבל פסח ששינה לדבר המותר פטור כיון שניתנה שבת לידחות אצל אותו פסח אם היה שוחטו לשמו: לדידך לא אם אמרת בפסח כו'. תימה לרשב"א מה משיב ר' יהושע לדברי ר' אליעזר תאמר בזבחים ששינה שמו לדבר המותר כיון לר' אליעזר לא שני בין עוקר לטועה מה מועיל מה ששינה לדבר המותר הלא לר' יהושע עוקר לדבר המותר חייב ח"ה טועה לר' אליעזר ומפרש דה"ק ר' יהושע לר' אליעזר נהי דלא שני לך בין עוקר לטועה מ"מ יש לחלק דרישא תרתי לגריעותא עוקר ולדבר האסור וסיפא תרתי לטיבותא דטועה ולדבר המותר: שקדם ומל של שבת בערב שבת. הוה מצי לפלוגי בדידי' בין קדם ומל ללא קדם אלא דנקט רבותא בסיפא דמל של אחר השבת בשבת פטור אע"ג דלא עשה מצוה כיון שניתנה שבת לידחות ורישא נמי קמ"ל רבותא דנקט ע"ש אף על גב דעשה מצוה חייב כיון שלא ניתנה שבת לידחות: (תוספות)

שלא נתנה שבת לדחות [וסיפא נתנה שבת לדחות אצלן] הכא הרי נתנה שבת לדחות אצל קרבן ציבור א"ל רב אשי לרב כהנא הכא נמי הרי נתנה שבת לדחות אצל תינוקות דעלמא א"ל לגבי דהאי גברא מיהת לא איתיהיב: ושאר כל הזבחים ששחטן לשום פסח אם אינן ראויין חייב ואם ראויין רבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פטר: מאן תנא דשני ליה בין ראויין לשאינן ראויין ר' שמעון היא דתניא אחד הזבחים הראויין ואחד זבחים שאינן ראויין וכן השוחט לשם אימורי ציבור פטר דברי ר' מאיר א"ר שמעון לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על שאינן ראויין שחייב על מה נחלקו על הראויין שרבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פטר אמר רב ביבי אמר רבי אלעזר פטר היה רבי מאיר אפי' עגל של זבחי שלמים ששחטו לשום הפסח א"ל רבי זירא לרב ביבי והאמר רבי יוחנן מודה היה רבי מאיר אפילו חולין לשום פסח והא"ר יוחנן מודה היה ר"מ בבעלי מומין בעלי מומין לא מיחלפי הני מיחלפי וטעמא דרבי מאיר משום איחלופי ולא איחלופי והאמר רב ביבי א"ר אלעזר פטר היה ר' מאיר אפי' עגל של זבחי שלמים ששחטו לשום הפסח אלמא טעמא דר"מ משום דטריד א"ל טריד אע"ג דלא מחלף מחלף אע"ג דלא טריד לאפוקי בעלי מומין דלא איחלופי מחלף ולא טריד יתיב ר' זירא ורבי שמואל בר רב יצחק אקילעא דר' שמואל בר רב יצחק ויתבי וקא אמרי א"ר שמעון בן לקיש נתחלף לו שפוד של נותר בשפוד של צלי ואכלו חייב ור' יוחנן אמר אשתו נדה בעל חייב יבמתו נדה בעל פטור איכא דאמרי כ"ש בההיא דמחייב דלא עשה מצוה אית דאמרי בההיא פטור מאי טעמא התם הוא דה"ל לשילוי אבל הכא דלא ה"ל לשילוי לא ור' יוחנן מאי שגא יבמתו דקא עביד מצוה באשתו מעוברת והא איכא שמחת עונה שלא בשעת עונתה והאמר רבא חייב אדם לשמח אשתו בדבר מצוה סמוך לווסתה אי הכי אפי' יבמתו נמי יבמתו בזוי מינה אשתו לא בזוי מינה ור' יוחנן כמאן אילימא כרבי יוסי דתנן רבי יוסי אומר יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת ושכח והוציא את הלולב לרשות הרבים פטור מפני שהוציא ברשות דילמא שאני התם דזמנו בהול ואלא רבי יהושע דזבחים דילמא התם נמי זמנו בהול ואלא כרבי יהושע דתינוקות התם נמי זמנו בהול ואלא כרבי יהושע דתרומה דתנן היה אוכל בתרומה ונדע שהוא בן גרושה או בן חלוצה רבי אליעזר מחייב קרן וחומשו ר' יהושע פטר דילמא כדרב ביבי בר אבבי דאמר רב ביבי בר אבבי בתרומה בערב הפסח דזמנה בהול אי נמי שאני תרומה דאיכרי עבודה ועבודה רחמנא אכשר דתנן היה עומד ומקריב ונדע שהוא בן גרושה או בן חלוצה כל הקרבנות כולן שהקריב על גבי המזבח פסולין ור' יהושע מכשיר ואמרין מ"ט דר' יהושע דכתיב [דברים לג-יא] ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה ותרומה היכא איכרי עבודה דתניא מעשה בר' טרפון שלא בא אמש לביהמ"ד לשחרית מצאו רבן גמליאל אמר לו מפני מה לא באת אמש לבית המדרש אמר לו עבודה עבדתי אמר לו כל דבריך אינן אלא דברי תימה וכי עבודה בזמן הזה מנין אמר לו הרי הוא אומר

רש"י ואחד זבחים שאינן ראויין. לפסח: פטור. הואיל וטרוד במתעבת לכו מאז הופרכו ויודע שעליו להקריבם טועה ושוחטן לשם פסח: על שאינן ראויין שחייב. לזאת טועה הוא: אפילו עגל. דסד"א ליכא דטעי בה: לא טריד בהו. אין מתעבת הקרבנות כלבו עד הנה: האי טריד ביה. כל ימי הפרשתן כלבו ועסקו ואומר מהו אפנה ואקריבנו: חולין לשם פסח מה לי א"ר מאיר. כלומר מה ר' מאיר אמר לנו: מודה היה ר' מאיר בבעלי מומין. הואיל ולאו בני קרבן נינהו לא יוכל לומר טועה הוא וחייב הכא נמי חולין לשם פסח יהא חייב הואיל ולאו בני קרבן נינהו: הני מיחלפי. חולין בקדשים מיחלפי ויכול לומר טעמיה סבור הייתי קדשים הן משום הכי פטורי: הני לא מיחלפי. בעלי מומין בקדשים לא יוכל לומר טעמיה סבור הייתי קדשים הן משום הכי פטורי: אלא משום איחלופי וחולין לא טריד בהקרבנות: אקילעא. לפני הבית כעין בית שער וקורין פרוי"א (פורי"א: פרוזדור ומבנה הבולט החוץ, שבו פתח הבית): ב שפוד כל ש"ל. על קודש הראוי ואכילה קדשים מזה דכתיב (שמות כט) ואכלו אותם אשך כופר וגו': חייב. דטעה בדבר מטה ולא עשה מטה ונותר חייבים על זווט כרת ושגגות טהרות דכתיב (ויקרא יט) ואוכלו עוט ישא: אשתו נדה בעל חייב. כדמקו לה לקמיה בסמוך לווסתה ובמעוברת לזאת מטה היא ולקמיה מפרש ואזיל אם חלוק הוא על ריש לקיש או מוסף על דבריו: כל שכן בההוא. נוקרי: דמחייב. דאין שם לחלוות מטה אבל הכא אע"ג דמעוברת מיהו מטה שמחת אשתו איכא: בשפור. ליכא למאן נשייליה: ור' יוחנן מאי שגא יבמתו. דפטור ואע"ג דהוא ליה לשיוליה: דקא עביד. מטה יבוס בביאה ראשונה קאמר: אשתו. מטה פריה ורביה: עונה. לפי מה שהוא חמור או גמל או טייל או הלמודי כדמפרש בכתובות (דף סא:): לשמה את אשתו. אפילו שגא בשעת עונתה אם רואה שמתאוות לו: ומשני בסמוך לווסתה. דמזוהרין ישראל לפרוש מנשותיהן סמוך לזמן ווסת נדוהיהן כדמרינן בשבועות (דף ית): והזרחים את בני ישראל והדוה בנדהה מלאן אזהרה לבני ישראל שיהו פורשין מנשותיהן כו': אי הכי יבמתו נמי. סמוך לווסתה לא רמיא מטה עליה: בזוי מינה. בוש ממנה לשואלה אם סמוך לווסתה הוא: ור' יוחנן. דאמר פטור כמאן: ברשות. של מטה שהיה טרוד בה: דזמנה בהול. שקבוע לה היום וטרוד בהם לא עפשו אימתי הולך אכל בקי ללמוד: דזבחים. דפטור במתא' בשוחט לשם פסח משום דטעה בדבר מטה ועשה מטה: זמנו. של פסח בהול הוא היום למהר פן יעבור זמנו: פן גרושה. כהן חלל זר גמור הוא דכתיב בכהן הגושף גרושה (ויקרא כא) לא יחלל זרעו שמחללו מדיו כהונה: קרן וחומשו. שהרי אכלה סגנו: ור' יהושע פטור. שטעה בדבר מטה: דאיכרי עבודה. אכילתה כדלקמן: ועבודה. של חלל בשגגה רחמנא אכשרה דתנן כו': בך ה' חילו. ככהניס כתיב ישימו קטורה באפך וגו' וסמך ליה בך ה' חילו חללים שבו: אמש. בערב: (רש"י)

הוספת באשתו נמי קא עביד מצוה. ובסמוך נמי פריך והא איכא שמחת עונה ותימה הא באשתו נדה קיימינן דליכא מצוה ולא שמחת עונה ואומר ר"י דפריך אלישנא בתרא דמוטרי טעה בדבר מצוה אע"פ שלא עשה מצוה הלכך פריך והא איכא שמחה וטעה בדבר מצוה ומסיק דהוה ליה לשילוי: סמוך לווסתה. אין לפרש דידוע שהוא סמוך לווסתה ומספקא ליה אם נדה גמורה היא אם לאו דא"ב ביבמתו אמאי פטור כיון דידוע שהוא סמוך לווסתה וסמוך לווסתה דאוריין? דנפקא לן מזהירות את בני ישראל אלא יש לפרש שאינו יודע אם הוא סמוך לווסתה אם לאו דהוה ליה לשילוי כיון שאינו יודע והא דאמר ב"ב דנדה (דף טו.) דכל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן היינו כשיודע שלא הגיע זמן ווסתה דלא חיישינן שמה שניתה ווסתה וה"ה דהוה מצי למימר שאינו יודע אם היא נדה גמורה או לאו אלא נקט דאפילו יודע שאינה נדה כיון דמספקא ליה אם הוא סמוך לווסתה באשתו חייב ומיהו הוה מצי לאשמעינן במספקא ליה אם היא נדה גמורה ואפי' הכי ביבמתו פטור: (תוספות)

[במדבר יח-ז] עבודת מתנה אתן את כהונתכם והזר הקרב ימת עשו אכילת תרומה בגבולין כעבודת ביהמ"ק: שחטו שלא לאוכליו: פשיטא כיון דהתם פסול הכא חייב משום דתנא סיפא פטור תנא רישא חייב והא נמי פשיטא משום דהתם כשר הכא פטור אלא אידי דתנא שחטו שלא לשמו בשבת תנא נמי שלא לאוכליו והיא גופא למה לי משום דקבעי לאיפלוגי ר' אליעזר ור' יהושע א"ל רב הונא בר חיננא לבריה כי אזלת לקמיה דרבי זריקא בעי מיניה לדברי האומר מקלקל בחבורה פטור שחטו שלא לאוכליו חייב מה תיקן תיקן מה תיקן תיקן שבעין ואלביא דר' ע' דאמר אמר עלו לא ירדו שחטו ונמצא טריפה בפתור הא בגילוי חייב מה תיקן תיקן להוציא מידי נבילה מתקיף לה רבינא הא דתניא השוחט חטאת בשבת בחוץ לע"ז חייב עליה ג' חטאות מה תיקן אמר רב עירא שמוציאו מידי אבר מן החי: שחטו ונדע וכו': א"ר הונא אמר רב אשם שניתק לרעה ושחטו סתם כשר לעולה אלמא קסבר לא בעי עקירה א"ה כי לא ניתק נמי גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה ומנא תימרא דתנן אשם שמתו בעליו או שנתכפרו בעליו ירעה עד שיסתאב ומכר ויפלו דמיו לנדבה ר' אליעזר אומר ימות ר' יהושע אומר ימכר ויביא בדמיו עולה בדמיו אין אבל גופו לא דגור לאחר כפרה אטו לפני כפרה ש"מ איתבייה רב חסדא לרב הונא שחטו ונדע שמשכו בעלים את ידם וכו'

רש"י עבודת מתנה. מתנות כהונה שנחתו לכס הרי הן כעבודה: פשיטא כיון דהתם. בתמידי נשחט (דף סא). תנן דפסח שלא לאוכליו פסול. הכל. דנשחט קאי ממילא שמינין דחייב משום דבעי למיתגא ספא לאוכליו ושלם לאוכליו פטור תנא רישא שלא לאוכליו חייב: לדברי האומר. במס' שבת (דף קו). מקלקל בחבורה. העושה חבורה בשבת לקלקלה שאינו מתקן פטור ואין חובל חייב משום שבת אלא שוחט שמתקן או חובל בבהמה וזכר לסל להאכילו כלכו: שלא לאוכליו חייב. דקתני מתני' חייב: מה תיקן. הא פסולי: תיקן. דכל הקרבנות שנפסלו בעזרה תנן במס' זבחים (דף פד). אם עלו למזבח אימוריהן להקטיר לא ירדו: בעלי מומין. תנן התם אם עלו ירדו שלא היה פסול: בקורש: בזוקין שבעין. טלוי"א (טלוי"א: תכלול (כחם בעין המזלמל את הרצויה)) כגון הגטרה דקור שמים (ישעיהו ז) וגבי קרבן מוס הוא כדכתיב (ויקרא כא) או דק או תכלול בעינו: ואלביא דר' ע' ע. במס' זבחים תנן ר' ע' מכשיר בעליו מומין אם עלו ואמרו כגמרא לא לר' ע' אלא דזוקין שבעין הואיל וכשזוקין לפתחה בעושה: טריפה. אמר התם אם עלתה חרד: מידי נבילה. מלמעלה: האוחט חטאת. גר' וכשחטית חולין בפרק שני מפרש אמאי נקט חטאת: ג' חטאות. משום שבת ומשום ע"ז ומשום שחטוי חרץ לעזרה: מה תיקן. הכלא אפי' לטהרו מידי נבילה. מהלכא: הן ר' ע' מכשיר בעליו מומין אם עלו ואמרו כגמרא לא לר' ע' אלא דזוקין שבעין הואיל וכלו אינו נהנה: אשם שניתק לרעה. שמתו בעליו או נתכפרו בחטאת ואשם אינו באין נדבה ומשנתכפרו בחטאת חייב וזבי חטאת היכתיב גמריי לה (תמורה כא) דמחא ובאשם גמריי היכתיב (קס יה). כל שחטותיה מתה באשם רועה ואשם ניקח מעליו והשליכו לאשם לרעות איסתאב ויפול בו מום שזיכר לפדותו ולהוציאו לחולין וכל רועים דמיהם נופלים לנדבה ומה היא נדבה ששה שפוחתה היו במקדש וכתבו עליהן נדבה וקם היו נתנין כל מותר דמי חטאת ואשם ומביאין משם קיץ המזבח עולות בקר לשם ועורות לכהנים שהיו מדרשו של יהודע הכהן במס' תמורה (דף כג): וזה לא המתין עד שיומם ומשנתקחו לרעהיה שחטו סתם כשר לעולת קיץ המזבח הואיל וסוף דמיו לכך היו עומדים: לא בעי עקירה. מאחר שהיה עומד לכך ר' ע' לעקור קם אשם ממנו: א"ה כי לא ניתק נמי. משעה שנתכפר בחטאתיה לקיץ המזבח קאי: גזירה לאחר כפרה אטו קודם שנתכפר. דסתמיה לאשם אבל משניתק לא מיתהלף: ומנא תימרא. ליה מיתהלף דאמר כך דגזרי' הכי: לנדבה. לשפוחתה: ר' אליעזר אומר ימות. כל דלדין על רבי אליעזר היה עושה אשם כחטאת לכל דבר שנאמר (ויקרא ז) כחטאת באשם וכן גבי חטאת שזכרנו דמה לפנים במס' זבחים (דף יוד): רבי יהושע אומר ימכר. לאחר שנתכפר: ויביא בדמיו עולה. נדבה לעזמו ובמס' תמורה מסיק ליה מיתהלף והלא אף הגדה עולה היא מן בין דברי רבי יהושע לדברי חכמים אלא שבזמן שהיא בלא לחובתו הוא סומך עליה ושוחטה ושפוחתה קריבין משל ונשחיה בלא לנדבה יצבור אינו סומך עליה בו: בדמיו אין. אבל חיה גופיה לא אמר דיקרב עולה על פי שמקריבו לעזמו אלמלא גזירה לאחר כפרה שנתכפר בחטאת אטו לפני כפרה דאי קרית ליה התא טעני ואי מילטרייה ליה עולה נמי קודם כפרה מקריב ליה ליהייה והדר מייתייה אחר לאשם ורי אשפר לשנות זבה לזבח אחר כ"ו שעומד לשמו: (רש"י)

תוספות לדברי האומר מקלקל בחבורה כו'. וא"ת והלא ר' יהודה הוא דפטר מקלקל בחבורה ומתני' דמחייב בשאינו ראויין דהיינו מתעסק ששוחט זבח זה וסבור שהוא אחר לא אתי כו' ר' דלדידיה מתעסק פטור כדמוכח בפ' ספא אבל (כריתות יט): דקאמר הנח לתנוקות מתוך שמקלקל בחבורה חייב מתעסק נמי חייב אלמא משמע מאן דפטר מקלקל בחבורה פטר נמי מתעסק וא"כ מתני' לא מתוקמא כמאן דפטר מקלקל בחבורה וי"ל דלדברי האומר מקלקל בחבורה פטור היינו רבי יוחנן אליבא דרבי שמעון דפטר היבא דמקלקל לגמרי דליכא תיקון כלל ולאפוסי מדר' אבהו דבפ' האורג (שבת קו). תני ר' אבהו קמיה דר' יוחנן כל המקלקלין פטורין חוץ מחובל ומבעיר א"ל מוק תני לברא חובל ומבעיר אינה משנה ואת"ל משנה בחובל וזכרין לכלבו ומבעיר וזכרין לאפרו והיינו אליבא דר' ש' מדמפלוג בין חובל ומבעיר ולאשאר מקלקלין אבל מקלקל גמור לא אפי' לר"ש מיהו אכתי קשה לר"י כיון דס"ל לדיכא תיקון כלל במתני' א"כ תקשי לבי' ע' היכי חייב לר"ש מקלקל בחבורה הא מלאכה שאינה צריכה לגופה היא פטורה בחבורה כדמוכח בסוף כל כתבי (שבת קא): דפטר ר"ש התם הורג נחשים ועקרבים משום מלאכה שאינה צריכה לגופה ובריש הנחנקין (טנהדרין פד): נמי מסיק מאן שמעת ליה דאמר מקלקל בחבורה חייב ר"ש האמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה: תיקן להוציא מידי אבר מן החי. משמע דתקרובת ע"ז מטמאה מדאורייתא מדלא קאמר תיקן להוציא מידי נבילה ולא מיחייב אהך טומאה אם נכנס למקדש ובע"ז פ' ר' ישמעאל (דף נב). משמע שהיא מדרבנן דבעי רבי יוחנן תקרובת ע"ז של אוכלין מהו כו' או דילמא איסורא דאורייתא לא בטלה טומאה דרבנן בטלה וי"ל דאיצטריך הכא לשנויי תיקן להוציא מאמנה"כ היכי דלא ניפשוט מהך ברייתא דטומאת תקרובת לאו דאורייתא וכן בסוף העור והרוטב (חולין קט). דאמר אביי הרי אמו תקרובת ע"ז של אוכלין מטמא טומאתה לאו דאורייתא דאי דאורייתא מצינו לאוכלין שמטמא טומאה חמורה ומשני כשישימש מעשה עץ שימש התם נמי דיחיה בעלמא הוא: שחטו ונמצא טריפה בפתור פטור. תימה לר"י אמאי פטור והלא לא עשה מצוה ומתניתין אוקימנא כר"ש דמחייב אפי' לר' יהושע היבא דלא עשה מצוה וליכא למימר דהכא פטור משום דחשבי' ליה כאנוס דע"כ לאו מטעם אנוס פטור ליה אלא משום דטעה בדבר מצוה כדמוכח בגמ' דפריך אי ר' אליעזר חטאת נמי מחייב דהא לית ליה טעה בדבר מצוה פטור ותי' ר"ז דכל זה מדברי ר"מ: אשם שניתק לרעה ושחטו סתם כשר. כל עיקר רעה מדרבנן דמדאורייתא לא צריך רעה כלל ולהכי קאמר אלמא לא בעי עקירה א"ה כי לא ניתק נמי אי אמרת בשלמא בעי עקירה א"ש דבעינן ניתק דע"ז ניתק יזכור לעוקרו אבל לא ניתק לא דגזרי' עוקרו אטו לא עוקרו אבל השתא דלא בעי עקירה קודם ניתק נמי ליכשר דליכא למיחש למידי ומשני דקודם ניתק גזרי' אחר כפרה אטו לפני כפרה ואחר ניתק נמי דיעבד כשר אבל לפתחה מיהא גזרי' האו לפני כפרה ומנא תימרא דתנן אשם כו' בדמיו אין אבל הוא גופיה לא דהא כ"ע מודו דלאחר עקירה וניתוק היה יכול לשוחטו לפתחה דליכא למיגור אטו קודם עקירה הואיל ואיכא היכירא דניתוק אי לאו משום דגזרינן לאחר כפרה אטו קודם כפרה ומה שפי' ר"י דאי אמרת דבעי עקירה אתי שפיר דגזרו בשלא ניתק דילמא אתי לשחוט בלא עקירה ק' א"כ פסח בשאר ימות השנה דבעי עקירה אמאי לא מצריך רעה מקשי' דאמר פ"ק דמנחות (דף ד). א"ר הונא אמר רב אשם שניתק לרעה ושחטו סתם כשר לעולה ניתק אין לא ניתק לא מ"ט אמר קרא הוא בהוייתו יחא אלמא ניתק דאורייתא הוא והכא משמע שהוא מדרבנן וגזרי' אטו קודם כפרה ואור"י דה"פ התם אמר קרא הוא בהוייתו יהא קודם כפרה וכיון דמדאורייתא היה בהוייתו קודם כפרה גזרי' אחר כפרה אטו קודם כפרה ור"י דה"ק דמנחות ניתק אין לא ניתק לא וטעמא כדמפרש הכא דגזרי' אטו לפני כפרה ומסיק מ"ט אמר קרא הוא כלומר מ"ט כשר הלא הלכה למשה מסיני הוא דכל שבחטאת מתה באשם רועה אמר קרא הוא משמע בהוייתו שלבסוף כשיתאב וימכר שהדמים לנדבה והוא עולה ואתא קרא ללמוד על הלכה דהכי גמרינן דכל שבחטאת מתה באשם קרב עולה א"כ כי גמרי' דבאשם רועה למצוה א"כ דבאשם אזיל לנדבה ציבור ולא ידעי' אי הוא עצמו או דמיו וגלי קרא דהא עצמו או לאו הלהכ' ה"א הוא בהוייתו דמקדישאי יהא ולא יקרב עולה וראי' לפי זה דבתמורה פ' אלו קדשים (דף יח). גר' בכל הספרים א"ר הונא אשם שניתק לרעה ושחטו סתם כשר מ"ט אמר קרא הוא בהוייתו

יהא	ולא	גר'	התם	בשום	ספר	ניתק	אין	לא	ניתק	לא:	(תוספות)
-----	-----	-----	-----	------	-----	------	-----	----	------	-----	----------

ותני עלה בחול כי האי גונא ישרף מיד אי אמרת בשלמא בעי עקירה האי פסח הוא וכיון דלית ליה בעלים הוה ליה פסולו בגופו אמטו להכי ישרף מיד אלא אי אמרת לא בעי עקירה מרישא הוה ליה שלמים פסולו משום מאי משום דבר אחר דקא שחיט ליה אחר תמיד של בין הערבים עיבור צורה בעי דתניא זה הכלל כל שפסולו בגופו ישרף מיד בדם ובבעלים תעובר צורתו ויצא לבית השריפה אלא לא תימא שחטו סתם כשר לשום עולה אלא אימא שחטו לשום עולה כשר אלמא בעי עקירה ולרבי חייה בר גמדה דאמר נזרקה מפי חבורה ואמרי כגון שהיו בעלים טמאי מתים ונדחין לפסח שני האי הוא דבעי עקירה הא בעלמא לא בעי עקירה מאי איכא למימר אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע הכא במאי עסקינן כגון שהפרישו קודם חצות ומתו בעלים אחר חצות דהוה ליה נראה ונדחה וכל הנראה ונדחה שוב אינו חוזר ונראה מידי הוא טעמא אלא לרב הא אמר רב בעלי חיים אינם נדחים אלא אמר רב פפא הא מני ר' אליעזר היא דאמר וכן השוחט אחרים לשם פסח פסול דהוה ליה פסולו בגופו ואי רבי אליעזר היא חטאת נמי מחייב דהא לית ליה לר"א טועה בדבר מצוה פטור אלא תרגמא רב יוסף בריה דרב טלא חסידא קמיה דרב פפא הא מני יוסף בן חונאי היא דתנן יוסף בן חונאי אומר הנשחטים לשם פסח ולשם חטאת פסולים אלמא פסולו בגופו היא ומשום הכי ישרף מיד ובפטורי סבר לה כר' יהושע רב אשי אמר רב דאמר כר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה דתניא ר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר אם יש שהות ביום לידע אם משכו בעלים את ידיהם או שמתו או שנטמאו חייב ותעובר צורתו ויצא לבית השריפה מאי טעמא לאו משום דלא בעי עקירה ממאי דילמא משום דסבר לה כתנא דבי רבה בר אבוא דאמר אפילו פיגול נמי בעי עיבור צורה דיליף עון עון מנותר דאי לא תימא הכי נטמאו בעלים מאי איכא למימר הא ודאי בעי עקירה דאמר רבי חייה בר גמדה נזרקה מפי חבורה כגון שהיו בעלים טמאי מתו ונדחו לפסח שני אלא מחוורתא כדשני מעיקרא יוסף בן חונאי היא:

רש"י ותני עלה. דמתניתין: בחול כי האי גונא. הואיל ויכול לטורפו: ישרף מיד. ואין כריך להמתין עד שתעבור אורחה וע"ג דמותר הפסח קרב שלמים ואם היה שחטו ליה שמתו בעליו לשם שלמים היה כשר עכשיו שלא עקר שם פסח ממנו ישרף מיד דהוה ליה פסח שנשחט שלא למנויו: אי אמרת בשלמא. ר"א דסתמייה לשם שלמים קאי בעי עקירה וכל כמה דלא עקר הוה שם פסח עליו משום הכי ישרף מיד ולא בעי עיבור אורה דהוה ליה פסולו בגופו שנשחט שלא למנויו: אלא אי אמרת לא בעי עקירה. וסתמיה שלמים הוא פסולו מחמת מאי הוה האילן ושלמים הוא משום שנשחט אחר תמיד בין הערבים דשחיטה פסח אחר התמיד היא כדלמך בחמיה נשחט (דף נטו): ועבר על עשה דהשלמה: כל שפסולו בגופו. כגון פיגול וטור טמא ויואל ישרף מיד ואין כריך להמתין: דם ובבעלים. כגון נשך הדם וכגון פסח שמתו בעלים או נטמאו אחר זריקה דעכשיו פסח כשר הוא אלא שאין לו אוכליו: תעובר אורחה. ימיתו לו עד שתעובר ממנו אורה כשר דכיון דאין פסולו חמור לא שרפינו קדשים בזיוון ועיבור אורה הוא פסול לניה דהוה ליה פסולו בגופו: ור' חייה בר גמדה. דלמך בחמיה נשחט (דף סד). גבי מהתניה דקתני התם דפסח בעי עקירה ואוקמה כגון שהיו בעלים טמאי מתים כו': הא. אחר דלאו סתמא קאי לפסח לא בעי עקירה: מאי איכא למימר. כלומר מתני' דהכא תיובתיה דקתני ישרף מיד ולא מיתוקמא אלא משום עקירה: אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע. לעולם דקדאמר שחטו סתם כשר לעולה דכיון דקאי לעולה סתמיה עולה הוא וע"ג שסתמיה אשם וכן מותר הפסח כיון דלשלמים קאי סתמא כי שחיט ליה שלמים הוא והכא דקתני ישרף מיד לאו משום עקירה אלא כגון שהפרישו קודם חצות וכי מטא חצות קבעתיה חלות שהוה זמן שחיטתו ונראה לפסח: ומתו בעלים אחר חצות. ונדחה מפסח דשבו אינו חוזר ונראה לשלמים והא דקיי"ל מותר הפסח אחר הפסח קרב שלמים כגון שאבד קודם חצות ונמאל אחר שחיטת הפסח דלא אחא חצות עליה למיקבעה ולא נראה לשחיטה פסח מעולם: מידי הוא טעמא אלא לרב. האי חיובא רב מתריץ ליה דלמך לא בעי עקירה: והאמר רב. בפ' שני שעירי: בעלי חיים אינן נדחין. ואין דיחוי אלא בדם או בבעלים כגון שעיר של שם שנשחט וקודם זריקה דמו מה המשתלח ישרף הדם אבל כל זמן שהקרבן חי אינו נפסל משום דיחוי: אלא אמר רב פפא. לעולם לא בעי עקירה וסתמיה שלמים והא דקתני עלה דמתניתין בחול ישרף מיד ר' אליעזר הוא ומשום דשלמים הוא וכגון דשחיטה בהדיא לשם פסח ורבי אליעזר לטעמיה דלמך דפסח תמיד נשחט (דף סב): שלמים ששחטו לשם פסח פסול: ואי רבי אליעזר. אמאי חנן מתני' פטור לחייב משום שבה דהא ליה ליה כו': ובפטורי. דטועה בדבר מצוה: סבר לה. רבי יוסף בן חונאי כרבי יהושע: רב אשי אמר רב דאמר. לעיל לא בעי עקירה לית ליה דהאי תנא דלמך בחול ישרף מיד אלא קסבר רב דמתניתין לענין אורה כי האי תנא סבר לה דלמך בעי עיבור אורה: אם יש אורה ביום. לזה ששחט פסח זה בשבת כדקדוק אש מתו בעלים כו' ולא שאל לא טועה בדבר מצוה הוא אלא שגוג וחייב שגוג קרי את הקרבן לפסח: ותעובר אורחה. אם הוא חול דאילו בשבת לא אכתידי ליה דהא בשבת לא שריף ליה ולמחר ביום טוב נמי לא שריף ליה: מאי טעמא. בעי עיבור אורה: לאו משום דקסבר לא בעי עקירה. וזה סתם נשחט והוי הוא שלמים כשרין אלא שנשחטו אחר התמיד ופסול מחמת דבר אחר הוא: וממאי דילמא. לעולם בעי עקירה ופסולו בגופו והאי דבעי עיבור אורה משום דכבי ישמעאל סבר לה כתנא דבי רבה בר אבוא דלמך אפילו פיגול שפסולו בגופו טעון עיבור אורה ולא איתפריש לי עיקר מילתיה דתנא דרבה בר אבוא היכא אתמר ובכמה מקומות מיייתי לה בגמרא: דאי לא תימא הכי. דטעמא משום דקסבר פסול הגוף טעון עיבור אורה אלא משום דלא בעי עקירה הא הניח מתו או הנכפרו אבל נטמאו מי איכא ליה בעי עקירה הא סתמיה לפסח שני קאי ורבי ישמעאל או שנטמאו נמי קתני: אלא מחוורתא. דטעמא דרבי ישמעאל משום דקסבר פסול הגוף טעון עיבור אורה ותנא דלמך מיד סבר לא בעי עיבור אורה ואי לתרווי בעית ליה ליה תרלה דפסול הגוף ליה גבי מתו או משכו יום משום דשחיטה לשם פסח בהדיא ואיכו לשלמים קאי בלא עקירה כרב והוה ליה שלמים לשם פסח ופסול הגוף הוא כיוסף בן חונאי: (רש"י)

תוספות פסולו מחמת מאי הוה שחטו כו'. וא"ת מאי קמדי הך עקירה להיא דלעיל דאשם שכפרו בעליו באחר תו לא חזי לאשם אבל פסח שנטמאו בעליו או משכו ידיהם אכתי חזי לפסח אם ימנו אחרים עליו כדתנן לקמן (דף פט). נימנין ומושבין ידיהם עד שישחטו וי"ל דהני מילי כשנשאר אחד מבני חבורה עליו שאם נשאר למרי בלא בעלים תו לא חזי לפסח כדתניא בסוף מי שהיה טמא (לקמן צח). המפריש פסח ומת אם בנו נמנה עליו יביאנו לשם פסח אין בנו נמנה עליו יביאנו לשם שלמים: דם ובבעלים תעובר. תימא א"כ היכי קתני שחטו ונדע שמשכו בעלים את ידם או שנטמאו בחול ישרף מיד והא בדם ובבעלים בעינו עיבור צורה וליכא למימר כפי הקונטרס דהך דדם ובבעלים מייירי כגון שנטמא אחר זריקה דעכשיו פסח כשר אלא שאין לו אוכלין דבפרק כיצד צולין (לקמן פב): מוקמינן לה קודם זריקה דקתני בעלים דומיא דדם ותיירך ר' שמואל בר' שלמה דהיא דלעיל מייירי קודם שחיטה דהוי כמו שחטו שלא לאוכליו דחשיב פסולו בגופו: האמר רב בעלי חיים אינם נדחין. תימא הא מסקי' בפ' שני שעירי (יומא סד): אמר לך רב אליבא דר' יהודה לא קאמינא וא"כ לימא דמתניתין רבי יהודה דסבר נדחין וכמה משניות מצינו דסבירי דבעלי חיים נדחין בפ' מי שהיה טמא (לקמן צח). ובתמורה (דף כב). ובשילהי כריתות (דף כח). דדייק עלייהו שמע מינה בעלי חיים נדחין וצריך לרב לאוקמי' כרבי יהודה ומתני' נמי שיהיה טמא (אמאי לא ובשילהי כריתות (דף כח). דדייק עלייהו שמע מינה בעלי חיים נדחין וצריך לרב לאוקמי' כרבי יהודה (תוספות)

מתני' כיצד צולין את הפסח מביאין שפוד של רמון ותוחבו לתוך פיו עד בית נקובתו ונותן את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו דברי ר' יוסי הגלילי ר"ע אומר כמין בישול הוא זה אלא תולין חוצה לו אין צולין את הפסח לא על השפוד ולא על האסכלא א"ר צדוק מעשה בר"ג שאמר לטבי עבדו צא וצלה לנו את הפסח על

האסכלא: **גמ'** וניתו של מתכת אידי דחם מקצתו חם כולו וקמטוי מחמת השפוד ורחמנא אמר | שמות יב-ח/ט

מידב דייבי נימא מסייע ליה הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו לאחר בישולו ומותר מ"ט לאו משום דאמרינן כבולעו כך פולטו שאני לב דשיע (איני) והא רבין סבא טפליה ההיא בר גוזלא לרב ואמר ליה אי מעלי טפליה הב לי ואיכול ההיא בסמידא דמפריר והא רבא איקלע לבי ריש גלותא וטפלו ליה בר אוזא אמר אי לא דחזיתיה דזיג כוזא חיורא לא אכלי מיניה ואי סלקא דעתך כבולעו כך פולטו מאי איריא כי זיג אפילו כי לא זיג נמי התם בחיורתא דשריר והילכתא דסמידא בין אסמיק בין לא אסמיק שריא דחירותא אי זיג כוזא חיורא שריא אי לא אסיר דשאר קמחים אסמיק אסור לא אסמיק שרי האי מולייתא מאן דאסר אפילו פומא לתחת ומאן דשרי אפילו פומא לעיל והילכתא מולייתא שרי אפילו פומא לעיל אומצא ביעי ומיזרקי פליגי בה רב אחא ורבינא בכל התורה כולה רב אחא לחומרא ורבינא לקולא והילכתא כרבינא לקולא דרב אחא לקולא ורבינא לחומרא והלכתא כרב אחא לקולא האי אומצא דאסמיק חתכיה ומלחיה אפילו לקדרה שרי שפדיה בשפודא שרי מידב דייב אחתיה אגומרי פליגי בה רב אחא ורבינא חד אסר וחד שרי מאן דאסר מצמית צמית ומאן דשרי מישאב שאיב והלכתא מי שאב שאיב וכן ביעי חתכיהו ומלחיהו אפילו לקדרה שריין תלינהו בשפודא שריין מידב דייב אחתיהו אגומרי פליגי ביה רב אחא ורבינא חד אסר וחד שרי מאן דאסר מצמית צמית ומאן דשרי מישאב שאיב וכן ביעי חתכיהו ומלחיהו אפילו לקדרה שריין תלינהו בשפודא שריין מידב דייב אחתיהו אגומרי פליגי ביה רב אחא ורבינא חד אסר וחד שרי מאן דאסר מצמית צמית ומאן דשרי מישאב שאיב והלכתא מישאב שאיב האי אומצא דאסמיק חלייה אסיר לא אסמיק חלייה שרי רבינא אמר אפילו לא אסמיק נמי חלייה אסיר אי אפשר דלית בה שרייקי דמא אמר ליה מר בר אמימר לרב אשי אבא מגמע ליה גמועי איכא דאמרי רב אשי גופיה מגמע ליה גמועי אמר ליה מר בר אמימר לרב אשי אבא האי חלא דחליט ביה חדא זימנא תו לא תאני חליט ביה מאי שנא מחלא מתמאה דחלטין ביה התם איתיה

רש"י מידב דייבי. לפי שקשקשנהו בתנור ופי בית שחיתו למטה הם יואל דרך חלל האור שקרוין פורלי"א (וקערת הלוואר המילה הכרפתות נגזרת מ: force – קלשון בעל שני חודים, והכוונה כאן כנראה למקום בו העממות מתפלגות מבינה החוזה לכתפיים) ושוחת דרך בית שחיתו: לאחר בישולו. קס"ג לאחר בישולו ללי קאמר דלמי נמי קרי בישול כדכתיב בדברי הימים (ב' לה) ויבשלו הפסח באש כמשפטו: קשיע. ולא בלע ואפילו בקדיחה נמי שרי ואף על גב דליכא למימר כך פולטו: טפליה. בעיסה שקרוין פשטיד"א (פשטידה): אי מעלי טפליה. חם יק טעם יפה בלחם: הב לי לחיובל. וסיעתא לרביה: בסמידא. בעיסה של סלת ואינה נדבקה כל כך ונפרכת מאליה והדם יואל ממנה: דמיפרי. לשון פירוקין: ואי לאו דחזיף. ללחם: דזיג. לשון זכוכית לכן ואלול מראה מוהל הבשר שזב בלחם: כי זוזא חיורא. כרוף שאין בו דמיונות דם ואי לא אכל מיניה: בחיורתא. קמח נקיה כעין שלנו שאינה סולת: קשיר. קשה ואינו פולטו: דסמידא. לאחר לעיל דמיפרי: בין אסמיק. מוהל בשחך הלחם בין לא אסמיק שרי שהדם ודאי יואל ואודם זה ודאי לא דמות דם הוא: והילכתא מולייתא שריא ואפילו פומא לעיל. כשהיא תלויה בתנור ואע"ג דעכשיו אין נקב לאלת הדם שרי כבולעו בשר החיטין כך פולטו וחום האור שואבו: אומצא ביעי ומיזרקי. אומצא דאסמיק חתוכות בשר אשקננטור"א (שנקנטור"א: ר"ע וכו' – וכלומר מלא דם שנקשף, למשל מפגיעה פנימית, אבל לא יאל מהבשר. המילה הכרפתות מורכבת מ"דס" ו"מחופר באלדמה") בלע"ז וכן ביזי זכר דאסמיק וכן מיזרקי חוטין גסין שהן ורדין שבבית השחיתו: פליגי בה. כדמפרש פלוגתייהו לקמיה דלנחיה אגומרי: בכל התורה כולה. כל היכא דחזית פלוגתייהו ואיתמר סתמא חד אמר לקולא וחד אמר לחומרא ולא פירש מי המיקל ומי המחמיר דע שרב אחא לחומרא ורבינא לקולא והלכתא כרבין כדברי המיקל: מידב דייב. וקפיר דמי אף במלח מעט בחורת ללי: כמתו. ודמו נבלע בו: שאיבי ליה. שאיביס את הדם: חלייה. מוהל היואל ממנו כשהותכו לישנא דחרינתא שחולטין אותו בחומץ לאחר לליתו ודמו נשחט לתוכו: אסמיק חלייה אסיר. לא גרם הוא וחלייה ורב אחא קאמר לה דמיקל ובעלייה מודי דאסיר: מגמע לה. להאור חלה: חלא. חומץ דחלט ביה ללי האידנא כדי להואיל דמו לא חליט ביה זימנא אחריית לפי שאין בו כח עור: מתמאה. חלש מעקרו דחלטין ביה: (רש"י)

תוספות שאני לב דשיע. נראה דכל שכן דמבחוץ הוא יותר שיע ונראה לרבי"א דדוקא לגבי דם דסמיק אמרינן דשיע אבל לענין שמנונית דאיסורא לא דמפפעו ולא אמרינן שיע ולהכי גבי לב לא קתני שאוסר ואינו נאסר כדקתני גבי כבד והתם טעמא לאו משום דשיע אלא אידי שיהא טרודה לפלוט לא בלעה ומיהו אור"י בשם ר"ת דהא דמסקינן שאני לב דשיע דחויא בעלמא הוא וכרבה פסקינן בסמוך דמולייתא שריא: טפלו ליה בר אוזא. פירש בקונטרס דהיינו פשטיד"א ואומר ר"ת ורבי"א דלשון טפל לא משמע הכי דמשמע דהיינו טיחה כמו בנות עשירים טופלות אותן בסולת (לעיל דף מג). ועוד דבפשטיד"א לא אמרינן כבולעו כך פולטו דחזינן דלא פלטי שמקום מושבם יבש בתנור על כן נראה דהיינו מה שרגילים לטוח בעיסה שבלייתה רכה ורגילים לעשות סביב קורקבנים ובני מעיים שמשמיין אותם בשפוד וטחין סביבותן בעיסה רכה כעין פרפי"ש: מאן דאסר אפילו פומיה לתחת. אף על גב דאמרינן לעיל שאני בית שחיתא דמחלחל ושרי אף על גב דלא אמרינן כבולעו כך פולטו שאני התם שהחלל רחב ביותר ולא דמי לפומא דמולייתא: וכן ביעי. פי' בקונטרס דאסמיקו ובחנם פי' כן משום דפירש רבינו חננאל דאיכא עלייהו קרמא דאסור משום דמא דאמרינן בגיד הנשה (חולין צג). ה' קרמי הוו דביעי בו' משום דמא: אסמיק חלייה אסור. פירש בקונטרס מוהל היוצא ממנו כשחוחתו ולא גרסינן הוא וחלייה וקשה לר"י דהיכי דמי לא נצלה בשר כל צרכו אף המוהל מותר דלא גרע ממלחיה דאמרינן לעיל דאפילו לקדירה שפיר דמי ואי לא נצלה כל צרכו אמאי בשר מותר מדלא

גריס הוא משמע דבעי למימר דבשר שרי ותימה למה יהא מותר אע"ג דדם האברים שרי היכא דאסמיק אסור דהא אליבא דמ"ד גומרי מצמית צמית אסור על כרחיך צריכין לחלק דאסירי משום דאסמיק וע"י חתיכה אי אפשר שהיה יוצא כולו ועוד מדמייתי בסמוך האי חלא דחליט חדא זימנא מכלל דעד השתא איירי בחלא ממש ולשון אחר שפירש חלא שחולטים אותו בו אחר צלייתו והוא נסחט לתוכו קשה דאית לן למימר דאי חלייה אסור איהו נמי אסור כדמסקינן בכל הבשר (שם קיא.) גבי כבד שהבאתי למעלה ועוד דהתם משמע שהחלא מצמית ולא מפליט ונראה לר"י כמו שפירש ריב"א בשם ה"ג דבבשר חי איירי ומנהג הוא כשנותנים בשר חי לתוך החומץ ואינו שוהה בתוכו לא מפליט מידי ונצמת הדם בתוך הבשר והכל מותר דאכתי לא מירש הדם וכי שוהה בתוכו עד דאסמיק נעקר ממנו הדם ונפלט לתוכו והיינו דקאמר אומצא דאסמיק שנשתהה בחומץ עד דאסמיק הוא וחלייה אסור אבל אי לא אסמיק שרי וההיא דכל הבשר בדלא אישתהי וריבנא כי לא אסמיק נמי חלייה אסיר סבירא ליה אפילו לא אישתהי בגו חלא אלא פורתא הוא נפלט מחמת השורייקי מיהו לא כ"כ שתהה הבשר נאסר בפליטה מועטת כזו ורב אשי מגמע גמועי כמסקנא דכל הבשר דחלייה נמי שרי: (תוספות)

דף עה - א

לקיוהא דפירא בעיניה הכא ליתא לקיוהא דפירא בעיניה: אין צולין את הפסח וכו': מעשה לסתור חסורי מיחסורא והכי תגני ואם אסכלא מנוקבת מותר ואמר רבי צדוק מעשה בר"ג שאמר לטבי עבדו צא וצלה לנו את הפסח על האסכלא מנוקבת בעא מיניה רב חיינא בר אידי מרב אדא בר אבהה תנור שהסיקו בקליפי ערלה וגרפו ואפה בו את הפת לדברי האוסר מהו א"ל הפת מותרת א"ל והאמר רב חיינא סבא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן תנור שהסיקו וגרפו וצלה בו את הפסח אין זה צלי אש שנאמר [שמות יב-ט] צלי אש שתי פעמי' טעמא דגלי רחמנא צלי אש שתי פעמים הא לא גלי רחמנא הוא אמינא צלי אש הוא א"ל גלי רחמנא התם וילפינן מינה ואי בעית אימא התם טעמא דכתב רחמנא צלי אש שתי פעמים הא לא כתב רחמנא צלי אש שתי פעמים הוה אמינא אש קפיד רחמנא ואפילו גרפו נמי צלי אש הוא אבל הכא אעצם דאיסורא קא קפיד רחמנא והא ליתנהו ת"ר חתכו ונתנו על גבי גחלים רבי אומר ואמר אני שזה צלי אש רמי ליה רב אחדבוי בר אמי לרב חסדא מי אמר רבי גחלים אש נינהו ורמינהו [ויקרא יג-כד] מכות אש אין לי אלא שניכה באש נכוה בגחלת ברמץ בסייד רותח רותח בגפסיס רותח וכל דבר הבא מן האור לאיתויי חמי האור מניין ת"ל מכוה מכוה ריבה טעמא דרבי רחמנא מכוה מכוה הא לא רבי רחמנא מכוה מכוה גחלים לאו א"ל גחלת של עץ לא איצטריך קרא לרביי כי איצטריך קרא לגחלת של מתכת וגחלים של מתכת לאו אש הוא והא גבי בת כהן דכתיב [ויקרא כא-ט] באש תשרף ואמר רב מתנה פתילה של אבר היו עושין לה שאני התם דאמר קרא באש תשרף ושרף לרבות כל שריפות הבאות מן האש וכ"ש אש עצמה ונקיף לה חבילי זמורות ונקלה אתיא שריפה שריפה מבני אהרן מה להלן שריפת נשמה וגוף קיים אף כאן שריפת נשמה וגוף קיים ונעביד לה חמי האור מניין דר"ג דאמר ר"ג אמר קרא [ויקרא יט-יח] ואהבת לרעך כמוך ברוך לו מיתה יפה וכי מאחר דאיכא רב נחמן גזירה שוה למה לי אמרי לא או גזירה שוה ה"א שריפת נשמה וגוף קיים לאו שריפה היא ואי משום דרב נחמן ניפוש לה חבילי זמורות טובא כי היכי דתמות בעגלא קמ"ל ולא באש ל"ל לאפקו אבר מעיקרו אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא וכל היכא דכתיב באש תשרף לרבות כל שריפות הבאות מחמת אש הוא והא גבי פרים הנשרפים דכתיב בהו [ויקרא ד-יב] ושרף אותו על עצים באש ותניא באש ולא בסייד רותח ולא בגפסיס רותח א"ל הכי השתא התם כתיב באש והדר תשרף לרבות כל שריפות הבאות מחמת האש הכא כתיב ושרף אותו על עצים באש לבסוף אש למימרא דאש אין מידי אחרינא לא התם נמי כתיבא שריפה לבסוף דכתיב

רפ"ז לקיוהא דפירא. איגוד"ר (איגור"ר: המילות) טעם הפרי עומד בו שלח הוליוו ממנו כלום ואע"פ שהחלב נחלק על טעמו מווליא דס כשחו בקרבנו: הכא ליתא לקיוהא דפירא בעיניה. שכלעו כלי הראשון: מנוקבת. עשויה ככריחים כעין שלנו ויש חלל גדול בין צריח לצריח ונתון הפסח לרוחו וכל הטלה נלכה בחלוי שבין שני כריחים שאין שבו טעמו ככריח: לרבי האוסר. דפירא כל שעה [והו] רבי אומר הפת האוסר: מהו. הכא אין שבו עלים כפה: כלי אש. קרינא ביה גזי עזי איסורא מיהא ניהרס דהתם לא כתיב מיעוטא: אלא קפיד רחמנא. והוא התנור תולדת אש הוא ואם תו בן נגד נשקף ונעשה פסח ואש: חתכו. לפסח ולא הבדיל ללא חתכו בשנים ושלשה מקומות למהר לייטו אינקריני"ר (אינקריני"ר: לחרוץ) (חריץ) [נמלא רק דפוס בומברג, ולא בכתבי היד] בלע"ז: כרמל. אפר רוחה: גפסיס. מין סיד הוא: מניין. שנידון משום מכוה ולא משום שחין ואף על פי שמכוה ושחין שוין בשומלתן נפקא מינה לחי גרים מכת מכוה מחמת אור וחלי גרים מכת שחין שהיא לכות חוס אחר שלח היה מחמת האור אין מלטרפין בהכל שוחטין (חולין דף ה.) מפשע: פתילה של אבר. מחיכו וזרקו לתוך פיה: תשקף. כל מיני שריפה משמע מלכל כתיב בלש ונשתחו: וכ"ש אש. לכן קושיא הוא: בני אהרן שריפת נשמה וגוף קיים הוא. בסנהדרין (דף נב.) כמין ב' שוחטין של אש נכנסו לכן בחוטמיהו: חמי האור. רותחין דהו נמי שריפת נשמה וגוף קיים: גזירה שוה. מבני אהרן למה לי חופר המבא לכל מקשטן חבילי זמורות דהא כבוד ליה מיתה יפה בעתק: אי לאו גזירה שוה היה אמינא. על כרחך אש ממך כגון להקיף חבילי זמורות בעינן לחלו שריפת נשמה וגוף קיים לאו שריפה היא וקרא שריפה אכרכה ואי משום דרב נחמן דבעין מיתה יפה ל"א נפש לה חבילי טובא ירכו לה היסק גדול שתמות מה: קא משמע בן. גזירה שוה דשריפת נשמה וגוף קיים נמי שריפה היא וכוון דשריפה היא להני דרב נחמן דלפוקי זמורות ורותחין: אלא בלש למה לי. כיון דשופטו לרבות כל שריפות: אבר מעיקרו. שמואלין אורו מן הקרקע רוחה הוא בלל תולדת אש: וכל היכא דכתיב אש. וכתב נמי שריפה כהדיה לרביי כל שריפות אחר בתמיה: הכל. כיון דכתיב שריפה כרישא ומשמע כל שריפות והדר כתב אש משמע דוקא אש האמרי: (רפ"ז)

תוספות וגרפו ואפה בו את הפת מהו. תימה לריב"א מאי קבעי הא קבעי סיפא בישלה ע"ג גחלים דברי הכל מותרת ואפי' למאן דמוקי התם בגחלים עוממות לא גרע חומה חרס התנור שגרפו ותירך ר"י שאני גחלים שאין חומן בא מחמת דמשנה אלא מחמת עצמן ועפרא בעלמא הן אבל חום התנור שגרפו מחמת חום שלהבת האבוקה בא שהוא איסור גמור הילכך מיעבי ליה ותימה לר"י כיון דהפת אסור כשאבוקה כנגדו וחום אבוקה אסור א"כ כשגרפו ואפה בו את הפת נמי יהא אסור הפת ופי' ר"י דאפילו כשאבוקה כנגדו לא אסור אלא מדרבנן ולא משמע כן בשמעתין וגם לא היה שייך לפלוגי אי יש שבה עצים בפת אי לא ובירושלמי דייק כשהפסח נצלה בתנור והגחלים חתתיו חל חום התנור כמו כן מבשלו והוי צלי מחמת דבר אחר ומפרש כי איכא אש האש נוצח כח התנור והתנור מצרף חום הגחלים שלא יתפזר: אין לי אלא שניכה באש מניין בו. אע"ג דהתם דמכא דבר דשחין ומכא שוין לכל דבר דשחין ומכא דמטמאים בשבוע אחד בשיעור לבן ובפשיון מ"מ נפקא מינה לעיני צירוף ריבויא הוא דאין מצטרפין: נכוה בגחלת בגפסיס בו. תימה מה בין גפסיס רותח וסיד לחרשו של תנור דאמרין לעיל טעמא דכתב רחמנא צלי אש שני פעמים הא לאו הכי צלי אש קרינא ביה והכא איצטריך סיד ונפסיס רותח ריבויא אבל מאש לא היה ידענא: הא לאו הכי חלת לא איקרי אש. נראה לרשב"א דהוה מצד למימר גלי רחמנא במכוה וגמרינן מינה ולא איצטריך לשנויי בע"א אלא משום לשון אחרון דלעיל מיהו תימה אמאי לא משני דרבי איירי בגחלים לחשוות והכא לא איצטריך לרבוויי אלא עוממות דלא איקרי אש כדמוכח באש מניין בו. אע"ג דגחלת דקרא היינו עוממות סתם גחלת דמשנה דברייתא הוי לחשוות: באש תשרף לרבות כל שריפות. דתשרף ריבויא הוא דהוה מצי למיכתב באש תמות: למעוטי אבר מעיקרו. הקשה ה"ר יוסף נימא באש פרט תשרף כלל ונעשה כלל מוסף על הפרט ורבי כל מילי ואפילו אבר מעיקרו דלא דמי לפרט וי"ל דכלל דתשרף קאי אפרט כלומר במה תשרף באש הלכך לא מרבינן מתשרף אלא דומיא דאש דקאי עילויה והוי כלל הצריך לפרט דאמרין בכיסוי הדם (חולין דף פח.) דאין דנין אותו בכלל ופרט ריב"א. והקשה רבינו יעקב דאורליני"ש אמאי איצטריך קרא למעוטי אבר מעיקרו הא שמעינן ליה מדאיצטריך לא דתבעו למעוטי שאין שריפת בת כהן דוחה שבת מכלל דאין יכול לשורפה באבר מעיקרו דאי יכול לשורפה בו א"כ פשיטא דלא דחיא שבת כיון דיכול לעשות בלא דחית שבת ואומר ר"י דלא פירכא היא כלל דאיצטריך קרא היכא דליכא אבר מעיקרו דאי לא תימא הכי תיקשי אמאי איצטריך קרא דלא דחי שבת כיון שיכול להרתיה פתילה של אבר

דף עה ב

[ויקרא ד-יב] על שפך הדשן ישרף אמרי ההוא ישרף מיבעי ליה לכדנתיא ישרף אע"פ שאין שם דשן ישרף אע"פ שהצית האור ברובו רבינא אמר כרוך ותני **[ויקרא יג-כד]** מכות אש אין לי אלא שנכוה באש ובגחלת נכוה ברמץ בסיד רותח ובגפסיס רותח ובכל דבר הבא מחמת האור לאיתוויי חמי האור מנין ת"ל מכוה מכוה ריבה רבא רמי מי אמר ר' גחלים איקרו אש ורמינהי גחלי יכול עוממות ת"ל אש אי אש יכול שלהבת ת"ל גחלי הא כיצד מביא מן הלוחשות (אלמא גחלים לא איקרי אש אמרי) והא גופא קשיא אמרת גחלי יכול עוממות אלמא לוחשות אש ניהו אימא סיפא אי אש יכול שלהבת ת"ל גחלי אלמא אפילו לוחשות לאו אש ניהו ואמר רב ששת הכי קתני גחלי יכול בין עוממות בין לוחשות ת"ל אש אי אש יכול שלהבת ת"ל גחלי הא כיצד מביא מן הלוחשות מ"מ גחלים לא איקרי אש קשיא לרבי אמר אביי תריץ הכי גחלי יכול עוממות ולא לוחשות ת"ל אש אי אש יכול רצה שלהבת יביא רצה גחלת יביא ת"ל גחלי הא כיצד מביא מן הלוחשות אמר רבה רצה גחלת יביא רצה שלהבת יביא שלהבת בלא גחלת היכי משכחת לה כגון דשפייה למנא משחא ואתלי ביה נורא ההוא למה לי קרא למעוטי השתא לפני מלך בשר ודם אין עושין כן לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה לא כל שכן אלא אמר רבא תריץ הכי גחלי יכול עוממות ולא לוחשות ת"ל אש אי אש יכול יביא מחצה גחלת ומחצה שלהבת אדעייל לגואי הוי כוליה גחלת תלמוד לומר **[ויקרא טז-יב]** ולקח מלא המחטה גחלי אש מעל המזבח משעת לקיחה ניהו גחלים איבעיא להו אוממות או עוממות אמר רבי יצחק **[יחזקאל לא-ח]** ארזים לא עממוהו בן האהים: **[מתני]** נגע כהנים יאכלו אם של ישראל אם חי הוא ידיחנו ואם צלי הוא יקלוף את החיצון סכו בשמן של מעשר שני לא יעשנו דמים על בני חבורה שאין פודין מעשר שני בירושלים: **גמ'** איתמר חם לתוך חם דברי הכל

רש"י על שפך הדשן ישרף. סיפא דההוא קרא דכתב בהו בלאש הוא: אע"פ שאין שם דשן. ללא תימא אדשן קפיד רחמנא לשורפו על מקום שהיו מוסיאין שם דשנו של מזבח החיצון כדכתיב (ויקרא ו) והזלי את הדשן אל מחוץ למחנה ואם ניטל הדשן משם לא ישרפו שם קמ"ל ישרף מכל מקום: אע"פ שהצית האור ברובו. יתעסקו בו עד שהגמר שריפה: רבינא אמר. הא דפרכת לעיל לר' מדאליטריד מכוה מכוה לכוויי גחלת לא תיקשי דמתני' משבשחא היא וגחלת לאו מריבווייא דמכוה אחא לתנא אלא ממשמעותא דאש וכרוך ותני גחלת בהדי אש במשמעות דקישא אין לי אלא אש וגחלת כו' וריבווייא דמכוה לרמז וסיד אחא: גחלי. ולקח מלא המחטה גחלי אש וגו' (ויקרא טז) ואם נאמר גחלי ולא נאמר אש יכול גחלים עוממות כבויות אבל לא לוחשות בוערות להנך לאו גחלים הוא סתמא אלא אש תלמוד לומר אש בחר גחלי להביא את הלוחשות אי נאמר אש ולא נאמר גחלי יכול שבהת גחלי יכול שבהת ולא גחלים לוחשות דלאו אש סתמא לומר גחלי כי כתיבניהו לתרווייהו משמע גחלים שיש להן אש: הא גופא קשיא אמרת גחלי יכול עוממות. ולא לוחשות מדלא משמע ליה לוחשות מכלל דלוחשות לאו גחלים איקרו ומאי מיקרו ע"פ אש והדר תני אש שבהת משמע ולא לוחשות: ואמר רב ששת גרסינן: יכול בין עוממות בין לוחשות. איזה שירצה לתרווייהו גחלי מיקרו ת"ל אש בחר גחלי להפוקי עוממות: ואי אש. בלא גחלי יכול שבהת דודאי אש סתמא אין גחלים לוחשות במשמע תלמוד לומר גחלי אש להכי כתב תרווייהו: מכל מקום לרבי קשיא. דמדאליטריד גחלי שמע מינה אש סתמא אין גחלת במשמע: אמר אביי תריץ הכי גחלי יכול עוממות ולא לוחשות. ולוחשות לאו גחלי ניהו אלא אש תלמוד לומר אש דהיינו לוחשות אבל כתיבא לך תימא אי אש יכול שבהת ולא גחלת אלא אי אש יכול רצה גחלים לוחשות רצה שבהת בלא גחלים ותרווייהו אש מיקרו ת"ל גחלי אש למעוטי שבהת גרידתא: מחלה גחלת ומחלה שבהת. כגון אוד שהצית האור ברובו יטול ממזבח החיצון דבין גחלת ובין שבהת מיקרו אש וכי מעי התם ממזבח החיצון לפני ולפנים הוא ליה כולה גחלת דלויכו לעיולי הכי לא איטריד מיעוטא דלפני מלך בשר ודם אין מביאין אוד בשלהבתו מפני שמעלה עשן וכי איטריד מיעוטא לשעת לקיחה איטריד: ת"ל כו'. משעת לקיחה להוי גחלי אש ואין שבהת משמע גחלי אש: ארזים לא עממוהו. לא כההו את מראיתו לפי שהיה נאה מכל חילנות ועל חירם מלך טור נאמר: מתני' נגע בחרסו של תנור וכו'. נגע הפסח בחרסו של תנור: יקלוף. מן הפסח מקום שנגע בתנור כדמפרש בגמ' שנתבשל שם מחוס התנור ולא כלי אש הוא כדלמרון לעיל משום שנאמר כלי אש כלי אש שני פעמים למעוטי תנור שגרפו וחרס הדפנות גרופ ועומד הוא: נעף. בתנור מרוטב על החרס: וחזר אליו. שחזר אומן שנתחמם מן החרס ונבלע בפסח: יטול את מקומו. ללא סגי ליה בקליפה אלא כנטילה יפה יפה בעובי קשומן נבלע בחוכו הרבה ואותו אומן מנובל מן החרס (היה): נטף מרוטבו על הסולת. מפרש בגמ' בסולת רותחת דמטוי רוטבו מחוס הסולת והוי כלי מחמת דבר אחר ואסור למיכליה לההוא רוטב שבתוך הסולת משום אל האכלנו כי אם כלי אש הילכך יקמוץ את מקומו ויסקוף אותו קומץ כאשר קדשים פסולין: אם חי ידיחנו. ללא בלע: כלי. בעי קליפה משום דבלע: אין מוכרין מעשר שני בירושלים. ואפילו לאוכלו שם בקדושה כדי ירבה ממך הדרך ונתתה בכסף כתיב (דברים יד): גמ' חם לתוך חם. בשר רותח לתוך חלב רותח או אחד של חיסור ואחד של היתר: (רש"י)

תוספות תלמוד לומר ולקח וגו' משעת לקיחה בעינן דניהו גחלים. וא"ת אפילו לא כתיב ולקח אלא גחלי אש ידעינן דניהו גחלים בשעת לקיחה דלעיולי לגוי לא איצטריך דשמעינן ליה מק"ו ומה לפני מלך כו' וע"כ מוקמינן ליה לשעת לקיחה וי"ל דודאי לא צריך קרא משום הכי אלא דאי אפשר לכתוב בע"א אלא ולקח: יטול את מקומו. ולא סגי ליה בקליפה לפי שהרוטב נבלע יותר בתוכו. ואם תאמר נגע בחרסו של תנור אמאי סגי ליה בקליפה הלא הרוטב שיש באותו כדי קליפה נבלע בפסח עד כדי שיטול את מקומו כמו נטף מרוטבו וחזר אליו וכל דבר הנאסר בצלי דק"ל דאינו נאסר אלא כדי קליפה מחמת הרוטב שבו יאסור עד כדי שיטול את מקומו ואיכא לאוקמא בשאין רוטב כי אם מעט ומעט רוטב אינו אוסר כל כך כדאמרין בגמ' שאני סיכה דמשהו עבדי לה: ואם צלי הוא יקלוף את החיצון. בכל ענין מיידי בין חם בין צונן דמתוך שהוא רך בולע אע"פ שאינו חם דודומיא דחי קתני: לפי שאין מוכרין מעשר שני בירושלים. מירש בקונטרס דכי ירבה ממך הדרך ונתתה בכסף כתיב וקשיא לר"י דהא קרא בפדיון מיידי שמוציאו מקדושתו ומחללו על דבר אחר אבל הכא אפילו לאוכלו בקדושתו דכפי' בקונטרס גופיה והכי נמי משמע לישנא דמוכרין מדלא קתני מחללין ויש ספרים שכתוב בהן שאין פודין אבל רש"י כתב שאין מוכרין ונראה לר"י בירושלים גזרו מדרבנן מכירה אטו פרייה דאסור מן התורה ולרשב"א נראה דלא אסרו מכירה אלא משום בזיון מצוה כדתנן בריש מסכת מעשר שני (פ"א מ"א) שאין מוכרין אותו ואין ממשכנין אותו ואין שוקלין כנגדו: (תוספות)

אסור צונן לתוך צונן דברי הכל מותר חם לתוך צונן וצונן לתוך חם רב אמר עילאה גבר ושמואל אמר תתאה גבר תנן נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו קא סלקא דעתך בחרס צוננת בשלמא לרב דאמר עילאה גבר משום הכי יטול את מקומו דאזל רוטב מרתח ליה לחרס והדר חרס מרתח ליה לרוטב וכי הדר רוטב מפסח חמימותא דחרס ורחמנא אמר | שמות יב-ח/ט

בשר שחוטח שמן שצלאו עם בשר נבילה כחוש אסור מאי טעמא מפטמי מהדדי ולוי אמר אפילו בשר שחוטח כחוש שצלאו עם בשר נבילה שמן מותר מאי טעמא ריחא בעלמא הוא וריחא לאו מילתא היא עביד לוי עובדא בי ריש גלותא בגדי דבר אחר מיתבי אין צולין שני פסחים כאחד מפני התערובת מאי לאו תערובת טעמים וקשיא ללוי לא מפני תערובת גופין הכי נמי מסתברא מדקתני סיפא אפילו גדי וטלה אי אמרת בשלמא מפני גופין היינו דקתני אפי' גדי וטלה אלא אי אמרת מפני תערובת טעמים מה לי גדי וטלה מה לי גדי וגדי אלא מאי על כרחיך מפני תערובת גופין הוא דאסור אבל תערובת טעמים שרי לימא תיהי תיובתיה דרב אמר רבי ירמיה הכא במאי עסקינן כגון שצלאו בשתי קדירות בשתי קדירות סלקא דעתך אלא אימא כעין שתי קדירות והכי קאמר אין צולין שני פסחים כאחד מפני תערובת מאי תערובת תערובת טעמים ואפי' כעין שתי קדירות דליכא תערובת טעמים אסור משום תערובת גופין ואפילו גדי וטלה אמר רב מרי כתנאי הרודה פת חמה ונתנה ע"פ חבית יין של תרומה ר"מ אסור ורבי יהודה מתיר ורבי יוסי מתיר בשל חיתין ואוסר בשל שעורים מפני שהשעורים שואבות מאי לאו תנאי היא דמר סבר ריחא לאו מילתא היא ומר סבר ריחא מילתא היא ללוי ודאי תנאי היא לרב נימא תנאי היא אמר לך רב דכולי עלמא ריחא מילתא היא לאו איתמר עלה דההיא אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש בפת חמה וחבית פתוחה דברי הכל אסור בפת צוננת וחבית מגופה דברי הכל מותר לא נחלקו אלא בפת חמה וחבית חתומה פת צוננת וחבית פתוחה והא נמי כפת חמה וחבית פתוחה דמיא תני רב כהנא בריה דרב חיננא סבא פת שאפאה עם צלי בתנור אסור לאכלה בכותחא ההיא ביניתא דאיטווא בהדי בישרא אסרה רבא מפרזיקא למיכליה בכותחא מר בר רב אשי אמר אפי' במילחא נמי אסורה משום דקשיא לריחא ולדבר אחר: מתני' חמשה דברים באין בטומאה ואינן נאכלין בטומאה העומר ושתי הלחם ולחם הפנים וזבחי

שלמי צבור ושעירי ראשי חדשים הפסח שבה בטומאה נאכל בטומאה אלא לאכילה: גמ' חמשה למעוטי מאי למעוטי חגיגת חמשה עשר דסלקא דעתך אמינא כיון דקרנן ציבור הוא וקביעא ליה מועד תדחי טומאה קא משמע לן כיון דאית ליה תשלומין כל שבעה לא דחיא שבת ומדשבת לא דחיא לא דחיא טומאה וניתני נמי שעירי הרגלים הא תנא ליה זבחי שלמי צבור אי הכי שעירי ראשי חדשים נמי לא ניתני דהא תנא זבחי שלמי צבור אמרי

רש"י בשר שחוטח שמן שצלאו. בתנור בשני שפודים זה רחוק מזה אסור שהריח מן השמן נכנס לכחוש ומפסמו וחזר זה ומוציא ריח גס הוא וכ"כ שחוטח כחושא ונבילה שמנה ורבותא אשמעינן רב דלא נימא נבילה כחושא הואיל ואין ריחה נוקף לא אסרה לה לשחוטח ואשמעינן דשמן שחוטח מפסח נבילה בריחא והדר מפסח איהו ריחא: עבד עובדא. שכלו בתנור ובה מעשה לפניו והתיר: דבר אחר. חזיר: אין צולין שני פסחים כאחד מפני התערובת. ונמצא פסח נאכל שלא למנוויו ואפילו גדי וטלה שאין מתחלפין זה בזה: מאי לאו תערובת טעמים. דפטמי מהדדי ונמצא פסח נאכל שלא למנוויו: לא מפני תערובת גופים. שלא יתערבו זה בזה ואפילו גדי וטלה זימנן דלאו אדעתיהו ואיהלפי: אלא מאי על כרחיך. דקתני ביה ואפילו גדי וטלה שמעינן מינה דמפני תערובת גופים קאמר אבל לתערובת טעמים לא חייש נימא תיהי תיובתא דרב. הכא במאי עסקינן. דקתני גדי וטלה דלא חייש לתערובת טעמים שכללן בשתי קדירות: שתי קדירות ס"ד. וכי צולין פסח בקדישה: כעין שתי קדירות. שפורי מנחה וספורי מנחה וכל גדול של גחלים או אפר באמצע: הרודה. מן התנור: אורס. לזרים מפני שנסמך לה ריח התרומה: שואבות. את הריח: ללוי. דלמר ריחא לאו מילתא היא ודאי מילתיה כתנאי אמרה דעל כרחיך רבי מאיר אית ליה ריחא מילתא היא וכן רבי יוסי ואי איכא דקאי כותיה רבי יהודה הוא דקאי כותיה: אלא רב מי לימא תנאי היא. כלום לריך לאוקומי למילתיה כתנאי ולמימר אנא דלמרי כרבי מאיר ורבי יוסי איכא דרבי יהודה לית ליה או דילמא רבי יהודה נמי קאי כותיה וטעמא דקרי משום דקא סבר לא עייל בה ריחא: אמר לך רב דכולי עלמא ריחא מילתא. וטעמא דרבי יהודה משום דפת צוננת (וחבית) מגופה היא ולא עייל בה ריחא דמי לאו איתמר עלה כו' ואע"ג דקיימי תנאי כותיה דרב היכחא כותיה דלוי דהא איפליגו בה אביי ורבא גבי בת היתא במסכת ע"ז (דף סו:) וקם ליה רבא בשעתיה דלוי ואמר ריחא לאו מילתא היא ואביי ורבא היכחא כרבא וכן הוא בתשובת הגאונים ואף משמו של רבי אלעזר בן יצחק נאמר לי דלא חייש לה: ביניתא. דג: דאיטווי בהדי בשפרא. בתנור אחר: אסרה רבא מפרזיקא למיכלה בכותחא. שיש בו חלב משום דקסבר ריחא מילתא היא: לדבר אחר. כרעה: מתני' חמשה דברים שאין בטומאה וכו'. אין לך קרבן נאכל אלא אלו וקרנן ציבור דוחה את הטומאה ואשמעינן מתניתין דלף על גב דקרבן בטומאה לאפוקי ציבור ידי חובתן אין נאכלין בטומאה ולתמיה פריך ליתני נמי שעירי הרגלים: זבחי שלמי ציבור. ככשי עזרת שאין שלמים אחרים לציבור: הפסח שבה בטומאה. כגון רוב ציבור עמאין: שמתחילתו לא בא אלא לאכילה. כשנלטה עוקר פסח לאכילה נטעו דכתיב לפי אכלו וכי שרייה רחמנא למיתא בטומאה מאי נדהא ואין צבור נדחין אדעתא למיכליה שרייה: גמ' חמשה למעוטי מאי. מניינא למה לי ליתני קרבנות ציבור שאין בטומאה ואין נאכלין בטומאה: חגיגת חמשה עשר. והוא הדין לעזרת וסוכות אלא חדא מינייהו נקט: כיון דקרנן ציבור הוא. אף על גב דכל יחיד ויחיד מייחייב קרי ליה קרבן ציבור משום דלחיא בצינופיה באסופת חכמים כרגל במסכת יומא בפרק הוליוו לו (דף נח:). תשלומין כל שבעה. כדנפקא לן בפרק קמא דמסכת חגיגה (דף טז.) מוהגותם אהו חג לה' שבעת ימים: הא תני ליה זבחי שלמי ציבור. שהן מיני דמים ואשמעינן דלון נאכלין בטומאה והוא הדין לשאר מיני דמים: (רש"י)

תוספות מאי לאו תערובת טעמים. לפי מה שפ"י בקונטרס דלוי לא שרי אלא בדיעבד קשיא מה פריך דהכא לכתחלה קתני אבל בדיעבד הוה שרי כליו: נימא תהוי תיובתא דרב. תימה מאי קושיא הא דאסור משום תערובת גופים היינו היכא דשניהם כחושים דליכא תערובת טעמים: אסרה רבא מפרזיקא כו'. כמאן פוסק ר"ת כרב ורבא נמי דשרי בבת תיהא (ע"ז דף סו:) מצי סבר כותיה ושם מפורש ובתנורים [גדולים] שלנו נראה דמותר לאפות לחם עם אותו פשטיד"א הואיל ומכוסות היטב הוי כעין שתי קדירות ואפי' פלדוני"ש שיש להרחיק אין נראה לרבי שיהא אסור שיש אור מרובה בתנור וההבל מתפשט: ה"ג קא משמע לן כיון דלא דחיא שבת לא דחיא טומאה. ולא גרס כיון דאית לה תשלומין שאין הטעם תלוי בכך דלעיל בפרק אלו דברים (דף ע:.) ילפינן דלא דחיא. שבת מוהגותם וגו'. ועוד פסח נמי אית ליה תשלומין בשני ודאי טומאה ועוד חגיגת ט"ו איכא למ"ד בפירקין דלית לה תשלומין בטומאת בעלים שאם נטמאו בעלים ביום ט"ו ולא חזו ביום קביעת חובתיה כה"ג לית לה

שעירי ראשי חדשים איצטריכא ליה סלקא דעתך אמינא הא לא כתיב בהו מועד קמ"ל דראש חדש איקרי מועד כדאביי דאמר אביי תמוז דהאי שתא מלווי מלויה דכתיב **[איכה א-טו]** קרא עלי מועד לשבור בחורי למימרא דכולהו ממועד אתו מנהגי מילי דתנו רבנן **[ויקרא כג-מד]** וידבר משה את מועדי ה' מה תלמוד לומר לפי שלא למדנו אלא לתמיד ופסח שנאמר בהו במועדו ואפילו בשבת במועדו ואפילו בטומאה שאר קרבנות ציבור מניין שנאמר **[במדבר כט-לט]** אלה תעשו לה' במועדיכם מניין לרבות עומר והקרב עמו שתי הלחם והקרב עמם ת"ל וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל הכתוב קבעו מועד אחד לכולן וכל הני למה לי צריכי דאי כתב רחמנא תמיד הוה אמינא תמיד שכן תדיר וכליל אבל פסח לא קמ"ל ואי כתב רחמנא פסח פסח שהוא ענוש כרת אבל תמיד דאין ענוש כרת אימא לא קמ"ל ואי כתב רחמנא הני תרתי הוה אמינא הני הוא יש בהן צד חמור תמיד תדיר וכליל פסח שהוא ענוש כרת אבל שאר קרבנות ציבור אימא לא כתב רחמנא אלה תעשו לה' במועדיכם ואי כתב רחמנא אלה תעשו לה' במועדיכם הוה אמינא שאר קרבנות ציבור הבאין לכפר אבל עומר ושתי הלחם דאין באין לכפר אלא להתייר בעלמא ניהו לא קמ"ל ואי כתב רחמנא עומר ושתי הלחם לחודיהו הוה אמינא אדרבה עומר ושתי הלחם דאלימי דבאין להתייר אבל הנך לא קמ"ל סברוה דלכולי עלמא טומאה דחוויה היא בציבור ובעי' ציץ לרצות דליכא תנא דשמעת ליה דאמר טומאה הותרה בציבור אלא רבי יהודה דתניא ציץ בין שיטנו על מצחו ובין שאינו על מצחו מרצה דברי ר"ש ר' יהודה אומר עודיהו על מצחו מרצה אין עודיהו על מצחו אינו מרצה אמר לו ר"ש כהן גדול ביום הכפורים יוכיח שאינו על מצחו ומרצה אמר לו הנח ליום הכפורים שטומאה הותרה בציבור מכלל דר"ש סבר טומאה דחוויה היא בציבור ודכולי עלמא אין הציץ מרצה על אכילות דליכא תנא דשמעת ליה דאמר הציץ מרצה על אכילות אלא ר"א דתניא ר"א אומר הציץ מרצה על אכילות רבי יוסי אומר אין הציץ מרצה על אכילות נימא מתניתין דלא כרבי יהושע דתניא **[דברים יב-כז]** ועשית עולותיך הבשר והדם רבי יהושע אומר אם אין דם אין בשר אם אין בשר אין דם רבי אליעזר אומר דם אף על פי שאין בשר שנאמר **[דברים יב-כז]** ודם זבחך יישפך ומה אני מקיים ועשית עולותיך הבשר והדם לומר לך מה דם בזריקה אף בשר בזריקה הוי אומר לול קטן יש בין כבש למזבח ורבי יהושע נמי הכתיב ודם זבחך יישפך אמר לך הא כתיב גביה והבשר תאכל

רש"י הא לא כתיב בהו מועד. ולא ליהוה טומאה דהא כל קרבנות ציבור ממועד נפקי לן כדלקמן: קרא עלי מועד. תמוז דקילוח מרגלים מלווי מלויה וכלו ארבעים ודיהו בט' בלב בפרק בהר"ל דהענינה והוקבעה להם בו בכיה לזכות ויום עיבור החדש קרי מועד: וידבר משה וגו'. בתורת כהנים הוא גבי עומר ושתי הלחם: קלא למדנו בו' שנאמר בהו מועד. לזכות קבת טומאה: במועדו. משמע לא יעבור זמנו ואפילו הו' עומאין ואפילו הו' קבת: אלה תעשו וגו'. בפרשת פינחס קיבו גבי מוספים: מניין לרבות עומר והקרב עמו. ועשיתם ביום הניפסכם וגו' (ויקרא כג): ושתי הלחם. והכבשים הקרבין עמיהו האמור בתורת כהנים ואינם אמורים בפרשת פינחס: ת"כ. בשיליהו היא פרשתה דקור או קבש או עו וידבר משה וגו': כל הני למה לי. לכתוב חד וליתיה הגך מנייה: שאר קרבנות ציבור. מוספין דעולה מפקדת אעשה כהניו ביומא (דף לו.) אין עולה כהא אלא על עשה ולא תעשה שניתק לעשה: עומר ושתי הלחם אינן באין אלא להתייר. את החדש זה במדינה וזה במקדש: סברוה. האמוראין בני ישיבה היו סבורין כן לפיכך הוצרך להם לנשאל הא דבעי לקמיה לימא מתניתין דלא כר' יהושע: דחוויה. אף על גב דלאכשרה רחמנא למזויה בטומאה לוא היתר גמור הוא אלא היכא דלא מישתכחי טהורין וכיון דלא היתר גמור הוא בעי' קיץ לרצויה: בין שיטנו על מזבח. בשעה שאירעה טומאה בקרבנות: כהן גדול ביום הכפורים יוכיח. בשעת עבודה פנים: שאינו על מזבח. דהא אין נכנס עם כבנדי זהב כדאמרינן [בבבא שבת] (דף כו.) דאין קטיוגור נעשה סניגור: ומרצה. אם באו בטומאה דהא קיימא לן כל קרבנות הציבור הקבוע בהן זמן דוחין את הטומאה ורבי שמעון אית ליה טומאה דחוויה היא בציבור ואי לאו משום דליץ מרצה לטומאה לא הו' מישתכרי: שטומאה הותרה בציבור. ואין קרבן ציבור כריץ ירועי הציץ אלא קרבן יחודי: ודכולי עלמא. כלומר הגך רבנן דסתם מתניתין סברי אין הציץ מרצה על אכילות על טומאה שנגע בבשר ובשאיני מנחה הנאכלים אלא על טומאת הדם והמזים (ואומינן): לימא מתניתין. דאמר עומר ושתי הלחם באין בטומאה ואף על גב דבעינן ריזוי קיץ וזיץ אכילות לא מרזי ומנא לאין כהן שריים הנאכלין אלא הקומץ לבדו שהציץ מועיל וכן מניין דמים לא הועיל קיץ לבשר אלא לדם וקתני דהדם נזק: דלא כר' יהושע. דאמר אם אין בשר ראוי אין דם ראוי: אם אין בשר. ראוי כגון שנטמא או שנאכל או דם נזק: לול. אויך יש בין כבש למזבח לא היה ראש הכבש מחובר למזבח שיש אויך מעט פינחס והמסדר את האכרים עומד על הכבש וזרקו על מערכת העלים לקיים מצות זריקה: הא כתיב גביה והבשר תאכל. אלא בשר קיים בעיני: (רש"י)

תוספות שעירי ראשי חדשים איצטריך ליה. תימה וליתני שעירי ראשי חדשים ולא ליתני אידך: סלקא דעתך אמינא הא לא כתיב בהו מועד. ואע"ג דבפרשת פינחס כתיב נמי ראש חדש ה"א דאלה תעשו במועדיכם דכתיב בסוף פרשת פינחס לא קאי אראש חדש אלא שאר ימים טובים דכתיבי בתריה דאיקרי רגל דהכי נמי לא קאי אשבת ותמיד ומצריכי להו קרא בסמוך: שכן יש בהן צד חמור. פר"ת שכן ישנן לפני הדיבור וכמאן דאמר (חגיגה דף ו.) עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד הואי ולחם הפנים אומר ריב"א מדכתיב תמיד ילפינן ליה דמשמע אפילו בשבת ובתורת כהנים איכא מאן דדריש דתמיד דחי שבת מדכתב ביה תמיד ומיהו מתרי מינייהו הוה מצי למילף כולו ואומר ר"י דשמא יש שום פירכא דאי לא הכי אמאי צריך קרא בשאר. וקשה דבפרק קמא דיבמות (דף ה:) בעי למימר עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת מפסח ותמיד ומריך מה לפסח ותמיד שכן ישנן לפני הדיבור ואמאי לא יליף משאר קרבנות ציבור דדחי שבת כדמסקינן הכא: דלא אשכחן תנא דאית ליה טומאה הותרה אלא ר' יהודה. ואם תאמר מאי אולמא דר"ש טפי מדרבי יהודה אדרבה אשכחן במי שהוציאוהו (עירובין דף מו:) דר' יהודה ור' שמעון הלכה כרבי יהודה וי"ל דאשכחן לקמן (דף עח.) ר' יוסי דנמוקו עמו דסבר טומאה דחוויה היא תימה לר"י דבשמעתין משמע דלמאן דאמר טומאה דחוויה אינה דחוויה אלא על ידי ריצוי ציץ ואמאי הא טומאה דגברא דחוויה בציבור אע"פ שאין הציץ מרצה על טומאת הגוף כדתנן בפירקין (דף פ:) רבי אליעזר אומר הציץ מרצה בו'. רבי אליעזר גרסינן ולא ר' אלעזר דלקמן פריך וליתעמיד כיון דאמר ר' אליעזר יש דם אף על פי שאין בשר הציץ מרצה על אכילות למאי הילכתא: נימא מתני' דלא כר' יהושע. משמע משום דסבירא ליה דבעינן דם ובשר ותימה דאפי' סבירא ליה נמי יש דם אף על פי שאין בשר כיון דס"ד טומאה דחוויה ואין הציץ מרצה על אכילות לא אתיא מתני' כוותיה משום שתי הלחם: נימא דלא כר' יהושע. תימה לר"י והא ע"כ כרבי יהושע אתיא דקתני סיפא ובמוקדשין אף על פי שנטמא בשר וחלב קיים זורק את הדם משמע הא נטמאו שניהם אינו זורק והיינו כרבי יהושע כדאמר לקמן וי"ל דה"ק נימא דלא כר' יהושע והא ע"כ סיפא אתיא כוותיה ואם כן קשיא סיפא: אויך קטן היה בין כבש למזבח. בלא אויך נמי היה יכול לקיים מצות זריקה אלא לכך היה אויך שע"י כך יזכור לזרוק: דם אף על פי שאין בשר שנאמר ודם זבחך יישפך ומה אני מקיים (תוספות) בעולה דיש דם אף על פי שאין בשר אימא דווקא שלמים אבל עולה דכולה כליל אימא אין בשר אין דם יש דם אף על פי שאין בשר [מנא לן]: (תוספות)

והני תרי קראי למה לי חד בעולה וחד בשלמים וצריכא דאי כתב רחמנא בעולה הוה אמינא עולה היא דחמירא שכן כליל אבל שלמים דלא חמירי אימא לא ואי כתב רחמנא שלמים הוה אמינא אדרבה דאית בהו שתי אכילות אבל עולה דלית בה שתי אכילות אימא לא קמ"ו ור' אליעזר נמי הכתיב והבשר תאכל אמר לך ההוא מיבעי ליה שאין הבשר מותר באכילה עד שיזרק הדם אי הכי אימא כוליה להכי הוא דאתא דם אע"פ שאין שם בשר מנלן אמר לך אם כן נכתוב רחמנא הבשר תאכל והדר דם זבחיך ישפך כדכתיב ברישא [דברים יב-כז] ועשית עולותיך הבשר והדם מאי שנא דאקדמיה לדם זבחיך שמע מינה דם אע"פ שאין בשר ושמע מינה שאין הבשר מותר באכילה עד שיזרק הדם ור' יהושע אין הבשר מותר באכילה עד שיזרק הדם קל וחומר הוא ומה אימורין דכי ליתנהו לא מעכבי כי איתנהו מעכבי דם דכי ליתיה מעכב כי איתיה לא כל שכן דמעכב ורבי אליעזר מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא ור' יהושע כל היכא דאיכא למדרש דרשינן השתא לימא מתני' דלא כרבי יהושע דכיון דאמר בעינן תרתי וצ"ח ואכילות לא מרצה היכי אתי בטומאה אפילו תימא רבי יהושע אלא קסבר רבי יהושע הציץ מרצה על העולין הא תינח זבחים דאיכא עולין אלא עומר ושתי הלחם דליכא עולין מאי איכא למימר אמרי כי אמר רבי יהושע נמי דבעינן תרתי בזבחים במנחות לא אמר ובמנחות לא אמר והתנן נטמאו שיריה אבדו שיריה כמדת רבי אליעזר כשיריה כמדת רבי יהושע פסולה כמדת ולא כמדת כמדת רבי יהושע דבעינן תרתי ולא כמדת רבי יהושע דאילו רבי יהושע בזבחים אמר במנחות לא אמר ואילו רבי יהושע סבר אפילו במנחות ומנו האי תנא דקאי כוותיה ומחמיר טפי מיניה ועוד תניא א"ר יוסי רואה אני את דברי רבי אליעזר במנחות ובזבחים ודברי רבי יהושע בזבחים ובמנחות דברי רבי אליעזר בזבחים שהיה אומר דם אף על פי שאין שם בשר ודברי רבי יהושע בזבחים שהיה אומר דם אין בשר אף על פי שאין שם בשר דברי רבי אליעזר במנחות שהיה אומר קומץ אף על פי שאין שירים דברי רבי יהושע במנחות שהיה אומר דם אין קומץ אין שירים אף על פי שאין קומץ אלא קסבר רבי יהושע הציץ מרצה על [העולין ועל] האכילות אי הכי אמאי כמדת רבי יהושע פסולה אאבדו ושרוף אלא נטמא למאן קתני לרבי אליעזר פשיטא השתא יש לומר אבדו ושרוף דליתנהו מכשירי רבי אליעזר נטמא דאיתיה מיבעיא אלא פשיטא לרבי יהושע וקתני פסולה ועוד תניא רבי יהושע אומר כל זבחים שבתורה בין שנטמא בשר וחלב קיים ובין שנטמא חלב ובשר קיים זורק את הדם אבל נטמאו תרומיהו לא אלא קסבר רבי יהושע אין הציץ מרצה על העולין ולא על האכילות אלא לעולם רבי יהושע היא מתני' ולא קשיא כאן לכתחלה כאן דיעבד כי אמר רבי יהושע לכתחלה דיעבד לא ומנא תימרא דשני ליה לרבי יהושע בין לכתחלה לדיעבד דהניא נטמא בשר או שנפסל או שיצא חוץ לקלעים ר"א אומר יזרק ר' יהושע אומר לא יזרק ומודה ר' יהושע שאם זרק הורצה חזא דפסולה דיעבד משמע ועוד חמשה דברים באין לכתחלה משמע

רש"י והני תרי קראי. לר' יהושע למה לי: וחד בשלמים. זבחיך שלמים: שכן כליל. הילכך חשיבא ומחמירינן בה: אם כן. דכולי אתא למימר דדם מתיר בשר באכילה ולאו למימר דם אע"פ שאין בשר: לכתוב ובשר זבחיך תאכל והדר והדם ישפך. והוי משמע נמי והדם ישפך תחלה קודם לאכילה דהא לא כתיב והדם תשפוך מאי שנא דאקדמיה לדם זבחיך ישפך ברישא: ש"מ. למדרש דם זבחיך ישפך מ"מ: אימוריה דכי ליתנהו לא מעכבי. וכגון נטמאו או אבדו לא מעכבי אכילה בשר כלאמרין בתמיד נשחט (לעיל דף נט:): כי איתנהו מעכבי. אכילה בשר כלאמרין ההם: דם דכי ליתיה מעכב. דהא תרווייהו מודו אם אין דם אין בשר דמתחלה הקדשן הן נאסרין וכפרה אינה בזה אלא בדם והגמים משולחן גבוה קא זכו וכוון דכפרה ליתיה איסורא ליהיבא פ"ח: לומר דלא כר' יהושע. אמילתיה קא מהדר דלאמרין לעיל מתני' דלא כר' יהושע: בעינן תרתי. דם ובשר: וצ"ח אכילות לא מרצה. והשתא בשר ליכא אלא דם לחודיה דמזריץ א"כ עלה ה"נ דלא אהו בטומאה: הציץ מרצה על העולין. על טומאה הנקטרין על האשים דהיינו אימורין מודי רבי יהושע דאי איכא כזית חלב לאכילה מזהב זורק את הדם כלאמר לקמן בכרייתא בפירקין (ד' עט.) רבי יהושע אומר כל הזבחים שבתורה ששחתיי מהן כזית בשר או כזית חלב זורק הדם: עומר ושתי הלחם דליכא עולין. לכד הקומץ שהוא מנחה כזריקת דם בזבחים אבל בשירים ליכא הקטרה וכיון דבעי ר' יהושע תרתי כריח להיות קומץ ושירים קיימין והבא שיריים ליכא ושתי הלחם דכוליה אכילות אפילו חלה נמי ליכא בשלמא לר"א דלית ליה הציץ מרצה על אכילות כולהו כמאן דלא איטמו ניהו: כי אמר ר' יהושע. דבעינן תרתי: נטמאו שיריה. ש"ל מנחה לאחר שנקממה ועדיין לא נקטר קוממה: כמדת ר' אליעזר. שהיה אומר בזבחים (ד' קד.) דם אף על פי שאין בשר כשיריה להקטיר קוממה ונפטרו הבעלים: ומאן האי תנא כו'. היכא אשכחן תנא דלמר הכי מילתיה דר' יוסי מופשטא לקמן בשמעתין: אלא קסבר רבי יהושע הציץ מרצה על אכילות. ומיתוקמא מתני' אליביה דהא איכא תרתי וגבי שתי הלחם נמי כיון דליץ מרצה על אכילות הוה ליה כמעיקרא ומתירין במקדש: אי הכי נטמאו שיריה. כיון דנטמאו לר' יהושע אמאי פסולין ומשני כי קתני פסולה אבדו שיריה וכשיריה: אלא נטמאו שיריה. כיון דרבי יהושע לא עלה פליג: למאן קתני לה לר' אליעזר וכו'. להודיע לנו דברי מי שנאה להודיענו בה דברי רבי אליעזר דלמדתו כשיריה בתמיה פשיטא השתא ו"ל כו' אלא פשיטא על כרחיך ר' יהושע פליג עלה ולאשמעינן דרבי יהושע פסיל בה תניא ורבותא אשמעינן דאף על גב דליתיה בעינא פסול: ולא על העולין. דהיינו חלב דאי מרצי אחד מנייהו אמאי פסול: אלא לא קשיא. מתני' ודרכי יהושע מתני' דיעבד וד' יהושע לכתחלה תרתי בעי ואי איתיה מתכשר דיעבד: נפסל. בטבול יוס: חלה דפסולה דיעבד משמע כו'. אהקפתא היא: ועוד. אי נמי משמע פסולה להקטיר קוממה לכתחלה מתני' באין לכתחלה תני: (רש"י)

תוספות שאין בשר יותר באכילה עד שיזרק הדם. תימא אימא דוקא שלמים דאית ביה תרי אכילות אבל עולה מנלן דאימא כי היכי דלית בה מעילה אחר שזרק הדם כדתנן במעילה בפרק חטאת העוף (דף ט.) לית בה נמי מעילה קודם זריקה דהאי קרא בשלמים כתיב ו"ל דר"א לא חשיב הך חומרא ורשב"א מתיר דר"א לייף עולה מקל וחומר דר' יהושע ובשלמים טרח וכתב לה קרא כדאמר בסמוך: עומר ושתי הלחם דליכא עולין מאי איכא למימר. וא"ת ובשתי הלחם מה שייך באין בטומאה ויש לומר משום תנופה דאית בהו: קסבר ר' יהושע הציץ מרצה על העולין. וא"ת לענין מה מפיך קרא בעולה אם אין בשר אין דם הלא הציץ מרצה ויש לומר לענין אבוד ושרוף דלא מרצה צ"ח: כי אמר ר' יהושע בזבחים במנחות לא אמר. השתא משתי הלחם לא תירץ כלום ובלאו הכי פריך שפיר: אלא פשיטא ר' יהושע קתני לה. תימא לרשב"א אמאי לא משני כדלעיל כמדת ר' יהושע דבעי תרתי ולא כמדת ר' יהושע דאיהו ס"ל הציץ מרצה על אכילות ואנן סבירא לן דלא מרצה: (תוספות)

אלא לא קשיא כאן ביחיד כאן בציבור נימא מתני' דלא כר' יוסי דתניא ר"א אומר הציץ מרצה על אכילות רבי יוסי אומר אין הציץ מרצה על אכילות קס"ד מדקאמר ר' יוסי אין הציץ מרצה על אכילות כר' יהושע ס"ל דאמר בעינן תרתי נימא השתא מתני' דלא כר' יוסי לא רבי יוסי כר"א ס"ל דאמר דם אע"פ שאין בשר אי הכי למאי הלכתא אין הציץ מרצה על אכילות וליטעמך ר"א דאמר הציץ מרצה כיון דאמר דם אע"פ שאין בשר הציץ מרצה על אכילות למאי הלכתא אלא למיקבעיה בפיגול ולאפוקי מידי מעילה קמיפלגי רבי אליעזר סבר מרצה ציץ עילויה ומשוי ליה כטהור וקבע ליה בפיגול ומפיק ליה מידי מעילה ור' יוסי סבר לא מרצה ציץ עילויה ולא משוי ליה כטהור ולא קבע ליה בפיגול ולא מפיק ליה מידי מעילה מתקיף לה רב מרי נהי נמי דרבי יוסי סבר כר"א בשלמא זבחים איכא דם עומר נמי איכא קומץ לחם הפנים נמי איכא בזיכין אלא שתי הלחם מאי איכא למימר וכ"ת לקרב עמהן היינו שלמי ציבור א"כ הוה להו ארבעה ואנן חמשה תנן אלא קסבר רבי יוסי טומאה הותרה בציבור והא תניא אחד זה ואחד זה מזין עליו כל שבעה מכל חטאות שהיו שם דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר אין מזון עליו אלא שלישי ושביעי בלבד ואי סלקא דעתך קסבר רבי יוסי טומאה הותרה בציבור למה לי הזאה כלל אלא מחוורתא מתני' דלא כרבי יוסי א"ל רב פפא לאבבי ורבי יוסי שטרא מזכי לבי תרי הוא דתניא א"ר יוסי רואה אני את דברי רבי אליעזר בזבחים ודברי רבי יהושע בזבחים דברי רבי אליעזר במנחות ודברי רבי יהושע במנחות שהיה אומר דם אין דם דברי רבי אליעזר במנחות שהיה אומר קומץ אע"פ שאין שם שירים ודברי רבי יהושע במנחות שהיה אומר אם אין שם שירים אין קומץ אם אין קומץ אין שירים א"ל מסתברא קאמר כי קאי בזבחים אמר מסתברא כי היכי דפליגי בזבחים פליגי נמי במנחות קאי במנחות אמר מסתברא כי היכי דפליגי במנחות פליגי נמי בזבחים אמר מסתברא כי היכי דפליגי בזבחים פליגי נמי במנחות דעיקר קראי כי כתיבי בזבחים כתיבי אלא כי קאי במנחות ואמר מסתברא כי היכי דפליגי במנחות פליגי נמי בזבחים והא עיקר קראי בזבחים הוא דכתיבי אלא לא קשיא רואה אני את דברי ר' אליעזר בנטמא ודברי רבי יהושע באבוד ושרוף בנטמא מ"ט משום דמצי ציץ הא שמעת ליה לרבי יוסי דאמר אין הציץ מרצה על אכילות אלא לא קשיא רואה אני את דברי רבי אליעזר בציבור רואה אני את דברי רבי יהושע ביחיד בציבור מ"ט משום דטומאה הותרה בציבור חדא דשמעת ליה לר' יוסי דאמר טומאה דחיה היא בציבור ועוד אי בציבור רבי אליעזר מכשיר ולא רבי יהושע

רש"י ביחוד. לכתחלה פסולה ואם זרק הורלה ומתני' בציבור באין לכתחלה לטומאת ציבור הוא בהיתר: לימא מתני' דלא כר' יוסי. לכיון דלא"ר יוסי בעינן תרתי כדמפרש ואיזיל מדקאמר רבי יוסי אין הציץ מרצה על אכילות ש"מ כרבי יהושע סבירא ליה דבעי תרתי ואשמעין הכא דניטמא בשר לא מהני ליה ציץ למהו כי בשר קיים לזרוק את הים דאי לא בעי תרתי ריזו ציץ אכילות למה לי הא בלאו אכילות נמי מיתקשרא זיקת דם: כרבי אליעזר ס"ל. דנחלא סגיא ולקמן פריך שתי הלחם אפילו חדל ליכא: למאי און הציץ מרצה על אכילות. למאי מביעי בן ריזו ציץ דידהו אלא על כרחיך לרבי אליעזר ריזו ציץ דאכילות לאו לכאפרי זיקה מביעי בן לאפוקי בעלים דבלאו אכילות נמי מיתקשרא אלא לאכילות גופייהו מביעי בן: למיקבעיניהו בפיגול. דק"ל אם יש פסול אחר בקרבן שחישב בו מחשבת פיגול אינו נקבע בפיגול להתחייב כרת על אכילותו דלמר מר ירצה בהרצאת כשר כך הרצאת פיגול במסכת מנחות (דף יז): ולאפוקי להאי בשר מידי מעילה. דבדקאי קדשים זיקתן משוי בעשן שעת היתר לכהניס ותו לא קדשי ה' מיקרו ונפקו מידי מעילה: ומשוי ל' כי טהור. ואע"ג דאסור לאוכלו בטומאה מיהו לכל שאר מילי הו כי טהור ומהניא ליה זיקה למיקבעיה בפיגול כו': ורבי יוסי סבר. נהי דזיקה כשירה הוא להוציא את העגלים ידי נדון דלא בעינן תרתי מיהו להאי בשר לא מהני ציץ למהו הך זיקה מהניא ליה למיקבעיה בפיגול ולאפוקי מידי מעילה: בשלמא זבחים. דמתני' איכא עולין דמזלי ציץ עלייהו ואיכא תרתי: עומר נמי דאיכא קומץ דמזלי ציץ עליה וחדל מיהו איכא: ובלחם הפנים איכא בזיכין. שמתירין את הלחם כקומץ למנחה דכתיב ביה (ויקרא כד) והיתה ללחם לאזכרה: בזיכוס. לבונה של לחם הפנים וכתוב בקומץ (שם ב) והקטיר הבהן את אזכרתה וצין מזלי עלייהו דהא עולים נינהו: אלא שתי הלחם. דטובה אכילות ור' יוסי אין הציץ מרצה על אכילות קאמר מאי איכא למימר: וכי תימא. הא דקתני מתני' שתי הלחם באין בטומאה לאו בשתי הלחם הבהן פני עמון כגון שלח היו להן כבשים דאמרינן במנחות (דף מה): דבאין פני עמון ובהנהו לא קאמר מתני' דליתו בטומאה אלא בבאו עם הכבשים ומשום הכבשים הקריבין עמהן ששחיתון מהקדש את הלחם וזיקת דם מהרת אותו קאמר מהניתין דלאות בטומאה משום לזין מזלי עלייהו: הותרה בציבור. ולא בעי' ציץ: אחד זה ואחד זה. אחד כהן השוקף את הפרה ואחד כהן גדול ביום הכפורים שטעונין פרישה שבעת ימים: מכל חטאות. מכל אפרי הפרות שהיו במקדש שאפר פרה של משה לא כלהו: כל שבעה. כפ"ה דיומא מפרש טעמא דכראשון לפרישהו שמה היום שלישי לטומאתו שמה היום ג' ימים שניטמא בנתו ושחשף בעלמא הוא ומעלה וכן שני שמה שלישי ושלישי שמה שלישי ואינך מספקינן כל חד וחד בז' לטומאה: הזאה למה לי. הא קרבן דיום הכפורים לציבור הוא וזוהו טומאה אלא ש"מ בקושי נדחית טומאה בקרבנות ובעי ריזו ציץ וכיון דלא מרזי אכילות לא מיתוקש שתי הלחם דמתניתין כר' יוסי ואפילו סבירא ליה דנחלא סגיא דהא אפילו חדל ליכא: שטרא מזכי לבי תרי הוא. בתמיה כלומר מי ראה שטר שמזכה את החובע ואת הנחבץ דקאמר רבי יוסי רואה אני את דברי שניה: מסתברא קאמר. מסתברא דפליגי בתרתייהו קאמר: עיקר קראי. ועשת עולותיך: בזבחים כתיבי. ובמנחות לא כתיבי ואצטרך לאשמע' דלפ"ה פליגי במנחות: ועוד. בציבור ר' אליעזר הוא דמכשיר ולא ר' יהושע. בתמיה: (רש"י)

תוספות הא לא קשיא הא ביחיד והא בציבור. פי' בקונטרס דסבירא לן טומאה הותרה בציבור וקשה דה"ל למימר אלא קסבר רבי יהושע טומאה הותרה בציבור כדמסיק לעיל דקסבר ציץ מרצה על אכילות ועוד היכי קאמר בסמוך נימא דלא כרבי יוסי דאמר אין הציץ מרצה על אכילות מהאי טעמא גופיה דטומאה הותרה בציבור דאוקימנא כרבי יהושע אתי נמי כר' יוסי כדקאמר נמי לבסוף ונראה לר' יוסי דלעולם סבירא ליה טומאה דחיה אלא דסבירא ליה דהציץ מרצה על אכילות וביחיד לכתחלה לא יזרוק מדרבנן ופסולה דתני היינו לכתחלה הלכך בציבור באין לכתחלה ואם תאמר ומאי איכא בין ציבור ליחיד הואיל ומדאורייתא ביחיד נמי זורק לכתחלה יש לומר טומאת הגוף איכא בינייהו דבציבור דחיה ביחיד לא דחיה: מכלל דרבי יוסי כרבי יהושע ס"ל. תימא לרשב"א מנא ליה הא דילמא כר' אליעזר סבירא ליה ואין הציץ מרצה על אכילות נפקא מינה לשתיה הלחם: והא עיקר קראי בזבחים כתיבי. תימא לר' לריש לקיש דאמר במנחות פרק קמא (דף ט). שירים שחשו בין קמיצה להקטרה אין מקטיר קומץ עליהן אדרבה קראי במנחות כתיבי דבזבחים כיון שנשתייר כושר זורק את הדם ומשמע התם דטמיה מקרא דכתיב המנחה מיהו לרבי יוחנן

יוחנן	דפליג	עליה	התם	אתי	שפיר:	(תוספות)
-------	-------	------	-----	-----	-------	----------

רבי יהושע שאם זרק הורצה הא בטומאה הא באבוד ושרוף כי קתני מודה רבי יהושע שאם זרק הורצה בנטמא אבל באבוד ושרוף לא כי קאמר ר' יוסי רואה אני את דברי ר'א בדיעבד באבוד ושרוף: **מתני'** נטמא בשר וחלב קיים אינו זורק את הדם נטמא החלב והבשר קיים זורק את הדם ובמוקדשים אינו כן אלא

אע"פ שנטמא הבשר והחלב קיים זורק את הדם: **גמ'** אמר רב גידל אמר רב אם זרק הורצה והא בעינן אכילה אכילה לא מעכבא והא כתיב **שמות יב-ב**

ד איש לפי אכלו למצוה ולעכב לא והתניא **שמות יב-ד** במכסת מלמד שאין הפסח נשחט אלא למנויו יכול שחטו שלא למנויו יהא כעובר על המצוה וכשר ת"ל איש לפי אכלו תכוסו הכתוב שנה עליו לעכב ואיתקש אוכלין למנויו אלא רב דאמר כרבי נתן דאמר אכילת פסחים לא מעכבא הי רבי נתן אילימא הא רבי נתן דתניא רבי נתן אומר מנין שכל ישראל יוצאין בפסח אחד ת"ל **שמות יב-ו** ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים וכי כל הקהל שוחטין והלא אין שוחט אלא אחד אלא מלמד שכל ישראל יוצאין בפסח אחד דילמא שאני התם דאי ממשכי הני חזי להני אלא הא ר' נתן דתניא נמנו עליו חבורה אחת וחזרו ונמנו עליו חבורה אחרת ראשונים שיש להן כזית אוכלין ופטורין מלעשות פסח שני אחרונים שאין להם כזית אין אוכלין וחייבין לעשות פסח שני רבי נתן אומר אלו ואלו פטורין מלעשות פסח שני שכבר נזק הדם אכתי דילמא שאני התם דאי ממשכי הני חזי להו א"כ ליתני הואיל וראויים לימשך מאי שכבר נזק הדם ש"מ בדם תליא מילתא אבל אכילה לא מעכבא מאי דוחקיה דרב דמוקים לה מתני' לכתחלה ור' נתן נוקמה כרבנן ואפילו דיעבד נמי לא רב מתני' קשיתיה אמאי (תני) אין זורק את הדם ליתני פסול אלא שמע מינה אין זורק לכתחלה אבל דיעבד שפיר דמי ולר' נתן איש לפי אכלו למה לי דבעינן גברא דחזי לאכילה מאן תנא להא דתנו רבנן שחטו לאוכליו וזרקו דמו שלא לאוכליו הפסח עצמו כשר ואדם יוצא בו ידי חובתו כמאן נימא רבי נתן היא ולא רבנן אפילו תימא רבנן אין מחשבת אוכלין בזריקה מאן תנא להא דתנו רבנן הרי שהיה חולה בשעת שחיטה וחלים בשעת זריקה חלים בשעת שחיטה וחולה בשעת זריקה אין שוחטין וזרקין עליו עד שיהא חלים משעת שחיטה עד שעת זריקה כמאן נימא רבנן היא ולא רבי נתן תימא רבי נתן גברא דחזי לאכילה בעינן מאן תנא להא דתנו רבנן שחטו בטהרה ואחר כך נטמאו הבעלים יזרק הדם בטהרה ואל יאכל בשר בטומאה כמאן אמר רבי (אליעזר) במחלוקת שנויה ורבי נתן היא ורבי יוחנן אמר אפילו תימא רבנן היא הכא במאי עסקינן בציבור דאפילו בטומאה נמי עבדי אי בציבור אמאי אין הבשר נאכל בטומאה גזירה שמה יטמאו הבעלים לאחר זריקה ויאמרו אשתקד לא נטמאנו ואכלנו השתא נמי ניכול ולא ידעי דאשתקד כי אידירק דם בעלים טמאים הוו השתא בעלים טהורין הוו

רש"י אלא. תווייהו ביחוד והא לכתחלה והא דיעבד והא דקתני אם זרק הורצה וזוקימנא ביחוד ה"מ מודה רבי יהושע דיעבד כשנטמא דהא עלה קאי ומשום דליתיה בעינן אכלו כבאבוד ושרוף לא ור' יוסי אפילו נשרפו או אכדו קריה קאמר אם הטקור קומצה קשירה: מתני' נטמא בשר וחלב קיים אין זורק את הדם. אפי' לר' אלעזר דעיקר פסח לאכילה דם קתני: ובמוקדשין אינו כן. אפילו לר' יהושע שפילוג נטמא בשר וחלב קיים זורק את הדם דהא תרתי איכא מתיר וקרייהו שיהיה מתיר לזריקין פסח למזבח: גמ' הורצה. ופטור מלעשות פסח שני: לא מעכבא. כפרה דיעבד: אובלוגן. חולה וזקן: רב. דלית ליה אכילה פסחים לא מעכבא דאמר כר' נתן: יוצאין בפסח אחד. ואע"פ שאין בו כזית לכל אחד אלמא אכילה לא מעכבא: דלוי ממשכי הני. מה שיש בהן יותר מכזית לכל אחד חזי להני הנשארין: ואי ממשכי הני כו'. אישתתחזי דחזי לכולהו דהי מינייהו מפקח הלכך אע"ג דלא אימשיך חד מינייהו פטורין אכל ניטמא לא חזי אפילו לחזי: נימנו עליו. עד שהיה כזית לכל אחד: ומאי דוחקיה דרב. לאוקמנא למתני' כר' נתן דלא מעכבא ולמימרא דמתני' לכתחילה קאמר הא אם זרק הורצה: נוקמה כרבנן. ונימא דמתני' אפי' דיעבד פסול: פסח עלמא כשר. ק"ס לזרוק דמו ולהקטיר חלבו אכל לאכילה לא וקתני ואלם יוצא בו ידי חובתו: אין מחשבת אוכלין. חולה וזקן דזריקה דם דלוי לפי אכלו לגבי שחיטה כתיב: חלים. גברא דחזי לאכילה בעי. דכי כתיב איש לפי אכלו אגברא כתיב דליתיה גברא בר אכילה אכל פסח לא איכפה לן אי לא חזי: זרק בטהרה. כשהניס וכלי שרת טהורין: ור' נתן היא. דאמר אכילה לא מעכבא ולא בעי ר' נתן גברא דחזי לאכילה ומתניתא קמייתא מוקי ר' אלעזר כרבנן: הכא במאי עסקינן בציבור. שנטמאו רוב ציבור בין שחיטה לזריקה כגון שמת הנשיא ונטמאו הילכך גברי דחזו לאכילה ניהו: גזירה שמה. לשנה אחרת יטמאו ציבור אחר זריקה: ויאמרו אשתקד. מי לא היינו טמאין בשעת אכילה ואכלנו ואע"פ ששחיטתו בטהרה השתא נמי אע"פ ששחיטתו וזריקתו בטהרה ניכול בשר בטומאה ולא ידעי דאשתקד בעידנא דהו זריקה דם טמאין הוו והוה ליה פסח הבא בטומאה: (רש"י)

תוספות הא אמרת מודה רבי יהושע בציבור. תימא לרשב"א מאי קושיא דילמא ה"ק רואה אני דברי רבי אליעזר בציבור שאף ר' יהושע לא אמר אלא ביחוד דכי האי גוונא אמרי' פ"ק דחולין (דף יב.) ובכמה דוכתי ואומר ר"י דהכא לא שייך למימר הכי דלא קתני בברייתא לא בציבור ולא ביחוד: כי מודה בנטמא. משום דציץ מרצה: ולעכב לא והתניא במכסת נפשות. תימא לר"י והא קרא בשחיטה כתיב והמתה נפקא דמחשבת אוכלין פסלה בשחיטה אבל בזריקה אמרן לעיל דאין מחשבת אוכלין בזריקה והיכי פריך משחיטה אזריקה ואומר ר"י דווקא מחשבת אוכלין ליתא בזריקה אלא בשחיטה אבל כשאין לו אוכלין לגמרי אף בשעת זריקה סברא היא דפסול שהיא עיקר עבודה כיון דבשעת שחיטה הקפיד הכתוב אפילו אמחשבה: שאני התם דאי ממשכי הני כו'. תימא לרשב"א והא בשעת זריקה אינם יכולים לימשך ונמצא דהשתא לא חזי לאכילה וי"ל דילמא ר' נתן סבר כר"ש דתנו לקמן בפרק האשה (דף פט.) נמנין ומושכין ידיהם עד שיוזק הדם אי נמי נטמאו מקצתן או שמתו חזי להני: ולרבי נתן איש לפי אכלו למה לי דבעינן גברא דחזי לאכילה. וא"ת לרבנן נמי לישני הכי לעיל כי פריך ולעכב לא לימא כי אתא קרא לעכב היינו דבעינן גברא דחזי לאכילה אבל בשר לא ולא פירכא היא דרבנן בעו בשר חזי לאכילה כדתניא לעיל אחרונים שאין להם כזית אינם אוכלין וחייבין לעשות פסח שני והא נמי לא תיקשי אמאי לא משני לר' נתן איש לפי אכלו למצוה כדבעי למימר לעיל משום דלא אשכחן תנא דלא מקיש אוכלין למנויו אלא זקני דרום לחודיהו בפרק שני דזבחים (דף כג.) ולמאי דמוקדש מתני' כר' נתן צ"ל דילמא ר' נתן אומר ר"י דהכא לא שייך למימר הכי דלא קתני בברייתא לא בציבור ולא ביחוד: כי מודה בנטמא. משום דציץ מרצה: פליגי אלא בבשר אבל בגברא לכו"כ בעינן גברא דחזי לאכילה ועוד א"כ אפילו שחטו שלא לאוכליו נמי ואמאי נקט שחטו לאוכליו ועוד היכי תיסק אדעתיה למימר השתא דיש מחשבת אוכלין בזריקה הא פשוט בכלי גמרא דאין מחשבת אוכלין בזריקה כדמוכח בזבחים (דף ד.) ובתמיד נשחט לעיל (דס"ח.) ושם הבאתי ונראה לר"י דה"פ נזק דמו שלא לאוכליו לא שנוקד שלא לשם אוכליו אלא בשעת זריקה היו הבעלים חולים והשתא קאמר כמאן כר' נתן דמשמע ליה כיון דר' נתן מיקל כולי האי ולא בעי שיהא בשר ראוי לאכילה ה"נ לא חייש אם אין בעלים ראויין בשעת זריקה אבל רבנן דמחמרי ובעו שיהא בשר ראוי לאכילה ה"ה דבעו שיהו הבעלים ראויים לאכילה בשעת זריקה וה"נ סבר ר' אלעזר בסמוך דלא בעי ר' נתן גברא דחזי אלא בשחיטה דווקא: (תוספות)

דף עט - א

ואיבעית אימא רב דאמר כר' יהושע דתניא רבי יהושע אומר כל הזבחים שבתורה בין שנטמא בשר וחלב קיים בין שנטמא חלב ובשר קיים זורק את הדם נזיר ועושה פסח נטמא חלב ובשר קיים זורק את הדם נטמא בשר וחלב קיים אין זורק את הדם ואם זרק הורצה נטמאו הבעלים במת לא יזרוק ואם זרק לא הורצה: במוקדשין אינו כן וכו': ומתניתין מני רבי יהושע היא דתניא רבי יהושע אומר כל הזבחים שבתורה שנשתייר מהן כזית בשר או כזית חלב זורק את הדם כחצי זית בשר וכחצי זית חלב אין זורק את הדם ובעולה אפילו כחצי זית בשר וכחצי זית חלב זורק את הדם מפני שכולה כליל ובמנחה אע"פ שכולה קיימת לא יזרוק מנחה מאי עבידתה אמר רב פפא מנחת נסכים סלקא דעתך אמינא כיון דקא אתיא מכח זבח כנופיה דזבח דמי קמ"ל חלב מנא לן אמר ר'

יוחנן משום ר' ישמעאל ומטו בה משום רבי יהושע בן חנניה דאמר קרא [ויקרא יז-ו] והקטיר החלב לריח ניחוח לה' חלב אע"פ שאין בשר אשכחן חלב יותרת הכבד ושתי כליות מנא לן היכא אמרינן דזרקין מדקתני ובמנחה אע"פ שכולה קיימת לא יזרוק מנחה הוא דלא אבל יותרת הכבד ושתי הכליות שפיר דמי מנא לן רבי יוחנן דידיה אמר קרא לריח ניחוח כל שאתה מעלה לריח ניחוח ואיצטריך למכתב חלב ואיצטריך למכתב ריח ניחוח דאי כתב רחמנא חלב הוא אמרינא חלב אין יותרת הכבד ושתי הכליות לא כתב רחמנא לריח ניחוח ואי כתב רחמנא לריח ניחוח הוה אמרינא כל העולין לריח ניחוח ואפי' מנחה כתב רחמנא חלב: מתני' נטמא קהל או רובו או שהיו הכהנים טמאים והקהל טהורים יעשו בטומאה נטמא מיעוט הקהל הטהורין עושין את הראשון והטמאין

עושין את השני: גמ' ת"ר הרי שהיו ישראל טמאין וכהנים וכלי שרת טהורין או שהיו ישראל טהורין וכהנים וכלי שרת טמאין ואפילו ישראל וכהנים

טהורין וכלי שרת טמאין יעשו בטומאה שאין קרבן ציבור חלוק אמר רב חסדא לא שנו אלא שנטמא הסכין בטמא מת דרחמנא אמר [במדבר יט-טז] בחלל חרב חרב הרי הוא כחלל וקא מטמא לגברא דמעיקרא כי מיתעביד בטומאת הגוף דכרת קא מיתעביד אבל נטמא הסכין בטומאת שרץ דבשר הוא דמטמא ליה לגברא לא מטמא ליה טהורין עביד טמאין לא עביד מוטב יאכל בטומאת בשר בלאו ואל יאכל בשר בטומאת הגוף שהוא ברכת אלמא קסבר רב חסדא טומאה דחוויה היא בציבור וכן אמר ר' יצחק טומאה דחוויה היא בציבור ורבה אמר אפילו טמאין נמי עבדי מאי טעמא דכתב [ויקרא יט-טז] והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ושרץ והבשר כל טהור יאכל בשר כל היכא דלא קרינן ביה והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל לא קרינן ביה והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל לא קרינן ביה והבשר כל טהור יאכל בשר כל היכא דקרינן ביה והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל בשר איתמר הרי שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין רב אמר מחצה על מחצה כרוב רב כהנא אמר מחצה על מחצה אינו כרוב רב אמר מחצה על מחצה כרוב הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן ור"כ אמר מחצה על מחצה אינו כרוב טהורין עושין את הראשון וטמאין עושין את השני איכא דאמרי רב רב כהנא מחצה על מחצה אינו כרוב טהורין עושין את הראשון

רש"י איבעית אימא רב דלמך. אם זרק הורגה: כרבי יהושע. דלית ליה לכיילא פסחים לא מעכבא: שלמי ניזר. תחילתן לאכילה דבעי קילוח שערו תחת הדוד שהשלמים מהבשלים בו כדכתיב (במדבר ו) ולקח את עפר ראש מזרו ונתן על האש וגו' ועוד בעי תנופה זרוע בשלה אלמא כריך שיהא בקר טהור בשעת זריקה שיהא רחוי למטה האמורה בו: ואם זרק הורגה. דהני לא מעכבי: נטמאו בעלים. דמת דלא חזו למוכיל לאורחא דטומאתן שבעה: ואם זרק לא הורגה. דלע"ג לאכילתו לא מעכבא גברא דחזי לאכילה בעינן ורחמנא דחיייה לטמא נפש לפסח שני ובזויר נמי כתיב (שם) כי ימות מת עליו וגו' דסותר את ניזירותו: הוי זית גשך והוי זית חלב אין זרק הדס. לאכילה אדם ולאכילה מזבח לא מלטרפין: אפי' כולה קיימת לא יזרוק. את הדס עליה: מנחה מאי עבדיתה. דזריקה דס: מנחת נסכים. הבאה עם הזבח מהו דקימא כזבח למוא וזיהוי במקום זבח להכשיר את הדס: חלב מנא לן. דהוי שיוור להכשיר זריקה דס: והקטיר החלב. גבי זריקה דס כתיב דכתיב זרק את הדס וגו' עד והקטיר החלב לריח ניחוח: יותרת הכבד ושתי הכליות מנא לן. מדלויקטריך ליה למיחני מנחה לא הויא שיוור מכלל דסבירא ליה דהני לגופיה דזבח נינהו הוי שיוור: אמר קרא. דהאי קרא גופיה והקטיר החלב לריח ניחוח: מהני' יעשו בטומאה. ואפי' טמאין יחידין דהא פסח דטהורין גופיה בטומאה אחי משום כהנים: גמ' שאין קרבן כבור. הבא בטומאה חלוק מאחר שקרבן רובן בא בטומאה אף היחיד עושה בטומאה: לא שנו. דמשמע משום טומאת כלי שרת עבדי כולהו בטומאה: אלמא שנטמא סכין בטמא מת. שאר אב הטומאה נעשה אף הסכין אב הטומאה לטמא אדם: דרחמנא אמר בחלל חרב. למידרש מיינה דכלי מהכת המיעוטא דמת נעשה כיוצא בזה שנגע בו: טומאה דחוויה היא כבור. בקושי הותרה וכל כמה דלפטר לאהדורי טהרה או טומאה קלה מהדרינן: קרינא ביה הבשר כל טהור יאכל בשר. ולא טמא: הללו עושין לעצמן. דטהרה והללו עושין לעצמן בטומאה טהורים לא עבדי בטומאה דהוי כרוב וכוב טהורין לא עבדי בטומאה וטמאין לשני לא מידחו משום דהוי כרוב רובא ורובא לשני לא מידחו: טהורין עושין הראשון. דטהרה דאי נמי מיעוטא נינהו אית להו למעבד הראשון בטומאה וכל שכן כי עבדי דטהרה שפיר דמי: וטמאין עושין את השני. דכיון דלוינן כרוב ניזונין כמיעוט וניזונין לשני: (רש"י)

תוספות נזיר ועושה פסח נטמא בשר וחלב קיים אינו זורק בו. ריב"א אומר דלא גרס נזיר דאין חילוק בזה בין נזיר לשאר קרבנות ומה שפירש רש"י דבעי שילוח שערו תחת הדוד אין נראה שיהא עיכוב ומה שפי' נמי משום תנופה הא כל שאר שלמים נמי בעו תנופה ולא אשכחן תנא דאית ליה תנופה בניזיר מעכבא אלא ר"א בסוף ג' מינים (נזיר דף מו.) ובתוספתא לא גרס נזיר: או שהיו כהנים טמאים יעשו בטומאה. אע"פ שיכולין ליהרר שלא יגעו בבשר כיון דאישתראי טומאת אימורים אישתראי נמי טומאת בשר דאמר במי שהיה טמא (לקמן דף צו.) כל היכא דאישתראי טומאת בשר אישתראי טומאת אימורים משמע שהם שוים: אלא שנטמא סכין בטמא מת בו. תימה א"כ מאי אפי' דקאמר היינו רישא ממש הוי ישראל טהורים וכהנים וכלי שרת טמאים כיון דמיטמא גברא מחמת סכין: בטומאת הגוף דבכרת מיתעביד. וא"ת ישחוט בסכין ארוכה ולא יצטרך ליכנס לעורה אי נמי יאחזו הסכין בפשוטי כלי עץ וישחוט ואומר ר"י דאין פנאי לכל הפסחים לשחוט בענין זה ואף להביא סכינים אחרים אין פנאי: (תוספות)

ב - עט דף

וטמאין אין עושין לא את הראשון ולא את השני בראשון לא עבדי דלא הוה רובא בשני לא עבדי דלא הוה מיעוטא תנן נטמא קהל או רובו או שהיו הכהנים טמאין והקהל טהורים יעשה בטומאה רובו הוא דעבדי בטומאה אבל פלגא ופלגא לא עבדי בראשון קשיא לרב אמר לך רב רובא עבדי כולהו בטומאה פלגא ופלגא הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן ה"נ מסתברא דקתני סיפא נטמא מיעוט הקהל טהורין עושין את הראשון וטמאין עושין את השני מיעוט הוא דעבדי בשני אבל פלגא ופלגא לא ועבדי בראשון והללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן ואלא קשיא לרב כהנא אמר לך רב כהנא נטמאו מיעוט הקהל טהורין עושין את הראשון וטמאין עושין את השני הא פלגא ופלגא טהורין עושין את הראשון אבל טמאין אינן עושין לא את הראשון ולא את השני התינה לישנא בתרא דרב כהנא אלא להך לישנא דאמר רב כהנא טהורים עושין את הראשון וטמאין עושין את השני מאי איכא למימר אמר לך רב כהנא הוא הדין עבדו פלגא ופלגא נמי טהורין עושין את הראשון וטמאין עושין את השני והאי דקתני מיעוט הקהל איידי דתנא רישא רובו תנא נמי סיפא מיעוטו תניא כוותיה דרב תניא כוותיה דרב כהנא כתיב לישני תניא כוותיה דרב היו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן תניא כלישנא קמא דרב כהנא הרי שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין טהורין עושין את הראשון וטמאין עושין את השני ותניא כלישנא בתרא דרב כהנא הרי שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין טהורין עושין את הראשון וטמאין אינן עושין לא את הראשון ולא את השני לרב וללישנא בתרא דרב כהנא הא דתנא טהורין עושין את הראשון וטמאין עושין את השני היכי מתרצי לה כגון שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין ונשים משלימות לטמאים וקסבר נשים בראשון רשות דל נשים מטמאין והוה להו טמאין מיעוטא ומיעוטא ידחו לפסח שני לרב וללישנא קמא דרב כהנא הא דתניא טהורין עושין את הראשון וטמאין אין עושין לא את הראשון ולא את השני היכי מתרצי לה רב מתרץ לה כגון שהיו ישראל מחצה טמאין ומחצה טהורין ונשים עודפות על הטהורים וקסבר נשים בראשון חובה ובשני רשות בראשון לא עבדי דהוי ליה מיעוט ומיעוטא לא עבדי בראשון ובשני לא עבדי דל נשים מינייהו והוה להו פלגא ופלגא ופלגא לא עבדי בשני ולרב כהנא דאמר פלגא נמי עבדי בשני היכי מתרץ לה כגון שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין ונשים משלימות לטהורין וקסבר נשים בראשון

חובה ובשני רשות בראשון לא עבדי להו פלגא ופלגא בראשון לא עבדי בשני נמי לא עבדי דל נשים מיניהו מן הטהורין הו להו טמאין רובא ורובא לא עבדי בשני ולרב כהנא הא דתניא הרי שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן היכי מתריך לה אמר לך רב כהנא תנאי היא איכא למ"ד מחצה על מחצה כרוב ואיכא למ"ד מחצה על מחצה אינו כרוב גופא הרי שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן היו טמאין עודפין על הטהורין אפי' אחד יעשו בטומאה לפי שאין קרבן ציבור חלוק ר"א בן מתיה אומר אין היחיד מכריע את הציבור לטומאה שנאמר

רש"י וטמאין אין עושין לה את הראשון. לכיון דלוינו כרוב לה עבדי בטומאה ובשני נמי לה לוינו מיעוט: יעשו בטומאה. אף הטהורין: רובא הוא כו'. כי איטמי רובא הוא לעבדי טמאין ראשון וטומאה: אבל פלגא ופלגא לא עבדי. טמאים לראשון כלל: כלהו. אפילו הטהורין אין לריכוז להזהר בשמייה טהרה: מהכרחא. לפלגא ופלגא נמי טמאין עבדי בטומאה ולא מידחו: לרב. דלמך הללו לעצמן והללו לעצמן: וללשנא בתרא דרב כהנא. דלמך טמאין אין עושין לה זה ולא זה הא דקתני טמאים נדחין לשני היכי מתרלה לה: משלימות לטמאין. דזכריו הו טהורים רובא אבל יש מן הנשים טמאות יותר מן הטהורות עד שמשלימות החשבון למחצה על מחצה וקסבר האי תנא נשים בראשון רשות וכ"ס בשני הילכך דל נשים מהכא דלוינו מן המניין וזיל בתר זכריו והו טמאים מיעוטא ומדחו לשני אבל פלגא ופלגא אי כמר אי כמר: כגון שהיו ישראל. הזכרים מחצה טהורין ומחצה טמאין וכשאתה מונה הנשים עמהן רבין טהורים על הטמאים: בראשון חובה. והרי הן כמנין ומלואו טמאים מיעוטא: ובשני נשים רשות. והנאי פליגי בהא מילתא בפ' האשה (לקמן דף לא): בראשון לא עבדי. טמאין דהו להו מיעוטא: ובשני לא עבדי. דלגבי שני אין הנשים מן המניין למיחיהו טהורין רובא הילכך לא הו טמאים מיעוטא אלא פלגא ולרב מחצה על מחצה כרוב ולא עבדי בשני: ורב כהנא. דלמך פלגא עבדי בשני מתריך הכי כו': ונשים משלימות לטהורין. שכל היו טהורין מחצה אלא על ידי הנשים ואי אזלינן בתר זכריו הו טמאין רובא. ועודפות עליהן לא גרסינן: ופלגא בראשון לא עבדי. בטומאה ללשנא קמא דרב כהנא: תנאי היא. האי תנא ותנא דלעיל דקאי כוהיה האי תנא סבר מחצה על מחצה הו כרוב ותנא דלעיל סבר אינו כרוב: עושין בטומאה. אפילו הטהורין: (רש"י)

תוספות וטמאין אין עושין לא את הראשון ולא את השני. קשה לרבי"א אי פלגא מיקרו איש לידחו לפסח שני ואי לא מיקרו איש אלא ציבור ליעבד בטומאה בראשון וליכא למימר דמספקא ליה אי חשיבי איש או ציבור דאם כן ליטמאו אחד מן הטהורים דבשלמא אי לא מספקא ליה אתי שפיר דלמא יטמאו את הטהור לעשות בטומאה כיון שדין של טמאין ליפטר לגמרי ואומר ר"י דלא מיקרו איש ומ"מ לא יעשו הטהורים בטומאה בשבילם כיון שאין רוב טמאים ואין עושין נמי אלו לעצמן ואלו לעצמן דקסבר אין קרבן ציבור חלוק אע"ג דלר' יהודה דאית ליה לקמן אין קרבן ציבור חלוק קאמר יעשו כולם בטומאה רב כהנא לית ליה הך סברא אלא קסבר דמהאי טעמא נידחין לגמרי: קסבר נשים בראשון רשות. משום רב איצטריך למימר הכי דאי בראשון חובה הו אמרינן דהללו עושין לעצמן כו' אבל לרב כהנא אפילו הו בראשון חובה אתי שפיר דפלגא בראשון לא עבדי ובשני עבדי כיון דבשני נשים רשות הו להו טמאים מיעוטא והא דאמר בפר' קמא דסנהדרין (דף יב.) גבי חזקיהו שהשיא את ישראל לעשות פסח שני היכי דמי אמר רב אשי כגון שהיו ישראל מחצה טמאים ומחצה טהורין ונשים משלימות לטהורין ועודפות עליהן מעיקרא סבר נשים בראשון חובה והו להו טמאים מיעוטא ומידחו לפסח שני ולבסוף סבר נשים בראשון רשות והו להו טמאים רובא ורובא בשני לא עבדי והשתא לרב וללשנא בתרא דרב כהנא לא הו צריך למינקט משלימות אלא עודפות עליהן גרידא וללשנא קמא דרב כהנא הו מצי למינקט משלימות ולא עודפות אלא נקט משלימות ועודפות דהשתא לכולהו לישי עשה שלא בתורה והו מצי לשנויי דלבסוף סבר נשים בראשון חובה ובשני רשות ולכך לאו שפיר עבד פסח שני אלא משום דהתם אליבא דרבי שמעון קיימינן דאית ליה לקמן בפרק האשה (דף צא): נשים בראשון רשות אי נמי ניחא ליה למידחי דאף מה שלא עשו בראשון היה שלא כדיון: נשים בראשון רשות. הו מצי למינקט בברייתא רוב טהורים וע"י נשים היו רוב טמאים נדחין לפסח שני כיון דנשים בראשון רשות והו להו מיעוט טמאים: ורב כהנא מתריך לה הכי כו'. השתא נמי הו מצי למינקט בברייתא רובא דאפי' רוב טהורין אין הטמאין עושין את השני כיון שבלא נשים הו טהורים מיעוטא ומצינו למימר דנקט בכי האי גוונא לאשמעי' דמחצה על

על	מחצ'	אינו	כרוב:	(תוספות)
----	------	------	-------	----------

דף **פ** **א**

[דברים טז-ה] לא תוכל לזכות את הפסח באחד שערך רבי שמעון אומר אפילו שבט אחד טמא ושאר כל השבטים טהורים הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן מאי טעמא דרבי שמעון קסבר שבט אחד איקרי קהל רבי יהודה אומר אפילו שבט אחד טמא ושאר כל השבטים טהורין יעשו בטומאה שאין קרבן ציבור חלוק רבי יהודה סבר שבט אחד איקרי קהל והו להו פלגא ופלגא ואין קרבן ציבור חלוק ועבדי כולהו בטומאה איתמר היו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין אמר רב מטמאין אחד מהן בשרץ ואמאי נייעבדו הני לחודייהו והני לחודייהו דהא אמר רב הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן אמרי הכא במאי עסקינן כגון שהיו טמאין עודפין על הטהורין אחד אי הכי הו להו רובא טמאים נייעבדו כולהו בטומאה סבר לה כר"א בן מתיה דאמר אין היחיד מכריע את הציבור לטומאה אי הכי הדר קושין לדוכתיה נייעבדו הני לחודייהו והני לחודייהו אלא ה"ק אי איכא תנא דסבר לה כתנא קמא דאמר פלגא ופלגא לא עבדי כולהו בטומאה וסבר לה כרבי יהודה דאמר אין קרבן ציבור חלוק מטמאין אחד מהן בשרץ ועולא אמר משלחין אחד מהן לדרך רחוקה ויטמאנו בשרץ קסבר שוחטין וזורקין על טמא שרץ ויטמאנו במת מדחהו אתה מחגיגתו השתא נמי מדחהו אתה מפסחו אפשר דעביד בשני במת נמי אפשר דעביד בשביעי דהו ליה שמיני שלו קסבר עולא כולהו תשלומין דראשון נינהו דחזי בראשון חזי בכולהו וכל היכא דלא חזי בראשון לא חזי בכולהו אמר להו רב נחמן זילו ואמרו ליה לעולא מאן ציית דעקר סיכה ומשכניה ורהיט איתמר היו רובן זבין ומיעוטן טמאי מתים אמר רב אותן טמאי מתים אינן עושין לא בראשון ולא בשני ראשון לא עבדי דהו מיעוטא ומיעוטא לא עבדי בראשון בשני נמי לא עבדי כל היכא דעבדי ציבור בראשון עבדי יחיד בשני כל היכא דלא עבדי ציבור בראשון לא עבדי יחיד בשני אמר להו שמואל זילו אמרו ליה לאבא **[במדבר ט-ב]** ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו מאי עבדת ליה אמר להו זילו אמרו ליה כי הו כולהו זבין מאי עבדת ליה אלא כיון דלא אפשר לא אפשר הכא נמי לא אפשר איתמר היו רובן טמאי מתים ומיעוטן זבין רב הונא אמר אין תשלומין לפסח הבא בטומאה ורב אדא בר אבהו אמר יש תשלומין לפסח הבא בטומאה נימא בהא קמפלגי דמאן דאמר אין תשלומין לפסח הבא בטומאה קסבר טומאה דחיה היא בציבור ומ"ד יש תשלומין לפסח הבא בטומאה קסבר טומאה הותרה בציבור אמרי לא דכולי עלמא טומאה דחיה בציבור ובהא פליגי מר סבר

רש"י לא תוכל לזכות את הפסח באחד. כשכיל יחיד לא תזכנהו סיהא אוחו היחיד גורם ומועיל בשחיטתו שום כד נטיה: איקרי קהל. ומילתא מפ' בהויית (דף ה): דקאמר ליה רחמנא ליעבד גוי וקהל גוים יהיה ממך וכבר נולדו לו כל השבטים חוץ מבנימין הילכך שבט אחד חשוב כליבור ולא מידחי לשני: יעשו בטומאה. אף טהורין אס יכא: מטמאין אחד מהן. כי היכי דניהו רוב טמאין ונייעבדו כולהו [בטומאה]: שהיו טמאין עודפין על הטהורין אחד. דלא חזו טהורים בראשון: דלר' קושין לדוכתיה. דהו להו פלגא ופלגא והללו יעשו לעצמן והללו יעשו לעצמן: אלא ה"ק כו'. ועלמא מחצה על מחצה דווקא קתני וה"ק רב אי משפחת תנא דלית ליה כת"ק דלמך פלגא ופלגא לא עבדי טהורין בטומאה כדקתני הללו עושין לעצמן וכרבי יהודה דלמך אין קרבן ציבור חלוק מכי עבדי קהל בטומאה בראשון לא מפליגי למיעבד

טהורין בטרה לאורכר ליהלק קנגנאו הדכר למוכחא מילחא בהדיא קשגהרין אלז מאלז: מטמאון אחד מהן קשרץ. ונעבדיה טלחה בטומאה: שוחטין וזוקקין על טמא קשרץ. הואיל וחזי לאורחא הילכך און מכריע את הציבור לטומאה: מתנינא. קל מחא קאהה מטמאון כל קבעיה: אפקר דעבדי. חגיגתו קשביעי קל פסח קהוה קמיני קלו דהא כל ז' קשלומון איה ליה: קסבר טולן. הימים קל רגל קשלומון קל ראשון הן ואינן קשלומון זה לזה ופלוגתא היא בחגיגה (דף טו:) ומאלן דלית ליה טולן קשלומון לראשון קסר הילכך דלא חזי לראשון חו לז' חזי: מאלן איית לך. להקשה לדרך רחוקה: וכי עקר משכניה וסיכיה. אהלו ויהדותו ויהיט בתמיה מי קשמע לנו להטריח עלמו הילכך הא עיפסא כרבי: רובן זבין. דלא מלו למועבד בראשון: און קשלומון לפסח הבא בטומאה. ואון הזבין עושין את השני אפילו טהרו: רב הונא קסר טומאה דחוויה היא בציבור. ובקושי הותר להקריבו הלכך לא משוינו לזה בטוהרים למיחיה עמאלן קשני: ורב אלא קסר היתר הוא בציבור. ומשונו לזה בטוהרין דחו זבין קשני: (ק"ש)

תוספות משלחין אחד מהן לדרך רחוקה. פירוש אחד מן הטהורים מדפריך וטמאנו בשרץ וקשה לריב"א אדרבה ישלחו אחד מן הטמאים לדרך רחוקה דהשתא הוו טהורין רובא ועבדי בטרה דבכולה שמעתין אמרינן דמהדרי' אטהרה ותירך דעולא גופיה אמר לקמן במי שהיה טמא (דף צג:). דרך רחוקה לטהור ואין דרך רחוקה לטמא ולא היה מועיל שילוח טמא דלעולם היה מצטרף לאותם שבירושלים ואין נראה לר"י דטעמא דאין דרך רחוקה לטמא לפי שכשהוא בירושלים נמי אינו יכול לעשות פסחו אלא ע"י שילוח אבל הכא יש דרך רחוקה לטמא כיון דמחצה טמאין ואם היה בירושלים היה יכול בעצמו לעשותו ולא נראה לר"י דמהדרינן שיעשו כולם בראשון ולא ידחו הטמאין: אתה מדחה מחגיגתו. ואם תאמר והא קיימא לן במתמיד נשחט (לעיל סב.). ערל וטמא משלחים קרבנותיהן ותירך ריב"א הואיל והיא חובה לבא ברגל יש לה דין עלות ראייה דדרשינן בפרק קמא דחגיגה (דף ד:). דטמא פטור מן הראייה שנאמר ובאת שמה והבאתם שמה כו' וכן איתא בירושלמי דאיתקש לעלות ראייה ואם תאמר השתא כשמשלחהו בדרך רחוקה נמי מדחה מחגיגתו שאינו יכול לבא ביום טוב מחוץ לתחום וכיון דלא חזי בראשון לא חזי בשני ויש לומר דיכול לבא ולעשות ביום ראשון מה"ת דתחומין דרבנן ועוד נהי דכשישלחהו בדרך רחוקה עד שעת שחיטה שלא יכול לחזור לירושלים מבעוד יום מכל מקום יכול לבא תוך התחום וכנס למחר ועוד טמא ותיגר דלא חזי בגופו בראשון לא חזי בשני אבל הכא מיחזא חזי אלא שאינו יכול לבוא וכי חזי יום ראשון בשבת אף על גב דלא חזי אמרינן באלו דברים (לעיל דף ע:). דעבדי באינך יומי: עקר משכניה וסיכיה ורהיט. הך פירכא ליתא למאן דחשיב דרך רחוקה מאיסקופת עזרה ולחוץ ואם תאמר ומה תקנה רובה רב נחמן שיעשו דהא רב נחמן גופיה קסבר בפרק מי שהיה טמא (לקמן צג.). שוחטין וזוקקין על טמא שרץ ויש לומר דקסבר דלאו תשלומין דראשון נינהו ויכול לטהר בת: לוימא בהא קמיפלגי מר סבר טומאה דחוויה ומר סבר טומאה הותרה. השתא לכלולי עלמא טהרה מידחיא ולא טומאה דאיש כי יהיה טמא משמע דהאיש לבדו טמא והציבור טהורין ומאן דסבר טומאה הותרה מיקרו שפיר טהורין ומסיק דלכולי עלמא דחוויה מר סבר טהרה מידחיא כדפרישית ומר סבר טומאה נמי מידחיא וקרא משמע הכי איש נדחה ואין ציבור נדחים אלא עבדי בין בטרה בין בטומאה: (תוספות)

דף - **ב**

טהרה מדחיא טומאה ומר סבר אפילו טומאה נמי מידחיא איתמר היו שלישייתן זבין ושלישייתן טהורין ושלישייתן טמאי מתים אמר רבי מני בר פטיש אותן טמאי מתים אינן עושין לא את הראשון ולא השני בראשון לא עבדי הגדילו זבין על הטהורים דלא עבדי בטומאה הוה ליה טמאי מתים מיעוטא ומיעוטא לא עבדי בראשון בשני לא עבדי נצרפו זבין עם טמאי מתים דלא עבדי בראשון הוה רובא ורובא לא מדחו לפסח שני: **מתני**: הפסח שנזרק דמו ואח"כ נודע שהוא טמא הציץ מרצה נטמא הגוף אין הציץ מרצה מפני שאמרו הנזיר ועושה פסח הציץ מרצה על טומאת הדם ואין הציץ מרצה על טומאת

הגוף נטמא טומאת התהום הציץ מרצה: **גמ'** טעמא דנזרק ואח"כ נודע אבל נודע ואח"כ נזרק לא מרצה ורמינאו על מה הציץ מרצה על הדם ועל הבשר

ועל החלב שנטמא בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון בין ביחיד בין בציבור אמר רבינא טומאתו בין בשוגג בין במזיד הורצה זריקתו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה רבי שילא אמר זריקתו בין בשוגג בין במזיד הורצה טומאתו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה אלא הא דקתני בין בשוגג בין במזיד ה"ק נטמא בשוגג וזרקו בין בשוגג בין במזיד הורצה והא דקתני דם שנזרק ואח"כ נודע טעמא דנזרק ואח"כ נודע אבל נודע ואח"כ נזרק לא הוא הדין דאפילו נודע ואח"כ נזרק והאי דקתני נזרק ואח"כ נודע משום דבעי למתני סיפא נטמא הגוף אין הציץ מרצה דאפילו נזרק ואח"כ נודע לא קתני רישא נמי נזרק ואח"כ נודע: נטמא טומאת התהום וכו'. בעי רמי בר חמא כהן המרצה בקרבנותיהן הותרה לו טומאת התהום או לא מי אמרינן כי גמירי טומאת התהום בבעלים ככהן לא גמירי או דילמא בזבחה גמירי לא שנה ככהן ול"ש בבעלים אמר רבא ת"ש דתני רבי חייא לא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד מת למעוטי מאי לאו למעוטי טומאת התהום דשרץ ובמאי עסקינן אי נימא בבעלים ובמאי אי נזיר מי מהני ביה **[במדבר ו-ט]** כי ימות מת עליו אמר רחמנא אלא בעושה פסח הניחא למאן דאמר אין שוחטין וזוקקין על טמאי שרץ אלא למאן דאמר שוחטין וזוקקין על טמאי שרץ השתא טומאה ידועה הותרה לו טומאת התהום לא כל שכן אלא לאו ככהן ושמע מינה הותרה לו טומאת התהום אמר רב יוסף לא לעולם בבעלים ובפסח ולמעוטי טומאת התהום דזיבה וטומאת תהום דזיבה לא מרצה והתניא רבי יוסי אומר שומרת יום כנגד יום ששחטו וזרקו עליה

ק"ש טהרה מדחיא. טומאה קשני כי עבדי ציבור בטרה: בראשון לא עבדי. דהא עמאי מחוסי מיעוטא וכשני לא עבדי דהואיל וטהרו זבין עכשיו נמאלו רוב ציבור לריכין לו ורובא לציבור קשני לא עבדי: מתני' הפסח שנזרק את דמו ואח"כ נודע שהוא טמא. הפסח או הדם: האין מרלה. ופטור מפסח שני: נטמאו. בעליו טומאה הגוף במה: און האין מרלה. וחייב לעשות פסח שני דהא בשעת זריקה לאו בר מיעבד פסח הוא דהחמנא דחייב: הגזיר. דכתיב ביה (במדבר ו) וכי ימות מת וגו' והימים הראשונים יפלו אם נטמא כמות קודם הבחאת קרבנותיו וכו': האין מרלה על טומאת הדם. והגלחתו כשירה ומוחה לשהות יין ולטמא למחוס: ואון האין מרלה על טומאה הגוף. ואם נטמא בעת הבחאת קרבנותיו סותר את הכל: נטמא גופו. בטומאת התהום בטומאת ספק כדמפרש בגמרא הרי זה מרלה דהלכה למשה מסיני היא דהותרה טומאת התהום להם כדלמך בגמרא ובתוספתא מפרש לה הכי כילד אמרו לו קבר היה עמך בביית שנכנסת בו תחת האבן שיבשת עליה ונדע לו עד שלא עשה פסחו לריד לעשות פסח שני משעשה און לריד לעשות פסח שני. וכן נזיר שהיה הולך להביא קרבנותיו אמרו לו מת היה עמך בביית שנכנסת בו ונדע לו עד שכל הביא קרבנותיו בין משהביא קרבנותיו לריד להביא קרבן טומאה חבל אמרו לו קבר התהום עמך בביית שנכנסת בו תחת האבן שיבשת עליה ונדע לו עד שכל הביא קרבנותיו לריד להביא קרבן טומאה ומהו קרבן טומאה אשם ושתי תורים ומתחיל למנות נזירות אחרת. בתוספת' דזבחים: גמ' בין פסוגג בין פסוגג. קס"ד דהכי קאמר שזרקו בין פסוגג בין פסוגג ומשני דהאי פסוגג ומוזר אטומאה קאי אכל זריקה בעינן פסוגג: בקרבנותיהן. נזיר ועושה פסח הותרה לו אם נטמא גופו כפסק טומאה וקרבן יחיד אינו דוחה שבת וטומאה: כי גמירי. לטומאת התהום מותרת להם בבעלים הוא דגמירי חבל ככהן לא: או דילמא בזבחה גמירי. בקרבנות הללו כפסק ודקרבנות נזיר גמירי דהותרה להם טומאת התהום קל גוף הילכך לא שנה בבעלים ולא שנה ככהן: לא אמרו טומאת התהום. דהותרה נזיר ועושה פסח: אלא כמות בלבד. אבל שאר טומאות ספק לא הותרו: ובמאן. במי תאריך טומאת התהום זו קשרץ דקאמרו לא הותרה: אי נזיר מי מהני ביה. אפילו טומאות קשרץ ולחין לכתוב מניינו והבחאת קרבנותיו: וכי ימות עליו כתיב. פתע זה פסוגג פתאום זה מוזר בכריתות (דף טז:). הניחא למאן דלמרו. לקמן בפרק האשה (דף טז:). ה"ו אלא לאו ככהן: לעולם בבעלים.

ובעקבה פסקה ודקדוקא לך הלא לא מהניא ביה עומאה אחריתי איכא עומאה זיבה שהיא שבעת ימים ואין שוחטים וזורקים עליו ולא שמעינן רבי חיילא דטומאת התהום
דזיבה כגון זב בשביעי עלו דספק הוא שמא ירעה היום ויסתור כל מה שמנה ספק לא ירעה והרי הוא כעמא שרץ לחזי לאורחא והויא לה עומאת התהום ופסלל בה:
(רש"י)

הוספות בראשון לא עבדי הגדילו זבין על הטהורין כו'. נראה לר"י ד"ס"ל כרב ולא כשמואל דאמר ויעשו את הפסח במועדו מאי עבדת ביה דלדידיה כיון שאין רוב
טהורין לא מידחו טומאים לפסח שני: נזרק דמו ואח"כ נודע שהוא טמא כו'. פי' בקונטרס שהוא טמא הדם או הבשר וקשה לריב"א דטומאת בשר ע"כ צ"ל לא מרצה
לאכילה אלא לפטור מפסח שני וכמ"ד הציץ מרצה על אכילות וכו' נתן דלא בעי אלא גברא דחזי וא"כ היכי דייק טעמא דנזרק ואח"כ נודע הא נודע ואח"כ נזרק לא
מרצה ציץ והיינו לפטור מפסח שני וע"כ הא דלא מרצי היינו מדרבנן מדמפליג בין שוגג למזיד וכן אמר בהאשה רבה (יבמות דף ז. ו) והיכי מחייבי ליה רבנן בפסח
שני כיון דמדאורייתא פטור הי חולין בעזרה ועוד הא לעיל (דף עח:): תנן נטמא בשר וחלב קיים אינו זורק את הדם והיינו מדרבנן דמוקי לה כרבי נתן וא"כ הא דדייק
רב לעיל אם זרק הורצה היינו מפטור נודע קודם זריקה מיירי מדקאמר לא יזרוק ונראה לריב"א דלא מיירי מתני' אלא בטומאת דם והא דדייק בגמ' הא נודע
ואחר כך נזרק לא היינו להתיר בשר באכילה אבל פטור מלעשות פסח שני מיהו יש ליישב פירוש הקונטרס דהא דקאמר הציץ מרצה היינו להקטיר האימורין הא נודע
ואח"כ נזרק לא מרצה להקטיר האימורים ופטור מפסח שני: הוא הדין נודע ואחר כך נזרק. וא"ת א"כ מאי דוחקיה דר' שילא לחלק בין טומאה לזריקתו כיון דלאו
דווקא קתני במתניתין נזרק ואח"כ נודע ואומר ר"י דר' שילא לאו אהך קושיא אמרה אלא אמאי דפריך בהקומץ רבה (מנחות דף כה:): אהך ברייתא דעל מה הציץ מרצה
מברייתא דקתני דם שנטמא וזרקו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה והכא אסיק ליה אגב תירוצא דרבינא: לאו למעוטי טומאת התהום דשרץ. וא"ת היכי שייך טומאת
התהום בשרץ והא לא מטמא אלא במגע וטומאת התהום אינה בגלוי אלא מכוסה וטומא בעפר בתבן או בצרור כדתינא לקמן (דף פא:): ויש לומר כגון שהכניס ידו בעפר
ונגע: אי בנזיר וכי ימות עליו אמר רחמנא. תימה לר"י דילמא לעולם בנזיר נפקא מינה אם שחט קרבנות ונטמא דלא מרצי ציץ וכן קשה בסמוך דקאמר אלא למ"ד
שוחטין וזורקין כו' הא מכל מקום נפקא מינה לאם שחט פסחו כדפי' ואומר ר"י דלא בעי למימר הכי דא"כ תיפשוט דבזיבחה גמירי לא שוא בעלים ול"ש בבחן:
(תוספות)

דף פא - א

בשני שלה ואחר כך ראתה אינה אוכלת ופטורה מלעשות פסח שני מ"ט לאו משום דמרצה ציץ אמרי לא משום דקסבר ר' יוסי מכאן ולהבא היא מטמאה
והתניא רבי יוסי אומר זב בעל שתי ראיות ששחטו וזרקו עליו בשביעי שלו ואחר כך ראה וכן שומרת יום כנגד יום ששחטו וזרקו עליה בשני שלה ואחר כך
ראתה הרי אלו מטמאין משכב ומושב למפרע ופטורים מלעשות פסח שני אמרי מאי למפרע מדרבנן ואף רבי אושעיא סבר מטמא למפרע מדרבנן דתניא רבי
אושעיא אומר אבל זב שראה בשביעי שלו סותר את שלפניו וא"ל רבי יוחנן לא יסתור אלא יומו ממה נפשך אי קסבר למפרע הוא מטמא אפילו כולתו נסתור
אי קסבר מכאן ולהבא הוא מטמא יומו נמי לא נסתור אלא אימא לא יסתור ולא יומו וא"ל רבי יוסי קאי כוונתך והא רבי יוסי אומר מטמאין משכב ומושב
למפרע אלא אלא שמע מינה מטמא למפרע מדרבנן ש"מ ולר' יוסי השתא דאמר מכאן ולהבא הוא מטמא [למת] בלבד למעוטי מאי נפשוט מינה דבבבחה והותרה
לו טומאת התהום אמרי לעולם בבעלים ובפסח וקסבר אין שוחטין וזורקין על טמאי שרץ ואיצטריך למעוטי אלא לרבי יוסי זבה גמורה היכי משכחת לה
בשופעת אי בעית אימא כגון שראתה כל שני בין השמשות בעי רב יוסף כהן המרצה בתמיד הותרה לו טומאת התהום או לא אם תמצא לומר כהן המרצה
בקרבתותיהן (של נזיר ועושה פסח) הותרה לו טומאת התהום כהן המרצה בתמיד מאי מי אמרינן כי גמירי טומאת התהום בפסח בתמיד לא גמירי או דילמא
יליף תמיד מפסח אמר רבה ק"ו ומה במקום שלא הותרה לו טומאה ידועה הותרה לו טומאת התהום מקום שהותרה לו טומאה ידועה

רש"י בשני שלה. עדיין ספק הוא שמא תראה יום זה וילקחך עם אחתה ותראה גם מחז והווי להו שלשה והויא לה זבה גמורה ואם לא תראה תראה לערב: אינה
אורכה. שהרי רכיבה להיות עוד מחר שומרת יום כנגד יום: ופטורה מלעשות פסח שני. כו"ד כיון דבשעת שחיטה חריקה ספק היו מרלה ל"ץ מטומאת התהום דזיבה
ואע"ג דלגולא מילתא למפרע שנטמאה ודאי בטומאת התהום: מכאן ולהבא היא מטמאה. שומרת יום כנגד יום וטעמה קתה היום וטעמה טהורה מטומאה של אחתה
וכי הדרי חזיא זב ביום מטמאה מכאן ולהבא והתהי מחר שומרת יום כנגד יום הלכך בזריקה ושחיטה טהורה מעלייתהא ואי רבנן פליגי עליה ואמרי דכי חזיא חוגלא
מילתא למפרע דזיבה היא וחדל טומאה היא ובשעת שחיטה ספק הואי והייבת בפסח שני ולקמיה פריך כיון דלר' יוסי כל חד וחד טומאה בלפני נפשה הוא היחך
מזכרפים לזיבה לעשות זבה גדולה: בעל שתי ראיות. דלזיבה בעל ג' ראיות לא חזי למיכל לאורחא עד שיביא קרבנותיו בח' ובשמיני נמי לא מלי למינקט ומינהי ואח"כ
ראה מטמא משכב ומושב למפרע דכיון דילא מוזיבה ראשונה לשעה שהיא ראויה לקרבן הויא לה הך זיבה אחריתי ומושב ומשכב שמחתמוול לאחר טבילה ועד הנה
טהורה למפרע אפילו טבלה ז' שחרי: משכבות ומושב. שלאחר טבילתו טמאין שהרי סת מנייט והרי הוא ככתחלתו דכתיב (ויקרא טו) וספר לו שבעת ימים והרי
אין ומדקתני נמי בשומרת יום למפרע אלמא נמי למפרע מטמאה ואפ"ה פטר לה מפסח שני ש"מ טעמא משום דטומאת התהום היא ומשכבות ומושב כרותא נקט
לה מפני שהן רב טומאה לטמא אדם ודבר זה זב חלוק משאר טמאין: מדרבנן. אבל מדאורייתא לא מטמאו אלא מכאן ולהבא לא הוב בשביעי ולא שומרת יום בשני
דמקלה יום עולה להו לספירתו הילכך לגבי פסח טהורין מעליא הו: אבל הרואה זב כו'. לא ידענו שהיכא קאי אב: סותר את שלפניו. כל ספורין שספר וזריך לספור
ז' אחרי: וא"ל רבי יוחנן לא יסתור אלא יומו. ויחזור ויספור יום א' והיוגן אמילתיה דר' יוחנן מה נפשך אי למפרע מטמא לחין מקלת היום עולה לו ולא נגמרה
ספירתו: כולוה נמי נסחור. דכתיב וספר לו ז' ימים לטהרתו טהרה אחת לכולן: שלא תהי טומאה מפסקת ביניהו במס' נדה (דף לג:): ואם מנה לסירוגין כי הבא שסתור
יומו ושלמינו למחר נגמלת הפסקה ביניהם: ואם מכאן ולהבא מטמא. שעתה לו מקלת היום וגמרו ספורין שלו: יומו נמי לא נסחור. אלא הרי הוא כרואה ראשונה
של זיבה אחת ואין בה אלא טומאת ערב ויטבול לערב ויטהר דק"ל רחיה ראשונה של זב קרי בעלמא הוא במס' נדה (דף עב:): אלא. הי"ק ר' יוחנן לא יסתור ולא
יומו כלומר אפילו יומו לפי שסבר עלתה לו מקלת היום ככולו ואלמו ספורין שלו ואלא מכלל זיבה: וא"ל. ר' אושעיא לרבי יוחנן: ר' יוסי קאי חותך. דכ"ל נמי מצי
ולהבא הוא מטמא מדפטר ליה לעיל מפסח שני אלמא קסבר ר' אושעיא למפרע דר' יוסי מדרבנן קאמר: והא ר' יוסי כו'. מסקנא דמילתיה הוא ולא משום קשיא
מיהי לה: השתא דאמר מכאן ולהבא מטמא. ולא משכחה טומא' התהום בזיבה: בלבד. דקתני לעיל למעוטי מאי ע"כ למעוטי שרץ וקומא ובכח דלחמך לעיל דלזיבה
בבעלים לא מהני שרץ וקאמר דטומאת התהום דמת מיהא הותרה לו: אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ. ואשמעין דטומא' התהום נמי דחיה ליה: היכי משכחת לה.
כיון דלזיבה ליה מקלת היום עולה לה לספירתה ומכאן ולהבא מטמאה הו"ל כל יומא טומאה בלפני נפשה: בשופעת. כל שלשה רזופין דלא הוה לה מנייטא כלל: אי נמי
בדואה שני בה"ש. לכל תחלת היום היו בטומאה לחין כחן ספירה כלל ובשני פון השמשות בני דלזיבה טומאה ג' ימים רזופין כגון בה"ש של ע"ש ש' כלן סוף ערב
שבת ותחלת שבת ופון השמשות של מחר שהיא סוף השבת ותחלת א' בשבת הרי ג' ימים רזופין ואין כלן תחלת יום טהור שיעלה לספירה ולפי הדברים למ"ד מקלת

היום ככולו החלת הלילה עולה לספירה וא"כ עלות השחר מולאטריך למנקה בין השמשות ולא נקט משכחה לה בקרואה בלילות: צהמיר. כל השנה וליליבא דמאן לאמר עומאה דחיה היא בלבוך קבעי רב יוסף הכי אי חילטריך להלך אכהן טהור מאוס עומא' הטהום אי לא ואלילבא דמ"ד לקמו דטומאה הטהום מרלי לין גבי נזיר ועושה פסח אפי' לכתחלה כגון שגודע לו לפני זריקה: בקרבנותיהן. נזיר ועושה פסח: במקום שלא הותרה לו עומאה ידועה. כלל כגון נזיר ועושה פסח שכן קרבנות יחיד: מקום שהותרה לו עומאה ידועה. היבא דליבא טהורין: (כ"ט')

תוספות לאו משום דסבר דציץ מרצה. תימה לרשב"א מ"ל דילמא הא דפטורין היינו משום דסבר דנשים בשני רשות ואו"י דבהדיא מוכח לקמן סוף פרק האשה (דף צא:): דרבי יוסי סבר נשים בשני חובה: קסבר רבי יוסי מכאן ולהבא היא מטמאה. פי' ואנן סבירא לן כרבנן דלמפרע מטמאה וא"כ כי ס"ד נמי דטעמא דרבי יוסי משום דסבר ציץ מרצה מאי פריך לימא דס"ל כרבנן וי"ל שלא רצה לעשות מחלוקת חדשה שלא מצינו תנאים חלוקים בכך אבל בלמפרע הוא מטמא מצינו תנאים בשיליה נדה (דף עב.) אמתני' דטבלה יום שלאחריו ושימשה: אי נמי כגון ראתה שני ימים בין השמשות. מדלא משני ברואה בלילות משמע דספירת לילה היא ספירה וכן פי' בקונטרס וקשה לריב"א דתנן פ' שני דמגילה (דף כ.) וכן שומרת יום כנגד יום לא תטבול עד הניך החמה ומסיק בגמ' קמ"ל כיון דבעי שימור ביממא הוא וכן בשיליה נדה (דף עב.) אמר ושויין ברואה תוך י"א יום וטבלה לערב ושמשה שמתמאים משכב ומושב וחייבין בקרבן משמע אפילו לא ראתה אח"כ ומשום דבלילה לא השיב שימור וי"ל דודאי ספירת לילה לא היא ספירה ומ"מ לא מצי לאוקמא ברואה בלילות משום דכיון דסבר רבי יוסי מקצת היום שספירה בשביעי הוי ככולו ה"ה אם פסקה בחצי היום שיעלה לה שימור סוף הנשאר לכך מוקי בשופעת שלא היה סוף היום בטהרה א"כ ברואה שני בין השמשות וליכא למימר שיעלה לה אמצע היום שימור דלא אמר מקצת היום ככולו אלא או תחלתו או סופו אבל אמצע לא וכן איתא בהדיא בגי' ב"ב (דף טו.) דקאמר ורבי יוסי זבה גמורה היכי משכחת לה כיון דחזאי פלגא דיומא אידך פלגא שליק לה שימור ומשני כגון דחזאי תלתא יומי סמוך לשקיעת החמה דלא הוה שהות ביום דסליק לה ממנינא ותלתא יומי לא דווקא דאיה שלישית לא חיישין שהתא סמוך לשקיעת החמה מאחר שכבר ראתה שני ימים סמוך לשקיעת החמה ובשלישי תראה באיזו שעה שתהיה בלילה ובלבד שתראה קודם ששלא יעלה לה שימור תחלת יום ג' וא"ת והא אמרינן בפרק בנות כותים (נדה דף לג.) דכותית יום שפוסקת סופרתו למנין שבעה הא רבי יוסי נמי סבר הכא סוף היום ככולו וי"ל דלא אמר סוף היום ככולו בתחלת חשבון אלא דוקא בסוף חשבון כי הכא כגון זב בשביעי או שומרת יום כנגד יום שאין לה למנות יותר וסוף חשבון מסוף חשבון אית לן למילף ולא מתחלת חשבון ואשכחן חילוק בין תחלת חשבון לסוף חשבון ב"ב דר"ה (דף י.) דנדה עולה לה סוף היום בתחלתה ואין תחלת היום עולה לה בסופה אע"ג דהתם הוי איפכא מסברתנו: אמר רב ק"ו כו' מקום שהותרה לו טומאה ידועה אינו דין שהותרה לו טומאת הטהום. וא"ת וינמא דיו מה טומאה ידועה לא הותרה אלא היבא דלא אפשר ה"כ טומאת הטהום וי"ל דעיינא פריך אפילו לר' טרפון דלית ליה דיו היבא דמפרך ק"ו (בב"ק דף כה:). (תוספות)

דף פא ב

אינו דין שהותרה לו טומאת הטהום ומי דיינינן ק"ו מהלכה והתניא אמר לו רבי אליעזר עקיבא עצם כשעורה הלכה רביעית דם ק"ו ואין דנין ק"ו מהלכה אלא אמר רבא יליף מועדו מועדו מפסח וטומאת הטהום גופא היבא כתיבא אמר ר"א אמר קרא **[במדבר ו-ט]** וכי ימות מת עליו במחורת עליו אשכחן נזיר עושה פסח מנלן א"ר יוחנן אמר קרא **[במדבר ט-ז]** בדרך רחוקה לכם במחורת לכם רשב"ל אמר כדרך מה דרך בגלוי אף טומאה נמי בגלוי מתיבי אי זהו טומאת הטהום כל שלא הכיר בה אחד בסוף העולם הכיר בה אחד בסוף העולם אין זה טומאת הטהום לר"א דאמר במחורת עליו עד דידע הוא לר' יוחנן דאמר לכם במחורת לכם עד דידעי בה תרין לרשב"ל דאמר כדרך עד דידעי כולי עלמא אלא טומאת הטהום הלכתא גמירי לה וקרא אסמכתא בעלמא אמר מר בר רב אשי לא שנו אלא שנודע לו לאחר זריקה דכי אזדריק דם שפיר איזדריק אבל נודע לו לפני זריקה לא מרצה מתיבי המוצא מת מושכב לרחבו של דרך לתרומה טמא לנזיר ועושה פסח דמרצה אבל נודע לו לפני זריקה לא מרצה אלא אפילו נודע לו לפני זריקה מרצה: גופא המוצא מת מושכב לרחבו של דרך לתרומה טמא לנזיר ועושה פסח טהור בד"א שאין לו מקום לעבור אבל יש מקום לעבור אף לתרומה טהור בד"א שמצאו שלם אבל משובר ומפורק טהור שמה בין הפרקים עבר וקבר אפילו משובר ומפורק טמא מפני שהקבר מצרפו בד"א במהלך ברגליו אבל טעון או רכוב טמא לפי שמהלך ברגליו אפשר שלא יגע ולא יאהל אבל טעון או רכוב אי אפשר שלא יגע ולא יאהל בד"א בטומאת הטהום אבל בטומאה ידועה טמא ואי זה היא טומאת הטהום כל שלא הכיר בה אחד בסוף העולם אבל הכיר בה אחד בסוף העולם אין זה טומאת הטהום מצאו טמון בתבן בעפר ובצורות הרי זה טומאת הטהום במים באפילה בנקיקי השלעים אין זה טומאת הטהום ולא אמרו טומאת הטהום אלא למת בלבד: **מתני'** נטמא שלם או רובו שורפין אותו לפני הבירה מעצי המערכה נטמא מיעוטו והותרו אותו בחצרותיהן או

על גותיהן מעצי עצמן הציקנין שורפין אותו לפני הבירה בשביל ליהנות מעצי המערכה: **גמ'** מ"ט א"ר יוסי בר חנינא כדי לביישן: נטמא מיעוטו וכו'. ורמינהו וכן מי שיצא מירושלים ונזכר שיש בידו בשר קדש אם עבר צופים שורפו במקומו ואם לאו

רש"י אינו דין שהותרה לו טומאת הטהום. היתר גמור ואפילו איכא טהורין: מהלכה. כגון קבר טומאת הטהום הלכה למשה מסיני כנזיר ועושה פסח: ומי דיינינן קל וחומר מהלכה. והא טומאת הטהום לא מקום ספיקא מטמאין לה לנימא גלוי מילתא למסרע בעלמא היא השתא אפילו בודאי נטמא נמי אלא בשעה שנטמא היתה טומאת הטהום שלא הכיר בה אדם מעולם מטהרין ליה כדלקמן: דר"א ור"ע במסכת נזיר דאמרינן הים רביעית דם אין הנזיר מגלה על מגעה ועל משאה וקאמר רבי עקיבא ק"ו ומה עלם כשעורה שאין מטמא (אח כל) אדם באהל הנזיר מגלה על מגעה ועל משאה רביעית דם שמתמאה (אח כל) אדם באהל אינו דין שהנזיר מגלה על מגעה ועל משאה אמר לו ר"א לר"ע עלם כשעורה שהנזיר מגלה על מגעה ומשאה הלכה למשה מסיני ואין כתוב בתורה ורביעית דם אהא בללמוד ממנה בק"ו ואין דנין ק"ו מהלכה אלא מדבר הכתוב בתורה: וטומאת הטהום. שהותרה כנזיר ועושה פסח היבא כתיבא והך צעיא איבעיא בי מדרשא מקמי הא צעיא דרב יוסף ובשני דרב יוסף כבר איפשיטא הך מסקנא דלקמן דטומאת הטהום גמירא גמירי לה משום הכי פרכינן לעיל ומי דיינינן ק"ו מהלכה: בתחומות עליו. שתהא ברורה לו: לכם. טמא לנפש או בדרך רחוקה לכם והאי לכם קאי נמי אטמא: כי דרך. טמא לנפש דומיא דדרך רחוקה הוא: אי זהו טומאת הטהום. שהותרה לנזיר ועושה פסח: לא שנו. לדין מלכה על טומאת הטהום כנזיר ועושה פסח: מושכב לרחבו של דרך. והוא עבר שם וא"כ שלא נגע שם או הסית או האהיל: לתרומה. לכולו בתרומה: טמא. דלא הותרה בו טומאת הטהום ואילו לאורכו של דרך אפי' טומאת הטהום אין כאן: שאין לו מקום לעבור. שמהזיק וממלא את כל רוחב הדרך אף על גב דטומאת ודאי היא כיון דהשתא שעתא לעבר עליה טומאת הטהום והאי שלא היה שם אדם ידוע שם ואף ליה לא נודע עד שנסחטו קרבנותיו הלכה למשה מסיני היא שזרקין עליו את הדמים: אבל יג לו מקום לעבור אף לתרומה טהור. דהי ליה ספק טומאה ברכות רביסין וספיקו טהור: בד"א. לכי ממלא את כל הדרך טמא: שהקבר מצרפו. שכל הקבר מטמא באהל ואפילו ריקן שבו דכתיב (במדבר יט) או בקבר: בד"א. למשורר ומסופק טהור: טעון. משוי על כרחו הולך נע ונד לכאן ולכאן ומתמאה על כדדיו: בד"א. נזיר ועושה פסח טהור: אבל בטומאה ידועה. שידעו שאדם נקבר שם: טעון בעפר בתבן ובצורות. טומאה מוכסה מכל אדם היא זו שגמא לא רבנים או עפר או תבן נפל עליו ולא הכירו בו בני אדם מעולם אבל מים ואפילה ונקיקי הסלעים אין זו הטומאה מוכסה ונעלמה שהנזיר יכול לראות ולא גמירי להלכתא אלא בטומאה

שהיא בתהום המטוסה מן הכלל: ולא אמרו. דהתורה טומאת התהום חלל בנתה כלכל: מתני' נעמא קלם או רובו קורפין אורתו לפני הבינה. כל המקדש כולו קרי בינה ובגמרא מפרש טעמא: נעמא מיעוטו. וכן נותר קל פסח טהור: האיקונין. עמרינו כלומר קהן לרי עין: קורפין אורתו. את מעט קנטמא ואת הנותני: גמ' וכן מי קילא. בפרק חלו עובדין: קיש בידו בקר קדש. והרי הוא פסול ביואל: קופים. מקום שיכול לראות משם הבינה ומשם ההלכה אין יכול לראותו: קורפו במקומו. לל הטריחורו לחזור ולקורפו ביחוסלים הואיל וכבר נתרחק הרבה ואף על גב דקיימא לן בפרק כל שעה (דף כד.) דמקום חכילת קדשים קריפתו מנהקש בלש חשרף: (רש"י)

הוספות לריש לקיש דאמר בדרך עד דידיע בה כ"ע. קשה לריב"א דבגמ' בסופו (דף סג.) איתא הך מסקנא ולא מייתי התם מילתיה דר' יוחנן ולא פריך נמי אלא לר"א וקאמר בשלמא למ"ד בדרך שפיר והיא מסוגיות החלוקות: וטמא וטהור לכתחלה הוא. ודווקא לפני זריקה אבל לפני שחיטה לא כמו שהביא בקונטרס במתני' מתוספתא: אלא לפני זריקה נמי מרצה. ע"כ לפני זריקת שום דם דאם נזרק אפילו אחד מן הדמים ונטמא תנן בפרק ג' מינין (נזיר דף מז.) יביא שאר קרבנות ויטהר אפילו בטומאה ידועה אינו סותר נזירותו וריצו דטומאת התהום דכולה שמעתין היינו שאינו סותר נזירותו כדפי' לעיל אי בנייר כי ימות מת עליו כו' וקשה לר"י דבפר' בתרא נזיר (דף סג.) תנן אם עד שלא גילח נודע לו אפילו טומאת התהום סותר ומוקי ליה ר' יוחנן בגמ' כר"א דאמר תגלחת מעכבת וא"כ נודע לו לפני זריקה נמי כיון דמעכבת אמאי אינו סותר ותיירך ר"י דהכא כיון שנשחט יש לו להשלים ומרצה ע"ץ לטומאת התהום ואינו סותר כאילו לאחר זריקה נטמא ולא דמי לקודם גילוח וע"ג דגילוח הוא אחר זריקה כדתנן בג' מינין (שם דף מז.) גילח על זבח ונמצא פסול תגלחתו פסולה ואי גילוח הוא לפני זריקה יביא זבח אחר לרבנן אית להו דתגלחת לא מעכבת ולכן מרצה הכא לפני זריקה: המוצא מת מושכב כו'. בפ' בתרא נזיר (דף סה.) דייק על ההיא משנה דהתם המוצא פרט למצוי מת פרט להרוג מושכב פרט ליושב וקשה לריב"א דהכא ביושב אתי שפיר טפי מבמושכב דבמושכב לא הוי כולי האי טומאת התהום אם קברוהו שם וי"ל דמושכב נקט בשביל תרומה שהוא תופס כל רוחב הדרך ואי אפשר שלא יאהיל או יסיט אבל יושב לא דאיכא למימר שמא לא האהיל כנגדו: ובקבר אפי' כו'. וא"ת היכי שייכא טומאת התהום בקבר והלא נודע כשקברוהו שם ואיכא למימר כגון שנפל בקבר ומת והא דפי' בקונטרס שהקבר מצרפו משום דכתיב או בקבר אין נראה לר"י דשמא קרא מיירי בקבר מכוסה ומשום הכי נמי הקבר מצרפו משום אהל שהכיסוי מביא את הטומאה עליו: משום דלפי מה שמצאנוהו עכשיו לא היה ראוי להכיר לאחד בסוף העולם אבל במים ראוי להכיר: נטמא רובו שורפין אותו לפני הבירה מעצי כו'. נראה הטעם משום דלב בית דין מתנה עליהם לפי שהזיקוהו לשורפו לפני הבירה כדי לביישו לא הטריחוהו להביא עצים משלו ויכול להנות משל הקדש וכן בציקנין התנו כמו כן ולא לכל דמתוך ציקנותן היו נמנעין מלשורפו ואתי לדי עבירה ודוקא בציקנין או באכסנאי כדאמרי' בגמרא דעשאוהו כציקנין אבל אדם אחר לא ואפילו למאן דלית ליה בפ"ק דשבועות (יא.) לב ב"ד מתנה עליהן ה"מ בקרבנות קדישי קדושת הגוף אבל

בדקדושת דמים כולי עלמא מודו: (תוספות)

דף פב

חוזר ושורפו לפני הבירה מעצי המערכה רב חמא בר עוקבא לא קשיא כאן באכסנאי כאן בבעל הבית רב פפא אמר הא הוא באכסנאי כאן שהחזיק בדרך. כאן שלא החזיק בדרך רב זביד אמר לעולם כדאמר מעיקרא כאן באכסנאי כאן בבעל הבית ואף ע"ג דלא החזיק בדרך אכסנאי כיון דלית ליה עשאוהו כציקנין דתנן הציקנין שורפין אותו לפני הבירה בשביל ליהנות מעצי המערכה ת"ר באו לשורפו בחצרותיהן ומעצי המערכה אין שומעין להן לפני הבירה ומעצי עצמן אין שומעין להן בשלמא מעצי המערכה בחצרותיהן אין שומעין להן דילמא פיישן מינייהו ואתו בהו לידי תקלה אלא לפני הבירה מעצי עצמן מ"ט לא רב יוסף אמר שלא לבייש את מי שאין לו רבא אמר מפני החשד מאי בינייהו איכא בינייהו דאייתן קני וחירותא דלא חזי למערכה תנן התם ראש המעמד היה מעמיד את הטמאין על שער המזרח מ"ט אמר רב יוסף כדי לביישן רבא אמר מפני החשד מאי בינייהו איכא בינייהו מפני אי נמי דקא גדיל שישורא: **מתני'** הפסח שיצא או שנטמא ישרף מיד נטמא הבעלים או שמתו תעובר צורתו וישרף בששה עשר ר' יוחנן בן ברוקה אומר אף זה ישרף מיד לפי שאין לו אוכלין:

גמ' בשלמא טמא כתיב **[ויקרא ז-ט]** והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף אלא יוצא מנלן דכתיב **[ויקרא י-ח]** הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה אמר לו משה לאהרן מדוע לא אכלתם את החטאת שמא נכנס דמה לפני ולפנים אמר לו לאו אמר לו שמא חוץ למחיצתה יצתה אמר לו לאו בקודש היתה אמר לו אי בקודש היתה והן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה מדוע לא אכלתם אותה מכלל דאי נפקא אי נמי עייל דמה לפני בת שריפה היא בשלמא נטמא גלי רחמנא בקדשים קלים כ"ש בקדשי קדשים אלא יוצא אשכחן קדשי הקדשים קדשים קלים מנלן ותו הא דתניא לן דמה

רש"י חוזר ושורפו כו'. חלמא מיעוטו שנספג מעצי המערכה נמי קרפין: כאן באכסנאי. שאין לו עגים שורפו מעצי המערכה ומתני' כבעל הבית: שהחזיק בדרך. לל הטריחורו לחזר על עגים כדקתני וכן מי קילא חלמא בהחזיק בדרך עסקיו: רב זביד. כרב חמא מוקים לה ולדבר פסח פליגי והיב טעמא למילתיה דרב חמא דכיון דלית ליה עגים קש עשאוהו כציקנין והחזיק בדרך דקתני מתני' לאשמעינן חזרה נקט לה ולא משום עגים דהוא הדיון ללל החזיק: בלח לשורפו כו'. כדמפרש טעמא: לידי תקלה. ליהנות מהן הנאה אחרת והגלה זו אין בו מעילה דתנא ב"ד הוא ועל מנת כן מקדישין אותו: משום חשד. שלאחר קריפתו מחזירין מותר העגים לתוך ביתו והרואה חושדן בגונגי עצי המערכה והגין מהן: קני וחירות'. קנים וחירות' של דקל הכל יודעים שאינם מעצי המערכה לפי שקלים הם ונשרפין מהר ואין אש המערכה מתקיימ' בהן ומשום חשד לייבא אצל משום בושח איכא: תנן התם. במסכת תמיד: ראש המעמד. הממונה על כך מעמיד את הטמאים של בית אב בכל בקר בשער המחזיקי כניסת כל אדם להר הבית: כדי לביישן. שלא נזהרו מלטמא והרי העבודה של מחר היתה מוטלת עליהן והיה להן לזיהר: משום חשד. שלא יחשדו שמשני מלכאון הן נחלצין מלבווא לעבוד עבודה ומעמידן קם כדי שיראו אותם בני אדם ויודעין שמחמת טומאה הם חדילין ואידי לאיירי לעיל בהך פלוגתא דמשני חשד נקט לה להא: מפני. הכל יודעין שבעליהם הן מן המלכאון ואין מניחין עבודה מפני מלכאון דהיינו משום חשד לייבא ואין כריך להעמידם קם ולמאן דלמר כדי לביישן כריך: אי נמי דקגדיל שישורא. מפשילי בעלים שהיא אומנות קלה ושכרה מעט ואין בני אדם חשודין שיהלכו מלבווא לעבודה מפני שיתול מלכאון זה: מתני' הפסח שנטמא או קילא ישרף מיד. בחרבנה עשר ואין כריך להשהותו עד הבוקר של שעה עשר שתעובר אורתו דהיינו לילה אחד ומיהו ב"ט לא מצי שריף ליה כדליקין לקמן (דף קנז:) דאין שורפין קדשים ב"ט: נטמא הבעלים או שמתו. דאין פסולו בגופו אלא מחמת דבר אחר שאין לו אוכלין: גמ' בשלמא נטמא. טעון קריפה: דכתיב והבשר וגו'. וגי קדשים קלים כתיב: שמא נכנס דמה. אל הקודש לכפר בהיכל ונפסלה כדכתיב (ויקרא ו) וכל חטאת אשר יוצא ממדה וגו' א"כ הוא יפה עשיהם שפרשה: שמא חוץ למחיצתה. חוץ לעזרה יצאת ומקרא יהירא דרשי לה דלא חייטריך פנימה חלל הכי בעא מינייהו ברישא שמא יצאהה וכל היתה פנימה ואם כן הוא יפה עשיהם שפרשת פנימה היתה וכל יצאה הא למדנו שאם יצאה היה לו לשורפה: נטמא. והבשר אשר יגע וגו' גבי שלמים כתיב וכו' קדשי קדשים דחמורי: ללל יואל. בחטאת אשכחן וקדשים קלים מנלן דלמריך ליה תנא דמתניתין קריפה ליואל דפסח: לן דמה. של בהמת קרבן דלמרינן בזבחים (דף נו.) מנין ללם שנספג כשקיעת החמה שנא' ביום הקריבו את זבחו ביום שאתה זוכה אתה מקריב כו': (רש"י)

תוספות רב זביד אמר לעולם כדאמר מעיקרא. מי בקונטרס דרב זביד לא פליג אדרב חמא בר עוקבא ואינו אלא מפרש טעמו וקשה לריב"א דלא מצינו בשום מקום שיאמר לעולם כו' כדי לפרש ונראה לו דרב חמא בר עוקבא רב פפא לא פליגי דרב חמא בר עוקבא מוקי כאן באכסנאי כאן בעב"ה ואידי ואידי בהחזיק בדרך אבל בלא החזיק אפי' אכסנאי הוי כעב"ה אלא דלא איירי בה רב פפא מוקי אידי ואידי. באכסנאי ולא פליג אדרב חמא בר עוקבא רב זביד פליג אתרווייהו וקסבר אכסנאי שלא החזיק עשאוהו כציקנין אי נמי רב פפא רב זביד פליגי אליבא דרב חמא בר עוקבא רב פפא סבר דרב חמא בר עוקבא איירי בהחזיק אבל בלא החזיק הוי אכסנאי כבעל הבית ורב זביד סבר דאכסנאי אפי' לא החזיק עשאוהו כציקנין ודוקא נקט רב חמא בר עוקבא בעל הבית: היה מעמיד את הטמאים בשער המזרח. אפילו בטומאת קריין מיירי ונראה לר"י דהאי שער המזרח היינו שער עזרת נשים ואע"ג דאמר בפ"ק דיבמות (דף ז'): ובכמה זוכתי דטבול יום אינו נכנס במחנה ליה לא בכל מחנה ליה קאמר אלא מעזרת נשים ולפנים דהכי מוכח במסכת כלים (פ"א מ"ח) דקתני התם עזרת נשים מקודשת ממנה שאין טבולי יום נכנסין לשם: בשלמא נטמא דכתיב והבשר. אין לפרש דאמיד דקתני במתניתין קאי דכיון דכתיב בקרא ישרף אית לן למימר דהיינו מיד בלא עיבור צורה דאי בעיבור לישתוק קרא מיניה ונאנא ידענא דישירף דהוה ליה נותר מדאמר לקמן ורבה מוסיף אף ר"י הגלילי דתניא כו' אבל לרבנן דילפי מכל חטאת אשר יובא מדמה וגו' בעי עיבור צורה אע"ג דכתיב ישרף אלמא מישירף לא משמע מיד מיהו יש לדחות דההוא ישרף מוקמינן לשריפת' בקודש ואינו מותר אך יש להביא ראיה מדקאמר בסמוך לן דמה נשפך דמה או שיצא חוץ לקלעים מנלן והתם לא בעי בע"כ מנלן שהם מיד בשריפה דהתנן בדם ובבעלים תעובר צורתו אלא מנלן בשריפה קאמר ושריפה דמיד מסברא נפקא לן ולא מקרא וא"ת ואמאי צריך קרא בפסול הדם דכיון דצריך עיבור צורה פשיטא דישירף משום נותר ואו"י דאיצטריך דלא ליעבד ליה קבורה קודם שיהיה נותר אי נמי הוה אמינא אפי' כשיהיה נותר לא ישרף דנותר שהיה ראוי לאכילה קודם שניתותר דוקא ישרף כדמשמע לא תותירו אלא תאכלוהו אבל קשה דהיכי יליף יוצא בשריפה מחטאת דאהרן דהא ע"כ לא הוה להן משה על השריפה דחטאת שנכנס דמה לפנים דפסולו בדם בעי עיבור צורה והם שרפוה מיד אלא ה"ק להו הא אם הובא יפה עשו שלא אכלוהו דהכי כתיב רישיה דקרא מדוע לא אכלתם ומיהו נראה לרשב"א דמצינו למימר דאמיד בעי מנא לן וכולה שמעתין מסקא אליבא דר' יוחנן דסבירא ליה לקמן דפסול הדם הוי פסולו בגופו דחשיב דם ובשר חדא מילתא ובפסול בעלים דוקא קתני מתניתין דבעי עיבור צורה ושפיר מייתי השתא מחטאת דאהרן דמשה הוה להן אם נכנס דמה לפנים שפיר עבד דשרפוה ולן דמה נמי קבעי מנלן דמיד אך קשה על זה כיון דמסברא לא הוה אמרינן דישירף מיד אלא בעיבור צורה אי לאו דמסיק דהלכתא גמירי לה מאי קאמר ולרבה בר אבוב דאפי' פיגול בעי עיבור צורה מנלן לימא דלא גמירי הלכתא ומה צריך גזירה שוה אלא ודאי דפסולו בגופו ישרף מיד סברא הוה ודם ובבעלים דבעי עיבור צורה נמי סברא: רש"י פירש דדריש מפנימה וכן ר"ח ור"י ראה דדריש מאכל תאכלו אותה בקודש ובתורת כהנים דריש מבמקום הקדש: בשלמא נטמא גלי רחמנא בקדשים קלים והוא הדין בקדשי קדשים. וא"ת והא בהדיא בהאי קרא כתיבי קדשי קדשים ומאי קאמר והוא הדין כדדרשינן בכל שעה (לעיל כד:). והבשר לרבות עצים ולבונה ויש לומר דאי לאו הדין הוה אמינא דאתא לרבות קדשים קלים דלא בעו הכשר ולא קדשי קדשים: (תוספות)

ב פב דף

נשפך דמה יצא דמה חוץ לקלעים דקיימא לן בשריפה מנלן נפקא לן מדר"ש דתניא ר"ש אומר **[ויקרא ו-כג]** בקדש באש תשרף לימד על חטאת ששריפתה בקודש אין לי אלא זו בלבד שאר פסולי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים מנין ת"ל (וכל) בקדש באש תשרף אשכחן קדשי קדשים קלים מנלן אלא כל פסולו בקדש בשריפה לא שנת קדשים קלים ולא שנת קדשי קדשים גמרא גמירי לה וחטאת דאהרן משום מעשה שהיה כך היה ולתנא דבי רבה בר אבוב דאמר אפילו פיגול טעון עיבור צורה מנא לן לילף עון עון מנותר ונילף עון עון מחטאת דאהרן אמר לך חטאת דאהרן כי האי גוונא נמי עיבור צורה לדורות בעיא והתם הוראת שעה היתה השתא דאמרינן כל פסולי קדש בשריפה לא שנת קדשי קדשים ולא שנת קדשים קלים גמרא גמירי לה בקדש באש תשרף למה לי ההוא מבני ליה ששריפתה בקדש **[ויקרא ז-ט]** והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף למה לי ההוא לגופיה איצטריך סד"א כל פסולי קדש כגון לן דמה ונשפך דמה ונשחטה בלילה דבשריפה דליתנהו בחולין אבל נטמא דבחולין נמי מפסיל אימא הואיל ואיתעביד ביה עובדין דחול אימא לא תיבעי שריפה ותיסגי ליה בקבורה קמ"ל: נטמאו הבעלים או שמתו תעובר צורתן וכו': אמר רב יוסף מחלוקת שנטמאו בעלים אחר זריקה דאיתחזי בשר לאכילה אבל נטמאו בעלים לפני זריקה דלא איתחזי בשר לאכילה דברי הכל ישרף מיד מיתבי זה הכלל כל שפסולו בגופו ישרף מיד בדם ובבעלים תעובר צורתו יצא לבית השריפה קתני בעלים דומיא דדם מה דם לפני זריקה אף בעלים לפני זריקה אלא אי איתמר הכי איתמר מחלוקת שנטמאו בעלים לפני זריקה דלא איתחזי בשר לאכילה דהוה ליה כפסולו בגופו אבל נטמאו בעלים לאחר זריקה דאיתחזי בשר לאכילה דברי הכל פסולו מחמת דבר אחר ובעיא עיבור צורה ורבי יוחנן אמר אף לאחר זריקה נמי מחלוקת ואודא ר"י לטעמיה דאמר רבי יוחנן ר"י בן ברוקה ור' נחמיה אמרו דבר אחד ר' יוחנן בן ברוקה הא דאמרן ר' נחמיה מאי היא דתניא ר' נחמיה אומר מפני אנינות נשרפה זו לכך נאמר **[ויקרא י-ט]** כאלה הוא אנינות כלאחר זריקה הויא וכי אשחרוף לאלתר (נשתרוף)

רש"י נשפך דמה. דאין כחן זריקה ולא הותר הבשר: וכן ולא דמה. דמהאי פנימה דלעיל נפקא דמיפסול אף הדם ביציאה: דקיימא לן דכל הני בשריפה. ככל הגמרא אנו מוצאין בכל פסולי קדשים יצאו לבית השריפה ומנלן מקרא: בקדש. בעזרה: פסולי שאר קדשים. שמתחילתן בכשרותן בעזרה דכתיב בהן (ויקרא ו) דכחך חלה מועד ואימורי קדשים קלים שנפסלו דכשרותן היתה חומת העזרה מחויבה להא הקטרה בעו מנין שאף כשנפסלו ההא קם שריפתן ולהכי נקט אימורים דאין נטמא בשרן של קדשים קלים דלאכל כל העיר שריפתן נמי ככל העיר כדתן שופין אורו דחזרוהוין או על גנותיהן: קדשים קלים. דבעי שריפה כלל בשרן פסולין חוץ מטומאה מנלן ומטומאה ליכא דמילף דשאני טומאה דפסלה אף בתרומה ומעשר: הלכתא גמירי לה. והשתא דאהרן לא איצטריכא לפיכך בה שריפה דבאנינותה וביציאתה חלה מעשה שהיה הוא דאשחתי ולקמן פריך והבשר אשר יגע בכל טמא למה לי: אפי' פיגול. שפסולו בגופו טעון עיבור צורה והא דתנא דרבה בר אבוב לא אחפש מהיפא: מנא ליה. דבעי עיבור צורה פשיטא לן דטעמא משום דגמר עון עון מנותר כתיב בפסוק (ז) והנפש האוכלת ממנו עונה תשא וכתיב בנותר (שם יט) ואוכלו עונו ישא והאי קרא בנותר מוקמינן ליה בכיתות (דף ה). בגזרה שוה כתיב כי את קודש ה' חילל וכתיב ושרפת את הנותר באש לא יאכל כי קודש הוא וגמר פיגול מנותר מה נותר כבר עובר אורו אף פיגול כדן דהעובר אורו ודגמר מנותר ליגמירי' מחטאת דאהרן שנשרפה בו ביום דכתיב ביה נמי עון וזאתה נתן לכם לשאת את עון העדה ומשה הוה להם דכתיב ויטיב בעיניו: כי האי גוונא. בין למאן דאמר דבזבח מפני אנינות נשרפה בין למאן דאמר מפני טומאה נשרפה לדורות בעיא עיבור צורה והוראת שעה היתה ששריפה לכו ביום: ששריפתן בקדש. שצריך לשורפן בעזרה: מעשה חול. שלא נהזרו ונטמאה נחללה והזלה בקדושתה: ותיסגי לה בקבורה. לגוונא מן העין שלא יאכלוהו בעלים: מחלוקת. דקאמר תנא קמא פסולו מחמת דבר אחר הוא ובעי עיבור צורה כגון שנטמאו הבעלים אחר זריקה דהם דנעשו כל עבודות הדם בהכשר: אבל נטמאו קודם זריקה. דחמנא דחיייה לפסח שני נמלכה זריקה שלא בבעלים וה"ל פסולו בגופו דזריקה פסולה היא וישירף מיד בדם: כגון נטמא הדם או נשפך לחרץ: מחלוקת לפני זריקה. התם פליג ר' יוחנן בן ברוקה דחשיב ליה פסולו בגופו ותנא קמא סבר מ"מ לא בא פסול זה אלא מחמת דבר אחר ורבי יוחנן אמר אף לאחר זריקה נמי מחלוקת: מפני אנינות נשרפה. חטאת דאהרן שהיו אוננין ואסורין לזבול בקדשים דכתיב (דברים כו) לא אכלתו באוני ממנו ואחר קדשים קל וחומר ממעשר: לכך נאמר כאלה. והקראנה אותי כאלה שאני אונן והאחך הייתי אורכל קדשים לזמנה נטוה למאן להם קחו את המנחה הנותרת מאש' ה' ואכלוהו באנינות והיה סבור שאף החטאת האכל באנינות כמנחה ואמר לו אהרן שמא לא שמעת אלא במנחה זו שהיא קדשי שעה ליום שמיני של מזרחים נטויה אורה מנחה ואף אני מודה לך כשעיר נחשו ושעיר של יום דכתיב (ויקרא ט) ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת שהם קדשי שעה חובה ליום ואכלתן ומזרחן לאונן אבל

הטעם זה שעיני ר"ח הוא וקדשי זכות הן ואסורין לאונן ו' יהודה פליגי עשה ההם ואמר מפני טומאה נקדשה שנטמאת באונן והיא כאלה דריש ליה אמאי קדמך משה לבהרן שמה מתוך קערך פשעת בה ונטמאת וקדמך ליה אהרן למשה כך אני בעיניך שאני מבזה קדשי קדשים אלמלי קראוני כאלה וכאלה לא הייתי מבזה אותך: הכי גביטין והא אניתה כללחך זריקה היא. שאפי' מתו נדב ואביהוה לפני זריקה און הזריקה נפסלה כך דמטאת לא דמיא לפסח דעיקרו לאכילה לאילו טעמא לא חיישין לאוכלון דיהה דלכפרה אחיה ואכל שראל שהיו ראוין ואם מפני שהקריבה בלחיות ונפסלה דלחון שעבד חיבל לא הדיוטים הקריבה כי אם אהרן עצמו וקיימא לן (יומא דף יג): כהן גדול מקריב און ואינו אורב והיו אמרינן בזבחים (דף קא) ודרשין הן היום הקריבו קדמך ליה משה לבהרן דילמא בלחיות הקריבה והפסלה ושלחיה ועל כן קרפתם אותה א"ל אהרן הן היום וכי הם היום הקריבו דפסל בהו אניתה אני הקרבתי לך פסלה כי אניתה וקריפה מיד הואי בלא עיבור אורה ומדקדמך ר' יוחנן דר' נחמיה ו' יוחנן בן ברוקה אמרו דבר אחד אלמא ס"ל דפלוגתא דמתניתין אף כשנטמאו לאחר זריקה דעבודות דם נעשו בהבשר ואפילו הכי ישרף מיד מפני שאין מי שאכלנו כי הטאת דלהרן לא היה לה פסול אחר אלמא שלח היו לה אורכלון וספרים כתב בהן והא אניתה לאחר זריקה הואי וקריא ליה מנלן הא הלל לא נהפךין דקדשה אלל עבודות של קרבנות שמיני אבל קרבנות של ר"ח לא נהפךין בה ועוד מדקא מהדר ליה אהרן וכי הן הקריבו והלל אני הקרבתי ממלל דקודם זריקה הואי אניתה: ובה מוסרין אף רבי יוסי. נמי סבירא ליה כר' יוחנן בן ברוקה דפסול בעלים לא בעי עיבור אורה: (רפ"י)

תוספות ונגמר עון עון מחטאת דאהרן. תימה לרשב"א א"כ לישתוק מעון דפיגול וממילא נימא דישירף מיד וי"ל דבלאו הכי איצטרך למיכתב עון בפיגול דבפרק שני דזבחים (דף כח): יליף בפיגול כרת עון עון מותר: אבל נטמא דאיתיה בחולין כו'. תימה לרשב"א ינליף כולהו מטמא ואמאי צריך הלכתא ואומר ר"י דה"א מה שנוהג בחולין היו חומרא הואיל ומעשה חול אתעביד ביה וא"ת ונילף קל וחומר מתרומה דבעי שריפה וי"ל דאיכא למיפרך מה לתרומה דאסורה לזרים תאמר בקדשים קלים דשרי. רשב"א: לאחר זריקה מחלוקת. פירוש אף לאחר זריקה דאי זוקא בדם ובעלים מאן קתני לה: רבי יוחנן בן ברוקה ורבי נחמיה אמרו דבר אחד. וא"ת דילמא לעולם רבי נחמיה כרבנן ס"ל דבעו עיבור צורה וחסאת אהרן שנשרף מיד מפני אניתה הוראת שעה היתה דעדיין לא פירש להם עיבור צורה כדפירש בקונטרס ואומר רשב"א דלפי מה שפירש ר"י דסבירא דפסול בעלים בעי עיבור צורה אתי שפיר דהכא לא שייך הוראת שעה היתה דאניתה היו פסול בעלים ומסבירא בעי עיבור צורה וליעיל

דף פג א

רבה מוסרין אף ר"י הגילי דתניא ריה"ג אומר כל הענין כולו אינו מדבר אלא בפריש הנשרפים ובשעירי' הנשרפין לשרוף פסוליהן אבית הבירה וליתן לא תעשה על אכילתן אמרו לו חטאת שנכנס דמה לפני ולפנים מנין אמר להן **ויקרא י"ח** הן לא הובא את דמה אל הקדש פניה מכלל דאי נפיק אייהו א"י עייל דמה בשריפה ורבי יוחנן סבר דם ובשר חזא מילתא היא בעלים מלתא אחרייתיה היא: **מתני'** העצמות והגידין והנותר ישרפו בששה עשר חל ט"ז להיות

בשבת ישרפו ב"ז לפי שאינן דוחין לא את השבת ולא את י"ט: **גמ'** אמר רב מרי בר אבוא א"ר יצחק עצמות קדשים ששימשו נותר מטמאין את הידים

הואיל ונעשה בסיס לדבר האסור נימא מסייע ל' העצמות והגידים והנותר ישרפו ט"ז הני עצמות ה"ד אילימא דלית בהו מוח למה בשריפה נשדינהו אלא פשיטא דאית בהו מוח אי אמרת בשלמא שימוש נותר מילתא היא אמטו להכי בעי שריפה אלא אי אמרת שימוש נותר לאו מילתא היא למה להו שריפה נתברינהו ונחלצה למוח דידהו ונשרפיה ונשדינהו לדידהו אלא לאו שמע מינה שימוש נותר מילתא היא אמרי לא לעולם אימא לך שימוש נותר לאו מילתא וקסבר בו בכשר ואפי' בפסול אפי' בפסול ס"ד והא תנן אבל המותר בטהור והשובר בטמא אינו סופג את הארבעים לא קשיא כאן שהיתה לו שעת הכושר כאן שלא היתה לו שעת הכושר ומאן תנא דשני ליה בין שהיתה לו שעת הכושר ללא היתה לו שעת הכושר רבי יעקב היא דתניא **שמות יב-מו** ועצם לא תשברו בו בו בכשר ולא בפסול רבי יעקב אומר היתה לו שעת הכושר ונפסל יש בו משום שבירת העצם לא היתה לו שעת הכושר אין בו משום שבירת העצם ר"ש אומר אחד זה ואחד זה אין בו משום שבירת העצם מיתבי כל עצמות הקדשים אין טעונין שריפה חוץ מעצמות הפסח מפני התקלה הני עצמות היכי דמי אילימא דלית בהו מוח למה להו שריפה אלא פשיטא דאית בהו מוח ואי סלקא דעתך שימוש נותר מילתא היא עצמות קדשים אמאי אין טעונין שריפה אמר רב נחמן בר יצחק הכא במאי עסקינן כגון שמצאן חלוצין עצמות קדשים דאין בהן משום שבירת העצם קמי דנהוו נותר חלוציהו ולא הוו שימוש נותר ולא בעו שריפה עצמות הפסח דיש בהן משום שבירת העצם לבתר דנהוו נותר הוא דחלוציהו והוו להו שימוש נותר ובעו שריפה רב זביד אמר הכא במאי עסקינן כגון

רפ"י כל הענין כולו. כל פדשה זו וכל חטאת אשר יובא מדמה (ויקרא ו) דמוקי לה רבנן במסכת זבחים (דף פב). בחטאת החילונוה שהכניס דמה לפניו זהו פסול שלה והאמר רחמנא שזרף פליגי ריה"ג ומוקי בחטאת הפנימיות כגון פר העלם דבר של יבויך אשר יובא מדמה כמטותה אל אלל מועד לא האכל בלש תשרף (ובבבבבה) לא איצטרך קרא דהא כתיב בגופיה (ויקרא ד) ושרף אותו על עזים וגו' אלל שחם נפסלה ביואל ובטומאה בל הכתוב ללמדך שהשרפה בבית הבירה ולא חוץ לג' מחנות כמטות' וליתן לא תעשה על אכילתה: אמרו לו חטאת החילונוה שהכניס דמה לפניו מנין לך. שהיא פסולה: אמר להן. מדאמרי ליה משה לבהרן הן לא הובא הא הובא בת שריפה היא ופסול עביד דשרפיה לבהרן ומדיליף ריה"ג קדשי זכות מחטאת דלהרן אלמא ס"ל נמי דלש הובא דמה לדורות בעייל שריפה לבלתי כי חטאת דלהרן ואף על גב דפסול הדם הוא דהוי כפסולו מחמת דבר אחר וקס"ד דה"ה נמי ס"ל בפסול בעלים דלא בעי עיבור אורה אבל רבנן דלא גמירי מיניה סברי דורות משעיה לא ילפינן ובההיא הוא דקדמך להו משה דלש הביאו דמה לפניו בעייל שריפה אבל לדורות בעי קרא אחרייהו וגבי עיבור אורה נמי לא ילפינן מיניה: ור' יוחנן. דלא חשיב ליה לריה"ג כהדייהו אמר לך נהי דשמעת ליה בפסול דם דלא בעו עיבור אורה בפסול בעלים מי שמעת ליה דקאי כרבי יוחנן בן ברוקה: דם ובשר חזא מילתא היא. והוא ליה פסולו בגופו כאילו נטמא בשר עצמו: מהנ' העלמות. שלא יכול לשוברן מפני שנאסרה בו שבירת העצם ונותר בהן מוח והיה הוא נותר וטעונו שריפה: וכן גידיו. ובגמרא פריך נכילינהו: והנותר. בשר פסח שנתעללו באכילתו וינתרה: בשר עשר. שהוא חולו של מועד ואע"פ שנפסל בבוקר ראשון אין ראוי לשורפו ב"ז כדמפרש בגמרא: גמ' ששימשו נותר. שנתר בהן מוח חוץ לזמנו ושימשוהו העלמות הללו: מטמאין את הידים. כותהר עצמו שגזרו חכמים שיטמא את הידים בפ' בתרא (דף קכ): ולקמן בפירוקין (דף פה). מיייתי לה בגמ': בסיס. כנו כדמתרגמו' בסיסי (שמות ל) מקום מושבו: הני עצמות היכי דמי. דקדמך עיקרן ותחלתן דשריפה: נשדינהו. ושלשים דלא הצריך הכתוב שריפה אלל בראוי לאכילה וינתרה כדכתיב (שם יב) לא תחויבו ממנו עד בקר ואם תחויבו תשרפו: דלית בהו מוח. ומתחלתן דשריפה עומדים שאסור לשוברן וע"כ נעשו נותר הילכך חשיב להו באנפי נפשייהו ולא הוו ככלל והנותר דמתני': אמטו להכי בעו שריפה. אף העלמות כמוהו עצמו: אלל אי לאו מילתא היא. הרי מכיון שניתתרו ונפסלו אין בהן משום איסור שבייה דאמרינן לקמן ועלם לא תשברו בו בכשר ולא בפסול: נתיבניהו. ויטקליה למוח ונשרפיה ולא

יפסיד עלים וטורה לְסַרְפָּה העלמות: קסבר. האי תנא' בו דכתיב גבי שצירה לאו למשועתי פסול אחא אלא ארוחיה דקרא הוא וכשר ואף פסול במשמע: המותיר צטורה. וכל שכן בטמא: אין קוסב. לקמן בפירוקין מפרש טעמא: היתה לו שעת הכושר. כגון נותר יא' בו שצירה העלם: לא היתה לו שעת הכושר. כגון נטמא לפני זריקה אין בו מאוס שצירה עלם: ומאן ניהו תנא. דמתני' דלאני ליה כהני לגבי שצירה העלם: כל עלמות. נותר מן הקדשים אין טעונין שריפה אלא שוכרם ומוציא את המוח וקורפו ומשליך את העלמות: חוץ מעלמות הפסח. שאין יכול לשוכרן מפני הקלת עלם לא תשכרו בו לפיכך נקריים על ידי מוח שבה: למה להו שריפה. לעלמות הפסח: שמלאן הלולין. כולה מתני' מיתוקמא כמנאל עלמות הלולין כלומר שצורין ונחלץ מוח מהן: עלמות קדשים. דמותר לשוכרן אמרי' סתמא דמילתא לא אחא מוח דידהו ליה נותר ומקמיה איסורייהו דניהו ליה נותר הללניהו ואין כאלו שימוש נותר: לכתר הכי. דאיפסול הללניהו דהו ליה ציה איסור שצירה כ"ש ואף כאלו שימוש נותר: (כ"ט)

תוספות ורבה מוסיף אף ר"ה ג. וא"ת היכי נימא דריה"ג ור' יוחנן בן ברוקה אמרו דבר אחד והוא פסולה דחטאת שנכנס דמה לפניו היינו לפני זריקה ור' יוחנן בן ברוקה אחר זריקה איירי ואליבא דר' יוחנן מסיק מדקא מוסיף עלי' ו"ל דרבה לא מפליג בין קודם זריקה בין לאחר זריקה כי היכי דלא מפליג ר' יוחנן דקאמר אף אחר זריקה מחלוקת: אמר להן הן לא הובא את דמה. פירש בקונטרס דרבנן לא בעו למילף מחטאת דאהרן דלא גמרי' דורות משעה ומה שפירש כן לא משום דחטאת דאהרן היה לשעה דהא שער של ר"ח היה כדפירש בקונ' וכן איתא בזבחים בפרק טבול יום (דף קא): אלא דקסברי רבנן הוראת שעה היתה כדאמר לעיל וקשה לרשב"א דלעיל שייך הוראת שעה כדפי' דקסבר מפני טומאה נשרפה דהוי פסולו בגופו ומסברא ישרף מיד אבל הכא בחטאת שנכנס דמה לפניו דהוי פסולו בדם ומסבר' בעי עיבור צורה לא שייך הוראת שעה היתה ונראה לר"י דרבנן לא בעו למילף מחטאת אהרן משום דמצינו למימר דמשה לא הודה להן על השריפה דשפיר עבוד אלא במה שלא אכלהו אבל על השריפה לא הודה להן דאפי' היה כן שלא כדון שרפה בלא עיבור צורה וקשה דלעיל יליף מחטאת אהרן שריפה בינא ואפי' דסבר' דשאני פסולו בגופו בעי עיבור צורה והיינו כרבנן דר' יוסי ואינהו לא בעו למילף הכא מחטאת אהרן: בו בכשר ואפי' בפסול. ולא תיקשי ויוציא המוח ע"י גומרתא דליכא לרשב"א עצם דאיכא למיחש שמא יפקע כדאמרי' לקמן אי נמי ע"י גומרתא סריחא מילתא למיעבד: רבי שמעון אומר אחד זה ואחד זה אין בו משום שבירת העצם. וא"ת ר"ש היינו ת"ק ונראה לר"י דר' יעקב ור"ש פליגי אליבא דת"ק כי ההיא דלא ירבה לו נשים דפרק כהן גדול (סנהדרין כא). וההיא דחוקתן שלש שנים דחוקת הבתים (ב"ב כא): אימור לכתר איסורא חלצניהו. ומפני התקלה דקתני בברייתא היינו דמשום שבירת עצם לא חלצניהו קודם איסורא ולהכי ישרפו דשימשו נותר: (תוספות)

דף פג ב

שמצאן צבורין ומהן חלוצין עצמות קדשים דאין בהן משום שבירת העצם לכולהו הוה חליץ להו ואכיל להו ולא בעי שריפה עצמות הפסח דיש בהן משום שבירת העצם דילמא הני דחלצניהו ולהנך לא חלצניהו ובעי שריפה א"ר יהודה אמר רב כל הגידין בשר חוץ מגידי צואר תנן העצמות והגידיים הנותר ישרפו בט"ז הני גידין היכי דמי אלימא גידי בשר ניכלניהו ואי דאיתותר היינו נותר אלא פשיטא גידי צואר א"א בשלמא בשר נינהו אמטו להכי בעי שריפה אלא אי אמרת לאו בשר נינהו למה להו שריפה א"ר חסדא לא נצרכא אלא לגיד הנשה ואליא דרבי יהודה. דתניא ר' יהודה אומר אינו נוהג אלא באחת והדעת מכרעת של ימין ולאאל תפשוט דספוקי מספקא ליה לר' יהודה דאי מיפשיט פשיטא ליה ההיא דהיתירא ניכליה ודאיסורא נישידיה למה ליה שריפה א"ר איקא בר חיננא כגון שהוכרו ולבסוף נתערבו רב אשי אמר לא נצרכא אלא לשמנו דגיד הנשה דתניא שמנו מותר וישראל קדושים הם ונוהגין בו איסור רבינא אמר בחיצון וכדר' אמר שמואל דאמר רב יהודה אמר שמואל ב' גידין הן פנימי הסמוך לעצם אסור וחייבין עליו חיצון הסמוך לבשר אסור ואין חייבין עליו: חל ט"ז וכו': ואמאי ניתי עשה וידיח לא תעשה אמר חזקיה וכן תני דבי חזקיה אמר קרא [\[שמות יב-ג\]](#) לא תותירו ממנו עד בוקר והנותר ממנו עד בוקר באש תשרפו שאין ת"ל עד בקר מה ת"ל עד בקר ליתן לו בקר שני לשריפתו אביי אמר קרא [\[במדבר כה-ג\]](#) עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול ביום טוב רבא אמר אמר קרא [\[שמות יב-טז\]](#) הוא לבדו יעשה לכם הוא ולא מכשיריו לבדו

כ"ט שמאלן כצורין כצורין. וזכר עליונים ומאלן הלולין: עלמות קדשים. לא בעו למיבדק החתונים אבל עלמות פסח בעו למיבדק כולהו ובהא פליג רב צבי דרבי נתמן דלוי מאלן הלולין לא חמיר שימוש נותר כולי האי להלכיו שריפה מספק ולומר כתר איסורייהו חלצניהו: כל הגידין כשר. הכי הו כבשר ונימנין עליהן בפסח ויואל ידי חובתו: חוץ מגידי טורח. שהוא אלל וחיבת' אלל' היא טעות-דפוס, ור"כ להיות אלל'. בכתבי יוד מופיע כאלו הלעז' ויינו"ל, שפירושו: צָדָה (כאלו במשמעות מיוחדת של גיד הלולין) הרכוז וקשה ועז בעלמא הוא: הני גידין. דקאמר עיקרן והחלתן לשריפה היכי דמי: ואי דלייתור. ע"י שנתעלבו כדכילתון היינו נותר: אלא פשיטא בגידי טורח. קאמר ומאוס שאין נחלצין מחמת קשיין מני להו כהני עלמות וקאמר דעיקרן לשריפה דמסתמא לא אכיל להו: אי אמרת בשלמא כשר ניהו. ואי אכיל להו נפיק כהו אמטו להכי בעי שריפה כו': לא נצרכא אלא לגיד הנשה כו'. לעולם גידי טורח לאו כשר ניהו ושאר גידיים כשר גמור ורלוו לאכילה ומתני' דמשמע דיש גידיים שהן כשר לטעם שריפה וסתמן אין נחלצין דקאמר ישרפו בט"ז בגיד הנשה שהוא רך וכשר לאכילה: לר' יהודה. דלמך און נוהג אלא בחחת ולכא ידעין: כהי מניייהו היבך מהחלה עומד אותו של היתר לשריפה משום דלא ידע ליה דליכליה: ופרקינן תיפשוט מיהא דמספקא ליה לרבי יהודה כהי נהוג דהא מילתא איבעיא לן כפ' גיד הנשה (חולין כ) דקתני ר' יהודה אומר אין נוהג אלא בחחת והדעת מכרעת של ימין ואיבעיא לן מופשט ליה לרבי יהודה דשל ימין ומאי דעת דקא אמר דעת תורה כדמפרש ההם היבך המיומנת שביבך או דילמא ספוקי מספק' ליה ומאי דעת דעת נטוה כלומר מסתברא הכי תיפשוט ממתני' מדקא אמר תחלתו לשריפה ודאי מספקא ליה היבך שריפה בעו תרוייהו דאכל חד וחד אמר האי דהיתורא הוה והכי הוא נותר ומתחלתו לא היה יכול לאוכלו שמה זהו של איסור דלי פשיטא ליה אמאי תחלתו לשריפה דהיתורא ניכליה דאיסורא נשדייה: לעולם פשיטא ליה דלך אמר. מתני' בשומנו של גיד קאמר דמותר מן התורה ונהוג איסור בו היבך דוקא דולדי מתחלתו הוכרו לזון כך ארס שאינו מכיר בין כל ימין לכל שמאל: רב אשי אמר. מתני' בשומנו של גיד קאמר דמותר מן התורה ונהוג איסור בו היבך תחלתו לשריפה לזון דמן התורה מותר חל איסור נותר עליו ובכלל נותר לא חשיב ליה דהאי על כרחו מתחלתו לכך עומד ואיכתיך למיתנייהו בחלפי נפשיה ולאשמעינן לחסור לאוכלו: שני גידין הן. ביבך: פנימי הסמוך לעלם. זה גיד הגדול המתוח על פני כל אורך היבך ופנימי קרי ליה שהוא בצד פנימי של ירך כד הרואה את היבך השנית: וסמוך לעלם. עלם הקולית התחוב בבוקר דלמטא וגם יולא מבוקר דלמטא ונמתח אלל אותו עלם על פני כל אורך היבך שאסור: וחייבין עליו. מלקוח: חילון. זה גיד קצר הניתן בסוף השופי לרחבו וחילון קרי ליה על סם שהוא מוטל לכל חילון של ירך כד הרואה את האוייר הסמוך לבשר שמובלע בבשר: אסור. מדרבנן: ואין חייבין עליו. כדמפרש טעמא ההם אש על כף היבך הוא דפשיט ככוליה ירך והיינו פנימי אבל חילון לא ובההוא דקאמר תנא דידן דתחלתו אינו נחלל משום איסור: דרבנן וטעון שריפה דחייב עליה שם נותר דהו מלאורייהו: נתי עשה. דכאש תשרפו: וידיחי לא תעשה. דמלאכת י"ט: שאין ת"ל עד בוקר. כהרש"ה דהא כבר כתיב קמא: ולא עולת חול כ"ט. אלמא אפילו הקטר עולה אינו דוחה י"ט וכ"ש שריפת פסול שלה ופסח קרבן של חול הוא דזריקת דמו בארבעה עשר ואין יכול להקטירו בלילה

והא דכתיב לא ילך לבקר דמשמע הא כל הלילה ילון הא אוקומנא בלחבכה עקר שחל להיות עשנת כפ' תמיד נשחט (דף נט:); הוא ולא מכשירו. היכולין ליעשות מבעוד יום: (כ"ט)

תוספות אי אמרת בשלמא בשר נינהו כו'. ואין להקשות אי בשר נינהו ליכלינהו דלאו בשר גמור הוא שיהא טעמם כטעם בשר מיהו לענין שריפה בעי למימר דליהו בשר: לא נצרכא אלא לשומנו. קשה דריש גיד הנשה (חולין פט.) מריך וסבר תנא דידן אין בגידין בנותן טעם והא תנן ירך שנתבשל בה גיד הנשה אם יש בה בנותן טעם אסור והשתא דילמא הא דקתני אם יש בה בנותן טעם משום שומנו דגיד הנשה קאמר דהכא קרי ליה גיד וסם פירשתי: ליתן בקר שני לשריפתו. וא"ת אי אסור לשורפו בליל מוצאי י"ט עד הבקר היכי מוכח דאין שריפת קדשים דוחה י"ט הא על כרחיך גזירת הכתוב היא דהא אפי' בלילה שהוא חול אסור לשורפו וי"ל דכיון דאסור לשורפו בבוקר ראשון ילפינן שפיר דאין שריפת קדשים דוחה י"ט והא דאסור לשורפו בליל מוצאי י"ט אין תימ' שכן מצינו בשלמים שאין נאכלים לאור שלישי ואפי"ה אין נשרפין עד היום כדאמרי' בריש מביילתין (דף ג.): ולא עולת חול בשבת כו'. משמע הכא דאיברי חול אין קריבין בשבת ולא בי"ט וקשה דבסוף פרק טרף בקלפי (יומא מו.) אמר אברי חול שנתותרו עושה להן מערכה בפני עצמן וסודרן אפילו בשבת ואפי' לרב הונא דפליג התם היינו דאינו עושה מערכה בפני עצמן אבל דברי הכל סודרן על המערכה גדולה כן צריך לפרש שם וכן בסוף פ"ק דשבת (דף כ.) דריש בכל מושבותיכם אי אתה מבעיר למישרי אברים ופדרים הוא דאתא והיינו איברי חול שנתותרו דאברי תמיד של שבת נפקא מעל עולת התמיד בריש אלו דברים (לעיל סו.) ודוקא אברי עולת חול מבעט הכא ותיריך ר"ת וריב"א דהתם דוקא במשלה בהן האור מיירי ונעשו כבר לחמו של מזבח שמתוך שהן לחמו של מזבח הרי הן כקרבן היום ודחו מבעודו אפי' בשבת וללשנא דאסיק נמי התם דוקא בפסולין אי משלה בהן האור אין אי לא לאו למעוטי כשירין אתא אלא ה"ק דלא איצטרך בכשירין לאשמעו' במשלה בהן האור ומיהו אף בכשירין לא שריא אלא במשלה בהן האור וריב"א מסופק בשאר קרבנות דלאו תמיד ומשלה בהן האור אי נעשו לחמו של מזבח למישרינהו בשבת דדילמא דוקא בתמיד מהני האי טעמא דשם תמיד דוחה שבת וא"ת דביומא (דף מו.) דריש לה מבעודו ובפ"ק דשבת (דף כ.) דריש מבכל מושבותיכם וי"ל דקרא דבכל מושבותיכם גלי על במועדו דאיירי אפילו באיברים ופדרים של חול והא דלא נקט ביומא קרא דכל מושבותיכם דהויא עיקר דרשה משום דניחא ליה למינקט דרשה דמועדו דשייכא אף גבי טומאה ובכל הקרבנות: (תוספות)

א - פד דף

ולא מילה שלא בזמנה הבאה מק"ו רב אשי אמר [\[ויקרא כג-ג/כד/לב/לט\]](#)

ב - פד דף

האי פסול למ"ד ראוי לאכילה האי נמי ראוי לאכילה הוא רב יוסף אמר כי האי גוונא דכולי עלמא אין בו משום שבירת העצם דר' לאקולי קא אתי והאי הא פסול הוא אלא היתה לו שעת הכושר ונפסל איכא בינייהו למ"ד כשר הא כשר הוא למ"ד ראוי לאכילה הא השתא לאו ראוי לאכילה הוא אביי אמר כ"ע כל כי האי גוונא אין בו משום שבירת העצם מאי טעמא השתא מיהת הא פסול הוא אלא שבירת העצם מבעוד יום איכא בינייהו למ"ד כשר הא כשר הוא למ"ד ראוי לאכילה השתא לאו בר אכילה הוא מיתבי רבי אומר נמנין על מוח שבראש על מוח שבקולית על מוח שבראש מ"ט הואיל ויכול לגוררו ולהוציאו ואי ס"ד שבירת העצם מבעוד יום שפיר דמי קולית נמי נתבריה מבעוד יום ונפקוה למוח דידיה ונמנו עליה אמר לך אביי ולטעמך משחשיכה נמי נייתי גומרתא וניחות עליה ונקלה ונפקה למוח דידיה ונימני עליה דהא תניא אבל השורף בעצמות והמתוך בגידין אין בו משום שבירת העצם אלא מאי אית לך למימר אביי אמר משום פקע רבא אמר משום הפסד קדשים דקא מפסיד ליה בידים דילמא אכיל נורא ממוח דידיה מבעוד יום נמי גזירה מבעוד יום אטו משחשיכה רב פפא אמר כל כי האי גוונא כ"ע יש בו משום שבירת העצם מאי טעמא לאורתא מיהוזי לאכילה אלא באבר שיצא מקצתו קמייפליג מ"ד כשר הא כשר הוא ומ"ד ראוי לאכילה האי לאו בר אכילה הוא כדתניא ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר אבר שיצא מקצתו ושברו אין בו משום שבירת העצם רב ששת בריה דרב אדי אמר כל כה"ג דכולי עלמא אין בו משום שבירת העצם דהאי אבר הא פסול הוא אלא שבירת העצם בנא איכא בינייהו מ"ד כשר הא כשר הוא ומ"ד ראוי לאכילה השתא אינו ראוי לאכילה רב נחמן בר יצחק אמר כל כי האי גוונא יש בו משום שבירת העצם מאי טעמא דהא חזי לאכילה דמטוי ליה ואכיל ליה אלא שבירת האליה איכא בינייהו למ"ד כשר הא כשר הוא למ"ד ראוי לאכילה האי אינו ראוי לאכילה דאליה לגבוה סלקא רב אשי אמר כל כי האי גוונא ודאי אין בו משום שבירת העצם דהא ודאי אינו ראוי לאכילה כלל אלא אבר שאין עליו כזית בשירייהו למ"ד כשר הא כשר הוא למ"ד ראוי לאכילה בעינן שיעור אכילה וליכא רבינא אמר כל כי האי גוונא לית ביה משום שבירת העצם דבעינן שיעור אכילה אלא אבר שאין עליו כזית בשר במקום זה ויש עליו כזית בשר במקום אחר איכא בינייהו למ"ד כשר הא כשר הוא למ"ד ראוי לאכילה בעינן שיעור אכילה במקום שבירה והא ליכא תניא כארבעה מינייהו דתניא ר' אומר [\[שמות יב-מו\]](#) בבית אחד יאכל [\[שמות יב-מו\]](#) ועצם לא תשברו בו על הכשר הוא חייב ואינו חייב על הפסול היתה לו שעת הכושר ונפסל בשעת אכילה אין בו משום שבירת עצם יש בו שיעור אכילה יש בו משום שבירת עצם אין בו שיעור אכילה אין בו משום שבירת עצם הראוי למזבח אין בו משום שבירת העצם בשעת אכילה יש בו משום שבירת עצם שלא בשעת אכילה אין בו משום שבירת עצם איתמר אבר שאין עליו כזית בשר במקום זה ויש עליו כזית בשר במקום אחר רבי יוחנן אמר יש בו משום שבירת העצם רבי שמעון בן לקיש אמר אין בו משום שבירת עצם איתביה רבי יוחנן לרבי שמעון בן לקיש ועצם לא תשברו בו אחד עצם שיש עליו כזית בשר ואחד עצם שאין עליו כזית בשר מאי אין עליו כזית בשר אילימא דאין עליו כזית בשר כלל אמאי יש בו משום שבירת העצם אלא לאו הכי קאמר אחד עצם שיש עליו כזית בשר במקום זה ואחד שאין עליו כזית בשר במקום זה ויש עליו כזית בשר במקום אחר (קשיא לרבי שמעון בן לקיש) א"ל

ר"י האי פסול הוא. שנעשה פסול דטומאה דהויה היא בציבור אלף שכלן גזירת הכתוב לפוטרו בו: האי בר אכילה הוא. כדתנן (לעיל דף עו:) הפסח עבא בטומאה נאכל בטומאה: הא כשר. שנעשו עבודותיו בהכשר: מבעוד יום. שאינו עשה אכילה: נמנין על מוח שבראש. אפילו לא נמנה אלף על המוח יאל: ואין נמנין על מוח הקולית. מפני שאסור לשזוכה ולהוציאו אבל מוח הראש יכול להוציא ולגוררו דקיים דרך האף: נייתי גומרתא. גחלת ונמנו עליה עד שינקב ויוציא מוחו: אלף מאי איה לך למימר. אמאי אין נמנין ויוציאו בגחלת: אביי אמר משום פקע. שמה מחמת הגחלת יפקע במקום אחר ואין זו שריפה אלף שריפה: ורבא אמר משום הפסד קדשים.

שמפסק המוח וזכרון זיכרון ומטעם שפסק מחליו הכל נמי לענין שצורה מבעוד יום אע"ג מלדאורייתא שרי רבנן גזרו אטו משתעביה: אבר שילא מקלחו. חוץ לחומת ירושלים וזכרון לחתוך את היולא איכא בינייהו: האי נמי כשר. שהרי הפנימי כשר והרי הוא שוכרו ועובר משום לא תשכרו בו אלא חותך עד שמגיע לעלם וקולף עד שמגיע לפרק וחותר כדמתניתין (לקמן דף פה): האי לאו בר אכילה הוא. במקום שצורה אינו ראוי לאכילה הכל אבר שילא כולו דהיינו היה לו שעת הכושר ונפסק דכ"ע אין בו משום שצורה להשתא מיהא פסול הוא: אלייתא הנה קריבה עם האומרוין מה שאין כן בשור ועגל כדכתיב (ויקרא ג) חלבון האלהיה המימה: רבינא אמר. אי ליכא כזית בשך דכולו עלמא אין בו משום שצורה אלא באין בו כזית במקום שצורה יש בו כזית במקום אחר איכא בינייהו: ואינו חייב על הפסול. והשתא מפרש ראזיל הי פסול קא ממעט היה לו שעת הכושר ונפסק אין בו משום שצורה העלם נרסין ורבי אומר נרסין כרישא והיינו כרב יוסף למזבח למעוטי אלהיה כדכר נחמן בר יצחק שלא בשעת הכושר מבעוד יום כדאביי דאמר מבעוד יום אחר רבי למעוטי שיעור אכילה במקום שצורה כריבנא אי נמי למעוטי אין עליה כזית כרב אשי: אין בו משום שצורה העלם. דבעינן שיעור אכילה במקום שצורה: אמאי יש בו משום שצורה עלם. בין לר' יוחנן בין לרבי לקוש כזית בעינן: במקום זה. במקום שצורה: (רש"י)

תוספות היתה לו שעת הכושר ונפסק איכא בינייהו מאן דאמר כשר הא כשר הוא. לא משום דדריש בו בכשר ולא בפסול משמע ליה הכי דהא ר' שמעון מפרש לעיל מילתיה דת"ק דקתני נמי בו בכשר ולא בפסול וקאמר אחד זה ואחד זה אין בו משום שצורה עצם אלא דרב יוסף לא מצי למישכח מידי דאיכא בינייהו אלא היתה לו שעת הכושר. ונפסק: אבר שיצא מקצתו איכא בינייהו מאן דאמר כשר כשר. תימה אמאי חשיב ליה כשר טפי מבר אכילה הא מה שאינו ראוי לאכילה לאו כשר הוא: ה"ג היתה לו שעת הכושר ונפסק אין בו משום שצורה העצם. ול"ג יש בו דאי גר' תיקשי לרב יוסף ולא משכחינן כארבעה מינייהו ואית דגרס לעיל במילתיה דרב יוסף למ"ד כשר לאו כשר הוא למ"ד יאכל בר אכילה הוא ולפי זה מיתוקמא גירסת הספרים דגר' יש בו ואין נראה דבכולה שמעתין טפי נפיק מאכילה מדינפיק מתורת כשרות כי הריא דאבר שיצא מקצתו דכשר קרי ליה ולא בר אכילה הוא: איתמר אבר שאין עליו כזית בשך במקום זה כו'. נראה לר"י ולרבי"א דאליבא דרבי קמיפלגי דקתני בברייתא שתמא יש בו שיעור אכילה יש בו משום שצורה העצם ובפלוגתא דרבינא רב אשי קמיפלגי אבל לרבנן לכ"ע יש בו משום שצורה עצם והא דמסיק אילימא דאין עליו כזית בשך כלל אמאי יש בו משום שצורה עצם אע"ג דמצי לאוקומי' כרבנן והואיל דאליבא דרבי קמיפלגי וסבירא להו כרבי מוקמי למתני' כותיה: (תוספות)

דף פה

לא הכי קאמר אחד עצם שיש עליו כזית בשך מבחוץ ואחד עצם שאין עליו כזית בשך מבחוץ ויש עליו כזית בשך מבפנים במקום שצורה והתניא **שמות יב** - **מו** ועצם לא תשברו בו אחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח ומה אני מקיים **שמות יב-ח** ואכלו את הבשר בלילה הזה בבשר שעל גבי העצם או אינו אלא בבשר שבתוך העצם ומה אני מקיים ועצם לא תשברו בו בעצם שאין בו מוח אבל בעצם שיש בו מוח שובר ואוכל ואל תתמה שהרי יבא עשה וידחה ל'ית כשהוא אומר **במדבר ט-יב** ועצם לא ישברו בו בפסח שני שאין ת"ל שהרי כבר נאמר **במדבר ט-יב** ככל חקת הפסח יעשו אותו הוא אומר אחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח מיתבי אבר שיצא מקצתו חותך עד מקום שמגיע לעצם וקולף עד שמגיע לפרק וחותר ואי אמרת אבר שאין עליו כזית בשך במקום זה ויש במקום אחר אין בו משום שצורה העצם למה לי דקולף עד שמגיע לפרק וחותר נקלוף ביה מורתא ונתבריה אביי אמר משום פקע רבינא אמר בקולית תנן התם הפיגול והנותר (והטמא) מטמאין את הידים רב הונא ורב חסדא חד אמר מפני חשדי כהונה וחד אמר מפני עצלי כהונה מר מתני אפיגול ומר מתני אנותר מאן דמתני אפיגול משום חשדי כהונה משום עצלי כהונה מר מתני כזית ומר מתני כביצה מאן דמתני כזית כאיסורו ומאן דמתני כביצה כטומאתו איבעיא להו יוצא גזרו רבנן טומאה או לא מי . אמרינן נותר דגזרו טומאה דאתי לאיעצולי ביה אבל יוצא אפוקי בידים לא מפק ליה בידים לא גזרו ביה רבנן טומאה או דילמא לא שטא ת"ש אבר שיצא מקצתו חותך עד שמגיע לעצם וקולף עד שמגיע לפרק וחותר וא"א גזרו ביה רבנן טומאה כי חתוך ליה מאי היא הוי קמטמא ליה טומאת סתרים היא וטומאת סתרים לא מטמא ולרבינא דאמר חיבורי אוכלין לאו חיבור הוא וכמאן דמפרתי דמי מאי איכא למימר הא קנגע בהדדי וקא מטמא אלא למאן דמתני כזית דלית ביה כזית ומאן דמתני כביצה דלית ביה כביצה ת"ש המוציא בשך פסח מחבורה לחבורה אע"פ שהוא בלא תעשה טהור מאי לאו טהור ואסור דיוצא מחבורה לחבורה כיוצא חוץ למחיצתו דמי ומפסיל ואפי' הכי קתני טהור אלמא לא גזרו רבנן טומאה לא טהור ומותר דיוצא מחבורה לחבורה לאו כיוצא חוץ למחיצתו דמי ולא מפסיל והא קא תני סיפא האוכלו זה הוי בל'ית בשלמא למאן דאמר כביצה דאית ביה כזית ולית ביה כביצה אלא למאן דאמר כזית מאי איכא למימר אלא ביוצא בפסח לא מיבעיא לן דלא גזרו רבנן טומאה מאי טעמא בני חבורה זריזין הן ומזהר זהירי ביה אלא כי קמיבעיא לן ביוצא בקדשים מאי תיקו ומוציא בשך פסח

רש"י לא הכי קאמר כו'. לעולם אכילה במקום שצורה בעינן ואחד עצם שאין עליו כזית בשך דקאמר הכי קאמר אין עליו כזית בשך מבחוץ ויש בחוכו מוח מבפנים ובמקום שצורה ואשמעינן לאכילה מוח אכילה היא: והתניא. כניחותא דאכר לשכר עכס שבתוכו מוח ולא אכרמינן ליתו עשה דואכלו את הבשר וידחה את לא תעשה דשביעה: ומה אני מקיים ואכלו את הבשר בשך שעל העלם. אבל מוח לא דליכא לחוקמה במוח נמי ועל ידי גחלת דלא מצריך ליה קרא מילתא דלתי בה לירי תקלה דילמא פקע: שאין תלמוד לומר. שלא הוצרך ללמד איסור שביעה: אבר שילא מקלחו. וזכרון לחתוך את היולא: חותך. את הבשר סביב אינקרני"ר (אינקרני"ר: לחרוץ (חרוץ)): עד שמגיע לעלם וקולף. הבשר שלא יאל: עד שמגיע לפרק. שמתחברין שם שני עצמות: חותך. את הפרק ומשליך את העלם שילא מקלחו ויאכל בשך הנקף: נקלף בה פורחא. במקום שצורה סביב: משום פקע. שמה יפקע וישכר תחת הבשר פכיה על מקום הקלף: בקולית. רדונדי"ל (רידונדי"ל: עלם הידן והמשמעות המקורית: חפץ עגול) על היד דיש בו מוח מחוכו לא מהניא ליה קליפה: מטמאין את הידים. מדרבנן: חד אמר משום חשדי כהונה. שחשדינן לפגל קרבן משום איבה גזרו על הפיגול שיטמא את הידים כדי שיהא זה כריף להטביל ידיו קודם שיגע בקודש ויטריחיהו: וחד אמר משום עללי כהונה. המתעללים בלכילת קדשים גזרו טומאה על הנותר כדי להטריחו עליהם: מר מתני. טעמא דיד' חשדי אפיגול ומר מתני טעמא דליה עללי חנותר: מר מתני. בין פיגול בין נותר כזית גזרו רבנן דליטמא: כליסורו. כשיעור איסור אכילה שיהא חייב עליו כזית: כטומאתו. כשיעור טומאת אוכלים דלורייתא ככביצה: הא קא מיטמי. פנימי מחמת מגעו של יולא המחוכו לו: ומשני טומאת בית הסתרים היא. כל מנע חיבור בית הסתרים שאין מקום מגעו נראה ועומתה בית הסתרים נפקח לן במסכת נדה דלא מיטמא מוידו לא שטף במים כפ' יולא דופן (דף מג). דבעינן נגיעה בידים שהן בגלוי ולרבינא דאמר. שפרק בהמה המקשה (דף עג). לגבי מנע חיבור דלוחכים כמאן דמפרתי דמו ולא הוי חיבור ולא מנע בית הסתרים מיקרי: לית ביה כזית. באותו קלה: שילא מחבורה לחבורה. לקמיה מפרש לא תעשה דליה: מאי לאו טהור. מלעמא: ואסור. לכאכל פסח יולא חוץ למחיצה דמחיצת פסח מקום אכילה היא ואפי' הכי קתני טהור: לא טהור ומותר. דלא פסול יולא אית ביה אכל יולא חוץ למחיצה לעולם אימא לך דמטמא: הרי זה בלא תעשה. כדאמר שפרק כל עשה (לעיל כד). לא יאכל כי קדש הם כל שצדקש פסול בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו אלמא יולא חשבי ליה ואפי' הכי קתני טהור: בשלמא למאן. דמתני אפיגול ונותר כביצה מצי להרזי דגזרו טומאה נמי איולא והאי דקתני טהור כביצה כביצה: מאי איכא למימר. מדקתני האוכלו בלא תעשה מכלל דלוחכא כזית: זריזין הן. שיש רבים ומזרחים זה את זה מלהוליא ולא איצטריך לחתמורי עלייהו שלא יבואו לידי יאולה: (רש"י)

תוספות: אחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח. הכא מזכיר שאינו פשוט קודם וכן בפ' החולץ (יבמות מא). כל הנשים לא ינשאו עד ג' חדשים אחד בתולות ואחד אלמנות כי' תנא נמי ברישא בתולות שאינו פשוט והיכא דאיכא פלוגתא או קאי אקרא דרך להזכיר פשוט קודם כההיא דראש השנה (דף כט:). דתנן אמר רבי אלעזר לא התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו תוקעין אלא ביבנה אמרו לו א' יבנה כו' כלומר כמו שפשוט לך שתוקעים ביבנה כך כל מקום שיש ב"ד וכן בבבא קמא (דף נ:). אחד בור אחד שיח ומערה דקאי אקרא דכתיב בור וכן בסוטה (דף מג.). אחד הבונה ואחד הלוקח כו' וכן בפ"ק דסוכה (דף כ). גבי א' גדולה וא' קטנה כו': כשהוא אומר ועצם לא ישרבו בו בפסח שני כו'. בפ' דם חטאת בזבחים (דף צז:). יליף מהכא דאין עשה דוחה ל"ת בקדשים מדכתב רחמנא גבי פסח ועצם לא תשרבו בו וקשה היכי יליף מינה ואמאי נמי צריך קרא הכא הא בעידנא דמיעקר לאו לא מקיים עשה ועוד קשה לרשב"א דהכא אפשר לקיים שניהם על ידי גומרתא דהשורף בעצמות אין בו משום שבירת עצם וקיימא לן דהיכא דיכול לקיים שניהם לא אתי עשה דוחה ל"ת ותירץ רבינו חיים לרשב"א דלרבא שפירש לעיל בגומרתא דאסור משום הפסד קדשי אתי שפיר: משום חשדי כהונה. וא"ת כמו כן לא יחושו לעשות בטומא' י"ל דאף לרשעים חמירא להו טומאה כדאמרין ביומא (דף כג). ללמדך שחמורה עליהן טהרת כלים יותר משפיקות דמים: טומאת בית הסתרים היא. וא"ת התינה לר' יוסי אלא לר' מאיר דפליג עליה ומייית לה בפ' בהמה המקשה (חולין עב:). דאית ליה דמטמא מאי איכא למימר וי"ל דקיימא לן כו'. יוסי לגבי ר' מאיר: ולרבינא דאמר חיבורי אוכלין כמאן דמפרתי כו'. וא"ת בלא רבינא כיון דס"ד דאיכא שיעור לטמויי במה שיצא לחוץ הוה מצי לאקשויי דמסקינן בפרק בהמה המקשה (שם) דמודה ר' יוסי בשלש על שלש הבאות מבגד גדול דבשעת פרישתו מאביו מקבל טומאה מאביו וה"ל הכא וי"ל דאיכא לאוקומה בניתוחות בכל כחן וכן משני בפ' אמרו לו (כריתות ט:). גבי אבר המדולדל באדם טהור מיהו הכא כיון שאינו חותך העצם אלא חותך סביבו העצם אינו יכול להתייז. בכל כחו ובירושלמי מוקי בחותך ומשליך במעט מעט: דבני חבורה זריזין הן כי קמביעיא לן וצא דקדשים. וא"ת דבפ' המוצא תפילין (עירובין קג.) משמע איפכא דקאמר כהנים זריזין הן אמרינן בני חבורה זריזין הן לא אמרינן ותיקין ר"י דלא דמי דגבי בני חבור' שייך דלמיגר טפי שמה יחתה מלבגי כהנים דהא מילתא לא שייכא לפסח כלל אבל במידי דשייך לפסח כגון יוצא זריזין בני החבורה יותר מכהנים: (תוספות)

דף פה - ב

מחבורה לחבורה מנין דתניא **[שמות יב-מו]** לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה אין לי אלא מבית לבית מחבורה לחבורה מנין ת"ל חוצה חוץ לאכילתו א"ר אמי המוציא בשר פסח מחבורה לחבורה אינו חייב עד שיניח הוצאה כתיב ביה כשבת מה שבת עד דעבד עקירה והנחה אף ה"נ עד דעבד עקירה והנחה מתיב רבי אבא בר ממל היו סובלים אותן במוטות הראשונים יצאו חוץ לחומת העזרה והאחרונים לא יצאו הראשונים מטמאין בגדים והאחרונים אין מטמאין בגדים והא לא נח הוא מותיב לה והוא מפרק לה בנגרין: **מתני'** אבר שיצא מקצתו חותך עד שמגיע לעצם וקולף עד שמגיע לפרק חותך ובמוקדשין קוצץ בקופץ שאין בו משום שבירת העצם מן האגף ולפנים כלפנים מן האגף ולחוץ כלחוץ החלונות ועובי החומה כלפנים: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב וכן לתפלה ופליגא דרבינא דר"ל דא"ר יהושע בן לוי אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים הא גופא קשיא אמרת מן האגף ולפנים כלפנים הא אגף עצמו כלחוץ אימא סיפא מן האגף ולחוץ כלחוץ הא אגף עצמו כלפנים לא קשיא כאן בשערי עזרה כאן בשערי ירושלים דאמר רבי שמואל בר רב יוחנן מפני מה לא נתקדשו שערי ירושלים מפני שמצורעין מגינן תחתיהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים ואמר רבי שמואל בר רבי יצחק מפני מה לא נתקדשה שער נקנור מפני שמצורעין עומדין שם ומכניסין בהונות ידם: החלונות ועובי החומה וכו': אמר רב גלן ועליות לא נתקדשו ארבי יצחק רב משום רבי חייא כזיתא פסחא והלילא פקע איגרא

רש"י מחבורה לחבורה מנא לן. חבורה של שני פסחים בבית אחד: חוזה. קרא יחידא הוא למיגף חוץ לחבורת אכילתו: תו חוזה. לא גרסינן תו: עד שיניח. במקום חבורה האחרת: דעבד ליה עקירה והנחה. כשבת דבעינן עקירה והנחה עד שיניח לא נגמרה מלכחה וגבי שבת וכל חיובי חטאת כהוי בעשותה בעושה את כולה ולא בעושה מקלחה (שבת דף כז:). והאי נמי אע"ג דלאו בר חטאת הוא האלצה כי ההם בעינן: היו סובלין אותם במוטות. פרים הנשרפי' כגון פס ופס עזרי' ויה"כ ופר העלם דבר ופר כהן משית הנשרפין חוץ לנ' מחנות וילפינן בסדר יומא בפ' שני שערי (דף סח). להבן בשאר פרים הנשרפין אותה נותן להם ג' מחנות וכלן ביום הכפורים אותה נותן להם מחנה אחת בתמיה דכתיב ויולא אל מחוץ למחנה ושרף וגו' אלצה לומר כך כיון שאלצה חוץ למחנה אחת מטמא בגדים דהא כתיב והשרף אותה וכבש בגדיו אלמלא כשיואלצין מן העזרה מטמא בגדים שעליהם מיד ואלצה"ג דלא נח והכח האלצה כתיבא דכתיב והיולא את הפר וגו': בנגרין. על גבי קרקע דלויכא הנחה: מתני' חותך עד שמגיע לעצם. דכפרישית לעיני: ובמוקדשים. בשאר קדשים שאלצה מהו מקלח אבר: קולץ. את היוצא בקופץ: מן האגף ולפנים כלפנים. אגף קרי כל מקום הגפה הדלת שהיא חופף ונוקש שם כפסגורו דהיינו משפת הפנימית של עובי הפתח עד מקום הנקישא שקורין רכ"ץ ונפתח הפתח (השטח, בזמנות הפתח, שעליו מניפים את הדלת): מן האגף ולפנים. דהיינו תוך העיר ממש כלפנים ואוכלין שם קדשים קלים: מן האגף ולחוץ כלחוץ. דהיינו מקום הנקישא ואגף עצמו לא ידעי' השתא חי כלפנים חי כלחוץ ובגמרא מפרש ליה: החלונות. שבחומת ירושלים ועובי ראש החומה בגובה כלפנים ואלצה"ג דבעובי השערים לא חמין הכי ההם כדמפרש טעמא בגמרא מפני המצורעים: גמ' וכן לתפלה. העומד מן האגף ולפנים מצטרף לעשרה והעומד חוץ לפתח אין מצטרף: אינה מפסקת. שאין הפסח לפני המקום שהכל גלוי וידוע לפניו ואין סחימה לפניו: אגף עצמו. עובי השער מן הנקישא ולפנים: שערי ירושלים. אגף עצמו כלחוץ שאלצה נקדש עוביין: שערי עזרה. נקדש עוביין בקדושה עזרה חוץ משער ניקנור מפני המצורע שעומד שם בעודו מחוסר כפורים ומכים משם בהונותיו לעזרה מצורע חוץ לשלש מחנות כדאמרין באלו דברים (לעיל סז): מפני מה לא נתקדשה שער ניקנור. בקדושה עזרה והוא שער המזרחית של עזרה: עומדין שם. ביום שמונה יומי ספרו לאחר שנתפלה וגלה וטבל והעריב שמשו בשביעי ועודנו מחוסר כפורים ותניא בהקומץ (מנחות כז). מחוסר כפורים שנכנס לעזרה ועושה כרת ונפקא לן מעוד טומאתו בו ומכנים דיו משם לעזרה לתת עליהן מים האשם שאילו מולאו לחוץ היה נפסל ביולא וביאה במקלח לכו שמה ביאה לעושה על כך חי נמי שמה ביאה וגזירת הכתוב היא והעמיד הכהן המטהר את האיש המיטהר לפני ה' וגו' (ויקרא יד) גגין ועליות לא נתקדשו. בין גגין ירושלים בקדושת ירושלים לקדשים קלים בין גגין לשכות העזרה בקדושת עזרה לקדושת קדשי קדשים: חזיתא פסחא. חבורת גדולות היו נמנין עד שלא היה הפסח מגיע לכל אחד כי אם חזית מן הפסח: והלילה פקע איגרא. לקול המולת ההמון מההלכל דומין כאילו הגגין מתבקעים שהיו אומרים ההלל על הפסח כדחנן לקמן (דף כה). הראשון טעון הלל על אכילתו: (רש"י)

תוספות: הוצאה כתיב ביה כשבת. פי' אל יצא איש ממקומו והיינו אל יוציא דהא תחומים דרבנן ואפילו למ"ד תחומין דאורייתא היינו מדשני ולא כתב אל יוציא אבל לדידה נמי קרא בהוצאה מיירי כדמשמע סוף פ"ק דעירובין (דף יז:). דתני רבי חייא לוקין על תחומין דבר תורה פי' מאל יצא ופרקי' לאו שניתן לאזהרה מיתב ב"ד הוא משמע דלהוצאה נמי אתא וא"ת דבריש הזורק (שבת צו:). דריש הוצאה מויכלא העם מהביא ואומר ר"י דאיצטריך חד להוצאה דעני וחד להוצאה דבעל הבית ומשום הוצאה מלאכה גרוע היא איצטריך למכתב בתרוייהו ולהכי חשיב להו נמי בריש מסכת שבת (דף ב). בתרתיה לפי שכתובות בשני מקראות ומסיק אבות מאי ניהו יציאות יציאות תרתי הוויין: בנגרין. אומר ר"י דלאו דוקא נגרין אלא שיהיו תוך ג' לקרקע דאמי' לרבנן דר"ע דלית להו קלוטה כמו שהנחה דמיא בזורק במעביר תוך ג' מודו דהכי אמרינן בהמוציא יין (שם דף פ). אמר רבא הוציא חצי גרוגרת והניחה וחזר והוציא חצי אחרת דרך עליה חייב ופרקי' והא אמר רבא תוך שלשה לרבנן צריך הנחה

על גבי משה ומשני לא קשיא כאן בזרק כאן במעביר ולא דוקא נקט התם דרך עליה דהוא הדין שלא דרך עליה תוך ג' אלא נקט דרך עליה דהשתא לא צריך שיהא תוך ג' רק שיהא תוך ג' דגרוגרת מיחיב ואם תאמר אכתי היאך ראשונים מטמא הא בשבת לא היא הוצאה כענין זה הואיל ואגד הפר ביד האחרונים שבפנים כדמוכח בהמצניע (שם דף צא:): ו"ל דהכא מיירי שכל הפר חוץ לחומת העזרה ואפילו למאן דאמר התם אגד כלי שמה אגד הנ"מ כלי יש לו תוך דאינו חיבב אם הוציא מקצתו שע"י מה שבפנים יכול להביאו מבפנים אבל ע"י משיכת המוט לא היו יכולים האחרונים להביאו אצלו: וכן התפלה. פי' בקונטרס לענין צירוף ואין נראה דבאלו נאמרין (סוטה דף לח:): משמע סוגיא דגמרא דהלכה כר' יהושע בן לוי דאמר אפי' מחיצה של ברזל אינה מפסקת ובפרק כל גנות (עירובין צב:): משמע שתמא דגמרא דמחיצה מפסקת לצירוף דקאמר ט' בקטנה ואחד בגדולה אין מצטרפין ולענין שופר ומגילה נמי לא מצית לפרש דתנן בהדיא בפ' ראוהו ב"ד (ר"ה דף כז: ושם) היה עובר אחורי בית הכנסת או שהיה ביתו סמוך לבית הכנסת ושמע קול שופר או מגילה אם כוון לבו יצא ונראה לר"י דהכא מיירי לענין לענות יחיד קדושה ויהא שמה רבא מברך דאין מחיצה מפסקת לריב"ל ולרב יהודה מפסקת כיון דהוי דבר שצריך עשרה וכי היכי דלא מצטרף לא נפיק ידי חובה אבל שופר לא בעי עשרה: לא נתקדשה שער ניקנור. וא"ת אם כן בשערי עזרה גופה ליפלוג כאן בשער ניקנור כאן בשאר שערים וי"ל דמתניתין בפסח קאי שאינו נפסל אלא חוץ לחומת ירושלים: החלונות ועובי החומה כלפנים. בפ"ב דשבועות (דף טו:): פליגי כיצד מהלכים שתי תודות שהיו מקדשין בהם חד אמר זו כנגד זו וחד אמר זו אחר זו משמע התם דמבפנים היו מהלכין דפריך בשלמא למאן דאמר זו אחר זו אמטו להכי פנימית נאכלת שכבר קדשה ראשונה אלא למאן דאמר כו' ואי מבחוץ היו מהלכין היכי קאמר דקדשה ראשונה חוץ לחומה והא דקאמר התם למאן דאמר זו כנגד זו פנימית הך דמקרבה לחומה אע"ג דמבפנים היו מהלכים קרי לה פנימית שהיא לצד חוץ ירושלים מפני שהיתה בין ב"ד ובין החומה אי נמי דמקרבה לחומת עזרות קאמר והא דקתני הכא שנתקדשה עובי החומה הקידוש היה תלוי בדעת ב"ד וקדשה שפיר עובי החומה וחלונות אי נמי למאן דמסקינן בגמרא עובי החומה בבר שורא אתי שפיר דלשם ודאי יכולים לילך ולקדש: (תוספות)

דף פו

מאי לאו דאכלי באיגרא ואמרי באיגרא לא דאכלי בארעא ואמרי באיגרא איני והתנן אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן ואמר רב שלא יעקרו מחבורה לחבורה לא קשיא כאן בשעת אכילה כאן שלא בשעת אכילה ת"ש אבא שאול אומר עליית בית קדשי הקדשים חמורה מבית קדשי הקדשים שבת קדשי הקדשים כהן גדול נכנס לו פעם אחת בשנה ועליית בית קדשי הקדשים אין נכנסין לה אלא פעם אחת בשבוע ואמרי לה פעמים בשבוע ואמרי לה פעם אחת ביובל לידע מה היא צריכה אמר רב יוסף מהיכל ניקום וניתב איניש שאני היכל דכתיב **דברי הימים א כח-יא** ויתן דוד לשלמה בנו את תבנית האולם ואת בתיו ואת גזוזיו ועלייתו וחדריו הפנימים ובית הכפורת וכתב **דברי הימים א כח-יט**: הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל ת"ש השכות הבנויות בקודש ופתוחות לחול תוכן חול וגגותיהן קודש שרגמא רב חסדא בשגגותיהן שוין לקרקע עזרה אי הכי אימא סיפא בנויות בחול ופתוחות לקודש תוכן קודש וגגותיהן חול ואי ס"ד בשגגותיהן שוין לקרקע עזרה היא לה מחילות וא"ר יוחנן מחילות לא נתקדשו כי קאמר רבי יוחנן בפתוחות להר הבית כי תניא הריא בפתוחות לעזרה והתני' ר"י אומר מחילות מתחת ההיכל חול כי תניא הריא שפתוחות לחול ת"ש ורגו קודש ותסברא והא קתני גגין הללו אין אוכלין שם קדשי קדשים ואין שוחטין שם קדשים קלים ואלא קשיא גגו קדש אמר רב חמא בר גוריא לאותן ב' אמות דתנן ב' אמות היה בשושן הבירה אחת על קרן מזרחית צפונית ואחת על קרן מזרחית דרומית זו שעל קרן מזרחית דרומית היתה יתירה על של משה חצי אצבע וזו שעל קרן מזרחית דרומית היתה יתירה עליה חצי אצבע נמצאת יתירה על של משה אצבע ולמה היו אחת גדולה ואחת קטנה שיהיו האומנים נוטלין בקטנה ומחזירין בגדולה כדי שלא יבואו לידי מעילה ותרתי למה לי אחת לכסא ודהבא ואחת לבניא תנן החלונות ועובי החומה כלפנים בשלמא החלונות משכחת לה משכחת לה משכחת לה ב"ד שורא דכתיב **איכה ב-ח** ויבאל חיל חומוה ואמר רבי אחא ואיתנימא רבי חנינא שורא ובר שורא: **מתני'** שתי חבורות שהיו אוכלין בבית אחד אלו הופכין את פניהם הילך ואוכלין ואלו הופכין את פניהם הילך ואוכלין והמימים באמצע כשהשמש עומד למזוג קופץ את פיו ומחזיר את פניו עד שמגיע אצל חבורות ואוכל והכלה הופכת את פניה ואוכלת: **גמ'** מתני' מני רבי יהודה היא דתניא **שמות יב-ז** על הבתים אשר יאכלו אותו בהם מלמד שהפסח

נאכל בשתי חבורות יכול יהא האוכל אוכל בשתי מקומות תלמוד לומר **שמות יב-מג** בבית אחד יאכל מכאן אמרו השמש שאכל כזית בצד התנור אי פקח הוא ממלא כריסו ממנו ואם רצו בני חבורה לעשות עמו טובה באין ויושבין בצדו דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר על הבתים אשר יאכלו אותו בהם מלמד שהאוכל אוכל בשתי מקומות

ר"ע מאי לאו דאכלי ליה בגגין. אלמא גג ירושלים נתקדשו: אין מפטירין. כשהגיע זמנו להפטר מן הסעודה דיינו אחר הפסח שהא נאכל באחרונה על השבע שכן חובה כל הקרבנות כקיימא לן (חולין דף קלב:) למשה להגדלה כדרך שהמלכים אוכלין אין מפטירין על ידי אפיקומן: ואמר רב. אפיקומן לשון הוציא כלים מכאן ומכאן ונלך ונאכל עוד בחבורה אחת: שלא בשעת אכילה. קריאת ההלל לאחר אכילה: פעם אחת בשנה. ביה"כ לקטורת וזהוית בין הבדים: בשבוע. בשמיטה: מה היא כריכה. שמה תבקע החומה וזריכה תיקון אלמא עליות נתקדשו: שאני היכל. דכתיב ביה ועלייתו וכתב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל אלמא קדוש: בקודש. בעזרה: ופתוחות לחול. שאין להם פתח לעזרה אלא להר הבית: תוכן חול. כקדושת הר הבית ולא כעזרה דבתי פתיחה אציל: בשגגותיהן שוין לקרקע עזרה. שהלכות בנויות מחילות תחת הקרקע הלכך גגים לדידהו הו' להו כי ארעא: כי אמרה רבי יוחנן. להא דמחילות לא נתקדשו בפתוחות להר הבית דגבי שילוח בעל קרי המשתלח חוץ להר הבית אמרה באלו דברים דקאמר מחילות לא נתקדשו ובעל קרי משתלח חוץ לשתי מחנות ומותר לויכנס במחילות דהר הבית: כי תניא הריא. לתוכן קודש בפתוחות לעזרה להכי נקט פתוחות דבתי פתיחה אציל: והנהיג מחילות שהתה היכל חול. וקא סלקא דעתך בפתוחות לעזרה קאמר ומשנינו בפתוחות לחול שמחילות מהלכות מתחת אחת עשרה אמה שאחורי בית הכפורת עד שנפתחות להר הבית מחוץ לעזרה: ת"ש ורגו קודש. גגו של היכל וסיפא דהא דרבי יהודה היא והכא לא מני לטנאי כלטנאי מהיכל נתיב איניש דהא גגו לא כתיב בקרא: גגין הללו. שבעזרה ולשכותיה: אין אוכלין שם קדשי קדשים. הגאכלין בעזרה ואין שוחטין שם קדשים קלים הנשחטין בכל מקום בעזרה: לאותן שתי אמות. להכי קדשי גגין לשמוע נתיב כל קודש הכריכו לטנאי אכל לא הכריכו למזבח כדאשכחן שאותן שתי אמות מקלות של מדה היו נתונות בגובה השער שהוא בגגין ובעליות: דתנן שתי אמות. קני מדה היו בשושן הבירה והוא בית הבניו על גובה השער כדתנן במסכת מדות (ע"א מ"ג) שער המזרחי ועליו שושן הבירה ארבע מאות ואחת עשרה מנחות כתיב משה יתירה על של משה חצי אצבע וזו שעל קרן מזרחית דרומית היתה יתירה עליה חצי אצבע נמצאת יתירה על של משה אצבע ולמה היו אחת גדולה ואחת קטנה שיהיו האומנים נוטלין בקטנה ומחזירין בגדולה כדי שלא יבואו לידי מעילה ותרתי למה לי אחת לכסא ודהבא ואחת לבניא תנן החלונות ועובי החומה כלפנים בשלמא החלונות משכחת לה משכחת לה משכחת לה ב"ד שורא דכתיב **איכה ב-ח** ויבאל חיל חומוה ואמר רבי אחא ואיתנימא רבי חנינא שורא ובר שורא: **מתני'** שתי חבורות שהיו אוכלין בבית אחד אלו הופכין את פניהם הילך ואוכלין ואלו הופכין את פניהם הילך ואוכלין והמימים באמצע כשהשמש עומד למזוג קופץ את פיו ומחזיר את פניו עד שמגיע אצל חבורות ואוכל והכלה הופכת את פניה ואוכלת: **גמ'** מתני' מני רבי יהודה היא דתניא **שמות יב-ז** על הבתים אשר יאכלו אותו בהם מלמד שהפסח

בפ"ק דסנהדרין (דף ד.) והא דאמר לעיל (דף פה.) המוציא בשר פסח מחבורה לחבורה הרי הוא בלא תעשה אתי אפילו למאן דאמר פסח נאכל בשתי חבורות דאחר שנחלק ולקחו כל חבורה חלקה אסור להוציא חלק חבורה זו לחבורה אחרת: הכלה הופכת פניה. איצטריך לאשמעינן דלא חשבינן כשתי מקומות אע"פ שאכלה מקצת סעודה בלא הפיכת פניה אי נמי קמ"ל דחייבת להפוך פניה כדאמר בגמרא כלה תנן: אין מסרבין לגדול. אמאי דיתיב אפריא לא שייך למימר משום דאין מסרבין דישיבת מריא דבר גסות ושררה הוא ולא היה לו לישוב אי לאו משום כל מה שיאמר בעל הבית עשה: כנסין בג' כו'. פירש ר"ח חבורה שנמנו על הפסח ובאו מקצת מהן בעת שדרך בני אדם לאכול ושררוו הדיילא פי' שמש לחפש אחריהם ולא מצאן אם נתקבצו רק שלשה אוכלין את הפסח ואין עליהן להמתין עד שיבואו כולם אבל פחות משלשה לא אבל אם היו מקובצים יחד ויצאו ונתאחרו והדר בהו דיילא ולא מצאן אפילו לא נשאר רק אחד מהם אין צריך להמתין כיון שהיו שם ויצאו: אמר רבינא ונותן דמים. האוכל פסח ולית הלכתא כוותיה והנ"מ דעל בעידנא דעיילי אינשי והדר בהו דיילא: (תוספות)

פרק שמיני - האשה

דף פז - א

מתני' האשה בזמן שהיא בבית בעלה שחט עליה בעלה ושחט עליה אביה תאכל משל בעלה הלכה רגל ראשון לעשות בבית אביה שחט עליה אביה ושחט עליה בעלה תאכל במקום שהיא רוצה יתום ששחטו עליו אפוטרופסין יאכל במקום שהוא רוצה עבד של שני שותפין לא יאכל משל שניהן מי שחציו עבד

וחציו בן חורין לא יאכל משל רבו: **גמ'** שמעת מינה יש ברירה מאי רוצה בשעת שחיטה ורמינהו אשה רגל הראשון אוכלת משל אביה מכאן ואילך רוצה אוכלת משל אביה רוצה משל בעלה לא קשיא כאן ברדופה לילך כאן בשאינה רדופה דכתיב **[שיר השירים ח-ג]** אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום וא"ר יוחנן ככלה שנמצאת שלימה בבית חמיה ורדופה לילך להגיד שבחה בבית אביה כדכתיב **[הושע ב-יח]** והיה ביום ההוא נאם ה' תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי אמר רבי יוחנן ככלה בבית חמיה ולא ככלה בבית אביה **[שיר השירים ח-ח]** אחות לנו קטנה ושדים אין לה א"ר יוחנן זו עילם שזכתה ללמוד ולא זכתה ללמד **[שיר השירים ח-י]** אני חומה ושדי כמגדלות אמר רבי יוחנן אני חומה זו תורה ושדי כמגדלות אלו תלמידי חכמים ורבה אמר אני חומה זו כנסת ישראל ושדי כמגדלות אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב מאי דכתיב **[תהילים קמד-יב]** אשר בנינו כנטיעים מגודלים בנעוריהם בנותינו כזויות מחוטבות תבנית היכל אשר בנינו כנטיעים אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא בנותינו כזויות אלו בתולות ישראל שאוגדות פתחיהן לבעליהן וכן הוא אומר **[זכריה ט-טו]** ומלאו כמזרק כזויות מזבח איבעית אימא מהכא **[תהילים קמד-יג]** מזוינו מלאים מפיקים מזן אל זן מחוטבות תבנית היכל אלו ואלו מעלה עליהן הכתוב כאילו בננה היכל בימיהן. **[הושע א-א]** דבר ה' אשר היה אל הושע וגו' בימי עוזיהו יתום אחז יחזקיה מלך יהודה בפרק אחד נתנבאו ד' נביאים וגדלו שבכולן הושע שנאמר **[הושע א-ב]** תחלת דבר ה' בהושע וכי בהושע דבר תחלה והלא ממשה עד הושע כמה נביאים א"ר יוחנן תחלה לארבעה נביאים שנתנבאו באותו הפרק ואלו הן הושע ישעיה עמוס ומיכה אמר לו הקדוש ברוך הוא להושע בניך חטאו והיה לו לומר בניך הם בני חנוניך הם בני אברהם יצחק ויעקב גלגל רחמיך עליהן לא דיו שלא אמר כך אלא אמר לפניו רבש"ע כל העולם שלך הוא העברים באומה אחרת אמר הקב"ה מה אעשה לזקן זה אומר לו לך וקח אשה זונה והוליד לך בנים זנונים ואחר כך אומר לו שלחה מעל פניך אם הוא יכול לשלוח אף אני אשלח את ישראל שנא' **[הושע א-ב]** ויאמר ה' אל הושע לך קח לך אשת זנונים וילדי זנונים וכתב וילך ויקח את גומר בת דבלים גומר אמר רב שהכל גומרים בה בת

רש"י מתני' האשה. תאכל משל בעלה. דמסתמא דעתה לימנות על של. בעלה כל זמן שלא פירשה שהיא דעתה בשל אביה: רגל הראשון. כן דרך הנשואות ללכת לבית אביה רגל הראשון שאחר הנשואין: תאכל ממקום שהיא רוצה. ובגמרא מוקי לה כשאנייה רדופה לילך עד הגה לבית אביה תמיד הלכך מספקא לן בהי ניהא לה אלף אם כן פירשה: אפוטרופסין. שהיו לו גנים והמנורה זה על פסחו וזה על פסחו: לא יאכל משל שניהן. לא מפסחו של זה ולא משל זה ואפילו המנורה האחד על פסחו מי נתן רשות לחלק האחר לימנות על זה ואין לו תקנה אלף א"כ רעו שניהן שימנה עם האחד: לא יאכל משל רבו. דמסתמא לא היה דעת רבו להימנות חלק החירות על פסחו: גמ' שמעת מינה יש ברירה. קס"ד ממקום שהיא רוצה בשעת אכילה קאמר ואמרנו הובדר דשחיטה וזריקה דהאי פסח שפיך איזדריק עלה דהאי אחתא: בשעת שחיטה. ששאלנו את פיה בשעת שחיטה ואמרה בזה אני רוצה: אוכלת משל אביה מן הסתם: מתניתין בשאינה רדופה. לולך תמיד לבית אביה דבית בעלה חביב לה הלכך כל אשר הרגלים ודאי שייכח בתריה ורגל ראשון ספק וברייתא ברדופה הלכך רגל הראשון ודאי בתר אביה מכאן ואילך ספק: כמולאת שטום. נתחבבה עליו ונמלאתו שלימה לו: להגיד שבה. היאך מקובלת היא בבית חמיה: ושדים. להגיד אחרים: אין לה. שאין הגאה ממנה: זו עילם. שהיא בה דניאל שנאמר **[דניאל ח]** ואני **[דניאל הייתי]** בשושן אשר בעילם המדינה וכה ללמוד ולא רבץ תורה בישראל אבל בכל גידלה עורא הסופר דכתיב **[עזרא ז]** **[הוא]** הכין לבבו לדרוש **[בתורה]** ואת תורת ה' וולעשהו וללמד בישראל חק ומשפט: ושדי אלו ת"ח. המניקין אחרים כשדיים הללו: כמגדלות שמגינין על הדור: כנטיעים. נטיעות ונקות שלח נתקלקלו עדיין ולא אירע בהן שבר: שאוגדות פתחיהן. כותמות פתחיהן עד שמזדקקות לבעליהן ואינו נבעלות לאחרים לשון אחר שמגינות פתחיהן של נדה לבעליהן לפרוש מהן ואע"פ שהאוחות רבה: וכן הוא אומר ומלאו כמזרק כזויות מזבח. מה זויות דהס כתיב בהו ומלאו כהא נמי בנותינו כזויות על ידי שמתמלאת האוה ואין נזקקות אלף עד שיבואו בעליהן: כאילו בננה היכל בימיהן. דהכי משמע מחוטבות בכנין היכל תבנית לשון בנין: בימי עוזיהו כו'. משום דלאיידי בכנסת ישראל כלשון אשה הנשאת לבעל כדאמרן כמולאת שטום נקט נמי להא דהושע דכתיב ביה תקראי אישי כדדריש לקמיה: ארבעה נביאים. לקמיה מפרש להו ובעולהו כתב בהו בימי עוזיהו יתום אחז יחזקיה שכולן החלו להינבא בימי עוזיהו וקפחו חיי ארבעה מלכים: לא דיו שלא אמר כן. אתה למד ממה שאמר לו הקדוש ברוך הוא קח לך אשת זנונים ולא אמר כן לנביא אחר **[מלאכי]** כאלו הגה"ה מלשון רבינו ארבעה נביאים כולהו כתיב בהו בימי עוזיהו בר ממיכה דכתיב ביה יתום אחז יחזקיהו ובעמוס לא כתיב אלף עוזיהו ומיהו מיכה בימי נתנבא אלף שכבר נתנגע ויתום בנו שופט על הארץ לפיכך לא נקרא על שמו אבל כלשהו היו קודם שנלטרע בעמוס נאמר שנהים לפני הרעע ושעיה ביום הרעע דכתיב

(ישעיהו ו) ויטעו אמות הספים שרעשו עליונים לְקורפו ותחתונים לְכולעו כמשפט קרה ועדוהו שערערו על הכהונה ולווחו היום נתנגע והשע קודם לכולן: הכי גרסינו. אומר לו קח לך אשה זנונים ואלהיך כך אומר לו שלחה: וילדי זנונים. שתלך לך בנים זנונים ספק שלך ספק של אחרים: גומיין בה. ביאתם ותאוות לבס: (כ"ז)

תוספות מתני' האשה. מאי רוצה בשעת שחיטה. ודוקא ביררה בשעת שחיטה אבל לא ביררה אינה אוכלת לא משל זה ולא משל זה אבל ברישא אפילו שתמא אוכלת משל בעלה: כאן ברדופה כאן בשאינה רדופה. אור"ת דכל נשים רדופות הן להגיד בבית אביהן כשנמצאו שלימות בבית חמיהן והשתא מוקי מתני' בשאינה רדופה כגון שברגל הראשון שאחר חופה לא הלכה לבית אביה ומיירי מתני' ברגל שני לחופתה והוא ראשון להליכה שברגל שלפניו לא הלכה הלכך כיון שאינה רדופה ספק הוא דשמא גם בזה לא תלך וצריכה לברר אי נמי מתניתין מיירי ברגל ראשון לחופתה ואינה רדופה לפי שמיירי שכבר קודם הרגל הגידה שבחה בבית אביה ולכך הוי ספק אף ברגל ראשון ורישא דקתני תאכל משל בעלה ברגל שני להליכתה שכבר הייתה בבית אביה ברגל שלפניו וברייתא ברדופה ברגל הראשון לחופתה ולהליכתה דודאי דעתה בשל אביה דהיא רדופה להגיד שבחה שנמצאת שלימה ומכאן ואילך דקתני היינו ברגל שני ועדיין לא הגידה שבחה דאז הוא ספק והלכה דקתני במתניתין לאו דוקא דאי דוקא כבר גילתה דעתה שרוצה בשל אביה א"נ אפילו הלכה כל זמן שלא ביררה ספק הוא אבל הלכה לעשות לא גרס ואי גרס צ"ל דלעשות לאו דוקא והשתא אתי שפיר הא דגרס דכתיב אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום וגו' וגרס נמי וא"ר יוחנן דמייתי ראייה דסתם כלה רדופה להגיד שבחה: כזויות מזבח. מה להלן דם אף כן דם נדות: בימי עזויה. נתבאר ד' בייאמ אע"ג דבמיכה לא כתיב ביה עזויהו אלא בימי יותם אחז יחזקיהו מ"מ כיון דכתיב קרא סתם י"ל שבתחלת מלכות יותם נתבאר ואז היה עדיין עזויהו חי אלא שנתנגע ומלך יותם בנו תחתיו בימיו: אמר לו הקב"ה להושע. ממה שאמר לו לקחת אשת זנונים דריש שמסתמך דאמר לו וכך השיבו: (תוספות)

ב פז דף

דבלים דבה רעה בת דבה רעה ושמואל אמר שמתוקה בפי הכל כדבלה ורבי יוחנן אמר שהכל דשין בה כדבלה דבר אחר גומר אמר רבי יהודה שבקשו לגמר ממונן של ישראל בימיה רבי יוחנן אמר בזו וגמרו שנאמר **[מלכים ב יז-יז]** כי אבדם מלך ארם וישיםם כעפר לדוש **[הושע א-ג]** ותהר ותלד לו בן ויאמר ה' אלי קרא שמו יזרעאל כי עוד מעט ופקדתי את דמי יזרעאל על בית יהוא והשבתי ממלכות בית ישראל ותהר עוד ותלד בת ויאמר לו קרא שמה לא רוחמה כי לא אוסיף עוד ארחם את בית ישראל כי נשא אשא להם ותהר ותלד בן ויאמר (ה' אבלי) קרא שמו לא עמי כי אתם לא עמי ואנכי לא אהיה לכם לאחר שנוודו [לו] שני בנים ובת אחת אמר לו הקב"ה להושע לא היה לך ללמוד ממש רבך שכיון שדברתי עמו מירש מן האשה אף אתה גדול עצמך ממנה אמר לו רבש"ע יש לי בנים ממנה ואין אני יכול להוציאה ולא לגרשה א"ל הקב"ה ומה אתה שאשתך זונה ובניך [בני] זנונים ואין אתה יודע אם שלך הם של אחרים הן כך ישראל שהן בני בחוני בני אברהם יצחק ויעקב אחד מארבעה קנינין שקניתי בעולמי תורה קנין אחד דכתיב **[משלי ח-כב]** ה' קניי ראשית דרכו שמים וארץ קנין אחד דכתיב **[בראשית יד-יט/כב]**

א פח דף

תמרים ויעסקו בתורה עולא איקלע לפומבדיתא קריבו ליה טירינא דתמרי אמר להו כמה כי הני בזווא אמרו ליה תלת בזווא אמר מלא צנא דדובשא בזווא ובבלאי לא עסקי באורייתא בליליא צערוהו אמר מלא צנא סמא דמוותא בזווא בבבל ובבלאי עסקי באורייתא ואמר ר' אלעזר מאי דכתיב **[ישעיה ב-ג]** והלכו עמים רבים ואמרו לנו ונעלה אל הר ה' אל בית אלהי יעקב וגו' אלהי יעקב ולא אלהי אברהם ויצחק אלא לא כאברהם שכתוב בו הר שנאמר **[בראשית כב-יד]** אשר יאמר היום בהר ה' יראה ולא כיצחק שכתוב בו שדה שנאמר **[בראשית כד-טג]** ויצא יצחק לשוח בשדה אלא כיעקב שקראו בית שנאמר **[בראשית כח-יט]** ויקרא את שם המקום ההוא בית אל א"ר יוחנן גדול קבוץ גלויות כיום שנבראו בו שמים וארץ שנאמר **[הושע ב-ב]** ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו ושמו להם ראש אחד ועלו מן הארץ כי גדול יום יזרעאל וכתיב **[בראשית א-ה]** ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד: יתום ששחטו עליו אפוטרופוסין וכו': שמעת מינה יש ברירה א"ר זירא **[שמות יב-ג]** שה לבית מ"מ ת"ר שה לבית מלמד שאדם מביא ושוחט על ידי בנו ובתו הקטנים ועל ידי עבדו ושפחתו הכנענים בין מדעתן בין שלא מדעתן אבל אינו שוחט על ידי בנו ובתו הגדולים ועל ידי עבדו ושפחתו העברים ועל ידי אשתו אלא מדעתן תניא אידך לא ישחוט אדם לא על ידי בנו ובתו הגדולים ועל ידי עבדו ושפחתו העברים ועל ידי אשתו אלא מדעתן אבל שוחט הוא על ידי בנו ובתו הקטנים ועל ידי עבדו ושפחתו הכנענים בין מדעתן ובין שלא מדעתן וכולן ששחטו ושחט רבן עליהן יוצאין בשל רבן ואין יוצאין בשל עצמן חוץ מן האשה שיכולה למחות מאי שנא אשה אמר רבא אשה וכל דדמי לה הא גופא קשיא אמרת חוץ מן האשה שיכולה למחות דמחי לא מחי נפקא בשל בעלה והא קתני רישא ולא על ידי אשתו אלא מדעתן הא שתמא לא נפקא מאי אלא מדעתן לאו דאמרי אין אלא בסתמא לאפוקי היכא דאמור לא והא כולם ששחטו ושחט רבן עליהן יוצאין בשל רבן דבסתמא וקתני חוץ מן האשה מפני שיכולה למחות אמר רבא כיון ששחטו אין לך מיחיו גדול מזה: עבד של שני שותפין וכו': רמי ליה רב עינא סבא לר"ג תנן עבד של שני שותפין לא יאכל משל שניהן והתניא רצה מזה אוכל רצה מזה אוכל א"ל עינא סבא ואמרי לה פתיא אוכמא מיני ומינד תסתיים שמעתתא מתניתין בדקפדי אהדדי ברייתא דלא קפדי אהדדי: מי שחציו עבד וחציו בן חורין לא יאכל משל רבו וכו': משל רבו הוא דלא יאכל אבל משל עצמו יאכל והא תניא לא יאכל לא משלו ולא משל רבו לא קשיא כאן כמשנה ראשונה כאן כמשנה אחרונה דתנן מי שחציו עבד וחציו בן חורין עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד דברי בית הלל בית שמאי אומרים

רס"ו תמרים. יק צבבל הרבה: טירינא. סל: כמה כי הני בזווא. כמה מאלו בזווא אחד: הר המוריה וקדה דילחך וביה אל דיעקב כולם בהר הבית התפללו: שקראו בית. מקום מושב: יום יזרעאל. יום כניסיהון מתרגמינן וקרי ליה יום כליירת בראשית: יק ברייה. שהוצרך שבה תרלה: נשעת שחיטה לחיו הודיעוהו: שה לבית. איש בעל הבית יקחנו לכל בני ביתו ואין לרד דעתו: על ידי. שביביל שבנו ובתו הקטנים עליו לחנוך הלכך בין מדעתן דהיינו בסתמא כדמוקין לקמו בין שלא מדעתן דאמרי לא אין יכולין למחות וכן עבדו ושפחתו הכנענים על כרחם ימאכו אחריו דמוקין עליו אבל שפחתו העברית אף על גב דלא מאסחה לה אלא כקטנה דהא יוצאה בסיומין כיון דאין עליו לחנוכה יכולה למחות: ה"ג תניא אידך לא ישחוט אדם לא על ידי בנו ובתו הגדולים ולא על ידי עבדו ושפחתו העברים ולא על ידי אשתו אלא מדעתן

אבל שוחט הוא כו' חוץ מן האשה שיואלת בשל עגמה מפני שמחלתה מחאה דקיי"ל (גיטין דף עז): יכולה אשה שהאמר לבעלה איני נוזינת משךך ואינו עושה לזכרך: ה"ג מאי שנא אשה כלומר מאי שנא איהי מעבדו ופסקתו העברים וכו' וכו' הגדולים: ומשני אמר רבא אשה וכל דמיה ליה. דהיינו כל הגו: שיקולים למחות. משמע שמחלה פהה מחלה חלמא עגמא דמחיה הא סתמא יולאה בשל בעלה: ה"ג לאפוקי היכא לתמוך לא. און חוץ דהיינו מחלה: בדקפדי אהדי. עני הבעלים ואון רוצין לביטתה זה מה הלכך חפילו נהרלה האחד שיוכל העבד משלו און חפירו רוצה שיהנה חלקו משל חפירו: כמשנה ראשונה. קורס שחורו ב"ה לא יוכל משל עגמו מפני שאין חלק עבדו' נמשך אחר דעתו: כמשנה אחרונה. הואיל ובידו לשתכרו הכי הוא כון חורין ואוכל משל עגמו: (ר"פ י')

תוספות שמעת מינה יש ברירה. הכא לא שייך מאי רוצה בשעת שחיטה דבשלמא לעיל אשמעינן דאי לא ביררה בשעת שחיטה אינה אוכלת כלל אע"ג דס"ד דבתר בעלה גרידא טפי אבל הכא אם רוצה בשעת שחיטה מאי קמ"ל: שה לבית מ"מ. פי' משום דשה לבית לאו דאורייתא והכי אית ליה לר"ז גופיה בפרק אין בין המודר (נדרים דף לו.) ואם תאמר והיאך מאכיל פסח שלא למנוי נהי דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו לספות לו בידיה אסור כדאמר בפ' חרש (יבמות דף קיד.) ואור"י דהתם ילפינן מלא תאכלום ולא אסור אלא דומיא דשרצים ונבילות אבל כה"ג דאיכא חנוך מצוה שרי: על ידי בנו ובתו הקטנים. בפ"ק דב"מ (דף יב:) גבי מציאה איכא למאן דאמר דלא קטן קטן ממש אלא גדול וסומך על שלחן אביו זהו קטן הכא ע"כ קטן ממש מדאמר' בין מדעתו בין שלא מדעתו ושלא מדעתו אמרינן בסמוך היינו דאמר' לא וגדולים פשיטא דיש בידם למחות אפי' סמוכין על שלחן אביהן: וכולן ששחטו כו'. קמ"ל אפי' סתמא כיון דשחטו אין לך מיחוי גדול מזה כדאמרין בסמוך: מתניתין בדקפדי אהדי. אין לפ' דקפדי שאין כל אחד רוצה להנהיג את חבירו ולכך אפילו חלקו לא יאכל דאי אפשר שלא יהנה חלק חבירו א"כ כל אחד ששוחט עליו וכי השוחט הוא סבור שיהנה חלקו משלו ולא יהנה חלק חבירו דמסתמא מיירי כששחט עליו רבו דומיא דרישא יתום ששחטו עליו כו' ועוד דמי שחציו עבד אמאי לא יאכל משל עצמו אף למשנה ראשונה דדעתו ודאי להנהיג את חלקו רבו כדי לצאת ידי חובה לכך נראה כפי' הקונטרס דקפדי שכל אחד אינו רוצה שיהנה חלקו משל חבירו ושוחט אף על חלק חבירו וסבור שחבירו אינו מקפיד אם יאכל חלקו משלו ולכך חציו עבד לא יאכל למשנה ראשונה אף משל עצמו: לישא שפחה אינו יכול. ואם תאמר וליתי עשה אלא בהוצאת זרע וא"ת וימכור עצמו בעבד עברי ויהיה מותר בשפחה וי"ל בזמן שאין היובל נהוג דאז נמי אינו נוהג עבד עברי ועוד אומר ר"י לא ולא מיקיים עשה אלא בהוצאת זרע וא"ת וימכור עצמו בעבד עברי וימכור עצמו בעבד עברי ועוד אומר ר"י דאסור למכור עצמו בעבד עברי כדאמר' בפ"ק דקדושין (דף כב:) וא"ת ישא חציה שפחה וחציה בת חורין וי"ל דאתי צד עבדות ומשתמש בצד חירות ואם תאמר וישא ממורת דממזר מותר בשפחה דבפרק האומר (שם דף טו.) אמר רבי טרפון יכולים ממזרים ליטור כיצד ממזר נושא שפחה ומותר נמי בצד חירות דחורין וממזרי מותרים לבא זה בזה וי"ל אי חציו עבד קדושין תופסין אתי צד עבדות ומשתמש בצד אשת איש ואי לא תפסי אפ"כ בעילתו בעילת זנות ובהשולח (גיטין מג.) מספקא ליה אי תפסי אל לא ועוד אור"י דאין תקנה להרות ממזרין ואם תאמר וישא נתינה דחורין נתיני מותרים לבא זה בזה וי"ל דאף על גב דממזר מותר בשפחה נתן אפשר דאסור בה דקדש ועומד הוא הממזר שנוצר מאיסור דלא תפסי קדושין ולכך מותר בלאו דלא יהיה קדש והוא דאמרין ביש מותרות (יבמות דף פה:) דממזרת נותנה מרגלא ליה לפי שיכול להכשיר זרעו שישא בנו שפחה ואף על גב דנתין אסור בשפחה האי גברא לא אכפת ליה באיסור דהא קא נסיב נתינה: (תוספות)

דף - פח

תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם לישא שפחה אינו יכול שכבר חציו בן חורין לישא בת חורין אינו יכול שעדיין חציו עבד יבטל והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה שנאמר **ישעיה מה-יח** לא תהוה בראה (אלא) לשבת יצרה אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על חצי דמיו וחזרו בית הלל להורות כבית שמאי: **מתני'** האומר לעבדו צא ושחוט עלי את הפסח שחט גדי יאכל שחט גדי וטלה יאכל מן הראשון שחט מה אמר לו רבו כיצד יעשה ישחט טלה וגדי ויאמר אם גדי אמר לי רבי גדי שלו וטלה שלי ואם טלה אמר לי רבי הטלה שלו וגדי שלי שחט רבו מה אמר לו

שניה יצאו לבית השריפה ופטורין מלעשות פסח שני: **גמ'** פשיטא שחט גדי יאכל אע"ג דרגיל בטלה שחט טלה יאכל אף על גב דרגיל בגדי שחט גדי וטלה יאכל מן הראשון והא תניא אין נמנין על שני פסחים כאחד מתניתין במלך ומלכה והתניא אין נמנין על שני פסחים כאחד ומעשה במלך ומלכה שאמרו לעבדיהם צאו ושחטו עלינו את הפסח ויצאו ושחטו עליהן שני פסחים באו ושאלו את המלך אמר להם לכו ושאלו את המלכה באו ושאלו מן המלכה אמרה להם לכו ושאלו את ר"ג באו ושאלו את ר"ג אמר להם מלכה ומלך דדעתן קלה עליהן יאכלו מן הראשון אנו לא נאכל לא מן הראשון ולא מן השני ושבו פנים אחת נמצאת הטלה בבית המטבחים ובקשו לטמא כל הסעודה כולה באו ושאלו את המלך אמר להם לכו ושאלו את המלכה באו ושאלו את המלכה אמרה להם לכו ושאלו את רבן גמליאל באו ושאלו אותו אמר להם בית המטבחים רותח או צונן אמרו לו רותח אמר להם לכו והטילו עליה כוס של צונן הלכו והטילו עליה כוס של צונן וריחשה וטור ר"ג כל הסעודה כולה נמצא מלך תלוי במלכה ונמצאת מלכה תלויה בר"ג נמצאת כל הסעודה תלויה בר"ג: שכח מה שאמר לו רבו וכו': שלי מה שקנה עבד קנה רבו אמר אביי הולך אצל רועה הרגיל רבו אצלו דניחא ליה בתקנתא דרביה ומקני ליה חד מינייהו על מנת שאין לרבו רשות בו: שכח רבו מה שאמר לו וכו': אמר אביי לא שנו אלא ששכח אחר זריקה דבעידנא דאזיריק דם הוה חזי לאכיל' אבל שכח לפני זריקה דכי אזיריק דם לא הוה חזי לאכילה חייבין לעשות פסח שני איכא דמתני לה אברייא חמשה שנתערבו עורות פסחיהן זה בזה ונמצאת יבלת באחד מהן כולן יוצאין לבית השריפה ופטורין מלעשות פסח שני אמר אביי לא שנו אלא שנתערבו לאחר זריקה דבעידנא דאזיריק דם מיהא הוה חזי לאכילה אבל נתערבו לפני זריקה חייבין לעשות פסח שני מאן דמתני אמתני' כ"ש אברייא מאן דמתני אמתני' אבל אמתנייתין לא כיון דכשריין נינהו דאי אידכר הוה חזי לאכילה קמי שמיה גליא אמר מר ופטורין מלעשות פסח שני והא איכא חד דלא נפיק משום דלא איפשר היכי ליעביד ליתי כל חד וחד פסח קא מיייתי חולין לעזרה דארבעה מינייהו עבדי להו ליתי כולהו חד פסח נמצא פסח נאכל שלא למנוי האי מאי ניתי כל חד מינייהו פסחו ונתיני ונימא אי דידי בעל מום האי דאיתי השתא ניהו פסח ואי דידי תם האי דאיתי השתא ניהו שלמים לא אפשר

ר"פ י' תקנתם את רבו. שאינו מפסיד כלום מן הראוי לו: ואת עגמו לא תקנתם. מה תהא עליו: לישא שפחה אינו יכול. לזכר חירות אסור בה דכתבי (דברים כג) לא יהיה קדש לא יסב איתתא אמה: מתני' שחט גדי יאכל. רבו ממנו ואע"ג דרגיל בטלה דקיון לזכר פריש ליה עליה סמך: יאכל מן הראשון. והשני ישרף: שכח מה אמר לו רבו. שפירש לו גדי או טלה זה שכח: וטלה שלי. ובגמרא פריך מה שקנה עבד קנה רבו ונזכר ליה לדידיה: שכח רבו מה אמר לו. זה שכח שחט השנים: שניהם יאכלו לבית השריפה. לזכר ידוע הי דהא והי דהא ואין פסח נאכל אלא למנוי: ופטורין מפסח שני. דשחיטה וזריקה מעלייתא היא חלה אהאי ותלך אהאוי וקמי שמיה גליא: גמ' והתניא אין נמנין על שני פסחים כאחד. לאכול בשעת אכילה מאי' מהם שזירא דאין בכירה וכי בעי למוכיל דולימא בשעת שחיטה לא הוה דעתיה עליה הלכך לא אכיל זה השמנה את רבו על שני פסחים ורבו סמך עליו היחך יאכל מן הראשון: במלך ומלכה. שהלויין על עבדיהו ואין מקפידין על סעודתן אם גדיים אם טלאים הלכך און כחון דין בכירה ותחוייהו ניחא ליה לפיכך יאכל מן הראשון דקיון דליכא קפידא ילא דכראשון ילא חובתו ואיך ככדי נשחט: ה"ג והתניא אין נמנין על שני פסחים כאחד ומעשה במלך ומלכה כו': שני פסחים. גדי וטלה: לכו ושאלו את המלכה. דקייא חוכמה היתה: שדעתן קלה. כדאמרן שאין מקפידין אם גדי אם טלה: אנו לא נאכל. אם היה אחד ממנו ששחטו עליו גדי וטלה לא יאכל לא מן הראשון ולא מן השני דקיון דקפיד לא ידוע בהי ניחא ליה: הלמלא. אחד משמנה פסחים המטמאין

במגעו וביקשו לטמא שהיו סבורים שמהה: בית המטבחים רותח או לוגו. כלומר נמלאת ברותחין או בלוגו; וריחקה. ופירסכה וגבי טומאה במוהם כתיב: בתקנתא דרביה. שאין לו תקנה אחרת דהא לא מצי למימר גדי של וטלה שלמים ואם טלה אמר לי רבי טלה שלי וגדי שלמים כדמפרש לקמן (שממעט באכילתו דקא חכיל להרווייהו בלוחו הלילה משום ספק פסח וחד מינייהו שלמים הוא): לא שנו. לנפטרו מפסח שני חלף שקבט רבו לאחר זיקת שני הדמים מה אמר לו אבל בשעת זיקה עדיין הוא זכור והיה אפשר לברר איזה של רב ואיזה של עבד כדי לחזקתו דם לשם אכילה לחזקתו דהא ידעו מניין דידיה: [וחייבין]. כדי לחזקתו לא לאכילתו דקא חזקתו דהא לא ידעו מניין דידיה: יבלת. מוס לפסול: בחד מהם. בחד העורות ואין ידוע מאיזה פסח היה עור זה ואותו הפסח פסול הוא: ופטורין מפסח שני. ולקמן פריך והא איכא חד דלא נפק: אמר רבויי לא שנו. דפטורין: הוי חזי. ארבעה הכשרין לאכילה הלכך הארבעה יאלו והחמשי פטור משום דלא ידעו מנין דלייתי וזל אפשר לאחויי חולין לעורה כדלקמיה: חייבין. כולן שאין כולן כשר שלח נזרק הם לאכילתו דש: מאן דמתני. להא לא שנו דאבי אמתניתין שאע"פ ששניהו כשרין חלף שאין מניין ניכרין קאמר דאם היה הספק בשעת זיקה חייבין בפסח שני כ"ש אברייתא דספק פסול מוס י"א בכולן ולא נראית זיקה שלהן: קמי שמיא גליא. איזה בעולם של כל אחד והדם ניתן לזריקה שהרי אין כולן פסול קרבן ואע"פ שאסור לאוכלו: ה"ג אמר מר פטורין מלעשות פסח שני כו'. ואברייתא קאמי: קא מייתי חולין לעורה. הארבעה שכבר יאלו: שלח למניו. שאלו שכבר יאלו אין מנינם כלום: (ר"ש"י)

תוספות כופין את רבו. בחציה שפחה אין כופין את רבה אלא היבא דנהוג בה מנהג הפקר היינו משום דכשישחררה שמא לא תקיים כיון דלא מיחייבה וא"ת אמאי כופין וכי אומר לו לאדם חטא שבביל שיזכה חבירו דהמשיחרר עבדו עובר בעשה וי"ל מצוה רבה שאני דלא תהו בראה לשבת יצרה כדמשיני (ברכות דף מו:) גבי ר"א שישחרר עבדו מצוה דברים שאני: והתניא אין נמנין על שני פסחים כאחד. פירש בקונטרס דברייתא סברה דאין ברירה ולא מצי לשנוי דמתניתין קסבר דיש ברירה דאם כן הוה ליה למיתני מאיזה שירצה יאכל וא"ת אמאי לא משני דברייתא קתני כשנמנה על ב' פסחים כא' והתם ודאי לא יאכל משניהם אבל מתניתין כשהמנוהו זה אחר זה דדעתו על הראשון וי"ל דמתני' קאמר ראשון לשחיטה אע"פ שהמנה עליו לבסוף: במלך ומלכה. שיש להם רוב מעדינים ולא קפדי אם גדי ואם טלה אם שמן אם כחוש: על מנת שאין לרבו רשות בו. ולמאן דאמר בפ"ק דקדושין (דף כג:) דקני רביה עד שיתן על מנת שיצא בו לחירות ה"ג יפרש שיתן לו שיצא בו חובת פסח: קמי שמיא גליא. פירוש ולא פסיל כל כך הואיל ואינו בגוף הקרבן: (תוספות)

דף פט - א

משום דאיכא חזה ושוק דכהנים הוא דאכלי ליה וניתי כל חד וחד כהן בהדיה האי כהן היכי דמי אי דעביד פסח דילמא האי פסח הוא ונמצא פסח נאכל שלא למנווי ואי דלא עביד פסח דילמא שלמים הוא ולא עביד פסח וניתי כל משה חד כהן דלא עבד פסח ונימני עילוייה הני חמשה פסחים דמשה נפשך איכא חד דלא עביד פסח וקא נפקי ביה אלא משום דקא ממעיט באכילת שלמים דאילו פסח ליום ולילה ואילו שלמים לשני ימים ולילה אחד וניתו מותר הפסח ונימא אי דידי בעל מוס האי דאיתי השתא ניהוי פסח אי דידי תם הוא ניהוי האי דאיתי השתא שלמים דמותר הפסח נאכל ליום ולילה אחד וכי מפרישין תחלה למותרות ונטרחו וניתו מותר הפסח אלא משום סמיכה דאילו פסח לא בעי סמיכה ואילו מותר בעי סמיכה הא תינח קרבן אנשים קרבן נשים מאי איכא למימר אלא משום מתנות דאילו פסח מתנה אחת ואילו שלמים שתיים שד' מאי נפקא מינה והא תנן כל הניתנין על מזבח החיצון שנתנן במתן אחת כפר אלא משום דאילו פסח בשפיכה ואילו שלמים בזריקה מאי נפקא מינה והא תניא כל הניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא אימר דקא אמרינן דאי עבד לתתלה נמי: **מתני'** האומר לבניו הריני שוחט את הפסח על מי שיעלה ממכם ראשון לירושלים כיון שהכניס הראשון ראשו ורובו זכה בחלקו ומזכה את אחיו

עמו: **גמ'** ש"מ יש ברירה א"ר יוחנן כדי לזרזן במצות קאמר דיקא נמי דקתני ומזכה אחיו עמו אי אמרת בשלמא דאמניניהו מעיקרא שפיר אלא אי אמרת דלא אמניניהו מעיקרא לבתר דשחט מי קא מתמנו והא תנן נמנין ומושכין ידיהן ממנו עד שישחט ש"מ תניא נמי הכי מעשה וקדמו בנות לבנים ונמצא בנות זריות ובנים שלמים: **מתני'** לעולם נמנין עליו עד שיהיה בו כזית לכל אחד ואחד נמנין ומושכין את ידיהן ממנו עד שישחט רבי שמעון אומר עד שיוזק את הדם: **גמ'** מאי קמ"ל הא קמ"ל דאע"ג דאימני עליו חבורה זו חוזרת ונמנין עליו חבורה אחרת: נמנין ומושכין את ידיהן עד שישחט וכו': אמר אביי מחלוקת לימשך דרבנן סברי **[שמות יב-ד]** מהיות משה מחיותיה דשה ור"ש סבר מהיותיה דשה אבל לימנות דברי הכל עד שישחט דאמר קרא **[שמות יב-ד]** במכסת נפשות והדר תכוסו תניא נמי הכי נמנין ומושכין את ידיהן ממנו עד שישחט רבי שמעון אומר נמנין עד שישחט ומושכין עד שיוזק הדם:

רש"י משום דלויכה חזה ושוק. דשלמים שפירי לנתן לכהן וא"ל לתת דהא כל חד וחד שמא האי הוי פסח ונמלא מאכילו לכהן שלח נמנה עליו: וניתו כל חד וחד. מינייהו חד כהן ונמנה אפסחו: ה"ג וניתו כולוהו חמשה חד כהן דלא עבד פסח ונמנה בהדי כל חד וחד. דממנה נפשך איכא חד דקא נפיק ביה ויאלל חזה ושוק של כולם: דקא ממעט באכילה שלמים. בזמן אכילתו שאוכל את כולם ליום ולילה ושוקף את הנותר ואם שלמים הוא עדיין אינו נותר ונמלא שוקף קדשים כשרים: וניתו בנותר הפסח. מתחלתו יתנה עליו אם שלי תם היה זה היה מותר הפסח והוא קרבן שלמים והוא כפסח שנאכל ליום ולילה והכי תניא בתוספתא דזבחים בפ' (הפסח שנתערב) ומשי אין מפרישין קרבן מתחלה לשם נותר שהיאך יכול להיות מותר הפסח והרי שם פסח לא חל עליו מעולם שהרי זה כבר יאלו: ונטרחו ונייתי בנותר הפסח. יבקשו קדשים שנתערבו להם פסח חי או מעות פסח ויקחו מהן בהמות ויתנה כל אחד על שלו אם שלי בעל מוס היה הרי זה פסח ואם לאו הוא כמות שהוא מותר הפסח לשלמים ונאכל ליום ולילה: בעי סמיכה. וא"ל לסמוך על זה שמא פסח הוא וקא עביד עבודה בקדשים: קרבן נשים. לא בעי סמיכה: פסח בשפיכה. נבחת מן המזדק לקרי המזדק כנגד היסוד לנפקא לן מתן דם דפסח מודם זבחיך ישך במסכת זבחים בפ' ב"ש (דף לז:) ובשלמים כתיבא זיקה שזרק למרחוק מן המזדק לנזבא ואין מתן אצבע חלף בחטאת דכתיב בה באצבעו אבל בכל שרר קרבנות זרקה כתיב זורק כנגד הקרן עד שהדם ניתן לקרי מערבי וקרי דרומי: לתתלה נמי. בתמימה: מתני' על מי שיעלה. משמע שאינו מנמנה עליו חלף הרשון: ומזכה את אחיו עמו. בגמרא מפרש הכי מתמני ומתני' דאמניניהו אברוהו מעיקרא וכדי לזרזן קאמר שזרזו כל אחד להיות ראשון ויהיה הוא ראשון שזרזו על ידו וכך הדיעם: גמ' ש"מ יש ברירה. קס"ד דלא אימנו חלף חד כדי לזרזן. וכולן אימנו עליו בין ראשון בין אחרון: תניא נמי הכי. דמשום זריות נקט: מתני' נמניו. הרואה לימנות: ונמשכין. הרואה לימשך: עד שישחט. אבל משגשגט אין נמנין עליו ואין מושכין אימנו אפי' לר"ש דפליג ואמר עד שיוזק הא מוקים דלימשך הוא דפליג אבל בלימנות מודה: גמ' דלף על גב דנמנין עליו חבורה זו חוזרין ונמנין עליו חבורה אחרת. כל חבורה שלמה שנימנו על פסח אחד ומשכו כולן ויהיו אימנו ודלף כו'. יהודה דאמר לקמן בפ' מי שהיה טמא (דף קט.) ובכלל שיהיה אף מזני חבורה ראשונה קיים עליו: מחלוקת לימשך.

בהיותו קלמור ר"ש עד שזרק; אם ימעט הבית. אם בלא לימעט ולמעט מהותו בעוד היותו לשה יתמעטו: מחיותו. בעודו בחיים: מהווייתו. קודם גמר עבודותיו: (כ"ז)

תוספות האי כהן היכי דמי אי דעבד פסח כו'. וא"ת וניתני כהן קטן ויש לומר דעדיפא מינה פריך: וניתני מותר פסח. לא כפי' הקונטרס שיקדיש לשם מותר אם שלו היה תם דבזה לא היה טועה הגמרא אלא נראה לר"י שיקדיש לפסח ואם בעל מום שלו יצא בזה ואם לאו יהא מותר פסח ופריך דלא הו' מותר פסח אלא היכא שהופרש לגמרי לפסח וניתותר: ונטרחו וניתני מותר פסח. וא"ת ואיך יכשר מותר זה לפסח הא לקמן בפרק מי שהיה טמא (דף טז.) פליגי רבי יוסי ורבי יהודה אי בעינן אחד מבני חבורה ראשונה אבל כ"ע מדיו דאם נשאר שעה אחת בלא בעלים דלא חזי תו לפסח וי"ל הכא כשהפריש ב' פסחים לאחרות וניתותר לו א' דאינו נפסל משום שהניחוהו יחידי וא"ת אכתי למאן דלא בעי עקירה שלמים לשם פסח קשחית ועוד איך ימכרהו האמר לקמן המוכר עולתו ושלמיו לא עשה כלום וי"ל כיון דאיכא אינש דצריך ליה לכ"ע בעי עקירה כדאמרי' בתמיד נשחט (לעיל דף טד.) כגון שהיו בעלים טמאי מתים ואי מותר פסח במעות איירי כדפירש בקונטרס אתי שפיר: דאילו פסח ליום ולילה. קשה לר"י דנתן פ"ק דברכות (ד' ב.) כל הנאכלין ליום אחד מצותן עד שיעלה עמוד השחר וקאמר בגמרא (שם דף ט.) ואילו אכילת פסחים לא קתני ורמינהו ק"ש והלל כו' ואכילת פסחים מצותן עד שיעלה עמוד השחר ומאי קא פריך והא הכא משמע דשייד למיתני גבי פסח יום ולילה וא"כ הוי בכלל הנאכלין ליום ולילה דקתני התם וי"ל דהתם הוה ליה למיתני בהדיא אם איתא דנאכל עד עמוד השחר לאפוקי ממשנה דאיתיה מקומן (זבחים דף נו:) דקתני אינו נאכל אלא עד חצות והיינו מדאורייתא דומיא דאחריני וכיון דלא קתני ליה בהדיא ש"מ דסבר דאינו נאכל אלא עד חצות כמשנ' איזהו מקומן: ואילו פסח לא בעי סמיכה. סבירא ליה סמיכה בכל כחו בעינן דאי לא בעינן אלא כל דהו' עבודה בקדשים ובאין דורשין (חגיגה דף טז:) פלוגתא דתנאי היא: הני מילי דיעבד. וה"ה דאכולהו אמרי' הכי אסמיכה ואמתנות ואותר ותימה וכי בשביל דשמא יהיה נותר או משום סמיכה דלא מעבא או לא יעשו מתנות כהלכתן יכנס לידו ספק כרת וי"ל דטוב שידחה ספק כרת בשב' ואל תעשה ממה שיעשו רובם שלא כהוגן כי כבר רובם עשו פסח: אלא אי אמרת דלא אמנינהו כו'. תימה דבפ' אין בין המודר (נדרים דף לו.) מסיק רבי זירא אליבא דרבי יוחנן מהך משנה דשה לבית אבות לאו דאורייתא דאי דאורייתא אבישרא קאי ומזכה להון והכא מוקי לה רבי יוחנן בדאמנינהו מעיקרא וי"ל דהכא ה"פ אי אמרת בשלמא דחשוב כאלו אמנינהו מעיקרא דאין צריכין מינוי והיינו טעמא דשה לבית אבות לאו דאורייתא שפיר אלא אי אמרת אינו חשוב כאמנינהו מעיקרא אלא צריכין מינוי דשה לבית אבות דאורייתא אמאי מזכה אחיו עמו דפשיטא שלא המנה כולם קודם שחיתה מדקאמר הריני שוחט על מי שיעלה מכם ראשון: (תוספות)

ב פט דף

מתני' הממנה עמו אחר בחלקו ראשין בני חבורה ליתן לו את שלו והוא אוכל משלו והן אוכלין משלהן: **גמ'** איבעיא להו בני חבורה שהיו ידיו של אחד מהן יפות מהו שיאמרו לו טול חלקך וצא מי אמרינן מצי אמר להו הא קבילתון או דילמא מצו למימר ליה כי קבלינן לתיקוני זביחה אדעתא דאכלת טפי מינן לא קבלינן ת"ש הממנה אחרים עמו על חלקו ראשין [בני חבורה] ליתן לו את שלו והוא אוכל את שלו והן אוכלין את שלהן מאי טעמא לאו משום דהו' ליה כידים של אחד מהן יפות ואי סלקא דעתך ידיו יפות מצי אמר להו קבילתון ניהו האי כידיו יפות אמרי לא דעות שאני דא"נ תרוייהו כחד מבני חבורה הוא דאכלי מצי אמרי ל' דלא ניחא לן אינש נוכרא גבן ת"ש השמש שאכל כזית בשר בצד התנור אם היה פקח ממלא כריסו ממנו אם רצו בני חבורה לעשות טובה עמו באין ויושבין בצדו ואוכלין דברי רבי יהודה רצו אין לא רצו לא ואמאי נימא להו הא קבילתון שאני התם דאמרי ליה כי קבלינן אדעתא דנטרחד קמן למטרח לן לדידך לא קבלינן ת"ש בני חבורה שהיה ידיו של אחד מהן יפות ראשין לומר טול חלקך וצא ולא עוד אלא אפילו חמשה ועשו סיבולת ראשין לומר לו טול חלקך וצא שמע מינה מאי ולא עוד לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא אמרי ליה כי קבלינן לתקוני זביחה אלא אפילו סיבולת נמי דצוותא בעלמא הוא ראשין לומר לו טול חלקך וצא איכא דאמרי הא לא איבעיא לן אלא הכי הוא דאיבעיא לן בני חבורה ראשין לחלק או אינו ראשין לחלק ת"ש בני חבורה שהיו ידיו של אחד מהן יפות ראשין לומר לו טול חלקך וצא ידיו יפות אין ידיו יפות לא שמע מינה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עריבו ריפתא בהדי הדדי אדאכיל רב הונא בריה דרב יהושע חדא אכיל רב פפא ארבע א"ל פלג לי אמר ליה קבילתון איתיביה כל הני תיובתא ושני כדשינן איתיביה בני חבורה א"ל התם דאמרי ל' כי קבלינן לתיקוני זביחה איתיביה סיבולת פלג ליה אזל עריב בהדי רבינא אדאכיל רב הונא בריה דרב יהושע חדא אכיל רבינא תמניא אמר מאה פפי ולא חדא רבינא ת"ר הממנה אחר' עמו על פסחו ועל חגיגתו מעות שבידו חולין והמוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום ומעות כל שהן יפלו לנדבה וכי מאחר דלא עשה ולא כלום מעות אמאי יפלו לנדבה אמר רבא קנסא ומאי כל שהן אע"ג דלא הו' שו' אלא ארבעה ויהבו ליה חמשה אפילו בההיא יתירא נמי קנסוהו רבנן אמר עולא ואיתימא ר' אושעיא אפשר ידעי חברין בבליא טעמא דהאי מלתא זה הפריש טלה לפסחו זה הפריש מעות לפסחו היאך הקדש חל על הקדש דקתני מעות שבידו חולין

רש"י מהני' הממנה אחרים על פסחו. א' מבני חבורה שהמנה אחרים עמו על חלקו בלא דעת חבורה: ראשין. לומר לו טול חלקך ולא וסכול אתה וחבורתך את חלקך לחית ליה להאי תנא פסח נאכל כצ' חבורות: גמ' ידיו יפות. לטקנא מעלוא ממנה לטכול הרבה: קבילתון. קבילתוני עליכם לטכול בכל כחי כדמי הללו: לתקוני זביחה. קלא יהא נותר ושיעורטן למאכל שאר בני חבורה: לכו משום דהוה ליה כו'. שיהו עמו אוכלין: דעות שאני. אין בני חבורה מרוזין להיות כל אלו הדעות החבורה שמה יעכבו עליהם הסעודה ולא משום חגיגה יתירחא אלא אפילו לא אכלי כולהו אלא כחד גברא מזו מעבדי עליה: ממלא כריסו ממנו. כדאמרי' כביד טולין (לעיל דף פו.) שאין האוכל אוכל פסח מקומות: לא ר' לא. אלמא משום טירחא הדרי ביה הכא נמי משום פסחא הדרי ביה לטטרחוינן לדידך לא קבלינן. אבל ידיו יפות מדלא בדקו אחריו ש"מ בכל מהכלו קיבלו עליהו: סיבולת. הערובת סעודה קל כל ימות השנה: מאי ולא עוד. מאי אולמיה הא מהא: לתקוני זביחה. כמדת איש אחד: דלמדתא. ואיכא למימר משום טירחא קבליה עליה בכל מהכלו: ראשין ליהלך. לחלק פסח ביניהם לכל א' חלק המגיעו: או אין ראשין לחלק. אלא אוכלין כחד ונתהוין המנות לפניהם כשאר סעודות: ש"מ. אין ראשין ליהלך: כל הני תיובתא. הממנה אחרים והמשק: איתיביה בני חבורה. מרישא דקתני טול חלקך ושני ליה בההיא משום דלתקוני זביחה קבליה וכמדת איש אחד אבל אנהו טירחא קבילת עבך וניהא עבך טווחי לקבולי עבך בכל סעודתי ועל חגיגתי. חגיגת ו"ד שאף היא ככל המנויין: מעות שבידו. שלחן מן הגמנין הללו: חולין. כדמפרש טעמא לקמיה שאף על פי שהממנה כבר הקדיש מעותיו לכך והממנה כבר הקדיש פסחו מתחללין המעות על הפסח וטעמא מפרש: המוכר עולתו. להתכפר זה אחר לא עשה כלום ואין העולה קריבה אלא לשם בעלים הראשונים: ומעות כל שהן. כל מה שקיבל מן העולה והשלמים ואפילו יתיר על כדי דמיוהו יפלו המעות לנדבה ליבור לשופרות שהיו במקדש שהיו מקריבין מן עולות לקיץ המזבח ולקמיה פריך מאחר דלא עשה ולא כלום אמאי יפלו דמיוהו לנדבה: אמר רבא הנסא. קנסו רבנן לקונה ללא ליקני זימנא אחריתי עולה ושלמים דלחר ואיהו הוא לפסחא אנפשיה דלא הוה ליה למיקני כפרת אחרים וכי הוה גוונא נמי אמרי אינשי לאו עכברא גבא אלא חורא גבא כלומר המוכר לא פגע אלא הקונה הלכך מעותיו נדבה: אף על גב דשויא ארבעה ויהבו ליה ה'. לא אמר אישכח מתנה בעלמא הוה דיהב ליה ולא ליקנסיה: אפשר ידעין כו'. והלואי שיהו יודעין טעם זה וידוענו: היאך. מעות הקדש חל על טלה הקדש אחר ללא הקדש על מעות

היו ונתן לו במתנה ומשום הכי יכול ליקח בהן טלית וטוחן לו חלק של פסחו במתנה ומעותיו חולין הן שעל מנת כן הקדישן שאם ראה ליהנם במתנה יתנם: מהנ"ל זכר שראה אתי ראיות. שטומחתו טומאת צבעה ואינו טעון קרבן: שחטין עליו בשביעי. ואע"פ שלא העריב שמשו דהא חזי למיכל לאורחא: ראה שלג. דלא חזי למיכל עד דמייחתי כפרה: שחטין עליו. אם הל שמיני שלו בערב הפסח ואפילו לא הביא כפרתו ומביאה לאחר מיכן דמחוסר כפורים דחי עשה דהשקמה כדלמחרן בתחילת נשחט (דף נט. ג): שומרת יום כנגד יום. הנוחה יום אחד בתוך אחד עשר ימים שבין נדה לנדה דנעשה לספור יום המחרת שחטין עליה ביום ספירה דכיון דספרה מקלת היום מותרת לטבול ואף על פי שמוסרת הערב שמש שחטין עליה: והזבה. שראתה שלשה רגלים בתוך אחד עשר יום וזריכה לספור צבעה נקיים ולהביא קרבן שחטין עליה בשמיני ותביא כפרתה קודם שחשך ותאכל: גמ' (רש"י)

תוספות כי פליגי במצה ומרור. להאי לישנא צריך לומר דהך דאתנן אתיא כרבי יוסי הגלילי דאמר קדשים קלים ממון בעלים הוא להכי איצטרך לך נדר אבל כרבי לא מתוקמא כיון דסבר להאי לישנא דפסח לא משייר אלא במצה ומרור לחודיה ומיהו ההיא דלעיל דקתני מעות שבידו חולין היינו חולין לענין מצה ומרור דכרבי יוסי הגלילי לא מיתוקמא דקתני לא עשה ולא כלום: היה עצמך משה. תימה כיון דמקרא נפיק מה צריך לטעמא שעל מנת כן הקדישו ישראל פסחיהם ויש לומר דקא משמע

ב - צ דף

ואין שחטין וזרקין על טמא שרץ ועולא אמר אף שחטין וזרקין על טמא שרץ לרב מאי שנא טבול יום דחזי לאורתא טמא שרץ נמי חזי לאורתא מחוסר טבילה טבול יום נמי מחוסר הערב שמש שמשא ממילא ערבא מחוסר כפורים נמי הא מחוסר כפרה שקינו בידו טמא שרץ נמי הרי מקוה לפניו דילמא פשע אי הכי מחוסר כפורים נמי דילמא פשע כגון דמסרינהו לב"ד וכדבר שמעיה דאמר חזקה אין ב"ד של כהנים עומדין משם עד שיכלו מעות בשופרות ולרב מדאורייתא מיחזא חזי ורבנן הוא דגזרו ביה אלמה אמר רב מטמאין אחד מהן בשרץ אלא לרב מדאורייתא נמי לא חזי דכתיב **[במדבר ט-י]** איש איש כי יהיה טמא לנפש מי לא עסקינו שחל שביעי שלו להיות בערב הפסח דהיינו טומאת שרץ ואמר רחמנא נידחי וכי תימא ממאי דהכי סבר לה כרבי יצחק דאמר טמאי מת מצוה היו שחל שביעי שלהן להיות בערב הפסח שנאמר **[במדבר ט-י]** ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא ביום ההוא הוא דאינו יכולין לעשות אבל לאחר יכולין לעשות ואמר רחמנא נדחו תנן זב שראה שתי ראיות שחטין עליו בשביעי מאי לאו דלא טביל ושמע מינה שחטין וזרקין על טמא שרץ לא דטביל אי טביל מאי קמ"ל הא קמ"ל דאע"ג דמחוסר הערב שמש קמ"ל דשמשא ממילא ערבא הכי נמי מסתברא מדקתני סיפא ראה שלש ראיות שחטין עליו בשמיני אי אמרת בשלמא זב שראה שתי ראיות שחטין עליו בשביעי דטביל איצטרך סד"א ראה שתי ראיות בשביעי הוא דלא מחוסר מעשה אבל ראה שלש בשמיני דמחוסר מעשה מחוסר כפרה לא קמ"ל דאע"ג דמחוסר כפרה שחטין וזרקין עילויה אלא אי אמרת ראה שתי ראיות בשביעי דלא טביל ראה שלש בשמיני למה לי השתא יש לומר ראה שתי ראיות בשביעי דלא טביל דטמא מעליא הוא שחטין וזרקין עילויה ראה שלש בשמיני דטביל ליה בשביעי דקלישא טומאה לא כ"ש דשחטין וזרקין עילויה אלא לאו ש"מ ראה שתי ראיות בשביעי דשחטין עילויה דטביל לא לעולם אימא לך דלא טביל ואיצטרך ס"ד אמינא בשביעי הוא דבידו לתקן אבל בשמיני דאין בידו להקריב קרבן אימא פשעי ביה כהנים קמ"ל כדבר שמעיה: והזבה שחטין וכו': תני תנא קמיה דרב דאדא בר אבהו והזבה שחטין עליה בשביעי שלה אמר ליה זבה בשביעי שלה מי חזיא אפילו למאן דאמר שחטין וזרקין על טמא שרץ הנ"מ טמא שרץ דחזי לאורתא הא עד למחר דמתיא כפרה לא חזיא אימא בשמיני פשיטא מהו דתימא כיון דמחסרא כפרה לא קמ"ל כדבר שמעיה רבינא אמר נדה תנא קמיה והנדה שחטין עליה בשביעי א"ל נדה בשביעי מי חזיא אפי' למאן דאמר שחטין וזרקין על טמא שרץ דחזי לאורתא נדה לאורתא דשביעי הוא דטביל עד שמיני דעדה הערב שמש לא חזיא אלא אימא בשמיני פשיטא השתא ומה זבה דמיחסרא כפרה שחטין וזרקין עליה בשמיני נדה דלא מיחסרא כפרה צריכה למימר דשחטין וזרקין עליה נדה איצטריכא ליה הא קא משמע לן בשמיני אין בשביעי לא כדתניא כל חייבי טבילות טבילתן ביום נדה ויולדת טבילתן בליה דתניא יכול תהא טובלת מבעוד יום תלמוד לומר **[ויקרא טו-טז]** שבעת ימים תהיה בנדתה תהא בנדתה כל שבעה ויולדת איתקש לנדה: **מתני' האונן**

רש"י ואין שחטין וזרקין על טמא שרץ. ואע"פ שבידו לטבול היום וטעמא מפרש לקמיה: פשע. ולא טביל: משם. מן העזרה: ששופרות. שופר היה שם שכתוב עליו קינון ואשה שיש עליה ליהוד וכן כל מחוסרי כפרה מביאין מעות ונתנו לחובו ודמי הקינון קרובין היו ואוכלים בקדש לערב וסומכין על חזקה בית דין של כהנים שאין עומדין משם עד שיכלו כל מעות אותו שופר כדי שלא יאכלו מחוסרי כפרה בקדשים: מחוסרי כפרה. זכר וזבה ומזריעת ויולדת: ופרכין ורב דלמח. שמה פשע אלמלא מדאורייתא מיחזא חזי טמא שרץ לשחוט עליו ומשום דילמא פשע גזרו ביה רבנן: והאמר רב. ככילד לזבין היו ישראל מחלה טהורין ומחלה טמאין מטמאים אחד מהן בשרץ להכריע רוב צבור לטומאה ואין מדאורייתא חזי היאך הוא מכריעם לטומאה דהיינו טמא שרץ דחזי למטבול: וממאי דהכי. דילמא מדכתיב טמא לנפש ולא כתיב טמא שרץ שמע מינה טמא מת שאינו ראוי לערב קהמרי: סבר לה כרבי יצחק דלמח. בספרי אוחן אנשים שפסח מדבר שהיו טמאין לנפש אלם טמאין מת מצוה היו שחל שביעי כו': מאי לאו דלא טביל. וקשיא לרב: הא קא משמע לן דאף על גב דמחוסר הערב שמש דשימשא ממילא ערבא. ולא היו כמחוסר מעשה: הכי נמי מסתברא. דטבול קאי מדאורייתא למיתנא סיפא דשחטין על מחוסר כפורים אי אמרת בשלמא רישא לא אשמעי' (אלא) טבול יום איצטרך למיתנא סיפא לאשמעי' דשחטין על מחוסר כפורים ס"ד אמינא האי מחוסר מעשה חשיב ליה קא משמע לן דשרי ובמסרו לב"ד של כהנים כדלמחרן: אלא אי אמרת כו' יש בידו לתקן. לטבול אכל מחוסר כפרה אין בידו לתקן אלא ביד כהן: זבה טבילה ביום שביעי. דכתיב (ויקרא טו) וספרה לה שבעת ימים ואחר תטהר אחר מעשה תטהר כיון דסיימה לה ספירה תטהר ובתחלת היום עבדה לה ספירה אכל נדה דאורייתא שאינה סופרת נקיים אלא צבעה עם ימי ראייתה אינה טובלת עד לאחר שקיעת החמה של שביעי והערב שמש צדיקה לא היו עד למחר: שביעי לא. משום דלא חזיא לאורתא משום הערב שמש: תהיה. יתירה דריש: ויולדת איתקש לנדה. דכתיב (סם יב) כימי נדת זוהה טמאה: מתני' האונן. שמתו מוטל לפניו כדלמרי' בשחיטת קדשים בפרק טבול יום (נכחים דף ק): איחיו אונן כל זמן שלא נקבר: (רש"י)

תוספות מחוסר טבילה. ואף על גב דמחוסר כפרה נמי צריך טבילה כדתנן ב' חומר בקודש (חגיגה דף כא). האונן ומחוסר כפורים צריכין טבילה לקודש אינו אלא מדרבנן כדמוכח התם ועוד דבהיא טבילה לא בעי הערב שמש ולא שייך התם דילמא פשע: עד שיכלו כל המעות שבשופר. הקשה ריב"א הא אי אפשר שלא יהא מעורב בכל קון וקון ממעות שתי נשים ואפי' למאן דאמר יש ברירה כי האי גוונא לא שייך למימר דאנן שהדי שנתערבו ואי הוה אמרינן שמכל מעות שבשופר קונה קינון יחד מחדם א' הוה אתי שפיר אבל לישנא דעד שיכלו לא משמע הכי ונראה לר"י דכל אחת היתה צוררת מעותיה ונתנת בשופר: מי לא עסקינו שחל שביעי שלו להיות בערב הפסח. ואם תאמר ואפילו טבול נמי לא ישחוט עליו מהאי טעמא וי"ל כי יהיה טמא כתיב והאי קלישא טומאתיה: שחל שביעי שלו. אבל ששי שלו ליכא למימר מדכתיב ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא הא למחר היו יכולים לעשות ולשחוט הן עצמן בלא שליחות מדלא כתיב ולא יכלו לטבול אי נמי דייק מביים ההוא דמיותר ואי ששי

הוא לישותק מינה ואם תאמר למה אמר להם לדחות לפסח שני יטבלו בו ביום וישחטו עליהם ויש לומר דשמא כן עשו ובשעה ששאלו לא טבלו עדיין ואמר להו משה אם לא טבלו היום תדחו לפסח שני: בשמיני פשיטא. אמתניתין דקתני זב שחטים עליו בשמיני ליכא למיפרך פשיטא דמצי למימר דקתני לה אגב רישא דזב שראה שתי ראיות ושומרת יום כנגד יום שחטין עליה ולא חיישינן שמא תראה ותסתור: האונן. כגון שמת לו מת אחר חצות שכבר חל עליו חיוב פסח אבל קודם חצות חל עליו אנינות כדאמר במי שהיה טמא (לקמן) דף צח.א): (תוספות)

צא - **א** **דף**

והמפקח את הגל וכן מי שהבטיחוהו להוציאו מבית האסורים והחולה והזקן שהן יכולין לאכול כזית שחטין עליהן על כולם אין שחטין עליהן בפני עצמן

שמה יביאו את הפסח לידי פסול לפיכך אם אירע בהן פסול פטורין מלעשות פסח שני חוץ מן המפקח בגל שהוא טמא מתחלתו: **גמ'** אמר רבה בר הונא

א"ר יוחנן לא שנו אלא בית האסורין דעכו"ם אבל בית האסורין דישראל שחטין בפני עצמו כיון דאבטחינהו מפיק ליה דכתיב **[צפניה ג-יג]** שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו קזב אמר רב חסדא הא דאמרת בית האסורין דעכו"ם לא אמרו אלא חוץ לחומת בית פאגי אבל לפנים מחומת בית פאגי שחטין עליו בפני עצמו מ"ט אפשר דאמטו ליה ואכיל ליה: לפיכך אם אירע זכו: אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן לא שנו אלא גל עגול אבל גל ארוך פטור מלעשות פסח שני אימא טהור היה בשעת שחיטה תניא נמי הכי ר"ש בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר מפקח בגל עתים פטור עתים חייב כיצד גל עגול ונמצאת טומאה תחתיו חייב גל ארוך ונמצאת טומאה תחתיו פטור אימא טהור היה בשעת שחיטה: **מתני'** אין שחטין את הפסח על היחיד דברי רבי יהודה ורבי יוסי מתיר

ואפילו חבורה של מאה שאינן יכולין לאכול כזית אין שחטין עליהן ואין עושין חבורת נשים ועבדים וקטנים: **גמ'** ת"ר מנין שאין שחטין את הפסח על

היחיד ת"ל **[דברים טז-ה]** לא תוכל לזבוח את הפסח באחד דברי ר' יהודה ורבי יוסי אומר יחיד ויכול לאכול שחטין עליו עשרה ואין יכולין לאכול אין שחטין עליהן ורבי יוסי האי באחד מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדר"ש דתניא ר"ש אומר מניין לזבוח את פסחו בבמת יחיד בשעת איסור הבמות שהוא בלא תעשה ת"ל לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך יכול אף בשעת היתר הבמות כן ת"ל באחד שעריך לא אמרו אלא בשעה שכל ישראל נכנסין בשער אחד ור"י האי מנא ליה תרתיה שמעת מינה ולר' יוסי ממנאי דלהכי דקאמר ר"ש דילמא כדקאמר ר' יהודה הוא דאתא אמר לך לא סלקא דעתך דהא כתיב **[שמות יב-ד]** איש לפי אכלו רמי ליה רב עוקבא בר חיננא מפרישנא לרבא מי א"ר יהודה אין שחטין את הפסח על היחיד ורמינהו אשה בראשון שחטין עליה בפני עצמה ובשני עושין אותה טפילה לאחרים דברי ר' יהודה א"ל לא תימא בפני עצמה אלא אימא בפני עצמן אמר ליה מי עבדינן חבורה שכולה נשים והתנן אין עושין חבורת נשים ועבדים וקטנים מאי לאו נשים לחודיהו ועבדים לחודיהו וקטנים לחודיהו אמר ליה לא נשים ועבדים וקטנים נשים ועבדים משום תפלות קטנים ועבדים משום

רש"י והמפקח את הגל. מעל חסד ואין ידוע אם ימלאנו חי או מת: שחטין עליו. למכ"מ עודנו בחזקת טהרה ואונן נמי לאורחא חזי כדלמרינן בגמרא דלגיטת לילה ליתא מדלורייתא חלף לגיטת יום כדכתיב (ויקרא י) הן היום הקריבו יום אסור לילה מותר בשחיטת קדשים וגבי פסח לא העמידו דברים במקום כרת: שחטין עליהן. בחבורת אחרים: שמה יטמא אונן למתו ומפקח גל ימלאנו מת וגמלא שההחיל על הטומאה והחבוש שמה לא יאל והולה וקון שמה יכבד חוליו ולא יוכל לאכול כזית: לפיכך. הואיל ובשעת שחיטה ראויין היו ונזרק הדם עליהן אם אירע בהן פסול כמו שפירשתי פטורין מלעשות פסח שני: חוץ מן המפקח את הגל. וגמלא המת תחתיו שחטין בפני עצמו שמה מתחלתו. קודם שחיטה שהרי ההחיל על הטומאה משעה שהחיל לפקח ובגמרא מוקי לה בגל עגול שמתחלה ההחיל את כולו: גמ' לא שנו. דאין שחטין על החבוש בפני עצמו: בית האסורין של ישראל. כגון לכופו להוציא אשה פסולה או לשלם ממון אם נמי כדתיניא (כתובות דף ג:) אם יקום והתהלך בחוץ כו' וכי תעלה על דעתך זה מהלך בשוק וזה נהרג חלף מלמד שחובשין אותו עד שנתראה מה תהא עליו: בית פאגי. מקום חזינו בירושלים: דמעייילי ליה. מן הפסח בחוץ בית האסורין לאכול דהא לפנים מירושלים הוא: ל"ש. דמפקח גל חייב לעשות פסח שני אלא גל עגול דמתחלתו ההחיל עליו חלף גל ארוך שמה בשעת שחיטה עדיין לא ההחיל כנגד הטומאה וכיון דספק ילף ספק לא ילף פטור משום דלא אפשר כדלמרינן לעיל (דף פה:) גבי חמשה שנתעברו עורות פסחיהו: מתני' על היחיד. טעמא וליף בגמרא: ואפילו חבורה של מאה. רבי יוסי קאמר לה כלומר לא תליא מילתא דספק אלא באכילה יחיד ויכול לאכול כזית שחטין עליו מאה ואין יכולין לאכול כזית כיון כולם אין שחטין עליהן: ואין עושין חבורת נשים ועבדים וקטנים. טעמא מפרש בגמרא: גמ' לא תוכל לזבוח את הפסח באחד דעריך. ודריש באחד כדכתיב אשר יחיד ויגיד ולהי האי לגביה בשעת איסור: ת"ל כו'. דהאי לאו דהכא לא משתעי אלא בשעת איסור הבמות והכי שמעינן ליה לקרא לא תוכל לזבוח את הפסח בבמת יחיד בזמן שכל ישראל נכנסין בשער אחד כו' כי אם אל המקום אשר יבחר שם תזבחו: ופרכינן לר' יוסי ממנאי דקרא לכדר' שמעון כו'. ולאו פירכא כולי האי דלכא למימר מר דריש ליה הכי ומר דריש ליה הכי אלא טעמא דר' יוסי מהדר לפרשוי מאיש לפי אכלו: לא ס"ד. דלמסור פסח על היחיד תחא דכתיב איש לפי אכלו תכוסו על איש אחד שתחתיו פטור וכדכד שיראה לאכילה: מפרישנא. שם מקום: אשה בראשון. חובה ובשני ראשון ולקמיה ליה טעמיה: ופילה. חיבור: קתני מיהא בפני עצמה. לשון יחיד: ה"ג לא נשים ועבדים וקטנים: תפלות. עבידה: (רש"י)

תוספות שהיה טמא מתחלתו. תימה לר"י מפקח הגל נמי נימא חי הוה כשהתחיל לפקח וי"ל דכיון דמצאו מת אית לן למימר שמתחלתו היה מת שכל הטומאות שעת מצואתן: לא שנו אלא בבית האסורין של עכו"ם. בירושלמי מוקי לה רבי יוסי בר בון בשם רבי יוחנן כשחבשוהו ישראל אבל חבשוהו עכו"ם אין שחטין עליו אפי' עם אחרים אשר פיהם דבר שוא והיינו איפכא משמעתין: עשרה ואין יכולין לאוכלו אין שחטין עליהן. בהא מודה אפילו ר' יהודה כדתנן שלא יביאוהו לידי פסול: האי באחד מאי עביד ליה. הוה מצי למימר דאיצטריך לכדאמרינן בכיצד צולין (לעיל דף עט): שאין היחיד מכריע: והתנן אין עושין חבורת נשים. מעיקרא דקתני בפני עצמה לא קשיא ליה אלא השתא דקאמר אימא בפני עצמן משום דמשמע ליה דלא אסרה מתניתין חבורת נשים אלא כשיש נשים הרבה שסומכות זו על זו ואינן זהירין לשמור הפסח ומביאות אותו לידי פסול אבל היחיד שחטין עליה: (תוספות)

פריצותא גופא אשה בראשון שוחטין עליה בפני עצמה ובשני עושין אותה טפילה לאחרים דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר אשה בשני שוחטין עליה בפני עצמה ואין צ"ל בראשון ר"ש אומר אשה בראשון עושין אותה טפילה לאחרים בשני אין שוחטין עליה כל עיקר במאי קמיפלגי רבי יהודה סבר [שמות יב-ד] במכסת נפשות ואפילו נשים וכי תימא א"ה אפילו בשני נמי כתיב [במדבר ט-ג] חטאו ישא האיש ההוא איש אין לא וכי תימא אי הכי אפילו טפילה נמי בשני לא אהני ככל חקת הפסח לטפילה בעלמא ורבי יוסי מ"ט דכתיב בראשון במכסת נפשות ואפילו אשה וכתיב בפסח שני [במדבר ט-ג] ונכרתה הנפש ההיא מישראל נפש ואפילו נשים ולא חטאו ישא האיש ההוא למעוטי מאי למעוטי קטן מכרת ור"ש כתיב בראשון איש איש אין אשה לא וכי תימא אי הכי אפילו טפילה נמי לא אהני ליה במכסת נפשות לטפילה וכו' אפילו בשני נמי מיעט רחמנא בשני דכתיב חטאו ישא האיש איש אין אשה לא ממאי קממעטי ליה אי מחיוב השתא בראשון לא בשני מיבעיא אלא לאו מטפילה ומאי איש דקאמר ר"ש אי נימא [שמות יב-ג] ויקחו להם איש שיה לביית אבות וגו' ההוא מיבעי ליה לכדדרי יצחק דאמר איש זוכה ואין קטן זוכה ואלא [שמות יב-ד] מאיש לפי אכלו הא מדרי' יוסי סבר לה כר' שמעון רבי שמעון נמי סבר לה כר' יוסי והוא מיבעי ליה דשוחטין את הפסח על היחיד אמר לך אם כן נכתוב רחמנא לפי אכלו מאי איש שמעת מינה תרתי כמאן אזלא הא דאמר רבי אלעזר אשה בראשון חובה ובשני רשות ודוחה את השבת אי רשות אמאי דוחה את השבת אלא אימא בשני רשות ובראשון חובה ודוחה את השבת כמאן כרבי יהודה א"ר יעקב א"ר יוחנן אין עושין חבורה שכולה גרים שמא ידקדקו בו ויביאוהו לידי פסול: ת"ר פסח ומצה ומרור בראשון חובה כמאן ואילך רשות ר' שמעון אומר באנשים חובה ובנשים רשות אהייא קאי אילימא אפסח פסח כל שבעה מי איכא ואלא אמצה ומרור אימא סיפא ר"ש אומר באנשים חובה ובנשים רשות לית ליה לרבי שמעון הא דאמר רבי אלעזר נשים חייבות באכילת מצה דבר תורה שנקאמר [דברים טז-ג] לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות כל שישנו בכל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה והני נשים הואיל וישנן בכל תאכל חמץ ישנן בקום אכול מצה אלא אימא פסח ומצה ומרור בראשון חובה כמאן ואילך רשות ר' שמעון אומר פסח באנשים חובה ובנשים רשות: **מתני'** אונן טובל ואוכל את פסחו לערב אבל לא בקדשים השומע על מותו

רב עבדים וקטנים משום פריצותא. למשכב זכור: אין שוחטין עליה כל עיקר. ואפי' טפילה ללא שייכא ביה מידי ואי אכלה ביה הוה פסח נאכל שכל למנוי ויהי' לנעדים דאין אוכלין זו וכי אכלי עבדים ונשים בראשון שהו רשות זו אבל בשני לא דאפי' מראשות אומעוטי כדלקמן: במכסת נפשות. מדלח כתב אנשים אפי' אשה במשמע: כתיב בשני חטאו ישא האיש ההוא. והכי משמע ליה קרא והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה וחדל לעשות הפסח ראשון ונכרתה כי קרבו ה' כר' כי לשון שימוש אי כקרבן ה' לא הקריב במועדו בשני חטאו ישא והכי כתיב פסח מן שהיה טמא (לקמן ג'). לויבא דר"י א"ל קרבן ה' לא הקריב במועדו בשני חטאו ישא: וכתיב בשני ונכרתה הנפש ההיא. דלע"ג דלראשון קאי מיהו כי קרבן ה' אשני קאי וכדמפרשין וגמרינן בה כרת לקמן (טס) האי חטאו ישא מוגשא חטאו דמבדק את השם דכתיב ביה את ה' הוא מגדף ונכרתה וגו' והוי כמאן דכתיב נפש בגופיה: ואלח האיש. דגבי פסח מאי עביד ליה ליכתוב חטאו ישא ותו לא: כתיב בראשון איש. לקמן בעי מאי איש כתיב בראשון: איש זוכה. לאחרים נלקיחתו אם לקח מקח נלווד אחרים או קיבל מהנה לשם אחרים דכתיב ויקחו איש שיה לביית אבות ואין קטן זוכה דאין נעשה ביה את ה' הוא מגדף ונכרתה וגו' והוי כמאן דכתיב נפש בגופיה: והא מדרי' יוסי סבר לה כר"ש. דאין שוחטין פסח בבמה יחיד מולח הכול לזבוח: ר"ש נמי סבר לה כר' יוסי. דליץ מאיש לפי אכלו. דייקא ליה למעוטי אשה: והא מדרי' יוסי סבר לה כר"ש. דאין שוחטין פסח על היחיד דאין כ"ל כוותיה ממאי דלאו באלח דכרשא דידיה אתח' הא טפי משמע שפי' כר"י דאין שוחטין על היחיד: לפי אכלו. ככלא איש נמי נפקא לן מלשון יחיד דשוחטין פסח על היחיד ואיש דשיטין ליה למעוטי אשה: רשות ודוחה את השבת. בתמימה: ידקדקו. זו. משום שאין בני תורה יחידיו עליו דלקדק ויפסילוהו על חנם: הכי גרסינן תנו רבנן פסח מלה ומרור בראשון חובה כו'. בראשון לילה הראשון: אהייא קאי. מכאן ואילך רשות דתגא קמא אי נימא אפסח פסח כל שבעה מי איכא: ואלח אמנה ומרור. ועלה מהדר ר"ש אף בראשון דקאמרת חובה באנשים הוא דהויא אבל נגשים רשות: לית ליה לר"ש. והא ליכא למומר דלנהדר אמרו לחוביה דסתמא מלה ומרור בהדי הדדי כתיב על מנת ומרורים וכשם אנשים באכילת מצה חובה הכי נמי במרור: הואיל וישנן בכל תאכל חמץ. דהאיה הכתוב אשה לויש לכל עונשין שבתיה דכתיב (במדבר ה) איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם וגו': אלא. הכי קאמר פסח מלה ומרור בראשון חובה כמאן ואילך רשות וקאי האו מכאן ואילך אמנה ומרור ר"ש פליג אפסח דקאמרת בראשון חובה באנשים הוא דהוא חובה אבל נגשים רשות וכי שמעון לטעמיה: מתני' אונן טובל ואוכל את פסחו לערב. ואף על פי שעדיין לא נקבר דאין חנינות מן התורה אלח זיום שנקאמר (ויקרא י) הן היום הקריבו ואני אונן ואלכלתי חטאת היום יום אסור לילה מותר וטפילה בעי וזו אחת מלחת עשרה מעלות דחומר בקודש (חגיגה דף כה). האונן והמחוסר כפורים לריבוי טפילה לקודש מתוך שנקארו עד עכשיו בקדשים אלכריניהו רבנן טפילה וקף על פי שמוחסר כפורים טבל אהמוול אבל לא יחלל אונן לערב בשאר קדשים דאסור חנינות לילה מדרבנן ולגבי פסח לא העמידו דברייהו במקום כרת: השומע על מותו. יום שמועה הוא אונן דרבנן: (רש"י)

תוספות וכתבי בשני ונכרתה הנפש ההיא אפי' אשה. ולא נפקא לרבי יוסי אשה ממכל חקת הפסח דמהתם מפי' ר"י טפילה דאי לאו הנפש ההיא ככל חקת הפסח לא הוה מוקמינן אלא לטפילה כר' יהודה ואיש למעוטי חובה הלכך גלי הנפש ההיא דלא ממעטינן אשה מאיש: איש ולא קטן. תימה אמאי איצטרך דהיכן מצינו שחייב קטן במצות וי"ל דאיצטרך לקטן שהגדיל בין שני פסחים דס"ד דחייב לעשות פסח שני קמ"ל דשני תשלומין דראשון הוא ובפרק מי שהיה טמא (לקמן דף צג). משמע דנפקא לן מקרא אחריה ובפ' ד' מיתות (סנהדרין דף נד:) נמי קשה אמאי איצטרך איש פרט לקטן בבא על אשת איש ועל אשת אביו ועל הזכר ועל הבהמה: אי נימא מאיש שהא מיבעי ליה לכדרי' יצחק כו'. תימה לר"י דבריש מ"ב דקדושין (דף מב.) משמע דמילתיה דרבי יצחק מאיש לפי אכלו נפקא ואומר ר"י דהתם משום דמאיש שהא פריק לשליחות דלא מצי מפיק שליחות מאיש לפי אכלו לכך נפקא דרבי יצחק מאיש לפי אכלו אבל תלמודא דהכא נפקא ליה שליחות מדברי יהושע בן קרח ולכך מוקי איש שהא לכדרי' יצחק דמשמע דמייירי בוכיה טפי מאיש לפי אכלו: איש זוכה ואין קטן זוכה. תימה אמאי איצטרך קרא והא קי"ל דאין שליחות לקטן ובפ' קמא דבבא מציעא (דף יב.) מוכח דזוכיה מטעם שליחות וכי תימא מהבא קי"ל דאין לו שליחות אכתי קשה אמאי איצטרך למעט דאינו זוכה הא אפילו לעצמו אין לו זוכיה במציאתו אלא מפני דרכי שלום כדאמרינן בהניזקין (גיטין דף נט.) ויש לומר דדוקא מציאה אבל מתנה דדעת אחרת מקנה אותו עדיף כדמסיק בשנים אוחזין (ב"מ דף יב.) וכן פרק התקבל (גיטין דף סד:) קאמרינן צרור וזרקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו אפי' לגבי קנין דאורייתא: רבי שמעון נמי סבר לה כרבי יוסי. תימה דילמא סבר לה כרבי יהודה ותרתי שמעת מינה כדאמרינן לעיל לרבי יהודה: שמא ידקדקו בו ויביאוהו לידי פסול. תימה דבעי למימר דגרים מדקדקים ביותר ודמי להא דאמרינן (חולין דף ד.) כל מצוה שהחזיקו בה גרים וכותים הרבה מדקדקים בה יותר מישראל ובירושל' גרים אמר רבי יעקב בר יצחק בשם רבי יוסי אין עושין חבורות של גרים שמתוך שהן מוקלקים אין מדקדקין ויביאוהו לידי פסול ובכל דוכתא נמי חזינן דגרים לא דייקי במוצת כישראלים והכא קאמר דגרים מדקדקים יותר: (תוספות)

והמלקט לו עצמות טובל ואוכל בקדשים גר שנתגייר בע"פ ב"ש אומרים טובל ואוכל את פסחו לערב וב"ה אומרים הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר: גמ' מ"ט קא סבר אנינות דלילה דרבנן וגבי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת גבי קדשים העמידו דבריהם במקום עשה: השומע על מתו וכו': מלקט

עצמות הא בעי הזאת שלישי ושביעי אימא שליטו לו עצמות: גר שנתגייר וכו': אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מחלוקת בערל נכרי דב"ה סברי גזירה שמא יטמא לשנה הבאה ויאמר אישתקד מי לא טבלתי ואכלתי עכשיו נמי אטבול ואוכל ולא ידע דאשתקד נכרי הוה ולא מקבל טומאה עכשיו ישראל ומקבל טומאה וב"ש סברי לא גזרינן אבל ערל ישראל דברי הכל טובל ואוכל את פסחו לערב ולא גזרינן ערל ישראל משום ערל נכרי תניא נמי הכי אמר ר"ש בן אלעזר לא נחלקו ב"ש וב"ה על ערל ישראל שטבול ואוכל את פסחו לערב על ערל נכרי שב"ש אומרים טובל ואוכל את פסחו לערב וב"ה אומרים הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר: אמר רבא ערל הזאה ואיזמל העמידו דבריהן במקום כרת אונן ומצורע ובית הפרס לא העמידו דבריהן במקום כרת ערל הא דאמרן הזאה דאמר מר הזאה שבות ואינו דוחה את השבת איזמל דתניא כשם שאין מביאין אותו דרך רשות הרבים כך אין מביאין אותו דרך גגות ודרך חצרות ודרך קרפיפות אונן הא דאמרן מצורע מאי היא דתניא מצורע שחל שמיני שלו בערב הפסח וראה קרי בו ביום טובל ואוכל אמרו חכמים אע"פ שטבול יום אינו נכנס זה נכנס מוטב יבא עשה שיש בו כרת וידחה עשה שאין בו כרת וא"ר יוחנן דבר תורה אפילו עשה אין בו שנאמר [דברי הימים ב כה] ויעמד יהושפט בקהל יהודה וירושלים בבית ה' לפני החצר החדשה מאי חצר החדשה שחדשו בו דבר ואמרו טבול יום לא יכנס במחנה ליה בית הפרס דתנן ושון ב"ש וב"ה

רש"י וכן מו שליטתו לו עצמות. אכיו ואמו אמרי' במועד קטן (דף ת. ה.) מתחבב עליהן כל היום כולו ולערב אין מתחבב עליהן; טובל ואוכל בקדשים. לערב דלפילו יום גופיה מדרבנן הוא הלכך בלילה לויכא אנינות: כפורש מן הקבר. וכירי הזאה שלישי ושביעי: גמ' לא העמידו דבריהם. לחוסרו בחכילת פסחו מפני אנינות דדבריהם דהא פסח כרת הוא אבל אכילת קדשים עשה בעלמא הוא ואכלו אותם אשר כבר בהם (שמות כט): מלקט. משמע הוא עגמו ליקטן: מחלוקת בערל נכרי. שאינו מקבל טומאה בנכריותו דב"ה סברי גזירה שמא יטמא במת לשנה הבאה ע"פ ויאמר דאשתקד לא טהרתי מכל טומא' עד יום ע"פ שנתגיירתי ועבדתי ואכלתי והשתא נמי אטבול ואוכל ולא ידע דאשתקד נכרי הוה ולא קיבל טומאה בנכריותו אבל עכשיו הוא טמא הלכך כשמתגייר ממתין שבעה שאין כך טומאה שעברה עליו שלא טהר ממנה והע"פ דמשום זיבה בעי שמנה משום כפרה כיון דאי אפשר לזיבה כפרה דהא לא קבל טומאה בנכריותו אי אמרת נגזר לא מייחא לעולם פסח וכו' האי לא גזרו: אבל ערל ישראל. שאם יש לו עכשיו טומאה הוא נזהר בה שאף בעירלתו מקבל טומאה כשאר בני אדם לויכא למיגזר ביה משום שנה הבאה: ערל הזאה ואחמל. סימני הלכות הם: הא דלמרון. לחזי לאורחא ומשום גזירה דשנה הבאה דחזויה ב"ה: ואינה דוחה שבת. בפ' אלו דברים ולא עבדו פסח וצבות דרבנן הוא: אין מביאין אותו. איזמל למיילת: דרך חצרות. אף על גב דרשויות דרבנן ניהו ודחה פסחו שאם יש לו זכר למוזל מעכב דתניא מילת זכריו ועבדיו מעכבין את הפסח ולויכא למימר משום כרת דערל זכר אשר לא ימוג' וגו' דמילה דדחיא שבת בזמנה וקטן לאו בר כרת הוא: אונן. אנינות לילה מדרבנן דאמרן לעיל אוכל פסחו לערב: מצורע. שטבל והעריב משום שביעי נכנס בשמיני למחנה לויכא לשער נקור שלא נהקדש בקדושת עזרה כדכתיב בקרא (ויקרא יד) והעמיד הכהן המטהר את האיש המיטהר ואתם לפני ה' וגו' ובעזרה עגמה לא היה נכנס אלא מכניס ידיו לזוהרות לפי שאין מחוסר כפורים נכנס לה כדאמרן [ומצות] (דף ח: ה) טמא יהיה לרבות טבול יום עוד טומאתו בו לרבות מחוסר כפורים שאם נכנסו למקדש חייבין כרת: ולאה קרי בו ביום. ונדה ממחנה לויכא כדאמרן [באלו דברים] (דף סז: ה) דבעל קרי משתלח חוץ לשתי מחנות וטבול לקרויו ולצערתו טבל מאתמול אף על פי שטבול יום אחר דקרי אינו נכנס דכתיב (דברים כג) כי יהיה בך איש וגו' וכבא השמש יבא אל חוץ המחנה זה נכנס להר הבית להכניס ידיו לזוהרות כדי שיאכל פסחו לערב: יבא עשה. לפסח שיש בו כרת וידחה עשה דטבול יום בהר הבית שאין בו כרת אלא בעזרה ואי משום דמכניס ידיו לעזרה הא אמרינן בשחיטת קדשים בפ"ג (דף לב: ה) אוכל מ"ד ביאה במקל לאו שמה ביאה ואיכא למאן דאמר האויל והואכה לו אותה ביאה מקלח לצערתו אע"פ שנגזר כרת משום מחוסר כפורים והתירו הכתוב דכתיב לפני ה' והואכה לו אף לקרויו: וא"ר יוחנן. עשה שאין בו כרת דקאמר תנא דכתיבא לאו דוקא דלפילו עשה אין בו שטבול יום במחנה לויכא חלל דרבנן הוא וקרא דכבא השמש במחנה שכניה קאמר: חצר החדשה. הר הבית וקרי לה חדשה מפני חידוש שחידשו והוסיפו על קדושתו בו ביום ואמרו טבול יום לא יכנס לה והכי גמיר ר' יוחנן מרביה דדבר זה חידוש וגבי פסח לא העמידו דבריהם לחוסר (דמאורע) ודבעל קריין מלבוא אלא התיירו לזכרם ולטהר שלא ידחה מפסח: (רש"י)

תוספות גבי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת. הא דלא קאמר משום דפסח מצוה עוברת משום דיש קדשים דמזנות נמי עוברת כגון תודה דאין נאכלת אלא ליום וליילה: אבל ערל ישראל ד"ה טובל. תימה לריב"א דלא מצינו בשום מקום טבילה בישראל שמל אפילו מדרבנן: ואמר רבי יוחנן דבר תורה אפילו עשה אין בו. ר' יוחנן לא פליג אברייתא דלאו תנא הוא כדמוכח בפ"ק דכתובות (דף ח. ה.) גבי אין אבלים מן המנין דלא משני אר' יוחנן רבי יוחנן תנא הוא ופליג כדמשני ארב אלא פרושי מפרש לה וכן מוכח דגבי יולדת שהיא טבולת יום ארוך כתיב (ויקרא יב) ואל המקדש לא תבוא משמע הא למחנה לויכא תבא: טבול יום לא יכנס במחנה לויכא. לא בכל המחנה אלא מעזרת נשים ולפנים כדתנן במסכת כלים (פ"א משנה ח) עזרת נשים מקדש שימנו שאין טבול יום נכנס לשם אבל בהר הבית היה נכנס וקרי חצר לעזרת נשים כדתנן פ"ב דמדות עזרת נשים היתה אורך קל"ה וארבעה לשכות היו בארבעה מקצועותיה של מ' אמה ולא היו מקורות וכן הם עתידות להיות כדכתיב ויוציאני אל החצר החיצונה וגו' וא"ת מנא ליה דגזרו על טבול יום דילמא על טמא מת גזרו שהיה מותר בכל מחנה לויכא וי"ל דטמא מת אפי' בחיל גזרו שלא יכנס כדתנן במסכת כלים (שם) החיל מקדש הימנה שאין נכרים וטמאי מתים נכנסין לשם והא דנקט בברייתא וראה קרי בו ביום ולא נקט טבול יום דשאר טמאים רותא נקט לא מביעיא שאר טמאים דמדאורייתא מותרים ליכנס אלא אפילו בעל קרי דמשלח מדאורייתא חוץ לשתי מחנות אפי' טבול יום שלו לא גזרו ביה רבנן ואם תאמר דבפרק נוטל (סוטה דף כ:) פריך אהא דקתני התם הוציאוה הוציאוה שלא תטמא את העזרה והתניא טמא מת מותר ליכנס במחנה לויכא ואפילו מת עצמו כו' ומאי פריך כיון דמדרבנן אסור ליכנס וי"ל דמשמע ליה מדאורייתא מדקאמר הוציאוה הוציאוה תרי זמני שהיו ממנהרין כל כך א"כ לא גזרו אלא שלא יכנס לפנים אבל אם נטמא בפנים לא גזרו עליו לצאת והא דאמרי' בהנשרפין (סנהדרין ד' פא:) כהן ששימש בטומא' מוציאין אותו חוץ לעזרה ופוצעין את מוחו בגזירין לאו דוקא חוץ לעזרה אלא הוא הדין חוץ לחיל: (תוספות)

שבדוקין לעושי פסח ואין בודקין לאוכלי תרומה מאי בודקין (לעושי פסח) אמר רב יהודה אמר שמואל מנפח בית הפרס והולך רב יהודה בר אבאי משמיה דרב יהודה אמר בית הפרס שנידש טהור:

רש"י שבדוקין. מהלכין בבית הפרס ע"י בדיקה לעשות פסח אם אין לו דרך אחרת: ואין בודקין לאוכלי תרומה. אל"ף ימתין ויקוף או יום או יומים עד שמגיע אל תרומתו ואוכלה: ה"ג מאי בודקין. הי"ך יבדוק: מנפח בית הפרס. הוא שדה שנהרש בה קצר כדמנן (להלכות פי"ז מ"א) החורש בית הקבר הרי זה עושה בית הפרס מלא מענה מלה אמה וגזר רבנן שמה ביתה מחריקה את העלמות ופיזרתן בלורך המענה ויש כאן עלם כשעורה ויעבור ויסיטנו ועלם כשעורה מטמאה במגע ובמשא דהיינו היסט הלכך מנפחו בפיו ואם יש עלם גדול יראנו ועלם כשעורה נדחה בנפחתו ואלהל חון מטמאנו והא לא חון טומאת האל בעלמות הלך רוב בנין ורוב מנין: שנידש. כנגד טהור שקריסת הרגלים העבירתו והבא לעשות פסחו יבדוק אם נידש ויעבור אלל לאכילת תרומה לא סמכי' עלה שיקוב להמתין ובית הפרס מדבריהם ולא העמידום במקום כרת דפסח: (רש"י)

תוספות בודקין לעושי פסח. וא"ת דמשמע הכא דדוקא לעושי פסח התיירו ע"י בדיקה משום דלא העמידו דבריהם במקום כרת ובפ' בכל מערבין (עירובין ד' כו:) תנן מערבין לכהן בבית הפרס ומפרש בגמרא משום דמצי אזיל כדרב יהודה ואומר ר"י דהאי דקאמר הכא במקום כרת דוקא היינו משום דאיכא נמי כרת בעשיית פסח בטומא' והיינו דקאמר בסוף חגיגה (דף כה:) לעושי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת לאוכלי תרומה העמידו דבריהם במקום מיתה פירוש לענין פסח טיהרוהו אע"ג דאיכא כרת באכילתו בטומאה לענין תרומה העמידו דבריהם ולא טיהרוהו אע"ג דליכא אלא מיתה לאוכלה בטומאה אבל בטומאת כהן דליכא אלא לאו שרי ליכנס בבית הפרס לצורך עירוב ויש דבר כגון ללמוד תורה ולישא אשה דשרי אפי' בלא נפוח כדאמר' במי שהוציאוהו (עירובין דף מז.) ובע"א (דף יג.) משום דעדיפי משאר מנות: מאי בודקין. קשה לר"ת מאי קבעי הלא הבדיקה מפורשת בסוף אהלות באותה משנה עצמה דקתני ומודים ב"ש וב"ה שבדוקין לעושי פסח ואין בודקין לאוכלי תרומ' ולגזיר ב"ש אומרים בודקין וב"ה אומרים אין בודקין כיצד הוא עושה מביא את העפר שהוא יכול להסיטו ונותן לתוך כברה שנקביה דקים כו' ואומר ר"י דבדיקה דמתני' בשכבר עבר ורב יהודה ורב חייא באין בפרש שיוכל לבא ולעבור וה"ק מאי בודקין אם רצה לעבור: (תוספות)

פרק תשיעי - מי שהיה

מתני' מי שהיה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה את הראשון יעשה את השני שגג או נאנס ולא עשה את הראשון יעשה את השני א"כ למה נאמר טמא או שהי' בדרך רחוקה שאלו פטורין מהכרת ואלו חייבין בהכרת: **גמ'** איתמר היה בדרך רחוקה ושחטו וזרקו עליו רב נחמן אמר הורצה רב ששת אמר לא

הורצה רב נחמן אמר הורצה מיחס הוא דחס רחמנא עליו ואי עביד תבא עליו ברכה ורב ששת אמר לא הורצה מידחא דחייה רחמנא כטמא אמר ר"ג מנא אמינא לה דתנן מי שהיה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה את הראשון יעשה את השני מכלל דאי בעי עבד ורב ששת אמר לך אי הכי סיפא דקתני שגג או נאנס ולא עשה את הראשון יעשה את השני מדקתני ולא עשה מכלל דאי בעי עבד הרי שגג והרי נאנס אלא מזיד קתני בהדיקיהו ה"ג אונן קתני בהדיקיהו אמר רב אשי מתניתין נמי דיקא דקתני אלו פטורין מהכרת ואלו חייבין בהכרת אהייא אילימא אשוגג ונאנס שוגג ונאנס בני כרת נינהו אלא לאו אמזיד ואונן ורב נחמן אמר לך לעולם אמזיד לחודיה ובדין הוא דאיבעי ליה למיתנא חייב והאי דקתני חייבין איידי דתנא רישא פטורין תנא סיפא חייבין אמר רב ששת מנא אמינא לה דתניא ר"ע אומר נאמר **[במדבר ט-י]** טמא ונאמר **[במדבר ט-י]** בדרך רחוקה

רש"י מתני' מי שהיה טמא: א"כ למה נאמר טמא. בגמ' פריך הא איצטריך דאי בעי למיעבד ברח"ל לא מצי עביד אלל דלכך רחוקה קאי דלגטס הוא דלא מצי עביד וה"ל אמרינן בגמרא וחי בעי למיעבד ע"י שחטו עביד כמ"ד בגמרא הורצה והלכך הואיל ופאח אונסין אידחו לטני אונס דלכך רחוקה ל"ל דלדרכך רחמנא טפי מחונס אחרתיה הא דכך רחוקה טננס הוא שאינו יכול ליכנס כל שעת שקיעה כדלמרינן בגמ' ולאשמעינן דאי בעי למיעבד לא מצי עביד לא מצינו למימר דהא דלמי מצי עביד כמ"ד הורצה: שאלו פטורין מן ההכרת. טמא ודרך רחוקה ופגג ונאנס ואלו חייבין מפרש בגמרא: גמ' שחטו וזרקו עליו. ולעבד יפא ומי' מ' דלכך רחוקה הוא שאין יכול ליכנס בעת שקיעה דהיינו כל שש שעות עד שקיעת החמה: הורצה. ופטור מן השני: כטמא. ולא עשה כלום וזקוק לשני: מדקתני ולא עשה מצי עביד. והטמא ליכא לאוקמא ועל כרחיך אלכך רחוקה קא מהדכי: ולוטעמך סופא גבי שגג ונאנס דתנא חו זימנא אחריתו ולא עשה אהי מוקמת לה הלל שגג ולא ידע שהיוס פסח הרי שגג ונאנס ומאי חי בעי איכא למימר הכא אלל מאי אית לך למימר בלא עשה דסיפא מזיד קתני בהדיקיהו ועלה קאי ולא עשה דאי בעי הוה עביד: ה"ג גבי לא עשה דרישא אונן קתני בהדיקיהו ועלה קאי ולא עשה דאי בעי עביד כדלמרי' בפ' האשה (דף ל"א). האונן והמפקח הג' כו' שחטין עליהן: מתני' נמי דיקא. דמזיד ואונן קתני בה: אהייא. קתני חייבין בהכרת: ור' נחמן. דלמך לא תנן אוננן ברישא ולא עשה אלכך רחוקה קאי אמר לך סופא דלמי מזיד מחסרה ולא עולה קאי ולא עשה דסיפא וחייבין בהכרת נמי עליה קאי והא דתני חייבין לשון רבים איידי דתנא פטורין תנא נמי חייבין (למך המגיה בקאת פי' רש"י זה אינו) ותומה לי אמאי לא אמר ר"ג מנא אמינא לה דקתני א"כ למה נאמר דכך רחוקה שאלו פטורין כו' מדקאמר למה נאמר ש"מ דאי בעי למיעבד עביד כו"ג דאי כרב ששת איצטריך דאי בעי למיעבד דלא ליעבד (עד כאן): (רש"י)

תוספות מתני' מי שהיה טמא: אלו פטורין מהכרת. נראה לר"י דמתני' קסבר שחטין וזרקין על טמא שרץ והשתא איירי מתניתין בטמא מת בשיי דלא חזי לאכילה לאורחא דאי קסבר אין שחטין אם כן טמא דמתני' אף בטמא שרץ או דטמא מת בשיי שלו א"כ אמאי פטור מהכרת כיון דיכול לטבול דהתניא בפ' אלו דברים (לעיל דף סט:) יכול לא יאה ענוש כרת אלא טהור ושלא היה בדרך רחוקה ערל וטמא שרץ ושאר טמאים מנין ת"ל והאיש ומשמע דליכא מאן דפליג עלה מדמריך מינה לרבא דקאמר דר"א פוטר מכת וא"ת תיקשי מתני' לרב דאמר לעיל (דף צ:): אין שחטין וזרקין על טמא שרץ וי"ל דכמה תנאי אשכחן דסברי כרב דאין שחטין והא דפריך ליה לעיל ממתניתין דזב שראה שתי ראיות היינו משום דרב עלה קאי ומקי לה בשבטל: ורב נחמן אמר הורצה. רב נחמן מצי סבר כרב יהודה דאמר לקמן דרך רחוקה כל שאין יכול ליכנס בשעת אכילה ואפ"ה הורצה דנהי דאינו יכול בהילוך בינוני כיון דיכול לבא בסוסים ובפרדים בר אכילה הוא ולא דמי לחולה ועירל וטמא: הכא נמי אונן קתני בהדיקיהו. וא"ת מה בין אונן למזיד (ושוגג) דאם הוא מזיד היינו מזיד (ואם הוא שוגג) היינו שוגג וי"ל דתנא תרי גווני מזיד חד שהניח בחנם ואונן שנעצל אב מרירה ומיירי במת לו מת אחר חצות אבל קודם חצות אינו בהכרת כדמכח בסוף פירקין וכן איתא בהדיא בפ' טבול יום (זבחים דף ק.) ולעיל הוי מצי למיחשב נמי אונן בהדי' הנהו דהעמידו דבריהם במת קודם חצות: חצות: (תוספות)

מה טמא שרץ ועליו עושה אף דרך רחוקה נמי שספק בידו לעשות ואינו עושה ורב נחמן אמר לך ר' עקיבא לטעמי דקסבר אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ ואנא סבירא ליה כמ"ד שוחטין וזורקין על טמא שרץ ת"ר אלו שעושים את השני הזבין והזבות המצורעין והמצורעות [ונדות] ובעולי נדות והיולדות השוגגין והאנוסין והמוזדין וטמא ושהיה בדרך רחוקה א"כ למה נאמר טמא למה נאמר דאי בעי למיעבד בראשון לא שבקינן ליה אלא א"כ למה נאמר בדרך רחוקה לפוטרו מן הכרת וכמ"ד הורצה אשה בשני מי מחייבא והא תניא יכול לא יהו עושים את השני אלא טמא נפש ושהיה בדרך רחוקה זבין ומצורעין ובעולי נדות מניין ת"ל [במדבר ט-י] איש איש לא קשיא הא ר' יוסי הא ר"י ור"ש ת"ר חייב כרת על הראשון וחייב כרת על השני דברי רבי רבי נתן אומר חייב כרת על הראשון ופטור על השני ר"ח בן עקיבא אומר אף [על הראשון אינו חייב כרת א"כ לא עשה את השני ואזדו לטעמייהו דתניא גר שנתגייר בין שני פסחים וכן קטן שהגדיל בין שני פסחים חייב לעשות פסח שני דברי רבי רבי נתן אומר כל שזקוק לראשון זקוק לשני כל שאין זקוק לראשון אין זקוק לשני במאי קמיפלגי רבי סבר שני רגל בפני עצמו הוא רבי נתן סבר שני תשלומין דראשון הוא תקוני לראשון לא מתקין ליה ורבי חנניא בן עקיבא סבר שני תקנתא דראשון הוא ושלשתן מקרא אחד דרשו [במדבר ט-יג] והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה רבי סבר [במדבר ט-יג] וחדל לעשות הפסח ונכרתה דלא עבד בראשון אי נמי [במדבר ט-יג] קרבן ה' לא הקריב במועדו בשני וממאי (דהא) חטאו ישא כרת הוא

רש"י מה טמא שרץ שספק בידו לעשות. אי לאו דנחייב רחמנא דהא קמו קאלי ואינו עושה. דקא חסר ליה רחמנא לעשות: אף דרך רחוקה שספק בידו לעשות. שהיה לו שפוחים לטמא שרץ וקאמר רחמנא לאינו עושה דמדהה דחייב: ר"ע סבר אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ. ור"ע ג' דחזי לאורחא והאי ספק דקאמר ה"ק מה טמא שספק בידו לעשות דחזי למויכל לאורחא ואפילו הכי אין שוחטין וזורקין עליו ואנו"כ שוחטין וזורקין הלכך האי נמי דיכול ליכנס בשעת אכילה שוחטין וזורקין עליו: ובעולי נדות. שכל אלו טומאה ארוכה: וטמא. לנפש: וא"כ. דאף אלו עושים את השני: למה נאמר טמא. בתמיה: אלא למה נאמר דרך רחוקה. אי משום דאי בעי למיעבד לא תעביד הא בדרך רחוקה הוא ואל"ת שלא יטמא פסחו וכדבר שעת האי תנא ליה ליה אלא כרב נחמן סבירא ליה דאמר הורכא דאי כרב שעת אילתריד דרך רחוקה למימר דאי בעי לא ליעביד: מי מחייבא. דקתני נדות ויולדות: יוכל לא יהו כו'. ולא קתני זבות ויולדות: הא רבי יוסי. דאמר בפירקין דלעיל (דף אלו) נשים בשני שוחטין עליהן בפני עצמן: הא ר"י ור"ש. דאמרי קשות: חייב כרת על הראשון וחייב כרת על השני. חייב כרת יש על זה ועל זה ובחד גכר לא משכחת לה דתרי טעמי בחד גכר ליכא ואם לענין דאם שגג בשניהן יחייב שתי חטאות ליכא למימר הכי דכרת דפסח אין חייבין על שגגתו חטאת דתן בכריתות (דף ב.ו.) הפסח והמילה מזה עשה הוא ואין חטאת בזה אלא על שגגת כרת של לאו דכתיב (ויקרא ד) אשר לא תעשינה אלא נפקא מינה דאם שגג באל' מהן והיזד בחבירו חייב אי נמי לגר שנתגייר בין שני פסחים: ופטור על השני. ואם שגג בראשון והיזד בשני פטור: אף על הראשון. אם היזד אינו חייב כרת עד שיזד אף בשני אבל אם עשה את השני או שגג בו פטור לגמרי דשני תשלומים לראשון והקנתא דראשון הוא ומיזד שלו הוא גמרו של כרת דראשון הלכך בחיזה מהן שגג פטור: ואזדו לטעמייהו. רבי ורבי נתן: שהגדיל. קמחו בו שערות: חייבין לעשות את השני. דקסבר רגל בפני עצמו הוא ואית ליה חיובא בחכפי נפשיה ואפי' למאן דלא אחיזי בראשון: תשלומין דראשון. ומאן דלא אחיזי בראשון לא מיחייב בשני ומיהו תקוני לראשון מכרת את היזד בראשון לא מתקין ליה הלכך חייב כרת על הראשון ואפילו עשה את השני ופטור על השני אם שגג בראשון והיזד בשני דהא ליה ליה חיובא בחכפי נפשיה ובכראשון הרי שגג: תקנתא דראשון. מכרת ליה ליה דאפילו היזד בראשון השני פטור מן הכרת: אי נמי קרבן ה' לא הקריב וגו'. דכי משמש בכרבע לטותה וזה בלשון אי דרשינן ליה ולא קאי אדלעיל מינה לפירושי טעמא למילתא קמייתא כמו בלשון דהא אלא מילתא אחתיה היא כמו כי יקרא (דברים כב) כי הכלה לעשר (שם כ) כי הפגע (שמות כג): (רש"י)

תוספות ה"ג בכל הספרים וכן גרסינן בספרי (פר' בהעלותך) מה טמא שאין ספק בידו כו' ומיתני התם אפלוטא דר"א ור"ע ומיתני ר"ע ראה לדבריו מה טמא שאין ספק בידו לעשות מפני טומאה אף דרך רחוקה שאין ספק בידו לעשות שרוח כ"כ שאין יכול לבא בשעת שחיטה לעולה או בשעת אכילה לרב יהודה ומיתני לה רב שש דמדקאמר ואינו עושה משמע דלא הורצה דלכל מילי יליף דרך רחוקה מטמא ומשני רב נחמן דר"ע סבר אין שוחטין וזורקין ולכך יליף דרך רחוקה מטמא דתרוייהו חזו בשעת אכילה ולא חזו בשעת שחיטה ולדידיה נמי אם זרק לא הורצה אבל אנא סבירא לי שוחטין וזורקין והשתא ליכא למילף דלא הורצה בדרך רחוקה כמו בטמא מת דשאני טמא מת דלא חזי בשעת אכילה ורב ששת סבר נמי שוחטין דאין סברא שיחלוקו בזה אלא דסברי דר"ע גמר מטמא מת מע"ג דלא דמי ליה כ"כ ונראה לר"י דלאו מהיקשא יליף דרך רחוקה מטמא אלא במה מצינו דאי מהיקשא מאי קא משני רב נחמן דסבר שוחטין מ"מ ניגמר מינה דאין משיבין על ההיקש וק"ל ר"י דאי לאו היקשא הוא איכא טובא למיפרך: רבי עקיבא סבר אין שוחטין וזורקין. תימה מנא ליה דהא לעיל (דף ז.) אמר דמ"ד אין שוחטין סבר לה כרבי יצחק דאמר טמאי מתים היו שחל כו' וקדריש ביום ההוא אין יכולים לעשות הא למחר יכולים ואילו ר"ע בפרק הישן (סוכה ד' כה:) לית ליה דרבי יצחק: דאי בעי למיעבד לא שבקינן ליה. תימה הואיל וסבירא ליה להאי תנא שוחטין על טמא שרץ מדקאמר לפוטרו מהיכרת משמע מכרת פטור אבל אם זרק הורצה ומ"ד הורצה אסיקנא לעיל (דף פא.) דסבר שוחטין וזורקין אם כן טמא דקרא שאינו יכול לאכול בלילה והיכי קאמר התלמודא דלהכי כתביה דאי בעי למיעבד לא שבקינן ליה פשיטא דלא שבקינן ליה כיון דלא חזי למיכל א] ומלפי אכלו נפקא דטמא נמי נפק' לן מהתם כדאמר בפ"ב דזבחים (דף כג.) וי"ל דודאי קרא לא איצטרך להכי אלא פריך משום דקתני למה נאמר טמא לפוטרו מהיכרת דמשמע מכרת פטור אבל אי בעי למיעבד מצי עביד הלכך פריך הא אי בעי למיעבד לא שבקינן ליה והשתא טמא לא איצטרך למיכתב אלא לאשמעינן דאיש נדחה ואין ציבור נדחין ונראה לר"י דממתניתין דקתני שאלו פטורין מהיכרת ליכא למידק כרב נחמן מדקתני פטורין מכלל דאם זרק הורצה דה"ה אם זרק לא הורצה ואיידי דקתני סיפא חייבין תנא רישא פטורין ואתי שפיר דלעיל מיתני ראה ממתניתין לרב ששת: אלא למה נאמר דרך רחוקה כו'. קשה לרב יהודה דאמר לקמן איזהו דרך רחוקה כל שאין יכול ליכנס בשעת אכילה דרך רחוקה דכתב רחמנא למה לי פשיטא דפטור דהא לא חזי לאכילה ואי משום דכילוב ליכנס בסוסים ובפרדים א"כ לקמן דקתני היה חוץ למודיעים ויכול ליכנס בסוסים ובפרדים יכול יהא חייב ת"ל ובדרך לא היה ואמאי איצטרך ההוא קרא הא לא איצטרך למיכתב כלל דרך רחוקה אלא משום היכא דיכול ליכנס בסוסים ובפרדים ואין לומר דס"ד דחייב כרת על מה שהחיק עצמו דאם כן מאי פריך למה נאמר טמא דאי בעי למיעבד לא שבקינן ליה הא שפיר קאמר דנאמר לפוטרו מכרת דס"ד דליחייב על מה שטימא עצמו ונראה לרשב"א דטמא ודרך רחוקה איצטרך למיכתב דלא נימא כיון דלא חזי בראשון לא ליעבד בשני וסבר כרבי נתן דשני תשלומין דראשון הוא: לא קשיא הא ר' יוסי. תימה דמוקי הך ברייתא דסבר שוחטין וזורקין על טמא שרץ כו' יוסי ובפ' כיצד צולין (לעיל דף פא.) גבי טומאת התהום מסיק דקסבר ר' יוסי אין שוחטין וזורקין כו' וי"ל דהכא לא מוקי לה כו' יוסי אלא במאי דסבר דנשים בשני חובה: (תוספות)

קסבר מגדף היינו מברך השם וכתוב במברך את השם [ויקרא כד-טו] ונשא חטאו וגמר האי חטאו והכא מחטאו דהתם מה להלן כרת אף כאן נמי כרת ור' נתן סבר [במדבר ט-יג] וחדל לעשות הפסח ונכרתה דהאי כי לשון דהא הוא וה"ק רחמנא דהא קרבן ה' לא הקריב במועדו בראשון האי חטאו ישא מאי עבדי ליה קסבר מגדף לאו היינו מברך את השם וגמר האי חטאו דהתם מהאי חטאו דהכא מה הכא כרת אף התם כרת ור' חנניא בן עקיבא סבר וחדל לעשות הפסח ונכרתה אי קרבן ה' לא הקריב במועדו בשני והאי חטאו ישא מאי עבדי ליה כדאמרן הלכך הזיד בזה ובזה דברי הכל חייב שגג בזה ובזה דברי הכל פטור הזיד בראשון ושגג בשני לרבי ולר' נתן מחייבי לרבי חנניא בן עקיבא פטור שגג בראשון והזיד בשני לרבי חייב לר' נתן ולר' חנניא בן עקיבא פטור: מתני' איזו היא דרך רחוקה מן המודיעים ולחוץ וכמדתה לכל רוח דברי רבי עקיבא ר"א אומר מאיסקופת העזרה ולחוץ אמר ליה רבי יוסי לפיכך נקוד על [במדבר ט-יג] ה'

לומר לא מפני שרחוק ודאי אלא מאיסקופת העזרה ולחוץ: גמ' אמר עולא מן המודיעים לירושלים חמשה עשר מילין הויא סבר לה כי הא דאמר רבה בר

בר חנה אמר רבי יוחנן כמה מהלך אדם ביום עשרה פרסאות מעלות השחר ועד הנץ החמה חמשת מילין משקיעת החמה ועד צאת הכוכבים חמשת מילין פשו לה תלתין חמיסר מצפרא לפלגא דיומא וחמיסר מפלגא דיומא לאורתא עולא לטעמיה דאמר עולא אי זה הוא דרך רחוקה כל שאין יכול ליכנס בשעת שחיטה אמר מר מעלות השחר עד הנץ החמה חמשת מילין מנא לן דכתיב [בראשית יט-טו] וכמו השחר עלה ויאיצו המלאכים וגו' וכתוב [בראשית יט-כג] השמש יצא על הארץ ולוט בא צעורה ואמר רבי חנינא לדידי חזי לי ההוא אתרא והויא חמשה מילין גופא אמר עולא איזה הוא דרך רחוקה כל שאין יכול ליכנס בשעת שחיטה ורב יהודה אמר כל שאין יכול ליכנס בשעת אכילה אמר ליה רבה לעולא לדידך קשיא ולרב יהודה קשיא לדידך קשיא דאמרת כל שאין יכול ליכנס בשעת שחיטה והא טמא שרץ דאין יכול ליכנס בשעת שחיטה וקאמרת שוחטין וזורקין על טמא שרץ ולרב יהודה קשיא דאמר כל שאין יכול ליכנס בשעת אכילה והא טמא שרץ דיכול ליכנס בשעת אכילה וקאמר אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ אמר ליה לא לדידי קשיא ולא לרב יהודה קשיא לדידי ל"ק דרך רחוקה לטהור ואין דרך רחוקה לטמא

רש"י קסבר מגדף. דכתיב ביה כרת היינו מברך את השם וכיון דיש כרת במברך את השם ילויף האי מיניה נשיאות חטא נשיאות חטא לגזירה שיה: ורבי נתן. מוקי ליה להאי כי בלשון דהא וקאי אלדעיל מיניה למיחב טעמא למילתיה ונכרת בראשון משום דהא קרבן ה' לא הקריב במועדו בראשון: ללוו היינו מברך את השם. אלף מזמר ומשורר לע"י דלויכא דסבירא ליה הכי בכריתות (דף ז): ולית לן כרת במברך אי ללוו מהבא גמירי לה: ורבי חנניא. נמי דריש האי כי בלשון אי כר' אלף קסבר ללוו מילתא אחתיהו היא אלף כרת דקמא תלף ביה ונכרת במזיד דראשון חס קרבן ה' לא יקריב בשני: כדאמרן. לאגמרי כרת למברך: דברי הכל חייב. חד כרת: לר' ור' נתן חייב. דלף סבירא ליה דשני תקנתא דראשון: שגג בראשון והזיד בשני לרבי חייב. דלית ליה כרת בשני בלנפי נפשיה: לר' נתן ור' חנניא פטור. דהא לף כתיב כרת אלף בראשון והרי שגג בו: מתני' מתני' מודיעים. שם העיר: נקוד על ה'. שברחוקה וכל נקוד למעט הדבר בא דמשמע סמויה להא חיבה מהבא: גמ' חמשה עשר מילין. מדקרי ליה תנא דידן דרך רחוקה לגבי פסח וסבירא ליה לעולא דרך רחוקה כל שאינו יכול ליכנס בשעת שחיטה כל שעת שחיטה מהלך ואינו נגיע ועשת שחיטה מהלך היום ואילך דבין הערבים כתיב ביה כחמיד ותמיד אע"פ ששקט בשם ומחלה זמנו מן התורה מתחלה שבע ואילך שמתחלה החמה להתעקם כלפי מערב קאת ומשחרי כותלי דהכי אמרינן ביומא ב"פ שלשי (דף כה): כלותיה לאכרעה ממי משחרי כותלי והיינו מחלוא היום ולהלן ופרכינן עלה מהא דתנו תמיד נשקט בשם ומחלה ומשני שאני כותלי בית המקדש דלף מכווני רחבם מתחתייהו ולא משחרי בעיקום פורתא עד חזי שבע ומייה זמן שחיטה מתחלה שבע ואילך ונמשך עד השקע החמה ומשקע החמה לף דלף נפסל בשקיעת החמה באיזהו מקומן (זבחים דף נו). ומחלוא ועד שקיעת החמה מהלך חמשה עשר מילין כי הא דר' יוחנן: סבר לה. עולא: כמה מהלך אדם. בינוני ובינוני דתקופת ניסן והשני שהימים והלילות שוין: עשרה פרסאות. ארבעים מילין: מעלות השחר עד הגן החמה חמשה מיז. כך שהיית החמה לללא בעוביו של קיע ונגדה שזהה בשקיעתה ליכנס דהיינו משקיעתה ועד אלת הכוכבים: פשו תלחין. מהלכה ועד שקיעתה: לאורתא. לשקיעת החמה דשבו אין זמן שחיטה דלף קדשים נפסל בשקיעת החמה כדאמרינן באיזהו מקומן משקיעתה קדשים: בשעת אכילה. כל שעת אכילה שרחוק מהלך היום כל כך שאינו יכול ליכנס כל הלילה אכילת הפסח כל הלילה ורצנו עבוד הרחוקה ואמור עד חלות לר' ולר' א' לזורייחא עד חלות בפרק בהרא (דף קכ): ובכריתות ב"פ (דף ט). ולרב יהודה קשיא. דאמר כל שאינו יכול ליכנס בשעת אכילה הוא דפטור הא איחזי למיכל לאורתא חייב: והא טמא שרץ כו'. ופלוגתייהו בפרק האשה (לעיל דף סג): לדידי לא קשיא. דלף על גב דלך רחוקה פטורא להאי דחזי לאורתא ומיחייבנא ליה גבי טמא שרץ היינו טעמא דלך רחוקה תלף רחמנא פטורא דטהור והיינו דרך רחוקה שאין יכול ליכנס בשעת שחיטה לגבי עשייה כתיב ואף על גב דיכול ליכנס בשעת אכילה רחמנא פטריה אבל לטמא לף תלה רחמנא פטורא לדידי דלך רחוקה אלף בטומאה וטעמא דטומאה משום אכילה היא ולא משום עשייה דהא יכול לשלח קרבנותיו ועוד מדכתב טמא נפש ולא כתב בעל קרי או טמא שרץ שמענין מיניה לף פטרי אלף בטומאה אריכתא ללף חזי לאורתא: (רש"י)

תוספות עולא לטעמיה. תימה מנא ליה לעולא דלא הוי שעת שחיטה מתחילת שקיעת דדם נפסל בשקיעת החמה דריש ליה מביום הקריבו את זבחו והא קיימא לן ב"פ שני דמגילה (דף כ): דעד צאת הכוכבים יממא הוא: רב יהודה אמר כל שאינו יכול ליכנס בשעת אכילה. תימה דלרב יהודה מן המודיעים לא יכול ליכנס בחצי היום וכל הלילה ולעולא בשעת שחיטה דניחזי אנו ויש לומר דאיסתתום דרכים כדאמרינן בר"ה (דף כג): ועוד דאליבא דר"ע קיימי דאית ליה תחומין דאורייתא ולרב יהודה יכול ליכנס מן המודיעים עד סמוך לתחום בתחלת הלילה וליכא בינייהו השתא כולי האי וכן משמע בירושלמי: וקאמרת שוחטין וזורקין על טמא שרץ. לאלומיה פירכי הוא דקאמר הכי ואפי' סבר אין שוחטין הוה מצי למיפרך מטבול יום דלכולי עלמא שוחטין וזורקין עליו אע"פ שאינו יכול ליכנס בשעת שחיטה: דרך רחוקה לטהור כו'. דתלייה בעשייה דכתיב וברך לא היה וחדל לעשות כו' ואע"ג דבההוא קרא גופיה כתיב טומאה והאי שרץ הוא טהור אזלינן בתר אכילה מדחייב טמא שרץ דכתיב טמא נפש נפש ולא כתיב טמא נפש וכל כתיב בעל קרי או טמא שרץ שמענין מיניה לף פטרי אלף בטומאה אריכתא

טמא נפש ולא כתיב טמא נפש וכל כתיב בעל קרי או טמא שרץ שמענין מיניה לף פטרי אלף בטומאה אריכתא

טמא נפש ולא כתיב טמא נפש וכל כתיב בעל קרי או טמא שרץ שמענין מיניה לף פטרי אלף בטומאה אריכתא

טמא נפש ולא כתיב טמא נפש וכל כתיב בעל קרי או טמא שרץ שמענין מיניה לף פטרי אלף בטומאה אריכתא

טמא נפש ולא כתיב טמא נפש וכל כתיב בעל קרי או טמא שרץ שמענין מיניה לף פטרי אלף בטומאה אריכתא

טמא נפש ולא כתיב טמא נפש וכל כתיב בעל קרי או טמא שרץ שמענין מיניה לף פטרי אלף בטומאה אריכתא

טמא נפש ולא כתיב טמא נפש וכל כתיב בעל קרי או טמא שרץ שמענין מיניה לף פטרי אלף בטומאה אריכתא

טמא נפש ולא כתיב טמא נפש וכל כתיב בעל קרי או טמא שרץ שמענין מיניה לף פטרי אלף בטומאה אריכתא

טמא נפש ולא כתיב טמא נפש וכל כתיב בעל קרי או טמא שרץ שמענין מיניה לף פטרי אלף בטומאה אריכתא

טמא נפש ולא כתיב טמא נפש וכל כתיב בעל קרי או טמא שרץ שמענין מיניה לף פטרי אלף בטומאה אריכתא

טמא נפש ולא כתיב טמא נפש וכל כתיב בעל קרי או טמא שרץ שמענין מיניה לף פטרי אלף בטומאה אריכתא

טמא נפש ולא כתיב טמא נפש וכל כתיב בעל קרי או טמא שרץ שמענין מיניה לף פטרי אלף בטומאה אריכתא

טמא נפש ולא כתיב טמא נפש וכל כתיב בעל קרי או טמא שרץ שמענין מיניה לף פטרי אלף בטומאה אריכתא

טמא נפש ולא כתיב טמא נפש וכל כתיב בעל קרי או טמא שרץ שמענין מיניה לף פטרי אלף בטומאה אריכתא

טמא נפש ולא כתיב טמא נפש וכל כתיב בעל קרי או טמא שרץ שמענין מיניה לף פטרי אלף בטומאה אריכתא

טמא נפש ולא כתיב טמא נפש וכל כתיב בעל קרי או טמא שרץ שמענין מיניה לף פטרי אלף בטומאה אריכתא

טמא נפש ולא כתיב טמא נפש וכל כתיב בעל קרי או טמא שרץ שמענין מיניה לף פטרי אלף בטומאה אריכתא

טמא נפש ולא כתיב טמא נפש וכל כתיב בעל קרי או טמא שרץ שמענין מיניה לף פטרי אלף בטומאה אריכתא

טמא נפש ולא כתיב טמא נפש וכל כתיב בעל קרי או טמא שרץ שמענין מיניה לף פטרי אלף בטומאה אריכתא

טמא נפש ולא כתיב טמא נפש וכל כתיב בעל קרי או טמא שרץ שמענין מיניה לף פטרי אלף בטומאה אריכתא

טמא נפש ולא כתיב טמא נפש וכל כתיב בעל קרי או טמא שרץ שמענין מיניה לף פטרי אלף בטומאה אריכתא

טמא נפש ולא כתיב טמא נפש וכל כתיב בעל קרי או טמא שרץ שמענין מיניה לף פטרי אלף בטומאה אריכתא

טמא נפש ולא כתיב טמא נפש וכל כתיב בעל קרי או טמא שרץ שמענין מיניה לף פטרי אלף בטומאה אריכתא

טמא נפש ולא כתיב טמא נפש וכל כתיב בעל קרי או טמא שרץ שמענין מיניה לף פטרי אלף בטומאה אריכתא

לרב יהודה לא קשיא טמא שרץ רחמנא דחייה דכתיב **[במדבר ט-י]** איש איש כי יהיה טמא לנפש מי לא עסקינן שחל שביעי שלו להיות בערב הפסח ואפילו הכי אמר רחמנא לידחי תנו רבנן היה עומד חוץ למודיעים ויכול ליכנס בסוסים ובפרדים יכול יהא חייב ת"ל **[במדבר ט-יג]** ובדרך לא היה והלה היה בדרך היה עומד לפניו מן המודיעים ואין יכול ליכנס מפני גמלים וקרונות המעכות אותו יכול לא יהא חייב ת"ל ובדרך לא היה והרי לא היה בדרך: אמר רבא שיתא אלפי פרסי היו עלמא וסומכא דרקיעא אלפא פרסי חדא גמרא וחדא סברא סבר לה כי הא דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כמה מהלך אדם בינוני ביום י' פרסאות מעלות השחר ועד הנץ החמה ה' מילין משקיעת החמה עד צאת הכוכבים חמשה מילין נמצא עוביו של רקיע אחד משה ביום מיתבי רבי יהודה אומר עוביו של רקיע אחד מעשרה ביום תדע כמה מהלך אדם בינוני ביום עשר פרסאות ומעלות השחר עד הנץ החמה ארבעת מילין משקיעת החמה ועד צאת הכוכבים ארבעת מילין נמצאת עוביו של רקיע אחד מעשרה ביום תיובתא דרבא תיובתא דעולא תיובתא לימא תיהוי תיובתא דר' יוחנן אמר לך אנא ביממא הוא דאמרי ורבנן הוא דקא טעו דקא חשבן דקדמא וחשובא לימא תיהוי תיובתא דרבי חנינא לא **[בראשית יט-טו]** ויאיצו שאני ת"ש מצרים ה' ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה ומצרים אחד מששים בכוש וכוש אחד מששים בעולם ועולם אחד מששים בגן וגן אחד מששים בעדן ועדן אחד מששים בגיהנם נמצא כל העולם כולו ככיסוי קדירה לגיהנם תיובתא תא שמע דתנא דבי אליהו רבי נתן אומר כל הישוב כולו תחת כוכב אחד יושב תדע שהרי אדם נותן עינו בכוכב אחד הולך למזרח עומד כנגדו לארבע רוחות העולם עומד כנגדו מכלל דכל הישוב כולו תחת כוכב אחד יושב תיובתא ת"ש עגלה בצפון ועקרב בדרום וכל הישוב כולו אינו יושב אלא בין עגלה לעקרב וכל הישוב כולו אינו הוה אלא שעה אחת ביום שאין חמה נכנסת לישוב אלא שעה אחת ביום תדע שבחמש חמה במזרח ובשבע חמה במערב חצי שש וחצי שבע חמה עומדת בראש כל אדם תיובתא ת"ש דאמר ר' יוחנן בן זכאי מה תשובה השיבתו בת קול לאותו רשע בשעה שאמר **[ישעיה יד-ד]** אעלה על במתי עב אדמה לעליון יצתה בת קול ואמרה לו רשע בן רשע

רש"י ולרב יהודה לא קשיא. דקסבר טמא לנפש סתמא כתיב ואפילו שביעי שלו במשמע כדאוקימנא בלודק פירקין (דף כ"ג) דסבר לה כמאן דלמר טמאי מת מטה היו שחל שביעי שלהו בערב הפסח: בסוסים ובפרדים. במרוצה: יכול יהא חייב. כרת אם לא הגיע לעזרה בשעת שחיטה: והלה היה. דחוף למודיעין דרך רחוקה הוא: מפני גמלים וקרונות. והוא היה מביא בניו ובני ביתו עליהו: חייב. שאין זה אונס שיש לו להשמש ולילך יחידי ולשחוט: שיתא אלפי פרסי הוה עלמא. היקף הילוך החמה בתוך החלל ממזרח למערב: וסומכא דרקיעא. עוביו של רקיע: חדא גמרא. שיתא אלפי פרסי דעלמא גמרא הוה מרביה והא דלפלא פרסי סומכא דרקיע הוה סבר לה מדעתה' מהיהא דקאי אלפי פרסי דגמרא: עוביו של רקיע אחד מששה ביום. מהגלה ועד שקיעתה שהרי אדם מהלך שלשים מילין ועד שקיעתה וכתוב מהלך שלשים מילין לאדם היו מהלכת את כל העולם שהא ששת אלפים פרסי וכדי מהלך חמשה מילין היו אחד מששה בשלשים מילין אלמא סומכא דרקיעא אלפא פרסי שזכב מהלך חמשה מיל לאדם החמה מהלכת אלף פרסאות ו"מ. שיתא אלפי פרסי דעלמא לזכור או לרובח ולא נהירא לן כלל שהרי אין החמה מהלכת לאורכו של עולם אלא מקיפתו: ת"ש ר"י אומר כו' אחד מי' ביום. ר"י קא תשיב לכוליה יומא מעלות השחר ועד לאת הכוכבים מיהו בהא מותגינן לרבא דקתני בהא מעלות השחר ועד הגן החמה ארבעה מילין דהיינו עובי הרקיע וכן משקיעתה ועד לאת הכוכבים ארבע' מילין פשו לכו' ל"ב מילין מהגן החמה ועד שקיעתה ותיובתא דרבא ודעולא דאמרי שלשים מילין: נימא תיהוי תיובתיה דר"י. כלומר נימא דהא דאמר' לעיל בדרכה דר בר חנה מעלות השחר ועד הגן החמה חמשה מילין כולה דבר בר חנה אמר לה ומשמיה דר' יוחנן ותיבוי הך נמי תיובתיה: כי אמינא אנא ביממא אמרי. אני כללתי של כל היום מעלות היום עד לאת הכוכבים שעה פרסאות ולא פירשתי כמה קודם הגן החמה ואחר שקיעתה עובי הרקיע עולא ורבא שפירשו הדבר עשו בקדמא ותשובא שרוב בני אדם מהלכין חמשה מילין קודם הגן החמה ע"י משקיעתו קודם עולא השחר וכן חמה שקיעתה על ידי שמשקין ליכנס אחר לאת הכוכבים: תיובתיה דרבי חנינא. דלמר מסדום ועד זעיר חמשה מילין והתם כדחילא מפרש קרא מעלות השחר עד הגן החמה דכתיב **[בראשית יט]** וכמו השחר עלה וגו' וכתוב (ס) השמש יאל על הארץ: וכגו' היו אחד מששים בעולם. אלמא עולם טפי מסינא אלפי פרסי: כיסוי קדיה. דבר מועט: כל הישוב כולו. של בני אדם: תחת כוכב אחד עומד. וכמה כוכבים יש ברקיע לאין מספר וכיון דכוכב אחד מחזיק את כל הישוב ודוחין אנו הישוב יותר מחלף פרסה הרי כמה כוכבים יסוב אחד לכל כוכב בימים ונהרות ומדברות ואילו אין ברקיע אלא ששה כוכבים הרי כחן ששת אלפים פרסי לעלמא וכ"ש שש כוכבים יותר מו' אלפים כוכב לכל פרסה: הולך למזרח. לכוף העולם לקן שנים הרבה יראה אל אותו מקום שהיה רואהו כשהיה עומד במערב ואילו לא היה מחזיק כל הישוב כשהוא עומד במערב ורואהו על ראשו כשהוא למזרח לא היה רואהו על ראשו אלא מן הצד באלכסון כפי מה שעבר ונמשך מתחתיו: עגלה. אותן כוכבים העשויים כעגלה והוא מזל שור: בין עגלה לעקרב. ולא שמחזיק כל אור שביניהם שהרי כמה כוכבים יש ביניהם וכל אחד כדו יסוב אלא יסוב בין שניהם עומד שהרי כל אדם רואה כלפינו עגלה ובדרומו עקרב: ובכל הישוב. אינה מהלכת החמה אלא שעה אחת ביום חצי שש וחצי שבע חמה עומדת בראש כל אדם רואה החמה על ראשו והיינו אותה שעה שהחמה מהלכת ברקיע נגד הישוב: תיובתא. דרבא דקתני למדברות וימים ונהרות מחזיקות אחד עקר שיעורי יסוב וקא חזנין דישוב גדול מאד וגמלא עולה עולם לכמה אלפים תיובתא דרבא: לאותו רשע. נבוכדנצר: (כ"ט)

תוספות לרב יהודה לא קשיא טמא שרץ רחמנא דחייה. וא"ת הואיל וסבר רב יהודה אין שוחטין וטמא דקרא היינו טמא שרץ אמאי לא יליף דרך רחוקה מטמא דהיבא דלא יוכל ליכנס בשעת שחיטה לא ישחטו עליו כי היכי דאין שוחטין על טמא שרץ דהא ר"ע מדמי להו לעיל אהדדי ו"ל דסבר רב יהודה כיון דיכול ליכנס בשעת אכילה שוחטין עליו דלא דמי לטמא שרץ דהא טהור הוא ואינו חסר כלום אלא ביאה בעלמא ור' עקיבא מדמי דרך רחוקה שאינו יכול ליכנס בשעת אכילה לטמא ומייתי שפיר ראה בהא דלא אמרי' כרבי אליעזר דאמר מאיסקופת עזרה ולחוף ומסבר' אית לן למימר כל שאינו יכול ליכנס בשעת אכילה דהואיל וטהור הוא אין לו לדמותו אם יכול ליכנס בשעת אכילה: רבי יהודה אומר משקיעת החמה עד צאת הכוכבים ארבע מילין. קשה לר"ת דבסוף במה מדליקין (שבת דף לד:) אמר איזהו בין השמשות משתשק החמה כל זמן שפני מזרח מאדימין דברי ר"י ומסקי' התם דבין השמשות דר"י תלתא ריבעי מיל והכא קאמר ר"י גופיה ארבעה מילין וי"ל דהכא קאמר מתחלת שקיעה דהיינו משעה שמתחלת החמה ליכנס בעובי הרקיע עד הלילה הוי ד' מילין והתם קאמר מסוף שקיעה: כל הישוב כולו תחת כוכב אחד עומד. הך פליגא אהא דאמר בעלמא כל העולם כולו שליש ימים שליש מדברות שליש ישוב דא"ב לא היה להיות ברקיע אלא שלשה כוכבים ואפילו אם נאמר דאין ים אוקיינוס בכלל שליש ימים וקיימי כל הכוכבים כנגד ים אוקיינוס מ"מ פליג אדאמרי' לקמן מן הארץ עד לרקיע ה' מאות שנה ובמס' תמיד (דף לב.) משמע דמזרח למערב כמו מן השמים לארץ ואי כל הישוב תחת כוכב א' עומד א"כ אורך העולם כמה אלפים שנה שהרי אין מספר לכוכבים וגם חשבון של ה' מאות שנה פליג אחשבון דכוש אחד מס' בעולם:

בן בנו של נמרוד הרשע שהמריד את כל העולם כולו עלי במלכותו כמה שנותיו של אדם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה שנאמר [\[תהילים צ-י\]](#) ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה מן הארץ עד לרקיע מהלך חמש מאות שנה ועוביו של רקיע מהלך ה' מאות שנה ובין (כל) רקיע לרקיע מהלך ה' מאות שנה וכן בין כל רקיע ורקיע [\[ישעיה יד-טו\]](#) אך אל שאול תורד אל ירכתי בור תיובתא ת"ר חכמי ישראל אומרים גלגל קבוע ומזלות חוזרין וחכמי אומות העולם אומרים גלגל חוזר ומזלות קבועין א"ר תשובה לדבריהם מעולם לא מצינו עגלה בדרום ועקרב בצפון מתקיף לה רב חאב בר יעקב ודילמא כבוצינא דריחיא א"נ כבינורא דדשא חכמי ישראל אומרים ביום חמה מהלכת למטה מן הרקיע ובלילה למטה מן הרקיע ובליילה למעלה מן הרקיע וחכמי אומות העולם אומרים ביום חמה מהלכת למטה מן הרקיע ובלילה למטה מן הרקיע א"ר ונראין דבריהן מדברינו שבים מעינות צוננין ובלילה רותחין תניא ר' נתן אומר בימות החמה חמה מהלכת בגובה של רקיע לפיכך כל העולם כולו רותח ומעינות צוננין בימות הגשמים חמה מהלכת בשיפולי רקיע לפיכך כל העולם כולו צונן ומעינות רותחין תנו רבנן בארבעה שבילין חמה מהלכת ניסן אייר וסיון מהלכת בהרים כדי לפשר את השלגין תמוז אב ואלול מהלכת בישוב כדי לבשל את הפירות תשרי מרחשוון וכסליו מהלכת בימים כדי ליבש את הנהרות טבת שבט ואדר מהלכת במדבר שלא ליבש את הזרעים: ורבי אליעזר אומר מאסקופת כו': ואע"ג דמצי עייל ולא אמרינן ליה קום עייל והתניא יהודי ערל שלא מל ענוש כרת דברי רבי אליעזר אמר אביי דרך רחוקה לטהור ואין דרך רחוקה לטמא רבא אמר תנאי היא דתניא רבי אליעזר אומר ריחוק מקום בפסח ונאמר ריחוק מקום במעשר מה להלן חוץ לאכילתו אף כן חוץ לאכילתו רבי יוסי בר רבי יהודה אומר משום רבי אליעזר חוץ לעשייתו כמאן אזלא הא דאמר רבי יצחק בר רב יוסף בטמאים הלך אחר רוב העומדין בעזרה כמאן כרבי יוסי בר רבי יהודה שאמר משום רבי אליעזר: אמר לו רבי יוסי לפיכך כו': תניא רבי יוסי הגלילי אומר דרך שומע אני מהלך שנים או שלשה ימים כשהוא אומר [\[במדבר ט-יג\]](#) ובדרך לא היה מגיד שמאסקופת העזרה ולחוף קרוי דרך:

רפ"ז בן בנו של נמרוד. לאו דוקא בן בנו אלא כלומר מזרע נמרוד: שהמריד. השיא ענה לאנשי דור הפלגה לבנות מגדל להלחם בצבא השמים שהוא היה מלך בצבא כדכתיב (בראשית י') והתי ראשית ממלכתו בצבא: וכן בין רקיע לרקיע. לאורכו של עולם כמדת גובהו כדכתיב אשר ברא אלהים אדם על הארץ ומקאה השמים וגו' כמסקת חגיגה (דף יב.) דריש ליה הכי אלמא עולם מהלך חמש מאות שנה לא וחשוב עשר פרסאות ליום נמצא עולה לכמה אלפים ומיוצחא דרביה: גלגל. כמין אופן ברקיע שהמזלות נחונים בו גלגל קבוע ואינו מגלגל אלא כעין אופן עגלה המונח בקרקע אבל המזלות מהלכים סביב היסוד מועט ואין מקיפין את הגלגל אלא כל מזל משמש את החמה נד ממקומו ומוליכו עד חזירו וחוזר למקומו לפיכך אין עגלה נרחית כדכור ולא עקרב בצפון שהרי אין מקיפין אלא מהלכין היסוד מועט וחוזרין: לא מצינו עגלה כדכור ועקרב בצפון. ואי ס"ד גלגל חוזר ומזלות קבועין נמצא גלגל מוליך ומגלגל המזלות לכל ד' הרחוקות כשם שהוא מגלגל והיינו כמין אופן ונחון ברקיע חלוץ למטה מן הרקיע וחלוץ למעלה מן הרקיע וכשעולה לכו זה שוקע לכו אחר לפי דברי חכמי אומות העולם שאומרים גלגל חוזר ולפי דברי חכמי ישראל שאומרים גלגל קבוע אין לפירש שוקע ועולה אלא במזלות: דילמא כי בוצינא דריחיא. כדכור החשוב נקבב רחב שברחיים שהשוכב עומד במקומו והברזל חוזר ואם באלה לגלגל האוכב מתגלגל סביב הברזל והברזל עומד במקומו: אי נמי כי יטורח דשאר. שהלכת כובעת בחור המפתח העליון והמפתח במקומו עומד ואם באלה לגלגל המשקוף הוא מתגלגל סביב הארץ עומד במקומו וכך הגלגל מתגלגל בפני עצמו ומוליך החמה והמזלות קבועים בגלגל אחר בחוכו ואותו הגלגל אינו זז ממקומו אלא גלגל חלוץ מוליך חמה על פני כל המזלות מן גלגל חמה ומפגשם וגלגל המזלות מנחוז: למטה מן הרקיע. זורחת על הארץ כאשר חנו רוחין ובלילה למעלה מן הרקיע זורחת ומזינה נרחית למטה: ה"ג וחכמי אר"ה אומרים ביום למטה מן הרקיע ובלילה למטה מן הרקיע: מעינות צוננין. אין כך מיש נוצעין שאינו זנון ביום יוחר מבלילה ואע"פ שמי נרות חמין הן ביום בחום הקיץ הוא זה מפני שרחוק ממקום נביעתו ונתחממו בחום העולם אבל חפך נביעתו הן זנון ביום לפי שהחמה גבוהה מהן: ובלילה מעינות רותחין. שהחמה מתחממת תחת הקרקע תדע שבעלות השחר אלה רוחה עשן על הנהרות: בשפלו של רקיע. סמוך לקרקע בשולי הכיפה: לפיכך כל העולם זנון. שאינה מהלכת אלא בצדי העולם: ומעינות רותחים. דהיינו אצל המים מצדי העולם שהמעיינות בלות מהם: בארבע שפילין. מהלכת בגבורה של חמה: ולא אמרינן ליה קום עייל. ואי לא עיילת מיחייבת כרת: ענוש כרת. משום פסח אלמא אמרינן ליה קום מהול: דרך רחוקה. דרך רחוקה והוי הוא בדרך רחוקה דחוזר לעזרה דרך רחוקה מיקרי דליפנין מריחוק מקום דמעשר מה להלן חוץ למקום הכשירו אף כן חוץ למקום הכשירו והכשירו דפסח בעזרה היא הלבך לא אמרינן ליה קום עייל אבל אין דרך רחוקה בטמא ללאו משום טעמא דריחוק איפטר טמא אלא משום דלא מצי אכיל לאורחא והבי נמי אין דרך רחוקה לערל והאי דנקט טמא משום דלעיל (דף גנ:) אמרו להאי שטייה גבי טמא וכיון דערל מצי לתקוני נפשיה מיחייב דלא פטריה רחמנא לטמא אלא משום דלא מצי למויכב בצורחא והאי מצי למויכב והבי נמי ערב: נאמר ריחוק מקום בפסח. או בדרך רחוקה לכס (במדבר ט) ריחוק מקום דמעשר כי ירחק ממך המקום (דברים יג) חוץ לחומת ירושלים אפילו פסיעה אחת דכתיב כי לא תוכל שאתו ואין שאת אלא אכילה במס' (דף יט:): חוץ לאכילתו. חומת ירושלים אבל חוץ לעשייתו דהיינו חומת עזרה לא לאמרינן קום עול: חוץ לעשייתו. דאמרינן מריחוק דמעשר הכי מה להלן חוץ להכשירו והכשירו דפסח בעזרה אלמא איכא תנאי דפליגי דבר' אליעזר ותנא דערל שלם מל פליג ואמר דלא פטר ר' אליעזר אלא בעומד חוץ למודיעים דלא מצינו למימר ליה קום עול: הלך אחר רוב העומדים בעזרה. אם רובן טמאין אע"פ שבחזן ישראל טהורין הרבה יעשה בטומאה דדרך רחוקה הוא ללחות העומדין מנחוז ואינון חסובין בעשי פסח ובחר הני (שבעזרה) אזלינן: ה"ג בתוספתא ר' יוסי הגלילי אומר דרך רחוקה שומע אני מהלך שנים ושלושה ימים כשהוא אומר דרך לא היה מגיד שמאסקופת העזרה ולחוף קרוי דרך ובכפפים היא משווקת: (רפ"ז)

תוספתות מעולם לא מצינו עגלה בדרום ועקרב בצפון. צ"ל דעגלה לאו היינו מזל שור כדפי' בקו' ועקרב נמי אינו עקרב ד"ב מזלות דבפ"ק דראש השנה (דף יא:) קאמר ד"ב מזלות לעולם ששה למטה מן הארץ וששה למעלה וכשהא' עולה שכנגדו שוקע והכא אמר שאינו זזים ממקומן ושניהם לעולם למעלה אלא אחרים הם: ואין דרך רחוקה לטמא. קצת תימה כשהוא עומד חוץ לעזר' והוא ערל או טמא חייב בפסח ואם ימול ויטהר יפטר מיהו דוגמת זה מצינו כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו (מנחות קג:): מה להלן חוץ לאכילתו. לא היה לרש"י להזכיר כאן ואין שאת אלא אכילה דלא צריכא לכך אלא במעשר שני בירושלים שנטמא: אף כאן חוץ לאכילתו. ובסיפרי מסיים ואיזה מקום אכילתו מפתח ירושלים ולפנים ולא מיינת תנאי אלא כלומר כיון דאשכחן תנאי דפליגי אליבא דר' אליעזר בשיעור דרך רחוקה ה"נ ההוא דקתני ערל שלא מל ענוש כרת סבור דלר' אליעזר דרך רחוקה מן המודיעים ולחוף דהשתא לא מצי עייל: בטומאה הלך אחר העומדים בעזרה. פי' בעשיית פסח בטומאה הלך אחר טהורים העומדים בעזרה דאותם שבחוף הם בדרך רחוקה: שומע אני רש"י לא גרס אפילו ב' וגו' פרסאות והדין עמו דמשום הכי לא הוי דרך רחוקה כיון שיכול לבוא בשעת שחיטה או בשעת אכילה לכך נראה לגרוס כדאיתא בתוספתא: בתוספתא: (תוספות)

מתני' מה בין פסח הראשון לשני הראשון אסור בבל יראה ובל ימצא והשני חמץ ומצה עמו בבית הראשון טעון הלל באכילתו והשני אינו טעון הלל באכילתו

זהו טעון הלל בעשייתו ונאכלין צלי על מצה ומרורים ודוחין את השבת: **גמ'** ת"ר [במדבר ט-יב] ככל חוקת הפסח יעשו אותו במצוה שבגופו הכתוב מדבר מצוה שעל גופו מנין ת"ל [במדבר ט-יא] על מצות ומרורים יאכלוהו יכול אפילו מצות שלא על גופו ת"ל [במדבר ט-יב] ועצם לא ישברו בו מה שברית העצם מיוחד מצוה שבגופו אף כל מצוה שבגופו איסי בן יהודה אומר [במדבר ט-יב] יעשו אותו במצות שבגופו הכתוב מדבר אמר מר יכול אף מצוה שלא על גופו הא אמרת במצוה שבגופו הכתוב מדבר ה"ק השתא דאמרת על מצות ומרורים יאכלוהו אלמא יעשו אותו לאו דוקא הוא אימא הוה ליה כפרט וכלל ונעשה כלל מוסיף על הפרט ואפילו כל מילי נמי קמ"ל איסי בן יהודה האי עצם מאי עביד ליה מיבעי ליה לאחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח ורבנן האי יעשו אותו מאי עבדי ליה מיבעי ליה שאין שוחטין את הפסח על היחיד דכמה דאפשר לאהדורי מהדרינן ת"ר ככל חוקת הפסח יעשו אותו יכול כשם שהראשון אסור בבל יראה ובל ימצא כך שני אסור בבל יראה ובל ימצא ת"ל על מצות ומרורים יאכלוהו ואין לי אלא מצות עשה מצות ל"ת מנין ת"ל [במדבר ט-יב] לא ישאירו ממנו עד בקר ואין לי אלא מצות ל"ת שניתק לעשה מצות ל"ת גמור מנין ת"ל [במדבר ט-יב] ועצם לא ישברו בו מה הפרט מפורש מ"ע ול"ת שניתק לעשה ול"ת גמור אף כל מ"ע ול"ת שניתק לעשה ול"ת גמור בכלליה דמצות ומרורים מאי קא מרבי צלי אש בפרטיה מאי ממעיט ליה השבת שאור איפוך אנא מצוה דגופיה עדיף בכלליה דלא ישאירו ממנו עד בקר מאי קא מרבי ליה לא תוציא ממנו (דדמי ליה דהאי מיפסל בנותר והאי מיפסל ביוצא) בפרטיה מאי קא ממעיט ליה לא יראה ולא ימצא (דדמי ליה דהאי אינו לוקה דהוה לאו שניתק לעשה) איפוך אנא מצוה דגופיה עדיף בכלליה דעצם לא ישברו בו

רש"י מתני' מלה וחמץ יש לו בכית. בגמ' ילף לה לטעמא דכולה מהנתיקין: גמ' ככל חוקת הפסח וגו'. בפסח שני כתיב: אותו. משמע גופו: במלוא שגופו הכתוב מדבר. לא ריבה את השני לזיון ראשון אלא במלוא שגופו כגון סדר עבודותיו ואכילתו לזיון ראשון אלא במלוא שגופו כגון השבתה שאור: מלוא שעל גופו מנין. כגון מלה ומרור שהן דברים אחרים ובזמן חובה לו: יוכל אף מלוא שלא על גופו. כגון השבתה שאור וקמיה פריך מנא היתו והאמרת אותו משמע מלוא שגופו: מה שברית העלם מיוחדת. לקמן ילף לה כפרט וכלל דפרטי כתיב ברישא והדר כלל על מלוא ומרורים יאכלוהו וכן לא ישאירו ממנו עד בקר ועלם לא ישברו בו פרטי ככל חוקת הפסח יעשו אותו כלל וקמיה מפרש לה: איסי בן יהודה אומר. אינו כריך לא ישברו כך אלא לזימור אחר כלקמן דלאוהו מלוא שגופו משמע: הא אמרת אותו במלוא שגופו גרסינן: ה"ק. השתא דכתיב מלוא ומרורים ואיחריבי מלוא שגופו אחרת לאו דוקא: והוה ליה פרט וכלל. דפרטי כתיב ברישא: ואימא נעשה כלל מוסיף על הפרט. ואיחריבי כל מילי אפילו השבתה שאור שגופו על גופו: קמ"ל. ועלם לא ישברו דלא תדרוש כלל מוסיף על הפרט לרבויו כל מילי אפי' השבתה שאור דאם כן כל הני פרטי למה לי אלא להכי כתיבניהו לכוליה למידרש תוספתא דכלל אכל חד וחד ומרבי דומיא דפרטי וחו לא וכולהו פרטי הוו דגופו ועלם גופו והיינו דקאמר הנא דפרטי ועלם לא ישברו ממעט מלוא שלא על גופו כגון לא השתא על חמץ כלקמן וקאמון דברייתא מפרשי מאי מרבי כלל דכל חד וחד ומאי ממעט פרטי: מאי עביד ליה. מכלל חוקת הפסח נפקא ליה דהא לזידיה אותו דוקא וממעט שלא על גופו וממילא מהרבה שברית עמם דהא מלוא שגופו היא ותמיהא לי אמאי לא בעי נמי לא ישאירו לאיסי מאי עביד ליה דהא מלוא שגופו היא: מיבעי ליה אחד עמם כו'. דהכי דרשינן בכילד לזיון (לעיל דף פה). כהאש אומר ועלם לא ישברו בפסח שני שאין ת"ל הוה אחד עמם כו': ורבנן. דאמרי אותו לאו דוקא למאי איכתיב: שאין שוחטין. פסח שני על היחיד שנחזה לו להכי כתב יעשו לשון רבים דכמה דאפשר לזהדורי אחר טמא חביבו להמנותו עמו מהדרינן כגון לטמא אחד כפרץ ואידי דכתיב יעשו כתיב אותו דלע"ל: דכתיב ברישא יעשו אותו לא לא כתיב זימנא אחרייתו הוה אמיתא אורחיה דקרא הוה: ת"ל על מלוא ומרורים וגו'. והדר כתיב כלל עליה לרבויו דומיא דזידיה וכל מילי לא אמרינן נורדי דל"ל כל הני פרטי למה לי ופרטא ממעט דכוותיה כדמפרש לקמן דכלל דכל חוקת הפסח מהדרינן אכוליה פרטא לרבויו בכל פרטא דומיא דזידיה ולמעטוי מפרט' נמי דומיא דזידיה ומחד מפרטיה ממעטין כל יראה ובל ימצא לקמן ובכיתא רמוזי מרמזא ואורא כללי מאי מרבו ופרטי מאי ממעטין ודכוותיה מרבו וממעטין: ואין לי. שיהא כלל מוסיף אלא על הפרט של עשה מלוא ומרורים דכוותיה כלי אש שהו"ע מ"ע ופרט נמי ממעט דכוותיה השבתה שאור: ל"ת מנין. שירבה הכלל וכן הפרט ימעט ל"ת ת"ל לא ישאירו ממנו עד בקר וכתיב כלל לאהדורי עליה לרבויו דכוותיה לאו הניתק לעשה ולמעט דפרטיה לא יראה ולא ימצא דלאו שניתק לעשה ניהו כדמפרש במסקנא: ואין לי אלא כו' ל"ת גמוריה מנין. שירבה והכלל וימעט פרט ת"ל לא ישברו וכתב כלל לאהדורי עליה לרבויו דכוותיה בכלל ולמעטוי דכוותיה כדלקמן: דפרטיה מאי קא ממעט. דכל פרטא משמע מיעוטא דכוותיה דהכי משמע האי ולא מידי אחרינא השבתה שאור דהויא נמי כמלוא עשה: ל"ת דמותיה לאו הניתק לעשה הוא דכתיב גבי ראשון והנותר ממנו וגו': לא תוליא. לאו הניתק לעשה הוא דכתיב בבית אחד יאכל לא תוליא וגו' ומשמע לא תוליא לאוכולו אלא בבית אחד יאכל בעמוד והחזר קאי אש הויא ולית ליה להאי תנא הא דתני בכילד לזיון (שם) האוכולו הרי זה בל"ת דובשר בשדה טרפה (שמות כב) אלא מותר להחזירו ולאכול: ולא יראה. ואם נראה תשביחורו לעולם הוא בעמוד והשבת כל ימות המועד: בכלליה דלעם לא ישברו בו. דמרבי לא תעשה גמור: (רש"י)

תוספות מה בין ראשון לשני. בתוספ' (פרק ח) קתני נמי הראשון נשחט בג' כיתות ואין השני נשחט בג' כיתות והכא תנא ושייר דשייר נמי ביקור ד' ימים דליתיה בשני כדאמר בגמ' (דף צו.) ובתוספתא דלא קתני ביקור דלא קחשיב אלא הניך שנוהגין בפסח לבדו וביקור נוהג נמי בתמיד: ואיסי בן יהודה עצם לא ישברו בו מאי עביד ליה. תימה לאיסי לא ישאירו ממנו עד בקר מאי עביד ליה דהא לזידי' לא צריך למעוטי בל יראה דמאותו מפיך מצוה שלא על גופו: מיבעי ליה שאין שוחטין את הפסח על היחיד. קשה לרשב"א דתימך ליה מכלל חקת הפסח וראשון נפקא לן בפרק האשה (לעיל דף צא.) דאין שוחטין אותו על היחיד מלא תוכל לזבוח את הפסח באחד וי"ל דלית ליה התיא דרשה ובפסח ראשון נפקא ליה משום דלא גרע מפסח שני: בכלליה דמצות ומרורים מאי קמריבי צלי אש. משמע משום מצות ומרורים דקאי כלל עליה מרבינן צלי אש ותימא כיון דפרט וכלל הוא בלא מצות ומרורים מרבינן צלי אש וכל מילי אפילו השבתה שאור ומפרטי ממעטי מכל חד וחד חדא מילתא כדאמר בריש מרובה (ב"ק דף עב:) דמסיק על כל דבר פשע כלל ריבויא וכל הני פרטי למה לי חד למעוטי עבדים כו' ויש לומר דודאי בלא מצות ומרורים ידעינן צלי אש מכלל ומצות ומרורים לא אתא אלא למעוטי השבתה שאור ולא נקט האי לישנא בכלליה דמצות ומרורים מאי קמריבי צלי אש אלא משום דבעי למיפרך ואימך אנא: לא תוציא מן הבית. פי' בקונט' דלאו הניתק לעשה הוא דכתיב בבית אחד יאכל לא תוציא משמע לא תוציא לאוכלו בבית אחד אלא בבית אחד יאכל בעמוד והחזר קאי אם תוציא וקשה לר"י היכי חשיבנן ליה לאו הניתק לעשה והא לאו שקדמו עשה הוא ולא חשיב לאו הניתק לעשה כדאמרינן בפרק בתרא דמכות (דף טו.): בפרטיה קא ממעטין בל יראה. כאן משמע כמו שפירש ר"י בכל שעה (לעיל . כט:) דלא יראה הוה ניתק לעשה: (תוספות)

מאי קא מרבה **[שמות יב-ט]** אל תאכלו ממנו נא בפרטיה מאי קא ממעטי **[שמות לד-כה]** לא תשחט על חמץ דם זבחי אימוך אנא מצוה דגופיה עדיף: הראשון טעון הלל באכילתו וכו': מנא הני מילי א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק אמר קרא **[ישעיה ל-כט]** השיר יהיה לכם כליל התקדש חג לילה המקודש לחג טעון הלל לילה שאין מקודש לחג אין טעון הלל: זה וזה טעונין הלל בעשייתן כו': מ"ט איבעית אימא לילה קא ממעט יום לא קא ממעט ואיבעית אימא אפשר ישראל שוחטין את פסחיהן ונוטלין את לולביהן ואין אומרים הלל: ונאכלין צלי וכו': שבת אין טומאה לא מתני' דלא כרבי יהודה דתניא דוחה את השבת ואין דוחה את הטומאה ר' יהודה אומר אף דוחה את הטומאה מ"ט דת"ק מפני טומאה דחיתו יחזור ויעשה בטומאה ורבי יהודה התורה חזרה עליו לעשותו בטהרה לא זכה יעשה בטומאה ת"ר פסח ראשון דוחה את השבת פסח שני דוחה את השבת פסח ראשון דוחה את הטומאה פסח שני דוחה את הטומאה פסח ראשון טעון לינה פסח שני טעון לינה דוחה את הטומאה כמאן כו' יהודה ולרבי יהודה טעון לינה והא תניא ר' יהודה אומר מניין לפסח שני שאין טעון לינה שנאמר **[דברים טז-ז]** ופנית בבקר והלכת לאהליך וכתב **[דברים טז-ח]** ששת ימים תאכל מצות הנאכל לששה טעון לינה שאין נאכל לששה אין טעון לינה תרי תנאי ואליבא דרבי יהודה: **[מתני' הפסח שבא בטומאה לא יאכלו ממנו זבין וזבות נדות ויולדות ואם אכלו פטורין מכרת**

ור' אליעזר פטר אף על ביאת מקדש: **גמ'** ת"ר זבין וזבות נדות ויולדות שאכלו בפסח שבא בטומאה יכול יהו חייבין תלמוד לומר **[ויקרא ז-יט]** כל טהור

יאכל בשר **[ויקרא ז-כ]** והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה נאכל לטהורים חייבים עליו משום טמא ושאינו נאכל לטהורין אין טמאין חייבין עליו משום טמא רבי אליעזר אומר יכול דחקו זבין ונכנסו לעזרה בפסח הבא בטומאה יכול יהו חייבין תלמוד לומר **[במדבר ה-ב]** וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש בזמן שטמאי מתים משתלחין זבין ומצורעין משתלחין אין טמאי מתים משתלחין אין זבין ומצורעין משתלחין בעי רב יוסף דחקו טמאי מתים ונכנסו להילכ בפסח הבא בטומאה מהו מדאיתורי טומאת עזרה איתורי נמי טומאת היכל או דילמא מאי דאיתורי איתורי מאי דלא איתורי לא איתורי אמר רבא אמר קרא **[במדבר ה-ב]** וישלחו מן המחנה אפילו מקצת מחנה איכא דאמרי אמר רבא אמר קרא וישלחו מן המחנה אל מחוץ למחנה תשלוחם כל היכא דקרינן ביה אל מחוץ למחנה תשלוחם קרינן ביה וישלחו מן המחנה בעי רב יוסף דחקו טמאי מתים ואכלו אימורי פסח הבא בטומאה

רש"י מאי קא מרבי אל תאכלו ממנו נא. דחייב בפסח שני: לא תשחט על חמץ. דמותר לטוחו על חמץ כדתנן מזה חמץ על עמו כבית אע"ג דכבר מיעט ליה מהשחטה שאור ומזל יראה הוה אמינא הני מילי שלא בשעת שחיטה אבל בשעת שחיטה לא להכי איצטרך למעוטי מלא תשחט: הקיר יהיה לכם. ביום שהגארו מן הגלות: כליל התקדש חג. כמו שארם נהגים לקורר כליל התקדש חג ואין כך לילי חג להטעין שיהו חוץ מליבי פסחים על אכילתו: לילה המקודש לחג. כגון פסח ראשון: שאין מקודש לחג. כגון ליל אכילת פסח שני שאינו י"ט: לילה. דפסח שני מיעט אבל יום שהוא זמן עשייתו לא מיעט והרי הוא פסח ראשון שטעון הלל בשעת שחיטתו כדלמחר בתמיד נשחט (לעיל דף סד.) ולקמן (דף קיז.) אמרינן נביאים צביטתו תקנו להם שיהו אומרים על כל פסח ופסח וכל דבר חיוני: אפשר כו'. דכיון דלדיד מלאה הוא טעון הלל: טעון חג ולפיקו. אגרררר נכבד דכרייתא היא הכי פסקה בחררר (קס.) לוי. דליתרבי מכלליה דמרות ומרוויס: זוהה חח הפנה. דבשני כתיב ביה במועדו למ"ד קרבן ה' לא הקריב במועדו בשני (לעיל דף קנ.) יחזור ויעשה בטומאה. בתמיה אלא מושב ידעה לגמרי: טעון לינה. לילה הראשון ילון פירושלום מיון ואילך רשאי לדור חוץ לחומה בתוך התחום והיינו להליך לאלה שחוף לחומה ולא לביתו ממש דהא י"ט הוא ועוד דקא בעי לאיתויי עולה ראייה: הגאכל לשה. שאוכלין עליו מזה ששה ימים ולשנה דקרא נקט וקרא לדרשה אחת ללמד על ימות הפסח שהן רשות באכילת מזה חוץ מליביה הראשון פסקה בחררר (דף קכ.) טעון לינה. לילה אחד בתוך העיר: מתני' לא תאכלו ממנו זבין. דגבי טמא לנפש כתיב איש איש נדחה ואין ליבור יתחון אבל גבי זבה אף ליבור נדחון פסקה חלו דברים (לעיל דף קנ.) ואם אכלו פטורין מכרת. דלכול קדשים בטומאה כדילוף בכרייתא נגמרא אבל מביאת מקדש לא פטרייהו רחמנא: ורבי אליעזר פוטר. אף מכרת דביאת מקדש וטעמא ילף נגמרא: גמ' וישלחו מן המחנה טו'. ות"ק לא דריש להכי דכולהו איצטריכו כדלמרינן באלו דברים (קס.) להלקט למחנותיהם: ונכנסו להיכל. מקום שלא הותרו שם דלון שם גרבי פסח ואלו כהנים אסורין ליהבם ללשם אלא לטורח משום דכתיב אל יבא בכל עת חה שנקנס בטומאה יכול יתחייב על ביאת מקדש בטומאה: אפילו מקלח מחנה. אע"פ שאין משתלחין מכל מחנה שכינה שהרי מותרין בעזרה עמאי מתים בפסח הבא בטומאה משתלחין מיהא ממתקתו מן ההיכל: איכא דלמרי כו'. ורבא לקולא פסק דלון חייבין על ביאת מקדש דהיכל: אל מחוץ למחנה תשלוחם. היינו היכל כדסמך ליה אשך חני שוכן בתוכם: וישלחו מן המחנה. עזרה כך קבל רבי וי"ל דאופלכ גרסו' לה כל היכא דקרינא אל מחוץ למחנה שצריך להוציאם לגמרי אף מן העזרה קרינא ביה מן המחנה היכל וכל היכא דלא קרינא ביה אל מחוץ לא קרינא ביה וישלחו מקלח מחנה: אימורי פסח. כגון כליות ויותרת הכבד: (רש"י)

תוספות פסח שני אין טעון לינה. תימה לרשב"א אמאי איצטרך הא לא מרבינן מכלל חקת הפסח מצוה שאינה על גופו: טעון לינה. פי' יום א' וילך יום שני וקשה דבלוב וערבה (סוכה דף מז.) משמע דטעון לינה כל ז' דקאמר כשם ששבעת ימי החג טעונין קרבן שיר וברכה ולינה מאי ברכה לאו זמן לא ברכת המזון ותפלה ה"ג מסתברא דאי ס"ד זמן מכל ז' מי איכא משמע דקרבן ולינה ניחא ליה שיהיו כל שבעה י"ל דהוה מצי למימר ולטעמיך לינה כל ז' מי איכא וכמו שמסיק אומן דאי לא בריך יומא קמא זמן יברך שאר ימים ה"ג נפרש גבי לינה אם לא לן יום ראשון ולין שאר ימים ולעולם אין טעון לינה רק יום א' ובפ' דם חטאת (זבחים דף צו:) נמי דקאמר ר' טרפון ואם בישראל בו בתחלת הרגל יבשל בו כל הרגל ומפרש בגמרא אמר רבי יצחק דאמר קרא ופנית בבקר עשאן הכתוב כולן בקר א' היינו דאגיד כולן זה בזה כמו בקר א' שאם לא לן אתמול ולין היום והדר ופנית בבקר וע"כ כן הוא דאי לינה כל ז' אם כן מאי קאמר שמיני רגל בפני עצמו לגבי לינה הלא כל שאר ימים שלפניו נמי טעונין לינה אלא ודאי יום ראשון ושמיני טעונין לינה ולא יתור וכן משמע בסיפרי בפרשת כל הבכור והלכת לאהליך מלמד שטעונין לינה פי' כל ג' רגלים מנין לרבות עופות ומנחות יין ובלבנה ועצים ת"ל ופנית בבקר כל פנות שאתה פונה לא יהא אלא מבקר ואילך ר' יהודה אומר יכול יהא [פסח קטן טעון לינה ת"ל ועשית פסח כו' והכמים אומרים הרי הם כעצים ובלבנה שטעונים לינה משמע שאינו טעון לינה אלא אותן] לילה בלבד שאחר הבאת קרבנו ומרבי ליה כמו לינה דרגלים אלמא יום אחד הוא ותו לא וא"ת דהכא ממעט פסח [קטן] מלינה ומי גרע ממביא קרבנו בימות החול דטעון לינה יום א' ושמא כיון דתשלומין דראשון הוא לא בעי לינה אפילו יום אחד וא"ת דנתן (סוכה דף מב:) ההלל והשמחה שמונה א"כ ע"כ יצטרך לינה כל ז' משום שלמי שמחה דדוקא בשבת אמרינן באלו דברים (לעיל דף עא.) משמחו בכסות נקיה ויין ישן וי"ל ישמחו באותן שנשחטו אתמול או בשלמי חבירו: כל היכא דקרינא ביה אל מחוץ למחנה כו'. וא"ת כיון דאין חילוק בין היכל לעזרה למאי הלתא איכתיב מן המחנה דמשמע מקצת מחנה וי"ל דעשה מיהא איכא בהיכל טפי מבעזרה דלא איתורי מהיקשא אלא כרת: (תוספות)

מהו מדאישתי טומאת בשר אישתי נמי טומאת אימורין או דילמא מאי דאישתי אישתי מאי דלא אישתי לא אישתי אמר. רבא מכדי טומאת אימורין מהיכא איתרבי מטומאת בשר דכתיב [\[ויקרא ז-כ\]](#) אשר לה' לרבות את האימורין כל היכא דאייתה לטומאת בשר איתיה לטומאת אימורין כל היכא דליתיה לטומאת בשר ליתיה לטומאת אימורין בעי רבי זירא אימורי פסח מצרים היכא אקטרינהו א"ל אביי ומאן לימא לן דלא שויסקי עבוד ועוד הא תנא רב יוסף ג' מזבחות היו שם על המשקוף ועל שתי המזוזות ותו מידי אחרינא לא הוה: [\[מנתי' מה בין פסח מצרים לפסח דורות פסח מצרים מקחו מבעשור וטעון הזאה\]](#)

באגודת אוב ועל המשקוף ועל שתי המזוזות ונאכל בחפזון בלילה אחד ופסח דורות נוהג כל שבעה: [\[גמ' מנא לן דכתיב: שמות יב-ג\]](#) דברו אל כל עדת

ישראל לאמר בעשור לחדש הזה ויקחו זה מקחו מבעשור ואין פסח דורות מקחו מבעשור אלא מעתה [\[שמות יב-ו\]](#) והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה הכי נמי זה טעון ביקור ד' ימים קודם שחיטה ואין אחר טעון ביקור והתניא בן בג בג אומר מניין לתמיד שטעון ביקור ד' ימים קודם שחיטה שנא' [\[במדבר כב-ב\]](#) תשמרו להקריב לי במועדו ולהלן הוא אומר והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר מה להלן טעון ביקור ד' ימים קודם שחיטה אף כאן טעון ביקור ד' ימים קודם שחיטה שאני התם דכתיב תשמרו ופסח דורות נמי הכתיב [\[שמות יג-ה\]](#) ועבדת את העבודה הזאת בחדש הזה שיהו כל עבודות חדש זה כזה אלא ההוא הזה למעוטי פסח שני דכוותיה אלא מעתה דכתיב [\[שמות יב-ח\]](#) ואכלו את הבשר בלילה הזה ה"ג דזה נאכל בלילה ואין אחר נאכל בלילה אמר קרא ועבדת את העבודה אלא הזה למה לי לכדר' אלעזר בן עזריה ור"ע אלא מעתה דכתיב [\[שמות יב-מח\]](#) וכל ערל לא יאכל בו ה"ג דבו אינו אוכל אבל אוכל בפסח דורות אמר קרא [\[שמות יג-ה\]](#) ועבדת אלא בו למה לי בו אינו אוכל אבל הוא אוכל במצה ומרור אלא מעתה [\[שמות יב-מג\]](#) (וכל) בן נכר לא יאכל בו ה"ג דבו אינו אוכל אבל הוא פסח לדורות אמר קרא ועבדת אלא בו למה לי בו המרת דת פוסלת ואין המרת דת פוסלת בתרומה ואיצטריך למיכתב ערל ואיצטריך למכתב בן נכר דאי כתב רחמנא ערל משום דמאיס אבל בן נכר לא מאיס אימא לא צריכא ואי אשמעינן בן נכר משום דאין לבו לשמים אבל ערל דלבו לשמים אימא לא צריכא אלא מעתה [\[שמות יב-מח\]](#) תושב ושכיר לא יאכל בו הכי נמי דבו הוא אוכל אבל אוכל הוא בפסח דורות אמר קרא ועבדת אלא בו למה לי בו המרת דת פוסלת ואין המרת דת פוסלת בתרומה אלא מעתה [\[שמות יב-מד\]](#) ומלתה אותו אז יאכל בו ה"ג דבו אינו אוכל אבל אוכל בפסח דורות אמר קרא ועבדת אלא בו ל"ל בו מילת זכריו ועבדיו מעכבת ואין מילת זכריו ועבדיו מעכבת בתרומה אלא מעתה דכתיב [\[במדבר ט-יב\]](#) ועצם לא ישברו בו ה"ג דבו אינו שובר אבל שובר בפסח דורות אמר קרא ועבדת אלא בו למה לי בו בכשר ולא בפסול אלא מעתה דכתיב [\[שמות יב-ט\]](#) אל תאכלו ממנו נא [\[שמות יב-יא\]](#) ואכלתם אותו בחפזון אותו נאכל בחפזון ואין אחר נאכל בחפזון: ופסח דורות נוהג כל שבעה וכו': אמאי קאי אי לימא אפסח פסח כל שבעה מי איכא

[\[רש"י\]](#) מהו. מי מחייבי משום אוכלי קדשים בטומאה או לא: אישתי נמי טומאת אימורין. דלא מחייבי בהו משום טומאה ואע"ג דלסיוי משום זכות וכל זר לא יאכל קדש (ויקרא כב): מכדי. אוכל אימורין בטומאה מהיכא איתרבי לחיובא: מטומאה בשר. דכתיב גבי אוכל בשר בטומאה הגוף אשר לה' לרבות את האימורין והגוף אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה': היכא אקטרינהו. שלא הוזכר בו מזבח: שויסקי. בשר לבי בשפוד: ג' מזבחות. להזאת הדם אבל להקטרת אימורין לא היה שם מזבח: מתני' מקחו מבעשור. אומר זה לשם פסח דכתיב בעשור לחדש הזה וגו' (שמות יב): וטעון הזאה בלגודת חזוב גרסי': לילה אחד. מפרש בגמרא: גמ' למשמרת. ביקור שלא יחא בו מוס מבקרין אותו כל ארבעה וכתוב הזה ה"ג דממעטי (פסח דורות וכל) אשר קרבנות: מה להלן בו'. וכי היכי דלדורות בתמיד בעי ביקור ה"ה ודאי לפסח דורות: ופסח דורות נמי בו'. בניחוחא: שיהו כל עבודות של חדש הזה כזה. כל פסחי דורות הוקשו זה לזה ומיהו לענין מקחו מבעשור אמעיט מהזה והאי הזה דגבי ביקור דריש ליה למלתא אחריכא כדמפרש ואולי: אלא הזה. דגבי ביקור למה לי: למעוטי פסח שני. מביקור ארבעה ימים: דכוותיה. דהו יום אחד כמו פסח מצרים וכי קא ממעט דכוותה ממעט והזה דגבי מקחו מבעשור על כרחיך למעוטי פסח דורות אלא דליו למעוטי שני לא איצטריך דהא אימעט מהאי הזה דגבי ביקור ומיעוטי מביקור ארבעה ימים וממקח עשור דתרווייהו משתמע מההוא קרא דלמשמרת משמע ביקור ומקח ואידך הזה ממעט פסח דורות ממקח בעשור אבל מביקור ארבעה ימים לא ממעט ליה אם לא הפרישו מבעשור יבקר שנים ואלשה טלאים מבעשור ובשעת שחיטה יקח א' מהו: לכדר' אליעזר בן עזריה ורבי עקיבא. בפ"ק דברכות נאמר כאן בלילה הזה ונאמר להלן ועבדתי בארץ מצרים בלילה הזה בו': ערל. שמתו אחיו מחמת מילה: בן נכר. שנחנכרו מעשיו לכבדו שבשמים נראה בעיני דלא גרסינן גבי הדדי כל ערל וגו' כל בן נכר וגו' הכי נמי בו' אלא הכי גרסי' כל ערל לא יאכל בו הכי בו' אמר קרא ועבדת אלא בו למה לי בו המרת דת פוסלת בתרומה ואיצטריך למיכתב ערל בו' ולא גרסי' אלא מעתה תושב ושכיר בו' דהא תושב ושכיר כולי' קרא יחידא הוא דתושב ושכיר אוכל בפסח דתושב זה קנוי כסף קנוי שוה עולם ונלעזר ושכיר זה עבד עברי הקנוי קנוי שנים ותרווייהו ישראל מעליא וניהו ואכלי בפסח כדאמרינן ביבמות בהערל (דף עג. ע) וקרא יחידא הוא ומופנה לגזירה שוה נאמר תושב ושכיר בפסח ונאמר תושב ושכיר בתרומה כדמפרש ליה התם ואידי דכתביה כתב בו דידיה ולגשון הספרים לא ידענא מאי שניטא דקא משני בו המרת דת פוסלת מאי שיד המרת דת גבי תושב ושכיר הא ישראל מעליא וניהו ועוד הא דרשה מצו דגבי בן נכר דרשינן לה בהערל (ספ): ומלתה אותו אז הבעלים יאכל בו ואי לא מל את עבדו לא יאכל איהו דמילת זכריו ועבדיו מעכבת בפסח אם יש לו בן העומד למוול או עבד אינו אוכל פסח עד שימוול אותם דכתיב המול לו כל זכר ואי יקרב לעשות: כדריבא א"ר יצחק. בפ' הערל (דף עג. ע) נאמר ממנו בפסח ונאמר ממנו במעשר מה להלן ערל אסור בפסח אף כאן ערל אסור במעשר: בחפזון. במהירות: (רש"י)

[\[תוספות\]](#) למעוטי פסח שני דכוותיה. דפסח דורות מריבין מועבדת דליכא למימר דהזה דמקחו מבעשור נמי בא למעט פסח שני דאין מקחו מבעשור ולא נמעט פסח דורות דהא לפסח שני לא איצטריך כיון דלא בעי ביקור לא בעי נמי שיהא מקחו מבעשור: אבל אתה שובר בפסח דורות אמר קרא ועבדת. תימה לריב"א אמאי איצטריך להכי ועבדת הא כיון דכתיב בפסח שני ועצם לא ישברו בו כל שכן בראשון: אותו בחפזון ואין אחר בחפזון. קשה לריב"א אמאי לא פריך ואימא אותו בחפזון ואין פסח שני נאכל בחפזון אבל פסח דורות הכי נמי נאכל בחפזון מועבדת: (שייך לעמוד ב): נאכל בחפזון לילה אחד וה"ה לפסח דורות. ואם תאמר א"כ אמאי תנייה ככל במתניתין כיון דשויים בזה ויש לומר דתנייה אגב דבעי למיתגי וחמוצו כל היום ופסח דורות נוהג כל שבעה: (תוספות)

יאכל חמץ וסמיך ליה היום אתם יוצאים אלא ה"ק לילה אחד והוא הדין לפסח דורות וחיימוצו כל היום ופסח דורות נוהג כל שבעה: **מגנז' א"ר** יהושע שמעתי שתמורת פסח קריבה ותמורת פסח אינה קריבה ואין לי לפרש א"ר עקיבא אני אפרש הפסח שנמצא קודם שחיתת הפסח ירעה עד שישתאב וימכר ויביא

בדמיו שלמים וכן תמורתו אחר שחיתת הפסח קרב שלמים וכן תמורתו: **גמ'** ולימא פסח קרב ופסח אינו קרב הא קמ"ל דאיכא תמורת הפסח דלא קרבה

איתמר רבה אמר קודם שחיתה ולאחר שחיתה שנינו רבי זירא אמר קודם חצות ולאחר חצות שנינו ולרבי זירא הא קתני קודם שחיתת הפסח אימא קודם זמן שחיתת הפסח כתנאי הפסח שנמצא קודם שחיתה ירעה לאחר שחיתה ירעה לאחר חצות יקרב: אחר שחיתת הפסח יביא שלמים וכו': אמר רבא לא שנו אלא שנמצא אחר שחיתה והמיר בו אחר שחיתה אבל נמצא קודם שחיתה והמיר בו אחר שחיתה תמורתו מכח קדושה דחזיה קא אתא ולא קרבה איתביה אביי **[ויקרא ג-יז]** אם כשב מה ת"ל אם כשב לרבות תמורת הפסח אחר הפסח שקרבה שלמים היכי דמי אילימא שנמצא אחר שחית' והמיר בו אחר שחיתה פשיטא למה לי קרא אלא לאו שנמצא קודם שחיתה והמיר בו אחר שחיתה לא לעולם שנמצא אחר שחיתה והמיר בו אחר שחיתה וקרא אסמכתא בעלמא אלא קרא למאי אתא כדתניא כשב לרבות את הפסח לאליה כשהוא אומר אם כשב לרבות פסח שעברה שנתו ושלמים הבאין מחמת פסח לכל מצות שלמים שטעון סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוך וכשהוא אומר ואם עז הפסיק הענין לימד על העז שאין טעונה אליה איכא דמתני לה אוישא הפסח שנמצא קודם שחיתת הפסח ירעה עד שישתאב וימכר ויביא בדמיו שלמים וכן תמורתו אמר רבא לא שנו אלא שנמצא קודם שחיתה והמיר בו קודם שחיתה אבל נמצא קודם שחיתה והמיר בו אחר שחיתה תמורתו קריבה שלמים מאי טעמא כי קבעה שחיתה מידי דחזי ליה מידי דלא חזי ליה לא קבעה איתביה אביי אם כשב מה תלמוד לומר לרבות תמורת הפסח אחר הפסח שקריבה שלמים

רש"י ואלה לחמץ. דליוסור חיימוצו נוהג כל שבעה מכלל לילה אחד דקתני מתני' בפסח מצרים לחמץ קאו וה"ק ואין חיימוצו נוהג אלא לילה אחד ופסח דורות נוהג כל שבעה: יום א'. משמע כל היום: לא יאכל חמץ היום. וסמיך ליה היום אתם יוצאים: אלא. הכי משמע ונאכל בחפזון כלילה אחד וה"ק דפסח דורות נמי לילה אחד ופסח מצרים חיימוצו נוהג כל היום ופסח דורות כל שבעה: מתני' שמעתי. מרבותי: התמורת הפסח קריבה. שלמים אחר הפסח: ותמורת הפסח אינה קריבה. ויש תמורת פסח שאינה קריבה היא עצמה שלמים אלא רועה עד שיהאחב במוס ותמכר ויביא בדמיה שלמים דמותר הפסח קרב שלמים: ואין לי לפרש. שכתתי על חזיה שמעתי הקרב ועל חזיה שמעתי תרעה: הפסח. שאבד והפריש אחר תחזיו ונמלא הרחשון קודם שחיתת השני יהיה עומד לפניו בשעת שחיתה הרי קבעתו שעת שחיתה בשם פסח זה שלל הקריבו דהרי בידים לא יקרב עוד הוא עצמו שלמים דליון זה מותר הפסח אלא פסח דחזיו: וכן תמורתו. אם המיר הוא בו בהמת חולין אחרי כן הרי הוא כמורה אין קרב הוא עצמו שלמים אלא דמיו ואם לאחר שחיתה השני נמלא הרי לא קבעתו שעת שחיתה בשם פסח ולא נדחה בידים ויביא שלמים ויקרב הוא עצמו שלמים וה"ק דמתני למיתני רבי יהושע אומר פסח קרב ופסח אינו קרב ובגמרא פריך לה: גמ' דלויכא תמורת הפסח דלא קרבה. ולא אמרין מתחלה שלמים היא ואפילו המיר קודם שחיתה לא קבעתו זמן השחיתה בשם פסח ואין זה דחוי אלא חף היא נקבעת בפסח ונדחת. קודם שחיתה ואחר שחיתה. דוקא שנינו במשנתנו ולא שנינו בה זמן שחיתה דחיינו חלות ואשמעינן דלפילו היה אבוד בשעת חלות אם נמלא קודם שחיתה השני הוא נקבע ונדחה האויל ונדחה להקריבו לפסח: קודם חלות שנינו. שעת חלות היא ההובעו בפסח אם נמלא קודם חלות קבעתיה חלות שהרי נראה וכו' לא אקריבה דחיייה אכל נמלא אחר חלות אפי' נמלא קודם שחיתה אין כחן קביעות ולא דחוי: קודם שחיתה. של שני: קודם חלות. ונתכפר באחר ירעה: אחר חלות. ונתכפר באחר: יקרב זה שלמים. ואע"פ שבשעת שחיתה השני הרי הוא עומד בפנינו: לא שנו. דתמורה קריבה אלא שנמצא אחר שחיתה שאפי' הפסח לא נדחה אכל נמלא קודם שחיתה שהוא עצמו נדחה אע"פ שתמורתו לא נדחת בידים אינה קריבה שהרי מכח קדושה דחוייה בזה: אם כשב. הוא מקריב גבי שלמים כתיב אם יתירא הוא דמלי למכתב כשב הוא מקריב א"נ כשב קדריש דהא כתיב לעיל מיניה אם מן האלון קרבנו ובפרשה התחונה אמור ואם עז קרבנו מכלל דעד השתא בכשב איירי דליון כך עוד באלון אלא כשב: למה לי קרא. הא מותר הפסח הוא ונפקא לו מוזבחת פסח דמותר הפסח אחר חלות קרב שלמים כדאמרן באלו דברים (לעיל דף עז) ותמורתו כ"ק דקריבה דלא עדיפא מיניה: והמיר בו אחר שחיתה. ואשמעינן דלע"א דליוה לא קרב תמורתו קריבה האויל ולא הוקדשה קודם שחיתה: כשב. קרא יתירא כדפרישית מדכתיב בחריה ואם עז מכלל דעד השתא בכשב איירי: לא ליה. דככל קרבנות כשב אליה כתיב עם האימוצין בשלמים חלבו האליה (ויקרא ג) ובאשם כתיב (סז) לא חל חלבו ירים ממנו את האליה וגו' וחסותא כשאם אכל פסח אימוצין גופייהו לא כתיב בהיה אלא כנפקא לו (לעיל דף סד): מאת דמס חזוק ואת הלכס תקטיר ואת חליוהו לריבה להתרבות בקרבנות ששור לא הוזכרה אליה באימוציו: ושלמים הבאין מחמת פסח. מותר פסח כגון תמורתו ופסח שנתכפרו בעליו בלחך כן שמעתי: לכל מלוח. מלוח שלמים גרסין שיהא דין כל חומר שלמים עליהן לשון אחר הבאין מחמת פסח חגיגה ארבעה עשר וזו שמעתי וכן קבל רבין: ואם. הפסח הוא להפסיק בין כשב לעז שבכשב נהפשה אליה כדכתיב האליה תמימה לעומת העזה ממקום שהכליות יוערות היא ניטלית ועוד מה לימד הכתוב והפסיק ולמד על העז שאינה טעונה אליה להקריב אליה שלה למזבח יש מפרשין עז אין לו אליה ושעות הוא בידם שהרי ממקום שהכליות יוערות היא ניטלית ועוד מה לימד הכתוב האויל ואין לו: איכא דמתני. להאי לא שנו דרבה: לא שנו. שאף תמורתו דחוייה אלא שנמצא קודם שחיתה והמיר בו קודם שחיתה דכי שחיתה דחיינה לתריויהו הני שהיו ראוין ועומדים לפסח ונקבעו: אכל המיר בו אחר שחיתה. אע"פ שהפסח רועה התמורה קריבה שהרי לא נדחת: מידי דלא חזי ליה. שעדיין לא הוקדש: (רש"י)

תוספות קודם שחיתת הפסח ירעה. וטעמא דדחיייה בידים כדפירש רש"י ואפי' רב דאמר אין בעלי חיים נדחין ופליגי אר' יוחנן בפי' שני שעירי (יומא דף סד). היינו דוקא כגון דלא דחיייה בידים כגון נטמאו בעלים או שמשכו. ידהם וא"ת והא משמע דפליגי בפ"ק דקדושין (דף ז. טז) דא"ר יוחנן בהמה של ב' שותפין הקדיש חזיה וחזר ולקחה והקדיש חזיה קדושה ואינה קריבה משום דנדחת בתחלה כשהקדיש חזיה ודייק עלה ש"מ בעלי חיים נדחין משמע דרב פליגי וי"ל כיון דדרך הקדש דחי לה לא מיקרי כל כך דחוי בידים ובתוספתא [פ"ט] פליגי רבי יוסי ורבנן איזה מהן יקריב לכתחלה ומייתי לה בפי' שני שעירי (יומא דף סד.): קמ"ל דאיכא תמורת הפסח דלא קרבה. דקבע לה חצות או שחיתה דס"ד דלא קבע הואיל ובאיסור הוקדשה ואין דעתו עליה לשוחטה לשם פסח קמ"ל דאפילו הכי קבע לה ור"י מפרש דס"ד הואיל ואינה קריבה לעולם לשם פסח מתחלתה שלמים היא קמ"ל ומתוך פרש"י דפי' אלא אף היא נקבעת בפסח ונדחה משמע ששובר שלפי האמת ראוייה לפסח: ושלמים הבאין מחמת הפסח. לפי אותו לשון דפירש בקונטרס דהנך שלמים היינו חגיגת י"ד אין לחוש מה (שפירש) באלו דברים (דף ע"א: ד"ה לימד) דשלמים הבאים מחמת פסח בפרק כל הפסולים (זבחים דף לו.) היינו מותר פסח דהא כדאיתא והא כדאיתא: ואם עז הפסיק הענין. פירש ריב"א מדלא כלל אותו בהדי כשב אלא הפסיק הענין וכתבו לבדו ולא שינה בו כלום אלא דלא כתיב ביה אליה להכי כתביה למעוטי תמורת אליה: (תוספות)

לי קרא אלא לאו שנמצא קודם שחיטה והמיר בו אחר שחיטה תיבוא דרבא תיבוא אמר שמואל כל שבחטאת מתה בפסח קרב שלמים וכל שבחטאת רועה בפסח נמי רועה ורבי יוחנן אמר אין הפסח קרב שלמים אלא שנמצא אחר שחיטה אבל קודם שחיטה לא מתקיף לה רב יוסף וכללא הוא והרי חטאת שעברה שנתה דלרעה אלא דא"ר שמעון בן לקיש חטאת שעברה שנתה רואין אותה כאילו היא עומדת בבית הקברות ורועה ואילו בפסח כי האי גוונא קרב שלמים דתניא כשב רבבות את הפסח לאליה כשהוא אומר אם כשב לרבבות את הפסח שעברה שנתו ושלמים הבאין מחמת פסח לכל מצות שלמים שטונוים סמיכה ונסכים ותנופת זהו ושוק כשהוא אומר אם עז הפסיק הענין לימד על העז שאין טעון אליה א"ל כי קאמר שמואל באבודין בדחויין לא אמר ואבוד מי משכחת לה והרי אבודה בשעת הפרשה לרבנן דלרעה אלא דתנן הפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה והרי שתיין עומדות אחת מהן תקרב ושניה תמות דברי רבי וחכמים אומרים אין חטאת מתה אלא שנמצאת לאחר שנתכפרו בעלים הא קודם שנתכפרו בעלים רועה ואילו בפסח היכא דאבד דאבד ונמצא אחר חצות קודם שחיטה קרב שלמים שמואל כר' סבירא ליה דאמר אבודה למיתה אלא והא כל אבודה לרבי מותר ואילו בפסח היכא דאבד קודם חצות ונמצא קודם חצות רועה קודם חצות לאו אבוד הוא כדרבא דאמר רבא אבידת לילה לאו שמה אבידה אלא רועה לרבי היכי משכחת לה

רש"י יוכל אף לפני הפסח כן תמורת הפסח שנמלא לפני פסח (שני) תהא קריבה שלמים: תלמוד לומר הוא. פסח הוא הפסח כשר קרב ואין תמורתו קריבה לכו תמורת ההוא הקרב קא ממעט לאלה הכי קאמר יא תמורת פסח שאינה קריבה: פשיטא. ללך הרבה דהא הוקבעה ונדהה בפסח וע"ג לעלו אמר מהני' הא קא משמע לן דאיכא תמורה פסח ללך הרבה קרא מיהא לא איצטריך לאשמעין הכי: ה"ג אמר שמואל כל שבחטאת מתה כו' ור' יוחנן אמר אין הפסח קרב שלמים אלא שנמלא אחר שחיטה אבל קודם שחיטה לא. כל שבחטאת מתה חמש חטאות מתות הלכה למשה מסיני וכן לפניה והן מתות ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה וחטאת שנתכפרו בעליה על ידי האחרת שאבדה זאת ואחר כך נמלאת ושעברה שנתה ונהט שמואל גבי פסח סימנא ביה ואמר כל שבחטאת מתה חי מיתה הכי בפסח קרב שלמים וקא הלקא דעתך דלכולהו מתות דחטאת לאשכחון גבי פסח קרב שלמים דהיינו תמורת פסח ופסח שמתו בעליו ושכיפרו בעליו ושעברה שנתו קריבין שלמים: וכל שבחטאת רועה. לקמן מפרש מאי היא ומיתה ורעה לאו קולא וחומרם איכא בחלל מאודך והאי דנקט גבי מיתה דחטאת בפסח קרב וגבי רעה דחטאת בפסח רעה לאו טעמא קא יריב ביה דמשום דהכא מתה הכל קרב אלא סימנא בעלמא הוא: וכללל הוא. דכל שבחטאת רועה בפסח רועה: דיש לקיש. במס' תמורה בפרק ולד חטאת (דף כב.) וההם מותבי לה ממחנותיהן דההם דקחני ושעברה שנתה כו' ומתוך לה דהכי קחני שעברה שנתה ואבדה או אבדה] ונמלאת בעלת מוס: כאילו עומדה בבית הקברות. כל מקום שהיא רואין כאילו היא בבית הקברות שאין כהן נכנס שם לשוחטה ורעה עד שהסתאב ותימכר ויפלו דמיה נדה לשופרות שכתוב עליהן נדה ומקיימים בה את המזבח זה מדרשו של יהודה הכהן במסכת תמורה (דף קג:) שכל מותר חטאת ואשם לקיץ המזבח חוץ מחטאות מתות שהן הלכה למשה מסיני: כשב לרבי' כו'. קחני מיתה פסח שעברה שנתו קרב: ה"ג כי קאמר שמואל באבודין בדחויין לא אמר ובאבודין מי משכחת לה כו'. כי אמר שמואל כל שבחטאת מתה לאו חטובה קאי אלא שכיפרו בעליה לחודא שהיא על ידי איבוד ואמתו בעליה לא קאי ללא משכחת ביה רועה אלא שכיפרו בעליה לחוד קא משכחת ביה לרועה כדלקמן וגבי פסח נמי שכיפרו בעליו וכללל הוא דכל פסח שכיפרו בעליו בלחוד רועה אשם כיוצא בו בחטאת רועה וקרב שלמים אשם כיוצא בו בחטאת מתה אבל אשם חטאת דחוויה כגון עברה שנתה שעומדת בפנינו והרי היא דחוויה מהקריב לא אמר: והרי אבודה בשעת הפרשה. חטאת שאבדה עד שהפריש אחרת תחתיה ונמלאת קודם הקרבה השניה לרבנן דפליגי עליה דרבי במס' תמורה (דף כב.) וההם דלרעה אלא דתנן המפריש חטאת כו': אין חטאת מתה. משום כיפרו בעליה אלא האבודה בשעת כפרה ונמלאת אחר שנתכפרו הבעלים הא נמלאת קודם כפרה כיון דלאמרי רבנן לא מתה הויה לה מותר חטאת ורועה ודמיה לשופרות: ואילו בפסח. כי האי גוונא אבד בשעת הפרשה ונמלא קודם שחיטה אחר חצות: קרב שלמים. כו' זירא דלאמר קודם חצות ואחר חצות שנינו אלמא פסח שהיה לפנינו בשעת כפרה ובלבד שיהא אבוד בחצות קרב שלמים: שמואל כו' סבירא ליה. ורועה בחטאת דקאמר שמואל לקמיה מפרש והוא הדיון דמלי לחרזי שמואל כפרה סבירא ליה דלאמר קודם שחיטה שנינו ובפסח נמי אבוד בשעת הפרשה רועה ולקמן מפרש לה בלישנא אחרינא הכי: נמלא קודם חטאת. אפי' כו' זירא רועה דקבעתיה חטאת: קודם חטאת. שהיא עשה שאינה ראויה לו להקרבה: לאו אבוד הוא. ואפי' הפריש אחר תחתיו קודם שנמלא לאו (מיתה) אבוד חשיב ליה: דלאמר רבא. גבי חטאת אבידת לילה והפריש אחרת תחתיה בלילה ונמלאת (תחתיה) לאור הבוקר אפי' לרבי לאו למיתה חולא אלא לרעה הויה ללא שעת הקרבה היא: אלא רועה לרבי. באבודין היכי משכחת לה דחוקים כל שבחטאת רועה דשמואל: (רש"י)

תוספות אילימא שנמצא קודם שחיטה והמיר בו קודם שחיטה פשיטא למה לי קרא. וע"ג דקתני ליה במתני' לאשמעין דאיכא תמורה דלא קריבה מ"מ לא איצטריך להכי: פשיטא. השתא לא שייך דקרא אסמכתא בעלמא כדשני לעיל דאם כן קרא למאי אתא: אלא לאו שנמצא קודם שחיטה. תימה לישנא קמא מאי מקשה אביי לרבה מהך ברייתא והלא סיפא מסייעתא לו בהדיא כדמסיק השתא וזהו תימה לומר שלא ידע אביי סיפא דברייתא דמקשי מינה: אמר שמואל כל שבחטאת מתה כו'. שמואל כרבי זירא סבר דאמר חצות קבע מדא"ר יוחנן אין הפסח קרב שלמים אלא שנמצא אחר שחיטה והכי [דייק] לקמן: וכללא הוא והרי כו'. תימה דפריך אסיפא דמילתיה דכל שבחטאת רועה וארישא נמי איכא למיפרך דהא תמורת חטאת [אן] שמתו בעליה דלמיתה אלא ואלו בפסח אמר' במתני' דתמורת הפסח רועה אם המיר קודם חצות דקבעיה חצות וכן מתו בעליו אמר לקמן דאי מת קודם חצות דקבעיה חצות: רואין אותה כאילו היא בבית הקברות. נקט הכי משום דדחיית בית הקברות לאו דחיה היא וכמו כן עברה שנתה לא חשיב דחוי כמו מתו או נתכפרו בעליה: ורועה. פירש רש"י ויפלו דמיה לקיץ המזבח ממדרשו של יהודה ואין נראה לרבי' דלא נאמר מדרש יהודה אלא בהפריש מעות לחטאתו או לאשמו ונשתייר מהם או אבדו והפריש אחרים ואחר כך נמצאו דמה שנשתייר יפלו לנדבה אבל בכי האי גוונא שלא נתכפרו עדיין בעלים אמרינן תימכר ויביא אחרת בדמיה והביא ר"י ראה לדבריו דתנן בפרק ולד חטאת (תמורה דף כא:) ושאבדה אשם משכיפרו כו' ואם עד שלא כפרו בעליה תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא אחרת בדמיה והשתא בדחוייה גמורה כמו אבדה דמודי ריש לקיש לאחר כפרה דמתה קתני עד שלא כיפרו ויביא בדמיה אחרת בעברה שנתה דלאו דחוי גמור הוא דאף לאחר שכיפרו בעליה אינה מתה לא כל שכן שאם נסתאבה קודם כפרה דיביא אחרת בדמיה: קודם חצות לאו אבוד הוא. פירוש ובכי האי גוונא לא איירי שמואל דהא שנינו כי קאמר שמואל באבודין קאמר: אלא רועה לרבי היכי משכחת לה. דליכא למימר כגון שנאבדה בלילה דאבידת

ב צ דף

כדרבי אושעיא דא"ר אושעיא הפריש שתי חטאות לאחריות מתכפר באחת מהן ושניה תרעה והא אילו בפסח כי האי גוונא קרב שלמים אלא שמואל כו' שמעון סבירא ליה דאמר חמש חטאות מתות והא רועה לרבי שמעון לית ליה כלל שמואל נמי חזא קאמר כל שבחטאת מתה בפסח קרב שלמים ומאי קמ"ל לאפוקי מדר' יוחנן דאמר אין הפסח קרב שלמים אלא שנמצא אחר שחיטה אבל קודם שחיטה לא אלמא שחיטה קבע קמ"ל חצות קבע לישנא אחרינא ואילו בפסח היכא דאבד ונמצא אחר חצות קודם שחיטה יקרב שלמים שמואל כרבי ס"ל דאמר שחיטה קבע והא מדקאמר רבי יוחנן עלה אין הפסח קרב שלמים אלא שנמצא אחר שחיטה אבל קודם שחיטה לא אלמא שחיטה קבע מכלל דשמואל סבר חצות קבע אלא שמואל כרבי סבירא ליה דאמר אבודה למיתה אלא

והא כל אבודין ר' מתין ואילו בפסח היבא דאבד קודם חצות ונמצא קודם חצות רועה קסבר קודם חצות לאו אבוד הוא וקסבר חצות קבע: מתני' המפריש נקבה לפסחו או זכר בן שתי שנים ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנודה לשלמים

ר"ש לחצות. שאם תכבד האחת וביא חביתה והכל איכא לזקשוי הא לאו אבודה היא חלף דקא מוטיב ליה קושיא אחריתי: ה"ג והא חלו בפסח כי האי גוונא קרב שלמים. דהיינו מותר הפסח גמור שהרי לכך הופרש ואין כאן דחוי: חלף. לא תיבעי רועה בחטאת היבא משכחת לה דשמואל כ"ג ש"ס דלמחר במסכת המורה חמש חטאות מותרות הנזכרות למיתה מתות הן בכל ענינים שאתה מוצא וחוץ. שכיפרו בעליה ממה בכל שהיא בין שנמאלת קודם כפרה בין שנמאלת לאחר כפרה בין שהפרישה לחצות ממה הנותרת: והא רועה לר' שמעון ליה ליה. ומאי היא דקאמר שמואל כל שבחטאת רועה: שמואל נמי חדא קאמר כל שבחטאת ממה. דהיינו כיפרו בעליה מ"מ בפסח קרב שלמים ותו לא אמר מידי ועל כרחין כיון דכל אבודין בפסח קריבין שלמים ושמואל חדא קאמר מוקמינן לה כ"ג ש"ס דלוי כ"ו או כרבנן דלית להו רועה בחטאת מאי סימנא קא נקיט שמואל למימר חדא כל שבחטאת ממה בפסח קרב שלמים הלך אף הרועה בחטאת קריבה שלמים בפסח חלף השתא דכ"ג ש"ס הו' סימן ש"ס דלוי לך אבוד בחטאת שאינו מת ואין לך אבוד בפסח שאינו קרב: ומאי קא משמע לן. שמואל כיון דכל אבודין בחטאת מתין ותחת שמואל למימר כל אבודין בפסח קריבין שלמים מהנותחין היא הפסח שנמאלת אחר שחיתה ומתחילין לה לעיל אחר זמן שחיתה יקרב אלמלא קסבר האבוד בחטאת יקרב: לפוקי מדברי יוחנן. דפליגי עליה ואמר אין הפסח קרב שלמים חלף שנמאלת אחר שחיתה: חלף נמאלת קודם שחיתה. וע"ג דלבוד היה בחטאת רועה דשחיתה השניה קבעה ליה לוקמא בדחוי. קא משמע לן. שמואל דלמחר כל שבחטאת ממה וכו' שמעון דלמחר אבודה בשעת הפרשה ממה ואשמעינן שמואל אבוד בשעת הפרשה ובחטאת שהיא נקרא אבוד אפי' נמאלת קודם שחיתה חלף הוא דקבעיה בדחוי והשתא חלף. דלוקמנא לשמואל חדא קאמר ליכא לזקומא כל שבחטאת ממה חטאתו לה בעליה דהא כל מתו בעליה מתות ואלו פסח מתו בעליה אחר חטאת רועה וקבעיה חטאת וליכא למימר דכ"ב ליה שמואל חטאת לא קבעה דהא ר' יוחנן בר פלוגתיה דהא סברא אית ליה הלכך על כרחין באבודין מוקמינן ליה ועוד דר' יוחנן בר פלוגתיה אבודין פליג דקאמר נמאלת: הכי גרסינן לישנא אחריתא ואלו בפסח היבא דלמחר ונמאלת אחר חטאת קודם שחיתה קרב שלמים. ולעיל קא מיהדר והוי אבודה בשעת הפרשה לרבנן וכו' ואלו בפסח האבוד בחטאת והפריש אחר תחתיו ונמאלת זה אחר חטאת קרב שלמים כ"ו זיכר וע"ג דלבוד היה בשעת הפרשה: ומשני בלישנא אחריתא שמואל ככרה סבירא ליה דלמחר קודם שחיתה שנינו שהנמאלת קודם שחיתה רועה בפסח כרבנן בחטאת: ופרכינן והא מדלמחר ר' יוחנן עלה אין הפסח קרב שלמים חלף שנמאלת אחר שחיתה. מכלל דשמואל אמר אפילו נמאלת קודם שחיתה קרב שלמים ללא קבעה חלף חטאת קבעה וזה כיון דבחטאת אבוד היה קרב שלמים אלמלא לשמואל אבוד בשעת הפרשה חלף. שיהיה בשעת כפרה קרב שלמים: חלף שמואל כ"ו סבירא ליה. כלעיל עד קא משמע לן חטאת קבעה: מתני' או זכר בן שתי שנים. דלוינן רחוי לפסח: ירעה עד שיסתאב ויבא דמיו שלמים. דקבעיה הפרשה חלף ששמעיקרו דחוי הוא הרי הוא כקובע שנדהה שאין הוא עגמנו קרב שלמים חלף דמיו: (ר"ש י')

תוספות כדברי אושעיא דאמר הפריש שתי חטאות לאחריות כו'. מה שפרש"י דהוה מצי לאקשויי והא לא אבוד הוא אלא דאקשי' קושיא אחריתא לא נהירא דאין זה שוגיית הגמרא דאמאי דפריך שמואל רועה באבודה היכי משכחת לה לא משני מידי במאי דקאמר כד' אושעיא ונראה לר"י דרבי אושעיא דקאמר השניה תרעה בכל ענין קאמר ואפי' אבדה אחר כך דלא דמיא לשאר אבודין דמתין לרבי דשאר אבודין תחלת הפרשתן להקריבה וכשאבדו נדחו מהקריבה ובדיון הוא שימותו אבל מפריש ב' חטאות לאחריות תחלת הפרשתן לדחוי כמו שרועה בלא אבדה הכי נמי באבדה אי נמי איכא למימר דאפילו לא אבדה חשיב כאבדה הואיל וכשמפריש לא חזיא להקריבה חשיב לה אבודה ולא דמיא לאבודת לילה דהתם לא נדחת בשעה הראוי' להקריבה והוי כאילו כל שעה ראוי' להקריבה אבל הכא איכא חדא דאי דלא קריבה: הפריש שתי חטאות לאחריות. קשה לריב"א היכי דמי אי דאמר הרי זו חטאת וחזר ואמר הרי זו חטאת אין קדושה חל על השניה דאין אדם מביא שתי חטאות על חטא אחד ואי דאמר הרי אלו בחטאות האמר רבה במי שהוציאוהו (עירובין ד' ג.) כל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו ואפי' אחת מהן לא קדשה וע"כ אית לן למימר כגון שאמר אחת מהן תהא חטאת והאחרת לאחריות וקשה לן בשלא נאבדה החטאת אחת אמאי שני' תרע' והא לא הוקדשה אלא לאחריות החטאת דהיינו אם תאבד אבל אם לא נאבדה לא נתקדשה ונראה לר"י דכל כי האי גוונא גמירי לה דרועה: אלא שמואל כ"ו שמעון סביר' ליה. פרש"י דאי כרבי מאי סימנא דנקיט שמואל הלא אף הרועה בחטאת בפסח קריבה שלמים ולא נהירא לר"י דמאי קאמר הא באבודה לא משכחת לרבי דרועה דבהפריש שתי חטאות לאחריות פירש רש"י גופיה דלא אבוד הוא ומיהו לפירוש ר"י דפירש דר' אושעיא מייירי אפי' באבודה אתי שפיר ונראה לר"י דכ"ו שמעון נמי לא מתוקם אלא באבודין דאם לא כן תיקשי דנאבד קודם חצות ונמצא קודם חצות בפסח רועה ואבודת לילה דלאו אבודה (היא) בפסח קודם חצות מתה לרבי שמעון ואע"ג דלרבי שמעון אית ליה לקמן (ד' צח.) בעלי חיים אינן נדחין וסבירא ליה בפסח [דמית] אחר חצות קרב שלמים אע"פ שנדחה שמואל לא קסבר לה בהא כ"ו שמעון ורשב"ם מפרש דהא דשנינן כי קאמר שמואל באבודין בדחויין לא אמר שנויא דחיקא הוא והשתא דמשני סבר לה כרבי שמעון מתרץ מילתיה דשמואל כמשמעות הראשון דמייירי בין באבודין בין בדחויין והשתא לא מצי שמואל סבר ואפי' דאם כן קשיא חטאת שעברה שנתה והפריש שתי חטאות לאחריות דלרבי לאו למיתה אזלי ובפסח קריבה שלמים הלכך מוקי לה כרבי שמעון דאמר בכל חמש חטאות דלמיתה אזלי בכל ענין ואילו בפסח קרבי שלמים וע"ג דנאבד ונמצא קודם חצות בפסח רועה לשמואל דהא קתני לה בהדיא במתני' מיהו חד דז' באבד קרב שלמים כגון נמצא אחר חצות וה"ק בכל ענין שבחטאת מתה איכא צד דבפסח קרב שלמים וקא משמע לן לאפוקי מדברי יוחנן דבע"ל א לא הוה קמשמע לן מידי דבענינים אחרים מיתנו או במשנה או בברייתא דקרב שלמים ואין ר"י יודע מנא ליה לנמרא דלר' שמעון חמש חטאות מתות בכל ענין ויש לדקדק מדקתני בפרק שני דתמורה (דף טו.) רבי שמעון אומר חמש חטאות מתות ולד חטאת תמורת חטאת כו' ולא מפליג כדמפליג בריש ולד חטאת (תמורה דף כא:) במתני' באבדה בין כיפרו הבעלים ללא כיפרו ואיהו לא מפליג לא בהא ולא באחריו משמע דבכל ענין קאמר: המפריש נקבה לפסחו כו' ויביא בדמיה שלמים. אומר ר"ת דהא דקתני ויביא בדמיה שלמים היינו בשנשתיירה אחר הפסח כמו כולה בלא דלעיל אבל קודם הפסח יביא בדמיה פסח וכן מחלק בהדיא בברייתא בתמורה באלו קדשים (דף יט.): ויביא בדמיה שלמים. אבל היא עצמה אינה קריבה שלמים דיש דחוי בדמים כדאמר בגמרא שמתחלה לא הוקדשה ליקרב היא עצמה וא"ת ימכרה כמות שהיא בלא מום כיון שמעולם לא נתקדשה קדושת הגוף ואור"י דלא מביעיא מקדיש נקבה לפסחו דפסח קרב שלמים אחר הפסח והיא ראויה לשלמים אם תחלה הוקדשה לכך אלא אפי' מקדיש נקבה לאשמו אמו באלו קדשים (שם:) תרעה עד שתסתאב ותימכר ויביא אשם ואפילו רבי שמעון דאמר התם תימכר שלא במום מצי מודה הכא כדפרישית:

א - צח דף

המפריש פסחו ומת לא יביאנו בנו אחריו לשם פסח אלא לשם שלמים: **גמ'** אמר רב הונא בריה דרב יהושע שמע מינה תלת שמע מינה בעלי חיים נדחין וש"מ דחוי מעיקרא הוי דחוי ושמע מינה יש דחוי בדמים: המפריש פסחו וכו': ת"ר המפריש את פסחו ומת אם בנו ממונה עמו יביאנו לשום פסח אין בנו ממונה עמו יביאנו לשום שלמים לששה עשר ל"ו אין לט"ו לא קא סבר נדרים ונדבות אין קריבין ב"ט דמית האב אימת אילימא דמית קודם חצות בנו ממונה עמו יביאנו לשום פסח הא חלה אנינות עילויה מעיקרא אלא דמית אחר חצות אין בנו ממונה עמו יביאנו לשום שלמים הא קבעתיה חצות אמר (רבא)

לעולם דמית קודם חצות ומאי יביאנו לשום פסח לשום פסח שני אביי אמר לצדין קתני מת אחר חצות בנו ממונה עמו יביאנו לשום פסח מת קודם חצות אין בנו ממונה עמו יביאנו לשום שלמים רב שריבא אמר לעולם דמית לאחר חצות וכגון שהיה אביו גוסס בחצות רב אשי אמר לעולם דמית לאחר חצות ור"ש היא דאמר אין בעלי חיים נדחין רבינא אמר כגון שהפרישו אחר חצות ומתו בעלים אחר חצות וקא סבר חצות קבע: [מתני'](#) הפסח שנתערב בזבחים כולן ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי היפה שבהן ממין זה ובדמי היפה שבהן ממין זה [ויפסיד] המתור מביתו נתערב בבכורות ר"ש אומר אם חבורות כהנים יאכלו: גמ'

רש"י המפריש פסחו ומה. לקמיה מפרש אימת מיה: לא יבאנו לנו אחריו לשם פסח. דהוה ליה פסח שמתו בעליו ואין כאן מנויין: גמ' שמע מינה בעלי חיים נדחין. בהמה שנדחת בחיים דחוייה גמור שאף לכשנרצחיה למה שהיתה ראויה אינה קריבה אלא רועה דהא דתנן הרעה ולא קרבה שלמים היא גופה שזו היא דאיתיה כמתחלה שכל מותר פסח קרב שלמים ודלא כר"ש דלמר בעלי חיים אין נדחין צפיק שני שעירי (יומא דף סג:) דגמרינן מבעל מוס שנדחה ולכשעבר מומו נראה ומרישא נמי שמעינן לה אלא משום דמהא שמעינן הלה נקט לה הכא: ושמע מינה דחוי מעיקרא הוה דחוי. דהא נקבה או זכר בן שני שנים מתחלה לא נראה למה שהוקדש וקאמר ירעה ולא יקרב שלמים הוא עלמנו ואיכא למאן דלמר במסכת סוכה (דף לג:) דאין דחוי אלא הנראה ונדהה: ושמע מינה יך דחוי בדמים. כדפרישית: בכמה מקומות בגמ' מצינו לשון זה גבי הא דלמר רבי יוחנן בהמה של שני שוחטין הקדיש חיה והזר ולקח חיה קדושה ואינה קריבה שמע מינה הלה כו' כי הכא ובמסכת קדושין (דף ז:) ובזבחים (דף יב.) ולמדתי פירושה ממשכת כריתות (דף כז.) דגרס האם בלשון זה ש"מ קדושה דמים נדהה כלומר שמע מינה אפילו דבר שלא קדש תחלה להקריבה גופו אלא לדמיו כגון הקדוש חיה וחיה השני חולין דחוי ליקרב לגופו בתחלת הקדוש אינו קרב עוד לעולם דהואיל ונדהה ירעה ולא תימא אין דחוי בקדשים אלא הקדוש לגופו ונדהה מהקריב אבל קדושה דמים לא אלימא למימר ביה תורת דחוי ואי אחיה לה שעת הכשר הקריבה כגון הכא דחזר ולקח חיה הקרב והכא נמי הכי פרישנא לא יך דחוי בדמים כגון נקיבה לפסח לא חזיא גופה לפסח אלא כי אקדשה לדמים אקדשה ואידי דחוייה דלה חזיא לאקרובי גופה לדבר שהוקדשה לה אמרינן תדהה לעולם אפילו לאחר הפסח דכל מותר הפסח הוה שלמים ונקיבה לשלמים מחזר חזיא דקתני מתני' דמי שלמים אבל גופה לא אלימא אלימא קדושה דמים לומר בה תורת דחוי ולא אשכחן דפליגי תנאי בהא מילתא מיהו טובא אשמעינן תשובת רבנו ע"כ ותמיהא לי אמאי גרע ממונתה הפסח שראוי לפסח כדלמרינן בהאשה (לעיל דף פט:) ונדרתו ונייתי במותרי: בנו נמנה עמו. אם היה בנו נמנה עמו ועדיין יך לו בעלים: אי נימא דמית קודם חצות. וכו' ביום הא חל חצות עליה ברישא וכו' לא חייילא עליה חובבא דפסח להביאו בפני עצמן כדתנן (לעיל דף סא.) וכולן אין שוחטין עליהן בפני עצמן ומתני' קתני יביאנו למשמע הוא עלמנו: אלא דמת אחר חצות. דכיון דחייילא עליה דין פסח ברישא שוחט לעצמו ולא חיישין שמה יביאנה לבית הפסול דמזרז זהיר משום חובת פסח דחייילא עליה מעיקרא אבל כי חייילא חצות ברישא לא זהיר ובמת יום או יומים קודם לא מצי לאוקומא אלא סמא דמילתא בו ביום היו מפרישין פסחיהן: הא קבעתו חלות. לפסח ואידחי משלמים דהא תנן (לעיל דף סא:) הפסח העומד בחלות ולא הקריבו ירעה: לשם פסח שני. אם לא עשה את הראשון מפני חצותו: לצדין קתני. מת אחר חצות דחייילא עליה זמן חובבא דפסח ברישא וכו' נמנה עמו ונשאר לו בעלים יביאנו לשם פסח שני. אם לא עשה את הראשון מפני חצותו: לצדין קתני. מת אחר חצות דחייילא עליה זמן חובבא דפסח ברישא שוחטין עליו: ו"א הא חל עליה חצות ברישא. וכו' לא חייילא עליה חובבא דפסח דהא תנן (לעיל דף סא:) שוחטין על האונן ה"מ היכא דחייילא חובת פסח עליה ברישא והדר חל עליה חצות: שהיה אביו גוסס בחצות. ומת לאחר חצות בנו נמנה עמו יביאנו לשם פסח דהא חל עליה חובבא דפסח ברישא אין בנו נמנה עמו יביאנו לשם פסח שני. דלא קבעתיה חצות: לעולם דמית אחר חצות. ודקשיא לך היחד יקרב שלמים הא קבעתיה חצות ואידחי ר' שמעון היא דלמר בסדר יומא בפ' ב' שעירי (סג:) בעלי חיים אין נדחין אלא מחמת מוס או חתנן ומחיר שאינן ראויין אבל למה שהוה ראוי יקרב והאי חזי לשלמים: ה"ג רבינא אמר כגון שהפרישו אחר חצות ומתו בעליו אחר חצות. בנו נמנה עמו יביאנו לשם פסח דחובבא דפסח חייילא ברישא אין בנו נמנה עמו יביאנו לשלמים דכיון דנכחת עדיין לא הופרש אין כאן קבע דלחות וקסבר תנא דין חצות קבע ולא כל שאר זמן שחיתיה: מתני' הפסח שנתערב בזבחים. שלמה שלמים א' של פסח וא' של אשם וא' של עולה ונתערב הפסח ביניהן כולם ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי היפה שבהן עולה דשמה היפה עולה היה בדמי היפה שבהן אשם על הגנים עד שיגיעו לדמי היפה שבהן יפסיד מצינו משכו וא"ת הרי הוא מחולף שמציא שלמים בדמי האשם או בדמי העולה והרי קדושה הבהמה חלה על מעות דמיה ואין משנין מקדושה לקדושה כשכא לחללן להבהמות כך הוא עושה אם יפה שבהן עולה סלע מציא ג' סלעים מצינו ונוטל הסלע האחת ואומר כל מקום שהיא העולה הרי מחוללת על הסלע זו ויביא ממנו עולה ונוטל סלע השנית ואומר כל מקום שהיא האשם הרי הוא מחולל על סלע זו ומביא בו אשם וכן לשלמים: נתערב בזבחות. שמתן דמן ומתן דם הפסח שזה ואין טעוין תופת חזה וזוק ולא סמיכה ונסכים: ר"ש אומר. אם כל החבורה כולה כהנים היו יאכלו את כולם בו בלילה ויקרב פסח לשם פסח כל מקום שהוא והבכורות לשם כבוד בכל מקום שהן: גמ' (רש"י)

הוספות שמע מינה דחוי מעיקרו הוה דחוי. תימה לר"י דבפרק לולב הגזול (סוכה דף לג:) מסיק גבי לולב דדחוי מעיקרו לא הוה דחוי ויש לחלק בין דחוי מעיקרו דגבי מצות לדחוי מעיקרו דהקריבה ועוד דשאני התם דמעיקרא אפשר למעוטי בתקנתא ולא דחוי גמור הוא וא"ת מאי קמ"ל ר' יוחנן בפ"ק דקדושין (דף י:) גבי בהמה של שני שותפים דכל הנהו תלת מילי דמדקדק ממילתיה שמעינן ממתני' דהכא וי"ל דאכתי אשמעינן דעושה תמורה ותמורתה כיוצא בה אע"ג דאינה קריבה כלל והא דלא קאמר התם ושמ' דעושה תמורה כיוצא בה לא חשיב אלא מילי דדחיה וא"ת ונילף ממחוסר זמן דדחוי מעיקרא הוא ולא הוה דחוי ויש לומר דשאני מחוסר זמן דלא איתחיה מעולם לשום קרבן וזמן קבוע להיות ראוי ליום השמיני הלכך לא שייך למילף מיניה בעלמא: ושמע מינה יך דחוי בדמים. פרש"י בתשובתו דאפילו דבר שלא קדש מתחלה קדושת הגוף אלא לקדושת דמים דחוי הוא מלקרב לבסוף דלא תימא אין דחוי אלא בדבר הקדוש קדושת הגוף ונדחה מהקריבה אבל קדושת דמים לא אלימא למידחי ותימה לר"י הא כל דחוי מעיקרו הוה דחוי בדמים ואם כן כיון דאמר דדחוי מעיקרו הוה דחוי שמעינן נמי דיש דחוי בדמים ואור"י דמשכחת ליה דחוי מעיקרו בקדוש קדושת הגוף כגון ששחט וקיבל הדם בכלי שיש בו מים דראשון ראשון דחוי הוא הלכך אפילו לבסוף רבה הדם ויש בו מראית דם הוה דחוי ולהכי איצטרך תו לאשמעינן דאפי' בדמים יך דחוי ובפ"ק דקדושין (דף ז:) מפורש כל הצורך: הא חייילא עליה איננות. אף על גב דקרינא ביה לפי אכלו בלילה מכל מקום אינו יכול לשלח קרבנותיו כדאמרינן (זבחים דף צט:) שלמים בזמן שהוא שלם: (תוספות)

והא קא מיייתי קדשים לבית הפסול רבי שמעון לטעמיה דאמר מביאין קדשים לבית הפסול דתנן אשם שנתערב בשלמים רבי שמעון אומר ישחטו בצפון ויאכלו כחומר שבהן אמרו לו אין מביאין קדשים לבית הפסול ורבנן היכי עבדינן אמר רבא נמתין לו עד שיוממו ויביא בהמה שמינה ולימא כל היכא דאיתיה לפסח תחול עליה דהאי ואכיל להו בתורת בכור בעל מום: **מתני'** חבורה שאבד פסחה ואמרו לאחד צא ובקש ושחט עלינו ולחך ומצא ושחט והם לקחו ושחטו אם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו והם אוכלין עמו משלו והם אוכלין משלהן והוא אוכל משלו ואם אינו ידוע איזה מהן נשחט ראשון או ששחטו שניהם כאחד הוא אוכל משלו והם אינם אוכלין עמו ושלחן יצא לבית השריפה ופטורין מלעשות פסח שני אמר להן אם אחרתי צאו ושחטו עלי הלך ומצא ושחט והן לקחו ושחטו אם שלהן נשחט ראשון הן אוכלין משלהן והוא אוכל עמהן ואם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו והן אוכלין משלהם ואם אינו ידוע איזה מהן נשחט ראשון או ששחטו שניהם כאחד הן אוכלין משלהן והוא אוכל עמהן ושלו יצא לבית השריפה ופטור מלעשות פסח שני אמר להן ואמרו לו אוכלין כולן מן הראשון ואם אין ידוע איזה מהן נשחט ראשון שניהן יוצאין לבית השריפה לא אמר להן ולא אמרו לו אין אחראין זה לזה שתי חבורות שנתערבו פסחיהן אלו מושכין להן אחד ואלו מושכין להן אחד אחד אחד מאלו בא לו אצל אלו ואחד מאלו בא לו אצל אלו וכך הם אומרים אם שלנו הוא הפסח הזה ידיך משוכות משלך ונמנית על שלנו ואם שלך הוא הפסח הזה ידינו משוכות משלנו ונמנינו על שלך וכן חמש חבורות של חמשה חמשה ושל עשרה עשרה מושכין להן אחד מכל חבורה וחבורה וכן הם אומרים שנים שנתערבו פסחיהן זה מושך לו אחד זה מושך לו אחד זה ממנה עמו אחד מן השוק זה ממנה עמו אחד מן השוק זה בא אצל זה בא אצל זה וכך הם אומרים אם שלי הוא פסח זה ידיך משוכות משלך ונמנית על שלי ואם שלך הוא פסח זה

ידי משוכות משלי ונמנית על שלך: **גמ'** תנו רבנן אמר להן ואמרו לו אוכל מן הראשון לא אמר להן ולא אמרו לו אינן אחראין זה לזה

רש"י והא קא מיייתי קדשים לבית הפסול. לר"ש קא פריך דממעט בזמן אכילת הבשר וקורפו לנוהר עד בקר שלא כדון משום ספק פסח והל"ל ירעו פדיו הכבוד לשני ימים וליילה אחד: מביאין קדשים לבית הפסול. למעט בזמן אכילתו מוטב מלנתקו לרעייה: ישחטו בלפון. כחומר אשם ולא בשלמים בכל מקום ויאכלו כחומר שבהן כחורת האשם לזכרי להונה ליום וליילה לפניו מן הקלעים: לבית הפסול. שממעט בזמן אכילת השלמים אלא ירעו: ורבנן. דלחמי אין מביאין היכי עבדינן לפסח שנתערב בזכורות בשלמא גבי אשם שנתערב בשלמים או פסח שנתערב בעולה ואשם איכא למימר ירעו וימכרו ויביא בדמיהן אותן קרבנות כדלמחר ליעול בכל בכור נאמר בו לא תפדה ואין לו פדיון ואינו חופס את דמיו ואינו יוצא מקדושתו לחוב על המעות אלא נאכל בזמנו לכהן ופסח בר פדיון הוא ואינו נאכל בכל פדיון: ממתינו עד שיוממו ויביא בהמה שמינה. ביפה שבהן: ונימא כל היכא דאיתיה לפסח תיחול. קדושתיה אהך מעות ומיייתי בהך מעות שלמים כדון מותר הפסח: ואכיל להו. לכל התערובת: בתורת בכור בעל מום. ואין היא תורתו אין נשחט באטליו ואין נמכר באטליו ואין נשחט בליטורא ואם היה מכיר בפסח שפדה היה שוחטו ומוכרו באטליו אם יראה מתני' לא ובקש. את האבוד ושחטו עלינו: אם שלו נשחט ראשון. הואיל והם אמרו לו שחטו עלינו על שלו הם נמנין וקוב אין יוכלו להימנות על שלהן ושלחן ישרף דפסח בלא בעלים הוא ואוכלין כולן משלו: ואם שלהן נשחט ראשון הוא אוכל משלו. שהרי לא נמנה על שלהן והם אוכלין משלהן שהרי חזרו בהן מן האבוד ומשכו וידעו ממנה: והן אינן אוכלין עמו. שמה שלהן נשחט ראשון ונמשכו מזה: ושלחן יצא לבית השריפה. שמה שלו נשחט ראשון ואין נמנים על השני: ופטורין מפסח שני. דממה נפשך בראשון נימנו ואכילתו לא מעבדא: אמר להם אם איחרתיה שחטו עלי. יחיד שהלך לבקשו ואמר לבני חבורה אם איחרתיה שחטו עלי והמנונו עמכם והן לא אמרו שחטו עלינו: הוא אוכל עמהן. ואלו ישרף כדיון שהמנונו על שלהן הרי נמשך מן הראשון וחזר בו משליחותו: ואלו יצא לבית השריפה. שמה שלהן נשחט ראשון ונמשך משלו שהרי עשאו פטורין מפסח שני. ממה נפשך בראשון יצא: אמר להם. שחטו עלי אם איחרתיה ואמרו לו בקש ושחטו עלינו יאכלו כולן מן הראשון דהם שלוחין והוא שלהם: ואם אין ידוע איזהו נשחט ראשון. ישרפו שניהם ופטורין מפסח שני: אינן אחראין זה לזה. אין אחרינו וטענה זה על זה ואין זה זה חפשינו אינו נשחט ראשון אלא הן אוכלים משלהם והוא אוכל משלו: אלו מושכין להם אחד. מן הפסחים ואלו מושכין אחד: אחד. מבני חבורה זו בא לו אצל חבורה זו ואחד מוז בא לו אצל זה: וכן הם אומרים. לאותו יחיד הבא אצלן: אם שלנו הוא פסח זה. שמשכנו אצלנו ויפה בירכנו את שלנו משוך ידיך משלך והימנה עמנו על שלנו ואם שלך הוא פסח זה הרי אתה עליו וידינו משוכות משלנו ויהא לבני חבורה האחרת ונמנינו על זה שלך נמאל אם החליפו הרי זה הומשכו כל חבורה וחבורה משלהן ונמנו על אותו שביכרו וכן בני חבורה השניה אומרים ליחיד הבא אצלן ועל כרחיך כריך אחד מאלו לבוא אצל אלו ולימנות עמהן ולא אמרינן ימשכו אלו משלהן בכל מקום שהוא ואלו משלהן ויחזרו וימנו אלו על האחד ואלו על האחד משום דאמרינן בבביתא בגמ' בין לרבי יהודה בין לר' יוסי אסור לימשך כל בני חבורה מן הפסח להניחו בלא בעלים ועשאו כשהאחד מבני החבורה זו בא אצל החבורה האחרת ממה נפשך אין כאן פסח בלא בעלים אלא יפה בירכו הרי כל חבורתו עליו חוץ מן האחד שפירש מהן ומשך ידו ואם הם החליפו הרי הלך אחד מהם עם חבורה האחרת וכשמשכו גוהרתי את ידיהן ממנו נאמר הוא עליו: וכן חמש חבורות של חמש חמש. בני אדם שנתערבו פסחיהם כל חבורה וחבורה מושכים להם א' מן הפסחים וחמש חמש ששכל חבורה ותחלקין לחמשה פסחים שאם החליפו לא יחא כאן פסח שלא יחא אחד מבעליו הראשונים עליו: וכן הם אומרים. כשנעשו עתה חבורות חדשים אומרים הארבעה לאחד אם שלך הוא פסח זה ידי ארבעתינו מושכין מארבעה פסחיהן בכל מקום שהן ונימנינו עמך וכך הן חוזרין ואומרים לשני וכן הארבעה לכל א' שנתערבו וכן כל חבורה וחבורה: שנתערבו פסחיהן. ראובן ושמעון שנתערבו פסחיהן ראובן מושך לו אחד ושמעון מושך לו אחד ראובן הולך וממנה עמו את לוי מן השוק ואומר כל מקום שהוא פסח שלי הרי אתה ממנה עמו את יודיה מן השוק דעבשו יחא שנים עב על כל אחד כל מקום שהוא: זה בא אצל זה. ראובן בא לו אצל פסח שמשך לו שמעון ושמעון בא לו אצל פסח שמשך לו ראובן וכן אומר ראובן ליודיה ההשאר על פסח שביכר לו שמעון ואם שלך הוא פסח זה שפה בירר לו שמעון תחלה הרי ידי משוכות משלו והריני נמנה עמך על זה ואם שלי הוא פסח זה שלא כיווננו לבכר תחלה יפה ואין זה פסח שנימנית עליו עם שמעון הרי ידך משוכות משלך והמנה על זה ולבך הולך כל אחד להמנות אחד מן השוק שאם באו להתנות שבהן יחזיקו ולומר אם שלי הוא פסח זה ושלך שלך הרי יפה בירכנו ואם לאו הריני מושך משלך והמנה על שלך נמאל כשהוא נמשך משלו הרי הוא מניח פסחו כמות שהוא כלומר בלא בעלים שעדיין לא נמנה אחר עליו ואפי' לר' יוסי לית ליה והא ליכא למימר שימנה כל א' על של חבירו קודם שימשך משלו דהמנה על שני פסחים אין זה מנין: גמ' (כ"ט)

תוספות אין פירוש לקטע זה תוספות

דלא כר' יהודה דתניא [שמות יב-ד] ואם ימעט הבית מהיות משה מלמד שמתמעטין והולכין ובלבד שיהא אחד מבני חבורה קיים דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר ובלבד שלא יניחו את הפסח כמות שהוא א"ר יוחנן אפילו תימא רבי יהודה כיון דאמר רבי יהודה אין שוחטין את הפסח על היחיד מעיקרא לאמנוניי אחרינא בהדיה קאי וכאחד מבני חבורה דמי א"ר אשי מתניתין נמי דייקא דקתני וכן חמש חבורות של חמשה חמשה של חמשה אין אבל של חמשה וארבעה לא לאו משום דלא פייש חד מבני חבורה גביה שמע מינה:

רש"י מכאן אמרו. משני דבר כזה אמרו ופה שתיקה כו' שאילו אמר ואמרו השני און לו תקנה לא אמר ולא אמרו שניהן ראוין זה אובל משל כו'; לימא מהני. דקתני שנים שנתערכו פסחיהן כו'; ללא כר' יהודה. דבעי שיהא א' מבני חבורה הראשונה קיים עליו דלא ולחי אותן שנים שהביאו מן השוק אינו חשבינן מבני חבורה הואיל ולא היו בשעת לקיחתן ועל כרחיק רבי יהודה אבני שעת לקיחתו קפיד דאי אמוניין בחר הכי סגי מאי איכא בין דידיה לרבי יוסי וגמלא שאם הוחלפו בשעת שקיטה על ידי התנאי והמטקה אין אחד מן הראשונים קיים עליו ורישא דקתני דבעינו שהוחלפו מכל חבורה לכל הפסח טעמא משום דבעי דתניו ומימר אס שך הוא הפסח הזה ילינו משוכות משלנו וגמנונו על שך ואם לאו לחיכא חד מבעליו התם מאון קא ממני ליה והיאך יכולין לומר וגמנונו על זה בלא תשובה עליו: ואם ימעט. משמע אס רבא מהמעטין וגמנשוין ובלבד שיהא אחד מבני החבורה קיים דאם ימעט משמע שיש סויר: כמות שהיא. בלא בעלים ואם רבו כולם ליימשך ימנו עליו אחרים תהלה אבל לבני חבורה ראשונה לא קפיד קרא: כיון דאמר ר' יהודה. בפרקינן דלעיל (דף לזא). מעיקרא לאמוניו אחיניה עליה קאי ופיילו אין שם תערוכת הלכך זה הבא מן השוק וגמנה עליו בכל מקום שהוא היה אחד מבני חבורה ראשונה: מהני נמי דייקא. ד' יהודה היא: חמשה וארבעה לא. חמש חבורות שיש בהן אחת של ארבעה אנשים ואין בה כדי לתת חלק אחד לכל פסח ופסח לא שרי מהנתיקין: מ"ט לאו משום דלא פש אחד מבני חבורה גביה. שאם נחלפו פסחן של אלו לזו חבורה שנתחדשה אחרי כן שיש ארבעה מארבע חבורות ומאותה של ארבעה לא הי' בה דלרבי יוסי טעמא משום דלכריד אחד מבעליו שימנה בו את האחרון אבל חבורה ראשונה דעת לקיחה לא קפיד לפילו איכא בה חבורה של ד' נמי איכא תקנתא שימנו מן השוק אחד עמיהן בכל מקום שהוא פסחן וגמלאו עליו חמשה אנשים כדי לחלק אחד לכל פסח ופסח אלא שמעת מינה חבני חבורה קפיד: מהני' (רש"י)

תוספות אין פירוש לקטע זה (תוספות)

פרק עשירי - ערבי פסחים

דף צט - ב

מתני' ערב פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב ולא יפחתו לו מארבע כוסות של יין ואפילו מן המתמחוי: גמ' מאי איריא ערבי פסחים אפי' ערבי שבתות וימים טובים נמי דתניא לא יאכל אדם בערבי שבתות וימים טובים מן המנחה ולמעלה כדי שיכנס לשבת כשהוא תאוה דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר אוכל והולך עד שתחשך אמר רב הונא לא צריכא אלא לר' יוסי דאמר אוכל והולך עד שתחשך הני מילי בערבי שבתות וימים טובים אבל בערב הפסח משום חיובא דמצה מודה רב פאא אמר אפילו תימא רבי יהודה התם בערבי שבתות וימים טובים מן המנחה ולמעלה הוא דאסיר סמוך למנחה שרי אבל בערב הפסח אפילו סמוך למנחה נמי אסור ובערב שבת סמוך למנחה שרי והתניא לא יאכל אדם בערב שבת וימים טובים מתשע שעות ולמעלה כדי שיכנס לשבת כשהוא תאוה דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר אוכל והולך עד שתחשך אמר מר זוטרא מאן לימא לן דמתרצתא היא רש"י מהני' ערב פסחים סמוך למנחה. קודם למנחה מעט: לא יאכל. כדי שאיכל מלה של מנחה לחיובן משום היודר מנחה: ואפילו עני בשישראל לא יאכל. כלילי פסחים עד שיסב כדרך בני חורין זכר לחיכות במטה ועל העליון: ארבע כוסות. כנגד ארבעה לשוני גאולה האמורים בגלות מרכים והולחתי אתכם וגלחתי אתכם ולקחתי אתכם בפרשת וארא: ואפי'. מתפרנס מתמחוי של לדיקה רדיה עני שענינים דתני במסכת פאה (פ"ח מ"ז) מי שיש לו מזון ב' סעודות לא יטול מן התמחוי: גמ' כשהוא תאוה. ולא תבא סעודת שנה על השבע: לא צריכא. דקתני ערב פסחים לא יאכל עד שתחשך אלא לרבי יוסי דלמח הוכך ורוכל עד שתחשך: אפילו חומא. מהני' נמי רבי יהודה היא ובידין הוא דליתני ערבי פסחים לרבווי סמוך למנחה: מתשע שעות. היינו סמוך למנחה: משפחה (רש"י)

תוספות מהני' ערב פסחים אי גרסינן ערבי נוחא ואי גרסינן ערב ה"ק ערב ששוחטין בו פסחים א"י ערב פסח ראשון ושני: לא יאכל אדם. פירוש אפילו התפלל ומשום מצה כדאמרין בגמ' דבלא התפלל תפלת מנחה אפילו בשאר ימות השנה אסור כדתני בפ"ק דשבת (ד' ט:): וא"ת ומה לא יאכל אי מצה אפילו קודם נמי אסור כדאמרין בירושלמי כל האוכל מצה בערב הפסח כאילו בועל ארוסתו בבית חמיו ואי במיני תרגימא הוא אמר בגמרא (ד' קז:): אבל מטביל הוא במיני תרגימא וי"ל דאירי במצה עשירה דלא אסר בירושלמי אלא במצה הראויה לצאת בה חובתו ואוכלה קודם זמנה אבל מצה עשירה שריא וכן היה נוהג ר"ת: סמוך למנחה לא יאכל. ואם תאמר והא אמר בכל שעה (לעיל ד' מ.) בציקות של נכרים ממלא אדם כריסו מהם ובלבד שיאכל בזית מצה באחרונה והכא אסר ללאכול אפי' מבעוד יום וי"ל דבאותה הסעודה אדם נוהר ואינו אוכל כל שובעו כדי שיאכל מצה לתיאבון אבל מבעוד יום אין אדם נוהר ואוכל כל שובעו וסבר שעד הלילה יתאוה ואדרבה יהיה שבע יותר כי יתברך המאכל במעו והא דייק רבא לקמן (ד' קז:): דחמרא גריר דאי אמרת מיסעד סעיד בין הכוסות הללו אמאי ישתה אף על גב דבאותה סעודה נוהר מלאכול שובעו אבל בשתיה אי אפשר להזהר א"י מבין ראשון לשני דאיכא אגדתא והלל דייק דמי לסעודה אחרת: עד שתחשך. מקשי' אמאי איצטרדיך עד שתחשך פשיטא ועוד דבגמרא גבי שבתות

וימים טובים לא קטני ליה ואומר הר"י מקורבי"ל דגבי מצה דווקא בעינן עד שתחשך כדתניא בתוספתא הפסח ומצה ומרור מצותן משתחשך וטעמא משום דכתבי (שמות יב) ואכלו את הברש בלילה הזה ומרור איתקשו לפסח אבל סעודת שבת וימים טובים מצוי אכיל להו מבעוד יום כדאמר בפרק תפלת השחר (ברכות דף כו:): מתפלל אדם של שבת בערב שבת ואומר קידוש היום מבעוד יום ואומר מהר' יחיאל דכי מריך בגמרא מאי איריא ערבי פסחים כו' לא מצי לשנויי דנקט ערבי פסחים משום דבעי למיתני עד שתחשך דכבר אשמעינן באיזהו מקומן (זבחים ד' נו:): דקתני הפסח אינו נאכל אלא בלילה והכא אגב אורחיה תנייה בקוצר ורבינו יהודה תירץ אפילו אי בעינן גבי שבתות וימים טובים עד שתחשך הכא איצטריך למיתני דאתא לאשמעינן דאע"ג דשחיתת פסחים מבעוד יום אינו נאכל מבעוד יום כשאר קדשים וכן יש בירושלמי בריש מירקין תני ערב שבת מן המנחה ולמעלה לא יטעום כלום עד שתחשך: ואפילו עני שבישראל לא יאכל עד שישיב. דסלקא דעתך דהסיבת עני לא חשיבא הסיבה דאין לו על מה להסתב ואין זה דרך חירות ויש מפרשים דאדלעיל קאי עד שתחשך ואפילו עני שבישראל פירוש אפי' עני שלא אכל כמה ימים לא יאכל עד שתחשך: לא יפחתו לו. פי' רשב"ם גבאי צדקה וגרס לא יפחתו וכן נראה מדלא קתני לא יפחתו ל' יחיד וליכא למימר דיפחתו אד' כוסות קאי דאם כן הוה ליה למיתני ארבע כוסות בלא מ"ם והא דקאמר מן התמחוי לא ימנע מלקבל כדי לקיים ארבע כוסות. וארבע כוסות פירש רשב"ם כנגד ארבעה לשוני גאולה וכן יש בירושלמי: לא יפחתו לו מארבע כוסות. מתוך הלשון משמע קצת שאין נותנין לבניו ולבניו ביתו כי אם לעצמו והוא מוציא את כולם בשלו וסברא הוא דמאי שנה ארבע כוסות מקידוש דכל השנה שאחד מוציא את כולם ומיהו גם בקידוש שמה היה לכל אחד כוס כדמשמע לקמן (דף קו.) גבי חזיה לההוא סבא דגחין ושתי אבל בפרק בכל מערבין (עירובין דף מ:): גבי זמן משמע קצת שלא היה לכל אחד כוסו ועוד דאמר בגמרא (לקמן דף קח:): השקה מהן לבניו ולבניו ביתו יצא והוא דשתה רובא דכסא משמע דהם יצאו בשמינה דהא בעינן רובא דכסא ועוד דמשמע דלכתלה אין רגילות להשקותם מיהו יש לפרות בשיש להם כוס לעצמם אי נמי בבניו ובני ביתו קטנים מיירי שלא הגיעו לחינוך ואין אשתו בכלל ומיהו בגמרא משמע שצריך כל אחד ארבע כוסות דקתני (שם) הכל חייבין בארבע כוסות אחד נשים ואחד תינוקות אמר רבי יהודה מה תועלת לתינוקות ביין משמע דלתנא קמא צריך כוס אף לתינוקות ויש לפרות דחייבין לשמעי ברכת ארבע כוסות קאמר ומשום חינוך ונראה להחמיר ולהצריך ארבע כוסות לכל אחד והמחמיר צריך ליהרר שלא יהא כוסם פגום דאמר בגמרא (לקמן דף קה:): טעמו פגמו: מאי איריא ערבי פסחים. ואם תאמר אמאי לא משיני דתנא בפסח קאי כדמשיני בפרק כל שעה (לעיל ד' לו.) גבי פת עבה ויש לומר משום דבפסח קאי אין לו להניח ערבי שבתות דתדירי בכל שבוע אי נמי הכא דאיכא למיטעי ולמימר דווקא נקט ערב פסח משום חיובא דמצה לא הוה ליה למיתני ערב פסח וכן בריש מקום שנהגו (לעיל ד' נג:): איכא למיטעי דדוקא בערב הפסח אסור לעשות מלאכה משום קרבן: מן המנחה ולמעלה. והשתא סלקא דעתא דלאו דוקא אלא הוא הדין סמוך למנחה: (תוספות)

רשב"ם ערבי פסחים סמוך למנחה. מנחה קטנה קודם למנחה מעט חצי שעה בתחלת שעה עשירית דתנן (לעיל דף נח.) תמיד נשחט בשמנה ומחצה וקרב בתשעה ומחצה נמצאת מנחה קטנה בט' ומחצה וסמוך ליה היינו חצי שעה קודם בסוף שעה תשיעית ותחלת שעה עשירית: לא יאכל אדם כו'. כדי שיאכל מצה של מצוה לתיאבון משום הידור מצוה: ואפילו עני שבישראל לא יאכל. בערבי פסחים עד שישיב כדרך בני חורין במטה ועל השלחן זכר לחירות: ולא יפחתו לו. גבאי צדקה המפרינסין את העניים כדנתן (פאה פ"ח מ"ז) אין פוחתין לפני העובר ממקום כו' אלמא ליטעא דלא יפחתו אנבאי צדקה קאי והוא הדין נמי אם לא יתנו לו שצריך שיחזר בכל כחו אחרייו אלא אורחא דמילתא נקט שרגילין ליתן לו ארבע כוסות וסדרן מפורש לפנינו ומצינו בב"ר (פ' פה) רב הונא בשם רבי אבא אמר כנגד ארבע לשוני גאולה האמורין בבלות מצרים והוצאתי וגאלתי ולקחתיו והצאתי בפ' וארא: ואפילו. הוא מתפרנס מתמחוי של צדקה דהיינו עני שבעיניו דתנן במסכת פאה מי שיש לו מזון שתי סעודות לא יטול מן התמחוי אפילו הכי אם לא נתנו לו גבאי צדקה ימכור את מלבושו או ליה או ישכיר את עצמו בשביל יין לארבע כוסות: גמ' אפילו ערבי שבתות כו'. אליבא דרבי יהודה כדי שיהא קידוש וסעודת שבת חביב עליו: משום חיובא דמצה. שלא תהא הלכה לדורות אמרו לא זז משם עד שקבעו הלכה כר' יוסאי: אמר רב יהודה אמר שמואל אין תאכלו מצות: הכי גרסינן אפילו תימא רבי יהודה התם מן המנחה ולמעלה כו'. במילתיה דר' יהודה קתני מן המנחה ולמעלה ובמתניתין תנן סמוך למנחה: מתשע שעות ולמעלה.

דף ק - א

דילמא משבשתא היא א"ל מרימר ואיתימא רב ימר אלא איקלעי לפירקיה דרב פנחס בריה דרב אמי וקם תנא ותני קמיה וקבילה מיניה אי הכי קשיא אלא מחזורתא כדבר הונא ולרב הונא מי ניחא והאמר רבי ירמיה א"ר יוחנן ואיתימא א"ר אבהו א"ר יוסי בר רבי חנינא הלכה כר' יהודה בערב הפסח והלכה כר' יוסי בע"ש הלכה כר' יהודה בערב הפסח מכלל דפליגי רבי יוסי בתרווייהו לא הלכה מכלל דפליגי בהפסקה דתניא מפסיקין לשבתות דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר אין מפסיקין ומעשה ברשב"ג [ורבי יהודה] ורבי יוסי שהיו מסובין בענו וקדש עליהם היום א"ל רשב"ג לרבי יוסי ברבי רצונך נפסיק וניחוש לדברי יהודה חבירו אמר לו בכל יום ויום אתה מחבב דברי לפני רבי יהודה ועכשיו אתה מחבב דברי רבי יהודה בפני **[אסתור ת-ז]**. הגם לכבוש את המלכה עמי בבית א"ל א"כ לא נפסיק שמה יראו התלמידים ויקבעו הלכה לדורות אמרו לא זז משם עד שקבעו הלכה כר' יוסי: אמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה לא כר' יהודה ולא כר' יוסי אלא פורס מפה ומקדש איני והא אמר רב תחילתא בר אבדימי אמר שמואל כשם שמפסיקין לקידוש

רש"י משבשתא היא. והכי איבעי ליה למיתני מט' שעות ומחלה ואילך: וקא תנא קמיה. להך מתניתא הכי מט' שעות ולמעלה חלמא מתרלתא היא: אלא מחזורתא כרב הונא. וזו המנחה דקתני מתניתא קמיה סמוך למנחה קאמר: הלכה מכלל דפליגי להפסקה. הא דא"ר ירמיה הלכ' כר' יהודה בערב הפסח דמשמע דפליגי נמי רבי יוסי בערב הפסח להפסקה הוא דפליגי דלם התחיל ללכול אף בערב הפסח אינו מפסיק אבל להתחיל מודה ר' יוסי דאסור ומתניתין בהתחלה לרבי יוסי איצטריך דקמשמע לן דמוודה רבי יוסי בערב הפסח דלחן מתחילין: דתניא. דבהפסקה נמי פליגי: אין הלכה כרבי יהודה. דלאמר מפסיקין דמשמע עוקרה שולחן: ולא כרבי יוסי. דלאמר אין מפסיקין כלל: אלא פורס מפה. על השולחן ומקדש היום וחוזר ואוכל: (רש"י)

תוספות דילמא משבשתא היא. וברייתא קמיתא דקתני מן המנחה ולמעלה היא עיקר משום דלדידיה אתיא מתני' ככולי עלמא: ה"ג והאמר ר' ירמיה א"ר יוחנן ואיתימא רבי אבהו א"ר יוסי בר ר' חנינא ולא גרס רבי יוחנן א"ר אבהו דרבי אבהו תלמידיה דר' יוחנן הוה: מכלל דפליגי בהפסקה כדתניא. לא גרס דתניא דהא בברייתא לא פליגי בהפסקה דפסח אלא כדתניא גרס ומייתי כי הכי דפליגי בהפסקה דשבת הכי קים ליה דפליגי נמי בהפסקה דפסח ומורי רבינו יחיאל אמר דגרס דתניא דרייק מדקאמר ר' יוסי אין מפסיקין והיינו אפילו בערב הפסח דאין מתחילין דבע"ש שרי רבי יוסי אפי' להתחיל עוד נראה דאמר לקמן (ד' קב.) בני חבורה שהיו מסובין וקדש כו' וקתני פלוגתא דר' יהודה ורבי יוסי והתם סתמא קתני וקדש בין שבת בין פסח: מפסיקין לשבתות. פי' בעקירת... שולחן כדמוכח בסמוך והיינו שמרר ברכת המזון כדתניא לקמן (שם): ראשון אומר עליו ברכת המזון והוי רגילין ללכת השולחן לפני ברכת המזון כדאמר בפרק [ביצד מברכין] (ברכות דף סב.) סילק אסור מלאכול ולכן קאמר בסמוך דבעי לר' יהודה עקירת שולחן ולספרים דגרס לקמן ראשון אומר עליו קידוש היום ושני ברכת המזון היו עוקרין את השולחן לפני קידוש כדי להפסיק אלא שהקידוש עושה קודם לפי שאסור לשתות כוס של ברכת המזון בלא קידוש דע"כ עקירת שולחן אינו בין קידוש לברכת המזון מדקאמר פורס מפה ומקדש ופריסת המפה היא במקום עקירת שולחן לרבי יהודה: רבי יוסי אומר אין מפסיקין. וגומר כל הסעודה ומברך ברכת המזון ואח"כ מקדש כדמוכח בברייתא דלקמן (דף קב.) משמע דאין צריך לעשות סעודה לשם שבת דאי צריך מה לו להמתין יפסיק מיד וא"ת ואיך יעשו קידוש בלא סעודה הלא אין קידוש אלא במקום סעודה וי"ל דחשיב קידוש במקום סעודה כיון שמיד אחר הסעודה עושה קידוש ואותה סעודה עולה לו לסעודת שבת כדמוכח בתוספתא דקתני במילתיה דרבי יוסי ומזכיר של שבת בברכת המזון ומיהו קשה לר' יוסי איך יעשו ד' כוסות כיון שלא יקדשו אלא ברכת המזון ולא יעשו סעודה אחת וי"ל דיעשו ד' כוסות שלא כסדר הרגילין לעשות כוס ברכת המזון תחלה ואחרי כוס של קידוש וירקות ואחרי כוס ששתה אחר המזון ואחרי מרור ועל כוס רביעי הלל: אין מפסיקין. בהתחילו בהיות אירא דבהתחילו באיסור מודה ר' יוסי דמפסיקין ולרבי יהודה נמי דמפסיקין היינו כשכבר קידש היום כדמוכח בעובדא דמיתא דקתני וקידש עליה היום אבל הגיע שעת

מנחה אין מפסיקין והלכה כרבי יוסי ובערבי שבתות וי"ט אפי' להתחיל שרי כר' יוסי דרבי יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי כדמוכח בעירובין (דף מו:). ובערבי פסחים אסור להתחיל ואם התחיל אפי' בהיתר מפסיקין בברכת המזון דבהא פסקין כר' יהודה ומורי רבינו יחיאל אומר מדפסיק כר' יוסי בהפסקה בההוא עובדא מכלל דלכתחלה לא קר"ל כותיה ועוד כתב בה"ג דבע"ש אין להתחיל לאכול מן המנחה ולמעלה דאפי' ר' יוסי לא קאמר אלא דלא יפסיק אבל לאתחילי לא וע"כ ה"פ דלא קר"ל כרבי יוסי אלא להפסקה אבל לא להתחיל: שהיו מסובין והתחילו בהיתר שהרי רבי יהודה היה שם. ה"ג בתוספתא אמר לו א"כ לאל נפסיק וה"פ א"כ כיון שמחית לא נפסיק שמה ראו התלמידים: אלא פורס מפה ומקדש. פי' רשב"ם אדית ליה לשמואל דהלכה כר' יוסי אלא שבא להחמיר על דבריו שלא לומר סעודה קודם קידוש דאי לא תימא הכי שמואל דאמר כמאן דברייתא דקתני פורס מפה ומקדש לא מיירי בהפסקת אכילה אלא בבה להתחיל לאכול ובחנם דחק שמואל סבר כחכמים דהכי איתא בירושלמי רב יהודה בשם שמואל זו דברי ר' יהודה ור' יוסי אבל חכמים אומרים פורס מפה ומקדש וצריך לדקדק כמאן הלכה דאפי' דאמר ר' יוחנן לעיל הלכה כר' יוסי ובמי שהוציאוהו (שם ד' מז:). משמע דהלכה כר' יוחנן לגבי שמואל איכא חד לישנא דלא א"ר יוחנן ורב נמי סבר לקמן (ד' קה). כשמואל וקאמר שבת קבעה נפשה ואפי' דבשל סופרים הלך אחר המיקל היינו דוקא בשוין כדאמר בפ"ק דמסכת ע"ג (ד' ז:). (תוספות)

רשב"ם דילמא משבשתא היא. דה"ל למיתני מט' שעות ומחצה ולמעלה א"ן מן המנחה ולמעלה כדתינא בההיא קמייתא: אמר מרימר. לאו משבשתא היא: אלא קשיא. הך ברייתא בתרייתא דקתני מט' ולמעלה אלמא סמוך למנחה נמי קאמר רבי יהודה בערבי שבתות וי"ט וליכא לאוקומי השתא תניתין כרבי יהודה דמאי שנא ערבי פסחים דנקט בהו סמוך למנחה טפי משבתות וי"ט: אלא מחזורתא כרב הונא. דלרבי יוסי איצטריך ומן המנחה דקתני הך ברייתא סמוך למנחה קאמר: מכלל דפליג רבי יוסי בתרווייהו. אפי' בערב הפסח והיכי מוקי למתני' כר' יוסי: מכלל דפליגי להפסקה. הא דא"ר ירמיה הלכה כרבי יהודה בערב הפסח דמשמע דפליג נמי רבי יוסי בע"פ להפסקה הוא דפליג דאי התחיל לאכול אף בע"פ אינו מפסיק אבל להתחיל מודי ר' יוסי דאסור ומתני' בהתחלה ולר' יוסי איצטריך דקמ"ל דמודי ר' יוסי בערב הפסח דאין מתחילין: דתניא. דבהפסקה נמי פליגי: מפסיקין לשבתות. אם התחיל סעודתו בהיתר קודם המנחה והיה אוכל והולך עד שתחשך אפי' לר' יהודה מפסיק סעודתו מיד כשיחשיך ומקדש היום: וקדש עליהן. שהחשיך: ה"ג בתוספתא דברכות אמר לו רבן גמליאל לר' יוסי בר' רצונך שנפסיק וניחוש לדברי יהודה חבירו אמר לו בכל יום אתה מחבב דברי לפני יהודה ועכשיו אתה מחבב דברי יהודה בפני הגם לכבוש את המלכה עמי בבית אמר לו א"כ לא נפסיק שמה יראו כו': ברבי. כך קראו רשב"ג לר' יוסי בר חלפתא כלומר גדול הדור: הגם לכבוש. כלומר בפני אתה מביישי: אמר לו רשב"ג א"כ לא נפסיק כו'. שמעינן מהכא דבערבי פסחים אסור לאכול מסוף ט' שעות ולמעלה כסתם מתני' אבל בערבי שבתות וי"ט מותר לאכול מן המנחה ולמעלה דהא סתם לן תנא דמתני' כרבי יוסי מדנקט ערבי פסחים מכלל דבש"ס שרי וק"ל נמי (עירובין ד' מו:). הלכה כר' יוסי מחבירו דר' יוסי אפי' להתחיל ולאכול אחר ט' שרי בהדיא לקמן בשמעתין דאמר אלא הא דתניא ושיון שמתחילין אימת אי בע"ש הא פליג ר' יהודה ומיהו לענין הפסקה אין הלכה כר' יוסי בערבי פסחים אלא כר' יהודה שאם התחיל לאכול קודם ט' ונמשך אכילתו עד שחשיכה צריך לעקור את השולחן מיד כשיחשיך ולהחזירו לשם פסח ובשבתות ובי"ט לא יפסיק אלא פורס מפה ומקדש ואח"כ גומר סעודתו: לן כר' יהודה. דאמר דמפסיקין דמשמע עקירת שולחן: ולא כר' יוסי. דאמר א"כ להפסיק כלל אלא יגמור סעודתו אפי' משחשיכה ויברכו בהמ"א ואח"כ מביא לו כוס של לקידוש היום כדתינא לקמן בשמעתין אלא פורס מפה על המאכל כדין כל שבתות השנה שהביאו לחם על השולחן קודם קידוש כדתינא לקמן א"ן משום שילוק פתורא ואח"כ אומר קידוש היום על הכוס וזוהר ואוכל וגומר סעודתו ונראה בעיני דסי' לשמואל דהלכה כרבי יוסי כדקתני בברייתא שקבעו הלכה כמותו אלא שבא להחמיר על עצמו קצת שלא יגמור סעודתו ויקדש אח"כ אלא יקדש תחלה ואח"כ יגמור סעודתו דאלת"ה שמואל דאמר כמאן דהא ברייתא דקתני פורס מפה ומקדש לא קאי אהפסקת אכיל' כלל אלא בבא לקדש עתה ולאכול בשבת לבתחלה מיירי: (רשב"ם)

ב ק דף

כך מפסיקין להבדלה מאי מפסיקין לאו לעקירת שולחן לא למפה רבה בר רב הונא איקלע לבי ריש גלותא אייתו תכא קמיה פורס מפה וקידש תניא נמי הכי (ושוין) שאין מביאין את השולחן אלא אם כן קידש ואם הביא פורס מפה ומקדש תני חדא שוין שאין מתחילין ותניא אידך שוין שמתחילין בשלמא הא דתניא שוין שאין מתחילין משכחת לה בערב הפסח אלא הא דתניא שוין שמתחילין אימת אי נימא בערב שבת הא מיפלג פליגי לא קשיא כאן קודם תשעה כאן לאחר תשעה אותם בני אדם שקידשו בבית הכנסת אמר רב ידי יין לא יצאו ידי קידוש יצאו ושמואל אמר

רש"י כך מפסיקין להבדלה. אם היו מסובין בשבת עד הלילה מפסיקין לחלוטין ומנדלין: און מצידין את האולחן. לכולל משקדש היום אח"כ קידש: ואם הביא. קודם לכן אי נמי און מצידין את האולחן בערב הפסח אפילו מצעוד יוס אח"כ קידש כדלמך דלפי רבי יוסי מודה בערב הפסח: איקלע לבי ריש גלותא. והיו מסובין על האולחן בערב שבת וקידש עליהן היום ופרס מפה וקידש: ודי יין לא יצאו. שאם יש להם יין לשתות כתיבת חייבין לכרך כוסא פני הכוס פטורין בכרכת הכוס (על סתית) יין כלל כרכה מאחר שקדשו ממקומן: און (רש"י)

תוספות כך מפסיקין להבדלה. רב אית ליה לקמן דלהבדלה אינה קובעת ואם התחילו אין מפסיקין להבדלה פליג אשמואל: לאו לעקירת שולחן היינו ברכת המזון כדפרישית לעיל שהיו רגילין לסלק שהיו להם שולחנות קטנים שכל אחד אוכל על שולחנו והיו מסלקין מלפני כולם ולא מלפני המברך ואנו שאנו אוכלים בשולחן אחד אין נכון לסלק: איקלע פורס מפה וקידש. בהתחלת סעודה איירי כדפי' רשב"ם: ושוין. אי גרסינן ושיוין קאי ארבי יהודה ורבי יוסי כדפירש רשב"ם: שאין מביאין את השולחן אפי' קידש. והא דאמר בכל כתבי (שבת דף ק"ט): מצא שולחן ערוך מלאך טוב אומר כו' לא קשה דערוך הוא במקום אחר אך אין מביאין אותו למקום סעודה עד אחר קידוש ועכשיו שולחנות שלנו שהם גדולים יותר מדאי וקשה להביאם אחר קידוש שלא להפסיק כל כך בין קידוש לסעודה או רגילין לפרוס מפה ולקדש והטעם מפורש בשאלות כי היכי דתיתי סעודתא ביקרא דשבתא ויש מפרש זכר למן שלא היה יורד בשבתות וי"ט והיה טל מלמעלה ומלמטה והמן בינתים: ידי קידוש יצאו. אף על פי שלא שתו רק שיטעמו המברך או אפילו אחד מהם כדמוכח בסוף בכל מערבין (עירובין דף מ:). ולכתחלה צריך שיטעמו כולם ונראה דהלכה כשמואל דאמר אין קידוש אלא במקום סעודה ואפי' דבעלמא הלכה כרב באיסורי וגם ר' יוחנן סבר לקמן כרב הכא הלכה כשמואל דרב הונא ורבה ואביי כולהו סברי בסמוך אין קידוש אלא במקום סעודה וכן פסק במגילת סתרים והמקדש שדעתו לאכול במקום אחר יכול להוציא את האוכלים שם דלדידהו היו מקום סעודה וכן משמע דמסתמא אה מנני העיר היה מקדש בבה"ג ומוציא האורחים והיכא דליכא אורחים סמוך לבה"ג אין לקדש דהויא ברכה לבטלה דקי"ל כשמואל ואין לומר במקדש כאן על דעת שרונה לאכול במקום אחר מודה שמואל דיש קידוש והא דפליגי בסתמא מדפריך ולשמואל למה לי לקדושי בבי כנישתא ומיהו ממקום למקום בבית אחד כגון מאיגרא לארעא נראה דמודה שמואל אם קידש באיגרא כדי לאכול בארעא דחשיב קידוש במקום סעודה וכן מוכח בירושלמי דקאמר רבי יעקב בשם שמואל קידש בבית זה ונמלך לאכול בבית אחר צריך לקדש ר' אחא בשם ר' אושעיא אמר רב מי שסוכתו עריבה עליו מקדש ליל י"ט האחרון בביתו ועולה ואוכל בסוכתו א"ר בון ולא פליגי מאי העיר היה בשלל היה בדעתו לאכול בבית שקידש ומאי דאמר שמואל בשהיה בדעתו לאכול בבית שקידש והא דקאמר רבא פליגי היינו ממקום למקום בחי בית ולאו דוקא נקט בירושלמי קידש בבית זה ונמלך לאכול בבית אחר ויתיישב שלא יחלוק הירושלמי עם הש"ס שלנו. כתב בשם רב נטרוניא גאון בתשובותו מקדשין בבית הכנסת ונותן לתוך עיניו לרפואה כדאמר (ברכות ד' מג:). פסיעה גסה נוטלת אחד מת"ק מאור עיניו ואימת מהדרא ליה בקידושא דבי שימשי מיהו ולא העזרי תבוב דהאי רפואה מצו למיעבד בקידוש שבביתו: ידי יין לא יצאו. וחייבין לכרך. בביתם בפה"ג משום שנינו מקום אבל משמע אם קידש בביתו על שולחנו שוב א"כ לכרך על היין תוך הסעודה אפי' דסבר יש קידוש שלא במקום סעודה ולא שייך קידוש לסעודה א"כ אם הבדיל על שולחנו פטור מלברך על היין שנתן הסעודה אפי' דיש הבדלה שלא במקום סעודה לכ"ע והכא יש לדחות דאיכא למימר דלא פטר א"כ רוצה לשתות לפני המזון אבל תוך המזון לא פטר אך יש להביא ראיה מביא דמברכין (שם ד' מב.) דתן בירך על היין שלפני המזון פוטר את היין שלאחר המזון פי' שהיו רגילין לשתות אחר הסעודה לפני ברהמ"א משמע דכ"ש שפוטרי היין שבתוך המזון

שלא בא אלא לשרות אכילה שבמעיו ואפילו למאן דאמר התם בגמרא יין שבתוך המזון לא פטר יין שלאחר המזון היינו משום דאין יין שבא לשרות פוטר את היין הבא לשרות אבל יין שלפני המזון שבא לשרות עדיף טפי כ"ע מודו דפוטר את היין שבתוך המזון ועוד אם צריך לברך בתוך המזון מאי קאמר יין שלפני המזון פוטר את שלאחר המזון תיפוק ליה דפטרו יין שבתוך המזון למ"ד התם דפוטר ודוחק לומר בשלא שתי יין תוך הסעודה ואע"ג דהתם מוקי לה בשבתות וי"ט ובשעת הקזת דם שאדם קובע סעודתו על היין ה"ה בחול נמי אם דעתו לשתות יין בתוך הסעודה אלא נקט שבתות וי"ט דאז רגילות לקבוע סעודתו על היין ותדע דבי"ט א"ס נמלך ואין בדעתו לשתות יין לא פטר משמע דהכל תלוי בדעתו הלכך אם בירך על היין לפני המזון ודעתו לשתות בתוך המזון א"צ לברך אחריו על הגפן ולא תוך המזון בפה"ג אבל אם נמלך אינו פוטר וגם צריך לברך אחריו ברכה מעין שלש : (תוספות)

רשב"ם כפ מפסיקין להבדלה. אם היו מסובין בשבת עד הלילה מפסיקין אכילתן ומבדילין: מאי לאו עקירת שולחן. ומדקאמר כשם שמפסיקין מכלל דלא סגי במפה: ה"ג רבה בר בר חנה איקלע לבי ריש גלותא אייתו תכא לקמיה פרס מפה וקידש תניא נמי הכי. ולא גרסי' ושוין אלא ה"ג אין מביאין בו' והכי פירושה רבה בר בר חנה איקלע לבי ריש גלותא ולא היו אוכלין קודם חשיכה ולאחר שיצאו מבית הכנסת החשיך אייתו תכא לקמיה הביאו את הפת על השולחן כמו שאנו עושין קודם קידוש פרס מפה על הלחם ואח"כ קידש לפי שברצונו לא היו מביאין את הלחם על השולחן עד לאחר קידוש כדתניא לקמיה לפיכך פרס מפה על הלחם והיינו בעין סילוק שולחן וכמי שאינו דומה וראיה לדבר שכן עושין דקתני' מתני' (לקמן דף קיד). מאזג לו כוס ראשון ואח"כ הביאו לפניו ירקות וחזרת מטבל בחזרת מכלל דעד השתא לא אייתי וטעמא דכפריש בשאלות דרב אחאי גאון בפרשת וישמע יתרו וכתוב בהו הכי וקורבי תכא מקמי דליקדיש לקדושה דשבת לא מקריבין מ"ט כי היכי דתיתי סעודה ליקרא דשבתא והיכי דקריבו לא מסלקינן ליה אלא פורס עליו מפה ומקדש דתניא ושיון שאין מביאין את השולחן א"כ קידש ואם הביא פורס עליו מפה ומקדש והיכא דאתחיל סעודתא מדאנהר בעמלי שבתא וקדיש עליה יומא פורס מפה ומקדש ומטעם זה נהגו לפרוס מפה ללחם עד לאחר קידוש בשבתות וי"ט. ויש מפרשין אלא בתחלת אכילת לילי שבת: ושוין. לא ידענא אהיכא קאי ואיכא למימר ושיון רבי יוסי ור' יהודה דפליגי בהפסקה הכא מודי ר' יוסי דלכתחלה מיהת אין מביאין קודם קידוש אע"פ שלא אכלו עד לאחר קידוש ואית דמפרשי ושיון ב"ש וב"ה דפליגי באלו דברים (ברכות ד' נא:): דאמרי ב"ש נוטלין לידים ואח"כ מוזגין את הכוס לקידוש וב"ה אומרים איפכא אפ"ה היכא דנטל ידיו מודין ב"ש דאין מביאין את השולחן עם האוכלין אלא א"כ קידש וכדפרישית טעמא לעיל ונראה בעיני דאידי דאמרינן לקמיה תנא חזא שיון שאין מתחילין בו' שיבשו למעלה הספרים וכתבו נמי ושיון שאין מביאין בו' וטעות הוא בידם ולא גרסי' ליה: תני חזא שיון. ר' יהודה ורבי יוסי דפליגי לעיל בין באכילת ערב שבת מן המנחה ולמעלה בין בהפסקה: שאין מתחילין. לאכול מן המנחה ולמעלה: משכחת לה בערב הפסח. נדקאמרת דאפי' רבי יוסי מודי בערב הפסח: כאן קודם תשעה. שיון שמתחילין לאכול ומשחתהו בהיתר אוכלין עד שתחשך אפילו לרבי יהודה: כאן לאחר ט'. הוא דפליגי דלרבי יהודה אין מתחילין כדתניא לעיל בהדיא לא יאכל אדם בערבי שבתות ובערבי ימים טובים מט' שעות ולמעלה בו' רבי יוסי אומר בו': שקידש בבהכ"ג. הוא קידוש שבתא שליח ציבור בלילי שבתות ומים טובים בבהכ"ג: ידי קידוש יצאו. אע"פ שלא שתי דקידוש דהמקדש צריך שיטעום אם לא טעם אלא א' מהם יצאו כולן ידי חובתן כדמוכח בעירובין בשילהי בכל מערבין (ד' מ:): ומיהו לכתחלה צריך שיטעמו כולן ולא צריכין תו לאקדושי בביתן דלא בעי רב קידוש במקום סעודה הלכך אע"ג דלא אכלו בבית הכנסת נפקי: ידי יין לא יצאו. שאם יש להם יין בביתם לשתות חייבין לברך בפה"ג שאין פטורין בברכת הכוס של שתיית יין ששתו בבהכ"ג מאחר שקרו ממוקמן דה"ל היסח הדעת וצריך לברך אבל המקדש בביתו על שולחנו בשבת א"צ לברך על היין שבתוך הסעודה שהרי פטורין יין שלפני הסעודה כדתנן בכיצד מברכין (ברכות ד' מב.) בירך על היין שלפני המזון פטר את היין שלאחר המזון ומוקי לה בגמרא בשבתות ובימים טובים הואיל ואדם קובע סעודתו על היין: (רשב"ם)

דף קא

אף ידי קידוש לא יצאו אלא לרב למה ליה לקדושי בביתיה כדי להוציא בניו ובני ביתו ושמאל למה לי לקדושי בני כנישתא לאפוקי אורחים ידי חובתן דאכלו ושתינו וגנו בני כנישתא ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל אין קידוש אלא במקום סעודה סבור מינה הני מילי מבית לבית אבל במקום למקום אחד ביתא לא אמר להו רב ענן בר תחליפא זימנין סגי אין קידוש אלא במקום קמיה דשמואל ונחית מאיגרא לארעא והדר מקדש ואף רב הונא סבר אין קידוש אלא במקום סעודה דרב הונא קדיש ואיתעקרא ליה שרגא ועיילי ליה למניה לבי גנייה דרבה בריה דהוה שרגא וקדיש וטעים מידי אלמא קסבר אין קידוש אלא במקום סעודה ואף רבה סבר אין קידוש אלא במקום סעודה דאמר אביי כי הוונא בי מר כי הוה מקדש אמר לן טעימו מידי דילמא אדאזליתו לאושפיזא מתעקרא לכו שרגא ולא מקדש לכו בבית אכילה ובקידושא דהכא לא נפקיתו דאין קידוש אלא במקום סעודה איני והאמר אביי כל מילי דמר הוה עביד כרב לבר מהני תלת דעביד כשמואל מתירין מבגד לבגד ומדליקין מנר לנר והלכה כר"ש בגרירה דתניא ר"ש אומר גורר אדם מטה כסא וספסל בשבת ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ כחומרין דרב הוה עביד כקולי דרב לא הוה עביד ור' יוחנן אמר אף ידי יין נמי יצאו ואזדא ר' יוחנן לטעמיה דא"ר חנין בר אביי א"ר פדת אמר ר' יוחנן אחד שינוי יין

רפ"ז קידוש אלא במקום סעודה. ואם קידש ולא סעד לא ילא ידי קידוש: ממקום למקום. מבית לעלמה לא ריך לחזור ולקדש אם קידש שבת צבית והלך לחכול בעלמיה: דילמא מיתעקרא לכו שרגא. ולא תאכלו ואפי' אתם הולכים לןן בלא אכילה בקידושא דהכא לא נפקיתו ידי קידוש (היוס) דלון קדוש בו': כל מילי דמר. רבה: כחומרין דרב הוה עביד. כר מהני תלת דעביד לקולא כשמואל: כקולי דרב. כגון קידוש לא בעידי: ה"ג וכי יוחנן אמר אף ידי יין נמי ילאו: אחד שינוי יין. שהביאו לו יין מחכית אחרת: (רפ"ז)

תוספות אין ידי קידוש לא יצאו. דאין קידוש אלא במקום סעודה משום דכתיב וקראת לשבת עונג. כלומר במקום קריאת קידוש שם תהא עונג: ולשמואל למה לי לקדושי בני כנישתא. לרב צריך לקדושי בני כנישתא להוציא כל אותם שאין להם בני בית שלא יצטרכו לקדש בביתם: דאכלו ושתינו וגנו בני כנישתא. וא"ת והא אמרי' בפ' בני העיר (מגילה דף כה.) בתי כנסיות אין אוכלין בהן ואין שותין בהן אע"ג דאכלה ושתייה של מצוה מותר דאמרי' בירושלמי שהיו אוכלים שם בקידוש החדש וגם עכשיו והגויין לשתות כוס הבדלה וברית מילה מ"מ שאינה של מצוה ושינה אסור ואפי' בשל בבל אין אוכלין בהן דקאמר התם רבינא רב אבהו שאל היו רוצים ליכנס בבית הכנסת מפני הגשמים אי לאו משום דשמעתא בעיא צלותא והא דקאמר התם בתי כנסיות של בבל על תנאי עשוין היינו לאחר שחזרו שאין נוהגין בהן קידוש וי"ל דלאו דוקא בני כנישתא אלא חדרים שהיו סובכין לבית הכנסת קרי בי כנישתא ומשם היו שומעים הקידוש ולפי מה שפירשתי דמקום למקום אחד בית כשדעתו לאכול במקום אחר יש קידוש בו' אתי שפיר: אבל במקום למקום אחד ביתא. פ' מחדר לבית או מבית לעלמה כמו מאיגרא לארעא אבל מפניה לפניה יש קידוש כי היכי דלא חשבו שינוי מקום בסמוך ולקמן גבי שינוי מקום דקאמר לא שנו אלא מבית לבית ומיהו שני מקומות אחד בית קרי ליה מבית לבית ומיהו י"ס דגרסי' הכא מפניה לפניה בו': טעימו מידי. נראה דהיינו טעימת לחם כדאמרינן בפ"ג דשבעות (דף כב:): כדאמרי אינשי ניטעום מידי ואזלי ואכלי ושתינו ואם מועיל מיני תרגימו להשלים י' סעודות שבת כמו בסוכה היינו דוקא בסעודה שלישית אבל לא בסעודת ערבית ושחרית שהם עיקר כבוד שבת: ובקידושא דהכא לא נפקיתו. ומה שלא היה מקדש על סעודת שבת שלא לאכול בלא נר כדפי' בקונטרס היינו משום שיכולו לעשות למחר שלש סעודות או שמה ויכולו לאכול במקום שיש שם נר ואין יין: מתירין מבגד לבגד. ואע"ג דשמואל אית ליה בפ' התכלת (מנחות דף מא.) כלי קופסא חייבין בניצית מודה אם אין ציצית לכל בגדיו שיתיר ציצית מבגד שמניעו ליתן בגדו שרוצה ללבוש ותהא המצוה עליו: והלכה כר"ש בגרירה. קשה תיפוק ליה משום דרבי יוחנן סבר כר"ש דפריך בכמה דוכתי (שבת דף פא:): והא א"ר יוחנן הלכה כסתא משנה ותנן זיר חופף ומפספס בו' אלמא ס"ל דדבר שאין מתכוין מותר י"ל שמה רבי יוחנן לא סבר לה כוותיה בגרירה לפי שקרוב לעשות חריץ ודמי לפסיק רישיה: ורבי יוחנן אמר אף ידי יין יצאו. ומיירי ששתו בבית הכנסת אע"ג דלענין קידוש יצאו בשמיניה כדפי' לעיל לענין יין לא פטר אא"כ שתה דהוי הפסק

כדאמרי' בפ' כיצד מברכין (ברכות דף מ.) גבי המוציא שאם הפסיק שצריך לחזור ולברך: שינוי יין א"צ לברך. מיהו הטוב והמטיב צריך לברך כדאמרינן בהרואה (שם) דף נט: ופי' רשב"ם דזוקא היכא דמשובח מן הראשון וכן בהלכות גדולות וכן משמע בירושלמי דסוף כיצד מברכין דקאמר אבא בר רב הונא אמר יין חדש וישן צריך לברך שינוי יין אין צריך לברך שינוי מקום צריך לברך היסח הדעת כמו שהוא שינוי מקום משמע שרובה לומר דין חדש וישן צריך לברך לפי שהישן טוב מן החדש אבל שינוי יין סתם אין צריך לברך כיון שאין ידוע שהשני משובח מיהו עובדא דבתר הכי פליג עליה דקאמר דעל כל חבית וחבית מברך מה היה מברך ואמר רבי יצחק בשם רבי ברוך הטוב והמטיב משמע בכל ענין אפילו מטבא לבישא מיהו יש לדחות שהיה מברך לפי שלא היה מכירו אבל אם ידוע שהשני גרוע לא ונראה דאפילו השני גרוע מברך דעל ריבוי יינות הוא מברך ובלבד שלא יהיה האחרון רע יותר מדאי שאין יכולין לשתותו אלא מדוחק וצריך לברך הטוב והמטיב בין בשעת סעודה בין שלא בשעת סעודה ויחיד אין צריך לברך אי ליכא אחרינא בהדיה כדמוכח בהרואה (שם) דזוקא ביין מברכין לפי שזיבולו כרמיהו בדמיהו של ישראל הטוב שלא הסריחו והמטיב שינתו לקבורה: (תוספות)

רשב"ם אף ידי קידוש לא יצאו. כשפשיטן טעמיה לקמיה אין קידוש אלא במקום סעודה דכתיב (ישעיה נח) וקראת לשבת עונג במקום שאתה קורא לשבת כלומר קרייה דקידוש שם תהא עונג ומדרש הוא אי נמי סברא היא מדאיבעי קידוש על היין כדתיניא לקמן (דף קו.) זכורו על היין מסתמא על היין שבשעת סעודה הוקבע דחשיב: אין קידוש אלא במקום סעודה. ואם קידש ולא סעד באותו מקום לא יצא ידי קידוש: ה"מ. דאין קידוש אלא במקום סעודה אלא מבית לבית אבל ממקום למקום מבית לעליה א"צ לחזור ולקדש: איתעקרא ליה שרגא. נפל הנר וכבה קודם שאכל: לבי גנא דרבה בריה. בית חופת בנו שהיו שם נרות דולקין בבית המשתה: מר. רבה: כי הוה מקדש. ואנו רוצין היינו ליפטר משם ויליך לביתנו: דילמא מיתעקרא לכו שרגא. ולא תאכלו ואפי' אתם הולכין לישן בלא אכילה בקידוש דהכא לא נפקיתו ידי קידוש כו': כל מילי דמר. רבה: מתירין מבגד לבגד. מתירין ציצית של טלית זו ונותנין אותם לטלית אחרת: מדליקין. מנר חנוכה לנר אחרת של חנוכה וא"צ להדליק בנר אחרת שאינה של חנוכה: והלכה כר"ש בגרירה. גורר אדם מטה כסא וספסל כו' דדבר שאין מתכוין מותר והני ג' מילי פלוגתא דרב ושמואל בבמה מדליקין (שבת דף חב.) וכולהו עביד רבה כשמואל והכא אמאי עביד כשמואל להצריך קידוש במקום סעודה הואיל ובכל מילי עביד כרב בר מהני תלת ומשני כחומרי דרב עביד בר מהני תלת דעביד כשמואל לקולא וכגון קידוש דקולי דרב לא עביד ואע"ג דתיניא (עירובין דף ו:) העושה כחומרי ב"ש כקוליהו וכחומריהו כו' הא קי"ל ה"מ היכא דסתין אהדי כגון כמה חסרון בשרה כו' ואמר שמואל וכן לטריפה דחומרא דהתם קולא הוא הכא וקולא דהתם חומרא הוא הכא ומהכא שמעינן דלהלכתא כשמואל דאין קידוש אלא במקום סעודה והמקדש לאחרים חוץ מביתו נראה בעיני שאין צריך לסעוד שם שאפילו לא סעד שם יצאו בני אותו הבית לדלידהו חוץ מקום סעודה: ה"ג ורבי יוחנן אמר אף ידי יין נמי יצאו. שאין צריך לחזור ולברך על היין שבתוך הסעודה שהרי לא הסיח דעתו וביציאתו מבנה"כ ע"ש עדיין דעתו לאכול ולשתות בביתו: אחד שינוי יין. שהביאו לו יין מחבית אחרת ויש לו טעם משונה או גרוע או משובח אין צריך לברך שנית על היין אבל הטוב והמטיב מיהו מברך אם משובח מן הראשון כדאמרי' בהרואה (ברכות דף נט:.) אמר רב יוסף אמר רבי יוחנן א"ע"פ שאמרי שינוי יין אין צריך לברך אבל אומר הטוב והמטיב ושינוי יין היינו מחבית אחרת כדאמרינן בברכות ירושלמי בפרק כיצד על כל חבית וחבית שהיה פותח היה מברך עליה ומה היה מברך ואמר רבי יצחק בשם רבי אומר ברוך הטוב והמטיב: (רשב"ם)

ב קא דף

ואחד שינוי מקום א"צ לברך מיתבי שינוי מקום צריך לברך שינוי יין אין צריך לברך תיובתא דרבי יוחנן תיובתא יתיב רב אידי בר אבין קמיה דרב חסדא ויתיב רב חסדא וקאמר משמיה דרב הונא הא דאמרת שינוי מקום צריך לברך לא שנו אלא מבית לבית אבל ממקום למקום לא א"ל רב אידי בר אבין הכי תנינא ל' במתניתא דבי רב הניק ואמרי ליה במתניתא דבי בר הניק כוותיך ואלא רב הונא מתניתא קמ"ל רב הונא מתניתא לא שמיע ליה ותו יתיב רב חסדא וקאמר משמיה דנבשיה הא דאמרת שינוי מקום צריך לברך לא אמרן אלא בדברים שאין טעונין ברכה לאחריהן במקומן אבל דברים הטעונין ברכה לאחריהן במקומן אין צריך לברך מאי טעמא לקיבעא קמא הדר ורב ששת אמר אחד זה ואחד זה צריך לברך מיתבי בני חבורה שהיו מסובין לשתות ועקרו רגליהן לצאת לקראת חתן או לקראת כלה כשהן יוצאין אין טעונין ברכה למפרע כשהן חוזרין אין טעונין ברכה לכתחלה כד"א שהניחו שם זקן או חולה אבל לא הניחו שם לא זקן ולא חולה כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע כשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחלה מדקתני עקרו רגליהן מכלל דבדברים הטעונין ברכה לאחריהן במקומן עסקין וטעמא דהניחו שם זקן או חולה הוא דכשהן יוצאין אין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין אין טעונין ברכה לכתחלה אבל לא הניחו שם זקן או חולה כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחלה קשיא לרב חסדא אמר רב נחמן בר יצחק

רשב"ם א"ל לברך. שניה על היין: במקום למקום. מבית לעליה: בדברים שאין טעונין ברכה לאחריהם. כגון מים או פירות שאין טעונין ברכה חסובה בפני עצמן כגון (שבת המוסיף) דזולא כיון דעמד והלך למקום אחר עמידתו זו היא גמר סעודתו והך סעודה אחריתו היא וכריך לברך בתחלה: אכל דברים הטעונים ברכה לאחריהם במקומן. כלומר ברכה חסובה בפני עצמן כגון שבעת המינים הואיל ולא בירך אחריהן ועמד ליהך למקום אחר לסעוד על קביעות הראשון הלך לברך אחריהם ברכה אחת על שהיה ולפניהם נמי אין כריך לחזור ולברך: לקיבעיה קמא הדר. כלומר על דעת סעודה הראשונה הוא אוכל עכשיו כשיסי סעודתו: אחד זה ואחד זה. בין טעונין ברכה לאחריהן במקומן בין שאינן טעונין ברכה לאחריהן: כשהן יוצאין אין טעונין ברכה למפרע. כלומר לברך ברכה של אחריהן הואיל ועתידין לחזור: ה"ג כד"ל כו'. ולא גרס כהא: יהודה: מדקתני עקרו מכלל דבדברים הטעונים כו'. דעקינות משמע מקום מהירות חתן וכלה הן נעקרין אבל לא כן עדיין היו כריכין לעמוד ולברך ברכה שלאחריהם: (רשב"ם)

תוספות אלא בדברים שאין טעונין ברכה לאחריהם במקומן. פירש רשב"ם כגון מים ופירות שאין צריכין אחריהם ברכה חסובה מעין שלש ומה"ט א"צ לברך במקומן הלך עמידתו זו היא גמר סעודתו והך סעודה אחריתו היא וצריך לברך בתחלה אבל דברים הטעונים ברכה לאחריהם במקומן כגון יין וכל ז' מינין לקיבעא קמא הדר והא דתנן ברכות (דף נא.) מי שאכל ושכח ולא בירך לכתחלה צריך לברך במקומן בכל ז' מינים מיירי וברייתא דמיתיי בסמוך לא גרסינן לשתות יין מדמדקדק הגמ' דאירי בדברים הטעונים ברכה לאחריהם במקומן מדקתני עקרו ולא דייק מדקתני יין שהוא מ' מינין אבל בברייתא דתניא כותיה דרב חסדא גרסי' יין ומיהו קשה דאי הוה יין בכלל דברים הטעונים ברכה לאחריהן במקומן א"כ אמאי איתותב ר' יוחנן לעיל דרבי יוחנן איירי ביין דאמאי דקאמר ר' יוחנן אף ידי יין נמי יצאו קאמר ואזדא ר' יוחנן לטעמיה דאמר שינוי מקום א"צ לברך וברייתא איירי בדברים שאין טעונים ברכה לאחריהם במקומן ועוד דא"כ פליג רב חסדא ארב ושמואל דאמרי לעיל ידי אין לא יצאו ולכאורה משמע דלא פליג אלא עם רב ששת עוד קשה דאמר בירושלמי ס"פ כיצד מברכין היה אוכל במזרח של תאנה ובה לו במערבה צריך לברך אלמא בז' מינין נמי שינוי מקום צריך לברך ודוחק לומר דאתאי כרב ששת שאין הלכה כמותו לכך נראה דין וכל ז' מינין לא הוה בכלל דברים הטעונים ברכה לאחריהם במקומן אלא פת שמברכין עליו המוציא או שמה כל מיני מזונות שיש בהם מ' מינין הוה בכלל דברים הטעונים ברכה לאחריהן במקומן והאפי' נמי לא גרסינן בביריתא דבסמיה דאמר שינוי מקום א"צ לברך וברייתא כותיה דרב חסדא דבפת או בה' מינין מיירי מדקתני עקרו וכן הלכה בכל דבר חוץ מפת ומיני מזונות שהם מחמת מינין א"צ ברכה אחריהם במקומן ושינוי מקום צריך לברך בהם ושינוי מקום היינו אפי' בחד בית כמו מאיגרא לארעא או מחדר לבית אבל מפניה לפניה לא ולכל הפירושים אם הלך באמצע סעודה למקום אחר יכול לשתות יין או מים בלא ברכה דכיון שהוא בתוך הסעודה לקיבעיה קמא הדר: כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע כו'. משמע היכא דאיכא היסח הדעת לא סגי שיברך ברכת המוציא אלא צריך שיברך ברכת המזון וכו' הא דאמר לקמן (דף קג:) כיון דאמר הב וניברך איתסר לנו למישיה היינו עד שיברך ברהמ"ז וכן משמע בפיכד מברכין (ברכות דף מג) דקאמר רבה ורבי זירא הוה אכלי סליקו תכא מקמייהו אייתי להו ריטמא רבה אכל ורבי זירא לא אכל א"ל עד סבה לר מר סילק אסור מלאכול א"ל אנא אתכא דריש גלותא סמיכנא והשתא אם לא היה צריך לברך בהמ"ז למה לא אכל ויש לדחות דאותו מאכל היה מעורב בו לחם

והיה לו טורח ליטול ידיו ולברך המוציא והא דקאמר הכא טעונין ברכה למפרע היינו משום שמה ישוהו מלחזור עד שירעבו ואז לא יוכלו לברך ברהמ"ז? כדאמר באלו דברים (שם דף נא): ומיהו אם יצאו ולא בירכו למפרע כשיחזרו לא יברכו רק ברכת המוציא ותדע דאם לעולם טעונין ברכה למפרע אמאי איצטריך לאשמענין כשהו חוזרין דמברכין ברכה לכתחלה פשיטא כיון דלעולם מברכין למפרע והא דאמר בשמעתין שינוי מקום צריך (תוספות)

רשב"ם ואחד שינוי מקום. לכל דבר הנאכל אם אכל ממנו במקום זה וחזר ואוכל במקום אחר א"צ לברך שניה וכגון שלא היה לו היסח הדעת בינתים: שינוי מקום צריך לברך. כרב ושמאל דאמרי ידי יין לא יצאו ותיבתא דרבי יוחנן: ה"ג במתני' דבי רב הניק כוותין ותו יתיב רב חסדא וקאמר משמיה דנפשיה ולא גרסי' מתני' אתא לאשמעי' ושיבוש גמור היא שכן הוא שיטת הגמרא להשיעור האמורא דבר המפורש בברייתא דזימנין שאין הכל בקיאין בברייתא וגם האמורא עצמו זימנין דלא ידע לההיא ברייתא עד דמייתי ליה סיעתא מיני' ולפי שראו דיתיב רב חסדא וקאמר משמיה דנפשיה וטעו לומר מכלל שחזר בו ממה שאמר למעלה משמיה דרב הונא והגיהו בספרים קושיא זו ואינה אלא שני דברים אמר רב חסדא בההיא ברייתא חדא משמיה דרב הונא וחדא משמיה דנפשיה: בדברים שאינן טעונין ברבה לאחריהן במקומן. כגון מים או פירות שאינן טעונין ברכה חשובה בפני עצמם אלא בורא נפשות רבות הלכך א"צ לברך במקומן אחריהם דודאי כיון דעמד והלך במקום אחר עמידתו זו היא גמר סעודתו והך סעודה אחרייתו היא וצריך לברך בתחלה: אבל דברים הטעונים ברבה לאחריהן במקומו. כלומר ברכה חשובה בפני עצמו (והלכך) צריכין במקומן כגון שבעת המינין דאית בהו ברכה אחת מעין שלש הואיל ולא בירך אחריהן והלך במקום אחר לסעוד על דעת קביעות הראשונה הלך לברך ברכה אחת על שתייהן ולפניהן נמי א"צ לחזור ולברך מהכא שמעינן דהא דתנן (ברכות דף נא:): מי שאכל ושכח ולא בירך ב"ש אומרים כו' ושמעינן מינה דלכתחלה צריך לברך במקומו בשבעת המינין מייירי דאיכא ענין ברכת המזון ברכה אריכתא וחיבתא מעין שלש: לקיבעיה קמא הדר. כלומר על דעת סעודה הראשונה הוא אוכל עכשיו לסיים סעודתו וא"ת אמאי אותיבניה לרבי יוחנן מהך ברייתא תיבתא הא איכא לתרוצי ברייתא כרב חסדא בשאינן טעונין ברכה לאחריהן במקומן ומילתיה דרבי יוחנן בשטעונין והלכך אין צריך לברך ליכא לתרוצי הכי דרבי יוחנן סתמא קאמר שינוי מקום אינו צריך לברך בכל דבר הנאכל קאמר מדלא מירש שהאמורא יש לו לפרש דרבי יוחנן מן הברייתא ועוד יודעין היו האמוראין שהשיבו מההיא ברייתא לרבי יוחנן דבכל מקום קאמר רבי יוחנן שינוי מקום אינו צריך לברך אבל הברייתא שקדמה להם הרבה יש להם לפרש כן וכן: אחד זה ואחד זה. בין שטעונין ברכה לאחריהן במקומן בין שאינן טעונין שאינן משבעת המינין: שהיו מסובין לשתות ועקרו רגליהן כו'. גרסינן ולא גרסי' יין: כשהן יוצאין אין טעונין ברכה לאחריהן למפרע. כלומר לברך ברכה שלאחריה הואיל ועתידין לחזור: ה"ג בד"א כו'. ולא גרסי' בהא רבי יהודה: מדקתני עקרו מכלל דבדברים הטעונין כו'. דעקירות משמע דמשום מהירות חתן וכלה הן נעקרין אבל אם לא כן עדיין היו צריכין לעמוד ולברך ברכה שלאחריהן: קשיא לרב חסדא. דאילו רב חסדא אפילו לא חזרו למקומן אלא גמרו סעודתן במקום אחר אין צריך לברך בתחלה הואיל ועדיין לא בירך אחריהם והכא מוכח דאפילו חזרו

חזרו	למקומן	הראשון	צריך	לברך	תחלה:	אחריהם	(רשב"ם)
------	--------	--------	------	------	-------	--------	---------

דף קב - א

מאן תנא עקירות רבי יהודה דתניא חברים שהיו מסובין ועקרו רגליהם לילך לבית הכנסת או לבית המדרש כשהן יוצאין אין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין אין טעונין ברכה לכתחלה אמר רבי יהודה במה דברים אמורים בזמן שהניחו. שם מקצת חברים אבל לא הניחו שם מקצת חברים כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחלה אלא טעמא דבדברים הטעונין ברכה לאחריהן במקומן דכשהן יוצאין אין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחלה לימא תיהוי תיבתא דר' יוחנן ולא מי אותיבניה חדא זימנא נימא מהא נמי תיהוי תיבתא אמר לך ר' יוחנן הוא הדין דאפילו דברים שאינן טעונין ברכה לאחריהם במקומן נמי אין צריכין לברך והא דקתני עקרו רגליהן להודיען כחו דר' יהודה דאפילו דברים שטעונין ברכה לאחריהן במקומן טעמא דהניחו מקצת חברים אבל לא הניחו מקצת חברים כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע ובהן חוזרין טעונין ברכה לכתחלה תניא כוותיה דרב חסדא חברים שהיו מסובין לשתות יין ועקרו רגליהן וחזרו אין צריכין לברך לנו רבנן בני חבורה שהיו מסובין וקדש עליהן היום מביאין לו כוס של יין ואומר עליו קדושת היום ושני אומר עליו ברכת המזון דברי רבי יהודה ר' יוסי אומר אוכל והולך עד שתחשך

רש"י מאן תנא. להך ברייתא דקתני אע"ג דדברים הטעונין ברכה לאחריהן צריך לברך כפי יהודה ה"ל: חברים שהיו מסובין ועקרו כו'. ולא גרסינן לשתות יין: ומקשהו אלא טעמא דדברים הטעונין ברכה לאחריהם. משום הכי פליגי רבנן עליה דר' יהודה הא דבדברים שאינן טעונין ברכה לאחריהן אפילו רבנן מודו לרבי לברך פעם אחת בתחלה: לימא תיהוי תיבתא דרבי יוחנן. דאמר לעיל שיעוי מקום און צריך לברך ולא מפליגי בין דברים הטעונין לדברים שאינן טעונין: לאו אותיבניה חדא זימנא. לעיל: ה"ג תניא כוותיה דרב חסדא חברים שהיו מסובין לשתות יין כו'. והיינו כרב חסדא דלמך דברים שטעונין ברכה לאחריהן און צריך לברך והא דהיהו מסייעא לרב חסדא מדקתני יין אבל כההיא לעיל לא תנא יין כהדי: ואומר עליו קידוש היום. כאלמנע סעודה: ושני. מיד אומר עליו כההמ"ז ומפסיק כאלמך ר' יהודה לעיל ומיהו הולכי והגיע עונת קידוש צריך לקדש תחלה לא גרסינן רבנן רבנן אומר עליו ברכת המזון עני אומר עליו קדושת היום: (רש"י)

תוספות לברך היינו לפניו ולא למפרע וכן פירש רשב"ם ור"ח לקמן (ד' קג): איתסר לנו למישתי עד דברכיתו בפה"ג ואע"פ שיהא יודע אם רוצים לשתות בלא ברכה מ"מ היה מורה להם שלא ישתו בלא ברכה וכן נראה עיקר דהא ב"ב כל הבשר (חולין דף קז:): אמר השמש מברך על כל פרוסה ופרוסה לפי שמיסח דעתו ולא משמע שיצטרך בכל פעם לברך ברכת המזון ועוד דלקמן גבי חד בריך אכסא קמא ואכסא דברכתא בפה"ג ומייתי ראייה מהו וגיבריך דאסור למישתי עד שיברך ואי בפה"ג מייתי שפיר אבל אי אסור למישתי עד שיברך ברהמ"ז מנא ליה דאחר ברכת המזון יצטרך לברך בפה"ג אף על פי שיש לדחות דמוכח שפיר דאי אחר ברהמ"ז אין מברך בפה"ג דלא הוי הפסק בהו וגיבריך אמאי אתסר למישתי אבל לא משמע הכי מדלא פ"י עד דברכיתו ברכת המזון ובפה"ג וסברא הוא כיון דהו וגיבריך הוי הפסק כאילו כבר בירכו סגי בברכת בפה"ג כמו אחר ברהמ"ז והא דתניא בתוספתא דברכות בעל הבית שהיה מיסב ואוכל קראו חבירו לדבר עמו אין צריך לברך כו' הפליג צריך ברכה למפרע וכשהוא חוזר צריך ברכה לכתחלה לאו כשהו טעון ברכה למפרע אלא כשהו צריך לברך ברהמ"ז אמרינן הכי דהוי הפסק וגמור סעודה אבל תפלה אע"ג דמיוכל וצולו בהדי הדדי לא אפשר אין בכך כלום: תניא כוותיה דרב חסדא. פי' רשב"ם הא דלא מייתי כרב חסדא מרבנן דר' יהודה משום דבההיא לא קתני בהדיא יין וזה פי' לפי שיטתו דגרסי' הכא יין וי"ל משום הכי לא מייתי סיעתא מינה משום דאיכא דאמרי' בסנהדרין (ד' כה). דבמה נמי לפרש ואע"ג דחזרו מייתי ראייה לרב חסדא דטעמא דשינוי מקום דצריך לברך משום שעמידתו במקומו היא גמרא אכילתו וה"ה נמי חזרו: (תוספות)

רשב"ם מאן תנא עקירות. מאן תנא להך בריית' דקתני אע"ג דבדברים הטעונין ברכה לאחריהן במקומן צריך לברך רבי יהודה היא: ה"ג חברים שהיו מסובין ועקרו רגליהם כו'. ולא גרסי' לשתות יין: א"ר יהודה במה דברים אמורים כו'. מכלל דרבנן פליגי עליה ברישא דאע"ג דלא הניחו שם מקצת חברים אין צריך לברך כרב חסדא

דא"ר יוחנן בעירובין בפרק חלון (דף פב.) כל מקום שאמר ר' יהודה במה לחלוק אימתי לפרש דברי חכמים בא: ומקשינן אלא טעמא דדבריהם הטעונון ברכה לאחריהם. משום הכי פליגי רבנן עליה דרבי יהודה הא בדברים שאין טעונון אפי' רבנן מודו דצריך לברך פעם אחרת בתחלה: לימא תיהו תיובתא דרבי יוחנן. דאמר לעיל שינוי מקום אין צריך לברך ולא מפליג בין דברים הטעונון לדברים שאין טעונון: לאו או תביינהו חזא זימנא. לעיל: נימא תיהו תיובתא נמי מהא. שאם יבא אדם ויתרץ להך קמייתא או ישב אותה על ידי ברייתות אחרות נותביה מהך: להודיעך כחו דר' יהודה כו'. כשהו יוצאין טעונון ברכה למפרע כו' אבל בשאר דברים לא היה יכול לומר טעונון ברכה למפרע כו' דהא אין צריכין ברכה לאחריהן במקומן וליכא לאקשוויי אדרבה לישימעינן דברים שאין צריכין ברכה לאחריהם במקומן להודיעך כחן דרבנן דמקילין כל כך שאפי' (הם) [עליה] אין צריכין לברך ומשום דכח היתרא עדיף אין לומר כך דאין כחן כח וחשיבות אס אין מצריכין לברך דסברא הוא דכיון שלא היה היסח הדעת בינתים למה יחזור ויברך אבל כח דר' יהודה עדיף טפי שמחמיר שתי חומרות על דברי חכמים דלא מיבעיא דברים שאין צריכין ברכה לאחריהן במקומן שחייב (אחריהם) לברך אפי' שחבירו מוטרין אפילו דברים הצריכין ברכה אחריהן במקומן נמי דחייב הלכך הכא כח דאיסורא עדיף: ה"ג תניא כוותיה דרב חסדא דברים שהיו מסובין לשתות יין כו'. והיינו כרב חסדא דאמר דברים שטעונון ברכה לאחריהן במקומן א"צ לברך והא בהדיא מסייעא לרב חסדא מדקתני יין אבל בההוא דלעיל לא תנא יין בהדיא מיהו שמעתינן שינוי יין אין צריך לברך ברכת היין אבל מברך הטוב והמטיב שינוי מקום בשעת המינין שטעונון ברכה לאחריהן במקומן מעין שלש כגון אוכל בבית זה וחזר ואכל בבית אחר קודם שברך אחריהן או שאכל בבית זה והלך לשוק וחזר וגמר סעודתו בבית אחר בכל אלו אין צריך לחזור ולברך תחלה דלכיבעיה קמא הדר דהא תניא כוותיה דר"ח אבל שאר פירות ומשקין שאינן משבעת המינין שאינן צריכין ברכה לאחריהן במקומן ואכל בבית זה וחזר ואכל בבית אחר צריך לברך תחילה אבל מפינה לפינה בבית אחד אין צריך לברך כדתינא במתנייתא דבי רב היינך ומשום דקבעי למיתני ועקרו רגליהן כדי לילך לבית המדרש הלכך נקטו חברים תלמידי חכמים: ה"ג תנו רבנן בני חבורה שהיו מסובין וקידש עליהן היום מביאין לו כוס של יין ואומר עליו קדושת היום במשע טעודתו והשני מיד אומר עליו ברכת המזון ומפסיק כדאמר ר' יהודה לעיל מיהו והאילו והגיע שעת קידוש צריך לקדש תחלה. לשון אחר גרסינן ראשון אומר עליו ברכת המזון שני אומר עליו קידוש היום ובתוספתא דברכות מוכח כלשון ראשון: ר' יוסי אומר אוכלין והולכין. עד שתגמר סעודתן אי נמי הולכין ואוכלין משתחשך ור' יוסי לטעמיה דלדידיה

אין מפסיקין כלל: (רשב"ם)

דף קב - ב

גמרו כוס ראשון מברך עליו ברכת המזון והשני אומר עליו קדושת היום אמאי ונימרינהו לתרויהו אחדא כסא אמר רב הונא אמר רב ששת אין אומרים שתי קדושות על כוס אחד מאי טעמא אמר רב נחמן בר יצחק לפי שאין עושין מצות חבילות חבילות ולא הוא תניא הנכנס לביתו במוצאי שבת מברך על היין ועל המאור ועל הבשמים ואחר כך אומר הבדלה על הכוס ואם אין לו אלא כוס אחד מניחו לאחר המזון ומשלשל כולן לאחריו אין לו שאני והא יו"ט שחל להיות אחר השבת דאית ליה ואמר רב יקנ"ה אמרי מדלא אמר זמן מכלל דבשיעור של פסח עסקינן דכל מאי דהוה ליה אכיל ליה ולית ליה והא יו"ט ראשון דאית ליה ואמר אביי יקנ"ה ר' רבא אמר יקנ"ה אלא הבדלה וקידוש חדא מילתא היא ברכת המזון וקידוש תרי מיילי נינהו: גופא יום טוב שחל להיות אחר השבת רב אמר יקנ"ה ושמואל אמר ינה"ק

רשב"ם גמרו. סעודתו: אומר עליו כו'. ר' יוסי קאמר לה: משלשן. עד לאחר המזון אלמלא אמרי' שקי ברכות על כוס אחד הבדלה ובהמה"ז: ואמר רב יקנ"ה. כדמפסק כשיעורו נסקינן וכשיעורו ליכא זמן ומכל מקום שמעינן מינה קידוש והבדלה על כוס אחד: ומשנינן מלכל קאמר זמן. כשיעורו של פסח עסקי' דשחל עני הוא ואין לו אלא כוס אחד: והא יוס ראשון דאית ליה. דלפי' עני שבישראל לא יפתחו לו מחרב כוסות: קידוש והבדלה חלל מלחא היא. לתרויהו משום קדושת יו"ט נינהו ובהבדלה עגמו הוא מזכיר קדוש יו"ט והמבדיל בין קדש לקדש קא מברך: (רשב"ם)

תוספות ה"ג ראשון אומר עליו ברכת המזון. להפסיק והשני אומר עליו קידוש היום סמוך לסעודת שבת ולגירסא זו אתי שפיר הא דמשמע לעיל (ד' ק: ושם) דמפסיק ל' יהודה בעיקרת שלחן קודם קידוש לפי שהיו רגילין לעקור שלחן לפני ברכת המזון אבל ספריים דג' ראשון אומר עליו קידוש היום וטעמא שאינו יכול לטעום מכוס ברהמ"ז בלא קידוש קשה מנא ליה לעיל דמפסיקין לרבי יהודה בעיקרת שלחן קודם קידוש. והא דקתני בתוספת' דברכות אורחין שהיו מסובין אצל בעל הבית וקדש עליהן היום עקרו עם חשיכה לבית המדרש חזרו וזמנו להם את הכוס אומר עליו קידוש דברי רבי יהודה וברכת המזון לא מזכיר כלל היינו משום דמתחלה עשו ברהמ"ז קודם שיתאם לעשות הפסק בין סעודת חול לסעודת שבת ולכן נמי עשו עקרה לבית המדרש: ונימרינהו לתרויהו אחד כסא. לר' יוסי פריך כיון דתרויהו אסעודת שבת קאתא כדפרישית לעיל (ד' ק:). דהך סעודה עולה לו לסעודת שבת הוה ליה למימר תרויהו אחד כסא אבל לר' יהודה לא פריך כיון דברכת המזון אסעודת חול וקידוש על סעודה הבאה אין לומר שניהם על כוס אחד: שאין אומרי' שתי קדושות על כוס אחד. ויש נוהגין בחופה מטעם זה שלא לומר שבע ברכות על כוס ברכת המזון אלא מביאין כוס אחר ואין מברכין על השני כפי"ג כיון שכבר בירך על כוס ברכת המזון כי אין כוון לברך פעמים אך רבינו משולם היה אומר הכל על כוס אחד דלא דמי לברכת המזון וקידוש שבת יבנהו כדאמרי' בסמוך אבל הכא חדא מלתא היא דברכת המזון גורם לברכת נישואין וברכת אירוסין ונישואין נהוג לומר על שתי כוסות וטעמא דרגילים זה בלא זה כדאמרי' בכתובות (ד' ז:): מברכין ברכת האירוסין בבית אירוסין וברכת חתנים בבית חתנים ועוד דנהוג לקרות כתובה בינתים והוי הפסק ולכן מתכוונים ולכן צריך ב' כוסות: מיתבי הנכנס לביתו כו'. הוה מצי למיפרך ממתני' דאלו דברים (ברכות ד' נא:): דמיתבי בסמוך ב"ש אומר נר ומזון ובשמים והבדלה כו' אלא פריך מברייתא משום דבעי לשנויי אין לו שאני כדקתני ברייתא אין לו אלא כוס אחד כו' ודרך ש"ס להקשות ממקום שמוצא לתרץ בפשיטות: מניחו לאחר המזון. הקשה ה"ר נסים איך יאכל קודם הבדלה הא אמרי' לקמן אסור לאדם שיטעום כיום קודם שיבדיל ואמימר נמי בת סוות כדאמר לקמן (ד' קז:). ותירץ דהכא מיירי כשאכל מבעו"י עד שחשיכה לו ואע"ג דמפסיקין להבדלה לשמואל וכ"ש ל' יהודה דמחמיר טפי והך ברייתא מוקי לה בסמוך כב"ש ואליבא דרבי יהודה הא דקאמר מניחו לאחר המזון לא שמואל לאכול אלא כלומר כשיפסיק סעודתו ברהמ"ז: אז יבדיל וקשה דלשון הנכנס לביתו משמע שלא התחיל לאכול מבעו"י ועוד הקשה מורי ה"ר יחיאל דלקמן (ד' קה:): אמרי' על הך ברייתא ש"מ טעם מבדיל ולפירוש רבינו נסים דמייירי באכל מבעוד יום אין להוכיח כלום אלא י"ל דודאי בחנם אין לו לאכול קודם הבדלה אבל כשאין לו אלא כוס אחד מותר לאכול קודם הבדלה כדי לעשות על הכוס ברכת המזון: דאית ליה ואמר רב יקנ"ה פי' בקונטר' דס"ד דביו"ט ראשון של פסח מיירי דאית. ליה כוסות טובא כדתנן (לעיל ד' ז:): לא יפתחו לו מד' כוסות וקשה דהא כל ד' כוסות צריכי כל חד למילתיה ועוד דבסמוך דפריך מיקנ"ה ל' לימא דבשמיני של חג מיירי דאיכא זמן ואכיל ושתה כל מה דהוה ליה ועוד דאכיל כל מה דהוה ליה לשון אכילה לא היה לו להזכיר אכוסות לכך נראה לפרש דביום טוב ראשון מסתמא אדם מכין הרבה ובשמיני של חג נמי שהוא רגל בפני עצמו רגילין להכין הרבה כדתנן (חולין ד' פג:). ד' פריקם בשנה צריך הטבח להודיע אמה מברתי לראשון וחסבי יו"ט האחרון של חג: רב אמר יקנ"ה. ומה שאין מזכיר בשמיני פירש רשב"ם דטעם בשמים משום איבוד נשמה יתירה ובוים טוב נמי איכא נשמה יתירה. וקשה דאם כן במוצאי יום טוב אמאי לא תקינו בשמים לכך נראה דביום טוב ליכא נשמה יתירה והכא אין מזכיר בשמים משום דשמחת יום טוב ואכילה ושתיה מועיל כמו בשמים ויש טעמים לא נכונים וזה הטעם נכון ועיקר: יקנ"ה. יין ברישא וא"ת אמאי לא תקינו נמי בברכת המזון יין ברישא כמו בכל מקום וליכא למימר דפטר ליה יין שבתוך הסעודה דכיון דאמר הב וברוך איתסר למישתי ויש לומר דברכת המזון בא לשם גמר סעודה ומפסיק לכל מה שלפניו כדאמר לקמן (ד' קז:): דברכת המזון עקר דעתיה ממשתיא וצריך לברך אכסא דברכתא אף על גב דבירך אכסא קמא והשתא הכוס בידו ודעתו לשתות אח"כ אפילו הכי הוה הפסק לכך תיקנו לברך איין אחר ברכת המזון שאם יברך קודם יצטרך לברך שנית: (תוספות)

רשב"ם גמרו. סעודתן: כוס ראשון אומר עליו ברכת המזון כו'. ר' יוסי קאמר לה ורבותא הוא שאינו צריך לקדש מיד אלא יגמור סעודתו ויברך ברכת המזון ואח"כ יקדש ומיהו אם פירס מפה קידוש מודה רבי יוסי דכל שכן דשפיר טפי דאי לא תימא הכי אלא דוקא קאמר רבי יוסי ראשון מברך עליו ברהמ"ז אם כן שמואל דאמר

כמאן (לעיל דף ק. ק.): ולימרינהו תרויהו אחד כסא קידוש היום וברכת המזון ולרבי יוסי קא פריך דאילו לרבי יהודה כיון דמפסיקין וצריך עקירת שלחן צריך שני כוסות: שני קדושות. ברכת המזון קורא קדושה כקידוש היום כלומר שתי מצות: חילולת הבילתו. דמיחזי עליה כמשוי: מברך על היין. תחלה לפי שהוא תדיר ותדיר קודם: על המאור ועל הבשמים. כב"ש מוקמינן לה במסכת ברכות בפרק אלו דברים (ד' נב). דאמר מאור ברישא ואחר כך בשמים והבדלה לבסוף לפי שאלו הראשונות קצרות וברכת הבדלה ארוכה לפיכך אומרה לבסוף: משלשן. לשון שלשלת שמחברם יחד עם ברכת המזון אלמא אמרינן שתי ברכות על כוס אחד הבדלה וברכת המזון: [אין לו שאני]. דלית ליה יין לשני כוסות ואנן בדאית ליה עסקינן: אחר השבת. מוצאי השבת: דאית ליה וקאמר רב יקנ"ה. קס"ד ב"י"ט הראשון של פסח שחל להיות אחר השבת עסקינן דאית ליה כוסות הרבה דתנן לעיל (ד' צט): אפילו עני שבישראל לא יפחתו לו מארבע כוסות ואמר רב יקנ"ה אלמא קידוש והבדלה על כוס אחד מצי אמר: ומשני מדלא אמר רב יקנ"ה? אלמא בשביעי של פסח עסקינן. דשמי עני הוא ואין לו אלא כוס אחד וטעמיה דרב לקמיה אפרשנו במקומו וכן דרבא ודאביי: והא יו"ט ראשון דאית ליה. דאפי' עני שבישראל לא יפחתו לו מארבע כוסות: קידושא והבדלה חדא מילתא היא. תרויהו משום קדושת ימים טובים נינהו ובהבדלה עצמה הוא מזכיר קדושת יו"ט דהמבדיל בין קדש לקדש מברך: גופא יו"ט שחל להיות אחר השבת. צריך להבדיל ולקדש ומשמע שאם לא היה יום טוב לא היו חולקין האמוראין הללו אלא כולי עמא מודו יין מאור והבדלה והשתא דאיכא קדושת היום פליגי ולפיכך צריך ליתן טעם לכל דבריהם ולומר שהקידוש גורם לשנות את הסדר מכמות שרגיל: רב אמר יקנ"ה. ס"ל קדושת היום עדיפא מהבדלה אי נמי דכי מבדיל ברישא מיחזי דהוי עליה קדושת היום כמשוי ולפיכך יין קודם לקידוש כבית הלל (ברכות דף נא): דתדיר ושאינו תדיר קודם ואחר הקידוש נר והבדלה כשאר מוצאי שבתות שהנר קודם להבדלה: ושמואל אמר ינה"ק. שמואל סבירא ליה הבדלה קודם לקידוש כדמפרש טעמא לקמיה משל דרבי יהושע בן חנניא למה הדבר דומה למלך שיצא ואפרוכוס נכנס מלוין את המלך השבת להבדיל ואח"כ יוצאין לקראת אפרוכוס לקראת יו"ט לקדשו ועל מלתיה דשמואל אמר לה בהדיא בברכות בירושלמי באלו דברים רבי חנינא אמר ינה"ק ואח"כ רבי חנינא כשמואל דא"ר חנינא בשם שמואל משל למלך יוצא ושלטון נכנס מלוין את המלך ואח"כ מכניסין את השלטון הלך יין ותלה ואח"כ מאור ואח"כ הבדלה דכיון דהבדלה קודם לקידוש יעשה כל סדר הבדלה כדון מוצאי שבתות דעלמא ואח"כ יקדש ומה שאין נותנין האמוראין סימן לבשמים לפי שאין מברכין על הבשמים ביו"ט שהי גם ביו"ט יש לנו נשמה (רשב"ם) יתירה

כשבת:

א

-

ק

דף

ורבה אמר ינה"ק ולוי אמר קני"ה ורבנן אמרי קני"ה מר בריה דרבנא אמר נקי"ה מרתא אמר משמיה דר' יהושע ניה"ק שלח ליה אבוא דשמואל לרבי ילמדנו רבינו סדר הבדלות היאך שלח ליה כך אמר רבי ישמעאל בר רבי יוסי שאמר משום אביו שאמר משום רבי יהושע בן חנניא נה"ק אמר ר' חנינא משל דר' יהושע בן חנניא למלך שיצא ואפרוכוס נכנס מלוין את המלך ואח"כ יוצאים לקראת אפרוכוס מאי הוי עלה אביי אמר יקנ"ה ורבא אמר יקנ"ה? והילכתא כרבא רב הונא בר יהודה איקלע לבי רבא אייתו לקמיהו מאור ובשמים בריך רבא אבשמים ברישא והדר אמאור א"ל והא בין ב"ש ובין בית הלל מאור ברישא והדר אבשמים ומאי היא דתנן בית שמאי אומרים נר ומזון בשמים והבדלה ובית הלל אומרים נר ובשמים ומזון והבדלה עני רבא בתריה ואמר זו דברי ר' מאיר אבל ר' יהודה אומר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על המזון שהוא בתחלה ועל הבדלה שהיא בסוף על מה נחלקו על המאור ועל הבשמים ב"ש אומרים מאור ואח"כ בשמים ובית הלל אומרים בשמים ואח"כ מאור ואמר רבי יוחנן נהגו העם כבית הלל ואליבא דר' יהודה: רב יעקב בר אבא איקלע לבי רבא חזיה דבריך בורא פרי הגפן אכסא קמא והדר בריך אכסא דברכתא ואישתי א"ל למה לך כולי האי הא בריך לן מר חדא זימנא אמר ליה כי הוינן בי ריש גלותא הכי עבדינן אמר ליה תינח בי ריש גלותא דהכי עבדי דספק מייית לן ספק לא מייית לן הכא הא מנח כסא קמן ודעתן עילוייה אמר ליה אנא עבדי כתלמידי דרב דרב ברונא ורב חננאל תלמידי דרב הווי יתבי בשעודתא

רש"י הכי גרסינן שאמר משום רבי יהושע בן חנניא נה"ק: ה"ג משל דרבי יהושע כו': והלכתא כרבא. דקדושה והדר אבדלתא דכי מבדיל כרישא מיחזי עליה קדושת שבת כמשאוי: נר ומזון בשמים והבדלה. היכא דאין לו אלא כוס א': על המזון שהוא בתחלה. כיון דגמר סעודתו כההוא איחייב כרישא ואין מעבירים על המזון: אכסא קמא. כשמתחיל לשות על המזון שבתחלה: והדר בריך. כפ"ג אכסא דברכת המזון כמו שאנו עושין בכל סעודה וסעודה ובשאר סעודות עסקינן ללא כמולאי שבת: לך הווי ידעיתו אי משקו לכו בתר כסא קמא אי ללא ומשום הכי בעיתו למיהדר וברוכי: (רש"י)

תוספות רבה אמר ינה"ק ולוי אמר קני"ה. רשב"ם מהפך הגירסא משום דרב ושמואל ולוי חברים היו ואין צריך להפך משום זה דגמ' נקט כל אותם שאומרים יין תחלה קני"ה נה"ק אמר ינה"ק והוא א"כ אותם שאומרים קידוש ברישא קני"ה קני"ה ואח"כ נר תחלה נקי"ה ניה"ק ומיהו בירושל' משמע כפירוש רשב"ם: קני"ה. פירש רשב"ם דרוצה לסמוך יין להבדלה משום דמקדשין על הפת ואין מבדילין על הפת ולפי מה שפירש ר"ת לקמן (ד' קו: בד"ה מקדש) דאין מקדשין על הפת יש לפרש שאם ה' מרחיק יין מן הבדלה יאמרו שאינו בא אלא בשביל קידוש שהוא לכבוד יו"ט: והלכתא כרבא. משום [אין]. אמוראין אצטריך לפסוק כרבא ולא משום אביי דקיי"ל (ב"ק ד' עג). בבבלי גמרא כרבא לגבי אביי בר מעי"ל קני"ה: ואמר רבי יוחנן נהגו העם כבית הלל. והשתא חולק רבי יוחנן אסתם משנה ואיכא למימר שבלשון יחיד היה שונה אותה והיה שונה בה דברי רבי מאיר בהדיא והא נהגו לא הוי כהאי נהגו דברק בתרא דתענית (ד' כו:): דמפרש דאצטריך לא מורינן ואי עבדי לא מחינן בדיניה: בריך אכסא קמא. של קידוש ואכסא דברכתא של בהמ"ז והא דתנן בכיצד מברכין (ברכות דף מב). בריך על היין שלפני המזון פטר יין שלאחר המזון היינו לאחר הסעודה וקודם ברכת המזון שהיו רגילי' לשתות יין אחר הסעודה קודם ברכת המזון: לא הווי ידעיתו אי משקו. פרשב"ם כי ברכיתו אכסא קמא לא ידעיתו אי יהבו לכו כסא אחרינא והווי כל חד כתחלת סעודה ולפירושו משמע שהיו מברכין נמי תוך הסעודה וקשה דהא משמע שהיו עושים בי ריש גלותא כרבא דבריך אכסא קמא ואכסא דברכתא ולא על כל כסא וזהו דוחק לומר שלא היו שותים בבי ריש גלותא יין במצע הסעודה לכן נראה לפרש שלא היו מברכין תוך הסעודה כי היו יודעים שיתנו להם יין כל צרכן אבל בהמ"ז לא היה כוס כי אם למברך והווי מסתפקים אם יגיע להם לשתות ממנו: אנא דעבדי כתלמידי דרב. פירש רשב"ם אף על גב דשמעינן מהכא דברכת המזון אפסיק סעודתא הוא מכל מקום לא בני לברוכי אחר יין שבסעודה מקמי דליבריך ברכת המזון לפי שברכת המזון פוטרנו דהשתא בברכה אחת מעין שלש סגי כל שכן בשלש ברכות והכי איתא בה"ג ומיהו אין זה ק"ו דהא פסקינן בברכות (דף מא:): דברים הבאים שלא מחמת הסעודה אחר הסעודה פ' וקודם ברכת המזון טעונין ברכה לפניהם ולאחריהם וכן תאניס וענבים בתוך הסעודה לרב ששת ולא מיפטר בג' ברכות דבהמ"ז ורש"י פירש בתשובה דצריך לברך אחיו כמו תאניס וענבים לרב ששת ואין נראה דהא מסקינן התם אמר רב פפא הלכתא דברים הבאים שלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה טעונין ברכה לפניהם ולא לאחריהם לאחר הסעודה טעונין בין לפניהם בין לאחריהם והיינו דלא כרב ששת ואע"ג דרש"י פירש התם לאחר הסעודה כלומר (תוספות)

רשב"ם ורבה אמר ינה"ק. סבירא ליה כרב דמשוי מאור בין קידוש להבדלה שאין נכון בעיניו של רבה לסמוך הבדלה לקידוש שזה מכחיש כחו של זה הקידוש עושהו קודש והבדלה עושהו קודש קל וסבירא ליה כשמואל דהבדלה קודם לקידוש ומיהו יין בראש כולן דתדיר קודם והכי נמי בברכות ירושלמי יו"ט שחל להיות במוצ"ש רבי יוחנן אמר יקנ"ה ר' חנינא אמר ינה"ק ולוי אמר ינה"ק מסתברא דלוי דאמר מעין שניה ונראה לי דהכא גרסינן [נמי] ולוי אמר ינה"ק רבא אמר קני"ה שכן דרך האמוראין רב ולוי ושמואל חברים הם ורבה אחריהן: קני"ה. סבירא ליה דקידוש קודם להבדלה כרב ולמה אינו רוצה לומר יין ברישא לפי שא"כ אינו נראה שמבדיל על היין הואיל ומרחיק הבדלה מעל ברכת היין והרי עיקר הבדלה לא תיקנו אלא על היין אבל קידוש אפילו על הפת יכול לקדש כדלקמן (ד' קו:): הלכך קידוש ברישא והדר מאור לפי שאנו רוצין לסמוך יין להבדלה והבדלה על כרחך לבסוף תהיה כשאר כל מוצאי שבתות והאי דלא מקדים יין מקמי מאור כשאר מוצאי שבתות שאם כך היה נראה על הקידוש ולא על הבדלה אבל במוצ"ש דעלמא דליכא קידוש מקדמי ליה: קני"ה. סבירא ליה כרב דקידוש קודם להבדלה ורוצה נמי לסמוך יין להבדלה ספי מקידוש הלכך קידוש ברישא והדר כל סדר הבדלה של סדר כל מוצאי שבת דהווי יין מאור והבדלה אי נמי רוצין להבדיל בין קידוש להבדלה בכל היכולת: נקי"ה.

קידוש קודם להבדלה כרב ויין נמי רוצה לסמוך להבדלה כמו שפירשתי הלכך נקי' בעינן ומאור משוי ברישא מקמי קידוש דהא כל מוצאי שבת קודם להבדלה לפי שנהנה בו תחלה ה"א קודם לקידוש שהרי נהנה בו תחלה והרי אי אפשר לאומרו בין יין להבדלה כדין שאר מוצאי שבת שהיין קודם לו שבביל שתדיר דא"כ יש כאן הפסק בין יין להבדלה: ה"ג שאמר [משום] רבי יהושע בן חנניה נהי"ק. וטעמא כדמפרש לקמן להבדלה קודם לקידוש והלכך נר תחלה לפי שרוצה ליתן יין סמוך להבדלה ולקידוש ששינה נתקנו על היין אבל מאור אומר בלא יין אם אין לו כוס: ה"ג משל דר' יהושע בן חנניה כו'. אביי ורבא סבירא להו כרב דאמר יקנ'ה ובזמן הוא דפליגי אביי סבירא ליה יקנ'ה מאחר שמתחיל לקדש יגמור כל הקידוש ויאמר זמן שאם אין כאן קידוש אין כאן אבל הבדלה אינה גורמת לומר זמן ורבא ס"ל מה מצוינו בכ"מ זמן לבסוף הכא נמי זמן לבסוף וטעמו של דבר דזמן אומר ואפילו בשוק ועיקרו אינו על הכוס הלכך אומר לבסוף: והלכתא כרבא. דאמר יקנ'ה? דקידושא והדר הבדלה וכי מבדיל ברישא מיחזי דהוי עליה קדושת שבת כמשוי: רב הונא בר יהודה איקלע לבי רבא. במוצאי שבת של חול: בריך אבשמים ברישא. כמנהג שלנו: א"ל. רב הונא לרבא לאחר שגמר הבדלה והא בין ב"ש כו' ולא פליגי לא גרסינן: נר מזון בשמים והבדלה. היכא דאין לו אלא כוס אחד: זו דברי ר"מ. דהכי הוה תני לפלוגתייהו דב"ש ובי"ה דסתם מתני' ר"מ: על המזון שהוא בתחלה. דכיון דגמר סעודתו בהווא מחייב ברישא ואין מעבירין על המצות ואמר רבי יוחנן נהגו כו': רבי יעקב בר אבא איקלע לבי רבא. שבת הוא כדאמרינן לקמיה כי מטא לאבדולי כו' אלמא דמעיקרא סעודת שבת ביום היו אוכלין: אכסא דברכתא. ברכת המזון בריך עליו לבסוף בפה"ג כמו שאנו עושין: לא הו' ידעיתו אי משקו לכו תו בתר כסא קמא אי לא וכי ברכיתו אקמא לא הוה דעתיכו אכסא אחרינא והוה ליה כל חד כתחלת סעודתו ומשום הכי בעיתו במיהדר

דף קג - ב

קאי עלייהו רב ייבא סבא א"ל ה'ב לן וניבריד לסוף אמרו ליה ה'ב לן ונישתי אמר להו הכי אמר רב כיון דאמריתו ה'ב לן וניבריד איתסרא לכו למישתי מאי טעמא דאסחיתו דעתיכו אמימר ומר זוטרא ורב אשי הו' יתבי בסעודה וקאי עלייהו רב אחא בריה דרבא אמימר בריך על כל כסא וכסא ומר זוטרא אמר בריך אכסא קמא ואכסא בתרא רב אשי בריך אכסא קמא ותו לא בריך אמר להו רב אחא בר רבא אנן כמאן נעביד אמימר אמר נמלך אמר נא אנא דעבדי כותלמידי דרב ורב אשי אמר לית הילכתא כותלמידי דרב דהא יו"ט שחל להיות אחר השבת ואמר רב יקנ'ה ולא היא התם עקר דעתיה ממשתיא הכא לא עקר דעתיה ממשתיא כי מטא לאבדולי קם שמעיה ואדליק אבוקה משרגא א"ל למה לך כולי האי הא מנחא שרגא א"ל שמעא מדעתיה דנפשיה קא עביד א"ל אי לא שמייע ליה מיניה דמר לא הוה עביד א"ל לא סבר ליה מר אבוקה להבדלה מצוה מן המובחר פתח ואמר המבדיל בין קודש לחול בין אור לחשך בין ישראל לעמים בין יום השביעי לששת ימי המעשה א"ל למה לך כולי האי והאמר רב יהודה אמר רב המבדיל בין קודש לחול זו היא הבדלתו של רבי יהודה הנשיא א"ל אנא כהא סבירא לי דאמר ר"א אמר רבי אושעיא הפוחת לא יפוחת מ' והמוסיף לא יוסיף על ז' אמר ליה

רש"י קאי עלייהו. משמש עלייהו: ה'ב וניבריד. ברכת המזון והדר אמליכו ואמרו ה'ב כשיש' ונישתי: כיון דלמתיכו ה'ב וניבריד. ברכת המזון אסחיתו דעתיכו משתיא ואסור למישתי עד לאחר ברכת המזון אלמלא ברכת המזון אסחיהו דעתא הו' ורכיך לחזור ולכבד: ואמר רב יקנ'ה. ולא בעי לכבדו ברכת היין תמי זימני חדא לקידוש וחדא להבדלה וה"ה לחיי כסי דקידוש היום וברכת המזון: כי מטא. רבא לאבדולי כמנחא שבת וקאי עלייהו רבא למה לך כולי האי אמר רב יהודה אמר רב המבדיל בין קודש לחול זו היא הבדלתו של רבי יהודה הנשיא א"ל אנא כהא סבירא לי דאמר ר"א אמר רבי אושעיא הפוחת לא יפוחת מ' והמוסיף לא יוסיף על ז' אמר ליה

תוספות דברים הרגילים לבא אחר הסעודה כגון תאנים וענבים אפי' באים בתוך הסעודה צריכין ברכה לפנייהם ולאחרייהם אין נראה פירוש זה כדמפרש שם ועוד דלא דמי לתאנים וענבים דייך חשיב בא מחמת הסעודה ולא צריך לברך אחריו לכלי עלמא ואע"ג דאמר התם שאלו את בן זומא מפני מה אמרו דברים הבאין מחמת הסעודה בתוך הסעודה אין טעון ברכה לא לפנייהם ולא לאחרייהם מפני שפת פוטרותו אי תכי יין כנפריה פת פירוש ואנן נתנו הביאו להם יין תוך המזון לא אחד מברך לעצמו ומשני שאני יין הואיל וקובע ברכה לעצמו התם לא מיירי אלא בברכה שלפניו אבל לענין ברכה שלאחריו לא אשכחן דחשיב ואין מנהג לברך אחר היין בתוך הסעודה ואפילו יין דלאחר הסעודה נראה שאין צריך לברך אחריו דלעולם חשוב מחמת הסעודה והא דקאמר דברים הבאים אחר הסעודה צריכין ברכה לפנייהם ולאחרייהם היינו חוץ מיין ומיהו אנו אין אנו מסלקין ידיו מפת עד ברכת המזון והכל קרוי תוך הסעודה ואין שום דבר טעון ברכה אחריו דברכת המזון פוטר ובימי החכמים היו מסיחין מן הפת בעיקרת שלחן קודם ברכת המזון ואז היו רגילים לשתות יין ולאכול פירות: כיון דאמר ה'ב וניבריד איתסר למישתי. וא"ת בפ' ג' שאכלו (ברכו' דמ"ח). גבי ינאי מלכא כו' דקאמר מאן יהיב לן גברא דמברך לן דהוי ה'ב וניבריד היכי נצטרף תו עמהן ר"ש בן שטח הא אמרי' לעיל בההוא פרקין (דף מז). דרב ושמואל הו' יתבי בסעודתא על ואתא רב שמי בר חייא הוה קמסרבה ואכיל אמרו ליה מאי זעתך לאצטרופי בהדן אן אכלינן אלמא כיון דגמרו מלאכלו תו לא מצטרפי וי"ל בלאו הכי אמרי' התם הוא דעבד לגרמיה שהוציא אע"פ שלא אכל כזית דגן: בריך אכל כסא וכסא. אחריו לא היה מברך דברכת המזון פוטרתו והא דשינוי מקום צריך לברך היינו דוקא לפניו ולא לאחריו כדפרי' לעיל: רב אשי בריך אכסא קמא ותו לא בריך. אע"ג דברכת המזון טעונה כוס לא היה מברך ובירושלמי נמי קאמר דאם התחיל לסעוד בע"ש מבעוד יום אין צריך בקידוש לברך בפה"ג משמע דכל דבר מצוה הטעון כוס א"צ לברך בפה"ג היכא דלא הוה הפסק וא"כ אמאי מברכין בכוס שני שאחר הגדה בפה"ג אפילו תהא הגדה טעונה כוס אין צריך לברך דלא הוה הפסק כדאמר הכא וי"ל דהגדה והלילא נמי הוה הפסק ואע"ג דבין ראשון לשני אם רצה לשתות ישתה מכיון דהתחיל אשך גאלנו אסור לשתות והו' כמו ברכת המזון דמסקינן הכא דצריך לברך ומי' חשיב קידוש במקום סעודה דלענין זה לא חשיבא הגדה הפסק ולמאי דפרישית דהו'א הגדה הפסק צריך לברך אחר ירקות בורא נפשות וגם נראה לברך אחר כל ארבע כוסות על הגפן חוץ מכוס שני הסמוך לסעודה וגם א"ב כוסות של אירוסין ונשואין נראה דצריך לברך אחר כל אחד על הגפן: וקאמר רב יקנ'ה. פי' בקונטרס דדייק מדלא מצריך לברך תמי זימני בפה"ג חד אקידוש וחד אהבדלה אלמא לא הו' קידוש הפסק והו'א הדין נמי ברכת המזון וקשה דאיך יברך פעמים בפה"ג על כוס א' וזה לא מצוינו ונראה דדייק מדלא תיקנו יין לבסוף ש"מ דלא הו' הפסק הו'א הדין נמי ברכת המזון: ולא היא כו'. והכי מסקינן דמברכין אכסא דברכתא וקשה דאמרינן בכיסי דם (חולין דף פז). דכוס של ברכה אתה שותה או מ' זהובים אתה נוטל והשתה האיכא נ': זהובים שבביל ברכת בורא פרי הגפן וי"ל דהתם לא נקט' משום רב אשי דלא בריך אכסא דברכתא ועוד פעמים מברכין ברכת המזון בלא כוס: (תוספות)

רשב"ם קאי עלייהו. משמש עלייהו והו' עומד עלייהם (בראשית ית) מתרגמינן והו' משמש: אסור לכו למישתי. אלמא ברכת המזון אסחיהו דעתא הו' וצריך לחזור ולברך לאחר ברכת המזון והכי נהייגין ואע"ג דשמעי' מהכא דברכת המזון אפסקי סעודתא הו' לא בעי ברכוי על היין לאחריו מיקמי דנברך ברכת המזון לפי שברכת המזון פוטרתו דהשתא אחת מעין שלש סגי להו כ"ש שלש ברכות עצמן ובהלכות גדולות נמי כתב דלא בעי לברוכי ברכת היין לאחריו עד לאחר ברכת המזון: הו' יתבי בסעודתא. דחול: על כל כסא וכסא. על כל פעם שהיה שותה בתוך המזון: ואכסא דבתרא. ברכת המזון סבירא ליה כרבא דברך נמי לעיל אכסא קמא ואכסא דברכתא: נמלך אני. בכוס שני נמלכת לשתות שכבר הו' לי היסח הדעת מששתיתי כוס ראשון וכן כל פעם ופעם ששתיתי נמלכתי: כתלמידי דרב. כי ההוא עובדא דלעיל דיליף רבא מיניה דמיבדיל לברוכי אכסא דברכתא אע"פ שכבר בריך איין שבתוך המזון: לית הילכתא כותלמידי דרב. כלומר כעובדא דתלמידי דרב. לעיל דברכת המזון לאו אסחיהו דעתא הו' ואע"ג דאמר ה'ב וניבריד שרי למישתי ואפילו הכי לית הילכתא כרב אשי דקמו להו רבא ומר זוטרא בחד שיטתא וצריך לחזור ולברך על היין של ברכת המזון בפה"ג כמנהג שלנו וכיון דאמר ה'ב וניבריד אסור למישתי עד לאחר ברכת המזון ועוד מדיקא מייתי רב אשי סייעתא ממילתיה דרב להקשות על תלמידי דרב להכחיש מדברי רב רבן וקא מהדר גמרא והו'א היא מכלל דלית הילכתא כרב אשי: ואמר רב יקנ'ה. ולא בעי לברוכי ברכת בפה"ג תמי זימני חד אקידוש וחד אהבדלה והו'א הדין לתמי זימני דקידוש היום וברכת המזון וקשיא לרב ייבא סבא דאמר להו רב ה'ב וניבריד אסור לכו למישתי דא"כ קשיא דרב אדוב: הכא. בני יקנ'ה לא עקר

דעתיה ממישתיא שעדיין לא שטה וכל דעתו לשתות ונ"ל דלא גרסי' כולהו חדא ברכתא אריכתא נינהו שריבוי לשון שלא לצורך הוא שכבר פירש טעמו יפה משום דלא עקר דעתו ממישתיא שעדיין לא שטה וכל דעתו לשתות: כי מטא רבא לאבדולי. לעיל קאי אהא דרב יעקב בר אבא איקלע לבי רבא והוא עובדא בסעודת שבת אוקימנא לעיל משום הא מילתא דהכא דמשמע למוצאי שבת אתחיל רבא לברך ברכת הבדלה ואגב גררא אייתי להא עובדא דאמימר ומר זוטרא אית ליה דרבא ורב אשי לית ליה וליכא לפרושי אההוא עובדא קמא דרב הונא בר יהודה איקלע לבי רבא אייתי לקמיהו כסא דאבדלתא ובריך מאור ובשמים דלא שייך למימר כי מטא לאבדולי קם שמעיה וכו' והרי כבר אמרנו שהיה מבדיל ובריך כבר אבשמים ואמאור ועד הא דרב יעקב בר אבא אמאי מפסיק בינתים: קם שמעיה. דרבא אדליק אבוקה בשרגא: א"ל. רבי יעקב בר אבא לרבא לאחר שהבדיל למה ליה למר דעביד כולי האי הא איכא שרגא: ודעתיה דנפשיה. מעצמו אשר לא צייתו והא דקאמר ליה רבא לא גרסי': דהא רבא עצמו הוא דקא מהדר לרב יעקב בר אבא: ה"ג המבדיל בין קודש לחול בין אור לחושך זו היא הבדלתו כו'. ולא היה אומר יותר: על שבע. מפרש יטן לקמיה: (רשב"ם)

דף קד - א

והא מר לא תלתא אמר ולא שבע אמר א"ל איברא בין יום השביעי לששת ימי המעשה מעין חתימה היא ואמר רב יהודה אמר שמואל המבדיל צריך שיאמר מעין חתימה סמוך לחתימתו ופומבדיתאי אמרי מעין פתיחתן סמוך לחתימתן מאי בינייהו איכא בינייהו יום טוב שחל להיות אחר השבת דחתימתן בין קודש לקודש מ"ד מעין פתיחתן סמוך לחתימתן לא בעי למימר בין קדושת שבת לקדושת יום טוב הבדלת גופא אמר רבי אלעזר אמר רבי אשיעיא הפוחת לא יפחות משלש והמוסיף לא יוסיף על שבע מיתבי אומר הבדלות במוצאי שבתות ומוצאי ימים טובים ומוצאי יום הכפורים ומוצאי שבת ליום טוב ומוצאי יום טוב לחולו של מועד אבל לא במוצאי יום טוב לשבת הרגיל אומר הרבה ושיאנו רגיל אומר אחת תנאי היא דא"ר יוחנן בנן של קדושים אומר אחת ונהגו העם לומר שלש מאן ניהו בנן של קדושים רבי מנחם בר סימאי ואמאי קרו ליה בנן של קדושים דלא איסתכל בצורתא דזווא שלח ליה רב שמואל בר אידי חנניא אחי אומר אחת ולית הלכתא כוותיה אמר רבי יהושע בן לוי המבדיל צריך שיאמר מעין הבדלות האמורות בתורה מיתבי סדר הבדלות היאך אומר המבדיל בין קודש לחול בין אור לחושך בין ישראל לעמים ובין יום השביעי לששת ימי המעשה בין טמא לטהור בין הים לחרבה בין מים העליונים למים התחתונים בין כהנים ללוים וישראלים וחותם בסדר בראשית ואחרים ואמרים ביוצר בראשית רבי יוסי ברבי יהודה אומר חותם מקדש ישראל ואם איתא הא בין הים לחרבה לא כתיבא ביה הבדלה טמי מאן בין הים לחרבה אי הכי בין הים השביעי לששת ימי המעשה נמי מעין חתימה הוא בצר חדא וליכא שבע אמרי כהנים ליום וישראלים תרי מילי נינהו בין ליום לישראלים דכתיב [דברים יח] בעת ההיא הבדיל ה' את שבת הלוי בין הכהנים ללוים דכתיב [דברי הימים א כג-יג] בני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים מחתם מאי חתים רב אמר מקדש ישראל ושמואל אמר המבדיל בין קודש לחול לייט עלה אביי ואיתימא רב יוסף אהא דרב תנא משמיה דרבי יהושע בן חנניא כל החותם מקדש ישראל והמבדיל בין קודש לחול מאריכין לו ימיו ושנותיו

רפ"ז והא מר לא שבע אמר. וכולן ארבע: מעין חתימה. ולא ממנינא הוא: ה"ג י"ט שחל להיות אחר השבת. דכעי למחתם המבדיל בין קודש לקודש: ה"ג מ"ד מעין חתימתן סמוך לחתימתן בעי למימר בין קדושת שבת לקדושת יום טוב כו': האמוכות בתורה. כמו הגך דלקמן: סדר הבדלות. היינו קבע הבדלות וקף על גב דליכא חתמי בין יוסף השביעי לא קא חשיב דמעין חתימה: וחוסם כסדר בראשית. כדור סודר בראשית וכולהו הגך כתיבי ולהבדיל בין הקודש ובין החול ובין הטמא ובין הטהור (ויקרא י) ויבדל אלהים בין האור ובין החשך (בראשית א) ויבדל בין המים (סם): ובין כהנים ללוים כו'. מפרש להו לקמן אבל הבדלה דשבת לא כתיבא דמעין חתימה קא חשיב ליה לקמן ולאו ממנינא: מעין חתימה היא. דקאמר וחוסם כסדר בראשית והוא ליה בין יום השביעי לששת ימי המעשה מעין חתימה ונכרי להו משבע: (רפ"ז)

תוספות ומר לא תלתא אמר ולא שבע אמר. ומסתמא או ג' או ז' תיקנו כנגד שום דבר שלא לפחות או להוסיף כדאמר בהתכלת (מנחות דף לט). לא יפחות מז' כנגד ז' ריקנים והמוסיף לא יוסיף על י"ג כנגד ז' ריקנים וששה אורים: מאי בינייהו. דרוב הברכות הפתיחה והחתימה מעינן אחד: בעי למימר בין קדושת שבת לקדושת יום טוב הבדלת. שאל ר' אפרים את ר"ת למה נהגו העולם להוסיף ולומר ואת יום השביעי מששת ימי המעשה קדשת הבדלת וקדשת את עמך ישראל בקדושתך דאין זה לא מעין פתיחה ולא מעין חתימה והשיב לו ר"ת משום חיתת היום האריכו כדי לומר מעם אחת מעין ז' הבדלות. בין קודש לחול אחד. בין אור לחשך ב'. בין ישראל לעמים ג'. בין יום השביעי לששת ימי המעשה ד'. בין קדושת שבת לקדושת י"ט הבדלת. פירוש שבי"ט שרי מידי דאוכל נפש. ואת יום השביעי מששת ימי המעשה קדשת היינו חולו של מועד דשרי דבר האבוד ובשבת אסור. זה חלוק שבת מ"ט והיא הבדלה אחת הרי ה'. הבדלת וקדשת. את עמך ישראל בקדושתך שתי הבדלות בין כהנים ליום וישראלים ז' והיו מעין חתימה דבין קדש לקדש: מיתבי אומרים הבדלות כו'. הוה מצי לאתויי מרבי יהודה הנשיא דלעיל אלא דניחא ליה למיפרך בין מברייטא: הלא מסתכל בצורתא דזווא. ארבי מנחם קאי דאמר במועד קטן בפרק בתרא (דף כ): כי קא ניחא נפשיה דר' מנחם בר רבי סימאי אשתנו כל צילמניא והוה למיחציליא פירוש חלקים בלא צורה ותולה קדושתו באביו שגם אביו היה קדוש: בין יום השביעי לששת ימי המעשה מעין חתימה היא. ה"ג הוה מצי למיפרך הא לא כתיבא והא דלא קתני לה לבסוף פירש רשב"ם דשנאה אחר ג' הבדלות דכשאינו אומר רב ג' הבדלות היא סמוך לחתימה ואם תאמר לר' יוסי ברבי יהודה ולרב דחתימי מקדש ישראל היכי היא מעין חתימה אדרבה כהנים ליום וישראלים הוי טפי מעין חתימה ויש לומר דבין יום השביעי לששת ימי המעשה הוי שפיר מעין חתימה שקדשו הקב"ה במצותיו ונתן לנו את השבת אבל כהנים ליום וישראלים לא יזכיר ישראל אלא להקל שקלים בקדושתן מכהנים ליום ולא הוי מעין חתימה: (תוספות)

רשב"ם והא מר לא שלש אמר ולא שבע אמר. דארבעה אמר ומה ראתי אם לתפוש את המועד דייך בג' ואם לרבות באת היה לך לומר כל שבע: איברא. באמת: מעין חתימה. ולא ממנינא הוא: חתימה. סוף הברכה חותם בברוך: פתיחתן. התחלתן: ומאי בינייהו. דהא ברכת הבדלה מעין פתיחתן ומעין חתימתן איכא וכן רוב ברכות: יום טוב שחל להיות אחר השבת. דבעי למיחתם בין קודש לקודש: הכי גרסי' מאן דאמר מעין חתימתן סמוך לחתימתן בעי למימר בין קדושת שבת לקדושת יום טוב הבדלת והכי עבדינן לאמקי נפשין מפלוגתא: אבל לא במוצאי יום טוב לשבת. דאפרוכוס יוצא והמלך נכנס אין דרך ללוות האפרוכוס שהכל נמשכין אחר המלך: הרגיל. שבקי בהן: אומר אחת. קשיא לר' אלעזר דאמר לא יפחות משלש: הכי גרסינן תנאי היא דאמר רבי יוחנן בנן של קדושים כו'. והיינו תנאי בנן של קדושים שהוא תנא: ונהגו העם. תנאים שהיו בימיו נחלקו עליו ועושין העם על פיהן הרי תנא אחר: ר' מנחם בר רבי סימאי. ואמרינן במסכת ע"ג פרק ר' ישמעאל (דף ג) אמאי קרי ליה בנן של קדושים משום דלא אסתכל בצורתא דזווא: ולית הלכתא כוותיה. גמרא קאמר ליה: האמורות בתורה. כגון הנך דלקמן: סדר הבדלות. היינו שבע הבדלות אע"ג דאיכא שמונה בין יום השביעי לששת ימי המעשה לא חשיב דמעין חתימה היא: וחוסם בסדר בראשית. ברוך סודר בראשית שבמוצאי שבת התחיל הקב"ה לסדר משנה בראשית וכולהו הנך כתיבי ולהבדיל בין הקדש ובין החול ובין הטמא ובין הטהור ויבדל אלהים בין האור ובין החשך ויבדל בין המים וגומר ואבדיל אתכם העמים (ויקרא כ) אבל הבדלה דשבת לא כתיבא דמעין חתימה חשיבא לקמן ולאו ממנינא הוא והאי דלא חשיב לה לבסוף משום דלגבי שלש קתני לה דכי לא עביד אלא שלש הבדלות קאמר לה סמוך לחתימה: בין הים לחרבה. לקמן מסמי לה מברייטא: בין כהנים ללוים וישראלים. גרסינן ולקמן מפרש ליה: מקדש ישראל. מכל עולמו שיצר לא קידש אלא ישראל ולפי פירוש זה שייכא חתימה זו במוצאי שבת: מעין חתימה היא. דקאמרת וחוסם בסדר בראשית והוא ליה בין יום השביעי לששת ימי המעשה מעין חתימה וצרו להו משבעה: רב אמר מקדש ישראל. כו' יוסי בר' יהודה: ושמואל אמר המבדיל בין קדש לחול. שמואל לא סבירא ליה ככל הנך תנאי דלעיל אלא כרבנן סבירא ליה דתנן בסוף פרק קמא דחולין (דף כו): גבי יום טוב שחל להיות במוצאי שבת כיצד מבדילין בין קדש לחול כו' ואמרינן בגמרא היכא אמר לה להך

דף קד - ב

ולית הלכתא כוותיה עולא איקלע לפומבדיתא אמר ליה רב יהודה לרב יצחק ברי' זיל אמטי ליה כלכלה דפירי וחזי היכי אבדיל לא אזל שדר ליה לאבבי כי אתא אבבי א"ל היכי אמר א"ל ברוך המבדיל בין קודש לחול אמר ותו לא אתא לקמיה דאבוה א"ל היכי אמר אמר ליה אנא לא אזלי אנא שדרייתה לאבבי ואמר לי המבדיל בין קודש לחול א"ל הרבנותיה דמר וסרוותיה דמר גרמא ליה למר דלא תימא שמעתיא מפומיה מיתבי כל הברכות כולן פותח בברוך וחותם בהן בברוך חוץ מברכת מצות וברכת הפירות וברכה הסמוכה לחבירתה וברכה אחרונה שבקריית שמע שיש מהן פותח (בהן) בברוך ואין חותם בברוך ויש מהן שחותם בברוך ואין פותח בברוך והטוב והמטיב פותח בברוך ואינו חותם בברוך

רש"י המבדיל בין קודש לחול. ותו לא אמר בה שאר הבדלות ולא חתם בה: היא נכמא ליה למר. שלא הלכת אהה בעלמך: וברכת המצות. כגון להעטף בלילית ועל נטילת לולב: וברכה הסמוכה לחבירתה. כגון אותם של שמונה עשרה: וברכה אחרונה שבקריית שמע. אע"פ שאין ברכה אחרת למעלה הימנה שהתחיל בה בברוך: יש מהן. מאלו שהוכחו שפותח בהן בברוך ואינו חותם בברוך כגון ברכת פירות ומצות: ויש מהן שחותם ואינו פותח. כגון ברכה הסמוכה לחבירתה שהרי פותחה ראשונה שנתפחה בברוך: הטוב והמטיב. אף על גב דסמוכה לחבירתה שהרי התחיל בברכה המזון בברוך משום דברכה בלפני נפשה איתקן משום הרוגי ביתר וכולה הולאה בברכה הפירות ומצות: (רש"י)

תוספות ולית הלכתא כוותיה. וטעמא לפי שאין חותמין בשתיים ובריייתא סברה (כר') [כמאן] דאמר בפ' ג' שאכלו (ברכות ד' מט.) חותמין בשתיים ופי' רשב"ם דהלכה כשמואל דחתיים בין קודש לחול מדחתמין במוצאי שבת ליי"ט בין קודש לקודש ס"פ דחולין (דף כו:) ש"מ במוצאי שבת דחול חותמין בין קודש לחול: כל הברכות פותח בברוך וחותם בברוך. ותימה ברכה דאלהי נשמה אמאי לא פותחת בברוך דהא מליקרא לא הוות סמוכה לחבירתה כדאמרינן בברכות (דף ס:) כי מתער אומר אלהי נשמה וכן קשה מאתה הוא עד שלא נברא העולם ותפלת הדרך שחותם ואינו פותח בברוך וי"ל לפי שאין ברכות אלא שבח ותפלה בעלמא וברכה שאחר מגילה נראה דחתמין בא"י האל הנפרע לעמו ישראל מכל צריהם האל המושיע שהיא ארוכה ולא דמייא לברכת פירות ומצות שהן קצרות וכן יש בירושלמי דמגילה ובגמרא דידן (דף כא:) בספרים ישנים דחותם בה בברוך האל הנפרע כו' וברכה דבורא נפשות רבות חותם בירושלמי בא"י חי העולמים: חוץ מברכה הסמוכה לחבירתה. פירוש לפי שחת' הראשונה אין צריך לפתוח השניה בברוך וברכה שלאחר הפטרה דצור כל העולמים עד שכל דבריו האמת והצדק ויש הפסק במחזוריים ומתחיל נאמן אתה הוא ואין שם ברכה לא בחתימת הראשונה ולא בפתיחת השניה ונראה דכולה ברכה אחת היא דכולה משתעיא בנאמנות ובאמיתות המקום ומה שיש הפסק במחזוריים לפי שהיו רגילים כל הציבור להפסיק שם ולומר שבח כדאמר במסכת סופרים (פרק ג' הלכה י') וכן משמע התם דברכה אחת היא דקאמר דמפסירי מברך ז' ברכות כנגד ז' קריאות פי' בקריאת התורה בתחלה וסוף ואחת לפני הפטרה וז' אחריה הרי ז' ושבוע ברכה של נישואין שהכל ברא לכבודו ויוצר האדם ואשר יצר את האדם כו' שפותחין בברוך פירוש רש"י בכתובות (דף ח.) דשהכל ברא לכבודו נתקנה לאסיפת העם והיה ראוי לאומרה משעת אסיפה והיא ברכה בפני עצמה וכן יוצר האדם לא היתה צריכה שהרי יאמר אשר יצר אחריה אלא להזכיר שתי יצירות תיקונה והקדימוה לאשר יצר והרי היא כמו לעצמה ואשר ברא שפותחת בברוך לפי שאומר אותה לבדה כשאינן פנים חדשות ור"ת אומר דשהכל ברא לכבודו ויוצר האדם לכך פותח בברוך בלא חתימה שהם קצרות כמו ברכת פירות ומצות ופתיחתן זו היא חתימתן ובאשר יצר את האדם צריך לפתוח בברוך שאם לא היה פותח היה נראה הכל ברכה אחת וברכת לעסוק בדברי תורה והערב נא אומר שהיא ברכה אחת כיון שאין פותח הערב נא בברוך והבדלה נמי שפותחת בברוך אע"פ שסמוכה לברכת מאור משום שלא נראה ברכה אחת ומיהו בירושלמי פריך והרי הבדלה ומשני רבי הוה מפוזר. וא"ת יהללך שאחר הלל ויראו עינינו וישתבח למה אין פותח בהן בברוך וי"ל דיהללך היא סמוכה לברכה דלקרא את ההלל ויראו עינינו להשיבנו וישתבח לברוך שאמר ולא הוה הפסוקים הפסק כמו ברכה אחרונה שבקריית שמע דלא הוי קריאת שמע הפסק ואם כן נראה שאין להפסיק בין ברוך שאמר לישתבח ומיהו קשה מיהללך דלילי פסח דאין מברכין לקרא את ההלל לכן נראה דחתם אין צריך פתיחה שבלא פתיחה נכרת התחלה ובירושלמי (דברכות פ"א) פריך והרי גאולה פי' אשרי גאלנו דסמוכה לברכה דקריאת הלל ומשני שנייה היא הלל אם שמע ובהכ"נ יצא פירוש שהיו קורין הלל בלילי פסח בבית הכנסת כדאיתא במס' סופרים (פ"ב הלכה ט') התיב ר' אלעזר בר' ר' יוסי והרי סופה פירש רבינו שמואל בר' ר' שמעי' סופה סוף ברכה דאשר גאלנו שחותם בברוך והיא כולה הודאה ומשני שתיים הן אחת להבא ואחת לשעבר פירוש שתי גאולות אשר גאלנו גאולה דלשעבר וגאולה להבא שמחים בבנין עירך ולכן חותם בברוך דאין כולה הודאה דיש בה הפסק ותפלה שיגאל אותנו ופריך מהבדלה דכפרישת לעיל ופריך והרי נברך פי' ברוך הוא שאכלנו משלו כו' דהויה ברכה בפני עצמה כדאמרינן בפ' ג' שאכלו (ברכות ד' מט.) ומתחיל ברכת הזן בברוך אע"פ שסמוכה לנברך ומשני שנייה היא שאם היו שנים אוכלים אין אומר נברך ופריך והרי הזן פי' שאומר אחריו נודך ואין פותח בברוך אע"פ שפעמים אינה סמוכה לברכת הזן כשרצו השנים לזמן והשלישי מפסיק לרב ששת עד הזן צריך לשמוע והלכה כרב ששת באיסורי וכשיגמור סעודתו קאמר התם בסוף. שמעתא דרבנן אמרי לחזור למקום שפסק קשיא ועוד פריך והרי הטוב והמטיב פי' בברכת המזון דסמוכה לחבירתה ופתיחת בברוך שנייה ביבנה תיקונה ופריך והרי קידוש פירוש דסמוכה לבורא פרי הגפן ומתחין בברוך שנייה היא שאם היה אוכל מבעוד יום עד שיקדש היום אינו מברך בורא פרי הגפן ופריך והרי סופה של קידוש שחותמת בברוך וסלקא דעתך דכולה הודאה היא והויה כברכת פירות ומצות א"ר יונה טופס ברכה כך היא דאמר ר' יודן מטבע קצר פותח בברוך ואינו חותם בברוך מטבע ארוך פותח בברוך וחותם בברוך פי' וקידוש הוא מטבע ארוך ויש הפסק שאומר כי הוא יום תחלה למקראי קודש ולכן חותם בברוך: הטוב והמטיב פותח ואינו חותם בברוך. וא"ת והלא ארוכה היא ועוד דר"ת פי' שצריך לומר ג' גמולות ג' הטבות כמו ג' מלכיות דאמר בברכות (ד' מט.) צריכה ב' מלכיות לבד מדידה וי"ל שאין זה אריכות אלא שמזכיר שם שמים בהרבה לשונות מלכנו ויצרנו קדושו יעקב רוענו כו' ואין ראוי לחתום בברוך: (תוספות)

רשב"ם ולית הלכתא כוותיה אלא כרב יהודה ומדהתם במוצאי שבת ליום טוב חותמין בין קדש לקדש הכא במוצאי שבת לחול חותמין בין קדש לחול כך נראה בעיני דאי לא תימא הכי שמואל דאמר כמאן ואנן היכי קיימין כוותיה כדלקמן: ולית הלכתא כותיה. כר' יהושע בן חנניה לפי שאין חותמין בשתיים בפרק שלשה שאכלו (ברכות דף מט.) אלא כשמואל דהא לייטי עלה דרב: זיל אמטי ליה. לעולא ובעלילה זו נראה היאך מבדיל: המבדיל בין קדש לחול. הוא דאמר ותו לא: א"ל. רב יהודה לרב יצחא בריה: סרוותיה דמר. כעס עליו על שלא הלך הוא בעצמו: דלא תיגמר שמעתיא מפומיה. דרב יצחק אלא מפומיה דאבבי ואמרינן (יבמות דף צא.) כל תלמידי הכס שאומרים דבר שמועה מפיו שפתותיו דובבות בקבר: ברכת המצות. כגון להתעטף בציצית ועל נטילת לולב וטעמו של דבר לפי שאין בהן ריבוי דברים: וברכה הסמוכה לחבירתה. כגון אותן של שמונה עשרה ברכות: וברכה אחרונה שבקריית שמע. אע"פ שאין ברכה אחרת למעלה הימנה שהתחיל בה בברוך שהרי הפסיק קריית שמע אע"פ אינו מתחיל בה בברוך וחשבינן לה ברכה הסמוכה לחבירתה לאותה שלפני ק"ש שהרי מחוברת אמת ויצא על סופו של ק"ש וכדאמרינן בברכות (דף יד:) שצריך לסמוך אמת ויצא אחר אני ה' אלהיכם כדכתיב וה' אלהים אמת הלך כחדא ברכתא אריכתא דמיא: יש. מאלו שהוכחו שפותח בהן בברוך ואינו חותם כגון ברכת פירות ומצות: יש מהן. שחותמין ואינו פותח כגון ברכה הסמוכה לחבירתה שהרי פותחה הראשונה שנפתחה בברוך: וברכת הטוב והמטיב דברכת המזון אע"פ דסמוכה לחבירתה שהרי התחיל בברכת המזון אף על פי כן פותח בה בברוך משום דברכה באנפי נפשה איתקן משום הרוגי ביתר שניתנו לקבורה הטוב שלא הסריחו והמטיב שניתנו לקבורה אבל אנו מאריכין בה קצת כדי לומר בה שלש מלכיות כדמפרש בפ' שלשה שאכלו (שם דף מט.) הלכך כולה חדא הודאה היא כברכת הפירות וכברכת המצות

קשיא לעולא אמר לך עולא הא נמי כברכת המצות דמיא ברכת המצות מאי טעמא משום דהודאה היא הא נמי הודאה היא רב חנניא בר שלמיא ותלמידו דרב הווי יתבי בסעודתא וקאי עלייהו רב המנונא סבא אמרו ליה זיל חזי אי מקדיש יומא נפסיק וניקבעיה לשבתא אמר להו לא צריכיתו שבתא קבעה נפשה דאמר רב כשם שהשבת קובעת למעשר כך שבת קובעת לקידוש סבור מינה כי היכי דקבעה לקידוש כך קבעה להבדלה אמר להו רב עמרם הכי אמר רב לקידוש קובעת ולא להבדלה קובעת והני מילי לענין מיפסק דלא מפסקינן אבל אתחילי לא מתחילין ומיפסק נמי לא אמרן אלא באכילה אבל בשתיה לא ושתייה נמי לא אמרן אלא בחמרא ושיכרא אבל מיהא לית לן בה ופליגא דרב הונא דרב הונא חזייה לההוא גברא דשתה מיהא קודם הבדלה אמר ליה לא מיסתפי מר מאסכרה דנתנא משמיה דרבי עקיבא כל הטועם כלום קודם שיבדיל מיתתו באסכרה רבנן דבי רב אשי לא קפדי אמיא בעא מיניה רבינא מרב נחמן בר יצחק מי שלא קידש בערב שבת מהו שיקדש והולך כל היום כולו א"ל מדאמרי בני רבי חייה מי שלא הבדיל במוצאי שבת מבדיל והולך כל השבת כולו הכא נמי מי שלא קידש בערב שבת מקדש והולך כל היום כולו איתביה לילי שבת וליילי יום טוב יש בהן קדושה על הכוס ויש בהן הזכרה בברכת המזון שבת ויום טוב אין בהם קדושה על הכוס ויש בהן הזכרה בברכת המזון ואי סלקא דעתך מי שלא קידש בערב שבת מקדש והולך כל היום כולו שבת ויום טוב נמי משכחת להו דיש בהן קדושה על הכוס דאי לא קידש מאורתא מקדש למחר אמר ליה דאי לא קתני איתביה כבוד יום וכבוד לילה כבוד יום קודם ואם אין לו אלא כוס אחד אומר עליו

רש"י קשיא לעולא. שפתח בברוך ולא חתם: הודאה היא. ואין זה הפסק דבר אחר לא הפסק תחנה ולא הפסק רצוי הלכך בפתיחתו סגי ולא דמו לברכת קידוש שצריך לספר בשבח שבת וברכת וולך אור שיש בה הפסק תחנה כגון ברחמיך הרבים וברכת אבות יש בה רצוי לפיכך צריך לפתוח ולסיים בשבח של מקום: הווי יתבי בסעודתא. בערב שבת והאריכו בה עד שחשיכה: ונפסיק. בעקירת השלחן: ונקבעה. לסעודתינו: לשתיה. לשם שבת: לא צריכיתו. להפסיק בעקירת שלחן כדי להבדיל בין סעודה חול לסעודה שבת: שבת היא קצת הווי עדין שחשיכה: מעלמה היא חשונה סעודה שבת ונדלת מסעודת חול ודי לכס בפריסת מפה וקידוש: כשם שקובעת למעשר. לפילו אכילה עראי דשבת חשונה קבע למעשר במסכת ביצה (ד' לד): כך קובעת לקידוש. שאסור לטעום עד שיקדש אלמלא משחשיכה היא חשונה סעודה שבת מאליה: כך. וליאחזה קובעת להבדלה שאם יושבין על השלחן וחשיכה במוצאי שבת אסורין לאכול עד שיבדילו: והני מילי. להבדלה אינה קובעת לאפסוקי סעודתא אלא סעודתא אלא אתחילי לא מתחילין משחשיכה עד שיבדילו: הני מילי. דאין מפסקין לאכילה אלא לשתיה לאו דבר חשוב הוא ומפסקין: ולא אמרן. דלא מתחילי אלא בחמרא ושיכרא אבל מיהא לית לן בה: הזכרה בברכת המזון. של שבת ראה והחליטו ובוים טוב יעלה ויבא: כבוד יום וכבוד לילה. אם (יש) לו יין הרבה לסעודה אחת או מיני מגדים יניחם עד היום: (רש"י)

תוספות קשיא לעולא. לפירוש הקונטרס דפירש לעיל דלא אמר אלא המבדיל בין קודש לחול ותו לא קשה מאי ס"ד דמקשה הא פשיטא דלברכת הפירות דמיא דאין לך קצרה יותר מזו ועוד לימא דסבר עולא כר' יהודה הנשיא דמשמע נמי דלא הוי חתים ונראה דעולא אמר נמי כל שאר הבדלות ואינתיק בלא חתימה וס"ד דמקשה כיון דארוכה היא קצת הווי ליה למיחתם בברוך מידי דהוה אקידוש שחוממין בה אע"ג דהודאה היא כיון שיש בה אריכות קצת ומשני דמיא שפיר לברכת פירות וכן משמע דרב יהודה לא היה שואל אלא לידע אם יחתום או כרב או כשמואל: כך קובעת לקידוש. שאסור לאכול בלא קידוש אפילו התחיל לאכול מבעוד יום ור"נ קובעת למעשר אפי' התחיל לאכול עראי מבעוד יום כדאמרינן בסוף המביא כדי יין (ביצה ד' לה). היה אוכל באשכול וחשבה לו שבת רבי אליעזר אומר יגמור רבי יהושע אומר לא יגמור: והנ"מ דאכלו ושתו מעיקרא. משמע שהיו אוכלים בשבת סמוך לחשיכה ותימה שלא נהגו לאכול בין מנחה למעריב וגם ר"ת כעס על רבינו משולם שהנהיג לאכול בין מנחה למעריב דאמר במדרש השותה מים בשבת בין השמשות גזל את קרוביו המתים וכתב שפעם אחת אירע מעשה בלותר ובא לידי סכנה ובקושי התירו ערב יום הכפורים לאכול אחר וידוי משום שכרות וגם תשעה באב שחל להיות בשבת ונדחה התירו בקושי ויש לדחות דמייירי הכא שהתחילו בהיתר ובאמצע סעודה התפללו מנחה והיכא דהתחילו בהיתר מותר להשלים: אבל לשתיה מפסיקין. פירוש שתיה בלא סעודה דאין בה קביעות ולכן מפסיקין: לא קפדי אמיא. וברייטא דכל הטועם מיתתו באסכרה לא מוקמי אמיא ומיתתו באסכרה מדה כנגד מדה הוא משביע ורונן יחנק ואסכרה במקום חנק כדאמרינן (כתובות ד' ז): מי שנתייב חנק או טובע בנהר או מת שרונכי והיינו אסכרה: (תוספות)

רשב"ם קשיא לעולא. שפתח בברוך ולא חתם בברוך: הא נמי הודאה היא. ואין בה הפסק דבר אחר לא הפסק תחנה ולא הפסק רצוי הלכך בפתיחתו סגי ולא דמי לברכת קידוש שצריך לספר בשבח שבת וברכת יוצר אור שיש בה הפסק תחנה כגון ברחמיך הרבים רחם עלינו וברכת אבות יש בה דברי רצוי וצריך לפתוח ולסיים בשבח של מקום: הווי יתבי בסעודתא. ערב שבת והאריכו בה עד שחשיכה: ונפסיק. בעקירת השלחן: וניקבעיה. לסעודתינו: בשבתא. לשם שבת: לא צריכיתו. להפסיק בעקירת שלחן כדי להבדיל בין סעודת חול לסעודת שבת: דשבת היא קבעה נפשה. לסעודתה דמאחר שהיא אוסרת עלינו לאכול מעתה בלא קידוש אין לך הפסק גדול מזה ומעצמה סעודת שבת חשיבה נבדלת מסעודת חול ודי לכס בפריסת מפה וקידוש: כשם שקובעת למעשר. פירוש אכילת עראי דשבת חשבי אותה קבע למעשר במסכת ביצה (דף לד): משום דהווי עונג אפי' סעודת כל שהוא ידיה קבע הוא ואין אוכלין בשבת אפילו עראי מתבואה שלא נגמרה מלאכתה למעשר אלא אם כן עישר מערב שבת: קובעת לקידוש. שאסור לטעום עד שיקדש אלמלא משחשיכה היא חשונה אכילת שבת מאליה: כך קובעת להבדלה. כך יציאתה קובעת להבדלה שאם יושבין על השלחן וחשיכה במוצאי שבת אסור לאכול עד שיבדילו ואע"פ שלא הפסיקו סעודתן פורס מפה ומבדיל שיציאת שבת אוסרתן באכילה וקובעתן להבדלה: הבדלה אינה קובעת. דכיון שהתחיל בסעודת שבת מבעוד יום זהו כבוד שבת שיהא גומר סעודתו אף לאחר שהחשיך ולאחר שגמר סעודתו יבדיל: והני מילי. דהבדלה אינה קובעת לאפסוקי סעודתא אבל לאתחילי לא מתחילין: והני מילי. דלא מפסיק לאכילה אבל לשתיה לאו דבר חשוב הוא ומפסיק ומבדיל: ולא אמרן. אתחילי לא אלא חמרא ושיכרא אבל מיהא לית לן בה: לא קפדי אמיא. קמי הבדלה אבל קמי קידושא קפדי משום כבוד והכי הלכתא ושמעינן נמי שאם היו סועדים בשבת והחשיך גומרין כל סעודתן ומזמנין ואחר כך מבדילין: מבדיל והולך כל השבת כולו. עד רביעי בשבת כדלקמן: הזכרה בברכת המזון. רצה והחליטו ובוים טוב יעלה ויבא: שבת ויום טוב. הימים ולא הלילות: אין בהן קדושה על הכוס. כי אם בורא פרי הגפן לבד: דאי לא קתני. דנתנא לא בא להורות לנו דין אדם הפושע או שאירע לו מקרה ולא קיים דברי חכמים: כבוד יום וכבוד לילה. אם אין לו יין הרבה לסעודה או מיני מגדים יניחם עד היום: (רשב"ם)

ושמע מינה אומר ב' קדושות על כוס אחד וש"מ ב"ש היא ואלביא דרבי יהודה רב אשי אמר טעמו פגמו וכוס של ברכה צריך שיעור חדא מילתא היא וה"ק מ"ט טעמו פגמו משום דכוס של ברכה צריך שיעור רבי יעקב בר אידי קפיד אחצא פגימא רב אידי בר שישא קפיד אכסא פגימא מר בר רב אשי קפיד אפילו אחביא פגימא ת"ר [שמות כ-ח] זכור את יום השבת לקדשו וזכרהו על היין אין לי אלא ביום בלילה מנין ת"ל זכור את יום השבת לקדשו בלילה מנין אדרבה עיקר קדושת בלילה הוא קדיש דכי קדיש תחלת יומא בעי לקדושי ותו בלילה מנין ת"ל זכור את יום תנא מיהדר אלילה וקא נסיב ליה קרא דיממא ה"ק זכור את יום השבת לקדשו וזכרהו על היין בכניסתו אין לי אלא בלילה ביום מנין ת"ל זכור את יום השבת ביום מאי מברך אמר רב יהודה בפה"ג רב אשי איקלע למחוזא אמרו ליה ליקדיש לן מר קידושא רבה הוה ליה סבר מאי ניהו קידושא רבה אמר מכדי כל הברכות כולן בפה"ג אמרי ברישא אמר בפה"ג ואגיד ביה חזייה לההוא סבא דגחין ושתי קרי אנפשיה [קהלת ב-יד] החכם עיניו בראשו אמרי בני רבי חייה מי שלא הבדיל במוצ"ש מבדיל והולך בכל השבת כולו ועד כמה א"ר ירדא עד רביעי בשבת כי הא דיתבי רבי ירדא קמיה דרב אשי ואמרי לה רב אשי קמיה דרבי יוחנן ויתבי וקאמר לענין גיטין חדא בשבתא תרי ותלתא בתר שבתא ארבע וחמשה ומעלי יומא קמי שבתא א"ר יעקב בר אידי אבל לא על האור אמר רב ברונא אמר רב

רש"י ואלביא דר' יהודה. דלמר מאור ואח"כ כשמיים: משום דכוס של ברכה טעמו פגמו. אבל אי הוה ביה טפי מכשיעור טעמו לא פגמו: קפיד. לקדוש והבדלה וברכת המזון אבל אם לא כשמות מכוים פגום מברך עליו ברכת היין: לקדשו. משמע משעה שמתקדש היום: אין לי אלא ביום. לקמן פריך דלרבה עיקר קדושת בלילה הוא דכניסתו היא קדושת: קידושא כבא. בורא פרי הגפן והאבי קרי ליה קידושא רבה דלכולהו קידושי אמרי לה: ואגיד ביה. האריך בו: עד רביעי בשבת. אבל מרביעי ולהלן גבי שבת הבא מתחשב: לענין גיטין. אמר לה ה"ג גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז אחר השבת או שאמר קודם השבת תתני לי: אבל לא על האור. אם לא בידך בורא מאורי האש כמולאי שבת שוב אינו מברך: (רש"י)

תוספות ושמע מינה אומר שתי קדושות על כוס אחד. ובשאינו לו כדאמר לעיל (ד' קב): משום דכוס של ברכה צריך שיעור. רב אשי לא פליג אמוראי דבסמוך ואית ליה שפיר טעמו פגמו אלא דמהא ליכא למישמע מינה קאמר: קפיד אכסא פגימא. פירש רשב"ם דקפיד לכתחלה דוקא ואם אין לו אלא פגום יקדש עליו ותנימה א"כ איך התירו לאכול קודם הבדלה משום קפידא דפגימה מיהו ראי רשב"ם לסמוך עליו בשעת הדחק: וזכרהו על היין. דזכירה כתיב על היין זכרו כיון לבנון (הושע יד) וזכירה דודיק מין (שיר א) והאי זכירה היינו קידוש דויכולו לא מצינו על הכוס אלא בתפלה כדאמר בשבת (ד' קיט): ולא ניתקן על הכוס אלא להוציא בניו ובני ביתו ומה שרילין לומר ויכולו אחר התפלה בקול רם היינו משום י"ט שחל להיות בשבת שמתפללין אתה בחרתו ואין אומר ויכולו בתפלה ותקנו נמי לומר בכל שבתות שלא לחלק בין שבת לשבת ונראה דקידוש על היין אסמכתא היא והא דאמר במי שמתו (ברכות ד' כ:): נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה היינו דוקא קידוש היום אבל על היין לא הוא אלא מדרבנן כדמשמע בריש נזיר (ג' ג'): דקאמר מיין ושכר יזיר לאסור יין מצוה כיון הרשות ופריך מאי ניהו קידושא והבדלה מושבע ועומד מהר סיני הוא דאיצטרריך קרא למיסר אלא כי הא דאמר רבא שבועה שאשתה וחזו ואמר הריני נזיר איצטרריך קרא דנזירות חל עליו אף על פי שמושבע ועומד הוא ועוד מצינו למימר דקידוש על היין דבר תורה אבל הא דאמר המברך צריך שיטעום זהו מדרבנן: הוה גחין ושתי. וא"ת דבפרק שלשה שאכלו (ברכות ד' מו). אמרינן אין המסובין רשאין לטעום עד שיטעום המברך וי"ל דהיינו דוקא בהמוציא שצריך לאכול כדאמרי' בפרק ראוהו ב"ד (ר"ה ד' כט): לא יפרוס אדם פרוסה לאורחין א"כ אובל עמהן הלכך צריך להמתין עד שיטעום המברך אבל קידוש שאין חובה לשתות להמברך א"צ להמתין ומיהו בירושלמי דברכות א"ר אבא בשם רב מסובין אסורין לטעום עד שיטעום המברך ר' יהושע בן לוי אומר שותין אע"פ שלא שתה ולא פליגי מה דא"ר אבהו כשהיו כולן זקוקין לכוס אחד מה דאמר ר' יהושע כשיש לכס אחד כוסו בידו ומשמע נמי אם אין כוסו בידו אפי' שפך מכוס ברכה לכוסות אחרים אין להם לטעום עד שיטעום המברך אבל כשיש לכל אחד כוס א"צ להמתין ולכך הוה גחין ושתי ומכאן יש להוכיח שא"צ לשפוך מכוס של ברכה לשאר כוסות ומיהו היכא דפגימי צריך לשפוך ממנו לשאר כוסות כדי שישתו כולם מכוס שאינו פגום א"כ דשתיה לא מעכבא כדאמרינן בפרק בכל מערבין (עירובין דף מ:): וגם בהמוציא יש להוכיח בירושלמי אם יש לכל אחד ככרו א"צ להמתין ואוכל כל אחד משלו והא דאמר טול ברוך (ברכות דף מ). ואמרינן נמי (שם דף מו). בעל הבית בוצע כדי שיבצע בעין יפה דמשמע שאין אוכלין אלא מה שמחלק להם מיירי בשאין ככר לפני כל אחד א"כ בשבת וכגון שאין להם לחם משנה דאז צריכין לאכול מבציעתו: (תוספות)

רשב"ם ושמע מינה אומרים ב' קדושות על כוס אחד. היכא דלית ליה אלא כוס אחד כי הכא אע"ג דאמר לעיל (דף קב): אין אומרים ב' קדושות על כוס אחד היכא דלית ליה שאני כדמתרצינן לעיל: ושמעת מינה ב"ש היא ואלביא דרבי יהודה. דאמר לעיל מאור ואח"כ בשמים דאילו לב"ה ברישא בשמים ואח"כ מאור והא ליכא למימר ר"מ ואלביא דב"ה כדאמר לעיל וב"ה אומרים נר ובשמים מזון והבדלה ועני רבא זו דברי ר"מ הוא דה"נ פריכין בברכות פרק אלו בדברים (דף נב). ומשני לא ס"ד מדקתני ומשלשלן לאחר המזון מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא דמזון ברישא רבי יהודה כדאמר לעיל רבי יהודה אומר לא נחלקו ב"ש וב"ה על המזון שבתחלה ועל הבדלה שבוטף בו' אלמא רבי יהודה היא ואלביא דב"ש דאילו לר"מ מי תנא לה משלשלן לאחר המזון דלדידיה מאור ברישא בין לב"ש בין לב"ה ולא מזון כדאמר לעיל זו דברי ר"מ: משום דכוס של ברכה צריך שיעור. אבל אי הוה טפי מכשיעור וטעמו לא פגמו: קפיד אכסא פגימא. לקידוש ולהבדלה ולבהמ"ז ולכל ברכות שתקנו לסדרן על היין שלא יברך על כוס פגום אבל אם רוצה לשתות יין צריך לברך בורא פרי הגפן שאסור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה ומיהו אם אין לו אלא יין פגום מקדש עליו דקפיד לכתחלה משמע: אפילו אחביא. חביות קטנות אבל אם חבית של עץ גדולה אין להקפיד: ה"ג ת"ר זכור את יום השבת לקדשו וזכרהו על היין אין לי אלא ביום בלילה מנין ת"ל זכור את יום השבת בלילה מנין אדרבה עיקר קידושא בליליא הוא דכי קדיש יומא בעיא לקדושי ותו בלילה מנין תלמוד לומר זכור את יום השבת תנא מהדר אלילה ונסיב לה קרא ליממא הכי קאמר זכור את יום השבת לקדשו וזכרהו על היין בכניסתו אין לי אלא בלילה כו': לקדשו. משמע בשעה שמתקדש היום: אין לי אלא ביום. ולקמן פריך דלרבה עיקר קידושא בליליא הוא קדושתו: הכי קאמר כו'. אע"ג דאין לפרש לשון השנוי בברייתא בענין זה אלא ע"י שאנו מסרסין אותה למפרע אפ"ה לא שייך למימר חסורי מיחסרא שהרי אין חסר ממנה כלום אלא ששנויה למפרע דבמקום שהיה לו לומר אין לי אלא בלילה ביום מנין טעה התנא בשמועתו ושנה אין לי אלא ביום בלילה מנין הלכך לא שייך למימר חסורי מיחסרא: ביום מאי מברך. דאי אמרת קידוש מרישא והתניא שבת יום טוב אין בהן קדושה על הכוס: אמר ר' יהודה בפה"ג. אתאי כסא דחמרא וברוכי ומשתי משום כבוד שבת לחלק בין מדת שבת למדת חול שהוא ענין שיר שאין אומרים שירה אלא על היין והכי מפרש בשאלתות דרב אחאי בפרשת ושמע יתרו: קידושא רבה. בורא פרי הגפן וקרי ליה קידושא רבא דאכולהו קידושי קאמרי ליה: ואגיד ביה. האריך בו לדעת אם יסרה בחד מהם לשתות ובכך יבין דבורא פרי הגפן רגילין לומר ותו לא שאם לא כן היה אומר לו [לקדש] קידוש גדול של לילה כמנהגן: עד רביעי בשבת. ולא עד כלל אבל מרביעי ואילך גבי שבת הבאה מתחשב: לענין גיטין. אם אמר לה ר' זה גיטך על מנת שתתני לי ר' זה אחר השבת או על מנת שתתנם לי קודם השבת: אבל לא על האור. אם לא בריך על הנר בורא מאורי האש במוצ"ש שוב אינו מברך כך נ"ל טעם הדבר כדתיניא במקום שנהגו (דף נד). והא דאמר רבא בליל מוצ"ש הואיל ותחלת

הנוטל ידיו לא יקדש אמר להו בר יצחק בר שמואל בר מרתא אכתי לא נח נפשיה דרב שכחניהו לשמעתיה זמנין סגיאין הוה קאימנא קמיה דרב זימנין דחביבא עליה ריפתא מקדש אריפתא זימנין דחביבא ליה חמרא מקדש אחמרא אמר רב הונא אמר רב טעם אינו מקדש בעא מיניה רב תנא בר חנינא מרב הונא טעם מהו שבידיל א"ל אני אומר טעם מבדיל ורב אסי אמר טעם אינו מבדיל רב ירמיה בר אבא איקלע לבי רב אסי אשתליו וטעם מידי הבו ליה כסא ואבדיל אמרה ליה דביתהו והא מר לא עביד הכי אמר לה שבקיה כרביה סבירא ליה אמר רב יוסף אמר שמואל טעם אינו מקדש טעם אינו מבדיל ורבה אמר רב נחמן אמר שמואל טעם מקדש וטעם מבדיל

רש"י נטל ידיו לא יקדש. דקדושה מפסוקי בין נטילה לאכילה והוי כהיסח הדעת ובעי נטילה אחריהו בחר קידושא; לחביבא ליה ריפתא. פהיה רעב מקדש אריפתא; חלמא לא בעי נטילה אחריהו חלמא מעיקרא משי ואכיל נהמא דקדושה; לחביבא ליה חמרא. פהיה למא; טעם. אם אכל טוב אינו מקדש כל הלילה; אשתליו. רב ירמיה; חמרה ליה דביתהו. דרב אסי לרב אסי; והא מר לא עביד הכי. דלמך רב אסי טעם אינו מבדיל; כרביה. כרב דרב הונא משמיה דרב הוה חמרא שמעתיה; (רש"י)

תוספות הנוטל ידיו לא יקדש. פירש רשב"ם ובסדר דרב עמרם משום היסח הדעת וקשה דהא רב גופיה קאמר בפ' כל הבשר (חולין דף קו:) נוטל אדם ידיו שחרית ומתנה עליהם כל היום וי"ל דתנאי לא מהני אלא היכא דלא שכיהי מיא כגון שאין לו מים בסמוך או יש לו וצריך לדברים אחרים אבל היכא דשכיהי מיא ויש לו בסמוך לא יעיל תנאי כדמשמע התם דקאמר אמר להו רבא להנהו בני פקתא דערבות כגון אתון דלא שכיהי לכו מיא משו ידיכו מצפרא ואתנו עלייהו כולי יומא איכא דאמרי בשעת הדחק ופליגא דרב ואיכא דאמרי אף שלא בשעת הדחק והיינו דרב משמע דרב נמי איירי בלא שכיהי מיא כדקאמר כגון אתון דלא שכיהי לכו מיא וקאמר והיינו דרב וה"ו אלחנן מפרש נטל לא יקדש משום דמיהו כנוטל ידיו לפירות דהרי זה מגסי הרוח: זימנין סגיאין הוה קאימנא קמיה דרב כו'. השתא מסיק דקידוש לא הוי היסח הדעת ואי"ת דבפרק אלו דברים (ברכות דף נא.) אמרי ב"ה מוזגין את הכוס ואח"כ נוטלין לידים ומפרש טעמא משום דתכף לנטילת ידים סעודה וכי מזיגת הכוס הוי טפי היסח הדעת מקידוש וי"ל דשאני מציגה שהיא בחמין וצריך דקדוק שלא יחסר ושלא יותיר והוי טפי היסח [הדעת] מקידוש וי"ת פירש דהתם איירי בחול ויש לחוש שאם יטול קודם מזיגה שיעסוק בשאר דברים ולא יאכל לאלתר ולאו אדעתיה אבל בשבת אין לחוש שיפליג לדבר אחר שהשלחן ערוך ויאכל מיד: מקדש אריפתא. פירש רשב"ם שהיה מקדש על הפת במקום יין ואם כן היה נוטל תחלה ולא היה קידוש הפסק וקשה לר"ת דקידוש על הפת דאי לא הוי הפסק מסיק דקידוש הוא לאחר המוציא והוי כמו גביל לתורי דלא הוי הפסק בין ברכה לאכילה וכ"ש דלענין נטילה לא הוי הפסק אבל במקדש על היין שהוא קודם המוציא יהיה הפסק בין נטילה לאכילה ומיהו יש ליישב פירושו דפעמים היה דעתו לקדש אריפתא והיה נוטל ואח"כ לפעמים היה נמלך והוה מקדש אחמרא והיה סומך על אותה נטילה ואין להקשות לרשב"ם דהא משמע לקמן דאין מבדילין על הפת מדאמימר בת סוות וא"כ כל שכן דאין מקדשין על הפת דקידוש חמור מהבדלה כדאמרינן לעיל (דף קה.) דקובעת לקידוש ולא להבדלה ולקמן אמרינן סבור מינה קידושי הוא דלא מקדשין הא אבדולי מבדילין דאינה קשיא דאיכא טעמא דכיון שמצוה סעודת שבת שייך קידוש על הפת אבל הבדלה אין ענינה אצל פת אלא דוקא על היין דשייך בכל דבר הודאה ושירה מ"מ נראה לר"ת דאין מקדשין על הפת כלל והכא ה"פ הנוטל ידיו לא יקדש משום דס"ל לרב יש קידוש שלא במקום סעודה וחישינן שמא יפליג ויולך לחוף א"ל רב יצחק כו' זימנין דחביבא ליה ריפתא ומקדש אריפתא כלומר הוה מקדש אחמרא על דעת אכילת מיד ריפתא והיה נוטל מיד ידיו קודם קידוש ולא דמי למזיגת הכוס כדפרישית לעיל וזימנין דחביבא ליה חמרא הוה מקדש אחמרא שלא במקום ריפתא דהיינו סעודה דסבירא ליה דיש קידוש שלא במקום סעודה ומאן דסבור אין קידוש הפסק אלא במקום סעודה כ"ש דנוטל ידיו ומקדש דלא הוי היסח ובירושלמי דברכות גבי פלוגתא דבי"ש וב"ה מברך על היום ואחר כך מברך על היין משמע כפר"ת דאין מקדשין על הפת דא"ר זעירא מדברי שניהם נלמד מבדילין בלא יין ואין מקדשין בלא יין אמר רבי יוסי ב"ר בון נהיגין תמן מקום שאין יין שלח צבור יורד לפני התיבה ואומר ברכה אחת מעין שבע וחותם במקדש ישראל ויום השבת משמע שאין מקדשין על הפת וצ"ע אם מקדשין על השכר היכא דהוי חמור מדינה כמו שמבדילין וכולה שמעתין דאסרה לקדושי אשיכרא איכא לאוקמי בשאינו חמור מדינה ונתע מדקאמר רב כסם שאין מקדשין כך אין מבדילין ובחמור מדינה פשיטא דמבדילין ולקמן נמי דאמר אין מקדשין בלא יין וכן ההיא דירושלמי שהבאתי איכא לאוקמא דלא אתי למעוטי אלא כשאינו חמור מדינה ואי מקדשין על השכר היכא דהוי חמור מדינה אתי שפיר ביום טוב שאחר השבת שיעשו יקנה"ז על השכר אבל אין מקדשין על השכר ולרשב"ם שאומר לקדש על הפת תימה איך יעשו חצי יקנה"ז על הפת וחצי על השכר ומיהו בסדר דרב עמרם יש אע"ג דאין מבדילין על הפת ביו"ט שחל במוצאי שבת מבדילין כיון דקידוש עיקר כדפסקינן יקנה"ז ומקדשין על הפת נטילה וכלהו טפילה לה ומבדיל על הפת עם הקידוש וכוטו ברכת המזון נראה דמברכין על השכר היכא דהוי חמור מדינה דהא אפילו הבדלה דעוונה כוס לכולי עלמא מבדילין כל שכן ברכת המזון דאיכא ברייתא באלו דברים (ברכות נב.) שזוברת דאינה טעונה כוס ועוד דאמרינן בשמעתין אין אומרים הבא כוס של ברכה פירוש לברך ברכת המזון אלא על היין והני מילי דלא קבע סעודתיה עליוהי אבל קבע סעודתיה עליוהי לית לן בה משמע דאם קבע סעודתו עליו שמברכין עליו ברכת המזון וכל שכן אם הוא חמור מדינה מיהו רשב"ם מוחקו מן הספרים. מסקנא דמילתא מבדילין על השכר אם הוא חמור מדינה ולא על הפת ולר"ת אין מקדשין נמי על הפת אך יש להסתפק אם מקדשין על השכר: טעם אינו מקדש. פי' עד למחר קודם אכילה ואם התאמר למאי דפי' לעיל אף יין יצאו כששתה בבית הכנסת א"כ איך יקדש שוב בביתו וי"ל דלא מיקרי טעם כיון שלא טעמו אלא מכוס של ברכה: אישתליו וטעם מידי. מה שמקשי' השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה וי"ל דהכא שהמאכל מותר אלא שהשעה אסורה אין שייך להקשות ובמקום אחר מפורש (גיטין ז.) שבקיה כרביה ס"ל. פי' בקונטרס רב דרב הונא משמיה דרב הוה אמר שמעתיה ותימה דרב אסי נמי תלמידו של רב והלשון משמע כרביה ולא רביה אלא נראה כרביה כרב הונא [בדאמר] בפי' דקדושין (דף מו.) דרב ירמיה תלמידו של רב הונא דקאמר נראין דברי תלמידו אע"ג דרב ירמיה בר אבא תלמיד חבר דרב הוה בפ' תפלת השחר (ברכות כז:) דקאמר ליה מי בדת ולא קאמר ליה מר בברכות גריסין ברוב ספרים רב ירמיה ובקדושין רבי ירמיה: (תוספות)

רשב"ם נטל ידיו לא יקדש. אלא אחר יקדש והוא יצא ידי חובתו בשמיעה ושתיה דאין כאן היסח הדעת מאחר שהוא עצמו אינו מברך אבל הוא עצמו לא יקדש אם נטל ידיו כדי שיאכל על סמך נטילה דלפני קידוש דקדוש מפסיק בין נטילה לאכילה והוי כהיסח הדעת ובעי נטילה אחריהו בתר קידושא דתכף לנטילת ידים סעודה ובשביל קידוש לא בעי נטילה דהנוטל ידיו לפירות ה"ו מגסי הרוח והא קמ"ל דנטילה שלפני קידוש אינה עולה לו לפיכך יקדש תחלה ואח"כ נוטל ידיו וכ"ש דהנוטל ידיו לא יבדיל דהא אפילו קידוש דמקום סעודה הוא ואיכא למימר דליכא היסח הדעת אפ"ה אין יכול לסמוך על נטילה דלפני קידוש והא דקאמר נטל לא יקדש ולא אמר מקדש וחזור ונוטל ידיו היינו משום דלא בעינן נטילת ידים תרי זימני דחדא מינייהו ברכה לבטלה הלכך לא יקדש הוא אבל חבירו יקדש לו: דחביבא ליה ריפתא. שהיה רעב מקדש אריפתא אלמא לא בעי נטילה אחריהו אלא מעיקרא משי ידיה ואכיל נהמא דקידוש אלמא קידוש שלאחר נטילה לא חשיב היסח הדעת וכן הילכתא דמי שנטל ידיו קודם קידוש א"צ לחזור וליטול אחר קידוש ולא אפליגו רבנן בין מקדש אריפתא למקדש אחמרא מדלא קא מהדר ליה לרב יצחק בר שמואל עדי ומיהו לכתחלה מוזגין ואח"כ נוטלין לידים כב"ה במסכת ברכות (דף נא:.) ומדרב שמעינן שמקדשין על הפת ואומר ויכולו ומברך המוציא ואינו אוכל גם לא פירוש עד שיקדש אחריו כדוקא קידוש אבל הבדלה אינה אלא על הכוס של יין כדאמרינן (שם דף לג.) העשירו קבעוה על הכוס ומי שאין לו כוס יין במקום שרגילין לשתות אין יין יבדיל על הפת דהי לו בהבדלת תפלה בסיודור רב עמרם: טעם. אם אכל לא יקדש כל הלילה אלא למחר קודם סעודה: אני אומר טעם מבדיל. ואע"ג דלגבי קידוש אמינא טעם אינו מקדש שהבדלה אין להחמיר כל כך: אשתליו. רב ירמיה: אמרה ליה דביתהו. דרב אסי: והא מר לא עביד הכי דאמר רב אסי טעם אינו מבדיל: א"ל. רב אסי: שבקיה כרביה ס"ל. דס"ל כרב ורב הונא משמיה דרב הוה אמר רב יוסף אמר שמואל טעם אינו מבדיל: וכך פירש"י: (רשב"ם)

אמר רבא הילכתא טעם מקדש וטעם מבדיל ומי שלא קידש בערב שבת מקדש והולך כל היום כולו עד מוצאי שבת מי שלא הבדיל במוצאי שבת מבדיל והולך כל השבת כולו מאימור פתח לה להא שמעתא דרבא בהאי לישנא אמר רבא הילכתא טעם מקדש טעם מבדיל מי שלא קידש בע"ש מקדש והולך כל היום כולו

מי שלא הבדיל במוצ"ש מבדיל והולך כל היום כולו אמרי ליה מר ינוקא ומר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי זימנא חדא איקלע אמירא לאתרין ולא הוה לן חמרא אייתינא ליה שיכרא ולא אבדיל ובת טוות למחר טרחנא ואיתינא ליה חמרא ואבדיל וטעים מידי לשנה תו איקלע לאתרין לא הוה לן חמרא אייתינא ליה שיכרא אמר אי הכי חמר מדינה הוא אבדיל וטעים מידי שמע מינה תלת ש"מ המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס ושמע מינה אסור לו לאדם שיאכל קודם שיבדיל ושמע מינה מי שלא הבדיל במוצ"ש מבדיל והולך כל השבת כולו בעצ מיניה רב הונא מרב חסדא מהו לקדושי אשיכרא אמר השתא ומה פירוזמא ותאיני ואסני דבעאי מינה מרב ורב מר' חייא ורבי חייא מרבי ולא פשט ליה שיכרא מיבעיא סבור מינה קדושי הוא דלא מקדשין עליוהי אבל אבדולי מבדילין אמר להו רב חסדא הכי אמר רב כשם שאין מקדשין עליו כן אין מבדילין עליו איתמר נמי אמר רב תחליפא בר אבימי אמר שמואל כשם שאין מקדשין עליו כן אין מבדילין עליו לוי שדר ליה לר' שיכרא בר תליסר מגני טעמיה הוה בסיס טובא אמר כגון זה ראוי לקדש עליו ולומר עליו כל שירות ותושבחות שבועלם בלילא צעריה אמר מיסרן ומפיסס אמר רב יוסף אדור ברבים דלא אישתי שיכרא אמר רבא אישתי מי זוריון ולא אישתי שיכרא אמר רבא תיהו שקיותיה שיכרא מאן דמקדש אשיכרא רב אשכחיה רב הונא דקדיש אשיכרא אמר ליה שרי אבא למיקני איסתירי משיכרא ת"ר אין מקדשין אלא על היין ואין מברכין אלא על היין אטו אשיכרא ואמאי מי לא מברכין עליהו שהכל נהיה בדברו אמר אביי הכי קאמר אין אומרים הבא כוס של ברכה לברך אלא על היין ת"ר אין מקדשין על השכר משום ר' אלעזר בר רבי שמעון אמרו מקדשין מטעמית יין כל שהוא ר' יוסי בר יהודה אומר מלא לוגמא אמר רב הונא אמר רב וכן תני רב גידל דמן נרש המקדש וטעם מלא לוגמא יצא ואם לאו יצא אמר רב נחמן בר יצחק אנה תנינא לה לא גידול בר מנשיא ולא גידול בר מניומי אלא גידול שתמא למאי נפקא מינה למירמא דידי' אדיזיה: סמוך למנחה: איבעיא להו סמוך למנחה גדולה תנן או דילמא סמוך למנחה קטנה תנן סמוך למנחה גדולה תנן ומשום פסח דילמא אתי למימשך

רש"י כל השבת כדלמא לטעיל עד יום רביעי: פירוזמא. שכר שעורים בלשון לעז כרו"ש וכו"ש: שכר שעורים בלשון לעז כרו"ש וכו"ש: שכר תאנים: וחסני. שכר תהום: שיכרא. שכר תמרים: בר תליסר מגני. שנתנו מים על התמרים ואחר שזכו נתן על תמרים אחרים וכן הביא תמרים עד י"ג פעמים: מייסרן ומפיסס. מלעזין ובקשת שהיה מפיססין הן כולמר טובים הן ורואו לומר עליהן קידוש והבדלה: אדור ברבים. נרש שאין לו הפעה: מי זוריון. מי מסרת הפשקו: שרי ליה אבא. התחלה לנשות שכר ולהשתכר בו מערב לכך הוא יפה בעיניך ומקדש אהה עליו: כוס של ברכה. כהה"מ: מטעמת יין בכל הוא. אותה טעמיה שאמר המכרך לר' יוסף שטעמו בכל שהוא: מנחה גדולה. (משבע) שעות ומחלה ולמעלה זמן הקרבת תמיד כשאתה בל להקדימו: ומשום פסח. שמא ישב בסעודה ויפגע מעשות פסח: (רש"י)

תוספות אמר רבא הילכתא טעם מקדש. וכן הלכה: אמירא מתיי לה כו'. בסוף מילתיה גרסינן מבדיל והולך כל היום כולו דאי לאו הכי היינו לישנא קמא והלכה כלישנא קמא דמבדיל עד רביעי בשבת כדאמר רבי חייא לעיל ובתשעה באב שחל להיות במוצ"ש נמי רגילין להבדיל אחר התענית וכן בסדר דרב עמרם: ושמע מינה מבדיל כל השבת כולה. לא שמעינן מינה אלא כל היום אלא נקט הכי משום דהלכה כן: אדור ברבים כו'. דקסבר דברבים אין לו הפעה ואין הלכה כן אלא דוקא על דעת רבים אין לו הפעה ובמקום אחר מפורש (גיטין דף לו.): אם טעם מלא לוגמא יצא. וכדמפרש ביומא (דף פ.) כל שאילו מסלקו לצד אחד יראה כמלא לוגמיו והוי פחות מרביעיית כדאמרין התם אבל מלא לוגמיו אמרין התם דהוי יותר מרביעיית ונראה שהוא רוב רביעיית דאמרין לקמן והוא דשתה רובא כדכסא ודוקא לאדם בינוני אבל לעוג מלך הבשן בעי טפי כדאמרין התם: סמוך למנחה. תימה אמאי קרי ליה מנחה דאי משום דמנחה היתה קריבה בין הערבים הלא גם בשחר קריבה מנחת חביתין ומנחת תמיד וי"ל בשחר יש שם אחר תפלת שחרית ועוד דאמרין בפרק קמא דברכות (דף ו:) הוי זהיר בתפלת מנחה שאף אליהו לא נענה אלא בתפלת מנחה ושמא בשעת הקרבת מנחה נענה ולכך קרי ליה תפלת מנחה שאז היה שעת רצון: (תוספות)

רשב"ם כל השבת כולה. כדאמרן לעיל עד יום רביעי והכי קי"ל כרבא דאמר טעם מקדש ואם שכח ולא קידש מקדש למחר כל היום כולו וכן טעם מבדיל ואם לא הבדיל מבדיל והולך עד יום רביעי: ובת טוות. לן מעונה שלא אכל וקרא הוא בדניאל: חמר מדינה. אין יין אחר בעיר הזאת כי אם שכר הלכך מבדילין בו וכן הלכה אבל מים לא איקרו חמר מדינה ואין מבדילין על המים אפילו היכא דליכא שכר ויין: שמעת מינה תלת. ג' דברים בסידורי הבדלה ואף על גב דשמעינן מינה דמבדילין על חמר מדינה אע"פ שאינו יין לא חשיב דלא איירי אלא בסדר הבדלה אי נמי מילתא דפשיטא הוא דכיון דאין יין אחר בעיר טוב לו שיבדיל על השכר משלא יבדיל כלל: מהו לקדושי אשיכרא. במקום שאין יין: פירוזמא. שכר שעורים: ותאיני. שכר תאנים: ואסני. שעושין שכר מפרי סנה כגון תותין והללו חשובים יותר מסתם שכר שלהם שהיה של תמרים: אבל אבדולי מבדילין. אליבא דרב: תליסר מגני. שנתן המים על התמרים ואח"כ נותנן על תמרים אחרים וכן הביא אחרים עד שלש עשרה פעמים ומגני נראה שהוא לשון אשר מגן צריך בידך (בראשית יד) ומתרגמינן ומסר והוא לשון מסר כך השיכרא היה כותש ג"כ ומשבר התמרים חדשים שלש עשרה פעמים: צעריה. שלשול דתמרים משלשולין כדאמרין בכתובות (דף י:): מייסרן ומפיסס. בתמיה וכי מי שמצער ראוי הוא למייס ולרצות להקב"ה ולומר עליו קידוש: אדור ברבים. נרש שאין לו הפעה: מי זוריון. מי משרת פשתן: תיהו שקיותיה שיכרא. עניי יהיה שלא יוכל לקנות יין מדה כנגד מדה: מקדש אשיכרא. ואע"פ שהיה יין בעירו וטעמו משום דחביב ליה כדאמר לעיל זימנן דחביבא ליה ריפתא מקדש אריפתא: שרי ליה אבא. התחיל לעשות שכר ולהשתכר בו ויפה בעיניך ומקדש אתה עליו: ואין מברכין. ברכת המזון כדמפרש לקמן: כוס של ברכה. ברכת המזון: ה"מ דלא קבע עליה אבל קבע עליה לית לן בה לא גרסינן כלל: מטעמת יין כל שהוא. אותה טעמיה שאמר המכרך צריך שיטעום אותה טעמיה די בכל שהוא: וטעם מלא לוגמא יצא ואם לאו לא יצא. והכי הילכתא והוא שלא טעם אחד מכל המסובין אבל טעם אחד מהם יצאו כולן יחד חובתן ואע"פ שלא טעמו: אמר רב נחמן בר יצחק אנה תנינא לה. לההיא מיתנינא משמיה דרב גידל (דמנרש) אבל אינו מזכיר מי הוא שמא גידול בר מנשיא או גידול דמן נרש: מנחה גדולה. משש שעות ומחצה ולמעלה דהיינו זמן עשיית תמיד הערב כשאתה בא להקדימו כגון בערב הפסח שחל להיות בערב שבת שנשחט בשש ומחצה והפסח אחריו כדאמרין בתמיד נשחט (לעיל דף נח.) ומשום פסח. שמא ישב בסעודה ויפגע מעשות פסח: (רשב"ם)

דף קז

ואתי לאימנועי מלמיעבד פסחא או דילמא סמוך למנחה קטנה תנן ומשום מצה דילמא אתי למיכלה למצה אכילה גסה אמר רבינא ת"ש אפילו אגריפס המלך שהוא רגיל אכול בתשע שעות אותו היום לא יאכל עד שתחשך אי אמרת בשלמא סמוך למנחה קטנה תנן היינו רבותיה דאגריפס אלא אי אמרת סמוך למנחה גדולה תנן מאי רבותיה דאגריפס חל איסור עליה מעיקרא אלא סמוך למנחה קטנה תנן סוף סוף מאי רבותיה דאגריפס הא מטיא ליה זמן איסורא מהו דתימא תשע שעות לאגריפס כארבע שעות דידן דמי קמ"ל אמר רבי (יוסי) אבל מטביל הוא במיני תרגימא ר' יצחק מטביל בירקי תניא נמי הכי השמש מטביל בבני מעיין ונותן לפני האורחים ואע"פ שאין ראה לדבר זכר לדבר שנאמר [רמיה דג.] נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים רבא הוה שתי חמרא כולי מעלי יומא וימא דפיסחא כי היכי דיגריה לליביה דניכול מצה טפי לאורתא אמר רבא מנא אמינא לה דחמרא מיגר גריר דנתן

רש"י או דילמא סמוך למנחה קטנה. בתשע שעות כשהוא מאוחר כפרק תמיד (לעיל דף נט.). ומשום מצה. שיכנס לה כשהוא תהוה: אגריפס המלך. לא היה חובל עד תשע שעות: אי אמרת בשלמא סמוך למנחה קטנה היינו רבותיה. דלע"ג דעדיין לא חל אכיל זמן איסוריה אכתי לא מטא בשעה תשיעית עד לאחר תשע אפ"ה לא יאכל משום דמשיך ליה עד זמן איסוריה יתענה ולא יאכל: אלא אי אמרת. ממנחה גדולה ואילך אסור מאי רבותיה דאגריפס והא כבר חל זמן איסוריה משש שעות ואילך

וצריכה למימון דאסור בתמינה דאטו משום דלא חלל בעי למיעבד איסורא ונשקרי למיכל מחללה תשע: חבל. יוכל אדם לטבול ולחבוט מיני תרומות פירות והאי דנקט מטעיל לפי שמאכלם על ידי עיטוב: צורקי. היה אורב ירק מן המנחה ולמנחה לפי שאין משביעי בני מעים. הואיל ועסוק בסעודה יכול הוא לחבוט בני מעים מה שדרך השמש לחבוט קשאי הוא לנשות כן מן המנחה ולמנחה והואיל והוא עסוק בהן מלעז ליה לזי לחבוט לזי משבטו ליה: נירו לכס ניר. כשאהם עורחים תטרוח דברך קאהם יוכלו ליהנות ממנו ושמש זה שעוסק בסעודה וצית המטבחים אם אינו נהנה מלעז ליה: (רשב"י)

תוספות ואתי לאימנועי מפסח. ואפילו אחר שיעשה פסח אסור כדי שלא ימהר לאכול ויעשה פסח שלא כראוי: דילמא אתי למיכל אכילה גסה. ואינה אכילה כדאמרין בפרק בתרא דיומא (דף פ: ה) האוכל אכילה גסה ביום הכפורים פטור וקשה דאמר ר' גזיר (דף כג.) גבי פסח זה שאכלו אכילה גסה ופושעים יכשלו בהם ופריך רשע קרית ליה נהי דלא עביד מצוה מן המובחר פסח מיהא קא עביד ואומר ר' ית דתרי גוויי אכילה גסה אחת שנפשו קצה מלאכול ועל אותה פטור ביה"כ ויש אכילה גסה שאינו מתאוה לאכול אך יש בה טעם והא דפסח נאכל על השבע היינו שמתאוה לאכול קצת ועוד י"ל דאין לו לקרותו רשע כיון שקיים מצות פסח אע"פ שלא קיים מצות אכילה דאכילת פסחים לא מעכבא ומה שפירש רשב"ם דנקט מצה משום דשייכא אפילו בזמן הזה דליכא פסח לא נהירא דאפילו הוי טעמא משום פסח אסור בזמן הזה כדמוכח בסמוך גבי רב ששת דהוה יתיב כולי יומא בתעניתא ומירוש אחר עיקר שמי' דנקט מצה דבאכילה מועטת הוי אכילה גסה: אפי' אגריפס המלך. פי' רשב"ם מלך כשר ובמני חשמונאי היה ולא דק דבסוטה (דף מא.) אמרי' כשהגיע למקרב אחיך תשים עליך מלך זלגו עיניו דמעות: שהיה רגיל לאכול בתשע שעות. פי' מלך לפי שדרך מלכים לעמוד ג' שעות והיה מתנהג כתלמיד חכם לאכול בשעה ששית אחרי קומו ואין נראה דא"כ הוה ליה למימר ט' שעות לאגריפס כשש שעות לת"ח: מיני תרגימא. פי' רשב"ם פירות ובשר בלא לחם ולא נהירא דאמרין בתוספתא דכיצד מברכין הביאו לפניו מיני תרגימא מברך בורא מיני מזונות ואין מברכין בורא מיני מזונות אלא על חמשת מינים ומיהו בפרק בתרא דיומא (דף עט:) איכא חד שנייא דמיני ואיבעית אימא מאי מיני תרגימא פרי: נירו לכס ניר. פי' רשב"ם דעל ידי החרישה מקבלת הזריעה ה"ע ע"י אכילת תרגימא יאכל מצה מיהו חרישה וזריעה תרי מילי ניהו ולא דמי לשתי אכילות ונראה שזה הפסוק משל הוא כענין זה דכתבי (ירמיה ד) אם תשוב ישראל נאם ה' אלי תשוב אם תסיר שקוציך וגו' פי' לאחר שתסירו שקוצים אז תשובו אלי וכל זמן ששקוצים עמכם ונתיאשתם ממני לא תוכלו לשוב כי בה אמר ה' נירו לכס ניר ואל תזערו אל קוצים כל זמן שהקוצים בתוכה אינה מועלת וזריעתה כלום וה"נ מייית זכר לדבר כשאכל קצת לבו נמשך יותר אבל כשלא אכל כלל ונתיאש אין לבו נמשך אחר אכילה והוי כזורק אבן לחמת: (תוספות)

רשב"ם או דילמא סמוך למנחה קטנה. והיינו בגמר ט' שעות דמתשע שעות ומחצה הוי זמן דהקרבת תמיד של כל השנה כשהוא מאוחר דהשתא משום אימנועי מפסח ליכא דערב הפסח היה התמיד קרב בשמונה ומחצה והפסח אחריו מיד לפיכך אם בא לאכול סמוך למנחה קטנה דהיינו בגמר תשעה וכבר נשחט הפסח ואין כאן לחוש אלא משום מצה שלא יאכלה אכילה גסה ונהי נמי דמשום פסח איכא למיחש לאכילה גסה דאף על גב דהוא נאכל על השובע אכילה גסה מיהא אינה אכילה ובקדשים מזיק הוא דחשבין ליה ביבמות (דף מ.) אלא משום דלגבי לחם הויא אכילה גסה באכילה מועטת נקט מצה אי נמי רבותא קאמר והכי קאמר או דילמא סמוך למנחה קטנה ואפילו בזמן דליכא פסח דליכא למיחש לעשייתו ולא לאכילתו משום אכילת מצה מיהא איכא דלא ליהוי אכילה גסה חיישין: אגריפס המלך. מלך כשר היה ממלכי חשמונאי ולא היה אוכל עד שעה ט': רבותיה דאגריפס. כלומר היינו רבותא דקתני בברייתא אפי' אגריפס דאע"ג דעדיין לא אכל והמן איסורא לא מטא אתי שבעה תשיעית עד לאחר תשעה אפילו הכי לא יאכל משום דמשיך ליה עד זמן איסור ויתענה ולא יאכל: אלא אי אמרת. ממנחה גדולה ולמעלה אסור מאי אפילו אגריפס הא מטא כבר זמן איסוריה משש שעות ומחצה ואילך וצריכה למימר דאסור בתמינה דאטו משום דלא אכל בעי למיעבד איסורא: כדבעינן למימר לקמן לא גרס ליה: סוף סוף מאי רבותיה דאגריפס הא מטא ליה עידן איסוריה. קודם שיגמור סעודתו דאפילו רבי יוסי דפליג בהפסקת ערב הפסח בריש פירקא ואמר שלא להפסיק מאחר שהתחיל לאכול בהיתר הכא מודי דאסור דמעיקרא לדעת כן היה אוכל בתשע שעות שגמר סעודתו בתוך זמן איסוריה וכמתחיל לאכול אחר זמן איסורו דמי ואסור: מהו דתימא ט' דאגריפס כארבע לדידן דמי. דכיון דלמוד לאכול בתשע שעות כארבע שעות דמי ויאכל גם הוא מצה לתיאבון גם הוא כמותו שאוכלין בד' שעות ביום והלכך הואיל ואכתי לא מטא זמן איסורא נישרי לאכול בתחלת ט' אע"פ שתמשך סעודתו לאחר ט' קמ"ל דאסור לאכול אבל אי הוה תנינן סמוך למנחה גדולה ליכא רבותא כלל ולא הוה שייך למיתני אפי' דכיון דטעמא משום דילמא אתו לאימנועי מפסח ולא משום אכילה גסה דמצה ליכא למימר הכי מהו דתימא ט' לאגריפס כד' לדידן דמי הלכך שמענין מינה דמנחה קטנה תנן: מטבל ואוכל. מן המנחה ולמעלה: תרגימא. פירות ובשר בלא לחם והא דנקט מטבל שכל מאכלם ע"י טיבול: בירקא. היה אוכל ירק מן המנחה ולמעלה לפי שאינו משביע ונראה בעיני דמגיר ליבא למיכל ואכל מצה לתיאבון יותר ולפיכך היה אוכל [ירק] ולא היה נוהג כן כי אם ערב הפסח כדי להמשיך ולאכול בלילה כדאמר ר' במס' שבת בב' תולין (דף קמ:) אמר רב חסדא בר בי רב לא ליכול ירקא משום דמגרי ליבא כו' וכדאמר נמי בשמוך רבא הוי שתי חמרא במעלי יומא דפסחא כי היכי דנגרי לליביה ודברים הללו כגון מיני תרגימא וירקות ממשכיין את הלב לאכול כדמוכח נמי בברכות (ד' מב.) שהיו רגילין לאכול פרפרת קודם אכילת הפת לגר את הלב כדנתן בירך על הפת פטור את הפרפרת על הפרפרת לא פטור את הפת אלא דפרפרת קודם לפת: תניא נמי הכי. דאוכלין מיני תרגימא ערב הפסח כדי להמשיך את הלב: השמש מטביל בבני מעים. כלומר בבני מעים של בהמות הנשחטות לסעודת יו"ט וגם נתן מהם לפני האורחין המנויין יחד על הפסח כדי שיאכלו מצה ופסח לתיאבון ובערב הפסח קאי בתוספתא דפסחים ואפי' מן המנחה ולמעלה דלעיל מינה תניא ע"פ סמוך למנחה לא יאכל כו': ואע"פ שאין ראיה לדבר. דאכילה מושכת אכילה זכר לדבר יש קצת דכתיב נירו לכס ניר ונראה שיש קצת דכתיב נירו לכס ניר והא הראה לנו הנביא דוגמא שחורשין את הקרקע כדי לקבל את הזריעה ואם אינה חרושה אינה מקבלת הזריעה אף אדם האוכל דברים שאין משביעין את האדם פותחים בני מעים ומרחיבין אותו וקבל המאכל של סעודה אחרי כן לתיאבון כך נראה בעיני שיהיה ע"ז ויקרא ורבינו שלמה זקני פירשה כן בני מעיים הואיל ועסוק בסעודה יכול הוא לאכול בני מעיים מה שדרך השמש לאכול רשאי הוא לעשות כן מן המנחה ולמעלה דהואיל ועסוק בהן מצערי ליה אי לא אכיל ואי אכיל לא משביע ליה: נירו לכס ניר. כשאתם טורחים תטרוחו שתוכלו ליהנות ממנו ושמש זה שעסוק בסעודה או בבית המטבחים אם אינו נהנה מצער ליה ולא נהירא עוד יש לשון אחר ואין בו ממש: (רשב"ם)

דף קח

בין הכוסות הללו אם רצה לשתות ישתה בין שלישי לרביעי לא ישתה ואי אמרת מסעוד סעידי אמאי ישתה הא קא אכיל למצה אכילה גסה אלא שמע מינה מגר גריר רב ששת הוה יתיב בתעניתא כל מעלי יומא דפסחא נימא קא סבר רב ששת סמוך למנחה גדולה תנן ומשום פסחא הוא דילמא מימשך ואתי לאימנועי מלמעבד פיסחא הוא וסבר לה כי הא דאמר רבי אושעיא אמר ר"א מכשיר היה בן בתירא בפסח ששחטו שחרית בארבעה עשר לשמו ומצריא זמן פסחא הוא דכולי יומא חזי לפסחא דסבר [שמות יב-1] בין הערבים בין ערב דאתמול לערב דהאידיא אמרי לא שאני רב ששת דאיסתניס הוה דאי טעים בצפרא מידי לאורת' לא הוה מהני ליה מיכלא: ואפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב: איתמר מצה צריך הסיבה מרור אין צריך הסיבה יין איתמר משמיה דרב נחמן צריך הסיבה ואיתמר משמיה דרב נחמן אין צריך הסיבה ולא פליגי הא בתרתי כסי קמאי הא בתרתי כסי בתראי אמרי לה להאי גיסא ואמרי לה להאי גיסא אמרי לה להאי גיסא תרי כסי קמאי בעו הסיבה והשתא הוא דקא מתחלה לה חירות תרי כסי בתראי לא בעו הסיבה מאי דהוה הוא ואמרי לה להאי גיסא אדרבה תרי כסי בתראי בעו הסיבה ההיא שעתא דקא הויה חירות תרי כסי קמאי לא בעו הסיבה דאכתי עבדים היינו קאמר השתא דאיתמר הכי ואיתמר הכי אידי ואידי בעו הסיבה פרקדן לא שמיה הסיבה הסיבה ימין לא שמה הסיבה ולא עוד אלא שמה יקדים קנה לוושט ויבא לידי סכנה אשה אצל בעלה לא בעיה לאורת' לא הוה מהני ליה מיכלא: ואפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב: איתמר מצה צריך הסיבה מרור אין צריך הסיבה יין איתמר משמיה זגינן אבירכי דהדידי כי אתנין לבי רב יוסף אמר לן לא צריכתו מורא רבך כמורא שמים מיתבי עם הכל אדם מיסב ואפילו תלמיד אצל רבו כי תניא ההיא בשוליא דנגרי איעביא להו שמש מאי תא שמע דאמר ריב"ל השמש. שאכל כזית מצה כשהוא מיסב יצא מיסב אין לא מיסב לא שמע מינה בעי הסיבה שמע מינה ואמר ר' יהושע בן לוי נשים חייבות בארבעה כוסות הללו

רש"י בין הכוסות הללו. בין הראשון לשני: נימא קא סבר רב שעת סמוך למנחה גדולה תנו ומשום פסח. וקסבר כרבי יהודה בן כחירא דלמרי כולי יומא זמן שחיטה הוא ומאי בין הערבים ערב דלחמול משכלה ערב דלחמול דהיינו משכלה עמוד השחר לערב דהאידינא משום הכי מתענה כולי יומא וע"פ שכל היה פסח כימיו הואיל ומיחסר בכך: לא רב שעת איסתניס. מעונג היה ואי היה עעים מלפרא לא מלי למיעטם מלה לחיובן לאורחיה: עד שפס. הסיבה על כל שאלה: מלה לריכה הסיבה. כנני חורין שחור זכר לגאולה: מרור אין לריך הסיבה. שחור זכר לעבדות: שחור קאי שמוך שטארו פוהה לחתרוו שיפו כובע הסוטה את פי הקנה נפחה ומתקפל למעלה והקנה פושט למעלה והמאכל נכנס לתוכו ונתקן: הוא זגין אביכי דהדלי. נשעין כל אחד על כרכי חבירו: כשוליא דנגרי. תלמידו של נגר המלמד אומנותו: ארבע כוסות. שכלה כנגד ג' כוסות שנאמרו בפסוק זה וכוס פתחה ביני וגומר ורביעי ברכת המזון: (רש"י)

תוספות אלא אי אמרת מסעד סעיד. והא דאמרינן בפ' כיצד מברכין' (ברכות דף לה:) דחמרא סעיד ומשמח מפרש התם דטובא גריד פורתא סעיד: רב ששת הוא יתיב בתעניתא. לאו דוקא אלא שומר עצמו מלאכול אי נמי היה מקבל עליו ממש תענית כדי שיהא נזכר וזהו מלאכול והבכורות נהגו להתענות ערב פסח דקתני במסכת סופרים (פרק כא הלכה ג) שאין מתענין בניסן אלא הבכורות בערב הפסח: נימא קא סבר רב ששת משום פסח. ואע"ג דהשתא ליכא פסח מכל מקום האיסור שהיה בזמן הבית לא בטל ואע"ג דרבי יהודה בן בתירא לא מכשר אלא בדיעבד אבל לכתחלה איסור משום לא תשחט על חמץ לא תשחט הפסח ועדיין חמץ קיים עד ו' שעות ולא אשכחן תנא דפליג מכל מקום כיון דדיעבד כשר סבירא ליה להחמיר שלא לאכול מן הבקר: מאי דהוה הוה. שכבר אמרו גאולה לפני הסעודה ואף על גב דמצה צריכה הסיבה ולא אמר מאי דהוה הוה שאנו: מצה שהיא עיקר סעודה יותר מיין ועוד ביין היסב כבר בשני כוסות הראשונים ועוד שכתובה בתורה זכר לחירות שלא הספיק בצקם להחמיק עד שנגאלו ואע"ג דהוא לחם עוני יש לאוכלה דרך חירות ומה שצריך הסיבה במצה היינו כשמברכין לעל אכילה מצה ובאפיקומן: כולה נמי צריכי הסיבה. וכל ד' כוסות צריכים הסיבה בשעת שתיה וצ"ע אם שכח ולא היסב אם יחזור וישתה וכן אם בכוס שלישי לא היסב אם יכול לחזור ולשתות בהסיבה אף על גב דבין שלישי לרביעי לא ישתה: פרקין. פניו למעלה ולא כמפרש פניו למטה דאין דרך לאכול בענין זה וכן משמע בהמכר את הספינה (ב"ב עד.). במתי מדבר דגנו אפרקיד ואזיל פראש תותי' ריעיה כדנקיט רומחא בדידה: בפני רבו אין צריך הסיבה. נראה דאביו והוא רבו נמי אין צריך דלא גרע מרבו אחר מיהו תסם אב מלמד לבנו תורה כדאמרינן בפ' דקידושין (דף לא.) שהבן ירא מאביו יותר מאמו מפני שמלמדו תורה ואפי' הכי קאמר בפני אביו צריך הסיבה: (תוספות)

רשב"ם בין הראשון לשני בין השני לשלישי ומשום דחמרא מגרר גריד ליה הוא כדמפרש ואזיל: בין שלישי לרביעי לא ישתה. שלישי דברכת המזון דכיון דלא חיישין עוד לגרידי ליבא לא שרינן ליה דנראה כמוסיף על ארבעה כוסות ובגמרת ירושלמי נמצא למה כדי שלא ישתכר דתו לא חזי למיגרר הלילא ופריך התם הלא כבר משובח הוא שהרי שתה הרבה בסעודתו ומשני יין שבתוך המזון לא משכר שלאחר המזון משכר: נימא קסבר רב ששת סמוך למנחה גדולה תנו ומשום פסח. וקסבר לה בשחיטת פסח כר' יהודה בן בתירא דאמר כוליה יומא זמן שחיטה הוא ומאי בין הערבים דכתיב בפסח בין ערב דהאידינא לערב דאתמול משכלה ערב דאתמול דהיינו משעלה עמוד השחר לערב דהאידינא משום הכי מתענה כוליה יומא ואע"פ שלא היה פסח בימיו הואיל ואיתסר איתסר: ואי טעם מידי בצפרא לא מצי למיכל מצה לתיאבון לאורתא: עד שיסב. הסיבה של צד שמאל: מצה צריכה הסיבה. כשאוכל מצה של מצוה לילה הראשון כבני חורין שהוא זכר לגאולה: מרור אין צריך הסיבה. שהוא זכר לעבדות: דהיא שעתא משתעי בחירות. ובגאולה שהוא אומר הגדה השתא שמעינן מינה דארבעה כוסות צריך הסיבה מרור אין צריך הסיבה: פרקין. פניו כלפי למעלה ושוכב על אחוריו: הסיבת ימין לאו שמה הסיבה. שהרי בימינו הוא צריך לאכול: שמה יקדים. אפרקין קאי שמתוך שצארו שוחה לאחוריו פמו כובע הסוטה את פי הקנה נפתח ומתקפל למעלה וקנה פושט למעלה והמאכל נכנס לתוכו ונתקן כך פירש רבינו שלמה וקשיא לי אמאי לא סמכיה להאי ולא אהסיבת ימין ורבותי פירשו שמה יקדים קנה לושט דושט הוי על (דרך) ימין ונפתח הכובע שעל פי הקנה מאיליו כשהוא מטה כלפי ימין ואם יכנס בו המאכל הרי סכנה שאין אוכלין ומשקין נכנסין אלא דרך הושט ולכך נראה בעיני דאהסיבת ימין קאי מדסמכיה לדידיה: אשה אינה צריכה הסיבה. מפני אימת בעלה וכפופה לו ומפרש בשאילתות דרב אחאי לאו דריכיהו דנשי למיזגא: בן אצל אביו צריך הסיבה. דלא הוי כפוף כל כך: בי מר. רבה: הוה זגין אביכי דהדדי. כל אחד נשען על ברכי חבירו: כי אתנין לבי רב יוסף. דרבה מלך מקמי דרב יוסף: כמורא שמים. דכתיב (דברים ו) את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים (לעיל דף כב:) השוה מורא רבו למורא שמים: בשוליא דנגרי. תלמידו של נגר שמלמדו אומנות: שמש שאכל כזית מצה. לא גריסין באחרונה: (רשב"ם)

ב קח דף

שאף הן היו באותו הנס א"ר יהודה אמר שמואל ארבעה כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי מזיגת כוס יפה שתאן חי יצא שתאן בבת אחת יצא השקה מהן לבניו ולבני ביתו יצא שתאן חי יצא אמר רבא ידי יין יצא ידי חירות לא יצא שתאן בבת אחת רב אמר ידי יין יצא ידי ארבעה כוסות לא יצא השקה מהן לבני ולבני ביתו יצא אמר רב נחמן בר יצחק והוא דאשתי רובא דכסא מיתבי ד' כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי רביעית אחד חי ואחד מזוג אחד חדש ואחד ישן רבי יהודה אומר צריך שיהא בו טעם ומראה יין קתני מיהת כדי רביעית ואת אמרת כוס יפה אמרי אידי ואידי חד שיעורא הוא מאי כדי מזיגת כוס יפה דקאמר לכל חד וחד דהוי להו כולהו רביעית רבי יהודה אומר צריך שיהא בו טעם ומראה אמר רבא מאי טעמא דרבי יהודה דכתיב [משלי כג-לא] אל תרא יין כי יתאדם ת"ר הכל חייבין בארבעה כוסות הללו אחד אנשים ואחד נשים ואחד תינוקות א"ר יהודה וכי מה תועלת יש לתינוקות ביין אלא מחלקין להן

רש"י שאלה הן היו באותו הנס. כדאמרינן (סוטה דף יא): בשכר נשים דקנינות שפלותה הורו נגאלו וכן גבי מקרא מגילה נמי אמרינן הכי דמשום דע"י אסתר נגאלו וכן גבי נכ תנוכה במסכת שבת (ד' כג.): וכדי מזיגת כוס יפה. שיעורו רובע] רביעית כדי שימזגו ויעמוד על רביעית לוג דחמרא ללא דרי על חד תלת מילא ללו חמרא הוא וקא סלקא דעתך דבין כולם קאמר שמואל לזיהו רובע רביעית יין: שאלה חיו. שאלה מזוגו במים: בבת אחת. עיבה ארבעתן לתוך כוס אחד: ידו ילא. ששתה ד' כוסות: ידי חיות לא ילא. כלומר אין זו מלוא שלימה: כדי רביעית. בין כולן קשיא לשמואל דלמר רובע רביעית דהיינו כוס יפה: ה"ג מאי כוס יפה דקאמר שמואל לכל חד וחד דהו להו כולהו רביעית: אל תרא יין כי יתאדם. אלמא יין מרחה בעי: (כ"ש"י)

תוספות שאף הן היו באותו הנס. ואי לאו האי טעמא לא היו חייבות משום דנשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא אף ע"ג דארבעה כוסות דרבנן כעין דאורייתא תיקון: היו באותו הנס. פי' רשב"ם שעל ידם נגאלו וכן במגילה ע"י אסתר ובחנכה ע"י יהודית וקשה דאף משמע שאינן עיקר ועוד דבירושלמי גריס שאף הן היו באותו ספק משמע באותה סכנה דלהשמיד להרוג ולאבד והא דאמרינן דפטורות מסוכה אע"ג דאף הן היו באותו הנס כי כסוכות הושבתי התם בשעה דאורייתא אבל בארבעה כוסות דרבנן תיקנו גם לנשים כיון שהיו באותו הנס: שתאן חי יצא. משמע דלכתחלה בעי מזיגה וכן בפ' שלשה שאכלו (ברכות ד' נ:.) אמרינן הכל מודים בכוס של ברכה שאין מברכין עליו עד שיתן לתוכו מים וקשה דבפ' שלשה שאכלו (שם נא.) אמר י' דברים נאמרו בכוס של ברכה וצריך חי ורש"י פי' שם דהא דקאמרינן דצריך חי היינו שיתנוהו חי בכוס ברכת המזון לאפוקי שלא ימזגנו בכוס זה וישפוך בכוס אחר ויברך וי"ת פי' דחי דהתם היינו מזיג ולא מזיג כדאמר בבן סורר (סנהדרין ד' ע.) אינו נעשה בן סורר עד שישתה יין חי ומוקי לה במזיג ולא מזיג והא דמשמע בהמציא יין (שבת ד' עו:) שמוזגו כראוי דקאמרינן כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית היינו בברכת הארץ שאכלו (ברכות ד' נא.) ומוסיף בברכת הארץ ואומר י' דמוסיף מים ולא כפרש"י דמוסיף יין וכן מפרש בערוך ובני נרבו"ג מפרשי דחי קאי אכוס שיהא שלם ולא שבור כדאמרי' בפ' בתרא דמכות (ד' טז.) רישק תשע נמלים וא' חיה והיינו שלם דאפילו נת נמי חשיב בריה כדאמרינן בסוף גיד הנשה

(חולין ד' קב:) גבי צפור טמאה בין בחייה בין במיתתה בכל שהו ואמרין נמי (ב"ק ד' נד.) שבירתן זו היא מיתתן ואתי שפיר דכולהו עשרה דברים אכוס קיימי ונראה דדוקא בינות שלהם שהיו חזקים צריך מציגה אבל בשלנו לא: בבת אחת. נראה כפירוש רשב"ם ששתאן רצופין ולא כפירוש"י שעירה ארבעתן לתוך כוס אחד דשתאן משמע הרבה כוסות: ידי יין יצא. פי' ידי שמחת יו"ט דס"ד הואיל ותקנה ד' כוסות לא נפיק מידי שמחת יו"ט אלא אם כן יצא ידי ארבעה כוסות: אחד חדש ואחד ישן. פירש שפירש רשב"ם דישן עדיף הוא עיקר כדאמרין (מגילה ד' טז:) ולאביו שלח כזאת וגו' יין ישן שרוח זקנים נוחה הימנו ואמרין (ב"ב ד' צא:) כל מילי עתיקא מעלו והא דנקט שאינו פשוט קודם פירשו לעיל בכיצד צולין (ד' פה.) גבי אחד עצם כו': רובא דכסא. היינו כמלא לוגמיו כדפרי' לעיל ומיהו לכתחילה צריך לשתות רביעית: ואת אמרת כדי מזיגת כוס יפה. אית ספרים דגרסי מאי כדי מזיג' כוס יפה לכל אחד ואחד ולפי זה ס"ד דמקשה דמזיגת כוס יפה דקאמר שמואל בין כולם קאמר דהיינו רובע רביעית הלוג וברייתא קתני רביעית הלוג יין חי בין כולן רובע רביעית לכל אחד והא דקתני אחד מזוג לא שדי ברביעית מזוג אלא כלומר אחד יכול לשתות מזוג אבל מ"מ ברייתא לא מיירי אלא בחי דסגי רביעית לכל ד' אך קשה איך היה סבור המקשה דסגי לכולהו במזיגת כוס יפה והא איכא בהני ארבעה כוסות כוס של ברכה שהוא כוס יפה ורשב"ם נמי הקשה הלא ברייתא שתמא קתני לכך נראה כספרים דגרסי אידי ואידי חד שיעורא הוא דכדי מזיגת כוס יפה זהו רובע רביעית הלוג יין חי לכל אחד כדי שיהא רביעית עם המזיגה וה"נ מיירי ברייתא דמצרכא רביעית עם המזיגה ומתחילה היה סבור דמצרכינן יין חי הרביעית הלוג לכל אחד ואחד ומזוג אשתייה קאי ולא ארביעית דברייתא אבל לבתר דשני קאי שפיר ארביעית והך סוגיא כרב נחמן וכרבא דריש המוציא (שבת ד' עו:) דסריבי כוס של ברכה צריך שיהא בו רובע רביעית הלוג יין חי כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית הלוג ושיעור הוצאת יין תנן התם דהוי כמזיגת הכוס יפה דהיינו רובע רביעית וע"י מזיגה יעמוד על רביעית כשיעור כל המשקין דקתני סיפא ושאר כל המשקין ברביעית דאביי פריך עלה התם חזא דתנן ובמזוג שני חלקי מים ועוד מים בכד ומצטרפין ונראה לפרש דלאביי צריך רביעית שלימה להוצאת שבת וכן משמע התם בההיא שמעתא דקאמר אביי עד כאן לא קאמר רבי נתן הכא דכתיב בעי רביעית כו' ופרש"י דהתם לא נהירא כמו שמפרש שם וסבר דכוס של ברכה בעי רביעית יין חי בין מזוג אבל מים בכד לא מצטרפים: אל תרא יין כי יתאדם. הכא מייתי האי קרא לחשיבות יין אדום ובהמוכר פירות (ב"ב ד' צז.) פי' רשב"ם התם דמייתי לה לגריעותא ושם מפורש: חוץ (תוספות)

רשב"ם שאף הן היו באותו הנס. דאמר במס' סוטה (ד' יא:) בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו וכן גבי מקרא מגילה אמר הכי משום דעל ידי אסתרו הוה וכן גבי הנוכה במס' שבת (ד' כג.) לשון מורינו הלוי: אמר ר"י אמר שמואל ד' כוסות הללו צריך שיהא בהן. בכל אחד כדי שיהא בהן מזיגת כוס יפה של ברכה שיעורו רובע רביעית לוג כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית לוג דכל חמרא דלא דרי על חד תלת מיא לאו חמרא הוא הכי מפרשינן לה במס' שבת בהמוציא יין (ד' עז.) והשתא קס"ד דמזיגת כוס יפה רובע רביעית לאו חד שיעורא הוא כוס יפה כוס של בהמ"ז משום דעשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה כו' כדאי' במס' ברכות (ד' נא.) ששתא חי. שלא מזוג במים יצא וכגון שיש בו רביעית לוג דבבציר מרביעית לאו כלום הוא דכי היכי דמזוג בעינן רביעית בין הכל ה"נ חי בעינן רביעית: בבת אחת. עירה ארבעתן בתוך כוס אחד כך פירש רבינו שלמה ולא נהירא דאפי' שותה הרבה בכלי אחד לא חשיב אלא כוס אחד דהאי רביעית אינו אלא למעוטי פחות מרביעית אבל טפי מרביעית בכוס אחד חשוב כוס אחד ונ"ל דהכי פירושו בבת אחת שלא על סדר משנתנינו אלא ששתאן רצופין: השקה מהן. מכל כוס וכוס שלא שותה כולו כדמפרש לקמן: ידי יין יצא. ששתה ארבעה כוסות: ידי חירות לא יצא. כלומר אין זו מצוה שלימה שאין חשיבות אלא ביין מזוג והני מילי בינות שלהן דדרו על חד תלת מיא אבל ינות שלנו לא בעי מזיגה: ידי יין יצא. משום שמחת יו"ט כדתינא לקמן (דף קט.) ושמחת בחגך כמה משמחו ביין: אבל ידי ארבעה כוסות לא יצא. וכולן חושבין כוס ראשון ולא יתרו וצריך להביא עוד שלשה כוסות על הסדר: צריך שיהא בהן כדי רביעית. כלומר בכל אחד ואחד כדי רביעית לוג: אחד חי. צריך רביעית דבציר מרביעית לא חשיב יין שותיה כדנקא לן מכל משקה אשר ישתה (ויקרא יא:) ואחד מזוג. שהיה בו רובע רביעית יין ושלשה רבעין מים דהוי בין כולהו רביעית: ואחד ישן. שאין בו טעם כל כך שנעשה חלש אי נמי חדש אין בו טעם יין: צריך שיהא בו טעם יין. למעוטי חדש וישן: ומראה. שיהא אדום: קתני מיהת כדי רביעית. לכל אחד ואחד ואת אמרת כדי מזיגת כוס יפה לכל אחד ואחד וס"ד דשני שיעורים הן מולא קאמר שמואל כדי רביעית כלשון הברייתא: הכי גרסינן כמו שכתוב בספרים אידי ואידי חד שיעורא כדי מזיגת כוס יפה היינו רביעית תירוצא היא לומר שלשון שמואל ולשון הברייתא אחד הוה וכדי מזיגת כוס יפה דקאמר שמואל היינו רובע רביעית יין כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית כדאמר בהמוציא יין (שבת ד' עו:) כך נראית שיטה בעיני ועיקר דרבינו פי' שכך מקשה הגמ' דקס"ד דשמואל קאמר רביעית בין כולן וברייתא קאמר לכל אחד ואחד ויתירי הגמ' דשמואל נמי קאמר לכל אחד ואחד וקשיא לי והלא ברייתא שתמא קתני צריך שיהא בהן ואיכא לפרושי נמי דבין כולן קאמר: אל תרא יין. אל תחמוד להיות רגיל בו כי יתאדם מכלל דין נמי מראה בעי וטעמא נמי בעי כדמזרה עליה שלא להשתכר בו: ואחד התינוקות. שגם הם נגאלו: ובי מה תועלת יש (רשב"ם)

דף קט

קליות ואגוזין בערב פסח כדי שלא ישנו וישאלו אמרו עליו על רבי עקיבא שהיה מחלק קליות ואגוזין לתינוקות בערב פסח כדי שלא ישנו וישאלו תניא רבי אליעזר אומר חוטפין מצות בלילי פסחים בשביל תינוקות שלא ישנו תניא אמרו עליו על ר' עקיבא מימיו לא אמר הגיע עת לעמוד בהמה"ז חוץ מערבי פסחים וערב יום הכפורים בע"פ בשביל תינוקות כדי שלא ישנו וערב יוה"כ כדי שיאכלו את בניהם ת"ר חייב אדם לשמה בניו ובני ביתו ברגל שנה' **[דברים טז-יז]** ושמחת בחגך כמה משמחם ביין רבי יהודה אומר אנשים בראוי להם ונשים בראוי להן אנשים בראוי להם ביין ונשים במאי תני רב יוסף בבבלי בבגדי צבעונין בארץ ישראל בגדי פשתן מגוהצין תניא רבי יהודה בן בתירא אומר בזמן שבת המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר **[דברים כז-ז]** וחבת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלהיך ועכשיו שאין בית המקדש קיים אין שמחה אלא ביין שנאמר **[תהילים קד-טו]** ויין ישמח לבב אנוש אמר רבי יצחק קסא דמוריסא דהוה בציפורי היא הוה כמין לוגא דמקדשא ובה משערין רביעית של פסח אמר רבי יוחנן תמנייתא קדמייתא דהוה בטבריא הוה תיירה על דא רביעא ובה משערין רביעית של פסח א"ר חסדא רביעית של תורה אצבעים על אצבעים ברום אצבעים וחצי אצבע וחומש אצבע כדתינא **[ויקרא טז-טז]** ורחץ במים את כל בשרו שלא יהא דבר חוצץ בין בשרו למים במים במי מקוה את כל בשרו מים שכל גופו עולה בהן וכמה הן

רש"י קליות. קלי מתיסר יסנים: חוטפין מנא. מגביהין את הקערה כשכיל תינוקות שישאלו ואית דמפרש חוטפין מנא חולכין מהר זה הלשון עוקר ממדייתו הא דר"ע כהנה: חוץ מערבי פסחים. כדי שישנו התינוקות ביום ולא בלילה כשעת הגדה: קהתא דמורייהא. מדה שמוכרין זה את המוריים: תמנתא קדמייתא. מדה שהיתה זה ככר בטבריא: הוה יתיירה. על תמנתא דהשתא רביעית: ובה משערין רביעית לפסה. שהיו ממללין אותה ומנעריין אותה לתוך אותה של עכשיו עד שהיא מליאה ומים האשורים נתמנתא הן הן רביעית: כרום אצבעים. וכרום הלי אצבע ורום חומש אצבע: כירכבתא. בגודל איש בטפה ארבע אצבעים מהו: (רש"י)

תוספות מערבי פסחים. ה"ג רבינו שמואל ולא נהירא דאטו לא יוכלו לישן בלא אביהם וטעם שני שפירש שמה יעבדו עד שיחשך הרבה אם כן לא היו צריכין לעמוד ביום כי אם בלילה לכך נראה דגרסי לילי פסחים והיו רגילין בבית המדרש לילי יו"ט כדאמרין (ביצה דף כא.) מעשה בשמעון התימני שלא בא בלילי יו"ט לבית המדרש למחר מצא רבי יהודה בן בבא: שנאמר ושמחת אתה וביתך. תימה דהאי קרא גבי מעשה שני כתיב בפ' ראה ולא מייתי קרא דכתיב בפ' ראה גבי רגל ושמחת אתה ובך ובתך וי"ל דילפי ממעשה דכתיב ביתו בהדיא: בא"י בכלי פשתן המגוהצין. אבל בבבל לא היו בקיאים לגחץ כדאמר (תענית כט:) גיהוץ שלנו ככיבוש שלהם: כמה משמחו ביין. היינו בזמן הזה אבל בזמן בית המקדש אין שמחה אלא בבשר: וחבת שלמים ואכלת שם ושמחת. תימה דהאי קרא בהר עיבל כתיב ולא מייתי קרא דשמחת בחגך דדרשינן מיניה בחגיגה (דף ה.) לרבות כל מיני שמחות לשמחה מכאן אמרו ישראל יוצאין ידי חובתן בנדרים ונדבות וי"ל משום דהכא בהדיא כתיב וחבת שלמים ושמחת: תמנייתא. פי' רשב"ם דהיינו תומן ועוכלא ולא נהירא דבהמוכר את הספינה (ב"ב דף צ.) חשיב לוג ורביעית הלוג תומן ועוכלא לכל מדה מדה מחת והולכת וכאן משמע שהיא יותר מרביעית: רביעית של תורה אצבעים. מכאן קשה על פירוש רבותיו של רבינו שלמה שפי' דרביעית בכל מקום היינו רובע הקב

כי לפי זה החשבון הוא רביעיית הלוג מר"ת רום המקוה ע"ב אצבעות השלך רביעיית ישאר נ"ד קח מכל עשרים אחד יעלה אצבעים וחצי וחומש וכן תקח ברוח אחד מ"ב וכן באורך הרי אצבעים על אצבעים ברום אצבעים וחצי אצבע וחומש אצבע וכן תעשה במים ויעלה רביעיית רביעיית הנמצא השלך החוצה ומן הנותרים קח אחד מעשרים ומעמים עשר או תקח אחד מ"ד והם ג' אצבעות חלק על חומשין והשלך העשירית ישארו שלשה עשר חומשין וחצי והם אצבעים וחצי וחומש אצבע או קח רביעיית והם י"ח אצבעים והשלך הרביעי ישארו י"ג אצבעות וחצי וטול החמישית מהר"י קחה רובע וככה תשלך וחלק החמישי קח ולך או השלך עשירית המים ישארו ל"ו יעלה ב' סאין לכל טפח ולג' אצבעות סאה וחצי השלך מ' אצבעות העשירית כאשר השלכנו מן המים. ולפי תלמוד שלנו החשבון מכוון אבל על גירסת ירושלמי דקאמר אצבעים על אצבעים ברום אצבע ומחצה ושליש אצבע וכן עשה הפייט ועל גובה חסר שנות מאצבעים והכל א' קשה כי לפי שיעור המקוה אינו מכוון ו"ל דבירושלמי איירי באצבעות צפוריית והכא במדברייית ואצבעים וחצי וחומש הם י"ו שנותים וחומש שנות באו לירושלים נכנס הכל ב"ג אצבעות וחצי באו לצפורי נכנס הכל ב"א שנותים ורביע שנות שהם אצבעים חסר שנות ושאר רביע שנות בתלמוד שלנו יתר וכמו כן צריך למעט מרוחב כי בתלמוד שלנו מיירי במרובעות וירושל' בעגולות כמו יסיד הפייט הכוס סובב אצבעים על אצבעים סובב משמע עגול ואצבעים על אצבעים עגולות עולה לאצבעים על [אצבע] וחצי דמרובע יתר על העיגול רביע ואצבעים על אצבעים מרובעות מדבריות נכנסות באצבעים על אצבעים עגולות צפוריות ויש בעגולות יותר ד' שנותי שנות שהוא אחד מתשעה חסר ממנו רביע שנות (תוספות)

רשב"ם קליות. קלי מחטים ישנים דחדש אסור עדיין בלילה הראשון של פסח ומקומות יש בספרד שמייבשין חטים ישנים במחבת על גבי האור ואוכלין אותם עם אגוזים בקינוח סעודה מפי רבינו שמואל החסיד וגם במשנה מצינו קליות מחטים ישנים ושניה במסכת תרומות (פ"ה משנה ג) אגב גררא דתנן סאה תרומה טהרה שנבלה לפחות ממאה חולין טמאין תירום ותישרף רבי אליעזר אומר תעלה ותאכל נקודים או קליות או תלוש במי פירות: חוטפין מצה. מגביהין את הקערה בשביל תינוקות שישאלו ואית דמפרשי חוטפין מצה אוכלין מהר שני לשונות הללו פירש רבינו יוש גורסין מצות מגביהין את הקערה שיש בה מצה ומרור ובי' תבשילין ולי נראה חוטפין מסלקין את הלחם מיד התינוקות שלא יהו ישנים מתוך מאכל הרבה כדרך התינוק אחר אכילתו ושוב לא ישאלו אבל עכשיו כשחוטפים מהן לא ישנו וישאלו כלומר לא ישנו שלא אכלו כדי שבען וישאלו כשיראו השינויים שאנו עושין היכירא לתינוקות כדלקמן וכן מוכח לשון התוספתא דתינא רבי אליעזר אומר חוטפין מצה לתינוק כדי שלא יישן רבי יהודה אומר משמו אפילו לא אכל אלא חזרת אחת ולא טיבל אלא פרפרת אחת חוטפין מצה לתינוק כדי שלא יישן כלומר גוזלין ורבינו פי' שכן עיקר אותו הלשון שפירשתי חוטפין ממהרין לאכול מדקתני הא דר"ע בתרה ואיכא למימר דאגב גררא דקאמר כדי שלא יישן קא מיייתי נמי להא עובדא דר' עקיבא דחייש שלא ישנו ותרי מילי נינהו רבי אליעזר איירי לחטוף מן התינוקות אחר שאכלו מעט כדי שלא יישנו ור"ע איירי שצריך למהר לעשות הסדר טרם יישנו: חוץ מערבי פסחים. כדי שישנו את התינוקות ביום ולא בלילה בשעת הגדה א"כ כשעמכבין עד הלילה לאחר שהחשיך ישנים התינוקות: אנשים בראוי להם ביין. גמ' קאמר לה: קיסתא דמוריסיא. מדה שמוכרין בה המוריסי: ובה משערין רביעיית של פסח. שממלאין אותה ומחלקין אותה לארבע כוסות דלוג ארבע רביעיית: תמניתא. מדה והיינו תומן ועוכלא דמסכת סוטה (דף נ:): הוות יתירא על דא. תמניתא: ובה משערין רביעיית של פסח. שהיו ממלאין אותה ומערין לתוך אותה של עכשיו עד שהיא מלאה ומים השארים בתומניתא היא רביעיית: [רביעיית] של תורה. כגון רביעיית יין של ניזר הלכה למשה מסיני (סוכה דף ו). ורביעיית דם הבאה משיני מתיים דנפקא לן מקרא (ניזר דף לח.) וכגון רביעיית שמן לרקיבי נזיר דאיכא דיליף לה מקראי במנחות (דף פט.). ומדת חלל הכלי בריבוע הוא אצבעים אורך על אצבעים רוחב ברום אצבעים וחצי אצבע וחומש אצבע ומנא לן ממקוה: כדתינא ורחץ במים את כל בשרו במים במי מקוה. מים המיוחדים שנקוו מתחלה מעצמן מדלא כתב במים למעוטי שאובין דאזיל השתא ומייתי וטביל: כל בשרו. מדלא כתב בשרו משמע שכל גופו עולה בהן שאינו נראה אלא כולו מכוסה בהן: (רשב"ם)

דף קט ב

אמה על אמה ברום שלש אמות ושיערו חכמים שיעור מי מקוה ארבעים סאה אמר רב אשי אמר לי רבין בר חיננא שולחן של מקדש של פריקים הוא דאי ס"ד הדוקי הוא מיהדק באמתא היכי מטבליה מאי קושיא דילמא בים עששה שלמה הוא מטביל ליה דתני ר' חייא ים עששה שלמה מחזיק מאה וחמשים מקוה טהרה: ולא יפתחו לו מארבעה: היכי מתקני רבנן מידי דאתי בה לידי סכנה והתניא לא יאכל אדם תרי ולא ישתה תרי ולא יקנה תרי ולא יעשה צרכיו תרי אמר רב נחמן אמר קרא [שמות יב-בב] ליל שמורים ליל המשומר ובא מן המזיקין רבא אמר כוס של ברכה מצטרף לטובה ואינו מצטרף לרעה רבינא אמר ארבעה כסי תקינו רבנן דרך חירות כל חד וחד

רש"י אמה על אמה בכוס שלש אמות. מחזיקין ארבעים סאה חלקהו תחלה כולו כדומו שלש אמות יש בהן שמונה עשר טפחים חלקם ל"ו חלקים ותמנא לכל חלק וחלק טפח וחצי אצבע ומחזיק אחד מ"ו במ' סאה כמה הן ב' סאין וחצי סאה טפח וחצי אצבע כמה חומשי אצבעות הן עשרים ושנים וחצי חומש הטפח כ' חומשים חצי אצבע כ' חומשין וחצי חלק כ"ב חומשים וחצי לחמשה חלקים תמנא בכל חלק ד' חומשין וחצי חלק ב' סאין וחצי סאה לחמשה חלקים תמנא בכל חלק חצי סאה נמנא דלרבע' חומשין וחצי חומש מחזיק חצי סאה ועוד ד' חומשין וחצי חומש מחזיק חצי סאה ועוד ד' חומשין וחצי חומש מחזיק חצי סאה נמנא כל אמה על אמה בכוס י"ג חומשין וחצי חומש מחזיק סאה וחצי סאה חשוב סאה וחצי סאה ללוגין תמנא ל"ו לוגין כיצד סאה וחצי סאה תשעה קבין ששה קבין לסאה והקב ד' לוגין הכי ל"ו לוגין בכלי אמה על אמה בכוס י"ג חומשים וחצי חומש חלקו הכלי באורך ורוחבו לטפחים תמנא האמה על אמה ל"ו טפחים בטפח על אמה על אמה ו' טפחים וכשתחלקנו לזכרובי בכלועות שהן רחבות טפח תמנא בו ו' רצועות כל אחת ואחת רחבה טפח וארבעה ששה חלקו כל רצועה לרבעה לשש תמנא בשש רצועות ל"ו טפחים בטפח על טפח ומחזיק ל"ו לוגין תמנא כלי שהוא טפח על טפח בכוס י"ג חומשים וחצי חומש מחזיק לוג וטפח ארבע אצבעות חלקו ארבע אצבעות על ד' אצבעות שהי וערב ל' נמנא כל רביעיית אצבעים על אצבעים נמנא כל אצבעים בכוס י"ג חומשים וחצי חומש מחזיק רביעיית הלוג חשוב י"ג חומשים וחצי ותמנא בהן אצבעים וחצי אצבע וחומש אצבע: של פריקים והי. שיכולין לפרוק רחבו לשנים: לחי סלקא דעתך הדוקי מיהדק. שאין יכולין לפרוק רחבו: היכי מלי מטבלי ליה. הואיל ורחבו אמה בכלי שהיא אמה על אמה: תרי. זוגות: ולא יעשה חסר כרכין. תשמיש: כוס של ברכת המזון. שהיא (רביעי): לרעה אין מטכרף. אבל בעלמא מטכרף כגון אם שהיא שני כוסות והוא שלישי ולרעה אין מטכרף כגון אם שהיא שלש אמות והוא רביעי: (רש"י)

תוספות הנשאר בגובה שהוא אחד מ"ד ישאר שיעור הירושלמי יתר בדבר מועט ולחומר לא דק ועוד מפרש דבירושלמי איירי בעגולות שיוכל לרבע אצבעים על אצבעים מתוכם דהוי תילתא טפי כדאמר ריבועא מגו עיגולא פלגא פירוש פלגא של ריבוע הפנימי וכשתסיר שליש מגובה שהם י"ג חומשין וחצי ישארו ט' חומשין שהם אצבעים חסר חומש והתם נקט חסר שנות נקט כפי הירושלמי והירושלמי לא דק לחומר והא דיסד הפייט (שם) לריבוע כוס ישועות לא שהוא מרובע אלא קאמר שאותו רביעיית מוכן לד' כוסות של פסח שניתקנו כנגד גאולה וישועה: אמה על אמה אדם מחזיק עם בגדיה אמה באמה כדאמר' בעירובין מקומה של אדם אמה ובשמעתא דכוכין (ב"ב דף קא.) משמע דכך מחזיק אמה עם דופני הארון אלמא גוף האדם אין מחזיק אמה ובמקוה דבעינן אמה כדי שיכנס ברייח עם זרועותיו דאין נדבקין לגופו: ברום שלש אמות. ואע"ג דקומת אדם שלש אמות בלא הראש ולכך מצריך בכוכין ארבע אמות בשביל הראש ועובי הדמין במקוה סגי בשלש אמות דכשטובל עולין המים למעלה ומיירי כשהכלי גבוה משלש אמות דאם לא כן כשיכנס יפלו המים למטה וחסר השיעור ובתרגום (שני פ"ט) דמגילה דחשיב שלש אמות לכל א' קטועי ראש היו: אמתא באמתא היכי יתיב. וא"ת אפילו אי אמתא באמתא יתיב יתיקשי ליה היאך יכול להטביל השלחן אמתים ארכו ואמה וחצי קומתו במקוה דהוי אמה על אמה

ו"ל שעם הרגלים היתה קומתו אמה וחצי והרגלים לא היו מחוברין עם השלחן וכן פירש רש"י בפרשת תרומה: בים שעשה שלמה. ובירושלמי פריך והלא שאובין הן וא"ע דכלי שמחזיק מ' סאה בלח שהן כורים ביבש אינו מקבל טומאה דאין מיטלטל מלא וריקן לענין שאיבה כלי הוא כדאמר ב"ח דבר (שבת דף טו:) גבי המניח כלים תחת הצינור כו' ועוד ים שעשה שלמה היה של נחשת ומקבל טומאה אע"ג דאין מיטלטל מלא וריקן דדוקא כלי עץ איתקש לשק ומשני תיפתר בשהיו רגלי השוורים שהיה עומד עליו נקובים כמוציא רמון והיו מחוברין למעיין שתחתיהן והא דנקט כמוציא רמון היינו לבטל השוורים מתורת כלי שלא יקבל טומאה אבל להכשיר המים שבים סגי כשפופרת הנוד כדתנן בפ"ו דמקואות (משנה ה') ומטבילין בשידה תיבה ומגדל שהן נקובין כשפופרת הנוד ומורי ה"ר יחיאל פי' דצריך כאן כמוציא רמון לפי שהשוורים מפסיקין בין הים למעיין והוא ליה כהורק מכלי אל כלי כיון דמרחקי טובא וצריך שיבואו שם מים בשפע והביא ראה מתוספתא: ארבעה כוסות. ירושלמי תמן תנין אין מבשלים יין של תרומה מפני שהוא ממעיטו ר' יהודה מתיר מפני שמשביחו א"ר יוחנן מיחלפא שיטתיה דרבי יהודה פי' דקתני תורמין יין שאינו מבושל על המבושל אבל לא מן המבושל על שאינו מבושל ולכן מחליף ותני אין מבשלין יין של תרומה מפני שממעטו דברי רבי יהודה וחכמים מתירין מפני שמשביחו ורבי אלעזר פליג עליה התם ולא מחליף והלכה כרבי יוחנן וברבנן ואם כן יוצאין ארבע כוסות במבושל ומקדשין עליו ומברכין עליו בפה"ג: רבא אמר כוס של ברכה אין מצטרף לרעה. אע"ג דרבא גופיה קאמר לקמן וישמרך לרעה לא מצטרף וד' אין בהם משום זוגות תירץ רשב"ם דהיינו דוקא ממזיקין אבל לכשפים איכא למיחש: (תוספות)

רשב"ם דהיינו אמה על אמה ברום שלש אמות. צריך שיהא הכלי מלא מים שיטבול בו האדם ושיערו חכמים דהיינו ארבעים סאה ומינה ילפינן לרביעית של תורה כיצד חלקהו מתחלה כולו לרומנו רומנו של מקוה שלש אמות דהיינו שמונה עשר טפחים וחלקם לששה עשר חלקים ותמצא בכל חלק וחלק טפח וחצי אצבע גובה ברוחב אמה על אמה ומחזיק אחד מששה עשר בארבעים סאה דהיינו שני סאין וחצי סאה טפח וחצי אצבע כמה חומשי אצבעות על עשרים ושנים וחצי חומש מד' אצבעות עשרים חומשין ומחצי אצבע ב' חומשין וחצי חלקם להני כ"ב חומשין וחצי לחמשה חלקים ותמצא בכל חלק וחלק ארבעה חומשין וחצי השלך מהן שני חלקים שהן תשעה חומשין ועכב בידך שלשה חלקים שהן שלשה עשר חומשין וחצי של רום הכלי דהיינו רום אצבעים וחצי אצבע וחומש אצבע וכאשר מיעטת רום הכלי שני חלקים מחמשה ונשארו שלשה חלקים כן תמעיט את המשקין שנשארו בידינו מארבעים סאה שני סאין וחצי דהיינו חמשה חצאין השלך השני חלקים ועכב השלשה חלקים שהן סאה וחצי נמצא כלי של אמה מרובע ברום אצבע וחצי אצבע וחומש אצבע מחזיק סאה וחצי חלקהו לרחבו אמה על אמה יש בו ששה ושלישים התיכות של טפח על טפח והסאה וחצי יש להם שלשים וסאה וחצי אצבע וחצי אצבע וחומש אצבע מחזיק סאה וחצי חלקהו לרחבו אמה על אמה יש בו ששה ושלישים התיכות של טפח על טפח ותמצא בו ארבע פעמים על אצבעים כנגד ארבע רביעיות נמצא כלי של אצבעים על אצבעים ברום אצבעים וחצי אצבע וחומש אצבע מחזיק רביעית דהיינו ביצה ומחצה לשון קצר ששמע רבינו מרבי יעקב בר יקר רבו אצ"ל איפה שלש סאין סאה ששה קבין קבין ארבע לוגין לוג ששה ביצים דהיינו ארבע רביעיות פירושא דקבא לא גרסינן כלל עד אמר רב אשי ופירוש הוא מהלכות גדולות של רב יהודאי אמה על אמה יש בה שלשים וששה טפחים בטפח על טפח שהאמה ו' טפחים וכשתחלקנו לאורכו ברצועות שהן רחבות [טפח] תמצא בו ו' [רצועות] כל אחת ואחת רחבה טפח וארבע ו' טפחים ואח"כ חלק כל רצועה לארבע לששה תמצא בה ששה פעמים טפח על טפח וכן לששה רצועות הרי ל' טפחים: שולחן של מקדש. שולחן של זהב שעשה משה וכתביב ביה (שמות כה) אמתים ארכו ואמה רחבו ואמה וחצי תמחו: של פרקים הוה. שינוילין לפרק רחבו לשנים וכן רגלי השלחן אינן מחוברין יפה ויכולין לפרק: דאי ס"ד הדוקי מיהדק. שאין יכולין לפרק רחבו: הכי מצוי מטביל ליה. הואיל ורחבו אמה בכלי שהוא אמה על אמה דמקוה היה שם בעזרה כדאי' בסדר יומא (ד' לא.) א"נ באמת המים שבעזרה שבה מטבילין כלי שרת שנטמאו והיתה רחבה אמה ועל שם כך נקראת אמה כדתנן (יומא דף נח:) אלו ואלו מתערבין באמה ולשון ראשון לשון רבינו יעקב מדאמר רב אשי למלתיה גבי מקוה: השלחן מקבל טומאה כדאמרין בחומר בקודש (חגיגה ד' נו:) דאמר ר"ל מאי דכתיב השלחן הטהור מכלל שהוא טמא: מחזיק מאה וחמשים מקוה טהרה. במס' עירובין מפרש מנא לן: מי מתקני. ארבע כוסות שהן זוגות דאיתן בהו לידי סכנה דאפילו למ"ד לקמן דארבעה אין בו משום זוגות אלא בתרי לענין כשפים מיהא חיישין לקמן בשמעתין: תרי. זוגות ו"ה לארבעה: צרכיו. תשמיש: רבא אמר כוס של בהמ"ז. שהוא שלישי לרעה אינו מצטרף להשלים זוגות לסכנה אם שותה רביעי אחרי כו' ופי' גוונא אמרי' (רשב"ם)

דף **ק** - **א**

מצוה באפי נפשה הוא לא יעשה צרכיו תרי אמאי נמלך הוא אמר אביי הכי קאמר לא יאכל תרי וישתה תרי ולא יעשה צרכיו אפילו פעם אחת דילמא חליש ומיתרע ו"ר שותה כפלים דמו בראשו אמר רב יהודה אימתי בזמן שלא ראה פני השוק אבל ראה פני השוק הרשות בידו אמר רב אשי חזינא ליה לרב חנניא בר ביבי דאכל כסא הוה נפיק וחזי אפי שוקא ולא אמרן אלא לצאת לדרך אבל בביתו לא אמר ר' זירא ולישן כלצאת לדרך דמי אמר רב פפא ולצאת לבית הכסא כלצאת לדרך דמי ובביתו לא והא רבא מני כשורי ואביי כי שתי חד כסא מנקיט ליה אימיה תרי כסי בתרי ידיה ורב נחמן בר יצחק כי הוה שתי תרי כסי מנקיט ליה שמעיה חד כסא חד כסא מנקיט ליה תרי כסי בתרי ידיה אדם חשוב שאני אמר עולא עשרה כוסות אין בהם משום זוגות עולא לטעמיה דאמר עולא ואמרי לה במתניתא תנא עשרה כוסות תיקנו חכמים בבית האבל ואי ס"ד עשרה כוסות יש בהן משום זוגות היכי קיימי רבנן ותקנו מילתא דאתי לידי סכנה אבל תמניא יש בהן משום זוגות רב חסדא ורבה בר רב הונא דאמרי תרייהו שלום לטובה מצטרף לרעה לא מצטרף אבל שיתא יש בהן משום זוגות זוגות אמרי וישמרך לטובה מצטרף רבה ורב יוסף דאמרי תרייהו ויוחנן לטובה מצטרף לרעה לא מצטרף אבל ארבעה יש בהן משום זוגות אביי ורבא דאמרי תרייהו וישמרך לטובה מצטרף לרעה לא מצטרף ואזדא רבא לטעמיה דרבא אפקינהו לרבנן בארבעה כוסות אע"ג דאיתוק רבא בר ליואי לא חש לה למילתא דאמר ההוא משום דאותבן בפירקא הוה אמר רב יוסף אמר לי יוסף שידא אשמדאי מלכא דשידי ממונה הוא אכולהו זוגי ומלכא לא איקרי מזיק איכא דאמרי לה להאי גיסא אדרבה מלכא [רתחנא הוא] מאי דבעי עביד שהמלך פורץ גדר לעשות לו דרך ואין מוחזין בידו אמר רב פפא אמר לי יוסף שידא בתרי קטילנן בארבעה זוגות בתרי בין בשווג בין במזיד בארבעה במזיד אין בשווג לא ואי אשתיה ואיקרי ונפק מאי תקנתיה לינקוט זקפא דידיה דימיניה בידא דשמאליה וזקפא דשמאליה בידא דימיניה ונימא הכי אתון ואנא הא תלתא ואי שמיע ליה דאמר אתון ואנא הא ארבעה נימא ליה אתון ואנא הא חמשה ואי שמיע ליה דאמר אתון ואנא הא שבעה הוה עובדא עד מאה וחד ופקע שידא אמר אממר אמרה לי רישתינה דנשים כשפניות האי מאן דפגע בהו בנשים כשפניות נימא הכי חרי חמימי בדיקולא בזיאי למומייכו נשי דחרישיי קרח קרחייכי פרח פרחייכי

רשב"ם מנהו באנפי נפשה היא. ואין מנכרפין זה לזה: אמאי נמלך הוא. ואין מנכרפין זוגות הכי קאמרי: לא יאכל תרי ויעשה צרכיו אפילו פעם אחת או אם שתה לא ישמש: דילמא חליש. מהמת תשמיש חיידי דזוגות קאי מיתרע: שלח ראה פני השוק. בין כוס לכוס: ולא חמין. דמריע ליה זוגות חלף ללחא לדרך אחר הזוגות אבל לעמוד בביתו לית לן בה: מני כשורי. כשפניה כוס זה מסתכל בקורה זו וכשהוא קוטה שני מסתכל בשאללה ולפי חשבון הקורות מזהיר בזוגות: כי הוה שתי חד כסא מנקיט תרי כסי. דהוה להו תלתא: אדם חשוב שאני. דמסרי סדים נפשייהו לאזוקי: עשרה כוסות בכית האכל. מפרש טעמא דכתובות בפ"ק (דף תז:) גלום. היכה שביעיה לישא' ה' פניו אלוך וגו': לטובה מצטרף. אם שתה שבעה וחזר ושתה את השמיני און שמיני מצטרף עמה: אפקינהו לרבנן בארבעה. פעמים הרבה כשהו נפטרים ממנו היה משקן ויש פעמים שלח היה משקן אלא ד' פעמים ונפטרינו: דלוחבן כפירקא הוה. שהיה רגיל להקשות בשעת הדקשה: לא אהקרי מזיק. ולא חיישין לזוגות: בתרי. כסי קטילנא ליה משום זוגות: איקרי ונפיק. בזוגות מאי תקנתיה: זקפא. ארודל: ואי שמע קלל. ואפילו קול אדם או אשה דלמך ארבעה נימא ליהו חמשה: רישתינה

לגשים כשפניות. הקולטות עליהם אמרה לי דבר זה: חרי חמומי בדיקולי בזיאל. לראה חמה כסלים נקובים וקרועים לפומיכו: נגי חקשיחא. יזלמו לפיכס נגים כשפניות: קרח קרחיכני. יהי לטון שמיטרו אוןן קערות שלכס שאלון מכשפות בהן: פרח פרחיכני. יאל הרוח אוןן פירווי לחס שאלון מכשפות בהן: (רש"י)

תוספות עשרה אין בהם משום זוגות. ולית ליה דרבה דאמר לעיל כוס של ברכה אין מצטרף לרעה דבאותן עשרה כוסות איכא ברכת המזון: ומלאכ לא מקרי מזיק. והא דתניא לא יאכל תרי היינו משום כשפים ורשב"ם פירש דפעמים מזיק: (שייך לקמן דף קיא ע"א): האי מאן דפגע באיתתא כו'. והא דאמר במי שמתו (ברכות דף כ. ב.) ר' יוחנן הוה קאזיל ויתבי אשערי טבילה כי היכי דילדן זרעא כוותיה הכא דפגע בעת שעולה מן המים ור' יוחנן אשערי טבילה יתיב אי נמי התם יתיב הכא פגע אי נמי רבי יוחנן היה אומר שופך בז על וגי' (תוספות)

רשב"ם מצוה באנפי נפשיה היא. ואין מצטרפין זה לזה: נמלך הוא. דתשמיש ראשון גמרה ביאתו ובטל תאונו: הכי קאמר לא יאכל תרי. ועשה צרכיו אפי' פעם אחת כלומר אדם שאכל זוגות יזהר בעצמו שלא ישמש מטתו אחרי כן עד זמן מרובה דילמא חליש מחמת תשמיש ואידי דבזוגות קאי מיתרע מזליה: כפלים. כמו זוגות: דמו בראשו. עון מיתתו על ראשו מוטל שהוא ממת עצמו: בזמן שלא ראה פני השוק. בין כוס לכוס: ולא אמרן. דמרעי ליה זוגות אלא לצאת לדרך אבל לעמוד בביתו לית לן בה: מני כשורי. כששותה כוס זה מסתכל בקורה זו וכשותה שני מסתכל בשאלה לפי חשבון הקורות יזהר בזוגות ובכל פעם ופעם עושה כן ע"פ שאינו יוצא לדרך: אביי בי הוה שתי חד כסא מנקטא ליה אימיה תרי בסי. דהוי להו תלתא ולכן מזמנים אותם ביחד שלא יבוא הדבר לידי שחחה ועמוד בזוגות: אביי עיברתו אמו מת אביו ולדתו אמו מתה אמו והא דאמר אביי אמרה לי אם היא מרבינתי הואי בקדושין (ד' לא:): אדם חשוב שאני. דמסרי שדים נפשיהו לאזוקי: עשרה כוסות אין בהן משום זוגות. וכל שכן טפי: עשרה כוסות תיקנו בבית האבל. בפרק קמא דכתובות מפרש טעמא: שלום. תיבה שביעית היא דכתיב ישא ה' וגי' לטובה מצטרף אם שתה ששה ושתה השביעי מצטרף לבטל הזוגות: אבל לא לרעה. שאם ישתה כוס שמיני אחריו אין שמיני מצטרף על השביעי להזיק וסברא הוא כיון שביכרן בשלום שהוא תיבה שביעית אין שם הזיק בעולם: רבה ורב יוסף. כמו שהיו הדורות זו אחר זו היו מקילין בזוגות והולכין ופוחתינן: רבא אפקינהו בארבעה. פעמים הרבה כשהיו נפטרין ממנו היה משקן ופעמים שלא היה משקן אלא ארבעה כוסות ונפטרין ואף על גב דתריץ רבה לעיל כוס של ברכה כו' אלמא סבירא ליה דארבע יש בהן משום זוגות אי לאו משום כוס של ברכה איכא לתרוצי דנהי דארבע להזיק ליכא למיחש לכשפים מיהא איכא למיחש כדלקמן והלכך איצטריך רבא לתרוצי לעיל הכי דלית להו לרבנן לתקוני מילתא דאתי בה לידי סכנה ואפילו סכנת כשפים: דאותבן בפירקא. שהקשה לי בשעת הדרשה וביישיני ברביס שדרכו היה להקשות לו ברביס: לא איקרי מזיק. אין רגיל בכך דגנאי הוא לו ולא חיישינן לזוגות דמילתא דלא שכיחא היא ומיהו זימנין דניזוק והרצה להחמיר ולעשות נטירותא יתירתא עביד: בתרי בסי קטלינן ליה. משום זוגות: איקרי נפק. בזוגות מהו תקנתיה: זקפא. גודל: אי שמע. ואפילו קול אדם או קול אשה דאמר ד' נימא איהו חמשה שלא יעמוד בזוגות: עד מאה וחד. שהיה שד מונה זוגות והוא היה מוסיף אחת שלא לעמוד בזוגות: פקע שידא. מרוב צער: רישתינהי דנשים כשפניות. גבירתן של נשים כשפניות השולטת עליהן ומלמדתן אמרה לי דבר זה: חרי חמומי בדיקולי בזיאל. צואה חמה כסלים קרועין ונקובין: לפומיכו חרשייתא. לפיכס נשים כשפניות: קרח קרחיכני. יהי רצון שמרטו אותן שערות שלכס שאתם מכשפין בהן: פרח פרחיכני. הרוח ינשא אותם פירווי לחס שאתם מכשפות בו ונראה לי דהאי דכתיב בנשים כשפניות ביחזקאל (יג) הנני אל כסתותיכנה אשר אתנה מצודות שם את הנפשות לפורחות אחד מכלי אומנות של כשף: (רשב"ם)

ב - קי דף

איבור תבלויכני פרחא זיקא למוריקא חדתא דנקטיתו נשים כשפניות אדחנני וחננני לא אתיתי לוגו השתא דאתיתי לוגו קרחנני וחננני במערבא לא קפדי אזוגי רב דימי מנהרעדא קפדי אפילו ארושמא דחביתא הוה עובדא ופקע חביתא כללא דמילתא כל דקפדי קפדי בהדיה ודלא קפדי לא קפדי בהדיה ומיהו למיחש מיבעי כי אתא רב דימי אמר שתי ביצים ושתי אגוזין שתי קישואין ודבר אחר הלכה למשה מסיני ומסתפקא להו לרבנן מאי ניהו דבר אחר וגזרו רבנן בכלהו זוגי משום דבר אחר והא דאמרן עשרה תמניא שיתא ארבעה אין בהן משום זוגי לא אמרן אלא לענין מזיקין אבל לענין כשפים אפילו טובא נמי חיישינן כי הא דההוא גברא דגרשה לדביתהו (אזיל) אינסבה לחנוואה כל יומא הוה אזיל ושתי חמרא הוה קא עבדא ליה כשפים ולא קא מהניא לה ביה משום דהוה מזדהר בנפשיה בזוגא יומא חד אשתי טובא ולא הוה ידע כמה שתי עד שיתסר הוה צייל ואיזדהר בנפשיה במכאן ואילך לא הוה צייל ולא איזדהר בנפשיה אפיקתיה בזוגא כי הוה אזיל גס ביה ההוא טיעא א"ל גברא קטילא הוה דאזיל הכא אזיל חבקה לדיקלא צוח דיקלא הוה אמר רב עזירא קערות וככרות אין בהם משום זוגות כללא דמילתא כל שגמרו בידי אדם אין בהן משום זוגות גמרו בידי שמים במילי מיני דמיל חיישינן חנות אין בהן משום זוגות נמלך אין בהן משום זוגות אורח אין בו משום זוגות אשה אין בה משום זוגות ואי אשה חשובה חיישינן אמר רב חנינא כריה דרבי יהושע איספירגוס מצטרף לטובה ואין מצטרף לרעה אמר רבנא משמיה דרבא זוגי לחומרא ואמרי ליה זוגי לקולא אמר רב יוסף תרי דחמרא וחד דשיכרא לא מצטרף תרי דשיכרא וחד דחמרא מצטרף וסימניך זה הכלל כל המחובר לו מן החמור ממנו טמא מן הקל ממנו טהור אמר רב נחמן אמר רב תרי קמא תכא וחד אתכא מצטרפי חד מקמי תכא ותרי אתכא לא מצטרפין מתקיף לה רב משרשיא אטו אנן לתקוני תכא קא עבינן לתקוני גברא גברא קא מיתקן קאי (אלא א"ר משרשיא) דכולי עלמא תרי אתכא וחד לבתר תכא לא מצטרפי ההיא מעשה דרבה בר נחמני אמר רב יהודה אמר שמואל כל המזוג מצטרף

רש"י איבור תבלויכני. יהו משורייס תכלין שלכס: פרחיה זיקא למוריקא חדתא דנקטיתו. יאל הרוח אוןן קערות: חס קרחו אוןן כרכוס חדש שאלון אוחוזת צידכן לכשף בו: לחננני וחננני לך אחי לגו. כל זמן שחסו עלי מן השמים ואני חסתי על עצמי ואחס חסתי על ביאתי לך באתי ביניכם: והשתא דאתי לגו קרחנני וחננני. הואיל ובלתי ביניכם יודע אני שנתקרו רחמיכם מעלי וגם רחמי נתקרו שלח חסתי על עצמי: קפדי ארושמא דחביתא. כשמוכין יין חוקקין פלימות הרבה חביתא למספר האיפוח קפדי עליהו רב דימי שלח יניחוהו בזוגות ויאלו: ד"א. יש פרי אחד שמקפדין בזוגותיו: והא דלמך לעיל עשקה תמניא כו' אין בהן משום זוגות. ה"מ היכל לדיכא כשפים נשים כשפניות: גס ביה. פגע בו: ה"ג פקע הוא וטווח דקלא. יכש הדקל מכח כשפים: קערות. חס חכלה שתי קערות: חנות אין בה משום זוגות. חס שתי שתי חנויות לא חמירין כשתי כוסות דמי לטון אחר חנות השותה בה זוגות לא קפדי מזיקין עלה ללאו קדיעותא היא וההוא עובדא דלעיל כשפים שאלו: איספירגוס. משקין לשחות קודם אכילתו צבורי: זוגי לחומרא. חס אינו יודע חס שתי זוגות חס לאו ישתה דלם שתי זוגות הואיל ודעתו לרכסן מצטרפין לטובה ואם לא שתי זוגות נמלך הוא ואין מצטרפות לרעה: ואמרי ליה זוגי לקולא. שלח ישתה דכיון דשתי גלי דעתיה דקפדי אזורות ואי מעיקרא לאו בזוגות קאי והשתא שתי הוה מצטרפי להו וקפדי להו כבדיה: כל המחובר לו. גבי טומאות קאי דהגן (כלים פכ"ז מ"ב): משך חמשה על חמשה מחללת ששה על ששה והכי קאמר חס יש מחללת חמשה ואינו מקבל טומאה וטפה משך מחובר לו הואיל וחמור הימנו מצטרף לו ומקבל טומאה אבל חס משך ארבעה וטפה מחללת מחובר לו הואיל וקל הוא ממנו. אין מצטרף לו: ה"ג אמר רב נחמן תרי מקמי תכא וחדל תכא תכא ותרי אתכא לא מצטרפי. הואיל ושתי אתכא זוגות לא מהני ליה לזיוף: ודכ"ע. אפילו רב משקיעא תרחי אתכא וחד בחר תכא לא מצטרפי: משום מעשה דרבה בר נחמני. דלכריכניהו לכהדוכי תכא קמיה בז"מ בהשוכר את הפועלים (דף פו.). כל המזוג. חס שתי יין מזוג ואח"כ שתי משקה אחר המזוג מצטרף בין לטובה בין לרעה: (רש"י)

רשב"ם איבדור תבלוניכיי. יהו ממזורין תבלין שלכם: פריחה זיקא למוריקא חדתא דנקטיתו. ישא הרוח אותו בושם חדש שאתן אוחותו בידכן לכשף בו: אדחנני וחננני לא אתיתי לגו. כל זמן שחסו עלי מן השמים ואני חסתי על עצמי ואתן חסותן עלי לא באתי ביניכם: השתא דאתית לגו קרחנני וחננני. השתא שבאתי ביניכם יודע אני שנתקרו עלי רחמיכם וגם רחמי נתקרו שלא חסתי על עצמי. ל"א גרסי' חרי חמימי בדיקולי בזייא צואה רותחת בסלים קרועין יאה לפומיכו נשי חרשייתא אותן חרי יאה מזונות לפיכם כשפניות. בתשובות הגאונים: קפיד ארושמא דחביאתא. כשמוכרים יין חוקקין פגימות בחבית למספר האיפות וקפיד עלייהו שלא יצאו בזוגות: כל דקפיד. יותר מדאי קפדי בהדיה השדים להזיקו ודלא קפיד כ"ב לא קפדי בהדיה להזיקו ומיהו למיחש מיבעי אפילו מאן דלא קפיד דלא קפדינן בהדיה דאי תימא דלא קפדי בהדיה כלל א"כ זוגות למה נזכרו בגמרא כך היה להם לחכמים לומר לא יזהר אדם בזוגות דלא לקפדו בהדיה: וד"א. עדיין יש פרי אחד שמקפדינן בזוגותיו הלכה למשה מסיני דמזקי: והא דאמרת לעיל עשרה אין בהן משום זוגות. ה"מ היכא דליכא נשים כשפניות: גס ביה. פגע בו ל"א הבין בו שהיה מסוכן: אזל חבקה לדיקלא. מתוך חולי ודאגה נסמך עליו: ה"ג צווח דיקלא ופקע בו והדקל יבש מכה הכשפים: קערות. אם אכל שתי קערות תבשיל: גמרו בידי שמים. חיישינן דההוא דבר אחר דגזרו בשבילו כל זוגות גמרו בידי שמים הוי פירות וכל דמיי ליה: תנות אין בה משום זוגות. אם שתי בשתי חנויות לא אמרי' כשני כוסות דמי לשון אחר ועיקר חנות השותה בו זוגות לא קפדי מזיקין עליה דלאו קביעותא היא וההוא עובדא דלעיל דההוא גברא דשתה בחנות כשפים שאני שעשתה לו גרושתו: אורח אין בו משום זוגות. דאינו יודע אם ישקוהו עוד הלכך אבל כסא הוה ליה כנמלך: אשה. שאינה חשובה כאורח דמיא דאינה קבועה לשתות: אספרגוס. כלשון פרסי לקורין לכרוב אספרגוס וזהו ששינו הנודר מן הכרוב אסור באספרגוס ומשקין הוא שעושין מכרוב ומיין ורגילין היו לשתותו בכל בוקר לרפואה קודם אכילה והלכך מצטרף לטובה ולא לרעה דמידי דרפואה הוא: לטובה. אם שתי שנים ושתה זה שלישי מצטרף לאפוקי מזוגות: לרעה. אם שתי א' זה שני לא יצטרף לראשון: ווגי לחומרא. אם אינו יודע אם שתי זוגות אם לאו ישתה ואם שתי זוגות הואיל ודעתו לצרפן מצטרפין לטובה ואם לא שתי זוגות נמלך ואינו מצטרף לרעה: ואמרי לה זוגי לקולא. שתי זוגות דכיון דשתי גלי אדעתיה דקפיד אוזנות ואי מעיקרא לא בזוגות הוה קאי והשתא שתי מצטרפי להו בהדי הדדי הלכך לא ישתה דאפילו אי בזוגות הוה קאי דילמא כיון דלא קפיד לא קפדי בהדיה: כל המחובר לו. גבי טומאות קאי דתנן מפך חמש על חמש מחצלת ששה על ששה וה"ק אם יש מחצלת חמשה ואינו מקבל טומאה וטבח ממפך מחובר לו הואיל וחמור ממנו מצטרף לו ומקבל טומאה אבל אם יש מפך ארבע וטבח מחצלת מחובר לו הואיל וקל ממנו אין מצטרף לו הכא נמי הואיל ושתי תרי שיכרא והדר שתי חד חמרא מצטרף להו הואיל וחשוב יותר: ה"ג אמר רב נחמן תרי מקמי תכא וחד אתכא מצטרפין. חד מקמי תכא ותרי אתכא לא מצטרפי הואיל ושתי אתכא זוגות לא מהני ליה צירוף: וד"ב'ע. אפי' לרב משרשיא תרי אתכא וחד בתר תכא לא מצטרפי משום מעשה דרבה בר נחמני דאצרכינהו תכא לאהדורי קמיה בב"ב בהשובר את המועלים דאי חד דבתר תכא מצטרף לתרי דתכא לשקינהו כוס שלישי בתר תכא בלא אהדורי תכא: כל המזוג. אם שתי יין מזוג ואח"כ שתי משקה מזוג אחר המזוג מצטרף בין לרעה בין לטובה דכיון דתרווייהו מזוגין נינהו כמין אחד חשיבי ומצטרפי: (רשב"ם)

דף קיא - א

חוף מן המים ור' יוחנן אמר אפילו מים אמר רב פפא לא אמרן אלא חמימי לוגו קרירי לוגו חמימי לוגו חמימי וקרירי לוגו קרירי לוגו קרירי לא אמר ריש לקיש ארבעה דברים העושה אותן דמו בראשו ומתחייב בנפשו אלו הן הנפנה בין דקל לכותל והעובר בין שני דקלים והשותה מים שאולין והעובר על מים שפוכין ואפילו שפכתו אשתו בפניו הנפנה בין דקל לכותל לא אמרן אלא דלית ליה ארבע אמות אבל אית ליה ארבע אמות לית לן בה וכי לית ליה ארבע אמות לא אמרן אלא דליכא דירכא אחרינא אבל איכא דירכא אחרינא לית לן בה והעובר בין שני דקלים לא אמרן אלא דלא פסקינהו רשות הרבים אבל פסקינהו רשות הרבים לית לן בה השותה מים שאולין לא אמרן אלא דשילינהו קטן אבל גדול לית לן בה ואפילו שילינהו קטן נמי לא אמרן אלא בשדה דלא שכיחי אבל בעיר דשכיחי לית לן בה ואפילו בשדה נמי לא אמרן אלא מיא אבל חמרא ושיכרא לית לן בה והעובר על מים שפוכין לא אמרן אלא דלא אפסקינהו בעמרא ולא תף בהו רוקא אבל אפסקינהו או תף בהו רוקא לית לן בה ולא אמרן אלא דלא עבר עלייהו שימשא ולא עבר עלייהו שיתין ניגרי אבל עבר עלייהו שימשא ועבר עלייהו שיתין ניגרי לית לן בה ולא אמרן אלא דלא רכיב חמרא ולא סיים מסני אבל רכיב חמרא וסיים מסני לית לן בה וה"מ היכא דליכא למיחש לכשפים אבל היכא דאיכא למיחש לכשפים אע"ג דאיכא כל הני חיישינן (וההוא) גברא דרכיב חמרא וסיים מסני וגמוד מסאניה וצוו כרעיה ת"ר שלשה אין ממצעין ולא מתמצעין ואלו הן הכלב והדקל והאשה וי"א אף החזיר וי"א אף הנחש ואי ממצעין מאי תקנתיה אמר רב פפא נפתח באל ונפסיק באל א"נ נפתח באל ונפסיק באל הני בי תרי דמצעא להו אשה נדה אם תחלת נתתה היא הורגת א' מהן אם סוף נתתה היא מריבה עושה ביניהן מאי תקנתיה נפתח באל ונפסיק באל הני תרי נשי דיתבן בפרשת דרכים חדא בהאי גיסא דשיבילא וחדא באידך גיסא ומכוונן אפייהו להדדי ודאי בכשפים עסיקן מאי תקנתיה אי איכא דירכא אחרינא או איכא איניש אחרינא בהדיה נינקטו לידייהו בהדי הדדי וניחלפו ואי ליכא איניש אחרינא נימא הכי אגרת אולת אסיא בלוסיא מתקטלא בחיק קבל האי מאן דמגע באיתתא בעידנא דסלקא מטבילת מצוה אי איהו קדים ומשמש אחדא ליה לדידיה רוח זוננים אי איהו קדמה ומשמש אחדא ליה לדידה רוח זוננים מאי תקנתיה לימא הכי [תהלים קז-מ] שופך בוז על נדיבים ויתעב בתוהו לא דרך א"ר יצחק מאי דכתיב [תהלים כג-ד] גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי זה הישן בצל דקל יחידי ובצל לבנה ובצל דקל יחידי לא אמרן אלא דלא נפיל טולא דחבריה עילויה אבל נפל טולא דחבריה עילויה לית לן בה אלא הא דתניא הישן בצל דקל יחידי בחצר והישן בצל לבנה דמו בראשו היכי דמי אי לימא דלא נפל טולא דחבריה עילויה אפילו בשדה נמי אלא לאו שמע מינה בחצר אף על גב דנפיל טולא דחבריה עילויה שמע מינה ובצילה של לבנה לא אמרן אלא במערבה אבל במדינתא לית לן בה

רש"י חוף ממנים. מזוגים כנון קרירי בחמימי וחמימי בקרירי דמיה לך מזוגא היא ואם היה שותה בתחלה יין און אלו מטכרפות לו: ולא אמרן. מים מזוגין און מטכרפין ליון מזוג: ארבעה דברים. טולן משום רוח רעה: אלא דלא הוי ד' אמות. ללא שביק רוחא [לשודא] לעבור בין דקל לכותל משום הכי מוקף ליה: אלא דליכא דירכא אחרינא. שההא שידא יוכלה להלך בו דעכסיו זה בלא בגבולה והפסיד דרכה וזהכי מוקף ליה: ולא אמרן. דרוח רעה שורה על המים אלא בעיר המוקף כר הן שאלוין ושורה עליהן לנשא אחרינא דשני עוליהו אלא בשדה דלא שכיחי מיהא דמסרה נפשה לזאוקא: דלא אפסקינהו בעמרא. שלא פוזר עליהו עפד: גמוד מסאני. נחכוון המנעולין: וכו' כרעיה. ויבשו גבולו: און ממלעין. לא יעברו בין שני אנשים: ואון מתמצעין. לא יעברו איש אחד בין ב' כלבים בין שתי נשים בין שתי דקלים: נפתח באל וסיים באל. אל מוציאם ממלכיים (במדבר כג) כי לא נחש ביעקב וגו' עד מה פעל אל: נפתח באל וסיים באל. לא אף אל עד לא יקמונו (סם): הורגה אחד מהן. שמתקן במה שעבר בהינה: אגרא אולת אופייא בלוסייא. ארון שדים שאתם מתעסקות בהן: מתקטלי בחיק קבל. כבר הן הרגוים בחושים: חיק קבל. א"ר בלישטר"א [א"ר] בלישטר"א: בלישטר"א: כמו ומיה קבלו יתן [בחומוותין] [בכרבותיו] [יחזקאל כו] מפי המורה הגמ' ומוקף אשר שמע מפי רבו: דקל יחידי. שאון דקל אחר סמוך לו אבל כשיש דקל אחר מסתלקת הישאל לדקל האחר ואינה מזיקתו: באל. שהמקום כר ואין לה דרך לנטות ימין ושמאל ושורה עליו ומזיקתו: (רש"י)

תוספות נפתח באל. מ' רשב"ם אל מוציאם ממלכיים ונפתח באל איש אל וכזב ואע"ג דאסור להתרפאות בדברי תורה להגן שרי והא דאמרי' בפ' במה אשה (שבת דף סז.) לאישתא צמירתא לישקול סכינא וכי' ולימא ויאמר משה אסורה נא ואראה וגו' משום סכנה שרי ור"ח פי' נפתח באל לימא הכי אל אלהים ה' הצילנו מכל רע

ומכל נזק אשר בידך כח וגבורה כי אתה אל ונפתח בלא לא תטשני אלהי ולא תעזבני שמרני כאישון בת עין טרם אקרא תענני ואל תאמר לא: אם תחלת נדה היא הורגת. יש מפרש אם עושה להן כישוף: (תוספות)

רשב"ם חוץ. מקרימי בחמימי וחמימי בקרימי דהא לא מזיגא היא דמין במין ניהו מה לי קרימי ומה לי חמימי מ"מ מין א' הוא ושם א' הוא ואם שתי בתחל' יין מזוג אין אלו מצטרפות לו: אמר רב פפא לא אמרן כו'. אדר' יוחנן קאי דאמר אפילו מים ובא רב פפא לפרש לא אמרן דמצטרפין אלא קרימי וחמימי בחמימי בקרימי דהיא חשיב ר' יוחנן מזוג אבל חמימי לגו חמימי וקרימי לגו קרימי דלכולי עלמא לא מיקרי מזוג ולא מצטרפי: ארבעה דברים כו'. משום רוח רעה ולקמן מפרש להו דהא חדא: אלא דלא הו' ארבע אמות. דלא שבק רווחא לשידא לעבור בין דקל לכותל משום הכי מזקא ליה: אלא דליכא דירכא אחרינא. שתהא יכולה שידא להלך בו דעכשיו בא זה בגבולה והפסידה את דרכה ואהכי מזקא ליה: אבל פסקתינהו. דשכיחי רבים לית ליה רשות להזיק שאין לו לגזול את הרבים: ולא אמרן. דשורה על המים אלא בשדה דלא שכיחי מיא ומסרה נפשה לשתות: דלא אפסקינהו בעפרא. שלא פיזר עליהן עפר: גמוד מסאני. נתכוונו המנעלים: וצו כרעיה. יבשו רגליו: לא ממצעין. לא יעברו בין אנשים: ולא מתמצעין. ולא יעבור איש אחד בין שני כלבים בין שתי נשים בין שני דקלים: נפתח באל ונסיים באל. אל מוציאם ממצרים וגו' כי לא נחש ביעקב וגו' עד מה פעל אל: נפתח בלא ומסיים בלא. לא איש אל ויכזב וגו' עד ולא יקימנה: הורגת אחד מהן. שמוזיקתן במה שעברה ביניהן: אגרת אזלא אוסיא בלוסיא. אותן שדים שאתן עוסקות בהן בכשפים: מתקטלין בחיק קבל. כבר הרוגים הן בחצים כמו ומחי קבלו כך שמע רבינו מרבו ורבו מפי רבינו גרשום זצ"ל: אגרת. היא אגרת בת מחלת שם שידא: דקל יחידי. שאין דקל אחר סמוך לו: בצלה של לבנה. אי נמי ההולך בלילה כשהלבנה זורחת והוא הולך בצל הכתלים שדרך השדים להלך בלילה ובזמן שהלבנה זורחת מתייראין לילך במקום האור והולכין במקום הצל: טולא דחבריה. אם יש דקל אחר סמוך לו מסתלקת השידא לדקל אחר ואינו מוקית: בחצר. שהמקום צר שאין לה דרך לנטות ימין ושמאל ושורה עליו ומוזיקתו: ובצלה של לבנה לא אמרן אלא במערבה. היינו בסוף החודש שהלבנה זורחת במזרח ואם שוכב אצל כותל לצד המערב הו' הצל במערב: אבל במדינחא. היינו תחלת החודש שהלבנה זורחת במערב ועושה צל במזרח כגון ששוכב אצל כותל מצד המזרח: (רשב"ם)

דף קיא - ב

האי מאן דמפני אגירדא דדיקלא אחדא ליה לדידיה רוח פלגא והאי מאן דמצלי רישיה אגירדא דדיקלא אחדא ליה רוח צרדא האי מאן דפסעי אדיקלא אי מיקטל קטיל אי איקער מיעקר ומיית הני'מ דלא מנח כרעיה עילוייה אבל מנח כרעיה עילוייה לית לן בה חמשה טולי הו' טולא דדיקלא יחידא טולא דכנדא טולא דפרחא טולא דזרדתא איבא דאמרי אף טולא דארבא וטולא דערבא כללא דמילתא כל דנפיש ענפיה קשי טוליה וכל דקשי סילוייה קשי טוליה' לבר מכרו משא אע"ג דקשי סילוייה לא קשי טוליה דאמרה לה שידא לברה פירחי נפשיך מכרו משא דאיהו הו' דקטיל לאבון וקטיל לדידיה אמר רב אשי חזינא לרב כהנא דפריש מכולהו טולי בי פרחי רוחי דבי זרדתא שידא דבי איגרי רישפי למאי נפקא מינה לקמיעא דבי פרחי בריה שאין לה עינים למאי נפקא מינה לגוזיו לה זיימנא חדא הו' אזיל צורבא מרבנן לאפנויי לבי פרחי שמע דקא אתא עילוייה וגזי לה כי אזלא חבקה לדיקלא צווח דיקלא ופקעה היא פרחא דבי זרדתא שדיי הא זרדתא דסמיכה למתא לא פחתא משיתין שדיי למאי נפקא מינה למיכתב לה קמיעא הו' בר קשא דמתא דאזיל וקאי גבי זרדתא דהו' סמוך למתא עלו ביה שיתין שדיי ואיסתכן אתא לההוא מרבנן דלא ידע דזרדתא דשיתין שדיי היא כתב לה קמיעא לחדא שידא שמע דתלו חינוגא בגוויה וקא משרו הכי סודריה דמר כי צורבא מרבנן בדיקנא ביה במר דלא ידע ברוך אתא הו' מרבנן דידע דזרדתא שיתין שדיי הו' כתב לה קמיעא דשיתין שדיי שמע דקא אמרו פנו מנייכו מכהא קטב מריי תרי קטבי הו' חד מקמי טיהרא וחד מבתר טיהרא דמקמי טיהרא קטב מריי שמו ומיחזי כי כדא דכמכא והדר ביה בחשא דבתר טיהרא **תהילים צא-ו**) קטב ישוד צהרים שמו ומיחזי בי קרנא דעזיא והדר ביה כנפיא אביי הו' שקיל ואזיל ואזיל רב פפא מימיניה רב הונא בריה דרב יהושע משמאליה חזייה לההוא קטב מריי דקא אתי לאפריה לשמאליה אהדרא לרב פפא לשמאליה ולרב הונא בריה דרב יהושע לימיניה אמר ליה רב פפא אנא מאי שנא דלא חש לי אמר ליה את שעתא קיימת לך חחד בתמוז עד שיתסר ביה ודאי שכיחי מכאן ואילך ספק שכיחי לא ספק לא שכיחי ומשתכחי בטולי דחצבא דלא חצב גרמיא ובטולי דצפרא ופניא דלא הו' גרמיא ועיקר בטולי דבית הכסא אמר רב יוסף הני תלת גילי יהיב ארבונא לנהורא מן דסריק רישיה ישב ומן דשתי טיף ומן דסיים מסני אדמייתניה כרעא תלאי בביתא קשי לעניותא כדאמרי אינשי תלא סילתא תלא מזוניה ולא אמרן אלא ריפתא אבל בישראל וכוורי לית לן בה אורחיה היא פארי בביתא קשי לעניותא נשורא בביתא קשי לעניותא בלילי שבתות ובלילי רביעית שרו מזיקין עילוייה איסרא דמזוני נקיד שמה איסרא דעניותא נבל שמה צעא אפומא דחצבא קשי לעניותא מאן דשתי מיא בעצני קשי לברוקתי דאכיל תחלי ולא משי ידיה מפחד תלתין יומין

רש"י האי מאן דמפני אגירדא דדיקלא: אי מיקטל קטיל. אם נקצף האילן נהרג האיש ואם נעקר האילן האיש מת: ה"ג הגי מילי היכא דלא מנח כרעיה עילוייה כו': האי מאן דמפני אגירדא דדיקלא אחדא ליה רוח פלגא. פלגא דיי'ן (פלגא דיי'ן: שיהוה) בלע"ז: כדלד. כאב חצי הראש: חמשה טולי הו'. שרוב רעה שורה תחתיה: טולא דכנדא. שם האילן: טולא דפרחא. כלף קרפי"ף (קרפי"ר: שית-גלגל) בלע"ז: זרדתא. שונדכיי"ר (שורכיי"ר: חורכ (אילן)): טולא דארבא. ספינה: טולא דערבא. כל אילן ערבה: דקשה סילוייה. עלו: דבי פרחא רוחי. כך הוא שמש: דבי זרדתא. שדים שמו: דבי איגרי. המלצין בגנות רשפי שמש: ונפקא מינה. לכתוב קמיעא בשם אילן כגון אם הזק תחת בי פרחא יכתוב לו קמיעא בשם רוחי: למאי נפקא מינה לגוזיו לה. לברוח מפניה לפי שאין לה עינים ואינה רודפתו: גזייה. ברח מפניה: כי אזלא נפקא לדיקלא. כשהלכה אחריה נתקלה ונפלה על עיקר אילן: ה"ג פקעה היא וזוהו דיקלא. יבש הדקל: בר קשא. שומר העיר: ה"ג סודרל דמר דומה כי ארכבא מרבנן: דקנהו למר לא ידע ליה למימר ברוך. שאינו יודע לכרך על הסודר ברוך עוטר ושרל: בחשא. קף הקדישה: והדר כדלך דכמכא. מתגלגל בתוך כד של כותה: ומשתכח בטולא דחצבא. חצב שחיהם יהושע בו לישראל את הארץ: דלא חצב גרמיא. שכל גדל אמה: ארבונא. עורונו: אדמתנא כרעיה. בעוד שירגלו לחים ממי הרחיבה: תליא צניחא. התולה פחו באזיר בתוך סל אחד: תלא לסימניה. לסלו ופת בחוכו: נישורא. פירוקו: איסרל דמוזני. מלך הממונה לזמן מוזנות: נקוד שמה. לשון נקידו כמו מנקה חזירו לפיכך אינו רואה סהו פרוכים נשלים לידרם כרגל: איסרל דעניותא נבל שמה. ושמה נכנס לבית שהוא רואה שאין טהורים מנהג נקיות בפה: לכרוקתי. כליון עינים: מפחד. ואינו יודע למה: (רש"י)

תוספות ואזיל רב פפא מימיניה. מצד איצודי הו' דאמר בפרק הממונה (יומא דף לו.) המהלך לימין רבו הדי זה בור: תליא בביתא קשי לעניותא. מכאן קשה לרש"י דפירש בפרק קמא דחגיגה (דף ה.) היינו דאמרי אינשי זווי לתליתא שכיחא לעללא לא שכיח ופי' לתליתא לקנות פת לצורך היום שתלין בסל ואין דרך לתלותו בסל דהא אמרין הכא דקשי לעניותא ור"ת מפרש שם לתליתא כשדוחקין אותו לפרוע מוצא לוין אבל לקנות תבואה לאכול אינו מוצא לוין: (תוספות)

רשב"ם דמפני אגירדא דדיקלא. דקל קצוף: רוח פלגא. מורשי"ן בלע"ז: צרדא. כאב חצי הראש: אי מיקטל קטיל. אם נקצף האילן נהרג האיש ואם נעקר האילן האיש מת: ה"ג הגי מילי היכא דלא מנח כרעיה עילוייה: חמשה טולי הו'. שהרוח רעה שורה תחתיה: טולא כנדא. שם אילן: טולא דפרחא. צלף: זרדתא. שונבי"ר:

טולא דארבא. ספינה: טולא דערבא. על אילן ערבה: נופיה. ענפיו: סילויה. עזו: דבי פרחי רוחי. אותן שדים דבי פרחי שמן רוחי ולקמן מפרש למאי נפקא מינה: דבי זרדתא שדי. שמן: דבי אגרי. המצויין בגגות רשפי שמן: למיכתב קמיעא. בשם אלו כגון אם הזק תחת בי פרחי יכתוב לו קמיעא בשם רוחי: למאי נפקא מינה לגויי מינה. לברוח מפניה לפי שאין לה עינים ואינה רודפתו: גזייה. ברח מפניה: כי אזלה נפקא אדקלא. כשהלכה אחריה נתקלה ונפלה על עיקר אילן: הכי גרסינן פקע היא וצווח דקלא. יבש הדקל: בר קשא. שוטר העיר: דקא תלו ביה חינגא בגווייה. דאילן: הכי גרסינן סודריה דמר כצורבא מרבנן בדיקנא ליה למר ולא ידע למימר ברוך. שאינו יודע לברך על הסודר ברוך עוטר ישראל בתפארה: בחשא בקדרא והדר בכדא דבמכא. מתגלגל בתוך כדי של כותח: ואהדריה לרב הונא מימיניה ולרב פפא משמאליה: מאי שנא. כי אינך חושש בי אם אזוק: שעתא קיימא לך. עשיר אתה ויש לך מזל טוב ולא תיזוק: ומשתכחא בטולא דחצובא. חצב עשב שתיים בו יהושע את הארץ לישראל: דלא חצב גרמידיא. שלא גדל אמה: ארבוניה. עירון: ושתי טיף טיף. יין המטפטף מן החבית: אדמיתנא כרעיה. בעוד שרגליו לחים במי הרחיצה: תלאי בביתיה. התולה פתו באויר בתוך של אחד: תלא סילתיה. של ופת בתוכו: פארי. מורסן: נשורא. פירורין של פת: נקיד שמיה. לשון נקיות לפיכך אינו רוצה שיהו פירורין נשלכין לידרס ברגל: איסרא דעניותא נבל שמיה. לשון לכלוך ושמה נכנס בבית שהוא רואה שאין נוהגין מנהג נקיין בפת: בצעא. בקערה: לברוקתי. כליון עינים: מפחיד. ואינו יודע למה: (רשב"ם)

דף קיב

דמוכר ולא משי ידיה מפחיד שבעה יומי דשקיל מזייה ולא משי ידיה מפחיד חד יומא ולא ידע מאי קא מפחיד ידא אאוסיא דרגא לפחדא ידא אפואת דרגא לשינתא תנא אוכלין ומשקין תחת המטה אפילו מחופין בכלי ברזל רוח רעה שורה עליהן ת"ר לא ישתה אדם מים לא בלילי רביעיות ולא בלילי שבתות ואם שתה דמו בראשו מפני סכנה מאי סכנה רוח רעה ואם צחי מאי תקנתיה (נימא) שבעה קולות שאמר דוד על המים והדר נישתי שנאמר [\[תהלים כט-ג\]](#) קול ה' על המים אל הכבוד הרעים ה' על מים רבים קול ה' ברח קול ה' בהדר קול ה' שובר ארזים וישבר ה' את ארזי הלבנון קול ה' חוצב להבות אש קול ה' יחיל מדבר יחיל ה' מדבר קדש קול ה' יחולל אילות ויחשוף יערות ובהיכלו כולו אומר כבוד ואי לא (נימא) הכי לול שפן אניגרון אנירדפין בין כוכבי יתיבנא בין בליעי שמיני אזילנא ואי לא אי איכא איניש בהדיה ניתעריה ולימא ליה פלניא בר פלנתא צחינא מיא והדר נישתי ואי לא מקרקש נכתמא אחצבא והדר נישתי ואי לא נישדי בה מידי והדר נישתי ת"ר לא ישתה אדם מים לא מן הנהרות ולא מן האגמים בלילה ואם שתה דמו בראשו מפני הסכנה מאי סכנה שברירי ואי צחי מאי תקנתיה אי איכא איניש בהדיה לימא ליה פלניא בר פלנתא צחינא מיא ואי לא (נימא) איהו לנפשיה פלניא אמרה לי אימי איזדהר משברירי שברירי ברירי רירי רי צחינא מיא בכסי חיורי: ואפילו מן התמחוי וכו': פשיטא לא נצרכא אלא אפילו לר"ע דאמר עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות הכא משום פרוטמי ניסא (מודי) תנא דבי אליהו א"פ שאמר ר"ע עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות אבל עושה הוא דבר מועט בתוך ביתו מאי ינהו אמר רב פפא כסא דהרסנא כדתנן ר' יהודה בן תימא אומר הוי עז נכמר וקל כנשר רץ כצבי וגבור כארי לעשות וצון אביך שבשמים ת"ר שבעה דברים צוה ר"ע את רבי יהושע בנו בני אל תשב בגובהה של עיר ותשנה ואל תדור בעיר שראשיה תלמידי חכמים ואל תכנס לביתך פתאום כ"ש לבית חבירך ואל תמנע מנעלים מרגליך השכם ואכול בקיץ מפני החמה ובחורף מפני הצנינה ועשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות והוי משתדל עם אדם שהשעה משחקת לו אמר רב פפא לא למיזבן מיניה ולא לזבוני ליה אלא למעבד שותפות בהדיה והשתא דאמר רב שמואל בר יצחק מאי דכתיב [\[איוב א-י\]](#) מעשה ידי ברכת כל הנוטל פרוטה מאיוב מתברך אפילו למיזבן מיניה ולזבוני ליה שפיר דמי חמשה דברים צוה ר"ע את רבי שמעון בן יוחי כשהיה חבוס בבית האסורין אמר לו רבי למדני תורה אמר איני מלמדך אמר לו אם אין אתה מלמדני אני אומר ליוחי אבא ומוסרך למלכות אמר לו בני יותר ממה שהעלך רוצה לינק פרה רוצה להניק אמר לו ומי בסכנה והלא עגל בסכנה אמר לו אם בקשת ליחנק היתלה באילן גדול וכשאתה מלמד את בנך למדה בספר מוגה מאי היא אמר רבא ואיתימא רב משרשיא בחדתא שבשאתא כיון דעל על לא תבשל בקדירה שבישל בה חבירך מאי ניהו גרושה בחיי בעלה דאמר מר גרוש שנשא גרושה ארבע דעות במטה ואי בעית אימא אפילו באלמנה לפי

רש"י דמוכר. מקיז דם מן הכתפיים לָשון סיכורי: ידא אאוסיא. שכיב לנהני ידו אלכ נחייכו על פסחיו: דרגא לפחדא. דרך הוא להביא לו פחד רוח רעה: לול שפן אניגרון אנירדפין. לחש הוא: כי בליעי ושמיני. הנה סביבותי אנשים כחושים ושמיני ותיחוני: ונימא ליה. לחינא מיא: הוי עז. התחזק במצוה יותר משכונת ביתך: אל תשב בגובהה של עיר ותשנה. מקום שבו העיר עובדים ושפן שמה כשהן עובדים ושפן יבטלך ויפסיקך ממשנתך: ואל תדור בעיר שראשיה תלמידי חכמים. דטרוד בנכסיה ואל במיילי לציבורא: לל למיזבן מיניה ואל לזבוני ליה. לחיידי דעדיף מזליה נלח חכי ליה להאי: אמר ליה ר"ש בן יוחי ומי בסכנה. והלא העגל בסכנה ומה לך בכך: אם בקשת ליחנק. לומר דבר שיהיה נשמע לבריות ויחבלו ממך: היתלה באילן גדול. אמור בשם אדם גדול: בחדתא. כשהתניקו למד כחדש כשהוא מתחיל ללמוד: (רש"י)

הוספות צוה רבי עקיבא את רבי יהושע בנו. פירש רשב"ם דהוא ר' יהושע בן קרחה דר"ע קרחה היה כדאמרין [\[בבכורות\]](#) (דף נח). שהיה בן עזאי אומר כל חכמי ישראל דומין לפני קלית השום חוץ מן הקרחה הזה ואין נראה שיהיה הגמרא קורא אותו בן קרחה דרך גנאי שהרי נענשו הנערים שקראו לאלישע עלה קרחה (מלכים ב ג) וכן עזאי קראו בן דרך בדוחותא: שבשאתא דעל על. תימא דרבא גופא אית ליה בלא יחפור (ב"ב דף כא). שבשאתא ממילא נפקא ויש לומר דהיינו כשלומד קמי דגריס ולא דייק שיכול להבין מעצמו כשיגדל אבל כאן דאיירי בספר שאינו מונה סומך על ספרו ואינו יוצא מדי טעות: (תוספות)

רשב"ם דמוכר. מקיז דם מן הכתפיים: ידא אאוסיא. שרגיל להניח ידו על שפתו אצל נחיריו: דרגא לפחדא. סולם ודרך הוא לעלות עליו פחד רוח רעה: אפואת. מצח: בלילי רביעיות. בלא נר: לול שפן אניגרון. לחש הוא: כי בליעי ושמיני. הנה סביבותי אנשים כחושים ושמינים בחרו וקחו לכם והניחו: שברירי. סניורים (בראשית יט) מתרגמין בן: לימא ליה צחינא מיא בכסי חיורי. ממונה על כסות של חרס: הוי עז נכמר. התחזק במצות יותר משהיכולת בידיך: ר' יהושע בן קרחה. הוא בן ר"ע שרבי עקיבא קרחה היה כדאמרין [\[בבכורות\]](#) (דף נח). כל חכמי ישראל דומין לפני קלית השום חוץ מן הקרחה הזה: אל תשב בגובהה של עיר ותשנה. מקום שבו העיר עובדים ושפן ויבטלך ויפסיקך ממשנתך: ואל תדור בעיר שראשיה ת"ח. דטרידי בגירסא ולא טרידי במילי דציבורא: ולא תכנס בביתך פתאום. אלא השמע את קולך להם קודם בואך דילמא עבדי מילתא דצניעותא [\[ביוקרא רבה\]](#) (פכ"א) ר' יוחנן כי הוה עייל לביתא מנענע משום שנאמר ונשמע קולו בבואו אל הקודש: ואל תמנע מנעלים מרגליך. שגנאי הדבר לתלמיד חכם שילך יחף כדאמרין תם [\[שבת דף קכט\]](#). ימכור אדם כל מה שיש לו ויקח מנעלים לרגליו: השכם ואכול כו'. מקראי נפקא לן בבא קמא (דף צב): לא ירעבו ולא יצמאו ולא יכם שרב ושמש אי נמי מדכתיב וברך את לחמך ואת מימך והדר והסירתי מחלה מקרבך: לא למיזבן מיניה ולא לזבוני ליה. דאידי דהעדיף מזליה נצח וזכי ליה להאי: כשהיה חבוס בבית האסורין. כדאימא בברכות (דף סא): איני מלמדך. שלפי שהיה עסוק בתורה נתפש כדאמרין בברכות (שם): אמר לו רבי שמעון בן יוחי ומי בסכנה. והלא עגל בסכנה ומה לך בכך: ואם בקשת ליחנק היתלה באילן גדול. לומר דבר שישמע לבריות ויחבלו ממך ומשום דנקט לישנא דחניקה נקט היתלה באילן למוד בפני רב ואמור שמועותיו משמו: בחדתא. כשהתניקו מתחיל ללמוד מחדש: ארבע דיעות. בשעת תשיש זה לזה לאשתו ראשונה וזאת לבעלה הראשון ותיא לא ישמש אדם עם אשתו ויתן עיניו באשה אחרת ויהיו בניו קרובין למזיירין הנקראין בני גרושת הלב במסכת נדרים (דף כ:):

שאינן כל הצבעות שוות מצוה וגוף גדול אוכל פירות ולא שכר מצוה וגוף טהור נושא אשה ולו בנים ארבעה דברים צוה רבינו הקדוש את בניו אל תדור בשכנציב משום דליצני הוה ומשכו לך בליצנותא ואל תשב על מטת ארמית איכא דאמרי דלא תיגני בלא קרית שמע ואיכא דאמרי דלא תינסב גיורתא ואיכא דאמרי ארמית ממש ומשום מעשה דרב פפא ואל תבריה עצמך מן המכס דילמא משכחו לך ושקלי מנך כל דאית לך ואל תעמוד בפני השור בשעה שעולה מן האגם מפני שהשטן מרקד בין קרניו אמר רבי שמואל בשור שחור וביומי ניסן תני רב אושעיא מרחיקין משור תם חמשים אמה משור מועד כמלא עיניו תנא משמיה דרבי מאיר ריש תורא בדיקולא סק לאיגרא ושדי דרגא מתותך אמר רב ניהא דתורא הן הן ניהא דאריה זה זה ניהא דגמלא דא דא ניהא דארבא הילני הייא הילא והילוק היליא אמר אביי עור דג וכוס חמין וביצים וכנים לבנים כולן קשין לדבר אחר עור מאן דגני אמשכא דצלא דג שיבוטא ביומי ניסן כוס שיורי כסא דהרסנא חמין חמימי משדרו עילויה ביצים מאן דמדריך אקליפם כינים לבנים מאן דמחוויר לבושיה ולא נטיר ליה תמניא יומי והדר לבוש לה בריין הנך כינים וקשין לדבר אחר אמר רב פפא ביתא דאית ביה שונרא לא ניעול בה איניש בלא מסני מאי טעמא משום דשונרא קטיל לחיויא ואכיל ליה ואית ביה בחיויא גרמי קטיני ואי יתיב לה גרמא דחיויא אכרעיה לא נפיק ואסתכן ליה איכא דאמרי ביתא דלית ביה שונרא לא ניעול ביה איניש בהכרא מאי טעמא דילמא מיכריך ביה חויה ולא ידע ומסתכן ג' דברים צוה ר' ישמעאל בר' יוסי את רבי מק"ש סימן) אל תעש מום בעצמך מאי היא אל תיהוי לך דינא בהדי תלתא דחד הוי בעל דינך ותרי סהדי ואל תעמוד על המקח בשעה שאין לך דמים אשתך טבלה אל תזקק לה לילה הראשונה אמר רב ובנדא דאורייתא הואיל והוחזק מעין פתוח דילמא משכה זיבה שלשה דברים צוה רבי יוסי בר' יהודה את רבי אל תצא יחידי בלילה ואל תעמוד בפני הנר ערום ואל תכנס למרחץ חדש שמא תפחת עד כמה אריב"ל עד י"ב חדש ואל תעמוד בפני הנר ערום דתניא העומד בפני הנר ערום הוי נכפה והמשמש מטתו לאור הנר הויין לו בנים נכפין ת"ר המשמש מטתו על מטה שתינוק ישן עליה אותו תינוק נכפה ולא אמרן אלא דלא הוי בר שתא אבל הוי בר שתא לית לן בה ולא אמרן אלא דגני להדי כרעיה אבל גני להדי רישיה לית לן בה ולא אמרן אלא דלא מנח ידיה עילויה אבל מנח ידיה עילויה לית לן בה אל תצא יחידי בלילה דתניא לא יצא יחידי בלילה לא בלילי רביעיות ולא בלילי שבתות מפני שאגרת בת מחלת היא ושמונה עשרה רבוא של מלאכי חבלה יוצאין וכל אחד ואחד יש לו רשות לחבל בפני עצמו מעיקרא הוה שכחי כולי יומא זמנא חדא פגעה ברבי חנינא בן דוסא אמרה ליה אי לאו דמכרזן עלך ברקיע הזהרו בחנינא ובתורתו סכנתך אמר לה אי חשיבנא ברקיע גוזר אני עליך שלא תעבורי ביישוב לעולם אמרה ליה במטותא מינך שבק לי רווחא פורתא שבק לה לילי שבתות ולילי רביעיות ותו חדא זמנא פגעה ביה באביי אמרה ליה אי לאו דמכרזי עלך ברקיע הזהרו בחנינא ובתורתו הוה סכנתך א"ל אי חשיבנא ברקיע גוזרני עלייכי שלא תעבורי ביישוב לעולם הא קא חזינן דעברה אמרי הני

רש"י שאין כל האצבעות שוות. אבר תשמיש שלא יהא תשמיש זה טוב לה כראשון ותולדו בו: מצוה וגוף גדול. אם תרצה לעשות מצוה וגם תשכר בה שיגדל ממונך: אוכל פירות ולא שכר. הלוא חבירך מעות על הקרקע לאכול פירות בכייתא צוול שנתנה לו דבר מועט מן הדמים והיינו ריוח גדול וגם מצוה היא שיש לו ללוח שכר ריוח שצריך למעות לסחורה: דלא תיגני בלא ק"ש. שזה מנהג הארמאים: איכא דאמרי אל תשב במטת ארמית ממש משום מעשה דרב פפא שהיתה ארמית אחת חייבת לו מעות ונכנס בביתה לגבות הימנה חנקה את בנה ונתנתו על המטה וכשנכנס רב פפא אמרה לו שב עד שאביא מעותיך וכן עשה כשבאתה אמרה לו המתה את בני וברח לו מן המדינה: לא תינסוב גיורתא. משום דאמרינן גיורתא עד עשרה דרי לא תבזי ארמאה באפיה (סנהדרין צד.). מפני שהשטן מרקד. לאו דווקא אלא משוגע כדמפרש לקמן: וביומי ניסן. שהצמחים עולין וגם לבו ונוגה: ריש תורא בדיקולא. רבותא היא אפילו כשראש השור בתוך הסל שהוא אוכל בו וטרוד באכילתו: שדי דרגא. פן יעלה אתריך: ניהא דתורא. לחש על השור שלא ינגחנו כך מירש רבינו ונראה בעיני שאינו לחש אלא גערה שנגער בו בלשון הזה להבריחו מעליו או כדי שיעשה מלאכה וכן כולן: ניהא. גערה: ניהא דארבא. כדי למושכה בחבל ולהוליכה לנהר: אמר אביי עור דג כו'. לקמן מפרש להו ואויל: משכא דצלא. הישן על העור קודם שתגמר עבודתו צללא הוא עבדן כדאמרי' בב"ב (דף ה.) ארבעה לצלא וארבעה לצללא: חמימי שדא עליה. אם רגיל לשפוך מים חמין יותר מדאי על בשרו: מאן דמחוויר לבושיה. ולבוש להו מקמי שמונה יומי דאכתי לא מטו שמונה יומי שכיבסן הנהו כנים הדרי ואיכא בהו חיותא וקשין לדבר אחר צרעת: בהכרא. בחושך: דחד הוי בעל דינך. ותרי לשהדו עלך ויחלקו בין שלשתן ומתוך שגאה שנחלקת עמאן יעשו עליך קנוניא זו לתבוע ממך: אל תעמוד על המקח. לסחור והמוכר ישראל הוא ואין לך דמים לקנות המקח ונמצא מפסידו חנם שלא יקחנו אחר מאחר שאתה מהפך בו: בנדא דאורייתא. קודם שהחמירו על עצמן לישוב שבעה נקיים ואפילו ראות כל שבעה טובלות בליל שמונה ומשמשות ואל תזקק באותו הלילה הואיל והיום ראתה והוחזק מעין פתוח דילמא שפעה זיבה בשעת תשמיש: שמא תפחת. ותחתיה חלל מלא מים: בנחמני. אביי ולפי שגידלו רבה בר נחמני קרוי כן: (רש"י)

תוספות אין מירוש לקטע זה (תוספות)

רשב"ם שאין כל האצבעות שוות. אבר תשמיש ומתוך שאין תשמישו של זה נוח לה כשל ראשון תשנא אותו: מצוה וגוף גדול. אם תרצה לעשות מצוה וגם תשתכר בה: אוכל פירות ולא שכר. הלוא מעות לחבירך על קרקע לאכול פירות בכייתא בזול [שתנכה] לו דבר מועט מן הדמים כמשכנתא דסורא (ב"מ דף סז:). והיינו ריוח גדול וגם מצוה היא שיש לו ללוח שכר ריוח שצריך למעות לסחורה: דלא תיגני בלא ק"ש. שזהו מנהג דארמאין: וא"ד. על מטה ארמית ממש משום מעשה דרב פפא שהיתה ארמית אחת חייבת לו מעות ונכנס בביתה לגבות הימנה חנקה את בנה ונתנתו על המטה וכשנכנס רב פפא אמרה לו שב על המטה עד שאביא מעותיך וכן עשה כשבאתה אמרה לו המתה את בני וברח לו מן המדינה: לא תינסוב גיורתא. משום דאמרינן גיורתא עד עשרה דרי לא תבזי ארמאה באפיה (סנהדרין צד.). מפני שהשטן מרקד. לאו דווקא אלא משוגע כדמפרש לקמן: וביומי ניסן. שהצמחים עולין וגם לבו ונוגה: ריש תורא בדיקולא. רבותא היא אפילו כשראש השור בתוך הסל שהוא אוכל בו וטרוד באכילתו: שדי דרגא. פן יעלה אתריך: ניהא דתורא. לחש על השור שלא ינגחנו כך מירש רבינו ונראה בעיני שאינו לחש אלא גערה שנגער בו בלשון הזה להבריחו מעליו או כדי שיעשה מלאכה וכן כולן: ניהא. גערה: ניהא דארבא. כדי למושכה בחבל ולהוליכה לנהר: אמר אביי עור דג כו'. לקמן מפרש להו ואויל: משכא דצלא. הישן על העור קודם שתגמר עבודתו צללא הוא עבדן כדאמרי' בב"ב (דף ה.) ארבעה לצלא וארבעה לצללא: חמימי שדא עליה. אם רגיל לשפוך מים חמין יותר מדאי על בשרו: מאן דמחוויר לבושיה. ולבוש להו מקמי שמונה יומי דאכתי לא מטו שמונה יומי שכיבסן הנהו כנים הדרי ואיכא בהו חיותא וקשין לדבר אחר צרעת: בהכרא. בחושך: דחד הוי בעל דינך. ותרי לשהדו עלך ויחלקו בין שלשתן ומתוך שגאה שנחלקת עמאן יעשו עליך קנוניא זו לתבוע ממך: אל תעמוד על המקח. לסחור והמוכר ישראל הוא ואין לך דמים לקנות המקח ונמצא מפסידו חנם שלא יקחנו אחר מאחר שאתה מהפך בו: בנדא דאורייתא. קודם שהחמירו על עצמן לישוב שבעה נקיים ואפילו ראות כל שבעה טובלות בליל שמונה ומשמשות ואל תזקק באותו הלילה הואיל והיום ראתה והוחזק מעין פתוח דילמא שפעה זיבה בשעת תשמיש: שמא תפחת. ותחתיה חלל מלא מים: בנחמני. אביי ולפי שגידלו רבה בר נחמני קרוי כן: (רש"י)

גזייתא ניהו דשמיט סוסיא ואתו דברי להו (וא"ל) רב לרב אסי לא תדור במתא דלא צניף בה סוסיא ולא נבח בה כלבא ואל תדור בעיר דריש מתא אסיא ולא תנסיב תרתי אי נסבת תרתי נסיב תלת א"ל רב לרב כהנא הפוך בנבילתא ולא תיפוך במילי פשוט נבילתא בשוקא ושקיל אגרא ולא תימא כהנא אנה וגברא רבא אנה וסניא בי מלתא סלקת לאיגרא שירותך בהדך מאה קרי במתא בזווא תותי כנפיך ניהו א"ל רב לחייא בריה לא תשתי סמא ולא תשוור ניגרא ולא תעקר ככא ולא תקנא בחייא ולא תקנא בארמאה תנו רבנן ג' אין מתקנאין בהן ואלו הן נכרי קטן ונחש קטן ותלמיד קטן מ"ט דמלכותיהו אחורי אודנייהו קאי א"ל רב לאיבו בריה טרחי בך בשמעתא ולא מסתייע מילתא תא אגמרך מילי דעלמא אדחלא אכרעיך זבינך זבין כל מילי זבין ותחרט בר מחמרא דזבין ולא תחרט שרי כיסוך פתח שקיך קבא מארעא ולא כורא מאיגרא תמרא בחלוזך לבית סודנא רהיט ועד כמה אמר רבא עד תלתא סאה אמר רב פפא אי לא דרמאי שכרא לא איעתרי א"ד אמר רב חסדא אי לא דרמאי שכרא לא איעתרי מאי סודנא אמר רב חסדא סוד נאה וגמילות חסדים אמר רב פפא כל אגב גביא בעי כל אשראי ספק אתי ספק לא אתי ודאתי מעות רעות ניהו ג' דברים א"ר יוחנן משום אנשי ירושלים כשאתה יוצא למלחמה אל תצא בראשונה אלא תצא באחרונה כדי שתכנס בראשונה ועשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות והוי משתדל עם מי שהשעה משחקת לו (א"ר) שלשה דברים א"ר יהושע בן לוי משום אנשי ירושלים אל תרבה בגנות משום מעשה שהיה בתך בגרה שחרר עבדך ותן לה והוי זהיר באשתך מחתנה הראשון מ"ט רב חסדא אמר משום ערוה רב כהנא אמר משום ממון הא הוא איתנהו אמר רבי יוחנן שלשה מנוחלי העוה"ב אלו הן הדר בא"י והמגדל בניו לתלמוד תורה והמבדיל על היין במוצאי שבתות מאי היא דמשייר מקידושא לאבדלתא א"ר יוחנן שלשה מכריז עליהן הקב"ה בכל יום על רווק הדר בכרך ואינו חוטא ועל עני המחזיר אבדה לבעליה ועל עשיר המעשר פירותיו בצינעה רב ספרא רווק הדר בכרך הוה

רס"ז גזייתא. כשהמלכים במבואות שבילי כרמים וסוסייהן משתמטין מכלן ובורחין ביישוב רתו ודכתי להו: שראשה אסיא. רופא ואמרי לה ת"ח ותכוייהו חד טעמא: סוסיא. משום דהוה נטירותא בקרתא מאויבים ומגנבים: ולא חניסב תרי. נשים שמא תהיעענה עליך רעה: נסיב הלת. שאם תהיעענה השלישית מגלה לך: פשוט נבילתא. הפשט עושה: סלקת לאיגרא שירותך בהדך. כשהלך לדרך אפי' קרובה לא ומזונותיך עמד: מאה קרי חוזי חוזי כנפיך להו. אפילו המזונות בזול אעפ"כ הוליאם עמד: לא השתי סמא. לא תלמד לשחות סמים מפני שקבע להו ווסת ויהא לך שואלך ותפסוד מעות. ל"א לא תהא רגיל לשחות סממנים כדלמר (לעיל מב:). (כולהו שקייני) דמעלי להאי קשה להאי: לא תשוור ניגרא. פסיעה גסה שנוטלת מאור עינים: ולא תעקר ככא. שן ממש משום חולי: דמלכותיהו אחורי אודנייהו קיימי. כלומר עתדין לגדל ותגדל אימתן וינקמו ממך: אדחלא על כרעך זבינך זבין. בעוד שהחול על רגליך כשאתה מן הדרך מכור מה שהבאת כדי שתחזור ותקנה ותביא: שרי כיסוך ופתח שקך. כלומר תקבל תחלה המעות ותנס כביסוך ואח"כ פתח השק ותן התבואה ללוקחים: קבא מארעא ולא כורא מאיגרא. כלומר טוב לזכך במקום קרוב ולהשתכר מעט מלהשתכר הרבה במדינת היס: תמרי בחלוזך לבי סודנא רהוט. אם יש לך תמרים בכותו כלי שנתנים בו תמרים צדקה וחסד שוה"ב אלו הן הדר בא"י והמגדל בניו לתלמוד תורה והמבדיל על היין במוצאי שבתות מאי היא דמשייר מקידושא לאבדלתא א"ר יוחנן שלשה מכריז עליהן הקב"ה בכל יום על רווק הדר בכרך ואינו חוטא ועל עני המחזיר אבדה לבעליה ועל עשיר המעשר פירותיו בצינעה רב ספרא רווק הדר בכרך הוה

תוספת ולא תימא כהנא אנה. מירשתי באלו עוברין (לעיל דף מט:): אמר רב פפא אי לאו דרמאי שיכרא לא איעתרי. ובשילהי אלו עוברין (שם) קאמר רב פפא אי לאו דנסיבי כהנתא לא איעתרי י"ל דהא והא גרמא ליה: עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות. והא דאמרין בפ"ב דביצה (דף טז:): דבהוצאת שבתות וימים טובים אם פוחת מוחתין לו היינו בשלו אם יש לו: דמשייר מקדושא לאבדלתא. שמונע שתייתו בשביל הבדלה ותימה דהא דוקא קידוש לילה קודם לכיבוד יום אבל הבדלה אינה קודמת ומפרש מורי הר"י דקידוש יום קרי כיבוד יום והכי איתא בירושלמי פרק שלשה שאכלו רבי יוסי בשם רבי יעקב ב"ר אדא איזוהו כיבוד יום בפ"ג: (תוספות)

רשב"ם גזייתא. כשהולכין במבואות שבילי כרמים וסוסייהן משתמטין ובורחין ביישוב: דרישא אסיא. רופא מפני שטרוד ברפואותיו ואינו עוסק בצרכי ציבור: ולא תדור במתא דלא צניף בה סוסיא. כלומר שאין בה סוס משום דהוי נטירותא דקרתא מגנבי לרדוף אחריהן ולתופשן: ולא תנסוב תרתי נשי. שלא תתיעענה עליך רעה: נסיב תלת. שאם תתיעענה השתים השלישית מגלה לך: פשוט נבילתא בשוקא. פשוט עורה בשכר: סלקת לאיגרא שירותך בידך. כשתצא לדרך אפי' במקום קרוב מזונותיך עמד: מאה קרי בזווא תותי כנפיך להוי. אפילו המזונות בזול יהיו עמד: לא תשתי סמא. אל תשתה סמים מפני שנקבע להם ווסת ויהא לך שואלך ותפסוד מעות ואפילו לרפואה לא תישתי אם אפשר לרפואה אחרת: לא תשוור ניגרא. פסיעה גסה נוטלת מאור העינים ואית דמפרשי ניגרא אמת המים ורגילין בני אדם לקפוץ מעבר זה לעבר זה לקצר דרכן: לא תעקר ככא. שן ממש ומשום חולי שסופו תרפא: דמלכותיהו אחורי אודנייהו קיימי. כלומר עתדין ליגדל ותגדל אימתן וינקמו ממך: אדחלא אכרעך זבינך זבין. בעוד החול על רגליך כשאתה מן הדרך מכור מה שהבאת כדי שתחזור מהרה ותקנה ותביא ותמכרנו: זבין ותיחרט. כלומר אם יוקיר יכול אתה להתחרט על שמהרת למכור: בר מחמרא. שמא אילו לא מכרו היה מחמיץ: שרי כיסוך ופתח שקיך. קבל המעות תחלה ותנס בתוך כיסוך ואח"כ פתח השק ותנס ללוקח: קבא מארעא ולא כורא מאיגרא. מוטב שילך למקום קרוב להשתכר דבר מועט מלהשתכר הרבה במקום רחוק: תמרי בחלוזך לבי סודנא רהוט. אם יש תמרים באותו כלי שנתנין בו תמרים מהר לעשות מהם שכר שאם תמתין תאכלם ובין כך ובין כך תפסוד: מאי סודנא. למה נקרא עושה שכר סודנא: סוד נאה. עצה טובה היא שהרי מתעשרין הימנה: וגמילות חסדים. יכול לתת הימנה לעניים לעשות מהן צדקה וחסד שהרי אין בה קרן גדול: כל אגב גבייא בעיא. כל דבר שצריך לכתוב שטר עליו כגון מלוה ואמנה גביא בעי כלומר עדיין הוא צריך לגבות ויש בו טורח: מעות רעות. דפרע ליה ניהליה זוזא זוזא: בדי שתכנס בראשונה. אם תנוס: אל תרבה בגנות. כלומר אל תהי רגיל לעשות דברך בפרהסיא במקום מגולה: משום מעשה שהיה. דדוד ובה שבע דכתיב (שמואל ב יא) וירא (והנה) אשה רוחצת מעל הגג: משום ממון. שמבזזת לו ממונך: דמשייר מקידושא. שיש לו מעט יין ומונע שתייתו בשביל הבדלה: רווק. פנוי: (רשב"ם)

תני תנא קמיה דרבא ורב ספרא צהבו פניו דרב ספרא אמר לו רבא לאו כגון רב חנינא ורב אושעיא דהו אושכפי בארעא דישאל והו יתבי בשוקא דזונות ועבדי להו מסאני לזונות ועיילי להו אינהו מסתכלי בהו ואינהו לא מדלן עינייהו לאיסתכליהו הכי בחייהו רבנן קדישי דבארעא דישאל: שלשה הקדוש ברוך הוא אוהבן מי שאינו כועס ומי שאינו משתכר ומי שאינו מעמיד על מדותיו שלשה הקדוש ברוך הוא שונאן המדבר א' בפה ואחד בלב והידוע עדות בחבירו ואינו מעיד לו והרואה דבר ערוה בחבירו ומעיד בו יחיד כי הא דטוביה חטא ואתא זיגוד לחודיה ואסהיד ביה קמיה דרב פפא נגדיה לזיגוד א"ל טוביה חטא וזיגוד מינגד אמר ליה אין דכתיב **[דברים יט-ט]** לא יקום עד אחד באיש ואת לחודך אסדת ביה שם רע בעלמא קא מפקת ביה אמר רבי שמואל בר רב יצחק אמר רב מותר לשנאתו שנאמר **[שמות כג-ה]** כי תראה חמור שנאך רובך תחת משאו מאי שונא אילימא שונא נכרי והא תניא שונא שאמרו שונא ישראל ולא שונא נכרי אלא פשיטא שונא ישראל ומי שריא למסניה והכתיב **[ויקרא יט-ז]** לא תשנא את אחיך בלבבך אלא דאיכא סהדי דעבדי איסורא כולי עלמא נמי מיסני סני ליה מאי שונא האי אלא לאו כי האי גוונא דחזיא ביה איהו דבר ערוה רב נחמן בר יצחק אמר מצוה לשנאתו שנאמר **[משלי ח-ג]** יראת ה' (שונאי) רע אמר רב אחא בריה דרבא לרב אשי מהו למימרא ליה לרביה למשנייה אמר ליה אי ידע דמהימן לרביה כבי תרי לימא ליה ואי לא לא לימא ליה תנו רבנן שלשה חייהו אינם חיים הרחמנין והרתחנין ואניני הדעת ואמר רב יוסף כולהו איתנהו בי תנו רבנן שלשה שונאיין זה את זה אלו הן הכלבים והתרנגולין והחברין וי"א אף הזונות וי"א אף תלמידי חכמים שבבבל ת"ר שלשה אוהבין זה את זה אלו הן הגרים ועבדים ועורבין ארבעה אין הדעת סובלתן אלו הן דל גאה ועשיר מכחש וזקן מנאף ופרנס מתגאה על הציבור בחנם ויש אומרים אף המגרש את אשתו פעם ראשונה ושניה ומחזירה ותנא קמא זימנא דכתובתה מרובה אי נמי יש לו בנים הימנה ולא מצי מגרש לה חמשה דברים צוה כנען את בניו אהבו זה את זה ואהבו את הגזל ואהבו את הזמה ושנאו את אדוניכם ואל תדברו אמת ששה דברים נאמרים בסוס אוהב את הזנות ואוהב את המלחמה ורוחו גסה ומואס את השינה ואוכל הרבה ומוציא קמעה וי"א אף מבקש להרוג בעליו במלחמה שבעה מנדוין לשמים אלו הן יהודי שאין לו אשה ושיש לו אשה ואין לו בנים ומי שיש לו בנים ואין מגדלן לתלמוד תורה ומי שאין לו תפילין בראשו ותפילין בזרועו וציצית בבגדו ומוזהה בפתחו והמונע מנעלים מרגליו וי"א אף מי שאין מיסב בחבורה של מצוה אמר רבה בר בר חנה אמר רבי שמואל בר מרתא אמר רב משום רבי יוסי איש הוצל מניין שאין שואלן בכלדיים שנאמר **[דברים יח-ג]** תמים תהיה עם ה' אלהיך ומניין הידוע בחבירו שהוא גדול ממנו אפילו בדבר אחד שחייב לנהוג בו כבוד שנאמר **[דניאל ו-ד]** כל קבל די רוח יתירא ביה [מלכא עשית להקמותיה על כל מלכותא] והיושבת על דם טהור אסורה לשמש עד כמה אמר רב עונה תנא הוא יוסף איש הוצל הוא יוסף הבבלי הוא איסי בן גור אריה הוא איסי בן יהודה הוא איסי בן גמליאל הוא איסי בן מהללאל ומה שמו איסי בן עקביה שמו הוא רבי יצחק בן טבלא הוא רבי יצחק בן חקלא הוא רבי יצחק בן אלעא הוא

רפ"ו תני תנא. להך מהניתחא עסקה מכריז הקב"ה עליהן לשכח ככל יוס: מותר לשנוא אוחו. הרואה דבר ערוה בחבירו יחיד אע"פ שאינו ראוי להעיד מותר לשנאתו: אין הדעת סובלתן. אפילו הן עמלן מתחרטין לאחר זמן ונכזין הן כפני עמלן: ככלליים. בעלי ארוב: היושבת על דם. אף על פי שפסק המעין שלא לרעה: עונה. יוס ולילה רכיזין להמתין: (רפ"ו)

תוספות שראה בו דבר ערוה. ואם תאמר דבאלו מציאות (ב"מ דף לב: ושם) אמרינן אוהב לפרוק ושונא לטעון מצוה בשונא כדי לכופ את יצרו והשתא מה כפיית יצר שייך כיון דמצוה לשנאתו וי"ל כיון שהוא שונאו גם חבירו שונא אותו דכתיב (משלי כז) כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם ובאין מתוך כך. לידו שנאה גמורה ושייך כפיית יצר: ואין לו בנים. ראה דוקא על ידי פשיעתו שאינו מתעסק במרי' ורביה דומיא דאחריו ומי שאין לו תפילין בראשו ובזרועו וציצית בבגדו מיירי בשיש לו ואינו מניחן אי נמי אפי' אין לו יש לחזר ולהביא עצמו לידי חיוב כדאשכחן (סוטה דף יד.) במשה שהיה תאב ליכנס לארץ ישראל כדי לקיים מצות שבה הוא דאמר (שבת דף מט.) תפילין צריכין גוף נקי כאלישע היינו כדמפרש שלא יפח בהן ולא יישן בהן ובשעת ק"ש כדי לקבל עליו מלכות שמים שלימה בקל יכול לזהר: שלשה חייהו אינם חיים הרתחנין כו'. תימה דפרק המביא (ביצה דף לב.) תניא ג' חייהו אינם חיים המצפה לשלחן חבירו ומי שאשתו מושלת עליו ומי שייסורין מושלן בגופו ואמאי לא מני לכולהו הכא ויש לומר דהכא לא מיירי אלא בהנך דהו תולדת האדם משום דלעיל נמי איירי דמי להנך שלשה הקב"ה אוהבן מי שאינו כועס: (תוספות)

רשב"ם תני תנא. להך מהניתחא שלשה הקב"ה מכריז עליהן לשבח: ומומתייהו. שבועה שלהן: חטא. בעבירה: שם רע הוא דקא מפקת עליוהי. מאחר שאין אתה נאמן בעדות לא יתקבל עדותך אין לך עליך מצוה להעיד הרי אתה עובר על לאו דלא תלך רכיל (ויקרא יט): דכתיב לא יקום עד אחד וגו'. כלומר המקרא מעיד שאי אתה נאמן בעדות זו: מותר לשנאתו. הרואה יחיד דבר ערוה בחבירו אע"פ שאינו ראוי להעיד לו מותר לשנאתו שהרי הוא יודע בודאי שהוא רשע: מאי שונא. כלומר מי הוא שונא שאמר הכתוב: ה' ג אי נמא שונא ישראל. כלומר שהוא שונא ישראל מי שרי למיסיניה ומסתמא לאו ברשיעי איירי קרא: הרחמנין. יותר מדאי והני שלשה מילי דבר התדיר בהן כל שעה וכיון דהוא מקפיד עליהן אין חייו חיים שאין לו מנוחה: אין הדעת סובלתן. של בריות: המתגאה על הציבור בחנם. נוהג עליהם שררה ואינו עומד עליהן בשעת דוחקן: צוה כנען את בניו. כלומר מנהגן כן הוא כאילו צוה עליהן אביהן ונפקא מינה שצריך אדם לזהר מהן: בחבורת מצוה. כגון משתה של ברית מילה או בת כהן לכהן: כלדיים. בעלי אוב כך פירש רבינו ולא נהירא דקרא כתיב בהדיא אל תפנו אל האובות ואני שמעתי חושים בכוכבים וכן עיקר: תמים תהיה. להיות בוטח בו בכל קורות ונולדות הבאות לך: היושבת על דם טהור. אשה שכלו ימי טהור שלה והגיע ליל ארבעים ואחד לזכר או ליל שמונים ואי לנקבה שאם תראה עכשיו תהא נדה אסורה לשמש ואע"פ שלא ראתה דהואיל ולמודה היא עד עכשיו להיות משמשת עם ראייתה גזירה שמה תראה ותשמש: עונה. יוס ולילה כך פירש רבינו ולא נהירא אלא לילה אחד דהיינו ליל ארבעים ואחד כדמפרש רבה (נדה דף סג:) אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן סמוך לווסתן וכמה עונה ומפרש או יוס או לילה: (רשב"ם)

דף קיד

רבי יצחק בן אחא דשמעתא הוא רבי יצחק בן פנחס דאגדתא וסימניך (שמעו נא אחיי ורעיי) אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן משמיה דר' יהודה בר' אילעי אכול בצל ושב בצל ולא תיכול אוזון ותרגולין ויהא לבך רודף עליך פחות ממילך וממשתך ותוסיף על דירתך כי אתא עולא אמר מתלא מתלין במערבא דאכיל אלא תאטא טשי בעליתא דאכיל קקולי אקיקלי דמתא שכ"ב: **מתנב'** מזגו לו כוס ראשון ב"ש אומרים מברך על היום ואחר כך מברך על היין וב"ה אומרים

מברך על היין ואחר כך מברך על היום: **גמ'** ת"ר דברים שבין ב"ש וב"ה בעבודה ב"ש אומרים מברך על היום ואח"כ מברך על היין מפני שהיום גורם

ליין שיבא וכבר קידש היום ועדיין יין לא בא וב"ה אומרים מברך על היין ואח"כ מברך על היום מפני שהיין גורם לקידוש שתאמר דבר אחר ברכת היין תדירה וברכת היום אינה תדירה תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם והליכתא כדברי ב"ה מאי ד"א וכ"ת התם תרתי והכא חדא הכא נמי תרתי נינהו תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם והלכה כדברי ב"ה פשיטא דהא נמיק בת קול איבעית אימא קודם בת קול ואי בעית אימא לאחר בת קול ורבי יהושע היא דאמר אין משגיחין בבת קול: **מתנב'** הביאו לפני מטבל בחזרת עד שמגיע לפרפרת הפת הביאו לפני מצה וחזרת וחרוסת ושני תבשילין אע"פ שאין חרוסת מצוה ו"א (בן צדוק אומר מצוה ובמקדש היו מביאין לפניו גופו של פסח: גמ')

רש"י רבי יצחק ב"ר אחא דשעמעתא. רבי יצחק סתם האמור באגדתא ר' יצחק בן פנחס הוא: שמעו נח אחיי. דשמעתא בן אחא: ולבך רודף עליך. מתאזהר לאכול כל שעה שהורגלתי: קהולי. ירקות: אקיקלי דמתא. על אשפות העיר מקום שקאר בני העיר יושבין והאיל האיל ואין תובעין לו כלום: מתני' מצדך על הין. וה"ה למקדש על הפה: גמ' שהין גורם לקידוש שתיאמר. שאם אין לו יין או פת אינו מקדש: מתני' הביאנו לפנינו. ירקות: מטבול בחזרת. זהו לשון הגמרא כדתניא לעיל (דף קז) השמש מטבול בבני מעים לפי שכל מאכלם ע"י טיבול: מטבול בחזרת. כלומר אם אין שם ירק אחר מטבול החזרת בחרוסת ואוכלו. עד שמגיע לפרפרת הפה. קודם שיגיע לאותה חזרת שהיא אוכל אחר המלה שהיא מברך עליה על אכילת מרור וטיבול ראשון כדי שיכיר תינוק וישאל לפי שאין נגילין בני אדם לאכול ירק קודם טעוזה: הביאנו לפנינו. אחר אותו טיבול: מלה מרור וחרוסת ושני תבשילין ואף על פי שאין החרוסת מטה. ולקמיה פריך האיל ולא מטה אמאי מיייתי לה: גמ' (רש"י)

הוספות ואין מיסב בסעודת מצוה. היינו סעודת מילה דאמר במדרש דניצול מדינה של גיהנם וסעודת נישואין בת"ח ובת כהן לכהן ודוקא שיש שם בני אדם מהוגנין כדאמרין בזה בורר (סנהדרין דף כג.) נקיי הדעת שבירושלים לא היו מסובין בסעודה אלא כן יודעין מי מיסב עמהם: צריך לנהוג בו כבוד. בשלא למד ממנו דבלמד ממנו אמרינן (אבות פ"ו) בודו (עשאו) [קראו רבו אלופו אע"פ שלא למד אלא שני דברים מאחינו: דאמר אין משגיחים בבת קול. וא"ת מאי שנא דק"ל כבת קול דב"ה ולא ק"ל כב"ק דרבי אליעזר וי"ל דהבא ב"ה הוא רובא אלא דב"ש מחדדי טפי אבל התם דב"ק היה כנגד רבים לא ק"ל הכי ובת קול לא יצתה אלא לכבודו כדקאמרין התם מן השמים יוכיחו וא"ת א"כ היכי קאמר רבי יהושע היא הא רבי יהושע קאי אבת קול דר"א וי"ל מדקאמר אין משגיחין בב"ק משום דלא (מן השמים) היא משמע דבבל דוכתא לית לן למיזל בתר בת קול: הביאנו לפנינו. מ"י רשב"ם ירקות. ואין נראה מדלא קתני בהדיא הביאנו לפנינו חזרת כדקתני בסמוך הביאנו לפנינו מצה ונראה כפי ר"ח הביאנו לפנינו שלחן שהרי אין מביאין השלחן עד אחר קידוש ועל השלחן מונח החזרת: מטבול בחזרת. כלומר אוכל החזרת טיבול כמו השמש מטבול בבני מעים וכן מטבול בירקות ובקרא ממי משתעי הכי כי תקריעי במוך עיניך (ירמיה ד) שמנחת הפך בעינים ומ"י רשב"ם דהאי טיבול לאו בחרוסת דהא אכתי לא בא כדקתני סיפא הביאנו לפנינו מצה וחזרת וחרוסת ואין זה ראה דהא קתני הכא חזרת ותניא נמי בסיפא עוד חזרת צריך להטביל בחרוסת משום קפא ומיהו היכא שהטיבול ראשון הוי בשאר ירקות אין צריך לטבול בחרוסת אלא או בחומץ או במים ומלח כמו שהיה נוהג ר"ת דהא אמר בגמרא דחרוסת משום קפא וליכא קפא אלא במרור וכ"ש לר"א בר צדוק דקאמר מצוה זכר לטיט דלא שייך אלא במרור לזכר דזימרו את חיהם בחומר (שמות א) ועוד דלא שייך מצוה שטיבול ראשון אינו אלא להיכירא ודלא כה"ר יוסף שעשה בסדרו ויטבול בחרוסת וכן רבינו שלמה בסידרו וה"ר שמעיה: עד שמגיע לפרפרת הפה. פרפרת קרי המרור שאוכל אחר המצה ופרפרת כלומר ממשכת המאכל כמו פרפרות לחכמה (אבות פ"ג מ"ח) שהירקות ממשכות הלב למאכל ומדקרי למרור פרפרת הפה רמז במשנה דמצה קודמת למרור כדאמר בגמרא: הביאנו לפנינו מצה. לפי שעקרו השלחן לפני מי שאומר הגדה ועושה הסדר קתני הביאנו לפנינו מצה ועקירת שלחן היא כדי שישאל הבן ואביו עונה לו עדיין יביאו שלחן לעשות טיבול שני והבן ישאל למה אנו מטבילין שתי פעמים ומיד כשעוקרין מחזירין לפנינו והמצה והמרור עליו שהרי צריך לומר בהגדה מצה זו מרור זה וכדאמר (לעיל לו. ולקמן דף קטו): לחם עוני שעונין עליו דברים הרבה: אע"פ שאין חרוסת מצוה. ואם תאמר אמאי לא אתי חרוסת דרשות ומבטל חזרת מצוה וי"ל דכיון דכל עיקר מרור לא ניתקן רק בטיבול בחרוסת משום קפא לא מקרי ביטול בכך: (הוספות)

רשב"ם רבי יצחק ב"ר אחא דשעמעתא. מילתא באנפי נפשה היא כל רבי יצחק סתם הנזכר בשמעתיא הוא רבי יצחק ב"ר אחא רבי יצחק סתם באגדתא הוא רבי יצחק בן פנחס: שמעו נח אחיי. דשמעתא בן אחא: אכול בצל ושב בצל. אכול בצל או ירקות ותשב בצל ביתך ואל תצטרך למכור ביתך: ולבך רודף עליך. ומתאזהר לאכול כל שעה שהורגלתי: דאכיל אלייתא. אליה כלומר בשר שמן תמיד: טשי בעיליתא. כשבאין לתובעו הקפותיו הוא נסתר שאין בידו מה לפרוע: קהולי. ירקות: אקיקלי דמתא. על אשפות (הנהר) [העיר] מקום ששאר בני העיר יושבין הוא יושב ואין תובעין לו כלום: מתני' על היין. והוא הדין למקדש על הפה וטעמא מפרש בגמרא: גמ' דברים שבין בית שמאי וב"ב בסעודה. הכא לא חשיב אלא חדא מפלוגתייהו אבל במס' ברכות (דף נא:) איכא טובא: גורם ליינ שיבא. קודם סעודה: ובבר קידש היום. טעם אחר נותן לדבריו דמשקיבלו עליו מציאת הכוכבים קידש היום ועדיין לא בא יין לשלחן וכשם שקודם לכניסה כך קודם לברכה: שהיין גורם לקידוש שתיאמר. שאם אין לו יין או פת אינו מקדש והמקדש על הפה כמקדש על היין וברכת הפה קודם: תדיר קודם. במס' זבחים נקא לן מהאי קרא דכתיב במוספין מלבד עולת הבוקר אשר לעולת התמיד מלבד משמע לאחר שהקרבת התמיד תקריב המוספין וקא דרשינן אשר לעולת התמיד קרא יתירא הוא אתא למילף דבשביל שהוא תדיר הקדימו הכתוב ומכאן אתא דן לכל התדירין: דהא נקא ב"ק. במסכת עירובין בפ"ק: ור' יהושע היא. בב"מ בפרק הזהב גבי תנור שחתכו חוליות עמד ר' יהושע ואמר אין (משתמין) בב"ק והלכך לדידיה הוצרך לומר בזה הילכתא כב"ה שבשאר מחלוקת דב"ש וב"ה שלא הוקבע בפירוש הלכה כב"ה ס"ל שהרוצה לעשות כדברי ב"ש עושה וכדברי ב"ה עושה כדתניא באלו טריפות (דף מד.) מוקמינן לה אליבא דר' יהושע: מתני' הביאנו לפנינו. הירקות אחר שברך על היין: מטבול בחזרת. זהו לשון הגמרא כדתניא לעיל (דף קז): השמש מטבול בבני מעים לפי שכל מאכלם על ידי טיבול והאי טיבול לאו בחרוסת הוא כדקתני לקמן הביאנו לפנינו מצה וחזרת וחרוסת מכלל דעדיין לא הביאו והך חזרת לאו דוקא אלא אם (כן) אין שם ירק אחר מטבול בחזרת ואוכלו: עד שמגיע לפרפרת הפה. קודם שיגיע לאותה חזרת שהוא אוכל אחר מצה שהוא מברך על אכילת מרור כדתניא על מצות ומרורים (במדבר ט) בתחלה מצה ואח"כ מרור וטיבול ראשון זה כדי שיכיר תינוק וישאל לפי שאין בני אדם יגילין לאכול ירק קודם סעודה: מביאו לפנינו. אחר אותו טיבול: מצה וחזרת וב' תבשילין אע"פ שאין חרוסת מצוה. ובגמרא פריך האיל ולא מטה אמאי מיייתי לה: שני תבשילין. בגמרא מפרש כנגד מי: גמ' (רשב"ם)

דף קיד ב

אמר ר"ל זאת אומרת מצות צריכות כוונה כיון דלא בעידן חיובא דמרור הוא דאכיל ליה בבואר פה"א הוא דאכיל ליה ודילמא לא איכוון למרור הלכך בעי למהדר לאטבולי לשם מרור דאי סלקא דעתך מצוה לא בעיא כוונה למה לך תרי טיבולי והא טביל ליה חדא זימנא ממאי דילמא לעולם מצות אין צריכות כוונה ודקאמרת תרי טיבולי למה לי כי היכי דליהוי היכירא לתינוקות וכי תימא א"כ לישמעלין שאר ירקות אי אשמעינן שאר ירקות הוה אמינא היכא דאיכא שאר ירקות הוא דבעינן תרי טיבולי אבל חזרת לחודא לא בעי תרי טיבולי קמשמע לן דאפי' חזרת בעינן תרי טיבולי כי היכי דליהוי ביה היכירא לתינוקות ועוד תניא אכלן דמאי יצא אכלן בלא מתכוין יצא אכלן לחצאין יצא ובלבד שלא ישהא בין אכילה לחבירתה יותר מכדי אכילת פרס תנאי היא דתניא רבי יוסי אומר אע"פ שטיבול בחזרת מצוה להביא לפנינו חזרת וחרוסת ושני תבשילין ואכתי ממאי דילמא קסבר רבי יוסי מצות אין צריכות כוונה והאי דבעינן תרי טיבולי כי היכי דתיהוי היכירא לתינוקות א"כ מאי מצוה מאי שני תבשילין אמר רב הונא סילקא וארוזא רבא הוה מיהדר סילקא וארוזא האיל ונפיק מפומיה דרב הונא אמר רב אשי שמע מינה דרב הונא לית דחייש להא דרבי יוחנן בן נורי דתניא רבי יוחנן בן נורי אומר אורז מין דגן הוא וחייבין על חימוצו כרת ואדם יוצא בו ידי חובתו בפסח חזקיה אמר אפי' דג וביצה שעליו רב יוסף אמר צריך שני מיני בשר אחד זכר לפסח וא' זכר לחגיגה רבינא אמר אפילו גרמא ובישולא פשיטא היכא דאיכא שאר ירקות מברך שאר ירקות בורא פרי האדמה ואכיל והדר מברך על אכילת מרור ואכיל היכא דליכא אלא חסא מאי אמר רב הונא מברך מעיקרא אמרור ב"פ האדמה ואכיל ולבסוף מברך עליה על אכילת מרור ואכיל

רש"י זאת אומרת מצוה צריכות כונה. משום הכי בעי תרי טיבולי שמה לך נחכוון לשם מרור האיל וכיך בורא פרי האדמה כשאר ירקות דעלמא: דילמא הא קמשמע לן דבעינן תרי טיבולי. משום תינוקות שיצאלו ועבדינן היכירא טובא: אכלו לחצאין. חלי זהו כפעם ראשונה והלי זהו כפעם שנייה ובמרור קא חייבי: תנאי היא. דהאי תנא ליה ליה צריכות כוונה ור' יוסי אית ליה צריכות כוונה: ש"מ. מדקאמר רב הונא דמבשילין אורז בפסח ולא חייש לחימוץ לית דחש לה להדרבי יוחנן: אפילו דג וביצה

שעלו. שהיו הנילוץ להטיח את הדג בעיניים: ואחד זכר. לחגיגת ארבעה עשר: גרמל וביסולא. החיכת בקר ומן המרק: פשיטא היכא דלויכא סאר ירקי. מברך מעיקרא אירקי בורא פרי האדמה לאסור ליהנות מן העולם כלא ברכה וכוון לזקן לו סאר ירקות הכי שפיר טפי שיכר בפה"א על הירקות החלה להיות ברכה הרלויה להם ויפטור את הממור הבא אחריו מברכת בפה"א ואח"כ יכרך על החזרת על הכילת מרור: (רש"י)

תוספות זאת אומרת מצות צריכות כוונה. ריש לקיש סבר דמתני' שתמא קתני ומיירי אפי' יכול למצוא שאר ירקות אין לו לטרוח אחר שאר ירקות אלא עושה שני טיבולין במרור והיינו משום דמצות צריכות כוונה וכיון דלא בעידן כו' ובבורא פרי האדמה הוא דאכיל ליה כלומר שלא בירך על אכילת מרור ודילמא לא איכוון ודילמא לאו דוקא כלומר דאי לא איכוון למרור דאין מצוה אלא עד טיבול שני אחר מצה הלכך בעי למהדר ואטבולי פ' ולברך על אכילת מרור ולא נקט וברוכי משום דרב חסדא אית ליה בשמעתין דמברך על אכילת מרור בטיבול ראשון והא דקאמר ובבורא פרי האדמה אכיל ליה היינו כלומר שאינו אוכל לשם אכילת מרור אלא אכלו לצאת בבורא פרי האדמה דאי סלקא דעתך לא בעי כוונה אם כן יצא חובת מרור בטיבול ראשון אע"ג דאכלו לפני מצה וכתביב על מצות ומרורים לא הויה עיכובא אמאי צריך תרי טיבולי במרור הוה ליה לאהדורי אשאר ירקות משום היכירא בטיבול ראשון ואחר מצה בטיבול שני יאכל מרור והגמרא דחי דלעולם אין צריכות כוונה ומהדרינן אשאר ירקי משום היכירא וכדי לאכול מרור אחר המצה ומתניתין קמ"ל היכא דליכא שאר ירקי דאפי' במרור בעינן תרי טיבולי כדי לאכול מרור כמצוותו ומשום היכירא ולא אמרי' שלא יאכל מרור עד לבסוף ולא נחוש להיכירא: אבל דמאי יצא. אבל דמאי לא יצא אע"ג דמעשר ירק דרבנן כדאמרין גבי מצה בכל שעה (לעיל דף לה): אבל לא בטבל ומוקי לה בטבל טבול מדרבנן ואיתקש מרור למצה ודמאי יצא נמי במצה משום דאי בעי מפיק נכסיה וחיזי ליה וטעמא דהחמירו בודאי דרבנן דטבל דאורייתא מפיך התם (לעיל דף לה): מלא תאכל עלי חמץ יצא זה שאיסורו משום כל תאכל טבל ואיתקש מצה לחמץ: אכלו בלא מתכוין יצא. קשיא לריש לקיש ואע"ג דריש לקיש דייק ממתניתין ע"כ מתניתין לא איירי בכל ענין אלא בדליכא שאר ירקות וקא משני תנאי היא וכיון דאיכא תנא דסבר כריש לקיש דייק שפיר ריש לקיש ממתינתין דצריכות כוונה כי מסתמא איירי בכל ענין אפי' איכא שאר ירקות: סילקא וארוזא. וכ"ש שני מיני בשר: לית דחש לה לדר' יוחנן בן נורי. וטעמא דאינו בא לידי חימוץ אלא לידי סרחון בפ' כל שעה (לעיל דף לה.): שני מיני בשר. פירוש ר"ח צלי. זכר לפסח ומבושל זכר לחגיגה ולא נהירא דקיימא לן כבן תימא (לעיל דף עג). דאין חגיגה נאכלת אלא צלי דמתניתין אתיא כוותיה לכך נראה דתרווייהו מבושלין וכן משמע לשון תבשילין: אחד זכר לפסח ואחד לחגיגה. כשחל ל"ד להיות בשבת אין צריך רק פישול אחד דחגיגת ל"ד אינה דוחה את השבת ומיהו אומר ר"י דמ"מ אין לחלק דדמי לחונה אם היינו מניחים מלעשות שני תבשילין וגם יש לחוש שמא לא יעשו בשאר פישולין ואין שום חשש אם אנו עושים אע"ג דלא צריך דליכא אפי' שמה יבנה בית המקדש ויאמרו אשתדק עשינו זכר לחגיגה בשבת והשתא נמי נקריבא בשבת דהקרבא מסורה לזריזין וכשיבנה משה ואהרן יהא עמנו וליכא למיטעי אך הבא להניח מלעשות שני תבשילין אין מזהירין אותו: אמר רב הונא מברך כו'. רב הונא סבר כריש לקיש דבעי כוונה ואפי' אית ליה שאר ירקות עביד במרור שני טיבולי: (תוספות)

רשב"ם זאת אומרת מצות צריכות כוונה. משום הכי בעי תרי טיבולי שמה לא נתכוון בראשון לשם מרור הואיל ובירך עליו בפה"א כשאר ירקות דעלמא שהרי אין עדיין אכילת מצות מרור לברך עליו על אכילת מרור עד לאחר המצה: דילמא הא קמ"ל. דבעינן תרי טיבולי משום תינוקות שישאלו ועבדי היכירא טובא ומיהו ממרור קמא יצא ידי חובתו ומהדר ר"ל א"כ במשום היכירא דתינוקות לחוד נקט תרי טיבולי ולאו לאשמועינן מצות צריכות כוונה לאשמועינן שאר ירקות בטיבול ראשון ומרור בטיבול שני דאיכא נמי היכיר לתינוקות אבל במרור לחודיה לא בעינן תרי טיבולי דכולי האי לא בעינן משום היכירא דתינוקות להקדים אכילת מרור קודם זמנו: ועוד תניא. בהדיא דמצות אין צריכות כוונה ותיבוא דריש לקיש: אכלן דמאי יצא. דאי בעי מפיק נכסיה והוי עני וחזי ליה השתא נמי חזי ליה: אכלן חצאין. חצי זית בפעם ראשון וחצי זית בפעם שני ובמרור מיירי: תנאי היא. דהאי תנא לית ליה מצות צריכות כוונה ורבי יוסי אית ליה: אע"ג שטיבל בחזרת. טיבול קמא היכא דליכא שאר ירקות: מצוה להביא כו'. כלומר מצוה להביא מן התורה דאכתי לא קיים מצות אכילת מרור הואיל ולא נתכוון דמצות צריכות כוונה: אי הכי מאי מצוה להביא כו'. מביאין הוה ליה למיתני: סילקא. תרדין ורבותא היא וכל שכן שני מיני בשר: הואיל ונפק מפומיה דרב הונא. בשבייל חיבתו להראות הלכה כמותו: ש"מ. מדקאמר רב הונא שמבשילין ארזי בפסח ולא הייש לחימוץ לית דחש לדר' יוחנן בן נורי: אפי' זג וביצה שעלו. שהיו רגילין להטיח את הדג בביצים והיינו רבותא דאע"ג דדמי לתבשיל אחד חשיב שני תבשילין: ואחד זכר. לחגיגת ארבעה עשר הבאה עם הפסח: שני מיני בשר. צלי כנגד הפסח ומבושל כנגד חגיגה כך פירש רבינו תנאל מרומי: גרמא ובשולא. חתיכת בשר ומרק שנתבשלה בו: פשיטא היכא דאיכא שאר ירקות. מברך מעיקרא בטיבול ראשון אשאר ירקות בורא פרי האדמה דאסור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה דכיון שיש לו שאר ירקות הכי שפיר טפי שיכר בפה"א תחלה דהיינו ברכה הראויה להן ויפטור את הממור מברכת פרי האדמה ואחר כך יברך על החזרת (רשב"ם)

חזרת	על	אכילת	מרור:	(רשב"ם)
------	----	-------	-------	---------

א - קטו דף

מתקיף לה רב חסדא לאחר שמילא כריסו הימנו חוזר ומברך עליה אלא אמר רב חסדא מעיקרא מברך עליה בורא פרי האדמה ועל אכילת מרור ואכיל ולבסוף אכיל אכילת חסא בלא ברכה בסוריא עבדי כרב הונא ורב ששת בריה דרב יהושע עביד כרב חסדא והלכתא כוותיה דרב חסדא רב אחא בריה דרבא מהדר אשאר ירקות לאפקוי נפשיה מפלוגתא אמר רבינא אמר לי רב משרשיא בריה דרב נתן הכי אמר הלל משמיה דגרמא לא ניכרון איניש מצה ומרור בהדי הדדי וניכול משום דסבירא לן מצה בזמן הזה דאורייתא ומרור דרבנן ואתי מרור דרבנן ומבטיל ליה למצה דאורייתא ואפילו למ"ד מצות אין מבטלות זו את זו ה"מ דאורייתא בדאורייתא או דרבנן בדרבנן אבל דאורייתא ודרבנן אתי דרבנן ומבטיל ליה לדאוריית' מאן תנא דשמעת ל' מצות אין מבטלות זו את זו הלל היא דתניא אמרו עליו על הלל שהיה כורכן בבת אחת ואוכלן שנאמר [במדבר ט-יא] על מצות ומרורים יאכלוהו אמר רבי יוחנן חולקין עליו חביריו על הלל דתניא יכול יהא כורכן בבת אחת ואוכלן כדרך שהלל אוכלן תלמוד לומר על מצות ומרורים יאכלוהו אפילו זה בפני עצמו והוא אפי' זה בפני עצמו וזה בפני עצמו ומתקיף לה רב אשי אי הכי מאי אפילו אלא אמר רב אשי הא תנא הכי קתני יכול לא יצא בהו ידי חובתו אא"כ כורכן בבת אחת ואוכלן כדרך שהלל אוכלן תלמוד לומר על מצות ומרורים יאכלוהו אפילו זה בפני עצמו והוא אפי' זה בפני עצמו והוא אפי' זה בפני עצמו והוא אפי' זה בפני עצמו ומתקיף לה רב אשי אי הכי והדר אכיל מצה וחסא בהדי הדדי בלא ברכה זכר למקדש כהלל אמר רבי אלעזר אמר רב אושיעא כל שטיבולו במשקה צריך טיילת ידים אמר רב פפא שמע מינה האי חסא

רש"י ולבסוף אכיל. כלא ברכה משום דבעינן תרי טבולין: ומבטל ליה. לטעם מלה לאורייתא: שהיה כורכן בבת אחת. פסח מלה ומרור: זכר למקדש כהלל. זכר למה שהיה עושה הלל בזמן שנהמ"ק קיים שהיו אוכלים פסחיהם: כריך טיילת ידים. משום המשקין שהידיים שניות וכל הפוסל בתרומה מטמא משקין וכו': (רש"י)

תוספות מתקיף לה רב חסדא לאחר שמילא כריסו כו'. רב חסדא נמי נראה דסבר כו' כל בעי כוונה אעפ"כ סבר דאין נכון לברך בטיבול שני כיון שכבר מילא כריסו דאי סבר אז צריכות כוונה ה"ל למימר בהדיא דנפיק בטיבול ראשון ואם יברך בטיבול שני הויה ברכה לבטלה ולא צריך לרב חסדא לאהדורי אשאר ירקי ומברך לרב חסדא בטיבול ראשון על אכילת מרור אע"ג דעיקר מצות מרור לא נפיק אלא בטיבול שני אחר מצה מועלת הברכה שביך בטיבול ראשון לטיבול שני מאחר שאכל ממנו מעט בטיבול ראשון מידי הוה אברכת שופר דמברך אתקיעות דשיבא ומועלת ברכה לתקיעות שבעמיה שהם עיקר ועשיית על סדר ברכות והשתא כל אלו אמוראי סברי דבעי כוונה ושתמא דמסדר הי"ס סבר הכי מדאיצטרך לפסוק כרב חסדא ופי' אתי צריכות כוונה פשיטא דלא יברך בטיבול שני ואפי' לא בירך בטיבול ראשון נפק ביה ואי יברך בטיבול שני הויה ברכה לבטלה ולית הלכתא כוותיה דאבוח דשמואל דאית ליה בפרק ראוהו ב"ד (ר"ה דף ח). אין צריכות כוונה דקאמר בכפוא ואכל

מצה יצא ומוקי לה בכפאורו פרסיים והתם לא מייתי מאכלו בלא מתכוין משום דלגבי אכילה לא בעינן כוונה כולי האי כמו בתפלה ותקיעה ומש"ה נמי לא מייתי הכא ברייתו דהתם דבעו כוונה דגבי תפלה ותקיעה בעי כוונה טפי כדפרישית: והדר אכיל חסא בלא ברכה. ונראה דאין צריך לברך בפה"א אע"ג דהגדה הוי הפסק כדפרישית לעיל ולא מיפטר בברכה של טיבול ראשון מ"מ ברכת המוציא מוטרתן דהוה להו דברים הבאים בתוך הסעודה שיהי ירקות גוררין הלב וקרי ליה נמי למרוז פרפרת הפת וכן אמר כביצד מברכין (ברכות ד' מב.) בירך על הפת פטר את הפרפרת מפר"ר היינו דברים הממשיכים האכילה כגון דגים קטנים ותמרים וירקות והיו רגילים לאוכלם בתוך הסעודה בין מאכל למאכל ולכך פטר את הפרפרת לפי שבה לצורך שעל ידי כך אוכל יותר ואין לומר דפרפרת היינו דבר שבה ללפת בו את הפת דהא הוי בכלל הא דקתני התם דמברך על העיקר ומוטר את הספילה וקאמר נמי רבי חייה פת מוטרת כל מיני מאכל ורב פפא נמי פסיק התם הלכתא דברים הבאים תוך הסעודה מחמת הסעודה והיינו הפרפרת כדפי"א אין טעונו ברכה לא לפנייה ולא לאחריהם שלא מחמת הסעודה תוך הסעודה כגון תאנים ועגבים שאינו באין להמשיך המאכל ולא ללפת אלא לתענוג צריכין ברכה לפנייהם ולא לאחריהם אפילו פרפרת טעונו ברכה בין לאחריהם וה"ר יוסף טוב עלם כתב בסדרו למה שאר ירקות באין תחלה לפטור חזרת מברכה ראיה לה וליתא דהא משום היכירא באין ולא שייך כאן חבילות אלא בתרי מילי ועוד דרב חסדא מברך שתיהן אחרות ועוד דמשמע דלא פטר ליה פת ושמה אינו מחשיבו פרפרת הפת כיון שאינו אוכל ממנו אלא כזית: אתי מרור דרבנן ומבטל למצה דאורייתא. וכל שכן דאי לא הוי מרור אפי"ר מדרבנן דמבטל להמצה כדמשמע לקמן והא דשרי בהקומץ (מנחות דף כג.): מצה מתובלת לא אתו בשמים ומבטול למצה דאין מן הבשמים כי אם דבר מועט ודלא כאותן שאסרו מצה מתובלת בשם רש"י אף בימים אחרונים משום דמחמעי לה: אלא אמר רב אשי. אין נראה כפירוש הקונטרס דמשבש רב אשי מילתיה דרבי יוחנן שהרי טוב להגיה הברייתא אפילו לחסר כמו שאנו מגיהין כמה ברייתות מלשבש דברי ר' יוחנן אלא רב אשי מתקין אבני ישיבה דמפריש דחולקין רבנן ואשרי לברוך דא"כ מאי אפילו אלא רבנן סברי דבכל ענין מצותן בין ע"י כריכה בין כל אחד לבדו ופליגי אהלל דמצריך לברוך ונקטי רבנן אפילו משום הלל וא"ת מנא לא דסבר הלל דאין מבטול דילמא שאני הכא דגלי קרא ועוד הא לרבנן נמי אין מבטול דהא דאם כרכן נמי יצא וי"ל מדסבר דלכתחלה יש לו לברוך ובידיעבד נפיק כי לא כריך אם כן בעלמא אין מבטול דאי מבטולות א"כ איצטריך קרא הכא להתיר כריכה ולומר דהכא לא מבטלי והלכך לרבנן דמוקי קרא בדיעבד שמעינן דבעלמא מבטולות ושאי הכא דגלי קרא: אלא מברך אמצה ואכיל ומברך אמרור כו'. אם היה כורך שניהם יחד תחלה הוה אתי מרור דרבנן ומבטל למצה ואם היה אוכל מצה בלא מרור תחלה כשהיה כורכן אחר כך את מצה דרשות מרור ומיהו אי הוה קיימא לן כהלל הוה עבדינן הכי מצה לחודא והדר מצה מרור בכריכה כיון שצריך לעשות מדרבנן מצות כריכה כהלל הוה דרבנן ודרבנן: כל שטיבולו במשקה צריך שיהיה נטילה. פי' בקוב"א אע"ג דק"ל (חולין דף קז.) הנוטל ידיו לפירות ה"י מגסי הרוח כיון דאיכא משקין וקיי"ל (פרה פ"ח משנה ז') כל המוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה הוה להו הנך פירות כמו נהמא וצריך ליטול כמו נהמא ואין נראה לפרש כן דאם כן כי פריך למה לי נטילת ידים הא לא נגע ומאי נקא מיניה אפילו אי לא נגע כיון דסוף סוף אכיל משקה המוטבל לא נגע מאוכל מחמת מאכיל דבעי נטילת ידים ועוד וכי לא ידע המקשה דאיכא למיחש דילמא נגע כדאמר רב פפא ונראה דנטיה דהכא לא משום קדושה ונקיות כמו נהמא אלא משום שלא יטמא המשקין להיות תחלה ויהא אסור לשתותן ולפסול את גופו כדתנן בפ"ב דחולין (דף לג.) השוחט ולא יצא מהן דם כו' הא יצא מהן דם אין נאכלין בידיים מטמאות ואמר נמי בסדר הסיבה (ברכות דף מג.) הביאו להן יין כל אחד נוטל ידו אחת פי' שלא יטמא היין ויפסול גופו והתם סגי בידי אחת (תוספות)

רשב"ם ולבסוף אכיל. בלא ברכה משום דבעי תרי טבולי: מצה בזמן הזה דאורייתא ומרור דרבנן. וטעמא מפרש בשילהי פירקין (דף קכ.). אפילו למ"ד כו'. דכיון דעי הדדי נינהו כולהו קיים מצות נינהו ולא מבטלי אהדדי: ומבטל לה. לטעם מצה דאורייתא: כורכן בבת אחת. (מצה) פסח מצה ומרור כורכן בברך אחד כמו כורכן בגמי (עירובין דף קג.): יאכלוהו. כל אחד בפני עצמו מדלא כתיב יאכלו (אותו) ואנא ידענא דאפסח קאי דכתיב לעיל ואכלו את הבשר: מתקין לה רב אשי כו'. ומיהו חולקין עליו חבירי כרבי יוחנן אבל מהכא לא שמעינן: והשתא דלא איתמר הלכתא לא כהלל ולא כרבנן. דהא רבנן דברייתא מודו להלל דכריכה נמי שפיר דמי אבל ר' יוחנן קאמר דפליגי עליה דרבנן לגמרי לית להו כריכה כלל: מברך. אמצה לחודא כו': זכר למקדש כהלל. כמו שהיה עושה הלל בזמן שביית המקדש קיים שהו אוכלים פסחים: כל שטיבולו במשקין. כגון ירק בכותח או בחומץ צריך נטילת ידים משום משקה שהידיים שניות וכל המוסל את התרומה מטמא משקים להיות תחלה: (רשב"ם)

דף קטו ב

צריך לשקועיה בחרות משום קפא דאי ס"ד לא צריך לשקועיה נטילת ידים למה לי הא לא נגע ודילמא לעולם אימא לך לא צריך לשקועיה וקפא מריחא מיית אלא למה לי נטילת ידים דילמא משקעו ליה ואמר רב פפא לא נישא איניש מרור בחרות דילמא אגב חלייה דתבלין מבטיל ליה למרוריה ובעינן טעם מרור וליכא אדבריה רב חסדא לרבנא עוקבא ודרש נטל ידיו בטיבול ראשון נוטל ידיו בטיבול שני אמרור רבנן קמיה דרב פפא הא בעלמא איתמר דאי סלקא דעתך וטבא איתמר למה לי נטילת ידים תרי זימני הא משא ליה ידיה חדא זימנא אמר להו רב פפא אדרבה הכא איתמר דאי ס"ד בעלמא איתמר למה לי תרי טיבולי אלא מאי הכא איתמר נטילת ידים תרי זימני למה לי הא משא ליה ידיה חדא זימנא אמרי כיון דבעי למימר אגדתא והיללא דילמא אסוחי אסחיה לדעתיה ונגע אמר רבא בלע מצה יצא בלע מרור לא יצא בלע מצה ומרור ידי מצה יצא ידי מרור לא יצא כרכן בסבי ובלען אף ידי מצה נמי לא יצא אמר רב שימי בר אשי מצה לפני כל אחד ואחד מרור לפני כל אחד ואחד וחרושת לפני כל אחד ואחד ואין עוקרין את השלחן אלא לפני מי שאומר הגדה רב הונא אומר כלהו נמי לפני מי שאומר הגדה והלכתא כרב הונא למה עוקרין את השולחן אמרי דבי ר' ינאי כדי שיכירו תינוקות וישאלו אבני הוה יתיב קמיה דרבא הוא דקא מדלי תבא מקמיה אמר להו עדיין לא קא אכלינן אתו קא מעקרי תבא מיקמן אמר ליה רבה פטרתן מלומר מה נשתנה: אמר שמואל [דברים טזג](#) לחם עוני (כתיב) לחם שעוני עליו דברים תניא נמי הכי לחם עוני לחם עוני עליו דברים הרבה דבר אחר לחם עוני עוני כתיב מה עני שדרכו בפרוסה

רש"י צריך לשקועיה בחרות משום קפא. ארס שחזרה שהקפך שחזרה יסו בו ארס כדכך הכללים: הא לא נגע. ידו כמשקעה: הא בעלמא איתמר. כשא"ר טיבולין שאינן קבע כריך שיטול ידיו לטיבול דכשנטל ידיו לראשון לא היה יודע שסוף שני לכו"ס דאי ס"ד הכל. גבי מרור איתמר אמאי הא משי ליה חדא זמנא בטיבול ראשון: אסחיה לדעתיה ונגע. כבשירו: בלע מנה. ולא לעסה יאל: בלע מרור (לא) יאל. אפשר שלא טעם בו טעם מרור: בלע מנה ומרור. יחד ולא אכל עדיין לא מזה ולא מזה יאל ידי מנה שאינה כריכה טעם אכל ידי מרור לא יאל הואיל ולא לעסו ואוכל מנה עמו אין לו טעם: כרכן. שניהם יחד כסבי הדקל לא יאל שאי לא היה ממש בפיו לא זה ולא זה: ואין עוקרין את השלחן. א"ל להגביה קערה כשמתחיל הגדה אלא מלפני הגדול שבהן שעושה הסדר ואומר ההגדה: (רש"י)

תוספות אבל במרור נוגע ב' ידיו וקאמר הסיבו מביאין להם מים אע"פ שכל אחד כבר נוטל ידו אחת חוזר ונוטל ב' ידיו אע"ג דאמרין (ידים פ"ב מ"א) נוטל ידו אחת משטיפה אחת טהורה צריך ליטול שתיהן ולפי שנטילה ראשונה לא היתה לשם קדושה לכך סבר המקשה דבהך נטילה ליכא למיגור שמא יגע ולפי זה נראה דאין לברך על אותה נטילה כיון דליכא הכא מצוה לשמוע דברי ר"א בן ערך (חולין דף קז.) וכ"ש אנו שאין אנו נזהרין מלטמאות עצמנו ומלאכול אוכלין טמאין ואין אנו צריכין לאותה נטילה והמברך הרי זה מברך ברכה לבטלה ובכל סדרים כתיב שצריך על הנטילה לברך ואין נראה כדפרישית: קפא. פי' ר"ח תולעת כדתיניא התולעת שבעיקר זיתים ושבטיקרי אגנים והקפא שבירק והיבחושים שביין וחומץ הרי אלו מותרים וא"ת תיקשי מינה לשמואל דאמר בסוף אלו טריפות (חולין דף קז.) קזישות. שהתלעק באיביה אסור משום שרץ השורץ על הארץ ומיהו שמואל סבר כאידך ברייתא דמייתי התם ומיהו ק"ק דמ"מ אמאי לא מייתי הך ברייתא התם ועוד שמואל היכי אכיל מרור בפסח וכי תימא דבדיק להו שלא יהא שם קפא א"כ אמאי צריך חרושת כיון דליכא קפא ושמא ברוב ירקות אין בהם קפא וסמך שמואל ארובא ומשום שכנה דקפא חישינן למיעוטא וצריך חרושת: צריך שיטול בטיבול שני. לאו דוקא נקט בטיבול שני דהא עביד ליה בתר המוציא דבעי נטילת ידים אלא אגב טיבול ראשון נקט

טיבול שני והנטילה נמי גם לצורך טיבול באה: אסוחי מסח דעתיה ונגע. תימה מה צריך להאי טעמא תיפוק ליה דנטילה ראשונה לא היתה לשם קדושה אלא שלא יטמא את המשקין וי"ל דס"ד דכיון שנטל יועיל אפילו לנהמא דחולין לא בעי כוונה לכך צריך להאי טעמא: ידי מצה יצא ידי מרור לא יצא. וא"ת כיון שאין במרור זה מנוח מדרבנן ליבטיל מרור להאי מצה דבהדיה וי"ל דלא שייך ביטול אלא כשלוטלסן יחד דאו מבטל טעם אחד את חבירו אבל כשהם שלמים אפילו יהיה יותר מחבירו לא מבטל ליה: מצה לפני כל אחד ואחד מרור כו'. נראה דטעמא כדי שיטעום תיכף לברכה מיד כיון שזאת הברכה היא לשם חובה אבל בשאר ימות השנה דאין הברכה חובה אין צריך לטעום תיכף לברכה מיד: למה עוקרין את השלחן. דוקא שלחן שהן קטנים אבל שלנו שהן גדולים איכא טורח גדול בעיקרתו והגו לסלק הקערה לצד אחד דליהו כעקירת שלחן ומה שנוהגין לסלק שני תבשילין בשעת הגבהה כדי שלא יהא נראה כמקדיש קדשים בחוף וכן יסד ה"ר יוסף בסדרו מושך מהקערה שני תבשילין ומגביה קערה ולימא הא לחמא עניא כו' ולא יתכן דהא דאמר בשר אינו צריך להגביה היינו בשעה שאומר פסח זה דאז ודאי נראה אכילת קדשים: כדי שיכיר התינוק וישאל. כלומר ומתוך כך יבא לישאל בשאר דברים אבל במה ששאל למה אנו עוקרין השלחן לא יפטר ממה נשתנה וההיא דאביי לא פי' הגמ' אלא תחלת שאילתו: (תוספות)

רשב"ם צריך לשקועיה בחרוסת משום קפא. ארס שחזרת יש בו ארס כדרך הבצלים והלכך צריך נט"י לטיבול ראשון כדלקמן שהרי נוגע במשקין כשמשקע את החזרת בחרוסת ור"ח פירש קפא תולעת דתניא בתרומות התולעים שבעיקרי אילנות ואת הקפא שבריק יבחושין שבחומץ ושביין מותרין סיננן במסנתת אסורין דכיון דפירש ממקום רבייתה הוי ליה כשרץ השורץ על הארץ כדאמר בשיילה אלו טריפות (חולין דף סז:); ועיקר: הא לא נגע. ידו ממשקה: אגב חוליה. שנותנין בו תפוחין כדמוכח לקמן זכר לתפוח: לטיבול ראשון. של שאר ירקי: לטיבול שני. חזרת: הא בעלמא איתמר. בשאר טיבולין שבשאר ימות השנה שאינן קבע וכשנטל ידיו לראשון לא היה יודע שסוף שני לבוא והסיה דעתו: דאי ס"ד הבא. גבי מרור איתמר אמאי הא משא ליה ידיה חדא זמנא בטיבול ראשון: אסחיה לדעתיה. ונגע בשום דבר טינוף: בלע מצה. ולא לעשה יצא שהרי קיים בערב תאכלו מצות (שמות יב) שהרי אכילה היא לו ומיהו לתחלה טעם מצה בעינן: בלע מרור לא יצא. דבעינן טעם מרור וליכא דמשום הכי קפיד רחמנא למרור את פיו של אוכל זכר לומר את חיייהם (שם א) כך מצאתי כתוב בכל הספרים ובפי' ר"ח ורבינו פי' בלע מרור יצא א"א שלא יהא בו טעם מרור בלע מצה ומרור יחד ולא אכל עדיין לא מזה ולא מזה ידי מצה יצא ידי מרור לא יצא הואיל ולא לעסו ואכל מצה עמו אין לו שום טעם ולפי הכתוב בספרים צריך לפרש בלע מצה ומרור ידי מצה מיהו יצא דלא תימא אף ידי מצה לא יצא דאיכא תרתי לריעותא שלא טעם טעם מצה וגם לא נגע בגרונו שהמרור חוצץ בינתיים: ברבן. שניהן יחד בסיב הגדל סביב הדקל לא יצא שהרי לא היה ממש בפיו לא זה ולא זה וכזרק אבן לחמת דמי: מצה לפני כל אחד ואחד. מנהג שלחן היה להסב על המטות והיה שלחן לפני כל אחד ואחד הלכך צריך מצה ומרור לפני כל אחד ואחד על שולחנו אבל לדין אין צריך כי אם לפני מי שעושה הסדר והוא יחלק לכל אחד מצה ומרור: ואין עוקר את השלחן. שמצוה היא לעקור את השלחן כדלקמן כי היכי דליהו הכירא לתינוקות וה"מ לדידיהו דהוי להו שלחן קטן לפני מי שאומר הגדה לבדו וכן לכל אחד אבל אנו מסלקין את הקערה שבה מצה ומרור ושני תבשילין לסוף השלחן ודי לבנו כגו ויש שנוהגין להגביה את הקערה על הכף ומוציאין הבשר מן הקערה ולא מלאת היא דהא דאמר לקמן בשר אין צריך להגביה ה"מ בשעה שאומר הגדה פסח שהיו אבותינו כו' וכיון דלא מצי למימר פסח זה אם היה מגביהו לתבשיל שהיה בידו נראה כמקדיש בהמתו מחיים אבל כשמגביה הקערה כדי שיכיר תינוק וישאל היאך נראה כמקדיש קדשים לפיכך אין צריך להוציא ממנה התבשיל וגם הגבהה חסם ואין כאן היכר לתינוק אבל עוקרין הקערה לגמרי וינחנה בקרן זוית כאילו כבר אכלו כדי שיכיר התינוק וישאל דדמי לעקירת שלחן: פטרנו מלומר מה נשתנה. דתניא לקמן חכם בנו שואלו ואם לאו שואל הוא לעצמו מה נשתנה וכיון ששאלו לנו מה נשתנה אין אנו צריכין לומר מה נשתנה אלא להשיב על דבריו (של בנו) לפי שנתעבדנו במצרים אנו עושין כל הדברים הללו: (רשב"ם)

דף קטז

אף כאן בפרושה דבר אחר מה דרכו של עני הוא מסיק ואשתו אופה אף כאן נמי הוא מסיק ואשתו אופה אע"פ שאין חרוסת מצוה: ואי לא מצוה משום מאי מיייתי לה א"ר אמי משום קפא אמר רב אסי קפא דחסא חמא קפא דחמא כרתו [קפא דכרתו חמימי] קפא דכולהו חמימי אדהכי והכי נימא הכי קפא קפא דכירנא לך ולשב בתניך ולתמני כלתך: רבי אלעזר בר' צדוק אומר מצוה וכו': מאי מצוה רבי לוי אומר זכר לתפוח ור' יוחנן אומר זכר לטיט אמר אביי הלכך צריך לקהויה וצריך לסמוכיה לקהויה זכר לתפוח וצריך לסמוכיה זכר לטיט תניא כוותיה דרבי יוחנן תבלין זכר לתבן חרוסת זכר לטיט אמר רבי אלעזר בר' צדוק כך הן אומרים תגרי חרץ שבירושלים בואו וטלו לכם תבלין למצוה: **מתני'** מזגו לו כוס שני וכאן הבן שואל אביו ואם אין דעת בבן אביו מלמדו מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה הלילה הזה כולו מצה שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות הלילה הזה מרור שבכל הלילות אנו אוכלין בשר צלי שלוק ומבושל הלילה הזה כולו צלי שבכל הלילות (אין) אנו (חייבים לטבל אפילו) פעם אחת הלילה הזה שתי פעמים ולפי דעתו

של בן אביו מלמדו מתחיל בגנות ומסיים בשבח ודורש **[דברים כו-ה]** מארמי אובד אבי עד שיגמור כל הפרשה כולה: **גמ'** ת"ר חכם בנו שואלו ואם אינו חכם אשתו שואלתו ואם לאו הוא שואל לעצמו ואפילו שני תלמידי חכמים שיועזין בהלכות הפסח שואלין זה לזה: מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות שבכל הלילות אנו מטבילין פעם אחת הלילה הזה שתי פעמים: מתקיף לה רבא אטו כל יומא לא סגי' דלא מטבילא חדא זימנא אלא אמר רבא הכי קתני שבכל הלילות אין אנו חייבין לטבל אפילו פעם אחת הלילה הזה שתי פעמים מתקיף לה רב ספרא חיובא דלרדקי אלא אמר רב ספרא הכי קתני אין אנו מטבילין אפילו פעם אחת הלילה הזה שתי פעמים: מתחיל בגנות ומסיים בשבח: מאי בגנות רב אמר מתחלה עובדי עבודת גלולים היו אבותינו [ושמואל] אמר עבדים היינו אמר ליה רב נחמן לדרו עבדיה עבדא דמפיק ליה מריה לחירות והיה ליה כספא ודהבא מאי בעי למימר ליה אמר ליה בעי לאודויי ולשבוחי א"ל פטרן מלומר מה נשתנה פתח ואמר עבדים היינו: **מתני'** רבן גמליאל היה אומר לא שלא אמר

רש"י אף כאן בפרושה. לכרך על אכילת מנה וסחי שלמות מייחי משום ברכת המוציא דלא גרע משאר ימים טובים שצריך לכוזע על שתי ככרות שלמות וכוזע מלאת מהשלמות: אף כאן הוא מסיק ואשתו אופה. כדי שלא תחמוץ: משום קפא. שרץ החזרת קשה ויש בו ארס: קפא דחסא חמא. מי שאכל חזרת וחלה בשביל הקפא יאכל כגון וירפא: קפא דחמא כרתו. מי שאכל כגון וקשה לו יאכל כרתו: חמימי. ישתה מים חמוין: קפא דכולהו חמימי. ארס של כל ירקות חמוין רפואה לתן: זכר לתפוח. שהיו יולדות בנין שם של עגב שאל יכירו בהן מזריים דכתיב תחה התפוח עוררתיך (שיר ח'): לסמוכיה. להטייל ולכתוב בו הרבה כדי שיהיה עב וצריך לקהויה להטייל בו תפוחים ויין ומילתא דליית בו קהויה. צריך לקהויה. זכר לתפוח וצריך לסמוכיה זכר לטיט: תבלין. ירקות שמטיילין בחרוסת זכר לתבן וחרוסת שכותשים בו הדק זכר לטיט: תגרי חרץ. חמונים היושבים אלל חלונותיהם ומוכרין כמו מליץ מן החרכים (שם ג'): מחמי וכו' והוא הבן שואל את אביו: מה נשתנה עכשיו שמוזגין כוס שני קודם אכילה: (רש"י)

תוספות מה דרכו של עני בפרושה. נראה דגם המוציא צריך לברך על הפרושה וכן משמע בפ' כיצד מברכין (ברכות דף לט:); דקאמר הכל מודים לענין פסח שמניח פרושה בתוך השלימות וכוזע פי' אפילו למ"ד מברך על השלימה ופוסק את הפתיחתין מודה לענין פסח דאינו מברך על השלימה אלא על הפרושה משום מה דרכו של עני כו' ומניחה בתוך השלימה כדי שיהא נראה שבצע על השלימה ומשמע דלענין המוציא קמייירי וקאמר בתר הכי א"ר חייא בר אבא בשבת חייב לבצוע על שני ככרות שנאמר לקט לחם משנה ועיקר מילתיה דר' חייא בר אבא בפרק כל כתבי (שבת ד' קז:); אלא להכי מיייתי התם אחר פסח לומר שצריך שם מצה שלישית משום לחם

משנה וחייב לבצוע על שתי ככרות בין בשבת בין ב"ט דאי לאו הכי למה הביא שם מילתיה דר' חייא וכן פסק רב אלפס דצריך לבצוע על שתי ככרות ביום טוב והטעם לפי שהיה לחם משנה יורד בערבי ימים טובים וקשה שאנו מתפללים באתה קדשת וברכתו מכל הזמנים ואמר (במכילתא פרש' בשלח) במן ברכו במן קדשו משמע ב"ט היה מן יורד וכן היה נוהג ה"ר מנחם מיינו וה"ר יום טוב שהיו מברכין הכל על הפרושה אך ר"י היה מברך המוציא על השלימה והדר על אכילת מצה על הפרושה ובצוע משתייהן יחד וכן עמא דבר ולכן עושין על השלישית כריכה כדי לקיים מצוה בשלשתן: צריך לסמוכה וצריך לקהויה. ובירושלמי אמר אית דעבדי זכר ליום ומשום הכי קרי ליה טיבולו במשקה וכן עמא דבר לסמוכה ובשעת אכילה מקלשין אותו ביין וחומץ ובתשובת הגאונים מפרש לעשות חרוסת כפירות שנדמה לכנסת ישראל בשיר השירים תחת התפוח עוררתך כפלה הרמון התאנה חנטה אמרתי אעלה בתמר אגוז אל גנת אגוז ושקדים על שם ששקד הקב"ה על הקץ: תגרי חרץ שבירושלים. משמע דהלכה כר' אלעזר בר' צדוק וגם בספרים כתב ר' יוסי ונימוקו עמו וכן עשה ה"ר יוסף בסדרו חרוסת זכר לטיט: הלילה הזה מרור. הא דלא אמר כולו מרור משום דאכלינן שאר ירקות בטיבול ראשון: כולו צלי. רב חסדא מוקי לה באלו דברים (לעיל דף ע.ג.) כבן תימא דאמר חגיגה הבאה עם הפסח אינה נאכלת אלא צלי ואע"ג דקאמר התם ואמר רב חסדא ובפרקין ליתיה דרך הגמרא כן: ואמרם זב פסח הוא. פי' באמירה שצריך לומר פסח זה שאנו אוכלין ואיתקש מצה ומרור לפסח וצ"ל נמי מצה זו מרור זה: לפיכך אנחנו כו'. י"א שבע הודאות ולא יותר כנגד ר' רקיעים: (תוספות)

רשב"ם אף כאן בפרושה. לברך על אכילת מצה ושתי שלימות מיייתן משום המוציא דלא גרע משאר ימים טובים שצריך לבצוע על שתי ככרות ובצוע מאחת מהשלימות: דרכו של עני הוא מסיק ואשתו אופה. ונותנו מיד לתנור כשנגמר היסקו שירא שמא יצטנן התנור קודם שיזדמן עוסקין שניהם זה בהיסק התנור זה בעיסה אף כאן הוא מסיק ואשתו אופה כדי שלא תחמיץ: משום קפא. שרף החזרת קשה הוא והרי הוא כארס: קפא דחסא. מי שאכל חזרת וחלה בשביל הקפא יאכל צנון וירפא: קפא דחמא כרתי. מי שאכל צנון וקשה לו יאכל כרתי כרישים: חמימי. ישתה מים חמיין: קפא דכולהו חמימי. ארס של כל הירקות מים חמיין רפואה להם: זכר לתפוח. במסכת סוטה (דף יא.): שהיו יולדות שם בניהם בלא עצב שלא יכירו בהן מצריים דכתיב תחת התפוח עוררתך (שיר ח): לסמוכה. לכתוב בו ירקות הרבה כדי שיהא עזה: וצריך לקהויה. להטיל בו תפוחין דאית ביה קיוהא זכר לתפוח וצריך לסמוכה זכר לטיט: תבלין. בשמים שמטילין בחרוסת זכר לתבן (וחרס) שכותשין בו הדק זכר לטיט: תגרי חרץ. כמו מצין מן החרכים (שם ב) חנוונים היושבים אצל חנויותיהן ומוכרין: מתני' וכאן הבן שואל את אביו. כאן במזיגת כוס שני הבן שואל את אביו אם הוא חכם מה נשתנה עכשיו שמוזגין כוס שני קודם אכילה ורבינו קבל מרבו ר' יעקב בן יקר וכן הבן שואל כמו כן בנות צלפחד (במדבר כז) כלומר דין הוא שיהא שואל במזיגת כוס שני מה נשתנה: מטבילין פעם אחת. טיבול ירקות בתוך הסעודה ובגמרא מריך לה: שתי פעמים. טיבול ראשון דשאר ירקות וטיבול שני דמרור: הלילה הכי כולו צלי. בזמן שבית המקדש קיים היה שואל כן: ולפי דעתו של ר' אביו מלמדו. אם מבין הרבה יפרש הכל: מתחיל בגנות. מפרש בגמרא: גמ' אטו כל יומי לא סגי' דלא מטבילין. דקתני שבכל הלילות (אין) אנו מטבילין פעם אחת אבל אשכחל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות ליכא למיפרך הכי דהתם ה"ק ככל הלילות אין אנו מחזרין אחר מרור: חיובא דדרדקי. בתמיהה הא משום הכיאר דתינוקות כדי שישאלו קעבדינן: אלא אמר רב ספרא כו'. מהכא שמעינן דהכי אית לן למימר שבכל הלילות אין אנו מטבילין [אפילו] פעם אחת והאומר אין אנו חייבין לטבל שיבוש הוא בידו: פתח ואמר. לאחר שאילת הבן התחיל לומר עבדים היינו וגומר הגדה בשבח והודאה

דף קטז ב

שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו ואלו הן פסח מצה ומרור פסח על שום שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים [שנאמר] [שמות יב-כז] ואמרם זבח פסח הוא לה' אשר פסח וגו' מצה על שום שנאכלנו אבותינו ממצרים [שנאמר] [שמות יב-לט] ויאמר את הבצק אשר הוציאנו ממצרים וגו' מרור על שום שמרור המצריים אתי חיי אבותינו במצרים שנאמר [שמות א-יד] וימררו את חייהם וגו' בכל דור דור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים שנאמר [שמות יג-ח] והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים לפיכך אנחנו חייבים להודות להלל לשבח לפאר לרומם להדר לברך לעלה ולקלס למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו הוציאנו מעבודת לחרות מיוגן לשמחה ומאבל ליום טוב ומאפלה לאור גדול ומשעבוד לגאולה ונאמר לפניו הללויה עד היכן הוא אומר בש"א עד אם הבינים שמחה ובה"א עד חלמיש למעינו מים וחותם בגאולה ר"ט אומר אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים ולא היה חותם רבי עקיבא אומר כן ה' אלהינו ואלהי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום שמחים בבנין עירך וששים

בעבודתך ונאכל שם (מן הפסחים ומן הזבחים) כו' עד בא"י גאל ישראל: **גמ'** אמר רבא צריך שיאמר ואתונו הוציא משם אמר רבא מצה צריך להגביה ומרור צריך להגביה בשר א"צ להגביה ולא עוד אלא שנראה כאוכל קדשים בחוץ אמר רב אחא בר יעקב סומא פטור מלומר הגדה כתיב הכא בעבור זה וכתבי התם [דברים כא-כ] בננו זה מה להלן פרט לסומא אף כאן פרט לסומא איני והאמר מרימר שאלתינהו לרבנן דבי רב יוסף מאן דאמר אגדתא בי רב יוסף אמרו רב יוסף מ"ד אגדתא בי רב ששת אמרו רב ששת קסברי רבנן מצה בזמן הזה דרבנן מכלל דרב אחא בר יעקב סבר מצה בזמן הזה דאורייתא והא רב אחא בר יעקב הוא דאמר מצה בזמן הזה דרבנן קסבר כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תיקון לרב ששת ולרב יוסף נמי הא ודאי כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תיקון הכי השתא בשלמא התם מדהוה ליה למיכתב בננו הוא וכתבי בננו זה ש"מ פרט לסומין הוא דאתא אבא הכא אי לאו בעבור זה מאי לכתוב אלא בעבור מצה ומרור הוא דאתא: לפיכך אנחנו חייבין:

רש"י גמ' כריך להגביה. כשהוא לומר מלה זו שאנו אוכלין: כשר אין מגביה. כשהוא לומר פסח שהיו אבותינו (במצרים) אוכלים לא יגיבה הבשר שהוא זכר לפסח: ה"ג כשר אינו כריך להגביה ולא עוד אלא שנהא כמקדש כו': אין כריך להגביה. דהא לא מצי למימר פסח זה: רב יוסף ורב ששת. מאורי עינים היו: הא הוא דלמר. כסופא דהאי פירקא (דף קכ.) אחד זה ואחד זה דרבנן: (רש"י)

תוספות וחותם בגאולה. ת"ק לא פי' כיצד ופליגי במילתיה ר"ט ור"ע ר' טרפון אינו חותם בברוך שלא היה מאריך בדברי בקשה ולא היה אומר אלא הודאה ור"ע סבר דחותם בה בברוך לפי שמאריך בדברי בקשה ואומר כן ה' אלהינו יגיענו כו' וקיי"ל (עירובין דף מו:) הלכה כר' עקיבא מחבירו וכן מצינו בסנהדרין (דף כא.) גבי יר ארבה לו נשים ובריש הקהת הבתים (ב"ב דף כח.) דפליגי תנאי במילתיה דתנא קמא: ה"ג ונאמר למינו שירה חדשה וכן נודה לך שיר חדש על גאולתנו. דהכי תניא במכילתא כול השירות לשון נקבה חוץ משירה דלעיתיד דלשון זכר כלומר שהנקבה יש לה צער לידה אף כל הנסים יש אחריהם צער חוץ מלעיתיד שאין אחריה צער וכן יסד הפייט בגלות אי פתרוש שירות אלה עוד אלא שנראה התם מדהוה ליה למיכתב בננו הוא וכתבי בננו זה ש"מ פרט לסומין הוא דאתא אבא הכא אי לאו בעבור זה מאי לכתוב אלא בעבור הפסחים שחגיגת ארבעה עשר נאכלת קודם לפסח לפי שהפסח נאכל על השבע: (תוספות)

רשב"ם מתני' שלשה דברים הללו. (שלא פירש) [שפירש] טעמן: גמ' צריך שיאמר. פסוק זה ואתונו הוציא משם שצריך להראות את עצמו כאילו יצא משם שאף אותו גאל הקב"ה: צריך להגביה. כשאומר מצה זו שאנו אוכלין מרור זה שאנו אוכלין כדי להראותן למסובים ותחבב מצוה בעיניהן וכן בתשובת הגאונים דהא דאמר צריך להגביה היינו במצ' זו אגדת: בשר. של מיני תבשילין אין צריך להגביה כשהן אומרים פסח שהיו אבותינו אוכלין ולא יגיבה הבשר שהוא זכר לפסח: ה"ג בשר אין צריך להגביה ולא עוד אלא שנראה כמקדש בהמתו. אין צריך להגביה דהא לא מצי למימר פסח זה ולא עוד אלא אם היה מגביהו נראה כמי שמקדיש בהמתו מחיים לפסח: פרט לסומין. מדכתיב זה משמע שיכירוהו בראיית העין: רב ששת ורב יוסף מאורי עינים היו: קסברי רבנן. רב ששת ורב יוסף: רב אחא בר יעקב הוא דאמר.

בסופא דהאי פירקא (דף קכ.) אחד זה ואחד זה מדרבנן: כעין דאורייתא תקון. וכשם שבזמן שבית המקדש קיים פטור השתא נמי פטור ואינו מוציא אחרים ידי חובתן: בעבור מצה ומרור הוא דאתא. לכך אני אוכל מצה ומרור זכר למה שעשו לי בצאתי ממצרים ורב ששת ורב יוסף גזירה שוה לא גמרי: מתני' וחותר בגאולה. מסיים את ההגדה בברכת גאולה והשתא לא מפרש היאך מברכין אותה ולקמן פליגי בה רבי טרפון ורבי עקיבא בההיא ברכה דלרבי טרפון פותח בברוך ואינו חותר בברוך מידי דהוה אברכת פירות וברכת המצות דכולה הודאה היא ולר' עקיבא חותר בה נמי בברוך לפי שמוסיף בה דברי ריצוי ובקשה: כן יליגו וגו'. והיינו דעבדינן כר"ע מחבירו ות"ק דקאמר וחותר בגאולה אינו תנא שלישי דא"כ אמאי עבדינן כר"ע הואיל ורבנן פליגי עליה הא אין הלכה כר"ע מחביריו והא דקאמר ת"ק וחותר בגאולה ד"ה היא ולא בא למעט מילתייהו דר"ט ור"ע אלא לאשמעינן שמסיימין בברכת גאולה דלא תימא אין מברכין כלל בסיום הגדה כי אם ברכת היין לבד על הכוס השני וראיה לדבר במסכת כתובות בפרק אע"פ (דף נז.) דאיכא נמי פלוגתייהו דר' טרפון ור"ע כה"ג דפליגי בסתם משנה דתנן הגיע זמן ולא נישאו אוכלת משלו ואוכלת בתרומה ר' טרפון אומר נותנין לה הכל תרומה ר"ע אומר מחצה חולין ומחצה תרומה וכי היכי דפליגי התם ר"ט ור"ע בפירושא דאוכלת בתרומה ולאן תלתא תנאי הוה הכי נמי פליגי תרתייהו הכא בפירושא וחותר בגאולה ולאן תלתא תנאי הוה שהתנא סתם דבריו בין הכא בין בכתובות והדר מפרש לה בפלוגתא דר"ט ור"ע וחותר דתנא קמא סיום בעלמא ואינו חותר דר"ט חתימת סוף ברכה היא: הללויה. תיבה אחת היא כמו הליל כגון תחתיה הגזרה והבניה (יחזקאל מא) וכמו כן כסיה: ידידיה. ויקרא שמו ידידיה (ש"ב יב) נתן הנביא קרא כן לשלמה: מרחביה. כמו מרחב: אחת. כלומר תיבה אחת היא ואין התיבה נחלקת לשנים: לרב מאי. מפליג פליג או אוסופי מוסיף אבל רבה פשיטא דפליג מדקאמר בלבד: חביבי. דודי ר' חייא: הללו בהך גיסא. בסוף שיטה ויה בתחלת שיטה אחרת: בהלולים הרבה. בהללויה הרבה וכולהו הללויה דריש ליה הכי אלמא תיבה אחת היא: בתהלה. תהלה לדוד: בתפלה. תפלה לעני כי יעטוף תפלה למשה: בהודאה. הודו לה' כי טוב: שיר שבתורה. אז שיר משה וישראל כו'. כלומר באותו פשיטא לן דמשה וישראל באותה שעה שעלו מן הים תיקונוהו ולא היה מקודם לכן אבל הלל דראשי חדשים וימים טובים כגון תיקונו: על כל פרק ופרק ועל כל רגל ורגל ועל כל צרה שלא תבא עליהן. לישראל מעליא נקט כלומר שאם ח"ו תהא צרה עליהן וישועו ממנה אומר אותה על גאולתה כגון חנוכה: דוד אמרן. על המאורעות שאירעו: כל אלו. תפלות: הלל זה. בספר תהלים שאנו אומרים על כל פרק ופרק: משה וישראל אמרוהו. דכתבי ביה בצאת ישראל ממצרים הים ראה וינס ואח"כ קבעו דוד בספרו: אפשר ישראל שוחטין את פסחיהן. מיציאת מצרים ועד דוד ולא אמרו עליו הלל: ד"א פסלו של מיכה עומד בבני. באותו מקום דבימי דוד היה דכתיב ביה עד גלות כל הארץ (שופטים יח) וישראל אומרים הלל שכתוב בו כמהים היו עושיהם בתמימה אלא ודאי על הים נאמר תחלה ושוב לא פסק כך שעתה. ול' בבכי כינוי הוא לגנאי כלומר עומד בשמחה: וישראל אמרו לפניו ל' ואי גרס ליה מפרשין ליה כמו בפני הבית בעתו קיים: כנגד ציבור. כנסת ישראל שתבא על גלותה והתפלל עליהן: ניצוח וניגון לעתיד לבא. כל מקום שנאמר ניצוח למנצח בנגינות לעתיד לבא הוא מדבר ולא ידענא היכי משמע אלא הכי הוה קיים להו: ע"י תורגמן. הוא אומר ואחר משמיע לרבים והיינו משכיל לוחש לתורגמן: (רשב"ם)

דף קיז

א"ר חסדא א"ר יוחנן הללויה וכסיה וידידיה אחת הן רב אמר כסיה ומרחביה אחת הן רבה אמר מרחביה בלבד איבעיא להו מרחביה יר לרב חסדא מאי תיקון איבעיא להו ידידיה לרב מאי ת"ש דאמר רב ידידיה נחלק לשנים לפיכך ידיד חול ליה קודש איבעיא להו הללויה לרב מאי ת"ש דאמר רב חזינא תילי דבי תיבא דכתיב בהו הללו בחד גיסא ויה בחד גיסא ופליגא דריב"ל דאמר ריב"ל מאי הללויה הללויה בהלולים הרבה ופליגא דידיה אדידיה דאמר ריב"ל בעשרה מאמרות של שבח נאמר ספר תהלים בניצוח בנגון במשכיל במזמור בשיר באשרי בתהלה בתפלה בהודאה בהללויה גדול מכולן הללויה שכולל שם ושבח בבת אחת אמר רב יהודה אמר שמואל שיר שבתורה משה וישראל אמרוהו בשעה שעלו מן הים והלל זה מי אמרו נביאים שביניהן תקנו להן לישראל שיהו אומרים אותו על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא תבא עליהן ולכשנגאלין אומרים אותו על גאולתן תניא היה ר"מ אומר כל תושבות האמורות בספר תהלים כלן דוד אמרן שנאמר **[תהילים עב-כ]** כלו תפלות דוד בן ישי אל תיקרי כלו אלא כל אלו הלל זה מי אמרו רבי יוסי אומר אלעזר בני אומר משה וישראל אמרוהו בשעה שעלו מן הים וחלקין עליו חביריו לומר שדוד אמרו וניאין דבריו מדבריהן אפשר ישראל שחטו את פסחיהן ונטלו לולביהן ולא אמרו שירה ד"א פסלו של מיכה עומד בבכי וישראל אומרים את ההלל: ת"ר כל שירות ותושבות שאמר דוד בספר תהלים ר"א אומר כנגד עצמו אמרן רבי יהושע אומר כנגד ציבור אמרן וחכ"א יש מהן כנגד ציבור ויש מהן כנגד עצמו האמורות בלשון יחיד כנגד עצמו האמורות בלשון רבים כנגד ציבור ניצוח וניגון לעתיד לבא משכיל על ידי תורגמן לדוד מזמור מלמד ששרתה עליו שכינה ואחר כך אמר שירה מזמור לדוד מלמד שאמר שירה ואחר כך שרתה עליו שכינה ללמדך שאין השכינה שורה לא מתוך עצלות ולא מתוך עצבות ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך דבר שמחה של מצוה שנאמר **[מלכים ב-ג ט]** ונתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה' אמר רב יהודה אמר רב וכן לדבר הלכה אמר רב רחמן וכן לחלוס טוב איני והאמר רב גידל אמר רב כל ת"ח היושב לפני רבו ואין שפתותיו נוספות מר תכונה שנאמר **[שיר השירים ה-ג]** שפתותיו שושנים נוספות מור עובר אל תקרי שושנים אלא ששושים אל תקרי מור עובר אלמר עבר לא קשיא הא ברבה הא בתלמידא ואי בעית אימא הא והא ברבה ולא קשיא הא מקמי דפתח והא לבתר דפתח כי הא דרבה מקמי דפתח להו לרבנן אמר מילתא דבדיחותא ונדחו רבנן ולבסוף יתיב באימאתא ופתח בשמעתא ד"ר הלל זה מי אמרו ר"א אומר משה וישראל אמרוהו בשעה שעמדו על הים הם אמרו **[תהילים קטו-א]** לא לנו ה' לא לנו משיבה רוח הקודש ואמרה להן **[ישעיה מח-א]** למעני למעני אעשה רבי יהודה אומר יהושע וישראל אמרוהו בשעה שעמדו עליהן כנען הם אמרו לא לנו ומשיבה וכו' רבי אלעזר המודעי אומר דבורה וברק אמרוהו בשעה שעמד עליהם סיסרא הם אמרו לא לנו ורוח הקודש משיבה ואומרת להם למעני למעני אעשה ר' אלעזר בן עזריה אומר חזקיה וסיעתו אמרוהו בשעה שעמד עליהם סנחריב הם אמרו לא לנו ומשיבה וכו' רבי עקיבא אומר חנניה מישאל ועזריה אמרוהו בשעה שעמד עליהם נבוכדנצר הרשע הם אמרו לא לנו ומשיבה וכו' רבי יוסי הגלילי אומר מרדכי ואסתר אמרוהו בשעה שעמד עליהם המן הרשע הם אמרו לא לנו ומשיבה וכו' והכמים אומרים נביאים שביניהן תיקנו להם לישראל שיהו אומרים אותו על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא תבא עליהם לישראל ולכשנגאלין אומרים אותו על גאולתן: אמר רב חסדא הללויה סוף פירקא רבה בר רב הונא אמר הללויה ריש פירקא אמר רב חסדא חזינא להו לתילי דבי רב חנין בר רב דכתיב בהו הללויה באמצע פירקא אלמא מספקא ליה אמר רב חנין בר רבא הכל מודים **[תהילים קמה-כא]** בתהלת ה' ידבר פי ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד (הללויה) הללויה דבתריה ריש פירקא **[תהילים קב-ג]** רשע יראה וכעס שניו יחרק ונמס תאות רשעים תאבד הללויה דבתריה ריש פירקא **[תהילים קלה-ב]** ושעומדים בבית ה' הללויה דבתריה ריש פירקא קראי מוסיפין את אלו **[תהילים קי-ז]** מנחל בדרך ישתה על כן ירים ראש הללויה דבתריה ריש פירקא **[תהילים קיא-ג]** ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם הללויה דבתריה ריש פירקא נימא כתנאי עד היכן הוא אומר בית שמאי אומרים עד **[תהילים קיג-ט]** אם הבנים שמחה ובית הלל אומרים עד **[תהילים קיד-ח]** חלמיש למעינו מים ותינאי איידך עד היכן הוא אומר בית שמאי אומרים עד **[תהילים קיד-א]** בצאת ישראל ממצרים ובית הלל אומרים עד **[תהילים קטו-א]** לא לנו ה' לא לנו

רש"י א' אחת היא. כלומר תיבה אחת היא ואין התיבה נחלקת לשנים: הללו בהך גיסא. בסוף שיטה ויה בתחלת שיטה אחרת: סיר שכתורה. אז יסיר משא: ועל כל כדה שלח תבא עליהם. לישראל מעליא נקט כלומר שאם חס ושלום תבוא כדה עליהן וישועו ממנה אומרים אותו על גאולתן כגון חנוכה: כל תפלות. כל מזמומים הפוחחים בתפלה כגון תפלה לעני כי יעטוף (תהלים קב): אפשר ישראל שחוטין את פסחיהן. מיציאת מצרים ועד דוד לא אמרו עליו הלל: ד"א פסלו של מיכה עומד. בימי דוד בככי בצארו מקום וישראל אומרים הלל שכתוב בו כמהים היו עושיהם וגו' חלל ולחו על הים נאמר תחלה ושוב לא פסק: ניצוח וניגון לעתיד לבא. מקום שנאמר למנצח בנגינות מלעתיך הוא מדבר: ע"י תורגמן. הוא אומר ואחר מפסק: יהושע וכל ישראל אמרוהו. כלומר אף יהושע וכל ישראל אמרוהו: הללויה. כולוה דכספר תהלים: קראי מוסיפין. בעלי מקרא מוסיפין אף אלו: (רש"י)

תוספות | שעומדים בבית ה' בחצרות בית אלהינו הללויה דבתריה ריש פירקא. ולא גרסינן העומדים בבית ה' בלילות דאם כן ה"ל למינקט יברכך ה' מציון שזהו פסוק למעלה מהללויה ולא ה"ל למינקט שלשה פסוקים למעלה לכך נראה דגרסינן כדפרישית ולפי זה אנו צריכין לומר בו הללויה הללו את שם ה' הללו עבדי ה' שעומדים בבית ה' וגו' שלמעלה מזה אינו תחלת המזמור דלא יתכן שיהיה המזמור שני פסוקים ועוד דאמרי' במדרש קמ"ז מזמורים יש בספר תהלים כנגד שנות יעקב אלא הוא סופו של שיר המעלות הנה ברכו וגו' ואתי שפיר דקאמרין לקמן רב אחא בר יעקב דמתחיל הלל הגדול מכי יעקב בחר לו ייה זהו תחלת המזמור דבע"א לא יתכן שהיה מתחיל הלל מאמצע המזמור: (תוספות)

רשב"ם | לדוד מזמור. משמע תחלה היה לדוד רוח הקודש ואח"כ מזמור: מזמור לדוד. משמע מתוך המזמור באה שכניה לדוד: ללמד מכאן כו'. מכאן אתה למד וגם מפסוק אחר מוכיח שנאמר ועתה קחו לי מנגן וגו': שמחה של מצוה. כי הך דקחו לי מנגן שהיה מתכוין שתשרה עליו שכניה: וכן לחלום. אם הולך לישן מתוך שמחה רואה חלום טוב: הא ברבה. צריך ללמוד מתוך דבר שמחה: שעמדו על הים. לאחר שעברו כדכתיב (תהלים קיד) הים ראה ויגוס והתפללו לא לנו פן יעבור פרעה וחילו אחריהם: יהושע וכל ישראל אמרוהו. כלומר אף ישראל ויהושע אמרוהו וכן פירש רבינו ולא נהירא לי שאם כן בכולן אתה צריך לפרש כן ואם כן מאי בינייהו ובין חכמים שאומרים נביאים שביניהן אמרוהו וכו' ואתי למימר דכל הני דאמרין לעיל אמרוהו על צרתן שהרי תקוהו נביאים לכך אלא כל אחד מן התנאים הכי קים ליה מרביה: הללויה ריש פירקא. כולוהו הנך דספר תהלים שאין בו כי אם אחת לבדו בין פרק לפרק אבל מקום שיש שני פעמים הללויה בין פרק לפרק לא פליגי רב חסדא ורבה בר רב הונא דחד מלעיל וחד מלרע: קראי מוסיפין. בעלי מקרא מוסיפין אף אלו: (רשב"ם)

דף קיז ב

מאי לאו בהא קמיפליגי למ"ד עד אם הבנים שמחה סבר הללויה ריש פירקא ומאן דאמר עד בצאת ישראל סבר הללויה סוף פירקא רב חסדא מתרץ לטעמיה דכולי עלמא סברי הללויה סוף פירקא מ"ד עד בצאת ישראל שפיר ומאן דאמר עד אם הבנים שמחה עד ועד בכלל ונימא עד הללויה וכי תימא דלא ידעינן הי הללויה ונימא הללויה של אם הבנים שמחה קשיא רבה בר רב הונא מתרץ לטעמיה דכולי עלמא הללויה ריש פירקא מאן דאמר עד אם הבנים שמחה שפיר ומאן דאמר עד בצאת ישראל סבר עד ולא עד בכלל ונימא עד הללויה וכי תימא דלא ידעינן הי הללויה ונימא עד הללויה שבצאת ישראל קשיא: וחותם בגאולה: אמר רבא ק"ש והלל גאל ישראל דצלותא גואל ישראל מ"ט דרחמי ניהו אמר רבי זירא דקידושא אשר קדשנו במצותיו וצונו דצלותא קדשנו במצותיך מ"ט דרחמי ניהו אמר רב אחא בר יעקב וצריך שיזכיר יציאת מצרים בקידוש היום כתיב הכא [דברים טז-ג] למען תזכור את יום וכתביה התם [שמות כח-ג] זכור את יום השבת לקדשו אמר רבה בר שילא דצלותא מצמיח קרן ישועה דאפטרתא מגן דוד [שמואל ב ז-ט] ועשיתי לך שם גדול כשם הגדולים תני בר יוסף זהו שאומרים מגן דוד א"ר שמעון בן לקיש [בראשית יב-ב] ואעשך לגוי גדול זהו שאומרים אלהי אברהם ואברכך זהו שאומרים אלהי יצחק ואגדלה שמך זהו שאומרים אלהי יעקב יכול יהו חותמין בכולן ת"ל והיה ברכה בך חותמין ואין חותמין בכולן אמר רבא אשכחתינא לטבי דפומבדיתא דיתיבי וקאמרי בשבתא בין בצלותא בין בקידושא מקדש השבת ביומא טבא בין בצלותא ובין בקידושא מקדש ישראל והזמנים ואמינא להו אנא אדרבה דצלותא בין בשבתא בין ביומא טבא מקדש ישראל בקידושא דשבתא מקדש השבת ביומא טבא מקדש ישראל והזמנים ואנא אמינא טעמא דידי וטעמא דידיכו שבת דקביעא וקיימא בין בצלותא ובין בקידושא מקדש השבת יומא טבא דישאל הוא דקביעא ליה דקמבערי ירחי וקביעא לשני מקדש ישראל והזמנים טעמא דידי צלותא דברבים איתא מקדש ישראל קידוש דביחיד איתא בשבת מקדש השבת ביום טוב מקדש ישראל והזמנים ולא היא צלותא ביחיד מי ליתיה וקידושא ברבים מי ליתיה ורבה סבר זיל בתר עיקר עולא בר רב נחית קמיה דרבא אמר כסבי דפומבדיתא ולא א"ל ולא מידי אלמא הדר ביה רבא רב נתן אבוב דרב הונא בריה דרב נתן נחית קמיה דרב פפא אמר כסבי דפומבדיתא ושבחיה רב פפא אמר רבינא אנא איקלע לסורא קמיה דמרימר ונחית קמיה שלוחא דציבורא ואמר כסבי דפומבדיתא והווי משתקי ליה כולי עלמא אמר להו שבקוהו הילכתא כסבי דפומבדיתא ולא הווי משתקו ליה: **מתני** מזגו לו כוס שלישי מברך על

מזונו רביעי גומר עליו את הלל ואומר עליו ברכת השיר בין הכוסות הללו אם רוצה לשתות ישתה בין שלישי לרביעי לא ישתה: **גמ'** א"ל רב חנן לרבא ש"מ ברכת המזון טעונה כוס א"ל ארבע כסי תיקנו רבנן דרך חירות כל חד וחד נעביד ביה מצוה: רביעי גומר עליו את ההלל ואומר עליו ברכת השיר:

רש"י | קסבר עד ועד בכלל. ואי אמינא עד בללאת סברי עלמא דלף בללאת ככלל משום הכי אמר עד אם הבנים שמחה ותו לא: ועד ולא עד בכלל. ואי הוה אמינא עד אם הבנים שמחה עד אם הבנים שמחה כלל: ה"ג כתיב הכא למען תזכור את יום לאתך וגו' וכתביה התם זכור את יום השבת לקדשו: כשם הגדולים. כאלהיהם כאלהך ויעקב: דכרביה איתא. משום כבוד רבים אומר מקדש וישראל: (רש"י)

תוספות | למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים. לכך קבעו זכר ליציאת מצרים ושמעתיה מהר"מ שיש במדרש לפי שבמצרים עבדו בהם בישראל בפרך ופר"ך בא"ת ב"ש וגו' שהם מלאכות ארבעים חסר אחת וכשנגאלו ממצרים הזהירם על השבת לשבות מאות' ל"ט מלאכות: רביעי אומר עליו הלל הגדול. רביעי גרסי' ולא גרסינן חמישי ולה"ר יוסף טוב עלם שכתב בסדרו קימעה לשתות מים יכנס אם חולה הוא או איסטניס ואי בעי משתיא חמרא משום אונס לומר בחמישי הלל הגדול ישתנס תימא כיון שאוסר לשתות איך תיקנו כוס חמישי הא ארבע כוסות תיקנו ולא חמישי וכן מה שאוסר לשתות אפי' מים הא לא מבטלי טעם מצה דאפילו אחר הפסח לא אסר לקמן רק מיני מילכא אבל מיני מישיא אפילו יין לא מציון לאסור והא דאמר בין שלישי לרביעי לא ישתה מפרש בירושלמי שלא ישתכר ושלא יוכל לומר הלל וכן פסק רבי' שמואל לקמן דכל שותיה מותרת ואפי' לפי המפרשים בין שלישי לרביעי לא ישתה שלא יבטל טעם מצה מ"מ במים לא מיירי אלא בין דומיא בין ראשון לשני ישתה דמיירי בין כי היכי דניגרייה לליביה כדאמרי' לעיל [דף קח.]. ומיהו רוב עמא דבר לשתות וגם רב אלפס התיר מים ולא אסר רק יין: (תוספות)

רשב"ם | מאי לאו בהא קמיפליגי. דהנך תנאי אליבא דב"ש בהללויה פליגי אי סוף פירקא הוא אי ריש פירקא הוא הלכך האי נקט מילתיה בהך לישנא והאי מילתיה באיך לישנא אבל אליבא דבית הלל דליכא הללויה עד חמישי למענו מים לא פליגי כו' אלא אידידי דמיחלפי מילתיה דב"ש משום הללויה אי ריש פירקא הוא אי לא מיחלפי נמי מילתיהו דבית הלל למינקט האי מילתיה סוף פירקא ואיך ריש פירקא כי היכי דאמרי אליבא דב"ש: מ"ד עד בצאת סבר עד ולא עד בכלל. ואי הוה אמר עד אם הבנים שמחה הוה משמע ולא אם הבנים שמחה בכלל: ומ"ד עד אם הבנים שמחה בכלל: ואי הוה אמר בצאת הוה משמע דאף בצאת בכלל ופלוניתיהו אליבא דבית הלל איכא לפרושי נמי כה"ג: ונימא עד הללויה. למ"ד עד ולא עד בכלל: קרית שמע. ברכת נאוהה שאחר ק"ש: והלל. של ערבי פסחים שחותם גאל ישראל כו"ע דמותניתין שמשפר ומשבח על נאוהה ישראל שעברה: דצלותא גואל ישראל. שאנו מתפללין על העתיד: דקידושא וקדשנו. דהודאה היא על שעבר: דצלותא קדשנו. לפי שאנו אומרים אותה באמצע תפלה ראוי לאומרה בלשון בקשה: צריך שיזכיר יציאת מצרים בקידוש היום. בין בכוס בין בתפלה של שבת בגזירה שוה דפסח ובשאר מעשרים מצינו משפט זה: ה"ג כתיב הכא למען תזכור את יום צאתך וכתביה התם זכור את יום השבת: דאפטרתא. במסכת סופרים (פרק יג) תניא להו לברכותיה דהפסחא ומפרש דמגן דוד אומר ובלצלותא שייך לומר טפי מצמיח קרן ישועה משום דרחמי ניהו ואנו מבקשין שיצמיח קרן ישועה לישראל ורבינו שלמה היה אומר משום הכי לא שייך למימר בתפלה מגן דוד שכבר אמרנו מגן אברהם ותרי חתימות כהדידי לא שייך בתפלה: כשם הגדולים אשר בארץ. נתן הנביא אמר לדוד כן מפי הקב"ה כשכנס שחותמים במגן אברהם חותמין במגן דוד הגדולים אברהם יצחק ויעקב וע"ג דבשלתשן לא חותמין היינו לפי שאין חותמין בשבת כדכתיב והיה ברכה מיהו שלשתן

נזכרין בברכת אבות אבל דוד שהוא יחיד בברכה הקבועה לו במי יחתמו אם לא במגן דוד: סבי דפומבדיתא. רב יהודה ורב עינא בסוף פרק ראשון דסנהדרין (דף יז): שבתא. שבת דעלמא שאינו י"ט: יומא טבא. בלא שבתא דאילו בשבת יום טוב חתים תרויהו מקדש השבת וישראל הזמנים כדמפרש במסכת ביצה (דף יז): שבתא דקביעא וקיימא. מששת ימי בראשית ואינה תלויה בקביעת החודש: דברבים איתא. משום כבוד רבים אומר מקדש ישראל: קידוש ברבים מי ליתא. בבית הכנסת ובסעודת חתן: מתני' ברכת השיר. בגמרא מפרש: ביו הכוסות הללו. בין שנים הראשונים לשנים האחרונים אם רצה לשתות ישתה: בין ג' לז' לא ישתה. מצאתי בגמרת ירושלמי למה לא ישתה כדי שלא ישתכר דתו לא מצי למימר הלל ופריך התם והלא כבר משוכר הוא ששתה כבר הרבה בסעודתו ומשני יין שבתוך המזון אינו משכר שלאחר המזון משכר וה"ה נמי דין שלפני המזון אינו משכר ואם רצה לשתות בין ראשון לשני ישתה דהא לא ממעט תנא אלא בין ג' לז': גמ' ש"מ ברכת המזון טעונה כוס. דהא במסכת ברכות לא מתני' בהדיא דטעונה כוס אלא מדיוקא שמעינן ליה דאמר בריש פירקא (דף קה): שמעת מינה מהא מתני' תמני ש"מ ברכת המזון טעונה כוס ולימא נמי דמתני' שמעינן ליה: ה"ג ארבע כוסות תקינו להו רבנן וכל חד וחד נעביד ביה מצוה. כלומר ראי שיעשה בו מצוה אבל בשאר ימות השנה לא בעי כוס שאף כאן אין הכוס בא בשביל ברכת המזון: (רשב"ם)

דף קיח - א

מאי ברכת השיר רב יהודה אמר יהללך ה' אלהינו ורבי יוחנן אמר נשמת כל חי ת"ר רביעי גומר עליו את ההלל ואומר הלל הגדול דברי ר"ט וי"א **[תהילים כג-א]** ה' רועי לא אחר. מהיכן הלל הגדול רבי יהודה אומר **[תהילים קלו-א]** מהודו עד **[תהילים קלו-א]** נהרות בבל ורבי יוחנן אומר משיר המעלות עד נהרות בבל רב אחא בר יעקב אמר **[תהילים קלה-ד]** מכי יעקב בחר לו יה עד נהרות בבל ולמה נקרא שמו הלל הגדול א"ר יוחנן מפני שהקב"ה יושב ברומו של עולם ומחלק מזונות לכל בריה א"ר יהושע בן לוי הני עשרים ושישה הודו כנגד מי כנגד כ"ו דורות שברא הקב"ה בעולמו ולא נתן להם תורה וזן אותם בחסדו אמר רב חסדא מאי דכתיב **[תהילים קלו-א]** הודו לה' כי טוב הודו לה' שגובה חובתו של אדם בטובתו עשיר בשורו ואת עני בשיו יתום בביתו אלמנה בתרנגולתה א"ר יוחנן קשין מזונותיו של אדם כפליים כיוולדה דאילו ביולדה כתי' **[בראשית ג-טז]** בעצב ובמזונות כתי' **[בראשית ג-יז]** בעצבון (א"ר) יוחנן קשין מזונותיו של אדם יותר מן הגאולה דאילו בגאולה כתיב **[בראשית מח-טז]** המלאך הגואל אותי מכל רע מלאך בעלמא ואילו במזונות כתיב **[בראשית מח-טז]** האלהים הרועה אותי א"ר יהושע בן לוי בשעה שאמר הקב"ה לאדם **[בראשית ג-יח]** וקוץ ודרדר תצמיח לך זלגו עיניו דמעות אמר לפניו רבש"ע ואי חמורי נאכל באבוס אחד כיון שאמר לו **[בראשית ג-יט]** בזעת אפך תאכל לחם נתקררה דעתו אמר ר"ש בן לקיש אשיריני אם עמדנו בראשונה ועדיין לא פלטינו מינה דקא אכלינן עיסבי דברא אמר רב שיזבי משמיה דרבי אלעזר בן עזריה קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף דכתיב **[תהילים קלו-כה]** נותן לחם לכל בשר וסמידך ליה לנוזר ים סוף לגזרים אמר ר"א בן עזריה קשין נקביו של אדם כיום המיתה וכקריעת ים סוף שנאמר **[ישעיה נא-יד]** מהר צועה להפתח וכתבי בתרי' רוגע הים ויהמו גליו ואמר רב ששת משום ר"א בן עזריה כל המבזה את המועדות כאילו עובד ע"ז שנאמר **[שמות לד-יז]** אלהי מסכה לא תעשה לך וכתבי בתריה את חג המצות תשמור ואמר רב ששת משום ר"א בן עזריה כל המספר לשון הרע וכל המקבל לשון הרע וכל המעיד עדות שקר בחבירו ראי להשליכו לכלבים שנאמר **[שמות כב-ל]** לכלב תשליכון אותו וכתבי בתריה **[שמות כג-א]** לא תשא שמע שוא וקרי ביה לא תשיא וכי מאחר דאיכא הלל הגדול אנו מ"א אמרינן האי משום שיש בו ה' דברים הללו יציאת מצרים וקריעת ים סוף ומתן תורה ותחיית המתים וחבולו של משיח יציאת מצרים דכתי' **[תהילים קיד-א]** בצאת ישראל ממצרים וקריעת ים סוף דכתיב **[תהילים קיד-ג]** הים ראה ויניס מתן תורה דכתי' **[תהילים קיד-ד]** ההרים רקדו כאילים תחיית המתים דכתיב **[תהילים קטז-ט]** אתהלך לפני ה' חבולו של משיח דכתיב **[תהילים קטז-א]** לא לנו ה' לא לנו וא"ר יוחנן לא לנו ה' לא לנו זו שעבוד מלכות איכא דאמרי אמר רבי יוחנן לא לנו ה' לא לנו זו מלחמת גוג ומגוג רב נחמן בר יצחק אמר מפני שיש בו מילוט נפשות של צדיקים מגיהנם שנא' **[תהילים קטז-ד]** אנה ה' מלטה נפשי חזיקה אמר מפני שיש בו ירידתן של צדיקים לכבשן האש ועלייתן ממנו ירידתן דכתיב לא לנו ה' לא לנו אמר חנניה כי לשמך תן כבוד אמר מישאל על חסדך ועל דהשתא איכא ברכה בכל חזא וחדא והכי היא מילתא שפיר כך נראה בעיני: ה"ג ת"ר רביעי **[קיד-א]** הללו את ה' כל גוים אמר חנניה שבחוהו כל האומים אמר מישאל כי גבר עלינו חסדו אמר עזריה ואמת ה' לעולם הללויה אמרו כולן ויש אומרים ואמת ה' לעולם גבריאל אמרו בשעה שהפיל נמרוד הרשע את אברהם אבינו לתוך כבשן האש אמר גבריאל לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע ארד ואצנן ואציל את הצדיק מכבשן האש אמר לו הקב"ה אני יחיד בעולמי והוא יחיד בעולמו נאה ליחיד להציל את היחיד ולפי שהקב"ה אינו מקפח שכר כל בריה אמר תזכה ותציל שלשה מבני בניו דרש ר"ש השלוני בשעה שהפיל נבוכדנצר הרשע חנניה מישאל ועזריה לתוך כבשן האש עמד יורקמו שר הברד לפני הקב"ה אמר לפניו רבש"ע ארד ואצנן את הכבשן ואציל לצדיקים הללו מכבשן האש אמר לו גבריאל אין גבורתו של הקב"ה בכך שאתה שר ברד והכל יודעין שהמים מכבין את האש אלא אני שר של אש ארד ואקרר מבפנים

רש"י ה"ג רביעי גומר עליו את ההלל ואומר עליו הלל הגדול: שהקדוש ברוך הוא יושב ברומו של עולם כו'. דכתיב הודו לאלהים השמים נותן לחם לכל בשר והיינו דבר גדול: עשיר בצדו. מפסוקו מננו ומוכפר על גופו: קשין נקביו של אדם. כשהוא עוֹר כיום המיתה: (רש"י)

תוספות מאי ברכת השיר רב יהודה אמר יהללך. וקמ"ל דאפילו במקום שלא נהגו לברך אחריו בלילי פסח צריך לברך דאי נהגו פשיטא א"נ דאפילו במקום שנהגו ה"א דוקא בימים אבל בלילה אין צריך לברך קא משמע לן: רבי יוחנן אמר נשמת כל חי. נראה ה"פ אף נשמת כל חי אחר יהללך דאי לא תימא הכי אנו כמאן עבדינן וקורא נשמת כל חי ברכת השיר לפי שבשבתות אומרים אותו אחר פסוקי דזמרה ורבינו חיים כהן לא היה חותם ביהללך כי אם בנשמת לבדו משום דלישנא דברכת השיר משמע חזא ברבך: מהודו עד על נהרות בבל. וכן אנו עושים ורנו צדיקים בה' אינו מן המזמור: (תוספות)

רשב"ם יהללך. (נשמת כל חי) וגומרין בו בא"י מלך מהולל בתשבחות וזו היא ברכת השיר דמתניתין כלומר ברכת השבחה: ור' יוחנן אמר נשמת כל חי. אף נשמת דהיינו ברכת השיר דמתני' דאילו יהללך אנו אומרים בכל יום שאומרים בו את ההלל ומאי שנא ליל פסח דנקט אם לא להוסיף עוד ברכה אחרת והיינו דאמר הלכה כרבי יוחנן בתרויהו וקבעוהו לאחר שצריך לאומרן כדלקמן דהשתא איכא ברכה בכל חזא וחדא והכי היא מילתא שפיר כך נראה בעיני: ה"ג ת"ר רביעי גומר עליו את ההלל ואומר עליו הלל הגדול: ה' רועי. על שם המזון שאכלו צריך לומר: שהקדוש ברוך הוא יושב ברומו של עולם כו'. דכתיב ביה נותן לחם לכל בשר והיינו דבר גדול: בטובתו. בטובה שהשפיע לו והכי משמע על טוב כי לעולם חסדו חסד הוא עושה לעולם בכי טוב כלומר בטוב שנתן לו. עשיר בשורו עני בשיו. מפסידו ממון ומכפר על גופו: בעצבון. תרי משמע: כקריעת ים סוף. כלומר נס גדול עושה לו הקדוש ברוך הוא למי שנתן לו מזונות כמאשר עשה לישראל שקדע להם ים סוף ונפקא מינה למבעי רחמי: קשין נקביו של אדם. כשהוא עצור: צועה. לשון עצור וחוננו כמו צועה ברב כוחו (ישעיה סג): כל המבזה את המועדות. שעושה מלאכה בחולו של מועד דכתיב את חג המצות תשמור ונפקא לן במסכת חגיגה (דף ית). איסור מלאכה בחולו של מועד: המקבל לשון הרע. שמקבלו ומאמינו על חבירו אצ"ג דלקבוליה לא מיבעי ליה לימחש ליה מיבעי כדמפרש במסכת נדה (דף סא.). וקרי ביה לא תשיא. נראה בעיני דלא גרסינן ליה דכולהו משתמע מלא תשא שכשמיספר או מעיד הרי נושא בפיו שמע שוא: וכי מאחר דאיכא הלל הגדול. שמשובח יותר כמו שפירש רבי יוחנן למעלה משום דכתיב ביה נותן לחם לכל בשר אנו מאי טעמא אמרינן האי הלילא על כל פרק ופרק ועל כל צרה שלא תבא על הציבור לכשנגאלין: המשה דברים. דמייירי נמי בגאולה: ההרים רקדו כאילים. בשעת מתן תורה דכתיב (תהלים סח) למה תרצוץ ההרים וגו': גבריאל אמרו. כשניצולו חנניה מישאל ועזריה והוא היה שם דכתיב (זניאל א) ורויה די רביעאה דמי לבר אלהין לפי שהקדוש ברוך הוא הבטיחו על כך כשנשלך אברהם באור כשדים וכשקיים לו אמר ואמת ה' לעולם שקיים הבטחתו: בשעה שהפיל נמרוד. שעל שם כן נקרא אמרפל על שם שאמר והפיל את

דף

ק"ח

ב

ואקדיח מבחוף ואעשה נס בתוך נס אמר לו הקב"ה רד באותה שעה פתח גבריאל ואמר ואמת ה' לעולם ר' נתן אומר ואמת ה' לעולם דגים שבים אמרוהו כדרב הונא דאמר רב הונא ישראל שבאותו הדור מקטני אמנה היו וכדרש רבה בר מרי מאי דכתיב [\[תהילים קז-ז\]](#) וימרו על ים בים סוף מלמד שהמרו ישראל באותה שעה ואמרו כשם שאנו עולין מצד אחד כך מצריים עולים מצד אחר אמר לו הקב"ה לשר של ים פלוט אותן ליבשה אמר לפניו רבש"ע כלום יש עבד שנותן לו רבו מתנה וחוזר ונוטל ממנו אמר לו אתן לך אחד ומחצה שבהן אמר לו רבש"ע יש עבד שתובע את רבו אמר לו נחל קישון יהא לי ערב מיד פלט אותן ליבשה ובאו ישראל וראו אותן שנאמר [\[שמות יד-ל\]](#) וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים מאי אחד ומחצה שבהן דאילו בפרעה כתיב [\[שמות יד-ז\]](#) שש מאות רכב בחור ואילו בסיסרא כתיב [\[שופטים ד-ג/ג\]](#)

דף

ק"ט

א

זה המכיר מקום חבירו בישיבה איכא דאמרי אמר ר"א זה המקבל פני חבירו בישיבה מאי למכסה עתיק (יומין) זה המכסה דברים שכיסה עתיק יומין ומאי נינהו סתרי תורה ואיכא דאמרי זה המגלה דברים שכיסה עתיק יומין מאי נינהו טעמי תורה אמר רב כהנא משום רבי ישמעאל ברבי יוסי מאי דכתיב [\[תהילים ד-א\]](#) למנצח מזמור לדוד זמרו למי שנוצחין אותו ושמוח בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם בשר ודם מנצחין אותו ועצב אבל הקב"ה נוצחין אותו ושמוח שנאמר [\[תהילים קז-כג\]](#) ויאמר להשמידם לולי משה בחירי עמד בפרץ לפניו אמר רב כהנא משום רבי ישמעאל בר' יוסי אמר ר"ש בן לקיש משום רבי יהודה נשיאה מאי דכתיב [\[יחזקאל א-ח\]](#) וידי אדם מתחת כנפיהם ידו כתיב זה ידו של הקדוש ברוך הוא שפרוסה תחת כנפי החיות כדי לקבל בעלי תשובה מיד מדת הדין אמר רב יהודה אמר שמואל כל כסף וזהב שבעולם יוסף לקטו והביאו למצרים שנאמר [\[בראשית מז-יד\]](#) וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא אין לי אלא שבארץ מצרים ושבארץ כנען בשאר ארצות מנין תלמוד לומר [\[בראשית מא-ז\]](#) וכל הארץ באו מצרימה וכשעלו ישראל מצרים העלוהו עמהן שנאמר [\[שמות יב-לז\]](#) וינצלו את מצרים רב אסי אמר עשאוה כמצודה זו שאין בה דגן רבי שמעון אמר כמצולה שאין בה דגים והיה מונח עד רחבעם בא שישק מלך מצרים ונטלו מרחבעם שנאמר [\[מלכים א יד-כה\]](#) ויהי בשנה החמישית למלך רחבעם עלה שישק מלך מצרים [על ירושלים] ויקח את אוצרות בית ה' ואת אוצרות בית המלך בא זרח מלך כוש ונטלו משישק בא אסא ונטלוהו מזרח מלך כוש ושיגרו להדרימון בן טבריימון באו בני עמון ונטלום מהדרימון בן טבריימון בא יהושפט ונטלו מבני עמון והיה מונח עד אחז בא סנחריב ונטלו מאחז בא חזקיה ונטלו מסנחריב והיה מונח עד צדקיה באו כשדיים ונטלוהו מצדקיה באו פרסיים ונטלוהו מפרסיים באו יוונים ונטלוהו מיד יוונים ועדיין מונח ברומי: אמר רבי חמא (בר) חנינא שלש מטמוניות הטמין יוסף במצרים אחת נתגלה לקרח ואחת נתגלה לאנטונינוס בן אסוירוס ואחת גנוזה לצדיקים לעתיד לבא [\[קהלת ה-יב\]](#) עושר שגור לבעלי לרעתו אמר רבי שמעון בן לקיש זו עשרו של קרח (שנאמר) [\[דברים יא-ג\]](#) ואת כל היקום אשר ברגליהם א"ר אלעזר זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו א"ר לוי משאוי שלש מאות פרדות לבנות היו מפתחות בית גזיו של קרח וכולהו אקלידי וקליפי דגלדא: (דיא"ש אדי"ש כשד"ך מאוד"ך סימן) א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן [\[תהילים ק"ח-כא\]](#) אויך כי עניתני אמר דוד אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה אמר ישי מאת ה' היתה זאת אמרו אחיו זה היום עשה ה' אמר שמואל אנה ה' הושיעה נא אמרו אחיו אנה ה' הצליחה נא אמר דוד ברוך הבא בשם ה' אמר ישי ברכונם מבית ה' אמר שמואל אל ה' ויאר לנו אמרו כולן אסרו חג בעבותים אמר שמואל אלי אתה ואודך אמר דוד אלהי ארוממך אמרו כולן: תנן התם מקום שנהגו

רש"י זה המכיר מקום חבירו בישיבה. שידוע לומר זה מקום מיושב לפלוני וזה של פלוני דהואיל ומכיר הוא מקום כולם רגיל הוא ליכב שם תמיד: סתרי תורה. מעשה מרכבה ומעשה בראשית: למנצח: מדלח כתיב לנצח משמע שנותן כח לכריית לנצחו: מפני מדת הדין. שמקטרגת ואומרת לא תקבלם והוא מקבלם בסתרי: לולי משה בחירו. אלמא משתבח ביה קרא במשה וקרי ליה בחירו משום דהשיב חמתו מהשחית אלמא שמה הוא בכך: כמאורה זו. שפורסים לעופות לצוד ואין בה דגן ואין עוף נפנה אליה: מלחמתו של זרח במצרים גמרא אבל מלחמת זרח באסא קראי: ושיגרו להדרימון. מלך ארם לעזור לו על בעשא מלך ישראל וקראי ניהו ומלחמת יהושפט בעמונים קראי ודרך הראשונים להביא גזיהם עמהם במלחמתם כדי שימשיך לבס אחר ממונם ולא יכחשו: שמעמיו על רגליו. שמעמח לבו: אקלידי. מפתחות: וקולפי. פותחות שקורין בלעז שדור"א {שיריזוכ"א: מנעול}: דגלדי. של מלפוסים של עור שנושאים על סוסים וחמורים וגמלים: אבן מאסו הבונים. כלומר דוד שמיימו רועה לאן היה ונעשה ראש ונפלאות בעיניו לשון רבים אמרו אחיו: זה היום עשה ה'. שמואל היה מהנבא עליהם שסופן לגיל ולשמוח שיושיעם מיד אויביהם: האשיעה נא אמרו אחיו. כלומר על ידי דוד ודוד אמר הללויה נא שיללוה במלכותו: ברכונם אמר שמואל. שיכרך כולם כלומר מנכירין אנו אחכם: לנו. לשון רבים: אסרו חג בעבותות. הביאו זבחים ושלמים הרבה לשמוח: (רש"י)

תוספות כמצודה שאין בה דגן. דרך צידי עופות להשיג דגן במצודה ודריש וינצלו וינצלו כי למ"ד מתחלת בבל"ת במקומות הרבה: (תוספות)

רשב"ם זה המכיר מקום חבירו בישיבה. שידוע לומר זה מקום פלוני וזה מקום פלוני דהואיל ומכיר מקום חבירו רגיל הוא ליכב שם: עתיק יומין. זה הקדוש ברוך הוא דכתיב (דניאל ז) ועתיק יומין יתיב: מתרי התורה. מעשה המרכבה ומעשה בראשית ופירושו של שם כדכתיב (שמות ג) זה שמי לעלם והמכסה היינו שאינו מוסר אותם לכל אדם אלא למי שלבו דואג כדאמרינן בפרק אין דורשין (חגיגה דף יג.) זה המגלה דברים שכיסן עתיק יומין והכי משמע למכסה סתרי תורה שהיו מכוסין מתחלה ועתיק יומיא גילן ונתן רשות לגלותן ומי שמגלה אותן זוכה למה שאמור בפסוק זה: למנצח. לשון מפקיל מדלח כתיב לנוצח משמע שנותן ניצוח לבריותיו שינצוהו: לולי משה בחירו. אלמא קרי ליה בחירו משום דעומד בפרץ לפניו ומדמשבח ביה משמע שמה הוא בכך: מפני מדת הדין. שמקטרגת ואומרת לא תקבלם

והוא מקבלם בסתר: גבי מצודה גרסינן דגן שדרך ליתן דגן במצודה שפורסין לפני העופות כשאין בה דגן אין עוף נפנה אליה גבי מצולה דהיינו מים גרסינן דגים: וינצלו. דרשינן לשון מצודה: מלחמתו של זרח במצרים גמרא אבל מלחמתו של זרח באסא קראי בד"ה (ב יד): ושיגרו להדריון. מלך ארם לעזור לו על בעשא מלך ישראל וקראי יננה (ש ב טז): באו בני עמון ונטלוהו כו'. גמרא מלחמת יהושפט בעמונים קראי ודרך הראשונים להביא גנוזיהן עמם במלחמתם כדי שימשך לבם אחר ממונם ולא יברחו וכשהן מנוצחין הנוצחין נוטלים ממונן: מלחמת סנחריב באחו קראי חזקיהו ונטלו מסנחריב כשבר המלאך והכה המחנה: כשדיים תפשו את צדקיהו. קראי פריים קבלו המלכות מכשדים דכתיב (דניאל ה) פריסת מלכותך ויהיבת למדי ופרס ויוונים קיבלו המלכות מפרסיים מפורש בספר יוסיפון וגם רומיים שקיבלו המלכות מיוונים מפורש שם ובפ"ק דע"ז (דף ח:): זה עשרו של קרה. שעל ידי רוב ממונו נתגאה ונטרד מן העולם: משוי שלש מאות. לאו דוקא וכן שלש מאות שבש"ס: אקלידי. מפתחות: וקולפי. פותחות: דגילדי. מרצופין של עור ואעפ"כ היה משוי שלש מאות פרדות: אבן מאסו הבונים. זה דוד שהיה צעיר באחיו ורועה: נפלאות בעינינו. לשון רבים אמרו אחיו: זה היום עשה ה'. שמואל היה מתנבא שסופן לגיל ולשמוח בו שיושיעם מאויביהם: הצליחה אמר דוד. שיעליו במלכותו: אסרו חג בעבותים. הביאו זבחים ושלמים הרבה לשמוח ומתן דמן למזבח: (רשב"ם)

דף - קיט

לכפול יכפול לפשוט יפשוט לברך אחריו יברך הכל כמנהג המדינה אמר אביי לא שנו אלא לאחריו אבל לפניו [מצוה] לברך דא"ר יהודה אמר שמואל כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן מאי משמע דהאי עובר לישנא דאקדומי הוא א"ר נחמן בר יצחק דכתיב [שמואל ב יח-כג] וירץ אחימעץ דרך הכרז ויעבור את הכושי אביי אמר מהכא [בראשית לג-ג] והוא עבר לפניהם איכא דאמרי מהכא [מיכה ב-ג] ויעבור מלכם לפניהם וה' בראשם תניא רבי כופל בה דברים רבי אלעזר בן פרטא מוסיף בה דברים מאי מוסיף אמר אביי מוסיף לכפול מאודך למטה דרש רב עירא זימנין א"ל משמיה דרב וזימנין א"ל משמיה דרב (אש"י) מאי דכתיב [בראשית כא-ח] ויגדל הילד ויגמל עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק לאחר שאוכלין ושותין ונותנין לו לאברהם אבינו כוס של ברכה לברך ואומר להן איני מברך שיצא ממני ישמעאל אומר לו ליצחק טול לברך ואומר להן איני מברך שיצא ממני עשו אומר לו ליעקב טול וברך אומר להם איני מברך שנשאתי שתי אחיות בחייהן שעתידיה תורה לאוסרן עלי אומר לו למשה טול וברך אומר להם איני מברך שלא זכיתי ליכנס לארץ ישראל לא בחיי ולא במותי אומר לו ליהושע טול וברך אומר להן איני מברך שלא זכיתי לבן דכתיב יהושע בן נון [דברי הימים א ז-כז] וכן בנו יהושע בנו אומר לו לדוד טול וברך אומר להן אני אברך ולי נאה לברך שנאמר [תהילים קטז-יג] כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא: [מתני'] אין מפטירין אחר

הפסח אפיקומן: גמ' מאי אפיקומן אמר רב שלא יעקרו מחבורה לחבורה ושמואל אמר כגון אורדילאי לי וזולילאי לאבא ורב חנינא בר שילא ורבי יוחנן (אמר) כגון תמרים קליות ואגוזים תניא כוותיה דרבי יוחנן אין מפטירין אחר הפסח כגון תמרים קליות ואגוזים אמר רב יהודה אמר שמואל אין מפטירין אחר מצה אפיקומן תנן אין מפטירין אחר הפסח אחר מצה אפיקומן הוא דלא אבל לאחר מצה מפטירין לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא אחר מצה דלא נפיס טעמייהו אבל לאחר הפסח דנפיס טעמייהו ולא מצי עבדיה לית לן בה קמשמע לן נימא מסייע ליה הסופגנין והדובשנין והאיסקריטין אדם ממלא כריסו מהן ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה באחרונה אין

רש"י לכפול. כל ההלל: כופל דברים. מעט היה כופל כגון מברוך הבא ולמטה: נון בנו וגו'. ממשפחה אפרים בן יוסף חשיב ואיזיל עד יהושע וכל. משכח ברא ליהושע: מתני' מפטירין. לכן הנפטר מחבירו כשנפטרו מן הסעודה מביאין מיני המתקה: גמ' ארדילאי לי כגון חני שרגיל לכפול כמהין ופטירות לאחר סעודתו: וגוזילאי לאבא. לרב שהיה רגיל לכפול גוזלים לאחר סעודתו ולשון אפיקומן הוליוהו והבילו מיני מתקה: אין מפטירין אחר מצה אפיקומן. שרגיל לכפול מצה כגמר הסעודה זכר למנה הגלגלת עם הפסח וזו היא מצה הנעושה שנתו חוכלין כהחכונה לשם חובת מצה אותה שללחך אכילה ועל כרחיהו לנו מצה אפיקומן. על אכילת מצה כהחכונה (הואיל ו) וזע"פ שאינה צלה לשם חובת כדלמא רב הסדל לעיל (דף קטו). גבי מורד ללחך שמיילא כריסו הימנו היך חוזר ומצדק עליו הכי נמי גבי מצה הלך הרוייהו מצדק ברישא והדר אכיל מצה כהחכונה בלא צרכה אבל לא מרוד דלאו חובה הוא: (רש"י)

תוספות אבל לפניו מצוה לברך. לפי מה שפירש לעיל דהפסוקים לא הוו הפסק וברכה אחרונה היא חתימת הראשונה לא יתכן כאן דאין יברך לפניו ולא יתחום אחריו מהר"י: אמר רב שלא יעקרו מחבורה לחבורה. רב מוקי למתניתין כד' יהודה דסבר דאין הפסח נאכל בשני מקומות והכי אוקימנא סתמא פרק כיצד צולין (לעיל ד' פו). שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד אלו הופכין פניהם ואוכלין ואלו הופכין פניהם והשמש באמצע פירוש משום היכרא וכשהשמש עומד למזוג קופץ את פיו עד שמיגע אצל חבורתו ומוקי לה בגמרא כרבי יהודה והיינו דוקא בפסח אבל מצה לא אשכחן בשום דוכתא דליתסר בשתי מקומות ואי משום דאתקש לפסח לא על כרחיה לא אתקש דאי לא תימא הכי ליפרך ממתני' לרב דאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן הא אחר מצה מפטירין ולא מצי לשנויי כדמטינן לשמואל דלגבי שני מקומות לא הוי רבותא פסח טפי ממצה אלא דאי רב לא איירי אלא בפסח והא דאמרין לקמן אביי הוה יתיב קמיה דרבה והוה קא מנמנם פ' הקונטרס לקמן אע"ג דלא הוי בזמן הפסח הא אתקש מצה לפסח ולא נהירא ובירושלמי מפרש לה גבי תענית דאמרין פ"ק דתענית ישן אסור לאכול ולא שנו. אלא ישן ממש אבל מתנמנמם לא ורבה הוה מתנמנמם ובעי למיטר בתר הכי וקמייתי רביה מפסח דכי היכי דפסח לא חשיב נמנמם בעלמא כשינה מעליא לענין שני מקומות ה"נ לא חשיב נמנמם לענין תענית דלמחר לאיתסורי באכילה בתר הכי: (תוספות)

רשב"ם לכפול. את ההלל: כופל בה דברים. מעט היה כופל מברוך הבא ולמטה: מאודך ולמטה ולי נראה משום כבוד ישי ושמואל דוד ואחיו שאמרוהו מאודך ולמטה כדאמרן לעיל כופלין אותו ויש לשונות אחרות ולא נהירא: ולא במותי. שנקבר מול בית פעור ולא זכו עצמותיו ליכנס בארץ כעצמות יוסף שנקברו בארץ כדכתיב (יהושע כד) ואת עצמות יוסף קברו בשעת והיינו דכתיב (דברים ד) כי אנכי מת בארץ האזת בחובה לארץ אינני עובר את הירדן אפילו לאחר מיתה לא יעברו עצמותי את הירדן: נון בנו יהושע בנו. ממשפחה אפרים חשיב בדברי הימים עד יהושע ולא משכח קרא ברא ליהושע: מתני' מפטירין. לשון הנפטר מחבירו כלומר כשנפטרו מן הסעודה אין מסיימין אותה באפיקומן ובגמרא מפרש: גמ' אמר רב שלא יעקרו מחבורה לחבורה. אחר שאכלו הפסח בחבורה לא ילכו בחבורה אחרת לאכול לא פת ולא שום דבר גזירה דילמא אתי למיכל את הפסח בשני מקומות ואנן תנן סתמא כר"י כיצד צולין (לעיל דף פו). דפסח נאכל בשתי חבורות ואין האוכל אוכל הפסח בשני מקומות והן מילתא דרב אוקמיה התם בשעת אכילה אבל לאחר אכילה יכול ליעקר לומר הלל בחבורה אחרת ולא קפיד אלא לאכול בב' מקומות אבל לאכול דברים אחרים במקומן הראשון שרי רב ובלבד שלא יעקרו לאוכלן עם חבורה אחרת והיינו דפליגי עליה שמואל ורבי יוחנן ואמרי כל דבר אסור לאכול אפילו בחבורתו הראשונה וליכא לפרושי שלא יעקרו מחבורה לחבורה דלאחר שאכלו קצת מן הפסח לא יאכלו ממנו בחבורה אחרת דהא סתם לן תנא בכיצד צולין (שם) וכשהשמש עומד למזוג קופץ את פיו עד שמיגע אצל חבורתו ותרתי סתמי למה ולרב הכי משמע ליה אפיקומן אפיקו מניינו הוציאו כלים מכאן ונלך ונאכל במקום אחר: כגון ארדילאי לי וגוזילאי לאבא. לרב דשמואל הוה רגיל לאכול בקינוח סעודה כמהין ופטירות ורב רגיל לאכול אחר סעודתו גוזלות ולשון אפיקומן הוציאו והביאו מיני מתקה ואתא שמואל למימר דלא מיבעיא שלא יעקרו מחבורתו לחבורה אחרת אלא אפילו בחבורתו אסור לאכול כלום אחר הפסח שלא יאבד ממנו טעם הפסח ולפי שדינו ליאכל בסוף על השבע וכן כל ישראל רבינו וכן מוכיח בשחיטת חולין (דף קלז): דאמר' מאן ריש סידרא בבבל אבא אריכא וברב מיירי שהיה רב ארך בדורו כדאמרין במסכת נדה (דף כד): ורבי

יוחנן כשמואל סבירא ליה אלא שהיה רגיל באלו בקינוח סעודה: אין מפטירין אחר המצה אפירומן. שצריך לאכול מצה בגמר סעודתו זכר למצה הנאכלת עם הפסח בכריכה וזו היא מצה הבצועה שאנו אוכלין באחרונה לשם חובה ועל כרחינו אנו מברכין על אכילת מצה בראשונה אע"פ שאינה לשם חובה כדאמר רב חסדא לעיל גבי מרור ולאחר שמילא כריסו ממנו היאך חזר ומברך עליו הלכך מברך אתרוייהו ברישא והדר אכיל מצה באחרונה ואחר אותה מצה אין נפטרינן ממנה באכילת דבר אחר שלא לשכח טעמה ובמצה בזמן הזה מיידי דליכא פסח בהדה דאי בזמן דאיכא פסח הא בהדיא תנן אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן והיינו אחר פסח ומצה הנאכלת עמו: אחר הפסח הוא דלא. אכיל בזמן דאיכא פסח דאין אוכלין אפיקומן אחר הפסח והמצה שעמו: אחר מצה. בלא פסח מפטירין: סופגנין. רקיקין העשויין כספוג מתוך שעיסתן רכה אין תורת לחם עליהן ואנן בעינן לחם דכתיב (דברים טז) לחם עוני: דובשנין. מטוגנין בשמן ודבש ואינו לחם עוני אלא לחם עשיר: (רשב"ם)

דף קכ - א

בראשונה לא לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא בראשונה דקאכיל לתיאבון אבל באחרונה דילמא אתי למיכל אכילה גסה אימא לא קמ"ל מר זוטרא מתני הכי אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל מפטירין אחר המצה אפיקומן נימא מסייע ליה אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן אחר הפסח דלא אבל אחר מצה מפטירין לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא אחר מצה דלא נפיש טעמיא אבל לאחר פסח אימא לא קמ"ל מיתבייב הסופגנין והדובשנין והאיסקריטין אדם ממלא כריסו מהן ובלבד שיאכל (אכילת) כזית מצה באחרונה ואחרונה אין בראשונה לא לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא בראשונה דקאכיל לתיאבון אבל באחרונה דאתי למיכלה אכילה גסה אימא לא קמ"ל: אמר רבא מצה בזמן הזה דאורייתא ומרור דרבנן ומאי שנא מרור דכתיב [במדבר ט-יא]. על מצות ומרורים בזמן דאיכא פסח יש מרור ובזמן דליכא פסח ליכא מרור מצה נמי הא כתיב על מצות ומרורים מצה מיהדר הדר ביה קרא [שמות יב-יח]. בערב תאכלו מצות ורב אחא בר יעקב אמר אחד זה ואחד זה דרבנן אלא הכתיב בערב תאכלו מצות והיא מיבעי ליה לטמא ושהיה בדרך רחוקה דס"ד אמינא כיון דפסח לא אכלי מצה ומרור נמי לא ניכול קמ"ל ורבא אמר לך טמא ושהיה בדרך רחוקה לא צריך קרא דלא גרעי מערל ובן נכר דתניא [שמות יב-מח]. כל ערל לא יאכל בו בו אינו אוכל אבל אוכל במצה ומרור ואידך כתיב בהאי וכתוב בהאי וצריכי תניא כוותיה דרבא [דברים טז-ח]. ששת ימים תאכל מצות ובוים השביעי עצרת לה' אלהיך מה שביעי רשות אף ששת ימים רשות מאי טעמא הוי דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא יכול אף לילה הראשון רשות תלמוד לומר על מצות ומרורים יאכלוהו אין לי אלא בזמן שבית המקדש קיים בזמן שאין בית המקדש קיים מנין ת"ל בערב תאכלו מצות הכתוב קבעו חובה: [מנתי](#) ישנו מקצתן יאכלו כולן לא יאכלו

רש"י בראשונה לא. דלחן אדם רשאי לאכול כלום אחר מלת חובה: מה צביעי נשות. דכתיב ובוים השביעי עגרת דלחן כתיב תאכלו מלת שהיה הולואו מן הכלל אף ששה ימים נשות שאם חוזה יכול לאכול בשר בלא לחם או להתענות: מתני' כולם לא יאכלו. אם התחילו לאכול פסחם וישנו ועדיין לא אכלו כל פסחם לא יאכלו נדלחן כלואכיל פסחם בשתי חבורות או בזמן הזה שאין פסחם אף יאכלו כלום: גמי (רש"י)

תוספות באחרונה אין בראשונה לא. פי' בראשונה בלא אחרונה לא כגון דלית ליה אלא כזית מצה ותו לא טוב לאוכלו על השבוע ולהיות טעם מצה בפיו אבל ודאי אי אית ליה מצה לכל סעודתו טוב לו לאכול מצה בתחלה לתיאבון ולברך עליה ואח"כ בגמר סעודתו יאכל כזית מצה ויהיה טעם מצה בפיו ועיקר מצוה על הראשונה שהיא באה לתיאבון וגם היא לבסוף טעם מצה בפיו באותו כזית אחרון ואפילו אם עיקר מצוה באחרונה אין זה תימא אם אנו מברכין על הראשונה כדי לפטור המצה של אחרונה שהיא אין לברך על האחרונה משום שלאחר שמילא כריסו הוא אבל יכול הוא לברך על הראשונה ותיפטר האחרונה שהיא עיקר המצוה כדפרישית לעיל לרב חסדא גבי תרי טיבולי דמרור וכן צ"ל להלל שהיה כורך מצה ופסח בסוף הסעודה והכי הוי אכיל מצה דאורייתא אם כן בתחלת סעודה היה מברך על המצה ואוכל דמועת אותה ברכה לברכת מצה עם הפסח ומהיה להיהא פירוש' דלעיל דלרב חסדא בעי לחזר על שאר ירקות לטיבול ראשון כדי שיברך על המרור בטיבול שני א"כ ה"ג יחזר כמו כן על הסופגנין לאכול בתחלה כדי שירבך על אכילת מצה לבסוף מהיה לפי' אחר שגם לרב חסדא אין צריך לחזר על שאר ירקות אלא מברך על המרור בטיבול ראשון ובאותה ברכה יצא בטיבול שני ה"ג יברך על מצה דמתחלה ויצא בשל מצות מצה שלפסח: מפטירין אחר מצה אפיקומן. וא"ת אחר הפסח כמיא טעמא אין מפטירין הא נפיש טעמיא טפי ממצה יש לומר כדמפרש בירושלמי דמשום הכי נאכל על השבוע שלא יבא לידי שבירת עצם וכתבי (שמות יב) ועצם לא תשברו בו ומש"ה אין אוכלין שום דבר וא"ת הא במנחה נמי אמרי' בתמורה (דף כג.) ובמנחות (דף כא.): דנאכלת על השבוע וליכא למימר האי טעמא י"ל דהתם ה"ט שלא יצא משלחן רבו רעב אבל במצה לא שייך האי טעמא דלאו משלחן רבו היא כולי האי וחגיגה הבאה עם הפסח אע"ג דאיכא למ"ד דאית בה משום שבירת עצם ואפ"ה אינה נאכלת על השבוע היינו משום דפסח בן שנתו הוא ורכיך וחיישינן לשבירת עצם אבל חגיגה לא ומאן דאמר אין מפטירין אחר מצה ופסח אם כן לא ס"ל כטעם הירושלמי אלא סבר דבעינן שיהא טעם מצה ופסח בפיו: כל בן נכר לא יאכל בו בו אינו אוכל. אין לפרש בו אינו חייב לאכול דהא ודאי חייב לאכול דהא חייב בכל המצות אלא שאינו רוצה ונראה לפרש דמיידי בירשאל מומר בשעת שחיטה וחזר ועשה תשובה וקאמר אף על גב דישאל מעליה הוא כיון שלא נמנה עליו בשעת שחיטה שוב אינו אוכל בו אבל אוכל הוא במצה ובמרור וערל היינו שמתו אחיו מחמת מילה וחייב בכל המצות ומקיים כולן אלא שאינו בפסח ובפרק מי שהיה טמא (לעיל דף צו.) גרס תרוייהו כל ערל לא יאכל בו כל בן נכר לא יאכל בו למה לי ומשני צריכי דאי אתמר ערל משום דמאיס כו' לכאורה משמע דאיצטרך גופיה דקרא ולא נהירא דלמה לי צריכותא אפילו דמו להדיגי לגמרי וכי מזהירין מן הדין פשיטא דתרוייהו צריכי למכתב אלא אדיוקא דקראי קאי דייקנין בו הוא דאינו אוכל אבל אוכל הוא במצה ובמרור קיימא הך צריכותא והכי מפרשא התם צריכי דאי אשמעינן כלומר תרוייהו צריכי לדיוקא דקרא אבל אוכל הוא במצה ובמרור דאי אשמעינן ערל משום דלבו לשמים אבל בן נכר אימא לא ואי אשמעינן בן נכר משום דלא מאיס אבל ערל אימא לא ואף על גב דגמרא לא קאמר הכי ליכא למיחש שלא בא להשמיענו אלא שחלוקים זה מזה והוי כאילו צריכי לגופייהו ודעותה אשכחן בפ"ק (דף ג.) גבי ושלח דמשמע שן ומשמע רגל כו': (שייך לעיל) רב אחא בר יעקב אמר אחד זה ואחד זה מדרבנן. צ"ע בההיא סוגיא דערק כל שעה (לעיל דף כח.) דמשמע בין לר' יהודה בין לר' שביא להו דהוי דאורייתא מר נפקא לן מעליו מדכתיב שבעת ימים תאכל עליו מצות דלעיל מיותר לומר דעליו של פסח הוא חייב לאכול מצות ומר נפקא לן מבערב תאכלו מצות כדברא וצ"ל דההיא פלוגתא אליבא דרבא ולא כרב אחא בר יעקב ומ"מ תימא דרבי יהודה מצריך קרא לטמא ושהיה בדרך רחוקה וערל ובן נכר כסברת רב אחא בר יעקב דלית הילכתא כוותיה ואנן קיימא לן כרבי יהודה לגבי רבי שמעון: (תוספות)

רשב"ם בראשונה לא. דאין אדם רשאי לאכול כלום אחר מצת חובה: מצה בזמן הזה דאורייתא. לילה הראשון חובה: ההיא מבעי ליה לטמא ושהיה בדרך רחוקה. ובזמן שביהמ"ק קיים: כתיב בהאי וכתוב בהאי וצריכי. טמא ושהיה בדרך רחוקה לא יליף מערל ובן נכר דהא אית ליה תשלומין לפסח שני הלכך לא יאכל מצה בראשון עד שיעשה פסח עני ויקיים על מצות ומרורים יאכלוהו אבל ערל ובן נכר דין הוא שיאכלו מצה בראשון דהא לא אכלי בשני ואי כתב רחמנא בערב תאכלו מצות הוה מוקמי לה בערל ובן נכר משום דלית ליה תשלומין אבל טמא ודרך רחוקה דאית להו תשלומין לא יליחיבו בראשון הלכך כתב רחמנא טמא ושהיה בדרך רחוקה: שביעי רשות. דכתיב עצרת ולא כתיב תאכל מצות שהי רשות. שאם רצה לאכול בשר בלא לחם או להתענות הראשון בידו: הדי דבר שהיה בכלל. דכתיב שבעת ימים תאכל מצות ויצא מן הכלל בהאי קרא דששת ימים כתיב ללמד שהיא רשות ולא ללמד על עצמו לבדו אלא ללמד על הכלל כולו דהיינו ז' ימים דזו אחת מ"ג מדות שהתורה נדרשת בהן מהכא שמעינן דמצה בזמן הזה דאורייתא ומרור דרבנן דהא תניא כוותיה דרבא קיימא לן נמי כר' יוחנן דאמר דאין אוכלין אחר מצת חובה שבאחרונה כלום דלא ליביטיל טעם מצה מיניה אבל שתית יין לא מיבטליה דשתיה לא מבטלה אכילה מיניה: מתני' ישנו כולן לא יאכלו. אין התחילו לאכול פסחן וישנו לא יאכלו דנראה כאוכל פסחו ב"ב. מקומות דמחר שישנו הסיחור דעתן לאכול עוד וחשיב ליה תנא כאכילת שני מקומות וחומרא בעלמא הוא וליכא לפרושי משום דדמי לאכילת שתי חבורות משום דאם כן קשיא טמא אסתמא דהא בכיצד צולין (לעיל דף פו.) סתם לן כר' יהודה דפסח נאכל בשתי חבורות אבל אין האוכל אוכל בשני מקומות הלכך טעמא דמתני' משום אכילת שני מקומות והוא הדין נמי במצה בזמן הזה לאחר שהתחיל לאכול מצת חובה באחרונה

וישן הפסח אכילה היא ושוב לא יאכל משום דעבידא זכר לפסח בזמן שבית המקדש קיים וכן מוכיח בגמרא דאפילו בזמן זה מיירי תנא וליכא לפרושי טעמו משום דאין מפטירין אחר מצה אפיקומן דאם כן תקשי לאידך לישנא דאמרין מפטירין אמאי לא אותביניה מיניה לעיל: (רשב"ם)

ב ק דף

ר' יוסי אומר נתנמנמו יאכלו נרדמו לא יאכלו הפסח אחר חצות מטמא את הידים הפגול והנותר מטמאין את הידים: **גמ'** ר' יוסי אומר נתנמנמו יאכלו נרדמו לא יאכלו ה"ד נתנמנמו אמר רב אשי נים ולא נים תיר ולא תיר כגון דקרי ליה ועני ולא ידע לאהדורי סברא וכי מדכרו ליה מדכר אביו הוה יתיב קמיה דרבה חזא דקא נמנס א"ל מינס קא נאים מר א"ל מינומי קא מנמנס ותנן נתנמנמו יאכלו נרדמו לא יאכלו: הפסח אחר חצות מטמא את הידים וכו': אלמא מחצות ה"ל נותר מאן תנא אמר רב יוסף ר"א בן עזריה הוא דתניא **[שמות יב-ח]** ואכלו את הבשר בלילה הזה ר"א בן עזריה אומר נאמר כאן בלילה הזה ונאמר להלן **[שמות יב-ב]** ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה מה להלן עד חצות אף כאן עד חצות אמר לו ר"ע והלא נאמר חפזון עד שעת חפזון אם כן מה ת"ל בלילה יכול יהא נאכל בקדשים ביום ת"ל בלילה בלילה הוא נאכל ואינו נאכל ביום ור"ע האי הזה מאי עביד ליה מביעי ליה למעוטי לילה אחר הוא דאתא ס"ד אמינא הואיל ופסח קדשים קלים ושלמים קדשים קלים מה שלמים נאכלים לשני ימים ולילה אחד אף פסח אוקים לילות במקום ימים ויהא נאכל לשני לילות ויום אחד כתב רחמנא הזה ור"א בן עזריה אמר לך **[שמות יב-י]** מלא ותיתרו עד בקר נפקא הא ור"ע אמר לך אי לא כתב רחמנא הזה הוה אמינא מאי בקר בקר שני ור"א אמר לך כל היכא דכתב בקר בקר ראשון הוא אמר רבא אבל מצה בזמן הזה אחר חצות לר"א בן עזריה לא יצא ידי חובתו פשיטא דכיון דאיתקש לפסח כפסח דמי מהו דתימא הא אפקיה קרא מהיקישא קמשמע לן דכי אהדריה קרא למילתא קמיינא אהדריה: הפיגול והנותר מטמא את הידים וכו': רב הונא ורב חסדא חד אמר משום חשדי כהונה וחד אמר משום עצלי כהונה חד אמר כזית וחד אמר כביצה

רש"י עד שעת חפזון. שנהגו ללכת והיונו עד הבקר: ויום אחד. ט"ו המפסח בין הלילות ללכת ליהוי נותר עד ט"ו: הא פסקיה קרא מהיקישא. לפסח דכתיב (שמות יב) בערב האכלו מזות] ששקת ימים כו' [ואקשיה בהיקישא דעל מזות ומזותיך יאכלוהו (במדבר ט): קמ"ל דכי אהדריה קרא. (שבעה ימים האכל מזות) ועברך כו' (שמות יג) למילתיה קמיינא אהדריה לעמוד במקום הפסח ולאכול עד חצות: (רש"י)

[תוספות] מלא ותיתרו עד בקר נפקא. אע"ג דדרשינן מיניה (לעיל דף פג): ליתן לו בקר שני לשריפתו דנפקא לן מהתם דאין שורפין קדשים ב"ט אית מאן דמפיק ליה בפ"ב דשבת (דף כד): ובמילתין מדוכתא אחרנא: אמר רבא אבל מצה בזמן הזה כו'. יש מפרשים דכך הלכה דהא סתם מתני' כוותיה ואין זה ראה דהא פרק ב' דמגילה (דף כ): אשכחן סתמא אחרנא דלא כוותיה דתנן זה הכלל כל דבר שמתנוז בלילה כשר כל הלילה לאתווי אכילת פסחים ודלא כר"א בן עזריה דאמר אכילת פסחים עד חצות היינו ודאי מדאוריית' ובתרא הכי פסול למיכל אבל הא דאמרין הקטר חלבים ואימורים עד חצות כדאמרין בריש ברכות (דף ב). לא הוה אלא מדרבנן אפילו לר"א ע"ע משום הכי אם עיכב להקטיר עד חצות לא נפסל בכך דהא מן התורה היו כשרים עד הבקר והכמים לא עשו סייג לדבר להביאם לבית הפסול קודם הזמן ובפ' המזבח מקדש (זבחים פו): נמי מוכח הא דחצות עושה (פיגול) [ענין] מדרבנן והוהו דבפרק איהוהו מקומן (שם נו): דקאמ' דמתני' דהפסח אינו נאכל אלא עד חצות ר"א בן עזריה היא ופריך דאורייתא דלמא מדרבנן ור"ע היא ומשני א"כ מאי אלא פירוש אי הוה מדרבנן לא ה"ל למיתני אלא דהא לעיל גבי תודה וחסות תנא עד חצות ולא תנא אלא דאפילו אירע דעבר על דברי חכמים ולא אכל קודם חצות לא נפסל ואוכלו לאחר חצות כדמשמע פ"ק דברכות (דף ט). גבי ק"ש בההוא מעשה דבאו בניו של ר"ג מבית המשעת ומ"מ איכא סייג דעבר על דברי חכמים אם לא אכל קודם חצות וה"ג התם א"כ מאי אלא ותו כי הנך מה הנך דאורייתא כלומר מה הנהו דאינו נאכל אלא למנווי וצלי היינו דאוריית' אף הנך נמי דעד חצות דאורייתא ורבי אלעזר בן עזריה היא [ע'י] תוס' זבחים נו: ד"ה ואב"א ותוס' מגילה כא. דא לאתווי]: **[תוספות]**

[רשב"ם] רבי יוסי אומר נתנמנמו יאכלו. ארישא קאי דקאמר ת"ק ישנו מקצתן יאכלו ואתא למימר ה"מ אם נתנמנמו אבל אם נרדמו אפילו מקצתן לא יאכלו לכשיעורו הכי מוכח בגמרא והכי הילכתא דהא רבה קאי כוותיה כדאמר בגמרא: הפסח אחר חצות מטמא את הידים. דה"ל נותר מחצות ואילך ורובן גזרו על הנותר לטמא את הידים כדמפרש טעמא בגמרא: **גמ'** לאהדורי סברא. במילתא דצריכא סברא כגון ששואלין אותו היכן הנחת כלי זה וכי מדכרו ליה הנחתו במקום פלוני מידכר ואומר את או לאו: הוה מנמנס. רבה לאחר שהתחיל לאכול מצת חובה באחרונה: נתנמנמו יאכלו. תנן אבל אם הוא ישן אפילו הוא לבדו שוב לא היה אוכל דס"ל כרבי יוסי דאמר נרדמו אפילו מקצתן לא יאכלו: אלמא מחצות הוא דה"ל נותר. והא כתיב (שמות יב) לא ותיתרו ממנו עד בקר אלמא עד בקר לא הוה נותר: ר"א בן עזריה היא. דנפקא ליה מקרא דאכילת פסח עד חצות ומחצות הוה נותר והאי דכתיב לא ותיתרו ממנו עד בקר לשריפה אתא דעד בקר לאו בר שריפה הוא דתניא בפ"ק דברכות (דף ט). ר"א בן עזריה אומר בערב אתה וכבא השמש אתה אוכל מועד צאתך מממצרים אתה שורף אבל כר"ע דפליג עליה לא מיתוקמא דלדידיה לא ה"ל נותר עד הבקר ולא מטמא ידים אלא מבוקר ואילך ואף על גב דלדידיה נמי אכילת פסחים עד חצות כדיון לכל הנאכלין ליום ולילה רבנן הוא דעבדי הרחקה יתירא להרחיק את האדם מן העבירה כדתנן בפ"ק דברכות (דף ב). שמה יאכל ממנו לאחר שעלה עמוד השחר ויתחייב כרת מוטב שיבואו קדשים לבית הפסול למעט זמן אכילתו שלא לאכול אחר חצות משיאכל עד בקר ויבא לידי כרת: שעת חפזון. שנחפזו לצאת והיינו עמוד השחר כדכתיב (ויקרא ז) ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר: שלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד. שבינתיים דכתיב (שם ט) ביום זבחכם יאכל וממחרת אף פסח נמי הואיל ואינו נאכל אלא בלילה נוקים שני לילות במקום שני ימים של שלמים ויהא נאכל לשני לילות ויום אחד לא ישאכלו ביום אלא שיהא שהות זמן שלא יפסל באכילה בשביל המתנת היום ויאכלו בליל השני קמ"ל כן פירש רבינו במסכת ברכות (שם) ולי נראה שאף ביום שבינתיים יאכל דהא בלילה הזה לא בא למעט אלא יום שחיתטו שלפני לילה הראשון של פסח אבל מכאן ואילך יאכלו עד עמוד השחר של ליל שני קמ"ל: מהו דיתמא אסקיה. רחמנא לחובת מצה בלילה הראשון מהיקישא דאקשיה רחמנא כפסח בהאי קרא דעל מצות ומורורים יאכלוהו ואסקיה רחמנא בהאי קרא ששת ימים תאכל (עליו) מצות וביום השביעי מה שביעי רשות אף ששת ימים רשות ולילה הראשון נמי במשמע אלמא אפקיה רחמנא מהיקישא דעל מצות ומורורים לחובת מצה לילה הראשון ואוקמיה ארשות: קמ"ל. דכי אהדריה קרא לחובת מצה בלילה הראשון בזמן הזה דכתיב בערב תאכלו מצות דהכי נפקא לן לעיל למילתא קמיינא אהדריה לאכילה עד חצות כבזמן דאיכא פסח: חד אמר משום חשדי כהונה. לקמן מפרש דאפיגול קאי: וחד אמר משום עצלי כהונה. לקמן מפרש דאנותר קאי ולא פליגי אלא חד מפרש טעמא אחר מפרש טעמא אחר מפרש טעמא אחר: דנותר: (רשב"ם)

חד תני אפיגול וחד תני אנותר מאן דתני אנותר משום חשדי כהונה מאן דתני אנותר משום עצלי כהונה חד אמר קזית וחד אמר כביצה מאן דאמר קזית כאיסורו ומאן דאמר כביצה כטומאתו: **מתני'** בירך ברכת הפסח פטר את של זבח בירך את של זבח לא פטר את של פסח לדברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר לא זו פוטרת זו ולא זו פוטרת זו: **גמ'** כשתמצא לומר לדברי רבי ישמעאל זריקה בכלל שפיכה ולא שפיכה בכלל זריקה בכלל שפיכה לא שפיכה בכלל זריקה ולא זריקה בכלל שפיכה:

רש"י חד תני אפיגול וחד תני אנותר. חד מפרש טעמא דמתניתין מאי טעמא מטמא פיגול את הידים וחד מפרש טעמא דטוהר מאי טעמא טוהר מטמא את הידים: משום חשדי כהונה. גזרו עליו טומאה שלא יפגלוהו ברצון להפסיד את הבעלים ועוד דקלמיהו הן ואין לכהן בהן אלא חזה וזקו ושחטם במזיד לשם חטאת כדי לאוכלו כולם ומשום הכי גזרו טומאה: משום עצלי כהונה. שלא יתעצלו באכילתו: חד אמר כזית. מהן מטמא את הידים וחי"א ככזיתיה: מתני' ברכת הפסח. על אכילת הפסח על של זבח חגיגת ארבעה עשר ומצרכיו על אכילת שלמים: גמ' שזי דם. בזריקה מרחוק דלח איכפת ליה אם נופלים שריים על היסוד או לא שריי דם הפסח בשפיכה נזחה כדי שישפלו על היסוד: לא שפיכה בכלל זריקה. כלומר שאם נותן פסח בזריקה ושלמים בשפיכה לא עשה כלום וכיון דלאו דומין זה לזה במתן דמים אין ברכת האחד פוטרת האחר: הכי גרסינן במתניתין בירך על הזבח לא פטר את הפסח על הפסח פטר את של זבח דברי ר' ישמעאל והכא גרסינן לדברי ר' ישמעאל זריקה בכלל שפיכה ולא שפיכה בכלל זריקה ושירושאם את נהן פסח בזריקה לא עשה כלום אלא אם נהן שלמים בשפיכה ילא לפיכך ברכת הפסח פוטרת את של שלמים בשפיכה בכלל פסח במתן דמים ושל שלמים אינה פוטרת את של פסח לפי שאין פסח במתן דמו בכלל שלמים: (רש"י)

תוספות כשתמצא לומר לדברי ר' ישמעאל זריקה בכלל שפיכה ולא שפיכה בכלל זריקה לדברי ר' עקיבא כו'. אם כן מוכח מכאן דר' ישמעאל הניחין זריקה שנתן בשפיכה יצא וכן מוכיח נמי כאן דס"ל דפסח בשפיכה הוא והכי נמי מוכח בפסחים בפרק האשה (דף פט.). דפריך דאלו פסח בשפיכה ושלמים בזריקה ומשני מאי נפקא מינה והתניא מנין לניתנין בזריקה שנתן בשפיכה שיצא כו' אלמא אית ליה תרתי פסח בשפיכה וזריקה בכלל שפיכה מרחוק וזרק את הדם ליסוד ושפיכה עומד על היסוד ושופך וקשה דבזבחים פרק בית שמאי (דף לו.). משמע מאן דאית ליה פסח בשפיכה לא מצי סבר נזרקין שנתן בשפיכה יצא וכן איפכא מאן דאית ליה נזרקין שנתן בשפיכה יצא ויליף מדם זבחיך ישפך לית ליה להאי תנא דרבי ישמעאל דיליף מההוא קרא פסח בשפיכה וי"ל דואי ר' ישמעאל אית ליה יתרי ומשני סבר לה כרבי עקיבא דאמר לא זריקה בכלל שפיכה וכו' פי' וההיא דרשא מנין לניתנין בזריקה לר' ישמעאל היא ופריך ואיתיביה ליה לכתניא ר' ישמעאל אומר מתוך שנאמר אך בכור שור או בכור כשב וגו' את דמם תזרוק למדנו לבכור שטעון מתן דמים לזבח מעשר ופסח מנין ת"ל דם זבחיך ישפך ומשני סבר לה כרבי"ג דאמר פסח נמי בזריקה והדר פריך ליה [ור' ישמעאל] האי קרא מפיק ליה הכי ומפיק ליה הכי וקאמר תרי תנאי אליבא דר' ישמעאל אלמא הוא תנא דר' ישמעאל דלעיל דנזרקין שנתן בשפיכה יצא ויליף מדם זבחיך ישפך לית ליה להאי תנא דרבי ישמעאל דיליף מההוא קרא פסח בשפיכה וי"ל דואי ר' ישמעאל אית ליה יתרי וניתנין בזריקה שנתן בשפיכה יצא נפיק ליה מסברא דמה לי זריקה מרחוק ומה לי שפיכה בקרוב קרא כי אתא [לפסח] בשפיכה הוא דאתא והאי דלא משני ליה הכי כדפריך ליה ור' ישמעאל האי קרא היכי מפיק ליה הכי וכו' משום דדרשא של רבי יוסי הגלילי פשוט ליה טפי והתם פי' הקונט' ור' ישמעאל האי קרא דום זבחיך ישפך מפיק ליה להכי לניתנין בזריקה שנתן בשפיכה יצא וכו' הכי היא דניתנין לא אתיא כרבי עקיבא דאי אתיא אמאי קאמר רבי עקיבא אין ברכת פסח פוטרת של זבח והלא שנתן בשפיכה יצא לית ליה להאי תנא דרבי ישמעאל דיליף מההוא קרא פסח בשפיכה וי"ל דואי ר' ישמעאל אית ליה יתרי וניתנין בזריקה שנתן בשפיכה יצא וכו' היא דרשא של רבי יוסי הגלילי פשוט ליה טפי והתם פי' הקונט' ור' ישמעאל האי קרא דום זבחיך ישמעאל אדרבי עקיבא דהא כיון דדרשי מיניה פסח בשפיכה תו לית ליה למילף מיניה דניתנין בזריקה שנתן בשפיכה יצא והאי תנא דר' ישמעאל דיליף מיניה דניתנין בזריקה שנתן בשפיכה יצא לית ליה פסח בשפיכה אלא בזריקה כשלמים מינה הא סברא דזידיה דפליג ארבי עקיבא דפסח עיקר זבח טפל ע"כ פסח פוטרת את הזבח ולא ברכת זבח את הפסח ובפסחים דירושלמי אמר האי טעמא עכ"ל וקשה דלעיל הוכחנו מהנהו דפסחים דאית להו תריוויה וכדכתבינן לעיל ורשב"ם פירש הכי כשתמצא לומר לדברי ר' ישמעאל זריקה בכלל כו' מתוך דבריו למדנו דקאמר בירך על הפסח וכו' א"כ ס"ל דפסח בזריקה ומעתה אייתר ליה דם זבחיך ישפך לומר זריקה בכלל שפיכה וכל הנזרקין אם נתן בשפיכה יצא וכו' ושפיכה בכלל זריקה דהא אין שום קרבן דמזותו לכתחלה בשפיכה וקשה היא דפ' האשה ור' חיים כהן פי' כשתמצא לומר לדברי ר' ישמעאל זריקה בכלל שפיכה וכו' היא ויראם בספרים שנים כלומר כל הקרבנות בזריקה ובשפיכה ואין להקפיד וברכת פסחים על עיקר לפטור את הטפל ולא הטפל את העיקר [וקשה] והלא אית ליה דם דפסחים מצותו בשפיכה וקרא אם כן אין זה זריקה: (תוספות)

רשב"ם חד תני אפיגול וחד תני אנותר. חד מפרש טעמא דמתניתין מ"ט פיגול מטמא את הידים וחד מפרש טעמא דטוהר מאי טעמא טוהר מטמא את הידים: משום חשדי כהונה. גזרו חכמים טומאה שלא יפגלוהו ברצון להפסיד את הבעלים ויאמרו שוגגין היינו ורבינו מירש עוד טעם אחר לפי שלמים הם ואין לכהן בהן אלא חזה וזקו ושחטם במזיד לשם חטאת כדי לאוכלו כולן ולא נהירא דאין פיגול אלא בשוחט על מנת לאכול ממנו חוץ לזמנו והשוחט שלמים לשם חטאת אין כן פיגול אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה: משום עצלי כהונה. שלא יתעצלו באכילה ו"ה לישאל: חד אמר כזית. מהן מטמא את הידים וחד אמר כביצה ובהא לחוד הוא דפליגי: כאיסורו. איסור אכילתו בכזית: בטומאתו. טומאת אוכלין כביצה לטמא אחרים: מתני' ברכת הפסח וברכת הזבח מפרש בתוספתא (זבחים) איזה ברכת הפסח בא"י אמ"ה אשר קדשנו במצותיו וצונו לאכול הפסח אי זו היא ברכת הזבח בא"י אמ"ה אשר קדשנו במצותיו וצונו לאכול הזבח והאי זבח היינו חגיגת י"ד הבאה עם הפסח אי נמי נדרים ונדבות שהקריב ערב הפסח ואוכלו בלילי הפסח: פלוגתא דרבי ישמעאל ור' עקיבא מפרשינן טעמא בגמ': הכי גרסינן בירך על הזבח לא פטר את הפסח בירך על הפסח פטר את הזבח דברי ר' ישמעאל: גמ' ה"ג לכשת"ל לדברי ר' זריקה בכלל שפיכה ולא שפיכה בכלל זריקה במס' זבחים בפ' בית שמאי (דף לו.). שמעין ליה לר' ישמעאל דאמר דפסח בשפיכה ולא בזריקה דתניא ר' ישמעאל אומר מתוך שנאמר אך בכור שור וגו' למדנו לבכור שטעון מתן דמים ואימורין לגבי מזבח מעשר ופסח מנין תלמוד לומר דם זבחיך ישפך דאלו לשאר קרבנות לא צריך דבכולהו כתיב זריקה והשתא דקאמר רבי ישמעאל דפסח בשפיכה ושמיית ליה במתניתין דאמר בברכת הפסח הוא נפטר מברכת הזבח ואינו נפטר משל פסח בברכת הזבח אמור מעתה הניחין בזריקה כגון שאר זבחים שניתנו בשפיכה כפסח יצא כדתניא בהדיא בפרק בית שמאי (שם) מנין לניתנין בזריקה שנתן בשפיכה יצא תלמוד לומר דם זבחיך ישפך אבל הניחין בשפיכה כגון פסח שנתן בזריקה כשלמים וכל שאר זבחים לא יצא דומיא דברכת פסח והזבח דקאמר נמי ר' ישמעאל במתניתין כי האי גוונא: ולדברי ר' עקיבא כו'. כדאמרין נמי במתני' גבי ברכת הפסח והזבח שאין זו פוטרת את זו ור"ע נמי סבר דפסח (נמי) בשפיכה דלא אשכחן תנא דאמר בזריקה אלא לר' יוסי הגלילי בפרק תמיד נשחט (לעיל סד.) דנפקא ליה מאת דמם תזרוק על המזבח דבכור את דמו לא נאמר אלא דמם לימד על בכור מעשר ופסח שטעונו זריקה וההיא זריקה דפסח מתנה אחת היא כנגד היסוד מרחוק ולא כזריקת שאר קרבנות שהן שתי מתנות שהן ארבע ומקראי מפיק להו במסכת זבחים בפרק איהו מקומן (דף נו.). מדכתיב סביב בעולה סביב בחטאת סביב באשם דשלוש כתובין הבאין כאחד אין מלמדו זריקה מרחוק ושתי מתנות שהן ארבע ופסח מתנה אחת מרחוק כדפרישית שפיכה מקרוב עומד על היסוד ושופך שם בכלולה קרבנות כתיב זריקה לבד מחטאת

מחטאת שמתנותיהן באצבע על הקרנות כדתביי קראי: (רשב"ם)

רבי שמלאי איקלע לפדיון הבן בעו מיניה פשיטא על פדיון הבן אשר קדשנו במצותיו וצונו על פדיון הבן אבי הבן מברך ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה כהן מברך או אבי הבן מברך כהן מברך דקמטי הנאה לידיה או אבי הבן מברך דקא עביד מצוה לא הוה בידיה אתא שאל ביה מדרשא אמרו ליה אבי הבן מברך שתיים והילכתא אבי הבן מברך שתיים:

